„Sytuacja przedsiębiorców w powiatach województwa zachodniopomorskiego”

www.badania-rynku.pl

OLSZTYN, 2009 R.

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE 18
I. ANALIZA PORÓWNAWCZA DOTYCHCZASOWYCH BADAŃ REALIZOWANYCH PRZEZ WOJEWÓDZKI URZĄD PRACY W SZCZECINIE 21
II. PODREGION MIASTO SZCZECIN 38
III. PODREGION SZCZECIŃSKI 66
Wstęp 66
1. Powiat goleniowski 68
2. Powiat gryfiński 94
3. Powiat kamieński 120
4. Powiat policki 147
5. Miasto Świnoujście 174
Podsumowanie 200
IV. PODREGION STARGARDZKI 203
Wstęp 203
1. Powiat choszczeński 205
2. Powiat gryficki 232
3. Powiat łobeski 259
4. Powiat myśliborski 285
5. Powiat pyrzycki 312
6. Powiat stargardzki 338
Podsumowanie 366
V. PODREGION KOSZALIŃSKI 369
Wstęp 369
1. Powiat białogardzki 371
2. Powiat drawski 395
3. Powiat kołobrzeski 421
4. Powiat koszaliński 449
5. Powiat sławieński 477
6. Powiat szczecinecki 505
7. Powiat świdwiński 532
8. Powiat wałecki 557
9. Miasto Koszalin 584
Podsumowanie 612
WNIOSKI I REKOMENDACJE 615
ANEKS 630
I. Zestawienie dodatkowych danych – nadwyżka (deficyt) podaży siły roboczej oraz wskaźnik intensywności nadwyżki (deficytu) w ciągu roku według grup zawodów i specjalności w latach 2004, 2006 i 2008 630
II. Metodologia badania 651
III. Źródła danych 652
BIBLIOGRAFIA 656

Regionalny Barometr Gospodarki

Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

SPIS TABEL

Powiat m. Szczecin

Tab. 1. Wybrane cechy demograficzne w powiecie m. Szczecin w latach 2004, 2006 i 2008 41
Tab. 2. Ruch naturalny ludności w powiecie m. Szczecin w latach 2004, 2006 i 2008 41
Tab. 3. Pracujący i wynagrodzenia w powiecie m. Szczecin w latach 2004, 2006 i 2007 42
Tab. 4. Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON w powiecie m. Szczecin w latach 2004, 2006 i 2008 44
Tab. 5. Podmioty gospodarki narodowej nowo zarejestrowane i wyrejestrowane z rejestru REGON w powiecie m. Szczecin w latach 2004, 2006 i 2008 46
Tab. 6. Nakłady inwestycyjne i wartość brutto środków trwałych w przedsiębiorstwach w powiecie m. Szczecin w latach 2004, 2006 i 2007 47
Tab. 7. Dochody i wydatki budżetu powiatu m. Szczecin w latach 2004, 2006 i 2008 w zł 48
Tab. 8. Dynamika zmian wynagrodzeń w latach 2008 i 2009 52

Powiat goleniowski

Tab. 1. Wybrane cechy demograficzne w powiecie goleniowskim w latach 2004, 2006 i 2008 69
Tab. 2. Ruch naturalny ludności w powiecie goleniowskim w latach 2004, 2006 i 2008 70
Tab. 3. Pracujący i wynagrodzenia w powiecie goleniowskim w latach 2004, 2006 i 2007 71
Tab. 4. Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON w powiecie goleniowskim w latach 2004, 2006 i 2008 73
Tab. 5. Podmioty gospodarki narodowej nowo zarejestrowane i wyrejestrowane z rejestru REGON w powiecie goleniowskim w latach 2004, 2006 i 2008 74
Tab. 6. Nakłady inwestycyjne i wartość brutto środków trwałych w przedsiębiorstwach w powiecie goleniowskim w latach 2004, 2006 i 2007 75
Tab. 7. Dochody i wydatki budżetu powiatu i budżetów gmin wchodzących w skład powiatu goleniowskiego w latach 2004, 2006 i 2008 w zł 76
Tab. 8. Dynamika zmian wynagrodzeń w latach 2008 i 2009 80

Powiat gryfiński

Tab. 1. Wybrane cechy demograficzne w powiecie gryfińskim w latach 2004, 2006 i 2008 95
Tab. 2. Ruch naturalny ludności w powiecie gryfińskim w latach 2004, 2006 i 2008 96
Tab. 3. Pracujący i wynagrodzenia w powiecie gryfińskim w latach 2004, 2006 i 2007 97
Tab. 4. Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON w powiecie gryfińskim w latach 2004, 2006 i 2008 99
Tab. 5. Podmioty gospodarki narodowej nowo zarejestrowane i wyrejestrowane z rejestru REGON w powiecie gryfińskim w latach 2004, 2006 i 2008 100
Tab. 6. Nakłady inwestycyjne i wartość brutto środków trwałych w przedsiębiorstwach w powiecie gryfińskim w latach 2004, 2006 i 2007 102
Tab. 7. Dochody i wydatki budżetu powiatu i budżetów gmin wchodzących w skład powiatu gryfińskiego w latach 2004, 2006 i 2008 w zł 102
Tab. 8. Dynamika zmian wynagrodzeń w latach 2008 i 2009 107

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Powiat kamieński

Tab. 1. Wybrane cechy demograficzne w powiecie kamieńskim w latach 2004, 2006 i 2008 121
Tab. 2. Ruch naturalny ludności w powiecie kamieńskim w latach 2004, 2006 i 2008 122
Tab. 3. Pracujący i wynagrodzenia w powiecie kamieńskim w latach 2004, 2006 i 2007 123
Tab. 4. Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON w powiecie kamieńskim w latach 2004, 2006 i 2008 125
Tab. 5. Podmioty gospodarki narodowej nowo zarejestrowane i wyrejestrowane z rejestru REGON w powiecie kamieńskim w latach 2004, 2006 i 2008 126
Tab. 6. Nakłady inwestycyjne i wartość brutto środków trwałych w przedsiębiorstwach w powiecie kamieńskim w latach 2004, 2006 i 2007 128
Tab. 7. Dochody i wydatki budżetu powiatu i budżetów gmin wchodzących w skład powiatu kamieńskiego w latach 2004, 2006 i 2008 w zł 128
Tab. 8. Dynamika zmian wynagrodzeń w latach 2008 i 2009 133

Powiat policki

Tab. 1. Wybrane cechy demograficzne w powiecie polickim w latach 2004, 2006 i 2008 148
Tab. 2. Ruch naturalny ludności w powiecie polickim w latach 2004, 2006 i 2008 149
Tab. 3. Pracujący i wynagrodzenia w powiecie polickim w latach 2004, 2006 i 2007 150
Tab. 4. Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON w powiecie polickim w latach 2004, 2006 i 2008 152
Tab. 5. Podmioty gospodarki narodowej nowo zarejestrowane i wyrejestrowane z rejestru REGON w powiecie polickim w latach 2004, 2006 i 2008 153
Tab. 6. Nakłady inwestycyjne i wartość brutto środków trwałych w przedsiębiorstwach w powiecie polickim w latach 2004, 2006 i 2007 154
Tab. 7. Dochody i wydatki budżetu powiatu i budżetów gmin wchodzących w skład powiatu polickiego w latach 2004, 2006 i 2008 w zł 155
Tab. 8. Dynamika zmian wynagrodzeń w latach 2008 i 2009 160

Powiat m. Świnoujście

Tab. 1. Wybrane cechy demograficzne w powiecie m. Świnoujście w latach 2004, 2006 i 2008 175
Tab. 2. Ruch naturalny ludności w powiecie m. Świnoujście w latach 2004, 2006 i 2008 176
Tab. 3. Pracujący i wynagrodzenia w powiecie m. Świnoujście w latach 2004, 2006 i 2007 177
Tab. 4. Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON w powiecie m. Świnoujście w latach 2004, 2006 i 2008 178
Tab. 5. Podmioty gospodarki narodowej nowo zarejestrowane i wyrejestrowane z rejestru REGON w powiecie m. Świnoujście w latach 2004, 2006 i 2008 180
Tab. 6. Nakłady inwestycyjne i wartość brutto środków trwałych w przedsiębiorstwach w powiecie m. Świnoujście w latach 2004, 2006 i 2007 181
Tab. 7. Dochody i wydatki budżetu powiatu m. Świnoujście w latach 2004, 2006 i 2008 w zł 181
Tab. 8. Dynamika zmian wynagrodzeń w latach 2008 i 2009 186

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Powiat choszczeński

Tab. 1. Wybrane cechy demograficzne w powiecie choszczeńskim w latach 2004, 2006 i 2008 206
Tab. 2. Ruch naturalny ludności w powiecie choszczeńskim w latach 2004, 2006 i 2008 207
Tab. 3. Pracujący i wynagrodzenia w powiecie choszczeńskim w latach 2004, 2006 i 2007 208
Tab. 4. Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON w powiecie choszczeńskim w latach 2004, 2006 i 2008 210
Tab. 5. Podmioty gospodarki narodowej nowo zarejestrowane i wyrejestrowane z rejestru REGON w powiecie choszczeńskim w latach 2004, 2006 i 2008 211
Tab. 6. Nakłady inwestycyjne i wartość brutto środków trwałych w przedsiębiorstwach w powiecie choszczeńskim w latach 2004, 2006 i 2007 213
Tab. 7. Dochody i wydatki budżetu powiatu i budżetów gmin wchodzących w skład powiatu choszczeńskiego w latach 2004, 2006 i 2008 w zł 213
Tab. 8. Dynamika zmian wynagrodzeń w latach 2008 i 2009 218

Powiat gryficki

Tab. 1. Wybrane cechy demograficzne w powiecie gryfickim w latach 2004, 2006 i 2008 233
Tab. 2. Ruch naturalny ludności w powiecie gryfickim w latach 2004, 2006 i 2008 234
Tab. 3. Pracujący i wynagrodzenia w powiecie gryfickim w latach 2004, 2006 i 2007 235
Tab. 4. Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON w powiecie gryfickim w latach 2004, 2006 i 2008 237
Tab. 5. Podmioty gospodarki narodowej nowo zarejestrowane i wyrejestrowane z rejestru REGON w powiecie gryfickim w latach 2004, 2006 i 2008 238
Tab. 6. Nakłady inwestycyjne i wartość brutto środków trwałych w przedsiębiorstwach w powiecie gryfickim w latach 2004, 2006 i 2007 240
Tab. 7. Dochody i wydatki budżetu powiatu i budżetów gmin wchodzących w skład powiatu gryfickiego w latach 2004, 2006 i 2008 w zł 240
Tab. 8. Dynamika zmian wynagrodzeń w latach 2008 i 2009 245

Powiat gryfiński

Tab. 1. Wybrane cechy demograficzne w powiecie łobeskim w latach 2004, 2006 i 2008 260
Tab. 2. Ruch naturalny ludności w powiecie łobeskim w latach 2004, 2006 i 2008 261
Tab. 3. Pracujący i wynagrodzenia w powiecie łobeskim w latach 2004, 2006 i 2007 262
Tab. 4. Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON w powiecie łobeskim w latach 2004, 2006 i 2008 264
Tab. 5. Podmioty gospodarki narodowej nowo zarejestrowane i wyrejestrowane z rejestru REGON w powiecie łobeskim w latach 2004, 2006 i 2008 265
Tab. 6. Nakłady inwestycyjne i wartość brutto środków trwałych w przedsiębiorstwach w powiecie łobeskim w latach 2004, 2006 i 2007 267
Tab. 7. Dochody i wydatki budżetu powiatu i budżetów gmin wchodzących w skład powiatu łobeskiego w latach 2004, 2006 i 2008 w zł 267
Tab. 8. Dynamika zmian wynagrodzeń w latach 2008 i 2009 272

ZACHODNIOPOMORSKIE OBSERWATORIUM RYNKU PRACY
Regionalny Barometr Gospodarki

Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Powiat myśliborski

Tab. 1. Wybrane cechy demograficzne w powiecie myśliborskim w latach 2004, 2006 i 2008 286
Tab. 2. Ruch naturalny ludności w powiecie myśliborskim w latach 2004, 2006 i 2008 287
Tab. 3. Pracujący i wynagrodzenia w powiecie myśliborskim w latach 2004, 2006 i 2007 288
Tab. 4. Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON w powiecie myśliborskim w latach 2004, 2006 i 2008 290
Tab. 5. Podmioty gospodarki narodowej nowo zarejestrowane i wyrejestrowane z rejestru REGON w powiecie myśliborskim w latach 2004, 2006 i 2008 291
Tab. 6. Nakłady inwestycyjne i wartość brutto środków trwałych w przedsiębiorstwach w powiecie myśliborskim w latach 2004, 2006 i 2007 293
Tab. 7. Dochody i wydatki budżetu powiatu i budżetów gmin wchodzących w skład powiatu myśliborskiego w latach 2004, 2006 i 2008 w zł 293
Tab. 8. Dynamika zmian wynagrodzeń w latach 2008 i 2009 298

Powiat pyrzycki

Tab. 1. Wybrane cechy demograficzne w powiecie pyrzyckim w latach 2004, 2006 i 2008 313
Tab. 2. Ruch naturalny ludności w powiecie pyrzyckim w latach 2004, 2006 i 2008 314
Tab. 3. Pracujący i wynagrodzenia w powiecie pyrzyckim w latach 2004, 2006 i 2007 315
Tab. 4. Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON w powiecie pyrzyckim w latach 2004, 2006 i 2008 317
Tab. 5. Podmioty gospodarki narodowej nowo zarejestrowane i wyrejestrowane z rejestru REGON w powiecie pyrzyckim w latach 2004, 2006 i 2008 318
Tab. 6. Nakłady inwestycyjne i wartość brutto środków trwałych w przedsiębiorstwach w powiecie pyrzyckim w latach 2004, 2006 i 2007 319
Tab. 7. Dochody i wydatki budżetu powiatu i budżetów gmin wchodzących w skład powiatu pyrzyckiego w latach 2004, 2006 i 2008 w zł 320
Tab. 8. Dynamika zmian wynagrodzeń w latach 2008 i 2009 325

Powiat stargardzki

Tab. 1. Wybrane cechy demograficzne w powiecie stargardzkim w latach 2004, 2006 i 2008 339
Tab. 2. Ruch naturalny ludności w powiecie stargardzkim w latach 2004, 2006 i 2008 340
Tab. 3. Pracujący i wynagrodzenia w powiecie stargardzkim w latach 2004, 2006 i 2007 341
Tab. 4. Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON w powiecie stargardzkim w latach 2004, 2006 i 2008 343
Tab. 5. Podmioty gospodarki narodowej nowo zarejestrowane i wyrejestrowane z rejestru REGON w powiecie stargardzkim w latach 2004, 2006 i 2008 344
Tab. 6. Nakłady inwestycyjne i wartość brutto środków trwałych w przedsiębiorstwach w powiecie stargardzkim w latach 2004, 2006 i 2007 346
Tab. 7. Dochody i wydatki budżetu powiatu i budżetów gmin wchodzących w skład powiatu stargardzkiego w latach 2004, 2006 i 2008 w zł 346
Tab. 8. Dynamika zmian wynagrodzeń w latach 2008 i 2009 352

ZACHODNIOPOMORSKIE OBSERWATORIUM RYNKU PRACY
Regionalny Barometr Gospodarki

Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Powiat białogardzki

Tab. 1. Wybrane cechy demograficzne w powiecie białogardzkim w latach 2004, 2006 i 2008 372
Tab. 2. Ruch naturalny ludności w powiecie białogardzkim w latach 2004, 2006 i 2008 373
Tab. 3. Pracujący i wynagrodzenia w powiecie białogardzkim w latach 2004, 2006 i 2007 374
Tab. 4. Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON w powiecie białogardzkim w latach 2004, 2006 i 2008 376
Tab. 5. Podmioty gospodarki narodowej nowo zarejestrowane i wyrejestrowane z rejestru REGON w powiecie białogardzkim w latach 2004, 2006 i 2008 377
Tab. 6. Nakłady inwestycyjne i wartość brutto środków trwałych w przedsiębiorstwach w powiecie białogardzkim w latach 2004, 2006 i 2007 378
Tab. 7. Dochody i wydatki budżetu powiatu i budżetów gmin wchodzących w skład powiatu białogardzkiego w latach 2004, 2006 i 2008 w zł 379
Tab. 8. Dynamika zmian wynagrodzeń w latach 2008 i 2009 384

Powiat drawski

Tab. 1. Wybrane cechy demograficzne w powiecie drawskim w latach 2004, 2006 i 2008..... 396
Tab. 2. Ruch naturalny ludności w powiecie drawskim w latach 2004, 2006 i 2008 397
Tab. 3. Pracujący i wynagrodzenia w powiecie drawskim w latach 2004, 2006 i 2007..... 398
Tab. 4. Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON w powiecie drawskim w latach 2004, 2006 i 2008 400
Tab. 5. Podmioty gospodarki narodowej nowo zarejestrowane i wyrejestrowane z rejestru REGON w powiecie drawskim w latach 2004, 2006 i 2008 401
Tab. 6. Nakłady inwestycyjne i wartość brutto środków trwałych w przedsiębiorstwach w powiecie drawskim w latach 2004, 2006 i 2007 403
Tab. 7. Dochody i wydatki budżetu powiatu i budżetów gmin wchodzących w skład powiatu drawskiego w latach 2004, 2006 i 2008 w zł 403
Tab. 8. Dynamika zmian wynagrodzeń w latach 2008 i 2009..... 408

Powiat kołobrzeski

Tab. 1. Wybrane cechy demograficzne w powiecie kołobrzeskim w latach 2004, 2006 i 2008 422
Tab. 2. Ruch naturalny ludności w powiecie kołobrzeskim w latach 2004, 2006 i 2008 423
Tab. 3. Pracujący i wynagrodzenia w powiecie kołobrzeskim w latach 2004, 2006 i 2007 424
Tab. 4. Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON w powiecie kołobrzeskim w latach 2004, 2006 i 2008 426
Tab. 5. Podmioty gospodarki narodowej nowo zarejestrowane i wyrejestrowane z rejestru REGON w powiecie kołobrzeskim w latach 2004, 2006 i 2008 427
Tab. 6. Nakłady inwestycyjne i wartość brutto środków trwałych w przedsiębiorstwach w powiecie kołobrzeskim w latach 2004, 2006 i 2007 428
Tab. 7. Dochody i wydatki budżetu powiatu i budżetów gmin wchodzących w skład powiatu kołobrzeskiego w latach 2004, 2006 i 2008 w zł 429
Tab. 8. Dynamika zmian wynagrodzeń w latach 2008 i 2009 435

Regionalny Barometr Gospodarki

Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Powiat koszaliński

Tab. 1. Wybrane cechy demograficzne w powiecie koszalińskim w latach 2004, 2006 i 2008 450
Tab. 2. Ruch naturalny ludności w powiecie koszalińskim w latach 2004, 2006 i 2008 451
Tab. 3. Pracujący i wynagrodzenia w powiecie koszalińskim w latach 2004, 2006 i 2007 452
Tab. 4. Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON w powiecie koszalińskim w latach 2004, 2006 i 2008 454
Tab. 5. Podmioty gospodarki narodowej nowo zarejestrowane i wyrejestrowane z rejestru REGON w powiecie koszalińskim w latach 2004, 2006 i 2008 455
Tab. 6. Nakłady inwestycyjne i wartość brutto środków trwałych w przedsiębiorstwach w powiecie koszalińskim w latach 2004, 2006 i 2007 457
Tab. 7. Dochody i wydatki budżetu powiatu i budżetów gmin wchodzących w skład powiatu koszalińskiego w latach 2004, 2006 i 2008 w zł 457
Tab. 8. Dynamika zmian wynagrodzeń w latach 2008 i 2009 463

Powiat sławieński

Tab. 1. Wybrane cechy demograficzne w powiecie sławieńskim w latach 2004, 2006 i 2008 478
Tab. 2. Ruch naturalny ludności w powiecie sławieńskim w latach 2004, 2006 i 2008 479
Tab. 3. Pracujący i wynagrodzenia w powiecie sławieńskim w latach 2004, 2006 i 2007 480
Tab. 4. Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON w powiecie sławieńskim w latach 2004, 2006 i 2008 482
Tab. 5. Podmioty gospodarki narodowej nowo zarejestrowane i wyrejestrowane z rejestru REGON w powiecie sławieńskim w latach 2004, 2006 i 2008 483
Tab. 6. Nakłady inwestycyjne i wartość brutto środków trwałych w przedsiębiorstwach w powiecie sławieńskim w latach 2004, 2006 i 2007 485
Tab. 7. Dochody i wydatki budżetu powiatu i budżetów gmin wchodzących w skład powiatu sławieńskiego w latach 2004, 2006 i 2008 w zł 485
Tab. 8. Dynamika zmian wynagrodzeń w latach 2008 i 2009 491

Powiat szczecinecki

Tab. 1. Wybrane cechy demograficzne w powiecie szczecineckim w latach 2004, 2006 i 2008 506
Tab. 2. Ruch naturalny ludności w powiecie szczecineckim w latach 2004, 2006 i 2008 507
Tab. 3. Pracujący i wynagrodzenia w powiecie szczecineckim w latach 2004, 2006 i 2007 508
Tab. 4. Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON w powiecie szczecineckim w latach 2004, 2006 i 2008 510
Tab. 5. Podmioty gospodarki narodowej nowo zarejestrowane i wyrejestrowane z rejestru REGON w powiecie szczecineckim w latach 2004, 2006 i 2008 511
Tab. 6. Nakłady inwestycyjne i wartość brutto środków trwałych w przedsiębiorstwach w powiecie szczecineckim w latach 2004, 2006 i 2007 513
Tab. 7. Dochody i wydatki budżetu powiatu i budżetów gmin wchodzących w skład powiatu szczecineckiego w latach 2004, 2006 i 2008 w zł 513
Tab. 8. Dynamika zmian wynagrodzeń w latach 2008 i 2009 518

ZACHODNIOPOMORSKIE OBSERWATORIUM RYNKU PRACY
Regionalny Barometr Gospodarki

Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Powiat świdwiński

Tab. 1. Wybrane cechy demograficzne w powiecie świdwińskim w latach 2004, 2006 i 2008 533
Tab. 2. Ruch naturalny ludności w powiecie świdwińskim w latach 2004, 2006 i 2008 534
Tab. 3. Pracujący i wynagrodzenia w powiecie świdwińskim w latach 2004, 2006 i 2007 535
Tab. 4. Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON w powiecie świdwińskim w latach 2004, 2006 i 2008 537
Tab. 5. Podmioty gospodarki narodowej nowo zarejestrowane i wyrejestrowane z rejestru REGON w powiecie świdwińskim w latach 2004, 2006 i 2008 538
Tab. 6. Nakłady inwestycyjne i wartość brutto środków trwałych w przedsiębiorstwach w powiecie świdwińskim w latach 2004, 2006 i 2007 540
Tab. 7. Dochody i wydatki budżetu powiatu i budżetów gmin wchodzących w skład powiatu świdwińskiego w latach 2004, 2006 i 2008 w zł 540
Tab. 8. Dynamika zmian wynagrodzeń w latach 2008 i 2009 545

Powiat wałecki

Tab. 1. Wybrane cechy demograficzne w powiecie wałeckim w latach 2004, 2006 i 2008 558
Tab. 2. Ruch naturalny ludności w powiecie wałeckim w latach 2004, 2006 i 2008 559
Tab. 3. Pracujący i wynagrodzenia w powiecie wałeckim w latach 2004, 2006 i 2007 560
Tab. 4. Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON w powiecie wałeckim w latach 2004, 2006 i 2008 562
Tab. 5. Podmioty gospodarki narodowej nowo zarejestrowane i wyrejestrowane z rejestru REGON w powiecie wałeckim w latach 2004, 2006 i 2008 563
Tab. 6. Nakłady inwestycyjne i wartość brutto środków trwałych w przedsiębiorstwach w powiecie wałeckim w latach 2004, 2006 i 2007 565
Tab. 7. Dochody i wydatki budżetu powiatu i budżetów gmin wchodzących w skład powiatu wałeckiego w latach 2004, 2006 i 2008 w zł 565
Tab. 8. Dynamika zmian wynagrodzeń w latach 2008 i 2009 571

Powiat m. Koszalin

Tab. 1. Wybrane cechy demograficzne w powiecie m. Koszalin w latach 2004, 2006 i 2008 585
Tab. 2. Ruch naturalny ludności w powiecie m. Koszalin w latach 2004, 2006 i 2008 586
Tab. 3. Pracujący i wynagrodzenia w powiecie m. Koszalin w latach 2004, 2006 i 2007 587
Tab. 4. Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON w powiecie m. Koszalin w latach 2004, 2006 i 2008 588
Tab. 5. Podmioty gospodarki narodowej nowo zarejestrowane i wyrejestrowane z rejestru REGON w powiecie m. Koszalin w latach 2004, 2006 i 2008 590
Tab. 6. Nakłady inwestycyjne i wartość brutto środków trwałych w przedsiębiorstwach w powiecie m. Koszalin w latach 2004, 2006 i 2007 591
Tab. 7. Dochody i wydatki budżetu powiatu m. Koszalin w latach 2004, 2006 i 2008 w zł 592
Tab. 8. Dynamika zmian wynagrodzeń w latach 2008 i 2009 597

Regionalny Barometr Gospodarki

Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Wnioski i rekomendacje

Tab. 1. Wskaźniki charakteryzujące potencjał demograficzny w powiatach województwa zachodniopomorskiego w 2008 r. 617
Tab. 2. Wskaźniki charakteryzujące sytuację na rynku pracy w powiatach województwa zachodniopomorskiego w 2008 r. 619
Tab. 3. Wskaźniki charakteryzujące przedsiębiorczość w powiatach województwa zachodniopomorskiego w 2008 r. 621
Tab. 4. Wskaźniki charakteryzujące dochody i wydatki jednostek samorządu terytorialnego w powiatach województwa zachodniopomorskiego w 2008 r. 624

ZACHODNIOPOMORSKIE OBSERWATORIUM RYNKU PRACY
Regionalny Barometr Gospodarki

Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

SPIS RYSUNKÓW

Wprowadzenie

Rys. 1. Granice administracyjne województwa zachodniopomorskiego 18

PODREGION MIASTO SZCZECIN

Rys. 1. Granice administracyjne Miasta Szczecin 39
Rys. 2. Rok powstania firmy 48
Rys. 3. Planowane zmiany w zatrudnieniu 50
Rys. 4. Planowane zmiany w zatrudnieniu w perspektywie najbliższych trzech miesięcy z uwzględnieniem sekcji PKD (dane w wartościach bezwzględnych) 51
Rys. 5. Przewagi konkurencyjne badanych firm 55
Rys. 6. Struktura wartości wydatków poniesionych na rozwój prowadzonej działalności w pierwszym półroczu 2009 r. 58
Rys. 7. Pożądane formy wsparcia ze strony jednostek samorządu terytorialnego 60

PODREGION SZCZECIŃSKI

Wstęp

Rys. 1. Struktura próby w podregionie szczecińskim (dane w wartościach bezwzględnych) 67

Powiat goleniowski

Rys. 1. Granice administracyjne powiatu goleniowskiego 68
Rys. 2. Rok powstania firmy 77
Rys. 3. Planowane zmiany w zatrudnieniu 79
Rys. 4. Planowane zmiany w zatrudnieniu w perspektywie najbliższych trzech miesięcy z uwzględnieniem sekcji PKD (dane w wartościach bezwzględnych) 79
Rys. 5. Przewagi konkurencyjne badanych firm 83
Rys. 6. Struktura wartości wydatków poniesionych na rozwój prowadzonej działalności w pierwszym półroczu 2009 r. 87
Rys. 7. Pożądane formy wsparcia ze strony jednostek samorządu terytorialnego 89

Powiat gryfiński

Rys. 1. Granice administracyjne powiatu gryfińskiego 94
Rys. 2. Rok powstania firmy 103
Rys. 3. Planowane zmiany w zatrudnieniu 105
Rys. 4. Planowane zmiany w zatrudnieniu w perspektywie najbliższych trzech miesięcy z uwzględnieniem sekcji PKD (dane w wartościach bezwzględnych) 106
Rys. 5. Przewagi konkurencyjne badanych firm 109
Rys. 6. Struktura wartości wydatków poniesionych na rozwój prowadzonej działalności w pierwszym półroczu 2009 r. 113
Rys. 7. Pożądane formy wsparcia ze strony jednostek samorządu terytorialnego 114

ZACHODNIOPOMORSKIE OBSERWATORIUM RYNKU PRACY
Regionalny Barometr Gospodarki

Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Powiat kamieński

Rys. 1. Granice administracyjne powiatu kamieńskiego 120
Rys. 2. Rok powstania firmy 129
Rys. 3. Planowane zmiany w zatrudnieniu 131
Rys. 4. Planowane zmiany w zatrudnieniu w perspektywie najbliższych trzech miesięcy z uwzględnieniem sekcji PKD (dane w wartościach bezwzględnych) 132
Rys. 5. Przewagi konkurencyjne badanych firm 136
Rys. 6. Struktura wartości wydatków poniesionych na rozwój prowadzonej działalności w pierwszym półroczu 2009 r. 140
Rys. 7. Pożądane formy wsparcia ze strony jednostek samorządu terytorialnego 141

Powiat policki

Rys. 1. Granice administracyjne powiatu polickiego 147
Rys. 2. Rok powstania firmy 156
Rys. 3. Planowane zmiany w zatrudnieniu 158
Rys. 4. Planowane zmiany w zatrudnieniu w perspektywie najbliższych trzech miesięcy z uwzględnieniem sekcji PKD (dane w wartościach bezwzględnych) 159
Rys. 5. Przewagi konkurencyjne badanych firm 163
Rys. 6. Struktura wartości wydatków poniesionych na rozwój prowadzonej działalności w pierwszym półroczu 2009 r. 167
Rys. 7. Pożądane formy wsparcia ze strony jednostek samorządu terytorialnego 169

Powiat m. Świnoujście

Rys. 1. Granice administracyjne Miasta Świnoujście 174
Rys. 2. Rok powstania firmy 182
Rys. 3. Planowane zmiany w zatrudnieniu 184
Rys. 4. Planowane zmiany w zatrudnieniu w perspektywie najbliższych trzech miesięcy z uwzględnieniem sekcji PKD (dane w wartościach bezwzględnych) 185
Rys. 5. Przewagi konkurencyjne badanych firm 189
Rys. 6. Struktura wartości wydatków poniesionych na rozwój prowadzonej działalności w pierwszym półroczu 2009 r. 193
Rys. 7. Pożądane formy wsparcia ze strony jednostek samorządu terytorialnego 194

Podsumowanie

Rys. 1. Struktura działalności firm w powiatach podregionu szczecińskiego według sekcji PKD (dane w wartościach bezwzględnych) 201
Rys. 2. Struktura firm w powiatach podregionu szczecińskiego według form prawnych działalności (dane w wartościach bezwzględnych) 201

PODREGION STARGARDZKI

Wstęp

Rys. 1. Struktura próby w podregionie stargardzkim 204

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Powiat choszczeński

Rys. 1. Granice administracyjne powiatu choszczeńskiego 205
Rys. 2. Rok powstania firmy 214
Rys. 3. Planowane zmiany w zatrudnieniu 216
Rys. 4. Planowane zmiany w zatrudnieniu w perspektywie najbliższych trzech miesięcy z uwzględnieniem sekcji PKD (dane w wartościach bezwzględnych) 217
Rys. 5. Przewagi konkurencyjne badanych firm 220
Rys. 6. Struktura wartości wydatków poniesionych na rozwój prowadzonej działalności w pierwszym półroczu 2009 r. 224
Rys. 7. Pożądane formy wsparcia ze strony jednostek samorządu terytorialnego 226

Powiat gryficki

Rys. 1. Granice administracyjne powiatu gryfickiego 232
Rys. 2. Rok powstania firmy 241
Rys. 3. Planowane zmiany w zatrudnieniu 244
Rys. 4. Planowane zmiany w zatrudnieniu w perspektywie najbliższych trzech miesięcy z uwzględnieniem sekcji PKD (dane w wartościach bezwzględnych) 244
Rys. 5. Przewagi konkurencyjne badanych firm 248
Rys. 6. Struktura wartości wydatków poniesionych na rozwój prowadzonej działalności w pierwszym półroczu 2009 r. 251
Rys. 7. Pożądane formy wsparcia ze strony jednostek samorządu 253

Powiat łobeski

Rys. 1. Granice administracyjne powiatu łobeskiego 259
Rys. 2. Rok powstania firmy 268
Rys. 3. Planowane zmiany w zatrudnieniu 270
Rys. 4. Planowane zmiany w zatrudnieniu w perspektywie najbliższych trzech miesięcy z uwzględnieniem sekcji PKD (dane w wartościach bezwzględnych) 271
Rys. 5. Przewagi konkurencyjne badanych firm 274
Rys. 6. Struktura wartości wydatków poniesionych na rozwój prowadzonej działalności w pierwszym półroczu 2009 r. 278
Rys. 7. Pożądane formy wsparcia ze strony jednostek samorządu terytorialnego 280

Powiat myśliborski

Rys. 1. Granice administracyjne powiatu myśliborskiego 285
Rys. 2. Rok powstania firmy 294
Rys. 3. Planowane zmiany w zatrudnieniu 296
Rys. 4. Planowane zmiany w zatrudnieniu w perspektywie najbliższych trzech miesięcy z uwzględnieniem sekcji PKD (dane w wartościach bezwzględnych) 297
Rys. 5. Przewagi konkurencyjne badanych firm 301
Rys. 6. Struktura wartości wydatków poniesionych na rozwój prowadzonej działalności w pierwszym półroczu 2009 r. 305
Rys. 7. Pożądane formy wsparcia ze strony jednostek samorządu terytorialnego 306

Regionalny Barometr Gospodarki

Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Powiat pyrzycki

Rys. 1. Granice administracyjne powiatu pyrzyckiego 312
Rys. 2. Rok powstania firmy 321
Rys. 3. Planowane zmiany w zatrudnieniu 323
Rys. 4. Planowane zmiany w zatrudnieniu w perspektywie najbliższych trzech miesięcy z uwzględnieniem sekcji PKD (dane w wartościach bezwzględnych) 324
Rys. 5. Przewagi konkurencyjne badanych firm 327
Rys. 6. Struktura wartości wydatków poniesionych na rozwój prowadzonej działalności w pierwszym półroczu 2009 r. 331
Rys. 7. Pożądane formy wsparcia ze strony jednostek samorządu terytorialnego 333

Powiat stargardzki

Rys. 1. Granice administracyjne powiatu stargardzkiego 338
Rys. 2. Rok powstania firmy 347
Rys. 3. Planowane zmiany w zatrudnieniu 350
Rys. 4. Planowane zmiany w zatrudnieniu w perspektywie najbliższych trzech miesięcy z uwzględnieniem sekcji PKD (dane w wartościach bezwzględnych) 350
Rys. 5. Przewagi konkurencyjne badanych firm 354
Rys. 6. Struktura wartości wydatków poniesionych na rozwój prowadzonej działalności w pierwszym półroczu 2009 r. 358
Rys. 7. Pożądane formy wsparcia ze strony jednostek samorządu terytorialnego 360

Podsumowanie

Rys. 1. Struktura działalności firm w powiatach podregionu stargardzkiego według sekcji PKD (dane w wartościach bezwzględnych) 367
Rys. 2. Struktura firm w powiatach podregionu stargardzkiego według form prawnych działalności (dane w wartościach bezwzględnych) 367

PODREGION KOSZALIŃSKI

Wstęp

Rys. 1. Struktura próby w podregionie koszalińskim (dane w wartościach bezwzględnych) 370

Powiat białogardzki

Rys. 1. Granice administracyjne powiatu białogardzkiego 371
Rys. 2. Rok powstania firmy 380
Rys. 3. Planowane zmiany w zatrudnieniu 382
Rys. 4. Planowane zmiany w zatrudnieniu w perspektywie najbliższych trzech miesięcy z uwzględnieniem sekcji PKD (dane w wartościach bezwzględnych) 383
Rys. 5. Przewagi konkurencyjne badanych firm 386
Rys. 6. Struktura wartości wydatków poniesionych na rozwój prowadzonej działalności w pierwszym półroczu 2009 r. 389
Rys. 7. Pożądane formy wsparcia ze strony jednostek samorządu terytorialnego 390

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Powiat drawski

Rys. 1. Granice administracyjne powiatu drawskiego 395
Rys. 2. Rok powstania firmy 404
Rys. 3. Planowane zmiany w zatrudnieniu 407
Rys. 4. Planowane zmiany w zatrudnieniu w perspektywie najbliższych trzech miesięcy z uwzględnieniem sekcji PKD (dane w wartościach bezwzględnych) 407
Rys. 5. Przewagi konkurencyjne badanych firm 410
Rys. 6. Struktura wartości wydatków poniesionych na rozwój prowadzonej działalności w pierwszym półroczu 2009 r. 414
Rys. 7. Pożądane formy wsparcia ze strony jednostek samorządu terytorialnego 416

Powiat kołobrzeski

Rys. 1. Granice administracyjne powiatu kołobrzeskiego 421
Rys. 2. Rok powstania firmy 430
Rys. 3. Planowane zmiany w zatrudnieniu 433
Rys. 4. Planowane zmiany w zatrudnieniu w perspektywie najbliższych trzech miesięcy z uwzględnieniem sekcji PKD (dane w wartościach bezwzględnych) 433
Rys. 5. Przewagi konkurencyjne badanych firm 437
Rys. 6. Struktura wartości wydatków poniesionych na rozwój prowadzonej działalności w pierwszym półroczu 2009 r. 441
Rys. 7. Pożądane formy wsparcia ze strony jednostek samorządu terytorialnego 443

Powiat koszaliński

Rys. 1. Granice administracyjne powiatu koszalińskiego 449
Rys. 2. Rok powstania firmy 458
Rys. 3. Planowane zmiany w zatrudnieniu 461
Rys. 4. Planowane zmiany w zatrudnieniu w perspektywie najbliższych trzech miesięcy z uwzględnieniem sekcji PKD (dane w wartościach bezwzględnych) 461
Rys. 5. Przewagi konkurencyjne badanych firm 465
Rys. 6. Struktura wartości wydatków poniesionych na rozwój prowadzonej działalności w pierwszym półroczu 2009 r. 469
Rys. 7. Pożądane formy wsparcia ze strony jednostek samorządu terytorialnego 471

Powiat sławieński

Rys. 1. Granice administracyjne powiatu sławieńskiego 477
Rys. 2. Rok powstania firmy 486
Rys. 3. Planowane zmiany w zatrudnieniu 489
Rys. 4. Planowane zmiany w zatrudnieniu w perspektywie najbliższych trzech miesięcy z uwzględnieniem sekcji PKD (dane w wartościach bezwzględnych) 489
Rys. 5. Przewagi konkurencyjne badanych firm 493
Rys. 6. Struktura wartości wydatków poniesionych na rozwój prowadzonej działalności w pierwszym półroczu 2009 r. 497
Rys. 7. Pożądane formy wsparcia ze strony jednostek samorządu terytorialnego 499

Regionalny Barometr Gospodarki

Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Powiat szczecinecki

Rys. 1. Granice administracyjne powiatu szczecineckiego 505
Rys. 2. Rok powstania firmy 514
Rys. 3. Planowane zmiany w zatrudnieniu 517
Rys. 4. Planowane zmiany w zatrudnieniu w perspektywie najbliższych trzech miesięcy z uwzględnieniem sekcji PKD (dane w wartościach bezwzględnych) 517
Rys. 5. Przewagi konkurencyjne badanych firm 521
Rys. 6. Struktura wartości wydatków poniesionych na rozwój prowadzonej działalności w pierwszym półroczu 2009 r. 525
Rys. 7. Pożądane formy wsparcia ze strony jednostek samorządu terytorialnego 527

Powiat świdwiński

Rys. 1. Granice administracyjne powiatu świdwińskiego 532
Rys. 2. Rok powstania firmy 541
Rys. 3. Planowane zmiany w zatrudnieniu 543
Rys. 4. Planowane zmiany w zatrudnieniu w perspektywie najbliższych trzech miesięcy z uwzględnieniem sekcji PKD (dane w wartościach bezwzględnych) 544
Rys. 5. Przewagi konkurencyjne badanych firm 547
Rys. 6. Struktura wartości wydatków poniesionych na rozwój prowadzonej działalności w pierwszym półroczu 2009 r. 550
Rys. 7. Pożądane formy wsparcia ze strony jednostek samorządu terytorialnego 552

Powiat wałecki

Rys. 1. Granice administracyjne powiatu wałeckiego 557
Rys. 2. Rok powstania firmy 566
Rys. 3. Planowane zmiany w zatrudnieniu 569
Rys. 4. Planowane zmiany w zatrudnieniu w perspektywie najbliższych trzech miesięcy z uwzględnieniem sekcji PKD (dane w wartościach bezwzględnych) 570
Rys. 5. Przewagi konkurencyjne badanych firm 573
Rys. 6. Struktura wartości wydatków poniesionych na rozwój prowadzonej działalności w pierwszym półroczu 2009 r. 576
Rys. 7. Pożądane formy wsparcia ze strony jednostek samorządu terytorialnego 578

Powiat m. Koszalin

Rys. 1. Granice administracyjne powiatu m. Koszalin 584
Rys. 2. Rok powstania firmy 592
Rys. 3. Planowane zmiany w zatrudnieniu 595
Rys. 4. Planowane zmiany w zatrudnieniu w perspektywie najbliższych trzech miesięcy z uwzględnieniem sekcji PKD (dane w wartościach bezwzględnych) 596
Rys. 5. Przewagi konkurencyjne badanych firm 600
Rys. 6. Struktura wartości wydatków poniesionych na rozwój prowadzonej działalności w pierwszym półroczu 2009 r. 604
Rys. 7. Pożądane formy wsparcia ze strony jednostek samorządu terytorialnego 606

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Podsumowanie

Rys. 1. Struktura działalności firm w powiatach podregionu koszalińskiego według sekcji PKD (dane w wartościach bezwzględnych) 613
Rys. 2. Struktura firm w powiatach podregionu koszalińskiego według form prawnych działalności (dane w wartościach bezwzględnych) 614

WNIOSKI I REKOMENDACJE

Rys. 1. Pracujący w gospodarce narodowej na 1000 ludności w powiatach województwa zachodniopomorskiego 618
Rys. 2. Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach na 1 mieszkańca w powiatach województwa zachodniopomorskiego w 2007 r. 622
Rys. 3. Struktura firm deklarujących zmniejszenie zatrudnienia w ciągu kolejnych trzech miesięcy w powiatach województwa zachodniopomorskiego 627
Rys. 4. Struktura firm deklarujących zwiększenie zatrudnienia w ciągu kolejnych trzech miesięcy w powiatach województwa zachodniopomorskiego 627
Rys. 5. Struktura firm pod względem stosowania rozwiązań innowacyjnych w latach 2007-2009 w powiatach województwa zachodniopomorskiego 628
Rys. 6. Struktura firm pod względem korzystania z programów unijnych w powiatach województwa zachodniopomorskiego 628

ZACHODNIOPOMORSKIE OBSERWATORIUM RYNKU PRACY
Regionalny Barometr Gospodarki

Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

WPROWADZENIE

Rozwój przedsiębiorczości regionów to jeden z warunków niezbędnych do zwiększania ich ekonomicznego potencjału. Nie bez powodu tworzenie warunków dla rozwoju konkurencyjności gospodarki i przedsiębiorczości zostało uznane za strategiczny cel rozwoju kraju. Przedsiębiorczość i innowacyjność to najważniejsze środki prowadzące do realizacji głównego celu strategii lizbońskiej, jakim jest stworzenie na terytorium Europy do 2010 roku najbardziej konkurencyjnej gospodarki na świecie.[1] Także w Strategii Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego wśród 6 sformułowanych celów strategicznych, dwa odnoszą się do sfery gospodarczej, tj. wzrost innowacyjności i efektywności gospodarowania oraz wzmacnianie mechanizmów rynkowych i otoczenia gospodarczego.[2]

Województwo zachodniopomorskie usytuowane jest w zachodniej części kraju. Od północy graniczy ono z Morzem Bałtyckim, od zachodu z Niemcami, od południa z województwami lubuskim i wielkopolskim, a od wschodu z pomorskim. Powierzchnia województwa zachodniopomorskiego w 2008 r. wynosiła 22892 km^2, co stanowiło 7,3% powierzchni kraju i plasuje go na 5 miejscu w Polsce.

Rys. 1. Granice administracyjne województwa zachodniopomorskiego
Stan na 1.01.2009

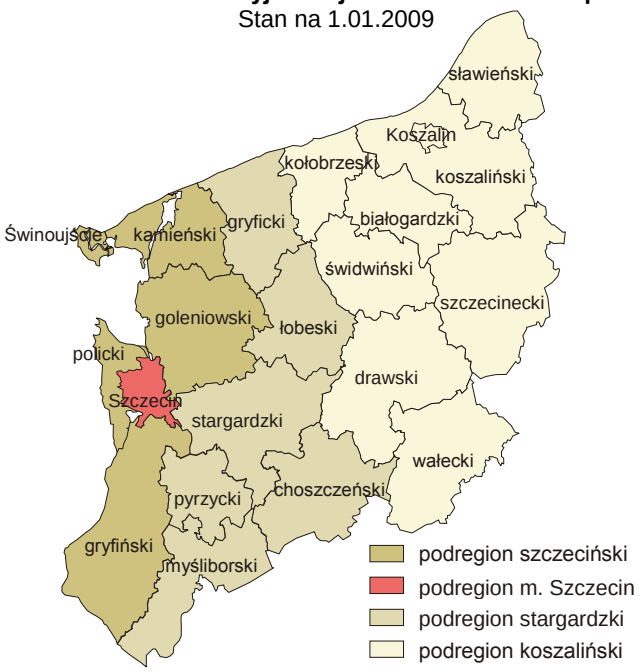

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

W podziale administracyjnym na jednostki terytorialne, zgodnie z wymogami statystyki regionalnej Unii Europejskiej, w województwie wydzielono:

[1] *Strategia Lizbońska. Droga do sukcesu zjednoczonej Europy*. Departament Analiz Ekonomicznych i Społecznych. Urząd Komitetu Integracji Europejskiej. Warszawa 2002.
[2] *Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020* przyjęta przez Sejmik Województwa Zachodniopomorskiego. Szczecin, 2005.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

- 4 podregiony: koszaliński, stargardzki, szczeciński i m. Szczecin;
- 18 powiatów ziemskich: białogardzki, choszczeński, drawski, goleniowski, gryficki, gryfiński, kamieński, kołobrzeski, koszaliński, łobeski, myśliborski, policki, pyrzycki, sławieński, stargardzki, szczecinecki, świdwiński i wałecki;
- 3 miasta na prawach powiatu: Koszalin, Szczecin i Świnoujście;
- 114 gmin: 11 miejskich, 51 miejsko-wiejskich i 52 wiejskich.

Według stanu na dzień 31.12.2008 r. województwo zamieszkiwało 1,7 mln ludności, co stanowiło 4,4% ludności kraju i dało 11 lokatę wśród 16 województw. W latach 2004-2008 populacja ludności na tym terenie nieznacznie zmalała (o 0,1%). Według prognoz demograficznych GUS tendencja taka będzie się utrzymywała, co najmniej do 2035 roku. Szacuje się, że do tego czasu, w porównaniu do 2008 r., liczba ludności zmniejszy się o 6,7%. Spowodowane to będzie spadkiem liczby urodzeń o 35,0% oraz wzrostem liczby zgonów o 25,4%. Na spadek liczby urodzeń podstawowy wpływ nadal będzie miało przekształcenie wzorca płodności według wieku, polegające na przesuwaniu wieku największego natężenia urodzeń do starszych grup, co oznacza odkładanie urodzeń w czasie. Z uwagi na fakt, że rodzą i będą rodzić kobiety w coraz późniejszym wieku, nie można oczekiwać pełnej „rekompensaty" urodzeń odłożonych w czasie przez roczniki z ostatniego wyżu demograficznego. W przypadku zgonów wpływ na niskie natężenie umieralności ma upowszechnienie pro-zdrowotnego stylu życia, zmiany struktury wykształcenia ludności, zwiększenie dostępności usług medycznych i opiekuńczych oraz podnoszenie jakości tych usług. W wyniku tego przeciętne trwanie życia ludności wzrośnie, nastąpi więc dalsze pogłębianie się procesu starzenia się ludności. Tym bardziej, że według prognoz demograficznych nadal będzie pogłębiać się spadek liczby ludności w wieku do 14 lat, a wzrastać udział ludności w pozostałych grupach, a przede wszystkim w grupie ludności powyżej 65 lat. Pod względem demograficznym okres ten będzie mniej wymagający dla gospodarki, gdyż presja na tworzenie nowych miejsc pracy z tytułu przyrostu podaży siły roboczej będzie znacznie mniejsza, z uwagi na fakt, iż zmniejszy się udział ludności w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym, a zwiększy się odsetek ludności w wieku poprodukcyjnym. Te prawidłowości mogą zmienić jedynie nowe trendy w zakresie migracji wewnętrznych i zagranicznych. Jednak jak wskazują prognozy na lata 2010-2035 saldo migracji w województwie będzie przyjmowało nadal wartości ujemne.

Zakres informacji, które mogą posłużyć do analizy czynników wpływających na zmiany w gospodarce, tzn. na jej rozwój, charakter i strukturę, jest bardzo szeroki. Wyniki badań społecznych i ekonomicznych ujmują zarówno syntetyczne wskaźniki w ramach szacunków rachunków narodowych, jak i dane dotyczące wielkości oraz dynamiki działalności przemysłowej, budowlanej, rolniczej i leśnej, wielu dziedzin usług rynkowych i nierynkowych, infrastruktury społecznej i komunalnej, wyników finansowych podmiotów, działalności inwestycyjnej i innowacyjnej, badawczej itp. Końcowy rezultat działalności wszystkich podmiotów gospodarki narodowej obrazuje produkt krajowy brutto (PKB). W 2006 r. jego wartość dla zachodniopomorskiego wyniosła 42887 mln zł i była większa niż w 2004 r. o 12,6% (w Polsce o 14,7%). Wartość PKB *per capita* osiągnęła poziom 25324 zł, co stanowiło 91,1% wielkości tego wskaźnika dla Polski i było to mniej niż w 2004 r. Spadający wskaźnik PKB przypadający na 1 mieszkańca może świadczyć o powolnym hamowaniu tendencji wzrostowych gospodarki województwa.

W porównaniu z 2004 r. zanotowano w województwie wzrost wartości dodanej brutto, odzwierciedlającej wartość produktów (wyrobów i usług) wytworzoną przez jednostki rynkowe

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

i nierynkowe (pomniejszoną o zużycie pośrednie poniesione w związku z jej wytworzeniem), o 11,3% (w Polsce o 13,3%). Wzrosła również wartość dodana brutto na 1 mieszkańca. Za pomocą analizy przesunięć udziałów (*shift-share*) określić można poziom konkurencyjności województwa zachodniopomorskiego w odniesieniu do Polski pod względem struktury tworzenia wartości dodanej brutto według sekcji PKD (przy założeniu podobnych tendencji zmian w tym obszarze). Wyniki analizy potwierdzają odmienną strukturę tworzenia wartości dodanej w województwie i w kraju wskazują na fakt, iż wzrost wartości dodanej w województwie uzależniony jest od stanu jego potencjału gospodarczego. Potencjał ten (PO) na tle rozwoju kraju jest bardzo wysoki i przy założeniu, że województwo rozwija się w takim samym lub podobnym poziomie względem Polski, otrzymano wysoki oczekiwany wzrost zmiennej PO.

W 2006 r. nowowytworzona wartość niemalże we wszystkich sekcjach PKD była wyższa niż w 2004 r. (za wyjątkiem rolnictwa, łowiectwa i leśnictwa), a tendencje zmian WDB między sekcjami w województwie były bardziej dynamiczne niż w Polsce. Struktura wytwarzania wartości według sekcji PKD wskazuje na znacznie większe znaczenie w jej tworzeniu sekcji: obsługa nieruchomości i firm (K) oraz budownictwo (F). Poziom konkurencyjności obszaru, odzwierciedlający różnice między wskaźnikiem wzrostu w województwie w stosunku do Polski był jednak niski. Niską konkurencyjnością odznaczały się zwłaszcza sekcje: obsługa nieruchomości i firm (K), przetwórstwo przemysłowe (D) oraz ochrona zdrowia i pomoc społeczna (N). Potencjał konkurencyjny w województwie, biorąc pod uwagę możliwości wytwarzania nowych wartości, tkwi natomiast w sekcjach: budownictwo (F), administracja publiczna i obrona narodowa (L) oraz hotele i restauracje (H). Na tle ogólnego poziomu rozwoju kraju poziom konkurencyjności pod względem struktury tworzenia wartości dodanej brutto województwa przedstawia się korzystnie – wskazuje na to dodatnia wartość przesunięcia całkowitego (PC), wynikająca z dodatnich przesunięć w analizowanych grupach działalności (za wyjątkiem rolnictwa, łowiectwa, leśnictwa i rybactwa oraz przemysłu).

W procesie rozwoju województw nie bez znaczenia są dążenia innowacyjne podmiotów prowadzących działalność na ich obszarze. Potencjał innowacyjny zachodniopomorskiego określić można choćby poprzez analizę działalności badawczo-rozwojowej i nakładów na B+R oraz innowacje. Według rokrocznych badań statystycznych, prowadzonych przez GUS (obejmujących podmioty zatrudniające 50 osób i więcej z zakresu B+R ze wszystkich sektorów działalności, a z zakresu innowacyjności – przedsiębiorstwa duże w przemyśle) działalnością badawczo-rozwojową w 2007 r. zajmowało się w województwie zaledwie 16 jednostek. Wskaźnik zatrudnienia w B+R na 1000 aktywnych zawodowo wzrósł i w 2007 r. wyniósł 3,2 osoby (w Polsce 4,4). Na działalność innowacyjną w przedsiębiorstwach przemysłowych w 2007 r. przeznaczono blisko 243,5 mln zł (o ok. 61,9% mniej niż w 2004 r.). Na działalność badawczo-rozwojową wydano natomiast 111,0 mln zł (o 73,0% więcej niż na początku badanego okresu), jednakże poziom tych wydatków w przeliczeniu na 1 mieszkańca uplasował zachodniopomorskie na 11 miejscu w Polsce.

Szczegółowe analizy dotyczące poszczególnych powiatów oraz wyniki badań własnych zostaną przedstawione w kolejnych częściach niniejszego opracowania.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

I. ANALIZA PORÓWNAWCZA DOTYCHCZASOWYCH BADAŃ REALIZOWANYCH PRZEZ WOJEWÓDZKI URZĄD PRACY W SZCZECINIE

W latach 2005-2009 w ramach Zachodniopomorskiego Obserwatorium Rynku Pracy zrealizowano szereg badań, zarówno wykorzystujących dane pierwotne, jak i wtórne.

Badaniami wtórnymi były:

a) w 2005 r.: „Bezrobotni i oferty pracy w I półroczu 2005 r.", „Zawody deficytowe i nadwyżkowe 2005 r.", „Analiza aktywności biznesowej wskaźnika przetrwania przedsiębiorstw";
b) w 2006 r.: „Rynek pracy w okresie I-II 2006 r.", „Rynek pracy w okresie II-IV 2006 r.", „Rynek pracy w okresie IV-V 2006 r.", „Rynek pracy w I półroczu 2006 r.", „Rynek pracy w okresie VII-VIII 2006 r.", „Rynek pracy w okresie IX-X 2006 r.", „Rynek pracy w okresie XI-XII 2006 r.", „Rynek pracy w 2006 r.", „Analiza danych wtórnych dla powiatów za rok 2005 oraz I półrocze 2006 r. – porównanie z innymi województwami", „Analiza danych wtórnych dla powiatów za rok 2005 oraz I półrocze 2006 r.", „Analiza danych wtórnych dla powiatów 1999-2006";
c) w 2007 r.: „Rynek pracy w okresie I-II 2007 r.", „Rynek pracy w okresie III-IV 2007 r.", „Rynek pracy w okresie V-VI 2007 r.", „Mapa Zachodniopomorskiego Rynku Pracy cz.1", „Rynek pracy w I półroczu 2007 r.", „Rynek pracy w 2007 r.", „Mapa Zachodniopomorskiego Rynku Pracy cz. 2";
d) w 2008 r.: „RAPORT Sytuacja na rynku pracy województwa zachodniopomorskiego – 2008 r.";
e) w 2009 r.: „Ogólnopolskie Forum Obserwatoriów Rynku Pracy [publikacja poforumowa] – 2009 r.", „Gminy województwa zachodniopomorskiego w świetle bezrobocia w latach 1999-2008", „Obraz gospodarki województwa zachodniopomorskiego w świetle badań – 2009 r.", „Oblicze młodego pokolenia; Oczekiwania zawodowe młodzieży a rynek pracy – 2009 r.".

Cel, zakres i wyniki badań pierwotnych w analizowanym okresie zostały przedstawione w poniższym zestawieniu.

ROK 2005

1. Szanse i aspiracje zawodowe młodzieży i studentów Szczecina i Koszalina

a) cel badania – poznanie i zdiagnozowanie aspiracji zawodowych młodzieży oraz ich szans na rynku pracy.
b) badana populacja – uczniowie ostatnich klas szkół ponadgimnazjalnych oraz studenci ostatnich lat uczelni wyższych z terenu Koszalina i Szczecina. Łączna liczebność grupy objętej badaniem wynosiła 600 osób – po 300 dla każdego z miast.
c) wnioski:
   – zarówno uczniowie szkół ponadgimnazjalnych, jak i studenci wykazywali zainteresowanie sytuacją na rynku pracy, przy czym większy poziom zainteresowania odnotowano wśród studentów;

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

- wiedza obu kategorii badanych na temat istniejących instytucji rynku pracy była wycinkowa. Główną instytucją rynku pracy dla badanych jest PUP. Marginalna jest natomiast rola OHP;
- znaczna część respondentów posiadała sprecyzowane plany zawodowe, które chciała realizować głównie w sektorze publicznym lub prowadząc własną działalność gospodarczą (głównie studenci);
- wśród najbardziej preferowanych metod poszukiwania pracy dominowały metody oparte na bezpośrednim kontakcie z potencjalnymi pracodawcami. Badani twierdzili, iż najważniejszą cechą decydującą o znalezieniu pracy są posiadane kwalifikacje;
- obie kategorie badanych posiadały już w swoim dorobku pewne doświadczenia związane z pracą zarobkową. Doświadczenia te polegały głównie na wykonywaniu pracy w kraju, znikoma ilość respondentów pracowała za granicą;
- wśród obu grup badanych widoczna była chęć opuszczenia miasta po zakończeniu nauki. Głównym kierunkiem wyjazdów z obu miast była zagranica.

2. Analiza potrzeb i zasobów instytucji rynku pracy

a) cel badania: poznanie i zdiagnozowanie działalności lokalnych i regionalnych instytucji rynku pracy w województwie zachodniopomorskim w zakresie tworzenia, gromadzenia i przetwarzania danych o rynku pracy oraz jego otoczeniu społeczno-gospodarczym.

b) badana populacja – 140 regionalnych i lokalnych instytucji rynku pracy oraz ich otoczenie, m.in. jednostki samorządu terytorialnego, fundacje i stowarzyszenia, publiczne służby zatrudnienia, szkoły oraz organizacje wsparcia biznesu.

c) wnioski:
- ponad połowa badanych gromadzi dane o rynku pracy, gospodarce, edukacji;
- 25% instytucji aktualizuje dane o rynku pracy, edukacji lub gospodarce co miesiąc. Prawie taka sama liczba podmiotów robi to co trzy miesiące;
- ponad połowa badanych starała się pozyskać dane głównie przez urzędy pracy;
- większość badanych ma poczucie, że informacje dotyczące rynku pracy, gospodarki, edukacji są użyteczne w funkcjonowaniu ich instytucji;
- badane instytucje chętnie podejmują współpracę z innymi podmiotami rynku pracy;
- ponad połowa badanych potrafiła wymienić instytucje, które zajmują się gromadzeniem danych – głównie publiczne służby zatrudnienia (WUP, PUP).

3. Profil pożądanego pracownika

a) cel badania: opisanie, poznanie i zdiagnozowanie potrzeb i problemów pracodawców działających na zachodniopomorskim rynku pracy.

b) badana populacja – 403 pracodawców zatrudniających powyżej 10 osób w województwie zachodniopomorskim.

c) wnioski:
- firmy odczuwają brak osób odpowiednio przygotowanych do pracy (dotyczy to w największym stopniu pracowników szeregowych); najpopularniejszymi źródłami pozyskiwania pracowników są: ogłoszenia w prasie, informacje z Urzędów Pracy, sieć znajomości obecnych pracowników; ponad połowa badanych zauważa bariery hamujące zwiększenie liczby zatrudnionych, głównie: odpowiednie kwalifikacje, brak środków finansowych i wysokie koszty pracy;

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

- oczekiwania pracodawców co do kwalifikacji pracowników są bardzo podobne – wśród najważniejszych, poszukiwanych predyspozycji podkreślano cechy wrodzone: samodzielność, dobrą organizację pracy, komunikatywność, umiejętność kontaktowania się z innymi, szybkość wdrażania się w nowe obowiązki. W przypadku kandydatów na dyrektorów i niższej kadry zarządzającej dodatkowo: umiejętności analityczne oraz znajomość obsługi komputera; od idealnego pracownika badani oczekują przede wszystkim pracowitości, uczciwości i lojalności;
- ponad ¾ firm współpracuje powiatowymi urzędami pracy, głównie w celu pozyskania pracowników na staż, wysłania swoich pracowników na kursy i szkolenia organizowane przez PUP, uzyskania pomocy w znalezieniu pracowników, pomocy finansowej przy zatrudnianiu nowego pracownika;
- firmy deklarują trudności w zakresie pozyskiwania pracowników w ramach każdego szczebla pracowniczego; 40% firm deklaruje zwiększenie liczby pracowników w ciągu ostatniego roku, ale poziom planowanego zwiększenia zatrudnienia w ciągu najbliższego roku jest niższy w stosunku do ostatnich 12 miesięcy; ponad połowa badanych oceniła kondycję swojej branży jako bardzo dobrą i dobrą; co trzecia firma korzystała z zewnętrznej pomocy finansowej, przeważnie ze środków Unii Europejskiej.

4. Niepełnosprawni na rynku pracy

a) cel badania: zdiagnozowanie sytuacji społeczno-ekonomicznej niepełnosprawnych w województwie zachodniopomorskim, a w szczególności analiza potrzeb, przeszkód i problemów, jakie dotykają osób niepełnosprawnych w wieku produkcyjnym funkcjonujących na rynku pracy.

b) badana populacja – 494 niepełnosprawnych mieszkańców województwa.

c) wnioski:
- blisko połowa osób niezatrudnionych zgłaszała zainteresowanie udziałem w szkoleniu zawodowym z zastrzeżeniem, że miałoby to być szkolenie bezpłatne;
- co czwarta spośród niepełnosprawnych pozostających bez pracy deklarowała chęć i gotowość podjęcia przekwalifikowania zawodowego;
- prawie wszystkie osoby zatrudnione stwierdziły, iż osoby sprawne i niepełnosprawne są w ich miejscu zatrudnienia traktowane w ten sam sposób;
- większość badanych za najkorzystniejsze pod względem zapewnienia odpowiednich warunków pracy uznała firmy i instytucje państwowe;
- głównym motywem deklarowanej chęci zmiany pracy była perspektywa uzyskiwania wyższych dochodów;
- część pracujących stwierdziła, iż pracodawca podejmuje wysiłek dla adaptacji miejsca pracy do możliwości konkretnego niepełnosprawnego pracownika; 40% stwierdziło, iż ich aktualny lub ostatni pracodawca chętnie zatrudniał osoby niepełnosprawne oraz wspierał je na zajmowanych stanowiskach pracy;
- prawie połowa badanych rozważała możliwość założenia własnej działalności gospodarczej;
- za najpoważniejsze trudności na rynku pracy uznano: brak dostatecznej ilości miejsc pracy chronionej, brak zainteresowania niepełnosprawnymi pracownikami przez pracodawców, bariery architektoniczne, brak informacji, odrzucenie, obojętność, brak wyrozumiałości i zrozumienia ze strony pracodawcy, dyskryminacja, brak środków komunikacji zapewniających transport do miejsc pracy, niskie możliwości

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

przekwalifikowania zawodowego, wysokie koszty rozpoczęcia własnej działalności gospodarczej.

- pomysły na poprawę sytuacji niepełnosprawnych na rynku pracy, a zarazem oczekiwane formy wsparcia to: możliwość pokrywania kosztów adaptacji miejsc pracy, pośrednictwo pracy, poradnictwo, doskonalenie zawodowe, zapewnianie transportu, akcje edukacyjne mające na celu promowanie zatrudnienia osób niepełnosprawnych, zwiększenie dostępności kredytów, pomoc prawna, zmiany świadomości społecznej dotyczące pracy osób niepełnosprawnych.

5. Kobiety na rynku pracy

a) cel badania: zdiagnozowanie sytuacji społeczno-ekonomicznej kobiet – mieszkanek województwa zachodniopomorskiego.

b) badana populacja – 619 kobiet zamieszkałych na terenie województwa.

c) wnioski:

- kobiety pozostające bez pracy nie deklarowały gotowości do podjęcia przekwalifikowania zawodowego, stwierdzając niską gwarancję uzyskania zatrudnienia po odbyciu przekwalifikowania;
- badane zgłaszały dużą mobilność w zakresie zmiany miejsca zamieszkania w celu zwiększenia swoich szans na zatrudnienie;
- blisko co trzecia spośród badanych deklarowała, iż rozważa możliwość rozpoczęcia własnej działalności gospodarczej;
- wśród czynników o szczególnie dużym wpływie na zwiększenie szans znalezienia i podjęcia zatrudnienia najczęściej za ważne uznawane były: wykształcenie, posiadanie znajomości, młody wiek i znajomość języka obcego;
- poszukiwanie pracy badane rozpoczynały zazwyczaj od szukania pomocy u znajomych, a za skuteczną formę nawiązywania kontaktu z potencjalnym pracodawcą uznawały kontakt osobisty;
- większość spośród ankietowanych nisko oceniała swoje szanse na znalezienie pracy lub zmianę pracy pomimo relatywnie wysokiej oceny własnych kwalifikacji i umiejętności zawodowych.

6. Wojewódzkie badanie osób bezrobotnych, pracujących i nieaktywnych zawodowo

a) cel badania: zdiagnozowanie sytuacji społeczno-ekonomicznej bezrobotnych, pracujących oraz nieaktywnych zawodowo mieszkańców województwa.

b) badana populacja – 893 mieszkańców województwa zachodniopomorskiego.

c) wnioski:

- blisko połowa niezatrudnionych zgłaszała zainteresowanie odbyciem szkolenia zawodowego z zastrzeżeniem, że będzie to szkolenie bezpłatne;
- osoby pozostające bez pracy nie były deklarowały gotowości do podjęcia przekwalifikowania zawodowego;
- osoby badane zgłaszały dużą mobilność w zakresie zmiany miejsca zamieszkania w celu zwiększenia swoich szans na zatrudnienie;
- tylko 13% badanych deklarowało, iż rozważa możliwość założenia własnej działalności gospodarczej;
- 60% badanych zgłosiło znajomość alternatywnych form zatrudnienia, jednak możliwość podjęcia tego rodzaju pracy deklarowało tylko 40% ankietowanych;

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

- wśród czynników o szczególnie dużym wpływie na zwiększenie szans znalezienia i podjęcia zatrudnienia najczęściej za ważne uznawane były: wykształcenie, entuzjazm, posiadanie znajomości, młody wiek, znajomość języka obcego;
- poszukiwanie pracy osoby badane rozpoczynały zazwyczaj od szukania pomocy u znajomych, a za skuteczną formę poszukiwania pracy spora liczba respondentów uważała nawiązywanie osobistego kontaktu z potencjalnym pracodawcą;
- wśród mieszkańców województwa dominuje przekonanie o złej sytuacji na regionalnym rynku pracy oraz brak wiary w poprawę tej sytuacji w ciągu najbliższego czasu;
- większość spośród ankietowanych nisko oceniała swoje szanse na znalezienie pracy lub zmianę pracy pomimo relatywnie wysokiej oceny własnych kwalifikacji i umiejętności zawodowych.

ROK 2006

1. Stan i prognoza rozwoju gospodarczego II półrocze 2006 r.

a) cel badania – diagnoza stanu zatrudnienia i sformułowanie średniookresowej prognozy dla województwa zachodniopomorskiego, a w szczególności wytypowanie przez badane jednostki, możliwych kierunków zmian i działań wpływających na stan zatrudnienia w regionie oraz określenie związków występujących pomiędzy makroekonomicznym stanem gospodarczym w Polsce i sytuacją ekonomiczną firm, przekładającą się na stan zatrudnienia w województwie zachodniopomorskim.

b) badana populacja – organizacje występujące w sferze publicznej (m.in. jednostki administracji państwowej, oświaty i służby zdrowia) oraz w sferze podmiotów prowadzących działalność rynkową.

c) wnioski:
- nastroje wśród badanych przedsiębiorstw w zakresie obecnego i przyszłego stanu gospodarki były lepsze w małych i średnich firmach i instytucjach;
- bardzo mały odsetek respondentów oceniał pozytywnie aktualny popyt na usługi i produkty swoich firm w porównaniu z poziomem w roku ubiegłym. Tylko 18% respondentów oceniło go jako wysoki, natomiast 24% stwierdziło, że popyt na usługi oferowane przez firmy zmniejszył się;
- 21% respondentów uważało, że popyt na usługi i produkty firmy w przyszłym roku będzie nieznacznie wyższy;
- ogólne nastroje respondentów w sferze rozwoju własnej firmy w ciągu następnych 3 lat były umiarkowanie optymistyczne;
- najczęściej inwestowały duże firmy i instytucje, które w swoich zasobach ludzkich liczyły powyżej 49 pracowników, prowadzące swoją działalność od 11 do 16 lat;
- z przeprowadzonych badań wynika, że coraz częściej planowanie nakładów inwestycyjnych obejmowało również małe i średnie przedsiębiorstwa;
- w sferze zmian liczby zatrudnionych oraz ewentualnych zwolnień, badane podmioty raczej nie przewidywały jakichkolwiek działań na najbliższy czas;
- w zakresie kanałów poszukiwania pracowników, pracodawcy typowali następujące źródła: znajomi lub współpracownicy, urzędy pracy, ogłoszenia prasowe, internet oraz wyspecjalizowane firmy rekrutacyjne;
- w przyszłości podmioty działające w województwie, będą poszukiwać: robotników przemysłowych i rzemieślników (22%), robotników przy pracach prostych w handlu

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

i usługach; modelek, sprzedawców i demonstratorów (10%), pracowników usług osobistych i ochrony, pracowników obsługi biurowej, kierowców i operatorów pojazdów i maszyn samojezdnych (6-9%), pracowników technicznych i nauczycieli (6%) i operatorów maszyn i monterów, ceramików, wytwórców, operatorów maszyn i urządzeń wydobywczych i przetwórczych (1-3%).

2. Pośrednictwo pracy i oferty pracy poza publicznymi służbami zatrudnienia 2006 r.

a) cel badania: zebranie informacji na temat funkcjonowania niepublicznych ofert zatrudnienia w województwie zachodniopomorskim, a w szczególności oszacowanie jakie zawody i specjalności są najczęściej poszukiwane w województwie, jakiego rodzaju firmy i instytucje korzystają z pośrednictwa niepublicznych służb zatrudnienia oraz uzyskanie informacji w jaki sposób firmy pośredniczące w poszukiwaniu pracowników docierają do potencjalnego pracownika.

b) badana populacja – analiza danych wtórnych i badanie telefoniczne – próba 27 firm działających na obszarze województwa, zajmujących się rekrutacją.

c) wnioski:
- w niepublicznym pośrednictwie pracy najczęściej poszukiwanymi pracownikami są: przedstawiciel handlowy, sprzedawca, doradca finansowy, pracownik liniowy, kierowca, a najmniej poszukiwane specjalności to: blacharz samochodowy, dekarz, elektromonter, grafik, hostessa i tokarz;
- największe zapotrzebowanie na pracowników występuje w handlu hurtowym i detalicznym, następnie budownictwie i produkcji, a w najmniejszym stopniu poszukują pracowników branże: reklama, branża muzyczna i instytucje publiczne;
- na podstawie analizy ogłoszeń o pracę nie udało się ustalić wielkości firmy dającej ogłoszenie;
- najczęstsze źródło poszukiwania pracowników dla swoich klientów to własne bazy kandydatów, a następnie Internet i prasa;
- w publicznych służbach zatrudnienia największe jest zapotrzebowanie na: sprzedawców, robotników gospodarczych i kierowców;
- oferty pracy funkcjonujące wyłącznie w publicznym sektorze zatrudnienia dotyczą specjalności zawodowych, nie wymagających wyższego wykształcenia np. robotnik gospodarczy, robotnik budowlany, spawacz, czy kucharz.

3. Zagraniczna migracja zarobkowa 2006 r.

a) cel badania – zdiagnozowanie przyczyn i motywów zagranicznej migracji zarobkowej, analiza metod i sposobów poszukiwania i podejmowania pracy za granicą, opisanie i poznanie struktury społeczno-zawodowej zagranicznej migracji zarobkowej osób z województwa zachodniopomorskiego oraz analiza i ocena wpływu migracji zarobkowej na strukturę rynku pracy województwa (zwłaszcza na bezrobocie).

b) badana populacja – 380 respondentów, którzy w ciągu najbliższych trzech miesięcy planowali wyjazd za granicę w celu podjęcia pracy zarobkowej.

c) wnioski:
- w województwie wśród osób migrujących w celu podjęcia pracy przeważali ludzie młodzi w wieku do 35 lat. Do grupy starszych (od 35 do 45 lat) należały osoby, które wyjeżdżały już wielokrotnie w przeszłości. Około 23% wyjeżdżających stanowiły osoby bezrobotne. Wśród nich dominowali przedstawiciele takich zawodów jak: modelka,

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

sprzedawca i demonstrator; pracownik usług osobistych i ochrony, górnik i robotnik budowlany, robotnik obróbki metali i mechanik maszyn i urządzeń; pracownik obsługi biurowej; pozostali robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy; pozostali specjaliści; specjalista nauk fizycznych, matematycznych i technicznych; kierowca i operator pojazdów i maszyn samojezdnych;

- do najpopularniejszych krajów migracji należały kraje Unii Europejskiej, przede wszystkim Niemcy, Anglia oraz Irlandia. Większość osób planowała wyjazd na czas określony. Na stałe planowało wyjechać tylko 14% badanych;
- wśród migracji przeważały migracje krótkookresowe (poniżej 12 miesięcy);
- zdecydowanie największa grupa osób wyjeżdżających podejmowała się wyjazdu z przyczyn finansowych;
- dla osób migrujących charakterystyczna była gotowość do podejmowania pracy w innym niż wyuczony zawodzie;
- większość badanych deklarowała, że zarobione pieniądze zainwestuje w budowę, zakup lub remont mieszkania lub domu.

ROK 2007

1. Stan i prognoza rozwoju gospodarczego I półrocze 2007 r.

a) cel badania – przygotowanie średnioterminowej prognozy dla województwa zachodniopomorskiego dotyczącej zmian stanu zatrudnienia w oparciu o dostępne dane oraz oszacowanie zmian na rynku pracy w województwie na podstawie badania kwestionariuszowego przeprowadzonego wśród przedsiębiorców.

b) badana populacja – 427 firm, w tym 200 firm zatrudniających do 9 pracowników, 135 firm zatrudniających od 10 do 49 pracowników, 46 firm zatrudniających powyżej 49 pracowników oraz 46 instytucji publicznych.

c) wnioski:
   - połowa firm myśląc o najbliższych 3 latach uważała, że sytuacja firmy będzie podobna do obecnej, a 34% przekonana była, że sytuacja zmieni się na lepszą;
   - większość firm i instytucji nie prowadziła żadnych inwestycji, podobna ilość firm i instytucji nie planowała również inwestycji w przyszłości;
   - większość firm zatrudniała na umowę o pracę od 3 do 10 pracowników. Z kolei na umowę o pracę w większości instytucji zatrudnionych było powyżej 20 osób;
   - w prawie połowie firm osoby z wykształceniem wyższym lub nie pełnym wyższym nie pracowały w ogóle, jedynie w co piątej z nich zatrudnionych było do 2 osób posiadających wykształcenie wyższe. W 69% instytucji publicznych pracowało od 3 do 5 osób mających wykształcenie wyższe. Tylko w 9% z nich nie było żadnej osoby z wykształceniem wyższym;
   - w 34% firm i 42% instytucji nie pracowały w ogóle osoby z wykształceniem średnim;
   - zdecydowana większość firm oraz instytucji publicznych nie zatrudniała pracowników sezonowych;
   - w większości firm i instytucji nie nastąpiła zmiana w zatrudnieniu w ciągu ostatniego półrocza. Jedynie w 8% firm i 4% instytucji miały miejsce redukcje zatrudnienia;
   - posiadanie wykształcenia formalnego i odpowiednich uprawnień to najczęściej stawiane wymaganie w instytucjach publicznych – 59% oraz w firmach 48%;

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

- znajomi i współpracownicy to najczęstsza forma poszukiwania potrzebnych pracowników. Z tej formy korzystało 20% badanych.

2. Alternatywne formy zatrudnienia

a) cel badania – opisanie, poznanie i zdiagnozowanie struktury i rodzajów alternatywnych form zatrudnienia oferowanych przez instytucje rynku pracy działające na obszarze województwa zachodniopomorskiego, a w szczególności zanalizowanie typów alternatywnych form zatrudnienia oraz odsetka tych form zatrudnienia na zachodniopomorskim regionalnym rynku pracy.

b) badana populacja – analiza danych wtórnych oraz badanie instytucji rynku pracy.

c) wnioski:
- większość pracobiorców traktuje alternatywne formy zatrudnienia jako niechcianą konieczność;
- oferty pracy w ramach elastycznych form zatrudnienia występują najczęściej dla zawodów, które uznawane są za nieatrakcyjne – nisko płatne i mało rozwojowe;
- niewielki jest udział alternatywnych form zatrudnienia w branżach z dużym udziałem sfery budżetowej, elastyczne formy zatrudnienia przeważają natomiast w dziedzinach zdominowanych przez własność prywatną;
- z tego typu ofert korzystają przeważnie osoby młode, oraz nie posiadające wyższego wykształcenia;
- oferta dostępna w Powiatowych Urzędach Pracy była bardziej jednolita i mniej urozmaicona niż ma to miejsce w przypadku agencji zatrudnienia, które nie tylko dysponują większą ilością form alternatywnego zatrudnienia, ale także udział ich poszczególnych typów jest bardziej proporcjonalny (w PUP zdecydowanie dominują oferty pracy w ramach umowy zlecenia).

3. Pośrednictwo pracy i oferty pracy poza publicznymi służbami zatrudnienia 2007 r.

a) cel badania – zebranie informacji na temat publikowanych ogłoszeń o pracę w województwie zachodniopomorskim.

b) badana populacja – analiza danych wtórnych oraz telefoniczny wywiad kwestionariuszowy (na próbie N=50) wśród firm zajmujących się rekrutacją.

c) wnioski:
- liczba ogłoszeń w niepublicznym sektorze w porównaniu z poprzednim badaniem wzrosła o około 45%;
- w niepublicznym pośrednictwie pracy wciąż najczęściej poszukiwanym pracownikiem jest przedstawiciel handlowy, a najmniej: architekt wnętrz, audytor wewnętrzny, brygadzista, hydraulik kadrowa, wykrawacz;
- wciąż ponad połowa firm korzystających z niepublicznego pośrednictwa pracy nie informuje potencjalnych pracowników o swojej nazwie i strukturze prawnej;
- największe zapotrzebowanie na pracowników nadal istnieje w handlu hurtowym i detalicznym oraz budownictwie i produkcji, a najmniejsze – w branży reklamowej;
- zmieniły się źródła poszukiwania pracowników dla swoich klientów – najczęstsze to Internet i prasa, a własne bazy danych, które były najczęściej wykorzystywane w listopadzie 2006 r., są na trzeciej pozycji;

ZACHODNIOPOMORSKIE OBSERWATORIUM RYNKU PRACY
Regionalny Barometr Gospodarki

Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

- w publicznych służbach zatrudnienia największe zapotrzebowanie jest na: sprzedawców, kierowców i robotników budowlanych;
- oferty pracy funkcjonujące wyłącznie w publicznym sektorze zatrudnienia dotyczą specjalności zawodowych, nie wymagających wyższego wykształcenia np. robotnik gospodarczy, kucharz.

4. Analiza struktury i przygotowania edukacyjnego studentów i kandydatów na studia oferowane przez zachodniopomorskie uczelnie wyższe

a) cel badania – opisanie, poznanie i zdiagnozowanie struktury społecznej osób ubiegających się o przyjęcie na studia wyższe, a w szczególności rozpoznanie preferencji absolwentów szkół ponadgimnazjalnych w zakresie kontynuacji edukacji na szczeblu akademickim.

b) badana populacja – analiza danych wtórnych oraz ankieta e-mail wysłana do wszystkich uczelni wyższych w województwie, wspierana poprzez wprowadzający wywiad telefoniczny.

c) wnioski:
- najbardziej popularnym kierunkiem studiów jest prawo i pedagogika;
- uczelnie wyższe w województwie rozwijają swoje możliwości kształcenia otwierając nowe kierunki;
- w ciągu ostatnich 10 lat zlikwidowano jedynie kilka kierunków studiów;
- większość studentów wcześniej kończyło liceum, w drugiej kolejności jest technikum.

5. Edukacja a rynek pracy – analiza kierunków kształcenia zachodniopomorskich szkół ponadgimnazjalnych

a) cel badania – zdiagnozowanie sytuacji w zakresie struktury sieci szkolnictwa ponadgimnazjalnego na terenie województwa zachodniopomorskiego, a w szczególności dostarczenie informacji na temat kierunków kształcenia absolwentów zachodniopomorskich szkół ponadgimnazjalnych oraz dopasowania kierunków kształcenia do potrzeb rynku pracy.

b) badana populacja – 150 szkół ponadgimnazjalnych z terenu województwa.

c) wnioski:
- w ostatnich pięciu latach w 52,7% badanych szkół w województwie otworzono nowe typy szkół (najczęściej licea ogólnokształcące);
- najczęściej posiadaną przez szkoły salą specjalistyczną jest sala komputerowa, gimnastyczna, do nauki języków obcych, fizyki, przedmiotów zawodowych i chemii;
- w połowie badanych szkół naucza się dwóch języków obcych. W prawie wszystkich szkołach prowadzone są zajęcia z przedsiębiorczości i/lub uczy się uczniów prowadzenia własnej działalności gospodarczej;
- w 68,7% szkół ponadgimnazjalnych odbywają się zajęcia ponadprogramowe. W 38,0% szkół można uzyskać dodatkowe umiejętności – najczęściej prawo jazdy. W ponad 1/3 szkół prowadzone są programy autorskie;
- większość szkół deklaruje współpracę z instytucjami. Z prywatnymi pracodawcami współpracuje 78% szkół;
- część badanych szkół monitoruje wybrane informacje dotyczące bezrobocia oraz zatrudnienia. Ponad 1/3 nie zbiera żadnych informacji;
- ponad połowa szkół posiada kontakty z innymi szkołami z zagranicy (najczęściej w Niemczech, a znacznie rzadziej we Francji, Danii, Wielkiej Brytanii i Szwecji);
- większość szkół utrzymuje kontakt ze swymi absolwentami;

ZACHODNIOPOMORSKIE OBSERWATORIUM RYNKU PRACY
Regionalny Barometr Gospodarki

Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

- po liceum częściej absolwenci kontynuują naukę, niż podejmują pracę, z wyjątkiem liceum dla dorosłych, gdzie procent absolwentów podejmujących pracę znacznie przewyższa procent absolwentów kontynuujących naukę. Po technikum absolwenci częściej kontynuują naukę, niż podejmują pracę, jednak różnice w odsetkach nie są tak znaczne, jak w przypadku liceów. Po ukończeniu szkół zawodowych absolwenci częściej natomiast podejmują pracę niż kontynuują naukę.

6. Edukacja a rynek pracy. Analiza kierunków kształcenia oraz aktywności zawodowej absolwentów szkol i uczelni

a) cel badania – zdiagnozowanie sytuacji społeczno-ekonomicznej absolwentów szkół – mieszkańców województwa zachodniopomorskiego, ze szczególnym uwzględnieniem ich sytuacji na rynku pracy.

b) badana populacja – próba 617 absolwentów – mieszkańców województwa.

c) wnioski:
- niewielu badanych deklarowało, że ukończone przez nich szkoły organizowały spotkania z przedstawicielami instytucji rynku pracy czy z pracodawcami;
- blisko 60% absolwentów pozostających bez pracy stwierdziło, iż nie jest zarejestrowanych w Urzędzie Pracy;
- połowa spośród badanych osób pracujących podjęła pierwszą pracę w okresie do 3 miesięcy po ukończeniu szkoły;
- ponad połowa pracujących deklarowała, iż nie pracuje w zawodzie wyuczonym;
- ponad 60% spośród osób badanych twierdziło, że ukończona przez nich szkoła dała im dobre przygotowanie do wykonywania zawodu;
- większość spośród zatrudnionych przyznała, iż ich pracodawca chętnie zatrudnia i wspiera młodych pracowników;
- sytuację absolwentów na polskim rynku pracy negatywnie oceniało ponad 80% badanych osób. Nieco więcej respondentów jako negatywną oceniło sytuację absolwentów na rynku pracy województwa zachodniopomorskiego;
- ponad 80% osób badanych zadeklarowało, iż rozważa możliwość wyjazdu za granicę w celu podjęcia zatrudnienia. Blisko 40% osób badanych rozważało także możliwość wyjazdu za granicę w celu kontynuacji nauki;
- absolwenci wykazują duże zainteresowanie rozpoczęciem własnej działalności gospodarczej.

7. Badanie efektywności aktywnych form przeciwdziałania i zwalczania bezrobocia w województwie zachodniopomorskim

a) cel badania – rozpoznanie poziomu efektywności tzw. aktywnych form przeciwdziałania bezrobociu oferowanych przez publiczne służby zatrudnienia.

b) badana populacja – 228 osób bezrobotnych oraz pracujących, które w ostatnich sześciu miesiącach korzystały z tzw. aktywnych form przeciwdziałania bezrobociu.

c) wnioski:
- najczęściej wykorzystywaną formą zwalczania bezrobocia przez badanych był udział w stażach i przygotowaniu zawodowym w miejscu pracy, a następnie szkolenia;
- osoby, które korzystały z form aktywizacji oceniają je raczej pozytywnie. Najlepszą opinią cieszą się: wsparcie działalności gospodarczej, zwrot kosztów przejazdu i zakwaterowania oraz stypendia przyznawane w okresie kontynuowania nauki;

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

- ponad połowa badanych uznała, że skuteczne w znalezieniu pracy są wsparcie działalności gospodarczej, zwrot kosztów przejazdu i zakwaterowania, stypendia w okresie kontynuowania nauki, szkolenia, staż i przygotowanie zawodowe;
- korzyści jakie najczęściej badani wynieśli z udziału w aktywnych formach zwalczania bezrobocia to wzmocnienie wiary w siebie i dostrzeżenie w sobie pozytywnych stron oraz uzyskanie umiejętności rozmowy z przyszłym pracodawcą;
- ulepszeniu według respondentów mogłyby ulec takie formy, jak wsparcie działalności gospodarczej, szkolenia, staż i przygotowanie zawodowe w miejscu pracy. Proponowano np. ograniczenie formalności przy zakładaniu działalności gospodarczej, doradztwo w zakresie załatwiania formalności oraz wyższe płace, wydłużenie czasu trwania szkoleń, przekazywania większego zakresu wiedzy praktycznej, umożliwianie stażystom i osobom uczestniczącym w przygotowaniu zawodowym w miejscu pracy pozostania na etacie u pracodawcy.

8. Badanie oferty szkoleniowej na zachodniopomorskim rynku pracy

a) cel badania – zdiagnozowanie i zbadanie siatki szkoleniowej oferowanej przez firmy i instytucje działające w sektorze szkoleniowym na obszarze województwa zachodniopomorskiego.

b) badana populacja – 93 firmy i instytucje szkoleniowe posiadające wpis do Rejestru Instytucji Szkoleniowych.

c) wnioski:
- badane jednostki informują o swojej ofercie najczęściej wykorzystując własną stronę WWW. lub wysyłając ulotki i informatory do wybranych firm i instytucji;
- większość badanych ośrodków szkoleniowych obejmuje swoim zasięgiem obszar całego województwa. Nie ma koncentracji rynku szkoleniowego, choć zdecydowana większość instytucji ma swoją siedzibę w dużych miastach (Koszalin, Szczecin);
- badani najczęściej prowadzą kursy językowe, komputerowe, szkolenia z zakresu BHP, podstaw przedsiębiorczości, księgowości i administracji biurowej, kursy z zakresu szeroko pojętego zarządzania, kursy prawa jazdy;
- badani obsługują najczęściej klientów z administracji publicznej i obrony narodowej, ubezpieczenia zdrowotnego oraz społecznego, firmy handlowe i usługowe, zajmujące się naprawą samochodów, motocykli oraz artykułów użytku osobistego i domowego, budownictwa oraz transportu, gospodarki magazynowej i łączności;
- badane powiatowe urzędy pracy nie prowadzą na ogół szkoleń we własnym zakresie, a jednostki OHP prowadzą głównie szkolenia z nauki aktywnego poszukiwania pracy, kursy pedagogiczne, przygotowania do egzaminów szkolnych, kursy językowe, szkolenia BHP, kursy komputerowe i prawa jazdy, a także szkolenia z branży budowlanej i wykończeniowej;
- badani w większości przypadków nie informują swoich klientów o możliwości otrzymania dofinansowania do szkoleń z Europejskiego Funduszu Społecznego.

9. Zagraniczna migracja zarobkowa 2007 r.

a) cel badania – rozróżnienie kategorii przyczyn i motywów podjęcia zagranicznej migracji zarobkowej, zdiagnozowanie struktury społeczno-zawodowej osób migrujących oraz analiza wpływu migracji zarobkowej na strukturę rynku pracy województwa.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

b) badana populacja – 600 respondentów, którzy w ciągu najbliższych sześciu miesięcy planowali wyjazd za granicę w celu podjęcia pracy zarobkowej.

c) wnioski:

Porównując wyniki tego badania z wynikami badania z 2006 r. można zauważyć, że zachowały się podobne tendencje, jeżeli chodzi o motywy oraz przyczyny podejmowania migracji. Większość badanych poprzez wyjazd chciała polepszyć warunki finansowe, zarobione pieniądze inwestując głównie w budowę, zakup lub remont mieszkania lub domu. Zwiększyła się nieznacznie grupa badanych deklarująca, że po powrocie do Polski chce założyć lub rozwinąć własną działalność gospodarczą. Wśród badanych zwiększyła się nieznacznie grupa ludzi młodych oraz osób studiujących oraz skrócił się czas przewidywanego pobytu za granicą, co z pewnością było związane z przedwakacyjnym okresem i wyjazdami studentów do prac sezonowych. Za granicę nadal często wyjeżdżali pracownicy z branży budowlanej.

10. Działania proinwestycyjne i prorozwojowe samorządów

a) cel badania – zdiagnozowanie obszarów i kategorii działań prorozwojowych prowadzonych przez samorządy lokalne województwa, a w szczególności rozpoznanie i opisanie projektów proinwestycyjnych podejmowanych przez samorządy oraz zanalizowanie wpływu tych projektów na lokalne środowisko gospodarcze i jego otoczenie.

b) badana populacja – 114 Urzędów Gmin, gdzie badaniem objęto prezydentów/wójtów/burmistrzów oraz przewodniczących Rady Gminy oraz dyrektorów, naczelników wydziałów odpowiedzialnych za promocję i rozwój gospodarczy urzędów.

c) wnioski:

- badane gminy charakteryzowały się wysoką aktywnością jeśli chodzi o podjęte działania proinwestycyjne. Inwestycje głównie polegały na rozwoju infrastruktury gminnej czyli budowie kanalizacji, dróg, remontów różnego typu budynków, budowie ośrodków sportowych, budowie sieci wodociągowej;
- główną przeszkodą w realizacji działań prorozwojowych był brak funduszy, ale także i przyczyny leżące, zdaniem samorządowców, po stronie urzędów tj. biurokracja, odrzucanie wniosków;
- samorządy objęte badaniem finansowały inwestycje z różnych źródeł. Głównie opłacały inwestycje z własnych środków Urzędu Gminy (96%). W drugiej kolejności korzystały z funduszy z Unii Europejskiej – 87% (głównie ZPORR, SAPARD). Często do inwestycji w gminach przyczyniały się środki z Budżetu Państwa (69%);
- wśród badanych gmin uwidaczniała się postawa prorozwojowa oraz proinwestycyjna. Działania prorozwojowe przewidziane do realizacji w przyszłości dotyczyły obszarów działań podjętych pięć lat wstecz, tj. kanalizacji, budowy i remontów dróg, budowy sieci wodociągowej, świetlic wiejskich;
- z przeprowadzonych wywiadów wynika, że samorządy były przygotowane do inwestycji. Blisko 70% deklarowało, że reprezentowana przez nich gmina posiada plany inwestycyjne. Wśród 31% gmin, które nie miały takiego planu część samorządowców twierdziła, że gmina jest aktualnie w fazie jego przygotowania.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

11. Plany i preferencje edukacyjne i zawodowe uczniów szkół ponadgimnazjalnych

a) cel badania – rozpoznanie planów dotyczących dalszego kształcenia młodzieży szkół ponadgimnazjalnych oraz określenie stopnia korzystania tej młodzież z usług doradztwa i poradnictwa zawodowego.

b) badana populacja – 1260 uczniów z 5 typów szkół (liceum ogólnokształcące i profilowane, technikum, zasadnicza szkoła zawodowa oraz szkoła policealna).

c) wnioski:
- pożądana ścieżka edukacyjna i zawodowa jest przekazywana pokoleniowo;
- uczniowie najchętniej podjęliby pracę w miejscu zamieszkania. Jeśli musieliby podjąć zatrudnienie poza tym miejscem, to chętniej niż na terenie kraju uczyniliby to zagranicą;
- spośród wachlarza dostępnych praktyk, uczniowie najwyżej oceniali praktyki zagraniczne oraz w zakładzie pracy;
- najpopularniejszą metodą poszukiwania zatrudnienia przez uczniów był osobisty kontakt z pracodawcą – rozwiązanie takie wybierała (bądź wybrałaby) niemal połowa respondentów. Innym deklarowanym sposobem poszukiwania pracy było angażowanie w ten proces rodziny i znajomych;
- poradnictwo i doradztwo zawodowe były słabo rozpoznanymi i rzadko wykorzystywanymi przez uczniów formami poszukiwania pracy. Najpopularniejszą formą była pomoc ofiarowana przez szkolnego doradcę zawodowego.

12. Plany i preferencje edukacyjne i zawodowe gimnazjalistów

a) cel badania – opisanie, poznanie i zdiagnozowanie planów i preferencji edukacyjnych i zawodowych młodzieży szkół gimnazjalnych, a także zanalizowanie stopnia korzystania młodzieży gimnazjalnej z usług doradztwa i poradnictwa zawodowego.

b) badana populacja – 63 losowo wybrane placówki szkolne, w których poproszono o wypełnienie kwestionariusza 800 uczniów ostatnich klas szkół gimnazjalnych.

c) wnioski:
- zdecydowanym liderem jeśli chodzi o wybór szkoły średniej było liceum;
- profil humanistyczny był najczęściej wskazywanym typem szkoły do jakiej chcieliby dostać się uczniowie gimnazjum (52,8% wskazań);
- duże miasta wojewódzkie – Szczecin i Koszalin – były najczęściej wybierane jako te miejscowości w których chcą się uczyć gimnazjaliści;
- większość gimnazjalistów nie korzystała z usług doradztwa zawodowego oraz nie udzielała się jako wolontariusz;
- gimnazjaliści najczęściej nie byli zainteresowani rynkiem pracy;
- możliwość znalezienia pracy w swojej miejscowości uczniowie gimnazjum oceniali przeważnie jako trudną lub bardzo trudną;
- Urzędy Pracy – powiatowy i wojewódzki – to były najczęściej wskazywane przez uczniów miejsca do których można się zwrócić szukając pracy;
- w przyszłej pracy gimnazjalistom zależy przede wszystkim na dobrze płatnym wynagrodzeniu, stabilności w pracy oraz odpowiednich warunkach pracy;
- sprecyzowane plany na przyszłość miała prawie połowa gimnazjalistów. Najczęściej chcieliby zostać informatykiem (10,2%), prawnikiem (10,2%) oraz lekarzem (7,5%);
- dobre wykształcenie oraz doświadczenie to najlepsze cechy pozwalające na zdobycie dobrej pracy według gimnazjalistów;

ZACHODNIOPOMORSKIE OBSERWATORIUM RYNKU PRACY
Regionalny Barometr Gospodarki

Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

- według badanych uczniów najlepsze miejsca, gdzie można znaleźć pracę to ogłoszenia internetowe oraz wizyta u potencjalnych pracodawców;
- zdecydowana większość gimnazjalistów nie korzystała z żadnej formy zatrudnienia.

13. Analiza sytuacji przedsiębiorców w powiatach

a) cel badania – opisanie, poznanie i zdiagnozowanie potrzeb i problemów pracodawców działających na zachodniopomorskim rynku pracy, a w szczególności uzyskanie informacji na temat planów zatrudnieniowych, zapotrzebowania na pracowników określonych specjalności oraz społecznych i osobowościowych czynników mogących mieć wpływ na dobór personelu pracowniczego przez pracodawców, oszacowanie kondycji firm funkcjonujących w powiatach województwa zachodniopomorskiego oraz ocena współpracy z Instytucjami Rynku Pracy.

b) badana populacja – 5240 firm zlokalizowanych we wszystkich powiatach województwa.

c) wnioski *(z uwagi na fakt, że wnioski w omawianym opracowaniu dotyczą sytuacji w każdym powiecie i są zbyt szczegółowe, autorzy niniejszego opracowania zrezygnowali z ich prezentacji).*

14. Analiza sytuacji bezrobotnych w powiatach województwa zachodniopomorskiego (II półrocze 2007 r.)

a) cel badania – zdiagnozowanie sytuacji społeczno-ekonomicznej osób bezrobotnych zamieszkałych na terenie województwa zachodniopomorskiego, a w szczególności rozpoznanie przyczyn społeczno-ekonomicznych pozostawania bezrobotnymi oraz przyczyn bierności zawodowej a także czynników kształtujących i motywujących do podjęcia pracy.

b) badana populacja 7350 osób bezrobotnych zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy.

c) wnioski *(ze względu na dużą objętość opracowania i brak ogólnych wniosków, a formułowanie ich dla każdego powiatu oddzielnie, przytaczanie ich w niniejszym zestawieniu uznano za bezzasadne).*

15. Stan i prognoza rozwoju gospodarczego II półrocze 2007 r.

a) cel badania – diagnoza stanu zatrudnienia i sformułowanie średniookresowej prognozy dla województwa zachodniopomorskiego w oparciu o dostępne dane oraz określenie możliwych kierunków zmian i działań mogących wpłynąć na zmianę zatrudnienia w badanym obszarze i określenie potencjalnych związków występujących między stanem gospodarczo-ekonomicznym firm w Polsce a stanem gospodarczo-ekonomicznym firm w województwie zachodniopomorskim.

b) badana populacja – 427 firm, w tym 200 firm zatrudniających do 9 pracowników, 133 firmy zatrudniające od 10 do 49 pracowników, 45 firm zatrudniających powyżej 49 pracowników oraz 48 instytucji publicznych.

c) wnioski:
- opinie na temat zmian które się dokonały w przeciągu ostatnich 6 miesięcy w województwie zachodniopomorskim były raczej pozytywne i umiarkowane;
- w 40% badanych firm stwierdzono wzrost popytu na ich usługi, a tylko w 12% spadek zapotrzebowania na produkowane dobra. Dzięki pozytywnym nastrojom i dobrej sprzedaży przedsiębiorcy pozytywnie patrzyli na przyszłą sprzedaż;
- impuls wzrostu popytu i sprzedaży w województwie mogła wykorzystać jedynie co piąta firma (20%), ponieważ taka ilość badanych przedsiębiorstw, wskazała na możliwość

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

wzrostu produkcji i sprzedaży bez ponoszenia dodatkowych nakładów. Pozostałe firmy by zwiększyć sprzedaż potrzebowały nakładów inwestycyjnych;
- stabilność rozwoju gospodarczego gwarantować może deklarowana stabilność zatrudnienia. W 80% zbadanych firm nie nastąpiła żadna rotacja pracowników. Dużą stabilnością zatrudnieniową w województwie cechowały się również urzędy;
- w województwie obserwowano coraz większą ostrożność co do planów gospodarczych, wynikających ze stopniowego spowolnienia rozwoju gospodarki.

ROK 2008

1. Stan i prognoza rozwoju gospodarczego województwa zachodniopomorskiego (2008 r.)

a) cel badania – diagnoza stanu zatrudnienia i sformułowanie średniookresowej prognozy dla województwa w oparciu o ogólnodostępne publikacje oraz wskazanie możliwych kierunków zmian i działań mogących wpłynąć na zmianę zatrudnienia na terenie obszaru objętego badaniem i określenie potencjalnych związków występujących pomiędzy stanem gospodarczo-ekonomicznym firm w Polsce, a stanem gospodarczo-ekonomicznym firm w województwie zachodniopomorskim.

b) badana populacja – 427 firm, w tym 200 firm zatrudniających do 9 pracowników, 138 firm zatrudniających od 10 do 49 pracowników, 46 firm zatrudniających powyżej 49 pracowników oraz 43 instytucje publiczne.

c) wnioski:
- opinie na temat zmian, które dokonały się w przeciągu ostatnich 6 miesięcy były raczej umiarkowane i pesymistyczne.
- w 50% przypadków badani deklarowali, iż popyt na ich usługi pozostał bez zmian, a z kolei 30% stwierdziło, iż popyt zmalał. Jedynie 13% zwiększyło swoją sprzedaż. W tym kontekście, przedsiębiorcy oceniali również przyszłe zapotrzebowanie na swoje produkty czy usługi;
- co czwarta firma, w chwili badania mogła zwiększyć swoją sprzedaż bez dodatkowych nakładów. Jednakże tylko 14% firm prowadziło jakiekolwiek inwestycje, i tylko co piąta firma zamierzała rozpocząć takie działania w najbliższym półroczu. Dodatkowo większość firm (81%) nie eksportowała swoich usług i/lub produktów, tym samym nie wykorzystując atutu jaki daje województwu przygraniczna lokalizacja;
- pozytywnym faktem notowanym w województwie była stabilność zatrudnienia. W 86% firm w ostatnich 6 miesiącach nie nastąpiła żadna rotacja pracowników;
- w oparciu o dane wtórne oraz wyniki badania ankietowego stwierdzono, że województwo spowalnia swój rozwój. W opinii przedsiębiorców dało się bowiem zauważyć narastające obawy i lekki pesymizm. Opinie te w większości były podyktowane obawą przed recesją i kryzysem.

2. Losy zawodowe absolwentów szkół gimnazjalnych, ponadgimnazjalnych i absolwentów szkół wyższych – 2008 r.

a) cel badania – poznanie i zdiagnozowanie sytuacji na rynku pracy, w jakiej znajdują się absolwenci określonych typów szkół poprzez określenie ścieżki zawodowej absolwentów i możliwości ich adaptacji na rynku pracy w kontekście przydatności posiadanych kompetencji i kwalifikacji zawodowych nabytych w czasie nauki a także określenie możliwości i uwarunkowań podjęcia dalszej nauki i pracy.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

b) badana populacja – 2220 uczniów i studentów.

c) wnioski *(z uwagi na fakt, że wnioski w omawianym opracowaniu dotyczą sytuacji w każdym powiecie i są zbyt szczegółowe, autorzy niniejszego opracowania zrezygnowali z ich prezentacji).*

3. Plany i preferencje edukacyjne i zawodowe uczniów szkół ponadgimnazjalnych (2008 r.)

a) cel badania – wyjaśnianie zjawisk i procesów związanych z planami i preferencjami zawodowymi uczniów szkół ponadgimnazjalnych.

b) badana populacja – 1181 uczniów szkół ponadgimnazjalnych.

c) wnioski:

- obraz planów i preferencji młodzieży generalnie nie uległ zmianie w stosunku do roku ubiegłego. Badania potwierdziły występujące tendencje i kierunki preferencji w dalszej drodze edukacyjnej i zawodowej;
- typ szkoły ponadgimnazjalnej determinuje dalsze plany życiowe uczniów. Większość uczniów liceów ogólnokształcących oraz profilowanych deklarowała chęć podjęcia studiów dziennych, uczniowie techników – studiów zaocznych i jednocześnie pracy, w pozostałych typach szkół dominowała chęć podjęcia pracy;
- także oczekiwania wobec pracy nie zmieniły się w stosunku do ubiegłorocznych. Uczniowie chcieliby pracować w pobliżu miejsca swego zamieszkania, a jeśli nie byłoby to możliwe, to skłonni byli raczej do migracji zagranicznej niż pracy w innych regionach Polski;
- plany edukacyjne podejmowane były głównie w wyniku samodzielnej analizy dostępnych informacji. Bardzo niski był poziom korzystania z doradztwa zawodowego. Korzystał z niego najwyżej co ósmy uczeń badanych szkół.

4. Plany i preferencje edukacyjne i zawodowe uczniów szkół gimnazjalnych (2008 r.)

a) cel badania – opisanie, poznanie i zdiagnozowanie planów i preferencji edukacyjnych i zawodowych młodzieży szkół gimnazjalnych, a także zanalizowanie stopnia korzystania młodzieży gimnazjalnej z usług doradztwa i poradnictwa zawodowego.

b) badana populacja – 2100 uczniów ostatnich klas szkół gimnazjalnych w 46 losowo wybranych placówkach szkolnych.

c) wnioski:

- uczniowie nie mieli jeszcze sprecyzowanej ścieżki rozwoju zawodowego. Jedynie niecałe 40% badanych potrafiło wskazać konkretny zawód czy profesję. Ich wiedza na temat rynku pracy oraz potencjalnego zatrudnienia była w większości wtórna i nie wynikała z własnych doświadczeń oraz przemyśleń;
- większość badanych posiadała sprecyzowaną ścieżkę rozwoju edukacyjnego, jedynie w kwestii wyboru szkoły ponadgimnazjalnej;
- decyzja o wyborze dalszej szkoły wynikała z refleksji nad szansami podjęcia pracy po ukończeniu wybranej szkoły oraz podyktowana była chęcią rozwoju własnych zainteresowań;
- uczniowie w zdecydowanej większości nie korzystali z usług poradnictwa zawodowego oraz nie uczestniczyli aktywnie w wolontariacie;

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

- uczniowie szkół gimnazjalnych nie do końca znali metody poszukiwania pracy, wciąż cześć z badanych szukając zatrudnienia zwróciłaby sie do dyrektora szkoły czy też do Wojewódzkiego Urzędu Pracy.

ROK 2009

1. Zagraniczna migracja zarobkowa – 2009 r.

a) cel badania – rozróżnienie kategorii przyczyn i motywów podjęcia zagranicznej migracji zarobkowej, zdiagnozowanie struktury społeczno-zawodowej osób migrujących oraz analiza wpływu migracji zarobkowej na strukturę rynku pracy województwa.

b) badana populacja – 800 respondentów, którzy wybierali się do pracy za granicę, którzy aktualnie przebywali za granicą oraz którzy pracowali, a aktualnie przebywali w Polsce.

c) wnioski: porównując wyniki tego badania z wynikami badania przeprowadzonego w 2007 r., odnotowano podobne tendencje, jeżeli chodzi o motywy oraz przyczyny podejmowania migracji. Większość badanych poprzez wyjazd chciała polepszyć warunki finansowe, zarobione pieniądze inwestując głównie w budowę, zakup lub remont mieszkania lub domu. Nadal zwiększała się grupa badanych deklarująca, że po powrocie do Polski chce założyć lub rozwinąć własną działalność gospodarczą. Skrócił się czas przewidywanego pobytu za granicą, co z pewnością było związane częściowo z niepewnością sytuacji gospodarczej również w krajach objętych migracją.

2. Sytuacja przedsiębiorców w powiatach województwa zachodniopomorskiego – 2009 r.

a) cel badania – opisanie, poznanie i zdiagnozowanie potrzeb i problemów pracodawców działających na zachodniopomorskim rynku pracy.

b) badana populacja – 7609 podmiotów.

c) wnioski *(ze względu na dużą objętość opracowania i brak ogólnych wniosków, a formułowanie ich dla każdego powiatu oddzielnie, przytaczanie ich w niniejszym zestawieniu uznano za bezzasadne).*

3. Sytuacja społeczno-zawodowa bezrobotnych w powiatach województwa zachodniopomorskiego

a) cel badania – zdiagnozowanie sytuacji społeczno-ekonomicznej osób bezrobotnych zamieszkałych na terenie województwa zachodniopomorskiego poprzez rozpoznanie przyczyn społeczno-ekonomicznych pozostawania bezrobotnymi i rozpoznanie przyczyn bierności zawodowej oraz czynników kształtujących i motywujących do podjęcia pracy.

b) badana populacja – 7992 osoby bezrobotne we wszystkich powiatach województwa.

c) wnioski *(ze względu na dużą objętość opracowania i brak ogólnych wniosków, a formułowanie ich dla każdego powiatu oddzielnie, przytaczanie ich w niniejszym zestawieniu uznano za bezzasadne).*

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

II. PODREGION MIASTO SZCZECIN

Wstęp

Rozwój przedsiębiorczości regionów to jeden z warunków niezbędnych do zwiększania potencjału ekonomicznego poszczególnych obszarów. Nie bez powodu tworzenie warunków dla rozwoju konkurencyjności gospodarki i przedsiębiorczości zostało uznane za strategiczny cel rozwoju kraju. Rozwój przedsiębiorczości i pozyskiwanie inwestycji to także jeden z głównych celów wymienianych w Strategii Rozwoju Miasta Szczecin. Do celów kierunkowych strategii w tej dziedzinie zalicza się:

1. Podniesienie konkurencyjności gospodarki poprzez:
   - pozyskanie znaczących inwestorów;
   - rozwinięty system powiązań nauki i biznesu;
   - wysoko kwalifikowaną i mobilną kadrę;
   - wysoki stopień sprywatyzowania gospodarki;
2. Dywersyfikację gospodarki miasta poprzez:
   - zaawansowany technologicznie przemysł i rozwinięte usługi;
   - rozwinięty sektor MŚP;
   - nowoczesną gospodarkę morską;
   - rozwinięte usługi turystyczne;
3. Miejski system transportowy sprzyjający rozwojowi poprzez:
   - zmodernizowany, sprawny system miejskich ciągów komunikacyjnych (dróg i ulic oraz sieć parkingów);
   - nowoczesny, racjonalnie rozwinięty, proekologiczny, system transportu zbiorowego;
   - uporządkowany ruch tranzytowy i przewóz ładunków niebezpiecznych.[3]

Podział terytorialny

Szczecin położony jest w zachodniej części województwa zachodniopomorskiego. Graniczy on z powiatami: goleniowskim, gryfińskim, polickim i stargardzkim. Powierzchnia miasta w 2008 r. wynosiła 301 km^2, co stanowiło 1,3% powierzchni województwa, a mieszkało w nim 406,9 tys. ludności tj. 24,0% ogółu ludności województwa. Szczecin to miasto na prawach powiatu, stolica i największe miasto województwa skupiające okoliczne gminy i miasta. Jest także jednym z największych miast w Polsce oraz członkiem Unii Metropolii Polskich, co stwarza szanse na szybki jego rozwój, bowiem zgodnie ze Strategią Lizbońską, to właśnie w wybranych centrach metropolitarnych zakłada się koncentrację działań rozwojowych, a formowanie fundamentów konkurencyjności gospodarki ma się dokonywać poprzez przyspieszenie wzrostu i rozwoju tych ośrodków. Jego dogodne położenie oraz silne związki kulturowe i handlowe z Niemcami sprawiają, że jest to bardzo ważny punkt na mapie gospodarczej Polski o dużym znaczeniu tranzytowym. Dla Szczecina szczególne znaczenie ma bliskość Berlina, który jest obecnie najbardziej dynamicznie rozwijającą się metropolią Europy.[4]

---

[3] *Strategia Rozwoju Szczecina* opracowana przez Radę Miasta Szczecina. Szczecin, 2002.

[4] Tamże.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Rozbudowana gospodarka z udziałem różnych gałęzi przemysłu sprawia, że Szczecin jest głównym ośrodkiem gospodarczym regionu. Charakterystyczna dla miasta jest gospodarka morska, znajduje się tu duży port morski, silnie związany z pobliskim Świnoujściem, oraz ogromny ośrodek budownictwa okrętowego. Miasto jest także dużym ośrodkiem turystycznym, naukowym i akademickim a także centrum kulturalnym obszaru.

Szczecin jest ważnym węzłem komunikacyjnym, ze względu na położenie na trasie transeuropejskiego korytarza transportowego północ-południe. W mieście zbiegają się linie kolejowe, które tworzą szczeciński węzeł kolejowy. Komunikację lotniczą obsługuje międzynarodowy Port Lotniczy Szczecin-Goleniów im. NSZZ „Solidarność". W mieście działa również morskie przejście graniczne Szczecin-Port.[5]

Rys. 1. Granice administracyjne Miasta Szczecin
Stan na 1.01.2009

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Struktura próby

Na badaną zbiorowość respondentów składali się przedstawiciele wyłonionych do badania przedsiębiorstw. Opisać ich można według zmiennych niezależnych takich jak: płeć, wiek, wykształcenie oraz stanowisko. Przyjęta metodologia badań powoduje, iż wartości cech przyjętych do opisu badanych osób odzwierciedla wartości tych cech w odniesieniu do wszystkich przedsiębiorców. W badanej populacji rozkład ze względu na płeć jest nieco niesymetryczny: w niewielkim stopniu przeważali mężczyźni stanowiąc 51,4%, kobiety natomiast to 48,6% badanych. Przebieg kolejnej zmiennej, wieku, jest bardzo równomierny, bowiem różnice w liczebności między głównymi kategoriami sięgają zaledwie kilku procent – w wieku od 26 do 35 lat było 26,8%, osoby w wieku od 36 do 45 lat to 23,4%, a w wieku od 46 do 65 lat to 27,7% respondentów. W odniesieniu do wykształcenia badanych, dominują osoby z wykształceniem wyższym – 53,1%, następną liczebnie grupą są osoby z wykształceniem średnim – 38,0%, znacznie rzadziej reprezentowane są osoby z wykształceniem zawodowym – 8,2%. Ostatnią zmienną jest stanowisko respondenta: w badanej grupie: właścicielami było 61,8% respondentów, główny księgowy i kadrowiec – po 3,5% respondentów, natomiast osoba upoważniona do rozmów to 23,7%.

Analiza sytuacji społeczno-gospodarczej

Wskaźniki makroekonomiczne

Makroekonomiczne uwarunkowania rozwoju przedsiębiorczości na poziomie podregionu można zmierzyć poprzez analizę danych dotyczących produktu krajowego brutto czy struktury tworzenia wartości dodanej brutto. Produkt krajowy brutto (PKB) obrazuje końcowy rezultat działalności wszystkich podmiotów gospodarki narodowej. Jego wartość w 2006 r. dla Szczecina

[5] Tamże.

Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

wyniosła 15071 mln zł i była większa niż w 2004 r. o 16,4% (średni przyrost w województwie to 12,6%). Wartość PKB *per capita* wyniosła 36687 zł, co stanowiło aż 144,9% wielkości tego wskaźnika dla województwa (oraz 132,0% poziomu wskaźnika dla Polski). Wysoki i rosnący wskaźnik PKB przypadający na 1 mieszkańca potwierdza dynamiczny rozwój gospodarki podregionu.

W porównaniu z 2004 r. zanotowano w Szczecinie wzrost wartości dodanej brutto, odzwierciedlającej wartość produktów (wyrobów i usług) wytworzoną przez jednostki rynkowe i nierynkowe (pomniejszoną o zużycie pośrednie poniesione w związku z jej wytworzeniem), o 15,1%. Wyniki analizy przesunięć udziałów (*shift-share*) pokazują poziom konkurencyjności podregionu w odniesieniu do województwa zachodniopomorskiego pod względem struktury tworzenia wartości dodanej brutto według grup sekcji PKD (przy założeniu podobnych tendencji zmian w tym obszarze). Wyniki analizy potwierdzają odmienną strukturę tworzenia wartości dodanej w podregionie i w województwie oraz wskazują na fakt, iż wzrost wartości dodanej brutto w podregionie uzależniony jest od stanu jego potencjału gospodarczego. Potencjał podregionu związany z tworzeniem wartości dodanej brutto jest dużo wyższy w działalności związanej z: handlem i naprawami, hotelami i restauracjami, transportem, gospodarką magazynową i łącznością, a także w pośrednictwie finansowym, obsłudze nieruchomości i firm oraz pozostałej działalności usługowej. Okazuje się, że nowowytworzona wartość w podregionie niemalże we wszystkich (poza działalnością rolniczą) grupach sekcji PKD była wyższa niż w 2004 r., a tendencje zmian są szybsze niż w województwie. Korzystna struktura tworzenia WDB w firmach funkcjonujących na terenie podregionu spowodowała dodatnie przesuniecie względem województwa, wynikające głównie z szybszego rozwoju działalności związanych z budownictwem, pośrednictwem finansowym, obsługą nieruchomości i firm oraz handlem i naprawami, hotelami i restauracjami, transportem, gospodarką magazynową i łącznością. Poziom konkurencyjności obszaru, odzwierciedlający różnice między wskaźnikiem wzrostu w podregionie w stosunku do województwa, jest wysoki (dodatnia zmienna KO). Na tle ogólnego poziomu rozwoju województwa konkurencyjność Szczecina przedstawia się korzystnie – wskazuje na to dodatnia wartość przesunięcia całkowitego (PC), wynikająca z dodatnich przesunięć w analizowanych grupach działalności (za wyjątkiem rolnictwa, łowiectwa i leśnictwa oraz rybactwa).

Potencjał demograficzny

Jednym z podstawowych, a zarazem jednym z najważniejszych uwarunkowań rozwoju danego obszaru jest stan ludności i jego zmiany, bowiem z punktu widzenia podaży zasobów pracy to właśnie wielkość i struktura populacji ludności, a zwłaszcza dynamika jej zmian, kreują sytuację na lokalnym rynku pracy.

W latach 2004-2008 liczba ludności Szczecina zmalała o 1,2%. Według prognoz demograficznych GUS tendencja taka będzie utrzymywała się co najmniej do 2035 r. Bezpośrednią przyczyną tego zjawiska, obserwowaną już od kilku lat, jest malejący z roku na rok przyrost naturalny. Dodatkowym czynnikiem obniżającym dynamikę liczebności populacji jest ujemne saldo migracji, które w znaczny sposób pomniejsza wielkość zasobów pracy, a także potencjał rozrodczy ludności.

Na 1 km^2 przypadały w Szczecinie 1354 osoby (w województwie – 74) i był to najwyższy wskaźnik gęstości zaludnienia w województwie. W porównaniu do 2004 r. jego wartość zmniejszyła się o 15 osób.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Tab. 1. Wybrane cechy demograficzne w powiecie m. Szczecin w latach 2004, 2006 i 2008

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2008
Ludność ogółem	411900	409068	406941
Gęstość zaludnienia na 1 km^2	1369	1360	1354

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Szczególnie ważnym podziałem populacji jest struktura ludności według biologicznych grup wieku (0-14 lat, 15-64 lata oraz 65 lat i więcej). Podział ten pozwala wskazać stopień zaawansowania demograficznej starości ludności danego obszaru. W latach 2004-2008 zbiorowość dzieci w wieku 0-14 lat zmniejszyła się o 3,4 tys., a jej udział w ogólnej liczbie ludności zmniejszył się z 13,4% do 12,7%. W kolejnej grupie ludności, tj. w wieku 15-64 lata, nastąpił spadek liczby ludności z 297,9 tys. do 295,1 tys. Natomiast udział tej grupy wzrósł z 72,3% do 72,5%. Liczebność populacji ostatniej grupy, czyli w wieku 65 lat i więcej, zwiększyła się o 2,0%, natomiast jej udział wzrósł z 14,3% do 14,8%. Tendencje takie obserwowane są powszechnie w całym kraju. Spowodowane są one ogólnie obserwowanym spadkiem urodzeń, jak również wydłużaniem się przeciętnego trwania życia ludności. Występujący wzrost liczby ludności w wieku 65 lat i więcej oraz stałe zwiększanie się jej udziału świadczą o nasilaniu się procesu starzenia demograficznego ludności.

Z kolei podział ludności według ekonomicznych grup wieku jest ściśle związany z wnioskami dla procesów podażowych rynku pracy. W Szczecinie w 2008 r. odsetek ludności w wieku przedprodukcyjnym wynosił 15,9% (w województwie – 19,1%), w wieku produkcyjnym – 66,3% (w województwie – 65,9%), a w wieku poprodukcyjnym – 17,9% (w województwie – 15,0%). W latach 2004-2008 następował stopniowy wzrost udziału ludności w wieku poprodukcyjnym (o 1,3 pp.), przy jednoczesnym zmniejszaniu się udziału ludności w wieku przedprodukcyjnym (o 1,0 pp.) i produkcyjnym (o 0,2 pp.).

Ważną rolę w procesach demograficznych na danym terenie odgrywa ruch naturalny ludności. W 2008 r. w Szczecinie urodziło się 4,0 tys. dzieci, a więc o 19,8% więcej niż w 2004 r. Na 1000 ludności w 2008 r. przypadało 10,0 urodzeń żywych (w województwie – 10,8), podczas gdy w 2004 r. było to 8,3. Na wzrost liczby urodzeń od 2004 r. wpływ miało wejście w wiek rozrodczy roczników wyżu demograficznego.

W badanym okresie w Szczecinie zanotowano wzrost umieralności o 3,9%. Wskaźnik liczby zgonów na 1000 ludności w 2008 r. wynosił 10,5 (w województwie – 9,7) wobec 10,0 w 2004 r. Powszechnie obserwowanym zjawiskiem są częstsze zgony mężczyzn niż kobiet. Odsetek zgonów mężczyzn w powiecie we wszystkich analizowanych latach przekraczał 50%.

Przyrost naturalny, mierzony różnicą między liczbą urodzeń żywych a zgonów, w Szczecinie w 2008 r. był ujemny i wynosił -204 osoby, gdy w 2004 r. -704. W przeliczeniu na 1000 ludności jego wartość w 2008 r. kształtowała się na poziomie -0,5 (w województwie – 1,1), a w 2004 r. -1,7.

Tab. 2. Ruch naturalny ludności w powiecie m. Szczecin w latach 2004, 2006 i 2008

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2008
Urodzenia żywe na 1000 ludności	8,3	8,5	10,0
Zgony ogółem na 1000 ludności	10,0	10,2	10,5
Przyrost naturalny na 1000 ludności	-1,7	-1,7	-0,5

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Struktury demograficzne i społeczne ulegają dość zasadniczym zmianom w następstwie ruchu migracyjnego ludności. To właśnie migracje w perspektywie najbliższych lat będą miały znaczący wpływ na zmiany w liczbie i strukturze ludności. W Szczecinie w 2008 r. ogólne saldo migracji przyjęło wartość ujemną i wyniosło -783 osoby, co było spowodowane odpływem ludności do innych powiatów województwa bądź kraju. Saldo migracji na 1000 ludności wyniosło w powiecie -1,9 osoby, podczas gdy w województwie -0,8.

Diagnoza rynku pracy

Działające w powiecie przedsiębiorstwa postrzegane są jako strategiczny partner rynku pracy – głównie ze względu na możliwości tworzenia nowych miejsc pracy, co przy istniejącym poziomie bezrobocia nie pozostaje bez znaczenia. Praca jest również tym aspektem aktywności społeczeństwa, który najsilniej wpływa na zmiany jakości życia oraz możliwości przekształceń gospodarki w pożądanym kierunku.

Dostępne informacje o liczbie osób pracujących pochodzą z różnych źródeł, co w pewnym stopniu utrudnia analizę rynku pracy. Najpełniejsze dane uzyskać można z narodowych spisów powszechnych. Ponieważ są one przeprowadzane na ogół co dziesięć lat, istnieje potrzeba wykorzystania w analizie rynku pracy bieżącej sprawozdawczości, mimo że nie obejmuje wszystkich kategorii pracujących i uwzględnia różne grupowania wewnątrz populacji.

W powiecie m. Szczecin w podmiotach zatrudniających powyżej 9 osób (bez gospodarstw indywidualnych w rolnictwie oraz duchowieństwa, fundacji, stowarzyszeń i innych organizacji) pracowało w 2007 r. około 114,1 tys. osób, co oznacza wzrost w porównaniu z 2004 r. o 7,7%. W badanym okresie więcej wzrosła liczba pracujących mężczyzn (o 8,4%).

Na 1000 mieszkańców w 2007 r. przypadało 280 pracujących w podmiotach zatrudniających powyżej 9 osób (przy średniej dla zachodniopomorskiego równej 193), co dało powiatowi 1 miejsce w województwie. Analiza wskaźnika pozwala zaobserwować przyrost jego wartości w porównaniu z 2004 r. (wyższy niż przeciętny w województwie), co może świadczyć o większej skłonności przedsiębiorstw do zatrudniania, a także o systematycznym rozwoju społeczno-gospodarczym.

Tab. 3. Pracujący i wynagrodzenia w powiecie m. Szczecin w latach 2004, 2006 i 2007

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2007	2004=100
Pracujący w głównym miejscu pracy	105885	112590	114087	107,7
mężczyźni	52563	56027	56980	108,4
kobiety	53322	56563	57107	107,1
Pracujący łącznie z rolnictwem indywidualnym	107202	113907	115404	107,7
w % sektor rolniczy	1,0	0,9	0,9	93,9
przemysłowy	26,3	26,0	25,6	97,5
usługowy	72,7	73,1	73,5	101,0
Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w zł	2476,19	2734,68	2975,73	120,2

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Badanie, którym objęci są również pracujący w rolnictwie indywidualnym (lecz nadal bez uwzględnienia podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób) pokazało, iż

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28
Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

w Szczecinie w 2007 r. pracowało 115,4 tys. osób. Struktura zatrudnienia według sektorów ekonomicznych ukazuje, iż zaledwie 0,9% pracujących zajmowało się działalnością rolniczą (co wynika z miejskiego charakteru powiatu), 25,6% – przemysłową i 73,5% – usługową. Od 2004 r. wzrosło nieznacznie zatrudnienie w sektorze usługowym, kosztem przemysłowego (w mniejszym stopniu) i rolniczego (większy spadek).

Pozytywnym zjawiskiem zauważalnym w powiecie jest przyrost przeciętnych miesięcznych wynagrodzeń brutto (w podmiotach zatrudniających powyżej 9 osób). W 2007 r. kwota przeciętnej płacy wyniosła w Szczecinie 2975,73 zł i było to o 20,2% więcej niż w 2004 r. (w województwie – o 17,7%). Średnie wynagrodzenie w powiecie było wyższe od przeciętnego w województwie (o ok. 360 zł). Pod względem poziomu płac powiat objął 2 lokatę (za polickim).

W Szczecinie, ze względu na jego miejski charakter i większy dostęp do dużej liczby miejsc pracy, problem bezrobocia jest nieco mniej dotkliwy niż w powiatach ziemskich województwa. W 2008 r. bez pracy pozostawały 7394 osoby (w tym kobiety stanowiły 54,6%). Od początku badanego okresu liczba bezrobotnych spadła aż o 73,2% (w województwie tylko 54,8%), przy czym spadek ten był trochę większy w przypadku mężczyzn.

Stopa bezrobocia rejestrowanego w powiecie w 2008 r. wyniosła 4,2% (przy średniej wojewódzkiej równej 13,4%) i była najniższa w zachodniopomorskim. W porównaniu z 2004 r. można zauważyć jej spadek.

Niepokojącym zjawiskiem jest natomiast najwyższy w województwie udział bezrobotnych bez prawa do zasiłku. Co prawda od 2004 r. zanotowano spadek odsetka tej grupy (o 6,6 pp., w województwie o 5,0 pp.), ale jej udział w bezrobotnych ogółem jest bardzo duży – w 2008 r. wynosił 85,7% (w województwie 79,2%).

W porównaniu z 2004 r. zanotowano duży wzrost odsetka osób bez pracy w wieku 55 lat i więcej (o 7,0 pp.), wzrost udziału bezrobotnych w wieku 25-34 lata i spadek w pozostałych grupach wiekowych (największy dla niezatrudnionych 45-54-latków). Wzrósł także odsetek bezrobotnych z wykształceniem wyższym (aż o 11,2 pp.), średnim ogólnokształcącym oraz policealnym i średnim zawodowym, a spadł – osób posiadających wykształcenie gimnazjalne i niższe oraz zasadnicze zawodowe.

Sytuacja na rynku pracy kształtuje się pod wpływem relacji podaży pracy (liczby ludności zainteresowanej i gotowej wykonywać pracę) i popytu na pracę – określonej liczby miejsc pracy, którą oferuje gospodarka w danych warunkach społeczno-ekonomicznych. Niedopasowanie ilościowe bądź strukturalne (jakościowe) popytu i podaży powoduje trudności na rynku pracy (bezrobocie lub niewykorzystane miejsca pracy). Z tego względu szczególnie pożądana jest analiza porównawcza obu kategorii. Niezwykle użyteczne staje się porównanie struktury zawodowej osób bezrobotnych i ofert pracy zgłaszanych do powiatowych urzędów pracy. To prowadzi do ustalenia zawodów deficytowych i nadwyżkowych na terenie danego rynku pracy.

Zawodami deficytowymi w 2008 r. wyodrębnionymi według dużych grup zawodów były w powiecie m. Szczecin te z grup: nauczyciele praktycznej nauki zawodu i instruktorzy, pracownicy obrotu pieniężnego i obsługi klientów, pracownicy obsługi biurowej, pracownicy przy pracach prostych w handlu i usługach, kierowcy i operatorzy pojazdów i maszyn samojezdnych, górnicy i robotnicy budowlani, robotnicy pomocniczy w górnictwie, przemyśle, budownictwie oraz sprzedawcy. Równowaga wystąpiła w przypadku grup: pracownicy usług osobistych i ochrony oraz robotnicy obróbki metali i mechanicy maszyn i urządzeń. Najwyższą nadwyżkę zanotowano w przypadku takich grup, jak: robotnicy pomocniczy w rolnictwie, kierownicy małych i średnich zakładów pracy oraz rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy zorientowani na rynek. W porównaniu

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

z 2004 r. ogólny wskaźnik intensywności nadwyżki wzrósł do poziomu 0,57, co oznacza nieznaczną poprawę sytuacji bezrobotnych na rynku pracy.

Przedsiębiorczość

O sile gospodarki danego regionu i jego potencjale decyduje ilość i struktura efektywnie działających podmiotów gospodarczych. W Szczecinie w 2008 r. w rejestrze REGON zarejestrowanych było 64,1 tys. podmiotów gospodarki narodowej, które stanowiły 30,1% ogółu podmiotów w województwie. W porównaniu do 2004 r. ich liczba na tym obszarze wzrosła zaledwie o 0,7%, podczas gdy w województwie o 5,5%. Spośród ogółu podmiotów funkcjonujących na terenie powiatu w 2008 r. ponad 97% należało do sektora prywatnego.

Rozpatrując konkurencyjność Szczecina pod względem nasycenia przedsiębiorczością, można zauważyć, że plasuje się on na 4 miejscu w województwie. Średnio na 1000 mieszkańców przypadało na tym terenie 157,5 podmiotów, podczas gdy w województwie 125,9. Można więc stwierdzić, że Szczecin jest regionem dobrze rozwiniętym pod względem przedsiębiorczości.

Tab. 4. Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON w powiecie m. Szczecin w latach 2004, 2006 i 2008

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2008
Podmioty ogółem	63641	64593	64098
na 1000 ludności	154,5	157,9	157,5
w % sektor: rolniczy	0,7	0,7	0,7
przemysłowy	19,0	19,4	20,0
usługowy	80,3	79,9	79,3

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Przeprowadzona analiza struktury podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON według liczby pracujących wskazuje na dominację podmiotów mikro, tj. zatrudniających do 9 osób, które w 2008 r. stanowiły ponad 96% ogółu jednostek funkcjonujących na terenie powiatu. Podmioty małe, o liczbie zatrudnionych od 10 do 49 osób stanowiły 3,0%, podmioty średnie 0,6%, a duże 0,1%. Struktura podmiotów gospodarki narodowej według klas wielkości w powiecie była typowa dla całego województwa. W porównaniu do 2004 r. w powiecie zanotowano wzrost liczby podmiotów mikro i dużych, a spadek liczby podmiotów małych i średnich.

Analizując podmioty gospodarki narodowej według form prawnych odnotowano, że w 2008 r. w strukturze podmiotów gospodarczych funkcjonujących na terenie powiatu najliczniejszą grupę reprezentowały osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, które stanowiły 73,6%, w następnej kolejności znalazły się spółki handlowe – 9,5%, stowarzyszenia i organizacje społeczne – 1,5%, spółdzielnie – 0,4% oraz fundacje – 0,2%.

Duże znaczenie z punktu widzenia rozwoju gospodarczego danego obszaru ma udział spółek handlowych, które posiadają formę organizacyjno-prawną najbardziej dostosowaną do prowadzenia działalności na większą skalę, a wskaźnik nasycenia tymi spółkami na 10000 mieszkańców odzwierciedla poziom stabilności gospodarczej danego terenu. W 2008 r. na 10000 mieszkańców powiatu przypadało 148,9 spółek handlowych, co plasowało powiat na

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

pierwszym miejscu w województwie. Ich liczba w porównaniu do 2004 r. wzrosła o 22,3%. Z kolei poziom nasycenia obszaru spółkami z udziałem kapitału zagranicznego świadczy o korzystnym lub niekorzystnym klimacie dla inwestorów i warunkach inwestowania. Według stanu na dzień 31.12.2008 r. na terenie powiatu funkcjonowało 1,9 tys. takich spółek, co w przeliczeniu na 10000 mieszkańców dało 45,5 jednostki. Spółki z udziałem kapitału zagranicznego stanowiły 30,5% ogółu spółek handlowych w powiecie, a ich liczba w porównaniu do 2004 r. wzrosła o 21,6%.

Analizując strukturę podmiotów gospodarki narodowej według sektorów ekonomicznych zaobserwowano, że w 2008 r. w Szczecinie najwięcej jednostek prowadziło działalność w sektorze usługowym, tj. 50,8 tys. co stanowiło 79,3% wszystkich zarejestrowanych podmiotów na tym terenie. Tak duży udział podmiotów sektora usługowego jest cechą charakterystyczną dla całego kraju, bowiem sektor ten uznawany jest za główną sferę współczesnej gospodarki. Usługi o charakterze rynkowym świadczyło 70,9% ogółu podmiotów w powiecie, a o charakterze nierynkowym 8,4%. Udział podmiotów zarejestrowanych w sektorze przemysłowym wyniósł prawie 20%. Duży udział przemysłu jest zjawiskiem pozytywnym, gdyż firmy zajmujące się działalnością produkcyjną zatrudniają średnio znacznie więcej osób niż firmy w innych sektorach. Praktyka gospodarcza ponadto wskazuje, że jedno miejsce w sferze produkcji uruchamia kolejne miejsca pracy w handlu i usługach. Natomiast liczba podmiotów zarejestrowanych w sektorze rolniczym wyniosła 0,5 tys., co stanowiło zaledwie 0,7% ogółu podmiotów w powiecie. Wydaje się to być zjawiskiem korzystnym z punktu widzenia rozwoju gospodarczego powiatu, bowiem im większe jest uzależnienie regionalnej gospodarki od rolnictwa tym szanse na szybki awans cywilizacyjny są mniejsze.

Biorąc pod uwagę liczbę podmiotów według sekcji Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD) należy stwierdzić, że ponad 60% firm funkcjonujących na omawianym terenie w 2008 r. należało do trzech sekcji: handel i naprawy, obsługa nieruchomości i firm oraz budownictwo.

Dane statystyczne obrazujące dynamikę powstawania i zamykania już istniejących firm często są uznawane, oprócz dynamiki wzrostu PKB, jako główne informacje o kondycji gospodarki. Wskaźnik dynamiki liczby nowych podmiotów zarejestrowanych w kolejnych latach traktuje się bowiem jako swego rodzaju „barometr" charakteryzujący stan koniunktury gospodarczej.[6] W 2008 r. w Szczecinie w rejestrze REGON zarejestrowano 5,3 tys. nowych podmiotów, co dało 13,0 jednostek nowo zarejestrowanych na 1000 ludności (w województwie – 11,1). Porównując strukturę branżową według sekcji PKD, stwierdzono, iż najwięcej firm wpisano do rejestru w sekcjach: obsługa nieruchomości i firm – 22,5%, handel i naprawy – 20,0% oraz budownictwo – 15,8%, co jest trendem powszechnie obserwowanym w ostatnich latach w całym kraju.

W 2008 r. z rejestru REGON wykreślono w Szczecinie 5,3 tys. firm. Na 1000 osób wynosiło to 13,1 jednostek (w województwie – 9,6). Biorąc pod uwagę sekcje PKD zanotowano, iż w sekcjach: handel i naprawy, obsługa nieruchomości i firm oraz budownictwo notuje się największą liczbę jednostek wyrejestrowujących się. Należy jednak podkreślić, że w okresie tym więcej jednostek zostało wyrejestrowanych niż wpisanych do rejestru.

[6] *Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2006-2007*. Opracowanie przygotowane przez Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2007.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Tab. 5. Podmioty gospodarki narodowej nowo zarejestrowane i wyrejestrowane z rejestru REGON w powiecie m. Szczecin w latach 2004, 2006 i 2008

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2008
Podmioty nowo zarejestrowane ogółem	4177	5067	5277
na 1000 ludności	10,1	12,4	13,0
Podmioty wyrejestrowane ogółem	3606	5445	5336
na 1000 ludności	8,8	13,3	13,1

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Za pomocą analizy przesunięć udziałów (*shift-share*) określić można poziom konkurencyjności Szczecina w odniesieniu do województwa zachodniopomorskiego pod względem liczby podmiotów gospodarki narodowej według sekcji PKD. Przy założeniu, że powiat rozwija się na takim samym lub podobnym poziomie jak województwo, otrzymano bardzo wysoki oczekiwany wzrost zmiennej PO (potencjału obszaru powiatu). Składowa SP informująca o wielkości zmian w stosunku do województwa pokazuje, iż występujące w powiecie trendy zmian liczby podmiotów gospodarczych są wolniejsze niż w województwie, zwłaszcza w sekcji handel i naprawy (G). Poziom konkurencyjności obszaru (KO), odzwierciedlający różnice między wskaźnikiem wzrostu w powiecie w stosunku do województwa jest bardzo niski, a ujemna jego wartość wskazuje na niską konkurencyjność powiatu. Ogólne przesunięcie (PC) jest dodatnie, co świadczy o pozytywnych tendencjach w powiecie, na tle ogólnego poziomu rozwoju województwa.

Produkcja sprzedana przemysłu

Stopień uprzemysłowienia powiatu można określić między innymi poprzez obserwację produkcji sprzedanej przemysłu. W Szczecinie w 2007 r. osiągnęła ona wartość 4711,1 mln zł i stanowiła aż 20,7% produkcji sprzedanej całego województwa. Mimo to w porównaniu z 2004 r. zanotowano spadek produkcji sprzedanej w powiecie o 1377,7 mln zł, zmniejszył się także udział powiatu w tworzeniu wojewódzkiej wartości sprzedanej.

Produkcja sprzedana przemysłu na 1 mieszkańca w Szczecinie była w 2007 r. równa 11530 zł (przy średniej w województwie 13447 zł), co ulokowało powiat na 6 miejscu w zachodniopomorskim, za goleniowskim, polickim, szczecineckim, Koszalinem i myśliborskim.

Inwestycje i środki trwałe

Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach umożliwiają utrzymanie produkcji na dotychczasowym poziomie, a także jej wzrost. Zwiększanie się poziomu nakładów może więc świadczyć o zwiększaniu zdolności produkcyjnych firm oraz ich rozwoju, co w dłuższym okresie zapewnić może korzyści dla całej gospodarki regionu.

Nakłady finansowe lub rzeczowe, których celem jest stworzenie nowych środków trwałych lub ulepszenie (przebudowa, rozbudowa, rekonstrukcja lub modernizacja) istniejących obiektów majątku trwałego, a także nakłady na tzw. pierwsze wyposażenie w firmach zatrudniających powyżej 9 osób w Szczecinie wyniosły w 2007 r. 1234,7 mln zł (najwięcej w województwie) i były wyższe od tych poniesionych w 2004 r. o 59,0%.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Tab. 6. Nakłady inwestycyjne i wartość brutto środków trwałych w przedsiębiorstwach w powiecie m. Szczecin w latach 2004, 2006 i 2007

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2007	2004=100
Nakłady inwestycyjne w mln zł	776,6	1296,8	1234,7	159,0
w % sektor: rolniczy	0,1	0,1	0,1	100,0
Przemysłowy	34,2	45,4	42,1	123,1
usługi rynkowe	54,9	50,4	52,6	95,8
usługi nierynkowe	10,8	4,1	5,2	48,1
na 1 mieszkańca w zł	1879	3157	3022	160,8
Wartość brutto środków trwałych w mln zł	14468,3	14812,5	15650,6	108,2
w % sektor: rolniczy	0,2	0,1	0,1	50,0
przemysłowy	31,4	32,5	35,3	112,4
usługi rynkowe	64,7	63,1	60,1	92,9
usługi nierynkowe	3,7	4,3	4,5	121,6
na 1 mieszkańca w zł	35126	36210	38377	109,3

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Najwyższe nakłady poniesiono w sektorze usługowym (w tym głównie w usługach rynkowych), a następnie w przemysłowym i rolniczym. Od 2004 r. nakłady ponoszone usługach zmniejszyły się, w sektorze przemysłowym wzrosły, a w rolniczym pozostały bez zmian. Wielkość nakładów inwestycyjnych w przeliczeniu na 1 mieszkańca, równa 3022 zł, była wyższa niż przeciętna w województwie i uplasowała Szczecin na 4 miejscu pośród pozostałych powiatów (za polickim, goleniowskim i myśliborskim).

Wartość nakładów poniesionych na zakup lub wytworzenie środków trwałych (czyli wartość początkowa, brutto) w 2007 r. wyniosła w powiecie 15650,6 mln zł (najwięcej w województwie) i była wyższa niż w 2004 r. o 8,2%. Najwyższą wartość brutto środków trwałych zanotowano w sektorze usługowym (w tym głównie w usługach rynkowych), a następnie w przemysłowym i rolniczym. Pod względem poziomu wartości brutto środków trwałych na 1 mieszkańca w 2007 r. Szczecin objął 4 lokatę w województwie.

Budżety jednostek samorządu terytorialnego

Możliwości dofinansowywania działań w powiecie mogą być określone poprzez analizę wielkości dochodów, a zwłaszcza wydatków budżetów jednostek samorządu terytorialnego.

W 2008 r. powiat m. Szczecin otrzymał na realizację swoich zadań 1282,4 mln zł (o 60,1% więcej niż na początku badanego okresu). W przeliczeniu na 1 mieszkańca było to 3148,85 zł – 2 lokata w województwie za Świnoujściem.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Tab. 7. Dochody i wydatki budżetu powiatu m. Szczecin w latach 2004, 2006 i 2008 w zł

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2008	2004=100
Dochody budżetu powiatu	801016509,00	1047982359,55	1282402510,28	160,1
na 1 mieszkańca	1938,13	2551,02	3148,85	162,5
Wydatki budżetu powiatu	814677365,00	994810714,06	1265950058,89	155,4
na 1 mieszkańca	1971,18	2421,59	3108,46	157,7

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Wydatki wyniosły 1266,0 mln zł, z czego 20,1% stanowiły wydatki majątkowe inwestycyjne. Dynamika wzrostu dochodów (w porównaniu z 2004 r.) była w powiecie wyższa niż wydatków. Wysokość wydatków w przeliczeniu na 1 mieszkańca uplasowała powiat na 3 miejscu w województwie (za Świnoujściem i Koszalinem).

Wyniki badań własnych

Przedsiębiorcy i ich firmy – charakterystyka prowadzonej działalności

Obserwując stan aktywności gospodarczej przedsiębiorstw z terenu powiatu, wyraźnie widać lata większej i mniejszej dynamiki w tym zakresie. Pod względem liczby rejestrowanych podmiotów gospodarczych intensywne były zwłaszcza lata 1989-2001, wówczas przybyło aż 55,7% przedsiębiorstw (rys. 2). W kolejnych latach następuje gwałtowne zmniejszenie liczby powoływanych do życia przedsięwzięć gospodarczych. Warto zauważyć, że przedstawiane dane nie obrazują bezwzględnego przyrostu liczby przedsiębiorstw – wiadomo bowiem, że w tym samym czasie określona liczba firm została zlikwidowana. Z zestawienia wynika, że obecnie funkcjonujące w powiecie firmy, to przede wszystkim przedsięwzięcia, które posiadają już pewne doświadczenie związane z funkcjonowaniem na rynku ponad 8 lat – także w czasie niskiej koniunktury na rynku.

Rys. 2. Rok powstania firmy

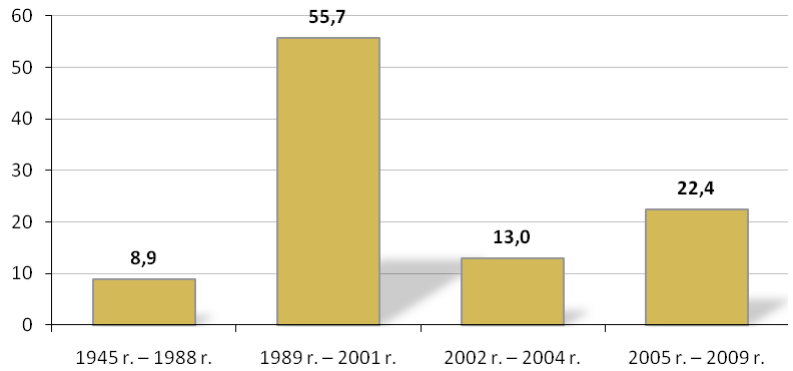

Źródło: *Badania własne.*

Następną zmienną opisującą badaną populację jest wielkość przedsiębiorstw. W tym zakresie zdecydowanie przeważają mikro-przedsiębiorstwa zatrudniające do 9 pracowników,

Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Regionalny Barometr Gospodarki

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

stanowiąc 79,7% wszystkich badanych przedsiębiorstw, kolejno występują firmy małe – 13,9% oraz średnie – 3,9% i duże – 2,6%.

Ze względu na formę działalności, w omawianym powiecie dominują przedsiębiorstwa jednoosobowe – 69,3%, 30,0% przedsiębiorstw to spółki, (z których spółki z ograniczoną odpowiedzialnością stanowiły 17,1%, spółki cywilne 7,7%, spółki jawne 3,5% oraz spółki akcyjne – 2,1%). Odnotowano też występowanie pojedynczych form takich jak: spółdzielnia, związek stowarzyszeń, zakład komunalny.

Struktura podmiotów gospodarczych, zgodna z klasyfikacją PKD (Polska Klasyfikacja Działalności), wyraźnie ukazuje (charakterystyczną dla całego kraju tendencję) dominację przedsiębiorstw o charakterze usługowym. Szczegółowy ranking reprezentowanych w powiecie branż według sekcji PKD przedstawia się następująco:

- przedsiębiorstwa z branży usługowej – 29,7%,
- przedsiębiorstwa z branży handlowej – 25,3%,
- przedsiębiorstwa z branży budowlanej – 11,3%,
- przedsiębiorstwa z branży przetwórstwa przemysłowego – 8,1%,
- przedsiębiorstwa z branży transport, gospodarka magazynowa i łączność – 6,8%,
- przedsiębiorstwa z branży obsługa nieruchomości, wynajem i usługi związane z prowadzeniem działalności gospodarczej – 5,1%,
- przedsiębiorstwa z branży pośrednictwo finansowe – 4,1%,
- przedsiębiorstwa z branży hotele i restauracje – 2,2%,
- przedsiębiorstwa z branży edukacyjnej – 2,2%,
- przedsiębiorstwa z branży wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczna i gaz – 1,7%,
- przedsiębiorstwa z branży ochrona zdrowia i pomoc społeczna – 1,7%,
- przedsiębiorstwa z branży rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo – 0,9%,
- przedsiębiorstwa z branży administracja publiczna i obrona narodowa – 0,7%,
- przedsiębiorstwa z branży górnictwo – 0,3%.

Poziom i struktura zatrudnienia – ruch kadr

Czynnikiem, który buduje pozycję firmy są pracownicy w niej zatrudnieni, a do kluczowych zagadnień w tej kwestii należy wykształcenie kadry. Wykształcenie pracowników jest istotną zmienną w kontekście opisu przedsiębiorstw. To właśnie ono, obok nabytych umiejętności i doświadczeń zawodowych stwarza pole racjonalnego i efektywnego funkcjonowania firm, zwiększając ich szanse rynkowe, a w efekcie warunkując sukces rynkowy.

Struktura poziomu wykształcenia w badanych firmach powiatu przedstawia się następująco: 34,0% stanowią firmy zatrudniające osoby z wykształceniem wyższym, 32,0% z wykształceniem średnim, 17,8% z wykształceniem zawodowym. Dodatkowo 4,5% firm zatrudnia osoby z wykształceniem gimnazjalnym, 5,8% z wykształceniem podstawowym, a 4,5% bez wykształcenia. Sumując liczbę firm zatrudniających osoby nie posiadające wykształcenia wyższego niż gimnazjalne dowiadujemy się, iż łącznie w powiecie ponad 14,8% stanowią firmy zatrudniające pracowników bez wyuczonych kwalifikacji zawodowych.

Istotnym dla charakterystyki przedsiębiorstw jest wskaźnik ruchu kadr. Jest to proces wielokierunkowy, najistotniejsze jego elementy (obok przemieszczania pracowników w pionie i poziomie), to przyjęcia, odejścia i zwolnienia. W odniesieniu do 2008 roku w 13,7% firm powiatu zmniejszono zatrudnienie, natomiast 10,0% je zwiększyło. W największej liczebnie

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

grupie przedsiębiorstw – 76,3% ruchu kadr nie odnotowano. Głównymi przyczynami zmniejszenia liczby pracowników (w tych przedsiębiorstwach gdzie dochodziło do zmian) były:

- kwestie zewnętrzne:
  - problem ze zbyciem produktów i usług – 40,5%,
  - nieopłacalność produkcji i sprzedaży – 7,1%,
  - kryzys gospodarczy – 3,2%,
  - sezonowy charakter pracy – 2,4%;
- kwestie wewnętrzne:
  - odejście na własną prośbę – 19,8%,
  - przejście na emeryturę lub rentę – 7,9%,
  - niesolidność pracowników – 7,1%,
  - cięcie kosztów – 2,4%,
  - wygaśnięcie umowy – 2,4%,
  - wysoki koszt utrzymania pracowników – 7,7%.

Z kolei wzrost zatrudnienia w firmie był spowodowany albo zwiększeniem popytu na produkty i usługi – 43,6% albo rozszerzeniem zakresu działalności przedsiębiorstwa – 43,6%.

Dane wskazują, iż podejście do zatrudnienia w firmach jest elastyczne, kiedy jest konieczność firmy tną koszty redukując zatrudnienie, oprócz tego w omawianym powiecie widzimy naturalne czynniki tłumaczące ruch kadr w firmach (emerytura, zwolnienia na własną prośbę). Warto podkreślić, iż duża fluktuacja kadr nie jest czynnikiem korzystnym dla efektywności przedsiębiorstw, a wręcz ma ujemne konsekwencje w odniesieniu do przedsiębiorstw.

Deklarowana dynamika w zakresie zatrudnienia w odniesieniu do najbliższych 3 oraz 12 miesięcy jest zadawalająca, niewielki odsetek respondentów (2,3% i 1,8%) zapowiada zmniejszenie poziomu zatrudnienia. Pewne zróżnicowanie respondenci deklarują w zakresie utrzymania zatrudnienia na stałym poziomie w odniesieniu do 3 miesięcy jest to 82,2%, w odniesieniu do 12 miesięcy, mniej – 71,4%. Wzrost zatrudnienia w ciągu 3 najbliższych miesięcy szacuje 10,4% respondentów, natomiast w ciągu 12 miesięcy liczba ta nieco maleje do poziomu 9,7%. Nie umie przewidzieć dynamiki w zakresie zatrudnienia 5,0% badanych w odniesieniu do trzech miesięcy oraz 17,1% w odniesieniu do nadchodzących 12 miesięcy.

Rys. 3. Planowane zmiany w zatrudnieniu

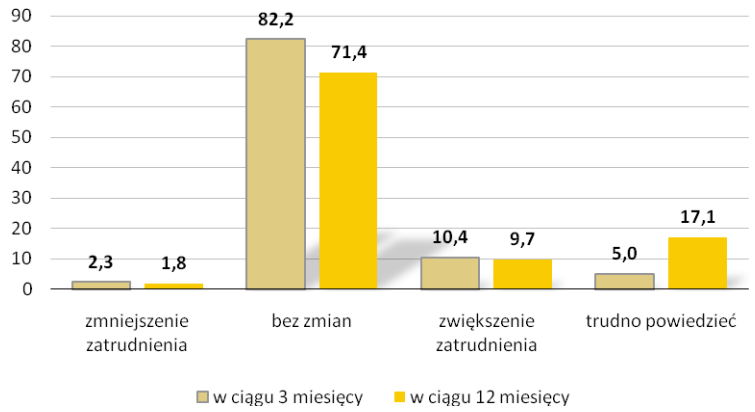

Źródło: *Badania własne.*

Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

W zależności od sekcji PKD, w której operuje przedsiębiorca, perspektywy działalności są zróżnicowane. Najwięcej firm przewidujących redukcję miejsc pracy należy do sekcji D – Przetwórstwo przemysłowe, F – Budownictwo, G – Handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodów, motocykli oraz artykułów użytku osobistego i domowego, H – Hotele i restauracje, I – Transport, gospodarka magazynowa i łączność oraz O – Działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna, pozostała. Jednakże zdecydowanie dominują postawy wyczekujące, których przejawem są deklaracje: zatrudnienie nie ulegnie zmianie oraz trudno powiedzieć. Należy jednakże odnotować, że pewne ożywienie, którego symptomem ma by zwiększenie zatrudnienia pojawić się ma w odniesieniu do sekcji O – Działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna, pozostała, G – Handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodów, motocykli oraz artykułów użytku osobistego i domowego, D – Przetwórstwo przemysłowe; O – Działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna, pozostała, I – Transport, gospodarka magazynowa i łączność, K – Obsługa nieruchomości, wynajem i usługi związane z prowadzeniem działalności gospodarczej, J - Pośrednictwo finansowe, F – Budownictwo, E – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, wodę oraz H – Hotele i restauracje.

Rys. 4. Planowane zmiany w zatrudnieniu w perspektywie najbliższych trzech miesięcy z uwzględnieniem sekcji PKD (dane w wartościach bezwzględnych)

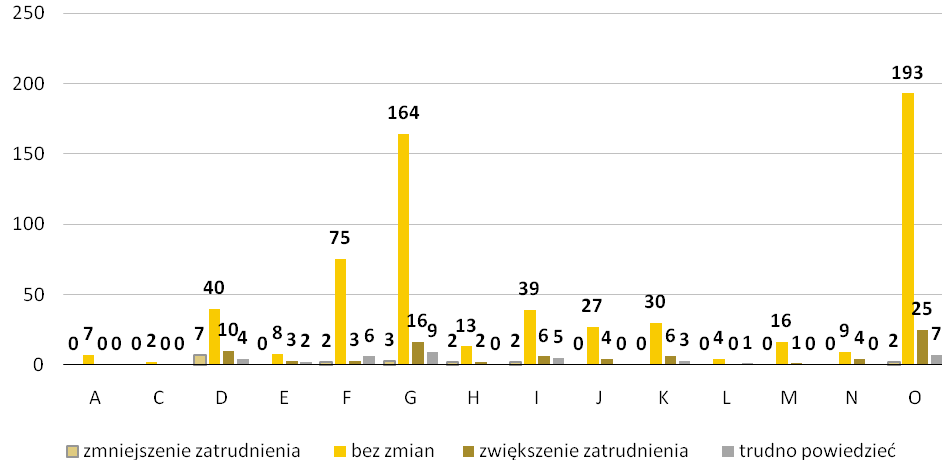

Źródło: *Badania własne.*

Proces naboru i zatrudnianie nowych pracowników jest istotnym elementem warunkującym efektywne funkcjonowanie przedsiębiorstw. W odniesieniu do Szczecina największym wskaźnikiem zapotrzebowania cieszą się pracownicy przy pracach prostych oraz robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy, a następnie pracownicy biurowi, operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń, oraz technicy i inny średni personel. Deklarowano także zainteresowanie zatrudnieniem specjalistów z różnych dziedzin (poniżej 5% wskazań): specjaliści nauk przyrodniczych i ochrony zdrowia, specjaliści do spraw biznesu, wyżsi urzędnicy i kierownicy, specjaliści nauk fizycznych, matematycznych i technicznych oraz prawnicy.

Kwalifikacje zawodowe ewentualnych pracowników miałyby dotyczyć: wykształcenia wyższego kierunkowego zgodnego z profilem firmy – 17,4%, stażu pracy w danym kierunku –

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28
Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

17,4%, wykształcenia zasadniczego zawodowego zgodnego z profilem działania firmy – 15,2%, posiadania specjalistycznych kursów kwalifikujących do pracy – 14,4%, oraz wykształcenia średniego technicznego zgodnego z profilem firmy a także wykształcenia administracyjnego oraz znajomości języka obcego, nabytej w formalnym kształceniu – po 3,0%. Pozostałe rodzaje kompetencji wymianie były przez pojedyncze osoby. Warto pamiętać, iż powyższe kwalifikacje i umiejętności zawodowe nie są cechami rozłącznymi.

Poszukiwanie nowych pracowników może dokonywać się z wewnętrznych zasobów przedsiębiorstwa – tzw. rekrutacja wewnętrzna – oraz poprzez rekrutację zewnętrzną, poszukiwania pracowników odbywają się na zewnętrznym rynku pracy. W odniesieniu do firm działających na terenie powiatu analizie podlegał proces zewnętrznej rekrutacji. Poszukujące pracowników firmy omawianego powiatu stosują następujące formy docierania do potencjalnych pracobiorców: 12,7% przedsiębiorców korzysta z ogłoszeń w prasie; 12,6% firm przy rekrutacji opiera się na rekomendacjach innych osób, w 12,0% przypadków osoby zainteresowane same przychodzą do firmy, natomiast z pośrednictwa PUP oraz ogłoszeń zamieszczanych w internecie korzysta 10,1%. Ponad 41% badanych deklarowało, iż ich firmy w ogóle nie poszukują pracowników.

Potencjał rozwojowy firm – system wynagradzania, podnoszenie kwalifikacji, stan wyposażenia

Jednym z ważniejszych parametrów charakteryzujących potencjał rozwojowy firm jest poziom wynagrodzeń, niestety jest to zmienna tzw. wrażliwa, trudno poddająca się analizie – zwykle bowiem nie wszyscy respondenci są skłonni rozmawiać o tego typu zagadnieniach. W odniesieniu do obszaru Szczecina w obu okresach około 25% respondentów odmówiło odpowiedzi. Z otrzymanych deklaracji wynika, iż wynagrodzenia w trakcie minionego, jak i obecnego roku uzyskały następujący poziom dynamiki. O ile w 2008 roku w 21,8% przypadków wynagrodzenia pracowników zostały zwiększone, o tyle w 2009 było tak tylko w 6,4% przypadków. W kontekście trwającego kryzysu finansowego pozytywnym faktem jest deklaracja o pozostawieniu poziomu wynagrodzeń bez zmian; w 2008 r. 46,5% firm respondentów utrzymało wynagrodzenia na stałym poziomie, natomiast w odniesieniu do 2009 r. utrzymanie zarobków na dotychczasowym poziomie zadeklarowało 60,8% firm. (tab. 8).

Tab. 8. Dynamika zmian wynagrodzeń w latach 2008 i 2009

WYNAGRODZENIA	2008	2009
Zostały zwiększone	21,8	6,4
Zostały zmniejszone	7,3	5,5
Bez zmian	46,5	60,8
Odmowa odpowiedzi	24,4	27,3

Źródło: *Badania własne.*

Istotnym, choć najczęściej niedocenianym, elementem budującym potencjał rozwojowy firm jest szkolenie pracowników. Jest to także fundamentalny element świadomego zarządzania zasobami ludzkimi. Oczywiście to element kosztogenny, ale w dłuższej perspektywie czasowej zwiększa efektywność firmy. W odniesieniu do powiatu należy wskazać, iż odsetek przedsiębiorstw korzystających ze szkoleń wynosi 27,6% – przedsiębiorstwa korzystające ze

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

szkoleń wysyłały swoich pracowników głównie na kursy z zakresu: obsługa maszyn i urządzeń, BHP, sprzedaż i obsługa klienta, finanse, księgowość, marketing oraz specjalistyczne i branżowe: budowlane, kosmetyczne, podatkowe, produktowe, spawalnicze, transportowe, geodezyjne, z zakresu urządzeń hydraulicznych itp.

Powyższa lista zagadnień wskazuje, iż przedsiębiorstwa kierując pracowników na szkolenia zabezpieczają interes zakładu pracy, ale i wyposażają swoich pracowników w specjalistyczną wiedzę, z której będą oni mogli czerpać w trakcie swojej kariery zawodowej. Warto zwrócić uwagę, na szeroki zakres oraz zróżnicowanie tematyki pożądanych kursów i szkoleń – wydaje się świadczyć ona o świadomości potrzeb w zakresie podnoszenia kwalifikacji pracowniczych – przedstawiciele badanych firm, a przynajmniej licząca się ich część, najwyraźniej docenia wagę tego procesu.

Współcześnie, w dobie rosnącego znaczenia techniki, każdemu przedsiębiorstwu nieodzownie powinien towarzyszyć rozwój technologiczny. Istotnymi cechami, pozwalającymi pośrednio oszacować nowoczesność firm jest wiek stosowanej w przedsiębiorstwie technologii oraz wiek urządzeń w parku maszynowym. Stosowane w przedsiębiorstwach powiatu technologie są następujące: 30,9% przedsiębiorstw użytkuje nowoczesne linie technologiczne zakupione w latach 2008/2009, 33,9% zakupione w ciągu pięciu ostatnich lat, natomiast w 11,0% przedsiębiorstw stosowane są linie technologiczne zakupione przed 2004 roku.

Z kolei w zakresie nowoczesności parku maszynowego dane przedstawiają się następująco:

- maszyny i urządzenia nowoczesne – zakupione w 2008/2009 są udziałem – 29,7% firm,
- maszyny i urządzenia użytkowane od 3 do 6 lat są udziałem – 38,1% firm,
- maszyny i urządzenia użytkowane od 7 do 10 lat są udziałem – 11,5% firm,
- maszyny i urządzenia użytkowane przeszło 10 lat są udziałem – 5,0% firm.

Powyższe dane pozwalają ocenić, iż potencjał technologiczny przedsiębiorstw powiatu jest w miarę korzystny. Co więcej z prezentowanych danych wyłania się obraz firm, które starają się nadążać za wyzwaniami rynku, dostosowując stosowane rozwiązania oraz urządzenia do nowoczesnych wymogów. Jednakże nieco zastanawiające jest, że aż 24,3% respondentów nie umiało określić stosowanej w firmie technologii a 16,2% nie potrafiło określić technologicznego stanu parku maszynowego wykorzystywanego w firmie. Sytuacja ta skłania do refleksji, iż ci właśnie respondenci nie chcieli się przyznać do postrzeganego negatywnie zacofania w stosowanych rozwiązaniach. Kategorii tej nie można jednoznacznie zaliczyć do grupy przedsiębiorstw wskazującej na korzystanie z maszyn i urządzeń użytkowanych ponad 10 lat, należy jednak domniemywać, że znaczny udział w niej mają właśnie takie firmy.

B. Rynkowy wymiar prowadzonej działalności – powiązania przedsiębiorstw z otoczeniem

Wymiary konkurencyjności przedsiębiorstw

Podstawą utrzymania się na rynku jest zdolność przedsiębiorstw do efektywnego gospodarowania w warunkach konkurencji. Ważne staje się poznanie wymiarów konkurencyjnego działania. Jednym z takich czynników jest już sam wybór miejsca inicjatywy gospodarczej. Dla badanych przedsiębiorstw wybór miejsca lokalizacji firmy w Szczecinie był efektem:

- miejsca zamieszkania właściciela – 40,6%,
- oceny, iż miasto Szczecin to dobra lokalizacja – 22,2%,
- dostępności siły roboczej – 9,0%,

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

- dostępności rynków – 13,0%,
- dostępności zaopatrzenia – 5,2%,
- dostępności siły roboczej – 2,6%.

Dominujące znacznie subiektywnych powodów zlokalizowania działalności firmy w powiecie (miejsce zamieszkania właściciela) w przypadku sektora MŚP jest właściwie oczywistością. Jednakże pozostałe odpowiedzi pozwalają na wskazanie czynników sprzyjających prowadzonej działalności. Badani oceniają, że jedną z najważniejszych zalet powiatu jest dobra lokalizacja, która wiąże się z dostępnością rynków.

Kolejnym czynnikiem przesadzającym o pozycji rynkowej przedsiębiorstwa jest jego zdolność do uzyskiwania i utrzymywania tzw. przewag konkurencyjnych, czyli zwiększenie stopnia niezależności działania od konkurentów oraz stopniowego rozszerzenie zakresu i pola działania. Jest to bardzo istotny czynnik, bowiem słabość wielu firm nie polega na słabości produktu lub technologii, lecz na niedociągnięciach w procesie przekształcania wiedzy i umiejętności firmy właśnie w przewagę konkurencyjną na rynku.

Z zaprezentowanych danych wynika, iż przedsiębiorstwa zlokalizowane na terenie Szczecina dążą do nadania elementom marketingowym takim jak marka, wizerunek, kultura organizacyjna, produkt cech wyższej jakości niż konkurencja, przy jednoczesnym przywiązywaniu do jakości potencjalnych klientów – strategia budowania przewagi jakościowej (rys. 5). Z odnotowanych deklaracji wynika bardzo duży poziom rozdrobnienia (kategoria „inne" zawiera 15 pozycji), jeśli chodzi o liczbę wskazań na poszczególne kategorie, świadczyć to może o tym, że firmy bardzo indywidualnie określają swoją przewagę konkurencyjną – fakt prowadzenia działalności w tej samej przestrzeni (miasto) zdaje się nie skutkować powstaniem wspólnej platformy budowania konkurencyjności. Należy jednak zwrócić uwagę, że stosunkowo liczna grupa respondentów – 9,6% nie potrafiła określić, jakie są główne czynniki umożliwiające uzyskanie przewagi konkurencyjnej.

Większość badanych przedsiębiorstw ocenia swój poziom konkurencyjności, jako konkurencyjność lokalną – 56,1%, z kolei 18,8% respondentów czuje się konkurencyjnymi na poziomie województwa, 11,9% w odniesieniu do całego kraju, a 6,1% na poziomie UE. Natomiast zdaniem 2,8% respondentów ich firmy nie są konkurencyjne.

Według ankietowanych ich głównymi konkurentami są inne firmy lokalne – 86,1% wskazań, firmy z Europy Zachodniej są postrzegane jako potencjalny konkurent przez 8,5% badanych, 1,2% wskazało natomiast na firmy ogólnokrajowe.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Rys. 5. Przewagi konkurencyjne badanych firm

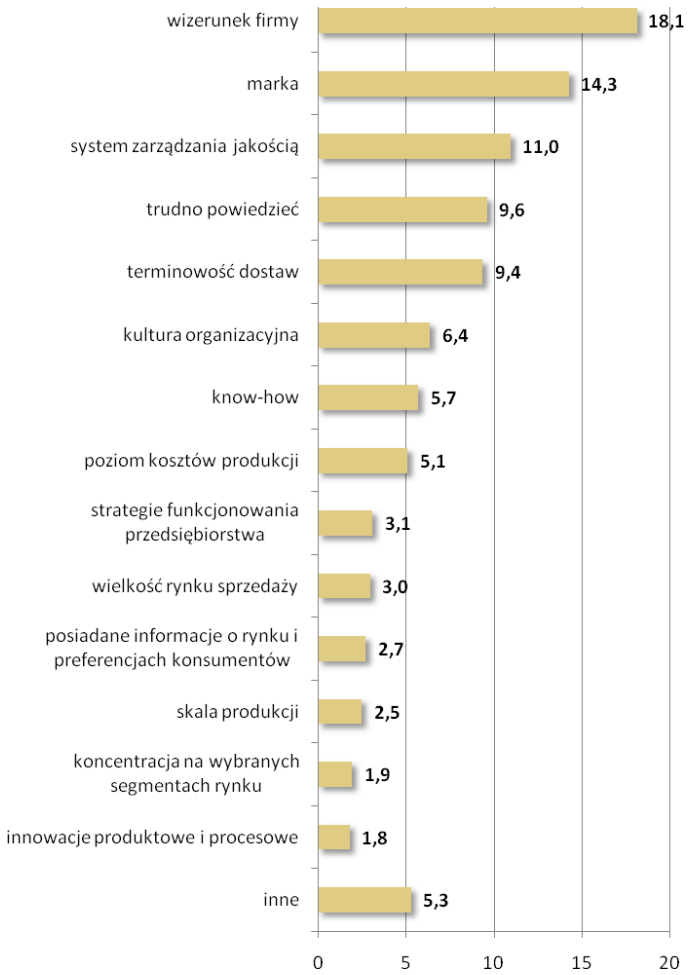

Źródło: *Badania własne.*

Otoczenie społeczno-gospodarcze, w którym funkcjonują podmioty gospodarcze nie jest wolne od sytuacji trudnych, czy problematycznych. Uwarunkowania te mają charakter wewnętrzny bądź zewnętrzny w stosunku do przedsiębiorstw. W omawianym powiecie 15,2% badanych przedsiębiorstw deklaruje, iż sytuacje problematyczne, kryzysowe nie są ich udziałem, niemniej jednak pozostałe 84,8% respondentów doświadcza tego typu okoliczności.

Sytuacje rozpoznane jako problematyczne i zewnętrzne w stosunku do badanych firm to przede wszystkim: (uszeregowano według liczby wskazań)

- rozbudowana biurokracja – 13,0%,
- niedostateczny popyt na rynku krajowym – 12,5%,
- silna konkurencja krajowa i zagraniczna – 12,1% ,
- niepewność ogólnej sytuacji gospodarczej – 12,0%,
- wysokie obciążenia na rzecz budżetu państwa – 8,1%,
- brak koncepcji rozwoju miasta/gminy – 5,0%,

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

- niejasne i niespójne przepisy prawne – 4,9%,
- niedostateczny popyt na rynku zagranicznym – 3,0%,
- słabo rozwinięta infrastruktura techniczna – 2,9%,
- rozwój „szarej strefy" – 1,0%.

Sytuacje uciążliwe, pojawiające się wewnątrz badanych firm to przede wszystkim: (uszeregowano według liczby wskazań)

- niedobór wykwalifikowanych pracowników – 2,6%,
- trudności w zdobywaniu funduszy niezbędnych do prowadzenia działalności – 2,3%.

Zdecydowanie najpoważniejszym utrudnieniem, jakie jest udziałem badanych firm to uczenie się funkcjonowania w warunkach gospodarki rynkowej, gdzie normą jest ciągłe doświadczanie mechanizmów silnej konkurencji, związana z tym presja i konieczność ponoszenia ryzyka. Dodatkowo niekorzystnie na funkcjonowaniu przedsiębiorstw odbija się obecny kryzys gospodarczy, zmieniając wartości poszczególnych elementów rynku, a zwłaszcza wartość popytu i podaży. Należy także zwrócić uwagę na duże znaczenie, jakie badani przypisują utrudnieniom w ich działalności z tytułu funkcjonowania instytucji publicznych – szczególnie dotyka ich rozbudowana biurokracja oraz wysokie obciążenia na rzecz budżetu państwa. Oznacza to, że przedsiębiorcy muszą sobie radzić nie tylko z presją rynku, ale także – w ich opinii częstymi, problemami, jakich przysparza państwo i jego instytucje.

Kolejnym ważnym zagadnieniem jest umiejętność podejmowania zaradczych rozwiązań w obliczu nasilenia się sytuacji trudnych, kryzysowych. W omawianym powiecie głównymi sposobami działania w powyższych sytuacjach są: zmniejszanie wydatków inwestycyjnych – 23,3%; zmniejszanie poziomu zatrudnienia – 8,6%; reorganizacja zakładu 5,8%, bądź zaprzestanie inwestowania – 5,4%, ewentualnie obniżenie poziomu wynagrodzeń – 4,6%.

Powyżej zaprezentowane kategorie ukazują, iż powszechnym sposobem radzenia sobie przez firmy z sytuacjami trudnymi jest ograniczanie jakiegoś aspektu działalności – czyli strategie pasywne. Do inwencyjnych metod działania z wymienionych przez respondentów zaliczyć można jedynie ubezpieczanie zawieranych transakcji – 1,7% wskazań.

Warto rekomendować aktywne strategie działania, które w pewnym stopniu zabezpieczają od skutków zmiennego otoczenia. Zdecydowanie najbardziej niekorzystnym zjawiskiem jest nie podejmowanie żadnych konkretnych działań w obliczu kryzysu – a do tego typu pasywności przyznaje się aż 34,0% badanych. Dodatkowo 11,1% badanych nie potrafi w ogóle zdefiniować sposobów radzenie sobie w sytuacjach trudnych. Oznacza to, że 45,1% badanych przedsiębiorstw stosuje swoistą „strategię strusia" polegająca na „przeczekaniu złej koniunktury". Nie niesie ona jednak istotnych wartości poznawczych i w efekcie skutkuje biernością.

Ocena i prognozy perspektyw działalności gospodarczej przedsiębiorstw

Indywidualne doświadczenia przedsiębiorców w okresie ostatnich sześciu miesięcy prowadzenia firm pozwalają na diagnozę sytuacji przedsiębiorstwa na lokalnym rynku. I tak: 41,5% respondentów stwierdza, iż sytuacja firmy w okresie ostatnich 6 m-cy nie zmieniła się, według 15,0% badanych uległa poprawie, odmiennego zdania jest 40,1% badanych, nie umie odpowiedzieć na to pytanie – 3,4% respondentów. Opinia w tym zakresie zawsze nacechowana będzie znacznym subiektywizmem, który wynika z jakości zdobytych doświadczeń w funkcjonowaniu firmy na rynku.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Zasadniczymi czynnikami skutkującymi pogorszeniem sytuacji firm w opinii respondentów są:

- spadek popytu na towaru i usługi – 64,0%,
- wzrost cen materiałów i surowców – 9,9%,
- wzrost cen paliwa i energii – 5,3%.

Odnotowano również wiele pojedynczych odpowiedzi określających specyficzną sytuację firmy.

Z kolei do czynników wpływających na poprawę sytuacji firmy respondenci zaliczają:

- popyt na towary i usługi – 63,4%,
- pozyskanie inwestorów – 6,7%,
- ceny materiałów i surowców – 3,0%,
- ceny paliwa i energii – 3,0%.

Z uzyskanych wypowiedzi wynika zdecydowanie niejednoznaczna ocena sytuacji – te same kategorie wskazywane są jako najważniejsza przyczyna pogorszenia oraz polepszenia sytuacji firmy. Pozorna sprzeczność, jaka ma tutaj miejsce związana jest zapewne z dynamiką zjawisk zachodzących na rynku – poszczególne firmy dysponują zróżnicowanymi umiejętnościami radzenia sobie z zachodzącymi w gospodarce zmianami – niektóre potrafią wykorzystać je do rozwoju, inne nie. Obserwowana sytuacja może mieć również związek ze zróżnicowaniem branżowym oraz różną lokalizacją poszczególnych firm, co wpływa na ich sytuację rynkową.

Ocena funkcjonowania przedsiębiorstwa jest zależna w dużej mierze od kondycji otoczenia, w którym przedsiębiorstwo funkcjonuje. Zatem kolejnym istotnym poznawczo zagadnieniem jest ocena badanych w zakresie sytuacji gospodarczej województwa. W tym zakresie przeważają pesymistyczne opinie respondentów – 57,1% badanych ocenia, iż sytuacja w okresie ostatnich 6 miesięcy pogorszyła się, optymistami było zaledwie 4,0%, równocześnie znaczący odsetek badanych (33,5%) ocenia, iż w ciągu ostatniego pół roku sytuacja gospodarcza nie zmieniła się. Tak duży udział przedstawicieli firm negatywnie oceniających miniony rok, pozwala stwierdzić, że najwyraźniej firmy z terenu powiatu bardzo szybko odczuły gwałtowne spowolnienie gospodarcze, jakie nastąpiło w 2008 roku. Niewątpliwie świadczy to o występujących ścisłych powiązaniach ze światową gospodarką, nawet, jeśli są to tylko relacje pośrednie.

Przewidywania zmian na okres kolejnych sześciu miesięcy są nieco bardziej optymistyczne. Najliczniejszą grupą są osoby przewidujące, że sytuacja gospodarcza w województwie nie ulegnie zmianie – 46,8%, zdaniem 21,4% będzie się pogarszać, natomiast znacząco wzrosła grupa optymistów – ich udział wyniósł 13,8%. Jednocześnie stosunkowo liczna grupa osób – 18,8% ma trudności z szacowaniem w tym zakresie.

Kolejną zmienną, według której należy opisywać rynkowy wymiar działalności przedsiębiorstw jest dynamika w zakresie wielkości popytu na usługi/produkty. Próba uchwycenia dynamiki zmian w tym zakresie obejmuje porównanie danych w stosunku do analogicznego okresu roku ubiegłego. I tak, zwiększenie poziomu popytu szacuje 16,2% badanych, obniżenie 42,6%, a 35,7% badanych nie widzi zmian w wielkości popytu. Pozostali – 5,5% ankietowanych nie potrafiło oszacować zmian w kontekście minionego roku.

Badani prognozowali również zmiany w popycie na oferowane usługi i produkty w kontekście analogicznego okresu przyszłego roku. Uzyskany rozkład tego wskaźnika pokazuje wyraźną zmianę sytuacji – znacznie wzrasta odsetek tych, którzy oceniają, iż wielkość popytu będzie miała tendencję zwyżkową – 29,9%, a jednocześnie odsetek szacujących jego obniżenie

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

wyraźnie zmalał i wynosił 11,5%. Stosunkowo liczna grupa badanych (36,2%) uważa, że wielkość popytu nie ulegnie zmianie, równocześnie wzrosła znacznie liczba osób, które nie są w stanie oszacować zmian w wielkości popytu (z 5,5% poprzednio do 22,6% w odniesieniu do okresu przyszłego), co z pewnością pozwala na osąd, iż sytuacja na rynku jest tak dynamiczna, iż ograniczone są szanse przewidzenia, jakie nastąpią zmiany.

Następnym, i jednym z ważniejszych czynników warunkujących potencjał rozwojowy przedsiębiorstw jest poziom inwestycji. Wiadomo, że dla wzmocnienia pozycji na rynku, aby nie dać się wyprzedzić konkurencji, przedsiębiorstwo musi podejmować działania prorozwojowe, jednym z tego typu działań są przedsięwzięcia inwestycyjne. Uznaje się, że inwestycje są podstawowym czynnikiem rozwoju gospodarczego i to zarówno w odniesieniu do konkretnych przedsiębiorstw, jak i w odniesieniu do rozwoju lokalnego, czy regionalnego. Pożytki płynące z odpowiednio zrealizowanych inwestycji są oczywiste i zwykle przekładają się na umocnienie pozycji firmy na rynku. Brak inwestycji zawsze skutkuje stagnacją, a w dalszej kolejności wyrugowaniem z rynku.

Podstawowym, (choć nie jedynym) sposobem inwestowania jest zwiększanie zasobów rzeczowych środków trwałych przedsiębiorstwa. W tym zakresie przedsiębiorstwa powiatu prezentują się dość niekorzystnie, bowiem w 45,0% badanych przedsiębiorstw wydatki inwestycyjne w ogóle nie wystąpiły, natomiast te firmy powiatu, które inwestowały wybierały następujące dobra – uszeregowano według liczebności wskazań:

- wyposażenie (meble, sprzęt) – 28,6%,
- budynki, ziemię – 13,5%,
- pojazdy – 12,8%.

Wartość wydatków poniesionych na rozwój prowadzonej działalności w pierwszym półroczu 2009 roku wskazuje, że duża część firm dysponuje ograniczonymi zasobami, które mogą przeznaczyć na niezbędne wyposażenie oraz inwestycje (rys. 6). Zdaniem 25,8% respondentów poniesione wydatki mieszczą się w kwocie do 5 tysięcy złotych, natomiast 42,7% w rozwój firmy zainwestowało od 5 tys. do 500 tys. złotych, kwotę od 50 tys. do 500 tys. wydatkowało 18,8%, zaś limit 500 tys. przekroczyło 5,4% spośród badanych firm. Bez wątpienia sytuacja taka świadczy o niewielkiej skali prowadzonej działalności i braku dostatecznych zasobów gotówki, którą można by przeznaczyć na rozwój przedsięwzięcia.

Rys. 6. Struktura wartości wydatków poniesionych na rozwój prowadzonej działalności w pierwszym półroczu 2009 r.

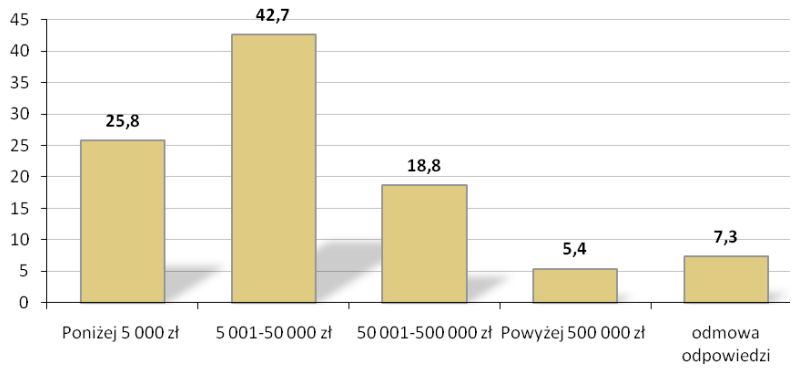

Źródło: *Badania własne.*

Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Respondenci prognozowali również działania inwestycyjne w kontekście najbliższych 6 miesięcy. Uzyskane dane są niepokojące, ponieważ 48,5% badanych firm nie zamierza w ciągu kolejnych sześciu miesięcy podejmować wydatków na zakup, dzierżawę, leasing czy remont pojazdów, wyposażenia bądź nieruchomości, jednocześnie 29,8% badanych deklaruje takie zamiary, a 21,7% nie umie odpowiedzieć na to pytanie. Jeśli przedsiębiorcy rozumieją znaczenie przedsięwzięć inwestycyjnych to brak nakładów tego typu będzie musiał skutkować po prostu brakiem powiększenia istniejących środków trwałych przedsiębiorstwa.

Na podstawie subiektywnych doświadczeń respondenci dokonali również długookresowej prognozy dotyczącej sytuacji firmy, zdaniem badanych po upływie 3 lat:

- sytuacja firmy będzie podobna do obecnej – 28,3%,
- firmie będzie się wiodło lepiej niż obecnie – 27,3%,
- firma ulegnie likwidacji – 5,6%,
- firmie będzie się wiodło gorzej niż obecnie – 2,2%,
- trudno powiedzieć – 36,6%.

Niepokojącym sygnałem płynącym z analizy zestawionych danych jest fakt dominującej liczby przedsiębiorstw (36,6%), które nie są w stanie oszacować własnego rozwoju w odniesieniu do stosunkowo bliskiej przecież przyszłości.

Formy współpracy i powiązań w zakresie współdziałania gospodarczego

Jednym z głównych celów podmiotów gospodarczych jest stosowanie strategii umożliwiających rozwój firmy. W tym zakresie wyróżnić można strategie wzrostu wewnętrznego oraz strategie wzrostu zewnętrznego, zwykle są one stosowane przez przedsiębiorstwa łącznie/równolegle.

Stosowanie współpracy i powiązań gospodarczych pomiędzy przedsiębiorstwami zaliczyć należy do strategii wzrostu zewnętrznego, a jeśli chodzi o czas trwania i wymiary może przybierać formę krótko bądź długotrwałej współpracy i może być mniej lub bardziej pogłębiona.

W tym zakresie szczecińskie firmy wypadają raczej niekorzystnie. Dane ukazują, iż przedsiębiorstwa działające na omawianym terenie w zdecydowanej większości nie dysponują powiązaniami gospodarczymi ani w ramach lokalnych ani w ramach globalnych sieci. Większość badanych firm bo aż 67,0% nie prowadzi bowiem żadnych form współpracy z innymi jednostkami. Pozostałe przedsiębiorstwa, które podejmują współpracę, prowadzą ją z: przedsiębiorstwami działającymi w regionie – 9,7%, firmami doradczymi – 3,7%, placówkami edukacyjnymi – 3,0%, organizacjami pozarządowymi – 2,8% oraz jednostkami administracji samorządowej – 2,6% wskazań.

Innym ważnym zagadnieniem są stosowane przez przedsiębiorców formy współpracy z przedsiębiorstwami w regionie. Największa liczba przedsiębiorstw spośród 10,4% firm prowadzących współpracę z innymi przedsiębiorstwami realizuje ją w formie: podwykonawstwa, umowy o partnerskiej współpracy, wspólnego przedsiębiorstwa oraz wymiany towarów.

Brak wspólnych uwarunkowań i uzgodnień w zakresie gospodarczego współdziałania może prowadzić do spadku znaczenia poszczególnych firm zwłaszcza w perspektywie nasilonej konkurencji zewnętrznej. Wzajemnie dopełniające się możliwości pojedynczych firm mogłyby okazać się – na zasadzie synergii – więcej warte niż suma ich potencjalnych możliwości rozpatrywanych osobno.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Dodatkowo potencjał rozwojowy firm działających na terenie powiatu jest niezbyt korzystny na skutek niskiego poziomu wykorzystywania wsparcia ze strony instytucji publicznych. Zdecydowana większość, bo aż 87,1% respondentów deklaruje, iż w ogóle nie korzystało z dostępnych form wsparcia, pozostałe firmy skorzystały z: dotacji na zwiększenie zatrudnienia – 3,6%, dotacji na doszkalanie pracowników – 1,9%, dotacji na otwarcie działalności – 1,3%, oraz dofinansowania składek do ZUS – 1,0%.

Powyższe dane dotyczą trzech ubiegłych lat, toteż ich wydźwięk jest negatywny. Zasadniczą kwestią jest pytanie, czy brak uzyskanego wsparcia jest efektem bierności przedsiębiorców, czy też bardzo ograniczoną dostępnością wsparcia ze strony funduszy publicznych. Aby rozwinąć to zagadnienie zapytano respondentów, jakie formy wsparcia ze strony jednostek samorządowych mogłyby pozytywnie wpłynąć na działalność przedsiębiorstw, okazuje się, że 24,2% badanych nie potrafiło dać odpowiedzi w tym zakresie. Natomiast wśród respondentów, którzy dokonali wyboru preferowanej formy wsparcia, najważniejsze są następujące działania – rys. 7:

Rys. 7. Pożądane formy wsparcia ze strony jednostek samorządu terytorialnego

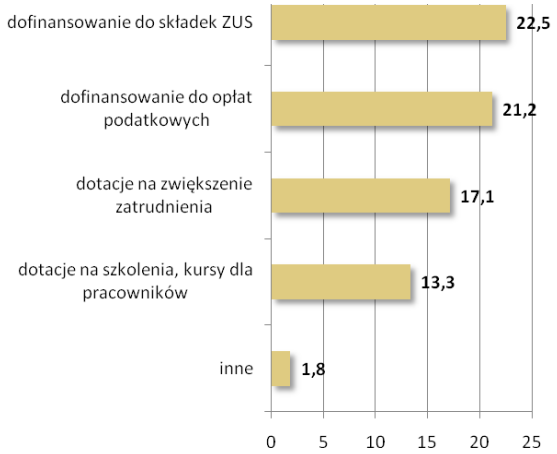

Źródło: *Badania własne.*

Zasięg wymiany gospodarczej

Wymiana gospodarcza w UE odbywa się na wspólnym rynku wewnętrznym, który po pierwsze obejmuje cały obszar UE oraz po drugie opiera się na zasadzie czterech swobód: przepływu towarów, osób, usług i kapitału. Można zatem stwierdzić, iż analizowane powiaty uczestniczą w tym obszarze na zasadach wolnej konkurencji.

Wymiary wymiany gospodarczej prowadzonej przez firmy działające w omawianym powiecie są bardzo ograniczone przestrzennie, tzn. 79,4% badanych firm w ogóle nie prowadziło wymiany z zagranicą, eksport towarów lub usług był udziałem jedynie 10,7% badanych, import towarów lub usług – 4,4% respondentów, natomiast 5,5% badanych prowadziło wymianę zarówno w zakresie eksportu, jak i importu towarów lub usług.

Jeśli przedsiębiorcy eksportują swoje produkty – to przede wszystkim do Niemiec – 30,4% wskazań, lub ogólnie do Unii Europejskiej – 23,2%, Francji – 11,2% oraz Wielkiej Brytanii

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

i Włoch – po 10,1%. Jako kierunki współpracy wskazywane są kraje dalekiego wschodu, bądź cały świat.

Prognozy dotyczące wielkości eksportu w kontekście najbliższych sześciu miesięcy są następujące – 28,2% badanych ocenia, iż poziom eksportu w tym okresie zwiększy się, odmiennego zdania jest 10,5%, z kolei 37,9% badanych twierdzi, iż wielkość eksportu pozostanie bez zmian, a 23,4% nie umie przewidzieć dynamiki eksportu.

Innowacyjność przedsiębiorstw

Konkurencyjność przedsiębiorstw jest uwarunkowana wieloma czynnikami o charakterze zewnętrznym i wewnętrznym. Do pierwszej grupy czynników można zaliczyć choćby politykę państwa i stan dostępnej infrastruktury, do drugiej czynniki z wnętrza firmy, jak choćby: sposób zarządzania, posiadany kapitał obrotowy, nowoczesne techniki i technologie, jakość wytwarzanych produktów oraz innowacyjność. Innowacyjność jest wyjątkowo merytorycznym czynnikiem rozwoju, gdyż decyduje nie tylko o tempie i kierunkach rozwoju ekonomicznego w sensie jednostkowym, ale też lokalnym, regionalnym i międzynarodowym.

Pod względem innowacyjności aktywność firm powiatu jest stosunkowo niska, bowiem tylko 13,8% firm deklaruje, iż w latach 2007-2009 wdrażało przedsięwzięcia innowacyjne, pozostałe 86,2% nie podejmowało w ogóle działań o charakterze innowacyjnym. Ci przedsiębiorcy, którzy zadeklarowali stosowanie działań innowacyjnych wymieniali następujące źródła innowacji: zakup technologii, zakup licencji oraz wprowadzenie przez partnera, współudziałowca.

Ankietowani zdefiniowali także przeszkody, których doświadczają we wdrażaniu rozwiązań innowacyjnych. Jako główne utrudnienie stosowania innowacji podawany jest brak możliwości sfinansowania przedsięwzięć innowacyjnych – 26,5% a także odczuwane przez przedsiębiorców zbyt duże ryzyko związane z jej wdrożeniem – 12,4% oraz brak zainteresowania nowymi produktami/usługami ze strony klientów/odbiorców – 10,1% wskazań. Najliczniejsza grupa ankietowanych bo aż 44,4% w ogóle nie potrafiła zdiagnozować powodów uniemożliwiających podejmowanie działań innowacyjnych.

Aktywizowanie przedsiębiorców omawianego powiatu ma większe szanse powodzenia w kontekście współpracy z innymi jednostkami w zakresie podejmowania działań innowacyjnych. A warto pamiętać, iż o tempie rozwoju innowacji i nowych technologii w konkretnych przedsiębiorstwach oraz regionie decyduje m.in. wielkość instytucjonalnych nakładów ponoszonych na działalność badawczo-rozwojową i innowacyjną.

W tym zakresie niemal połowa badanych – 55,5% w ogóle nie ma żadnych oczekiwań a 23,4% osób nie potrafiło odpowiedzieć na to pytanie. A zatem 78,9% wszystkich respondentów powiatu nie posiada elementarnej wiedzy na temat roli zachowań innowacyjnych i jednocześnie znaczenia współpracy z innymi jednostkami w zakresie działalności innowacyjnej. Pozostała grupa ankietowanych uszeregowała oczekiwania w zakresie ułatwienia, nawiązywania i rozwoju współpracy z innymi jednostkami, w następujący sposób: dla 8,9% ważne byłoby stworzenie programów wspierania rozwoju technologicznego na poziomie gmin; 4,5% zwróciło uwagę na konieczność budowy systemu informacji o potrzebach technologicznych przedsiębiorstw, 3,5% na rozwój infrastruktury instytucjonalnej w zakresie pośrednictwa i transferu technologii. Biorąc pod uwagę, niewielką liczbę respondentów, którzy udzielili odpowiedzi na to pytanie, należy stwierdzić, że stan wiedzy w omawianym zakresie jest

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

zdecydowanie zbyt mały, a niedocenianie znaczenia innowacji, może negatywnie wpływać na rozwój gospodarczy omawianego powiatu.

Natomiast w zakresie użytkowania nowoczesnych narzędzi multimedialnych firmy operujące na terenie powiatu prezentują się nieco korzystniej – 88,9% stosuje nowoczesne systemy informacyjne, korzystając z walorów takich narzędzi jak Internet. Firmy z tej grupy respondentów posiadają własne strony internetowe, na bieżąco korzystają z różnorakich typów wyszukiwarek i przeglądarek internetowych oraz poczty elektronicznej. Do standardów uznawanych za elementarne w nowoczesnych gospodarkach nie jest dopasowanych 11,1% badanych przedsiębiorstw, gdyż do tej pory nie korzysta z możliwości, jakich dostarcza dostęp do Internetu.

Pozyskiwanie i wykorzystywanie funduszy z UE

Problematyka konkurencyjności polskich przedsiębiorstw na rynkach unijnych jest efektem akcesji Polski do struktur Unii Europejskiej. Rozwój działalności na tychże rynkach jest możliwy poprzez uruchomienie specyficznych zasobów, które nie zawsze znajdują się w posiadaniu mikro i małych przedsiębiorstw. Jednym ze sposobów na pozyskanie tych zasobów, jest ich sfinansowanie z różnorodnych funduszy unijnych.

Obraz, jaki jawi się w tym zakresie jest niekorzystny, bowiem 84,6% firm w ogóle nie korzysta z pomocy funduszy strukturalnych UE. Tym samym tylko nieco ponad 12,3% je wykorzystywało, przede wszystkim na: rozwój infrastruktury technicznej – 4,6% wskazań, 2,3% na zwiększenie zatrudnienia – 2,0%.

Zaprezentowany poziom wykorzystania funduszy wynika w 44,7% przypadków z braku zainteresowania tego typu propozycjami. Niemal tyle samo – 44,3% respondentów wskazało, że są zainteresowani pozyskiwaniem wsparcia z funduszy unijnych. Ci przedsiębiorcy, którzy deklarowali zainteresowanie skorzystaniem z dotacji unijnych zdefiniowali bariery ograniczające efektywne pozyskiwanie środków: (poniższe czynniki uporządkowane według malejącego znaczenia)

- biurokracja i formalizacja wniosków UE – 26,4%,
- ograniczony dostęp do informacji o programach – 12,4%,
- krótki termin przygotowania aplikacji – 9,2%,
- konieczność wkładu własnego – 9,2%,
- koszt opracowania aplikacji – 7,8%.

Jak widać dotychczasowe doświadczenia przedsiębiorców powiatu związane z pozyskiwaniem funduszy z Unii Europejskiej, nie są zbyt pozytywne. Znaczna część przedsiębiorstw właściwie nie ma własnych doświadczeń w tym zakresie, jednakże nie wydaje się, iżby firmy te umacniały swoją pozycję konkurencyjną w oparciu o środki własne lub pochodzące z innych, niż unijne, źródeł. Sądzić raczej należy, iż brak zainteresowania wynika nie z nadmiaru własnych środków, lecz raczej z nadmiaru skrywanych barier, lęków i niewiedzy przedsiębiorców w tym zakresie. Wydaje się, iż pomimo trudności przejścia przez aplikacyjną ścieżkę – od pozytywnej oceny projektu inwestycyjnego do refundacji poniesionych wydatków włącznie – wzrasta świadomość konieczności i efektywności podejmowania tego typu działań, jednak do tej pory jest to udziałem nielicznych spośród badanych firm.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Podsumowanie

Ocena sytuacji społeczno-gospodarczej podregionu m. Szczecin oraz poziomu przedsiębiorczości podmiotów działających na jego obszarze wskazuje na jego dominację w województwie zachodniopomorskim, jak również na fakt, że nie osiągnął on jeszcze poziomu rozwoju gospodarczego, który odpowiadałby wszystkim dostępnym zasobom oraz jego potencjałowi. Pozytywnym zjawiskiem jest na pewno wzrostowa tendencja produktu krajowego brutto (i jego wyższy poziom *per capita* niż przeciętny w Polsce), jak i wartości dodanej brutto. Wyniki analizy *shift-share* potwierdziły, iż na tle ogólnego poziomu rozwoju województwa konkurencyjność Szczecina przedstawia się korzystnie, mimo nieco odmiennej struktury tworzenia wartości dodanej brutto w porównaniu z województwem.

Analiza *desk research* pozwoliła na podkreślenie tych obszarów aktywności społeczeństwa, które mogą kształtować sytuację przedsiębiorców w powiecie, a także mieć duży wpływ na rozwój przedsiębiorczości oraz dążenia innowacyjne podmiotów prowadzących działalność gospodarczą.

Podłożem wszelkich procesów w powiecie jest jego potencjał demograficzny. W tej sferze w badanym okresie zaobserwowano takie zjawiska, jak:

- powolny spadek liczby ludności spowodowany ujemnym przyrostem naturalnym i odpływem ludności z terenu powiatu,
- zmiany w strukturze wiekowej ludności – stałe obniżanie się odsetka osób w wieku 0-14 lat, a wzrost udziału ludności w wieku 65 lat i więcej,
- spadek udziału ludności w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym, a wzrost udziału ludności w wieku poprodukcyjnym.

Działające w powiecie przedsiębiorstwa postrzegane są jako strategiczny partner rynku pracy – głównie ze względu na możliwości tworzenia nowych miejsc pracy. Również procesy na rynku pracy powodują oddźwięk w gospodarce, a co za tym idzie zmiany poziomu przedsiębiorczości. Na uwagę zasługują więc następujące aspekty rynku pracy:

- przyrost wartości wskaźnika liczby pracujących na 1000 ludności (wyższy niż przeciętny w województwie), co może świadczyć o większej skłonności przedsiębiorstw do zatrudniania, a także o systematycznym rozwoju społeczno-gospodarczym,
- przyrost przeciętnych miesięcznych wynagrodzeń brutto,
- systematyczny spadek liczby bezrobotnych, przy czym stopa bezrobocia w 2008 r. była najniższą w zachodniopomorskim,
- zawodami deficytowymi w 2008 r. były te z grup: nauczyciele praktycznej nauki zawodu i instruktorzy, pracownicy obrotu pieniężnego i obsługi klientów, pracownicy obsługi biurowej, pracownicy przy pracach prostych w handlu i usługach, kierowcy i operatorzy pojazdów i maszyn samojezdnych, górnicy i robotnicy budowlani, robotnicy pomocniczy w górnictwie, przemyśle, budownictwie oraz sprzedawcy. Równowaga wystąpiła w przypadku grup: pracownicy usług osobistych i ochrony oraz robotnicy obróbki metali i mechanicy maszyn i urządzeń. Najwyższą nadwyżkę zanotowano w przypadku takich grup, jak: robotnicy pomocniczy w rolnictwie, kierownicy małych i średnich zakładów pracy oraz rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy zorientowani na rynek.

Należy odnotować także wyraźne sygnały poprawy koniunktury gospodarczej, na które składają się przeanalizowane wskaźniki ekonomiczne m.in.:

- przyrost liczby podmiotów, w tym tak ważnych dla rozwoju gospodarczego spółek handlowych,

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

- najwyższa w województwie wartość produkcji sprzedanej przemysłu,
- wzrost nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach (o 59,0%),
- wyższa niż w 2004 r. wartość brutto środków trwałych,
- wysokość dochodów, jak i wydatków budżetu powiatu w przeliczeniu na 1 mieszkańca, która uplasowała Szczecin odpowiednio na 2 i 3 miejscu w województwie.

Zauważyć należy jednak również sygnały hamowania rozwoju sektora przemysłowego, czego przejawem może być spadek produkcji sprzedanej przemysłu oraz udziału powiatu w tworzeniu wojewódzkiej wartości sprzedanej.

Rozpatrując z kolei poziom nasycenia powiatu m. Szczecin podmiotami gospodarczymi można określić, że jest obszarem dobrze rozwiniętym pod względem rozwoju przedsiębiorczości na tle województwa. W powiecie m. Szczecin funkcjonuje bowiem najwięcej podmiotów gospodarczych, jak również co roku do rejestru REGON wpisywanych jest najwięcej nowych firm. Nie przekłada się to jednak na wartość wskaźnika nasycenia firmami na 1000 mieszkańców. Pod tym względem powiat uplasował się dopiero na 4 miejscu w województwie. Z przeprowadzonej analizy wynika również, że rozwój przedsiębiorczości w powiecie opierać się będzie na prężnym i dynamicznym sektorze małych i średnich przedsiębiorstw.

Firmy zlokalizowane na terenie miasta Szczecina charakteryzują się określonymi, specyficznymi cechami. Są one zaangażowane przede wszystkim w szeroko rozumianą działalność usługową. Przeważają liczebnie mikroprzedsiębiorstwa, zarejestrowane w formie osoby fizycznej prowadzącej działalność gospodarczą, należy jednak odnotować znaczący udział aktywności gospodarczej realizowanej w formie spółek różnego typu. Znaczny udział w strukturze badanych firm mają przedsięwzięcia posiadające już znaczące doświadczenie w działalności gospodarczej, bowiem obecne są na rynku ponad 8 lat. Ocena perspektyw zmian na rynku pracy nie jest jednoznaczna, zarówno w odniesieniu do przewidywań krótko- (3 miesiące) oraz średniookresowych (12 miesięcy) – przeważają postawy wyczekujące.

Z uzyskanych wypowiedzi płynie konkluzja, że prowadzenie działalności gospodarczej utrudniają zarówno czynniki rynkowe (silna konkurencja, ograniczony popyt), jak i administracyjne (wysokie obciążenia na rzecz budżetu państwa, zbyt rozbudowana biurokracja), a pozytywne przykłady wsparcia uzyskanego ze strony instytucji publicznych występują rzadko. Z opinii przedstawicieli firm wynika, że dla większości z nich państwo (oraz różne jego agendy) nie dysponuje żadną interesującą ofertą (lub nie jest im ona znana) w zakresie wspierania działalności przedsiębiorczej. Generalnie firmy skoncentrowane są przede wszystkim na utrwalaniu swojego miejsca na rynku, współpraca oraz powiązania z innymi jednostkami gospodarczymi lub instytucjami publicznymi występuje w ograniczonym zakresie.

Opinie na temat szerszego kontekstu prowadzonej działalności są pesymistyczne – ocena zarówno bieżącej koniunktury w gospodarce województwa jak i jej perspektyw jest negatywna, oznacza to, że impuls rozwojowy musi, zdaniem badanych, przyjść z zewnątrz. Jednak pewne symptomy pozytywnej zmiany sytuacji pojawiają się w wypowiedziach dotyczących oceny kilkuletniej perspektywy prowadzonej działalności.

Jednym z najpoważniejszych problemów określających sytuację firm z terenu powiatu jest perspektywa ograniczania wydatków ponoszonych na rozwój firmy. Jedną z konsekwencji szczupłości zasobów finansowych, jakimi dysponuje większość z badanych przedsiębiorstw, jest niewielki udział firm stosujących w swojej działalności rozwiązania innowacyjne.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Należy odnotować, że sytuacji przedsiębiorstw i ich perspektyw rozwojowych nie należy rozpatrywać jedynie w kontekście ekonomicznym. Planując działania, których celem jest wsparcie rozwoju gospodarki, trzeba także uwzględniać zjawiska ze sfery społecznej. Wydaje się, że do kluczowych obszarów problemowych należą relacje przedsiębiorców z ich pracownikami a także instytucjami publicznymi oraz otoczenia biznesu. Wydaje się, że należy postulować działania, których efektem ma być zmiana sposobów myślenia, mentalności wielu spośród przedsiębiorców i przedstawicieli kadry zarządzającej – także w odniesieniu do praktycznej strony prowadzenia biznesu, zasad zarządzania, planowania strategicznego itd. Warto również odnotować, że przełamania wymagają antagonizmy występujące obecnie między grupami współtworzącymi sferę gospodarki (np. przedsiębiorcy-pracownicy, przedsiębiorcy-urzędnicy, przedsiębiorcy-banki).

Na podstawie przeprowadzonych badań można przedstawić następujące rekomendacje:

1) w poszczególnych grupach przedsiębiorstw, wyodrębnionych na podstawie liczby pracowników konieczne będzie zastosowanie odrębnych rozwiązań uwzględniających wewnętrzne zróżnicowanie sektora MŚP, szczególnie w odniesieniu do mikroprzedsiębiorstw, których jest najwięcej, a funkcjonują na zdecydowanie innych zasadach niż firmy małe i średnie;
2) usunięcia wymaga szereg barier instytucjonalnych i proceduralnych w procesie zakładania i prowadzenia działalności gospodarczej występujących zarówno na poziome lokalnym, jak i krajowym;
3) niezbędne jest prowadzenie wszechstronnej polityki informacyjnej (wewnętrznej i zewnętrznej) o podejmowanych przez instytucje publiczne działaniach, których celem jest wspieranie aktywności gospodarczej także poprzez gromadzenie i udostępnianie informacji o zewnętrznych możliwościach pozyskania środków finansowych na przedsięwzięcia o charakterze społecznym, gospodarczym, infrastrukturalnym (np. o pomocy finansowej w ramach środków europejskich, różnorodnych funduszy krajowych itp.);
4) ze względu na niski poziom innowacyjności badanych przedsiębiorstw, należy podjąć działania, których celem jest upowszechnienie tego zagadnienia np. poprzez organizowanie szkoleń z zakresu możliwości rozwoju poprzez innowacyjność (również poprzez wycieczki do innowacyjnych firm) oraz opracowanie, z uwzględnieniem podziału na branże, listy przykładów rozwiązań innowacyjnych łatwych do szybkiego praktycznego zastosowania – oferta oparta na zasadzie: zobacz i zastosuj.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

III. PODREGION SZCZECIŃSKI

Wstęp

Podregion szczeciński usytuowany jest w zachodniej części województwa zachodniopomorskiego przy granicy polsko-niemieckiej. Graniczy on z podregionem stargardzkim i m. Szczecin oraz Morzem Bałtyckim. Powierzchnia podregionu w 2008 r. wynosiła 5,4 tys. km^2, co stanowiło 23,4% powierzchni województwa, a mieszkało w nim 319,3 tys. ludności tj. 18,9% ogółu ludności województwa. Plasuje to podregion szczeciński odpowiednio na przedostatnim, przed podregionem m. Szczecin, i ostatnim miejscu w województwie. W podziale administracyjnym na jednostki terytorialne w skład podregionu wchodzą:

- 4 powiaty ziemskie: goleniowski, gryfiński, kamieński i policki;
- 1 miasto na prawach powiatu: Świnoujście;
- 26 gmin: 1 miejska, 16 miejsko-wiejskich oraz 9 wiejskich.

Funkcjonujące na terenie podregionu powiaty charakteryzują się znacznym zróżnicowaniem powierzchniowym. Wśród ogółu powiatów, najmniejszy obszarowo jest powiat m. Świnoujście, który stanowi 3,7% powierzchni podregionu. Natomiast największymi powiatami są goleniowski i gryfiński, które zajmują ponad 65% powierzchni podregionu.

Wskaźnik ruralizacji przestrzennej, wyrażający udział powierzchni obszarów wiejskich w ogólnej powierzchni podregionu, wynosił w 2008 r. 93,1% i tym samym uplasował podregion na 3 miejscu w województwie. Odpowiednio wskaźnik urbanizacji przestrzennej kształtował się na poziomie 6,9% i ulokował podregion na 2 miejscu za podregionem m. Szczecin.

Rozwój przedsiębiorczości regionów to jeden z warunków niezbędnych do zwiększania potencjału ekonomicznego poszczególnych obszarów. Nie bez powodu tworzenie warunków dla rozwoju konkurencyjności gospodarki i przedsiębiorczości zostało uznane za strategiczny cel rozwoju kraju. Rozwój przedsiębiorczości i pozyskiwanie inwestycji to także jeden z głównych celów wymienianych w strategiach rozwoju powiatów podregionu szczecińskiego.

Makroekonomiczne uwarunkowania rozwoju przedsiębiorczości na poziomie podregionu można zmierzyć poprzez analizę danych dotyczących produktu krajowego brutto czy struktury tworzenia wartości dodanej brutto. Produkt krajowy brutto (PKB) obrazuje końcowy rezultat działalności wszystkich podmiotów gospodarki narodowej. Jego wartość w 2006 r. dla podregionu szczecińskiego wyniosła 7443 mln zł i była większa niż w 2004 r. o 7,8% (średni przyrost w województwie to 12,6%). Wartość PKB *per capita* wyniosła 23687 zł, co stanowiło 93,5% wielkości tego wskaźnika dla województwa. Rosnący wskaźnik PKB przypadający na 1 mieszkańca potwierdza systematyczny rozwój gospodarki podregionu.

W porównaniu z 2004 r. zanotowano w podregionie wzrost wartości dodanej brutto, odzwierciedlającej wartość produktów (wyrobów i usług) wytworzoną przez jednostki rynkowe i nierynkowe (pomniejszoną o zużycie pośrednie poniesione w związku z jej wytworzeniem), o 6,5%. Wyniki analizy przesunięć udziałów (*shift-share*) pokazują poziom konkurencyjności podregionu w odniesieniu do województwa zachodniopomorskiego pod względem struktury tworzenia wartości dodanej brutto według grup sekcji PKD (przy założeniu podobnych tendencji zmian w tym obszarze). Wyniki analizy potwierdzają odmienną strukturę tworzenia wartości dodanej w podregionie i w województwie oraz wskazują na fakt, iż wzrost wartości dodanej brutto w podregionie uzależniony jest od stanu jego potencjału gospodarczego. Potencjał podregionu związany z tworzeniem wartości dodanej brutto jest wyższy w działalności

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

przemysłowej oraz związanej z: handlem i naprawami, hotelami i restauracjami, transportem, gospodarką magazynową i łącznością. Okazuje się, że nowowytworzona wartość w podregionie niemalże we wszystkich (poza działalnością rolniczą i przemysłową) grupach sekcji PKD była wyższa niż w 2004 r., jednakże tendencje zmian są wolniejsze niż w województwie. Niekorzystna struktura tworzenia WDB w firmach funkcjonujących na terenie podregionu spowodowała ujemne przesuniecie względem województwa, wynikające głównie ze słabszego rozwoju działalności związanych z rolnictwem, przemysłem i pozostałą działalnością usługową. Poziom konkurencyjności obszaru (zmienna KO), odzwierciedlający różnice między wskaźnikiem wzrostu w podregionie w stosunku do województwa, jest niski – złożyła się na to dużo niższa niż w województwie pozycja konkurencyjna działalności przemysłowej, związanej z handlem i naprawami, hotelami i restauracjami, transportem, gospodarką magazynową i łącznością oraz budowlanej. Na tle ogólnego poziomu rozwoju województwa poziom konkurencyjności pod względem struktury tworzenia wartości dodanej brutto podregionu szczecińskiego przedstawia się korzystnie – wskazuje na to dodatnia wartość przesunięcia całkowitego (PC), wynikająca z dodatnich przesunięć w analizowanych grupach działalności (za wyjątkiem rolnictwa, łowiectwa, leśnictwa i rybactwa oraz przemysłu).

Poszczególne powiaty subregionu szczecińskiego reprezentowane były przez zróżnicowaną liczbę firm, największy udział w próbie badawczej miały podmioty zlokalizowane w powiecie goleniowskim, a najmniejszy firmy z terenu powiatu miasta Świnoujścia.

Rys. 1. Struktura próby w podregionie szczecińskim (dane w wartościach bezwzględnych)

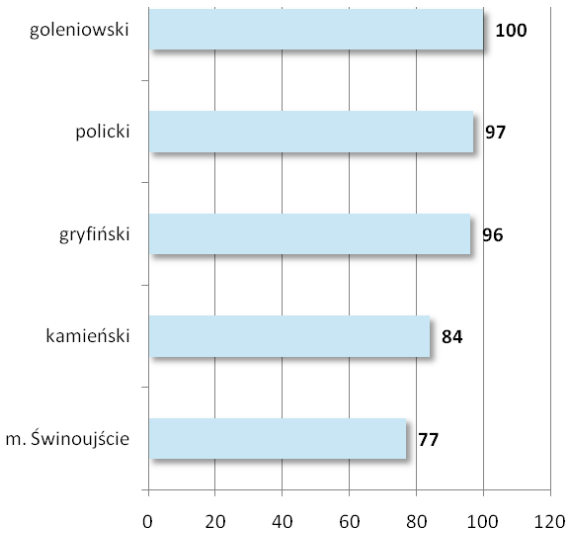

Źródło: *Badania własne.*

Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

1. Powiat goleniowski

Wstęp

Podział terytorialny

Powiat goleniowski położony jest w zachodniej części województwa zachodniopomorskiego. Graniczy on z powiatami: gryfickim, kamieńskim, łobeskim, polickim, stargardzkim i m. Szczecin. Powierzchnia powiatu goleniowskiego w 2008 r. wynosiła 1616 km^2, co stanowiło 7,1% powierzchni województwa, a mieszkało w nim 79,6 tys. ludności tj. 4,7% ogółu ludności województwa. Plasuje to powiat goleniowski odpowiednio na 4 i 5 miejscu w województwie.

W skład powiatu wchodzi 6 gmin: miejsko-wiejskie – Goleniów, Maszewo i Nowograd oraz wiejskie – Osina, Przybiernów i Stepnica. Wskaźnik ruralizacji przestrzennej, wyrażający udział powierzchni obszarów wiejskich w ogólnej powierzchni powiatu, wynosił w 2008 r. 98,1% i tym samym razem z powiatem gryfińskim plasował powiat na 2 miejscu w województwie. Odpowiednio wskaźnik urbanizacji przestrzennej kształtował się na poziomie 1,9% i lokował powiat goleniowski razem z powiatem gryfińskim na 16 miejscu.

Na terenie powiatu znajduje się 203 miejscowości, w tym 200 miejscowości wiejskich i 3 miasta: Goleniów, Maszewo i Nowograd. Stolicą powiatu jest Goleniów. Przez teren powiatu przebiegają ważne szlaki drogowe i kolejowe.

Rys. 1. Granice administracyjne powiatu goleniowskiego
Stan na 1.01.2009

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Struktura próby

Na badaną zbiorowość respondentów składali się przedstawiciele wyłonionych do badania przedsiębiorstw. Opisać ich można według zmiennych niezależnych takich jak: płeć, wiek, wykształcenie oraz stanowisko. Przyjęta metodologia badań powoduje, iż wartości cech przyjętych do opisu badanych osób odzwierciedla wartości tych cech w odniesieniu do wszystkich przedsiębiorców. W badanej populacji rozkład ze względu na płeć jest nieco niesymetryczny: w niewielkim stopniu przeważali mężczyźni stanowiąc 52,0%, kobiety natomiast to 48,0% badanych. Przebieg kolejnej zmiennej, wieku, jest nierównomierny, najliczniej

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

reprezentowana jest kategoria od 46 do 55 lat (27,0%), następnie od 26 do 35 lat (25,0%), kolejna grupa, to osoby w wieku od 56 do 65 lat – 19,0%, a w wieku od 36 do 45 lat było 16,0% respondentów. W odniesieniu do wykształcenia badanych, dominują osoby z wykształceniem średnim – 48,0%, następną liczebnie grupą są osoby z wykształceniem wyższym – 36,0%, znacznie rzadziej reprezentowane są osoby z wykształceniem zawodowym – 14,0% i podstawowym – 3%. Ostatnią zmienną jest stanowisko respondenta, w badanej grupie: właścicielami było 67,0% respondentów, kadrowiec to 3,0% natomiast osoba upoważniona do rozmów to 26,0% respondentów.

Analiza sytuacji społeczno-gospodarczej

Potencjał demograficzny

Jednym z podstawowych, a zarazem jednym z najważniejszych uwarunkowań rozwoju danego obszaru jest stan ludności i jego zmiany, bowiem z punktu widzenia podaży zasobów pracy to właśnie wielkość i struktura populacji ludności, a zwłaszcza dynamika jej zmian, kreują sytuację na lokalnym rynku pracy.

W latach 2004-2008 liczba ludności powiatu goleniowskiego wzrosła o 1,9%. Należy on jednak do obszarów słabo zaludnionych, średni wskaźnik zaludnienia w 2008 r. wynosił 49 osób na km^2 (w województwie – 74) i od 2004 r. utrzymuje się on na podobnym poziomie.

W miastach powiatu goleniowskiego w 2008 r. mieszkało 42,3 tys. osób, co przełożyło się na wielkość wskaźnika urbanizacji demograficznej, który osiągnął wartość 53,2% i był niższy od średniej dla województwa (68,8%). W świetle przytoczonych danych powiat goleniowski jawi się jako region słabo demograficznie zurbanizowany, co jest zjawiskiem niekorzystnym. Liczne obserwacje wskazują, że im większy jest stopień urbanizacji, tym lepsze perspektywy rozwojowe ma dany region, miasta są bowiem centrami rozwoju gospodarczego regionu i to one przyciągają potencjalnych inwestorów.

Tab. 1. Wybrane cechy demograficzne w powiecie goleniowskim w latach 2004, 2006 i 2008

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2008
Ludność ogółem	78066	78918	79588
Wskaźnik urbanizacji demograficznej	54,0	53,5	53,2
Wskaźnik ruralizacji demograficznej	46,0	46,5	46,8
Gęstość zaludnienia na 1 km^2	48	49	49

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Szczególnie ważnym podziałem populacji jest struktura ludności według biologicznych grup wieku (0-14 lat, 15-64 lata oraz 65 lat i więcej). Podział ten pozwala wskazać stopień zaawansowania demograficznej starości ludności danego obszaru. W latach 2004-2008 zbiorowość dzieci w wieku 0-14 lat zmniejszyła się o 1,0 tys., a jej udział w ogólnej liczbie ludności zmniejszył się z 18,6% do 17,1%. W kolejnej grupie ludności, tj. w wieku 15-64 lata, nastąpił wzrost liczby ludności z 55,3 tys. do 57,5 tys. Natomiast udział tej grupy wzrósł z 70,9% do 72,3%. Liczebność populacji ostatniej grupy, czyli w wieku 65 lat i więcej, zwiększyła się o 3,6%, natomiast jej udział wzrósł z 10,5% do 10,6%. Tendencje takie obserwowane są powszechnie w całym kraju. Spowodowane są one ogólnie obserwowanym spadkiem urodzeń, jak również wydłużaniem się przeciętnego trwania życia ludności. Występujący wzrost liczby

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

ludności w wieku 65 lat i więcej oraz stałe zwiększanie się jej udziału świadczą o nasilaniu się procesu starzenia demograficznego ludności.

Z kolei podział ludności według ekonomicznych grup wieku jest ściśle związany z wnioskami dla procesów podażowych rynku pracy. W powiecie goleniowskim w 2008 r. odsetek ludności w wieku przedprodukcyjnym wynosił 21,1% (w województwie – 19,1%), w wieku produkcyjnym – 65,8% (w województwie – 65,9%), a w wieku poprodukcyjnym – 13,0% (w województwie – 15,0%). W latach 2004-2008 następował stopniowy wzrost udziału ludności w wieku produkcyjnym (o 1,1 pp.) i poprodukcyjnym (o 0,8 pp.), przy jednoczesnym zmniejszaniu się udziału ludności w wieku przedprodukcyjnym (o 2,0 pp.).

Ważną rolę w procesach demograficznych na danym terenie odgrywa ruch naturalny ludności. W 2008 r. w powiecie goleniowskim urodziło się 926 dzieci, a więc o 8,9% więcej niż w 2004 r. Na 1000 ludności w 2008 r. przypadało 11,6 urodzeń żywych (w województwie – 10,8), podczas gdy w 2004 r. było to 10,8. Na wzrost liczby urodzeń od 2004 r. wpływ miało wejście w wiek rozrodczy roczników wyżu demograficznego.

W badanym okresie w powiecie goleniowskim zanotowano wzrost umieralności o 5,6%. Wskaźnik liczby zgonów na 1000 ludności w 2008 r. wynosił 8,9 (w województwie – 9,7) wobec 8,6 w 2004 r. Powszechnie obserwowanym zjawiskiem są częstsze zgony mężczyzn niż kobiet. Odsetek zgonów mężczyzn w powiecie we wszystkich analizowanych latach przekraczał 50%.

Przyrost naturalny, mierzony różnicą między liczbą urodzeń żywych a zgonów, w powiecie goleniowskim w 2008 r. był dodatni (213 osób) i w porównaniu do 2004 r. wzrósł. W przeliczeniu na 1000 ludności jego wartość w 2008 r. kształtowała się na poziomie 2,7 (w województwie – 1,1), a w 2004 r. 2,2.

Tab. 2. Ruch naturalny ludności w powiecie goleniowskim w latach 2004, 2006 i 2008

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2008
Urodzenia żywe na 1000 ludności	10,8	10,1	11,6
Zgony ogółem na 1000 ludności	8,6	8,6	8,9
Przyrost naturalny na 1000 ludności	2,2	1,6	2,7

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Struktury demograficzne i społeczne ulegają dość zasadniczym zmianom w następstwie ruchu migracyjnego ludności. To właśnie migracje w perspektywie najbliższych lat będą miały znaczący wpływ na zmiany w liczbie i strukturze ludności. W powiecie goleniowskim w 2008 r. ogólne saldo migracji przyjęło wartość dodatnią i wyniosło 116 osób, co było spowodowane napływem ludności z innych powiatów województwa bądź kraju. Saldo migracji na 1000 ludności wyniosło w powiecie 1,5 osoby, podczas gdy w województwie -0,8.

Diagnoza rynku pracy

Działające w powiecie przedsiębiorstwa postrzegane są jako strategiczny partner rynku pracy – głównie ze względu na możliwości tworzenia nowych miejsc pracy, co przy istniejącym poziomie bezrobocia nie pozostaje bez znaczenia. Praca jest również tym aspektem aktywności społeczeństwa, który najsilniej wpływa na zmiany jakości życia oraz możliwości przekształceń gospodarki w pożądanym kierunku.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Dostępne informacje o liczbie osób pracujących pochodzą z różnych źródeł, co w pewnym stopniu utrudnia analizę rynku pracy. Najpełniejsze dane uzyskać można z narodowych spisów powszechnych. Ponieważ są one przeprowadzane na ogół co dziesięć lat, istnieje potrzeba wykorzystania w analizie rynku pracy bieżącej sprawozdawczości, mimo że nie obejmuje wszystkich kategorii pracujących i uwzględnia różne grupowania wewnątrz populacji.

W powiecie goleniowskim w podmiotach zatrudniających więcej niż 9 osób (bez gospodarstw indywidualnych w rolnictwie oraz duchowieństwa, fundacji, stowarzyszeń i innych organizacji) pracowało w 2007 r. około 14,6 tys. osób, co oznacza wzrost w porównaniu z 2004 r. o 14,2%. W badanym okresie więcej wzrosła liczba pracujących kobiet (o 19,5%).

Na 1000 mieszkańców w 2007 r. przypadało 184 pracujących w podmiotach zatrudniających powyżej 9 osób (przy średniej dla zachodniopomorskiego równej 193), co dało powiatowi 6 miejsce w województwie. Analiza wskaźnika pozwala zaobserwować przyrost jego wartości w porównaniu z 2004 r. (i to na wyższym poziomie niż w województwie), co może świadczyć o większej skłonności przedsiębiorstw do zatrudniania, a także o systematycznym rozwoju społeczno-gospodarczym.

Tab. 3. Pracujący i wynagrodzenia w powiecie goleniowskim w latach 2004, 2006 i 2007

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2007	2004=100
Pracujący w głównym miejscu pracy	12788	13464	14599	114,2
mężczyźni	6879	6980	7535	109,5
kobiety	5909	6484	7064	119,5
Pracujący łącznie z rolnictwem indywidualnym	15112	15788	16923	112,0
w % sektor rolniczy	17,8	17,7	16,8	94,3
przemysłowy	44,2	44,0	46,9	106,1
usługowy	37,9	38,3	36,3	95,6
Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w zł	2030,30	2220,20	2450,32	120,7

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Badanie, którym objęci są również pracujący w rolnictwie indywidualnym (lecz nadal bez uwzględnienia podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób) pokazało, iż w goleniowskim w 2007 r. pracowało 16,9 tys. osób. Struktura zatrudnienia według sektorów ekonomicznych ukazuje, iż 16,8% pracujących zajmowało się działalnością rolniczą, 46,9% – przemysłową i 36,3% – usługową. Od 2004 r. wzrosło nieznacznie zatrudnienie w sektorze przemysłowym, kosztem usługowego (w mniejszym stopniu) i rolniczego (większy spadek).

Pozytywnym zjawiskiem zauważalnym w powiecie jest przyrost przeciętnych miesięcznych wynagrodzeń brutto (w podmiotach zatrudniających powyżej 9 osób). W 2007 r. kwota przeciętnej płacy wyniosła w goleniowskim 2450,32 zł i było to więcej niż w 2004 r. o 20,7% (w województwie – o 17,7%). Średnie wynagrodzenie w powiecie było jednak niższe od przeciętnego w województwie (o ok. 166 zł). Pod względem poziomu płac powiat objął 7 lokatę.

W goleniowskim, podobnie jak w innych powiatach, problem bezrobocia na rynku pracy jest poważnym zjawiskiem społecznym oraz ekonomicznym. W 2008 r. bez pracy pozostawały 4172 osoby (w tym kobiety stanowiły 61,3%). Od początku badanego okresu liczba bezrobotnych spadła o 50,6% (w województwie o 54,8%), przy czym spadek ten w większym

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

stopniu dotyczył mężczyzn. Na wsi zamieszkiwało 49,4% bezrobotnych i zauważyć można nieznaczny spadek bezrobocia na wsi (odsetek osób nie posiadających pracy zamieszkujących tereny wiejskie był nieco niższy niż w 2004 r.).

Stopa bezrobocia rejestrowanego w powiecie w 2008 r. wyniosła 15,0% (przy średniej wojewódzkiej równej 13,4%) i uplasowała goleniowski na 8 miejscu w zachodniopomorskim. W porównaniu z 2004 r. można zauważyć jej spadek.

Od początku badanego okresu zmniejszył się odsetek bezrobotnych bez prawa do zasiłku (o 7,5 pp., podczas gdy w województwie o 5,0 pp.), jednak udział tej grupy w bezrobotnych ogółem jest nadal duży – w 2008 r. wynosił 75,8% (w województwie 79,2%). W porównaniu z 2004 r. zanotowano wzrost odsetka osób bez pracy w wieku 55 lat i więcej (o 6,1 pp.) oraz 25-34 lata, a spadek w pozostałych grupach wiekowych (największy dla osób bez pracy poniżej 25 roku życia). Wzrósł także udział bezrobotnych z wykształceniem wyższym, policealnym i średnim zawodowym oraz średnim ogólnokształcącym, a spadł udział osób posiadających wykształcenie zasadnicze zawodowe oraz gimnazjalne i niższe.

Sytuacja na rynku pracy kształtuje się pod wpływem relacji podaży pracy (liczby ludności zainteresowanej i gotowej wykonywać pracę) i popytu na pracę – określonej liczby miejsc pracy, którą oferuje gospodarka w danych warunkach społeczno-ekonomicznych. Niedopasowanie ilościowe bądź strukturalne (jakościowe) popytu i podaży powoduje trudności na rynku pracy (bezrobocie lub niewykorzystane miejsca pracy). Z tego względu szczególnie pożądana jest analiza porównawcza obu kategorii. Niezwykle użyteczne staje się porównanie struktury zawodowej osób bezrobotnych i ofert pracy zgłaszanych do powiatowych urzędów pracy. To prowadzi do ustalenia zawodów deficytowych i nadwyżkowych na terenie danego rynku pracy.

Zawodami deficytowymi w 2008 r. wyodrębnionymi według dużych grup zawodów były w powiecie goleniowskim te z grup: nauczyciele praktycznej nauki zawodu i instruktorzy, kierownicy wielkich organizacji, nauczyciele, operatorzy i monterzy maszyn oraz pracownicy obrotu pieniężnego i obsługi klientów. Równowaga występowała w grupach: robotnicy pomocniczy w górnictwie, przemyśle, budownictwie, pracownicy przy pracach prostych w handlu i usługach, operatorzy maszyn i urządzeń wydobywczych i przetwórczych, kierowcy i operatorzy pojazdów i maszyn samojezdnych oraz pracownicy obsługi biurowej. Najwyższą nadwyżkę zanotowano w przypadku takich grup, jak: rolnicy i rybacy pracujący na własne potrzeby, średni personel rolnictwa i ochrony zdrowia oraz średni personel techniczny. W porównaniu z 2004 r. ogólny wskaźnik intensywności nadwyżki nieznacznie wzrósł (lecz w odniesieniu do 2006 r. zanotowano jego spadek).

Przedsiębiorczość

O sile gospodarki danego regionu i jego potencjale decyduje ilość i struktura efektywnie działających podmiotów gospodarczych. W powiecie goleniowskim w 2008 r. w rejestrze REGON zarejestrowanych było 8,2 tys. podmiotów gospodarki narodowej, które stanowiły zaledwie 3,9% ogółu podmiotów w województwie. W porównaniu do 2004 r. ich liczba na tym obszarze wzrosła o 11,7%, podczas gdy w województwie o 5,5%. Spośród ogółu podmiotów funkcjonujących na terenie powiatu w 2008 r. ponad 97% należało do sektora prywatnego.

Rozpatrując konkurencyjność powiatu goleniowskiego pod względem nasycenia przedsiębiorczością, można zauważyć, że plasuje się on dopiero na 12 miejscu w województwie. Średnio na 1000 mieszkańców przypadało na tym terenie 103,5 podmiotów, podczas gdy

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

w województwie 125,9. Można więc stwierdzić, że powiat goleniowski, jest słabo rozwiniętym pod względem przedsiębiorczości.

Tab. 4. Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON w powiecie goleniowskim w latach 2004, 2006 i 2008

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2008
Podmioty ogółem	7373	7938	8234
na 1000 ludności	94,4	100,6	103,5
w % sektor: rolniczy	4,7	4,4	4,5
przemysłowy	22,3	25,5	26,3
usługowy	73,0	70,1	69,2

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Przeprowadzona analiza struktury podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON według liczby pracujących wskazuje na dominację podmiotów mikro, tj. zatrudniających do 9 osób, które w 2008 r. stanowiły ponad 95% ogółu jednostek funkcjonujących na terenie powiatu. Podmioty małe, o liczbie zatrudnionych od 10 do 49 osób stanowiły 3,7%, a podmioty średnie 0,9%. Struktura podmiotów gospodarki narodowej według klas wielkości w powiecie była typowa dla całego województwa. W porównaniu do 2004 r. w powiecie zanotowano wzrost liczby podmiotów we wszystkich wymienionych grupach.

Analizując podmioty gospodarki narodowej według form prawnych odnotowano, że w 2008 r. w strukturze podmiotów gospodarczych funkcjonujących na terenie powiatu najliczniejszą grupę reprezentowały osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, które stanowiły 81,2%, w następnej kolejności znalazły się spółki handlowe – 5,4%, stowarzyszenia i organizacje społeczne – 1,5%, spółdzielnie – 0,6% oraz fundacje – 0,1%.

Duże znaczenie z punktu widzenia rozwoju gospodarczego danego obszaru ma udział spółek handlowych, które posiadają formę organizacyjno-prawną najbardziej dostosowaną do prowadzenia działalności na większą skalę, a wskaźnik nasycenia tymi spółkami na 10000 mieszkańców odzwierciedla poziom stabilności gospodarczej danego terenu. W 2008 r. na 10000 mieszkańców powiatu przypadało 55,8 spółek handlowych, co plasowało powiat na 6 miejscu w województwie. Ich liczba w porównaniu do 2004 r. wzrosła o 27,2%. Z kolei poziom nasycenia obszaru spółkami z udziałem kapitału zagranicznego świadczy o korzystnym lub niekorzystnym klimacie dla inwestorów i warunkach inwestowania. Według stanu na dzień 31.12.2008 r. na terenie powiatu funkcjonowało 167 takich spółek, co w przeliczeniu na 10000 mieszkańców dało 21,0 jednostek. Spółki z udziałem kapitału zagranicznego stanowiły 37,6% ogółu spółek handlowych w powiecie, a ich liczba w porównaniu do 2004 r. wzrosła o 30,5%.

Analizując strukturę podmiotów gospodarki narodowej według sektorów ekonomicznych zaobserwowano, że w 2008 r. w powiecie goleniowskim najwięcej jednostek prowadziło działalność w sektorze usługowym, tj. 5,7 tys. co stanowiło 69,2% wszystkich zarejestrowanych podmiotów na tym terenie. Tak duży udział podmiotów sektora usługowego jest cechą charakterystyczną dla całego kraju, bowiem sektor ten uznawany jest za główną sferę współczesnej gospodarki. Usługi o charakterze rynkowym świadczyło 60,3% ogółu podmiotów w powiecie, a o charakterze nierynkowym 8,9%. Udział podmiotów zarejestrowanych w sektorze przemysłowym wyniósł ponad 26%. Duży udział przemysłu jest zjawiskiem pozytywnym, gdyż

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

firmy zajmujące się działalnością produkcyjną zatrudniają średnio znacznie więcej osób niż firmy w innych sektorach. Praktyka gospodarcza ponadto wskazuje, że jedno miejsce w sferze produkcji uruchamia kolejne miejsca pracy w handlu i usługach. Natomiast liczba podmiotów zarejestrowanych w sektorze rolniczym wyniosła 0,4 tys., co stanowiło zaledwie 4,5% ogółu podmiotów w powiecie. Wydaje się to być zjawiskiem korzystnym z punktu widzenia rozwoju gospodarczego powiatu, bowiem im większe jest uzależnienie regionalnej gospodarki od rolnictwa tym szanse na szybki awans cywilizacyjny są mniejsze.

Biorąc pod uwagę liczbę podmiotów według sekcji Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD) należy stwierdzić, że ponad 56% firm funkcjonujących na omawianym terenie w 2008 r. należało do trzech sekcji: handel i naprawy, obsługa nieruchomości i firm oraz budownictwo.

Dane statystyczne obrazujące dynamikę powstawania i zamykania już istniejących firm często są uznawane, oprócz dynamiki wzrostu PKB, jako główne informacje o kondycji gospodarki. Wskaźnik dynamiki liczby nowych podmiotów zarejestrowanych w kolejnych latach traktuje się bowiem jako swego rodzaju „barometr" charakteryzujący stan koniunktury gospodarczej.[7] W 2008 r. na terenie powiatu goleniowskiego w rejestrze REGON zarejestrowano 914 nowych podmiotów, co dało 11,5 jednostek nowo zarejestrowanych na 1000 ludności (w województwie – 11,1). Porównując strukturę branżową według sekcji PKD, stwierdzono, iż najwięcej firm wpisano do rejestru w sekcjach: budownictwo – 25,3%, handel i naprawy – 23,2% oraz obsługa nieruchomości i firm – 9,7%, co jest trendem powszechnie obserwowanym w ostatnich latach w całym kraju.

W 2008 r. z rejestru REGON wykreślono w powiecie goleniowskim 800 firm. Na 1000 osób wynosiło to 10,1 jednostek (w województwie – 9,6). Biorąc pod uwagę sekcje PKD zanotowano, iż w sekcjach: handel i naprawy, obsługa nieruchomości i firm oraz przetwórstwo przemysłowe notuje się największą liczbę jednostek wyrejestrowujących się. Należy jednak podkreślić, że w okresie tym więcej jednostek zostało zarejestrowanych niż wykreślonych.

Tab. 5. Podmioty gospodarki narodowej nowo zarejestrowane i wyrejestrowane z rejestru REGON w powiecie goleniowskim w latach 2004, 2006 i 2008

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2008
Podmioty nowo zarejestrowane ogółem	563	1047	914
na 1000 ludności	7,2	13,3	11,5
Podmioty wyrejestrowane ogółem	396	703	800
na 1000 ludności	5,1	8,9	10,1

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Za pomocą analizy przesunięć udziałów (*shift-share*) określić można poziom konkurencyjności powiatu goleniowskiego w odniesieniu do województwa zachodniopomorskiego pod względem liczby podmiotów gospodarki narodowej według sekcji PKD. Przy założeniu, że powiat rozwija się na takim samym lub podobnym poziomie jak województwo, otrzymano wysoki oczekiwany wzrost zmiennej PO (potencjału obszaru powiatu). Składowa SP informująca o wielkości zmian w stosunku do województwa pokazuje, iż występujące w powiecie trendy zmian liczby podmiotów gospodarczych są wolniejsze niż

[7] *Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2006-2007*. Opracowanie przygotowane przez Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2007.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28
Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

w województwie, zwłaszcza w sekcji handel i naprawy (G). Poziom konkurencyjności obszaru (KO), odzwierciedlający różnice między wskaźnikiem wzrostu w powiecie w stosunku do województwa jest wysoki, a dodatnia jego wartość wskazuje na wysoką konkurencyjność powiatu. Ogólne przesunięcie (PC) jest dodatnie, co świadczy o pozytywnych tendencjach w powiecie, na tle ogólnego poziomu rozwoju województwa.

Produkcja sprzedana przemysłu

Stopień uprzemysłowienia powiatu można określić między innymi poprzez obserwację produkcji sprzedanej przemysłu. W goleniowskim w 2007 r. osiągnęła ona wartość 3863,2 mln zł i stanowiła aż 17,0% produkcji sprzedanej całego województwa. W porównaniu z 2004 r. zanotowano wzrost produkcji sprzedanej w powiecie o 3052,1 mln zł, zwiększył się także w dużym stopniu udział powiatu w tworzeniu wojewódzkiej wartości sprzedanej.

Produkcja sprzedana przemysłu na 1 mieszkańca w goleniowskim była w 2007 r. równa 48826 zł (przy średniej dla województwa 13447 zł), co ulokowało powiat na 1 miejscu w zachodniopomorskim.

Inwestycje i środki trwałe

Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach umożliwiają utrzymanie produkcji na dotychczasowym poziomie, a także jej wzrost. Zwiększanie się poziomu nakładów może więc świadczyć o zwiększaniu zdolności produkcyjnych firm oraz ich rozwoju, co w dłuższym okresie zapewnić może korzyści dla całej gospodarki regionu.

Nakłady finansowe lub rzeczowe, których celem jest stworzenie nowych środków trwałych lub ulepszenie (przebudowa, rozbudowa, rekonstrukcja lub modernizacja) istniejących obiektów majątku trwałego, a także nakłady na tzw. pierwsze wyposażenie w firmach zatrudniających powyżej 9 osób w goleniowskim wyniosły w 2007 r. 292,2 mln zł i były wyższe od tych poniesionych w 2004 r. aż o 101,7%.

Tab. 6. Nakłady inwestycyjne i wartość brutto środków trwałych w przedsiębiorstwach w powiecie goleniowskim w latach 2004, 2006 i 2007

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2007	2004=100
Nakłady inwestycyjne w mln zł	144,9	281	292,2	201,7
w % sektor: rolniczy	8,8	2,8	1,3	14,8
przemysłowy	66,0	77,2	73,8	111,8
usługi rynkowe	24,6	19,6	17,7	72,0
usługi nierynkowe	0,6	0,4	7,2	1200,0
na 1 mieszkańca w zł	1863	3569	3692	198,2
Wartość brutto środków trwałych w mln zł	1044,2	1115,1	1269,5	121,6
w % sektor: rolniczy	6,9	7,6	5,6	81,2
przemysłowy	57,3	64,2	70,1	122,3
usługi rynkowe	34,4	26,6	22,8	66,3
usługi nierynkowe	1,4	1,6	1,5	107,1
na 1 mieszkańca w zł	13376	14130	15998	119,6

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Najwyższe nakłady poniesiono w sektorze przemysłowym, a następnie w usługowym (w tym głównie w usługach rynkowych) i rolniczym. Od 2004 r. nakłady ponoszone w rolnictwie i usługach spadły, natomiast w sektorze przemysłowym uległy zwiększeniu. Wielkość nakładów inwestycyjnych w przeliczeniu na 1 mieszkańca, równa 3692 zł, była dużo wyższa niż przeciętna w województwie i uplasowała goleniowski na 2 miejscu pośród pozostałych powiatów.

Wartość nakładów poniesionych na zakup lub wytworzenie środków trwałych (czyli wartość początkowa, brutto) w 2007 r. wyniosła w powiecie 1269,5 mln zł i była wyższa niż w 2004 r. o 21,6%. Najwyższą wartość brutto środków trwałych zanotowano w sektorze przemysłowym, a następnie w usługowym (w tym głównie w usługach rynkowych) i rolniczym. W porównaniu z 2004 r. nakłady na środki trwałe w sektorze przemysłowym wzrosły, a w rolniczym i usługowym zmniejszyły się. Pod względem poziomu wartości brutto środków trwałych na 1 mieszkańca w 2007 r. goleniowski objął 10 lokatę w województwie.

Budżety jednostek samorządu terytorialnego

Możliwości dofinansowywania działań w powiecie mogą być określone poprzez analizę wielkości dochodów, a zwłaszcza wydatków budżetów jednostek samorządu terytorialnego (zarówno powiatu, jak i gmin wchodzących w jego skład).

W 2008 r. powiat goleniowski otrzymał na realizację swoich zadań 62,0 mln zł (o 29,1% więcej niż na początku badanego okresu). W przeliczeniu na 1 mieszkańca było to 779,42 zł – 14 lokata wśród powiatów ziemskich. Wydatki wyniosły 63,3 mln zł, z czego 11,5% stanowiły wydatki majątkowe inwestycyjne. Dynamika wzrostu dochodów (w porównaniu z 2004 r.) była w powiecie niższa niż wydatków. Wysokość wydatków w przeliczeniu na 1 mieszkańca uplasowała powiat na 13 miejscu wśród powiatów ziemskich.

Tab. 7. Dochody i wydatki budżetu powiatu i budżetów gmin wchodzących w skład powiatu goleniowskiego w latach 2004, 2006 i 2008 w zł

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2008	2004=100
Dochody budżetu powiatu	48015918,00	51959898,61	61966886,25	129,1
na 1 mieszkańca	617,36	659,91	779,42	126,3
Wydatki budżetu powiatu	44485235,00	53303103,74	63344489,02	142,4
na 1 mieszkańca	571,97	676,97	796,75	139,3
Dochody budżetów gmin	124520992,00	169895044,34	221233186,09	177,7
na 1 mieszkańca	1601,02	2157,73	2782,67	173,8
Wydatki budżetów gmin	131193546,00	168451963,89	201596442,88	153,7
na 1 mieszkańca	1686,81	2139,40	2535,68	150,3

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Budżety gmin wchodzących w skład powiatu goleniowskiego w 2008 r. uzyskały łącznie dochody równe 221,2 mln zł, a kwota dochodów na 1 mieszkańca uplasowała powiat na 9 miejscu w województwie wśród powiatów ziemskich. Gminy wydały 201,6 mln zł, w tym wydatki majątkowe inwestycyjne stanowiły średnio 19,3% ogółu wydatków budżetów tych jednostek terytorialnych. W porównaniu z 2004 r. dochody gmin wzrosły w większym stopniu niż ich wydatki.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Wyniki badań własnych

Przedsiębiorcy i ich firmy – charakterystyka prowadzonej działalności

Obserwując stan aktywności gospodarczej przedsiębiorstw z terenu powiatu, wyraźnie widać lata większej i mniejszej dynamiki w tym zakresie. Pod względem liczby rejestrowanych podmiotów gospodarczych intensywne były zwłaszcza lata 1989-2001, wówczas przybyło aż 66,0% przedsiębiorstw (rys. 2). W kolejnych latach następuje gwałtowne zmniejszenie liczby powoływanych do życia przedsięwzięć gospodarczych. Warto zauważyć, że przedstawiane dane nie obrazują bezwzględnego przyrostu liczby przedsiębiorstw – wiadomo bowiem, że w tym samym czasie określona liczba firm została zlikwidowana. Z zestawienia wynika, że obecnie funkcjonujące w powiecie firmy, to przede wszystkim przedsięwzięcia, które posiadają już pewne doświadczenie związane z funkcjonowaniem na rynku ponad 8 lat – także w czasie niskiej koniunktury na rynku.

Rys. 2. Rok powstania firmy

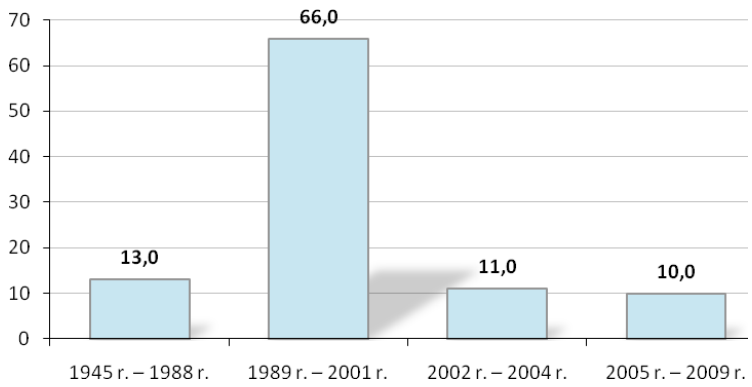

Źródło: *Badania własne.*

Następną zmienną opisującą badaną populację jest wielkość przedsiębiorstw. W tym zakresie zdecydowanie przeważają mikro-przedsiębiorstwa zatrudniające do 9 pracowników, stanowiąc 84,0% wszystkich badanych przedsiębiorstw, kolejno występują firmy małe – 10,0% oraz średnie – 5,0% i duże – 1,0%.

Ze względu na formę działalności, w omawianym powiecie dominują przedsiębiorstwa jednoosobowe – 76,0%, 23,0 przedsiębiorstw to spółki, (z których spółki z ograniczoną odpowiedzialnością stanowiły 10%, spółki cywilne – 9,0%, spółki jawne – 3% oraz spółki akcyjne – 1%). Odnotowano też występowanie jednego stowarzyszenia.

Struktura podmiotów gospodarczych, zgodna z klasyfikacją PKD (Polska Klasyfikacja Działalności), wyraźnie ukazuje (charakterystyczną dla całego kraju tendencję) dominację przedsiębiorstw o charakterze usługowym. Szczegółowy ranking reprezentowanych w powiecie branż według sekcji PKD przedstawia się następująco:

- przedsiębiorstwa z branży handlowej – 39,4%,
- przedsiębiorstwa z branży usługowej – 24,2%,
- przedsiębiorstwa z branży przetwórstwa przemysłowego – 9,1%,
- przedsiębiorstwa z branży transport, gospodarka magazynowa i łączność – 7,1%,

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

- przedsiębiorstwa z branży rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo – 6,1%,
- przedsiębiorstwa z branży budowlanej – 4,0%,
- przedsiębiorstwa z branży hotele i restauracje – 3,0%,
- przedsiębiorstwa z branży obsługa nieruchomości, wynajem i usługi związane z prowadzeniem działalności gospodarczej – 3,0%,
- przedsiębiorstwa z branży wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczna i gaz – 1,0%,
- przedsiębiorstwa z branży pośrednictwo finansowe – 1,0%,
- przedsiębiorstwa z branży edukacyjnej – 1,0%,
- przedsiębiorstwa z branży ochrona zdrowia i pomoc społeczna – 1,0%.

Poziom i struktura zatrudnienia – ruch kadr

Czynnikiem, który buduje pozycję firmy są pracownicy w niej zatrudnieni, a do kluczowych zagadnień w tej kwestii należy wykształcenie kadry. Wykształcenie pracowników jest istotną zmienną w kontekście opisu przedsiębiorstw. To właśnie ono, obok nabytych umiejętności i doświadczeń zawodowych stwarza pole racjonalnego i efektywnego funkcjonowania firm, zwiększając ich szanse rynkowe, a w efekcie warunkując sukces rynkowy.

Struktura poziomu wykształcenia w badanych firmach powiatu przedstawia się następująco: 25,3% stanowią firmy zatrudniające osoby z wykształceniem wyższym, 48,0% z wykształceniem średnim, 21,3% z wykształceniem zawodowym. Dodatkowo 0,7% firm zatrudnia osoby z wykształceniem gimnazjalnym, 4,0% z wykształceniem podstawowym, a 0,7% bez wykształcenia. Sumując liczbę firm zatrudniających osoby nie posiadające wykształcenia wyższego niż gimnazjalne dowiadujemy się, iż łącznie w powiecie 5,4% stanowią firmy zatrudniające pracowników bez wyuczonych kwalifikacji zawodowych.

Istotnym dla charakterystyki przedsiębiorstw jest wskaźnik ruchu kadr. Jest to proces wielokierunkowy, najistotniejsze jego elementy (obok przemieszczania pracowników w pionie i poziomie), to przyjęcia, odejścia i zwolnienia. W odniesieniu do 2008 roku w 11% firm powiatu zmniejszono zatrudnienie, natomiast 14% je zwiększyło. W największej liczebnie grupie przedsiębiorstw – 75% ruchu kadr nie odnotowano. Głównymi przyczynami zmniejszenia liczby pracowników (w tych przedsiębiorstwach gdzie dochodziło do zmian) były:

- kwestie zewnętrzne:
  - problem ze zbyciem produktów i usług – 75%;
  - nieopłacalność produkcji i sprzedaży – 8,3%,
- kwestie wewnętrzne:
  - odejście na własną prośbę – 8,3%,
  - niesolidność pracowników – 8,3%.

Z kolei wzrost zatrudnienia w firmie był spowodowany albo zwiększeniem popytu na produkty i usługi – 46,7% albo rozszerzeniem zakresu działalności przedsiębiorstwa – 40,%.

Dane wskazują, iż podejście do zatrudnienia w firmach jest elastyczne, kiedy jest konieczność firmy tną koszty redukując zatrudnienie, oprócz tego w omawianym powiecie widzimy naturalne czynniki tłumaczące ruch kadr w firmach (emerytura, zwolnienia na własną prośbę). Warto podkreślić, iż duża fluktuacja kadr nie jest czynnikiem korzystnym dla efektywności przedsiębiorstw, a wręcz ma ujemne konsekwencje w odniesieniu do przedsiębiorstw.

Deklarowana dynamika w zakresie zatrudnienia w odniesieniu do najbliższych 3 oraz 12 miesięcy jest zadawalająca, niewielki odsetek respondentów – po 1,0%, zapowiada

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

zmniejszenie poziomu zatrudnienia. Pewne zróżnicowanie respondenci deklarują w zakresie utrzymania zatrudnienia na stałym poziomie, w odniesieniu do 3 miesięcy jest to 78%, w odniesieniu do 12 miesięcy, mniej – 69%. Wzrost zatrudnienia w ciągu 3 i 12 miesięcy szacuje po 7% respondentów. Nie umie przewidzieć dynamiki w zakresie zatrudnienia 14% badanych w odniesieniu do trzech miesięcy oraz 23% w odniesieniu do nadchodzących 12 miesięcy.

Rys. 3. Planowane zmiany w zatrudnieniu

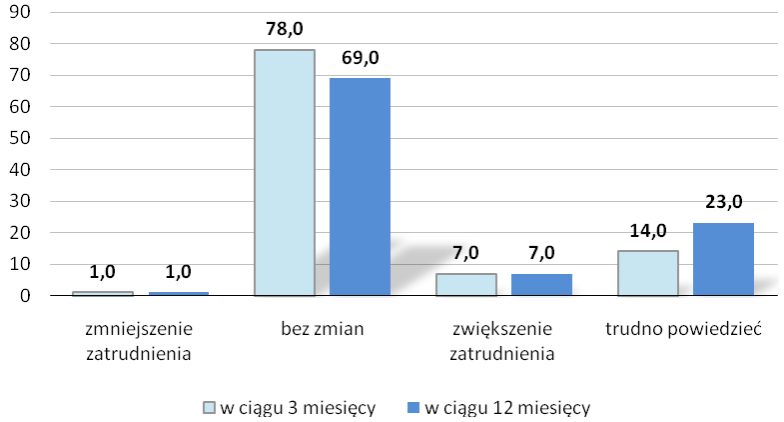

Źródło: *Badania własne.*

W zależności od sekcji PKD, w której operuje przedsiębiorca, perspektywy działalności są zróżnicowane. Firma przewidująca redukcję miejsc pracy należy do sekcji G – Handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodów, motocykli oraz artykułów użytku osobistego i domowego (rys. 4). Jednakże zdecydowanie dominują postawy wyczekujące, których przejawem są deklaracje: zatrudnienie nie ulegnie zmianie oraz trudno powiedzieć. Należy jednakże odnotować, że pewne ożywienie, którego symptomem ma by zwiększenie zatrudnienia pojawić się ma w odniesieniu do sekcji G – Handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodów, motocykli oraz artykułów użytku osobistego i domowego oraz H – Hotele i restauracje.

Rys. 4. Planowane zmiany w zatrudnieniu w perspektywie najbliższych trzech miesięcy z uwzględnieniem sekcji PKD (dane w wartościach bezwzględnych)

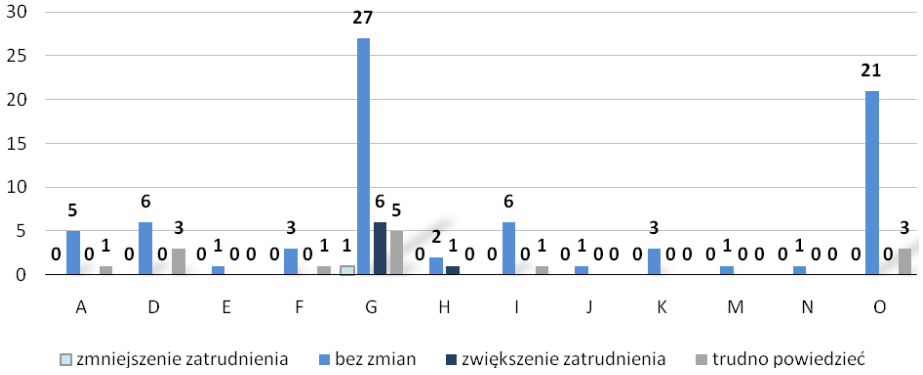

Źródło: *Badania własne.*

Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Proces naboru i zatrudnianie nowych pracowników jest istotnym elementem warunkującym efektywne funkcjonowanie przedsiębiorstw. W odniesieniu do powiatu goleniowskiego największym wskaźnikiem zapotrzebowania cieszą się specjalności: technicy i inny średni personel, robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy, pracownicy usług osobistych i sprzedawcy oraz pracownicy przy pracach prostych.

Zgodnie z poszukiwanymi specjalnościami kwalifikacje zawodowe ewentualnych pracowników miałyby dotyczyć: wykształcenia średniego technicznego zgodnego z profilem działania firmy – 33,3%, stażu pracy w danym kierunku – 2,2% oraz wykształcenia zasadniczego zawodowego, zgodnego z profilem działalności firmy, umiejętności pracy z klientem i wykształcenia wyższego, kierunkowego zgodnego z profilem działalności firmy – po 11,1%.

Poszukiwanie nowych pracowników może dokonywać się z wewnętrznych zasobów przedsiębiorstwa – tzw. rekrutacja wewnętrzna – oraz poprzez rekrutację zewnętrzną, poszukiwania pracowników odbywają się na zewnętrznym rynku pracy. W odniesieniu do firm działających na terenie powiatu analizie podlegał proces zewnętrznej rekrutacji. Poszukujące pracowników firmy omawianego powiatu stosują różne strategie. W odniesieniu do tradycyjnych form pośrednictwa uzyskano następujące wskazania: 20,7% firm poszukuje pracowników przez PUP, 12,6% przedsiębiorców korzysta z ogłoszeń w prasie; ogłoszenia w internecie zamieszcza 8,1%. Natomiast 10,4% firm przy rekrutacji opiera się na rekomendacjach innych osób, a w 5,9% przypadków osoby zainteresowane same przychodzą do firmy. Pozostała grupa – ponad 41% deklarowała, iż w ogóle nie poszukuje pracowników.

Potencjał rozwojowy firm – system wynagradzania, podnoszenie kwalifikacji, stan wyposażenia

Jednym z ważniejszych parametrów charakteryzujących potencjał rozwojowy firm jest poziom wynagrodzeń, niestety jest to zmienna tzw. wrażliwa, trudno poddająca się analizie – zwykle bowiem nie wszyscy respondenci są skłonni rozmawiać o tego typu zagadnieniach. W przypadku powiatu goleniowskiego, w odniesieniu do obu okresów, nieco ponad 20% respondentów odmówiło odpowiedzi. Z otrzymanych deklaracji wynika, iż wynagrodzenia w trakcie minionego, jak i obecnego roku uzyskały następujący poziom dynamiki. O ile w 2008 roku w 13,0% przypadków wynagrodzenia pracowników zostały zwiększone, o tyle w 2009 było tak tylko w 1,0% przypadków. W kontekście trwającego kryzysu finansowego pozytywnym faktem jest deklaracja o pozostawieniu poziomu wynagrodzeń bez zmian; w 2008 r. 61,0% respondentów utrzymało wynagrodzenia na stałym poziomie, natomiast w odniesieniu do 2009 r. utrzymanie zarobków na dotychczasowym poziomie zadeklarowało 73,7% firm. (tab. 8).

Tab. 8. Dynamika zmian wynagrodzeń w latach 2008 i 2009

WYNAGRODZENIA	2008	2009
Zostały zwiększone	13,0	1,0
Zostały zmniejszone	5,0	2,0
Bez zmian	61,0	73,7
Odmowa odpowiedzi	21,0	23,2

Źródło: *Badania własne.*

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Istotnym, choć najczęściej niedocenianym, elementem budującym potencjał rozwojowy firm jest szkolenie pracowników. Jest to także fundamentalny element świadomego zarządzania zasobami ludzkimi. Oczywiście to element kosztogenny, ale w dłuższej perspektywie czasowej zwiększa efektywność firmy. W odniesieniu do powiatu należy wskazać, iż odsetek przedsiębiorstw korzystających ze szkoleń wynosi 28%, natomiast firm, które nie wysyłają swoich pracowników na zewnętrzne szkolenia było 70%.

Przedsiębiorstwa korzystające ze szkoleń wysyłały swoich pracowników głównie na kursy z zakresu: sprzedaż i obsługa klienta, obsługa maszyn i urządzeń, finanse, księgowość, BHP, oraz specjalistyczne i branżowe typu: wycena nieruchomości, podatkowe, produktowe oraz farmaceutyczne.

Powyższa lista zagadnień wskazuje, iż przedsiębiorstwa kierując na nie pracowników zabezpieczają interes zakładu pracy, ale i wyposażają swoich pracowników w specjalistyczną wiedzę, z której będą oni mogli czerpać w trakcie swojej kariery zawodowej. Warto zwrócić uwagę, na szeroki zakres oraz zróżnicowanie tematyki pożądanych kursów i szkoleń – wydaje się świadczyć ona o świadomości potrzeb w zakresie podnoszenia kwalifikacji pracowniczych – przedstawiciele badanych firm, a przynajmniej licząca się ich część, najwyraźniej docenia wagę tego procesu.

Współcześnie, w dobie rosnącego znaczenia techniki, każdemu przedsiębiorstwu nieodzownie powinien towarzyszyć rozwój technologiczny. Istotnymi cechami, pozwalającymi pośrednio oszacować nowoczesność firm jest wiek stosowanej w przedsiębiorstwie technologii oraz wiek urządzeń w parku maszynowym. Stosowane w przedsiębiorstwach powiatu technologie są następujące: 23% przedsiębiorstw użytkuje nowoczesne linie technologiczne zakupione w latach 2008/2009, 43% zakupione w ciągu pięciu ostatnich lat, natomiast w 18% przedsiębiorstw stosowane są linie technologiczne zakupione przed 2004 roku.

Z kolei w zakresie nowoczesności parku maszynowego dane przedstawiają się następująco:

- maszyny i urządzenia nowoczesne – zakupione w 2008/2009 są udziałem – 19,0% firm,
- maszyny i urządzenia użytkowane od 3 do 6 lat są udziałem – 45% firm,
- maszyny i urządzenia użytkowane od 7 do 10 lat są udziałem – 12% firm,
- maszyny i urządzenia użytkowane przeszło 10 lat są udziałem – 10% firm.

Powyższe dane pozwalają ocenić, iż potencjał technologiczny przedsiębiorstw powiatu jest w miarę korzystny. Co więcej z prezentowanych danych wyłania się obraz firm, które starają się nadążać za wyzwaniami rynku, dostosowując stosowane rozwiązania oraz urządzenia do nowoczesnych wymogów. Jednakże nieco zastanawiające jest, że 16% respondentów nie umiało określić stosowanej w firmie technologii a 14% nie potrafiło określić technologicznego stanu parku maszynowego wykorzystywanego w firmie. Sytuacja ta skłania do refleksji, iż ci właśnie respondenci nie chcieli się przyznać do postrzeganego negatywnie zacofania w stosowanych rozwiązaniach. Kategorii tej nie można jednoznacznie zaliczyć do grupy przedsiębiorstw wskazującej na korzystanie z maszyn i urządzeń użytkowanych ponad 10 lat, należy jednak domniemywać, że znaczny udział w niej mają właśnie takie firmy.

B. Rynkowy wymiar prowadzonej działalności – powiązania przedsiębiorstw z otoczeniem

Wymiary konkurencyjności przedsiębiorstw

Podstawą utrzymania się na rynku jest zdolność przedsiębiorstw do efektywnego gospodarowania w warunkach konkurencji. Ważne staje się poznanie wymiarów

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

konkurencyjnego działania. Jednym z takich czynników jest już sam wybór miejsca inicjatywy gospodarczej. Dla badanych przedsiębiorstw wybór miejsca lokalizacji firmy w powiecie goleniowskim był efektem:

- miejsca zamieszkania właściciela – 44,4%,
- oceny, iż powiat goleniowski to dobra lokalizacja – 20,6%,
- dostępności rynków – 12,2%,
- dostępności siły roboczej – 10,1%,
- dostępności zaopatrzenia – 5,8%.

Dominujące znaczenie subiektywnych powodów zlokalizowania działalności firmy w powiecie (miejsce zamieszkania właściciela) w przypadku sektora MŚP jest właściwie oczywistością. Jednakże pozostałe odpowiedzi pozwalają na wskazanie czynników sprzyjających prowadzonej działalności. Badani oceniają, że jedną z najważniejszych zalet powiatu jest dobra lokalizacja, która zapewne wiąże się z dostępnością rynków.

Kolejnym czynnikiem przesadzającym o pozycji rynkowej przedsiębiorstwa jest jego zdolność do uzyskiwania i utrzymywania tzw. przewag konkurencyjnych, czyli zwiększenie stopnia niezależności działania od konkurentów oraz stopniowego rozszerzenie zakresu i pola działania. Jest to bardzo istotny czynnik, bowiem słabość wielu firm nie polega na słabości produktu lub technologii, lecz na niedociągnięciach w procesie przekształcania wiedzy i umiejętności firmy właśnie w przewagę konkurencyjną na rynku.

Z zaprezentowanych danych wynika, iż przedsiębiorstwa powiatu dążą do nadania elementom marketingowym takim jak marka, wizerunek, kultura organizacyjna, produkt cech wyższej jakości niż konkurencja, przy jednoczesnym przywiązywaniu do jakości potencjalnych klientów – strategia budowania przewagi jakościowej (rys. 5). Prezentowane dane uwidaczniają bardzo duży poziomo rozdrobnienia, jeśli chodzi o liczbę wskazań na poszczególne kategorie, świadczyć to może o tym, że firmy bardzo indywidualnie określają swoją przewagę konkurencyjną – fakt prowadzenia działalności w tej samej przestrzeni (powiat) zdaje się nie skutkować powstaniem wspólnej platformy budowania konkurencyjności. Należy jednak zwrócić uwagę, że stosunkowo liczna grupa respondentów – 13,6% nie potrafiła określić, jakie są główne czynniki umożliwiające uzyskanie przewagi konkurencyjnej.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Rys. 5. Przewagi konkurencyjne badanych firm

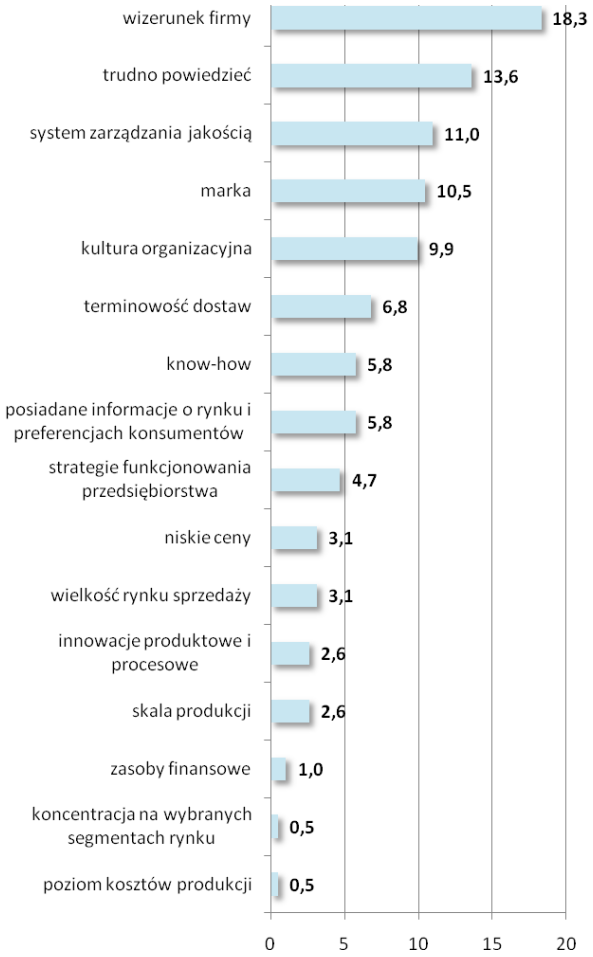

Źródło: *Badania własne.*

Większość badanych przedsiębiorstw ocenia swój poziom konkurencyjności, jako konkurencyjność lokalną – 74,3%, z kolei 13,8% respondentów czuje się konkurencyjnymi w odniesieniu do województwa, 5,5% do całego kraju, a 1,8% w odniesieniu do UE. Przedstawiciele 3,7% firm stwierdzili, że nie są one konkurencyjne.

Według ankietowanych ich głównymi konkurentami są inne firmy lokalne – 88,9% wskazań, firmy z Europy Zachodniej są postrzegane jako potencjalny konkurent przez 6,1% badanych, 2,0% wskazało natomiast na firmy ogólnokrajowe.

Otoczenie społeczno-gospodarcze, w którym funkcjonują podmioty gospodarcze nie jest wolne od sytuacji trudnych, czy problematycznych. Uwarunkowania te mają charakter wewnętrzny bądź zewnętrzny w stosunku do przedsiębiorstw. W omawianym powiecie 9,8% badanych przedsiębiorstw deklaruje, iż sytuacje problematyczne, kryzysowe nie są ich udziałem, niemniej jednak pozostałe 90,2% respondentów doświadcza tego typu okoliczności.

Sytuacje rozpoznane jako problematyczne i zewnętrzne w stosunku do badanych firm to przede wszystkim: (uszeregowano według liczby wskazań)

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

- niedostateczny popyt na rynku krajowym – 20,2%,
- niepewność ogólnej sytuacji gospodarczej – 18,1%,
- silna konkurencja krajowa i zagraniczna – 14,5% ,
- rozbudowana biurokracja – 10,9%,
- niejasne i niespójne przepisy prawne – 5,2%,
- brak koncepcji rozwoju miasta/gminy – 3,1%.

Sytuacje uciążliwe, pojawiające się wewnątrz badanych firm to przede wszystkim: (uszeregowano według liczby wskazań)

- niedobór wykwalifikowanych pracowników – 4,7%,
- trudności w zdobywaniu funduszy niezbędnych do prowadzenia działalności – 2,1%.

Zdecydowanie najpoważniejszym utrudnieniem, jakie jest udziałem badanych firm to uczenie się funkcjonowania w warunkach gospodarki rynkowej, gdzie normą jest ciągłe doświadczanie mechanizmów silnej konkurencji, związana z tym presja i konieczność ponoszenia ryzyka. Dodatkowo niekorzystnie na funkcjonowaniu przedsiębiorstw odbija się obecny kryzys gospodarczy, zmieniając wartości poszczególnych elementów rynku, a zwłaszcza wartość popytu i podaży. Należy także zwrócić uwagę na duże znaczenie, jakie badani przypisują utrudnieniom w ich działalności z tytułu funkcjonowania instytucji publicznych – szczególnie dotyka ich rozbudowana biurokracja oraz wysokie obciążenia na rzecz budżetu państwa. Oznacza to, że przedsiębiorcy muszą sobie radzić nie tylko z presją rynku, ale także – w ich opinii częstymi, problemami, jakich przysparza państwo i jego instytucje.

Kolejnym ważnym zagadnieniem jest umiejętność podejmowania zaradczych rozwiązań w obliczu nasilenia się sytuacji trudnych, kryzysowych. W omawianym powiecie głównymi sposobami działania w powyższych sytuacjach są: zmniejszanie wydatków inwestycyjnych – 19,7%; zmniejszanie poziomu zatrudnienia – 10,7%; reorganizacja zakładu - 6,6%, bądź zaprzestanie inwestowania – 4,9%.

Powyżej zaprezentowane kategorie ukazują, iż powszechnym sposobem radzenia sobie przez firmy z sytuacjami trudnymi jest ograniczanie jakiegoś aspektu działalności – czyli strategie pasywne. Do inwencyjnych metod działania z wymienionych przez respondentów zaliczyć można jedynie inwestowanie w bardziej dynamiczną reklamę oraz ubezpieczanie transakcji – po 0,8% wskazań.

Warto rekomendować aktywne strategie działania, które w pewnym stopniu zabezpieczają od skutków zmiennego otoczenia. Zdecydowanie najbardziej niekorzystnym zjawiskiem jest nie podejmowanie żadnych konkretnych działań w obliczu kryzysu – a do tego typu pasywności przyznaje się aż 36,1% badanych. Dodatkowo 16,4% badanych nie potrafi w ogóle zdefiniować sposobów radzenie sobie w sytuacjach trudnych. Oznacza to, że 52,5% badanych przedsiębiorstw stosuje swoistą „strategię strusia" polegająca na „przeczekaniu złej koniunktury". Nie niesie ona jednak istotnych wartości poznawczych i w efekcie skutkuje biernością.

Ocena i prognozy perspektyw działalności gospodarczej przedsiębiorstw

Indywidualne doświadczenia przedsiębiorców w okresie ostatnich sześciu miesięcy prowadzenia firm pozwalają na diagnozę sytuacji przedsiębiorstwa na lokalnym rynku. I tak: 46% respondentów stwierdza, iż sytuacja firmy w okresie ostatnich 6 m-cy nie zmieniła się, według 10% badanych uległa poprawie, odmiennego zdania jest 42% badanych, nie umie odpowiedzieć na to pytanie – 2% respondentów. Opinia w tym zakresie zawsze nacechowana będzie

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

znacznym subiektywizmem, który wynika z jakości zdobytych doświadczeń w funkcjonowaniu firmy na rynku.

Zasadniczymi czynnikami skutkującymi pogorszeniem sytuacji firm w opinii respondentów są:

- spadek popytu na towary i usługi – 72,5%,
- wzrost cen materiałów i surowców – 3,9%,
- wzrost cen paliwa i energii –3,9%.

Z kolei do czynników wpływających na poprawę sytuacji firmy respondenci zaliczają:

- popyt na towary i usługi – 75,0%,
- ceny materiałów i surowców – 16,7%.

Z uzyskanych wypowiedzi wynika zdecydowanie niejednoznaczna ocena sytuacji – te same kategorie wskazywane są jako najważniejsza przyczyna pogorszenia oraz polepszenia sytuacji firmy. Pozorna sprzeczność, jaka ma tutaj miejsce związana jest zapewne z dynamiką zjawisk zachodzących na rynku – poszczególne firmy dysponują zróżnicowanymi umiejętnościami radzenia sobie z zachodzącymi w gospodarce zmianami – niektóre potrafią wykorzystać je do rozwoju, inne nie. Obserwowana sytuacja może mieć również związek ze zróżnicowaniem branżowym oraz różną lokalizacją poszczególnych firm, co wpływa na ich sytuację rynkową.

Ocena funkcjonowania przedsiębiorstwa jest zależna w dużej mierze od kondycji otoczenia, w którym przedsiębiorstwo funkcjonuje. Zatem kolejnym istotnym poznawczo zagadnieniem jest ocena badanych w zakresie sytuacji gospodarczej województwa. W tym zakresie przeważają pesymistyczne opinie respondentów – 49,0% badanych ocenia, iż sytuacja w okresie ostatnich 6 miesięcy pogorszyła się, optymistami w odniesieniu do oceny sytuacji gospodarczej województwa jest nieliczna grupa – tylko 3% uważa, że się poprawiła, równocześnie pewien odsetek badanych (45%) ocenia, iż w ciągu ostatniego pół roku sytuacja gospodarcza nie zmieniła się. Tak duży udział przedstawicieli firm negatywnie oceniających miniony rok, pozwala stwierdzić, że najwyraźniej firmy z terenu powiatu bardzo szybko odczuły gwałtowne spowolnienie gospodarcze, jakie nastąpiło w 2008 roku. Niewątpliwie świadczy to o występujących ścisłych powiązaniach ze światową gospodarką, nawet jeśli, są to tylko relacje pośrednie.

Przewidywania zmian na okres kolejnych sześciu miesięcy są nieco bardziej optymistyczne. Według prognoz najliczniejszej grupy badanych (50%) sytuacja gospodarcza w województwie nie zmieni się. Oczekujących pogorszenia dotychczasowego stanu było 10% respondentów, natomiast nieco, w odniesieniu do poprzedniego okresu, wzrosła grupa optymistów – ich udział wyniósł 15%. Jednocześnie stosunkowo liczna grupa osób – 25% ma trudności z szacowaniem w tym zakresie.

Kolejną zmienną, według której należy opisywać rynkowy wymiar działalności przedsiębiorstw jest dynamika w zakresie wielkości popytu na usługi/produkty. Próba uchwycenia dynamiki zmian w tym zakresie obejmuje porównanie danych w stosunku do analogicznego okresu roku ubiegłego. I tak, zwiększenie poziomu popytu szacuje 13,4% badanych, obniżenie - 44,3%, a 38,1% badanych nie widzi zmian w wielkości popytu. Pozostali – 4,1% ankietowanych nie potrafiło oszacować zmian w kontekście minionego roku.

Badani prognozowali również zmiany w popycie na oferowane usługi i produkty w kontekście analogicznego okresu przyszłego roku. Uzyskany rozkład tego wskaźnika pokazuje wyraźną zmianę sytuacji – znacznie wzrasta odsetek tych, którzy oceniają, iż wielkość popytu

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

będzie miała tendencję zwyżkową – 22%, a jednocześnie odsetek szacujących jej obniżenie wyraźnie zmalał i wynosił 5%. Stosunkowo liczna kategoria badanych (44%) uważa, że wielkość popytu nie ulegnie zmianie, równocześnie wzrosła liczba osób, które nie są w stanie oszacować zmian w wielkości popytu (z 4,1% poprzednio do 29% w odniesieniu do okresu przyszłego), co z pewnością pozwala na osąd, iż sytuacja na rynku jest tak dynamiczna, iż ograniczone są szanse przewidzenia, jakie nastąpią zmiany.

Następnym, i jednym z ważniejszych czynników warunkujących potencjał rozwojowy przedsiębiorstw jest poziom inwestycji. Wiadomo, że dla wzmocnienia pozycji na rynku, aby nie dać się wyprzedzić konkurencji, przedsiębiorstwo musi podejmować działania prorozwojowe, jednym z tego typu działań są przedsięwzięcia inwestycyjne. Uznaje się, że inwestycje są podstawowym czynnikiem rozwoju gospodarczego i to zarówno w odniesieniu do konkretnych przedsiębiorstw, jak i w odniesieniu do rozwoju lokalnego, czy regionalnego. Pożytki płynące z odpowiednio zrealizowanych inwestycji są oczywiste i zwykle przekładają się umocnienie pozycji firmy na rynku. Brak inwestycji zawsze skutkuje stagnacją, a w dalszej kolejności wyrugowaniem z rynku.

Podstawowym, (choć nie jedynym) sposobem inwestowania jest zwiększanie zasobów rzeczowych środków trwałych przedsiębiorstwa. W tym zakresie przedsiębiorstwa powiatu prezentują się dość niekorzystnie, bowiem w 47,9% badanych przedsiębiorstw wydatki inwestycyjne w ogóle nie wystąpiły, natomiast te firmy powiatu, które inwestowały wybierały następujące dobra – uszeregowano według liczebności wskazań:

- wyposażenie (meble, sprzęt) – 23,5%,
- budynki, ziemię – 17,6%,
- pojazdy – 10,97%.

Wartość wydatków poniesionych na rozwój prowadzonej działalności w pierwszym półroczu 2009 roku wskazuje, że duża część firm dysponuje ograniczonymi zasobami, które mogą przeznaczyć na niezbędne wyposażenie oraz inwestycje (rys. 6). Zdaniem 23,3% respondentów poniesione wydatki mieszczą się w kwocie do 5 tysięcy złotych, natomiast 41,9% w rozwój firmy zainwestowało od 5 tys. do 50 tys. złotych, kwotę od 50 tys. do 500 tys. wydatkowało 20,9%, zaś limit 500 tys. przekroczyło 11,6% spośród badanych firm. Bez wątpienia sytuacja taka świadczy o niewielkiej skali prowadzonej działalności i braku dostatecznych zasobów gotówki, którą można by przeznaczyć na rozwój przedsięwzięcia.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Rys. 6. Struktura wartości wydatków poniesionych na rozwój prowadzonej działalności w pierwszym półroczu 2009 r.

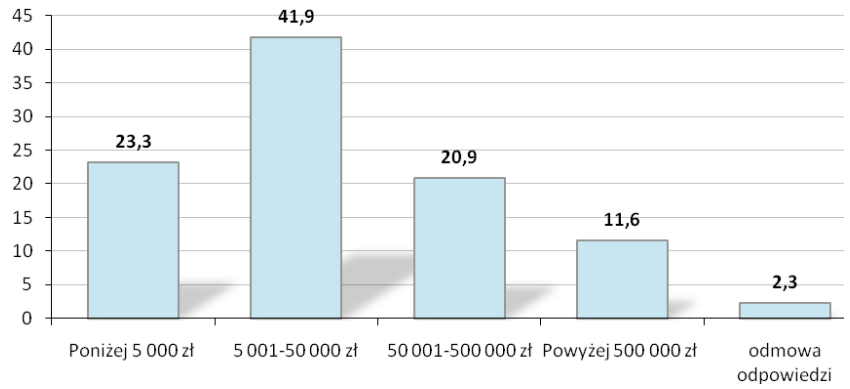

Źródło: *Badania własne.*

Respondenci prognozowali również działania inwestycyjne w kontekście najbliższych 6 miesięcy. Uzyskane dane są dość niepokojące, ponieważ 43,4% badanych firm nie zamierza w ciągu kolejnych sześciu miesięcy podejmować wydatków na zakup, dzierżawę, leasing czy remont pojazdów, wyposażenia bądź nieruchomości, jednocześnie 26,3% badanych deklaruje takie zamiary, a 30,3% nie umie odpowiedzieć na to pytanie. Jeśli przedsiębiorcy rozumieją znaczenie przedsięwzięć inwestycyjnych to brak nakładów tego typu będzie musiał skutkować po prostu brakiem powiększenia istniejących środków trwałych przedsiębiorstwa.

Na podstawie subiektywnych doświadczeń respondenci dokonali również długookresowej prognozy dotyczącej sytuacji firmy, zdaniem badanych po upływie 3 lat:

- sytuacja firmy będzie podobna do obecnej – 32%,
- firmie będzie się wiodło lepiej niż obecnie – 23%,
- firma ulegnie likwidacji – 3%,
- trudno powiedzieć – 42%.

Niepokojącym sygnałem płynącym z analizy zestawionych danych jest fakt dominującej liczby przedsiębiorstw (42%), które nie są w stanie oszacować własnego rozwoju w odniesieniu do stosunkowo bliskiej przecież przyszłości. Z drugiej strony zastanawiający jest optymizm, z jakim badani patrzą w przyszłość - skoro sytuacja przeszła i bieżąca, jest w ich ocenie zła, w większości nie planują także znaczących przekształceń w funkcjonowaniu firmy (ograniczony poziom inwestycji), to, co ma sprawić ową przemianę? Należy domniemywać, że dużą wagę respondenci przykładają do ożywienia globalnej koniunktury, która wedle różnych prognoz ma powrócić po okresie recesji i stagnacji.

Formy współpracy i powiązań w zakresie współdziałania gospodarczego

Jednym z głównych celów podmiotów gospodarczych jest stosowanie strategii umożliwiających rozwój firmy. W tym zakresie wyróżnić można strategie wzrostu wewnętrznego oraz strategie wzrostu zewnętrznego, zwykle są one stosowane przez przedsiębiorstwa łącznie/równolegle.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Stosowanie współpracy i powiązań gospodarczych pomiędzy przedsiębiorstwami zaliczyć należy do strategii wzrostu zewnętrznego, a jeśli chodzi o czas trwania i wymiary może przybierać formę krótko bądź długotrwałej współpracy i może być mniej lub bardziej pogłębiona.

W tym zakresie firmy powiatu goleniowskiego wypadają raczej niekorzystnie. Dane ukazują, iż przedsiębiorstwa działające na omawianym terenie w zdecydowanej większości nie dysponują powiązaniami gospodarczymi ani w ramach lokalnych ani w ramach globalnych sieci. Większość badanych firm, bo aż 82,4% nie prowadzi bowiem żadnych form współpracy z innymi jednostkami. Pozostałe przedsiębiorstwa, które podejmują współpracę, prowadzą ją z: przedsiębiorstwami działającymi w regionie – 6,9%, jednostkami administracji samorządowej – 4,9% oraz placówkami edukacyjnymi - 12,0 wskazań.

Innym ważnym zagadnieniem są stosowane przez przedsiębiorców formy współpracy z przedsiębiorstwami w regionie. Niewiele jest firm podejmujących tego typu aktywność, te które się angażują prowadzą współpracę z innymi przedsiębiorstwami na zasadzie zrzeszenia, wymiany towarów i usług wzajemnych – po 2%.

Brak wspólnych uwarunkowań i uzgodnień w zakresie gospodarczego współdziałania może prowadzić do spadku znaczenia poszczególnych firm zwłaszcza w perspektywie nasilonej konkurencji zewnętrznej. Wzajemnie dopełniające się możliwości pojedynczych firm mogłyby okazać się – na zasadzie synergii – więcej warte niż suma ich potencjalnych możliwości rozpatrywanych osobno.

Dodatkowo potencjał rozwojowy firm działających na terenie powiatu jest niezbyt korzystny na skutek niskiego poziomu wykorzystywania wsparcia ze strony instytucji publicznych. Zdecydowana większość, bo aż 81% respondentów deklaruje, iż w ogóle nie korzystało z dostępnych form wsparcia, pozostałe firmy skorzystały z: dotacji na zwiększenie zatrudnienia – 7,6%, dotacji na doszkalanie pracowników – 1,9% oraz dofinansowania składek do ZUS – 1,0%.

Powyższe dane dotyczą trzech ubiegłych lat, toteż ich wydźwięk jest negatywny. Zasadniczą kwestią jest pytanie, czy brak uzyskanego wsparcia jest efektem bierności przedsiębiorców, czy też bardzo ograniczoną dostępnością wsparcia ze strony funduszy publicznych. Aby rozwinąć to zagadnienie zapytano respondentów, jakie formy wsparcia ze strony jednostek samorządowych mogłyby pozytywnie wpłynąć na działalność przedsiębiorstw, okazuje się, że 27,5% badanych nie potrafiło dać odpowiedzi w tym zakresie. Natomiast wśród respondentów, którzy dokonali wyboru preferowanej formy wsparcia, najważniejsze są następujące działania – rys. 7:

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Rys. 7. Pożądane formy wsparcia ze strony jednostek samorządu terytorialnego

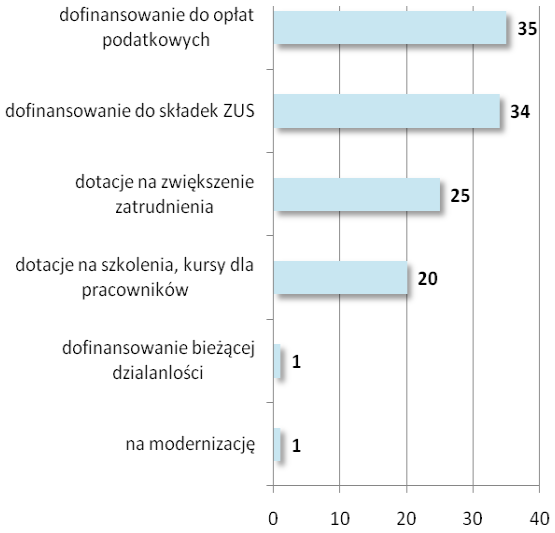

Źródło: *Badania własne.*

Zasięg wymiany gospodarczej

Wymiana gospodarcza w UE odbywa się na wspólnym rynku wewnętrznym, który po pierwsze obejmuje cały obszar UE oraz po drugie opiera się na zasadzie czterech swobód: przepływu towarów, osób, usług i kapitału. Można zatem stwierdzić, iż analizowane powiaty uczestniczą w tym obszarze na zasadach wolnej konkurencji.

Wymiary wymiany gospodarczej prowadzonej przez firmy działające w omawianym powiecie są bardzo ograniczone przestrzennie, tzn. 89% badanych firm w ogóle nie prowadziło wymiany z zagranicą, eksport towarów lub usług był udziałem jedynie 6% badanych, import towarów lub usług – 2% respondentów, natomiast 3% badanych prowadziło wymianę zarówno w zakresie eksportu, jak i importu towarów lub usług.

Jeśli przedsiębiorcy eksportują swoje produkty – to przede wszystkim ogólnie, do Unii Europejskiej – 36,4%, następnie do Niemiec – 18,2% wskazań. Pozostałe kraje według liczby wyborów to: Wielka Brytania, Francja, Belgia, Włochy.

Prognozy dotyczące wielkości eksportu w kontekście najbliższych sześciu miesięcy są następujące – 12,5% badanych ocenia, iż poziom eksportu w tym okresie zwiększy się, odmiennego zdania jest 25%, z kolei 25% badanych twierdzi, iż wielkość eksportu pozostanie bez zmian, a 37,5% nie umie przewidzieć dynamiki eksportu.

Innowacyjność przedsiębiorstw

Konkurencyjność przedsiębiorstw jest uwarunkowana wieloma czynnikami o charakterze zewnętrznym i wewnętrznym. Do pierwszej grupy czynników można zaliczyć choćby politykę państwa i stan dostępnej infrastruktury, do drugiej czynniki z wnętrza firmy, jak choćby: sposób zarządzania, posiadany kapitał obrotowy, nowoczesne techniki i technologie, jakość wytwarzanych produktów oraz innowacyjność. Innowacyjność jest wyjątkowo merytorycznym

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

czynnikiem rozwoju, gdyż decyduje nie tylko o tempie i kierunkach rozwoju ekonomicznego w sensie jednostkowym, ale też lokalnym, regionalnym i międzynarodowym.

Pod względem innowacyjności aktywność firm powiatu jest bardzo niska, bowiem zaledwie 8% firm deklaruje, iż w latach 2007-2009 wdrażało przedsięwzięcia innowacyjne, pozostałe 92% nie podejmowało w ogóle działań o charakterze innowacyjnym. Ci przedsiębiorcy, którzy zadeklarowali stosowanie działań innowacyjnych wymieniali następujące źródła innowacji: zakup licencji, zakup technologii a także zagraniczni partnerzy.

Ankietowani zdefiniowali także przeszkody, których doświadczają we wdrażaniu rozwiązań innowacyjnych. Jako główne utrudnienie stosowania innowacji podawany jest brak możliwości sfinansowania przedsięwzięć innowacyjnych – 22,2% a także odczuwane przez przedsiębiorców zbyt duże ryzyko związane z jej wdrożeniem – 11,1%, brak zainteresowania nowymi produktami/usługami ze strony klientów/odbiorców – 4,0% oraz brak potrzeby stosowania rozwiązań innowacyjnych – 36,1%. Najliczniejsza grupa ankietowanych, bo aż 56,6% w ogóle nie potrafili zdiagnozować powodów uniemożliwiających podejmowanie działań innowacyjnych.

Aktywizowanie przedsiębiorców omawianego powiatu ma większe szanse powodzenia w kontekście współpracy z innymi jednostkami w zakresie podejmowania działań innowacyjnych. A warto pamiętać, iż o tempie rozwoju innowacji i nowych technologii w konkretnych przedsiębiorstwach oraz regionie decyduje m.in. wielkość instytucjonalnych nakładów ponoszonych na działalność badawczo-rozwojową i innowacyjną.

W tym zakresie 60,4% respondentów w ogóle nie ma żadnych oczekiwań a 19,8% osób nie potrafiło odpowiedzieć na to pytanie. A zatem 80,2% wszystkich respondentów powiatu nie posiada elementarnej wiedzy na temat roli zachowań innowacyjnych i jednocześnie znaczenia współpracy z innymi jednostkami w zakresie działalności innowacyjnej. Pozostała grupa ankietowanych uszeregowała oczekiwania w zakresie ułatwienia, nawiązywania i rozwoju współpracy z innymi jednostkami, w następujący sposób: dla 11,3% ważne byłoby stworzenie programów wspierania rozwoju technologicznego na poziomie gmin, 6,6% zwróciło uwagę na konieczność budowy systemu informacji o potrzebach technologicznych przedsiębiorstw. Biorąc pod uwagę, niewielką liczbę respondentów, którzy udzielili odpowiedzi na to pytanie, należy stwierdzić, że stan wiedzy w omawianym zakresie jest zdecydowanie zbyt mały, a niedocenianie znaczenia innowacji, może negatywnie wpływać na rozwój gospodarczy omawianego powiatu.

Natomiast w zakresie użytkowania nowoczesnych narzędzi multimedialnych firmy operujące na terenie powiatu prezentują się jeszcze niekorzystniej – 79% stosuje nowoczesne systemy informacyjne, korzystając z walorów takich narzędzi jak Internet. Firmy z tej grupy respondentów posiadają własne strony internetowe, na bieżąco korzystają z różnorakich typów wyszukiwarek i przeglądarek internetowych oraz poczty elektronicznej. Do standardów uznawanych za elementarne w nowoczesnych gospodarkach nie jest dopasowanych 21% badanych przedsiębiorstw, gdyż do tej pory nie korzysta z możliwości, jakich dostarcza dostęp do Internetu.

Pozyskiwanie i wykorzystywanie funduszy z UE

Problematyka konkurencyjności polskich przedsiębiorstw na rynkach unijnych jest efektem akcesji Polski do struktur Unii Europejskiej. Rozwój działalności na tychże rynkach jest możliwy poprzez uruchomienie specyficznych zasobów, które nie zawsze znajdują się

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

w posiadaniu mikro i małych przedsiębiorstw. Jednym ze sposobów na pozyskanie tych zasobów, jest ich sfinansowanie z różnorodnych funduszy unijnych.

Obraz, jaki jawi się w tym zakresie jest niekorzystny, bowiem 79,6% firm powiatu goleniowskiego w ogóle nie korzysta z pomocy funduszy strukturalnych UE. Tym samym tylko nieco ponad 14,6% je wykorzystywało, przede wszystkim na: rozwój infrastruktury technicznej – 4,9%, podniesienie jakości potencjału pracowniczego, zwiększenie zatrudnienia – po 3,9%.

Zaprezentowany poziom wykorzystania funduszy wynika w 41,4% przypadków z braku zainteresowania tego typu propozycjami. Równocześnie warto zauważyć, iż jednak niemal połowa, respondentów wskazała, że są zainteresowani pozyskiwaniem wsparcia z funduszy unijnych – 49,5%. Ci przedsiębiorcy, którzy deklarowali zainteresowanie skorzystaniem z dotacji unijnych zdefiniowali bariery ograniczające efektywne pozyskiwanie środków: (poniższe czynniki uporządkowane według malejącego znaczenia)

- biurokracja i formalizacja wniosków UE – 27,0%,
- ograniczony dostęp do informacji o programach – 12,6%,
- konieczność wkładu własnego – 11,3%,
- koszt opracowania aplikacji – 10,1%,
- krótki termin przygotowania aplikacji – 6,9%.

Jak widać dotychczasowe doświadczenia przedsiębiorców powiatu związane z pozyskiwaniem funduszy z Unii Europejskiej, nie są zbyt pozytywne. Znaczna część przedsiębiorstw właściwie nie ma własnych doświadczeń w tym zakresie, jednakże nie wydaje się, iżby firmy te umacniały swoją pozycję konkurencyjną w oparciu o środki własne lub pochodzące z innych, niż unijne, źródeł. Sądzić raczej należy, iż brak zainteresowania wynika nie z nadmiaru własnych środków, lecz raczej z nadmiaru skrywanych barier, lęków i niewiedzy przedsiębiorców w tym zakresie. Wydaje się, iż pomimo trudności przejścia przez aplikacyjną ścieżkę – od pozytywnej oceny projektu inwestycyjnego do refundacji poniesionych wydatków włącznie – wzrasta świadomość konieczności i efektywności podejmowania tego typu działań, jednak do tej pory jest to udziałem nielicznych spośród badanych firm.

Podsumowanie

Ocena sytuacji społeczno-gospodarczej powiatu goleniowskiego w latach 2004-2008 pozwala na podkreślenie tych obszarów aktywności społeczeństwa, które mogą kształtować sytuację przedsiębiorców w powiecie, a także mieć duży wpływ na rozwój przedsiębiorczości oraz dążenia innowacyjne podmiotów prowadzących działalność gospodarczą.

Podłożem wszelkich procesów w powiecie jest jego potencjał demograficzny. W tej sferze w badanym okresie zaobserwowano takie zjawiska, jak:

- wzrost liczby ludności spowodowany zarówno dodatnim przyrostem naturalnym, jak i dodatnim saldem migracji,
- zmiany w strukturze wiekowej ludności – stałe obniżanie się odsetka osób w wieku 0-14 lat, a wzrost udziału ludności w wieku 65 lat i więcej,
- spadek udziału ludności w wieku przedprodukcyjnym, a wzrost udziału ludności w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym.

Działające w powiecie przedsiębiorstwa postrzegane są jako strategiczny partner rynku pracy – głównie ze względu na możliwości tworzenia nowych miejsc pracy. Również procesy na rynku pracy powodują oddźwięk w gospodarce, a co za tym idzie zmiany poziomu przedsiębiorczości. Na uwagę zasługują więc następujące aspekty rynku pracy:

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

- przyrost wartości wskaźnika liczby pracujących na 1000 ludności (na wyższym poziomie niż w województwie),
- przyrost przeciętnych miesięcznych wynagrodzeń brutto,
- systematyczny spadek liczby bezrobotnych, stopa bezrobocia w 2008 r. uplasowała powiat na 8 miejscu w województwie,
- zawodami deficytowymi w 2008 r. były te z grup: nauczyciele praktycznej nauki zawodu i instruktorzy, kierownicy wielkich organizacji, nauczyciele, operatorzy i monterzy maszyn oraz pracownicy obrotu pieniężnego i obsługi klientów. Równowaga występowała w grupach: robotnicy pomocniczy w górnictwie, przemyśle, budownictwie, pracownicy przy pracach prostych w handlu i usługach, operatorzy maszyn i urządzeń wydobywczych i przetwórczych, kierowcy i operatorzy pojazdów i maszyn samojezdnych oraz pracownicy obsługi biurowej. Najwyższą nadwyżkę zanotowano w grupach: rolnicy i rybacy pracujący na własne potrzeby oraz średni personel rolnictwa i ochrony zdrowia.

Można stwierdzić, że powiat nie osiągnął poziomu rozwoju gospodarczego, który odpowiadałby wszystkim dostępnym zasobom oraz jego potencjałowi. Należy jednak odnotować wyraźne sygnały poprawy koniunktury gospodarczej, na które składają się przeanalizowane wskaźniki ekonomiczne m.in.:

- przyrost liczby podmiotów, w tym tak ważnych dla rozwoju gospodarczego spółek handlowych,
- duży wzrost produkcji sprzedanej przemysłu oraz udziału powiatu w tworzeniu wojewódzkiej wartości sprzedanej, najwyższa lokata w województwie pod względem wartości wskaźnika produkcji sprzedanej na 1 mieszkańca,
- wzrost nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach (aż o 101,7%),
- wyższa niż w 2004 r. wartość brutto środków trwałych.

Z przeprowadzonej analizy wynika również, że rozwój przedsiębiorczości w powiecie opierać się będzie na prężnym i dynamicznym sektorze małych i średnich przedsiębiorstw.

Firmy zlokalizowane na terenie powiatu goleniowskiego charakteryzują się określonymi, specyficznymi cechami. Są one zaangażowane przede wszystkim w szeroko rozumianą działalność usługową, przede wszystkim w ramach aktywności handlowej. Przeważają liczebnie mikroprzedsiębiorstwa, zarejestrowane w formie osoby fizycznej prowadzącej działalność gospodarczą. Znaczny udział w strukturze badanych firm mają przedsięwzięcia posiadające już znaczące doświadczenie w działalności gospodarczej, bowiem obecne są na rynku ponad 8 lat. Ocena perspektyw zmian na rynku pracy nie jest jednoznaczna, zarówno w odniesieniu do przewidywań krótko- (3 miesiące) oraz średniookresowych (12 miesięcy) – przeważają bowiem postawy wyczekujące.

Z uzyskanych wypowiedzi płynie konkluzja, że prowadzenie działalności gospodarczej utrudniają zarówno czynniki rynkowe (silna konkurencja, ograniczony popyt), jak i administracyjne (wysokie obciążenia na rzecz budżetu państwa, zbyt rozbudowana biurokracja), a pozytywne przykłady wsparcia uzyskanego ze strony instytucji publicznych występują rzadko. Z opinii przedstawicieli firm wynika, że dla większości z nich państwo (oraz różne jego agendy) nie dysponuje żadną interesującą ofertą (lub nie jest im ona znana) w zakresie wspierania działalności przedsiębiorczej. Generalnie firmy skoncentrowane są przede wszystkim na utrwalaniu swojego miejsca na rynku, współpraca oraz powiązania z innymi jednostkami gospodarczymi lub instytucjami publicznymi występuje w ograniczonym zakresie.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Jednym z najpoważniejszych problemów określających sytuację firm z terenu powiatu jest perspektywa ograniczania wydatków ponoszonych na rozwój firmy. Jedną z konsekwencji szczupłości zasobów finansowych, jakimi dysponuje większość z badanych przedsiębiorstw, jest niewielki udział firm stosujących w swojej działalności rozwiązania innowacyjne.

Należy odnotować, że sytuacji przedsiębiorstw i ich perspektyw rozwojowych nie należy rozpatrywać jedynie w kontekście ekonomicznym. Planując działania, których celem jest wsparcie rozwoju gospodarki, trzeba także uwzględniać zjawiska ze sfery społecznej. Wydaje się, że do kluczowych obszarów problemowych należą relacje przedsiębiorców z ich pracownikami a także instytucjami publicznymi oraz otoczenia biznesu. Wydaje się, że należy postulować działania, których efektem ma być zmiana sposobów myślenia, mentalności wielu spośród przedsiębiorców i przedstawicieli kadry zarządzającej – także w odniesieniu do praktycznej strony prowadzenia biznesu, zasad zarządzania, planowania strategicznego itd. Warto również odnotować, że przełamania wymagają antagonizmy występujące obecnie między grupami współtworzącymi sferę gospodarki (np. przedsiębiorcy-pracownicy, przedsiębiorcy-urzędnicy, przedsiębiorcy-banki).

Na podstawie przeprowadzonych badań można przedstawić następujące rekomendacje:

1) w poszczególnych grupach przedsiębiorstw, wyodrębnionych na podstawie liczby pracowników konieczne będzie zastosowanie odrębnych rozwiązań uwzględniających wewnętrzne zróżnicowanie sektora MŚP, szczególnie w odniesieniu do mikroprzedsiębiorstw, których jest najwięcej, a funkcjonują na zdecydowanie innych zasadach niż firmy małe i średnie;
2) usunięcia wymaga szereg barier instytucjonalnych i proceduralnych w procesie zakładania i prowadzenia działalności gospodarczej występujących zarówno na poziome lokalnym, jak i krajowym;
3) niezbędne jest prowadzenie wszechstronnej polityki informacyjnej (wewnętrznej i zewnętrznej) o podejmowanych przez instytucje publiczne działaniach, których celem jest wspieranie aktywności gospodarczej także poprzez gromadzenie i udostępnianie informacji o zewnętrznych możliwościach pozyskania środków finansowych na przedsięwzięcia o charakterze społecznym, gospodarczym, infrastrukturalnym (np. o pomocy finansowej w ramach środków europejskich, różnorodnych funduszy krajowych itp.);
4) ze względu na niski poziom innowacyjności badanych przedsiębiorstw, należy podjąć działania, których celem jest upowszechnienie tego zagadnienia np. poprzez organizowanie szkoleń z zakresu możliwości rozwoju przez innowacyjność (również poprzez wycieczki do innowacyjnych firm) oraz opracowanie, z uwzględnieniem podziału na branże, listy przykładów rozwiązań innowacyjnych łatwych do szybkiego praktycznego zastosowania – oferta oparta na zasadzie: zobacz i zastosuj.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

2. Powiat gryfiński

Wstęp

Podział terytorialny

Powiat gryfiński położony jest w południowo-zachodniej części województwa zachodniopomorskiego przy granicy polsko-niemieckiej. Graniczy on z powiatami: myśliborskim, polickim, pyrzyckim, stargardzkim i m. Szczecin. Powierzchnia powiatu gryfińskiego w 2008 r. wynosiła 1870 km^2, co stanowiło 8,2% powierzchni województwa, a mieszkało w nim 83,1 tys. ludności tj. 4,9% ogółu ludności województwa. Plasuje to powiat gryfiński odpowiednio na 1 i 4 miejscu w województwie.

W skład powiatu wchodzi 9 gmin: miejsko-wiejskie – Cedynia, Chojna, Gryfino, Mieszkowice, Moryń, Trzcińsko-Zdrój oraz wiejskie – Banie, Stare Czarnowo i Widuchowa. Wskaźnik ruralizacji przestrzennej, wyrażający udział powierzchni obszarów wiejskich w ogólnej powierzchni powiatu, wynosił w 2008 r. 98,1% i tym samym plasował powiat na 2 miejscu w województwie razem z powiatem goleniowskim. Odpowiednio wskaźnik urbanizacji przestrzennej kształtował się na poziomie 1,9% i lokował powiat gryfiński na 16 miejscu razem z powiatem goleniowskim.

Na terenie powiatu znajduje się 237 miejscowości, w tym 231 miejscowości wiejskich i 6 miast: Cedynia, Chojna, Gryfino, Mieszkowice, Moryń i Trzcińsko-Zdrój. Stolicą powiatu jest Gryfino. Powiat posiada dogodną sieć połączeń drogowych i kolejowych oraz wodnych.[8]

Rys. 1. Granice administracyjne powiatu gryfińskiego
Stan na 1.01.2009

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

[8] *Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego powiatu gryfińskiego*. Gryfin, 2001.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Struktura próby

Na badaną zbiorowość respondentów składali się przedstawiciele wyłonionych do badania przedsiębiorstw. Opisać ich można według zmiennych niezależnych takich jak: płeć, wiek, wykształcenie oraz stanowisko. Przyjęta metodologia badań powoduje, iż wartości cech przyjętych do opisu badanych osób odzwierciedla wartości tych cech w odniesieniu do wszystkich przedsiębiorców. W badanej populacji rozkład ze względu na płeć jest nieco niesymetryczny: w próbie przeważały kobiety stanowiąc 54,2%, mężczyźni natomiast to 45,8% badanych. Przebieg kolejnej zmiennej, wieku, jest nierównomierny, najliczniej reprezentowana jest kategoria od 46 do 55 lat – 29,2%, następnie od 26 do 35 lat – 26,0%, kolejna grupa, to osoby w wieku od 56 do 65 lat – 17,7%, a w wieku od 36 do 45 lat było 15,6% respondentów. W odniesieniu do wykształcenia badanych, dominują osoby z wykształceniem średnim – 48,9%, następną liczebnie grupą są osoby z wykształceniem wyższym – 38,5%, znacznie rzadziej reprezentowane są osoby z wykształceniem zawodowym – 12,5% i podstawowym – 2,1%. Ostatnią zmienną jest stanowisko respondenta, w badanej grupie: właścicielami było 59,4% respondentów, prezes/dyrektor to 4,2% natomiast osoba upoważniona do rozmów to 29,2% respondentów.

Analiza sytuacji społeczno-gospodarczej

Potencjał demograficzny

Jednym z podstawowych, a zarazem jednym z najważniejszych uwarunkowań rozwoju danego obszaru jest stan ludności i jego zmiany, bowiem z punktu widzenia podaży zasobów pracy to właśnie wielkość i struktura populacji ludności, a zwłaszcza dynamika jej zmian, kreują sytuację na lokalnym rynku pracy.

W latach 2004-2008 liczba ludności powiatu gryfińskiego nieznacznie wzrosła (o 0,2%). Powiat należy do obszarów słabo zaludnionych, średni wskaźnik zaludnienia w 2008 r. wynosił 44 osoby na km^2 (w województwie – 74) i od 2004 r. utrzymuje się on na identycznym poziomie.

W miastach powiatu gryfińskiego w 2008 r. mieszkało 37,7 tys. osób, co przełożyło się na wielkość wskaźnika urbanizacji demograficznej, który osiągnął wartość 45,4% i był niższy od średniej dla województwa (68,8%). W świetle przytoczonych danych powiat gryfiński jawi się jako region słabo demograficznie zurbanizowany, co jest zjawiskiem niekorzystnym. Liczne obserwacje wskazują, że im większy jest stopień urbanizacji, tym lepsze perspektywy rozwojowe ma dany region, miasta są bowiem centrami rozwoju gospodarczego regionu i to one przyciągają potencjalnych inwestorów.

Tab. 1. Wybrane cechy demograficzne w powiecie gryfińskim w latach 2004, 2006 i 2008

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2008
Ludność ogółem	82916	83037	83093
Wskaźnik urbanizacji demograficznej	45,8	45,8	45,4
Wskaźnik ruralizacji demograficznej	54,2	54,2	54,6
Gęstość zaludnienia na 1 km^2	44	44	44

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Szczególnie ważnym podziałem populacji jest struktura ludności według biologicznych grup wieku (0-14 lat, 15-64 lata oraz 65 lat i więcej). Podział ten pozwala wskazać stopień

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

zaawansowania demograficznej starości ludności danego obszaru. W latach 2004-2008 zbiorowość dzieci w wieku 0-14 lat zmniejszyła się o 1,4 tys., a jej udział w ogólnej liczbie ludności zmniejszył się z 18,4% do 16,7%. W kolejnej grupie ludności, tj. w wieku 15-64 lata, nastąpił wzrost liczby ludności z 59,1 tys. do 60,4 tys. Natomiast udział tej grupy wzrósł z 71,2% do 72,7%. Liczebność populacji ostatniej grupy, czyli w wieku 65 lat i więcej, zwiększyła się o 2,0%, natomiast jej udział wzrósł z 10,4% do 10,6%. Tendencje takie obserwowane są powszechnie w całym kraju. Spowodowane są one ogólnie obserwowanym spadkiem urodzeń, jak również wydłużaniem się przeciętnego trwania życia ludności. Występujący wzrost liczby ludności w wieku 65 lat i więcej oraz stałe zwiększanie się jej udziału świadczą o nasilaniu się procesu starzenia demograficznego ludności.

Z kolei podział ludności według ekonomicznych grup wieku jest ściśle związany z wnioskami dla procesów podażowych rynku pracy. W powiecie gryfińskim w 2008 r. odsetek ludności w wieku przedprodukcyjnym wynosił 20,9% (w województwie – 19,1%), w wieku produkcyjnym – 66,1% (w województwie – 65,9%), a w wieku poprodukcyjnym – 13,0% (w województwie – 15,0%). W latach 2004-2008 następował stopniowy wzrost udziału ludności w wieku produkcyjnym (o 1,3 pp.) i poprodukcyjnym (o 0,9 pp.), przy jednoczesnym zmniejszaniu się udziału ludności w wieku przedprodukcyjnym (o 2,3 pp.).

Ważną rolę w procesach demograficznych na danym terenie odgrywa ruch naturalny ludności. W 2008 r. w powiecie gryfińskim urodziło się 981 dzieci, a więc o 19,6% więcej niż w 2004 r. Na 1000 ludności w 2008 r. przypadało 11,7 urodzeń żywych (w województwie – 10,8), podczas gdy w 2004 r. było to 9,8. Na wzrost liczby urodzeń od 2004 r. wpływ miało wejście w wiek rozrodczy roczników wyżu demograficznego.

W badanym okresie w powiecie gryfińskim zanotowano wzrost umieralności o 0,4%. Wskaźnik liczby zgonów na 1000 ludności w 2008 r. wynosił 8,9 (w województwie – 9,7) i był identyczny jak w 2004 r. Powszechnie obserwowanym zjawiskiem są częstsze zgony mężczyzn niż kobiet. Odsetek zgonów mężczyzn w powiecie we wszystkich analizowanych latach przekraczał 50%.

Przyrost naturalny, mierzony różnicą między liczbą urodzeń żywych a zgonów, w powiecie gryfińskim w 2008 r. był dodatni (237 osób) i w porównaniu do 2004 r. wzrósł. W przeliczeniu na 1000 ludności jego wartość w 2008 r. kształtowała się na poziomie 2,8 (w województwie – 1,1), a w 2004 r. 0,9.

Tab. 2. Ruch naturalny ludności w powiecie gryfińskim w latach 2004, 2006 i 2008

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2008
Urodzenia żywe na 1000 ludności	9,8	10,4	11,7
Zgony ogółem na 1000 ludności	8,9	8,4	8,9
Przyrost naturalny na 1000 ludności	0,9	2,0	2,8

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Struktury demograficzne i społeczne ulegają dość zasadniczym zmianom w następstwie ruchu migracyjnego ludności. To właśnie migracje w perspektywie najbliższych lat będą miały znaczący wpływ na zmiany w liczbie i strukturze ludności. W powiecie gryfińskim w 2008 r. ogólne saldo migracji przyjęło wartość ujemną i wyniosło -178 osób, co było spowodowane

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

odpływem ludności do innych powiatów województwa bądź kraju. Saldo migracji na 1000 ludności wyniosło w powiecie -2,1 osoby, podczas gdy w województwie -0,8.

Diagnoza rynku pracy

Działające w powiecie przedsiębiorstwa postrzegane są jako strategiczny partner rynku pracy – głównie ze względu na możliwości tworzenia nowych miejsc pracy, co przy istniejącym poziomie bezrobocia nie pozostaje bez znaczenia. Praca jest również tym aspektem aktywności społeczeństwa, który najsilniej wpływa na zmiany jakości życia oraz możliwości przekształceń gospodarki w pożądanym kierunku.

Dostępne informacje o liczbie osób pracujących pochodzą z różnych źródeł, co w pewnym stopniu utrudnia analizę rynku pracy. Najpełniejsze dane uzyskać można z narodowych spisów powszechnych. Ponieważ są one przeprowadzane na ogół co dziesięć lat, istnieje potrzeba wykorzystania w analizie rynku pracy bieżącej sprawozdawczości, mimo że nie obejmuje wszystkich kategorii pracujących i uwzględnia różne grupowania wewnątrz populacji.

W powiecie gryfińskim w podmiotach zatrudniających więcej niż 9 osób (bez gospodarstw indywidualnych w rolnictwie oraz duchowieństwa, fundacji, stowarzyszeń i innych organizacji) pracowało w 2007 r. ponad 10,7 tys. osób, co oznacza spadek w porównaniu z 2004 r. o ok. 3,5%. Spadek ten dotyczył zarówno populacji kobiet, jak i mężczyzn.

Na 1000 mieszkańców w 2007 r. przypadało 129 pracujących w podmiotach zatrudniających powyżej 9 osób (przy średniej dla zachodniopomorskiego równej 193), co dało powiatowi 17 miejsce w województwie. Analiza wskaźnika pozwala zaobserwować spadek jego wartości w porównaniu z 2004 r. (jedyny powiat w województwie, w którym zanotowano taką tendencję).

Tab. 3. Pracujący i wynagrodzenia w powiecie gryfińskim w latach 2004, 2006 i 2007

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2007	2004=100
Pracujący w głównym miejscu pracy	11124	11250	10740	96,5
mężczyźni	5794	5726	5506	95,0
kobiety	5330	5524	5234	98,2
Pracujący łącznie z rolnictwem indywidualnym	13988	14114	13604	97,3
w % sektor rolniczy	24,9	24,8	25,8	103,6
przemysłowy	32,4	30,7	30,9	95,2
usługowy	42,7	44,5	43,3	101,6
Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w zł	2551,88	2690,10	2928,92	114,8

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Badanie, którym objęci są również pracujący w rolnictwie indywidualnym (lecz nadal bez uwzględnienia podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób) pokazało, iż w gryfińskim w 2007 r. pracowało 13,6 tys. osób. Struktura zatrudnienia według sektorów ekonomicznych ukazuje, iż 25,8% pracujących zajmowało się działalnością rolniczą (podczas gdy odsetek dla województwa wyniósł 11,8%), 30,9% – przemysłową i 43,3% – usługową. Od 2004 r. wzrosło nieznacznie zatrudnienie w sektorze rolniczym i usługowym, natomiast w przemysłowym spadło.

ZACHODNIOPOMORSKIE OBSERWATORIUM RYNKU PRACY
Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Pozytywnym zjawiskiem zauważalnym w powiecie jest przyrost przeciętnych miesięcznych wynagrodzeń brutto (w podmiotach zatrudniających powyżej 9 osób). W 2007 r. kwota przeciętnej płacy wyniosła w gryfińskim 2928,92 zł i było to więcej niż w 2004 r. o 14,8% (w województwie – o 17,7%). Średnie wynagrodzenie w powiecie było wyższe od przeciętnego w województwie (o ok. 313 zł). Pod względem poziomu płac powiat objął 3 lokatę (za polickim i Szczecinem).

W gryfińskim, podobnie jak w innych powiatach, problem bezrobocia na rynku pracy jest poważnym zjawiskiem społecznym oraz ekonomicznym. W 2008 r. bez pracy pozostawało 4410 osób (w tym kobiety stanowiły 62,6%). Od początku badanego okresu liczba bezrobotnych spadła o 54,4% (w województwie o 54,8%), przy czym spadek ten w większym stopniu dotyczył mężczyzn. Na wsi zamieszkiwało 62,3% bezrobotnych i zauważyć można tendencję pogłębiania się bezrobocia na wsi – odsetek osób nie posiadających pracy zamieszkujących tereny wiejskie był większy niż w 2004 r.

Stopa bezrobocia rejestrowanego w powiecie w 2008 r. wyniosła 17,8% (przy średniej wojewódzkiej równej 13,4%) i uplasowała gryfiński na 11 miejscu w zachodniopomorskim. W porównaniu z 2004 r. można zauważyć jej spadek.

Od początku badanego okresu zmniejszył się nieznacznie odsetek bezrobotnych bez prawa do zasiłku (o 3,9 pp., podczas gdy w województwie o 5,0 pp.), przy czym udział tej grupy w bezrobotnych ogółem jest niepokojąco duży – w 2008 r. wynosił 84,3% (w województwie 79,2%). W porównaniu z 2004 r. zanotowano wzrost odsetka osób bez pracy w wieku 55 lat i więcej (o 5,0 pp.) oraz 25-34 lata i minimalny w grupie 45-54 lata, a spadek w grupach wiekowych poniżej 25 roku życia i 35-44 lata. Wzrósł także udział bezrobotnych z wykształceniem średnim ogólnokształcącym i wyższym (oraz minimalnie – policealnym i średnim zawodowym), a uległ zmniejszeniu odsetek osób posiadających wykształcenie zasadnicze zawodowe oraz gimnazjalne i niższe.

Sytuacja na rynku pracy kształtuje się pod wpływem relacji podaży pracy (liczby ludności zainteresowanej i gotowej wykonywać pracę) i popytu na pracę – określonej liczby miejsc pracy, którą oferuje gospodarka w danych warunkach społeczno-ekonomicznych. Niedopasowanie ilościowe bądź strukturalne (jakościowe) popytu i podaży powoduje trudności na rynku pracy (bezrobocie lub niewykorzystane miejsca pracy). Z tego względu szczególnie pożądana jest analiza porównawcza obu kategorii. Niezwykle użyteczne staje się porównanie struktury zawodowej osób bezrobotnych i ofert pracy zgłaszanych do powiatowych urzędów pracy. To prowadzi do ustalenia zawodów deficytowych i nadwyżkowych na terenie danego rynku pracy.

Zawodami deficytowymi w 2008 r. wyodrębnionymi według dużych grup zawodów były w powiecie gryfińskim te z grup: pracownicy obsługi biurowej oraz pracownicy przy pracach prostych w handlu i usługach. Równowaga występowała w grupie nauczycieli praktycznej nauki zawodu i instruktorów. Najwyższą nadwyżkę zanotowano w przypadku takich grup, jak: robotnicy pomocniczy w rolnictwie, rolnicy i rybacy pracujący na własne potrzeby oraz kierownicy małych i średnich zakładów pracy. W porównaniu z 2004 r. ogólny wskaźnik intensywności nadwyżki wzrósł w minimalnym stopniu, a jego poziom należał do najniższych w województwie.

Przedsiębiorczość

O sile gospodarki danego regionu i jego potencjale decyduje ilość i struktura efektywnie działających podmiotów gospodarczych. W powiecie gryfińskim w 2008 r. w rejestrze REGON

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

zarejestrowanych było 8,1 tys. podmiotów gospodarki narodowej, które stanowiły zaledwie 3,8% ogółu podmiotów w województwie. W porównaniu do 2004 r. ich liczba na tym obszarze wzrosła o 8,0%, podczas gdy w województwie o 5,5%. Spośród ogółu podmiotów funkcjonujących na terenie powiatu w 2008 r. ponad 97% należało do sektora prywatnego.

Rozpatrując konkurencyjność powiatu gryfińskiego pod względem nasycenia przedsiębiorczością, można zauważyć, że plasuje się on dopiero na 16 miejscu w województwie. Średnio na 1000 mieszkańców przypadało na tym terenie 96,9 podmiotów, podczas gdy w województwie 125,9. Można więc stwierdzić, że powiat gryfiński, jest słabo rozwiniętym pod względem przedsiębiorczości.

Tab. 4. Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON w powiecie gryfińskim w latach 2004, 2006 i 2008

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2008
Podmioty ogółem	7454	7827	8050
na 1000 ludności	89,9	94,3	96,9
w % sektor: rolniczy	5,0	5,1	5,1
przemysłowy	24,5	26,6	28,9
usługowy	70,5	68,3	66,0

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Przeprowadzona analiza struktury podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON według liczby pracujących wskazuje na dominację podmiotów mikro, tj. zatrudniających do 9 osób, które w 2008 r. stanowiły ponad 95% ogółu jednostek funkcjonujących na terenie powiatu. Podmioty małe, o liczbie zatrudnionych od 10 do 49 osób stanowiły 3,7%, a podmioty średnie 0,7%. Struktura podmiotów gospodarki narodowej według klas wielkości w powiecie była typowa dla całego województwa. W porównaniu do 2004 r. w powiecie zanotowano wzrost liczby podmiotów mikro i małych, a spadek liczby podmiotów średnich.

Analizując podmioty gospodarki narodowej według form prawnych odnotowano, że w 2008 r. w strukturze podmiotów gospodarczych funkcjonujących na terenie powiatu najliczniejszą grupę reprezentowały osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, które stanowiły 81,2%, w następnej kolejności znalazły się spółki handlowe – 5,3%, stowarzyszenia i organizacje społeczne – 2,5%, spółdzielnie – 0,5% oraz fundacje – 0,1%.

Duże znaczenie z punktu widzenia rozwoju gospodarczego danego obszaru ma udział spółek handlowych, które posiadają formę organizacyjno-prawną najbardziej dostosowaną do prowadzenia działalności na większą skalę, a wskaźnik nasycenia tymi spółkami na 10000 mieszkańców odzwierciedla poziom stabilności gospodarczej danego terenu. W 2008 r. na 10000 mieszkańców powiatu przypadało 51,0 spółek handlowych, co plasowało powiat na 7 miejscu w województwie. Ich liczba w porównaniu do 2004 r. wzrosła o 12,2%. Z kolei poziom nasycenia obszaru spółkami z udziałem kapitału zagranicznego świadczy o korzystnym lub niekorzystnym klimacie dla inwestorów i warunkach inwestowania. Według stanu na dzień 31.12.2008 r. na terenie powiatu funkcjonowało 211 takich spółek, co w przeliczeniu na 10000 mieszkańców dało 25,4 jednostki. Spółki z udziałem kapitału zagranicznego stanowiły 49,8% ogółu spółek handlowych w powiecie, a ich liczba w porównaniu do 2004 r. wzrosła o 0,5%.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Analizując strukturę podmiotów gospodarki narodowej według sektorów ekonomicznych zaobserwowano, że w 2008 r. w powiecie gryfińskim najwięcej jednostek prowadziło działalność w sektorze usługowym, tj. 5,3 tys. co stanowiło 66,0% wszystkich zarejestrowanych podmiotów na tym terenie. Tak duży udział podmiotów sektora usługowego jest cechą charakterystyczną dla całego kraju, bowiem sektor ten uznawany jest za główną sferę współczesnej gospodarki. Usługi o charakterze rynkowym świadczyło 59,4% ogółu podmiotów w powiecie, a o charakterze nierynkowym 6,5%. Udział podmiotów zarejestrowanych w sektorze przemysłowym wyniósł ponad 28%. Duży udział przemysłu jest zjawiskiem pozytywnym, gdyż firmy zajmujące się działalnością produkcyjną zatrudniają średnio znacznie więcej osób niż firmy w innych sektorach. Praktyka gospodarcza ponadto wskazuje, że jedno miejsce w sferze produkcji uruchamia kolejne miejsca pracy w handlu i usługach. Natomiast liczba podmiotów zarejestrowanych w sektorze rolniczym wyniosła 0,4 tys., co stanowiło zaledwie 5,1% ogółu podmiotów w powiecie. Wydaje się to być zjawiskiem korzystnym z punktu widzenia rozwoju gospodarczego powiatu, bowiem im większe jest uzależnienie regionalnej gospodarki od rolnictwa tym szanse na szybki awans cywilizacyjny są mniejsze.

Biorąc pod uwagę liczbę podmiotów według sekcji Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD) należy stwierdzić, że prawie 58% firm funkcjonujących na omawianym terenie w 2008 r. należało do trzech sekcji: handel i naprawy, obsługa nieruchomości i firm oraz budownictwo.

Dane statystyczne obrazujące dynamikę powstawania i zamykania już istniejących firm często są uznawane, oprócz dynamiki wzrostu PKB, jako główne informacje o kondycji gospodarki. Wskaźnik dynamiki liczby nowych podmiotów zarejestrowanych w kolejnych latach traktuje się bowiem jako swego rodzaju „barometr" charakteryzujący stan koniunktury gospodarczej.[9] W 2008 r. na terenie powiatu gryfińskiego w rejestrze REGON zarejestrowano 906 nowych podmiotów, co dało 10,9 jednostek nowo zarejestrowanych na 1000 ludności (w województwie – 11,1). Porównując strukturę branżową według sekcji PKD, stwierdzono, iż najwięcej firm wpisano do rejestru w sekcjach: budownictwo – 29,5%, handel i naprawy – 22,3%, przetwórstwo przemysłowe – 10,8% oraz obsługa nieruchomości i firm – 10,7%, co jest trendem powszechnie obserwowanym w ostatnich latach w całym kraju.

W 2008 r. z rejestru REGON wykreślono w powiecie gryfińskim 780 firm. Na 1000 osób wynosiło to 9,4 jednostek (w województwie – 9,6). Biorąc pod uwagę sekcje PKD zanotowano, iż w sekcjach: handel i naprawy, budownictwo, przetwórstwo przemysłowe oraz obsługa nieruchomości i firm notuje się największą liczbę jednostek wyrejestrowujących się. Należy jednak podkreślić, że w okresie tym więcej firm zostało zarejestrowanych niż wykreślonych.

Tab. 5. Podmioty gospodarki narodowej nowo zarejestrowane i wyrejestrowane z rejestru REGON w powiecie gryfińskim w latach 2004, 2006 i 2008

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2008
Podmioty nowo zarejestrowane ogółem	539	855	906
na 1000 ludności	6,5	10,3	10,9
Podmioty wyrejestrowane ogółem	517	571	780
na 1000 ludności	6,2	6,9	9,4

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

[9] *Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2006-2007*. Opracowanie przygotowane przez Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2007.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Za pomocą analizy przesunięć udziałów (*shift-share*) określić można poziom konkurencyjności powiatu gryfińskiego w odniesieniu do województwa zachodniopomorskiego pod względem liczby podmiotów gospodarki narodowej według sekcji PKD. Przy założeniu, że powiat rozwija się na takim samym lub podobnym poziomie jak województwo, otrzymano wysoki oczekiwany wzrost zmiennej PO (potencjału obszaru powiatu). Składowa SP informująca o wielkości zmian w stosunku do województwa pokazuje, iż występujące w powiecie trendy zmian liczby podmiotów gospodarczych są szybsze niż w województwie, zwłaszcza w sekcji budownictwo (F). Poziom konkurencyjności obszaru (KO), odzwierciedlający różnice między wskaźnikiem wzrostu w powiecie w stosunku do województwa jest wysoki, a dodatnia jego wartość wskazuje na wysoką konkurencyjność powiatu. Ogólne przesunięcie (PC) jest dodatnie, co świadczy o pozytywnych tendencjach w powiecie, na tle ogólnego poziomu rozwoju województwa.

Produkcja sprzedana przemysłu

Stopień uprzemysłowienia powiatu można określić między innymi poprzez obserwację produkcji sprzedanej przemysłu. Niestety ze względu na konieczność zachowania tajemnicy statystycznej nie jest możliwe uzyskanie danych i analizowanie tego obszaru aktywności gospodarczej w gryfińskim w badanym okresie.

Inwestycje i środki trwałe

Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach umożliwiają utrzymanie produkcji na dotychczasowym poziomie, a także jej wzrost. Zwiększanie się poziomu nakładów może więc świadczyć o zwiększaniu zdolności produkcyjnych firm oraz ich rozwoju, co w dłuższym okresie zapewnić może korzyści dla całej gospodarki regionu.

Nakłady finansowe lub rzeczowe, których celem jest stworzenie nowych środków trwałych lub ulepszenie (przebudowa, rozbudowa, rekonstrukcja lub modernizacja) istniejących obiektów majątku trwałego, a także nakłady na tzw. pierwsze wyposażenie w firmach zatrudniających powyżej 9 osób w gryfińskim wyniosły w 2007 r. 161,5 mln zł i były wyższe od tych poniesionych w 2004 r. o 74,4%.

Najwyższe nakłady poniesiono w sektorze przemysłowym, a następnie w usługowym (w tym głównie w usługach rynkowych) i rolniczym. Od 2004 r. nakłady ponoszone w rolnictwie i sektorze przemysłowym wzrosły, natomiast w usługach uległy zmniejszeniu. Wielkość nakładów inwestycyjnych w przeliczeniu na 1 mieszkańca, równa 1941 zł, była niższa niż przeciętna w województwie i uplasowała gryfiński na 9 miejscu pośród pozostałych powiatów.

Wartość nakładów poniesionych na zakup lub wytworzenie środków trwałych (czyli wartość początkowa, brutto) w 2007 r. wyniosła w powiecie 3795,8 mln zł i była wyższa niż w 2004 r. o 6,8%. Najwyższą wartość brutto środków trwałych zanotowano w sektorze przemysłowym, a następnie w usługowym (w tym głównie w usługach rynkowych) i rolniczym. W porównaniu z 2004 r. nakłady na środki trwałe w sektorze przemysłowym wzrosły, a w rolniczym i usługowym zmniejszyły się. Pod względem poziomu wartości brutto środków trwałych na 1 mieszkańca w 2007 r. gryfiński objął 2 lokatę w województwie (za polickim).

Regionalny Barometr Gospodarki

Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Tab. 6. Nakłady inwestycyjne i wartość brutto środków trwałych w przedsiębiorstwach w powiecie gryfińskim w latach 2004, 2006 i 2007

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2007	2004=100
Nakłady inwestycyjne w mln zł	92,6	178,2	161,5	174,4
w % sektor: rolniczy	9,6	5,8	11,8	122,9
przemysłowy	69,5	83,4	72,1	103,7
usługi rynkowe	20,6	10,5	15,9	77,2
usługi nierynkowe	0,3	0,3	0,2	66,7
na 1 mieszkańca w zł	1115	2150	1941	174,1
Wartość brutto środków trwałych w mln zł	3553,0	3698,4	3795,8	106,8
w % sektor: rolniczy	3,7	3,2	3,4	91,9
przemysłowy	87,4	87,7	88,4	101,1
usługi rynkowe	8,8	8,9	8,0	90,9
usługi nierynkowe	0,1	0,2	0,2	200,0
na 1 mieszkańca w zł	42851	44539	45713	106,7

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Budżety jednostek samorządu terytorialnego

Możliwości dofinansowywania działań w powiecie mogą być określone poprzez analizę wielkości dochodów, a zwłaszcza wydatków budżetów jednostek samorządu terytorialnego (zarówno powiatu, jak i gmin wchodzących w jego skład).

W 2008 r. powiat gryfiński otrzymał na realizację swoich zadań 59,8 mln zł (o 25,2% więcej niż na początku badanego okresu). W przeliczeniu na 1 mieszkańca było to 720,55 zł – 17 lokata wśród powiatów ziemskich. Wydatki wyniosły 63,0 mln zł, z czego zaledwie 5,7% stanowiły wydatki majątkowe inwestycyjne. Dynamika wzrostu dochodów (w porównaniu z 2004 r.) była w powiecie wyższa niż wydatków. Wysokość wydatków w przeliczeniu na 1 mieszkańca uplasowała powiat na 16 miejscu wśród powiatów ziemskich.

Tab. 7. Dochody i wydatki budżetu powiatu i budżetów gmin wchodzących w skład powiatu gryfińskiego w latach 2004, 2006 i 2008 w zł

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2008	2004=100
Dochody budżetu powiatu	47767876,00	51863531,37	59819504,65	125,2
na 1 mieszkańca	575,47	626,27	720,55	125,2
Wydatki budżetu powiatu	51998099,00	53332928,50	62971576,28	121,1
na 1 mieszkańca	626,44	644,02	758,52	121,1
Dochody budżetów gmin	171251958,00	179544122,69	209382382,12	122,3
na 1 mieszkańca	2063,13	2168,07	2522,10	122,2
Wydatki budżetów gmin	169523817,00	182071820,87	210498708,38	124,2
na 1 mieszkańca	2042,31	2198,59	2535,55	124,2

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Budżety gmin wchodzących w skład powiatu gryfińskiego w 2008 r. uzyskały łącznie dochody równe 209,4 mln zł, a kwota dochodów na 1 mieszkańca uplasowała powiat na 12 miejscu w województwie wśród powiatów ziemskich. Gminy wydały 210,5 mln zł, w tym wydatki majątkowe inwestycyjne stanowiły średnio 11,5% ogółu wydatków budżetów tych jednostek terytorialnych. W porównaniu z 2004 r. wydatki gmin wzrosły w większym stopniu niż ich dochody.

Wyniki badań własnych

Przedsiębiorcy i ich firmy – charakterystyka prowadzonej działalności

Obserwując stan aktywności gospodarczej przedsiębiorstw z terenu powiatu, wyraźnie widać lata większej i mniejszej dynamiki w tym zakresie. Pod względem liczby rejestrowanych podmiotów gospodarczych intensywne były zwłaszcza lata 1989-2001, wówczas przybyło aż 59,4% przedsiębiorstw (rys. 2). W kolejnych latach następuje gwałtowne zmniejszenie liczby powoływanych do życia przedsięwzięć gospodarczych. Warto zauważyć, że przedstawiane dane nie obrazują bezwzględnego przyrostu liczby przedsiębiorstw – wiadomo bowiem, że w tym samym czasie określona liczba firm została zlikwidowana. Z zestawienia wynika, że obecnie funkcjonujące w powiecie firmy, to przede wszystkim przedsięwzięcia, które posiadają już pewne doświadczenie związane z funkcjonowaniem na rynku ponad 8 lat – także w czasie niskiej koniunktury na rynku.

Rys. 2. Rok powstania firmy

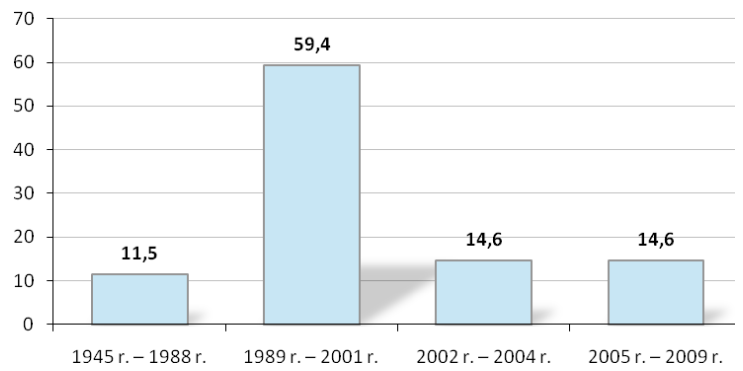

Źródło: *Badania własne.*

Następną zmienną opisującą badaną populację jest wielkość przedsiębiorstw. W tym zakresie zdecydowanie przeważają mikro-przedsiębiorstwa zatrudniające do 9 pracowników, stanowiąc 84,4% wszystkich badanych przedsiębiorstw, kolejno występują firmy małe – 13,5% oraz średnie – 2,1%.

Ze względu na formę działalności, w omawianym powiecie dominują przedsiębiorstwa jednoosobowe – 81,3%, 17,7% przedsiębiorstw to spółki, (z których spółki z ograniczoną odpowiedzialnością stanowiły 10,4%, spółki jawne – 3,1%, spółki akcyjne – 2,1%, spółki cywilne i komandytowe – po 1,0%). Odnotowano też występowanie jednej spółdzielni.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Struktura podmiotów gospodarczych, zgodna z klasyfikacją PKD (Polska Klasyfikacja Działalności), wyraźnie ukazuje (charakterystyczną dla całego kraju tendencję) dominację przedsiębiorstw o charakterze usługowym. Szczegółowy ranking reprezentowanych w powiecie branż według sekcji PKD przedstawia się następująco:

- przedsiębiorstwa z branży handlowej – 21,9%,
- przedsiębiorstwa z branży hotele i restauracje – 16,7%,
- przedsiębiorstwa z branży usługowej – 15,6%,
- przedsiębiorstwa z branży budowlanej – 12,5%,
- przedsiębiorstwa z branży ochrona zdrowia i pomoc społeczna – 7,3%,
- przedsiębiorstwa z branży pośrednictwo finansowe – 6,3%,
- przedsiębiorstwa z branży rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo – 5,2%,
- przedsiębiorstwa z branży przetwórstwa przemysłowego – 4,2%,
- przedsiębiorstwa z branży edukacyjnej – 4,2%,
- przedsiębiorstwa z branży transport, gospodarka magazynowa i łączność – 3,1%,
- przedsiębiorstwa z branży rybackiej – 1,0%,
- przedsiębiorstwa z branży obsługa nieruchomości, wynajem i usługi związane z prowadzeniem działalności gospodarczej – 1,0%,
- przedsiębiorstwa z branży administracja publiczna i obrona narodowa – 1,0%.

Poziom i struktura zatrudnienia – ruch kadr

Czynnikiem, który buduje pozycję firmy są pracownicy w niej zatrudnieni, a do kluczowych zagadnień w tej kwestii należy wykształcenie kadry. Wykształcenie pracowników jest istotną zmienną w kontekście opisu przedsiębiorstw. To właśnie ono, obok nabytych umiejętności i doświadczeń zawodowych stwarza pole racjonalnego i efektywnego funkcjonowania firm, zwiększając ich szanse rynkowe, a w efekcie warunkując sukces rynkowy.

Struktura poziomu wykształcenia w badanych firmach powiatu przedstawia się następująco: 33,3% stanowią firmy zatrudniające osoby z wykształceniem wyższym, 39,7% z wykształceniem średnim, 24,6% z wykształceniem zawodowym. Dodatkowo 2,4% firm zatrudnia osoby z wykształceniem podstawowym.

Istotnym dla charakterystyki przedsiębiorstw jest wskaźnik ruchu kadr. Jest to proces wielokierunkowy, najistotniejsze jego elementy (obok przemieszczania pracowników w pionie i poziomie), to przyjęcia, odejścia i zwolnienia. W odniesieniu do 2008 roku w 7,3% firm powiatu zmniejszono zatrudnienie, natomiast 5,2% je zwiększyło. W największej liczebnie grupie przedsiębiorstw – 87,5% ruchu kadr nie odnotowano. Głównymi przyczynami zmniejszenia liczby pracowników (w tych przedsiębiorstwach gdzie dochodziło do zmian) były:

- kwestie zewnętrzne:
  - problem ze zbyciem produktów i usług – 14,3%,
  - nieopłacalność produkcji i sprzedaży – 28,6%,
  - sezonowy charakter pracy – 14,3%.
- kwestie wewnętrzne:
  - odejście na własną prośbę – 28,6%,
  - brak funduszy – 14,3%.

Z kolei wzrost zatrudnienia w firmie był spowodowany albo rozszerzeniem zakresu działalności przedsiębiorstwa albo zwiększeniem popytu na produkty i usługi.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Dane wskazują, iż podejście do zatrudnienia w firmach jest elastyczne, kiedy jest konieczność firmy tną koszty redukując zatrudnienie, oprócz tego w omawianym powiecie widzimy naturalne czynniki tłumaczące ruch kadr w firmach (emerytura, zwolnienia na własną prośbę). Warto podkreślić, iż duża fluktuacja kadr nie jest czynnikiem korzystnym dla efektywności przedsiębiorstw, a wręcz ma ujemne konsekwencje w odniesieniu do przedsiębiorstw.

Deklarowana dynamika w zakresie zatrudnienia w odniesieniu do najbliższych 3 oraz 12 miesięcy jest zadawalająca, niewielki odsetek respondentów (1,0%) zapowiada zmniejszenie poziomu zatrudnienia i to tylko w ciągu 3 miesięcy. Pewne zróżnicowanie respondenci deklarują w zakresie utrzymania zatrudnienia na stałym poziomie, w odniesieniu do 3 miesięcy jest to 87,5%, w odniesieniu do 12 miesięcy, nieco mniej – 81,1%. Wzrost zatrudnienia w ciągu 3 i 12 miesięcy przewiduje odpowiednio 6,3% i 7,4% respondentów. Nie umie przewidzieć dynamiki w zakresie zatrudnienia 5,2% badanych w odniesieniu do trzech miesięcy oraz 11,6% w odniesieniu do nadchodzących 12 miesięcy (rys. 3).

Rys. 3. Planowane zmiany w zatrudnieniu

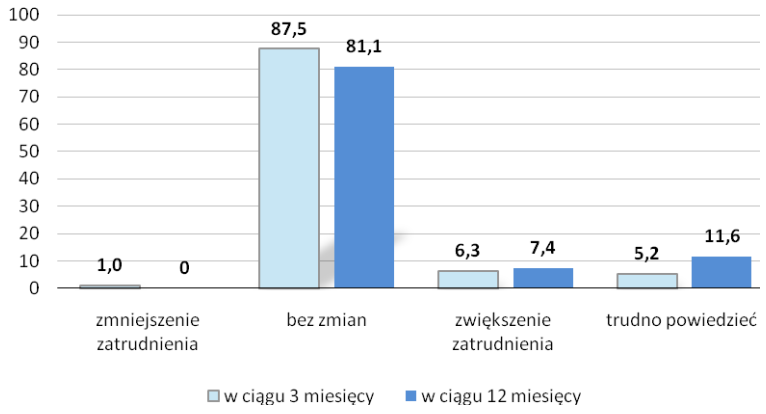

Źródło: *Badania własne.*

W zależności od sekcji PKD, w której operuje przedsiębiorca, perspektywy działalności są zróżnicowane. Firma przewidująca redukcję miejsc pracy należy do sekcji O – Działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna, pozostała (rys. 4). Jednakże zdecydowanie dominują postawy wyczekujące, których przejawem są deklaracje: zatrudnienie nie ulegnie zmianie oraz trudno powiedzieć. Należy jednakże odnotować, że pewne ożywienie, którego symptomem ma by zwiększenie zatrudnienia pojawić się ma w odniesieniu do sekcji F – Budownictwo; J – Pośrednictwo finansowe; M – Edukacja; N – Ochrona zdrowia i pomoc społeczna oraz O – Działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna, pozostała.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Rys. 4. Planowane zmiany w zatrudnieniu w perspektywie najbliższych trzech miesięcy z uwzględnieniem sekcji PKD (dane w wartościach bezwzględnych)

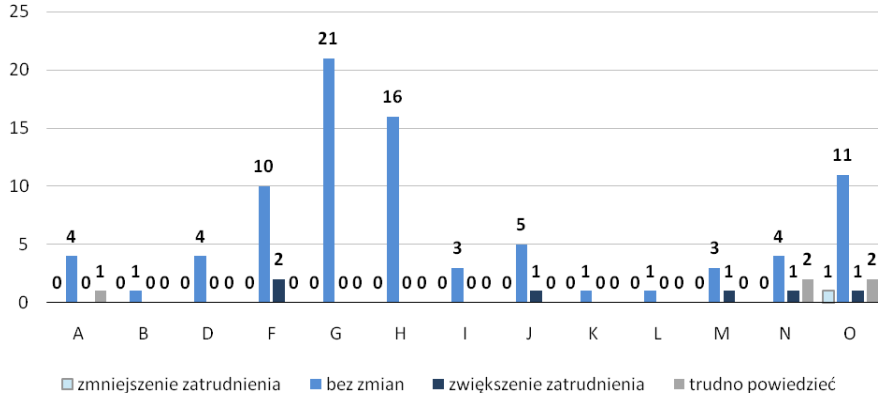

Źródło: *Badania własne.*

Proces naboru i zatrudnianie nowych pracowników jest istotnym elementem warunkującym efektywne funkcjonowanie przedsiębiorstw. W odniesieniu do powiatu gryfińskiego największym wskaźnikiem zapotrzebowania cieszą się pracownicy przy pracach prostych, następnie operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń oraz w pojedynczych przypadkach pracownicy biurowi, specjaliści nauk przyrodniczych i ochrony zdrowia, wyżsi urzędnicy i kierownicy.

Zgodnie z poszukiwanymi specjalnościami kwalifikacje zawodowe ewentualnych pracowników miałyby dotyczyć: wykształcenia średniego technicznego zgodnego z profilem działania firmy – 25%, a także stażu pracy w danym kierunku – 18,8% oraz wykształcenia zasadniczego zawodowego, zgodnego z profilem działalności firmy, posiadania kursów kwalifikacyjnych do pracy, uprawnień do prowadzenia pojazdów kat. C, E i uprawnień do obsługi maszyn i urządzeń – po 12,5%; a także wykształcenia wyższego, kierunkowego zgodnego z profilem działalności firmy i znajomości języka obcego, nabytej w formalnym kształceniu – po 6,3%.

Poszukiwanie nowych pracowników może dokonywać się z wewnętrznych zasobów przedsiębiorstwa – tzw. rekrutacja wewnętrzna – oraz poprzez rekrutację zewnętrzną, poszukiwania pracowników odbywają się na zewnętrznym rynku pracy. W odniesieniu do firm działających na terenie powiatu analizie podlegał proces zewnętrznej rekrutacji. Poszukujące pracowników firmy omawianego powiatu stosują następujące strategie: w odniesieniu do tradycyjnych form pośrednictwa uzyskano następujące wskazania - 17,6% przedsiębiorców korzysta z ogłoszeń w prasie; ogłoszenia w internecie zamieszcza 16,2%; 12,5% firm poszukuje pracowników przez PUP. Natomiast 10,3% firm przy rekrutacji opiera się na rekomendacjach innych osób, a w 8,8% przypadków osoby zainteresowane same przychodzą do firmy. Pozostała grupa – ponad 34% deklarowała, iż w ogóle nie poszukuje pracowników.

Potencjał rozwojowy firm – system wynagradzania, podnoszenie kwalifikacji, stan wyposażenia

Jednym z ważniejszych parametrów charakteryzujących potencjał rozwojowy firm jest poziom wynagrodzeń, niestety jest to zmienna tzw. wrażliwa, trudno poddająca się analizie –

Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

zwykle bowiem nie wszyscy respondenci są skłonni rozmawiać o tego typu zagadnieniach. W odniesieniu do powiatu gryfińskiego w odniesieniu do obu okresów około 24% i 29% respondentów odmówiło odpowiedzi. Z otrzymanych deklaracji wynika, iż wynagrodzenia w trakcie minionego, jak i obecnego roku uzyskały następujący poziom dynamiki: o ile w 2008 roku w 18,8% przypadków wynagrodzenia pracowników zostały zwiększone, o tyle w 2009 było tak tylko w 3,2% przypadków. W kontekście trwającego kryzysu finansowego pozytywnym faktem jest deklaracja o pozostawieniu poziomu wynagrodzeń bez zmian; w 2008 r. 55,2% respondentów utrzymało wynagrodzenia na stałym poziomie, natomiast w odniesieniu do 2009 r. utrzymanie zarobków na dotychczasowym poziomie zadeklarowało 67,4% firm. (tab. 8).

Tab. 8. Dynamika zmian wynagrodzeń w latach 2008 i 2009

WYNAGRODZENIA	2008	2009
Zostały zwiększone	18,8	3,2
Zostały zmniejszone	2,1	0
Bez zmian	55,2	67,4
Odmowa odpowiedzi	24,0	29,5

Źródło: *Badania własne.*

Istotnym, choć najczęściej niedocenianym, elementem budującym potencjał rozwojowy firm jest szkolenie pracowników. Jest to także fundamentalny element świadomego zarządzania zasobami ludzkimi. Oczywiście to element kosztogenny, ale w dłuższej perspektywie czasowej zwiększa efektywność firmy. W odniesieniu do powiatu należy wskazać, iż odsetek przedsiębiorstw korzystających ze szkoleń jest stosunkowo wysoki i wynosi 39,6%, natomiast firm, które nie wysyłają swoich pracowników na zewnętrzne szkolenia było 58,3%.

Przedsiębiorstwa korzystające ze szkoleń wysyłały swoich pracowników głównie na kursy z zakresu: BHP, finanse, obsługa maszyn i urządzeń, marketing, księgowość, obsługa komputera, szkolenia farmaceutyczne, zarządzanie, sprzedaż i obsługa klienta oraz branżowe.

Powyższa lista zagadnień wskazuje, iż przedsiębiorstwa kierując na nie pracowników zabezpieczają interes zakładu pracy, ale i wyposażają swoich pracowników w specjalistyczną wiedzę, z której będą oni mogli czerpać w trakcie swojej kariery zawodowej. Warto zwrócić uwagę, na szeroki zakres oraz zróżnicowanie tematyki pożądanych kursów i szkoleń – wydaje się świadczyć ona o świadomości potrzeb w zakresie podnoszenia kwalifikacji pracowniczych – przedstawiciele badanych firm, a przynajmniej licząca się ich część, najwyraźniej docenia wagę tego procesu.

Współcześnie, w dobie rosnącego znaczenia techniki, każdemu przedsiębiorstwu nieodzownie powinien towarzyszyć rozwój technologiczny. Istotnymi cechami, pozwalającymi pośrednio oszacować nowoczesność firm jest wiek stosowanej w przedsiębiorstwie technologii oraz wiek urządzeń w parku maszynowym. Stosowane w przedsiębiorstwach powiatu technologie są następujące: 45,3% przedsiębiorstw użytkuje nowoczesne linie technologiczne zakupione w latach 2008/2009, 31,6% zakupione w ciągu pięciu ostatnich lat, natomiast w 5,3% przedsiębiorstw stosowane są linie technologiczne zakupione przed 2004 rokiem.

Z kolei w zakresie nowoczesności parku maszynowego dane przedstawiają się następująco:

– maszyny i urządzenia nowoczesne – zakupione w 2008/2009 są udziałem – 50,0% firm,

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

- maszyny i urządzenia użytkowane od 3 do 6 lat są udziałem – 37,5% firm,
- maszyny i urządzenia użytkowane od 7 do 10 lat są udziałem – 6,3% firm,
- maszyny i urządzenia użytkowane przeszło 10 lat są udziałem – 2,1% firm.

Powyższe dane pozwalają ocenić, iż potencjał technologiczny przedsiębiorstw powiatu jest w miarę korzystny. Co więcej, z prezentowanych danych wyłania się obraz firm, które starają się nadążać za wyzwaniami rynku, dostosowując stosowane rozwiązania oraz urządzenia do nowoczesnych wymogów. Jednakże nieco zastanawiające jest, że 17,9% respondentów nie umiało określić stosowanej w firmie technologii a 4,2% nie potrafiło określić technologicznego stanu parku maszynowego wykorzystywanego w firmie. Sytuacja ta skłania do refleksji, iż ci właśnie respondenci nie chcieli się przyznać do postrzeganego negatywnie zacofania w stosowanych rozwiązaniach. Kategorii tej nie można jednoznacznie zaliczyć do grupy przedsiębiorstw wskazującej na korzystanie z maszyn i urządzeń użytkowanych ponad 10 lat, należy jednak domniemywać, że znaczny udział w niej mają właśnie takie firmy.

B. Rynkowy wymiar prowadzonej działalności – powiązania przedsiębiorstw z otoczeniem

Wymiary konkurencyjności przedsiębiorstw

Podstawą utrzymania się na rynku jest zdolność przedsiębiorstw do efektywnego gospodarowania w warunkach konkurencji. Ważne staje się poznanie wymiarów konkurencyjnego działania. Jednym z takich czynników jest już sam wybór miejsca inicjatywy gospodarczej. Dla badanych przedsiębiorstw wybór miejsca lokalizacji firmy w powiecie gryfińskim był efektem:

- miejsca zamieszkania właściciela – 33,0%,
- oceny, iż powiat gryfiński to dobra lokalizacja – 24,4%,
- dostępności siły roboczej – 21,5%,
- dostępności rynków – 12,4%,
- dostępności zaopatrzenia – 4,3%.

Dominujące znacznie subiektywnych powodów zlokalizowania działalności firmy w powiecie (miejsce zamieszkania właściciela) w przypadku sektora MŚP jest właściwie oczywistością. Jednakże pozostałe odpowiedzi pozwalają na wskazanie czynników sprzyjających prowadzonej działalności. Badani oceniają, że jedną z najważniejszych zalet powiatu jest dobra lokalizacja, która zapewne wiąże się z dostępnością rynków.

Kolejnym czynnikiem przesądzającym o pozycji rynkowej przedsiębiorstwa jest jego zdolność do uzyskiwania i utrzymywania tzw. przewag konkurencyjnych, czyli zwiększenie stopnia niezależności działania od konkurentów oraz stopniowego rozszerzenie zakresu i pola działania. Jest to bardzo istotny czynnik, bowiem słabość wielu firm nie polega na słabości produktu lub technologii, lecz na niedociągnięciach w procesie przekształcania wiedzy i umiejętności firmy właśnie w przewagę konkurencyjną na rynku.

Z zaprezentowanych danych wynika, iż przedsiębiorstwa powiatu dążą do nadania elementom marketingowym takim jak marka, wizerunek, kultura organizacyjna, produkt cech wyższej jakości niż konkurencja, przy jednoczesnym przywiązywaniu do jakości potencjalnych klientów – strategia budowania przewagi jakościowej (rys. 5). Prezentowane dane uwidaczniają bardzo duży poziomo rozdrobnienia, jeśli chodzi o liczbę wskazań na poszczególne kategorie, świadczyć to może o tym, że firmy bardzo indywidualnie określają swoją przewagę konkurencyjną – fakt prowadzenia działalności w tej samej przestrzeni (powiat) zdaje się nie skutkować powstaniem wspólnej platformy budowania konkurencyjności. Należy jednak zwrócić

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

uwagę, że stosunkowo liczna grupa respondentów – 9,6% nie potrafiła określić, jakie są główne czynniki umożliwiające uzyskanie przewagi konkurencyjnej.

Rys. 5. Przewagi konkurencyjne badanych firm

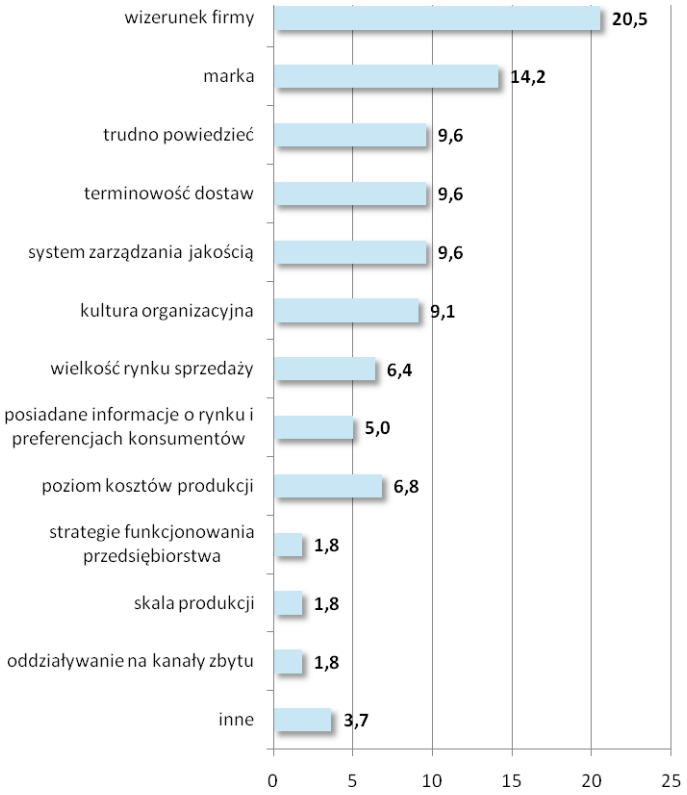

Źródło: *Badania własne.*

Większość badanych przedsiębiorstw ocenia swój poziom konkurencyjności, jako konkurencyjność lokalną – 71,1%, z kolei 14,0% respondentów czuje się konkurencyjnymi w odniesieniu do województwa, 9,9% do całego kraju, a 1,7% w odniesieniu do UE. Przedstawiciele 2,5% firm stwierdzili, że nie są one konkurencyjne.

Według ankietowanych ich głównymi konkurentami są inne firmy lokalne – 94,8% wskazań, firmy z Europy Zachodniej, Wschodniej oraz pozaeuropejskie są postrzegane jako potencjalny konkurent przez przedstawicieli pojedynczych firm.

Otoczenie społeczno-gospodarcze, w którym funkcjonują podmioty gospodarcze nie jest wolne od sytuacji trudnych, czy problematycznych. Uwarunkowania te mają charakter wewnętrzny bądź zewnętrzny w stosunku do przedsiębiorstw. W omawianym powiecie 18,4% badanych przedsiębiorstw deklaruje, iż sytuacje problematyczne, kryzysowe nie są ich udziałem, niemniej jednak pozostałe 81,6% respondentów doświadcza tego typu okoliczności.

Sytuacje rozpoznane jako problematyczne i zewnętrzne w stosunku do badanych firm to przede wszystkim: (uszeregowano według liczby wskazań)

– silna konkurencja krajowa i zagraniczna – 13,2%,

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

- rozbudowana biurokracja – 11,6%,
- niejasne i niespójne przepisy prawne – 10,5%,
- niepewność ogólnej sytuacji gospodarczej – 10,5%,
- niedostateczny popyt na rynku krajowym – 9,5%,
- brak koncepcji rozwoju miasta/gminy – 4,2%.

Sytuacje uciążliwe, pojawiające się wewnątrz badanych firm to przede wszystkim: (uszeregowano według liczby wskazań)

- niedobór wykwalifikowanych pracowników – 5,8%,
- trudności w zdobywaniu funduszy niezbędnych do prowadzenia działalności – 3,7%.

Zdecydowanie najpoważniejszym utrudnieniem, jakie jest udziałem badanych firm to uczenie się funkcjonowania w warunkach gospodarki rynkowej, gdzie normą jest ciągłe doświadczanie mechanizmów silnej konkurencji, związana z tym presja i konieczność ponoszenia ryzyka. Dodatkowo niekorzystnie na funkcjonowaniu przedsiębiorstw odbija się obecny kryzys gospodarczy, zmieniając wartości poszczególnych elementów rynku, a zwłaszcza wartość popytu i podaży. Należy także zwrócić uwagę na duże znaczenie, jakie badani przypisują utrudnieniom w ich działalności z tytułu funkcjonowania instytucji publicznych – szczególnie dotyka ich rozbudowana biurokracja oraz wysokie obciążenia na rzecz budżetu państwa. Oznacza to, że przedsiębiorcy muszą sobie radzić nie tylko z presją rynku, ale także – w ich opinii częstymi problemami, jakich przysparza państwo i jego instytucje.

Kolejnym ważnym zagadnieniem jest umiejętność podejmowania zaradczych rozwiązań w obliczu nasilenia się sytuacji trudnych, kryzysowych. W omawianym powiecie głównymi sposobami działania w powyższych sytuacjach są: reorganizacja zakładu - 19,2%, zmniejszanie wydatków inwestycyjnych – 15,0% bądź zaprzestanie inwestowania – 7,5% oraz zmniejszanie poziomu zatrudnienia – 5,8%.

Powyżej zaprezentowane kategorie ukazują, iż powszechnym sposobem radzenia sobie przez firmy z sytuacjami trudnymi jest ograniczanie jakiegoś aspektu działalności – czyli strategie pasywne. Do inwencyjnych metod działania z wymienionych przez respondentów zaliczyć można jedynie ubezpieczanie transakcji – 0,8% wskazań.

Warto rekomendować aktywne strategie działania, które w pewnym stopniu zabezpieczają od skutków zmiennego otoczenia. Zdecydowanie najbardziej niekorzystnym zjawiskiem jest nie podejmowanie żadnych konkretnych działań w obliczu kryzysu – a do tego typu pasywności przyznaje się aż 30,0% badanych. Dodatkowo 18,3% badanych nie potrafi w ogóle zdefiniować sposobów radzenie sobie w sytuacjach trudnych. Oznacza to, że 48,3% badanych przedsiębiorstw stosuje swoistą „strategię strusia" polegająca na „przeczekaniu złej koniunktury". Nie niesie ona jednak istotnych wartości poznawczych i w efekcie skutkuje biernością.

Ocena i prognozy perspektyw działalności gospodarczej przedsiębiorstw

Indywidualne doświadczenia przedsiębiorców w okresie ostatnich sześciu miesięcy prowadzenia firm pozwalają na diagnozę sytuacji przedsiębiorstwa na lokalnym rynku. I tak: 50% respondentów stwierdza, iż sytuacja firmy w okresie ostatnich 6 m-cy nie zmieniła się, według 19,8% badanych uległa poprawie, odmiennego zdania jest 27,1% badanych, nie umie odpowiedzieć na to pytanie – 3,1% respondentów. Opinia w tym zakresie zawsze nacechowana będzie znacznym subiektywizmem, który wynika z jakości zdobytych doświadczeń w funkcjonowaniu firmy na rynku.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Zasadniczymi czynnikami skutkującymi pogorszeniem sytuacji firm w opinii respondentów są:

- spadek popytu na towary i usługi – 52,8%,
- wzrost cen materiałów i surowców – 16,79%,
- zmiana kursu euro – 8,3%,
- wzrost cen paliwa i energii – 5,6%,
- kryzys – 5,6%.

Z kolei do czynników wpływających na poprawę sytuacji firmy respondenci zaliczają:

- popyt na towary i usługi – 55%,
- ceny materiałów i surowców – 10%,
- pozyskanie inwestorów – 10%.

Z uzyskanych wypowiedzi wynika zdecydowanie niejednoznaczna ocena sytuacji – te same kategorie wskazywane są jako najważniejsza przyczyna pogorszenia oraz polepszenia sytuacji firmy. Pozorna sprzeczność, jaka ma tutaj miejsce związana jest zapewne z dynamiką zjawisk zachodzących na rynku – poszczególne firmy dysponują zróżnicowanymi umiejętnościami radzenia sobie z zachodzącymi w gospodarce zmianami – niektóre potrafią wykorzystać je do rozwoju, inne nie. Obserwowana sytuacja może mieć również związek ze zróżnicowaniem branżowym oraz różną lokalizacją poszczególnych firm, co wpływa na ich sytuację rynkową.

Ocena funkcjonowania przedsiębiorstwa jest zależna w dużej mierze od kondycji otoczenia, w którym przedsiębiorstwo funkcjonuje. Zatem kolejnym istotnym poznawczo zagadnieniem jest ocena badanych w zakresie sytuacji gospodarczej województwa. W tym zakresie przeważają pesymistyczne opinie respondentów – 49,0% badanych ocenia, iż sytuacja w okresie ostatnich 6 miesięcy pogorszyła się, optymistami w odniesieniu do oceny sytuacji gospodarczej województwa jest nieliczna grupa – tylko 4,2% uważa, że się poprawiła, równocześnie znaczny odsetek badanych (46,9%) ocenia, iż w ciągu ostatniego pół roku sytuacja gospodarcza nie zmieniła się. Tak duży udział przedstawicieli firm negatywnie oceniających miniony rok, pozwala stwierdzić, że najwyraźniej firmy z terenu powiatu bardzo szybko odczuły gwałtowne spowolnienie gospodarcze, jakie nastąpiło w 2008 roku. Niewątpliwie świadczy to o występujących ścisłych powiązaniach ze światową gospodarką, nawet, jeśli są to tylko relacje pośrednie.

Przewidywania zmian na okres kolejnych sześciu miesięcy są nieco bardziej optymistyczne. Według prognoz najliczniejszej grupy badanych (60,4%) sytuacja gospodarcza w województwie nie zmieni się. Oczekujących pogorszenia dotychczasowego stanu było 17,7% respondentów, natomiast nieco, w odniesieniu do poprzedniego okresu, wzrosła grupa optymistów – ich udział wyniósł 15,6%. Pozostali – 6,3% ma trudności z szacowaniem w tym zakresie

Kolejną zmienną, według której należy opisywać rynkowy wymiar działalności przedsiębiorstw jest dynamika w zakresie wielkości popytu na usługi/produkty. Próba uchwycenia dynamiki zmian w tym zakresie obejmuje porównanie danych w stosunku do analogicznego okresu roku ubiegłego. I tak, zwiększenie poziomu popytu szacuje 15,6% badanych, obniżenie 34,4%, a 45,8% badanych nie widzi zmian w wielkości popytu, pozostali – 4,2% ankietowanych nie potrafiło oszacować zmian w kontekście minionego roku.

Badani prognozowali również zmiany w popycie na oferowane usługi i produkty w kontekście analogicznego okresu przyszłego roku. Uzyskany rozkład tego wskaźnika pokazuje

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

wyraźną zmianę sytuacji – znacznie wzrasta odsetek tych, którzy oceniają, iż wielkość popytu będzie miała tendencję zwyżkową – 27,1%, a jednocześnie odsetek szacujących jej obniżenie wyraźnie zmalał i wynosił 10,4%. Stosunkowo liczna kategoria badanych (53,1%) uważa, że wielkość popytu nie ulegnie zmianie, równocześnie nieznacznie wzrosła liczba osób, które nie są w stanie oszacować zmian w wielkości popytu (z 6,3% poprzednio do 9,4% w odniesieniu do okresu przyszłego).

Następnym, i jednym z ważniejszych czynników warunkujących potencjał rozwojowy przedsiębiorstw jest poziom inwestycji. Wiadomo, że dla wzmocnienia pozycji na rynku, aby nie dać się wyprzedzić konkurencji, przedsiębiorstwo musi podejmować działania prorozwojowe, jednym z tego typu działań są przedsięwzięcia inwestycyjne. Uznaje się, że inwestycje są podstawowym czynnikiem rozwoju gospodarczego i to zarówno w odniesieniu do konkretnych przedsiębiorstw, jak i w odniesieniu do rozwoju lokalnego, czy regionalnego. Pożytki płynące z odpowiednio zrealizowanych inwestycji są oczywiste i zwykle przekładają się umocnienie pozycji firmy na rynku. Brak inwestycji zawsze skutkuje stagnacją, a w dalszej kolejności wyrugowaniem z rynku.

Podstawowym, (choć nie jedynym) sposobem inwestowania jest zwiększanie zasobów rzeczowych środków trwałych przedsiębiorstwa. W tym zakresie przedsiębiorstwa powiatu prezentują się dość niekorzystnie, bowiem w 43% badanych przedsiębiorstw wydatki inwestycyjne w ogóle nie wystąpiły, natomiast te firmy powiatu, które inwestowały wybierały następujące dobra – uszeregowano według liczebności wskazań:

- wyposażenie (meble, sprzęt) – 31,6%,
- budynki, ziemię – 14,0%,
- pojazdy – 11,4%.

Wartość wydatków poniesionych na rozwój prowadzonej działalności w pierwszym półroczu 2009 roku wskazuje, że duża część firm dysponuje ograniczonymi zasobami, które mogą przeznaczyć na niezbędne wyposażenie oraz inwestycje (rys. 6). Zdaniem 27,7% respondentów poniesione wydatki mieszczą się w kwocie do 5 tysięcy złotych, natomiast 55,3% w rozwój firmy zainwestowało od 5 tys. do 50 tys. złotych, kwotę od 50 tys. do 500 tys. wydatkowało 10,6%, zaś limit 500 tys. przekroczyło 4,3% spośród badanych firm. Bez wątpienia sytuacja taka świadczy o niewielkiej skali prowadzonej działalności i braku dostatecznych zasobów gotówki, którą można by przeznaczyć na rozwój przedsięwzięcia.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Rys. 6. Struktura wartości wydatków poniesionych na rozwój prowadzonej działalności w pierwszym półroczu 2009 r.

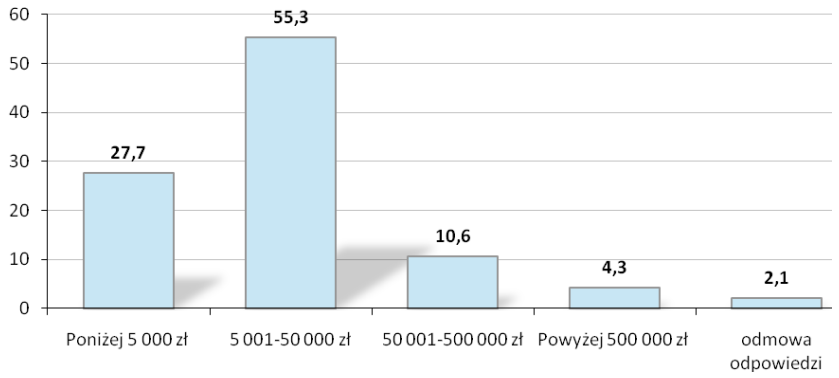

Źródło: *Badania własne.*

Respondenci prognozowali również działania inwestycyjne w kontekście najbliższych 6 miesięcy. Uzyskane dane są dość niepokojące, ponieważ 58,9% badanych firm nie zamierza w ciągu kolejnych sześciu miesięcy podejmować wydatków na zakup, dzierżawę, leasing czy remont pojazdów, wyposażenia bądź nieruchomości, jednocześnie 23,2% badanych deklaruje takie zamiary, a 17,9% nie umie odpowiedzieć na to pytanie. Jeśli przedsiębiorcy rozumieją znaczenie przedsięwzięć inwestycyjnych to brak nakładów tego typu będzie musiał skutkować po prostu brakiem powiększenia istniejących środków trwałych przedsiębiorstwa.

Na podstawie subiektywnych doświadczeń respondenci dokonali również długookresowej prognozy dotyczącej sytuacji firmy, zdaniem badanych po upływie 3 lat:

- firmie będzie się wiodło lepiej niż obecnie – 25,3%,
- sytuacja firmy będzie podobna do obecnej – 23,2%,
- firmie będzie wiodło się gorzej niż obecnie – 1,1%,
- trudno powiedzieć – 50,5%.

Niepokojącym sygnałem płynącym z analizy zestawionych danych jest fakt dominującej liczby przedsiębiorstw (50,5%), które nie są w stanie oszacować własnego rozwoju w odniesieniu do stosunkowo bliskiej przecież przyszłości. Stawia to pod znakiem zapytania zdolność firm do planowania strategicznego w odniesieniu do perspektyw rozwojowych.

Formy współpracy i powiązań w zakresie współdziałania gospodarczego

Jednym z głównych celów podmiotów gospodarczych jest stosowanie strategii umożliwiających rozwój firmy. W tym zakresie wyróżnić można strategie wzrostu wewnętrznego oraz strategie wzrostu zewnętrznego, zwykle są one stosowane przez przedsiębiorstwa łącznie/równolegle.

Stosowanie współpracy i powiązań gospodarczych pomiędzy przedsiębiorstwami zaliczyć należy do strategii wzrostu zewnętrznego, a jeśli chodzi o czas trwania i wymiary może przybierać formę krótko bądź długotrwałej współpracy i może być mniej lub bardziej pogłębiona.

W tym zakresie firmy powiatu gryfińskiego wypadają raczej niekorzystnie. Dane ukazują, iż przedsiębiorstwa działające na omawianym terenie w zdecydowanej większości nie dysponują powiązaniami gospodarczymi ani w ramach lokalnych ani w ramach globalnych sieci. Większość

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

badanych firm, bo aż 77,5%, nie prowadzi bowiem żadnych form współpracy z innymi jednostkami. Pozostałe przedsiębiorstwa, które podejmują współpracę, prowadzą ją z: firmami doradczymi – 5,9%, organizacjami samorządowymi – 5,9%, przedsiębiorstwami działającymi w regionie – 3,9%, jednostkami administracji samorządowej – 2,9%.

Innym ważnym zagadnieniem są stosowane przez przedsiębiorców formy współpracy z przedsiębiorstwami w regionie. Niewiele jest firm podejmujących tego typu aktywność, te które się angażują prowadzą współpracę z innymi przedsiębiorstwami na zasadzie wspólnego przedsiębiorstwa – 6,3% oraz podwykonawstwa – 2,1%.

Brak wspólnych uwarunkowań i uzgodnień w zakresie gospodarczego współdziałania może prowadzić do spadku znaczenia poszczególnych firm, zwłaszcza w perspektywie nasilonej konkurencji zewnętrznej. Wzajemnie dopełniające się możliwości pojedynczych firm mogłyby okazać się – na zasadzie synergii – więcej warte niż suma ich potencjalnych możliwości rozpatrywanych osobno.

Dodatkowo potencjał rozwojowy firm działających na terenie powiatu jest niezbyt korzystny na skutek niskiego poziomu wykorzystywania wsparcia ze strony instytucji publicznych. Zdecydowana większość, bo aż 80,6% respondentów deklaruje, iż w ogóle nie korzystało z dostępnych form wsparcia, pozostałe firmy skorzystały z: dotacji na zwiększenie zatrudnienia – 7,1%, dofinansowania składek do ZUS – 3,1%, dofinansowania do opłat podatkowych 2,0.

Powyższe dane dotyczą trzech ubiegłych lat, toteż ich wydźwięk jest negatywny. Zasadniczą kwestią jest pytanie, czy brak uzyskanego wsparcia jest efektem bierności przedsiębiorców, czy też bardzo ograniczoną dostępnością wsparcia ze strony funduszy publicznych. Aby rozwinąć to zagadnienie zapytano respondentów, jakie formy wsparcia ze strony jednostek samorządowych mogłyby pozytywnie wpłynąć na działalność przedsiębiorstw, okazuje się, że 20,2% badanych nie potrafiło dać odpowiedzi w tym zakresie. Natomiast wśród respondentów, którzy dokonali wyboru preferowanej formy wsparcia, najważniejsze są następujące działania – rys. 7:

Rys. 7. Pożądane formy wsparcia ze strony jednostek samorządu terytorialnego

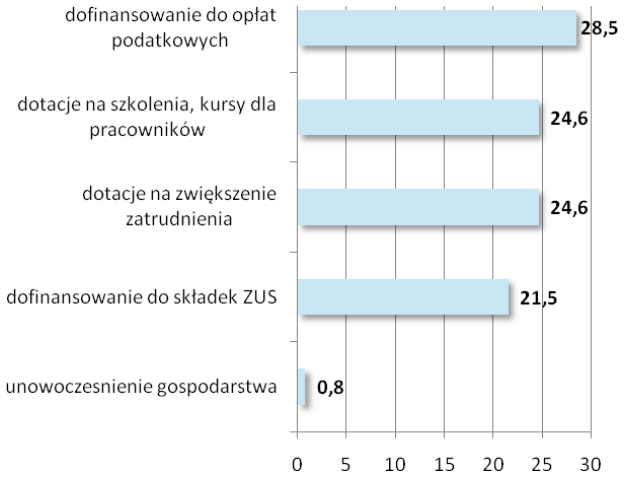

Źródło: *Badania własne.*

Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Regionalny Barometr Gospodarki

Zasięg wymiany gospodarczej

Wymiana gospodarcza w UE odbywa się na wspólnym rynku wewnętrznym, który po pierwsze obejmuje cały obszar UE oraz po drugie opiera się na zasadzie czterech swobód: przepływu towarów, osób, usług i kapitału. Można zatem stwierdzić, iż analizowane powiaty uczestniczą w tym obszarze na zasadach wolnej konkurencji.

Wymiary wymiany gospodarczej prowadzonej przez firmy działające w omawianym powiecie są bardzo ograniczone przestrzennie, tzn. 88,5% badanych firm w ogóle nie prowadziło wymiany z zagranicą, eksport towarów lub usług był udziałem jedynie 6,3% badanych, import towarów lub usług – 4,2% firm, natomiast 1% badanych prowadziło wymianę zarówno w zakresie eksportu, jak i importu towarów lub usług. Jeśli przedsiębiorcy eksportują swoje produkty – to przede wszystkim do Niemiec – 63,6%, następnie są to Rosja, Dania, Szwecja, Ukraina – uzyskały po jednym wskazaniu.

Prognozy dotyczące wielkości eksportu w kontekście najbliższych sześciu miesięcy są następujące – 71,4% badanych twierdzi, iż wielkość eksportu pozostanie bez zmian, a 28,6% nie umie przewidzieć dynamiki eksportu.

Innowacyjność przedsiębiorstw

Konkurencyjność przedsiębiorstw jest uwarunkowana wieloma czynnikami o charakterze zewnętrznym i wewnętrznym. Do pierwszej grupy czynników można zaliczyć choćby politykę państwa i stan dostępnej infrastruktury, do drugiej czynniki z wnętrza firmy, jak choćby: sposób zarządzania, posiadany kapitał obrotowy, nowoczesne techniki i technologie, jakość wytwarzanych produktów oraz innowacyjność. Innowacyjność jest wyjątkowo merytorycznym czynnikiem rozwoju, gdyż decyduje nie tylko o tempie i kierunkach rozwoju ekonomicznego w sensie jednostkowym, ale też lokalnym, regionalnym i międzynarodowym.

Pod względem innowacyjności aktywność firm powiatu jest bardzo niska, bowiem zaledwie 9,4% firm deklaruje, iż w latach 2007-2009 wdrażało przedsięwzięcia innowacyjne, pozostałe 90,6% nie podejmowało w ogóle działań o charakterze innowacyjnym. Ci przedsiębiorcy, którzy zadeklarowali stosowanie działań innowacyjnych wymieniali następujące źródła innowacji: zakup licencji, zakup technologii a także zagraniczni partnerzy.

Ankietowani zdefiniowali także przeszkody, których doświadczają we wdrażaniu rozwiązań innowacyjnych. Jako główne utrudnienie stosowania innowacji podawany jest brak możliwości sfinansowania przedsięwzięć innowacyjnych – 29,2% a także odczuwane przez przedsiębiorców zbyt duże ryzyko związane z jej wdrożeniem – 5,2%, brak zainteresowania nowymi produktami/usługami ze strony klientów/odbiorców – 3,1%. Najliczniejsza grupa ankietowanych, bo aż 57,3%, w ogóle nie potrafili zdiagnozować powodów uniemożliwiających podejmowanie działań innowacyjnych.

Aktywizowanie przedsiębiorców omawianego powiatu ma większe szanse powodzenia w kontekście współpracy z innymi jednostkami w zakresie podejmowania działań innowacyjnych. A warto pamiętać, iż o tempie rozwoju innowacji i nowych technologii w konkretnych przedsiębiorstwach oraz regionie decyduje m.in. wielkość instytucjonalnych nakładów ponoszonych na działalność badawczo-rozwojową i innowacyjną.

W tym zakresie 58,3% respondentów w ogóle nie ma żadnych oczekiwań a 34,4% osób nie potrafiło odpowiedzieć na to pytanie. A zatem 92,7% wszystkich respondentów powiatu nie posiada elementarnej wiedzy na temat roli zachowań innowacyjnych i jednocześnie znaczenia współpracy z innymi jednostkami w zakresie działalności innowacyjnej. Pozostała grupa

ZACHODNIOPOMORSKIE OBSERWATORIUM RYNKU PRACY
Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

ankietowanych uszeregowała oczekiwania w zakresie ułatwienia, nawiązywania i rozwoju współpracy z innymi jednostkami, w następujący sposób: 4,2% zwróciło uwagę na konieczność budowy systemu informacji o potrzebach technologicznych przedsiębiorstw a dla 3,1% ważne byłoby stworzenie programów wspierania rozwoju technologicznego na poziomie gmin. Biorąc pod uwagę niewielką liczbę respondentów, którzy udzielili odpowiedzi na to pytanie, należy stwierdzić, że stan wiedzy w omawianym zakresie jest zdecydowanie zbyt mały, a niedocenianie znaczenia innowacji, może negatywnie wpływać na rozwój gospodarczy omawianego powiatu.

Natomiast w zakresie użytkowania nowoczesnych narzędzi multimedialnych firmy operujące na terenie powiatu prezentują się jeszcze niekorzystniej – 78,1% stosuje nowoczesne systemy informacyjne, korzystając z walorów takich narzędzi jak Internet. Firmy z tej grupy respondentów posiadają własne strony internetowe, na bieżąco korzystają z różnorakich typów wyszukiwarek i przeglądarek internetowych oraz poczty elektronicznej. Do standardów uznawanych za elementarne w nowoczesnych gospodarkach nie jest dopasowanych 21,9% badanych przedsiębiorstw, gdyż do tej pory nie korzysta z możliwości, jakich dostarcza dostęp do Internetu.

Pozyskiwanie i wykorzystywanie funduszy z UE

Problematyka konkurencyjności polskich przedsiębiorstw na rynkach unijnych jest efektem akcesji Polski do struktur Unii Europejskiej. Rozwój działalności na tychże rynkach jest możliwy poprzez uruchomienie specyficznych zasobów, które nie zawsze znajdują się w posiadaniu mikro i małych przedsiębiorstw. Jednym ze sposobów na pozyskanie tych zasobów, jest ich sfinansowanie z różnorodnych funduszy unijnych.

Obraz, jaki jawi się w tym zakresie jest niekorzystny, bowiem 82,7% firm powiatu gryfińskiego w ogóle nie korzysta z pomocy funduszy strukturalnych UE. Tym samym tylko nieco ponad 13% je wykorzystywało, przede wszystkim na: rozwój infrastruktury technicznej i zwiększenie zatrudnienia – po 4,1%, zakup gruntów i nieruchomości – 2,0%, podniesienie jakości potencjału pracowniczego i rozpoczęcie działalności oraz remont – po 1,0%.

Zaprezentowany poziom wykorzystania funduszy wynika w 40,8% przypadków z braku zainteresowania tego typu propozycjami. Równocześnie warto zauważyć, iż jednak ponad połowa respondentów wskazała, że są zainteresowani pozyskiwaniem wsparcia z funduszy unijnych – 58,2%. Ci przedsiębiorcy, którzy deklarowali zainteresowanie skorzystaniem z dotacji unijnych zdefiniowali bariery ograniczające efektywne pozyskiwanie środków: (poniższe czynniki uporządkowane według malejącego znaczenia)

- biurokracja i formalizacja wniosków UE – 22,5%,
- krótki termin przygotowania aplikacji – 15,9%,
- konieczność wkładu własnego – 13,9%,
- ograniczony dostęp do informacji o programach – 9,3%,
- koszt opracowania aplikacji – 7,9%.

Jak widać dotychczasowe doświadczenia przedsiębiorców powiatu związane z pozyskiwaniem funduszy z Unii Europejskiej, nie są zbyt pozytywne. Znaczna część przedsiębiorstw właściwie nie ma własnych doświadczeń w tym zakresie, jednakże nie wydaje się, iżby firmy te umacniały swoją pozycję konkurencyjną w oparciu o środki własne lub pochodzące z innych, niż unijne, źródeł. Sądzić raczej należy, iż brak zainteresowania wynika nie z nadmiaru własnych środków, lecz raczej z nadmiaru skrywanych barier, lęków i niewiedzy przedsiębiorców w tym zakresie. Wydaje się, iż pomimo trudności przejścia przez aplikacyjną

ZACHODNIOPOMORSKIE OBSERWATORIUM RYNKU PRACY
Regionalny Barometr Gospodarki

Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

ścieżkę – od pozytywnej oceny projektu inwestycyjnego do refundacji poniesionych wydatków włącznie – wzrasta świadomość konieczności i efektywności podejmowania tego typu działań, jednak do tej pory jest to udziałem nielicznych spośród badanych firm.

Podsumowanie

Ocena sytuacji społeczno-gospodarczej powiatu gryfińskiego w latach 2004-2008 pozwala na podkreślenie tych obszarów aktywności społeczeństwa, które mogą kształtować sytuację przedsiębiorców w powiecie, a także mieć duży wpływ na rozwój przedsiębiorczości oraz dążenia innowacyjne podmiotów prowadzących działalność gospodarczą.

Podłożem wszelkich procesów w powiecie jest jego potencjał demograficzny. W tej sferze w badanym okresie zaobserwowano takie zjawiska, jak:

- wzrost liczby ludności spowodowany dodatnim przyrostem naturalnym,
- zmiany w strukturze wiekowej ludności – stałe obniżanie się odsetka osób w wieku 0-14 lat, a wzrost udziału ludności w wieku 65 lat i więcej,
- spadek udziału ludności w wieku przedprodukcyjnym, a wzrost udziału ludności w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym.

Działające w powiecie przedsiębiorstwa postrzegane są jako strategiczny partner rynku pracy – głównie ze względu na możliwości tworzenia nowych miejsc pracy. Również procesy na rynku pracy powodują oddźwięk w gospodarce, a co za tym idzie zmiany poziomu przedsiębiorczości. Na uwagę zasługują więc następujące aspekty rynku pracy:

- spadek wartości wskaźnika liczby pracujących na 1000 ludności (jedyny powiat w województwie, w którym zanotowano taką tendencję),
- przyrost przeciętnych miesięcznych wynagrodzeń brutto, 2 lokata w województwie pod względem płac,
- systematyczny spadek liczby bezrobotnych, stopa bezrobocia w 2008 r. uplasowała powiat na 11 miejscu w województwie,
- zawodami deficytowymi w 2008 r. były te z grup: pracownicy obsługi biurowej oraz pracownicy przy pracach prostych w handlu i usługach. Równowaga występowała w grupie nauczycieli praktycznej nauki zawodu i instruktorów. Najwyższą nadwyżkę zanotowano w przypadku takich grup, jak: robotnicy pomocniczy w rolnictwie, rolnicy i rybacy pracujący na własne potrzeby oraz kierownicy małych i średnich zakładów pracy. W porównaniu z 2004 r. ogólny wskaźnik intensywności nadwyżki wzrósł w minimalnym stopniu, a jego poziom należał do najniższych w województwie.

Można stwierdzić, że powiat nie osiągnął poziomu rozwoju gospodarczego, który odpowiadałby wszystkim dostępnym zasobom oraz jego potencjałowi. Należy odnotować zarówno pozytywne zmiany, m.in.: przyrost liczby podmiotów, w tym tak ważnych dla rozwoju gospodarczego spółek handlowych, wzrost nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach, czy wyższy porównaniu z 2004 r. poziom wartości brutto środków trwałych. Zauważyć należy jednak bardzo niskie dochody, jak i wydatki budżetu powiatu oraz gmin wchodzących w jego skład, niedofinansowanie obszaru może bowiem powodować niedostateczne wspieranie rozwoju społeczno-gospodarczego.

Z przeprowadzonej analizy wynika również, że rozwój przedsiębiorczości w powiecie opierać się będzie na prężnym i dynamicznym sektorze małych i średnich przedsiębiorstw.

Firmy zlokalizowane na terenie powiatu gryfińskiego charakteryzują się określonymi, specyficznymi cechami. Są one zaangażowane przede wszystkim w szeroko rozumianą

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

działalność usługową, przede wszystkim w ramach aktywności handlowej, ze znaczącym udziałem przedsięwzięć z branży turystycznej. Przeważają liczebnie mikroprzedsiębiorstwa, zarejestrowane w formie osoby fizycznej prowadzącej działalność gospodarczą. Znaczny udział w strukturze badanych firm mają przedsięwzięcia posiadające już znaczące doświadczenie w działalności gospodarczej, bowiem obecne są na rynku ponad 8 lat. Ocena perspektyw zmian na rynku pracy nie jest jednoznaczna, zarówno w odniesieniu do przewidywań krótko- (3 miesiące) oraz średniookresowych (12 miesięcy) – przeważają bowiem postawy wyczekujące, choć zaznacza się pewna przewaga optymistów nad respondentami oczekującymi redukcji etatów.

Z uzyskanych wypowiedzi płynie konkluzja, że prowadzenie działalności gospodarczej utrudniają zarówno czynniki rynkowe (silna konkurencja, ograniczony popyt), jak i administracyjne (wysokie obciążenia na rzecz budżetu państwa, zbyt rozbudowana biurokracja), a pozytywne przykłady wsparcia uzyskanego ze strony instytucji publicznych występują rzadko. Z opinii przedstawicieli firm wynika, że dla większości z nich państwo (oraz różne jego agendy) nie dysponuje żadną interesującą ofertą (lub nie jest im ona znana) w zakresie wspierania działalności przedsiębiorczej. Generalnie firmy skoncentrowane są przede wszystkim na utrwalaniu swojego miejsca na rynku, współpraca oraz powiązania z innymi jednostkami gospodarczymi lub instytucjami publicznymi występuje w ograniczonym zakresie.

Jednym z najpoważniejszych problemów określających sytuację firm z terenu powiatu jest perspektywa ograniczania wydatków ponoszonych na rozwój firmy. Jedną z konsekwencji szczupłości zasobów finansowych, jakimi dysponuje większość z badanych przedsiębiorstw, jest bardzo niewielki udział firm stosujących w swojej działalności rozwiązania innowacyjne.

Należy odnotować, że sytuacji przedsiębiorstw i ich perspektyw rozwojowych nie należy rozpatrywać jedynie w kontekście ekonomicznym. Planując działania, których celem jest wsparcie rozwoju gospodarki, trzeba także uwzględniać zjawiska ze sfery społecznej. Wydaje się, że do kluczowych obszarów problemowych należą relacje przedsiębiorców z ich pracownikami a także instytucjami publicznymi oraz otoczenia biznesu. Wydaje się, że należy postulować działania, których efektem ma być zmiana sposobów myślenia, mentalności wielu spośród przedsiębiorców i przedstawicieli kadry zarządzającej – także w odniesieniu do praktycznej strony prowadzenia biznesu, zasad zarządzania, planowania strategicznego itd. Warto również odnotować, że przełamania wymagają antagonizmy występujące obecnie między grupami współtworzącymi sferę gospodarki (np. przedsiębiorcy-pracownicy, przedsiębiorcy-urzędnicy, przedsiębiorcy-banki).

Na podstawie przeprowadzonych badań można przedstawić następujące rekomendacje:

1) w poszczególnych grupach przedsiębiorstw, wyodrębnionych na podstawie liczby pracowników konieczne będzie zastosowanie odrębnych rozwiązań uwzględniających wewnętrzne zróżnicowanie sektora MŚP, szczególnie w odniesieniu do mikroprzedsiębiorstw, których jest najwięcej, a funkcjonują na zdecydowanie innych zasadach niż firmy małe i średnie;
2) usunięcia wymaga szereg barier instytucjonalnych i proceduralnych w procesie zakładania i prowadzenia działalności gospodarczej występujących zarówno na poziome lokalnym, jak i krajowym;
3) niezbędne jest prowadzenie wszechstronnej polityki informacyjnej (wewnętrznej i zewnętrznej) o podejmowanych przez instytucje publiczne działaniach, których celem jest wspieranie aktywności gospodarczej także poprzez gromadzenie i udostępnianie informacji

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

o zewnętrznych możliwościach pozyskania środków finansowych na przedsięwzięcia o charakterze społecznym, gospodarczym, infrastrukturalnym (np. o pomocy finansowej w ramach środków europejskich, różnorodnych funduszy krajowych itp.);

4) ze względu na niski poziom innowacyjności badanych przedsiębiorstw, należy podjąć działania, których celem jest upowszechnienie tego zagadnienia np. poprzez organizowanie szkoleń z zakresu możliwości rozwoju poprzez innowacyjność (również poprzez wycieczki do innowacyjnych firm) oraz opracowanie, z uwzględnieniem podziału na branże, listy przykładów rozwiązań innowacyjnych łatwych do szybkiego praktycznego zastosowania – oferta oparta na zasadzie: zobacz i zastosuj.

Regionalny Barometr Gospodarki

Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

3. Powiat kamieński

Wstęp

Podział terytorialny

Powiat kamieński położony jest w północno-zachodniej części województwa zachodniopomorskiego. Graniczy on z powiatami: goleniowskim, gryfickim i m. Świnoujście oraz Morzem Bałtyckim. Powierzchnia powiatu kamieńskiego w 2008 r. wynosiła 1003 km^2, co stanowiło 4,4% powierzchni województwa, a mieszkało w nim 47,8 tys. ludności tj. 2,8% ogółu ludności województwa. Plasuje to powiat kamieński odpowiednio na 12 (łącznie z powiatem gryfickim) i 13 miejscu w województwie.

W skład powiatu wchodzi 6 gmin: miejsko-wiejskie – Dziwnów, Golczewo, Kamień Pomorski, Międzyzdroje i Wolin oraz wiejska Świerzno. Wskaźnik ruralizacji przestrzennej, wyrażający udział powierzchni obszarów wiejskich w ogólnej powierzchni powiatu, wynosił w 2008 r. 95,8% i tym samym plasował powiat na 11 miejscu w województwie. Odpowiednio wskaźnik urbanizacji przestrzennej kształtował się na poziomie 4,2% i lokował powiat na 7 miejscu.

Na terenie powiatu znajduje się 148 miejscowości, w tym 143 miejscowości wiejskich i 5 miast: Dziwnów, Golczewo, Kamień Pomorski, Międzyzdroje i Wolin. Stolicą powiatu jest Kamień Pomorski. Powiat posiada korzystne położenie geograficzne, na jego terenie krzyżują się bowiem ważne szlaki komunikacyjne.[10]

Rys. 1. Granice administracyjne powiatu kamieńskiego
Stan na 1.01.2009

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Struktura próby

Na badaną zbiorowość respondentów składali się przedstawiciele wyłonionych do badania przedsiębiorstw. Opisać ich można według zmiennych niezależnych takich jak: płeć, wiek, wykształcenie oraz stanowisko. Przyjęta metodologia badań powoduje, iż wartości cech przyjętych do opisu badanych osób odzwierciedla wartości tych cech w odniesieniu do wszystkich przedsiębiorców. W badanej populacji rozkład ze względu na płeć jest nieco niesymetryczny: w niewielkim stopniu przeważali mężczyźni stanowiąc 51,2%, kobiety natomiast to 48,8% badanych. Przebieg kolejnej zmiennej - wieku, sygnalizuje przewagę osób w tak

[10] *Plan rozwoju lokalnego powiatu kamieńskiego na lata 2007-2013*. Kamień Pomorski, 2006.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28
Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

zwanym średnim wieku, bowiem najliczniej reprezentowana była kategoria od 46 do 55 lat (38,1%), pozostałe uzyskały znacznie mniejszą liczbę wskazań – osoby w wieku od 36 do 45 lat to 21,4%, a w wieku od 56 do 65 lat to 16,7% respondentów. W odniesieniu do wykształcenia badanych, przeważają osoby z wykształceniem średnim – 45,2%, następną liczebnie grupą są osoby z wykształceniem wyższym – 33,3%, rzadziej reprezentowane są osoby z wykształceniem zawodowym – 19%, a tylko pojedyncze osoby wskazywały na posiadanie wykształcenia podstawowego – 2,4%. Ostatnią zmienną jest stanowisko respondenta: w badanej grupie: właścicielami było 75,0% respondentów, główny księgowy to 7,1% oraz osoba upoważniona do rozmów to 15,5% respondentów.

Analiza sytuacji społeczno-gospodarczej

Potencjał demograficzny

Jednym z podstawowych, a zarazem jednym z najważniejszych uwarunkowań rozwoju danego obszaru jest stan ludności i jego zmiany, bowiem z punktu widzenia podaży zasobów pracy to właśnie wielkość i struktura populacji ludności, a zwłaszcza dynamika jej zmian, kreują sytuację na lokalnym rynku pracy.

W latach 2004-2008 liczba ludności powiatu kamieńskiego nieznacznie zmalała (o 0,2%). Według prognoz demograficznych GUS tendencja taka będzie utrzymywała się co najmniej do 2035 r. Bezpośrednią przyczyną tego zjawiska, obserwowaną już od kilku lat, jest malejący z roku na rok przyrost naturalny. Dodatkowym czynnikiem obniżającym dynamikę liczebności populacji jest ujemne saldo migracji, które w znaczny sposób pomniejsza wielkość zasobów pracy, a także potencjał rozrodczy ludności.

Powiat kamieński należy do obszarów słabo zaludnionych, średni wskaźnik zaludnienia w 2008 r. wynosił 48 osób na km^2 (w województwie – 74) i od 2004 r. utrzymuje się on na podobnym poziomie.

W miastach powiatu kamieńskiego w 2008 r. mieszkało 25,3 tys. osób, co przełożyło się na wielkość wskaźnika urbanizacji demograficznej, który osiągnął wartość 52,9% i był niższy od średniej dla województwa (68,8%). W świetle przytoczonych danych powiat kamieński jawi się jako region słabo demograficznie zurbanizowany, co jest zjawiskiem niekorzystnym. Liczne obserwacje wskazują, że im większy jest stopień urbanizacji, tym lepsze perspektywy rozwojowe ma dany region, miasta są bowiem centrami rozwoju gospodarczego regionu i to one przyciągają potencjalnych inwestorów.

Tab. 1. Wybrane cechy demograficzne w powiecie kamieńskim w latach 2004, 2006 i 2008

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2008
Ludność ogółem	47929	47599	47820
Wskaźnik urbanizacji demograficznej	52,8	52,7	52,9
Wskaźnik ruralizacji demograficznej	47,2	47,3	47,1
Gęstość zaludnienia na 1 km^2	48	47	48

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Szczególnie ważnym podziałem populacji jest struktura ludności według biologicznych grup wieku (0-14 lat, 15-64 lata oraz 65 lat i więcej). Podział ten pozwala wskazać stopień zaawansowania demograficznej starości ludności danego obszaru. W latach 2004-2008

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

zbiorowość dzieci w wieku 0-14 lat zmniejszyła się o 1,0 tys., a jej udział w ogólnej liczbie ludności zmniejszył się z 17,2% do 15,1%. W kolejnej grupie ludności, tj. w wieku 15-64 lata, nastąpił wzrost liczby ludności z 34,3 tys. do 35,1 tys. Natomiast udział tej grupy wzrósł z 71,6% do 73,4%. Liczebność populacji ostatniej grupy, czyli w wieku 65 lat i więcej, zwiększyła się o 2,3%, natomiast jej udział wzrósł z 11,2% do 11,5%. Tendencje takie obserwowane są powszechnie w całym kraju. Spowodowane są one ogólnie obserwowanym spadkiem urodzeń, jak również wydłużaniem się przeciętnego trwania życia ludności. Występujący wzrost liczby ludności w wieku 65 lat i więcej oraz stałe zwiększanie się jej udziału świadczą o nasilaniu się procesu starzenia demograficznego ludności.

Z kolei podział ludności według ekonomicznych grup wieku jest ściśle związany z wnioskami dla procesów podażowych rynku pracy. W powiecie kamieńskim w 2008 r. odsetek ludności w wieku przedprodukcyjnym wynosił 19,1% (w województwie – 19,1%), w wieku produkcyjnym – 66,7% (w województwie – 65,9%), a w wieku poprodukcyjnym – 14,2% (w województwie – 15,0%). W latach 2004-2008 następował stopniowy wzrost udziału ludności w wieku produkcyjnym (o 1,5 pp.) i poprodukcyjnym (o 1,2 pp.), przy jednoczesnym zmniejszaniu się udziału ludności w wieku przedprodukcyjnym (o 2,7 pp.).

Ważną rolę w procesach demograficznych na danym terenie odgrywa ruch naturalny ludności. W 2008 r. w powiecie kamieńskim urodziło się 499 dzieci, a więc o 10,2% więcej niż w 2004 r. Na 1000 ludności w 2008 r. przypadało 10,3 urodzeń żywych (w województwie – 10,8), podczas gdy w 2004 r. było to 9,4. Na wzrost liczby urodzeń od 2004 r. wpływ miało wejście w wiek rozrodczy roczników wyżu demograficznego.

W badanym okresie w powiecie kamieńskim zanotowano wzrost umieralności o 4,0%. Wskaźnik liczby zgonów na 1000 ludności w 2008 r. wynosił 9,7 (w województwie – 9,7) wobec 9,3 w 2004 r. Powszechnie obserwowanym zjawiskiem są częstsze zgony mężczyzn niż kobiet. Odsetek zgonów mężczyzn w powiecie we wszystkich analizowanych latach przekraczał 50%.

Przyrost naturalny, mierzony różnicą między liczbą urodzeń żywych a zgonów, w powiecie kamieńskim w 2008 r. był dodatni (31 osób) i w porównaniu do 2004 r. wzrósł. W przeliczeniu na 1000 ludności jego wartość w 2008 r. kształtowała się na poziomie 0,6 (w województwie – 1,1), a w 2004 r. 0,1.

Tab. 2. Ruch naturalny ludności w powiecie kamieńskim w latach 2004, 2006 i 2008

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2008
Urodzenia żywe na 1000 ludności	9,4	9,9	10,3
Zgony ogółem na 1000 ludności	9,3	9,7	9,7
Przyrost naturalny na 1000 ludności	0,1	0,2	0,6

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Struktury demograficzne i społeczne ulegają dość zasadniczym zmianom w następstwie ruchu migracyjnego ludności. To właśnie migracje w perspektywie najbliższych lat będą miały znaczący wpływ na zmiany w liczbie i strukturze ludności. W powiecie kamieńskim w 2008 r. ogólne saldo migracji przyjęło wartość dodatnią i wyniosło 44 osoby, co było spowodowane napływem ludności z innych powiatów województwa bądź kraju. Saldo migracji na 1000 ludności wyniosło w powiecie 0,9 osoby, podczas gdy w województwie -0,8.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Diagnoza rynku pracy

Działające w powiecie przedsiębiorstwa postrzegane są jako strategiczny partner rynku pracy – głównie ze względu na możliwości tworzenia nowych miejsc pracy, co przy istniejącym poziomie bezrobocia nie pozostaje bez znaczenia. Praca jest również tym aspektem aktywności społeczeństwa, który najsilniej wpływa na zmiany jakości życia oraz możliwości przekształceń gospodarki w pożądanym kierunku.

Dostępne informacje o liczbie osób pracujących pochodzą z różnych źródeł, co w pewnym stopniu utrudnia analizę rynku pracy. Najpełniejsze dane uzyskać można z narodowych spisów powszechnych. Ponieważ są one przeprowadzane na ogół co dziesięć lat, istnieje potrzeba wykorzystania w analizie rynku pracy bieżącej sprawozdawczości, mimo że nie obejmuje wszystkich kategorii pracujących i uwzględnia różne grupowania wewnątrz populacji.

W powiecie kamieńskim w podmiotach zatrudniających więcej niż 9 osób (bez gospodarstw indywidualnych w rolnictwie oraz duchowieństwa, fundacji, stowarzyszeń i innych organizacji) pracowało w 2007 r. ponad 5,3 tys. osób, co oznacza wzrost w porównaniu z 2004 r. o ok. 2,3%. W badanym okresie wyższy wzrost zanotowano w grupie pracujących mężczyzn.

Na 1000 mieszkańców w 2007 r. przypadało 112 pracujących w podmiotach zatrudniających powyżej 9 osób (przy średniej dla zachodniopomorskiego równej 193), co uplasowało powiat na ostatnim miejscu w województwie. Analiza wskaźnika pozwala zaobserwować przyrost jego wartości w porównaniu z 2004 r. (jednak na dużo niższym poziomie niż w województwie).

Tab. 3. Pracujący i wynagrodzenia w powiecie kamieńskim w latach 2004, 2006 i 2007

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2007	2004=100
Pracujący w głównym miejscu pracy	5224	5552	5343	102,3
mężczyźni	2362	2559	2454	103,9
kobiety	2862	2993	2889	100,9
Pracujący łącznie z rolnictwem indywidualnym	6600	6928	6719	101,8
w % sektor rolniczy	24,2	23,5	24,3	100,1
przemysłowy	14,2	17,5	15,0	105,6
usługowy	61,6	59,0	60,8	98,7
Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w zł	1940,03	2068,45	2209,45	113,9

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Badanie, którym objęci są również pracujący w rolnictwie indywidualnym (lecz nadal bez uwzględnienia podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób) pokazało, iż w kamieńskim w 2007 r. pracowało 6,7 tys. osób. Struktura zatrudnienia według sektorów ekonomicznych ukazuje, iż 24,3% pracujących zajmowało się działalnością rolniczą (podczas gdy odsetek dla województwa wyniósł 11,8%), 15,0% – przemysłową i 60,8% – usługową. Od 2004 r. wzrosło zatrudnienie w sektorze przemysłowym oraz nieznacznie w rolniczym, a w usługowym spadło.

Pozytywnym zjawiskiem zauważalnym w powiecie jest przyrost przeciętnych miesięcznych wynagrodzeń brutto (w podmiotach zatrudniających powyżej 9 osób). W 2007 r. kwota przeciętnej płacy wyniosła w kamieńskim 2209,45 zł i było to więcej niż w 2004 r. o 13,9%

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

(w województwie – o 17,7%). Średnie wynagrodzenie w powiecie było jednak niższe od przeciętnego w województwie (o ok. 406 zł). Pod względem poziomu płac powiat objął 13 lokatę.

W kamieńskim, podobnie jak w innych powiatach, problem bezrobocia na rynku pracy jest poważnym zjawiskiem społecznym oraz ekonomicznym. W 2008 r. bez pracy pozostawało 3716 osób (w tym kobiety stanowiły 62,6%). Od początku badanego okresu liczba bezrobotnych spadła zaledwie o 39,5% (w województwie o 54,8%), przy czym spadek ten w większym stopniu dotyczył mężczyzn. Na wsi zamieszkiwało 55,2% bezrobotnych i zauważyć można tendencję pogłębiania się bezrobocia na wsi – odsetek osób nie posiadających pracy zamieszkujących tereny wiejskie był większy niż w 2004 r.

Stopa bezrobocia rejestrowanego w powiecie w 2008 r. wyniosła 23,1% (przy średniej wojewódzkiej równej 13,4%) i uplasowała kamieński na 16 miejscu w zachodniopomorskim. W porównaniu z 2004 r. można zauważyć jej spadek.

Od początku badanego okresu zmniejszył się nieznacznie odsetek bezrobotnych bez prawa do zasiłku (o 1,5 pp., podczas gdy w województwie o 5,0 pp.), przy czym udział tej grupy w bezrobotnych ogółem jest niepokojąco duży – w 2008 r. wynosił 82,1% (w województwie 79,2%). W porównaniu z 2004 r. zanotowano wzrost odsetka osób bez pracy w wieku 55 lat i więcej (o 5,9 pp.) oraz minimalny w grupie 25-34 lata, a spadek w pozostałych grupach wiekowych (największy dla bezrobotnych w wieku 35-44 lata). Wzrósł także udział bezrobotnych z wykształceniem średnim ogólnokształcącym i wyższym (oraz minimalnie z gimnazjalnym i niższym), a spadł udział osób posiadających wykształcenie zasadnicze zawodowe.

Sytuacja na rynku pracy kształtuje się pod wpływem relacji podaży pracy (liczby ludności zainteresowanej i gotowej wykonywać pracę) i popytu na pracę – określonej liczby miejsc pracy, którą oferuje gospodarka w danych warunkach społeczno-ekonomicznych. Niedopasowanie ilościowe bądź strukturalne (jakościowe) popytu i podaży powoduje trudności na rynku pracy (bezrobocie lub niewykorzystane miejsca pracy). Z tego względu szczególnie pożądana jest analiza porównawcza obu kategorii. Niezwykle użyteczne staje się porównanie struktury zawodowej osób bezrobotnych i ofert pracy zgłaszanych do powiatowych urzędów pracy. To prowadzi do ustalenia zawodów deficytowych i nadwyżkowych na terenie danego rynku pracy.

Zawodami deficytowymi w 2008 r. wyodrębnionymi według dużych grup zawodów były w powiecie kamieńskim m.in. te z grup: nauczyciele praktycznej nauki zawodu i instruktorzy, pracownicy obsługi biurowej, kierownicy małych i średnich zakładów pracy oraz pracownicy obrotu pieniężnego i obsługi klientów. Równowaga występowała w grupie operatorów maszyn i urządzeń wydobywczych i przetwórczych. Najwyższą nadwyżkę zanotowano w przypadku takich grup, jak: robotnicy pomocniczy w rolnictwie, rolnicy i rybacy pracujący na własne potrzeby oraz rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy zorientowani na rynek. W porównaniu z 2004 r. ogólny wskaźnik intensywności nadwyżki wzrósł w małym stopniu, co wskazuje na nieznaczną poprawę sytuacji bezrobotnych na rynku pracy.

Przedsiębiorczość

O sile gospodarki danego regionu i jego potencjale decyduje ilość i struktura efektywnie działających podmiotów gospodarczych. W powiecie kamieńskim w 2008 r. w rejestrze REGON zarejestrowanych było 6,9 tys. podmiotów gospodarki narodowej, które stanowiły zaledwie 3,2% ogółu podmiotów w województwie. W porównaniu do 2004 r. ich liczba na tym obszarze wzrosła o 7,7%, podczas gdy w województwie o 5,5%. Spośród ogółu podmiotów funkcjonujących na terenie powiatu w 2008 r. ponad 96% należało do sektora prywatnego.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Rozpatrując konkurencyjność powiatu kamieńskiego pod względem nasycenia przedsiębiorczością, można zauważyć, że plasuje się on na 5 miejscu w województwie. Średnio na 1000 mieszkańców przypadało na tym terenie 144,4 podmiotów, podczas gdy w województwie 125,9. Można więc stwierdzić, że powiat kamieński jest dobrze rozwiniętym pod względem przedsiębiorczości.

Tab. 4. Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON w powiecie kamieńskim w latach 2004, 2006 i 2008

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2008
Podmioty ogółem	6416	6607	6907
na 1000 ludności	133,9	138,8	144,4
w % sektor: rolniczy	6,3	5,9	5,3
przemysłowy	14,7	15,8	18,3
usługowy	79,0	78,4	76,4

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Przeprowadzona analiza struktury podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON według liczby pracujących wskazuje na dominację podmiotów mikro, tj. zatrudniających do 9 osób, które w 2008 r. stanowiły ponad 96% ogółu jednostek funkcjonujących na terenie powiatu. Podmioty małe, o liczbie zatrudnionych od 10 do 49 osób stanowiły 3,0%, a podmioty średnie 0,5%. Struktura podmiotów gospodarki narodowej według klas wielkości w powiecie była typowa dla całego województwa. W porównaniu do 2004 r. w powiecie zanotowano wzrost liczby podmiotów mikro i małych, a spadek liczby podmiotów średnich.

Analizując podmioty gospodarki narodowej według form prawnych odnotowano, że w 2008 r. w strukturze podmiotów gospodarczych funkcjonujących na terenie powiatu najliczniejszą grupę reprezentowały osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, które stanowiły 81,5%, w następnej kolejności znalazły się spółki handlowe – 3,3%, stowarzyszenia i organizacje społeczne – 1,7%, spółdzielnie – 0,7% oraz fundacje – 0,1%.

Duże znaczenie z punktu widzenia rozwoju gospodarczego danego obszaru ma udział spółek handlowych, które posiadają formę organizacyjno-prawną najbardziej dostosowaną do prowadzenia działalności na większą skalę, a wskaźnik nasycenia tymi spółkami na 10000 mieszkańców odzwierciedla poziom stabilności gospodarczej danego terenu. W 2008 r. na 10000 mieszkańców powiatu przypadało 48,1 spółek handlowych, co plasowało powiat na 8 miejscu w województwie. Ich liczba w porównaniu do 2004 r. wzrosła o 21,1%. Z kolei poziom nasycenia obszaru spółkami z udziałem kapitału zagranicznego świadczy o korzystnym lub niekorzystnym klimacie dla inwestorów i warunkach inwestowania. Według stanu na dzień 31.12.2008 r. na terenie powiatu funkcjonowało 89 takich spółek, co w przeliczeniu na 10000 mieszkańców dało 18,6 jednostki. Spółki z udziałem kapitału zagranicznego stanowiły 38,7% ogółu spółek handlowych w powiecie, a ich liczba w porównaniu do 2004 r. wzrosła o 11,3%.

Analizując strukturę podmiotów gospodarki narodowej według sektorów ekonomicznych zaobserwowano, że w 2008 r. w powiecie kamieńskim najwięcej jednostek prowadziło działalność w sektorze usługowym, tj. 5,3 tys. co stanowiło 76,4% wszystkich zarejestrowanych podmiotów na tym terenie. Tak duży udział podmiotów sektora usługowego jest cechą charakterystyczną dla całego kraju, bowiem sektor ten uznawany jest za główną sferę

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

współczesnej gospodarki. Usługi o charakterze rynkowym świadczyło 69,9% ogółu podmiotów w powiecie, a o charakterze nierynkowym 6,5%. Udział podmiotów zarejestrowanych w sektorze przemysłowym wyniósł ponad 18%. Duży udział przemysłu jest zjawiskiem pozytywnym, gdyż firmy zajmujące się działalnością produkcyjną zatrudniają średnio znacznie więcej osób niż firmy w innych sektorach. Praktyka gospodarcza ponadto wskazuje, że jedno miejsce w sferze produkcji uruchamia kolejne miejsca pracy w handlu i usługach. Natomiast liczba podmiotów zarejestrowanych w sektorze rolniczym wyniosła 0,4 tys., co stanowiło zaledwie 5,3% ogółu podmiotów w powiecie. Wydaje się to być zjawiskiem korzystnym z punktu widzenia rozwoju gospodarczego powiatu, bowiem im większe jest uzależnienie regionalnej gospodarki od rolnictwa tym szanse na szybki awans cywilizacyjny są mniejsze.

Biorąc pod uwagę liczbę podmiotów według sekcji Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD) należy stwierdzić, że prawie 70% firm funkcjonujących na omawianym terenie w 2008 r. należało do czterech sekcji: handel i naprawy, hotele i restauracje, obsługa nieruchomości i firm oraz budownictwo.

Dane statystyczne obrazujące dynamikę powstawania i zamykania już istniejących firm często są uznawane, oprócz dynamiki wzrostu PKB, jako główne informacje o kondycji gospodarki. Wskaźnik dynamiki liczby nowych podmiotów zarejestrowanych w kolejnych latach traktuje się bowiem jako swego rodzaju „barometr" charakteryzujący stan koniunktury gospodarczej.[11] W 2008 r. na terenie powiatu kamieńskiego w rejestrze REGON zarejestrowano 615 nowych podmiotów, co dało 12,9 jednostek nowo zarejestrowanych na 1000 ludności (w województwie – 11,1). Porównując strukturę branżową według sekcji PKD, stwierdzono, iż najwięcej firm wpisano do rejestru w sekcjach: budownictwo – 27,8%, handel i naprawy – 20,8%, hotele i restauracje – 16,6% oraz obsługa nieruchomości i firm – 8,5%, co jest trendem powszechnie obserwowanym w ostatnich latach w całym kraju.

W 2008 r. z rejestru REGON wykreślono w powiecie kamieńskim 533 firm. Na 1000 osób wynosiło to 11,1 jednostek (w województwie – 9,6). Biorąc pod uwagę sekcje PKD zanotowano, iż w sekcjach: handel i naprawy, hotele i restauracje oraz budownictwo notuje się największą liczbę jednostek wyrejestrowujących się. Należy jednak podkreślić, że w okresie tym więcej jednostek zostało zarejestrowanych niż wykreślonych.

Tab. 5. Podmioty gospodarki narodowej nowo zarejestrowane i wyrejestrowane z rejestru REGON w powiecie kamieńskim w latach 2004, 2006 i 2008

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2008
Podmioty nowo zarejestrowane ogółem	455	590	615
na 1000 ludności	9,5	12,4	12,9
Podmioty wyrejestrowane ogółem	324	455	533
na 1000 ludności	6,8	9,6	11,1

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Za pomocą analizy przesunięć udziałów (*shift-share*) określić można poziom konkurencyjności powiatu kamieńskiego w odniesieniu do województwa zachodniopomorskiego pod względem liczby podmiotów gospodarki narodowej według sekcji PKD. Przy założeniu, że

[11] *Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2006-2007*. Opracowanie przygotowane przez Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2007.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28
Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

powiat rozwija się na takim samym lub podobnym poziomie jak województwo, otrzymano wysoki oczekiwany wzrost zmiennej PO (potencjału obszaru powiatu). Składowa SP informująca o wielkości zmian w stosunku do województwa pokazuje, iż występujące w powiecie trendy zmian liczby podmiotów gospodarczych są wolniejsze niż w województwie, zwłaszcza w sekcji handel i naprawy (G). Poziom konkurencyjności obszaru (KO), odzwierciedlający różnice między wskaźnikiem wzrostu w powiecie w stosunku do województwa jest dość wysoki, a dodatnia jego wartość wskazuje na wysoką konkurencyjność powiatu. Ogólne przesunięcie (PC) jest dodatnie, co świadczy o pozytywnych tendencjach w powiecie, na tle ogólnego poziomu rozwoju województwa.

Produkcja sprzedana przemysłu

Stopień uprzemysłowienia powiatu można określić między innymi poprzez obserwację produkcji sprzedanej przemysłu. Ze względu na objęcie tajemnicą statystyczną wartości produkcji sprzedanej przemysłu powiatu kamieńskiego w 2007 r., możliwe jest jedynie oparcie analizy na informacjach z 2006 r. W kamieńskim w 2006 r. produkcja sprzedana przemysłu osiągnęła wartość 156,1 mln zł i stanowiła zaledwie 0,8% produkcji sprzedanej całego województwa. W porównaniu z 2004 r. zanotowano jej wzrost o 7,2 mln zł, nie zmienił się natomiast udział powiatu w tworzeniu wojewódzkiej wartości sprzedanej.

Produkcja sprzedana przemysłu na 1 mieszkańca w kamieńskim była w 2006 r. równa 3280 zł (przy średniej dla województwa 11752 zł), co ulokowało powiat na 18 miejscu w zachodniopomorskim.

Inwestycje i środki trwałe

Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach umożliwiają utrzymanie produkcji na dotychczasowym poziomie, a także jej wzrost. Zwiększanie się poziomu nakładów może więc świadczyć o zwiększaniu zdolności produkcyjnych firm oraz ich rozwoju, co w dłuższym okresie zapewnić może korzyści dla całej gospodarki regionu.

Nakłady finansowe lub rzeczowe, których celem jest stworzenie nowych środków trwałych lub ulepszenie (przebudowa, rozbudowa, rekonstrukcja lub modernizacja) istniejących obiektów majątku trwałego, a także nakłady na tzw. pierwsze wyposażenie w firmach zatrudniających powyżej 9 osób w kamieńskim wyniosły w 2007 r. jedynie 50,1 mln zł i były wyższe od tych poniesionych w 2004 r. o 21,9%.

Najwyższe nakłady poniesiono w sektorze usługowym (w tym głównie w usługach rynkowych), a następnie w przemysłowym i rolniczym. Od 2004 r. nakłady ponoszone w usługach wzrosły, natomiast w sektorze przemysłowym i rolnictwie uległy zmniejszeniu. Wielkość nakładów inwestycyjnych w przeliczeniu na 1 mieszkańca, równa 1053 zł, była niższa niż przeciętna w województwie i uplasowała kamieński na 14 miejscu pośród pozostałych powiatów.

Wartość nakładów poniesionych na zakup lub wytworzenie środków trwałych (czyli wartość początkowa, brutto) w 2007 r. wyniosła w powiecie 446,4 mln zł i była niższa niż w 2004 r. o 5,4%. Najwyższą wartość brutto środków trwałych zanotowano w sektorze usługowym (w tym głównie w usługach rynkowych), a następnie w przemysłowym i rolniczym. W porównaniu z 2004 r. nakłady na środki trwałe w sektorze przemysłowym wzrosły, a w rolniczym i usługowym zmniejszyły się. Pod względem poziomu wartości brutto środków trwałych na 1 mieszkańca w 2007 r. kamieński objął 16 lokatę w województwie.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Tab. 6. Nakłady inwestycyjne i wartość brutto środków trwałych w przedsiębiorstwach w powiecie kamieńskim w latach 2004, 2006 i 2007

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2007	2004=100
Nakłady inwestycyjne w mln zł	41,1	28,4	50,1	121,9
w % sektor: rolniczy	3,4	3,9	2,2	64,7
przemysłowy	35,1	46,1	34,5	98,3
usługi rynkowe	59,1	40,8	61,1	103,4
usługi nierynkowe	2,4	9,2	2,2	91,7
na 1 mieszkańca w zł	856	597	1053	123,0
Wartość brutto środków trwałych w mln zł	471,8	456,3	446,4	94,6
w % sektor: rolniczy	9,0	4,0	7,1	78,9
przemysłowy	28,2	34,0	35,2	124,8
usługi rynkowe	55,9	54,7	49,4	88,4
usługi nierynkowe	6,9	7,3	8,3	120,3
na 1 mieszkańca w zł	9843	9587	9365	95,1

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Budżety jednostek samorządu terytorialnego

Możliwości dofinansowywania działań w powiecie mogą być określone poprzez analizę wielkości dochodów, a zwłaszcza wydatków budżetów jednostek samorządu terytorialnego (zarówno powiatu, jak i gmin wchodzących w jego skład).

W 2008 r. powiat kamieński otrzymał na realizację swoich zadań 46,2 mln zł (o 37,2% więcej niż na początku badanego okresu). W przeliczeniu na 1 mieszkańca było to 968,06 zł – 5 lokata wśród powiatów ziemskich. Wydatki wyniosły 46,8 mln zł, z czego 24,4% stanowiły wydatki majątkowe inwestycyjne. Dynamika wzrostu dochodów i wydatków w powiecie (w porównaniu z 2004 r.) była niemalże taka sama. Wysokość wydatków w przeliczeniu na 1 mieszkańca uplasowała powiat na 4 miejscu wśród powiatów ziemskich.

Tab. 7. Dochody i wydatki budżetu powiatu i budżetów gmin wchodzących w skład powiatu kamieńskiego w latach 2004, 2006 i 2008 w zł

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2008	2004=100
Dochody budżetu powiatu	33682239,00	39141280,91	46201614,20	137,2
na 1 mieszkańca	702,01	822,23	968,06	137,9
Wydatki budżetu powiatu	33943871,00	41704710,84	46817610,86	137,9
na 1 mieszkańca	707,46	876,08	980,97	138,7
Dochody budżetów gmin	99386235,00	116159298,11	151602319,90	152,5
na 1 mieszkańca	2071,41	2440,12	3176,51	153,4
Wydatki budżetów gmin	93195632,00	121256988,65	163524792,18	175,5
na 1 mieszkańca	1942,38	2547,20	3426,33	176,4

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Budżety gmin wchodzących w skład powiatu kamieńskiego w 2008 r. uzyskały łącznie dochody równe 151,6 mln zł, a kwota dochodów na 1 mieszkańca uplasowała powiat na 2 miejscu w województwie wśród powiatów ziemskich. Gminy wydały 163,5 mln zł, w tym wydatki majątkowe inwestycyjne stanowiły średnio 29,4% ogółu wydatków budżetów tych jednostek terytorialnych. W porównaniu z 2004 r. wydatki gmin wzrosły w większym stopniu niż ich dochody.

Wyniki badań własnych

Przedsiębiorcy i ich firmy – charakterystyka prowadzonej działalności

Obserwując stan aktywności gospodarczej przedsiębiorstw z terenu powiatu, wyraźnie widać lata większej i mniejszej dynamiki w tym zakresie. Pod względem liczby rejestrowanych podmiotów gospodarczych intensywne były zwłaszcza lata 1989-2001, wówczas przybyło aż 54,8% przedsiębiorstw (rys. 2). W kolejnych latach następuje gwałtowne zmniejszenie liczby powoływanych do życia przedsięwzięć gospodarczych. Warto zauważyć, że przedstawiane dane nie obrazują bezwzględnego przyrostu liczby przedsiębiorstw – wiadomo bowiem, że w tym samym czasie określona liczba firm została zlikwidowana. Z zestawienia wynika, że obecnie funkcjonujące w powiecie firmy, to przede wszystkim przedsięwzięcia, które posiadają już pewne doświadczenie związane z funkcjonowaniem na rynku ponad 8 lat – także w czasie niskiej koniunktury na rynku.

Rys. 2. Rok powstania firmy

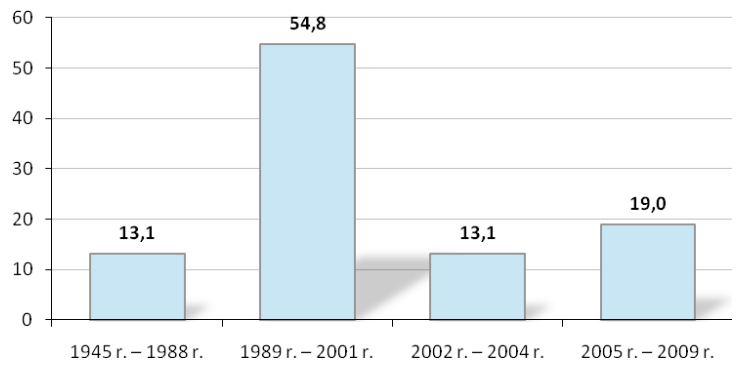

Źródło: *Badania własne.*

Następną zmienną opisującą badaną populację jest wielkość przedsiębiorstw. W tym zakresie zdecydowanie przeważają mikro-przedsiębiorstwa zatrudniające do 9 pracowników, stanowiąc 81,0% wszystkich badanych przedsiębiorstw, kolejno występują firmy małe – 13,1% oraz średnie – 6,0%. Nie odnotowano występowania firm dużych zatrudniających powyżej 250 pracowników.

Ze względu na formę działalności, w omawianym powiecie dominują przedsiębiorstwa jednoosobowe – 82,1%, pozostałe 17,9% przedsiębiorstw to spółki, (z których spółki z ograniczoną odpowiedzialnością stanowiły 8,3%, spółki cywilne 4,8%, spółki jawne 3,6% i spółki akcyjne – 1,2%). Choć obserwowana przewaga jednoosobowych podmiotów gospodarczych jest bezdyskusyjna i może być przykładem trendu odchodzenia od zatrudniania

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

na etat, w kierunku samo zatrudniania, jednak należy zauważyć, że niewielki udział pozostałych form, w jakich realizowana jest działalność gospodarcza na terenie powiatu może świadczyć o braku dojrzałości lokalnego systemu gospodarczego.

Struktura podmiotów gospodarczych, zgodna z klasyfikacją PKD (Polska Klasyfikacja Działalności) wyraźnie ukazuje (charakterystyczną dla całego kraju tendencję) dominację przedsiębiorstw o charakterze usługowym. Szczegółowy ranking reprezentowanych w powiecie branż według sekcji PKD przedstawia się następująco:

- przedsiębiorstwa z branży hotele i restauracje – 22,6%,
- przedsiębiorstwa z branży handlowej – 19,0%,
- przedsiębiorstwa z branży usługowej – 11,9%,
- przedsiębiorstwa z branży transport, gospodarka magazynowa i łączność – 9,5%,
- przedsiębiorstwa z branży przetwórstwa przemysłowego – 8,3%,
- przedsiębiorstwa z branży ochrona zdrowia i pomoc społeczna – 8,3%,
- przedsiębiorstwa z branży rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo – 6,0%,
- przedsiębiorstwa z branży budownictwa – 6,0%,
- przedsiębiorstwa z branży pośrednictwo finansowe – 2,4%,
- przedsiębiorstwa z branży obsługa nieruchomości, wynajem i usługi związane z prowadzeniem działalności gospodarczej – 2,4%,
- przedsiębiorstwa z branży edukacyjnej – 1,2%,
- przedsiębiorstwa z branży wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczna i gaz – 1.2%
- przedsiębiorstwa z branży górnictwo – 1,2%.

Lokalizacja powiatu wpłynęła na tak znaczny udział przedsiębiorstw z branży turystycznej oraz handlowej.

Poziom i struktura zatrudnienia – ruch kadr

Czynnikiem, który buduje pozycję firmy są pracownicy w niej zatrudnieni, a do kluczowych zagadnień w tej kwestii należy wykształcenie kadry. Wykształcenie pracowników jest istotną zmienną w kontekście opisu przedsiębiorstw. To właśnie ono, obok nabytych umiejętności i doświadczeń zawodowych stwarza pole racjonalnego i efektywnego funkcjonowania firm, zwiększając ich szanse rynkowe, a w efekcie warunkując sukces rynkowy.

Struktura zatrudnienia ze względu na poziom wykształcenia w badanych firmach powiatu przedstawia się następująco: 32,8% stanowią firmy zatrudniające osoby z wykształceniem średnim, 27,7% z wykształceniem zawodowym a zaledwie 24,1% z wykształceniem wyższym. Dodatkowo 2,9% firm zatrudnia osoby z wykształceniem gimnazjalnym, 8,8% z wykształceniem podstawowym, a 3,6% bez wykształcenia. Sumując liczbę firm zatrudniających osoby nieposiadające wykształcenia wyższego niż gimnazjalne dowiadujemy się, iż łącznie w powiecie ponad 15% stanowią firmy zatrudniające pracowników bez wyuczonych kwalifikacji zawodowych.

Istotnym dla charakterystyki przedsiębiorstw jest wskaźnik ruchu kadr. Jest to proces wielokierunkowy, najistotniejsze jego elementy (obok przemieszczania pracowników w pionie i poziomie), to przyjęcia, odejścia i zwolnienia. W odniesieniu do 2008 roku w 3,6% firm powiatu zmniejszono zatrudnienie, natomiast 11,9% je zwiększyło. W największej liczebnie grupie przedsiębiorstw – 84,5% ruchu kadr nie odnotowano. Głównymi przyczynami zmniejszenia liczby pracowników (w tych przedsiębiorstwach gdzie dochodziło do zmian) były:

- kwestie zewnętrzne:

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

- problem ze zbyciem produktów i usług – 37,5%,
- nieopłacalność produkcji i sprzedaży – 25,0%,
- sezonowy charakter pracy – 12,5%;

– kwestie wewnętrzne:
- odejście na własną prośbę – 12,5%,
- niesolidność pracowników – 12,5%.

Z kolei wzrost zatrudnienia w firmie był spowodowany albo rozszerzeniem zakresu działalności przedsiębiorstwa – 46,2% albo zwiększeniem popytu na produkty i usługi – 30,8%. Dodatkowo wskazywano na sezonowy charakter pracy – 15,4% ale też 7,7% respondentów nie umiało wskazać przyczyn zwiększenia liczby pracowników.

Dane wskazują, iż podejście do zatrudnienia w firmach jest elastyczne, kiedy jest konieczność firmy tną koszty redukując zatrudnienie, oprócz tego w omawianym powiecie widzimy naturalne czynniki tłumaczące ruch kadr w firmach (emerytura, zwolnienia na własną prośbę). Warto podkreślić, iż duża fluktuacja kadr nie jest czynnikiem korzystnym dla efektywności przedsiębiorstw, a wręcz ma ujemne konsekwencje w odniesieniu do przedsiębiorstw.

Deklarowana dynamika w zakresie zatrudnienia w odniesieniu do najbliższych 3 oraz 12 miesięcy jest zadawalająca, niewielki odsetek respondentów (1,2% i 0%) zapowiada zmniejszenie poziomu zatrudnienia. Pewne zróżnicowanie respondenci deklarują w zakresie utrzymania zatrudnienia na stałym poziomie, w odniesieniu do 3 miesięcy jest to 85,7%, w odniesieniu do 12 miesięcy mniej – 75,9%. W odniesieniu do kwestii wzrostu zatrudnienia w ciągu 3 najbliższych miesięcy 6,0% respondentów szacuje zwiększenie poziomu zatrudnienia, natomiast w ciągu 12 miesięcy liczba ta rośnie do poziomu 12,0%. Nie umie przewidzieć dynamiki w zakresie zatrudnienia 7,1% badanych w odniesieniu do trzech miesięcy oraz 12,0% w odniesieniu do nadchodzących 12 miesięcy (rys. 3).

Rys. 3. Planowane zmiany w zatrudnieniu

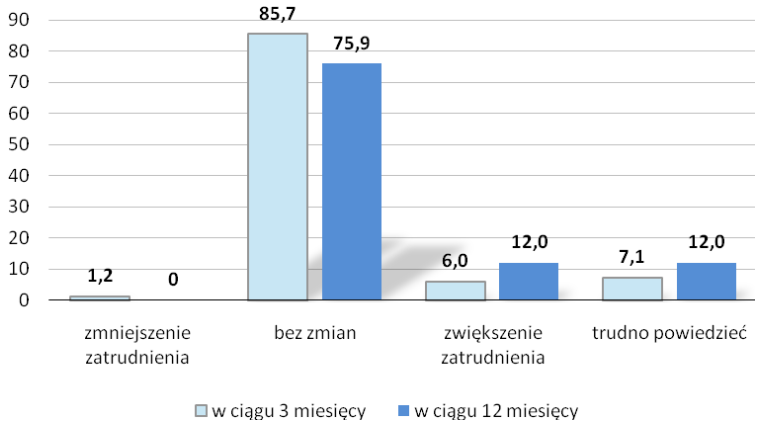

Źródło: *Badania własne.*

W zależności od sekcji PKD, w której operuje przedsiębiorca, perspektywy działalności są zróżnicowane. Tylko jedna firma działająca w ramach sekcji D – Przetwórstwo przemysłowe przewiduje zmniejszenie zatrudnienia. Zdecydowanie dominują postawy wyczekujące, których

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

przejawem są deklaracje: zatrudnienie nie ulegnie zmianie oraz trudno powiedzieć. Należy jednakże odnotować, że pewne ożywienie, którego symptomem ma by zwiększenie zatrudnienia pojawić się ma w odniesieniu do sekcji G – Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodów, motocykli oraz artykułów użytku osobistego i domowego, H - Hotele i restauracje, I – Transport, gospodarka magazynowa i łączność, J – Pośrednictwo finansowe oraz K – Obsługa nieruchomości, wynajem i usługi związane z prowadzeniem działalności gospodarczej.

Rys. 4. Planowane zmiany w zatrudnieniu w perspektywie najbliższych trzech miesięcy z uwzględnieniem sekcji PKD (dane w wartościach bezwzględnych)

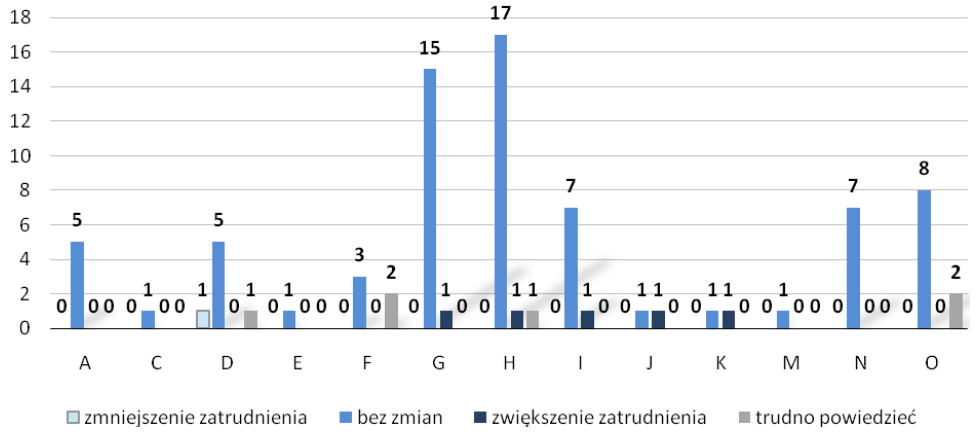

Źródło: *Badania własne.*

Proces naboru i zatrudnianie nowych pracowników jest istotnym elementem warunkującym efektywne funkcjonowanie przedsiębiorstw. W odniesieniu do powiatu kamieńskiego największym wskaźnikiem zapotrzebowania cieszą się specjalności: technicy i inny średni personel – 42,9%, pracownicy biurowi – 42,9% oraz operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń – 14,3% deklaracji.

Rozkład wskazań na poszczególne typy wykształcenia wymaganego od potencjalnych pracowników świadczy o równoważnym traktowaniu wszystkich czynników wpływających na jakość kadry – identyczną liczbę wskazań uzyskały: wykształcenie wyższe kierunkowe zgodne z profilem działalności firmy, średnie techniczne zgodne z profilem działalności firmy, zasadnicze zawodowe zgodne z profilem działalności firmy, kursy kwalifikujące do pracy, staż pracy w danym kierunku zawodowym oraz uprawnienia do prowadzenia pojazdów kat. D – po jednym wyborze. Wymienione potencjalne kwalifikacje potwierdzone formalnym wykształceniem oraz umiejętności zawodowe nie muszą być cechami rozłącznymi.

Poszukiwanie nowych pracowników może dokonywać się z wewnętrznych zasobów przedsiębiorstwa – tzw. rekrutacja wewnętrzna – oraz poprzez rekrutację zewnętrzną, poszukiwania pracowników odbywają się na zewnętrznym rynku pracy. W odniesieniu do firm działających na terenie powiatu analizie podlegał proces zewnętrznej rekrutacji. Poszukujące pracowników firmy omawianego powiatu stosują następujące strategie, uzyskano 15,9% wskazań dla odpowiedzi, iż potencjalni pracownicy rekomendowani są przez inne osoby, w 11,2% przypadków zainteresowani pracą sami przychodzą do firmy. Powyższe sposoby

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

rekrutacji pojawiają się powszechniej wówczas, kiedy drożność na rynku pracy jest zaburzona, a przedsiębiorstwa stosując te pasywne strategie wiedzą, iż są one skuteczne (a nie wymagają nakładów ze strony firm). Świadczą również o występowaniu tzw. rynku pracodawcy gdzie mamy do czynienia z nadwyżką potencjalnych pracobiorców, a przedsiębiorstwa, (na co wskazuje wysoki poziom bezrobocia) mogą sytuować się na uprzywilejowanej pozycji. W odniesieniu do tradycyjnych form pośrednictwa uzyskano następujące wskazania: 10,3% firm poszukuje pracowników przez PUP, 14,0% przedsiębiorców korzysta z ogłoszeń w prasie bądź Internecie, z usług profesjonalnych agencji pracy korzysta 1,9% badanych, pozostała grupa – 45,8 % deklarowała, iż w ogóle nie poszukuje pracowników.

Potencjał rozwojowy firm – system wynagradzania, podnoszenie kwalifikacji, stan wyposażenia

Jednym z ważniejszych parametrów charakteryzujących potencjał rozwojowy firm jest poziom wynagrodzeń, niestety jest to zmienna tzw. wrażliwa, trudno poddająca się analizie – zwykle bowiem nie wszyscy respondenci są skłonni rozmawiać o tego typu zagadnieniach. W odniesieniu do powiatu kamieńskiego w odniesieniu do obu okresów około 40% respondentów odmówiło odpowiedzi. Z otrzymanych deklaracji wynika, iż wynagrodzenia w trakcie minionego, jak i obecnego roku uzyskały następujący poziom dynamiki - o ile w 2008 roku w 16,9% przypadków wynagrodzenia pracowników zostały zwiększone, o tyle w 2009 było tak tylko w 2,4% przypadków. Zdecydowanie pozytywnym faktem jest deklaracja o pozostawieniu poziomu wynagrodzeń bez zmian; w 2008 r. 44,6% respondentów utrzymało wynagrodzenia na stałym poziomie, natomiast w odniesieniu do 2009 r. utrzymanie zarobków na dotychczasowym poziomie zadeklarowało 53,6% firm. (tab. 8).

Tab. 8. Dynamika zmian wynagrodzeń w latach 2008 i 2009

WYNAGRODZENIA	2008	2009
Zostały zwiększone	16,9	2,4
Zostały zmniejszone	1,2	0
Bez zmian	44,6	53,6
Odmowa odpowiedzi	37,3	44%

Źródło: *Badania własne.*

Istotnym, choć najczęściej niedocenianym, elementem budującym potencjał rozwojowy firm jest szkolenie pracowników. Jest to także fundamentalny element świadomego zarządzania zasobami ludzkimi. Oczywiście to element kosztogenny, ale w dłuższej perspektywie czasowej zwiększa efektywność firmy. W odniesieniu do powiatu należy wskazać, iż odsetek przedsiębiorstw korzystających ze szkoleń jest stosunkowo wysoki, bo wynosi 33,3%, natomiast odsetek firm, które nie wysyłają swoich pracowników na zewnętrzne szkolenia wynosi 65,5%.

Przedsiębiorstwa korzystające ze szkoleń wysyłały swoich pracowników głównie na kursy z zakresu: obsługa maszyn i urządzeń, BHP, sprzedaż i obsługa klienta, marketing, języki obce, obsługa komputera oraz specjalistyczne i branżowe typu: budowlane, kamieniarskie, medyczne, podatkowe, produktowe, prace na wysokościach oraz uprawnienia przewoźnicze.

Powyższa lista zagadnień wskazuje, iż przedsiębiorstwa kierując na nie pracowników zabezpieczają interes zakładu pracy, ale i wyposażają swoich pracowników w specjalistyczną

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

wiedzę, z której będą oni mogli czerpać w trakcie swojej kariery zawodowej. Warto zwrócić uwagę, na szeroki zakres oraz zróżnicowanie tematyki pożądanych kursów i szkoleń – wydaje się świadczyć ona o świadomości potrzeb w zakresie podnoszenia kwalifikacji pracowniczych – przedstawiciele badanych firm, a przynajmniej licząca się ich część, najwyraźniej docenia wagę tego procesu.

Współcześnie, w dobie rosnącego znaczenia techniki, każdemu przedsiębiorstwu nieodzownie powinien towarzyszyć rozwój technologiczny. Istotnymi cechami, pozwalającymi pośrednio oszacować nowoczesność firm jest wiek stosowanej w przedsiębiorstwie technologii oraz wiek urządzeń w parku maszynowym. Stosowane w przedsiębiorstwach powiatu technologie są następujące: 17,9% przedsiębiorstw użytkuje nowoczesne linie technologiczne zakupione w latach 2008/2009, 42,9% zakupione w ciągu pięciu ostatnich lat, natomiast w 8,3% przedsiębiorstw stosowane są linie technologiczne zakupione przed 2004 rokiem.

Z kolei w zakresie nowoczesności parku maszynowego dane przedstawiają się następująco:

- maszyny i urządzenia nowoczesne – zakupione w 2008/2009 są udziałem – 26,2% firm,
- maszyny i urządzenia użytkowane od 3 do 6 lat są udziałem – 47,6% firm,
- maszyny i urządzenia użytkowane od 7 do 10 lat są udziałem – 13,1% firm,
- maszyny i urządzenia użytkowane przeszło 10 lat są udziałem – 3,6% firm.

Powyższe dane pozwalają ocenić, iż potencjał technologiczny przedsiębiorstw powiatu jest w miarę korzystny. Co więcej, z prezentowanych danych wyłania się obraz firm, które starają się nadążać za wyzwaniami rynku, dostosowując stosowane rozwiązania oraz urządzenia do nowoczesnych wymogów. Jednakże nieco zastanawiające jest, że aż 31,0% respondentów nie umiało określić stosowanej w firmie technologii a 9,5% nie potrafiło określić technologicznego stanu parku maszynowego wykorzystywanego w firmie. Sytuacja ta skłania do refleksji, iż ci właśnie respondenci nie chcieli się przyznać do postrzeganego negatywnie zacofania w stosowanych rozwiązaniach. Kategorii tej nie można jednoznacznie zaliczyć do grupy przedsiębiorstw wskazującej na korzystanie z maszyn i urządzeń użytkowanych ponad 10 lat, należy jednak domniemywać, że znaczny udział w niej mają właśnie takie firmy.

B. Rynkowy wymiar prowadzonej działalności – powiązania przedsiębiorstw z otoczeniem

Wymiary konkurencyjności przedsiębiorstw

Podstawą utrzymania się na rynku jest zdolność przedsiębiorstw do efektywnego gospodarowania w warunkach konkurencji. Ważne staje się poznanie wymiarów konkurencyjnego działania. Jednym z takich czynników jest już sam wybór miejsca inicjatywy gospodarczej. Dla badanych przedsiębiorstw wybór miejsca lokalizacji firmy w powiecie kamieńskim był efektem:

- miejsca zamieszkania właściciela – 38,9%,
- oceny, iż powiat kamieński to dobra lokalizacja – 23,2%,
- dostępności rynków – 14,6%,
- dostępności siły roboczej – 10,8%,
- dostępności zaopatrzenia – 5,8%.

Dominujące znacznie subiektywnych powodów zlokalizowania działalności firmy w powiecie (miejsce zamieszkania właściciela) w przypadku sektora MŚP jest właściwie oczywistością. Jednakże pozostałe odpowiedzi pozwalają na wskazanie czynników

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

sprzyjających prowadzonej działalności. Badani oceniają, że jedną z najważniejszych zalet powiatu jest dobra lokalizacja, która zapewne wiąże się z dostępnością rynków.

Kolejnym czynnikiem przesądzającym o pozycji rynkowej przedsiębiorstwa jest jego zdolność do uzyskiwania i utrzymywania tzw. przewag konkurencyjnych, czyli zwiększenie stopnia niezależności działania od konkurentów oraz stopniowego rozszerzenie zakresu i pola działania. Jest to bardzo istotny czynnik, bowiem słabość wielu firm nie polega na słabości produktu lub technologii, lecz na niedociągnięciach w procesie przekształcania wiedzy i umiejętności firmy właśnie w przewagę konkurencyjną na rynku.

Z zaprezentowanych danych wynika, iż przedsiębiorstwa powiatu dążą do nadania elementom marketingowym takim jak marka, wizerunek, kultura organizacyjna, produkt cech wyższej jakości niż konkurencja, przy jednoczesnym przywiązywaniu do jakości potencjalnych klientów – strategia budowania przewagi jakościowej (rys. 5). Prezentowane dane uwidaczniają bardzo duży poziom rozdrobnienia, jeśli chodzi o liczbę wskazań na poszczególne kategorie, świadczyć to może o tym, że firmy bardzo indywidualnie określają swoją przewagę konkurencyjną – fakt prowadzenia działalności w tej samej przestrzeni (powiat) zdaje się nie skutkować powstaniem wspólnej platformy budowania konkurencyjności. Należy jednak zwrócić uwagę, że najliczniejsza grupa respondentów – 24,7% nie potrafiła określić, jakie są główne czynniki umożliwiające uzyskanie przewagi konkurencyjnej. Większość badanych przedsiębiorstw ocenia swój poziom konkurencyjności, jako konkurencyjność lokalną – 79,8%, za konkurencyjnych na poziomie województwa uważa się 13,1% firm, 3,6% respondentów czuje się konkurencyjnymi w odniesieniu do całego kraju, natomiast 2,4% w odniesieniu do UE, nie umie natomiast odpowiedzieć na to pytanie oraz ocenia, iż nie są w ogóle konkurencyjni po 3,6% badanych.

Według ankietowanych ich głównymi konkurentami są inne firmy lokalne – 90,5% wskazań, firmy z Europy zachodniej są postrzegane jako potencjalny konkurent przez 2,4% badanych, taki sam odsetek respondentów stwierdził brak konkurencji. Pozostali, w liczbie 4,8% nie umieli odpowiedzieć na to pytanie.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Rys. 5. Przewagi konkurencyjne badanych firm

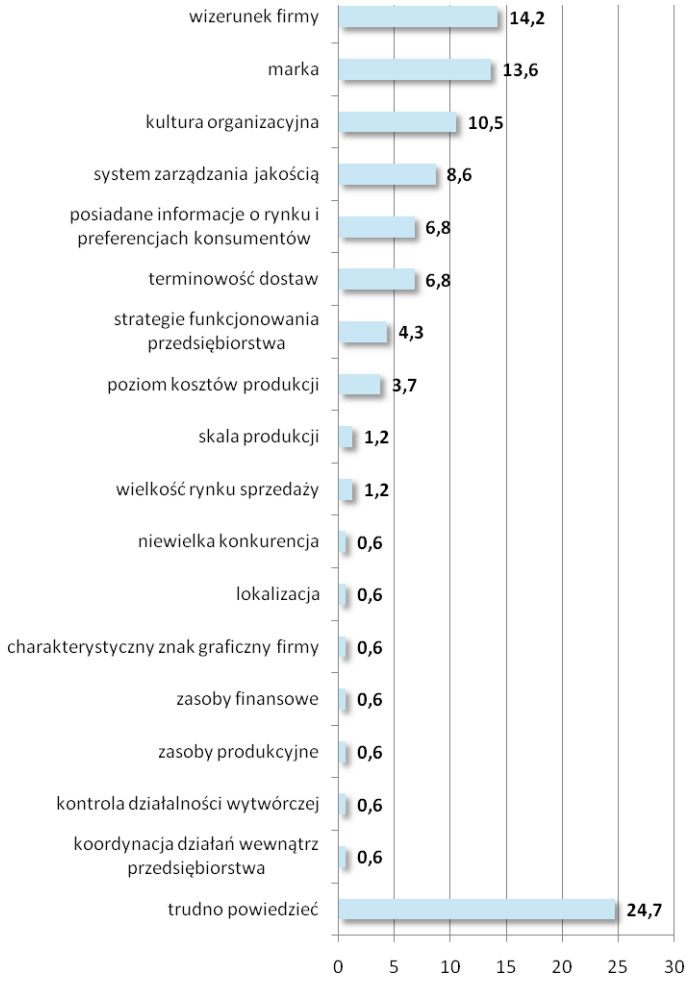

Źródło: *Badania własne.*

Otoczenie społeczno-gospodarcze, w którym funkcjonują podmioty gospodarcze nie jest wolne od sytuacji trudnych, czy problematycznych. Uwarunkowania te mają charakter wewnętrzny bądź zewnętrzny w stosunku do przedsiębiorstw. W omawianym powiecie 19,4% badanych przedsiębiorstw deklaruje, iż sytuacje problematyczne, kryzysowe nie są ich udziałem, niemniej jednak pozostałe 80,6% respondentów doświadcza tego typu okoliczności.

Sytuacje rozpoznane jako problematyczne i zewnętrzne w stosunku do badanych firm to przede wszystkim: (uszeregowano według liczby wskazań)

- niepewność ogólnej sytuacji gospodarczej – 12,3%,
- silna konkurencja krajowa i zagraniczna – 11,0%,
- rozbudowana biurokracja – 11,0%,
- niejasne i niespójne przepisy prawne – 8,4%,
- niedostateczny popyt na rynku krajowym – 7,7%,
- brak koncepcji rozwoju miasta/gminy – 5,2%,

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

- wysokie obciążenia na rzecz budżetu państwa – 4,5%,
- słabo rozwinięta infrastruktura techniczna – 2,6%,
- rozwój „szarej strefy" – 1,9%,
- niedostateczny popyt na rynku zagranicznym – 1,3%,
- wysokie koszty – 1,3%,
- ceny energii – 0,6%,
- nieuczciwa konkurencja – 0,6%,
- problemy we współpracy z samorządem lokalnym – 0,6%.

Sytuacje uciążliwe, pojawiające się wewnątrz badanych firm to przede wszystkim: (uszeregowano według liczby wskazań)

- trudności w zdobywaniu funduszy niezbędnych do prowadzenia działalności – 8,4%,
- niedobór wykwalifikowanych pracowników – 3,2%.

Zdecydowanie najpoważniejszym utrudnieniem, jakie jest udziałem badanych firm to uczenie się funkcjonowania w warunkach gospodarki rynkowej, gdzie normą jest ciągłe doświadczanie mechanizmów silnej konkurencji, związana z tym presja i konieczność ponoszenia ryzyka. Dodatkowo niekorzystnie na funkcjonowaniu przedsiębiorstw odbija się obecny kryzys gospodarczy, zmieniając wartości poszczególnych elementów rynku, a zwłaszcza wartość popytu i podaży. Należy także zwrócić uwagę na duże znaczenie, jakie badani przypisują utrudnieniom w ich działalności z tytułu funkcjonowania instytucji publicznych – szczególnie dotyka ich rozbudowana biurokracja oraz wysokie obciążenia na rzecz budżetu państwa. Oznacza to, że przedsiębiorcy muszą sobie radzić nie tylko z presją rynku, ale także – w ich opinii częstymi, problemami, jakich przysparza państwo i jego instytucje.

Kolejnym ważnym zagadnieniem jest umiejętność podejmowania zaradczych rozwiązań w obliczu nasilenia się sytuacji trudnych, kryzysowych. W omawianym powiecie głównymi sposobami działania w powyższych sytuacjach są: zmniejszanie wydatków inwestycyjnych – 18,2%; zmniejszanie poziomu zatrudnienia – 8,1%; reorganizacja zakładu - 5,1%; bądź zaprzestanie inwestowania – 3,0%, obniżenie poziomu wynagrodzeń; zawieszanie działalności a także wysyłanie pracowników na bezpłatne urlopy uzyskały taką samą liczbę wskazań – po 1,0%.

Powyżej zaprezentowane kategorie ukazują, iż powszechnym sposobem radzenia sobie przez firmy z sytuacjami trudnymi jest ograniczanie jakiegoś aspektu działalności – czyli strategie pasywne. Do inwencyjnych metod działania z wymienionych przez respondentów zaliczyć można jedynie inwestowanie w bardziej dynamiczną reklamę oraz ubezpieczanie zawieranych transakcji – po 1,0% wskazań.

Warto rekomendować aktywne strategie działania, które w pewnym stopniu zabezpieczają od skutków zmiennego otoczenia. Zdecydowanie najbardziej niekorzystnym zjawiskiem jest nie podejmowanie żadnych konkretnych działań w obliczu kryzysu – a do tego typu pasywności przyznaje się aż 31,3% badanych. Dodatkowo 29,3% badanych nie potrafi w ogóle zdefiniować sposobów radzenie sobie w sytuacjach trudnych. Oznacza to, że 60,6% badanych przedsiębiorstw stosuje swoistą „strategię strusia" polegająca na „przeczekaniu złej koniunktury". Nie niesie ona jednak istotnych wartości poznawczych i w efekcie skutkuje biernością.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Ocena i prognozy perspektyw działalności gospodarczej przedsiębiorstw

Indywidualne doświadczenia przedsiębiorców w okresie ostatnich sześciu miesięcy prowadzenia firm pozwalają na diagnozę sytuacji przedsiębiorstwa na lokalnym rynku. I tak: 57,1% respondentów stwierdza, iż sytuacja firmy w okresie ostatnich 6 m-cy nie zmieniła się, według 14,3% badanych uległa poprawie, odmiennego zdania jest 27,4% badanych, nie umie odpowiedzieć na to pytanie – 1,2% respondentów. Ocena w tym zakresie zawsze nacechowana będzie znacznym subiektywizmem, który wynika z jakości zdobytych doświadczeń w funkcjonowaniu firmy na rynku.

Zasadniczymi czynnikami skutkującymi pogorszeniem sytuacji firm w opinii respondentów są:

- spadek popytu na towary i usługi – 54,5%,
- wzrost cen paliwa i energii – 18,2%,
- wzrost cen materiałów i surowców – 12,1%,
- silna konkurencja – 6,1%,
- zmiana warunków kredytowania – 3,0%,
- spadek cen produktów – 3,0% ,
- kryzys – 3,0%.

Z kolei do czynników wpływających na poprawę sytuacji firmy respondenci zaliczają:

- popyt na towary i usługi – 60,0%,
- jakość świadczonych usług – 26,7%,
- dobra reklama – 6,7%,
- oszczędności – 6,7%.

Z uzyskanych wypowiedzi wynika zdecydowanie niejednoznaczna ocena sytuacji – te same kategorie wskazywane są jako najważniejsza przyczyna pogorszenia oraz polepszenia sytuacji firmy. Pozorna sprzeczność, jaka ma tutaj miejsce związana jest zapewne z dynamiką zjawisk zachodzących na rynku – poszczególne firmy dysponują zróżnicowanymi umiejętnościami radzenia sobie z zachodzącymi w gospodarce zmianami – niektóre potrafią wykorzystać je do rozwoju, inne nie. Obserwowana sytuacja może mieć również związek ze zróżnicowaniem branżowym oraz różną lokalizacją poszczególnych firm, co wpływa na ich sytuację rynkową.

Ocena funkcjonowania przedsiębiorstwa jest zależna w dużej mierze od kondycji otoczenia, w którym przedsiębiorstwo funkcjonuje. Zatem kolejnym, istotnym poznawczo zagadnieniem, jest ocena badanych w zakresie sytuacji gospodarczej województwa. W tym zakresie przeważają pesymistyczne opinie respondentów – 39,3% badanych ocenia, iż sytuacja w okresie ostatnich 6 miesięcy pogorszyła się, optymistami w odniesieniu do oceny sytuacji gospodarczej województwa jest nieliczna grupa – tylko 7,1% uważa, że się poprawiła. Równocześnie duży odsetek badanych (53,6%) ocenia, iż w ciągu ostatniego pół roku sytuacja gospodarcza nie zmieniła się. Widoczne, tak duże zróżnicowanie opinii z pewnością bierze się z subiektywnych doświadczeń przedsiębiorców na rynku, jeśli firma prosperuje efektywnie to skłonność do pozytywnej oceny otoczenia w którym działa jest większa (i odwrotnie).

Przewidywania zmian na okres kolejnych sześciu miesięcy są już bardziej optymistyczne. Według prognoz najliczniejszej grupy badanych (64,3%) sytuacja gospodarcza w województwie nie zmieni się. Pesymistów oczekujących, że nastąpi pogorszenie jest zdecydowanie mniej niż w odniesieniu do poprzedniego okresu, bo tylko 4,8%. Nieco, w odniesieniu do poprzedniego okresu, zmalała jednak także grupa optymistów - ich udział

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

wyniósł 6,0%, jednocześnie liczna grupa osób – 25,0% ma trudności z szacowaniem w tym zakresie.

Kolejną zmienną, według której należy opisywać rynkowy wymiar działalności przedsiębiorstw jest dynamika w zakresie wielkości popytu na usługi/produkty. Próba uchwycenia dynamiki zmian w tym zakresie obejmuje porównanie danych w stosunku do analogicznego okresu roku ubiegłego. I tak, zwiększenie poziomu popytu szacuje 16,7% badanych, obniżenie 31,0%, a 47,6% badanych nie widzi zmian w wielkości popytu. Pozostałe 4,8% ankietowanych nie potrafiło oszacować zmian w kontekście minionego roku.

Badani prognozowali również zmiany w popycie na oferowane usługi i produkty w kontekście analogicznego okresu przyszłego roku. Uzyskany rozkład tego wskaźnika pokazuje wyraźną zmianę sytuacji – znacznie wzrasta odsetek tych, którzy oceniają, iż wielkość popytu będzie miała tendencję zwyżkową – 22,6%, a jednocześnie odsetek szacujących jej obniżenie wyraźnie zmalał i wynosił jedynie 4,8%. Stosunkowo liczna kategoria badanych - 46,4% (podobnie jak w odniesieniu do poprzedniego okresu), uważa, że wielkość popytu nie ulegnie zmianie, równocześnie wzrosła liczba osób, które nie są w stanie oszacować zmian w wielkości popytu (z 4,8% poprzednio do 26,2% w odniesieniu do okresu przyszłego), co z pewnością pozwala na osąd, iż sytuacja na rynku jest tak dynamiczna, iż ograniczone są szanse przewidzenia, jakie nastąpią zmiany.

Następnym i jednym z ważniejszych czynników warunkujących potencjał rozwojowy przedsiębiorstw jest poziom inwestycji. Wiadomo, że dla wzmocnienia pozycji na rynku, aby nie dać się wyprzedzić konkurencji, przedsiębiorstwo musi podejmować działania prorozwojowe, jednym z tego typu działań są przedsięwzięcia inwestycyjne. Uznaje się, że inwestycje są podstawowym czynnikiem rozwoju gospodarczego i to zarówno w odniesieniu do konkretnych przedsiębiorstw, jak i w odniesieniu do rozwoju lokalnego, czy regionalnego. Pożytki płynące z odpowiednio zrealizowanych inwestycji są oczywiste i zwykle przekładają się na umocnienie pozycji firmy na rynku. Brak inwestycji zawsze skutkuje stagnacją, a w dalszej kolejności wyrugowaniem z rynku.

Podstawowym, (choć nie jedynym) sposobem inwestowania jest zwiększanie zasobów rzeczowych środków trwałych przedsiębiorstwa. W tym zakresie przedsiębiorstwa powiatu prezentują się niekorzystnie, bowiem aż w 45,5% badanych przedsiębiorstw wydatki inwestycyjne w ogóle nie wystąpiły, natomiast te firmy powiatu, które inwestowały wybierały następujące dobra – uszeregowano według liczebności wskazań:

- wyposażenie (meble, sprzęt) – 28,3%,
- pojazdy – 13,1%,
- budynki, ziemię – 13,1%.

Wartość wydatków poniesionych na rozwój prowadzonej działalności w pierwszym półroczu 2009 roku wskazuje, że duża część firm dysponuje ograniczonymi zasobami, które mogą przeznaczyć na niezbędne wyposażenie oraz inwestycje (rys. 6). Zdaniem 23,1% respondentów poniesione wydatki mieszczą się w kwocie do 5 tysięcy złotych, natomiast 48,7% w rozwój firmy zainwestowało od 5 tys. do 50 tys. złotych, kwotę od 50 tys. do 500 tys. wydatkowało 23,1%, zaś limit 500 tys. przekroczyło 5,1% spośród badanych firm. Bez wątpienia sytuacja taka świadczy o niewielkiej skali prowadzonej działalności i braku dostatecznych zasobów gotówki, którą można by przeznaczyć na rozwój przedsięwzięcia.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Rys. 6. Struktura wartości wydatków poniesionych na rozwój prowadzonej działalności w pierwszym półroczu 2009 r.

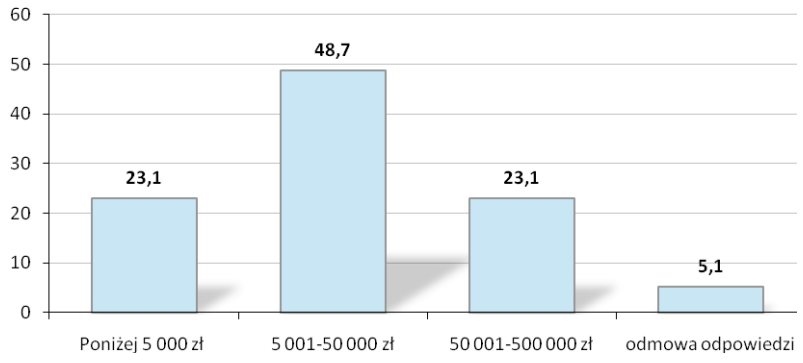

Źródło: *Badania własne.*

Respondenci prognozowali również działania inwestycyjne w kontekście najbliższych 6 miesięcy. Uzyskane dane są niepokojące, ponieważ 44,0% badanych firm nie zamierza w ciągu kolejnych sześciu miesięcy podejmować wydatków na zakup, dzierżawę, leasing czy remont pojazdów, wyposażenia bądź nieruchomości, jednocześnie 25,0% badanych deklaruje takie zamiary, a 31,0% nie umie odpowiedzieć na to pytanie. Jeśli przedsiębiorcy rozumieją znaczenie przedsięwzięć inwestycyjnych to brak nakładów tego typu będzie musiał skutkować po prostu brakiem powiększenia istniejących środków trwałych przedsiębiorstwa.

Na podstawie subiektywnych doświadczeń respondenci dokonali również długookresowej prognozy dotyczącej sytuacji firmy, zdaniem badanych po upływie 3 lat:

- firmie będzie się wiodło lepiej niż obecnie – 14,5%,
- sytuacja firmy będzie podobna do obecnej – 13,3%,
- firma ulegnie likwidacji – 2,4%,
- trudno powiedzieć – 69,9%.

Niepokojącym sygnałem płynącym z analizy zestawionych danych jest fakt dominującej liczby przedsiębiorstw (69,9%), które nie są w stanie oszacować własnego rozwoju w odniesieniu do stosunkowo bliskiej przecież przyszłości. Wątpliwa zatem staje się ich podmiotowość na rynku oraz samoświadomość rozwoju.

Formy współpracy i powiązań w zakresie współdziałania gospodarczego

Jednym z głównych celów podmiotów gospodarczych jest stosowanie strategii umożliwiających rozwój firmy. W tym zakresie wyróżnić można strategie wzrostu wewnętrznego oraz strategie wzrostu zewnętrznego, zwykle są one stosowane przez przedsiębiorstwa łącznie/równolegle.

Stosowanie współpracy i powiązań gospodarczych pomiędzy przedsiębiorstwami zaliczyć należy do strategii wzrostu zewnętrznego, a jeśli chodzi o czas trwania i wymiary może przybierać formę krótko bądź długotrwałej współpracy i może być mniej lub bardziej pogłębiona.

W tym zakresie firmy powiatu kamieńskiego wypadają raczej niekorzystnie. Dane ukazują, iż przedsiębiorstwa działające na omawianym terenie w zdecydowanej większości nie dysponują powiązaniami gospodarczymi ani w ramach lokalnych ani w ramach globalnych sieci. Większość badanych firm, bo aż 83,5% nie prowadzi bowiem żadnych form współpracy z innymi

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

jednostkami. W odniesieniu do pozostałych 16,5% przedsiębiorstw, które podejmują współpracę z innymi podmiotami, prowadzą ją z: przedsiębiorstwami działającymi w regionie – 7,1%, jednostkami administracji samorządowej – 3,5%, firmami doradczymi – 2,4%, osobami prywatnymi - 2,4 oraz placówkami edukacyjnymi – 1,2% wskazań.

Innym ważnym zagadnieniem są stosowane przez przedsiębiorców formy współpracy z przedsiębiorstwami w regionie. Największa liczba przedsiębiorstw spośród 4,7% firm prowadzących współpracę z innymi przedsiębiorstwami realizuje ją w formie zrzeszenia – 2,4%, poprzez umowę-zlecenie oraz wymianę klientów – po 1,2%.

Brak wspólnych uwarunkowań i uzgodnień w zakresie gospodarczego współdziałania może prowadzić do spadku znaczenia poszczególnych firm zwłaszcza w perspektywie nasilonej konkurencji zewnętrznej. Wzajemnie dopełniające się możliwości pojedynczych firm mogłyby okazać się – na zasadzie synergii – więcej warte niż suma ich potencjalnych możliwości rozpatrywanych osobno.

Dodatkowo potencjał rozwojowy firm działających na terenie miasta jest niezbyt korzystny na skutek niskiego poziomu wykorzystywania wsparcia ze strony instytucji publicznych. Zdecydowana większość, bo aż 94,1% respondentów deklaruje, iż w ogóle nie korzystało z dostępnych form wsparcia, natomiast 4,7% firm skorzystało z: dotacji na doszkalanie pracowników, dotacji na rozwój technologiczny, dotacji na wyposażenie stanowisk pracy oraz dofinansowania na zakup nieruchomości – po 1,2% wskazań (również 1,2% respondentów nie potrafiło określić, na co przeznaczone zostały przyznane środki).

Powyższe dane dotyczą trzech ubiegłych lat, toteż ich wydźwięk jest negatywny. Zasadniczą kwestią jest pytanie, czy brak uzyskanego wsparcia jest efektem bierności przedsiębiorców, czy też bardzo ograniczoną dostępnością wsparcia ze strony funduszy publicznych. Aby rozwinąć to zagadnienie zapytano respondentów, jakie formy wsparcia ze strony jednostek samorządowych mogłyby pozytywnie wpłynąć na działalność przedsiębiorstw, okazuje się, że 38,2% badanych nie potrafiło dać odpowiedzi w tym zakresie. Natomiast wśród respondentów, którzy dokonali wyboru preferowanej formy wsparcia, najważniejsze są następujące działania – rys. 7:

Rys. 7. Pożądane formy wsparcia ze strony jednostek samorządu terytorialnego

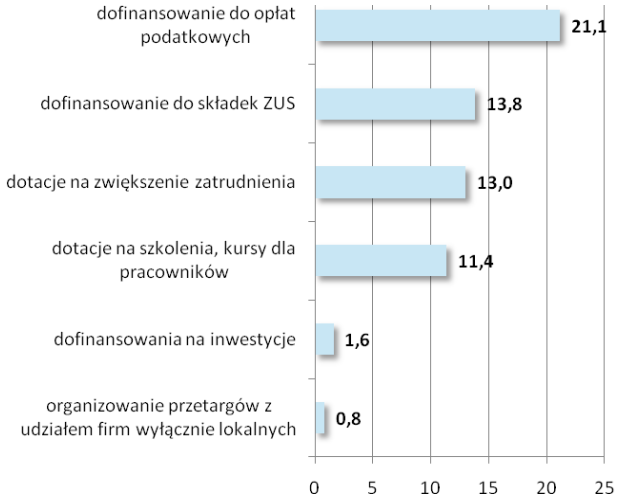

Źródło: *Badania własne.*

Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Zasięg wymiany gospodarczej

Wymiana gospodarcza w UE odbywa się na wspólnym rynku wewnętrznym, który po pierwsze obejmuje cały obszar UE oraz po drugie opiera się na zasadzie czterech swobód: przepływu towarów, osób, usług i kapitału. Można zatem stwierdzić, iż analizowane powiaty uczestniczą w tym obszarze na zasadach wolnej konkurencji.

Wymiary wymiany gospodarczej prowadzonej przez firmy działające w omawianym powiecie są bardzo ograniczone przestrzennie, tzn. 88,1% badanych firm w ogóle nie prowadziło wymiany z zagranicą, eksport towarów lub usług był udziałem jedynie 6,0% badanych, import towarów lub usług – 4,8% respondentów, natomiast 1,2% badanych prowadziło wymianę zarówno w zakresie eksportu, jak i importu towarów lub usług.

Jeśli przedsiębiorcy eksportują swoje produkty – to przede wszystkim do Niemiec – 44,4% wskazań, pozostałe kraje według liczby wyborów to: różne kraje UE, Belgia i Dania.

Prognozy dotyczące wielkości eksportu w kontekście najbliższych sześciu miesięcy są następujące – 16,7% badanych ocenia, iż poziom eksportu w tym okresie zwiększy się, odmiennego zdania jest identyczna liczba ankietowanych, z kolei 50,0% badanych twierdzi, iż wielkość eksportu pozostanie bez zmian, a 16,7% badanych nie umie przewidzieć dynamiki eksportu.

Innowacyjność przedsiębiorstw

Konkurencyjność przedsiębiorstw jest uwarunkowana wieloma czynnikami o charakterze zewnętrznym i wewnętrznym. Do pierwszej grupy czynników można zaliczyć choćby politykę państwa i stan dostępnej infrastruktury, do drugiej czynniki z wnętrza firmy, jak choćby: sposób zarządzania, posiadany kapitał obrotowy, nowoczesne techniki i technologie, jakość wytwarzanych produktów oraz innowacyjność. Innowacyjność jest wyjątkowo merytorycznym czynnikiem rozwoju, gdyż decyduje nie tylko o tempie i kierunkach rozwoju ekonomicznego w sensie jednostkowym, ale też lokalnym, regionalnym i międzynarodowym.

Pod względem innowacyjności aktywność firm powiatu jest niska, bowiem tylko 6,0% firm deklaruje, iż w latach 2007-2009 wdrażało przedsięwzięcia innowacyjne, pozostałe 94,0% nie podejmowało w ogóle działań o charakterze innowacyjnym. Ci przedsiębiorcy, którzy zadeklarowali stosowanie działań innowacyjnych wymieniali następujące źródła innowacji: kopiowanie pomysłów i rozwiązań konkurencji, zakup technologii oraz zakup licencji.

Ankietowani zdefiniowali także przeszkody, których doświadczają we wdrażaniu rozwiązań innowacyjnych. Jako główne utrudnienie stosowania innowacji podawany jest brak możliwości sfinansowania przedsięwzięć innowacyjnych – 21,4% a także odczuwane przez przedsiębiorców zbyt duże ryzyko związane z jej wdrożeniem i brak zainteresowania nowymi produktami/usługami ze strony klientów/odbiorców – po 6,0% wskazań. Na kolejnych lokatach pojawia się: brak potrzeby stosowania rozwiązań innowacyjnych – 2,4% a następnie biurokracja – 1,2%. Najliczniejsza grupa ankietowanych, bo aż 61,9% w ogóle nie potrafiła zdiagnozować powodów uniemożliwiających podejmowanie działań innowacyjnych.

Aktywizowanie przedsiębiorców omawianego powiatu ma większe szanse powodzenia w kontekście współpracy z innymi jednostkami w zakresie podejmowania działań innowacyjnych. A warto pamiętać, iż o tempie rozwoju innowacji i nowych technologii w konkretnych przedsiębiorstwach oraz regionie decyduje m.in. wielkość instytucjonalnych nakładów ponoszonych na działalność badawczo-rozwojową i innowacyjną.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

W tym zakresie niemal połowa badanych – 46,0% w ogóle nie ma żadnych oczekiwań, tyle samo osób nie potrafiło odpowiedzieć na to pytanie. A zatem 92,0% wszystkich respondentów powiatu nie posiada elementarnej wiedzy na temat roli zachowań innowacyjnych i jednocześnie znaczenia współpracy z innymi jednostkami w zakresie działalności innowacyjnej. Pozostała grupa ankietowanych uszeregowała oczekiwania w zakresie ułatwienia, nawiązywania i rozwoju współpracy z innymi jednostkami, w następujący sposób: dla 4,6% ważne byłoby stworzenie programów wspierania rozwoju technologicznego na poziomie gmin, 2,3% zwróciło uwagę na konieczność budowy systemu informacji o ofercie jednostek B+R, następnie 1,1% przedsiębiorstw wskazywało na potrzebę wzrostu dostosowania ofert jednostek B+R do potrzeb przedsiębiorstwa. Biorąc pod uwagę, znikomą liczbę respondentów, którzy udzielili odpowiedzi na to pytanie, należy stwierdzić, że stan wiedzy w omawianym zakresie jest zdecydowanie zbyt mały, a niedocenianie znaczenia innowacji, może negatywnie oddziaływać na rozwój gospodarczy omawianego powiatu.

W zakresie użytkowania nowoczesnych narzędzi multimedialnych firmy operujące na terenie powiatu również prezentują się niezbyt korzystnie – 77,4% stosuje nowoczesne systemy informacyjne, korzystając z walorów takich narzędzi jak Internet. Firmy z tej grupy respondentów posiadają własne strony internetowe, na bieżąco korzystają z różnorakich typów wyszukiwarek i przeglądarek internetowych oraz poczty elektronicznej. Do standardów uznawanych za elementarne w nowoczesnych gospodarkach nie jest dopasowanych 22,6% badanych przedsiębiorstw, gdyż do tej pory nie korzysta z możliwości, jakich dostarcza dostęp do Internetu.

Pozyskiwanie i wykorzystywanie funduszy z UE

Problematyka konkurencyjności polskich przedsiębiorstw na rynkach unijnych jest efektem akcesji Polski do struktur Unii Europejskiej. Rozwój działalności na tychże rynkach jest możliwy poprzez uruchomienie specyficznych zasobów, które nie zawsze znajdują się w posiadaniu mikro i małych przedsiębiorstw. Jednym ze sposobów na pozyskanie tych zasobów, jest ich sfinansowanie z różnorodnych funduszy unijnych.

Obraz, jaki jawi się w tym zakresie jest niekorzystny, bowiem 89,3% firm powiatu kamieńskiego w ogóle nie korzysta z pomocy funduszy strukturalnych UE. Tym samym tylko nieco ponad 10% je wykorzystuje, przede wszystkim na: rozwój infrastruktury technicznej, podniesienie jakości potencjału pracowniczego oraz zakup gruntów i nieruchomości – po 2,4%. Poza tym firmy przeznaczały środki w ramach dopłat rolniczych oraz projektów edukacyjnych – po 1,2%.

Zaprezentowany poziom wykorzystania funduszy wynika w 48,8% przypadków z braku zainteresowania tego typu propozycjami. Równocześnie warto zauważyć, iż identyczna liczba respondentów wskazał, że jednak jest zainteresowana pozyskiwaniem wsparcia z funduszy unijnych. Ci przedsiębiorcy, którzy deklarowali korzystanie z dotacji unijnych zdefiniowali bariery ograniczające efektywne pozyskiwanie środków: (poniższe czynniki uporządkowane według malejącego znaczenia)

- biurokracja i formalizacja wniosków UE – 23,2%,
- koszt opracowania aplikacji – 13,8%,
- ograniczony dostęp do informacji o programach – 13,0%,
- krótki termin przygotowania aplikacji – 8,7%,
- konieczność wkładu własnego – 5,8%,

Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Regionalny Barometr Gospodarki

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

- brak odpowiednich programów dla danej branży – 0,7%,
- duży wkład czasu – 0,7%.

Jak widać dotychczasowe doświadczenia przedsiębiorców powiatu związane z pozyskiwaniem funduszy z Unii Europejskiej, nie są zbyt pozytywne. Znaczna część przedsiębiorstw właściwie nie ma własnych doświadczeń w tym zakresie, jednakże nie wydaje się, iżby firmy te umacniały swoją pozycję konkurencyjną w oparciu o środki własne lub pochodzące z innych, niż unijne, źródeł. Sądzić raczej należy, iż brak zainteresowania wynika nie z nadmiaru własnych środków, lecz raczej z nadmiaru skrywanych barier, lęków i niewiedzy przedsiębiorców w tym zakresie. Wydaje się, iż pomimo trudności przejścia przez aplikacyjną ścieżkę – od pozytywnej oceny projektu inwestycyjnego do refundacji poniesionych wydatków włącznie – wzrasta świadomość konieczności i efektywności podejmowania tego typu działań, jednak do tej pory jest to udziałem nielicznych spośród badanych firm.

Podsumowanie

Ocena sytuacji społeczno-gospodarczej powiatu kamieńskiego w latach 2004-2008 pozwala na podkreślenie tych obszarów aktywności społeczeństwa, które mogą kształtować sytuację przedsiębiorców w powiecie, a także mieć duży wpływ na rozwój przedsiębiorczości oraz dążenia innowacyjne podmiotów prowadzących działalność gospodarczą.

Podłożem wszelkich procesów w powiecie jest jego potencjał demograficzny. W tej sferze w badanym okresie zaobserwowano takie zjawiska, jak:

- powolny spadek liczby ludności spowodowany odpływem ludności z terenu powiatu,
- zmiany w strukturze wiekowej ludności – stałe obniżanie się odsetka osób w wieku 0-14 lat, a wzrost udziału ludności w wieku 65 lat i więcej,
- spadek udziału ludności w wieku przedprodukcyjnym, a wzrost udziału ludności w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym.

Działające w powiecie przedsiębiorstwa postrzegane są jako strategiczny partner rynku pracy – głównie ze względu na możliwości tworzenia nowych miejsc pracy. Również procesy na rynku pracy powodują oddźwięk w gospodarce, a co za tym idzie zmiany poziomu przedsiębiorczości. Na uwagę zasługują więc następujące aspekty rynku pracy:

- przyrost wartości wskaźnika liczby pracujących na 1000 ludności (jednak na dużo niższym poziomie niż w województwie),
- przyrost przeciętnych miesięcznych wynagrodzeń brutto,
- systematyczny spadek liczby bezrobotnych, stopa bezrobocia w 2008 r. uplasowała powiat na 16 miejscu w województwie,
- zawodami deficytowymi w 2008 r. były m.in. te z grup: nauczyciele praktycznej nauki zawodu i instruktorzy, pracownicy obsługi biurowej, kierownicy małych i średnich zakładów pracy oraz pracownicy obrotu pieniężnego i obsługi klientów. Równowaga występowała w grupie operatorów maszyn i urządzeń wydobywczych i przetwórczych. Najwyższą nadwyżkę zanotowano w przypadku takich grup, jak: robotnicy pomocniczy w rolnictwie, rolnicy i rybacy pracujący na własne potrzeby oraz rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy zorientowani na rynek.

Można stwierdzić, że powiat nie osiągnął poziomu rozwoju gospodarczego, który odpowiadałby wszystkim dostępnym zasobom oraz jego potencjałowi. Należy odnotować zarówno pozytywne zmiany, m.in.: przyrost liczby podmiotów, w tym tak ważnych dla rozwoju

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

gospodarczego spółek handlowych, wzrost nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach, wysokość dochodów, jak i wydatków budżetu powiatu w przeliczeniu na 1 mieszkańca, która uplasowała kamieński odpowiednio na 5 i 4 miejscu wśród powiatów ziemskich w województwie, ale też sygnały hamowania rozwoju, czego przejawem może być spadek w porównaniu z 2004 r. wartości brutto środków trwałych na 1 mieszkańca, niski poziom produkcji sprzedanej przemysłu na 1 mieszkańca (w 2006 r.) i utrzymywanie się udziału powiatu w wojewódzkiej produkcji sprzedanej na jednakowym poziomie w badanym okresie.

Z przeprowadzonej analizy wynika również, że rozwój przedsiębiorczości w powiecie opierać się będzie na prężnym i dynamicznym sektorze małych i średnich przedsiębiorstw.

Firmy zlokalizowane na terenie powiatu kamieńskiego charakteryzują się określonymi, specyficznymi cechami. Są one zaangażowane przede wszystkim w szeroko rozumianą działalność usługową, z wybijającym się udziałem aktywności związanej z turystyką uzupełnionej przez zaangażowanie w handel. Przeważają liczebnie mikroprzedsiębiorstwa, zarejestrowane w formie osoby fizycznej prowadzącej działalność gospodarczą. Znaczny udział w strukturze badanych firm mają przedsięwzięcia posiadające już znaczące doświadczenie w działalności gospodarczej, bowiem obecne są na rynku ponad 8 lat.

Ocena perspektyw zmian na rynku pracy nie jest jednoznaczna, zarówno w odniesieniu do przewidywań krótko- (3 miesiące) oraz średniookresowych (12 miesięcy) – przeważają bowiem postawy wyczekujące. Należy jednak odnotować, że zarówno w odniesieniu do minionego okresu jak i ocenianej przyszłości przeważają firmy zwiększające zatrudnienie, w mniejszości były podmioty, które zredukowały liczbę zatrudnionych bądź oczekują tego w przyszłości.

Z uzyskanych wypowiedzi płynie konkluzja, że prowadzenie działalności gospodarczej utrudniają zarówno czynniki rynkowe (silna konkurencja, ograniczony popyt), jak i administracyjne (wysokie obciążenia na rzecz budżetu państwa, zbyt rozbudowana biurokracja), a pozytywne przykłady wsparcia uzyskanego ze strony instytucji publicznych występują rzadko. Z opinii przedstawicieli firm wynika, że dla większości z nich państwo (oraz różne jego agendy) nie dysponuje żadną interesującą ofertą (lub nie jest im ona znana) w zakresie wspierania działalności przedsiębiorczej. Generalnie firmy skoncentrowane są przede wszystkim na utrwalaniu swojego miejsca na rynku, współpraca oraz powiązania z innymi jednostkami gospodarczymi lub instytucjami publicznymi występuje w ograniczonym zakresie.

Jednym z najpoważniejszych problemów określających sytuację firm z terenu powiatu jest perspektywa ograniczania wydatków ponoszonych na rozwój firmy. Jedną z konsekwencji szczupłości zasobów finansowych, jakimi dysponuje większość z badanych przedsiębiorstw, jest niemal nieobecność stosowanych w działalności rozwiązań innowacyjnych.

Należy odnotować, że sytuacji przedsiębiorstw i ich perspektyw rozwojowych nie należy rozpatrywać jedynie w kontekście ekonomicznym. Planując działania, których celem jest wsparcie rozwoju gospodarki, trzeba także uwzględniać zjawiska ze sfery społecznej. Wydaje się, że do kluczowych obszarów problemowych należą relacje przedsiębiorców z ich pracownikami a także instytucjami publicznymi oraz otoczenia biznesu. Wydaje się, że należy postulować działania, których efektem ma być zmiana sposobów myślenia, mentalności wielu spośród przedsiębiorców i przedstawicieli kadry zarządzającej – także w odniesieniu do praktycznej strony prowadzenia biznesu, zasad zarządzania, planowania strategicznego itd. Warto również odnotować, że przełamania wymagają antagonizmy występujące obecnie między

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

grupami współtworzącymi sferę gospodarki (np. przedsiębiorcy-pracownicy, przedsiębiorcy-urzędnicy, przedsiębiorcy-banki).

Na podstawie przeprowadzonych badań można przedstawić następujące rekomendacje:

1) w poszczególnych grupach przedsiębiorstw, wyodrębnionych na podstawie liczby pracowników konieczne będzie zastosowanie odrębnych rozwiązań uwzględniających wewnętrzne zróżnicowanie sektora MŚP, szczególnie w odniesieniu do mikroprzedsiębiorstw, których jest najwięcej, a funkcjonują na zdecydowanie innych zasadach niż firmy małe i średnie;
2) usunięcia wymaga szereg barier instytucjonalnych i proceduralnych w procesie zakładania i prowadzenia działalności gospodarczej występujących zarówno na poziome lokalnym, jak i krajowym;
3) niezbędne jest prowadzenie wszechstronnej polityki informacyjnej (wewnętrznej i zewnętrznej) o podejmowanych przez instytucje publiczne działaniach, których celem jest wspieranie aktywności gospodarczej także poprzez gromadzenie i udostępnianie informacji o zewnętrznych możliwościach pozyskania środków finansowych na przedsięwzięcia o charakterze społecznym, gospodarczym, infrastrukturalnym (np. o pomocy finansowej w ramach środków europejskich, różnorodnych funduszy krajowych itp.);
4) ze względu na niski poziom innowacyjności badanych przedsiębiorstw, należy podjąć działania, których celem jest upowszechnienie tego zagadnienia np. poprzez organizowanie szkoleń z zakresu możliwości rozwoju poprzez innowacyjność (również poprzez wycieczki do innowacyjnych firm) oraz opracowanie, z uwzględnieniem podziału na branże, listy przykładów rozwiązań innowacyjnych łatwych do szybkiego praktycznego zastosowania – oferta oparta na zasadzie: zobacz i zastosuj;
5) ze względu na specyfikę działalności gospodarczej prowadzonej na terenie powiatu – duże znaczenie branży turystycznej oraz przedsięwzięć prowadzących działalność usługową komunalną, społeczną i indywidualną, szczególnej uwagi wymagają przedsięwzięcia operujące w tych dziedzinach – przeprowadzenie szczegółowych konsultacji z przedstawicielami firm umożliwi opracowanie specyficznych rozwiązań, których celem będzie wsparcie istniejącego już potencjału rozwojowego wymienionych branż.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

4. Powiat policki

Wstęp

Podział terytorialny

Powiat policki położony jest w zachodniej części województwa zachodniopomorskiego przy granicy polsko-niemieckiej. Graniczy on z powiatami: goleniowskim, gryfińskim i m. Szczecin. Powierzchnia powiatu polickiego w 2008 r. wynosiła 665 km^2, co stanowiło 2,9% powierzchni województwa, a mieszkało w nim 67,9 tys. ludności tj. 4,0% ogółu ludności województwa. Plasuje to powiat policki odpowiednio na 15 i 7 (razem z powiatem myśliborskim) miejscu w województwie.

W skład powiatu wchodzą 4 gminy: miejsko-wiejskie Nowe Warpno i Police oraz wiejskie Dobra (Szczecińska) i Kołbaskowo. Wskaźnik ruralizacji przestrzennej, wyrażający udział powierzchni obszarów wiejskich w ogólnej powierzchni powiatu, wynosił w 2008 r. 90,7% i tym samym plasował powiat na 16 miejscu w województwie. Odpowiednio wskaźnik urbanizacji przestrzennej kształtował się na poziomie 9,3% i lokował powiat na 2 miejscu.

Na terenie powiatu znajduje się 77 miejscowości, w tym 75 miejscowości wiejskich i tylko 2 miasta: Nowe Warpno i Police. Stolicą powiatu są Police.

Rys. 1. Granice administracyjne powiatu polickiego
Stan na 1.01.2009

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Struktura próby

Na badaną zbiorowość respondentów składali się przedstawiciele wyłonionych do badania przedsiębiorstw. Opisać ich można według zmiennych niezależnych takich jak: płeć, wiek, wykształcenie oraz stanowisko. Przyjęta metodologia badań powoduje, iż wartości cech przyjętych do opisu badanych osób odzwierciedlają wartości tych cech w odniesieniu do wszystkich przedsiębiorców. W badanej populacji rozkład ze względu na płeć jest nieco niesymetryczny: w niewielkim stopniu przeważali mężczyźni stanowiąc 54,6%, kobiety natomiast to 45,4% badanych. Przebieg kolejnej zmiennej - wieku, sygnalizuje przewagę osób bardzo

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

młodych, bowiem najliczniej reprezentowana była kategoria od 26 do 35 lat (36,1%), pozostałe uzyskały znacznie mniejszą liczbę wskazań – osoby w wieku od 36 do 45 lat to 26,8%, a w wieku od 46 do 65 lat to 18,6% respondentów. W odniesieniu do wykształcenia badanych, dominują osoby z wykształceniem wyższym – 62,9%, następną liczebnie grupą są osoby z wykształceniem średnim – 30,9%, znacznie rzadziej reprezentowane są osoby z wykształceniem zawodowym – 6,2%. Ostatnią zmienną jest stanowisko respondenta: w badanej grupie: właścicielami było 54,6% respondentów, główny księgowy to 8,2%, kadrowiec - 6,2% natomiast osoba upoważniona do rozmów to 24,7% respondentów.

Analiza sytuacji społeczno-gospodarczej

Potencjał demograficzny

Jednym z podstawowych, a zarazem jednym z najważniejszych uwarunkowań rozwoju danego obszaru jest stan ludności i jego zmiany, bowiem z punktu widzenia podaży zasobów pracy to właśnie wielkość i struktura populacji ludności, a zwłaszcza dynamika jej zmian, kreują sytuację na lokalnym rynku pracy.

W latach 2004-2008 liczba ludności powiatu polickiego wzrosła o 8,7%. Powiat ten należy do obszarów gęsto zaludnionych, średni wskaźnik zaludnienia w 2008 r. wynosił 102 osoby na km^2 (w województwie – 74) i w porównaniu do 2004 r. wzrósł o 8 osób.

W miastach powiatu polickiego w 2008 r. mieszkało 35,4 tys. osób, co przełożyło się na wielkość wskaźnika urbanizacji demograficznej, który osiągnął wartość 52,1% i był niższy od średniej dla województwa (68,8%). W świetle przytoczonych danych powiat policki jawi się jako region słabo demograficznie zurbanizowany, co jest zjawiskiem niekorzystnym. Liczne obserwacje wskazują, że im większy jest stopień urbanizacji, tym lepsze perspektywy rozwojowe ma dany region, miasta są bowiem centrami rozwoju gospodarczego regionu i to one przyciągają potencjalnych inwestorów.

Tab. 1. Wybrane cechy demograficzne w powiecie polickim w latach 2004, 2006 i 2008

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2008
Ludność ogółem	62479	64785	67937
Wskaźnik urbanizacji demograficznej	57,1	54,7	52,1
Wskaźnik ruralizacji demograficznej	42,9	45,3	47,9
Gęstość zaludnienia na 1 km^2	94	97	102

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Szczególnie ważnym podziałem populacji jest struktura ludności według biologicznych grup wieku (0-14 lat, 15-64 lata oraz 65 lat i więcej). Podział ten pozwala wskazać stopień zaawansowania demograficznej starości ludności danego obszaru. W latach 2004-2008 zbiorowość dzieci w wieku 0-14 lat wzrosła o 0,4 tys., a jej udział w ogólnej liczbie ludności zmniejszył się z 17,9% do 17,0%. W kolejnej grupie ludności, tj. w wieku 15-64 lata, nastąpił wzrost liczby ludności z 46,7 tys. do 51,2 tys. Natomiast udział tej grupy wzrósł z 74,7% do 75,4%. Liczebność populacji ostatniej grupy, czyli w wieku 65 lat i więcej, zwiększyła się aż o 12,2%, natomiast jej udział wzrósł z 7,4% do 7,6%. Występujący wzrost liczby ludności w wieku 65 lat i więcej oraz stałe zwiększanie się jej udziału świadczą o nasilaniu się procesu starzenia demograficznego ludności.

ZACHODNIOPOMORSKIE OBSERWATORIUM RYNKU PRACY
Regionalny Barometr Gospodarki

Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Z kolei podział ludności według ekonomicznych grup wieku jest ściśle związany z wnioskami dla procesów podażowych rynku pracy. W powiecie polickim w 2008 r. odsetek ludności w wieku przedprodukcyjnym wynosił 21,0% (w województwie – 19,1%), w wieku produkcyjnym – 69,4% (w województwie – 65,9%), a w wieku poprodukcyjnym – 9,6% (w województwie – 15,0%). W latach 2004-2008 następował stopniowy wzrost udziału ludności w wieku produkcyjnym (o 0,8 pp.) i poprodukcyjnym (o 0,9 pp.), przy jednoczesnym zmniejszaniu się udziału ludności w wieku przedprodukcyjnym (o 1,7 pp.).

Ważną rolę w procesach demograficznych na danym terenie odgrywa ruch naturalny ludności. W 2008 r. w powiecie polickim urodziło się 811 dzieci, a więc o 33,2% więcej niż w 2004 r. Na 1000 ludności w 2008 r. przypadało 12,2 urodzeń żywych (w województwie – 10,8), podczas gdy w 2004 r. było to 9,9. Na wzrost liczby urodzeń od 2004 r. wpływ miało wejście w wiek rozrodczy roczników wyżu demograficznego.

W badanym okresie w powiecie polickim zanotowano wzrost umieralności o 12,5%. Wskaźnik liczby zgonów na 1000 ludności w 2008 r. wynosił 6,3 (w województwie – 9,7) wobec 6,1 w 2004 r. Powszechnie obserwowanym zjawiskiem są częstsze zgony mężczyzn niż kobiet. Odsetek zgonów mężczyzn w powiecie we wszystkich analizowanych latach przekraczał 50%.

Przyrost naturalny, mierzony różnicą między liczbą urodzeń żywych a zgonów, w powiecie polickim w 2008 r. był dodatni (389 osób) i w porównaniu do 2004 r. wzrósł. W przeliczeniu na 1000 ludności jego wartość w 2008 r. kształtowała się na poziomie 5,8 (w województwie – 1,1), a w 2004 r. 3,8.

Tab. 2. Ruch naturalny ludności w powiecie polickim w latach 2004, 2006 i 2008

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2008
Urodzenia żywe na 1000 ludności	9,9	10,7	12,2
Zgony ogółem na 1000 ludności	6,1	6,4	6,3
Przyrost naturalny na 1000 ludności	3,8	4,3	5,8

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Struktury demograficzne i społeczne ulegają dość zasadniczym zmianom w następstwie ruchu migracyjnego ludności. To właśnie migracje w perspektywie najbliższych lat będą miały znaczący wpływ na zmiany w liczbie i strukturze ludności. W powiecie polickim w 2008 r. ogólne saldo migracji przyjęło wartość dodatnią i wyniosło 1085 osób, co było spowodowane napływem ludności z innych powiatów województwa bądź kraju. Saldo migracji na 1000 ludności wyniosło w powiecie 16,0 osób, podczas gdy w województwie -0,8.

Diagnoza rynku pracy

Działające w powiecie przedsiębiorstwa postrzegane są jako strategiczny partner rynku pracy – głównie ze względu na możliwości tworzenia nowych miejsc pracy, co przy istniejącym poziomie bezrobocia nie pozostaje bez znaczenia. Praca jest również tym aspektem aktywności społeczeństwa, który najsilniej wpływa na zmiany jakości życia oraz możliwości przekształceń gospodarki w pożądanym kierunku.

Dostępne informacje o liczbie osób pracujących pochodzą z różnych źródeł, co w pewnym stopniu utrudnia analizę rynku pracy. Najpełniejsze dane uzyskać można z narodowych spisów powszechnych. Ponieważ są one przeprowadzane na ogół co dziesięć lat,

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

istnieje potrzeba wykorzystania w analizie rynku pracy bieżącej sprawozdawczości, mimo że nie obejmuje wszystkich kategorii pracujących i uwzględnia różne grupowania wewnątrz populacji.

W powiecie polickim w podmiotach zatrudniających więcej niż 9 osób (bez gospodarstw indywidualnych w rolnictwie oraz duchowieństwa, fundacji, stowarzyszeń i innych organizacji) pracowało w 2007 r. około 13,3 tys. osób, co oznacza wzrost w porównaniu z 2004 r. o 13,6%. W badanym okresie wzrosła w większym stopniu liczba pracujących mężczyzn (o 14,3%).

Na 1000 mieszkańców w 2007 r. przypadało 200 pracujących w podmiotach zatrudniających powyżej 9 osób (przy średniej dla zachodniopomorskiego równej 193), co dało powiatowi 3 miejsce w województwie. Analiza wskaźnika pozwala zaobserwować przyrost jego wartości w porównaniu z 2004 r. (jednak na niższym poziomie niż w województwie).

Tab. 3. Pracujący i wynagrodzenia w powiecie polickim w latach 2004, 2006 i 2007

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2007	2004=100
Pracujący w głównym miejscu pracy	11700	12168	13293	113,6
mężczyźni	6711	7013	7669	114,3
kobiety	4989	5155	5624	112,7
Pracujący łącznie z rolnictwem indywidualnym	12095	12563	13688	113,2
w % sektor rolniczy	5,2	4,7	4,3	81,9
przemysłowy	56,7	59,1	59,7	105,2
usługowy	38,1	36,2	36,1	94,8
Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w zł	2652,86	2913,87	3035,02	114,4

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Badanie, którym objęci są również pracujący w rolnictwie indywidualnym (lecz nadal bez uwzględnienia podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób) pokazało, iż w polickim w 2007 r. pracowało 13,7 tys. osób. Struktura zatrudnienia według sektorów ekonomicznych ukazuje, iż zaledwie 4,3% pracujących zajmowało się działalnością rolniczą (podczas gdy odsetek dla województwa wyniósł 11,8%), 59,7% – przemysłową i 36,1% – usługową. Od 2004 r. wzrosło zatrudnienie w sektorze przemysłowym, kosztem usługowego (w mniejszym stopniu) i rolniczego (większy spadek).

Pozytywnym zjawiskiem zauważalnym w powiecie jest przyrost przeciętnych miesięcznych wynagrodzeń brutto (w podmiotach zatrudniających powyżej 9 osób). W 2007 r. kwota przeciętnej płacy wyniosła w polickim 3035,02 zł i było to więcej niż w 2004 r. o 14,4% (w województwie – o 17,7%). Średnie wynagrodzenie w powiecie było wyższe od przeciętnego w województwie (o ok. 419 zł). Pod względem poziomu płac powiat objął 1 lokatę.

W polickim, podobnie jak w innych powiatach, problem bezrobocia na rynku pracy jest poważnym zjawiskiem społecznym oraz ekonomicznym. W 2008 r. bez pracy pozostawały 2963 osoby (w tym kobiety stanowiły 62,8%). Od początku badanego okresu liczba bezrobotnych spadła o 43,9% (w województwie o 54,8%), przy czym spadek ten w większym stopniu dotyczył mężczyzn. Na wsi zamieszkiwało 41,4% bezrobotnych i zauważyć można tendencję pogłębiania się bezrobocia na wsi – odsetek osób nie posiadających pracy zamieszkujących tereny wiejskie był większy niż w 2004 r.

ZACHODNIOPOMORSKIE OBSERWATORIUM RYNKU PRACY
Regionalny Barometr Gospodarki

Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Stopa bezrobocia rejestrowanego w powiecie w 2008 r. wyniosła 12,8% (przy średniej wojewódzkiej równej 13,4%) i uplasowała policki na 5 miejscu wśród obszarów o niższej wartości tego wskaźnika. W porównaniu z 2004 r. można zauważyć jej spadek.

Od początku badanego okresu zmniejszył się nieznacznie odsetek bezrobotnych bez prawa do zasiłku (o 1,4 pp., podczas gdy w województwie o 5,0 pp.), przy czym udział tej grupy w bezrobotnych ogółem jest niepokojąco duży – w 2008 r. wynosił 83,8% (w województwie 79,2%). W porównaniu z 2004 r. zanotowano wzrost odsetka osób bez pracy w wieku 55 lat i więcej (o 5,8 pp.) oraz 25-34 lata, a spadek w pozostałych grupach wiekowych (najwyższy dla osób poniżej 25 roku życia). Wzrósł także udział bezrobotnych z wykształceniem wyższym i średnim ogólnokształcącym, a spadł odsetek osób posiadających wykształcenie zasadnicze zawodowe (oraz minimalnie – policealne i średnie zawodowe oraz gimnazjalne i niższe).

Sytuacja na rynku pracy kształtuje się pod wpływem relacji podaży pracy (liczby ludności zainteresowanej i gotowej wykonywać pracę) i popytu na pracę – określonej liczby miejsc pracy, którą oferuje gospodarka w danych warunkach społeczno-ekonomicznych. Niedopasowanie ilościowe bądź strukturalne (jakościowe) popytu i podaży powoduje trudności na rynku pracy (bezrobocie lub niewykorzystane miejsca pracy). Z tego względu szczególnie pożądana jest analiza porównawcza obu kategorii. Niezwykle użyteczne staje się porównanie struktury zawodowej osób bezrobotnych i ofert pracy zgłaszanych do powiatowych urzędów pracy. To prowadzi do ustalenia zawodów deficytowych i nadwyżkowych na terenie danego rynku pracy.

Zawodami deficytowymi w 2008 r. wyodrębnionymi według dużych grup zawodów były w powiecie polickim m.in. te z grup: nauczyciele, operatorzy i monterzy maszyn, pracownicy obsługi biurowej, leśnicy i rybacy, górnicy i robotnicy budowlani, robotnicy pomocniczy w górnictwie, przemyśle, budownictwie oraz kierowcy i operatorzy pojazdów i maszyn samojezdnych. Równowaga wystąpiła w grupie operatorów maszyn i urządzeń wydobywczych i przetwórczych. Najwyższą nadwyżkę zanotowano w przypadku takich grup, jak: robotnicy zawodów precyzyjnych, ceramicy, robotnicy poligraficzni, rolnicy i rybacy pracujący na własne potrzeby oraz rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy zorientowani na rynek. W porównaniu z 2004 r. ogólny wskaźnik intensywności nadwyżki wzrósł w małym stopniu, co wskazuje na nieznaczne polepszenie sytuacji bezrobotnych na rynku pracy.

Przedsiębiorczość

O sile gospodarki danego regionu i jego potencjale decyduje ilość i struktura efektywnie działających podmiotów gospodarczych. W powiecie polickim w 2008 r. w rejestrze REGON zarejestrowanych było 8,3 tys. podmiotów gospodarki narodowej, które stanowiły zaledwie 3,9% ogółu podmiotów w województwie. W porównaniu do 2004 r. ich liczba na tym obszarze wzrosła o 19,2%, podczas gdy w województwie o 5,5%. Spośród ogółu podmiotów funkcjonujących na terenie powiatu w 2008 r. ponad 96% należało do sektora prywatnego.

Rozpatrując konkurencyjność powiatu polickiego pod względem nasycenia przedsiębiorczością, można zauważyć, że plasuje się on na 7 miejscu w województwie. Średnio na 1000 mieszkańców przypadało na tym terenie 123,2 podmiotów, podczas gdy w województwie 125,9. Można więc stwierdzić, że powiat policki jest dość dobrze rozwiniętym pod względem przedsiębiorczości.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Tab. 4. Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON w powiecie polickim w latach 2004, 2006 i 2008

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2008
Podmioty ogółem	6946	7672	8282
na 1000 ludności	103,2	113,9	123,2
w % sektor: rolniczy	2,7	2,4	2,2
przemysłowy	25,2	25,3	25,5
usługowy	72,1	72,3	72,2

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Przeprowadzona analiza struktury podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON według liczby pracujących wskazuje na dominację podmiotów mikro, tj. zatrudniających do 9 osób, które w 2008 r. stanowiły ponad 95% ogółu jednostek funkcjonujących na terenie powiatu. Podmioty małe, o liczbie zatrudnionych od 10 do 49 osób stanowiły 3,5%, a podmioty średnie 0,6%. Struktura podmiotów gospodarki narodowej według klas wielkości w powiecie była typowa dla całego województwa. W porównaniu do 2004 r. w powiecie zanotowano wzrost liczby podmiotów mikro i małych, a spadek liczby podmiotów średnich.

Analizując podmioty gospodarki narodowej według form prawnych odnotowano, że w 2008 r. w strukturze podmiotów gospodarczych funkcjonujących na terenie powiatu najliczniejszą grupę reprezentowały osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, które stanowiły 81,1%, w następnej kolejności znalazły się spółki handlowe – 6,2%, stowarzyszenia i organizacje społeczne – 1,5%, spółdzielnie – 0,4% oraz fundacje – 0,1%.

Duże znaczenie z punktu widzenia rozwoju gospodarczego danego obszaru ma udział spółek handlowych, które posiadają formę organizacyjno-prawną najbardziej dostosowaną do prowadzenia działalności na większą skalę, a wskaźnik nasycenia tymi spółkami na 10000 mieszkańców odzwierciedla poziom stabilności gospodarczej danego terenu. W 2008 r. na 10000 mieszkańców powiatu przypadało 75,8 spółek handlowych, co plasowało powiat na 3 miejscu w województwie. Ich liczba w porównaniu do 2004 r. wzrosła o 22,0%. Z kolei poziom nasycenia obszaru spółkami z udziałem kapitału zagranicznego świadczy o korzystnym lub niekorzystnym klimacie dla inwestorów i warunkach inwestowania. Według stanu na dzień 31.12.2008 r. na terenie powiatu funkcjonowało 156 takich spółek, co w przeliczeniu na 10000 mieszkańców dało 23,0 jednostki. Spółki z udziałem kapitału zagranicznego stanowiły 30,3% ogółu spółek handlowych w powiecie, a ich liczba w porównaniu do 2004 r. wzrosła o 10,6%.

Analizując strukturę podmiotów gospodarki narodowej według sektorów ekonomicznych zaobserwowano, że w 2008 r. w powiecie polickim najwięcej jednostek prowadziło działalność w sektorze usługowym, tj. 6,0 tys. co stanowiło 72,2% wszystkich zarejestrowanych podmiotów na tym terenie. Tak duży udział podmiotów sektora usługowego jest cechą charakterystyczną dla całego kraju, bowiem sektor ten uznawany jest za główną sferę współczesnej gospodarki. Usługi o charakterze rynkowym świadczyło 63,6% ogółu podmiotów w powiecie, a o charakterze nierynkowym 8,6%. Udział podmiotów zarejestrowanych w sektorze przemysłowym wyniósł ponad 25%. Duży udział przemysłu jest zjawiskiem pozytywnym, gdyż firmy zajmujące się działalnością produkcyjną zatrudniają średnio znacznie więcej osób niż firmy w innych sektorach. Praktyka gospodarcza ponadto wskazuje, że jedno miejsce w sferze produkcji uruchamia kolejne miejsca pracy w handlu i usługach. Natomiast liczba podmiotów

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

zarejestrowanych w sektorze rolniczym wyniosła 0,2 tys., co stanowiło zaledwie 2,2% ogółu podmiotów w powiecie. Wydaje się to być zjawiskiem korzystnym z punktu widzenia rozwoju gospodarczego powiatu, bowiem im większe jest uzależnienie regionalnej gospodarki od rolnictwa tym szanse na szybki awans cywilizacyjny są mniejsze.

Biorąc pod uwagę liczbę podmiotów według sekcji Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD) należy stwierdzić, że ponad 70% firm funkcjonujących na omawianym terenie w 2008 r. należało do czterech sekcji: handel i naprawy, obsługa nieruchomości i firm, budownictwo oraz przetwórstwo przemysłowe.

Dane statystyczne obrazujące dynamikę powstawania i zamykania już istniejących firm często są uznawane, oprócz dynamiki wzrostu PKB, jako główne informacje o kondycji gospodarki. Wskaźnik dynamiki liczby nowych podmiotów zarejestrowanych w kolejnych latach traktuje się bowiem jako swego rodzaju „barometr" charakteryzujący stan koniunktury gospodarczej.[12] W 2008 r. na terenie powiatu polickiego w rejestrze REGON zarejestrowano 880 nowych podmiotów, co dało 13,0 jednostek nowo zarejestrowanych na 1000 ludności (w województwie – 11,1). Porównując strukturę branżową według sekcji PKD, stwierdzono, iż najwięcej firm wpisano do rejestru w sekcjach: handel i naprawy – 20,8%, obsługa nieruchomości i firm – 17,7% oraz budownictwo – 16,8%, co jest trendem powszechnie obserwowanym w ostatnich latach w całym kraju.

W 2008 r. z rejestru REGON wykreślono w powiecie polickim 718 firm. Na 1000 osób wynosiło to 10,6 jednostek (w województwie – 9,6). Biorąc pod uwagę sekcje PKD zanotowano, iż w sekcjach: handel i naprawy, obsługa nieruchomości i firm, budownictwo oraz przetwórstwo przemysłowe notuje się największą liczbę jednostek wyrejestrowujących się. Należy jednak podkreślić, że w okresie tym więcej jednostek zostało zarejestrowanych niż wykreślonych.

Tab. 5. Podmioty gospodarki narodowej nowo zarejestrowane i wyrejestrowane z rejestru REGON w powiecie polickim w latach 2004, 2006 i 2008

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2008
Podmioty nowo zarejestrowane ogółem	544	955	880
na 1000 ludności	8,7	14,7	13,0
Podmioty wyrejestrowane ogółem	498	633	718
na 1000 ludności	8,0	9,8	10,6

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Za pomocą analizy przesunięć udziałów (*shift-share*) określić można poziom konkurencyjności powiatu polickiego w odniesieniu do województwa zachodniopomorskiego pod względem liczby podmiotów gospodarki narodowej według sekcji PKD. Przy założeniu, że powiat rozwija się na takim samym lub podobnym poziomie jak województwo, otrzymano wysoki oczekiwany wzrost zmiennej PO (potencjału obszaru powiatu). Składowa SP informująca o wielkości zmian w stosunku do województwa pokazuje, iż występujące w powiecie trendy zmian liczby podmiotów gospodarczych są wolniejsze niż w województwie, zwłaszcza w sekcji handel i naprawy (G). Poziom konkurencyjności obszaru (KO), odzwierciedlający różnice między wskaźnikiem wzrostu w powiecie w stosunku do województwa jest bardzo wysoki, a dodatnia

[12] *Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2006-2007*. Opracowanie przygotowane przez Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2007.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

jego wartość wskazuje na wysoką konkurencyjność powiatu. Ogólne przesunięcie (PC) jest dodatnie, co świadczy o pozytywnych tendencjach w powiecie, na tle ogólnego poziomu rozwoju województwa.

Produkcja sprzedana przemysłu

Stopień uprzemysłowienia powiatu można określić między innymi poprzez obserwację produkcji sprzedanej przemysłu. W polickim w 2007 r. osiągnęła ona wartość 2997,6 mln zł i stanowiła aż 13,2% produkcji sprzedanej całego województwa. W porównaniu z 2004 r. zanotowano wzrost produkcji sprzedanej w powiecie o 645,8 mln zł, zwiększył się też znacznie udział powiatu w tworzeniu wojewódzkiej wartości sprzedanej.

Produkcja sprzedana przemysłu na 1 mieszkańca w 2007 r. była w polickim równa 45762 zł (przy średniej dla województwa 13447 zł), co ulokowało powiat na 2 miejscu w zachodniopomorskim (za goleniowskim).

Inwestycje i środki trwałe

Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach umożliwiają utrzymanie produkcji na dotychczasowym poziomie, a także jej wzrost. Zwiększanie się poziomu nakładów może więc świadczyć o zwiększaniu zdolności produkcyjnych firm oraz ich rozwoju, co w dłuższym okresie zapewnić może korzyści dla całej gospodarki regionu.

Nakłady finansowe lub rzeczowe, których celem jest stworzenie nowych środków trwałych lub ulepszenie (przebudowa, rozbudowa, rekonstrukcja lub modernizacja) istniejących obiektów majątku trwałego, a także nakłady na tzw. pierwsze wyposażenie w firmach zatrudniających powyżej 9 osób w polickim wyniosły w 2007 r. 246,7 mln zł i były wyższe od tych poniesionych w 2004 r. o 93,8%.

Tab. 6. Nakłady inwestycyjne i wartość brutto środków trwałych w przedsiębiorstwach w powiecie polickim w latach 2004, 2006 i 2007

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2007	2004=100
Nakłady inwestycyjne w mln zł	127,3	240,9	246,7	193,8
w % sektor: rolniczy	0,9	1,3	0,6	66,7
przemysłowy	75,2	83,5	85,4	113,6
usługi rynkowe	23,8	15,0	13,9	58,4
usługi nierynkowe	0,1	0,2	0,1	100,0
na 1 mieszkańca w zł	2059	3755	3767	183,0
Wartość brutto środków trwałych w mln zł	3207,5	3184,4	3892,2	121,3
w % sektor: rolniczy	0,6	0,5	0,5	83,3
przemysłowy	83,0	83,9	87,6	105,5
usługi rynkowe	13,9	14,7	11,9	85,6
usługi nierynkowe	2,5	0,9	0,0	-
na 1 mieszkańca w zł	51337	49153	58585	114,1

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Najwyższe nakłady poniesiono w sektorze przemysłowym, a następnie w usługowym (w tym głównie w usługach rynkowych) i rolniczym. Od 2004 r. nakłady ponoszone w rolnictwie i usługach spadły, natomiast w sektorze przemysłowym uległy zwiększeniu. Wielkość nakładów inwestycyjnych w przeliczeniu na 1 mieszkańca, równa 3767 zł, była dużo wyższa niż przeciętna w województwie i uplasowała policki na pierwszym miejscu pośród pozostałych powiatów.

Wartość nakładów poniesionych na zakup lub wytworzenie środków trwałych (czyli wartość początkowa, brutto) w 2007 r. wyniosła w powiecie 3892,2 mln zł i była wyższa niż w 2004 r. o 21,3%. Najwyższą wartość brutto środków trwałych zanotowano w sektorze przemysłowym, a następnie w usługowym (w tym głównie w usługach rynkowych) i rolniczym. W porównaniu z 2004 r. nakłady na środki trwałe w sektorze przemysłowym wzrosły, a w rolniczym i usługowym zmniejszyły się. Pod względem poziomu wartości brutto środków trwałych na 1 mieszkańca w 2007 r. policki objął najwyższą lokatę w województwie.

Budżety jednostek samorządu terytorialnego

Możliwości dofinansowywania działań w powiecie mogą być określone poprzez analizę wielkości dochodów, a zwłaszcza wydatków budżetów jednostek samorządu terytorialnego (zarówno powiatu, jak i gmin wchodzących w jego skład).

W 2008 r. powiat policki otrzymał na realizację swoich zadań 59,0 mln zł (o 77,0% więcej niż na początku badanego okresu). W przeliczeniu na 1 mieszkańca było to 878,62 zł – 8 lokata wśród powiatów ziemskich. Wydatki wyniosły 57,9 mln zł, z czego 13,2% stanowiły wydatki majątkowe inwestycyjne. Dynamika wzrostu dochodów (w porównaniu z 2004 r.) była w powiecie niższa niż wydatków. Wysokość wydatków w przeliczeniu na 1 mieszkańca uplasowała powiat na 9 miejscu wśród powiatów ziemskich.

Tab. 7. Dochody i wydatki budżetu powiatu i budżetów gmin wchodzących w skład powiatu polickiego w latach 2004, 2006 i 2008 w zł

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2008	2004=100
Dochody budżetu powiatu	33342379,00	43975092,27	59013091,85	177,0
na 1 mieszkańca	539,29	685,54	878,62	162,9
Wydatki budżetu powiatu	31532630,00	43017094,93	57933946,82	183,7
na 1 mieszkańca	510,02	670,60	862,55	169,1
Dochody budżetów gmin	131199155,00	168685393,28	187972553,63	143,3
na 1 mieszkańca	2122,07	2629,67	2798,63	131,9
Wydatki budżetów gmin	118050194,00	179627875,10	189455650,34	160,5
na 1 mieszkańca	1909,39	2800,25	2820,71	147,7

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Budżety gmin wchodzących w skład powiatu polickiego w 2008 r. uzyskały łącznie dochody równe 188,0 mln zł, a kwota dochodów na 1 mieszkańca uplasowała powiat na 7 miejscu wśród powiatów ziemskich. Gminy wydały 189,5 mln zł, w tym wydatki majątkowe inwestycyjne stanowiły średnio 26,5% ogółu wydatków budżetów tych jednostek terytorialnych. W porównaniu z 2004 r. wydatki gmin wzrosły w większym stopniu niż ich dochody.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Wyniki badań własnych

Przedsiębiorcy i ich firmy – charakterystyka prowadzonej działalności

Obserwując stan aktywności gospodarczej przedsiębiorstw z terenu powiatu, wyraźnie widać lata większej i mniejszej dynamiki w tym zakresie. Pod względem liczby rejestrowanych podmiotów gospodarczych intensywne były zwłaszcza lata 1989-2001, wówczas przybyło aż 60,8% przedsiębiorstw (rys. 2). W kolejnych latach następuje gwałtowne zmniejszenie liczby powoływanych do życia przedsięwzięć gospodarczych. Warto zauważyć, że przedstawiane dane nie obrazują bezwzględnego przyrostu liczby przedsiębiorstw – wiadomo bowiem, że w tym samym czasie określona liczba firm została zlikwidowana. Z zestawienia wynika, że obecnie funkcjonujące w powiecie firmy, to przede wszystkim przedsięwzięcia, które posiadają już pewne doświadczenie związane z funkcjonowaniem na rynku ponad 8 lat – także w czasie niskiej koniunktury na rynku.

Rys. 2. Rok powstania firmy

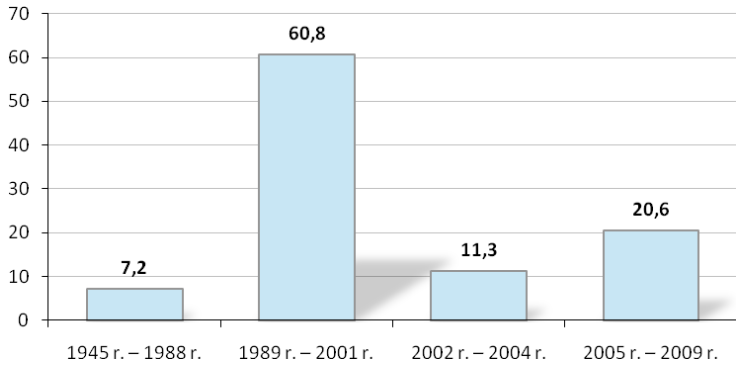

Źródło: *Badania własne.*

Następną zmienną opisującą badaną populację jest wielkość przedsiębiorstw. W tym zakresie zdecydowanie przeważają mikro-przedsiębiorstwa zatrudniające do 9 pracowników, stanowiąc 68,0% wszystkich badanych przedsiębiorstw, kolejno występują firmy małe – 15,5% oraz średnie – 14,4% i duże – 2,1%.

Ze względu na formę działalności, w omawianym powiecie dominują przedsiębiorstwa jednoosobowe – 57,7%, 41,2% przedsiębiorstw to spółki, (z których spółki z ograniczoną odpowiedzialnością stanowiły 26,8%, spółki cywilne i spółki jawne po 6,2% oraz spółki akcyjne – 2,1%). Odnotowano też występowanie jednej spółdzielni. Choć obserwowana przewaga jednoosobowych podmiotów gospodarczych jest bezdyskusyjna należy jednak odnotować znaczący udział pozostałych form, w jakich realizowana jest działalność gospodarcza na terenie powiatu – szczególnie w formie spółek, co może świadczyć o dojrzałości lokalnego systemu gospodarczego.

Struktura podmiotów gospodarczych, zgodna z klasyfikacją PKD (Polska Klasyfikacja Działalności) wyraźnie ukazuje (charakterystyczną dla całego kraju tendencję) dominację przedsiębiorstw o charakterze usługowym. Szczegółowy ranking reprezentowanych w powiecie branż według sekcji PKD przedstawia się następująco:

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

- przedsiębiorstwa z branży handlowej – 29,2%,
- przedsiębiorstwa z branży usługowej – 21,9%,
- przedsiębiorstwa z branży przetwórstwa przemysłowego – 15,6%,
- przedsiębiorstwa z branży budownictwa – 6,3%,
- przedsiębiorstwa z branży wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczna i gaz – 5.2%,
- przedsiębiorstwa z branży transport, gospodarka magazynowa i łączność – 5,2%,
- przedsiębiorstwa z branży pośrednictwo finansowe – 4,2%,
- przedsiębiorstwa z branży hotele i restauracje – 3,1%,
- przedsiębiorstwa z branży obsługa nieruchomości, wynajem i usługi związane z prowadzeniem działalności gospodarczej – 3,1%,
- przedsiębiorstwa z branży ochrona zdrowia i pomoc społeczna – 3,1%,
- przedsiębiorstwa z branży edukacyjnej – 2,1%,
- przedsiębiorstwa z branży rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo – 1,0%.

Poziom i struktura zatrudnienia – ruch kadr

Czynnikiem, który buduje pozycję firmy są pracownicy w niej zatrudnieni, a do kluczowych zagadnień w tej kwestii należy wykształcenie kadry. Wykształcenie pracowników jest istotną zmienną w kontekście opisu przedsiębiorstw. To właśnie ono, obok nabytych umiejętności i doświadczeń zawodowych stwarza pole racjonalnego i efektywnego funkcjonowania firm, zwiększając ich szanse rynkowe, a w efekcie warunkując sukces rynkowy.

Struktura poziomu wykształcenia w badanych firmach powiatu przedstawia się następująco: 36,1% stanowią firmy zatrudniające osoby z wykształceniem wyższym, 34,6% z wykształceniem średnim, 22,0% z wykształceniem zawodowym. Dodatkowo 1,0% firm zatrudnia osoby z wykształceniem gimnazjalnym, 4,2% z wykształceniem podstawowym, a 1,6% bez wykształcenia. Sumując liczbę firm zatrudniających osoby nie posiadające wykształcenia wyższego niż gimnazjalne dowiadujemy się, iż łącznie w powiecie 6,8% stanowią firmy zatrudniające pracowników bez wyuczonych kwalifikacji zawodowych.

Istotnym dla charakterystyki przedsiębiorstw jest wskaźnik ruchu kadr. Jest to proces wielokierunkowy, najistotniejsze jego elementy (obok przemieszczania pracowników w pionie i poziomie), to przyjęcia, odejścia i zwolnienia. W odniesieniu do 2008 roku w 20,6% firm powiatu zmniejszono zatrudnienie, natomiast 9,3% je zwiększyło. W największej liczebnie grupie przedsiębiorstw – 70,1% ruchu kadr nie odnotowano. Głównymi przyczynami zmniejszenia liczby pracowników (w tych przedsiębiorstwach gdzie dochodziło do zmian) były:

- kwestie zewnętrzne:
  - problem ze zbyciem produktów i usług – 38,5%,
  - nieopłacalność produkcji i sprzedaży – 11,5%,
  - sezonowy charakter pracy – 3,8%,
  - kryzys gospodarczy – 3,8%;
- kwestie wewnętrzne:
  - odejście na własną prośbę – 11,5%,
  - przejście na emeryturę lub rentę – 11,5%,
  - wysoki koszt utrzymania pracowników – 7,7%.

Z kolei wzrost zatrudnienia w firmie był spowodowany albo zwiększeniem popytu na produkty i usługi – 70,0% albo rozszerzeniem zakresu działalności przedsiębiorstwa – 30,0%.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Dane wskazują, iż podejście do zatrudnienia w firmach jest elastyczne, kiedy jest konieczność firmy tną koszty redukując zatrudnienie, oprócz tego w omawianym powiecie widzimy naturalne czynniki tłumaczące ruch kadr w firmach (emerytura, zwolnienia na własną prośbę). Warto podkreślić, iż duża fluktuacja kadr nie jest czynnikiem korzystnym dla efektywności przedsiębiorstw, a wręcz ma ujemne konsekwencje w odniesieniu do przedsiębiorstw.

Deklarowana dynamika w zakresie zatrudnienia w odniesieniu do najbliższych 3 oraz 12 miesięcy jest zadawalająca, niewielki odsetek respondentów (4,1% i 1,0%) zapowiada zmniejszenie poziomu zatrudnienia. Pewne zróżnicowanie respondenci deklarują w zakresie utrzymania zatrudnienia na stałym poziomie, w odniesieniu do 3 miesięcy jest to 84,5%, w odniesieniu do 12 miesięcy, mniej – 70,8%. Wzrost zatrudnienia w ciągu 3 najbliższych miesięcy szacuje 8,2% respondentów, natomiast w ciągu 12 miesięcy liczba ta nieco maleje do poziomu 7,3%. Nie umie przewidzieć dynamiki w zakresie zatrudnienia 3,1% badanych w odniesieniu do trzech miesięcy oraz 20,8% w odniesieniu do nadchodzących 12 miesięcy.

Rys. 3. Planowane zmiany w zatrudnieniu

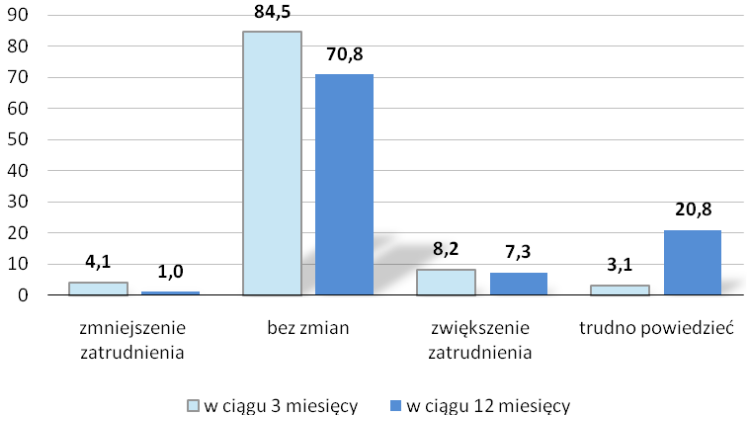

Źródło: *Badania własne.*

W zależności od sekcji PKD, w której operuje przedsiębiorca, perspektywy działalności są zróżnicowane. Najwięcej firm przewidujących redukcję miejsc pracy należy do sekcji O – Działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna, pozostała; pojedyncze firmy należące do sekcji D – Przetwórstwo przemysłowe i E – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, wodę przewiduje zmniejszenie zatrudnienia. Jednakże zdecydowanie dominują postawy wyczekujące, których przejawem są deklaracje: zatrudnienie nie ulegnie zmianie oraz trudno powiedzieć. Należy jednakże odnotować, że pewne ożywienie, którego symptomem ma by zwiększenie zatrudnienia pojawić się ma w odniesieniu do sekcji D – Przetwórstwo przemysłowe; O – Działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna, pozostała; E – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, wodę; F – Budownictwo oraz G – Handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodów, motocykli oraz artykułów użytku osobistego i domowego.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Rys. 4. Planowane zmiany w zatrudnieniu w perspektywie najbliższych trzech miesięcy z uwzględnieniem sekcji PKD (dane w wartościach bezwzględnych)

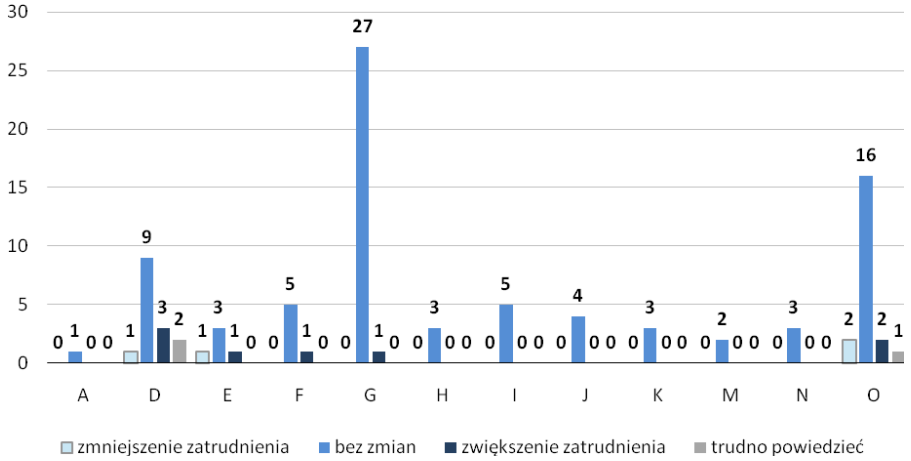

Źródło: *Badania własne.*

Proces naboru i zatrudnianie nowych pracowników jest istotnym elementem warunkującym efektywne funkcjonowanie przedsiębiorstw. W odniesieniu do powiatu polickiego największym wskaźnikiem zapotrzebowania cieszą się specjalności: operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń, specjaliści nauk fizycznych, matematycznych i technicznych; specjaliści nauk przyrodniczych i ochrony zdrowia; robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy oraz technicy i inny średni personel. Deklarowano również zainteresowanie zatrudnieniem osób bez kwalifikacji – pracowników przy pracach prostych.

Zgodnie z poszukiwanymi specjalnościami kwalifikacje zawodowe ewentualnych pracowników miałyby dotyczyć: wykształcenia średniego technicznego zgodnego z profilem działania firmy – 31,3%, posiadania specjalistycznych kursów kwalifikujących do pracy – 25,0%, stażu pracy w danym kierunku – 25,0% oraz wykształcenia wyższego kierunkowego zgodnego z profilem firmy – 12,5% i uprawnień do prowadzenia pojazdów kategorii B – 6,3%. Warto pamiętać, iż powyższe kwalifikacje i umiejętności zawodowe nie są cechami rozłącznymi.

Poszukiwanie nowych pracowników może dokonywać się z wewnętrznych zasobów przedsiębiorstwa – tzw. rekrutacja wewnętrzna – oraz poprzez rekrutację zewnętrzną, poszukiwania pracowników odbywają się na zewnętrznym rynku pracy. W odniesieniu do firm działających na terenie powiatu analizie podlegał proces zewnętrznej rekrutacji. Poszukujące pracowników firmy omawianego powiatu stosują następujące strategie: w odniesieniu do tradycyjnych form pośrednictwa uzyskano następujące wskazania - 15,8% przedsiębiorców korzysta z ogłoszeń w prasie; 13,5% firm poszukuje pracowników przez PUP, ogłoszenia w internecie zamieszcza 11,3%. Natomiast 12,0% firm przy rekrutacji opiera się na rekomendacjach innych osób, a w przypadku 10,5% osoby zainteresowane same przychodzą do firmy. Pozostała grupa – ponad 35% deklarowała, iż w ogóle nie poszukuje pracowników.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Potencjał rozwojowy firm – system wynagradzania, podnoszenie kwalifikacji, stan wyposażenia

Jednym z ważniejszych parametrów charakteryzujących potencjał rozwojowy firm jest poziom wynagrodzeń, niestety jest to zmienna tzw. wrażliwa, trudno poddająca się analizie – zwykle bowiem nie wszyscy respondenci są skłonni rozmawiać o tego typu zagadnieniach. W przypadku powiatu polickiego w odniesieniu do obu okresów nieco poniżej 20% respondentów odmówiło odpowiedzi. Z otrzymanych deklaracji wynika, iż wynagrodzenia w trakcie minionego, jak i obecnego roku uzyskały następujący poziom dynamiki: o ile w 2008 roku w 25,8% przypadków wynagrodzenia pracowników zostały zwiększone, o tyle w 2009 było tak tylko w 5,2% przypadków. W kontekście trwającego kryzysu finansowego pozytywnym faktem jest deklaracja o pozostawieniu poziomu wynagrodzeń bez zmian; w 2008 r. 54,6% respondentów utrzymało wynagrodzenia na stałym poziomie, natomiast w odniesieniu do 2009 r. utrzymanie zarobków na dotychczasowym poziomie zadeklarowało 74,2% firm. (tab. 8).

Tab. 8. Dynamika zmian wynagrodzeń w latach 2008 i 2009

WYNAGRODZENIA	2008	2009
Zostały zwiększone	25,8	5,2
Zostały zmniejszone	2,1	2,1
Bez zmian	54,6	74,2
Odmowa odpowiedzi	17,5	18,6

Źródło: *Badania własne.*

Istotnym, choć najczęściej niedocenianym, elementem budującym potencjał rozwojowy firm jest szkolenie pracowników. Jest to także fundamentalny element świadomego zarządzania zasobami ludzkimi. Oczywiście to element kosztogenny, ale w dłuższej perspektywie czasowej zwiększa efektywność firmy. W odniesieniu do powiatu należy wskazać, iż odsetek przedsiębiorstw korzystających ze szkoleń jest stosunkowo wysoki, bo wynosi 41,2%, natomiast odsetek firm, które nie wysyłają swoich pracowników na zewnętrzne szkolenia wynosi 58,8%.

Przedsiębiorstwa korzystające ze szkoleń wysyłały swoich pracowników głównie na kursy z zakresu: finanse, księgowość, obsługa maszyn i urządzeń, BHP, sprzedaż i obsługa klienta, marketing, języki obce, obsługa komputera oraz specjalistyczne i branżowe typu: budowlane, kosmetyczne, podatkowe, produktowe oraz szkolenia dozorowe.

Powyższa lista zagadnień wskazuje, iż przedsiębiorstwa kierując na nie pracowników zabezpieczają interes zakładu pracy, ale i wyposażają swoich pracowników w specjalistyczną wiedzę, z której będą oni mogli czerpać w trakcie swojej kariery zawodowej. Warto zwrócić uwagę, na szeroki zakres oraz zróżnicowanie tematyki pożądanych kursów i szkoleń – wydaje się świadczyć ona o świadomości potrzeb w zakresie podnoszenia kwalifikacji pracowniczych – przedstawiciele badanych firm, a przynajmniej licząca się ich część, najwyraźniej docenia wagę tego procesu.

Współcześnie, w dobie rosnącego znaczenia techniki, każdemu przedsiębiorstwu nieodzownie powinien towarzyszyć rozwój technologiczny. Istotnymi cechami, pozwalającymi pośrednio oszacować nowoczesność firm jest wiek stosowanej w przedsiębiorstwie technologii oraz wiek urządzeń w parku maszynowym. Stosowane w przedsiębiorstwach powiatu technologie są następujące: 30,2% przedsiębiorstw użytkuje nowoczesne linie technologiczne

ZACHODNIOPOMORSKIE OBSERWATORIUM RYNKU PRACY
Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

zakupione w latach 2008/2009, 34,4% zakupione w ciągu pięciu ostatnich lat, natomiast w 9,4% przedsiębiorstw stosowane są linie technologiczne zakupione przed 2004 roku.

Z kolei w zakresie nowoczesności parku maszynowego dane przedstawiają się następująco:

- maszyny i urządzenia nowoczesne – zakupione w 2008/2009 są udziałem – 33,0% firm,
- maszyny i urządzenia użytkowane od 3 do 6 lat są udziałem – 40,2% firm,
- maszyny i urządzenia użytkowane od 7 do 10 lat są udziałem – 8,2% firm,
- maszyny i urządzenia użytkowane przeszło 10 lat są udziałem – 6,2% firm.

Powyższe dane pozwalają ocenić, iż potencjał technologiczny przedsiębiorstw powiatu jest w miarę korzystny. Co więcej z prezentowanych danych wyłania się obraz firm, które starają się nadążać za wyzwaniami rynku, dostosowując stosowane rozwiązania oraz urządzenia do nowoczesnych wymogów. Jednakże nieco zastanawiające jest, że aż 26,0% respondentów nie umiało określić stosowanej w firmie technologii a 12,4% nie potrafiło określić technologicznego stanu parku maszynowego wykorzystywanego w firmie. Sytuacja ta skłania do refleksji, iż ci właśnie respondenci nie chcieli się przyznać do postrzeganego negatywnie zacofania w stosowanych rozwiązaniach. Kategorii tej nie można jednoznacznie zaliczyć do grupy przedsiębiorstw wskazującej na korzystanie z maszyn i urządzeń użytkowanych ponad 10 lat, należy jednak domniemywać, że znaczny udział w niej mają właśnie takie firmy.

B. Rynkowy wymiar prowadzonej działalności – powiązania przedsiębiorstw z otoczeniem

Wymiary konkurencyjności przedsiębiorstw

Podstawą utrzymania się na rynku jest zdolność przedsiębiorstw do efektywnego gospodarowania w warunkach konkurencji. Ważne staje się poznanie wymiarów konkurencyjnego działania. Jednym z takich czynników jest już sam wybór miejsca inicjatywy gospodarczej. Dla badanych przedsiębiorstw wybór miejsca lokalizacji firmy w powiecie polickim był efektem:

- miejsca zamieszkania właściciela – 31,7%,
- oceny, iż powiat policki to dobra lokalizacja – 23,6%,
- dostępności siły roboczej – 14,4%,
- dostępności rynków – 13,0%,
- dostępności zaopatrzenia – 9,6%,
- dostępności do instytucji wspierających – 1,0%.

Dominujące znacznie subiektywnych powodów zlokalizowania działalności firmy w powiecie (miejsce zamieszkania właściciela) w przypadku sektora MŚP jest właściwie oczywistością. Jednakże pozostałe odpowiedzi pozwalają na wskazanie czynników sprzyjających prowadzonej działalności. Badani oceniają, że jedną z najważniejszych zalet powiatu jest dobra lokalizacja, która zapewne wiąże się z dostępnością rynków.

Kolejnym czynnikiem przesadzającym o pozycji rynkowej przedsiębiorstwa jest jego zdolność do uzyskiwania i utrzymywania tzw. przewag konkurencyjnych, czyli zwiększenie stopnia niezależności działania od konkurentów oraz stopniowego rozszerzenie zakresu i pola działania. Jest to bardzo istotny czynnik, bowiem słabość wielu firm nie polega na słabości produktu lub technologii, lecz na niedociągnięciach w procesie przekształcania wiedzy i umiejętności firmy właśnie w przewagę konkurencyjną na rynku.

Z zaprezentowanych danych wynika, iż przedsiębiorstwa powiatu dążą do nadania elementom marketingowym takim jak marka, wizerunek, kultura organizacyjna, produkt cech

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

wyższej jakości niż konkurencja, przy jednoczesnym przywiązywaniu do jakości potencjalnych klientów – strategia budowania przewagi jakościowej (rys. 5). Prezentowane dane uwidaczniają bardzo duży poziom rozdrobnienia, jeśli chodzi o liczbę wskazań na poszczególne kategorie, świadczyć to może o tym, że firmy bardzo indywidualnie określają swoją przewagę konkurencyjną – fakt prowadzenia działalności w tej samej przestrzeni (powiat) zdaje się nie skutkować powstaniem wspólnej platformy budowania konkurencyjności. Należy jednak zwrócić uwagę, że stosunkowo liczna grupa respondentów – 7,1% nie potrafiła określić, jakie są główne czynniki umożliwiające uzyskanie przewagi konkurencyjnej.

Większość badanych przedsiębiorstw ocenia swój poziom konkurencyjności, jako konkurencyjność lokalną – 58,6%, z kolei 14,7% respondentów czuje się konkurencyjnymi w odniesieniu do całego kraju, a 12,9% w odniesieniu do UE; natomiast za konkurencyjnych na poziomie województwa uważa się – 11,2% firm. Przedstawiciel jednej firmy stwierdził, że nie jest ona w ogóle konkurencyjna.

Według ankietowanych ich głównymi konkurentami są inne firmy lokalne – 78,6% wskazań, firmy z Europy Zachodniej są postrzegane jako potencjalny konkurent przez 10,2% badanych, 3,2% wskazało natomiast na firmy ogólnokrajowe.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Rys. 5. Przewagi konkurencyjne badanych firm

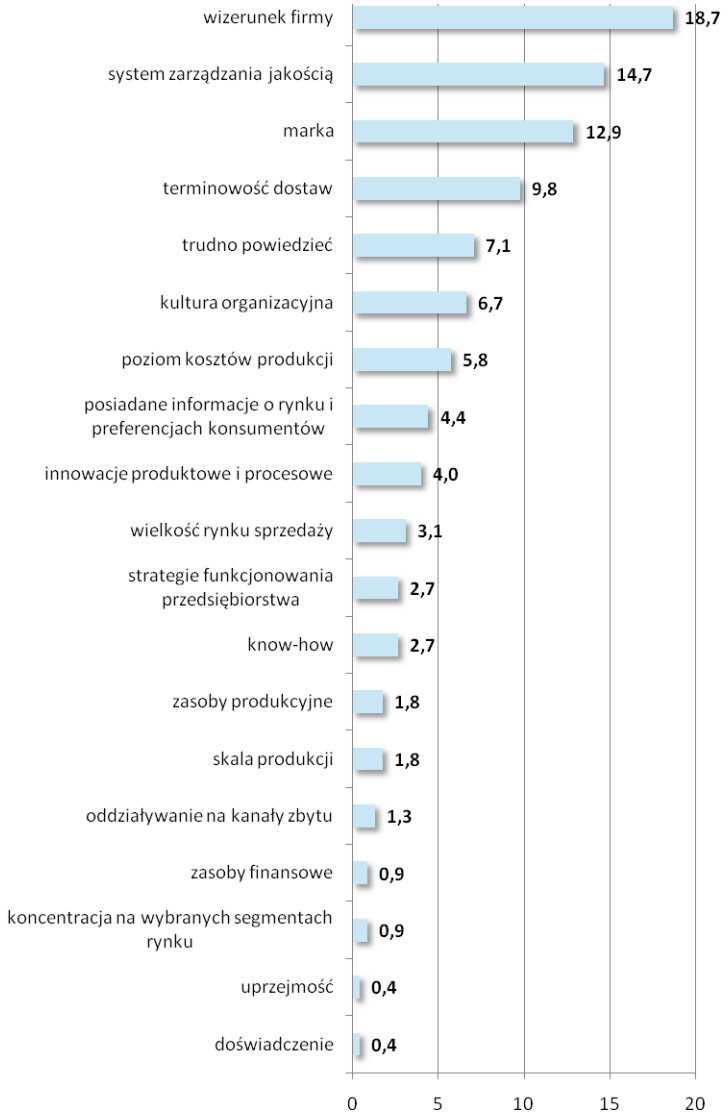

Źródło: *Badania własne.*

Otoczenie społeczno-gospodarcze, w którym funkcjonują podmioty gospodarcze nie jest wolne od sytuacji trudnych, czy problematycznych. Uwarunkowania te mają charakter wewnętrzny bądź zewnętrzny w stosunku do przedsiębiorstw. W omawianym powiecie 15,2% badanych przedsiębiorstw deklaruje, iż sytuacje problematyczne, kryzysowe nie są ich udziałem, niemniej jednak pozostałe 84,8% respondentów doświadcza tego typu okoliczności.

Sytuacje rozpoznane jako problematyczne i zewnętrzne w stosunku do badanych firm to przede wszystkim: (uszeregowano według liczby wskazań)

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

- rozbudowana biurokracja – 12,6%,
- niepewność ogólnej sytuacji gospodarczej – 11,1%,
- silna konkurencja krajowa i zagraniczna – 10,6%,
- niedostateczny popyt na rynku krajowym – 9,6%,
- niejasne i niespójne przepisy prawne – 8,6%,
- brak koncepcji rozwoju miasta/gminy – 5,6%,
- wysokie obciążenia na rzecz budżetu państwa – 4,5%,
- słabo rozwinięta infrastruktura techniczna – 4,0%,
- rozwój „szarej strefy" – 3,0%,
- niedostateczny popyt na rynku zagranicznym – 1,5%,
- duża odległość od rynków zbytu i zaopatrzenia – 1,0%.

Sytuacje uciążliwe, pojawiające się wewnątrz badanych firm to przede wszystkim: (uszeregowano według liczby wskazań)

- trudności w zdobywaniu funduszy niezbędnych do prowadzenia działalności – 6,1%,
- niedobór wykwalifikowanych pracowników – 2,5%,
- brak odpowiedniego parku maszynowego – 1%,
- koszty pracy – 1%.

Zdecydowanie najpoważniejszym utrudnieniem, jakie jest udziałem badanych firm to uczenie się funkcjonowania w warunkach gospodarki rynkowej, gdzie normą jest ciągłe doświadczanie mechanizmów silnej konkurencji, związana z tym presja i konieczność ponoszenia ryzyka. Dodatkowo niekorzystnie na funkcjonowaniu przedsiębiorstw odbija się obecny kryzys gospodarczy, zmieniając wartości poszczególnych elementów rynku, a zwłaszcza wartość popytu i podaży. Należy także zwrócić uwagę na duże znaczenie, jakie badani przypisują utrudnieniom w ich działalności z tytułu funkcjonowania instytucji publicznych – szczególnie dotyka ich rozbudowana biurokracja oraz wysokie obciążenia na rzecz budżetu państwa. Oznacza to, że przedsiębiorcy muszą sobie radzić nie tylko z presją rynku, ale także – w ich opinii częstymi, problemami, jakich przysparza państwo i jego instytucje.

Kolejnym ważnym zagadnieniem jest umiejętność podejmowania zaradczych rozwiązań w obliczu nasilenia się sytuacji trudnych, kryzysowych. W omawianym powiecie głównymi sposobami działania w powyższych sytuacjach są: zmniejszanie wydatków inwestycyjnych – 16,1%; zmniejszanie poziomu zatrudnienia – 11,3%; reorganizacja zakładu - 8,9%, bądź zaprzestanie inwestowania – 8,1% i obniżenie poziomu wynagrodzeń – 4,0%.

Powyżej zaprezentowane kategorie ukazują, iż powszechnym sposobem radzenia sobie przez firmy z sytuacjami trudnymi jest ograniczanie jakiegoś aspektu działalności – czyli strategie pasywne. Do inwencyjnych metod działania z wymienionych przez respondentów zaliczyć można jedynie inwestowanie w bardziej dynamiczną reklamę oraz kredyty – po 0,8% wskazań.

Warto rekomendować aktywne strategie działania, które w pewnym stopniu zabezpieczają od skutków zmiennego otoczenia. Zdecydowanie najbardziej niekorzystnym zjawiskiem jest nie podejmowanie żadnych konkretnych działań w obliczu kryzysu – a do tego typu pasywności przyznaje się aż 30,6% badanych. Dodatkowo 15,3% badanych nie potrafi w ogóle zdefiniować sposobów radzenie sobie w sytuacjach trudnych. Oznacza to, że 45,9% badanych przedsiębiorstw stosuje swoistą „strategię strusia" polegająca na „przeczekaniu złej koniunktury". Nie niesie ona jednak istotnych wartości poznawczych i w efekcie skutkuje biernością.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Ocena i prognozy perspektyw działalności gospodarczej przedsiębiorstw

Indywidualne doświadczenia przedsiębiorców w okresie ostatnich sześciu miesięcy prowadzenia firm pozwalają na diagnozę sytuacji przedsiębiorstwa na lokalnym rynku. I tak: 40,2% respondentów stwierdza, iż sytuacja firmy w okresie ostatnich 6 m-cy nie zmieniła się, według 14,4% badanych uległa poprawie, odmiennego zdania jest 37,1% badanych, nie umie odpowiedzieć na to pytanie – 3,1% respondentów. Opinia w tym zakresie zawsze nacechowana będzie znacznym subiektywizmem, który wynika z jakości zdobytych doświadczeń w funkcjonowaniu firmy na rynku.

Zasadniczymi czynnikami skutkującymi pogorszeniem sytuacji firm w opinii respondentów są:

- spadek popytu na towary i usługi – 62,7%,
- wzrost cen materiałów i surowców – 19,6%,
- silna konkurencja – 3,9%,
- wzrost cen paliwa i energii – 2,0%,
- kryzys – 2,0%,
- większa ostrożność inwestorów – 2,0.

Z kolei do czynników wpływających na poprawę sytuacji firmy respondenci zaliczają:

- popyt na towary i usługi – 78,6%,
- ceny paliwa i energii – 14,3%,
- jakość świadczonych usług –7,1%,
- ceny materiałów i surowców – 7,1%.

Z uzyskanych wypowiedzi wynika zdecydowanie niejednoznaczna ocena sytuacji – te same kategorie wskazywane są jako najważniejsza przyczyna pogorszenia oraz polepszenia sytuacji firmy. Pozorna sprzeczność, jaka ma tutaj miejsce związana jest zapewne z dynamiką zjawisk zachodzących na rynku – poszczególne firmy dysponują zróżnicowanymi umiejętnościami radzenia sobie z zachodzącymi w gospodarce zmianami – niektóre potrafią wykorzystać je do rozwoju, inne nie. Obserwowana sytuacja może mieć również związek ze zróżnicowaniem branżowym oraz różną lokalizacją poszczególnych firm, co wpływa na ich sytuację rynkową.

Ocena funkcjonowania przedsiębiorstwa jest zależna w dużej mierze od kondycji otoczenia, w którym przedsiębiorstwo funkcjonuje. Zatem kolejnym, istotnym poznawczo zagadnieniem, jest ocena badanych w zakresie sytuacji gospodarczej województwa. W tym zakresie przeważają pesymistyczne opinie respondentów – 66,0% badanych ocenia, iż sytuacja w okresie ostatnich 6 miesięcy pogorszyła się, optymistami w odniesieniu do oceny sytuacji gospodarczej województwa jest nieliczna grupa – tylko 4,1% uważa, że się poprawiła, równocześnie pewien odsetek badanych (29,9%) ocenia, iż w ciągu ostatniego pół roku sytuacja gospodarcza nie zmieniła się. Tak duży udział przedstawicieli firm negatywnie oceniających miniony rok, pozwala stwierdzić, że najwyraźniej firmy z terenu powiatu bardzo szybko odczuły gwałtowne spowolnienie gospodarcze, jakie nastąpiło w 2008 roku. Niewątpliwie świadczy to o występujących ścisłych powiązaniach ze światową gospodarką, nawet, jeśli są to tylko relacje pośrednie.

Przewidywania zmian na okres kolejnych sześciu miesięcy są nadal pesymistyczne. Według prognoz najliczniejszej grupy badanych (37,5%) sytuacja gospodarcza w województwie będzie się pogarszać. Oczekujących zachowania dotychczasowego stanu było 28,1% respondentów, natomiast nieco, w odniesieniu do poprzedniego okresu, wzrosła grupa

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

optymistów – ich udział wyniósł 15,6%. Jednocześnie stosunkowo liczna grupa osób – 18,8% ma trudności z szacowaniem w tym zakresie.

Kolejną zmienną, według której należy opisywać rynkowy wymiar działalności przedsiębiorstw jest dynamika w zakresie wielkości popytu na usługi/produkty. Próba uchwycenia dynamiki zmian w tym zakresie obejmuje porównanie danych w stosunku do analogicznego okresu roku ubiegłego. I tak, zwiększenie poziomu popytu szacuje 15,8% badanych, obniżenie 46,3%, a 31,6% badanych nie widzi zmian w wielkości popytu. Pozostali – 6,3% ankietowanych nie potrafiło oszacować zmian w kontekście minionego roku.

Badani prognozowali również zmiany w popycie na oferowane usługi i produkty w kontekście analogicznego okresu przyszłego roku. Uzyskany rozkład tego wskaźnika pokazuje wyraźną zmianę sytuacji – znacznie wzrasta odsetek tych, którzy oceniają, iż wielkość popytu będzie miała tendencję zwyżkową – 23,4%, a jednocześnie odsetek szacujących jej obniżenie wyraźnie zmalał i wynosił 11,7%. Stosunkowo liczna kategoria badanych 45,7% uważa, że wielkość popytu nie ulegnie zmianie, równocześnie wzrosła liczba osób, które nie są w stanie oszacować zmian w wielkości popytu (z 6,3% poprzednio do 19,1% w odniesieniu do okresu przyszłego), co z pewnością pozwala na osąd, iż sytuacja na rynku jest tak dynamiczna, iż ograniczone są szanse przewidzenia, jakie nastąpią zmiany.

Następnym, i jednym z ważniejszych czynników warunkujących potencjał rozwojowy przedsiębiorstw jest poziom inwestycji. Wiadomo, że dla wzmocnienia pozycji na rynku, aby nie dać się wyprzedzić konkurencji, przedsiębiorstwo musi podejmować działania prorozwojowe, jednym z tego typu działań są przedsięwzięcia inwestycyjne. Uznaje się, że inwestycje są podstawowym czynnikiem rozwoju gospodarczego i to zarówno w odniesieniu do konkretnych przedsiębiorstw, jak i w odniesieniu do rozwoju lokalnego, czy regionalnego. Pożytki płynące z odpowiednio zrealizowanych inwestycji są oczywiste i zwykle przekładają się na umocnienie pozycji firmy na rynku. Brak inwestycji zawsze skutkuje stagnacją, a w dalszej kolejności wyrugowaniem z rynku.

Podstawowym, (choć nie jedynym) sposobem inwestowania jest zwiększanie zasobów rzeczowych środków trwałych przedsiębiorstwa. W tym zakresie przedsiębiorstwa powiatu prezentują się dość niekorzystnie, bowiem w 38,7% badanych przedsiębiorstw wydatki inwestycyjne w ogóle nie wystąpiły, natomiast te firmy powiatu, które inwestowały wybierały następujące dobra – uszeregowano według liczebności wskazań:

- wyposażenie (meble, sprzęt) – 31,5%,
- budynki, ziemię – 18,0%,
- pojazdy – 11,7%.

Wartość wydatków poniesionych na rozwój prowadzonej działalności w pierwszym półroczu 2009 roku wskazuje, że duża część firm dysponuje ograniczonymi zasobami, które mogą przeznaczyć na niezbędne wyposażenie oraz inwestycje (rys. 6). Zdaniem 35,2% respondentów poniesione wydatki mieszczą się w kwocie do 5 tysięcy złotych, natomiast 33,3% w rozwój firmy zainwestowało od 5 tys. do 50 tys. złotych, kwotę od 50 tys. do 500 tys. wydatkowało 24,1%, zaś limit 500 tys. przekroczyło 5,6% spośród badanych firm. Bez wątpienia sytuacja taka świadczy o niewielkiej skali prowadzonej działalności i braku dostatecznych zasobów gotówki, którą można by przeznaczyć na rozwój przedsięwzięcia.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Rys. 6. Struktura wartości wydatków poniesionych na rozwój prowadzonej działalności w pierwszym półroczu 2009 r.

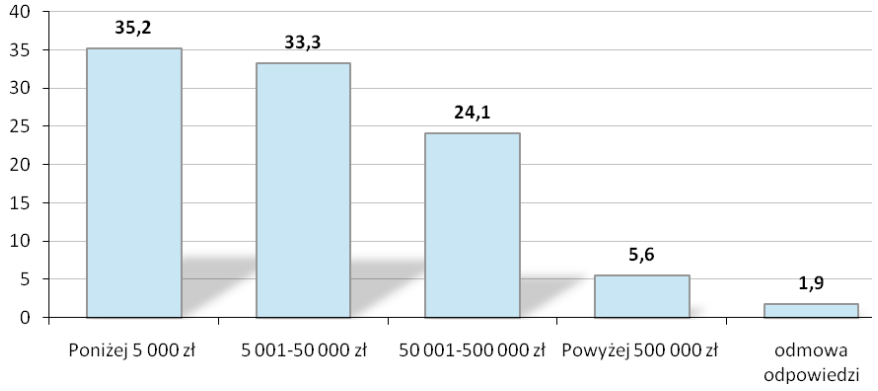

Źródło: *Badania własne.*

Respondenci prognozowali również działania inwestycyjne w kontekście najbliższych 6 miesięcy. Uzyskane dane są niepokojące, ponieważ 51,5% badanych firm nie zamierza w ciągu kolejnych sześciu miesięcy podejmować wydatków na zakup, dzierżawę, leasing czy remont pojazdów, wyposażenia bądź nieruchomości, jednocześnie 33,0% badanych deklaruje takie zamiary, a 15,5% nie umie odpowiedzieć na to pytanie. Jeśli przedsiębiorcy rozumieją znaczenie przedsięwzięć inwestycyjnych to brak nakładów tego typu będzie musiał skutkować po prostu brakiem powiększenia istniejących środków trwałych przedsiębiorstwa.

Na podstawie subiektywnych doświadczeń respondenci dokonali również długookresowej prognozy dotyczącej sytuacji firmy, zdaniem badanych po upływie 3 lat:

- firmie będzie się wiodło lepiej niż obecnie – 30,9%,
- sytuacja firmy będzie podobna do obecnej – 24,7%,
- firma ulegnie likwidacji – 6,2%,
- firmie będzie się wiodło gorzej niż obecnie – 2,1%,
- trudno powiedzieć – 36,1%.

Niepokojącym sygnałem płynącym z analizy zestawionych danych jest fakt dominującej liczby przedsiębiorstw (36,1%), które nie są w stanie oszacować własnego rozwoju w odniesieniu do stosunkowo bliskiej przecież przyszłości. Z drugiej strony zastanawiający jest optymizm, z jakim badani patrzą w przyszłość - skoro sytuacja przeszła i bieżąca, jest w ich ocenie zła, w większości nie planują także znaczących przekształceń w funkcjonowaniu firmy (ograniczony poziom inwestycji), to co ma sprawić ową przemianę? Należy domniemywać, że dużą wagę respondenci przykładają do ożywienia globalnej koniunktury, która wedle różnych prognoz ma powrócić po okresie recesji i stagnacji.

Formy współpracy i powiązań w zakresie współdziałania gospodarczego

Jednym z głównych celów podmiotów gospodarczych jest stosowanie strategii umożliwiających rozwój firmy. W tym zakresie wyróżnić można strategie wzrostu wewnętrznego oraz strategie wzrostu zewnętrznego, zwykle są one stosowane przez przedsiębiorstwa łącznie/równolegle.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Stosowanie współpracy i powiązań gospodarczych pomiędzy przedsiębiorstwami zaliczyć należy do strategii wzrostu zewnętrznego, a jeśli chodzi o czas trwania i wymiary może przybierać formę krótko bądź długotrwałej współpracy i może być mniej lub bardziej pogłębiona.

W tym zakresie firmy powiatu polickiego wypadają raczej niekorzystnie. Dane ukazują, iż przedsiębiorstwa działające na omawianym terenie w zdecydowanej większości nie dysponują powiązaniami gospodarczymi ani w ramach lokalnych ani w ramach globalnych sieci. Większość badanych firm, bo aż 73,8% nie prowadzi bowiem żadnych form współpracy z innymi jednostkami. Pozostałe przedsiębiorstwa, które podejmują współpracę, prowadzą ją z: przedsiębiorstwami działającymi w regionie – 11,7%, firmami doradczymi – 3,9%, organizacjami pozarządowymi – 2,9% oraz jednostkami administracji samorządowej, placówkami edukacyjnymi i ośrodkami innowacyjności – po 1,9% wskazań.

Innym ważnym zagadnieniem są stosowane przez przedsiębiorców formy współpracy z przedsiębiorstwami w regionie. Największa liczba przedsiębiorstw spośród 13,5% firm prowadzących współpracę z innymi przedsiębiorstwami realizuje ją w formie: umowy o współpracy – 5,2%, wspólnego przedsiębiorstwa – 3,1%, oraz zrzeszenia, koncernu i wymiany towarów – po 1%.

Brak wspólnych uwarunkowań i uzgodnień w zakresie gospodarczego współdziałania może prowadzić do spadku znaczenia poszczególnych firm zwłaszcza w perspektywie nasilonej konkurencji zewnętrznej. Wzajemnie dopełniające się możliwości pojedynczych firm mogłyby okazać się – na zasadzie synergii – więcej warte niż suma ich potencjalnych możliwości rozpatrywanych osobno.

Dodatkowo potencjał rozwojowy firm działających na terenie powiatu jest niezbyt korzystny na skutek niskiego poziomu wykorzystywania wsparcia ze strony instytucji publicznych. Zdecydowana większość, bo aż 83,7% respondentów deklaruje, iż w ogóle nie korzystało z dostępnych form wsparcia, pozostałe firmy skorzystało z: dotacji na zwiększenie zatrudnienia – 8,2%, dotacji na otwarcie działalności – 3,1%, dotacji na doszkalanie pracowników – 2,1% oraz dofinansowania składek do ZUS i dofinansowania do opłat podatkowych – po 1,0%.

Powyższe dane dotyczą trzech ubiegłych lat, toteż ich wydźwięk jest negatywny. Zasadniczą kwestią jest pytanie, czy brak uzyskanego wsparcia jest efektem bierności przedsiębiorców, czy też bardzo ograniczoną dostępnością wsparcia ze strony funduszy publicznych. Aby rozwinąć to zagadnienie zapytano respondentów, jakie formy wsparcia ze strony jednostek samorządowych mogłyby pozytywnie wpłynąć na działalność przedsiębiorstw, okazuje się, że 35,3% badanych nie potrafiło dać odpowiedzi w tym zakresie. Natomiast wśród respondentów, którzy dokonali wyboru preferowanej formy wsparcia, najważniejsze są następujące działania – rys. 7:

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Rys. 7. Pożądane formy wsparcia ze strony jednostek samorządu terytorialnego

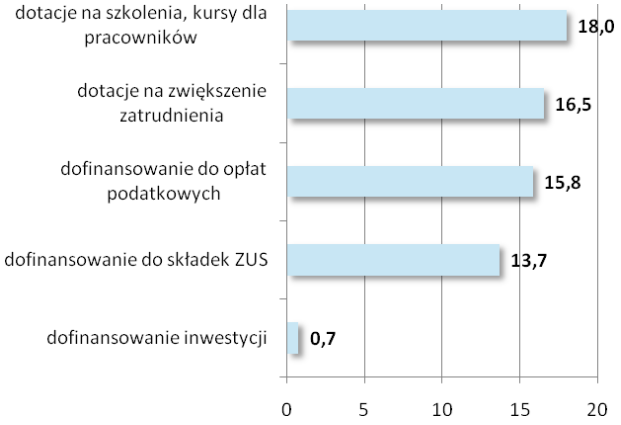

Źródło: *Badania własne.*

Zasięg wymiany gospodarczej

Wymiana gospodarcza w UE odbywa się na wspólnym rynku wewnętrznym, który po pierwsze obejmuje cały obszar UE oraz po drugie opiera się na zasadzie czterech swobód: przepływu towarów, osób, usług i kapitału. Można zatem stwierdzić, iż analizowane powiaty uczestniczą w tym obszarze na zasadach wolnej konkurencji.

Wymiary wymiany gospodarczej prowadzonej przez firmy działające w omawianym powiecie są bardzo ograniczone przestrzennie, tzn. 71,9% badanych firm w ogóle nie prowadziło wymiany z zagranicą, eksport towarów lub usług był udziałem jedynie 9,4% badanych, import towarów lub usług – 3,1% respondentów, natomiast 15,6% badanych prowadziło wymianę zarówno w zakresie eksportu, jak i importu towarów lub usług.

Jeśli przedsiębiorcy eksportują swoje produkty – to przede wszystkim do Niemiec – 32,0% wskazań, lub ogólnie, do Unii Europejskiej – 28,0%. Pozostałe kraje według liczby wyborów to: Wielka Brytania, Francja, Włochy, Hiszpania, Norwegia, Rosja, Turcja. Również jako kierunki współpracy wskazywane są kraje dalekiego wschodu, bądź cały świat.

Prognozy dotyczące wielkości eksportu w kontekście najbliższych sześciu miesięcy są następujące – 25,0% badanych ocenia, iż poziom eksportu w tym okresie zwiększy się, odmiennego zdania jest 4,2%, z kolei 37,5% badanych twierdzi, iż wielkość eksportu pozostanie bez zmian, a 33,3% nie umie przewidzieć dynamiki eksportu.

Innowacyjność przedsiębiorstw

Konkurencyjność przedsiębiorstw jest uwarunkowana wieloma czynnikami o charakterze zewnętrznym i wewnętrznym. Do pierwszej grupy czynników można zaliczyć choćby politykę państwa i stan dostępnej infrastruktury, do drugiej czynniki z wnętrza firmy, jak choćby: sposób zarządzania, posiadany kapitał obrotowy, nowoczesne techniki i technologie, jakość wytwarzanych produktów oraz innowacyjność. Innowacyjność jest wyjątkowo merytorycznym czynnikiem rozwoju, gdyż decyduje nie tylko o tempie i kierunkach rozwoju ekonomicznego w sensie jednostkowym, ale też lokalnym, regionalnym i międzynarodowym.

Pod względem innowacyjności aktywność firm powiatu jest stosunkowo niska, bowiem 16,7% firm deklaruje, iż w latach 2007-2009 wdrażało przedsięwzięcia innowacyjne, pozostałe

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

83,3% nie podejmowało w ogóle działań o charakterze innowacyjnym. Ci przedsiębiorcy, którzy zadeklarowali stosowanie działań innowacyjnych wymieniali następujące źródła innowacji: zakup technologii, samodzielne opracowania, zakup licencji, kopiowanie pomysłów i rozwiązań konkurencji a także rozwiązania wprowadzone przez partnera, współudziałowca.

Ankietowani zdefiniowali także przeszkody, których doświadczają we wdrażaniu rozwiązań innowacyjnych. Jako główne utrudnienie stosowania innowacji podawany jest brak możliwości sfinansowania przedsięwzięć innowacyjnych – 14,6% a także odczuwane przez przedsiębiorców zbyt duże ryzyko związane z jej wdrożeniem – 11,5%, brak zainteresowania nowymi produktami/usługami ze strony klientów/odbiorców – 7,3% wskazań oraz brak potrzeby stosowania rozwiązań innowacyjnych – 3,1%. Najliczniejsza grupa ankietowanych, bo aż 60,4% w ogóle nie potrafili zdiagnozować powodów uniemożliwiających podejmowanie działań innowacyjnych.

Aktywizowanie przedsiębiorców omawianego powiatu ma większe szanse powodzenia w kontekście współpracy z innymi jednostkami w zakresie podejmowania działań innowacyjnych. A warto pamiętać, iż o tempie rozwoju innowacji i nowych technologii w konkretnych przedsiębiorstwach oraz regionie decyduje m.in. wielkość instytucjonalnych nakładów ponoszonych na działalność badawczo-rozwojową i innowacyjną.

W tym zakresie niemal połowa badanych – 57,6% w ogóle nie ma żadnych oczekiwań a 31,3% osób nie potrafiło odpowiedzieć na to pytanie. A zatem 88,9% wszystkich respondentów powiatu nie posiada elementarnej wiedzy na temat roli zachowań innowacyjnych i jednocześnie znaczenia współpracy z innymi jednostkami w zakresie działalności innowacyjnej. Pozostała grupa ankietowanych uszeregowała oczekiwania w zakresie ułatwienia, nawiązywania i rozwoju współpracy z innymi jednostkami, w następujący sposób: dla 3,0 ważne byłoby stworzenie programów wspierania rozwoju technologicznego na poziomie gmin, 2,0% zwróciło uwagę na konieczność budowy systemu informacji o ofercie jednostek B+R a 1,0% oczekuje rozwoju infrastruktury instytucjonalnej w zakresie pośrednictwa i transferu technologii. Biorąc pod uwagę, niewielką liczbę respondentów, którzy udzielili odpowiedzi na to pytanie, należy stwierdzić, że stan wiedzy w omawianym zakresie jest zdecydowanie zbyt mały, a niedocenianie znaczenia innowacji, może negatywnie oddziaływać na rozwój gospodarczy omawianego powiatu.

Natomiast w zakresie użytkowania nowoczesnych narzędzi multimedialnych firmy operujące na terenie powiatu prezentują się nieco korzystniej – 89,6% stosuje nowoczesne systemy informacyjne, korzystając z walorów takich narzędzi jak Internet. Firmy z tej grupy respondentów posiadają własne strony internetowe, na bieżąco korzystają z różnorakich typów wyszukiwarek i przeglądarek internetowych oraz poczty elektronicznej. Do standardów uznawanych za elementarne w nowoczesnych gospodarkach nie jest dopasowanych 10,4% badanych przedsiębiorstw, gdyż do tej pory nie korzysta z możliwości, jakich dostarcza dostęp do Internetu.

Pozyskiwanie i wykorzystywanie funduszy z UE

Problematyka konkurencyjności polskich przedsiębiorstw na rynkach unijnych jest efektem akcesji Polski do struktur Unii Europejskiej. Rozwój działalności na tychże rynkach jest możliwy poprzez uruchomienie specyficznych zasobów, które nie zawsze znajdują się w posiadaniu mikro i małych przedsiębiorstw. Jednym ze sposobów na pozyskanie tych zasobów, jest ich sfinansowanie z różnorodnych funduszy unijnych.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Obraz, jaki jawi się w tym zakresie jest niekorzystny, bowiem 87,8% firm powiatu polickiego w ogóle nie korzysta z pomocy funduszy strukturalnych UE. Tym samym tylko nieco ponad 12% je wykorzystywało, przede wszystkim na: podniesienie jakości potencjału pracowniczego i rozpoczęcie działalności – po 3,1%, a także rozwój infrastruktury technicznej – 2,0% oraz zakup gruntów i nieruchomości, zwiększenie zatrudnienia i uczestnictwo w targach – po 1,0%.

Zaprezentowany poziom wykorzystania funduszy wynika w 43,9% przypadków z braku zainteresowania tego typu propozycjami. Równocześnie warto zauważyć, iż jednak nieznaczna, ale większość, respondentów wskazała, że są zainteresowani pozyskiwaniem wsparcia z funduszy unijnych – 50%. Ci przedsiębiorcy, którzy deklarowali zainteresowanie skorzystaniem z dotacji unijnych zdefiniowali bariery ograniczające efektywne pozyskiwanie środków: (poniższe czynniki uporządkowane według malejącego znaczenia)

- biurokracja i formalizacja wniosków UE – 21,3%,
- krótki termin przygotowania aplikacji – 10,6%,
- konieczność wkładu własnego – 9,2%,
- koszt opracowania aplikacji – 7,8%,
- ograniczony dostęp do informacji o programach – 6,4%,
- brak odpowiednich programów dla danej branży – 2,1%.

Jak widać dotychczasowe doświadczenia przedsiębiorców powiatu związane z pozyskiwaniem funduszy z Unii Europejskiej, nie są zbyt pozytywne. Znaczna część przedsiębiorstw właściwie nie ma własnych doświadczeń w tym zakresie, jednakże nie wydaje się, iżby firmy te umacniały swoją pozycję konkurencyjną w oparciu o środki własne lub pochodzące z innych, niż unijne, źródeł. Sądzić raczej należy, iż brak zainteresowania wynika nie z nadmiaru własnych środków, lecz raczej z nadmiaru skrywanych barier, lęków i niewiedzy przedsiębiorców w tym zakresie. Wydaje się, iż pomimo trudności przejścia przez aplikacyjną ścieżkę – od pozytywnej oceny projektu inwestycyjnego do refundacji poniesionych wydatków włącznie – wzrasta świadomość konieczności i efektywności podejmowania tego typu działań, jednak do tej pory jest to udziałem nielicznych spośród badanych firm.

Podsumowanie

Ocena sytuacji społeczno-gospodarczej powiatu polickiego w latach 2004-2008 pozwala na podkreślenie tych obszarów aktywności społeczeństwa, które mogą kształtować sytuację przedsiębiorców w powiecie, a także mieć duży wpływ na rozwój przedsiębiorczości oraz dążenia innowacyjne podmiotów prowadzących działalność gospodarczą.

Podłożem wszelkich procesów w powiecie jest jego potencjał demograficzny. W tej sferze w badanym okresie zaobserwowano takie zjawiska, jak:

- wzrost liczby ludności spowodowany dodatnim przyrostem naturalnym oraz saldem migracji,
- zmiany w strukturze wiekowej ludności – stałe obniżanie się odsetka osób w wieku 0-14 lat, a wzrost udziału ludności w wieku 65 lat i więcej,
- spadek udziału ludności w wieku przedprodukcyjnym, a wzrost udziału ludności w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym.

Działające w powiecie przedsiębiorstwa postrzegane są jako strategiczny partner rynku pracy – głównie ze względu na możliwości tworzenia nowych miejsc pracy. Również procesy na rynku pracy powodują oddźwięk w gospodarce, a co za tym idzie zmiany poziomu przedsiębiorczości. Na uwagę zasługują więc następujące aspekty rynku pracy:

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

- przyrost wartości wskaźnika liczby pracujących na 1000 ludności, wysoka jego wartość na tle pozostałych powiatów,
- przyrost przeciętnych miesięcznych wynagrodzeń brutto, najwyższy ich poziom w województwie,
- systematyczny spadek liczby bezrobotnych, stopa bezrobocia w 2008 r. uplasowała powiat na 5 miejscu w województwie wśród obszarów o niższej wartości wskaźnika,
- zawodami deficytowymi w 2008 r. były m.in. te z grup: nauczyciele, operatorzy i monterzy maszyn, pracownicy obsługi biurowej, leśnicy i rybacy, górnicy i robotnicy budowlani, robotnicy pomocniczy w górnictwie, przemyśle, budownictwie oraz kierowcy i operatorzy pojazdów i maszyn samojezdnych. Równowaga występowała w grupie operatorów maszyn i urządzeń wydobywczych i przetwórczych. Najwyższą nadwyżkę zanotowano w przypadku takich grup, jak: robotnicy zawodów precyzyjnych, ceramicy, robotnicy poligraficzni, rolnicy i rybacy pracujący na własne potrzeby.

Można stwierdzić, że powiat nie osiągnął poziomu rozwoju gospodarczego, który odpowiadałby wszystkim dostępnym zasobom oraz jego potencjałowi, jednakże przeprowadzona analiza wskazuje na wyższą pozycję polickiego na tle pozostałych powiatów w województwie zachodniopomorskim. Należy odnotować wyraźne sygnały poprawy koniunktury gospodarczej, na które składają się przeanalizowane wskaźniki ekonomiczne m.in.:

- przyrost liczby podmiotów, w tym spółek handlowych,
- wzrost produkcji sprzedanej przemysłu i udziału powiatu w tworzeniu wojewódzkiej wartości sprzedanej oraz druga w województwie wartość produkcji sprzedanej przemysłu na 1 mieszkańca,
- najwyższe nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach (w przeliczeniu na 1 mieszkańca) oraz ich wzrost w porównaniu z 2004 r.,
- najwyższy poziom wartości brutto środków trwałych na 1 mieszkańca.

Z przeprowadzonej analizy wynika również, że rozwój przedsiębiorczości w powiecie opierać się będzie na prężnym i dynamicznym sektorze małych i średnich przedsiębiorstw.

Firm zlokalizowane na terenie powiatu polickiego charakteryzują się określonymi, specyficznymi cechami. Są one zaangażowane przede wszystkim w szeroko rozumianą działalność usługową, przede wszystkim w ramach aktywności handlowej. Przeważają liczebnie mikroprzedsiębiorstwa, zarejestrowane w formie osoby fizycznej prowadzącej działalność gospodarczą, należy jednak odnotować znaczący udział aktywności gospodarczej realizowanej w formie spółek różnego typu. Znaczny udział w strukturze badanych firm mają przedsięwzięcia posiadające już znaczące doświadczenie w działalności gospodarczej, bowiem obecne są na rynku ponad 8 lat. Ocena perspektyw zmian na rynku pracy nie jest jednoznaczna, zarówno w odniesieniu do przewidywań krótko- (3 miesiące) oraz średniookresowych (12 miesięcy) – przeważają bowiem postawy wyczekujące.

Z uzyskanych wypowiedzi płynie konkluzja, że prowadzenie działalności gospodarczej utrudniają zarówno czynniki rynkowe (silna konkurencja, ograniczony popyt), jak i administracyjne (wysokie obciążenia na rzecz budżetu państwa, zbyt rozbudowana biurokracja), a pozytywne przykłady wsparcia uzyskanego ze strony instytucji publicznych występują rzadko. Z opinii przedstawicieli firm wynika, że dla większości z nich państwo (oraz różne jego agendy) nie dysponuje żadną interesującą ofertą (lub nie jest im ona znana) w zakresie wspierania działalności przedsiębiorczej. Generalnie firmy skoncentrowane są przede wszystkim na utrwalaniu swojego miejsca na rynku, współpraca oraz powiązania

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

z innymi jednostkami gospodarczymi lub instytucjami publicznymi występuje w ograniczonym zakresie.

Opinie na temat szerszego kontekstu prowadzonej działalności są negatywne – ocena zarówno bieżącej koniunktury w gospodarce województwa jak i jej perspektyw jest negatywna, oznacza to, że impuls rozwojowy musi, zdaniem badanych, przyjść z zewnątrz. Jednak pewne symptomy pozytywnej zmiany sytuacji pojawiają się w wypowiedziach dotyczących oceny kilkuletniej perspektywy prowadzonej działalności.

Jednym z najpoważniejszych problemów określających sytuację firm z terenu powiatu jest perspektywa ograniczania wydatków ponoszonych na rozwój firmy. Jedną z konsekwencji szczupłości zasobów finansowych, jakimi dysponuje większość z badanych przedsiębiorstw, jest niewielki udział firm stosujących w swojej działalności rozwiązania innowacyjne.

Należy odnotować, że sytuacji przedsiębiorstw i ich perspektyw rozwojowych nie należy rozpatrywać jedynie w kontekście ekonomicznym. Planując działania, których celem jest wsparcie rozwoju gospodarki, trzeba także uwzględniać zjawiska ze sfery społecznej. Wydaje się, że do kluczowych obszarów problemowych należą relacje przedsiębiorców z ich pracownikami a także instytucjami publicznymi oraz otoczenia biznesu. Wydaje się, że należy postulować działania, których efektem ma być zmiana sposobów myślenia, mentalności wielu spośród przedsiębiorców i przedstawicieli kadry zarządzającej – także w odniesieniu do praktycznej strony prowadzenia biznesu, zasad zarządzania, planowania strategicznego itd. Warto również odnotować, że przełamania wymagają antagonizmy występujące obecnie między grupami współtworzącymi sferę gospodarki (np. przedsiębiorcy-pracownicy, przedsiębiorcy-urzędnicy, przedsiębiorcy-banki).

Na podstawie przeprowadzonych badań można przedstawić następujące rekomendacje:

1) w poszczególnych grupach przedsiębiorstw, wyodrębnionych na podstawie liczby pracowników konieczne będzie zastosowanie odrębnych rozwiązań uwzględniających wewnętrzne zróżnicowanie sektora MŚP, szczególnie w odniesieniu do mikroprzedsiębiorstw, których jest najwięcej, a funkcjonują na zdecydowanie innych zasadach niż firmy małe i średnie;
2) usunięcia wymaga szereg barier instytucjonalnych i proceduralnych w procesie zakładania i prowadzenia działalności gospodarczej występujących zarówno na poziome lokalnym, jak i krajowym;
3) niezbędne jest prowadzenie wszechstronnej polityki informacyjnej (wewnętrznej i zewnętrznej) o podejmowanych przez instytucje publiczne działaniach, których celem jest wspieranie aktywności gospodarczej także poprzez gromadzenie i udostępnianie informacji o zewnętrznych możliwościach pozyskania środków finansowych na przedsięwzięcia o charakterze społecznym, gospodarczym, infrastrukturalnym (np. o pomocy finansowej w ramach środków europejskich, różnorodnych funduszy krajowych itp.);
4) ze względu na niski poziom innowacyjności badanych przedsiębiorstw, należy podjąć działania, których celem jest upowszechnienie tego zagadnienia np. poprzez organizowanie szkoleń z zakresu możliwości rozwoju poprzez innowacyjność (również poprzez wycieczki do innowacyjnych firm) oraz opracowanie, z uwzględnieniem podziału na branże, listy przykładów rozwiązań innowacyjnych łatwych do szybkiego praktycznego zastosowania – oferta oparta na zasadzie: zobacz i zastosuj.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

5. Miasto Świnoujście

Wstęp

Podział terytorialny

Świnoujście położone jest w północno-zachodniej części województwa zachodniopomorskiego. Graniczy on z powiatem kamieńskim i Morzem Bałtyckim. Powierzchnia Świnoujścia w 2008 r. wynosiła 197 km^2, co stanowiło 0,9% powierzchni województwa, a mieszkało w nim 40,8 tys. ludności tj. 2,4% ogółu ludności województwa. W jednym i drugim przypadku plasuje to Świnoujście na przedostatnim miejscu w województwie.

Rys. 1. Granice administracyjne Miasta Świnoujście
Stan na 1.01.2009

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Struktura próby

Na badaną zbiorowość respondentów składali się przedstawiciele wyłonionych do badania przedsiębiorstw. Opisać ich można według zmiennych niezależnych takich jak: płeć, wiek, wykształcenie oraz stanowisko. Przyjęta metodologia badań powoduje, iż wartości cech przyjętych do opisu badanych osób odzwierciedla wartości tych cech w odniesieniu do wszystkich przedsiębiorców. W badanej populacji rozkład ze względu na płeć jest nieco niesymetryczny: w próbie przeważały kobiety stanowiąc 50,6%, mężczyźni natomiast to 49,4% badanych. Przebieg kolejnej zmiennej, wieku, jest nierównomierny - przewagę mają osoby starsze. Najliczniej reprezentowana jest kategoria od 46 do 55 lat – 31,2%, następnie od 26 do 35 lat – 20,8%, kolejna grupa, to osoby w wieku od 56 do 65 lat – 19,5%, a w wieku od 36 do 45 lat było 18,2% respondentów. W odniesieniu do wykształcenia badanych, nieco przeważają osoby z wykształceniem wyższym – 45,5%, następną liczebnie grupą są osoby z wykształceniem średnim – 44,2%, znacznie rzadziej reprezentowane są osoby z wykształceniem zawodowym – 10,4%. Ostatnią zmienną jest stanowisko respondenta, w badanej grupie: właścicielami było 54,5% respondentów, prezes/dyrektor to 7,8%, kadrowiec – 5,2%, natomiast osoba upoważniona do rozmów to 22,1% respondentów.

Analiza sytuacji społeczno-gospodarczej

Potencjał demograficzny

Jednym z podstawowych, a zarazem jednym z najważniejszych uwarunkowań rozwoju danego obszaru jest stan ludności i jego zmiany, bowiem z punktu widzenia podaży zasobów pracy to właśnie wielkość i struktura populacji ludności, a zwłaszcza dynamika jej zmian, kreują sytuację na lokalnym rynku pracy.

W latach 2004-2008 liczba ludności Świnoujścia nieznacznie zmalała (o 0,7%). Według prognoz demograficznych GUS tendencja taka będzie utrzymywała się co najmniej do 2035 r. Bezpośrednią przyczyną tego zjawiska, obserwowaną już od kilku lat, jest malejący z roku na rok przyrost naturalny. Dodatkowym czynnikiem obniżającym dynamikę liczebności populacji jest

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

ujemne saldo migracji, które w znaczny sposób pomniejsza wielkość zasobów pracy, a także potencjał rozrodczy ludności.

Świnoujście, obok Koszalina i Szczecina, należy do obszarów najbardziej zaludnionych w województwie, średni wskaźnik zaludnienia w 2008 r. wynosił 207 osób na km^2 (w województwie – 74) i od 2004 r. utrzymuje się on na podobnym poziomie.

Tab. 1. Wybrane cechy demograficzne w powiecie m. Świnoujście w latach 2004, 2006 i 2008

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2008
Ludność ogółem	41098	40819	40829
Gęstość zaludnienia na 1 km^2	211	207	207

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Szczególnie ważnym podziałem populacji jest struktura ludności według biologicznych grup wieku (0-14 lat, 15-64 lata oraz 65 lat i więcej). Podział ten pozwala wskazać stopień zaawansowania demograficznej starości ludności danego obszaru. W latach 2004-2008 zbiorowość dzieci w wieku 0-14 lat zmniejszyła się o 0,5 tys., a jej udział w ogólnej liczbie ludności zmniejszył się z 13,8% do 12,6%. W kolejnej grupie ludności, tj. w wieku 15-64 lata, nastąpił spadek liczby ludności z 30,5 tys. do 30,2 tys. Natomiast udział tej grupy zmniejszył się z 74,3% do 73,9%. Liczebność populacji ostatniej grupy, czyli w wieku 65 lat i więcej, zwiększyła się o 13,1%, natomiast jej udział wzrósł z 11,9% do 13,5%. Tendencje takie obserwowane są powszechnie w całym kraju. Spowodowane są one ogólnie obserwowanym spadkiem urodzeń, jak również wydłużaniem się przeciętnego trwania życia ludności. Występujący wzrost liczby ludności w wieku 65 lat i więcej oraz stałe zwiększanie się jej udziału świadczą o nasilaniu się procesu starzenia demograficznego ludności.

Z kolei podział ludności według ekonomicznych grup wieku jest ściśle związany z wnioskami dla procesów podażowych rynku pracy. W Świnoujściu w 2008 r. odsetek ludności w wieku przedprodukcyjnym wynosił 16,1% (w województwie – 19,1%), w wieku produkcyjnym – 67,0% (w województwie – 65,9%), a w wieku poprodukcyjnym – 16,9% (w województwie – 15,0%). W latach 2004-2008 następował stopniowy wzrost udziału ludności w wieku poprodukcyjnym (o 2,4 pp.), przy jednoczesnym zmniejszaniu się udziału ludności w wieku przedprodukcyjnym (o 1,8 pp.) i produkcyjnym (o 0,6 pp.).

Ważną rolę w procesach demograficznych na danym terenie odgrywa ruch naturalny ludności. W 2008 r. w Świnoujściu urodziło się 324 dzieci, a więc o 17,8% więcej niż w 2004 r. Na 1000 ludności w 2008 r. przypadało 7,9 urodzeń żywych (w województwie – 10,8), podczas gdy w 2004 r. było to 6,7. Na wzrost liczby urodzeń od 2004 r. wpływ miało wejście w wiek rozrodczy roczników wyżu demograficznego.

W badanym okresie w Świnoujściu zanotowano wzrost umieralności o 11,8%. Wskaźnik liczby zgonów na 1000 ludności w 2008 r. wynosił 9,0 (w województwie – 9,7) wobec 8,1 w 2004 r. Powszechnie obserwowanym zjawiskiem są częstsze zgony mężczyzn niż kobiet. Odsetek zgonów mężczyzn w powiecie we wszystkich analizowanych latach przekraczał 50%.

Przyrost naturalny, mierzony różnicą między liczbą urodzeń żywych a zgonów, w Świnoujściu w 2008 r. był ujemny i wynosił -45 osób, gdy w 2004 r. -55. W przeliczeniu na 1000 ludności jego wartość w 2008 r. kształtowała się na poziomie -1,1 (w województwie – 1,1), a w 2004 r. -1,3.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Tab. 2. Ruch naturalny ludności w powiecie m. Świnoujście w latach 2004, 2006 i 2008

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2008
Urodzenia żywe na 1000 ludności	6,7	8,3	7,9
Zgony ogółem na 1000 ludności	8,1	9,6	9,0
Przyrost naturalny na 1000 ludności	-1,3	-1,3	-1,1

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Struktury demograficzne i społeczne ulegają dość zasadniczym zmianom w następstwie ruchu migracyjnego ludności. To właśnie migracje w perspektywie najbliższych lat będą miały znaczący wpływ na zmiany w liczbie i strukturze ludności. W Świnoujściu w 2008 r. ogólne saldo migracji przyjęło wartość dodatnią i wyniosło 41 osób, co było spowodowane napływem ludności z innych powiatów województwa bądź kraju. Saldo migracji na 1000 ludności wyniosło w powiecie 1,0 osoby, podczas gdy w województwie -0,8.

Diagnoza rynku pracy

Działające w powiecie przedsiębiorstwa postrzegane są jako strategiczny partner rynku pracy – głównie ze względu na możliwości tworzenia nowych miejsc pracy, co przy istniejącym poziomie bezrobocia nie pozostaje bez znaczenia. Praca jest również tym aspektem aktywności społeczeństwa, który najsilniej wpływa na zmiany jakości życia oraz możliwości przekształceń gospodarki w pożądanym kierunku.

Dostępne informacje o liczbie osób pracujących pochodzą z różnych źródeł, co w pewnym stopniu utrudnia analizę rynku pracy. Najpełniejsze dane uzyskać można z narodowych spisów powszechnych. Ponieważ są one przeprowadzane na ogół co dziesięć lat, istnieje potrzeba wykorzystania w analizie rynku pracy bieżącej sprawozdawczości, mimo że nie obejmuje wszystkich kategorii pracujących i uwzględnia różne grupowania wewnątrz populacji.

W powiecie m. Świnoujście w podmiotach zatrudniających powyżej 9 osób (bez gospodarstw indywidualnych w rolnictwie oraz duchowieństwa, fundacji, stowarzyszeń i innych organizacji) pracowało w 2007 r. około 7,9 tys. osób, co oznacza wzrost w porównaniu z 2004 r. o 6,7%. W badanym okresie znacznie więcej wzrosła liczba pracujących kobiet (o 8,9%).

Na 1000 mieszkańców w 2007 r. przypadało 193 pracujących w podmiotach zatrudniających powyżej 9 osób (tak samo jak średnio w zachodniopomorskim), co dało powiatowi 5 miejsce w województwie. Analiza wskaźnika pozwala zaobserwować przyrost jego wartości w porównaniu z 2004 r. (jednak nieco niższy niż w województwie).

Badanie, którym objęci są również pracujący w rolnictwie indywidualnym (lecz nadal bez uwzględnienia podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób) pokazało, iż w Świnoujściu w 2007 r. pracowało 8,0 tys. osób. Struktura zatrudnienia według sektorów ekonomicznych ukazuje, iż zaledwie 1,0% pracujących zajmowało się działalnością rolniczą (co wynika z miejskiego charakteru powiatu), 21,1% – przemysłową i 77,9% – usługową. Od 2004 r. wzrosło zatrudnienie w sektorze przemysłowym, kosztem usługowego (w mniejszym stopniu) i rolniczego (większy spadek).

Pozytywnym zjawiskiem zauważalnym w powiecie jest przyrost przeciętnych miesięcznych wynagrodzeń brutto (w podmiotach zatrudniających powyżej 9 osób). W 2007 r. kwota przeciętnej płacy wyniosła w Świnoujściu 2666,05 zł i było to o 16,9% więcej niż w 2004 r.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

(w województwie – o 17,7%). Średnie wynagrodzenie w powiecie było wyższe od przeciętnego w województwie (o ok. 50 zł). Pod względem poziomu płac powiat objął 4 lokatę.

Tab. 3. Pracujący i wynagrodzenia w powiecie m. Świnoujście w latach 2004, 2006 i 2007

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2007	2004=100
Pracujący w głównym miejscu pracy	7380	7201	7873	106,7
mężczyźni	3660	3549	3821	104,4
kobiety	3720	3652	4052	108,9
Pracujący łącznie z rolnictwem indywidualnym	7516	7337	8009	106,6
w % sektor rolniczy	1,4	1,1	1,0	67,8
przemysłowy	15,5	19,1	21,1	136,1
usługowy	83,0	79,8	77,9	93,8
Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w zł	2281,32	2472,34	2666,05	116,9

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

W Świnoujściu, ze względu na jego miejski charakter i większy dostęp do dużej liczby miejsc pracy, problem bezrobocia jest nieco mniej dotkliwy niż w powiatach ziemskich województwa. W 2008 r. bez pracy pozostawało 1206 osób (w tym kobiety stanowiły 58,8%). Od początku badanego okresu liczba bezrobotnych spadła aż o 63,0% (w województwie o 54,8%), przy czym spadek ten był trochę większy w przypadku mężczyzn.

Stopa bezrobocia rejestrowanego w powiecie w 2008 r. wyniosła 8,1% (przy średniej wojewódzkiej równej 13,4%) i była jedną z najniższych w zachodniopomorskim (2 lokata za Szczecinem). W porównaniu z 2004 r. można zauważyć jej spadek.

Od początku badanego okresu zmniejszył się odsetek bezrobotnych bez prawa do zasiłku (o 4,7 pp., w województwie o 5,0 pp.), jednak udział tej grupy w bezrobotnych ogółem jest nadal bardzo duży – w 2008 r. wynosił 85,2% (w województwie 79,2%). W porównaniu z 2004 r. zanotowano wzrost odsetka osób bez pracy w wieku 55 lat i więcej (o 6,7 pp.) oraz w wieku 25-34 lata, a spadek w pozostałych grupach wiekowych (największy dla niezatrudnionych poniżej 25 roku życia). Zmniejszył się odsetek bezrobotnych z wykształceniem zasadniczym zawodowy, a wzrósł w pozostałych grupach (w największym stopniu w przypadku bezrobotnych z wykształceniem gimnazjalnym i niższym).

Sytuacja na rynku pracy kształtuje się pod wpływem relacji podaży pracy (liczby ludności zainteresowanej i gotowej wykonywać pracę) i popytu na pracę – określonej liczby miejsc pracy, którą oferuje gospodarka w danych warunkach społeczno-ekonomicznych. Niedopasowanie ilościowe bądź strukturalne (jakościowe) popytu i podaży powoduje trudności na rynku pracy (bezrobocie lub niewykorzystane miejsca pracy). Z tego względu szczególnie pożądana jest analiza porównawcza obu kategorii. Niezwykle użyteczne staje się porównanie struktury zawodowej osób bezrobotnych i ofert pracy zgłaszanych do powiatowych urzędów pracy. To prowadzi do ustalenia zawodów deficytowych i nadwyżkowych na terenie danego rynku pracy.

Zawodami deficytowymi w 2008 r. wyodrębnionymi według dużych grup zawodów były w powiecie m. Świnoujście te z grup: nauczyciele praktycznej nauki zawodu i instruktorzy, nauczyciele, kierownicy małych i średnich zakładów pracy, pracownicy obsługi biurowej, kierowcy i operatorzy pojazdów i maszyn samojezdnych oraz górnicy i robotnicy budowlani.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Równowaga wystąpiła w przypadku grup: pracownicy przy pracach prostych w handlu i usługach, pracownicy obrotu pieniężnego i obsługi klientów oraz robotnicy pomocniczy w górnictwie, przemyśle, budownictwie. Najwyższą nadwyżkę zanotowano w przypadku takich grup, jak: rolnicy i rybacy pracujący na własne potrzeby, leśnicy i rybacy oraz pozostali robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy. W porównaniu z 2004 r. ogólny wskaźnik intensywności nadwyżki wzrósł w małym stopniu, co oznacza nieznaczną poprawę sytuacji bezrobotnych na rynku pracy.

Przedsiębiorczość

O sile gospodarki danego regionu i jego potencjale decyduje ilość i struktura efektywnie działających podmiotów gospodarczych. W Świnoujściu w 2008 r. w rejestrze REGON zarejestrowanych było 6,9 tys. podmiotów gospodarki narodowej, które stanowiły zaledwie 3,2% ogółu podmiotów w województwie. W porównaniu do 2004 r. ich liczba na tym obszarze wzrosła o 4,1%, podczas gdy w województwie o 5,5%. Spośród ogółu podmiotów funkcjonujących na terenie powiatu w 2008 r. ponad 97% należało do sektora prywatnego.

Rozpatrując konkurencyjność Świnoujścia pod względem nasycenia przedsiębiorczością, można zauważyć, że plasuje się on na 3 miejscu w województwie. Średnio na 1000 mieszkańców przypadało na tym terenie 169,3 podmiotów, podczas gdy w województwie 125,9. Można więc stwierdzić, że Świnoujście jest obszarem dobrze rozwiniętym pod względem przedsiębiorczości.

Tab. 4. Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON w powiecie m. Świnoujście w latach 2004, 2006 i 2008

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2008
Podmioty ogółem	6643	6686	6913
na 1000 ludności	161,6	163,8	169,3
w % sektor: rolniczy	1,2	1,1	1,2
przemysłowy	11,6	13,1	14,1
usługowy	87,2	85,8	84,7

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Przeprowadzona analiza struktury podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON według liczby pracujących wskazuje na dominację podmiotów mikro, tj. zatrudniających do 9 osób, które w 2008 r. stanowiły ponad 97% ogółu jednostek funkcjonujących na terenie powiatu. Podmioty małe, o liczbie zatrudnionych od 10 do 49 osób stanowiły 2,3%, a podmioty średnie 0,5%. Struktura podmiotów gospodarki narodowej według klas wielkości w powiecie była typowa dla całego województwa. W porównaniu do 2004 r. w powiecie zanotowano wzrost liczby podmiotów we wszystkich wymienionych grupach.

Analizując podmioty gospodarki narodowej według form prawnych odnotowano, że w 2008 r. w strukturze podmiotów gospodarczych funkcjonujących na terenie powiatu najliczniejszą grupę reprezentowały osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, które stanowiły 80,7%, w następnej kolejności znalazły się spółki handlowe – 4,4%, stowarzyszenia i organizacje społeczne – 1,1%, spółdzielnie – 0,3% oraz fundacje – 0,1%.

Duże znaczenie z punktu widzenia rozwoju gospodarczego danego obszaru ma udział spółek handlowych, które posiadają formę organizacyjno-prawną najbardziej dostosowaną do

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28
Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

prowadzenia działalności na większą skalę, a wskaźnik nasycenia tymi spółkami na 10000 mieszkańców odzwierciedla poziom stabilności gospodarczej danego terenu. W 2008 r. na 10000 mieszkańców powiatu przypadało 74,0 spółek handlowych, co plasowało powiat na 4 miejscu w województwie. Ich liczba w porównaniu do 2004 r. wzrosła o 14,4%. Z kolei poziom nasycenia obszaru spółkami z udziałem kapitału zagranicznego świadczy o korzystnym lub niekorzystnym klimacie dla inwestorów i warunkach inwestowania. Według stanu na dzień 31.12.2008 r. na terenie powiatu funkcjonował 123 takich spółek, co w przeliczeniu na 10000 mieszkańców dało 30,1 jednostki. Spółki z udziałem kapitału zagranicznego stanowiły 40,7% ogółu spółek handlowych w powiecie, a ich liczba w porównaniu do 2004 r. wzrosła o 15,0%.

Analizując strukturę podmiotów gospodarki narodowej według sektorów ekonomicznych zaobserwowano, że w 2008 r. w Świnoujściu najwięcej jednostek prowadziło działalność w sektorze usługowym, tj. 5,9 tys. co stanowiło 84,7% wszystkich zarejestrowanych podmiotów na tym terenie. Tak duży udział podmiotów sektora usługowego jest cechą charakterystyczną dla całego kraju, bowiem sektor ten uznawany jest za główną sferę współczesnej gospodarki. Usługi o charakterze rynkowym świadczyło 78,5% ogółu podmiotów w powiecie, a o charakterze nierynkowym 6,2%. Udział podmiotów zarejestrowanych w sektorze przemysłowym wyniósł ponad 14%. Duży udział przemysłu jest zjawiskiem pozytywnym, gdyż firmy zajmujące się działalnością produkcyjną zatrudniają średnio znacznie więcej osób niż firmy w innych sektorach. Praktyka gospodarcza ponadto wskazuje, że jedno miejsce w sferze produkcji uruchamia kolejne miejsca pracy w handlu i usługach. Natomiast podmiotów zarejestrowanych w sektorze rolniczym było zaledwie 80, co stanowiło 1,2% ogółu podmiotów w powiecie. Wydaje się to być zjawiskiem korzystnym z punktu widzenia rozwoju gospodarczego powiatu, bowiem im większe jest uzależnienie regionalnej gospodarki od rolnictwa tym szanse na szybki awans cywilizacyjny są mniejsze.

Biorąc pod uwagę liczbę podmiotów według sekcji Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD) należy stwierdzić, że prawie 59% firm funkcjonujących na omawianym terenie w 2008 r. należało do trzech sekcji: handel i naprawy, obsługa nieruchomości i firm oraz budownictwo.

Dane statystyczne obrazujące dynamikę powstawania i zamykania już istniejących firm często są uznawane, oprócz dynamiki wzrostu PKB, jako główne informacje o kondycji gospodarki. Wskaźnik dynamiki liczby nowych podmiotów zarejestrowanych w kolejnych latach traktuje się bowiem jako swego rodzaju „barometr" charakteryzujący stan koniunktury gospodarczej.[13] W 2008 r. w Świnoujściu w rejestrze REGON zarejestrowano 484 nowe podmioty, co dało 11,9 jednostek nowo zarejestrowanych na 1000 ludności (w województwie – 11,1). Porównując strukturę branżową według sekcji PKD, stwierdzono, iż najwięcej firm wpisano do rejestru w sekcjach: obsługa nieruchomości i firm – 21,3%, handel i naprawy – 21,1% oraz budownictwo – 14,0%, co jest trendem powszechnie obserwowanym w ostatnich latach w całym kraju.

W 2008 r. z rejestru REGON wykreślono w Świnoujściu 339 firm. Na 1000 osób wynosiło to 8,3 jednostek (w województwie – 9,6). Biorąc pod uwagę sekcje PKD zanotowano, iż w sekcjach: handel i naprawy, obsługa nieruchomości i firm oraz budownictwo notuje się największą liczbę jednostek wyrejestrowujących się. Należy jednak podkreślić, że w okresie tym więcej jednostek zostało zarejestrowanych niż wykreślonych.

[13] *Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2006-2007*. Opracowanie przygotowane przez Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2007.

Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Tab. 5. Podmioty gospodarki narodowej nowo zarejestrowane i wyrejestrowane z rejestru REGON w powiecie m. Świnoujście w latach 2004, 2006 i 2008

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2008
Podmioty nowo zarejestrowane ogółem	365	469	484
na 1000 ludności	8,9	11,5	11,9
Podmioty wyrejestrowane ogółem	279	343	339
na 1000 ludności	6,8	8,4	8,3

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Za pomocą analizy przesunięć udziałów (*shift-share*) określić można poziom konkurencyjności Świnoujścia w odniesieniu do województwa zachodniopomorskiego pod względem liczby podmiotów gospodarki narodowej według sekcji PKD. Przy założeniu, że powiat rozwija się na takim samym lub podobnym poziomie jak województwo, otrzymano wysoki oczekiwany wzrost zmiennej PO (potencjału obszaru powiatu). Składowa SP informująca o wielkości zmian w stosunku do województwa pokazuje, iż występujące w powiecie trendy zmian liczby podmiotów gospodarczych są wolniejsze niż w województwie, zwłaszcza w sekcji handel i naprawy (G). Poziom konkurencyjności obszaru (KO), odzwierciedlający różnice między wskaźnikiem wzrostu w powiecie w stosunku do województwa, jest bardzo niski. Ogólne przesunięcie (PC) jest dodatnie, co świadczy o pozytywnych tendencjach w powiecie, na tle ogólnego poziomu rozwoju województwa.

Produkcja sprzedana przemysłu

Stopień uprzemysłowienia powiatu można określić między innymi poprzez obserwację produkcji sprzedanej przemysłu. W Świnoujściu w 2007 r. osiągnęła ona wartość 264,6 mln zł i stanowiła zaledwie 1,2% produkcji sprzedanej całego województwa. W porównaniu z 2004 r. zanotowano wzrost produkcji sprzedanej w powiecie o 159,5 mln zł, zwiększył się także udział powiatu w tworzeniu wojewódzkiej wartości sprzedanej.

Produkcja sprzedana przemysłu na 1 mieszkańca w Świnoujściu była w 2007 r. równa 6483 zł (przy średniej dla województwa równej 13447), co ulokowało powiat na 13 miejscu w zachodniopomorskim.

Inwestycje i środki trwałe

Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach umożliwiają utrzymanie produkcji na dotychczasowym poziomie, a także jej wzrost. Zwiększanie się poziomu nakładów może więc świadczyć o zwiększaniu zdolności produkcyjnych firm oraz ich rozwoju, co w dłuższym okresie zapewnić może korzyści dla całej gospodarki regionu.

Nakłady finansowe lub rzeczowe, których celem jest stworzenie nowych środków trwałych lub ulepszenie (przebudowa, rozbudowa, rekonstrukcja lub modernizacja) istniejących obiektów majątku trwałego, a także nakłady na tzw. pierwsze wyposażenie w firmach zatrudniających powyżej 9 osób w Świnoujściu wyniosły w 2007 r. 121,3 mln zł i były wyższe od tych poniesionych w 2004 r. o 60,7%.

Najwyższe nakłady poniesiono w sektorze usługowym (w tym głównie w usługach rynkowych), a następnie w przemysłowym i rolniczym. Od 2004 r. nakłady ponoszone usługach zmniejszyły się, natomiast w sektorze przemysłowym i rolniczym – wzrosły. Wielkość nakładów

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

inwestycyjnych w przeliczeniu na 1 mieszkańca, równa 2979 zł, była wyższa niż przeciętna w województwie i uplasowała Świnoujście na 6 miejscu pośród pozostałych powiatów.

Tab. 6. Nakłady inwestycyjne i wartość brutto środków trwałych w przedsiębiorstwach w powiecie m. Świnoujście w latach 2004, 2006 i 2007

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2007	2004=100
Nakłady inwestycyjne w mln zł	75,5	65,4	121,3	160,7
w % sektor: rolniczy	0,3	0,1	0,7	233,3
przemysłowy	12,8	10,2	42,6	332,8
usługi rynkowe	75,6	81,3	47,8	63,2
usługi nierynkowe	11,3	8,4	8,9	78,8
na 1 mieszkańca w zł	1836	1597	2979	162,3
Wartość brutto środków trwałych w mln zł	718,5	1179,0	1104,0	153,7
w % sektor: rolniczy	0,1	0,0	0,0	0,0
przemysłowy	15,0	12,1	15,0	100,0
usługi rynkowe	78,4	83,8	79,7	101,7
usługi nierynkowe	6,5	4,1	5,3	81,5
na 1 mieszkańca w zł	17482	28882	27013	154,5

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Wartość nakładów poniesionych na zakup lub wytworzenie środków trwałych (czyli wartość początkowa, brutto) w 2007 r. wyniosła w powiecie 1104,0 mln zł i była wyższa niż w 2004 r. o 53,7%. Najwyższą wartość brutto środków trwałych zanotowano w sektorze usługowym (w tym głównie w usługach rynkowych), a następnie w przemysłowym. Pod względem poziomu wartości brutto środków trwałych na 1 mieszkańca w 2007 r. Świnoujście objęło 5 lokatę w województwie.

Budżety jednostek samorządu terytorialnego

Możliwości dofinansowywania działań w powiecie mogą być określone poprzez analizę wielkości dochodów, a zwłaszcza wydatków budżetów jednostek samorządu terytorialnego.

W 2008 r. powiat m. Świnoujście otrzymał na realizację swoich zadań 198,4 mln zł (o 65,7% więcej niż na początku badanego okresu). W przeliczeniu na 1 mieszkańca było to 4850,81 zł – najwyższa lokata w województwie.

Tab. 7. Dochody i wydatki budżetu powiatu m. Świnoujście w latach 2004, 2006 i 2008 w zł

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2008	2004=100
Dochody budżetu powiatu	119700179,00	163768789,30	198402842,07	165,7
na 1 mieszkańca	2907,67	4004,22	4850,81	166,8
Wydatki budżetu powiatu	122510371,00	157741383,88	210154386,72	171,5
na 1 mieszkańca	2975,94	3856,85	5138,12	172,7

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Wydatki wyniosły 210,2 mln zł, z czego aż 31,5% stanowiły wydatki majątkowe inwestycyjne. Dynamika wzrostu wydatków w powiecie (w porównaniu z 2004 r.) była wyższa niż dochodów. Wysokość wydatków w przeliczeniu na 1 mieszkańca uplasowała powiat na 1 miejscu w województwie.

Wyniki badań własnych

A. Stan i struktura aktywności gospodarczej badanych przedsiębiorstw
Przedsiębiorcy i ich firmy – charakterystyka prowadzonej działalności

Obserwując stan aktywności gospodarczej przedsiębiorstw z terenu powiatu, wyraźnie widać lata większej i mniejszej dynamiki w tym zakresie. Pod względem liczby rejestrowanych podmiotów gospodarczych intensywne były zwłaszcza lata 1989-2001, wówczas przybyło aż 63,6% przedsiębiorstw (rys. 2). W kolejnych latach następuje gwałtowne zmniejszenie liczby powoływanych do życia przedsięwzięć gospodarczych – w latach 2002-2004 powstało 14,3% przedsiębiorstw, a w ciągu ostatnich pięciu lat (okres 2005-2009) współczynnik powstających firm ma tendencję malejącą, w powiecie przybyło jedynie 10,4% firm. Warto zauważyć, że przedstawiane dane nie obrazują bezwzględnego przyrostu liczby przedsiębiorstw – wiadomo bowiem, że w tym samym czasie określona liczba firm została zlikwidowana. Z zestawienia wynika, że obecnie funkcjonujące w powiecie firmy, to przede wszystkim przedsięwzięcia, które posiadają już pewne doświadczenie związane z funkcjonowaniem na rynku ponad 8 lat – także w czasie niskiej koniunktury na rynku.

Rys. 2. Rok powstania firmy

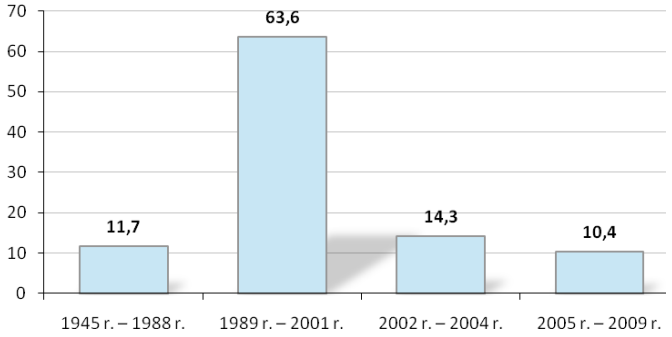

Źródło: *Badania własne.*

Następną zmienną opisującą powiat miasto Świnoujście jest wielkość przedsiębiorstw, w tym zakresie, tak jak i w innych powiatach zdecydowanie przeważają mikro-przedsiębiorstwa zatrudniające do 9 pracowników, stanowiąc 74% wszystkich badanych przedsiębiorstw, kolejno firmy małe – 9,1% oraz średnie – 11,7%. Z kolei 5,2% badanych firm to duże przedsiębiorstwa zatrudniające powyżej 250 pracowników.

Ze względu na formę działalności w omawianym powiecie nieznacznie dominują przedsiębiorstwa jednoosobowe – 57,1%, pozostałe 42,9% przedsiębiorstw to spółki, (z których spółki z ograniczoną odpowiedzialnością stanowiły 22,1%, spółki cywilne - 9,1%, spółki akcyjne – 6,5% oraz spółki jawne - 2,6%) a także, spółdzielnie – 1,3% i stowarzyszenia – 1,3%.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Struktura podmiotów gospodarczych, zgodna z klasyfikacją PKD (Polska Klasyfikacja Działalności), wyraźnie ukazuje (charakterystyczną dla całego kraju tendencję) dominację przedsiębiorstw o charakterze usługowym. Szczegółowy ranking reprezentowanych w powiecie branż według sekcji PKD przedstawia się następująco:

- przedsiębiorstwa z branży handlowej – 29,9%,
- przedsiębiorstwa z branży usługowej – 22,1%,
- przedsiębiorstwa z branży transport, gospodarka magazynowa i łączność – 15,6%,
- przedsiębiorstwa z branży hotele i restauracje – 7,8%,
- przedsiębiorstwa z branży ochrona zdrowia i pomoc społeczna – 6,5%,
- przedsiębiorstwa z branży przetwórstwa przemysłowego – 3,9%,
- przedsiębiorstwa z branży wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczna i gaz – 2,6%,
- przedsiębiorstwa z branży obsługa nieruchomości, wynajem i usługi związane z prowadzeniem działalności gospodarczej – 2,6%,
- przedsiębiorstwa z branży edukacyjnej – 2,6%,
- przedsiębiorstwa z branży pośrednictwo finansowe – 2,6%,
- przedsiębiorstwa z branży budownictwa – 1,3%,
- przedsiębiorstwa z branży rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo – 1,3%,
- przedsiębiorstwa z branży rybactwo – 1,3%.

Poziom i struktura zatrudnienia – ruch kadr

Czynnikiem, który buduje pozycję firmy są pracownicy w niej zatrudnieni, a do kluczowych zagadnień w tej kwestii należy wykształcenie kadry. Wykształcenie pracowników jest istotną zmienną w kontekście opisu przedsiębiorstw. To właśnie ono, obok nabytych umiejętności i doświadczeń zawodowych stwarza pole racjonalnego i efektywnego funkcjonowania firm, zwiększając ich szanse rynkowe, a w efekcie warunkując sukces rynkowy.

Struktura poziomu wykształcenia w badanych firmach powiatu przedstawia się następująco: 34,7% stanowią firmy zatrudniające osoby z wykształceniem wyższym, 39,7% z wykształceniem średnim, 23,1% z wykształceniem zawodowym. Dodatkowo 2,5% firm zatrudnia osoby z wykształceniem podstawowym.

Istotnym dla charakterystyki przedsiębiorstw jest wskaźnik ruchu kadr. Jest to proces wielokierunkowy, najistotniejsze jego elementy (obok przemieszczania pracowników w pionie i poziomie), to przyjęcia, odejścia i zwolnienia. W odniesieniu do 2008 roku firmy powiatu miasta Świnoujście zmniejszyły zatrudnienie w 15,6% przypadków, a w 5,2% zwiększyły zatrudnienie. W najliczniejszej grupie przedsiębiorstw – 79,2% ruchu kadr nie odnotowano. Głównymi przyczynami zmniejszenia liczby pracowników (w tych przedsiębiorstwach gdzie dochodziło do zmian) były:

- kwestie zewnętrzne:
  - nieopłacalność produkcji i sprzedaży – 15,4%,
  - sezonowy charakter pracy – 7,7%;
- kwestie wewnętrzne:
  - odejście na własną prośbę – 23,1%,
  - przejście na emeryturę lub rentę – 7,7%,
  - niesolidność pracowników – 7,7%.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Dodatkowo 30,8% firm wskazuje na inne przyczyny zmniejszenia się liczby pracowników, ale nie definiuje ich konkretnie, zaś 7,7% w ogóle ma problemy z odpowiedzią na to pytanie.

Z kolei wzrost zatrudnienia w firmie był spowodowany albo zwiększeniem popytu na produkty i usługi – 25% albo rozszerzeniem zakresu działalności przedsiębiorstwa – 50%. Dodatkowo wskazywano na sezonowy charakter pracy – 25%.

Z prezentowanych danych można wywnioskować, że podejście do zatrudnienia w firmach jest elastyczne, kiedy jest konieczność firmy tną koszty redukując zatrudnienie, oprócz tego w omawianym powiecie widzimy naturalne czynniki tłumaczące ruch kadr w firmach (emerytura, zwolnienia na własną prośbę). Warto podkreślić, iż duża fluktuacja kadr nie jest czynnikiem korzystnym dla efektywności przedsiębiorstw, a wręcz ma ujemne konsekwencje w odniesieniu do przedsiębiorstw.

Deklarowana dynamika w zakresie zatrudnienia w odniesieniu do trzech najbliższych miesięcy oraz kolejnych 12 miesięcy jest zadawalająca, znikomy odsetek respondentów (1,3%) zapowiada zmniejszenie poziomu zatrudnienia. Pewne zróżnicowanie (w obu odcinkach czasu) respondenci deklarują w zakresie utrzymania zatrudnienia na stałym poziomie, w odniesieniu do 3 miesięcy jest to 90,9%, w odniesieniu do 12 miesięcy mniej – bo 74,0%. Zbliżoną liczbę deklaracji otrzymano w odniesieniu do wzrostu zatrudnienia: o ile w perspektywie 3 najbliższych miesięcy 2,6% respondentów szacuje zwiększenie poziomu zatrudnienia, o tyle w odniesieniu do 12 miesięcy liczba wskazań wynosi 3,9%. Nie umie przewidzieć dynamiki zatrudnienia 5,2% badanych w odniesieniu do trzech miesięcy oraz ponad czterokrotnie więcej w odniesieniu do kolejnych sześciu miesięcy - 22,1% (rys.3).

Rys. 3. Planowane zmiany w zatrudnieniu

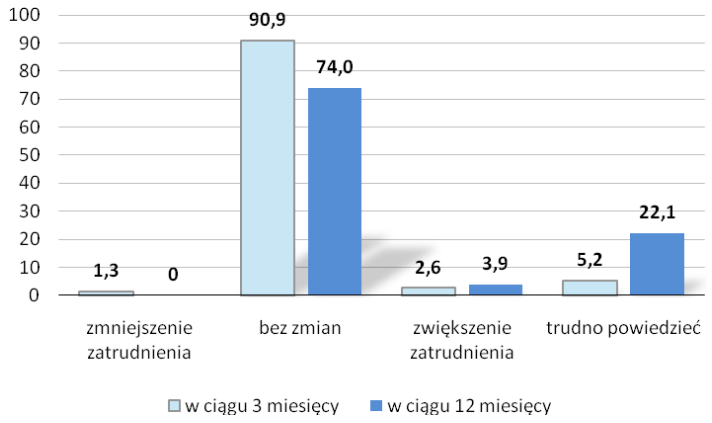

Źródło: *Badania własne.*

Perspektywy działalności są zróżnicowane w zależności od sekcji PKD, w której operuje przedsiębiorca. Zmniejszenie zatrudnienia przewidywane jest tylko w ramach sekcji I – Transport, gospodarka magazynowa i łączność. Dominują postawy wyczekujące, których przejawem są deklaracje trudno powiedzieć oraz zatrudnienie nie ulegnie zmianie. Pewne ożywienie, które przełożyć się ma na zwiększenie zatrudnienia oczekiwane jest natomiast przez

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

pojedyncze firmy należące do sekcji I – Transport, gospodarka magazynowa i łączność oraz O – Działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna, pozostała.

Rys. 4. Planowane zmiany w zatrudnieniu w perspektywie najbliższych trzech miesięcy z uwzględnieniem sekcji PKD (dane w wartościach bezwzględnych)

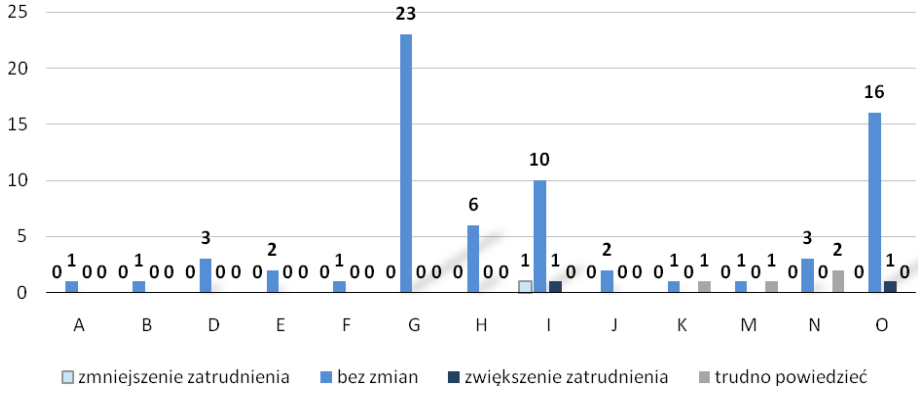

Źródło: *Badania własne.*

Proces naboru i zatrudnianie nowych pracowników jest istotnym elementem warunkującym efektywne funkcjonowanie przedsiębiorstw. W odniesieniu do powiatu miasta Świnoujście największym wskaźnikiem zapotrzebowania cieszą się dwie specjalności: operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń – 50,0 % oraz technicy i średni personel, także 50%.

Rozkład wskazań na poszczególne typy wykształcenia wymaganego od potencjalnych pracowników wygląda następująco: wykształcenie średnie techniczne zgodne z profilem działalności firmy – 25%, dodatkowo pracodawcy wymagają od kandydatów do pracy takich umiejętności jak: specjalistyczne kursy kwalifikujące do pracy, uprawnienia do prowadzenia pojazdów kat. C, E oraz staż pracy w danym kierunku zawodowym – po 25,0%.

Wymienione potencjalne kwalifikacje potwierdzone formalnym wykształceniem oraz umiejętności zawodowe nie muszą być cechami rozłącznymi.

Poszukiwanie nowych pracowników może dokonywać się z wewnętrznych zasobów przedsiębiorstwa tzw. rekrutacja wewnętrzna oraz rekrutacja zewnętrzna, poszukiwania pracowników odbywają się na zewnętrznym rynku pracy. W odniesieniu do powiatu miasta Świnoujście analizie podlega proces zewnętrznej rekrutacji. Poszukujące pracowników firmy omawianego powiatu stosują następujące strategie: w 12,2% przypadków osoby zainteresowane pracą same przychodzą do firmy, bądź są rekomendowane przez inne osoby – 13,0%. W odniesieniu do tradycyjnych form pośrednictwa w Świnoujściu uzyskujemy następujące wskazania: 13,0% poszukuje pracowników przez PUP, natomiast 20% przedsiębiorców korzysta z ogłoszeń w prasie bądź Internecie, z usług profesjonalnych agencji pracy korzysta 1,7% badanych, pozostała grupa respondentów (40,0%) deklarowała, iż w ogóle nie poszukuje pracowników.

Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Regionalny Barometr Gospodarki

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Potencjał rozwojowy firm – system wynagradzania, podnoszenie kwalifikacji, stan wyposażenia

Jednym z ważniejszych parametrów charakteryzujących potencjał rozwojowy firm jest poziom wynagrodzeń, niestety jest to zmienna tzw. wrażliwa, trudno poddająca się analizie – zwykle bowiem nie wszyscy respondenci są skłonni rozmawiać o tego typu zagadnieniach. W odniesieniu do powiatu miasta Świnoujście przeszło 26% respondentów odmówiło odpowiedzi. Z otrzymanych odpowiedzi wynika, iż wynagrodzenia w trakcie minionego, jak i obecnego roku uzyskały następujący poziom dynamiki. O ile w 2008 roku w 24,7% przypadków wynagrodzenia pracowników zostały zwiększone, o tyle w 2009 było tak tylko w 9,2% przypadków. Zdecydowanie pozytywnym faktem jest deklaracja o pozostawieniu poziomu wynagrodzeń bez zmian; w 2008 r. 45,5% respondentów utrzymało wynagrodzenia na stałym poziomie, natomiast w odniesieniu do 2009 r. ma taki zamiar aż 61,8% (tab. 8).

Tab. 8. Dynamika zmian wynagrodzeń w latach 2008 i 2009

WYNAGRODZENIA	2008	2009
Zostały zwiększone	24,7	9,2
Zostały zmniejszone	3,9	-
Bez zmian	45,5	61,8
Odmowa odpowiedzi	26	28,9

Źródło: *Badania własne.*

Istotnym, choć najczęściej niedocenianym, elementem budującym potencjał rozwojowy firm jest szkolenie pracowników. Jest to także fundamentalny element świadomego zarządzania zasobami ludzkimi. Oczywiście to element kosztogenny, ale w dłuższej perspektywie czasowej zwiększa efektywność firmy. W odniesieniu do powiatu miasta Świnoujście należy wskazać, iż (inaczej niż w pozostałych powiatach) odsetek przedsiębiorstw korzystających ze szkoleń jest stosunkowo wysoki, bo wynosi 41,4%, natomiast odsetek firm, które nie wysyłają swoich pracowników na zewnętrzne szkolenia wynosi 58%.

Przedsiębiorstwa korzystające ze szkoleń wysyłały swoich pracowników głównie na kursy z zakresu: księgowość, finanse, marketing, obsługa maszyn i urządzeń, języki, sprzedaż i obsługa klienta, zarządzanie, obsługa komputera, ISO, bhp oraz specjalistyczne i branżowe typu: pierwsza pomoc, fryzjerskie, kelnerskie, barmańskie, florystyczne, medyczne, podatkowe, skarbowe, biegły rewident, rzeczoznawców majątkowych, produktowe, serwisowe, systemy oddymiania, itp.

Powyższa lista tematyki wskazuje, iż przedsiębiorstwa kierując na nie pracowników zabezpieczają interes zakładu pracy, ale i wyposażają swoich pracowników w specjalistyczną wiedzę, z której będą oni mogli czerpać w trakcie swojej kariery zawodowej. Warto podkreślić, iż sytuacja, w której firmy nie inwestują we własne zasoby ludzkie, nie wzmacniają kapitału intelektualnego, w dłuższej perspektywie zawsze skutkować musi obniżeniem potencjału rozwojowego.

Współcześnie, w dobie intensywnego rozwoju techniki, każdemu przedsiębiorstwu nieodzownie powinien towarzyszyć rozwój technologiczny. Istotnymi cechami, pozwalającymi pośrednio oszacować nowoczesność firm jest wiek stosowanej w przedsiębiorstwie technologii oraz wiek urządzeń w parku maszynowym. Stosowane w przedsiębiorstwach powiatu miasta

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Świnoujście technologie są następujące: 25,8% przedsiębiorstw użytkuje nowoczesne linie technologiczne zakupione w latach 2008/2009, 38,2% zakupione w ciągu pięciu ostatnich lat, natomiast w 10,7% przedsiębiorstw stosowane są linie technologiczne zakupione przed 2004 roku.

Z kolei w zakresie nowoczesności parku maszynowego dane przedstawiają się następująco:

- maszyny i urządzenia nowoczesne - zakupione w 2008/2009 są udziałem – 26,2% firm,
- maszyny i urządzenia użytkowane od 3 do 6 lat są udziałem – 41,3% firm,
- maszyny i urządzenia użytkowane od 7 do 10 lat są udziałem – 11,6% firm,
- maszyny i urządzenia użytkowane przeszło 10 lat są udziałem – 5,3% firm.

Powyższe dane pozwalają ocenić, iż potencjał technologiczny przedsiębiorstw miejskiego powiatu Świnoujście jest w miarę korzystny. Co więcej z prezentowanych danych wyłania się obraz firm, które starają się nadążać za wyzwaniami rynku, dostosowując stosowane rozwiązania oraz urządzenia do nowoczesnych wymogów. Jednakże nieco zastanawiające jest, że aż 25,3% respondentów nie umiało określić stosowanej w firmie technologii i 15,6% nie potrafiło określić technologicznego stanu parku maszynowego wykorzystywanego w firmie. Sytuacja ta skłania do refleksji, iż ci właśnie respondenci nie chcieli się przyznać do postrzeganego negatywnie zacofania w stosowanych rozwiązaniach. Kategorii tej nie można jednoznacznie zaliczyć do grupy przedsiębiorstw wskazującej na korzystanie z maszyn i urządzeń użytkowanych ponad 10 lat, należy jednak domniemywać, że znaczny udział w niej mają właśnie takie firmy.

B. Rynkowy wymiar prowadzonej działalności – powiązania przedsiębiorstw z otoczeniem
Wymiary konkurencyjności przedsiębiorstw

Podstawą utrzymania się na rynku jest zdolność przedsiębiorstw do efektywnego gospodarowania w warunkach konkurencji. Ważne staje się poznanie wymiarów konkurencyjnego działania. Jednym z takich czynników jest już sam wybór miejsca inicjatywy gospodarczej. Dla badanych przedsiębiorstw wybór miejsca lokalizacji firmy w omawianym powiecie był efektem:

- miejsca zamieszkania właściciela – 39,9%,
- oceny, iż powiat miasto Świnoujście to dobra lokalizacja – 23,1%,
- dostępności siły roboczej – 18,2%,
- dostępności rynków – 8,4%,
- przypadku – 6,3%,
- dostępności zaopatrzenia – 3,5%,
- dostępności do instytucji wspierających – 0,7%.

Dominujące znacznie subiektywnych powodów zlokalizowania działalności firmy w powiecie (miejsce zamieszkania właściciela) w przypadku sektora MŚP jest właściwie oczywistością. Jednakże pozostałe odpowiedzi pozwalają na wskazanie czynników sprzyjających prowadzonej działalności. Badani oceniają, że jedną z najważniejszych zalet powiatu jest dobra lokalizacja, która zapewne wiąże się z dostępnością rynków.

Kolejnym czynnikiem przesadzającym o pozycji rynkowej przedsiębiorstwa jest jego zdolność do uzyskiwania i utrzymywania tzw. przewag konkurencyjnych, czyli zwiększenie stopnia niezależności działania od konkurentów oraz stopniowego rozszerzenie zakresu i pola

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

działania. Jest to bardzo istotny czynnik, bowiem słabość wielu firm nie polega na słabości produktu lub technologii, lecz na niedociągnięciach w procesie przekształcania wiedzy i umiejętności firmy właśnie w przewagę konkurencyjną na rynku.

Z zaprezentowanych danych wynika, iż przedsiębiorstwa powiatu miasta Świnoujście dążą do nadania elementom marketingowym takim jak produkt, marka, wizerunek, cech wyższej jakości niż konkurencja, przy jednoczesnym przywiązywaniu do jakości potencjalnych klientów - strategia budowania przewagi jakościowej (rys. 5). Pewnym problemem zarysowującym się w wypowiedziach badanych jest brak umiejętności wskazania, na czym polega przewaga konkurencyjna firmy (7,6%) nawet, jeśli odpowiedzi udzielali pracownicy, to niepokojące jest, iż nie posiadają oni wiedzy na tematy kluczowe dla firmy i dalszego rozwoju – bowiem uzyskanie przewagi w jakiejś dziedzinie umożliwia utrwalanie pozycji firmy.

Warto wskazać, iż aby uzyskane przewagi konkurencyjne miały cechę trwałości należy dążyć do wzmocnienia także przewagi tzw. cenowej i informacyjnej, której niejako zabrakło wśród badanych przedsiębiorstw. Większość badanych przedsiębiorstw ocenia swój poziom konkurencyjności, jako konkurencyjność lokalną – 58,7%. Jako konkurencyjnych na poziomie województwa ocenia się 10,9% firm, 14,1% respondentów czuje się konkurencyjnymi w odniesieniu do całego kraju, natomiast 8,7% w odniesieniu do UE. Natomiast 4,3% badanych nie umie określić poziomu konkurencyjności firmy, a 2,2% ocenia, iż nie są w ogóle konkurencyjni.

Według ankietowanych ich głównymi konkurentami są inne firmy lokalne – 81,3% wskazań, firmy z Europy zachodniej są postrzegane jako potencjalny konkurent przez 7,8% badanych, firmy krajowe – w 2,2% przypadków, natomiast 2,6% uważa, iż ich głównymi konkurentami są firmy spoza Europy, a 1,3% firm nie czuje presji konkurencji. Pozostali respondenci – 6,5% nie umieli odpowiedzieć na to pytanie.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Rys. 5. Przewagi konkurencyjne badanych firm

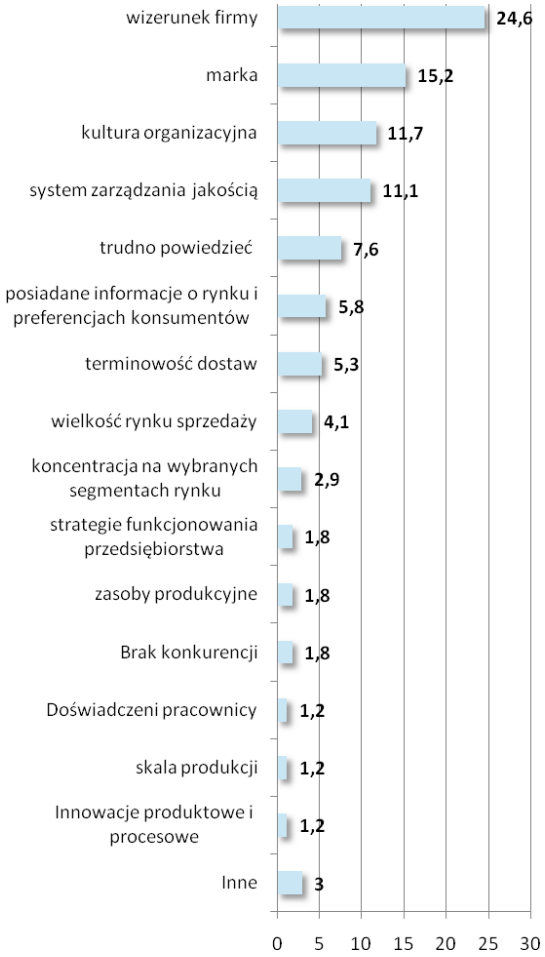

Źródło: *Badania własne.*

Zmienność otoczenia społeczno-gospodarczego, w której funkcjonują podmioty gospodarcze nie jest wolna od sytuacji trudnych, czy problematycznych. Uwarunkowania te mają charakter wewnętrzny bądź zewnętrzny w stosunku do przedsiębiorstw.

W omawianym powiecie 15,9% badanych przedsiębiorstw deklaruje, iż sytuacje problematyczne, kryzysowe nie są ich udziałem, niemniej jednak pozostałe 84,1% respondentów doświadcza tego typu okoliczności.

Sytuacje rozpoznane jako problematyczne i zewnętrzne w stosunku do badanych firm to przede wszystkim: (uszeregowano według liczby wskazań)

- niepewność ogólnej sytuacji gospodarczej – 17,2%,
- silna konkurencja krajowa i zagraniczna – 12,4%,
- niedostateczny popyt na rynku krajowym – 12,4%,
- rozbudowana biurokracja – 10,3%,
- niejasne i niespójne przepisy prawne – 7,6%,

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

- wysokie obciążenia na rzecz budżetu państwa– 4,8%,
- brak koncepcji rozwoju miasta/gminy – 4,1%,
- niedostateczny popyt na rynku zagranicznym – 3,4%,
- słabo rozwinięta infrastruktura techniczna – 2,1%,
- rozwój „szarej strefy" – 0,7%,
- duża odległość od rynków zbytu i zaopatrzenia – 0,7%,
- zmienność rynku – 0,7%.

Sytuacje uciążliwe, pojawiające się wewnątrz badanych firm to przede wszystkim: (uszeregowano według liczby wskazań)

- niedobór wykwalifikowanych pracowników – 3,4%,
- trudności w zdobywaniu funduszy niezbędnych do prowadzenia działalności – 2,1%,
- problemy ze ściąganiem należności – 0,7%,
- wysokie koszty pracy – 0,7%,
- niedobór surowców, materiałów, półfabrykatów z przyczyn pozafinansowy – 0,7%.

Zdecydowanie najpoważniejszym utrudnieniem, jakie jest udziałem badanych firm to kwestia sprostania wyzwaniom związanym z funkcjonowaniem w warunkach gospodarki rynkowej, gdzie normą jest ciągłe doświadczanie mechanizmów silnej konkurencji, związana z tym presja i konieczność ponoszenia ryzyka. Dodatkowo niekorzystnie na funkcjonowaniu przedsiębiorstw odbija się obecny kryzys gospodarczy, zmieniając wartości poszczególnych elementów rynku, a zwłaszcza wartość popytu i podaży. Należy także zwrócić uwagę na duże znaczenie, jakie badani przypisują utrudnieniom w ich działalności z tytułu funkcjonowania instytucji publicznych – szczególnie dotyka ich rozbudowana biurokracja, niejasne i niespójne przepisy prawne oraz wysokie obciążenia na rzecz budżetu państwa. Oznacza to, że przedsiębiorcy muszą sobie radzić nie tylko z presją rynku, ale także – w ich opinii częstymi, problemami, jakich przysparza państwo i jego instytucje.

Kolejnym ważnym zagadnieniem jest umiejętność podejmowania zaradczych rozwiązań w obliczu nasilenia się sytuacji trudnych, kryzysowych. W omawianym powiecie głównymi sposobami działania w powyższych sytuacjach są: zmniejszanie wydatków inwestycyjnych – 22,8%, bądź w ogóle zaprzestanie inwestowania – 7,6%, reorganizacja zakładu - 6,5%; zmniejszanie poziomu zatrudnienia – 6,5%; obniżenie poziomu wynagrodzeń - 3,3%; zmniejszanie w umowach o pracę wymiaru czasu pracy pracownikom – 2,2% oraz wysyłanie pracowników na bezpłatne urlopy - 1,1% i stosowanie oszczędności - 1,1%.

Powyższe sposoby ukazują, iż powszechnym sposobem radzenia sobie przez firmy z sytuacjami trudnymi jest ograniczanie jakiegoś aspektu działalności, czyli pasywne strategie. Inwencyjne metody działania nie były udziałem firm omawianego powiatu, choć warto rekomendować aktywne strategie działania, które w pewnym stopniu zabezpieczają od skutków zmiennego otoczenia. Zdecydowanie bardziej niekorzystnym zjawiskiem jest nie podejmowanie żadnych konkretnych działań w obliczu kryzysu – a do tego typu pasywności przyznaje się aż 31,5% badanych przedsiębiorstw, podejmując swoistą „strategię strusia" polegającą na „przeczekaniu złej koniunktury". Nie niesie ona jednak istotnych wartości poznawczych i w efekcie skutkuje biernością.

Ocena i prognozy perspektyw działalności gospodarczej przedsiębiorstw

Indywidualne doświadczenia przedsiębiorców w okresie ostatnich sześciu miesięcy prowadzenia firm pozwalają na diagnozę sytuacji przedsiębiorstwa na lokalnym rynku. I tak:

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

48,1% respondentów, stwierdza, iż sytuacja firmy w okresie ostatnich 6 m-cy nie zmieniła się, według 24,7% badanych uległa poprawie, odmiennego zdania jest 23,4% badanych, nie umie odpowiedzieć na to pytanie – 3,9% respondentów. Ocena w tym zakresie zawsze nacechowana będzie znacznym subiektywizmem, który wynika z jakości zdobytych doświadczeń w funkcjonowaniu firmy na rynku.

Zasadniczymi czynnikami skutkującymi pogorszeniem sytuacji firm w opinii respondentów są:

- spadek popytu na towary i usługi – 94,7%,
- wzrost cen paliwa i energii – 5,3%.

Z kolei do czynników wpływających na poprawę sytuacji firmy respondenci zaliczają:

- popyt na towary i usługi – 61,9%,
- kurs euro – 9,5%,
- pozyskanie inwestorów – 9,5%,
- trudno powiedzieć - 19,1%.

Z uzyskanych wypowiedzi wynika zdecydowanie niejednoznaczna ocena sytuacji – te same kategorie wskazywane są jako najważniejsza przyczyna pogorszenia oraz polepszenia sytuacji firmy. Pozorna sprzeczność, jaka ma tutaj miejsce związana jest zapewne z dynamiką zjawisk zachodzących na rynku – poszczególne firmy dysponują zróżnicowanymi umiejętnościami radzenia sobie z zachodzącymi w gospodarce zmianami – niektóre potrafią wykorzystać je do rozwoju, inne nie. Obserwowana sytuacja może mieć również związek ze zróżnicowaniem branżowym oraz różną lokalizacją poszczególnych firm, co wpływa na ich sytuację rynkową.

Ocena funkcjonowania przedsiębiorstwa jest zależna w dużej mierze od kondycji otoczenia, w którym przedsiębiorstwo funkcjonuje. Zatem kolejnym, istotnym poznawczo zagadnieniem jest ocena badanych w zakresie sytuacji gospodarczej województwa.

W tym zakresie przeważają następujące opinie respondentów – 36,4% badanych ocenia, iż sytuacja ta w okresie ostatnich 6 miesięcy pogorszyła się, optymistów w odniesieniu do oceny sytuacji gospodarczej województwa jest nieliczna grupa – tylko 10,4%. Równocześnie duży odsetek badanych – 53,2% ocenia, iż sytuacja gospodarcza w ciągu ostatniego pół roku nie zmieniła się. Widoczne, tak duże zróżnicowanie opinii z pewnością bierze się z subiektywnych doświadczeń przedsiębiorców na rynku, jeśli firma prosperuje efektywnie to skłonność do pozytywnej oceny otoczenia w którym działa jest większa (i odwrotnie).

Przewidywania zmian na okres kolejnych sześciu miesięcy są już bardziej optymistyczne. Według prognoz najliczniejszej kategorii badanych (45,5%) sytuacja gospodarcza w województwie nie zmieni się, zdania, że pogorszy się jest zdecydowanie mniejsza grupa niż w odniesieniu do poprzedniego okresu, bo tylko 14,3%, wzrósł w odniesieniu do poprzedniego okresu odsetek optymistów i wynosił 22,1%, jednocześnie dość liczna grupa osób – 18,2% ma trudności z szacowaniem w tym zakresie.

Kolejną zmienną, według której należy opisywać rynkowy wymiar działalności przedsiębiorstw to dynamika w zakresie wielkości popytu na usługi/produkty. Próba uchwycenia dynamiki zmian w tym zakresie obejmuje porównanie danych w stosunku do analogicznego okresu roku ubiegłego. I tak zwiększenie poziomu popytu szacuje 21,1% badanych, obniżenie 36,8%, a 40,8% badanych nie widzi zmian w wielkości popytu. Pozostałe 1,3% ankietowanych nie potrafi oszacować zmian w kontekście minionego roku.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Badani prognozowali również zmiany w popycie na oferowane usługi i produkty w kontekście analogicznego okresu przyszłego roku. Uzyskany rozkład tego wskaźnika pokazuje zmianę sytuacji, znacznie wzrasta odsetek tych, którzy oceniają, iż wielkość popytu będzie miała tendencję zwyżkową – 38,2%, a jednocześnie odsetek, tych, którzy szacują jej obniżenie wyraźnie zmalał i wynosił jedynie 3,9%. Stosunkowo liczna kategoria badanych - 42,1% (podobnie jak w odniesieniu do poprzedniego okresu), uważa, że wielkość popytu nie ulegnie zmianie, równocześnie bardzo wzrósł wskaźnik osób, które nie są w stanie oszacować zmian w wielkości popytu (z 1,3% poprzednio do 15,8% obecnie), co z pewnością pozwala na osąd, iż sytuacja na rynku jest tak dynamicznie zmienna, iż szanse przewidzenia, jak się potoczy są znikome.

Następnym i jednym z ważniejszych czynników warunkujących potencjał rozwojowy przedsiębiorstw jest poziom inwestycji. Wiadomo, iż aby wzmocnić swoją pozycję na rynku, aby nie dać się wyprzedzić konkurencji, przedsiębiorstwo musi podejmować działania prorozwojowe, jednym z tego typu działań są przedsięwzięcia inwestycyjne. Uznaje się, że inwestycje są podstawowym czynnikiem rozwoju gospodarczego i to zarówno w odniesieniu do konkretnych przedsiębiorstw, jak i w odniesieniu do rozwoju lokalnego, czy regionalnego. Pożytki płynące z odpowiednio zrealizowanych inwestycji są oczywiste i zwykle przekładają się na umocnienie pozycji firmy na rynku. Brak inwestycji zawsze skutkuje stagnacją, a w dalszej kolejności wyrugowaniem z rynku.

Podstawowym, (choć nie jedynym) sposobem inwestowania jest zwiększanie zasobów rzeczowych środków trwałych przedsiębiorstwa. W tym zakresie przedsiębiorstwa powiatu miasta Świnoujście prezentują się niekorzystnie, bowiem aż w 41,6% badanych przedsiębiorstw wydatki inwestycyjne w ogóle nie wystąpiły, natomiast te firmy powiatu, które inwestowały wybierały następujące dobra – uszeregowano według liczebności wskazań:

- wyposażenie (meble, sprzęt) – 29,2%,
- pojazdy – 11,2%,
- budynki, ziemię – 18,0%.

Wartość wydatków poniesionych na rozwój prowadzonej działalności w pierwszym półroczu 2009 roku wskazuje, że duża część firm dysponuje ograniczonymi zasobami, które mogą przeznaczyć na niezbędne wyposażenie oraz inwestycje (rys. 6). Dla 32,5% respondentów poniesione wydatki mieszczą się w kwocie do 5 tysięcy złotych, 25% firm rozwój zainwestowało od 5 tys. do 50 tys. złotych. Bez wątpienia świadczy to o niewielkiej skali prowadzonej działalności, oraz jej branżowej specyfice – firmy zaangażowane w drobne usługi przeważnie nie wymagają kosztownego wyposażenia.

Wyższa wartość wydatków inwestycyjnych jest udziałem następującej grupy przedsiębiorstw: kwotę od 50 tys. do 500 tys. wydatkowało 32,5%, zaś 500 tys. - 5,0% badanych firm. Jednocześnie 5,0% badanych w ogóle odmówiło udzielenia odpowiedzi na to pytanie.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Rys. 6. Struktura wartości wydatków poniesionych na rozwój prowadzonej działalności w pierwszym półroczu 2009 r.

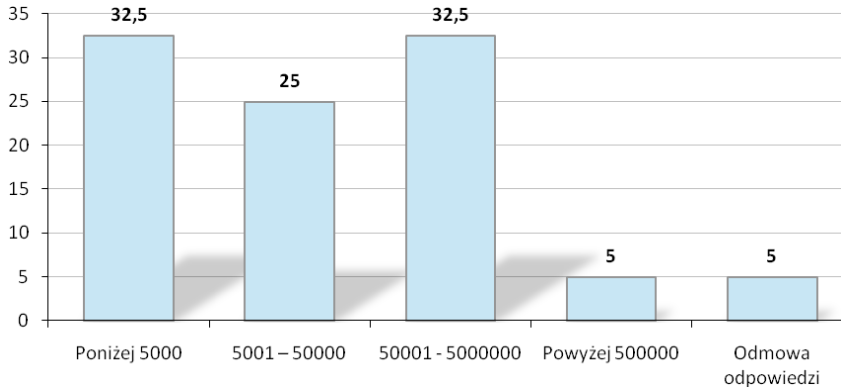

Źródło: *Badania własne.*

Respondenci prognozowali również działania inwestycyjne w kontekście najbliższych 6 miesięcy. Uzyskane dane są niepokojące, ponieważ 49,4% badanych firm nie zamierza w ciągu kolejnych sześciu miesięcy 2009 r. podejmować wydatków na zakup, dzierżawę, leasing czy remont pojazdów, wyposażenia bądź nieruchomości, jednocześnie 27,3% badanych deklaruje takie zamiary, a 23,4% nie umie odpowiedzieć na to pytanie. Jeśli przedsiębiorcy rozumieją znaczenie przedsięwzięć inwestycyjnych to brak nakładów tego typu będzie musiał skutkować po prostu brakiem powiększenia istniejących środków trwałych przedsiębiorstwa.

Na podstawie subiektywnych doświadczeń respondenci dokonali również długookresowej prognozy dotyczącej sytuacji firmy, zdaniem badanych po upływie 3 lat:

- firmie będzie się wiodło lepiej niż obecnie – 35,1%,
- sytuacja firmy będzie podobna do obecnej – 31,2%,
- firma ulegnie likwidacji – 3,9%,
- firmie będzie się wiodło gorzej niż obecnie – 1,3%,
- trudno powiedzieć – 28,6%.

Niepokojącym sygnałem płynącym z analizy zestawionych danych jest fakt znacznej liczby przedsiębiorstw (28,6%), które nie są w stanie oszacować własnego rozwoju w odniesieniu do stosunkowo bliskiej przecież przyszłości. Wątpliwa zatem staje się ich podmiotowość na rynku oraz samoświadomość rozwoju.

Formy współpracy i powiązań w zakresie współdziałania gospodarczego

Jednym z głównych celów podmiotów gospodarczych jest stosowanie strategii umożliwiających rozwój firmy. W tym zakresie wyróżnić można strategie wzrostu wewnętrznego oraz strategie wzrostu zewnętrznego, zwykle są one stosowane przez przedsiębiorstwa łącznie/równolegle.

Stosowanie współpracy i powiązań gospodarczych pomiędzy przedsiębiorstwami zaliczyć należy do strategii wzrostu zewnętrznego, a jeśli chodzi o czas trwania i wymiary może przybierać formę krótko bądź długotrwałej współpracy i może być mniej lub bardziej pogłębiona.

W tym zakresie powiat miasto Świnoujście wypada raczej niekorzystnie. Dane ukazują, iż przedsiębiorstwa działające na omawianym terenie w zdecydowanej większości nie dysponują powiązaniami gospodarczymi ani w ramach lokalnych ani w ramach globalnych sieci. Większość badanych firm, bo aż 67,4% nie prowadzi żadnych form współpracy z innymi jednostkami

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

gospodarczymi. W odniesieniu do pozostałych 32,6% przedsiębiorstw, które podejmują współpracę z innymi podmiotami, prowadzą ją z: osobami prywatnymi – 7,0%, firmami doradczymi – 5,8%, placówkami edukacyjnymi – 5,8%, jednostkami administracji samorządowej – 3,5%, ośrodkami innowacyjności, inkubatorami przedsiębiorczości, organizacjami pozarządowymi, jednostkami administracji rządowej, przedsiębiorstwami działającymi w regionie – po 2,3% oraz przedsiębiorstwami zagranicznymi – 1,2%.

Innym ważnym zagadnieniem są stosowane przez przedsiębiorców formy współpracy z przedsiębiorstwami w regionie. Zdecydowana liczba przedsiębiorstw – 90,8% nie realizuje żadnej formy współpracy z innymi podmiotami gospodarczymi, pozostałe 9,2% firm prowadzi współpracę typu: współpraca na zasadzie umowy zlecenia – 5,3%, wspólne przedsiębiorstwo – 2,6%, zrzeszenie – 1,3%.

Sytuacja braku wspólnych uwarunkowań i uzgodnień w zakresie gospodarczego współdziałania może prowadzić do spadku znaczenia poszczególnych firm zwłaszcza w perspektywie nasilonej konkurencji zewnętrznej. Wzajemnie dopełniające się możliwości pojedynczych firm mogłyby okazać się – na zasadzie synergii – więcej warte niż suma ich potencjalnych możliwości rozpatrywanych osobno.

Dodatkowo potencjał rozwojowy firm omawianego powiatu jest niezbyt korzystny na skutek nikłego poziomu wykorzystywania wsparcia ze strony instytucji publicznych. Zdecydowana większość, bo aż 85,9% respondentów deklaruje, iż w ogóle nie korzystało z dostępnych form wsparcia, pozostałe 14,1% firm skorzystało z: dotacji na zwiększenie zatrudnienia w firmie – 2,6%, dotacji na doszkalanie pracowników – 5,1%, oraz dotacji na rozpoczęcie działalności – 3,8%.

Powyższe dane dotyczą trzech ubiegłych lat, toteż ich wydźwięk jest negatywny. Zasadniczą kwestią jest pytanie, czy brak uzyskanego wsparcia jest efektem bierności przedsiębiorców, czy też bardzo ograniczoną dostępnością wsparcia ze strony funduszy publicznych. Aby rozwinąć to zagadnienie zapytano respondentów, jakie formy wsparcia ze strony jednostek samorządowych mogłyby pozytywnie wpłynąć na działalność przedsiębiorstw, okazuje się, że 25,0% badanych nie potrafiło dać odpowiedzi w tym zakresie. Natomiast wśród respondentów, którzy dokonali wyboru preferowanej formy wsparcia, najważniejsze są następujące działania – rys. 7:

Rys. 7. Pożądane formy wsparcia ze strony jednostek samorządu terytorialnego

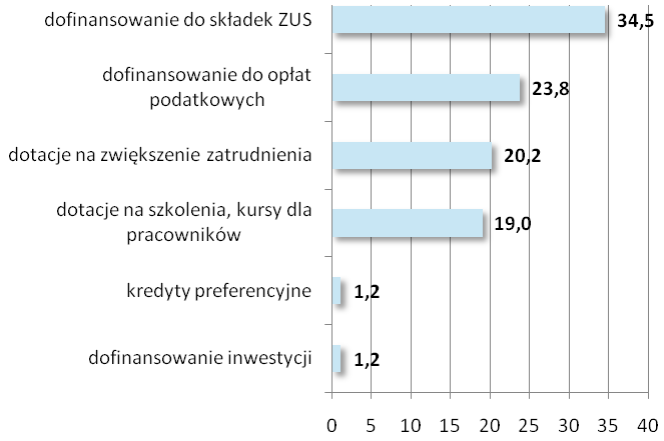

Źródło: *Badania własne.*

Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Regionalny Barometr Gospodarki

Zasięg wymiany gospodarczej

Wymiana gospodarcza w UE odbywa się na wspólnym rynku wewnętrznym, który po pierwsze obejmuje cały obszar UE oraz po drugie opiera się na zasadzie czterech swobód: przepływu towarów, osób, usług i kapitału. Można zatem stwierdzić, iż analizowane powiaty uczestniczą w tym obszarze na zasadach wolnej konkurencji.

Wymiary wymiany gospodarczej prowadzonej przez firmy działające w omawianym powiecie są bardzo ograniczone przestrzennie, tzn. 83,1% badanych firm w ogóle nie prowadziło wymiany z zagranicą, eksport towarów lub usług był udziałem 11,7% badanych, import towarów lub usług – 1,3% respondentów, natomiast 3,9% badanych prowadziło wymianę zarówno w zakresie eksportu, jak i importu towarów lub usług.

Jeśli przedsiębiorcy eksportują swoje produkty – to przede wszystkim do: Niemiec – 21,1% wskazań, pozostałe kraje według liczby wyborów to: różne kraje UE, Francja, Wielka Brytania, Włochy, Grecja. Prognozy dotyczące wielkości eksportu w kontekście najbliższych sześciu miesięcy są następujące – 33,3% badanych ocenia, iż poziom eksportu w tym okresie zwiększy się, z kolei 50,0% badanych twierdzi, iż wielkość eksportu pozostanie bez zmian, a 16,7% badanych nie umie przewidzieć dynamiki eksportu.

Innowacyjność przedsiębiorstw

Konkurencyjność przedsiębiorstw jest uwarunkowana wieloma czynnikami o charakterze zewnętrznym i wewnętrznym. Do pierwszej grupy czynników można zaliczyć choćby politykę państwa i stan dostępnej infrastruktury, do drugiej czynniki z wnętrza firmy, jak choćby: sposób zarządzania, posiadany kapitał obrotowy, nowoczesne techniki i technologie, jakość wytwarzanych produktów oraz innowacyjność. Innowacyjność jest wyjątkowo merytorycznym czynnikiem rozwoju, gdyż decyduje nie tylko o tempie i kierunkach rozwoju ekonomicznego w sensie jednostkowym, ale też lokalnym, regionalnym i międzynarodowym.

Pod względem innowacyjności aktywność firm powiatu miasta Świnoujście jest niska, bowiem tylko 10,4% firm deklaruje, iż w latach 2007-2009 wdrażało przedsięwzięcia innowacyjne, pozostałe 89,6% nie podejmowało w ogóle działań o charakterze innowacyjnym. Przedsiębiorcy, którzy zadeklarowali stosowanie działań innowacyjnych wymienili następujące źródła innowacji: (rozkład według liczebności wskazań)

- zakup technologii – 50,0%,
- wniesienie innowacji przez partnera, współudziałowca – 25,0%,
- zakup licencji – 12,5%,
- zdobycie certyfikatów jakości – 12,5%.

Powyższe dane wskazują na niski własny potencjał rozwojowy firm. Jednak, co warto zauważyć, najczęstszym wyborem zgłaszanym przez firmy powiatu miasta Świnoujście, etycznym, choć z pewnością obciążającym finansowo rozwiązaniem jest zakup technologii.

Ankietowani zdefiniowali także przeszkody, których doświadczają we wdrażaniu rozwiązań innowacyjnych. Jako główne utrudnienie stosowania innowacji jest brak możliwości sfinansowania przedsięwzięć innowacyjnych – 25,3% oraz odczuwane przez przedsiębiorców zbyt duże ryzyko związane z jej wdrożeniem – 13,3%. Na kolejnych lokatach pojawia się brak zainteresowania nowymi produktami/usługami ze strony klientów/odbiorców – 10,7% oraz brak potrzeby stosowania rozwiązań innowacyjnych – 8,0%. Zdecydowanie duża grupa ankietowanych, bo aż 42,7% w ogóle nie potrafili zdiagnozować powodów uniemożliwiających podejmowanie działań innowacyjnych.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Aktywizowanie przedsiębiorców omawianego powiatu ma większe szanse powodzenia w kontekście współpracy z innymi jednostkami w zakresie podejmowania działań innowacyjnych. A warto pamiętać, iż o tempie rozwoju innowacji i nowych technologii w konkretnych przedsiębiorstwach oraz regionie decyduje m.in. wielkość instytucjonalnych nakładów ponoszonych na działalność badawczo-rozwojową i innowacyjną.

W tym zakresie ponad połowa badanych (51,3%) w ogóle nie ma żadnych oczekiwań, a 21,3% nie umie odpowiedzieć na to pytanie. A zatem 72,6% wszystkich respondentów powiatu miasta Świnoujście nie posiada elementarnej wiedzy na temat roli zachowań innowacyjnych i jednocześnie znaczenia współpracy z innymi jednostkami w zakresie działalności innowacyjnej. Pozostała grupa ankietowanych w liczbie 27,4% uszeregowała oczekiwania w zakresie ułatwienia, nawiązywania i rozwoju współpracy z innymi jednostkami, i tak: dla 12,5% ważne byłoby stworzenie programów wspierania rozwoju technologicznego na poziomie gmin, po 5,0% zwróciło uwagę na konieczność budowania systemu informacji o potrzebach technologicznych przedsiębiorstw i konieczność rozwoju infrastruktury instytucjonalnej w zakresie pośrednictwa i transferu technologii. Dodatkowo 3,8% zwróciło uwagę na konieczność budowy systemu informacji o ofercie jednostek B+R oraz 1,3% przedsiębiorstw wskazywało na potrzebę wzrostu jakości i stopnia dostosowania ofert jednostek B+R do potrzeb przedsiębiorstwa. Biorąc pod uwagę, iż tylko 27,4% respondentów odpowiada na to pytanie, stan wiedzy w tym zakresie jest zdecydowanie zbyt mały, a niedocenianie znaczenia innowacji, wydaje się być efektem zapóźnienia w rozwoju regionalnym omawianego powiatu.

W zakresie użytkowania nowoczesnych narzędzi multimedialnych powiat miasto Świnoujście prezentuje się korzystnie – 84,4% firm stosuje nowoczesne systemy informacyjne, korzystają z walorów takich narzędzi, jak np. Internet. Firmy z tej grupy respondentów posiadają własne strony internetowe, na bieżąco korzystają z różnorakich typów wyszukiwarek i przeglądarek internetowych oraz poczty elektronicznej. Jedynie 15,6% badanych przedsiębiorstw do tej pory nie korzysta z narzędzi multimedialnych takich jak Internet.

Pozyskiwanie i wykorzystywanie funduszy z UE

Problematyka konkurencyjności polskich przedsiębiorstw na rynkach unijnych jest efektem akcesji Polski do struktur Unii Europejskiej. Rozwój działalności na tychże rynkach jest możliwy poprzez uruchomienie specyficznych zasobów, które nie zawsze znajdują się w posiadaniu mikro i małych przedsiębiorstw. Jednym ze sposobów na pozyskanie tych zasobów, jest ich sfinansowanie z różnorodnych funduszy unijnych.

Obraz, jaki jawi się w tym zakresie jest niekorzystny, bowiem 82,5% firm powiatu miasta Świnoujście w ogóle nie korzysta z pomocy funduszy strukturalnych UE. Tym samym tylko 17,5% je wykorzystuje, przede wszystkim na: rozwój infrastruktury technicznej – 5,0% badanych, zwiększenie zatrudnienia – 3,8%, podniesienie jakości potencjału pracowniczego - 5,0%, jednocześnie 3,8% badanych nie potrafi odpowiedzieć czy, a jeżeli tak to, na jakie cele, firma przeznaczyła pozyskane z funduszy strukturalnych UE środki.

Taki poziom wykorzystania funduszy wynika w 45,5% przypadków z braku zainteresowania tego typu propozycjami. Równocześnie warto zauważyć, iż prawie połowa badanych – 49,4% jest zainteresowana wykorzystaniem środków z funduszy strukturalnych UE. Przeszkodami w realizacji zamierzeń są: w 2,6% przypadków brak czytelnej, pełnej informacji oraz w 2,6% przypadków brak pieniędzy. Przedsiębiorcy, którzy deklarowali korzystanie lub

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

chęć korzystania z dotacji unijnych zdefiniowali bariery ograniczające efektywne pozyskiwanie środków: (poniższe czynniki uporządkowane według malejącego znaczenia)

- biurokracja i formalizacja wniosków UE – 24,0%,
- ograniczony dostęp do informacji o programach – 12,8%,
- koszt opracowania aplikacji – 11,2%,
- krótki termin przygotowania aplikacji – 9,6%,
- konieczność wkładu własnego – 7,2%,
- niespełnienie warunków – 4,8%.

Jak widać dotychczasowe doświadczenia przedsiębiorców powiatu miasta Świnoujście związane z pozyskiwaniem funduszy z Unii Europejskiej, nie są zbyt pozytywne. Znaczna część przedsiębiorstw właściwie nie ma własnych doświadczeń w tym zakresie, jednakże nie wydaje się, iżby firmy te umacniały swoją pozycję konkurencyjną w oparciu o środki własne lub pochodzące z innych, niż unijne, źródeł. Sądzić raczej należy, iż brak zainteresowania wynika nie z nadmiaru własnych środków, lecz raczej z nadmiaru skrywanych barier, lęków i niewiedzy przedsiębiorców w tym zakresie. Wydaje się, iż pomimo trudności przejścia przez aplikacyjną ścieżkę – od pozytywnej oceny projektu inwestycyjnego do refundacji poniesionych wydatków włącznie – wzrasta świadomość konieczności i efektywności podejmowania tego typu działań, jednak do tej pory jest to udziałem nielicznych spośród badanych firm.

Podsumowanie

Ocena sytuacji społeczno-gospodarczej powiatu m. Świnoujście w latach 2004-2008 pozwala na podkreślenie tych obszarów aktywności społeczeństwa, które mogą kształtować sytuację przedsiębiorców w powiecie, a także mieć duży wpływ na rozwój przedsiębiorczości oraz dążenia innowacyjne podmiotów prowadzących działalność gospodarczą.

Podłożem wszelkich procesów w powiecie jest jego potencjał demograficzny. W tej sferze w badanym okresie zaobserwowano takie zjawiska, jak:

- powolny spadek liczby ludności spowodowany odpływem ludności z terenu powiatu,
- zmiany w strukturze wiekowej ludności – stałe obniżanie się odsetka osób w wieku 0-14 lat, a wzrost udziału ludności w wieku 65 lat i więcej,
- spadek udziału ludności w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym, a wzrost udziału ludności w wieku poprodukcyjnym.

Działające w powiecie przedsiębiorstwa postrzegane są jako strategiczny partner rynku pracy – głównie ze względu na możliwości tworzenia nowych miejsc pracy. Również procesy na rynku pracy powodują oddźwięk w gospodarce, a co za tym idzie zmiany poziomu przedsiębiorczości. Na uwagę zasługują więc następujące aspekty rynku pracy:

- przyrost wartości wskaźnika liczby pracujących na 1000 ludności, 5 lokata w województwie pod względem poziomu tego wskaźnika,
- przyrost przeciętnych miesięcznych wynagrodzeń brutto i 4 miejsce wśród powiatów o najwyższych płacach,
- systematyczny spadek liczby bezrobotnych, przy czym stopa bezrobocia w 2008 r. była jedną z najniższych w zachodniopomorskim (2 lokata),
- zawodami deficytowymi w 2008 r. były te z grup: nauczyciele praktycznej nauki zawodu i instruktorzy, nauczyciele, kierownicy małych i średnich zakładów pracy, pracownicy obsługi biurowej, kierowcy i operatorzy pojazdów i maszyn samojezdnych oraz górnicy i robotnicy budowlani. Równowaga wystąpiła w przypadku grup: pracownicy przy pracach prostych

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

w handlu i usługach, pracownicy obrotu pieniężnego i obsługi klientów oraz robotnicy pomocniczy w górnictwie, przemyśle, budownictwie. Najwyższą nadwyżkę zanotowano w przypadku takich grup, jak: rolnicy i rybacy pracujący na własne potrzeby, leśnicy i rybacy oraz pozostali robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy.

Można stwierdzić, że powiat nie osiągnął poziomu rozwoju gospodarczego, który odpowiadałby wszystkim dostępnym zasobom oraz jego potencjałowi, jednakże wyróżnia się pozytywnie na tle pozostałych obszarów województwa. Należy odnotować wyraźne sygnały poprawy koniunktury gospodarczej, na które składają się przeanalizowane wskaźniki ekonomiczne m.in.:

- przyrost liczby podmiotów, w tym tak ważnych dla rozwoju gospodarczego spółek handlowych,
- wzrost produkcji sprzedanej przemysłu,
- wzrost udziału powiatu w tworzeniu wojewódzkiej wartości sprzedanej,
- wzrost nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach,
- wyższa niż w 2004 r. wartość brutto środków trwałych,
- wysokość dochodów, jak i wydatków budżetu powiatu w przeliczeniu na 1 mieszkańca, która uplasowała Świnoujście na 1 miejscu w województwie.

Z przeprowadzonej analizy wynika również, że rozwój przedsiębiorczości w powiecie opierać się będzie na prężnym i dynamicznym sektorze małych i średnich przedsiębiorstw.

Opracowana na podstawie badań własnych charakterystyka firm, zlokalizowanych na terenie powiatu miasto Świnoujście pozwala na wskazanie pewnej specyfiki tego zbioru. Badane firmy zaangażowane są przede wszystkim w szeroko pojętą działalność usługową, realizowaną przeważnie w firmach handlowych. Przeważają liczebnie mikroprzedsiębiorstwa, zarejestrowane w formie osoby fizycznej prowadzącej działalność gospodarczą – należy jednak odnotować znaczący udział firm funkcjonujących w formie spółek różnego typu. W strukturze badanych firm dominują przedsięwzięcia posiadające co najmniej 8 letnie doświadczenie w prowadzonej działalności, która w większości zorientowana jest na lokalny rynek. Ocena perspektyw zmian na rynku pracy nie jest jednoznaczna, zarówno w odniesieniu do przewidywań krótko- (3 miesiące) oraz średniookresowych (12 miesięcy) – przeważają bowiem postawy wyczekujące – przedstawiciele firm nie przewidują znaczących ruchów kadrowych – ani zatrudniania ani redukcji etatów.

Z uzyskanych wypowiedzi płynie konkluzja, że prowadzenie działalności gospodarczej utrudniają zarówno czynniki rynkowe jak i administracyjne (zbyt rozbudowana biurokracja), a pozytywne przykłady wsparcia uzyskanego ze strony instytucji publicznych występują rzadko. Z opinii przedstawicieli firm wynika, że dla większości z nich państwo (oraz różne jego agendy) nie dysponuje żadną interesującą ofertą (lub nie jest im ona znana) w zakresie wspierania działalności przedsiębiorczej. Generalnie firmy skoncentrowane są przede wszystkim na utrwalaniu swojego miejsca na rynku, współpraca oraz powiązania z innymi jednostkami gospodarczymi lub instytucjami publicznymi występuje w ograniczonym zakresie.

Jednym z najpoważniejszych problemów określających sytuację firm z terenu powiatu jest perspektywa ograniczania wydatków ponoszonych na rozwój firmy. Jedną z konsekwencji szczupłości zasobów finansowych, jakimi dysponuje większość z badanych przedsiębiorstw, jest niemalże całkowity brak rozwiązań innowacyjnych stosowanych w firmach.

Należy odnotować, że sytuacji przedsiębiorstw i ich perspektyw rozwojowych nie należy rozpatrywać jedynie w kontekście ekonomicznym. Planując działania, których celem jest

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

wsparcie rozwoju gospodarki, trzeba także uwzględniać zjawiska ze sfery społecznej. Wydaje się, że do kluczowych obszarów problemowych należą relacje przedsiębiorców z ich pracownikami a także instytucjami publicznymi oraz otoczenia biznesu. Wydaje się, że należy postulować działania, których efektem ma być zmiana sposobów myślenia, mentalności wielu spośród przedsiębiorców i przedstawicieli kadry zarządzającej – także w odniesieniu do praktycznej strony prowadzenia biznesu, zasad zarządzania, planowania strategicznego itd. Warto również odnotować, że przełamania wymagają antagonizmy występujące obecnie między grupami współtworzącymi sferę gospodarki (np. przedsiębiorcy-pracownicy, przedsiębiorcy-urzędnicy, przedsiębiorcy-banki).

Na podstawie przeprowadzonych badań można przedstawić następujące rekomendacje:

1) w poszczególnych grupach przedsiębiorstw, wyodrębnionych na podstawie liczby pracowników konieczne będzie zastosowanie odrębnych rozwiązań uwzględniających wewnętrzne zróżnicowanie sektora MŚP, szczególnie w odniesieniu do mikroprzedsiębiorstw, których jest najwięcej, a funkcjonują na zdecydowanie innych zasadach niż firmy małe i średnie;
2) usunięcia wymaga szereg barier instytucjonalnych i proceduralnych w procesie zakładania i prowadzenia działalności gospodarczej;
3) niezbędne jest prowadzenie wszechstronnej polityki informacyjnej (wewnętrznej i zewnętrznej) o podejmowanych przez instytucje publiczne działaniach, których celem jest wspieranie aktywności gospodarczej także poprzez gromadzenie i udostępnianie informacji o zewnętrznych możliwościach pozyskania środków finansowych na przedsięwzięcia o charakterze społecznym, gospodarczym, infrastrukturalnym (np. o pomocy finansowej w ramach środków europejskich, różnorodnych funduszy krajowych itp.);
4) ze względu na niski poziom innowacyjności badanych przedsiębiorstw, należy podjąć działania, których celem jest upowszechnienie tego zagadnienia np. poprzez organizowanie szkoleń z zakresu możliwości rozwoju poprzez innowacyjność (również poprzez wycieczki do innowacyjnych firm) oraz opracowanie, z uwzględnieniem podziału na branże, listy przykładów rozwiązań innowacyjnych łatwych do szybkiego praktycznego zastosowania – oferta oparta na zasadzie: zobacz i zastosuj.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Podsumowanie

Ocena sytuacji społeczno-gospodarczej podregionu szczecińskiego oraz poziomu przedsiębiorczości podmiotów działających na jego obszarze nie jest jednoznaczna. Pomimo, że podregion w wielu aspektach społeczno-gospodarczych przoduje w województwie zachodniopomorskim (np. w produkcji przemysłowej), nie osiągnął on jeszcze poziomu rozwoju gospodarczego, który odpowiadałby wszystkim dostępnym zasobom oraz jego potencjałowi. Przede wszystkim należy pamiętać o tym, iż podregion szczeciński nie jest obszarem jednolitym i zmiany koniunktury nie przebiegają we wszystkich powiatach z jednakowym nasileniem i w tym samym tempie. Na tle podregionu wyróżniają się takie powiaty, jak: m. Świnoujście i policki, a więc obszary, na terenie których położone są duże ośrodki miejskie, będące centrami rozwoju w społeczeństwach postindustrialnych. Rynek pracy dynamiczniej rozwija się w miastach, tam chętniej inwestują przedsiębiorcy, tam istnieje niezbędna dla rozwoju przedsiębiorczości infrastruktura techniczna i społeczna, tam też dostępna jest lepiej wykształcona siła robocza. W pozostałych powiatach tempo zmian nie było tak zadowalające.

Rozpatrując poziom nasycenia podregionu podmiotami gospodarczymi można określić, że jest on obszarem słabo rozwiniętym pod względem rozwoju przedsiębiorczości, bowiem biorąc pod uwagę liczby podmiotów ogółem, jak i przypadających na 1000 mieszkańców plasuje się on na przedostatnim miejscu w województwie, jedynie przed podregionem stargardzkim. Najwięcej podmiotów na analizowanym terenie zanotowano w powiatach goleniowskim i polickim. Warto tutaj także podkreślić, że we wszystkich powiatach zanotowano przyrost liczby podmiotów gospodarczych, w tym spółek handlowych. Sytuacja na rynku pracy znacząco poprawiła się w polickim i Świnoujściu. Pozytywne zmiany, tj. spadek stopy bezrobocia i liczby bezrobotnych oraz wzrost przeciętnych miesięcznych wynagrodzeń zanotowano we wszystkich powiatach, podczas gdy wskaźnik liczby pracujących na 1000 ludności nie podniósł się w gryfińskim, a odsetek bezrobotnych zamieszkujących tereny wiejskie zmniejszył się jedynie w powiecie goleniowskim. Przyrost produkcji sprzedanej przemysłu i nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach wystąpił we wszystkich powiatach. Wartość brutto środków trwałych nie zwiększyła się jedynie w powiecie kamieńskim.

Przeszkodą w rozwoju mogą okazać się niskie dochody i wydatki budżetów jednostek terytorialnych w powiatach: gryfińskim i goleniowskim. Pozytywnym zjawiskiem, dotyczącym całego obszaru, jest wzrostowa tendencja produktu krajowego brutto w podregionie, jak i wartości dodanej brutto, jednakże zauważalna jest nieco odmienna struktura tworzenia wartości dodanej brutto w porównaniu z województwem.

Z zebranych w trakcie badań danych wypływają następujące wnioski – ze względu na znaczące zróżnicowanie działalności prowadzonej w poszczególnych powiatach podregionu szczecińskiego trudno jest znaleźć jedną płaszczyznę, określająca specyfikę gospodarki podregionu. Należy raczej odnotować jej wewnętrzną różnorodność oraz unikalność warunków panujących w poszczególnych powiatach składających się na analizowany podregion. Owo zróżnicowanie oddaje także struktura przynależności przedsiębiorstw do poszczególnych sekcji PKD (rys. 1). Przede wszystkim należy zwrócić uwagę na pojawienie się w niektórych powiatach silnej reprezentacji firm operujących w ramach sekcji, która w niewielkim stopniu jest obecna w pozostałych jednostkach (np. H – Hotele i restauracje w gryfińskim i kamieńskim). Z drugiej strony ważne jest też „nasycenie" powiatu firmami prowadzącymi zróżnicowaną działalność, lub przeciwnie – z dominacją jednego, dwóch obszarów aktywności gospodarczej (np. G – Handel

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, motocykli oraz artykułów użytku osobistego i domowego oraz O – Działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna, pozostała w goleniowskim).

Rys. 1. Struktura działalności firm w powiatach podregionu szczecińskiego według sekcji PKD (dane w wartościach bezwzględnych)

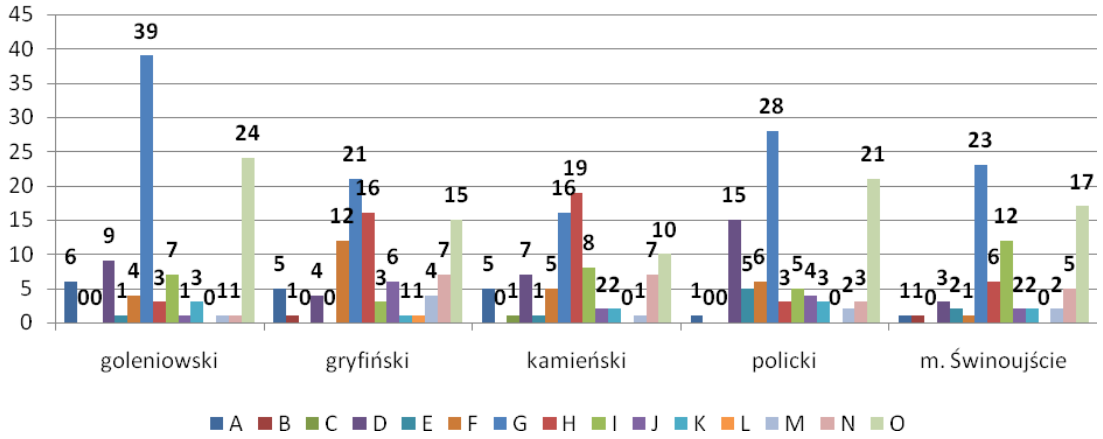

Źródło: *Badania własne.*

O dojrzałości lokalnej gospodarki pośrednio świadczy forma prawna jaką przybierają działające przedsiębiorstwa – obecność spółek traktowana jest jako symptom przechodzenia z etapu początkowego w rozwoju firm, do fazy stabilizacji oraz osiągnięcia przez przedsiębiorstwo wyższego poziomu rozwoju. Jak już wcześniej sygnalizowano, powiaty związane z ośrodkami miejskimi wyróżniają się na tle pozostałych, także w omawianym zestawieniu proporcja firm zarejestrowanych jako spółki, do prowadzących działalność jako osoby fizyczne, jest najkorzystniejsza w powiecie miejskim Świnoujście oraz powiecie polickim, należy wręcz zaakcentować, że w obydwóch powiatach działalność w formie spółki stanowi ok. 70% liczby firm zarejestrowanych jako osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą.

Rys. 2. Struktura firm w powiatach podregionu szczecińskiego według form prawnych działalności (dane w wartościach bezwzględnych)

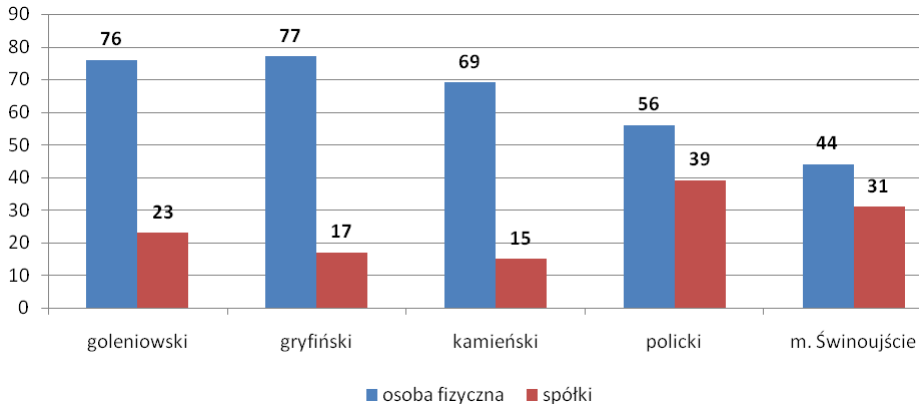

Źródło: *Badania własne.*

Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Prezentowane dane obrazują zróżnicowanie gospodarki podregionu, jednakże określenie specyfiki przede wszystkim ma na celu umożliwienie prowadzenia skutecznej i celowej interwencji, której celem ma być wzmocnienie systemu gospodarczego poszczególnych jednostek terytorialnych.

Regionalny Barometr Gospodarki

Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

IV. PODREGION STARGARDZKI

Wstęp

Podregion stargardzki usytuowany jest w centralnej części województwa zachodniopomorskiego. Graniczy on z podregionem koszalińskim, szczecińskim i m. Szczecin oraz Morzem Bałtyckim i województwem lubuskim. Ponadto położony na jego terenie powiat myśliborski jest usytuowany przy granicy polsko-niemieckiej. Powierzchnia podregionu w 2008 r. wynosiła 6,8 tys. km^2, co stanowiło 29,9% powierzchni województwa, a mieszkało w nim 375,1 tys. ludności tj. 22,2% ogółu ludności województwa. Plasuje to podregion stargardzki odpowiednio na 2 i 3 miejscu w województwie. W podziale administracyjnym na jednostki terytorialne w skład podregionu wchodzi:

- 6 powiatów ziemskich: choszczeński, gryficki, łobeski, myśliborski, pyrzycki i stargardzki;
- 38 gmin: 1 miejska, 20 miejsko-wiejskich oraz 17 wiejskich.

Funkcjonujące na terenie podregionu powiaty charakteryzują się znacznym zróżnicowaniem powierzchniowym. Wśród ogółu powiatów, najmniejszy obszarowo jest powiat pyrzycki, który stanowi 10,6% powierzchni podregionu. Natomiast największymi powiatami są choszczeński i stargardzki, które zajmują ponad 41% powierzchni podregionu.

Wskaźnik ruralizacji przestrzennej, wyrażający udział powierzchni obszarów wiejskich w ogólnej powierzchni podregionu, wynosił w 2008 r. 96,3% i tym samym uplasował podregion na pierwszym miejscu w województwie. Odpowiednio wskaźnik urbanizacji przestrzennej kształtował się na poziomie 3,7% i ulokował podregion na ostatnim miejscu.

Rozwój przedsiębiorczości regionów to jeden z warunków niezbędnych do zwiększania potencjału ekonomicznego poszczególnych obszarów. Nie bez powodu tworzenie warunków dla rozwoju konkurencyjności gospodarki i przedsiębiorczości zostało uznane za strategiczny cel rozwoju kraju. Rozwój przedsiębiorczości i pozyskiwanie inwestycji to także jeden z głównych celów wymienianych w strategiach rozwoju powiatów podregionu stargardzkiego.

Makroekonomiczne uwarunkowania rozwoju przedsiębiorczości na poziomie podregionu można zmierzyć poprzez analizę danych dotyczących produktu krajowego brutto czy struktury tworzenia wartości dodanej brutto. Produkt krajowy brutto (PKB) obrazuje końcowy rezultat działalności wszystkich podmiotów gospodarki narodowej. Jego wartość w 2006 r. dla podregionu stargardzkiego wyniosła 6660 mln zł i była większa niż w 2004 r. o 8,2% (średni przyrost w województwie to 12,6%). Wartość PKB *per capita* wyniosła 17722 zł, co stanowiło zaledwie 70,0% wielkości tego wskaźnika dla województwa. Rosnący wskaźnik PKB przypadający na 1 mieszkańca potwierdza systematyczny rozwój gospodarki podregionu.

W porównaniu z 2004 r. zanotowano w podregionie wzrost wartości dodanej brutto, odzwierciedlającej wartość produktów (wyrobów i usług) wytworzoną przez jednostki rynkowe i nierynkowe (pomniejszona o zużycie pośrednie poniesione w związku z jej wytworzeniem), o 7,0%. Wyniki analizy przesunięć udziałów (*shift-share*) pokazują poziom konkurencyjności podregionu w odniesieniu do województwa zachodniopomorskiego pod względem struktury tworzenia wartości dodanej brutto według grup sekcji PKD (przy założeniu podobnych tendencji zmian w tym obszarze). Wyniki analizy potwierdzają odmienną strukturę tworzenia wartości dodanej w podregionie i w województwie oraz wskazują na fakt, iż wzrost wartości dodanej brutto w podregionie uzależniony jest od stanu jego potencjału gospodarczego. Potencjał podregionu związany z tworzeniem wartości dodanej brutto jest wyższy w działalności związanej z: handlem i naprawami, hotelami i restauracjami, transportem, gospodarką magazynową

i łącznością, a także w pozostałej działalności usługowej i przemyśle. Okazuje się, że nowowytworzona wartość w podregionie niemalże we wszystkich (poza działalnością rolniczą) grupach sekcji PKD była wyższa niż w 2004 r., jednakże tendencje zmian są wolniejsze niż w województwie. Niekorzystna struktura tworzenia WDB w firmach funkcjonujących na terenie podregionu spowodowała ujemne przesuniecie względem województwa, wynikające głównie ze słabszego rozwoju działalności związanych z rolnictwem, pozostałą działalnością usługową i przemysłem. Poziom konkurencyjności obszaru (zmienna KO), odzwierciedlający różnice między wskaźnikiem wzrostu w podregionie w stosunku do województwa, jest niski. Na tle ogólnego poziomu rozwoju województwa poziom konkurencyjności pod względem struktury tworzenia wartości dodanej brutto podregionu stargardzkiego przedstawia się korzystnie – wskazuje na to dodatnia wartość przesunięcia całkowitego (PC), wynikająca z dodatnich przesunięć w analizowanych grupach działalności (za wyjątkiem rolnictwa, łowiectwa i leśnictwa oraz rybactwa).

Poszczególne powiaty podregionu stargardzkiego reprezentowane były przez zróżnicowaną liczbę firm, największy udział w próbie badawczej miały podmioty zlokalizowane w powiecie stargardzkim, a najmniejszy firmy z terenu powiatu pyrzyckiego

Rys. 1. Struktura próby w podregionie stargardzkim

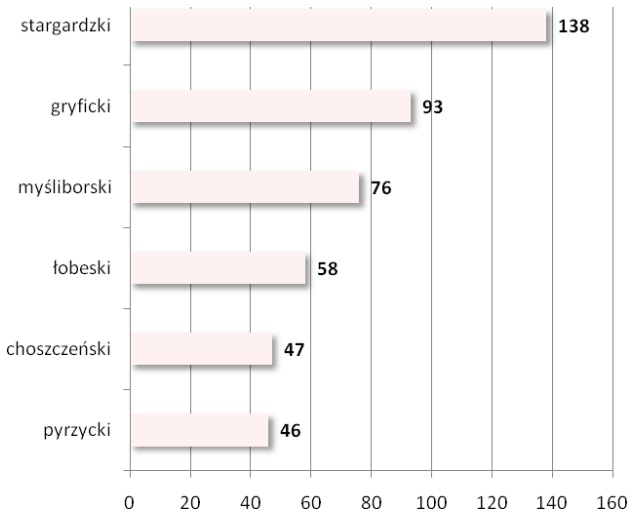

Źródło: *Badania własne.*

1. Powiat choszczeński

Wstęp

Podział terytorialny

Powiat choszczeński położony jest w południowej części województwa zachodniopomorskiego. Graniczy on z powiatami: drawskim, myśliborskim, pyrzyckim, stargardzkim i wałeckim oraz z województwem lubuskim. Powierzchnia powiatu choszczeńskiego w 2008 r. wynosiła 1328 km^2, co stanowiło 5,8% powierzchni województwa, a mieszkało w nim 50,0 tys. ludności tj. 2,9% ogółu ludności województwa. Plasuje to powiat choszczeński odpowiednio na 7 i 12 (razem z powiatami białogardzkim i świdwińskim) miejscu w województwie.

W skład powiatu wchodzi 6 gmin: miejsko-wiejskie – Choszczno, Drawno, Pełczyce i Recz oraz wiejskie Bierzwnik i Krzęcin. Wskaźnik ruralizacji przestrzennej, wyrażający udział powierzchni obszarów wiejskich w ogólnej powierzchni powiatu, wynosił w 2008 r. 97,0% i tym samym plasował powiat na 6 miejscu w województwie. Odpowiednio wskaźnik urbanizacji przestrzennej kształtował się na poziomie 3,0% i lokował powiat na 12 miejscu.

Na terenie powiatu znajdują się 232 miejscowości, w tym 228 miejscowości wiejskich i 4 miasta: Choszczno, Drawno, Pełczyce i Recz. Stolicą powiatu jest Choszczno. Największym atutem Ziemi Choszczeńskiej są jej naturalne walory przyrodnicze: duże kompleksy leśne, zróżnicowany krajobraz oraz malowniczo położone jeziora.[14]

Rys. 1. Granice administracyjne powiatu choszczeńskiego
Stan na 1.01.2009

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Struktura próby

Na badaną zbiorowość respondentów składali się przedstawiciele wyłonionych do badania przedsiębiorstw. Opisać ich można według zmiennych niezależnych takich jak: płeć, wiek, wykształcenie oraz stanowisko. Przyjęta metodologia badań powoduje, iż wartości cech przyjętych do opisu badanych osób odzwierciedla wartości tych cech w odniesieniu do

[14] *Strategia Rozwoju Powiatu Choszczeńskiego na lata 2007-2015* opracowana przez zespół ekspertów Instytutu Rozwoju Regionalnego w Szczecinie oraz zespół powołany przez starostę powiatowego. Załącznik nr 1 do Uchwały nr VI/60/2007 Rady Powiatu w Choszcznie z dnia 14 września 2007 r. w sprawie: przyjęcia Strategii Rozwoju Powiatu Choszczeńskiego na lata 2007-2015. Choszczno, 2007.

wszystkich przedsiębiorców. W badanej populacji nieco częściej reprezentowani są mężczyźni – 54,3% niż kobiety 45,7% badanych. Przebieg kolejnej zmiennej, wieku, wskazuje na przewagę wśród respondentów osób starszych, w wieku od 46 do 55 lat – 38,3%, kolejny przedział wiekowy to od 26 do 35 lat – 19,1%. Pozostałe kategorie wiekowe (oprócz najmniej licznej – powyżej 65 lat) reprezentowane są przez zbliżoną liczbę respondentów – ok. 10%. W odniesieniu do wykształcenia respondentów mamy do czynienia z przewagą osób posiadających wykształcenie średnie – 59,6%, kolejne kategorie to wykształcenie wyższe – 29,8%, zawodowe - 8,5% oraz podstawowe – 2,1%. Ostatnią zmienną jest stanowisko respondenta: właścicielami było 74,5% respondentów, pozostałe kategorie (główny księgowy, prezes/dyrektor, kadrowiec) uzyskały poniżej 5% wskazań, z wyjątkiem osób upoważnionych do rozmów – 10,6% respondentów.

Analiza sytuacji społeczno-gospodarczej

Potencjał demograficzny

Jednym z podstawowych, a zarazem jednym z najważniejszych uwarunkowań rozwoju danego obszaru jest stan ludności i jego zmiany, bowiem z punktu widzenia podaży zasobów pracy to właśnie wielkość i struktura populacji ludności, a zwłaszcza dynamika jej zmian, kreują sytuację na lokalnym rynku pracy.

W latach 2004-2008 liczba ludności powiatu choszczeńskiego zmalała o 1,0%. Według prognoz demograficznych GUS tendencja taka będzie utrzymywała się co najmniej do 2035 r. Bezpośrednią przyczyną tego zjawiska, obserwowaną już od kilku lat, jest malejący z roku na rok przyrost naturalny. Dodatkowym czynnikiem obniżającym dynamikę liczebności populacji jest ujemne saldo migracji, które w znaczny sposób pomniejsza wielkość zasobów pracy, a także potencjał rozrodczy ludności.

Powiat choszczeński należy do obszarów słabo zaludnionych, średni wskaźnik zaludnienia w 2008 r. wynosił 37 osób na km^2 (w województwie – 74) i od 2004 r. utrzymuje się on na podobnym poziomie.

W miastach powiatu choszczeńskiego w 2008 r. mieszkało 23,9 tys. osób, co przełożyło się na wielkość wskaźnika urbanizacji demograficznej, który osiągnął wartość 48,0% i był znacznie niższy od średniej dla województwa (68,8%). W świetle przytoczonych danych powiat choszczeński jawi się jako region słabo demograficznie zurbanizowany, co jest zjawiskiem niekorzystnym. Liczne obserwacje wskazują, że im większy jest stopień urbanizacji, tym lepsze perspektywy rozwojowe ma dany region, miasta są bowiem centrami rozwoju gospodarczego regionu i to one przyciągają potencjalnych inwestorów.

Tab. 1. Wybrane cechy demograficzne w powiecie choszczeńskim w latach 2004, 2006 i 2008

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2008
Ludność ogółem	50282	50020	49779
Wskaźnik urbanizacji demograficznej	47,6	47,8	48,0
Wskaźnik ruralizacji demograficznej	52,4	52,2	52,0
Gęstość zaludnienia na 1 km^2	38	38	37

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Szczególnie ważnym podziałem populacji jest struktura ludności według biologicznych grup wieku (0-14 lat, 15-64 lata oraz 65 lat i więcej). Podział ten pozwala wskazać stopień zaawansowania demograficznej starości ludności danego obszaru. W latach 2004-2008 zbiorowość dzieci w wieku 0-14 lat zmniejszyła się o 1,1 tys., a jej udział w ogólnej liczbie ludności zmniejszył się z 18,6% do 16,5%. W kolejnej grupie ludności, tj. w wieku 15-64 lata, nastąpił wzrost liczby ludności z 35,2 tys. do 35,8 tys. Natomiast udział tej grupy wzrósł z 70,1% do 71,9%. Liczebność populacji ostatniej grupy, czyli w wieku 65 lat i więcej, zwiększyła się o 1,2%, natomiast jej udział wzrósł z 11,4% do 11,6%. Tendencje takie obserwowane są powszechnie w całym kraju. Spowodowane są one ogólnie obserwowanym spadkiem urodzeń, jak również wydłużaniem się przeciętnego trwania życia ludności. Występujący wzrost liczby ludności w wieku 65 lat i więcej oraz stałe zwiększanie się jej udziału świadczą o nasilaniu się procesu starzenia demograficznego ludności.

Z kolei podział ludności według ekonomicznych grup wieku jest ściśle związany z wnioskami dla procesów podażowych rynku pracy. W powiecie choszczeńskim w 2008 r. odsetek ludności w wieku przedprodukcyjnym wynosił 20,9% (w województwie – 19,1%), w wieku produkcyjnym – 65,1% (w województwie – 65,9%), a w wieku poprodukcyjnym – 14,1% (w województwie – 15,0%). W latach 2004-2008 następował stopniowy wzrost udziału ludności w wieku produkcyjnym (o 1,9 pp.) i poprodukcyjnym (o 0,9 pp.), przy jednoczesnym zmniejszaniu się udziału ludności w wieku przedprodukcyjnym (o 2,7 pp.).

Ważną rolę w procesach demograficznych na danym terenie odgrywa ruch naturalny ludności. W 2008 r. w powiecie choszczeńskim urodziło się 581 dzieci, a więc o 9,2% więcej niż w 2004 r. Na 1000 ludności w 2008 r. przypadało 11,5 urodzeń żywych (w województwie – 10,8), podczas gdy w 2004 r. było to 10,4. Na wzrost liczby urodzeń od 2004 r. wpływ miało wejście w wiek rozrodczy roczników wyżu demograficznego.

W badanym okresie w powiecie choszczeńskim zanotowano wzrost umieralności o 3,3%. Wskaźnik liczby zgonów na 1000 ludności w 2008 r. wynosił 9,9 (w województwie – 9,7) wobec 9,5 w 2004 r. Powszechnie obserwowanym zjawiskiem są częstsze zgony mężczyzn niż kobiet. Odsetek zgonów mężczyzn w powiecie we wszystkich analizowanych latach przekraczał 50%.

Przyrost naturalny, mierzony różnicą między liczbą urodzeń żywych a zgonów, w powiecie choszczeńskim w 2008 r. był dodatni (79 osób) i w porównaniu do 2004 r. wzrósł. W przeliczeniu na 1000 ludności jego wartość w 2008 r. kształtowała się na poziomie 1,6 (w województwie – 1,1), a w 2004 r. 0,9.

Tab. 2. Ruch naturalny ludności w powiecie choszczeńskim w latach 2004, 2006 i 2008

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2008
Urodzenia żywe na 1000 ludności	10,4	10,8	11,5
Zgony ogółem na 1000 ludności	9,5	9,3	9,9
Przyrost naturalny na 1000 ludności	0,9	1,5	1,6

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Struktury demograficzne i społeczne ulegają dość zasadniczym zmianom w następstwie ruchu migracyjnego ludności. To właśnie migracje w perspektywie najbliższych lat będą miały znaczący wpływ na zmiany w liczbie i strukturze ludności. W powiecie choszczeńskim w 2008 r.

ogólne saldo migracji przyjęło wartość ujemną i wyniosło -148 osób, co było spowodowane odpływem ludności do innych powiatów województwa bądź kraju. Saldo migracji na 1000 ludności wyniosło w powiecie -3,0 osoby, podczas gdy w województwie -0,8.

Diagnoza rynku pracy

Działające w powiecie przedsiębiorstwa postrzegane są jako strategiczny partner rynku pracy – głównie ze względu na możliwości tworzenia nowych miejsc pracy, co przy istniejącym poziomie bezrobocia nie pozostaje bez znaczenia. Praca jest również tym aspektem aktywności społeczeństwa, który najsilniej wpływa na zmiany jakości życia oraz możliwości przekształceń gospodarki w pożądanym kierunku.

Dostępne informacje o liczbie osób pracujących pochodzą z różnych źródeł, co w pewnym stopniu utrudnia analizę rynku pracy. Najpełniejsze dane uzyskać można z narodowych spisów powszechnych. Ponieważ są one przeprowadzane na ogół co dziesięć lat, istnieje potrzeba wykorzystania w analizie rynku pracy bieżącej sprawozdawczości, mimo że nie obejmuje wszystkich kategorii pracujących i uwzględnia różne grupowania wewnątrz populacji.

W powiecie choszczeńskim w podmiotach zatrudniających więcej niż 9 osób (bez gospodarstw indywidualnych w rolnictwie oraz duchowieństwa, fundacji, stowarzyszeń i innych organizacji) pracowało w 2007 r. około 6,3 tys. osób, co oznacza wzrost w porównaniu z 2004 r. o 4,9%. W badanym okresie znacznie więcej wzrosła liczba pracujących mężczyzn (o 5,6%).

Na 1000 mieszkańców w 2007 r. przypadało zaledwie 126 pracujących w podmiotach zatrudniających powyżej 9 osób (przy średniej dla zachodniopomorskiego równej 193), co dało powiatowi dopiero 18 miejsce w województwie. Analiza wskaźnika pozwala zaobserwować przyrost jego wartości w porównaniu z 2004 r. (jednakże niższy niż w województwie).

Tab. 3. Pracujący i wynagrodzenia w powiecie choszczeńskim w latach 2004, 2006 i 2007

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2007	2004=100
Pracujący w głównym miejscu pracy	5974	6163	6264	104,9
mężczyźni	2790	2887	2945	105,6
kobiety	3184	3276	3319	104,2
Pracujący łącznie z rolnictwem indywidualnym	7881	8070	8171	103,7
w % sektor rolniczy	33,5	34,4	34,2	102,2
przemysłowy	21,1	21,0	20,8	98,4
usługowy	45,4	44,6	45,0	99,1
Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w zł	1874,45	2027,08	2228,60	118,9

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Badanie, którym objęci są również pracujący w rolnictwie indywidualnym (lecz nadal bez uwzględnienia podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób) pokazało, iż w choszczeńskim w 2007 r. pracowało 8,2 tys. osób. Struktura zatrudnienia według sektorów ekonomicznych ukazuje, iż 34,2% pracujących zajmowało się działalnością rolniczą (podczas gdy średni odsetek w województwie to 11,8%), 20,8% – przemysłową i 45,0% – usługową. Od 2004 r. wzrosło nieznacznie zatrudnienie w sektorze rolniczym, kosztem usługowego (w mniejszym stopniu) i przemysłowego (większy spadek).

Pozytywnym zjawiskiem zauważalnym w powiecie jest przyrost przeciętnych miesięcznych wynagrodzeń brutto (w podmiotach zatrudniających powyżej 9 osób). W 2007 r. kwota przeciętnej płacy wyniosła w choszczeńskim 2228,60 zł i było to więcej niż w 2004 r. o 18,9% (w województwie – o 17,7%). Średnie wynagrodzenie w powiecie było jednak niższe od przeciętnego w województwie (o ok. 387 zł). Pod względem poziomu płac powiat objął 12 lokatę.

W choszczeńskim, podobnie jak w innych powiatach, problem bezrobocia na rynku pracy jest poważnym zjawiskiem społecznym oraz ekonomicznym. W 2008 r. bez pracy pozostawało 3257 osób (w tym kobiety stanowiły 55,4%). Od początku badanego okresu liczba bezrobotnych spadła o 47,1% (w województwie o 54,8%), przy czym spadek ten w większym stopniu dotyczył mężczyzn. Na wsi zamieszkiwało 62,1% bezrobotnych i zauważyć można tendencję pogłębiania się bezrobocia na wsi – odsetek osób nie posiadających pracy zamieszkujących tereny wiejskie był większy niż w 2004 r.

Stopa bezrobocia rejestrowanego w powiecie w 2008 r. wyniosła 22,4% (przy średniej wojewódzkiej równej 13,4%) i uplasowała choszczeński na 12 miejscu w zachodniopomorskim. W porównaniu z 2004 r. można zauważyć jej spadek.

Od początku badanego okresu zmniejszył się odsetek bezrobotnych bez prawa do zasiłku (o 6,8 pp., podczas gdy w województwie o 5,0 pp.), jednakże udział tej grupy w bezrobotnych ogółem nadal jest niepokojąco duży – w 2008 r. wynosił 77,3% (w województwie 79,2%). W porównaniu z 2004 r. zanotowano wzrost odsetka osób bez pracy w wieku 55 lat i więcej (o 5,6 pp.) oraz 45-54 lata, a spadek w pozostałych grupach wiekowych (największy dla bezrobotnych w wieku poniżej 25 roku życia). Wzrósł także udział bezrobotnych z wykształceniem średnim ogólnokształcącym, wyższym, a także gimnazjalnym i niższym, a spadł udział osób posiadających wykształcenie zasadnicze zawodowe, policealne i średnie zawodowe.

Sytuacja na rynku pracy kształtuje się pod wpływem relacji podaży pracy (liczby ludności zainteresowanej i gotowej wykonywać pracę) i popytu na pracę – określonej liczby miejsc pracy, którą oferuje gospodarka w danych warunkach społeczno-ekonomicznych. Niedopasowanie ilościowe bądź strukturalne (jakościowe) popytu i podaży powoduje trudności na rynku pracy (bezrobocie lub niewykorzystane miejsca pracy). Z tego względu szczególnie pożądana jest analiza porównawcza obu kategorii. Niezwykle użyteczne staje się porównanie struktury zawodowej osób bezrobotnych i ofert pracy zgłaszanych do powiatowych urzędów pracy. To prowadzi do ustalenia zawodów deficytowych i nadwyżkowych na terenie danego rynku pracy.

Zawodami deficytowymi w 2008 r. wyodrębnionymi według dużych grup zawodów były w powiecie choszczeńskim te z grup: robotnicy pomocniczy w rolnictwie, pracownicy obsługi biurowej, pracownicy obrotu pieniężnego i obsługi klientów, pracownicy przy pracach prostych w handlu i usługach oraz kierownicy wielkich organizacji. Równowaga wystąpiła jedynie w grupie nauczycieli praktycznej nauki zawodu i instruktorów. Najwyższą nadwyżkę zanotowano w przypadku takich grup, jak: rolnicy i rybacy pracujący na własne potrzeby, pozostali specjaliści oraz średni personel techniczny. W porównaniu z 2004 r. ogólny wskaźnik intensywności nadwyżki niemalże nie uległ zmianie (minimalny wzrost), co oznacza niezmienioną sytuację bezrobotnych na rynku pracy.

Przedsiębiorczość

O sile gospodarki danego regionu i jego potencjale decyduje ilość i struktura efektywnie działających podmiotów gospodarczych. W powiecie choszczeńskim w 2008 r. w rejestrze

REGON zarejestrowanych było 3,9 tys. podmiotów gospodarki narodowej, które stanowiły zaledwie 1,8% ogółu podmiotów w województwie. W porównaniu do 2004 r. ich liczba na tym obszarze wzrosła o 14,2%, podczas gdy w województwie o 5,5%. Spośród ogółu podmiotów funkcjonujących na terenie powiatu w 2008 r. ponad 95% należało do sektora prywatnego.

Rozpatrując konkurencyjność powiatu choszczeńskiego pod względem nasycenia przedsiębiorczością, można zauważyć, że plasuje się on na ostatnim miejscu w województwie. Średnio na 1000 mieszkańców przypadało na tym terenie 77,4 podmiotów, podczas gdy w województwie 125,9. Można więc stwierdzić, że powiat choszczeński, jest bardzo słabo rozwiniętym pod względem przedsiębiorczości.

Tab. 4. Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON w powiecie choszczeńskim w latach 2004, 2006 i 2008

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2008
Podmioty ogółem	3373	3610	3853
na 1000 ludności	69,8	74,7	79,8
w % sektor: rolniczy	6,2	6,5	6,9
przemysłowy	20,6	21,5	24,1
usługowy	73,3	72,0	69,1

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Przeprowadzona analiza struktury podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON według liczby pracujących wskazuje na dominację podmiotów mikro, tj. zatrudniających do 9 osób, które w 2008 r. stanowiły ponad 94% ogółu jednostek funkcjonujących na terenie powiatu. Podmioty małe, o liczbie zatrudnionych od 10 do 49 osób stanowiły 4,7%, a podmioty średnie 0,9%. Struktura podmiotów gospodarki narodowej według klas wielkości w powiecie była typowa dla całego województwa. W porównaniu do 2004 r. w powiecie zanotowano wzrost liczby podmiotów we wszystkich wymienionych grupach.

Analizując podmioty gospodarki narodowej według form prawnych odnotowano, że w 2008 r. w strukturze podmiotów gospodarczych funkcjonujących na terenie powiatu najliczniejszą grupę reprezentowały osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, które stanowiły 75,3%, w następnej kolejności znalazły się spółki handlowe – 4,7%, stowarzyszenia i organizacje społeczne – 3,7%, spółdzielnie – 1,0% oraz fundacje – 0,1%.

Duże znaczenie z punktu widzenia rozwoju gospodarczego danego obszaru ma udział spółek handlowych, które posiadają formę organizacyjno-prawną najbardziej dostosowaną do prowadzenia działalności na większą skalę, a wskaźnik nasycenia tymi spółkami na 10000 mieszkańców odzwierciedla poziom stabilności gospodarczej danego terenu. W 2008 r. na 10000 mieszkańców powiatu przypadało 36,8 spółek handlowych, co plasowało powiat na 14 miejscu w województwie razem z powiatem wałeckim. Ich liczba w porównaniu do 2004 r. wzrosła o 16,6%. Z kolei poziom nasycenia obszaru spółkami z udziałem kapitału zagranicznego świadczy o korzystnym lub niekorzystnym klimacie dla inwestorów i warunkach inwestowania. Według stanu na dzień 31.12.2008 r. na terenie powiatu funkcjonowały 72 takie spółki, co w przeliczeniu na 10000 mieszkańców dało 14,5 jednostki. Spółki z udziałem kapitału zagranicznego stanowiły 39,3% ogółu spółek handlowych w powiecie, a ich liczba w porównaniu do 2004 r. wzrosła o 16,1%.

Analizując strukturę podmiotów gospodarki narodowej według sektorów ekonomicznych zaobserwowano, że w 2008 r. w powiecie choszczeńskim najwięcej jednostek prowadziło działalność w sektorze usługowym, tj. 2,7 tys. co stanowiło 69,1% wszystkich zarejestrowanych podmiotów na tym terenie. Tak duży udział podmiotów sektora usługowego jest cechą charakterystyczną dla całego kraju, bowiem sektor ten uznawany jest za główną sferę współczesnej gospodarki. Usługi o charakterze rynkowym świadczyło 59,2% ogółu podmiotów w powiecie, a o charakterze nierynkowym 9,9%. Udział podmiotów zarejestrowanych w sektorze przemysłowym wyniósł ponad 24%. Duży udział przemysłu jest zjawiskiem pozytywnym, gdyż firmy zajmujące się działalnością produkcyjną zatrudniają średnio znacznie więcej osób niż firmy w innych sektorach. Praktyka gospodarcza ponadto wskazuje, że jedno miejsce w sferze produkcji uruchamia kolejne miejsca pracy w handlu i usługach. Natomiast liczba podmiotów zarejestrowanych w sektorze rolniczym wyniosła 0,3 tys., co stanowiło 6,9% ogółu podmiotów w powiecie. Wydaje się to być zjawiskiem korzystnym z punktu widzenia rozwoju gospodarczego powiatu, bowiem im większe jest uzależnienie regionalnej gospodarki od rolnictwa tym szanse na szybki awans cywilizacyjny są mniejsze.

Biorąc pod uwagę liczbę podmiotów według sekcji Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD) należy stwierdzić, że ponad 55% firm funkcjonujących na omawianym terenie w 2008 r. należało do trzech sekcji: handel i naprawy, obsługa nieruchomości i firm oraz budownictwo.

Dane statystyczne obrazujące dynamikę powstawania i zamykania już istniejących firm często są uznawane, oprócz dynamiki wzrostu PKB, jako główne informacje o kondycji gospodarki. Wskaźnik dynamiki liczby nowych podmiotów zarejestrowanych w kolejnych latach traktuje się bowiem jako swego rodzaju „barometr" charakteryzujący stan koniunktury gospodarczej. W 2008 r. na terenie powiatu choszczeńskiego w rejestrze REGON zarejestrowano 478 nowych podmiotów, co dało 9,9 jednostek nowo zarejestrowanych na 1000 ludności (w województwie – 11,1). Porównując strukturę branżową według sekcji PKD, stwierdzono, iż najwięcej firm wpisano do rejestru w sekcjach: budownictwo – 27,4% oraz handel i naprawy – 24,1%, co jest trendem powszechnie obserwowanym w ostatnich latach w całym kraju.

W 2008 r. z rejestru REGON wykreślono w powiecie choszczeńskim 355 firm. Na 1000 osób wynosiło to 7,4 jednostek (w województwie – 9,6). Biorąc pod uwagę sekcje PKD zanotowano, iż w sekcjach: handel i naprawy, obsługa nieruchomości i firm, budownictwo oraz przetwórstwo przemysłowe notuje się największą liczbę jednostek wyrejestrowujących się. Należy jednak podkreślić, że w okresie tym więcej jednostek zostało zarejestrowanych niż wykreślonych.

Tab. 5. Podmioty gospodarki narodowej nowo zarejestrowane i wyrejestrowane z rejestru REGON w powiecie choszczeńskim w latach 2004, 2006 i 2008

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2008
Podmioty nowo zarejestrowane ogółem	322	496	478
na 1000 ludności	6,7	10,3	9,9
Podmioty wyrejestrowane ogółem	273	340	355
na 1000 ludności	5,6	7,0	7,4

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Za pomocą analizy przesunięć udziałów (*shift-share*) określić można poziom konkurencyjności powiatu choszczeńskiego w odniesieniu do województwa zachodniopomorskiego pod względem liczby podmiotów gospodarki narodowej według sekcji PKD. Przy założeniu, że powiat rozwija się na takim samym lub podobnym poziomie jak województwo, otrzymano wysoki oczekiwany wzrost zmiennej PO (potencjału obszaru powiatu). Składowa SP informująca o wielkości zmian w stosunku do województwa pokazuje, iż występujące w powiecie trendy zmian liczby podmiotów gospodarczych są wolniejsze niż w województwie, zwłaszcza w sekcji handel i naprawy (G). Poziom konkurencyjności obszaru (KO), odzwierciedlający różnice między wskaźnikiem wzrostu w powiecie w stosunku do województwa jest wysoki, a dodatnia jego wartość wskazuje na wysoką konkurencyjność powiatu. Ogólne przesunięcie (PC) jest dodatnie, co świadczy o pozytywnych tendencjach w powiecie, na tle ogólnego poziomu rozwoju województwa.

Produkcja sprzedana przemysłu

Stopień uprzemysłowienia powiatu można określić między innymi poprzez obserwację produkcji sprzedanej przemysłu. W choszczeńskim w 2007 r. osiągnęła ona wartość 105,1 mln zł i stanowiła zaledwie 0,5% produkcji sprzedanej całego województwa.

Produkcja sprzedana przemysłu na 1 mieszkańca w choszczeńskim była w 2007 r. równa jedynie 2107 zł (przy średniej dla województwa 13447 zł), co ulokowało powiat na 19 miejscu w zachodniopomorskim. Przodującymi w działalności przemysłowej obszarami były powiaty: goleniowski, policki i szczecinecki.

Inwestycje i środki trwałe

Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach umożliwiają utrzymanie produkcji na dotychczasowym poziomie, a także jej wzrost. Zwiększanie się poziomu nakładów może więc świadczyć o zwiększaniu zdolności produkcyjnych firm oraz ich rozwoju, co w dłuższym okresie zapewnić może korzyści dla całej gospodarki regionu.

Nakłady finansowe lub rzeczowe, których celem jest stworzenie nowych środków trwałych lub ulepszenie (przebudowa, rozbudowa, rekonstrukcja lub modernizacja) istniejących obiektów majątku trwałego, a także nakłady na tzw. pierwsze wyposażenie w firmach zatrudniających powyżej 9 osób w choszczeńskim wyniosły w 2007 r. 28,3 mln zł i były wyższe od tych poniesionych w 2004 r. o 89,9%.

Najwyższe nakłady poniesiono w sektorze rolniczym, a następnie w przemysłowym i usługowym. Od 2004 r. nakłady ponoszone w rolnictwie wzrosły w dużym stopniu, w sektorze przemysłowym nieco mniej, natomiast w usługach zmniejszyły się. Wielkość nakładów inwestycyjnych w przeliczeniu na 1 mieszkańca, równa 568 zł, była dużo niższa niż przeciętna w województwie i uplasowała choszczeński na ostatnim miejscu pośród pozostałych powiatów.

Wartość nakładów poniesionych na zakup lub wytworzenie środków trwałych (czyli wartość początkowa, brutto) w 2007 r. wyniosła w powiecie 345,4 mln zł i była wyższa niż w 2004 r. o 8,5%. Najwyższą wartość brutto środków trwałych zanotowano w sektorze przemysłowym, a następnie w usługowym (w tym głównie w usługach rynkowych) i rolniczym. W porównaniu z 2004 r. nakłady na środki trwałe w sektorze przemysłowym wzrosły, natomiast w rolnictwie i usługach uległy zmniejszeniu. Pod względem poziomu wartości brutto środków trwałych na 1 mieszkańca w 2007 r. choszczeński objął 21, ostatnią lokatę w województwie.

Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28
Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Tab. 6. Nakłady inwestycyjne i wartość brutto środków trwałych w przedsiębiorstwach w powiecie choszczeńskim w latach 2004, 2006 i 2007

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2007	2004=100
Nakłady inwestycyjne w mln zł	14,9	23,5	28,3	189,9
w % sektor: rolniczy	23,5	39,5	42,8	182,1
przemysłowy	39,6	36,6	41,3	104,3
usługi rynkowe	34,2	19,6	8,5	24,9
usługi nierynkowe	2,7	4,3	7,4	274,1
na 1 mieszkańca w zł	295	470	568	192,5
Wartość brutto środków trwałych w mln zł	318,2	324,3	345,4	108,5
w % sektor: rolniczy	26,8	24,7	25,0	93,3
przemysłowy	42,4	47,2	49,4	116,5
usługi rynkowe	27,8	24,1	21,3	76,6
usługi nierynkowe	3,0	4,0	4,3	143,3
na 1 mieszkańca w zł	6327	6483	6932	109,6

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Budżety jednostek samorządu terytorialnego

Możliwości dofinansowywania działań w powiecie mogą być określone poprzez analizę wielkości dochodów, a zwłaszcza wydatków budżetów jednostek samorządu terytorialnego (zarówno powiatu, jak i gmin wchodzących w jego skład).

W 2008 r. powiat choszczeński otrzymał na realizację swoich zadań 38,6 mln zł (o 42,6% więcej niż na początku badanego okresu). W przeliczeniu na 1 mieszkańca było to 775,93 zł – 15 lokata wśród powiatów ziemskich. Wydatki wyniosły 39,5 mln zł, z czego wydatki majątkowe inwestycyjne stanowiły jedynie 4,4% (najniższy odsetek wśród pozostałych powiatów). Dynamika wzrostu wydatków (w porównaniu z 2004 r.) była w powiecie wyższa niż dochodów. Wysokość wydatków w przeliczeniu na 1 mieszkańca uplasowała powiat na 14 miejscu wśród powiatów ziemskich.

Tab. 7. Dochody i wydatki budżetu powiatu i budżetów gmin wchodzących w skład powiatu choszczeńskiego w latach 2004, 2006 i 2008 w zł

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2008	2004=100
Dochody budżetu powiatu	27091263,00	31196163,16	38637211,47	142,6
na 1 mieszkańca	538,47	623,10	775,93	144,1
Wydatki budżetu powiatu	26194324,00	32505951,89	39534948,09	150,9
na 1 mieszkańca	520,64	649,26	793,95	152,5
Dochody budżetów gmin	79941675,00	101580416,06	124276544,81	155,5
na 1 mieszkańca	1588,92	2028,93	2495,76	157,1
Wydatki budżetów gmin	85581724,00	103073905,06	136314110,65	159,3
na 1 mieszkańca	1701,02	2058,76	2737,51	160,9

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Budżety gmin wchodzących w skład powiatu choszczeńskiego w 2008 r. uzyskały łącznie dochody równe 124,3 mln zł, a kwota dochodów na 1 mieszkańca uplasowała powiat na 14 miejscu w województwie wśród powiatów ziemskich. Gminy wydały 136,3 mln zł, w tym wydatki majątkowe inwestycyjne stanowiły średnio 20,9% ogółu wydatków budżetów tych jednostek terytorialnych. W porównaniu z 2004 r. wydatki gmin wzrosły szybciej niż ich dochody.

Wyniki badań własnych

A. Stan i struktura aktywności gospodarczej badanych przedsiębiorstw

Przedsiębiorcy i ich firmy – charakterystyka prowadzonej działalności

Liczba rejestrowanych podmiotów gospodarczych w powiecie choszczeńskim dynamicznie wzrosła po 1989 roku, w latach 1989-2001 działalność rozpoczęło ponad 50% przedsiębiorstw spośród obecnych nadal na rynku (rys. 2). W kolejnym okresie (lata 2002-2004) zauważalny jest wyraźny spadek liczby nowo rejestrowanych firm, powstało wówczas jedynie 14,9% przedsiębiorstw, natomiast w ciągu ostatnich pięciu lat (okres 2005-2009) liczba nowo rejestrowanych firm znowu ma trend rosnący – działalność rozpoczęło 23,4% przedsiębiorstw. Prezentowane dane dotyczą firm, które nadal funkcjonują na rynku, nie obrazują jednak bezwzględnego przyrostu liczby przedsiębiorstw – wiadomo bowiem, że w tym samym czasie określona liczba firm została zlikwidowana. Zasadniczo należy zauważyć, że obecnie funkcjonujące w powiecie firmy, to przede wszystkim przedsięwzięcia, które posiadają już pewne doświadczenia a swoją działalność rozpoczynały w momencie wprowadzenia gospodarki rynkowej.

Rys. 2. Rok powstania firmy

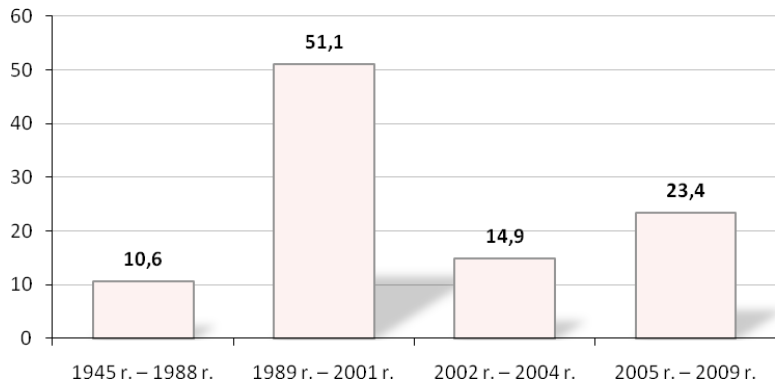

Źródło: *Badania własne.*

Następną zmienną opisującą firmy powiatu choszczeńskiego jest wielkość przedsiębiorstw, w tym zakresie zdecydowanie przeważają mikro-przedsiębiorstwa zatrudniające do 9 pracowników, stanowiąc 74,5% wszystkich badanych przedsiębiorstw, kolejne są firmy małe – 14,9% oraz średnie – 10,6%, w zestawieniu brak przedsiębiorstw z załogą powyżej 249 zatrudnionych, określanych jako duże.

Ze względu na formę działalności w omawianym powiecie dominują przedsiębiorstwa jednoosobowe – 83,0%, pozostałe 17,0% przedsiębiorstw to spółki, (z których spółki z ograniczoną odpowiedzialnością i spółki jawne stanowiły po 6,4% a spółki cywilne 4,3%). Tak znaczna dominacja jednoosobowych podmiotów gospodarczych może wskazywać tendencję zmian zachodzących na lokalnym rynku pracy – odchodzenie od zatrudniania na etat, w stronę samozatrudniania. Podejmowanie działalności przez osoby fizyczne i nie mające prawnej osobowości podmioty gospodarcze umożliwia stosunkowo szybkie dostosowywanie się do zmiennych realiów lokalnego i regionalnego rynku, wymaga relatywnie niskich nakładów na rozpoczęcie działalności oraz pozwala, aby osiągany zysk w całości należał do właściciela, przy ponoszeniu całkowitej odpowiedzialności za funkcjonowanie przedsiębiorstwa.

Struktura podmiotów gospodarczych, zgodna z klasyfikacją PKD (Polska Klasyfikacja Działalności), wyraźnie ukazuje (charakterystyczną dla całego kraju tendencję) dominację przedsiębiorstw o charakterze usługowym. Jednakże najliczniej reprezentowana jest działalność handlowa różnego typu, pozostałe typy aktywności gospodarczej występują zdecydowanie rzadziej. Szczegółowy ranking reprezentowanych w powiecie branż według sekcji PKD przedstawia się następująco:

- Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, motocykli oraz artykułów użytku osobistego i domowego – 36,2%,
- Działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna, pozostała – 19,1%,
- Przetwórstwo przemysłowe – 17,0%,
- Rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo – 8,5%,
- Budownictwo – 4,3%,
- Transport, gospodarka magazynowa i łączność – 4,3%,
- Pośrednictwo finansowe – 4,3%,
- Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, wodę – 2,1%,
- Hotele i restauracje – 2,1%,
- Ochrona zdrowia i pomoc społeczna – 2,1%.

Poziom i struktura zatrudnienia – ruch kadr

Czynnikiem, który buduje pozycję firmy są pracownicy w niej zatrudnieni, a do kluczowych zagadnień w tej kwestii należy wykształcenie kadry. Wykształcenie pracowników jest istotną zmienną w kontekście opisu przedsiębiorstw. To właśnie ono, obok nabytych umiejętności i doświadczeń zawodowych stwarza pole racjonalnego i efektywnego funkcjonowania firm, zwiększając ich szanse rynkowe, w efekcie warunkując sukces rynkowy.

Struktura zatrudnienia ze względu na poziom wykształcenia w badanych firmach powiatu choszczeńskiego przedstawia się następująco: 43,1% stanowią firmy zatrudniające osoby z wykształceniem średnim, 25,5% z wykształceniem wyższym, 23,5% z wykształceniem zawodowym, a 3,9% firm zatrudnia osoby z wykształceniem podstawowym.

Istotnym dla charakterystyki przedsiębiorstw jest wskaźnik ruchu kadr. Jest to proces wielokierunkowy, najistotniejsze jego elementy (obok przemieszczania pracowników w pionie i poziomie), to przyjęcia, odejścia i zwolnienia. W odniesieniu do 2008 roku firmy powiatu choszczeńskiego zmniejszyły zatrudnienie w 6,4% przypadków, a w 12,8% zatrudnienie zostało zwiększone, jednak w zdecydowanej grupie przedsiębiorstw – 80,9% nie odnotowano ruchu kadr. Głównymi przyczynami zmniejszenia liczby pracowników (w tych przedsiębiorstwach gdzie dochodziło do zmian) były:

- kwestie zewnętrzne:
  - problem ze zbyciem produktów i usług – 50,0%,
  - nieopłacalność produkcji i sprzedaży – 25,0%,
- kwestie wewnętrzne:
  - przejście na emeryturę lub rentę – 25,0%.

Z kolei wzrost zatrudnienia w firmie spowodowany był przede wszystkim zwiększeniem popytu na produkty i usługi – 42,9% oraz rozszerzeniem działalności przedsiębiorstwa – 28,6%.

Zestawione dane wyraźnie wskazują, iż podejście do zatrudnienia w firmach jest elastyczne, kiedy jest konieczność firmy tną koszty redukując zatrudnienie, oprócz tego w omawianym powiecie widzimy naturalne czynniki tłumaczące ruch kadr w firmach (emerytura, zwolnienia na własną prośbę).

Deklarowana dynamika w zakresie zatrudnienia w odniesieniu do 3 miesięcy oraz 12 najbliższych miesięcy jest zadawalająca, znikomy odsetek respondentów 2,1% i 0% zapowiada zmniejszenie poziomu zatrudnienia. Co więcej respondenci (w obu odcinkach czasu) deklarują utrzymanie zatrudnienia na stałym poziomie w odniesieniu do 3 miesięcy jest to 78,7%, w odniesieniu do 12 miesięcy niewiele mniej – bo 72,3%. Z kolei prognozy na temat wzrostu zatrudnienia są zróżnicowane – o ile w kontekście 3 najbliższych miesięcy 12,8% respondentów szacuje zwiększenie poziomu zatrudnienia, o tyle w odniesieniu do kolejnych 12 miesięcy liczba wskazań spada o połowę – 6,4% deklaruje wzrost zatrudnienia. Znacząca grupa osób, nie potrafiła sprecyzować swoich oczekiwań, szczególnie w dłuższej perspektywie czasowej (21,3% w przypadku 12 miesięcy).

Rys. 3. Planowane zmiany w zatrudnieniu

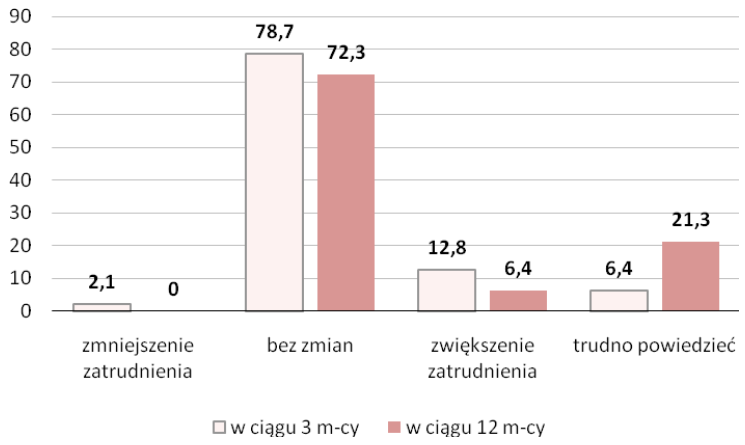

Źródło: *Badania własne.*

Perspektywy rozwijania działalności poprzez zwiększenie zatrudnienia są zróżnicowane w zależności od sekcji PKD, w której operuje przedsiębiorca. W perspektywie trzymiesięcznej plany dotyczące zmian w zatrudnieniu są następujące: jego zmniejszenie przewidywane jest tylko w ramach sekcji D – Przetwórstwo przemysłowe. Zdecydowanie dominują postawy wyczekujące, których przejawem są deklaracje, że zatrudnienie nie ulegnie zmianie raz trudno powiedzieć. Należy jednakże odnotować, że w stosunku do oczekujących redukcji zatrudnienia, w przewadze – choć proporcjonalnie do liczebności próby, nie jest ich wiele – są firmy, które

oceniają, że nastąpi jego wzrost. Firmy oczekujące zwiększenia liczby pracowników, należą do sekcji G – Handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodów, motocykli oraz artykułów użytku osobistego i domowego oraz I - Transport, gospodarka magazynowa i łączność. Pewne ożywienie spodziewane jest także w sekcji F - Budownictwo oraz J - Pośrednictwo finansowe.

Rys. 4. Planowane zmiany w zatrudnieniu w perspektywie najbliższych trzech miesięcy z uwzględnieniem sekcji PKD (dane w wartościach bezwzględnych)

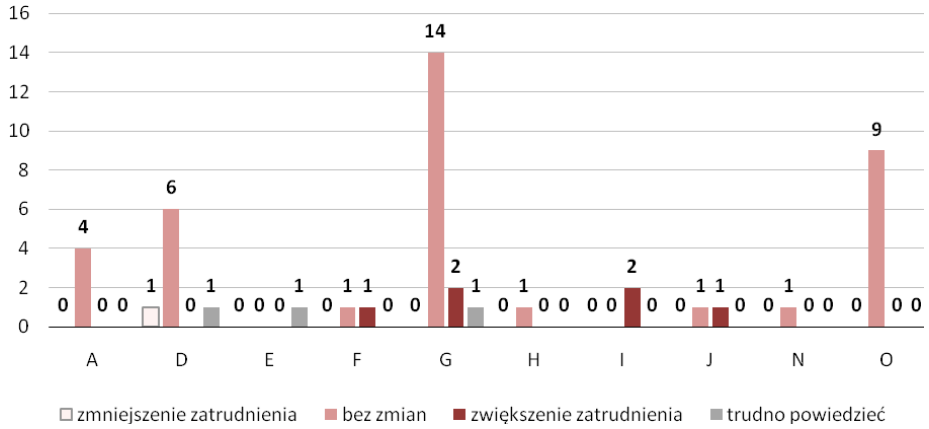

Źródło: *Badania własne.*

Proces naboru i zatrudnianie nowych pracowników jest istotnym elementem warunkującym efektywne funkcjonowanie przedsiębiorstw. W odniesieniu do powiatu choszczeńskiego największym wskaźnikiem zapotrzebowania cieszą się operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń – 33,3%; a następnie wyżsi urzędnicy i kierownicy; specjaliści nauk fizycznych, matematycznych i technicznych; pracownicy usług osobistych i sprzedawcy; operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń; pracownicy przy pracach prostych po 16,7% wskazań.

Rozkład wskazań na poszczególne typy wykształcenia wymaganego od potencjalnych pracowników wygląda następująco: wykształcenie wyższe – kierunkowe zgodne z profilem działalności firmy; zasadnicze zawodowe zgodne z profilem działalności firmy, kursy kwalifikacyjne do pracy oraz uprawnienia do prowadzenia pojazdów kat. B – 16,7%, pozostałe cechy: wykształcenie średnie techniczne – zgodne z profilem działalności firmy; uprawnienia do prowadzenia pojazdów kat. C, E; staż pracy w danym kierunku zawodowym; zdolności budowlane uzyskały po jednym wyborze, co sanowi 8,3% wskazań na każdą z kategorii.

W odniesieniu do powiatu choszczeńskiego analizie podlegał proces rekrutacji zewnętrznej. Poszukujące pracowników firmy omawianego powiatu korzystają przede wszystkim z pośrednictwa urzędu pracy – 32,8% oraz ogłoszeń w prasie – 10,9% Uzyskano również po 7,8% wskazań dla odpowiedzi, iż zainteresowane pracą osoby same przychodzą do firmy, bądź są rekomendowane przez inne osoby.

Potencjał rozwojowy firm – system wynagradzania, podnoszenie kwalifikacji, stan wyposażenia

Jednym z ważniejszych parametrów charakteryzujących potencjał rozwojowy firm jest poziom wynagrodzeń, niestety jest to zmienna tzw. wrażliwa, trudno poddająca się analizie – zwykle bowiem nie wszyscy respondenci są skłonni rozmawiać o tego typu zagadnieniach. W odniesieniu do powiatu choszczeńskiego ponad 20% respondentów odmówiło odpowiedzi. Z otrzymanych deklaracji wynika, iż wynagrodzenia w trakcie minionego, jak i obecnego roku miały zróżnicowany poziom dynamiki. O ile w 2008 roku w 25,5% przypadków wynagrodzenia pracowników zostały zwiększone, o tyle w 2009 było tak w 4,3% przypadków. Zdecydowanie pozytywnym faktem, w kontekście globalnej dekoniunktury, jest deklaracja o pozostawieniu poziomu wynagrodzeń bez zmian; w 2008 r. 46,8% respondentów utrzymało wynagrodzenia na stałym poziomie, natomiast w odniesieniu do 2009 r. taką odpowiedź wybrało 72,3% badanych (tab. 8). Warto również odnotować, że o ile w 2008 roku w 6,4% przypadków wynagrodzenia były obniżane, to w 2009 roku redukcje nie nastąpiły.

Tab. 8. Dynamika zmian wynagrodzeń w latach 2008 i 2009

WYNAGRODZENIA	2008	2009
Zostały zwiększone	*25,5*	*4,3*
Zostały zmniejszone	*6,4*	0
Bez zmian	*46,8*	*72,3*
Odmowa odpowiedzi	*21,3*	*23,4*

Źródło: *Badania własne.*

Istotnym, choć najczęściej niedocenianym, elementem budującym potencjał rozwojowy firm jest szkolenie pracowników. Jest to także fundamentalny element świadomego zarządzania zasobami ludzkimi. Oczywiście to element kosztogenny, ale w dłuższej perspektywie czasowej zwiększa efektywność firmy. W odniesieniu do omawianego powiatu należy wskazać, iż w 66,7% przypadków przedsiębiorstwa nie korzystały z zewnętrznych szkoleń, pozostałe 33,3% przedsiębiorstw deklaruje korzystanie ze zróżnicowanych tematycznie i przedmiotowo szkoleń: obsługa maszyn i urządzeń, marketing, zarządzanie, księgowość, sprzedaż i obsługa klienta**,** specjalistyczne związane z branżą firmy, finanse, języki obce, obsługa komputera, BJP, z zakresu nowych technologii oraz szkolenia ZUS. Sytuacja, w której firmy nie inwestują we własne zasoby ludzkie, nie wzmacniają kapitału intelektualnego lub czynią to w niewielkim stopniu, w dłuższej perspektywie zawsze skutkować musi obniżeniem potencjału rozwojowego. Jednakże obecnie występujący stan może być konsekwencją obecnego kryzysu gospodarczego i drastycznego szukania oszczędności przez przedsiębiorstwa.

Współcześnie, w nowoczesnych społeczeństwach, każdemu przedsiębiorstwu nieodzownie powinien towarzyszyć rozwój technologiczny. Istotnymi cechami, pozwalającymi pośrednio oszacować nowoczesność firm jest wiek stosowanej w przedsiębiorstwie technologii oraz wiek urządzeń w parku maszynowym. Wykorzystywane w przedsiębiorstwach powiatu choszczeńskiego technologie określają potencjał przedsiębiorstw powiatu choszczeńskiego następująco: 25,5% przedsiębiorstw użytkuje nowoczesne linie technologiczne zakupione w latach 2008/2009, 38,3% zakupione w ciągu pięciu ostatnich lat, natomiast w 21,3% przedsiębiorstw stosowane są linie technologiczne zakupione przed 2004 roku.

Z kolei w zakresie nowoczesności parku maszynowego dane przedstawiają się następująco:

- maszyny i urządzenia nowoczesne – zakupione w 2008/2009 są udziałem – 17% firm,
- maszyny i urządzenia użytkowane od 3 do 6 lat są udziałem – 48,9% firm,
- maszyny i urządzenia użytkowane od 7 do 10 lat są udziałem –12,8% firm,
- maszyny i urządzenia użytkowane przeszło 10 lat są udziałem – 6,4% firm.

Z prezentowanych danych wyłania się obraz firm, które starają się nadążać za wyzwaniami rynku, dostosowując stosowane rozwiązania oraz urządzenia do nowoczesnych wymogów.

B. Rynkowy wymiar prowadzonej działalności – powiązania przedsiębiorstw z otoczeniem

Wymiary konkurencyjności przedsiębiorstw

Podstawą utrzymania się na rynku jest zdolność przedsiębiorstw do efektywnego gospodarowania w warunkach konkurencji. Ważne staje się poznanie wymiarów konkurencyjnego działania. Jednym z takich czynników jest już sam wybór miejsca inicjatywy gospodarczej. Dla badanych przedsiębiorstw wybór miejsca lokalizacji firmy w powiecie choszczeńskim był efektem:

- miejsca zamieszkania właściciela – 36,7%,
- dobrej lokalizacji – 18,4%,
- dostępności siły roboczej – 16,3%,
- dostępności rynków – 14,3%,
- dostępności zaopatrzenia – 9,2%,
- dostępności do instytucji wspierających – 1,0%.

Dominujące znacznie subiektywnych powodów zlokalizowania działalności firmy w powiecie (miejsce zamieszkania właściciela) w przypadku sektora MŚP jest właściwie oczywistością. Jednakże pozostałe odpowiedzi pozwalają na wskazanie czynników sprzyjających prowadzonej działalności. Badani oceniają, że jedną z najważniejszych zalet powiatu jest dobra lokalizacja, która zapewne wiąże się z dostępnością siły roboczej oraz rynków.

Kolejnym czynnikiem przesadzającym o pozycji rynkowej przedsiębiorstwa jest jego zdolność do uzyskiwania i utrzymywania tzw. przewag konkurencyjnych, czyli zwiększenia stopnia niezależności działania od konkurentów oraz stopniowego rozszerzenie zakresu i pola działania. Jest to bardzo istotny niuans, bowiem słabość wielu firm nie polega na słabości produktu lub technologii, lecz na niedociągnięciach w procesie przekształcania wiedzy i umiejętności firmy właśnie w przewagę konkurencyjną na rynku.

Z zaprezentowanych danych wynika, iż przedsiębiorstwa powiatu choszczeńskiego dążą do nadania elementom marketingowym takim jak marka, wizerunek, cech wyższej jakości niż konkurencja, przy jednoczesnym przywiązywaniu do jakości potencjalnych klientów – strategia budowania przewagi jakościowej oraz precyzyjne określanie preferencji klientów (rys. 5). Jednakże kluczowym, bo najczęściej wybieranym przez respondentów, czynnikiem decydującym o przewadze konkurencyjnej firmy, jest terminowość dostaw (13%). Należy oczywiście domniemywać, że jest to tylko jedna z form zdobywania przewagi nad konkurencją. Jednakże jest to czynnik, który może być stosunkowo szybko zneutralizowany przez konkurencyjne firmy, przewaga na nim budowana nie charakteryzuje się zbytnią trwałością.

Większość badanych przedsiębiorstw ocenia swój poziom konkurencyjności, jako konkurencyjność lokalną 85,1%, na poziomie województwa konkurencyjne jest – 17,0% firm, 10,6% respondentów uważa swoje firmy za konkurencyjne w odniesieniu do całego kraju, natomiast 6,4% w odniesieniu do UE. Pozostali – 2,1% ocenili, iż ich firmy nie są w ogóle konkurencyjne.

Według ankietowanych ich głównymi konkurentami są inne firmy lokalne – 87,2%, firmy z Europy zachodniej są postrzegane jako potencjalny konkurent przez 6,4% respondentów, natomiast firmy krajowe w 4,3% przypadków.

Rys. 5. Przewagi konkurencyjne badanych firm

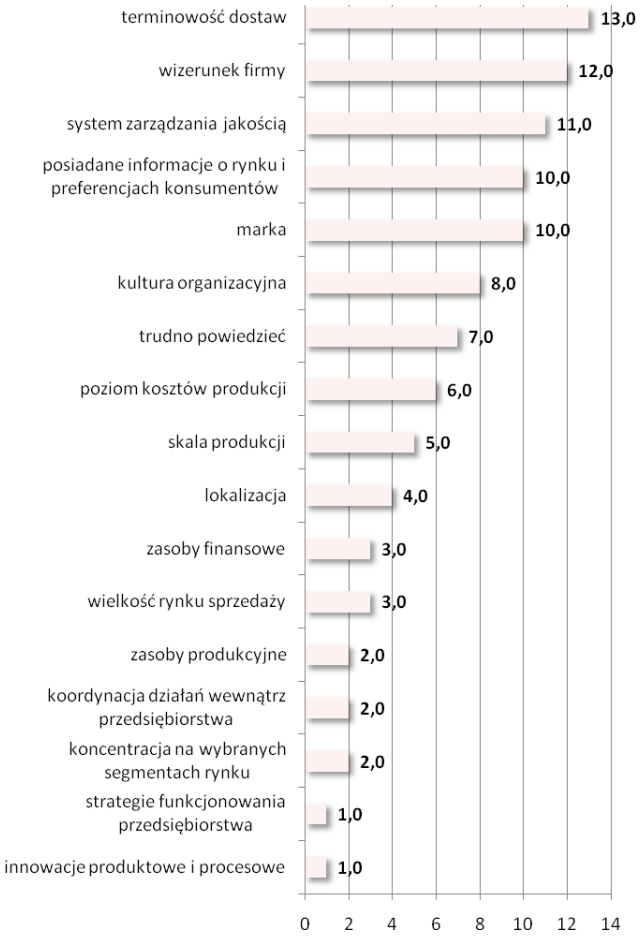

Źródło: *Badania własne.*

Na skutek ciągłej zmienności otoczenia społeczno-gospodarczego działalność podmiotów gospodarczych nie jest wolna od sytuacji trudnych, czy problematycznych. Sytuacje tego typu mają charakter wewnętrzny bądź zewnętrzny w stosunku do przedsiębiorstw – 9,5% badanych przedsiębiorstw deklaruje, iż nie napotyka w swej działalności na problemy; jednakże pozostałe 90,5% respondentów doświadcza sytuacji uciążliwych bądź kryzysowych.

Sytuacje rozpoznane jako problematyczne i zewnętrzne w stosunku do badanych firm to przede wszystkim: (uszeregowano według liczby wskazań)

- rozbudowana biurokracja – 15,8%,
- silna konkurencja krajowa i zagraniczna – 14,7%,
- niepewność ogólnej sytuacji gospodarczej – 13,7%,
- niedostateczny popyt na rynku krajowym – 12,6%,
- wysokie obciążenia na rzecz budżetu – 8,4%,
- niejasne i niespójne przepisy prawne – 6,3%,
- brak koncepcji rozwoju miasta/gminy – 5,3%,
- słabo rozwinięta infrastruktura techniczna – 1,1%,
- niedostateczny popyt na rynku zagranicznym – 1,1%,
- rozwój „szarej strefy" – 1,1%,
- transport – 1,1%.

Należy zwrócić uwagę na duże znaczenie, jakie badani przypisują utrudnieniom w ich działalności z tytułu funkcjonowania instytucji publicznych – szczególnie dotyka ich rozbudowana biurokracja oraz wysokie obciążenia na rzecz budżetu państwa. Oznacza to, że przedsiębiorcy muszą sobie radzić nie tylko z presją rynku, ale także – w ich opinii częstymi, problemami, jakich przysparza państwo i jego instytucje. Kolejny typ utrudnień z jakimi borykają się przedsiębiorcy to niejako uczenie się funkcjonowania w warunkach gospodarki rynkowej, gdzie normą jest ciągłe doświadczanie mechanizmów silnej konkurencji, związana z tym presja i konieczność ponoszenia ryzyka.

Sytuacje uciążliwe, pojawiające się wewnątrz badanych firm to przede wszystkim: (uszeregowano według liczby wskazań)

- trudności w zdobywaniu funduszy niezbędnych do prowadzenia działalności – 5,3%,
- niedobór wykwalifikowanych pracowników – 2,1%,
- niedobór surowców, materiałów i półfabrykatów z przyczyn pozafinansowych – 1,1%,
- brak odpowiedniego parku maszynowego – 1,1%.

Kolejnym ważnym zagadnieniem jest umiejętność podejmowania zaradczych działań w obliczu nasilenia się sytuacji trudnych, kryzysowych. Z opinii respondentów wynika, że głównymi sposobami reagowania w powyższych sytuacjach są: zmniejszanie wydatków inwestycyjnych – 42,6%, reorganizacja zakładu i zmniejszanie poziomu zatrudnienia – po 10,6%; bądź w ogóle zaprzestanie inwestowania – 8,5%, obniżenie poziomu wynagrodzeń – 4,3% oraz wysyłanie pracowników na bezpłatne urlopy - 2,1. Oznacza to, że w dominującym stopniu reakcją na sytuacje kryzysowe jest ograniczanie jakiegoś aspektu działalności, są to strategie pasywne.

Do aktywnych działań w celu wyjścia z sytuacji kryzysowej należy zaliczyć ubezpieczanie zawieranych kontraktów – 2,1% - należą one do rekomendowanych strategii działania, które w pewnym stopniu zabezpieczają od skutków nieprzewidzianych sytuacji trudnych, kryzysowych. Zdecydowanie bardziej niekorzystnym zjawiskiem jest nie podejmowanie żadnych konkretnych działań w obliczu kryzysu – a do tego typu pasywności przyznaje się aż 44,7% badanych – dane te można interpretować jako stosowanie swoistej „strategii strusia" polegającej na „przeczekaniu złej koniunktury". Nie niesie ona jednak istotnych wartości poznawczych i w efekcie skutkuje biernością.

Ocena i prognozy perspektyw działalności gospodarczej przedsiębiorstw

Subiektywne doświadczenia respondentów w okresie ostatnich sześciu miesięcy działalności firm pozwalają na definicję i zarazem diagnozę sytuacji społeczno-gospodarczej na lokalnym rynku. Większość badanych (48,9%) stwierdza, iż sytuacja firmy w okresie ostatnich 6 miesięcy nie zmieniła się, według 31,9% badanych uległa pogorszeniu, natomiast 17,0% ocenia, że polepszyła się. Ocena w tym zakresie zawsze będzie w znacznym stopniu subiektywna, co wynika z jakości własnych doświadczeń w funkcjonowaniu firmy na rynku.

Najważniejszymi czynnikami skutkującymi pogorszeniem sytuacji firm są:

- spadek popytu na towaru i usługi – 65,0%,
- wzrost cen materiałów i surowców – 30,0%,
- silna konkurencja – 5,0%.

Z kolei do czynników wpływających na poprawę sytuacji firmy respondenci zaliczają:

- popyt na towary i usługi – 55,6%,
- ceny materiałów i surowców – 11,1%,
- pozyskanie inwestorów – 11,1%.

Z uzyskanych wypowiedzi wynika zdecydowanie niejednoznaczna ocena sytuacji – te same kategorie wskazywane są jako najważniejsza przyczyna pogorszenia oraz polepszenia sytuacji firmy. Pozorna sprzeczność, jaka ma tutaj miejsce związana jest zapewne z dynamiką zjawisk zachodzących na rynku – poszczególne firmy dysponują zróżnicowanymi umiejętnościami radzenia sobie z zachodzącymi w gospodarce zmianami – niektóre potrafią wykorzystać je do rozwoju, inne nie. Obserwowana sytuacja może mieć również związek ze zróżnicowaniem branżowym oraz różną lokalizacją poszczególnych firm, co wpływa na ich sytuację rynkową.

Jak wiadomo funkcjonowanie przedsiębiorstw odbywa się w konkretnym, zewnętrznym środowisku – otoczeniu społeczno-gospodarczym, którego jakość wpływa na prosperowanie firm. W tym zakresie przeważają opinie respondentów, iż sytuacja gospodarcza w województwie w okresie ostatnich 6 miesięcy pogorszyła się – tak twierdzi 51,1% badanych, z kolei 42,6% ankietowanych uważa, iż żadne zmiany nie nastąpiły, niewielka grupa respondentów, bo 6,4% ocenia, iż zachodzące zmiany są pozytywne. Takie zróżnicowanie opinii z pewnością bierze się z subiektywnych doświadczeń przedsiębiorców na rynku, jeśli firma prosperuje efektywnie to skłonność do pozytywnej oceny otoczenia, w którym działa jest większa (i odwrotnie).

Przewidywania zmian na okres kolejnych sześciu miesięcy są raczej pozytywne. Choć według prognoz najliczniejszej kategorii badanych (44,7%) sytuacja gospodarcza w województwie nie zmieni się, odsetek optymistów znacznie wzrasta (27,7%), natomiast oczekujących pogorszenia sytuacji w nadchodzących miesiącach jest zdecydowanie mniej (19,1%).

Kolejną zmienną, według której należy opisywać rynkowy wymiar działalności przedsiębiorstw to dynamika w zakresie wielkości popytu na usługi/produkty. Próba uchwycenia dynamiki zmian w tym zakresie obejmuje porównanie danych w stosunku do analogicznego okresu roku ubiegłego. I tak obniżenie poziomu popytu szacuje 48,9% badanych, utrzymanie poprzedniego stanu 31,9%, a jego wzrost dostrzega 14,9%. Pozostałe 4,3% ankietowanych nie potrafi oszacować zmian w kontekście minionego roku. Badani prognozowali również zmiany w popycie na oferowane usługi i produkty w kontekście analogicznego okresu przyszłego roku. Uzyskany rozkład tego wskaźnika pokazuje zmianę sytuacji: znacznie wzrasta odsetek osób oczekujących wzrostu popytu – 40,4%; zbliżony jak powyżej jest udział tych, którzy przewidują,

Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28
Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

że popyt się nie zmieni – 36,2%, przybywa nieco osób, które nie potrafią określić typu zmian, jakie dotkną popytu – 12,8%; najmniej liczną kategorią badanych (10,6%) są respondenci uważający, że wielkość popytu obniży się. Tak gwałtowny przyrost liczby optymistów skłania do postawienia pytania o racjonalność oczekiwań, jakie argumenty miałyby świadczyć o tym, że już za pół roku sytuacja na rynku ulegnie diametralnej zmianie, z zapaści w hossę. Należy niestety domniemywać, że wyrażane opinie są, przynajmniej po części, efektem nie precyzyjnej analizy sytuacji na rynku, ale myślenia życzeniowego – respondenci mają po prostu nadzieję, że już niedługo kryzys minie, a wtedy wszystko wróci do normy (czyli niedawnego czasu koniunktury).

Następnym i jednym z ważniejszych czynników warunkujących potencjał rozwojowy przedsiębiorstw jest poziom inwestycji. Wiadomo, iż aby wzmocnić swoją pozycję na rynku, by nie dać się wyprzedzić konkurencji, przedsiębiorstwo musi podejmować działania prorozwojowe, jednym z tego typu działań są przedsięwzięcia inwestycyjne. Uznaje się, że inwestycje są podstawowym czynnikiem rozwoju gospodarczego i to zarówno w odniesieniu do konkretnych przedsiębiorstw, jak i w odniesieniu do rozwoju lokalnego, czy regionalnego. Pożytki płynące z odpowiednio zrealizowanych inwestycji są oczywiste i zwykle przekładają się umocnienie pozycji firmy na rynku. Brak inwestycji zawsze skutkuje stagnacją, a w dalszej kolejności wyrugowaniem z rynku.

Podstawowym, (choć nie jedynym) sposobem inwestowania jest zwiększanie zasobów rzeczowych środków trwałych przedsiębiorstwa. W tym zakresie przedsiębiorstwa powiatu choszczeńskiego prezentują się na niekorzystnie, bowiem w 45,3% ankietowanych przedsiębiorstw wydatki nie wystąpiły, natomiast te firmy powiatu, które inwestowały wybierały następujące dobra – uszeregowano według liczebności wskazań:

- wyposażenie (meble, sprzęt) – 28,3%,
- pojazdy – 15,1%,
- budynki, ziemię – 11,3%.

Także wartość wydatków poniesionych na rozwój prowadzonej działalności w pierwszym półroczu 2009 roku wskazuje, że część firm dysponuje ograniczonymi zasobami, które mogą przeznaczyć na niezbędne wyposażenie oraz inwestycje (rys. 6). Respondenci najczęściej (60,9%) wskazywali, że poniesione wydatki mieszczą się w kwocie od 5 tys. do 50 tys. złotych. Następnie 21,7% firm przeznaczało na inwestycje kwoty od 50 tys. do 500 tys., z kolei 13% badanych firm w ciągu 6 miesięcy 2009r. w rozwój firmy zainwestowało mniej niż 5 tys. złotych, a pułap wydatków powyżej 500 tys. był udziałem jedynie 4,3% przedsiębiorstw. Powyższe zestawienie świadczy o niewielkiej skali prowadzonej działalności, oraz jej branżowej specyfice – firmy zaangażowane w drobne usługi przeważnie nie wymagają kosztownego wyposażenia.

Rys. 6. Struktura wartości wydatków poniesionych na rozwój prowadzonej działalności w pierwszym półroczu 2009 r.

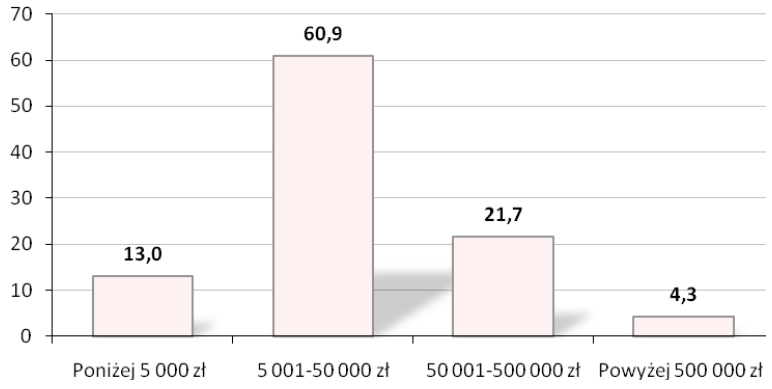

Źródło: *Badania własne.*

Respondenci prognozowali również działania inwestycyjne w kontekście najbliższych 6 miesięcy. Uzyskane dane są niepokojące, 48,9% badanych firm nie zamierza w ciągu kolejnych sześciu miesięcy podejmować wydatków na zakup, dzierżawę, leasing czy remont pojazdów, wyposażenia, bądź nieruchomości, a 19,1% nie umie odpowiedzieć na to pytanie. Jedynie 31,9% respondentów planuje w omawianym okresie przeznaczać środki na inwestycje. Istnieje poważne ryzyko, że brak nakładów tego typu będzie musiał skutkować po prostu brakiem powiększenia istniejących środków trwałych przedsiębiorstwa.

Na podstawie subiektywnych doświadczeń respondenci dokonali również długookresowej prognozy dotyczącej sytuacji firmy, zdaniem badanych po upływie 3 lat:

- sytuacja firmy będzie podobna do obecnej – 34,8%,
- firmie będzie się wiodło lepiej niż obecnie – 26,1%,
- firma ulegnie likwidacji – 4,3%,
- firmie będzie się wiodło gorzej niż obecnie – 2,2%,
- trudno powiedzieć – 32,6%.

Wśród osób, które dokonały jasnej oceny perspektyw działalności przeważają osoby o nastawieniu neutralnym – 34,8% odpowiedzi, że sytuacja firmy będzie podobna do obecnej. Jednak o niepewnej sytuacji na rynku świadczy druga w kolejności liczba wskazań przedsiębiorstw (32,6%), które nie są w stanie oszacować własnych perspektyw w kilkuletnim horyzoncie czasowym. Trudno mówić o możliwościach strategicznego planowania rozwoju firmy, skoro brak elementarnego poczucia stabilności sytuacji firmy.

Formy współpracy i powiązań w zakresie współdziałania gospodarczego

Jednym z głównych celów podmiotów gospodarczych jest stosowanie strategii umożliwiających rozwój firmy. W tym zakresie wyróżnić można strategie wzrostu wewnętrznego oraz strategie wzrostu zewnętrznego, zwykle są one stosowane przez przedsiębiorstwa łącznie/równolegle. Stosowanie współpracy i powiązań gospodarczych pomiędzy przedsiębiorstwami zaliczyć należy do strategii wzrostu zewnętrznego, a jeśli chodzi o czas

trwania i wymiary może przybierać formę krótko bądź długotrwałej współpracy i może być mniej lub bardziej pogłębiona.

W tym zakresie powiat choszczeński wypada niezbyt korzystnie. Dane ukazują, iż przedsiębiorstwa działające na omawianym terenie w zdecydowanej większości nie dysponują powiązaniami gospodarczymi ani w ramach lokalnych ani globalnych sieci – 73,5% badanych firm nie prowadzi bowiem żadnych form współdziałania z innymi podmiotami. W odniesieniu do pozostałych 26,5% przedsiębiorstw, które podejmują współpracę z innymi instytucjami, prowadzą ją z: przedsiębiorstwami działającymi w regionie – 12,2% badanych, jednostkami administracji samorządowej – 6,1%, oraz ośrodkami innowacyjności, firmami doradczymi, inkubatorami przedsiębiorczości i organizacjami samorządowymi – po 2,0% wskazań. Innym ważnym aspektem omawianego zagadnienia są stosowane przez przedsiębiorców formy współpracy z przedsiębiorstwami w regionie, jest to: zrzeszenie oraz wspólne przedsiębiorstwo – po 2,1%.

Brak wspólnych uwarunkowań i uzgodnień w zakresie gospodarczego współdziałania może prowadzić do spadku znaczenia poszczególnych firm zwłaszcza w perspektywie nasilonej konkurencji zewnętrznej. Wzajemnie dopełniające się możliwości pojedynczych firm mogłyby okazać się – na zasadzie synergii – więcej warte niż suma ich potencjalnych możliwości rozpatrywanych osobno.

Dodatkowo potencjał rozwojowy firm omawianego powiatu jest niekorzystny na skutek nikłego poziomu wykorzystywania wsparcia ze strony instytucji publicznych. Zdecydowana większość, bo aż 83,0% respondentów deklaruje, iż w ogóle nie korzystało z dostępnych form wsparcia, pozostałych 17,0% firm skorzystało z: dotacji na zwiększenie zatrudnienia w firmie oraz z dotacji na doszkalanie pracowników i dofinansowania do opłat podatkowych po 4,3%; następnie z dofinansowania do opłat podatkowych, dotacji na otwarcie działalności i dofinansowania do udziału w targach – po 2,1%.

Powyższe dane dotyczą trzech minionych lat, toteż ich wydźwięk jest negatywny. Zasadniczą kwestią jest pytanie, czy brak uzyskanego wsparcia jest efektem bierności przedsiębiorców, czy też bardzo ograniczoną dostępnością wsparcia środkami publicznymi. Rozwijając ten wątek zapytano respondentów o formy wsparcia ze strony jednostek samorządowych, które mogłyby pozytywnie wpłynąć na działalność przedsiębiorstw – 12,8% ankietowanych nie potrafiło dać odpowiedzi w tym zakresie (rys. 7). Natomiast według respondentów, którzy dokonali wyboru preferowanej formy wsparcia, najważniejsze są następujące działania: dofinansowanie do składek ZUS – 24,4%, dofinansowanie do opłat podatkowych – 22,1%, dotacje na szkolenia, kursy dla pracowników – 19,8% oraz dotacje na zwiększenie zatrudnienia – 18,6% i dofinansowanie do wdrożeń nowych technologii – 2,3%.

Rys. 7. Pożądane formy wsparcia ze strony jednostek samorządu terytorialnego

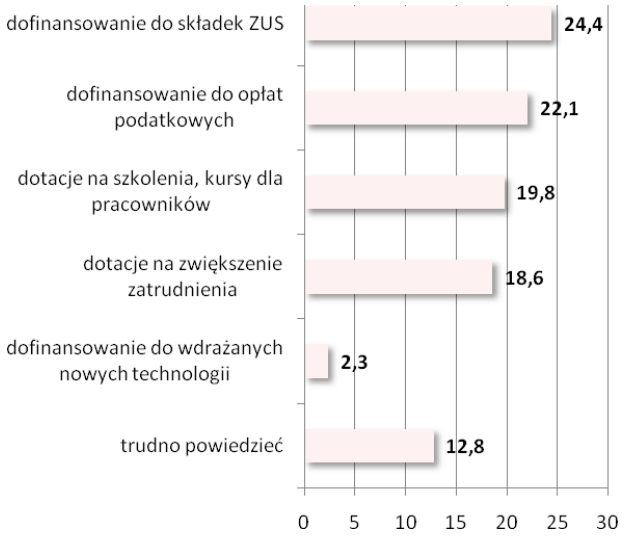

Źródło: *Badania własne.*

Zasięg wymiany gospodarczej

Wymiana gospodarcza w UE odbywa się na wspólnym rynku wewnętrznym, który po pierwsze obejmuje cały obszar UE oraz po drugie opiera się na zasadzie czterech swobód: przepływu towarów, osób, usług i kapitału. Można zatem stwierdzić, iż analizowane powiaty uczestniczą w tym obszarze na zasadach wolnej konkurencji.

Wymiary wymiany gospodarczej prowadzonej przez firmy działające w omawianym powiecie są bardzo ograniczone przestrzennie, tzn. 80,9% badanych firm w ogóle nie prowadziło wymiany z zagranicą, eksport towarów lub usług był udziałem 10,6% badanych, 6,4% prowadziło import, natomiast wymiana zarówno w zakresie eksportu, jak i importu towarów lub usług dotyczyła 2,1% respondentów.

Przedsiębiorcy eksportujący swoje produkty, wymianę gospodarczą prowadzą z firmami: niemieckimi – 54,5% wskazań oraz zlokalizowanymi w różnych krajach UE – 27,3%. Pojedyncze firmy eksportują także towary do Szwecji i na Litwę. Prognozy dotyczące zmian w wielkości eksportu w kontekście najbliższych sześciu miesięcy są wyważone – połowa respondentów uważa, że eksport w tym okresie wzrośnie, a druga połowa, że nie ulegnie zmianom.

Innowacyjność przedsiębiorstw

Konkurencyjność przedsiębiorstw jest uwarunkowana wieloma czynnikami o charakterze zewnętrznym i wewnętrznym. Do pierwszej grupy można zaliczyć choćby politykę państwa i stan dostępnej infrastruktury, do drugiej czynniki z wnętrza firmy, jak choćby: sposób zarządzania, posiadany kapitał obrotowy, nowoczesne techniki i technologie, jakość wytwarzanych produktów oraz innowacyjność. Innowacyjność jest wyjątkowo merytorycznym czynnikiem rozwoju, gdyż decyduje nie tylko o tempie i kierunkach rozwoju ekonomicznego w sensie jednostkowym, ale też lokalnym, regionalnym i międzynarodowym.

Pod względem innowacyjności aktywność firm powiatu choszczeńskiego jest niska, bowiem tylko 10,6% firm deklaruje, iż w latach 2007-2009 wdrażało przedsięwzięcia innowacyjne, pozostałe 89,4% nie podejmowało w ogóle działań o charakterze innowacyjnym. Przedsiębiorcy, którzy zadeklarowali stosowanie działań innowacyjnych wymienili następujące źródła innowacji: (rozkład według liczebności wskazań)

- zakup technologii – 40,0%,
- kopiowanie pomysłów i rozwiązań konkurencji – 20,0%,
- zakup licencji – 20,0%,
- udział w konferencjach poświęconych rozwojowi branży – 20,0%.

Powyższe dane wskazują na niski własny potencjał rozwojowy firm. Respondenci mieli także wskazać, jakie są najważniejsze przeszkody, których doświadczają we wdrażaniu rozwiązań innowacyjnych. Jako główne utrudnienie stosowania innowacji wskazano brak możliwości sfinansowania przedsięwzięć innowacyjnych – 34,0% oraz odczuwane przez przedsiębiorców zbyt duże ryzyko związane z jej wdrożeniem – 19,1%; na kolejnym miejscu plasuje się brak zainteresowania nowymi produktami/usługami ze strony klientów/odbiorców – 4,3%. Stosunkowo dużo ankietowanych, bo aż 42,6% w ogóle nie umiało zdiagnozować powodów uniemożliwiających podejmowanie działań innowacyjnych.

Aktywizowanie przedsiębiorców omawianego powiatu ma większe szanse powodzenia w kontekście współpracy z innymi jednostkami w zakresie podejmowania działań innowacyjnych. A warto pamiętać, iż o tempie rozwoju innowacji i nowych technologii w konkretnych przedsiębiorstwach oraz regionie decyduje m.in. wielkość instytucjonalnych nakładów ponoszonych na działalność badawczo-rozwojową i innowacyjną.

Niestety w odniesieniu do oczekiwanych form wsparcia w zakresie ułatwienia nawiązywania i rozwoju współpracy z innymi jednostkami w działalności innowacyjnej 68,2% respondentów w ogóle nie ma żadnych oczekiwań, a 17,0% stwierdza, że „trudno powiedzieć". Zatem aż 85,2% wszystkich respondentów powiatu choszczeńskiego nie posiada elementarnej wiedzy na temat roli zachowań innowacyjnych i jednocześnie znaczenia współpracy z innymi jednostkami w zakresie działalności innowacyjnej. Pozostała grupa ankietowanych swoje oczekiwania uszeregowała następująco: dla 6,4% ważne byłoby stworzenie programów wspierania rozwoju technologicznego na poziomie gmin; kolejno 4,3% zwraca uwagę na konieczność budowania systemu informacji o ofercie jednostek B+R; po 2,1% respondentów wskazywało na potrzebę budowy systemu informacji o potrzebach technologicznych przedsiębiorstw oraz rozwoju infrastruktury instytucjonalnej w zakresie pośrednictwa i transferu technologii.

Powyższe dane wskazują na braki w wiedzy o roli i znaczeniu innowacji, mogące być efektem pewnego zapóźnienia w rozwoju gospodarczym omawianego powiatu. Także w zakresie użytkowania nowoczesnych narzędzi multimedialnych powiat choszczeński nie prezentuje się zbyt dosyć korzystnie – zaledwie 72,3% firm korzystają z walorów narzędzi takich jak Internet. Firmy z tej grupy respondentów posiadają własne strony internetowe, na bieżąco korzystają z różnorakich typów wyszukiwarek i przeglądarek internetowych oraz poczty elektronicznej. Jednakże 27,7% badanych przedsiębiorstw nie dysponuje nawet potencjalnym dostępem do rozwiązań będących standardem w krajach wysokorozwiniętych.

Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28
Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Pozyskiwanie i wykorzystywanie funduszy z UE

Problematyka konkurencyjności polskich przedsiębiorstw na rynkach unijnych jest efektem akcesji Polski do struktur Unii Europejskiej. Rozwój działalności na tychże rynkach jest możliwy poprzez uruchomienie specyficznych zasobów, które nie zawsze znajdują się w posiadaniu mikro i małych przedsiębiorstw. Jednym ze sposobów na pozyskanie tych zasobów, jest ich sfinansowanie z różnorodnych funduszy unijnych.

Obraz, jaki jawi się w tym zakresie jest niekorzystny, bowiem 85,1% firm powiatu choszczeńskiego nie korzysta z pomocy funduszy strukturalnych UE. Pozostałe firmy wykorzystuje je przede wszystkim na: rozwój infrastruktury – 8,5% oraz zwiększenie zatrudnienia i zakup gruntów – po 2,1%; tyle samo badanych nie potrafi odpowiedzieć czy, a jeżeli tak, to na jakie cele, firma przeznaczyła pozyskane z funduszy strukturalnych UE środki.

Niski poziom wykorzystania funduszy wynika w 34,0% przypadków z braku zainteresowania tego typu propozycjami. Równocześnie warto zauważyć, iż 61,7% respondentów zadeklarowało, że ich firmy są zainteresowane wykorzystaniem środków z funduszy strukturalnych UE. Przedsiębiorcy, którzy deklarowali korzystanie lub chęć korzystania z dotacji unijnych zdefiniowali najważniejsze bariery ograniczające efektywne pozyskiwanie środków: (poniższe czynniki uporządkowane według malejącego znaczenia)

- biurokracja i formalizacja wniosków UE – 42,6%,
- koszt opracowania aplikacji – 25,5%,
- ograniczony dostęp do informacji o programach – 19,1%,
- konieczność wkładu własnego – 17,0%,
- krótki termin przygotowania aplikacji – 8,5%.

Jak widać dotychczasowe doświadczenia przedsiębiorców powiatu choszczeńskiego związane z pozyskiwaniem funduszy z Unii Europejskiej, nie są zbyt pozytywne. Znaczna część przedsiębiorstw właściwie nie ma własnych doświadczeń w tym zakresie, jednakże nie wydaje się, iżby firmy te umacniały swoją pozycję konkurencyjną w oparciu o środki własne lub pochodzące z innych, niż unijne, źródeł. Sądzić raczej należy, iż brak zaangażowania wynika nie z nadmiaru własnych środków, lecz raczej z nadmiaru skrywanych barier, lęków i niewiedzy przedsiębiorców w tym zakresie. Wydaje się, iż pomimo trudności przejścia przez aplikacyjną ścieżkę – od pozytywnej oceny projektu inwestycyjnego do refundacji poniesionych wydatków włącznie – wzrasta świadomość konieczności i efektywności podejmowania tego typu działań, jednak do tej pory jest to udziałem nielicznych spośród badanych firm.

Podsumowanie

Ocena sytuacji społeczno-gospodarczej powiatu choszczeńskiego w latach 2004-2008 pozwala na podkreślenie tych obszarów aktywności społeczeństwa, które mogą kształtować sytuację przedsiębiorców w powiecie, a także mieć duży wpływ na rozwój przedsiębiorczości oraz dążenia innowacyjne podmiotów prowadzących działalność gospodarczą.

Podłożem wszelkich procesów w powiecie jest jego potencjał demograficzny. W tej sferze w badanym okresie zaobserwowano takie zjawiska, jak:

- powolny spadek liczby ludności spowodowany odpływem ludności z terenu powiatu,
- zmiany w strukturze wiekowej ludności – stałe obniżanie się odsetka osób w wieku 0-14 lat, a wzrost udziału ludności w wieku 65 lat i więcej,
- spadek udziału ludności w wieku przedprodukcyjnym, a wzrost udziału ludności w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym.

Działające w powiecie przedsiębiorstwa postrzegane są jako strategiczny partner rynku pracy – głównie ze względu na możliwości tworzenia nowych miejsc pracy. Również procesy na rynku pracy powodują oddźwięk w gospodarce, a co za tym idzie zmiany poziomu przedsiębiorczości. Na uwagę zasługują więc następujące aspekty rynku pracy:

- przyrost wartości wskaźnika liczby pracujących na 1000 ludności,
- przyrost przeciętnych miesięcznych wynagrodzeń brutto,
- systematyczny spadek liczby bezrobotnych, stopa bezrobocia w 2008 r. ulokowała powiat na 12 miejscu w województwie,
- zawodami deficytowymi w 2008 r. były te z grup: robotnicy pomocniczy w rolnictwie, pracownicy obsługi biurowej, pracownicy obrotu pieniężnego i obsługi klientów, pracownicy przy pracach prostych w handlu i usługach oraz kierownicy wielkich organizacji. Równowaga wystąpiła jedynie w grupie nauczycieli praktycznej nauki zawodu i instruktorów. Najwyższą nadwyżkę zanotowano w przypadku takich grup, jak: rolnicy i rybacy pracujący na własne potrzeby, pozostali specjaliści oraz średni personel techniczny.

Można stwierdzić, że powiat nie osiągnął poziomu rozwoju gospodarczego, który odpowiadałby wszystkim dostępnym zasobom oraz jego potencjałowi. Należy odnotować zarówno pozytywne zmiany, m.in.: przyrost liczby podmiotów, w tym tak ważnych dla rozwoju gospodarczego spółek handlowych czy wzrost nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach, ale też wyraźne sygnały hamowania rozwoju, czego przejawem może być jedna z najniższych w województwie wartość wskaźnika produkcji sprzedanej przemysłu na 1 mieszkańca, najniższa wartość brutto środków trwałych (w przeliczeniu na 1 mieszkańca) oraz wysokość dochodów, jak i wydatków budżetu powiatu w przeliczeniu na 1 mieszkańca, które uplasowały choszczeński odpowiednio na 15 i 14 miejscu wśród powiatów ziemskich w województwie, a także najniższy w zachodniopomorskim odsetek wydatków majątkowych inwestycyjnych budżetu powiatu.

Z przeprowadzonej analizy wynika również, że rozwój przedsiębiorczości w powiecie opierać się będzie na prężnym i dynamicznym sektorze małych i średnich przedsiębiorstw.

Zlokalizowane na terenie powiatu choszczeńskiego firmy scharakteryzowane zostały w odniesieniu do wielu zmiennych a uzyskane wyniki pozwalają na określenie pewnej specyfiki tego zbioru. Badane firmy zaangażowane są przede wszystkim w działalność usługową, realizowaną jednakże przede wszystkim poprzez aktywność handlową. W próbie przeważają mikroprzedsiębiorstwa, zarejestrowane w formie osoby fizycznej prowadzącej działalność gospodarczą. Firmy operujące na terenie powiatu podzieliły się na dwie zbliżone liczebnie grupy, wyodrębnione na podstawie daty rozpoczęcia działalności - zlokalizowane są tutaj firmy dysponujące większym bagażem doświadczeń wynikającym z lat prowadzonej działalności jak i przedsięwzięcia, które obecne są na rynku mniej niż 8 lat, nie dysponujące dużym doświadczeniem w zakresie radzenia sobie z sytuacjami kryzysowymi. Ważne dla charakterystyki badanych firm, jest spostrzeżenie, że zlokalizowane w powiecie przedsiębiorstwa w niewielkim stopniu korzystają z siły roboczej posiadającej tylko wykształcenie podstawowe.

Ocena perspektyw zmian na rynku pracy nie jest jednoznaczna, zarówno w odniesieniu do przewidywań krótko- (3 miesiące) oraz średniookresowych (12 miesięcy) – zdecydowanie dominują postawy wyczekujące. Ponieważ sytuacja gospodarcza nadal jest niepewna można ocenić, ze deklaracje dotyczące braku zmian w zatrudnieniu są konsekwencją pozytywnej oceny sytuacji firmy. Przedstawiciele firm wykazują się natomiast dużą wiarą w znaczącą zmianę w zakresie koniunktury gospodarczej, która ma nastąpić już niebawem (w ciągu najbliższego

roku) i to zarówno w odniesieniu do poziomu zatrudnienia (w tym okresie żadna firma nie przewiduje redukcji) oraz popytu, który zgodnie z oczekiwaniami badanych, powinien wzrosnąć, co ma być konsekwencją znaczącej poprawy sytuacji gospodarczej w regionie.

Z uzyskanych wypowiedzi płynie również konkluzja, że prowadzenie działalności gospodarczej utrudniają w tym samym niemal zakresie bariery o charakterze rynkowym (silna konkurencja krajowa i zagraniczna, niedostateczny popyt na rynku krajowym i niepewność ogólnej sytuacji gospodarczej) oraz formalnym (zbyt rozbudowana biurokracja, wysokie obciążenia na rzecz budżetu państwa, niejasne i niespójne przepisy prawne, brak koncepcji rozwoju miasta/gminy). Pomimo utrudnień, jakich działającym przedsiębiorcom przysparzają instytucje publiczne, w niewielkim stopniu wspierają one ten sektor. Pozytywne przykłady uzyskanego wsparcia ze strony jednostek administracji publicznej występują rzadko a w opinii większości badanych firm, instytucje państwowe i samorządowe, nie dysponują żadną interesującą ofertą (lub nie jest im ona znana) w zakresie wspierania działalności przedsiębiorczej.

Należy jednakże zauważyć, że przedsiębiorcy nie są bardzo aktywni w poszukiwaniu dodatkowych możliwości związanych z wspieraniem rozwoju firmy – czy to poprzez dofinansowanie ze środków publicznych, czy też poprzez łączenie potencjałów z innymi podmiotami. Generalnie firmy skoncentrowane są przede wszystkim na utrwalaniu swojego miejsca na rynku, współpraca oraz powiązania z innymi jednostkami gospodarczymi lub instytucjami publicznymi występuje w ograniczonym zakresie. Z opinii respondentów wynika, że koncentrują się oni przede wszystkim na finansowym wymiarze możliwego do uzyskania wsparcia, co zapewne związane jest z ograniczeniami w dostępie do środków niezbędnych w działalności gospodarczej. Jak odnotowano, jednym z najpoważniejszych problemów określających sytuację firm z terenu powiatu jest perspektywa ograniczania wydatków ponoszonych na rozwój firmy. Jedną z konsekwencji szczupłości zasobów finansowych, jakimi dysponuje większość z badanych przedsiębiorstw, jest niewielki udział rozwiązań innowacyjnych stosowanych w firmach.

Na podstawie przeprowadzonych badań można przedstawić następujące rekomendacje:

1) w poszczególnych grupach przedsiębiorstw, wyodrębnionych na podstawie liczby pracowników konieczne będzie zastosowanie odrębnych rozwiązań uwzględniających wewnętrzne zróżnicowanie sektora MŚP, szczególnie w odniesieniu do mikroprzedsiębiorstw, których jest najwięcej, a funkcjonują na zdecydowanie innych zasadach niż firmy małe i średnie;
2) usunięcia wymaga szereg barier instytucjonalnych i proceduralnych w procesie zakładania i prowadzenia działalności gospodarczej zarówno na poziomie krajowym jak i lokalnym;
3) negatywna. w przeważającej mierze, ocena przeszłej i bieżącej sytuacji gospodarczej w regionie, pozwala domniemywać, że firmy zlokalizowane na terenie powiatu w niewielkim stopniu skorzystały z okresu dobrej koniunktury rynkowej – może to oznaczać, że system gospodarczy powiatu nie jest w pełni zintegrowany z gospodarką województwa, lub pełni rolę obszaru peryferyjnego względem kluczowych ośrodków rozwoju gospodarczego. Rozwiązaniem związanych z opisywaną sytuacją problemów jest udrożnienie kanałów komunikacyjnych łączących powiat z centrum;
4) szczególnej uwadze należy poddać możliwość podnoszenia kwalifikacji przez pracowników firm jak również przez ich właścicieli, co wymaga działań, których celem jest przemiana mentalności szczególnie tej drugiej grupy. Firmy borykają się z podobnymi problemami,

jednak obecnie ich rozwiązanie w dużym stopniu zależy od intuicyjnych decyzji poszczególnych osób – stąd między innymi wynika zróżnicowana sytuacja firm operujących w tych samych branżach;

5) niezbędne jest prowadzenie wszechstronnej polityki informacyjnej (wewnętrznej i zewnętrznej) o podejmowanych przez instytucje publiczne działaniach, których celem jest wspieranie aktywności gospodarczej także poprzez gromadzenie i udostępnianie informacji o zewnętrznych możliwościach pozyskania środków finansowych na przedsięwzięcia o charakterze społecznym, gospodarczym, infrastrukturalnym (np. o pomocy finansowej w ramach środków europejskich, różnorodnych funduszy krajowych itp.);

6) ze względu na niski poziom innowacyjności badanych przedsiębiorstw, należy podjąć działania, których celem jest upowszechnienie tego zagadnienia np. poprzez organizowanie szkoleń z zakresu możliwości rozwoju poprzez innowacyjność (również poprzez wycieczki do innowacyjnych firm) oraz opracowanie, z uwzględnieniem podziału na branże, listy przykładów rozwiązań innowacyjnych łatwych do szybkiego praktycznego zastosowania – oferta oparta na zasadzie: zobacz i zastosuj.

2. Powiat gryficki

Wstęp

Podział terytorialny

Powiat gryficki położony jest w północnej części województwa zachodniopomorskiego. Graniczy on z powiatami: goleniowskim, kamieńskim, kołobrzeskim i łobeskim oraz Morzem Bałtyckim. Powierzchnia powiatu gryfickiego w 2008 r. wynosiła 1017 km^2, co stanowiło 4,4% powierzchni województwa, a mieszkało w nim 60,7 tys. ludności tj. 3,6% ogółu ludności województwa. Plasuje to powiat gryficki odpowiednio na 12 (łącznie z powiatem kamieńskim) i 9 miejscu w województwie.

W skład powiatu wchodzi 6 gmin: miejsko-wiejskie – Gryfice, Płoty i Trzebiatów oraz wiejskie – Brojce, Karnice i Rewal. Wskaźnik ruralizacji przestrzennej, wyrażający udział powierzchni obszarów wiejskich w ogólnej powierzchni powiatu, wynosił w 2008 r. 97,4% i tym samym plasował powiat na 4 miejscu w województwie. Odpowiednio wskaźnik urbanizacji przestrzennej kształtował się na poziomie 2,6% i lokował powiat na 14 miejscu.

Na terenie powiatu znajduje się 157 miejscowości, w tym 154 miejscowości wiejskie i 3 miasta: Gryfice, Płoty i Trzebiatów. Stolicą powiatu są Gryfice.

Rys. 1. Granice administracyjne powiatu gryfickiego
Stan na 1.01.2009

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Struktura próby

Na badaną zbiorowość respondentów składali się przedstawiciele wyłonionych do badania przedsiębiorstw. Opisać ich można według zmiennych niezależnych takich jak: płeć, wiek, wykształcenie oraz stanowisko. Przyjęta metodologia badań powoduje, iż wartości cech przyjętych do opisu badanych osób odzwierciedla wartości tych cech w odniesieniu do wszystkich przedsiębiorców. W badanej populacji rozkład ze względu na płeć jest nieco niesymetryczny: w próbie przeważały kobiety stanowiąc 52,7%, mężczyźni natomiast to 47,3% badanych. Przebieg kolejnej zmiennej, wieku, pokazuje zdecydowaną przewagę osób

należących do starszych kategorii wiekowych – najliczniej reprezentowana jest kategoria od 46 do 55 lat – 45,2%, kolejne dwa przedziały od 26 do 35 lat oraz od 36 do 45 lat uzyskały taką samą liczbę wskazań – 18,3%. Zaznacza się tutaj także wyraźna obecność osób należących do kategorii wiekowej od 56 do 65 lat – 11,8% respondentów. W odniesieniu do wykształcenia badanych, dominują osoby z wykształceniem średnim – 49,5%, następną liczebnie grupą są osoby z wykształceniem wyższym – 37,6%, znacznie rzadziej reprezentowane są osoby z wykształceniem zawodowym – 11,8% i podstawowym – 1,1%. Ostatnią zmienną jest stanowisko respondenta, w badanej grupie: właścicielami było 60,2% respondentów, główny księgowy to 6,5%, kadrowiec – 5,4%, natomiast osoba upoważniona do rozmów to 26,9% respondentów.

Analiza sytuacji społeczno-gospodarczej

Potencjał demograficzny

Jednym z podstawowych, a zarazem jednym z najważniejszych uwarunkowań rozwoju danego obszaru jest stan ludności i jego zmiany, bowiem z punktu widzenia podaży zasobów pracy to właśnie wielkość i struktura populacji ludności, a zwłaszcza dynamika jej zmian, kreują sytuację na lokalnym rynku pracy.

W latach 2004-2008 liczba ludności powiatu gryfickiego nieznacznie zmalała (o 0,5%). Według prognoz demograficznych GUS tendencja taka będzie utrzymywała się co najmniej do 2035 r. Bezpośrednią przyczyną tego zjawiska, obserwowaną już od kilku lat, jest malejący z roku na rok przyrost naturalny. Dodatkowym czynnikiem obniżającym dynamikę liczebności populacji jest ujemne saldo migracji, które w znaczny sposób pomniejsza wielkość zasobów pracy, a także potencjał rozrodczy ludności.

Powiat gryficki należy do obszarów słabo zaludnionych, średni wskaźnik zaludnienia w 2008 r. wynosił 60 osób na km^2 (w województwie – 74) i od 2004 r. utrzymuje się on na identycznym poziomie.

W miastach powiatu gryfickiego w 2008 r. mieszkało 30,9 tys. osób, co przełożyło się na wielkość wskaźnika urbanizacji demograficznej, który osiągnął wartość 50,9% i był niższy od średniej dla województwa (68,8%). W świetle przytoczonych danych powiat gryficki jawi się jako region słabo demograficznie zurbanizowany, co jest zjawiskiem niekorzystnym. Liczne obserwacje wskazują, że im większy jest stopień urbanizacji, tym lepsze perspektywy rozwojowe ma dany region, miasta są bowiem centrami rozwoju gospodarczego regionu i to one przyciągają potencjalnych inwestorów.

Tab. 1. Wybrane cechy demograficzne w powiecie gryfickim w latach 2004, 2006 i 2008

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2008
Ludność ogółem	60931	60834	60655
Wskaźnik urbanizacji demograficznej	51,2	51,0	50,9
Wskaźnik ruralizacji demograficznej	48,8	49,0	49,1
Gęstość zaludnienia na 1 km^2	60	60	60

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Szczególnie ważnym podziałem populacji jest struktura ludności według biologicznych grup wieku (0-14 lat, 15-64 lata oraz 65 lat i więcej). Podział ten pozwala wskazać stopień

zaawansowania demograficznej starości ludności danego obszaru. W latach 2004-2008 zbiorowość dzieci w wieku 0-14 lat zmniejszyła się o 1,1 tys., a jej udział w ogólnej liczbie ludności zmniejszył się z 18,4% do 16,7%. W kolejnej grupie ludności, tj. w wieku 15-64 lata, nastąpił wzrost liczby ludności z 43,0 tys. do 43,8 tys. Natomiast udział tej grupy wzrósł z 70,6% do 72,2%. Liczebność populacji ostatniej grupy, czyli w wieku 65 lat i więcej, zwiększyła się nieznacznie, natomiast jej udział wzrósł z 11,0% do 11,1%. Tendencje takie obserwowane są powszechnie w całym kraju. Spowodowane są one ogólnie obserwowanym spadkiem urodzeń, jak również wydłużaniem się przeciętnego trwania życia ludności. Występujący wzrost liczby ludności w wieku 65 lat i więcej oraz stałe zwiększanie się jej udziału świadczą o nasilaniu się procesu starzenia demograficznego ludności.

Z kolei podział ludności według ekonomicznych grup wieku jest ściśle związany z wnioskami dla procesów podażowych rynku pracy. W powiecie gryfickim w 2008 r. odsetek ludności w wieku przedprodukcyjnym wynosił 20,9% (w województwie – 19,1%), w wieku produkcyjnym – 65,7% (w województwie – 65,9%), a w wieku poprodukcyjnym – 13,4% (w województwie – 15,0%). W latach 2004-2008 następował stopniowy wzrost udziału ludności w wieku produkcyjnym (o 1,7 pp.) i poprodukcyjnym (o 0,6 pp.), przy jednoczesnym zmniejszaniu się udziału ludności w wieku przedprodukcyjnym (o 2,3 pp.).

Ważną rolę w procesach demograficznych na danym terenie odgrywa ruch naturalny ludności. W 2008 r. w powiecie gryfickim urodziło się 724 dzieci, a więc o 18,9% więcej niż w 2004 r. Na 1000 ludności w 2008 r. przypadało 11,8 urodzeń żywych (w województwie – 10,8), podczas gdy w 2004 r. było to 9,9. Na wzrost liczby urodzeń od 2004 r. wpływ miało wejście w wiek rozrodczy roczników wyżu demograficznego.

W badanym okresie w powiecie gryfickim zanotowano wzrost umieralności o 16,0%. Wskaźnik liczby zgonów na 1000 ludności w 2008 r. wynosił 10,3 (w województwie – 9,7) wobec 8,8 w 2004 r. Powszechnie obserwowanym zjawiskiem są częstsze zgony mężczyzn niż kobiet. Odsetek zgonów mężczyzn w powiecie we wszystkich analizowanych latach przekraczał 50%.

Przyrost naturalny, mierzony różnicą między liczbą urodzeń żywych a zgonów, w powiecie gryfickim w 2008 r. był dodatni (92 osoby) i w porównaniu do 2004 r. wzrósł. W przeliczeniu na 1000 ludności jego wartość w 2008 r. kształtowała się na poziomie 1,5 (w województwie – 1,1), a w 2004 r. 1,0.

Tab. 2. Ruch naturalny ludności w powiecie gryfickim w latach 2004, 2006 i 2008

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2008
Urodzenia żywe na 1000 ludności	9,9	10,7	11,8
Zgony ogółem na 1000 ludności	8,8	9,2	10,3
Przyrost naturalny na 1000 ludności	1,0	1,5	1,5

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Struktury demograficzne i społeczne ulegają dość zasadniczym zmianom w następstwie ruchu migracyjnego ludności. To właśnie migracje w perspektywie najbliższych lat będą miały znaczący wpływ na zmiany w liczbie i strukturze ludności. W powiecie gryfickim w 2008 r. ogólne saldo migracji przyjęło wartość ujemną i wyniosło -172 osoby, co było spowodowane odpływem ludności do innych powiatów województwa bądź kraju. Saldo migracji na 1000 ludności wyniosło w powiecie -2,8 osoby, podczas gdy w województwie -0,8.

Diagnoza rynku pracy

Działające w powiecie przedsiębiorstwa postrzegane są jako strategiczny partner rynku pracy – głównie ze względu na możliwości tworzenia nowych miejsc pracy, co przy istniejącym poziomie bezrobocia nie pozostaje bez znaczenia. Praca jest również tym aspektem aktywności społeczeństwa, który najsilniej wpływa na zmiany jakości życia oraz możliwości przekształceń gospodarki w pożądanym kierunku.

Dostępne informacje o liczbie osób pracujących pochodzą z różnych źródeł, co w pewnym stopniu utrudnia analizę rynku pracy. Najpełniejsze dane uzyskać można z narodowych spisów powszechnych. Ponieważ są one przeprowadzane na ogół co dziesięć lat, istnieje potrzeba wykorzystania w analizie rynku pracy bieżącej sprawozdawczości, mimo że nie obejmuje wszystkich kategorii pracujących i uwzględnia różne grupowania wewnątrz populacji.

W powiecie gryfickim w podmiotach zatrudniających więcej niż 9 osób (bez gospodarstw indywidualnych w rolnictwie oraz duchowieństwa, fundacji, stowarzyszeń i innych organizacji) pracowało w 2007 r. około 9,0 tys. osób, co oznacza wzrost w porównaniu z 2004 r. o 5,2%. W badanym okresie wzrosła jedynie liczba pracujących mężczyzn (o 11,1%).

Na 1000 mieszkańców w 2007 r. przypadało 148 pracujących w podmiotach zatrudniających powyżej 9 osób (przy średniej dla zachodniopomorskiego równej 193), co dało powiatowi 14 miejsce w województwie. Analiza wskaźnika pozwala zaobserwować przyrost jego wartości w porównaniu z 2004 r. (jednak na niższym poziomie niż w województwie).

Tab. 3. Pracujący i wynagrodzenia w powiecie gryfickim w latach 2004, 2006 i 2007

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2007	2004=100
Pracujący w głównym miejscu pracy	8518	8354	8961	105,2
mężczyźni	4027	4148	4472	111,1
kobiety	4491	4206	4489	100,0
Pracujący łącznie z rolnictwem indywidualnym	10361	10197	10804	104,3
w % sektor rolniczy	19,4	19,8	19,1	98,3
przemysłowy	25,0	25,9	24,3	97,0
usługowy	55,6	54,3	56,6	101,9
Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w zł	1847,64	1984,91	2203,07	119,2

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Badanie, którym objęci są również pracujący w rolnictwie indywidualnym (lecz nadal bez uwzględnienia podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób) pokazało, iż w gryfickim w 2007 r. pracowało 10,8 tys. osób. Struktura zatrudnienia według sektorów ekonomicznych ukazuje, iż 19,1% pracujących zajmowało się działalnością rolniczą, 24,3% – przemysłową i 56,6% – usługową. Od 2004 r. wzrosło nieznacznie zatrudnienie w sektorze usługowym, kosztem rolniczego (w mniejszym stopniu) i przemysłowego (większy spadek).

Pozytywnym zjawiskiem zauważalnym w powiecie jest przyrost przeciętnych miesięcznych wynagrodzeń brutto (w podmiotach zatrudniających powyżej 9 osób). W 2007 r. kwota przeciętnej płacy wyniosła w gryfickim 2203,07 zł i było to więcej niż w 2004 r. o 19,2% (w województwie – o 17,7%). Średnie wynagrodzenie w powiecie było jednak niższe od przeciętnego w województwie (o ok. 413 zł). Pod względem poziomu płac powiat objął 15 lokatę.

Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28
Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

W gryfickim, podobnie jak w innych powiatach, problem bezrobocia na rynku pracy jest poważnym zjawiskiem społecznym oraz ekonomicznym. W 2008 r. bez pracy pozostawało 4946 osób (w tym kobiety stanowiły 57,3%). Od początku badanego okresu liczba bezrobotnych spadła o 44,8% (w województwie o 45,2%), przy czym spadek ten w większym stopniu dotyczył mężczyzn. Na wsi zamieszkiwało 55,7% bezrobotnych i zauważyć można tendencję pogłębiania się bezrobocia na wsi – odsetek osób nie posiadających pracy zamieszkujących tereny wiejskie był większy niż w 2004 r.

Stopa bezrobocia rejestrowanego w powiecie w 2008 r. wyniosła 22,8% (przy średniej wojewódzkiej równej 13,4%) i uplasowała gryficki na 15 miejscu w zachodniopomorskim. W porównaniu z 2004 r. można zauważyć jej spadek.

Od początku badanego okresu zmniejszył się odsetek bezrobotnych bez prawa do zasiłku (o 7,3 pp., podczas gdy w województwie o 5,0 pp.), jednakże udział tej grupy w bezrobotnych ogółem jest nadal duży – w 2008 r. wynosił 77,0% (w województwie 79,2%). W porównaniu z 2004 r. zanotowano wzrost odsetka osób bez pracy w wieku 55 lat i więcej (o 4,5 pp.), 25-34 i 45-54 lata, a spadek w grupach wiekowych poniżej 25 roku życia oraz 35-44 lata. Wzrósł także udział bezrobotnych z wykształceniem wyższym, średnim ogólnokształcącym, gimnazjalnym i niższym, a także policealnym i średnim zawodowym, a spadł jedynie udział osób posiadających wykształcenie zasadnicze zawodowe.

Sytuacja na rynku pracy kształtuje się pod wpływem relacji podaży pracy (liczby ludności zainteresowanej i gotowej wykonywać pracę) i popytu na pracę – określonej liczby miejsc pracy, którą oferuje gospodarka w danych warunkach społeczno-ekonomicznych. Niedopasowanie ilościowe bądź strukturalne (jakościowe) popytu i podaży powoduje trudności na rynku pracy (bezrobocie lub niewykorzystane miejsca pracy). Z tego względu szczególnie pożądana jest analiza porównawcza obu kategorii. Niezwykle użyteczne staje się porównanie struktury zawodowej osób bezrobotnych i ofert pracy zgłaszanych do powiatowych urzędów pracy. To prowadzi do ustalenia zawodów deficytowych i nadwyżkowych na terenie danego rynku pracy.

Zawodami deficytowymi w 2008 r. wyodrębnionymi według dużych grup zawodów były w powiecie gryfickim te z grup: pracownicy obsługi biurowej, nauczyciele praktycznej nauki zawodu i instruktorzy, kierownicy wielkich organizacji, pracownicy obrotu pieniężnego i obsługi klientów oraz pracownicy przy pracach prostych w handlu i usługach. Równowaga wystąpiła w grupach: nauczyciele oraz kierownicy małych i średnich zakładów pracy. Najwyższą nadwyżkę zanotowano w przypadku takich grup, jak: rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy zorientowani na rynek, średni personel rolnictwa i ochrony zdrowia oraz pozostali specjaliści. W porównaniu z 2004 r. ogólny wskaźnik intensywności nadwyżki wzrósł w bardzo małym stopniu, co oznacza jedynie nieznaczną poprawę sytuacji bezrobotnych na rynku pracy.

Przedsiębiorczość

O sile gospodarki danego regionu i jego potencjale decyduje ilość i struktura efektywnie działających podmiotów gospodarczych. W powiecie gryfickim w 2008 r. w rejestrze REGON zarejestrowanych było 7,6 tys. podmiotów gospodarki narodowej, które stanowiły zaledwie 3,6% ogółu podmiotów w województwie. W porównaniu do 2004 r. ich liczba na tym obszarze wzrosła o 7,7%, podczas gdy w województwie o 5,5%. Spośród ogółu podmiotów funkcjonujących na terenie powiatu w 2008 r. ponad 95% należało do sektora prywatnego.

Rozpatrując konkurencyjność powiatu gryfickiego pod względem nasycenia przedsiębiorczością, można zauważyć, że plasuje się on na 6 miejscu w województwie. Średnio

na 1000 mieszkańców przypadało na tym terenie 125,4 podmiotów, podczas gdy w województwie 125,9. Można więc stwierdzić, że powiat gryficki jest dość dobrze rozwiniętym pod względem przedsiębiorczości.

Tab. 4. Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON w powiecie gryfickim w latach 2004, 2006 i 2008

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2008
Podmioty ogółem	7059	7325	7604
na 1000 ludności	115,9	120,4	125,4
w % sektor: rolniczy	3,3	3,4	3,3
przemysłowy	12,0	12,9	15,3
usługowy	84,7	83,7	81,4

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Przeprowadzona analiza struktury podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON według liczby pracujących wskazuje na dominację podmiotów mikro, tj. zatrudniających do 9 osób, które w 2008 r. stanowiły ponad 96% ogółu jednostek funkcjonujących na terenie powiatu. Podmioty małe, o liczbie zatrudnionych od 10 do 49 osób stanowiły 3,0%, a podmioty średnie 0,5%. Struktura podmiotów gospodarki narodowej według klas wielkości w powiecie była typowa dla całego województwa. W porównaniu do 2004 r. w powiecie zanotowano wzrost liczby podmiotów mikro i małych, a spadek liczby podmiotów średnich.

Analizując podmioty gospodarki narodowej według form prawnych odnotowano, że w 2008 r. w strukturze podmiotów gospodarczych funkcjonujących na terenie powiatu najliczniejszą grupę reprezentowały osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, które stanowiły 82,0%, w następnej kolejności znalazły się spółki handlowe – 3,0%, stowarzyszenia i organizacje społeczne – 1,4%, spółdzielnie – 0,5% oraz fundacje – 0,1%.

Duże znaczenie z punktu widzenia rozwoju gospodarczego danego obszaru ma udział spółek handlowych, które posiadają formę organizacyjno-prawną najbardziej dostosowaną do prowadzenia działalności na większą skalę, a wskaźnik nasycenia tymi spółkami na 10000 mieszkańców odzwierciedla poziom stabilności gospodarczej danego terenu. W 2008 r. na 10000 mieszkańców powiatu przypadało 37,8 spółek handlowych, co plasowało powiat na 13 miejscu w województwie razem z powiatem koszalińskim. Ich liczba w porównaniu do 2004 r. wzrosła o 22,5%. Z kolei poziom nasycenia obszaru spółkami z udziałem kapitału zagranicznego świadczy o korzystnym lub niekorzystnym klimacie dla inwestorów i warunkach inwestowania. Według stanu na dzień 31.12.2008 r. na terenie powiatu funkcjonowało 67 takich spółek, co w przeliczeniu na 10000 mieszkańców dało 11,0 jednostek. Spółki z udziałem kapitału zagranicznego stanowiły 29,3% ogółu spółek handlowych w powiecie, a ich liczba w porównaniu do 2004 r. wzrosła o 6,3%.

Analizując strukturę podmiotów gospodarki narodowej według sektorów ekonomicznych zaobserwowano, że w 2008 r. w powiecie gryfickim najwięcej jednostek prowadziło działalność w sektorze usługowym, tj. 6,2 tys. co stanowiło 81,4% wszystkich zarejestrowanych podmiotów na tym terenie. Tak duży udział podmiotów sektora usługowego jest cechą charakterystyczną dla całego kraju, bowiem sektor ten uznawany jest za główną sferę współczesnej gospodarki. Usługi o charakterze rynkowym świadczyło 70,4% ogółu podmiotów w powiecie, a o charakterze

nierynkowym 11,1%. Udział podmiotów zarejestrowanych w sektorze przemysłowym wyniósł ponad 15%. Duży udział przemysłu jest zjawiskiem pozytywnym, gdyż firmy zajmujące się działalnością produkcyjną zatrudniają średnio znacznie więcej osób niż firmy w innych sektorach. Praktyka gospodarcza ponadto wskazuje, że jedno miejsce w sferze produkcji uruchamia kolejne miejsca pracy w handlu i usługach. Natomiast liczba podmiotów zarejestrowanych w sektorze rolniczym wyniosła 0,2 tys., co stanowiło zaledwie 3,3% ogółu podmiotów w powiecie. Wydaje się to być zjawiskiem korzystnym z punktu widzenia rozwoju gospodarczego powiatu, bowiem im większe jest uzależnienie regionalnej gospodarki od rolnictwa tym szanse na szybki awans cywilizacyjny są mniejsze.

Biorąc pod uwagę liczbę podmiotów według sekcji Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD) należy stwierdzić, że ponad 67% firm funkcjonujących na omawianym terenie w 2008 r. należało do czterech sekcji: handel i naprawy, hotele i restauracje, obsługa nieruchomości i firm oraz budownictwo.

Dane statystyczne obrazujące dynamikę powstawania i zamykania już istniejących firm często są uznawane, oprócz dynamiki wzrostu PKB, jako główne informacje o kondycji gospodarki. Wskaźnik dynamiki liczby nowych podmiotów zarejestrowanych w kolejnych latach traktuje się bowiem jako swego rodzaju „barometr" charakteryzujący stan koniunktury gospodarczej.[15] W 2008 r. na terenie powiatu gryfickiego w rejestrze REGON zarejestrowano 801 nowych podmiotów, co dało 13,2 jednostek nowo zarejestrowanych na 1000 ludności (w województwie – 11,1). Porównując strukturę branżową według sekcji PKD, stwierdzono, iż najwięcej firm wpisano do rejestru w sekcjach: handel i naprawy – 26,8%, budownictwo – 19,6% oraz hotele i restauracje – 17,0%.

W 2008 r. z rejestru REGON wykreślono w powiecie gryfickim 559 firm. Na 1000 osób wynosiło to 9,2 jednostek (w województwie – 9,6). Biorąc pod uwagę sekcje PKD zanotowano, iż w sekcjach: handel i naprawy, hotele i restauracje oraz budownictwo notuje się największą liczbę jednostek wyrejestrowujących się. Należy jednak podkreślić, że w okresie tym więcej jednostek zostało zarejestrowanych niż wykreślonych.

Tab. 5. Podmioty gospodarki narodowej nowo zarejestrowane i wyrejestrowane z rejestru REGON w powiecie gryfickim w latach 2004, 2006 i 2008

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2008
Podmioty nowo zarejestrowane ogółem	538	660	801
na 1000 ludności	8,8	10,8	13,2
Podmioty wyrejestrowane ogółem	468	484	559
na 1000 ludności	7,7	8,0	9,2

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Za pomocą analizy przesunięć udziałów (*shift-share*) określić można poziom konkurencyjności powiatu gryfickiego w odniesieniu do województwa zachodniopomorskiego pod względem liczby podmiotów gospodarki narodowej według sekcji PKD. Przy założeniu, że powiat rozwija się na takim samym lub podobnym poziomie jak województwo, otrzymano wysoki oczekiwany wzrost zmiennej PO (potencjału obszaru powiatu). Składowa SP informująca

[15] *Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2006-2007*. Opracowanie przygotowane przez Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2007.

o wielkości zmian w stosunku do województwa pokazuje, iż występujące w powiecie trendy zmian liczby podmiotów gospodarczych są wolniejsze niż w województwie, zwłaszcza w sekcji handel i naprawy (G). Poziom konkurencyjności obszaru (KO), odzwierciedlający różnice między wskaźnikiem wzrostu w powiecie w stosunku do województwa jest wysoki, a dodatnia jego wartość wskazuje na wysoką konkurencyjność powiatu. Ogólne przesunięcie (PC) jest dodatnie, co świadczy o pozytywnych tendencjach w powiecie, na tle ogólnego poziomu rozwoju województwa.

Produkcja sprzedana przemysłu

Stopień uprzemysłowienia powiatu można określić między innymi poprzez obserwację produkcji sprzedanej przemysłu. W gryfickim w 2007 r. osiągnęła ona wartość 347,6 mln zł i stanowiła zaledwie 1,5% produkcji sprzedanej całego województwa. W porównaniu z 2004 r. zanotowano wzrost produkcji sprzedanej w powiecie o 36,8 mln zł, zwiększył się także nieznacznie udział powiatu w tworzeniu wojewódzkiej wartości sprzedanej.

Produkcja sprzedana przemysłu na 1 mieszkańca w gryfickim była w 2007 r. równa 5720 zł (przy średniej dla województwa 13447 zł), co ulokowało powiat na 16 miejscu w zachodniopomorskim. Przodującymi w działalności przemysłowej obszarami były powiaty: goleniowski, policki i szczecinecki.

Inwestycje i środki trwałe

Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach umożliwiają utrzymanie produkcji na dotychczasowym poziomie, a także jej wzrost. Zwiększanie się poziomu nakładów może więc świadczyć o zwiększaniu zdolności produkcyjnych firm oraz ich rozwoju, co w dłuższym okresie zapewnić może korzyści dla całej gospodarki regionu.

Nakłady finansowe lub rzeczowe, których celem jest stworzenie nowych środków trwałych lub ulepszenie (przebudowa, rozbudowa, rekonstrukcja lub modernizacja) istniejących obiektów majątku trwałego, a także nakłady na tzw. pierwsze wyposażenie w firmach zatrudniających powyżej 9 osób w gryfickim wyniosły w 2007 r. 61,7 mln zł i były wyższe od tych poniesionych w 2004 r. o 15,1%.

Najwyższe nakłady poniesiono w sektorze usługowym (w tym głównie w usługach rynkowych), a następnie w przemysłowym i rolniczym. Od 2004 r. nakłady ponoszone w rolnictwie i usługach wzrosły, natomiast w sektorze przemysłowym – zmniejszyły się. Wielkość nakładów inwestycyjnych w przeliczeniu na 1 mieszkańca, równa 1010 zł, była niższa niż przeciętna w województwie i uplasowała gryficki na 15 miejscu pośród pozostałych powiatów.

Wartość nakładów poniesionych na zakup lub wytworzenie środków trwałych (czyli wartość początkowa, brutto) w 2007 r. wyniosła w powiecie 506,9 mln zł i była wyższa niż w 2004 r. o 11,9%. Najwyższą wartość brutto środków trwałych zanotowano w sektorze usługowym (w tym głównie w usługach rynkowych), a następnie w przemysłowym i rolniczym. W porównaniu z 2004 r. nakłady na środki trwałe w sektorze usługowym wzrosły, natomiast w sektorze przemysłowym i rolniczym uległy zmniejszeniu. Pod względem poziomu wartości brutto środków trwałych na 1 mieszkańca w 2007 r. gryficki objął 18 lokatę w województwie (przed pyrzyckim, łobeskim i choszczeńskim).

Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28
Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Tab. 6. Nakłady inwestycyjne i wartość brutto środków trwałych w przedsiębiorstwach w powiecie gryfickim w latach 2004, 2006 i 2007

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2007	2004=100
Nakłady inwestycyjne w mln zł	53,6	69,4	61,7	115,1
w % sektor: rolniczy	9,5	4,2	15,1	158,9
przemysłowy	46,6	54,3	37,6	80,7
usługi rynkowe	42,0	38,2	43,2	102,9
usługi nierynkowe	1,9	3,3	4,1	215,8
na 1 mieszkańca w zł	880	1143	1010	114,8
Wartość brutto środków trwałych w mln zł	453,1	475,9	506,9	111,9
w % sektor: rolniczy	14,5	13,0	12,7	87,6
przemysłowy	37,5	33,0	34,7	92,5
usługi rynkowe	42,2	47,2	45,7	108,3
usługi nierynkowe	5,8	6,8	6,9	119,0
na 1 mieszkańca w zł	7437	7823	8351	112,3

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Budżety jednostek samorządu terytorialnego

Możliwości dofinansowywania działań w powiecie mogą być określone poprzez analizę wielkości dochodów, a zwłaszcza wydatków budżetów jednostek samorządu terytorialnego (zarówno powiatu, jak i gmin wchodzących w jego skład).

W 2008 r. powiat gryficki otrzymał na realizację swoich zadań 58,9 mln zł (o 40,2% więcej niż na początku badanego okresu). W przeliczeniu na 1 mieszkańca było to 970,37 zł – 4 lokata wśród powiatów ziemskich. Wydatki wyniosły 56,9 mln zł, z czego wydatki majątkowe inwestycyjne stanowiły jedynie 8,0%. Dynamika wzrostu dochodów (w porównaniu z 2004 r.) była w powiecie wyższa niż wydatków. Wysokość wydatków w przeliczeniu na 1 mieszkańca uplasowała powiat na 5 miejscu wśród powiatów ziemskich.

Tab. 7. Dochody i wydatki budżetu powiatu i budżetów gmin wchodzących w skład powiatu gryfickiego w latach 2004, 2006 i 2008 w zł

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2008	2004=100
Dochody budżetu powiatu	41997222,00	47307501,25	58862798,38	140,2
na 1 mieszkańca	690,16	778,43	970,37	140,6
Wydatki budżetu powiatu	40650051,00	51423978,16	56860886,77	139,9
na 1 mieszkańca	668,03	846,16	937,37	140,3
Dochody budżetów gmin	113748140,00	152276677,42	181749763,38	159,8
na 1 mieszkańca	1869,29	2505,66	2996,20	160,3
Wydatki budżetów gmin	114135748,00	157668037,37	189684155,03	166,2
na 1 mieszkańca	1875,66	2594,38	3127,01	166,7

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Budżety gmin wchodzących w skład powiatu gryfickiego w 2008 r. uzyskały łącznie dochody równe 181,7 mln zł, a kwota dochodów na 1 mieszkańca uplasowała powiat na 4 miejscu w województwie wśród powiatów ziemskich. Gminy wydały 189,7 mln zł, w tym wydatki majątkowe inwestycyjne stanowiły średnio 22,1% ogółu wydatków budżetów tych jednostek terytorialnych. W porównaniu z 2004 r. wydatki gmin wzrosły szybciej niż ich dochody.

Wyniki badań własnych

A. Stan i struktura aktywności gospodarczej badanych przedsiębiorstw

Przedsiębiorcy i ich firmy – charakterystyka prowadzonej działalności

Obserwując stan aktywności gospodarczej przedsiębiorstw z terenu powiatu, wyraźnie widać lata większej i mniejszej dynamiki w tym zakresie. Pod względem liczby rejestrowanych podmiotów gospodarczych intensywne były zwłaszcza lata 1989-2001, wówczas przybyło aż 54,8% przedsiębiorstw (rys. 2). W kolejnych latach następuje gwałtowne zmniejszenie liczby powoływanych do życia przedsięwzięć gospodarczych. W ciągu ostatnich pięciu lat (okres 2005-2009) współczynnik powstających firm znowu wykazuje trend rosnący – w powiecie gryfickim przybyło 20,4%. Warto zauważyć, że przedstawiane dane nie obrazują bezwzględnego przyrostu liczby przedsiębiorstw – wiadomo bowiem, że w tym samym czasie określona liczba firm została zlikwidowana. Z zestawienia wynika, że obecnie funkcjonujące w powiecie firmy, to przede wszystkim przedsięwzięcia, które posiadają już pewne doświadczenie związane z funkcjonowaniem na rynku ponad 8 lat – także w czasie niskiej koniunktury na rynku.

Rys. 2. Rok powstania firmy

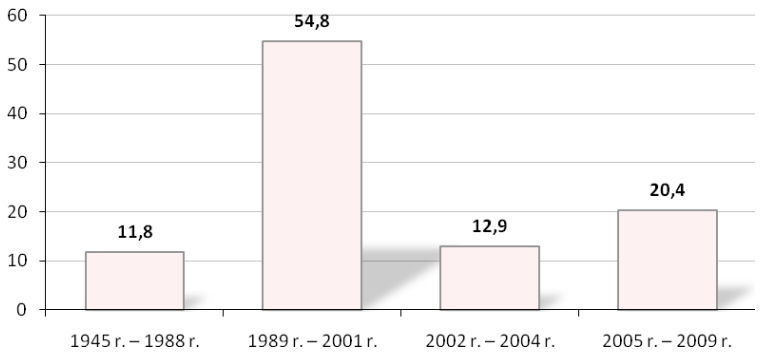

Źródło: *Badania własne.*

Następną zmienną opisującą powiat gryficki jest wielkość przedsiębiorstw, w tym zakresie zdecydowanie przeważają mikro-przedsiębiorstwa zatrudniające do 9 pracowników, stanowiąc 74,2% wszystkich badanych przedsiębiorstw, kolejno firmy małe – 11,8% oraz średnie – 12,9%. 1,1% badanych firm to duże przedsiębiorstwa zatrudniające powyżej 250 pracowników.

Ze względu na formę działalności w omawianym powiecie dominują przedsiębiorstwa jednoosobowe – 73,1%, pozostałe 26,9% przedsiębiorstw to spółki, (z których spółki

z ograniczoną odpowiedzialnością stanowiły 12,9%, spółki cywilne 7,5%, spółki jawne 3,2 % oraz spółki akcyjne – 2,2%, 1,1% instytucja państwowa).

Obserwowana przewaga jednoosobowych podmiotów gospodarczych wskazuje na tendencję w postrzeganiu sfery zawodowej, jest przykładem trendu odchodzenie od zatrudniania na etat, w kierunku samozatrudniania. Podejmowanie działalności przez osoby fizyczne i nie mające prawnej osobowości podmioty gospodarcze umożliwia stosunkowo szybkie dostosowywanie się do zmiennych realiów lokalnego i regionalnego rynku, wymaga relatywnie niskich nakładów na rozpoczęcie działalności oraz pozwala, aby osiągany zysk w całości należał do właściciela, przy ponoszeniu całkowitej odpowiedzialności za funkcjonowanie przedsiębiorstwa.

Struktura podmiotów gospodarczych, zgodna z klasyfikacją PKD (Polska Klasyfikacja Działalności), wyraźnie ukazuje (charakterystyczną dla całego kraju tendencję) dominację przedsiębiorstw o charakterze usługowym. Szczegółowy ranking reprezentowanych w powiecie branż według sekcji PKD przedstawia się następująco:

- przedsiębiorstwa z branży handlowej – 27,2%,
- przedsiębiorstwa z branży usługowej – 21,7%,
- przedsiębiorstwa z branży przetwórstwa przemysłowego – 9,8%,
- przedsiębiorstwa z branży hotele i restauracje – 6,5%,
- przedsiębiorstwa z branży ochrona zdrowia i pomoc społeczna – 6,5%,
- przedsiębiorstwa z branży edukacyjnej – 4,3%,
- przedsiębiorstwa z branży budownictwa – 4,3%,
- przedsiębiorstwa z branży transport, gospodarka magazynowa i łączność – 4,3%,
- przedsiębiorstwa z branży wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, wodę – 4,3%,
- przedsiębiorstwa z branży administracja publiczna i obrona narodowa – 3,3%,
- przedsiębiorstwa z branży pośrednictwo finansowe – 2,2%,
- przedsiębiorstwa z branży rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo – 2,2%,
- przedsiębiorstwa z branży obsługa nieruchomości, wynajem i usługi związane z prowadzeniem działalności gospodarczej – 2,2%,
- przedsiębiorstwa z branży rybactwo – 1,1%.

Poziom i struktura zatrudnienia – ruch kadr

Czynnikiem, który buduje pozycję firmy są pracownicy w niej zatrudnieni, a do kluczowych zagadnień w tej kwestii należy wykształcenie kadry. Wykształcenie pracowników jest istotną zmienną w kontekście opisu przedsiębiorstw. To właśnie ono, obok nabytych umiejętności i doświadczeń zawodowych stwarza pole racjonalnego i efektywnego funkcjonowania firm, zwiększając ich szanse rynkowe, a w efekcie warunkując sukces rynkowy.

Struktura poziomu wykształcenia w badanych firmach powiatu przedstawia się następująco: 22,9% stanowią firmy zatrudniające osoby z wykształceniem wyższym oraz średnim, 20,2% z wykształceniem zawodowym. Dodatkowo 2,4% firm zatrudnia osoby z wykształceniem podstawowym. Dodatkowo w 10,9% przedsiębiorstw omawianego powiatu zatrudnienie znajdują osoby z wykształceniem gimnazjalnym, w 13,2% przypadków z wykształceniem podstawowym i 10,1% firm pracownicy bez wykształcenia.

Sumując wskaźniki osób z wykształceniem maksimum podstawowym dowiadujemy się, iż łącznie w przedsiębiorstwach powiatu gryfickiego 34,2% stanowią pracownicy bez

wyuczonych kwalifikacji zawodowych, co prawdopodobnie związane z koniecznością wykonywania prac prostych, o charakterze pomocniczym w stosunku do prowadzonej działalności i stąd rodzi się zapotrzebowanie na pracowników niewykwalifikowanych.

Istotnym dla charakterystyki przedsiębiorstw jest wskaźnik ruchu kadr. Jest to proces wielokierunkowy, najistotniejsze jego elementy (obok przemieszczania pracowników w pionie i poziomie), to przyjęcia, odejścia i zwolnienia. W odniesieniu do 2008 roku firmy powiatu gryfickiego zmniejszyły zatrudnienie w 10,8% przypadków, natomiast zwiększyły w 5,4%. W największej liczebnie grupie przedsiębiorstw – 83,9% ruchu kadr nie odnotowano.
Głównymi przyczynami zmniejszenia liczby pracowników (w tych przedsiębiorstwach gdzie dochodziło do zmian) były:

- kwestie zewnętrzne:
  - sezonowy charakter pracy – 36,4%,
  - kryzys – 27,3%,
  - problem ze zbyciem produktów i usług – 18,2%.
- kwestie wewnętrzne:
  - odejście na własną prośbę -9,1%,
  - niesolidność pracowników – 9,1%.

Z kolei wzrost zatrudnienia w firmie był spowodowany rozszerzeniem zakresu działalności przedsiębiorstwa – 60%, sezonowym charakterem pracy – 20,0%, jednocześnie 20% respondentów miało trudność z odpowiedzią na to pytanie.

Tak jak i w innych powiatach dane wyraźnie wskazują, iż podejście do zatrudnienia w firmach jest elastyczne, kiedy jest konieczność firmy tną koszty redukując zatrudnienie, oprócz tego w omawianym powiecie widzimy naturalne czynniki tłumaczące ruch kadr w firmach (emerytura, zwolnienia na własną prośbę). Warto podkreślić, iż duża fluktuacja kadr nie jest czynnikiem korzystnym dla efektywności przedsiębiorstw, a wręcz ma ujemne konsekwencje w odniesieniu do przedsiębiorstw.

Deklarowana dynamika w zakresie zatrudnienia jest w zadawalająca, zmniejszenie poziomu zatrudnienia zapowiada (i to tylko w odniesieniu do trzech miesięcy) znikomy odsetek respondentów - 1,1%. Zbliżone zróżnicowanie (w obu odcinkach czasu) respondenci deklarują w zakresie utrzymania zatrudnienia na stałym poziomie w odniesieniu do 3 miesięcy jest to 84,9%, w odniesieniu do 12 miesięcy niewiele mniej – bo 81,7%. Podobne szacunki zebrano na temat wzrostu zatrudnienia, o ile w kontekście 3 najbliższych miesięcy 9,7% respondentów szacuje zwiększenie poziomu zatrudnienia, o tyle w odniesieniu do kolejnych 12 miesięcy liczba wskazań wynosi 8,6%. Stosunkowo małe liczebnie kategorie badanych nie potrafią przewidzieć dynamiki w zakresie zatrudnienia - 4,3% badanych w odniesieniu do trzech miesięcy oraz ponad dwukrotnie więcej w odniesieniu do kolejnych sześciu miesięcy, bo 9,7%. (rys. 3).

Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28
Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Rys. 3. Planowane zmiany w zatrudnieniu

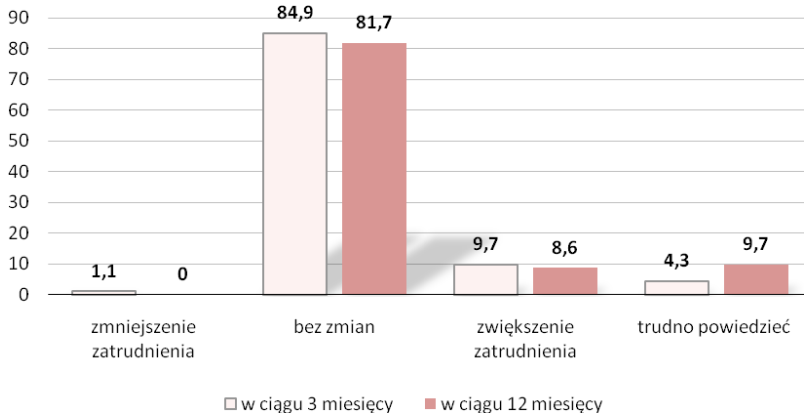

Źródło: *Badania własne.*

Perspektywy działalności są zróżnicowane w zależności od sekcji PKD, w której operuje przedsiębiorca. Zmniejszenie zatrudnienia przewidywane jest tylko w ramach sekcji H – Hotele i restauracje (rys. 4). Dominują co prawda postawy wyczekujące, których przejawem są deklaracje trudno powiedzieć, oraz zatrudnienie nie ulegnie zmianie, należy jednakże odnotować, że w przewadze są firmy, które oceniają, że nastąpi wzrost zatrudnienia w stosunku do przewidujących odwrotnie. Najwięcej firm oczekujących wzrostu liczby pracowników należy do sekcji G – Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodów, motocykli oraz artykułów użytku osobistego i domowego i M – Edukacja. Pewne ożywienie, które przełożyć się ma na zwiększenie zatrudnienia oczekiwane jest także przez przedstawicieli sekcji F – Budownictwo; J – Pośrednictwo finansowe; L – Administracja publiczna i obrona narodowa oraz O – Działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna, pozostała.

Rys. 4. Planowane zmiany w zatrudnieniu w perspektywie najbliższych trzech miesięcy z uwzględnieniem sekcji PKD (dane w wartościach bezwzględnych)

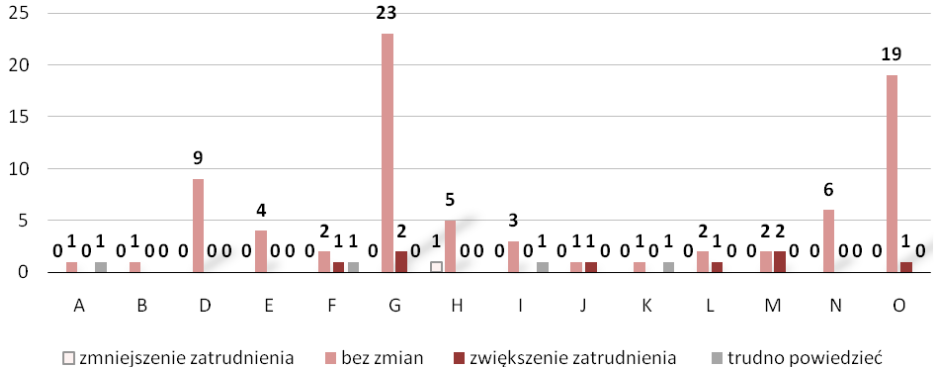

Źródło: *Badania własne.*

Proces naboru i zatrudnianie nowych pracowników jest istotnym elementem warunkującym efektywne funkcjonowanie przedsiębiorstw. W odniesieniu do powiatu gryfickiego największym wskaźnikiem zapotrzebowania cieszą się specjalności – pracownicy prac prostych,

prawnicy, specjaliści od spraw biznesu, nauczyciele, archiwiści, technicy, pracownicy biurowi, robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy, operatorzy maszyn i urządzeń oraz rolnicy i ogrodnicy. Wszystkie specjalności uzyskały po 10%. Rozkład wskazań na poszczególne typy wykształcenia wymaganego od potencjalnych pracowników wygląda następująco: wykształcenie wyższe kierunkowe zgodne z profilem działalności firmy – 18,8%, zasadnicze zawodowe zgodne z profilem działalności firmy – 25,0%. Dodatkowo pracodawcy wymagają od kandydatów do pracy takich umiejętności jak: specjalistyczne kursy kwalifikujące do pracy – 12,5%, uprawnienie spawalnicze – 6,3%, staż pracy w danym kierunku zawodowym – 18,8%, znajomość języka obcego potwierdzona formalnym zaświadczeniem – 6,3%, uprawnienia do obsługi maszyn i urządzeń 6,3%.

Wymienione potencjalne kwalifikacje potwierdzone formalnym wykształceniem oraz umiejętności zawodowe nie muszą być cechami rozłącznymi. Stosunkowo nieduża grupa respondentów – 6,3% nie umiała określić, jakie kwalifikacje i umiejętności zawodowe będą wymagane od kandydatów do pracy.

Poszukiwanie nowych pracowników może dokonywać się z wewnętrznych zasobów przedsiębiorstwa tzw. rekrutacja wewnętrzna oraz rekrutacja zewnętrzna, poszukiwania pracowników odbywają się na zewnętrznym rynku pracy. W odniesieniu do powiatu gryfickiego analizie podlega proces zewnętrznej rekrutacji. Poszukujące pracowników firmy omawianego powiatu deklarują następujące strategie poszukiwania: 21,7% poszukuje pracowników przez PUP, 13,9% przedsiębiorców korzysta z ogłoszeń w prasie bądź Internecie, poza tym 8,7% wskazań uzyskano dla odpowiedzi, iż potencjalnie zainteresowane pracą osoby same przychodzą do firmy, bądź w 8,7% przypadkach są rekomendowane przez inne osoby. Warto podkreślić, iż 47% firm w ogóle nie poszukuje pracowników.

Potencjał rozwojowy firm – system wynagradzania, podnoszenie kwalifikacji, stan wyposażenia

Jednym z ważniejszych parametrów charakteryzujących potencjał rozwojowy firm jest poziom wynagrodzeń, niestety jest to zmienna tzw. wrażliwa, trudno poddająca się analizie – zwykle bowiem nie wszyscy respondenci są skłonni rozmawiać o tego typu zagadnieniach. W odniesieniu do powiatu gryfickiego przeszło 31% respondentów odmówiło odpowiedzi. Z otrzymanych odpowiedzi wynika, iż wynagrodzenia w trakcie minionego, jak i obecnego roku uzyskały następujący poziom dynamiki. O ile w 2008 roku w 12,9% przypadków wynagrodzenia pracowników zostały zwiększone, o tyle w 2009 było tak w 6,5% przypadków. Zdecydowanie pozytywnym faktem jest deklaracja o pozostawieniu poziomu wynagrodzeń bez zmian; w 2008 r. 55,9% respondentów utrzymało wynagrodzenia na stałym poziomie, natomiast w odniesieniu do 2009 r. ma taki zamiar aż 57% (tab. 8).

Tab. 8. Dynamika zmian wynagrodzeń w latach 2008 i 2009

WYNAGRODZENIA	2008	2009
Zostały zwiększone	12,9	6,5
Zostały zmniejszone	-	1,1
Bez zmian	55,9	57
Odmowa odpowiedzi	31,2	35,5

Źródło: *Badania własne.*

Istotnym, choć najczęściej niedocenianym, elementem budującym potencjał rozwojowy firm jest szkolenie pracowników. Jest to także fundamentalny element świadomego zarządzania zasobami ludzkimi. Oczywiście to element kosztogenny, ale w dłuższej perspektywie czasowej zwiększa efektywność firmy. W odniesieniu do omawianego powiatu należy wskazać, iż w 64,5% przypadków przedsiębiorstwa nie korzystają z zewnętrznych szkoleń, 34,4% przedsiębiorstw deklaruje korzystanie ze szkoleń, pod uwagę brane są szkolenia zawodowe z zakresu: zarządzanie, finanse, języki obce, obsługa maszyn i urządzeń, księgowość, sprzedaż i obsługa klienta, prawo podatkowe, specjalistyczne i branżowe, bhp oraz lakiernictwo samochodowe, ochrona przeciwpożarowa.

Powyższa lista tematyki wskazuje, iż przedsiębiorstwa kierując na nie pracowników zabezpieczają interes zakładu pracy, nie do końca są tego typu szkolenia inwestycjami w kapitał ludzki. Sytuacja, w której firmy nie inwestują we własne zasoby ludzkie, nie wzmacniają kapitału intelektualnego, w dłuższej perspektywie zawsze skutkować musi obniżeniem potencjału rozwojowego. Jednakże obecnie występujący stan może być konsekwencją obecnego kryzysu gospodarczego i drastycznego szukania oszczędności przez przedsiębiorstwa.

Współcześnie w dobie gwałtownego rozwoju techniki, każdemu przedsiębiorstwu nieodzownie powinien towarzyszyć rozwój technologiczny. Istotnymi cechami, pozwalającymi pośrednio oszacować nowoczesność firm jest wiek stosowanej w przedsiębiorstwie technologii oraz wiek urządzeń w parku maszynowym. Stosowane w przedsiębiorstwach powiatu gryfickiego technologie określają potencjał przedsiębiorstw powiatu gryfickiego następująco: 31,2% przedsiębiorstw użytkuje nowoczesne linie technologiczne zakupione w latach 2008/2009, 20,4% zakupione w ciągu pięciu ostatnich lat, natomiast w 12,9% przedsiębiorstw stosowane są linie technologiczne zakupione przed 2004 roku.

Z kolei w zakresie nowoczesności parku maszynowego dane przedstawiają się następująco:

- maszyny i urządzenia nowoczesne - zakupione w 2008/2009 są udziałem –23,7% firm,
- maszyny i urządzenia użytkowane od 3 do 6 lat są udziałem – 35,5% firm,
- maszyny i urządzenia użytkowane od 7 do 10 lat są udziałem – 8,6% firm,
- maszyny i urządzenia użytkowane przeszło 10 lat są udziałem – 3,2% firm.

Z prezentowanych danych wyłania się obraz firm, które starają się nadążać za wyzwaniami rynku, dostosowując stosowane rozwiązania oraz urządzenia do nowoczesnych wymogów. Jednakże nieco zastanawiające jest, że aż 35% respondentów nie umiało określić stosowanej w firmie technologii i 29% nie potrafiło określić technologicznego stanu parku maszynowego wykorzystywanego w firmie. Sytuacja ta skłania do refleksji, iż ci właśnie respondenci nie chcieli się przyznać do postrzeganego negatywnie zacofania w stosowanych rozwiązaniach. Kategorii tej nie można jednoznacznie zaliczyć do grupy przedsiębiorstw wskazującej na korzystanie z maszyn i urządzeń użytkowanych ponad 10 lat, należy jednak domniemywać, że znaczny udział w niej mają właśnie takie firmy.

B. Rynkowy wymiar prowadzonej działalności – powiązania przedsiębiorstw z otoczeniem

Wymiary konkurencyjności przedsiębiorstw

Podstawą utrzymania się na rynku jest zdolność przedsiębiorstw do efektywnego gospodarowania w warunkach konkurencji. Ważne staje się poznanie wymiarów konkurencyjnego działania. Jednym z takich czynników jest już sam wybór miejsca inicjatywy

gospodarczej. Dla badanych przedsiębiorstw wybór miejsca lokalizacji firmy w powiecie gryfickim był efektem:

- miejsca zamieszkania właściciela – 40,7%,
- oceny, iż powiat gryficki to dobra lokalizacja – 25,8%,
- dostępności rynków – 13,9%,
- dostępności siły roboczej – 11,8%,
- dostępności zaopatrzenia – 4,6%,
- przypadku – 3,1%.

Dominujące znacznie subiektywnych powodów zlokalizowania działalności firmy w powiecie (miejsce zamieszkania właściciela) w przypadku sektora MŚP jest właściwie oczywistością. Jednakże pozostałe odpowiedzi pozwalają na wskazanie czynników sprzyjających prowadzonej działalności. Badani oceniają, że jedną z najważniejszych zalet powiatu jest dobra lokalizacja, która zapewne wiąże się z dostępnością rynków.

Kolejnym czynnikiem przesadzającym o pozycji rynkowej przedsiębiorstwa jest jego zdolność do uzyskiwania i utrzymywania tzw. przewag konkurencyjnych, czyli zwiększenie stopnia niezależności działania od konkurentów oraz stopniowego rozszerzenie zakresu i pola działania. Jest to bardzo istotny czynnik, bowiem słabość wielu firm nie polega na słabości produktu lub technologii, lecz na niedociągnięciach w procesie przekształcania wiedzy i umiejętności firmy właśnie w przewagę konkurencyjną na rynku.

Z zaprezentowanych danych wynika, iż przedsiębiorstwa powiatu gryfickiego dążą do nadania elementom marketingowym takim jak produkt, marka, wizerunek, cech wyższej jakości niż konkurencja, przy jednoczesnym przywiązywaniu do jakości potencjalnych klientów - strategia budowania przewagi jakościowej (rys. 5). Pewnym problemem zarysowującym się w wypowiedziach badanych jest brak umiejętności wskazania, na czym polega przewaga konkurencyjna firmy (15,6%), nawet jeśli odpowiedzi udzielali pracownicy, to niepokojące jest, iż nie posiadają oni wiedzy na tematy kluczowe dla firmy i dalszego rozwoju – bowiem uzyskanie przewagi w jakiejś dziedzinie umożliwia utrwalanie pozycji firmy.

Warto wskazać, iż aby uzyskane przewagi konkurencyjne miały cechę trwałości należy dążyć do wzmocnienia także przewagi tzw. cenowej i informacyjnej, której niejako zabrakło wśród badanych przedsiębiorstw. Większość badanych przedsiębiorstw ocenia swój poziom konkurencyjności, jako konkurencyjność lokalną – 69,5%. Jako konkurencyjnych na poziomie województwa ocenia się – 12,6 % firm, po 3,2% respondentów czuje się konkurencyjnymi w odniesieniu do całego kraju oraz w odniesieniu do UE. Natomiast 6,3% ankietowanych nie umie odpowiedzieć na to pytanie a 4,2% ocenia, iż ich firmy w ogóle nie są konkurencyjne.

Według ankietowanych ich głównymi konkurentami są inne firmy lokalne – 96,1% wskazań, firmy z Europy zachodniej są postrzegane jako potencjalny konkurent przez 0,7% badanych, firmy krajowe – w 0,7 % przypadków, tyle samo (0,7%) uważa, iż ich głównymi konkurentami są firmy pozaeuropejskie. Pozostali respondenci w liczbie 2,0% nie umieli odpowiedzieć na to pytanie.

Rys. 5. Przewagi konkurencyjne badanych firm

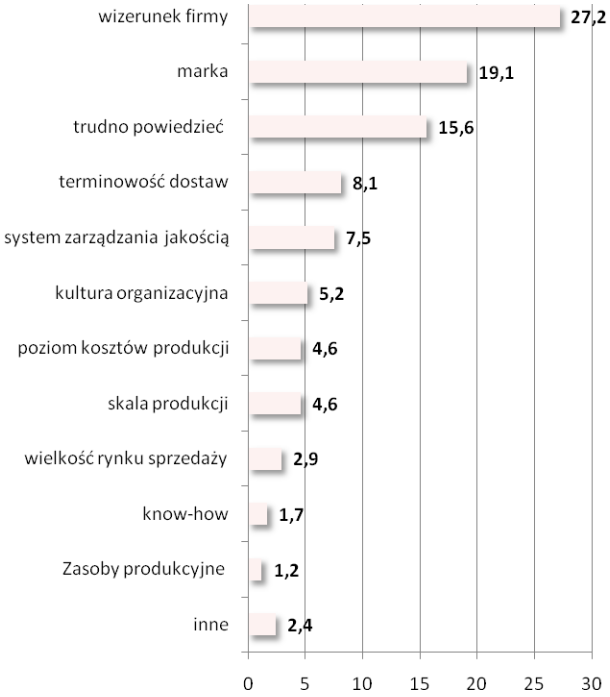

Źródło: *Badania własne.*

Zmienność otoczenia społeczno-gospodarczego, w której funkcjonują podmioty gospodarcze nie jest wolna od sytuacji trudnych, czy problematycznych. Uwarunkowania te mają charakter wewnętrzny bądź zewnętrzny w stosunku do przedsiębiorstw.

W omawianym powiecie 27,1% badanych przedsiębiorstw deklaruje, iż sytuacje problematyczne, kryzysowe nie są ich udziałem, niemniej jednak pozostałe 72,9% respondentów doświadcza tego typu okoliczności.

Sytuacje rozpoznane jako problematyczne i zewnętrzne w stosunku do badanych firm to przede wszystkim: (uszeregowano według liczby wskazań)

- silna konkurencja krajowa i zagraniczna – 18,1%,
- niedostateczny popyt na rynku krajowym – 11,8%,
- rozbudowana biurokracja – 9,7%,
- niepewność ogólnej sytuacji gospodarczej – 6,9%,
- brak koncepcji rozwoju miasta/gminy – 3,5%,
- niedostateczny popyt na rynku zagranicznym – 3,5%,
- rozwój „szarej strefy" – 2,8%,
- wysokie obciążenia na rzecz budżetu państwa – 2,8%,
- słabo rozwinięta infrastruktura techniczna - 2,1%,
- niejasne i niespójne przepisy prawne – 2,1%,
- wysokie ceny materiałów – 1,4%.

Sytuacje uciążliwe, pojawiające się wewnątrz badanych firm to przede wszystkim: (uszeregowano według liczby wskazań)

- trudności w zdobywaniu funduszy niezbędnych do prowadzenia działalności – 4,9%,
- niedobór wykwalifikowanych pracowników – 2,1%,
- niedobór surowców, materiałów, półfabrykatów z przyczyn pozafinansowy – 1,4%.

Zdecydowanie najpoważniejsze utrudnienie, z jakim borykają się badane firmy jest niejako efektem uczenia się funkcjonowania w warunkach gospodarki rynkowej, gdzie normą jest ciągłe doświadczanie mechanizmów silnej konkurencji, związana z tym presja i konieczność ponoszenia ryzyka. Należy zwrócić uwagę, że swoją obecność zaznacza także negatywny wpływ instytucji publicznych. Oznacza to, że przedsiębiorcy muszą sobie radzić nie tylko z presją rynku, ale także – w ich opinii częstymi, problemami, jakich przysparza państwo i jego instytucje.

Kolejnym ważnym zagadnieniem jest umiejętność podejmowania zaradczych rozwiązań w obliczu nasilenia się sytuacji trudnych, kryzysowych. W omawianym powiecie głównymi sposobami działania w powyższych sytuacjach są: zmniejszanie wydatków inwestycyjnych – 17,6%, bądź w ogóle zaprzestanie inwestowania – 8,8%, reorganizacja zakładu - 2,0%; zmniejszanie poziomu zatrudnienia – 6,9% oraz wysyłanie pracowników na bezpłatne urlopy - 1,0%. Powyższe sposoby ukazują, iż powszechnym sposobem radzenia sobie prze firmy z sytuacjami trudnymi jest ograniczanie jakiegoś aspektu działalności, czyli pasywne strategie. Do inwencyjnych metod działania zaliczyć można dopasowanie kosztów do klienta – 1,0%, zwiększanie inwestycji – 1,0% oraz ubezpieczanie zawieranych kontraktów – 1,0%.

Warto rekomendować aktywne strategie działania, które w pewnym stopniu zabezpieczają od skutków zmiennego otoczenia. Zdecydowanie bardziej niekorzystnym zjawiskiem jest nie podejmowanie żadnych konkretnych działań w obliczu kryzysu – a do tego typu pasywności przyznaje się aż 43,4% badanych.

Dodatkowo 15,7% respondentów nie potrafi w ogóle zdefiniować sposobów radzenia sobie w sytuacjach trudnych, czyli przeszło 60,8% badanych przedsiębiorstw stosuje swoistą „strategię strusia" polegająca na „przeczekaniu złej koniunktury". Nie niesie ona jednak istotnych wartości poznawczych i w efekcie skutkuje biernością.

Ocena i prognozy perspektyw działalności gospodarczej przedsiębiorstw

Indywidualne doświadczenia przedsiębiorców w okresie ostatnich sześciu miesięcy prowadzenia firm pozwalają na diagnozę sytuacji przedsiębiorstwa na lokalnym rynku. I tak: 46,2% respondentów, stwierdza, iż sytuacja firmy w okresie ostatnich 6 m-cy nie zmieniła się, według 16,2% badanych uległa poprawie, odmiennego zdania jest 33,4% badanych, nie umie odpowiedzieć na to pytanie – 4,3% respondentów. Ocena w tym zakresie zawsze nacechowana będzie znacznym subiektywizmem, który wynika z jakości zdobytych doświadczeń w funkcjonowaniu firmy na rynku.

Zasadniczymi czynnikami skutkującymi pogorszeniem sytuacji firm w opinii respondentów są:

- spadek popytu na towaru i usługi – 61,8%,
- wzrost cen materiałów i surowców – 11,8%,
- kryzys – 8,8%,
- brak dostępnych funduszy – 5,9%,
- nowa konkurencja – 2,9%,
- trudno powiedzieć – 8,8%.

Z kolei do czynników wpływających na poprawę sytuacji firmy respondenci zaliczają:

- popyt na towary i usługi – 52,4%,
- ceny materiałów i surowców – 19,0%,
- kurs euro – 4,8%,
- jakość sprzętu – 4,8%,
- rozszerzenie działalności – 4,8%,
- sezon - 4,8%,
- warunki pogodowe – 4,8%,
- trudno powiedzieć – 4,8%.

Z uzyskanych wypowiedzi wynika zdecydowanie niejednoznaczna ocena sytuacji – te same kategorie wskazywane są jako najważniejsza przyczyna pogorszenia oraz polepszenia sytuacji firmy. Pozorna sprzeczność, jaka ma tutaj miejsce związana jest zapewne z dynamiką zjawisk zachodzących na rynku – poszczególne firmy dysponują zróżnicowanymi umiejętnościami radzenia sobie z zachodzącymi w gospodarce zmianami – niektóre potrafią wykorzystać je do rozwoju, inne nie. Obserwowana sytuacja może mieć również związek ze zróżnicowaniem branżowym oraz różną lokalizacją poszczególnych firm, co wpływa na ich sytuację rynkową.

Ocena funkcjonowania przedsiębiorstwa jest zależna w dużej mierze od kondycji otoczenia, w którym przedsiębiorstwo funkcjonuje. Zatem kolejnym istotnym poznawczo zagadnieniem jest ocena badanych w zakresie sytuacji gospodarczej województwa. W tym zakresie przeważają opinie respondentów, iż sytuacja ta w okresie ostatnich 6 miesięcy nie zmieniła się – tak twierdzi 43% badanych, z kolei 51,6% ankietowanych jest odmiennego zdania i uważa, iż sytuacja ta pogorszyła się, stosunkowo niewielka grupa respondentów, bo – 5,4% ocenia, iż zmiany tam zachodzące są pozytywne. Jak już wspominano, takie zróżnicowanie opinii z pewnością bierze się z subiektywnych doświadczeń przedsiębiorców na rynku, jeśli firma prosperuje efektywnie to skłonność do pozytywnej oceny otoczenia w którym działa jest większa (i odwrotnie).

Przewidywania zmian na okres kolejnych sześciu miesięcy są raczej pozytywne. Według prognoz najliczniejszej kategorii badanych (64,7%) sytuacja gospodarcza w województwie nie zmieni się, odmiennego zdania jest zdecydowanie mniejsza grupa niż w odniesieniu do poprzedniego okresu, bo tylko 14%, natomiast odsetek optymistów wyniósł – 8,6%, jednocześnie niewielka grupa osób – 12,9% ma trudności z szacowaniem w tym zakresie

Kolejną zmienną, według której należy opisywać rynkowy wymiar działalności przedsiębiorstw to dynamika w zakresie wielkości popytu na usługi/produkty. Próba uchwycenia dynamiki zmian w tym zakresie obejmuje porównanie danych w stosunku do analogicznego okresu roku ubiegłego. I tak zwiększenie poziomu popytu szacuje 21,5% badanych, obniżenie 36,6%, a 36,6% badanych nie widzi zmian w wielkości popytu. Pozostałe 5,4% ankietowanych nie potrafi oszacować zmian w kontekście minionego roku. Badani prognozowali również zmiany w popycie na oferowane usługi i produkty w kontekście analogicznego okresu przyszłego roku. Uzyskany rozkład tego wskaźnika pokazuje zmianę sytuacji, znacznie wzrasta odsetek tych, którzy nie potrafią przewidzieć, jakiego typu zmiany dotkną popyt – jest ich aż 21,7%, największa liczebnie kategoria badanych (53,3%) uważa, że wielkość popytu nie ulegnie zmianie, optymistów w tym zakresie jest 17,4%, pesymistów jedynie 7,6%. Tak duży wskaźnik, tych którzy nie są w stanie oszacować zmian w wielkości popytu (21,7%) w odniesieniu do przyszłego okresu, pozwala na osąd, iż sytuacja na rynku jest tak dynamicznie zmienna, iż szanse przewidzenia, jak się potoczy są znikome.

Następnym i jednym z ważniejszych czynników warunkujących potencjał rozwojowy przedsiębiorstw jest poziom inwestycji. Wiadomo, iż aby wzmocnić swoją pozycję na rynku, aby nie dać się wyprzedzić konkurencji, przedsiębiorstwo musi podejmować działania prorozwojowe, jednym z tego typu działań są przedsięwzięcia inwestycyjne. Uznaje się, że inwestycje są podstawowym czynnikiem rozwoju gospodarczego i to zarówno w odniesieniu do konkretnych przedsiębiorstw, jak i w odniesieniu do rozwoju lokalnego, czy regionalnego. Pożytki płynące z odpowiednio zrealizowanych inwestycji są oczywiste i zwykle przekładają się na umocnienie pozycji firmy na rynku. Brak inwestycji zawsze skutkuje stagnacją, a w dalszej kolejności wyrugowaniem z rynku.

Podstawowym, (choć nie jedynym) sposobem inwestowania jest zwiększanie zasobów rzeczowych środków trwałych przedsiębiorstwa. W tym zakresie przedsiębiorstwa powiatu gryfickiego prezentują się na niekorzystnie, bowiem aż w 51,9% ankietowanych przedsiębiorstw wydatki inwestycyjne w ogóle nie wystąpiły, natomiast te firmy powiatu, które inwestowały wybierały następujące dobra – uszeregowano według liczebności wskazań:

- wyposażenie (meble, sprzęt) – 21,2%,
- pojazdy – 18,3%,
- budynki, ziemię – 8,7%.

Także wartość wydatków poniesionych na rozwój prowadzonej działalności w pierwszym półroczu 2009 roku wskazuje, że część firm dysponuje ograniczonymi zasobami, które mogą przeznaczyć na niezbędne wyposażenie oraz inwestycje (rys. 6). Respondenci najczęściej (38,5%) wskazywali, że poniesione wydatki mieszczą się w kwocie od 5 tys. do 50 tys. złotych, natomiast 17,9% badanych firm w ciągu 6 miesięcy 2009 r. w rozwój firmy zainwestowało mniej niż 5 tys. złotych. Bez wątpienia świadczy to o niewielkiej skali prowadzonej działalności, oraz jej branżowej specyfice – firmy zaangażowane w drobne usługi przeważnie nie wymagają kosztownego wyposażenia. Poza tym 23,1% przedsiębiorstw, przeznaczyło na inwestycje kwoty od 50 tys. do 500 tys., pułap wydatków powyżej 500 tys. był udziałem 10,3% firm oraz taki sam wskaźnik badanych w ogóle odmówił udzielenia odpowiedzi na to pytanie.

Rys. 6. Struktura wartości wydatków poniesionych na rozwój prowadzonej działalności w pierwszym półroczu 2009 r.

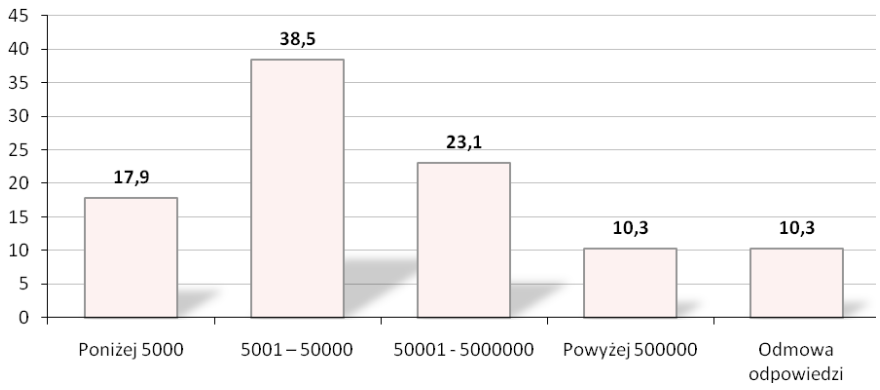

Źródło: *Badania własne*.

Respondenci prognozowali również działania inwestycyjne w kontekście najbliższych 6 miesięcy. Uzyskane dane są niepokojące, ponieważ 43,5% badanych firm nie zamierza w ciągu kolejnych sześciu miesięcy podejmować wydatków na zakup, dzierżawę, leasing czy remont pojazdów, wyposażenia bądź nieruchomości, jednocześnie 29,3% badanych deklaruje takie zamiary, a 27,2% nie umie odpowiedzieć na to pytanie. Jeśli przedsiębiorcy rozumieją znaczenie przedsięwzięć inwestycyjnych to brak nakładów tego typu będzie musiał skutkować po prostu brakiem powiększenia istniejących środków trwałych przedsiębiorstwa.

Na podstawie subiektywnych doświadczeń respondenci dokonali również długookresowej prognozy dotyczącej sytuacji firmy, zdaniem badanych po upływie 3 lat:

- sytuacja firmy będzie podobna do obecnej – 45,2%,
- firmie będzie się wiodło lepiej niż obecnie – 28,0%,
- firma ulegnie likwidacji – 2,2%,
- firmie będzie się wiodło gorzej niż obecnie – 1,1%,
- trudno powiedzieć – 23,7%.

Niepokojącym sygnałem płynącym z analizy zestawionych danych jest fakt znacznej liczby przedsiębiorstw (23,7%), które nie są w stanie oszacować własnego rozwoju w odniesieniu do stosunkowo bliskiej przecież przyszłości. Wątpliwa zatem staje się ich podmiotowość na rynku oraz samoświadomość rozwoju.

Formy współpracy i powiązań w zakresie współdziałania gospodarczego

Jednym z głównych celów podmiotów gospodarczych jest stosowanie strategii umożliwiających rozwój firmy. W tym zakresie wyróżnić można strategie wzrostu wewnętrznego oraz strategie wzrostu zewnętrznego, zwykle są one stosowane przez przedsiębiorstwa łącznie/równolegle.

Stosowanie współpracy i powiązań gospodarczych pomiędzy przedsiębiorstwami zaliczyć należy do strategii wzrostu zewnętrznego, a jeśli chodzi o czas trwania i wymiary może przybierać formę krótko bądź długotrwałej współpracy i może być mniej lub bardziej pogłębiona.

W tym zakresie powiat gryficki wypada raczej niekorzystnie. Dane ukazują, iż przedsiębiorstwa działające na omawianym terenie w zdecydowanej większości nie dysponują powiązaniami gospodarczymi ani w ramach lokalnych ani w ramach globalnych sieci. Większość badanych firm, bo aż 70,4% nie prowadzi bowiem żadnych form współpracy z innymi jednostkami gospodarczymi. W odniesieniu do pozostałych 29,6% przedsiębiorstw, które podejmują współpracę z innymi podmiotami, prowadzą ją z: przedsiębiorstwami działającymi w regionie – 10,2% badanych, jednostkami administracji samorządowej – 5,6%, firmami doradczymi – 1,9%, organizacjami pozarządowymi – 0,9%, jednostkami administracji rządowej – 0,9%, placówkami edukacyjnymi – 0,9%.

Innym ważnym zagadnieniem są stosowane przez przedsiębiorców formy współpracy z przedsiębiorstwami w regionie. Prawie wszystkie badane firmy powiatu, bo 97,8% nie prowadzą żadnych form współpracy z innymi podmiotami gospodarczymi, pozostałe 2,2% firm prowadzi współpracę typu: holding- 1,1% oraz podwykonawstwo – 1,1%.

Sytuacja braku wspólnych uwarunkowań i uzgodnień w zakresie gospodarczego współdziałania może prowadzić do spadku znaczenia poszczególnych firm zwłaszcza w perspektywie nasilonej konkurencji zewnętrznej. Wzajemnie dopełniające się możliwości pojedynczych firm mogłyby okazać się – na zasadzie synergii – więcej warte niż suma ich potencjalnych możliwości rozpatrywanych osobno.

Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28
Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Dodatkowo potencjał rozwojowy firm omawianego powiatu jest niekorzystny na skutek nikłego poziomu wykorzystywania wsparcia ze strony instytucji publicznych. Spora grupa respondentów – 37,8% deklaruje, iż w ogóle nie korzystało z dostępnych form wsparcia, z pozostałych 62,2% firm skorzystało z: dotacji na zwiększenie zatrudnienia w firmie – 4,8%, dofinansowania do opłat podatkowych – 0,5%, dofinansowania do składek ZUS – 0,5%, dotacji na doszkalanie pracowników – 1,6%, dopłat rolnych - 0,5%, dofinansowania do inwestycji - 1,1%, jednocześnie 3,7% badanych nie umiało odpowiedzieć na to pytanie.

Powyższe dane dotyczą trzech ubiegłych lat, toteż ich wydźwięk jest negatywny. Zasadniczą kwestią jest pytanie, czy brak uzyskanego wsparcia jest efektem bierności przedsiębiorców, czy też bardzo ograniczoną dostępnością wsparcia ze strony funduszy publicznych. Zapytano również respondentów, jakie formy wsparcia ze strony jednostek samorządowych mogłyby pozytywnie wpłynąć na działalność przedsiębiorstw – 33,1% ankietowanych niestety nie potrafiło dać odpowiedzi w tym zakresie. Wśród respondentów, którzy dokonali wyboru preferowanej formy wsparcia, najważniejsze są następujące działania - rys. 7:

Rys. 7. Pożądane formy wsparcia ze strony jednostek samorządu

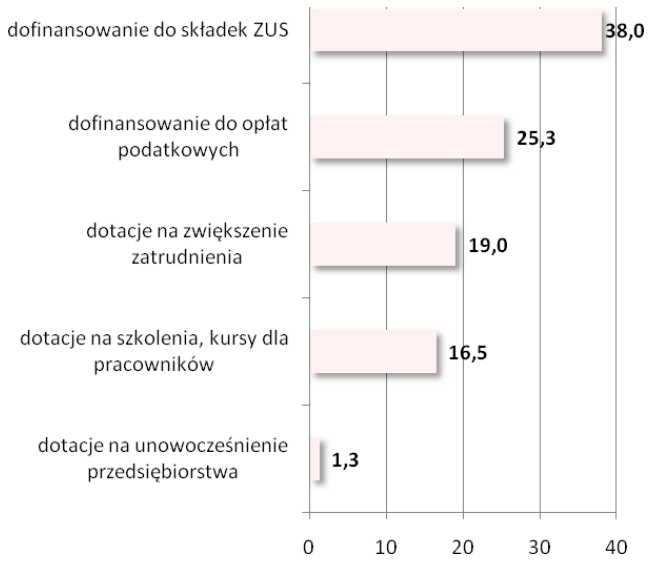

Źródło: *Badania własne.*

Zasięg wymiany gospodarczej

Wymiana gospodarcza w UE odbywa się na wspólnym rynku wewnętrznym, który po pierwsze obejmuje cały obszar UE oraz po drugie opiera się na zasadzie czterech swobód: przepływu towarów, osób, usług i kapitału. Można zatem stwierdzić, iż analizowane powiaty uczestniczą w tym obszarze na zasadach wolnej konkurencji.

Wymiary wymiany gospodarczej prowadzonej przez firmy działające w omawianym powiecie są bardzo ograniczone przestrzennie, tzn. 88,2% badanych firm w ogóle nie prowadziło wymiany z zagranicą, eksport towarów lub usług był udziałem jedynie 6,5% badanych, natomiast

5,4% badanych prowadziło wymianę zarówno w zakresie eksportu, jak i importu towarów lub usług.

Jeśli przedsiębiorcy eksportują swoje produkty – to przede wszystkim do: Niemiec, różnych krajów UE, Wielkiej Brytanii, Włoch, Francji, Chin, Holandii, Ukrainy. Prognozy dotyczące wielkości eksportu w kontekście najbliższych sześciu miesięcy są następujące – 18,2% badanych ocenia, iż poziom eksportu w tym okresie zwiększy się, że pozostanie bez zmian - 54,5%, a 27,3% badanych nie umie przewidzieć dynamiki eksportu.

Innowacyjność przedsiębiorstw

Konkurencyjność przedsiębiorstw jest uwarunkowana wieloma czynnikami o charakterze zewnętrznym i wewnętrznym. Do pierwszej grupy czynników można zaliczyć choćby politykę państwa i stan dostępnej infrastruktury, do drugiej czynniki z wnętrza firmy, jak choćby: sposób zarządzania, posiadany kapitał obrotowy, nowoczesne techniki i technologie, jakość wytwarzanych produktów oraz innowacyjność. Innowacyjność jest wyjątkowo merytorycznym czynnikiem rozwoju, gdyż decyduje nie tylko o tempie i kierunkach rozwoju ekonomicznego w sensie jednostkowym, ale też lokalnym, regionalnym i międzynarodowym.

Pod względem innowacyjności aktywność firm powiatu gryfickiego jest niska, bowiem tylko 18,3% firm deklaruje, iż w latach 2007-2009 wdrażało przedsięwzięcia innowacyjne, pozostałe 81,7% nie podejmowało w ogóle działań o charakterze innowacyjnym. Ci przedsiębiorcy, którzy zadeklarowali stosowanie działań innowacyjnych wymienili następujące źródła innowacji: (rozkład według liczebności wskazań)

- zakup technologii -75%,
- zakup licencji – 6,3%,
- wniesienie innowacji przez partnera, współudziałowca – 6,3%,
- własna inwencja – 6,3%,
- zakup wyników badań placówek badawczo-rozwojowych – 6,3%.

Powyższe dane wskazują na niski własny potencjał rozwojowy firm. Jednak co warto zauważyć, iż najczęstszym wyborem zgłaszanym przez firmy powiatu gryfickiego, etycznym, choć z pewnością obciążającym finansowo rozwiązaniem jest zakup technologii.

Ankietowani zdefiniowali także przeszkody, których doświadczają we wdrażaniu rozwiązań innowacyjnych. Jako główne utrudnienie stosowania innowacji jest brak możliwości sfinansowania przedsięwzięć innowacyjnych – 24,7% oraz odczuwane przez przedsiębiorców zbyt duże ryzyko związane z jej wdrożeniem -10,8%. Na kolejnych lokatach pojawia się brak zainteresowania nowymi produktami/usługami ze strony klientów/odbiorców – 2,2%, przeszkody wewnętrzne typu nieodczuwanie potrzeby innowacji – 12,9%. Prawie połowa ankietowanych, bo aż 49,5% w ogóle nie potrafi zdiagnozować powodów uniemożliwiających podejmowanie działań innowacyjnych.

Aktywizowanie przedsiębiorców omawianego powiatu ma większe szanse powodzenia w kontekście współpracy z innymi jednostkami w zakresie podejmowania działań innowacyjnych. A warto pamiętać, iż o tempie rozwoju innowacji i nowych technologii w konkretnych przedsiębiorstwach oraz regionie decyduje m.in. wielkość instytucjonalnych nakładów ponoszonych na działalność badawczo-rozwojową i innowacyjną.

Niestety w tym zakresie ponad połowa badanych – 73,2% w ogóle nie ma żadnych oczekiwań, a 12,4% nie umie odpowiedzieć na to pytanie. A zatem 85,6% wszystkich respondentów powiatu gryfickiego nie posiada elementarnej wiedzy na temat roli zachowań

innowacyjnych i jednocześnie znaczenia współpracy z innymi jednostkami w zakresie działalności innowacyjnej. Pozostała grupa ankietowanych w liczbie 14,4% uszeregowała oczekiwania w zakresie ułatwienia, nawiązywania i rozwoju współpracy z innymi jednostkami, i tak: dla 6,2% ważne byłoby stworzenie programów wspierania rozwoju technologicznego na poziomie gmin, 4,1 zwróciło uwagę na konieczność budowania systemu informacji o potrzebach technologicznych przedsiębiorstw, kolejno po 1,0% przedsiębiorstw wskazywało na potrzebę wzrostu jakości i stopnia dostosowania ofert jednostek B+R do potrzeb przedsiębiorstwa oraz na konieczność budowy systemu informacji o ofercie jednostek B+R, a także 2,1% na konieczność rozwoju infrastruktury instytucjonalnej w zakresie pośrednictwa i transferu technologii.

Powyższe dane (przypomnijmy, iż tylko 14,4% respondentów odpowiada na to pytanie) wskazują na niedomiar wiedzy w zakresie znaczenia innowacji, który jak się wydaje może być efektem pewnego zapóźnienia w rozwoju regionalnym omawianego powiatu.

W zakresie użytkowania nowoczesnych narzędzi multimedialnych powiat gryficki prezentuje się w miarę korzystnie – 87,1% firm stosuje nowoczesne systemy informacyjne, korzystają z walorów takich narzędzi jak Internet. Firmy z tej grupy respondentów posiadają własne strony internetowe, na bieżąco korzystają z różnorakich typów wyszukiwarek i przeglądarek internetowych oraz poczty elektronicznej. Jedynie 12,9% badanych przedsiębiorstw do tej pory nie korzysta z narzędzi multimedialnych takich jak Internet.

Pozyskiwanie i wykorzystywanie funduszy z UE

Problematyka konkurencyjności polskich przedsiębiorstw na rynkach unijnych jest efektem akcesji Polski do struktur Unii Europejskiej. Rozwój działalności na tychże rynkach jest możliwy poprzez uruchomienie specyficznych zasobów, które nie zawsze znajdują się w posiadaniu mikro i małych przedsiębiorstw. Jednym ze sposobów na pozyskanie tych zasobów, jest ich sfinansowanie z różnorodnych funduszy unijnych.

Obraz, jaki jawi się w tym zakresie jest niekorzystny, bowiem 75,8% firm powiatu gryfickiego w ogóle nie korzysta z pomocy funduszy strukturalnych UE. Tym samym tylko niespełna 24,2% je wykorzystuje, przede wszystkim na: rozwój infrastruktury technicznej – 13,7% badanych, zwiększenie zatrudnienia – 5,3%, podniesienie jakości potencjału pracowniczego -2,1%, jednocześnie 3,2% badanych nie potrafi odpowiedzieć czy, a jeżeli tak to na jakie cele, firma przeznaczyła pozyskane z funduszy strukturalnych UE środki.

Taki poziom wykorzystania funduszy wynika w 48,4% przypadków z braku zainteresowania tego typu propozycjami. Równocześnie warto zauważyć, iż ponad połowa badanych – 46,2% jest zainteresowana wykorzystaniem środków z funduszy strukturalnych UE. Przeszkodami w realizacji zamierzeń są: w 1,1% przypadków brak czytelnej, pełnej informacji oraz w 4,3% przypadków brak pieniędzy. Przedsiębiorcy, którzy deklarowali korzystanie lub chęć korzystania z dotacji unijnych zdefiniowali bariery ograniczające efektywne pozyskiwanie środków:
(poniższe czynniki uporządkowane według malejącego znaczenia)

- biurokracja i formalizacja wniosków UE – 26,2%,
- brak zainteresowania – 26,2%,
- ograniczony dostęp do informacji o programach – 12,4%,
- konieczność wkładu własnego – 11,0%,
- krótki termin przygotowania aplikacji -9,7%,
- koszt opracowania aplikacji – 9,0%,

- brak odpowiednich programów dla danej branży – 2,8%.

Jak widać dotychczasowe doświadczenia przedsiębiorców powiatu gryfickiego związane z pozyskiwaniem funduszy z Unii Europejskiej, nie są zbyt pozytywne. Znaczna część przedsiębiorstw właściwie nie ma własnych doświadczeń w tym zakresie, jednakże nie wydaje się, iżby firmy te umacniały swoją pozycję konkurencyjną w oparciu o środki własne lub pochodzące z innych, niż unijne, źródeł. Sądzić raczej należy, iż brak zainteresowania wynika nie z nadmiaru własnych środków, lecz raczej z nadmiaru skrywanych barier, lęków i niewiedzy przedsiębiorców w tym zakresie. Wydaje się, iż pomimo trudności przejścia przez aplikacyjną ścieżkę – od pozytywnej oceny projektu inwestycyjnego do refundacji poniesionych wydatków włącznie – wzrasta świadomość konieczności i efektywności podejmowania tego typu działań, jednak do tej pory jest to udziałem nielicznych spośród badanych firm.

Podsumowanie

Ocena sytuacji społeczno-gospodarczej powiatu gryfickiego w latach 2004-2008 pozwala na podkreślenie tych obszarów aktywności społeczeństwa, które mogą kształtować sytuację przedsiębiorców w powiecie, a także mieć duży wpływ na rozwój przedsiębiorczości oraz dążenia innowacyjne podmiotów prowadzących działalność gospodarczą.

Podłożem wszelkich procesów w powiecie jest jego potencjał demograficzny. W tej sferze w badanym okresie zaobserwowano takie zjawiska, jak:

- powolny spadek liczby ludności spowodowany odpływem ludności z terenu powiatu,
- zmiany w strukturze wiekowej ludności – stałe obniżanie się odsetka osób w wieku 0-14 lat, a wzrost udziału ludności w wieku 65 lat i więcej,
- spadek udziału ludności w wieku przedprodukcyjnym, a wzrost udziału ludności w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym.

Działające w powiecie przedsiębiorstwa postrzegane są jako strategiczny partner rynku pracy – głównie ze względu na możliwości tworzenia nowych miejsc pracy. Również procesy na rynku pracy powodują oddźwięk w gospodarce, a co za tym idzie zmiany poziomu przedsiębiorczości. Na uwagę zasługują więc następujące aspekty rynku pracy:

- przyrost wartości wskaźnika liczby pracujących na 1000 ludności,
- przyrost przeciętnych miesięcznych wynagrodzeń brutto,
- systematyczny spadek liczby bezrobotnych, jednak stopa bezrobocia w 2008 r. uplasowała gryficki na 15 miejscu w województwie,
- zawodami deficytowymi w 2008 r. były te z grup: pracownicy obsługi biurowej, nauczyciele praktycznej nauki zawodu i instruktorzy, kierownicy wielkich organizacji, pracownicy obrotu pieniężnego i obsługi klientów oraz pracownicy przy pracach prostych w handlu i usługach. Równowaga wystąpiła w grupach: nauczyciele oraz kierownicy małych i średnich zakładów pracy. Najwyższą nadwyżkę zanotowano w przypadku takich grup, jak: rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy zorientowani na rynek, średni personel rolnictwa i ochrony zdrowia oraz pozostali specjaliści.

Można stwierdzić, że powiat nie osiągnął poziomu rozwoju gospodarczego, który odpowiadałby wszystkim dostępnym zasobom oraz jego potencjałowi. Należy jednak odnotować wyraźne sygnały poprawy koniunktury gospodarczej, na które składają się przeanalizowane wskaźniki ekonomiczne m.in.:

- przyrost liczby podmiotów, w tym tak ważnych dla rozwoju gospodarczego spółek handlowych,

- wzrost produkcji sprzedanej przemysłu,
- wzrost udziału powiatu w tworzeniu wojewódzkiej wartości sprzedanej,
- wzrost nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach,
- wyższa niż w 2004 r. wartość brutto środków trwałych,
- wysokość dochodów, jak i wydatków budżetu powiatu w przeliczeniu na 1 mieszkańca, która uplasowała gryficki odpowiednio na 4 i 5 miejscu wśród powiatów ziemskich w województwie.

Z przeprowadzonej analizy wynika również, że rozwój przedsiębiorczości w powiecie opierać się będzie na prężnym i dynamicznym sektorze małych i średnich przedsiębiorstw.

Opracowana na podstawie badań własnych charakterystyka firm, zlokalizowanych na terenie powiatu gryfickiego pozwala na wskazanie pewnej specyfiki tego zbioru. Badane firmy zaangażowane są przede wszystkim w szeroko pojętą działalność usługową realizowaną przede wszystkim poprzez aktywność handlową. Przeważają liczebnie mikroprzedsiębiorstwa, zarejestrowane w formie osoby fizycznej prowadzącej działalność gospodarczą. Znaczny udział w strukturze badanych firm mają przedsięwzięcia posiadające już znaczące doświadczenie w działalności gospodarczej, bowiem obecne są na rynku ponad 8 lat. Bardzo duży udział w potencjale zasobów pracy, jakimi dysponują przedsiębiorcy mają osoby posiadające wykształcenie podstawowe, bądź bez wykształcenia. Ocena perspektyw zmian na rynku pracy nie jest jednoznaczna, zarówno w odniesieniu do przewidywań krótko- (3 miesiące) oraz średniookresowych (12 miesięcy) – przeważają bowiem postawy wyczekujące, choć zaznacza się pewna przewaga optymistów nad respondentami oczekującymi redukcji etatów.

Z uzyskanych wypowiedzi płynie konkluzja, że prowadzenie działalności gospodarczej utrudniają zarówno czynniki rynkowe jak i administracyjne (zbyt rozbudowana biurokracja), a pozytywne przykłady wsparcia uzyskanego ze strony instytucji publicznych występują rzadko. Z opinii przedstawicieli firm wynika, że dla większości z nich państwo (oraz różne jego agendy) nie dysponuje żadną interesującą ofertą (lub nie jest im ona znana) w zakresie wspierania działalności przedsiębiorczej. Generalnie firmy skoncentrowane są przede wszystkim na utrwalaniu swojego miejsca na rynku, współpraca oraz powiązania z innymi jednostkami gospodarczymi lub instytucjami publicznymi występuje w ograniczonym zakresie.

Jednym z najpoważniejszych problemów określających sytuację firm z terenu powiatu jest perspektywa ograniczania wydatków ponoszonych na rozwój firmy. Jedną z konsekwencji szczupłości zasobów finansowych, jakimi dysponuje większość z badanych przedsiębiorstw, jest niemalże całkowity brak rozwiązań innowacyjnych stosowanych w firmach.

Należy odnotować, że sytuacji przedsiębiorstw i ich perspektyw rozwojowych nie należy rozpatrywać jedynie w kontekście ekonomicznym. Planując działania, których celem jest wsparcie rozwoju gospodarki, trzeba także uwzględniać zjawiska ze sfery społecznej. Wydaje się, że do kluczowych obszarów problemowych należą relacje przedsiębiorców z ich pracownikami a także instytucjami publicznymi oraz otoczenia biznesu. Wydaje się, że należy postulować działania, których efektem ma być zmiana sposobów myślenia, mentalności wielu spośród przedsiębiorców i przedstawicieli kadry zarządzającej – także w odniesieniu do praktycznej strony prowadzenia biznesu, zasad zarządzania, planowania strategicznego itd. Warto również odnotować, że przełamania wymagają antagonizmy występujące obecnie między grupami współtworzącymi sferę gospodarki (np. przedsiębiorcy-pracownicy, przedsiębiorcy-urzędnicy, przedsiębiorcy-banki).

Na podstawie przeprowadzonych badań można przedstawić następujące rekomendacje:

1) w poszczególnych grupach przedsiębiorstw, wyodrębnionych na podstawie liczby pracowników konieczne będzie zastosowanie odrębnych rozwiązań uwzględniających wewnętrzne zróżnicowanie sektora MŚP, szczególnie w odniesieniu do mikroprzedsiębiorstw, których jest najwięcej, a funkcjonują na zdecydowanie innych zasadach niż firmy małe i średnie;
2) usunięcia wymaga szereg barier instytucjonalnych i proceduralnych w procesie zakładania i prowadzenia działalności gospodarczej;
3) niezbędne jest prowadzenie wszechstronnej polityki informacyjnej (wewnętrznej i zewnętrznej) o podejmowanych przez instytucje publiczne działaniach, których celem jest wspieranie aktywności gospodarczej także poprzez gromadzenie i udostępnianie informacji o zewnętrznych możliwościach pozyskania środków finansowych na przedsięwzięcia o charakterze społecznym, gospodarczym, infrastrukturalnym (np. o pomocy finansowej w ramach środków europejskich, różnorodnych funduszy krajowych itp.);
4) ze względu na niski poziom innowacyjności badanych przedsiębiorstw, należy podjąć działania, których celem jest upowszechnienie tego zagadnienia np. poprzez organizowanie szkoleń z zakresu możliwości rozwoju poprzez innowacyjność (również poprzez wycieczki do innowacyjnych firm) oraz opracowanie, z uwzględnieniem podziału na branże, listy przykładów rozwiązań innowacyjnych łatwych do szybkiego praktycznego zastosowania – oferta oparta na zasadzie: zobacz i zastosuj.

Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28
Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

3. Powiat łobeski

Wstęp

Podział terytorialny

Powiat łobeski położony jest w centralnej części województwa zachodniopomorskiego. Graniczy on z powiatami: drawskim, goleniowskim, gryfickim, kołobrzeskim, stargardzkim i świdwińskim. Powierzchnia powiatu łobeskiego w 2008 r. wynosiła 1065 km^2, co stanowiło 4,7% powierzchni województwa, a mieszkało w nim 38,2 tys. ludności tj. 2,3% ogółu ludności województwa. Plasuje to powiat łobeski odpowiednio na 10 i ostatnim miejscu w województwie.

W skład powiatu wchodzi 5 gmin: miejsko-wiejskie – Dobra, Łobez, Resko i Węgorzyno oraz wiejska Radowo Małe. Wskaźnik ruralizacji przestrzennej, wyrażający udział powierzchni obszarów wiejskich w ogólnej powierzchni powiatu, wynosił w 2008 r. 97,7% i tym samym plasował powiat na 3 miejscu w województwie. Odpowiednio wskaźnik urbanizacji przestrzennej kształtował się na poziomie 2,3% i lokował powiat na 15 miejscu.

Na terenie powiatu znajduje się 144 miejscowości, w tym 140 miejscowości wiejskich i 4 miasta: Dobra, Łobez, Resko i Węgorzyno. Stolicą powiatu jest Łobez. Przez teren powiatu przebiegają ważne szlaki komunikacyjne, zarówno drogowe, jak i kolejowe.[16]

Rys. 1. Granice administracyjne powiatu łobeskiego
Stan na 1.01.2009

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Struktura próby

Na badaną zbiorowość respondentów składali się przedstawiciele wyłonionych do badania przedsiębiorstw. Opisać ich można według zmiennych niezależnych takich jak: płeć, wiek, wykształcenie oraz stanowisko. Przyjęta metodologia badań powoduje, iż wartości cech przyjętych do opisu badanych osób odzwierciedla wartości tych cech w odniesieniu do wszystkich przedsiębiorców. W badanej populacji rozkład ze względu na płeć jest niesymetryczny: mężczyźni stanowili 54,4%, natomiast kobiety to 45,6% badanych. Przebieg kolejnej zmiennej, wieku, jest nierównomierny – z jednej strony najliczniejszą kategorią są osoby

[16] *Strategia Rozwoju Powiatu Łobeskiego* opracowana przez Zarząd Powiatu Łobeskiego w oparciu o materiały opracowane przez zespół konsultantów Fundacji na Rzecz Uniwersytetu Szczecińskiego. Łobez, 2004.

w wieku od 46 do 55 lat – 29,3%, ale kolejną liczebnie grupą są respondenci w wieku od 26 do 35 lat – 20,7%. W odniesieniu do wykształcenia respondentów mamy do czynienia z niewielką przewagą osób posiadających wykształcenie średnie – 46,6%, a następnie wyższe 32,8% i zawodowe 20,7%. Ostatnią zmienną jest stanowisko respondenta, w badanej zbiorowości właścicielami było 63,8% respondentów, wiceprezes 10,3%, prezes 6,9% oraz osoba upoważniona do rozmów 15,5%.

Analiza sytuacji społeczno-gospodarczej

Potencjał demograficzny

Jednym z podstawowych, a zarazem jednym z najważniejszych uwarunkowań rozwoju danego obszaru jest stan ludności i jego zmiany, bowiem z punktu widzenia podaży zasobów pracy to właśnie wielkość i struktura populacji ludności, a zwłaszcza dynamika jej zmian, kreują sytuację na lokalnym rynku pracy.

W latach 2004-2008 liczba ludności powiatu łobeskiego nieznacznie zmalała (o 0,6%). Według prognoz demograficznych GUS tendencja taka będzie utrzymywała się co najmniej do 2035 r. Bezpośrednią przyczyną tego zjawiska, obserwowaną już od kilku lat, jest malejący z roku na rok przyrost naturalny. Dodatkowym czynnikiem obniżającym dynamikę liczebności populacji jest ujemne saldo migracji, które w znaczny sposób pomniejsza wielkość zasobów pracy, a także potencjał rozrodczy ludności.

Powiat łobeski należy do obszarów słabo zaludnionych, średni wskaźnik zaludnienia w 2008 r. wynosił 36 osób na km^2 (w województwie – 74) i od 2004 r. utrzymuje się on na identycznym poziomie.

W miastach powiatu łobeskiego w 2008 r. mieszkało 20,1 tys. osób, co przełożyło się na wielkość wskaźnika urbanizacji demograficznej, który osiągnął wartość 52,6% i był niższy od średniej dla województwa (68,8%). W świetle przytoczonych danych powiat łobeski jawi się jako region słabo demograficznie zurbanizowany, co jest zjawiskiem niekorzystnym. Liczne obserwacje wskazują, że im większy jest stopień urbanizacji, tym lepsze perspektywy rozwojowe ma dany region, miasta są bowiem centrami rozwoju gospodarczego regionu i to one przyciągają potencjalnych inwestorów.

Tab. 1. Wybrane cechy demograficzne w powiecie łobeskim w latach 2004, 2006 i 2008

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2008
Ludność ogółem	38411	38233	38162
Wskaźnik urbanizacji demograficznej	52,5	52,4	52,6
Wskaźnik ruralizacji demograficznej	47,5	47,6	47,4
Gęstość zaludnienia na 1 km^2	36	36	36

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Szczególnie ważnym podziałem populacji jest struktura ludności według biologicznych grup wieku (0-14 lat, 15-64 lata oraz 65 lat i więcej). Podział ten pozwala wskazać stopień zaawansowania demograficznej starości ludności danego obszaru. W latach 2004-2008 zbiorowość dzieci w wieku 0-14 lat zmniejszyła się o 0,7 tys., a jej udział w ogólnej liczbie ludności zmniejszył się z 18,5% do 16,7%. W kolejnej grupie ludności, tj. w wieku 15-64 lata, nastąpił wzrost liczby ludności z 26,5 tys. do 27,0 tys. Natomiast udział tej grupy wzrósł z 68,9%

do 70,6%. Liczebność populacji ostatniej grupy, czyli w wieku 65 lat i więcej, zmniejszyła się nieznacznie o 0,2%, natomiast jej udział wzrósł z 12,6% do 12,7%. Tendencje takie obserwowane są powszechnie w całym kraju. Spowodowane są one ogólnie obserwowanym spadkiem urodzeń, jak również wydłużaniem się przeciętnego trwania życia ludności. Stały wzrost udziału ludności w wieku 65 lat i więcej świadczy o nasilaniu się procesu starzenia demograficznego ludności.

Z kolei podział ludności według ekonomicznych grup wieku jest ściśle związany z wnioskami dla procesów podażowych rynku pracy. W powiecie łobeskim w 2008 r. odsetek ludności w wieku przedprodukcyjnym wynosił 20,6% (w województwie – 19,1%), w wieku produkcyjnym – 64,3% (w województwie – 65,9%), a w wieku poprodukcyjnym – 15,1% (w województwie – 15,0%). W latach 2004-2008 następował stopniowy wzrost udziału ludności w wieku produkcyjnym (o 1,9 pp.) i poprodukcyjnym (o 0,6 pp.), przy jednoczesnym zmniejszaniu się udziału ludności w wieku przedprodukcyjnym (o 2,5 pp.).

Ważną rolę w procesach demograficznych na danym terenie odgrywa ruch naturalny ludności. W 2008 r. w powiecie łobeskim urodziło się 496 dzieci, a więc o 21,6% więcej niż w 2004 r. Na 1000 ludności w 2008 r. przypadało 12,8 urodzeń żywych (w województwie – 10,8), podczas gdy w 2004 r. było to 10,4. Na wzrost liczby urodzeń od 2004 r. wpływ miało wejście w wiek rozrodczy roczników wyżu demograficznego.

W badanym okresie w powiecie łobeskim zanotowano spadek umieralności o 4,7%. Wskaźnik liczby zgonów na 1000 ludności w 2008 r. wynosił 10,0 (w województwie – 9,7) wobec 10,4 w 2004 r. Powszechnie obserwowanym zjawiskiem są częstsze zgony mężczyzn niż kobiet. Odsetek zgonów mężczyzn w powiecie we wszystkich analizowanych latach przekraczał 50%.

Przyrost naturalny, mierzony różnicą między liczbą urodzeń żywych a zgonów, w powiecie łobeskim w 2008 r. był dodatni (107 osób) i w porównaniu do 2004 r. wzrósł. W przeliczeniu na 1000 ludności jego wartość w 2008 r. kształtowała się na poziomie 2,8 (w województwie – 1,1), a w 2004 r. 0,0.

Tab. 2. Ruch naturalny ludności w powiecie łobeskim w latach 2004, 2006 i 2008

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2008
Urodzenia żywe na 1000 ludności	10,4	11,0	12,8
Zgony ogółem na 1000 ludności	10,4	10,1	10,0
Przyrost naturalny na 1000 ludności	0,0	0,9	2,8

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Struktury demograficzne i społeczne ulegają dość zasadniczym zmianom w następstwie ruchu migracyjnego ludności. To właśnie migracje w perspektywie najbliższych lat będą miały znaczący wpływ na zmiany w liczbie i strukturze ludności. W powiecie łobeskim w 2008 r. ogólne saldo migracji przyjęło wartość ujemną i wyniosło -114 osób, co było spowodowane odpływem ludności do innych powiatów województwa bądź kraju. Saldo migracji na 1000 ludności wyniosło w powiecie -3,0, podczas gdy w województwie -0,8.

Diagnoza rynku pracy

Działające w powiecie przedsiębiorstwa postrzegane są jako strategiczny partner rynku pracy – głównie ze względu na możliwości tworzenia nowych miejsc pracy, co przy istniejącym

poziomie bezrobocia nie pozostaje bez znaczenia. Praca jest również tym aspektem aktywności społeczeństwa, który najsilniej wpływa na zmiany jakości życia oraz możliwości przekształceń gospodarki w pożądanym kierunku.

Dostępne informacje o liczbie osób pracujących pochodzą z różnych źródeł, co w pewnym stopniu utrudnia analizę rynku pracy. Najpełniejsze dane uzyskać można z narodowych spisów powszechnych. Ponieważ są one przeprowadzane na ogół co dziesięć lat, istnieje potrzeba wykorzystania w analizie rynku pracy bieżącej sprawozdawczości, mimo że nie obejmuje wszystkich kategorii pracujących i uwzględnia różne grupowania wewnątrz populacji.

W powiecie łobeskim w podmiotach zatrudniających więcej niż 9 osób (bez gospodarstw indywidualnych w rolnictwie oraz duchowieństwa, fundacji, stowarzyszeń i innych organizacji) pracowało w 2007 r. ponad 5,1 tys. osób, co oznacza wzrost w porównaniu z 2004 r. o ok. 9,7%. W badanym okresie znacznie więcej wzrosła liczba pracujących kobiet (o 12,1%).

Na 1000 mieszkańców w 2007 r. przypadało 134 pracujących w podmiotach zatrudniających powyżej 9 osób (przy średniej dla zachodniopomorskiego równej 193), co dało powiatowi 16 miejsce w województwie. Analiza wskaźnika pozwala zaobserwować przyrost jego wartości w porównaniu z 2004 r. (i to większy niż w województwie), co może świadczyć o większej skłonności przedsiębiorstw do zatrudniania, a także o systematycznym rozwoju społeczno-gospodarczym.

Tab. 3. Pracujący i wynagrodzenia w powiecie łobeskim w latach 2004, 2006 i 2007

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2007	2004=100
Pracujący w głównym miejscu pracy	4682	5092	5136	109,7
mężczyźni	2329	2566	2499	107,3
kobiety	2353	2526	2637	112,1
Pracujący łącznie z rolnictwem indywidualnym	5559	5969	6013	108,2
w % sektor rolniczy	20,3	20,0	19,5	96,1
przemysłowy	37,9	42,8	42,3	111,5
usługowy	41,8	37,2	38,2	91,5
Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w zł	1822,83	1992,79	2124,98	116,6

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Badanie, którym objęci są również pracujący w rolnictwie indywidualnym (lecz nadal bez uwzględnienia podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób) pokazało, iż w łobeskim w 2007 r. pracowało 6,0 tys. osób. Struktura zatrudnienia według sektorów ekonomicznych ukazuje, iż 19,5% pracujących zajmowało się działalnością rolniczą, 42,3% – przemysłową i 38,2% – usługową. Od 2004 r. wzrosło zatrudnienie w sektorze przemysłowym, kosztem rolniczego (w mniejszym stopniu) i usługowego (większy spadek).

Pozytywnym zjawiskiem zauważalnym w powiecie jest przyrost przeciętnych miesięcznych wynagrodzeń brutto (w podmiotach zatrudniających powyżej 9 osób). W 2007 r. kwota przeciętnej płacy wyniosła w łobeskim 2124,98 zł i było to więcej niż w 2004 r. o 16,6% (w województwie – o 17,7%). Średnie wynagrodzenie w powiecie było jednak niższe od przeciętnego w województwie (o ok. 491 zł). Pod względem poziomu płac powiat objął 18 lokatę.

W łobeskim, podobnie jak w innych powiatach, problem bezrobocia na rynku pracy jest poważnym zjawiskiem społecznym oraz ekonomicznym. W 2008 r. bez pracy pozostawało 2580 osób (w tym kobiety stanowiły 58,5%). Od początku badanego okresu liczba bezrobotnych spadła o 53,6% (w województwie o 54,8%), przy czym spadek ten w większym stopniu dotyczył mężczyzn. Na wsi zamieszkiwało 56,6% bezrobotnych i zauważyć można tendencję pogłębiania się bezrobocia na wsi – odsetek osób nie posiadających pracy zamieszkujących tereny wiejskie był większy niż w 2004 r.

Stopa bezrobocia rejestrowanego w powiecie w 2008 r. wyniosła 23,9% (przy średniej wojewódzkiej równej 13,4%) i była jedną z najwyższych w zachodniopomorskim (20 lokata przed białogardzkim). W porównaniu z 2004 r. można zauważyć jej spadek.

Od początku badanego okresu zmniejszył się nieznacznie odsetek bezrobotnych bez prawa do zasiłku (o 6,6 pp., podczas gdy w województwie o 5,0 pp.), jednakże udział tej grupy w bezrobotnych ogółem jest nadal duży – w 2008 r. wynosił 75,7% (w województwie 79,2%). W porównaniu z 2004 r. zanotowano wzrost odsetka osób bez pracy w wieku 55 lat i więcej (o 4,8 pp.) oraz nieznaczny wzrost w grupach 25-34 i 45-54, a spadek w grupach wiekowych poniżej 25 roku życia i 35-44 lata. Wzrósł także udział bezrobotnych z wykształceniem średnim ogólnokształcącym, wyższym oraz policealnym i średnim zawodowym, a spadł udział osób posiadających wykształcenie zasadnicze zawodowe oraz gimnazjalne i niższe.

Sytuacja na rynku pracy kształtuje się pod wpływem relacji podaży pracy (liczby ludności zainteresowanej i gotowej wykonywać pracę) i popytu na pracę – określonej liczby miejsc pracy, którą oferuje gospodarka w danych warunkach społeczno-ekonomicznych. Niedopasowanie ilościowe bądź strukturalne (jakościowe) popytu i podaży powoduje trudności na rynku pracy (bezrobocie lub niewykorzystane miejsca pracy). Z tego względu szczególnie pożądana jest analiza porównawcza obu kategorii. Niezwykle użyteczne staje się porównanie struktury zawodowej osób bezrobotnych i ofert pracy zgłaszanych do powiatowych urzędów pracy. To prowadzi do ustalenia zawodów deficytowych i nadwyżkowych na terenie danego rynku pracy.

Zawodami deficytowymi w 2008 r. wyodrębnionymi według dużych grup zawodów były w powiecie łobeskim te z grup: pracownicy obsługi biurowej, kierownicy wielkich organizacji, robotnicy pomocniczy w rolnictwie, pracownicy przy pracach prostych w handlu i usługach, robotnicy zawodów precyzyjnych, ceramicy, robotnicy poligraficzni oraz pracownicy obrotu pieniężnego i obsługi klientów. Równowaga wystąpiła w grupie leśnicy i rybacy. Najwyższą nadwyżkę zanotowano w przypadku takich grup, jak: rolnicy i rybacy pracujący na własne potrzeby, kierownicy małych i średnich zakładów pracy oraz rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy zorientowani na rynek. W porównaniu z 2004 r. ogólny wskaźnik intensywności nadwyżki wzrósł w bardzo małym stopniu, co oznacza jedynie nieznaczną poprawę sytuacji bezrobotnych na rynku pracy.

Przedsiębiorczość

O sile gospodarki danego regionu i jego potencjale decyduje ilość i struktura efektywnie działających podmiotów gospodarczych. W powiecie łobeskim w 2008 r. w rejestrze REGON zarejestrowanych było 3,2 tys. podmiotów gospodarki narodowej, które stanowiły zaledwie 1,5% ogółu podmiotów w województwie. W porównaniu do 2004 r. ich liczba na tym obszarze wzrosła o 12,6%, podczas gdy w województwie o 5,5%. Spośród ogółu podmiotów funkcjonujących na terenie powiatu w 2008 r. ponad 93% należało do sektora prywatnego.

Rozpatrując konkurencyjność powiatu łobeskiego pod względem nasycenia przedsiębiorczością, można zauważyć, że plasuje się on na ostatnim miejscu w województwie. Średnio na 1000 mieszkańców przypadało na tym terenie 82,8 podmiotów, podczas gdy w województwie 125,9. Można więc stwierdzić, że powiat łobeski jest bardzo słabo rozwiniętym pod względem przedsiębiorczości.

Tab. 4. Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON w powiecie łobeskim w latach 2004, 2006 i 2008

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2008
Podmioty ogółem	2806	3006	3159
na 1000 ludności	73,1	78,6	82,8
w % sektor: rolniczy	7,3	7,6	7,9
przemysłowy	17,5	18,6	20,7
usługowy	75,2	73,8	71,5

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Przeprowadzona analiza struktury podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON według liczby pracujących wskazuje na dominację podmiotów mikro, tj. zatrudniających do 9 osób, które w 2008 r. stanowiły ponad 95% ogółu jednostek funkcjonujących na terenie powiatu. Podmioty małe, o liczbie zatrudnionych od 10 do 49 osób stanowiły 4,0%, a podmioty średnie 0,4%. Struktura podmiotów gospodarki narodowej według klas wielkości w powiecie była typowa dla całego województwa. W porównaniu do 2004 r. w powiecie zanotowano wzrost liczby podmiotów mikro i małych, a spadek liczby podmiotów średnich.

Analizując podmioty gospodarki narodowej według form prawnych odnotowano, że w 2008 r. w strukturze podmiotów gospodarczych funkcjonujących na terenie powiatu najliczniejszą grupę reprezentowały osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, które stanowiły 75,8%, w następnej kolejności znalazły się spółki handlowe – 4,1%, stowarzyszenia i organizacje społeczne – 2,3%, spółdzielnie – 0,7% oraz fundacje – 0,1%.

Duże znaczenie z punktu widzenia rozwoju gospodarczego danego obszaru ma udział spółek handlowych, które posiadają formę organizacyjno-prawną najbardziej dostosowaną do prowadzenia działalności na większą skalę, a wskaźnik nasycenia tymi spółkami na 10000 mieszkańców odzwierciedla poziom stabilności gospodarczej danego terenu. W 2008 r. na 10000 mieszkańców powiatu przypadało 33,8 spółek handlowych, co plasowało powiat na 16 miejscu w województwie razem z powiatem świdwińskim. Ich liczba w porównaniu do 2004 r. wzrosła o 9,3%. Z kolei poziom nasycenia obszaru spółkami z udziałem kapitału zagranicznego świadczy o korzystnym lub niekorzystnym klimacie dla inwestorów i warunkach inwestowania. Według stanu na dzień 31.12.2008 r. na terenie powiatu funkcjonowały 53 takie spółki, co w przeliczeniu na 10000 mieszkańców dało 13,9 jednostki. Spółki z udziałem kapitału zagranicznego stanowiły 41,1% ogółu spółek handlowych w powiecie, a ich liczba w porównaniu do 2004 r. wzrosła o 15,2%.

Analizując strukturę podmiotów gospodarki narodowej według sektorów ekonomicznych zaobserwowano, że w 2008 r. w powiecie łobeskim najwięcej jednostek prowadziło działalność w sektorze usługowym, tj. 2,3 tys. co stanowiło 71,5% wszystkich zarejestrowanych podmiotów na tym terenie. Tak duży udział podmiotów sektora usługowego jest cechą charakterystyczną

dla całego kraju, bowiem sektor ten uznawany jest za główną sferę współczesnej gospodarki. Usługi o charakterze rynkowym świadczyło 62,9% ogółu podmiotów w powiecie, a o charakterze nierynkowym 8,6%. Udział podmiotów zarejestrowanych w sektorze przemysłowym wyniósł ponad 20%. Duży udział przemysłu jest zjawiskiem pozytywnym, gdyż firmy zajmujące się działalnością produkcyjną zatrudniają średnio znacznie więcej osób niż firmy w innych sektorach. Praktyka gospodarcza ponadto wskazuje, że jedno miejsce w sferze produkcji uruchamia kolejne miejsca pracy w handlu i usługach. Natomiast liczba podmiotów zarejestrowanych w sektorze rolniczym wyniosła 0,2 tys., co stanowiło 7,9% ogółu podmiotów w powiecie. Wydaje się to być zjawiskiem korzystnym z punktu widzenia rozwoju gospodarczego powiatu, bowiem im większe jest uzależnienie regionalnej gospodarki od rolnictwa tym szanse na szybki awans cywilizacyjny są mniejsze.

Biorąc pod uwagę liczbę podmiotów według sekcji Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD) należy stwierdzić, że prawie 58% firm funkcjonujących na omawianym terenie w 2008 r. należało do trzech sekcji: handel i naprawy, obsługa nieruchomości i firm oraz budownictwo.

Dane statystyczne obrazujące dynamikę powstawania i zamykania już istniejących firm często są uznawane, oprócz dynamiki wzrostu PKB, jako główne informacje o kondycji gospodarki. Wskaźnik dynamiki liczby nowych podmiotów zarejestrowanych w kolejnych latach traktuje się bowiem jako swego rodzaju „barometr" charakteryzujący stan koniunktury gospodarczej.[17] W 2008 r. na terenie powiatu łobeskiego w rejestrze REGON zarejestrowano 391 nowych podmiotów co dało 10,2 jednostek nowo zarejestrowanych na 1000 ludności (w województwie – 11,1). Porównując strukturę branżową według sekcji PKD, stwierdzono, iż najwięcej firm wpisano do rejestru w sekcjach: budownictwo – 27,9%, handel i naprawy – 22,3%, oraz przetwórstwo przemysłowe – 10,0.

W 2008 r. z rejestru REGON wykreślono w powiecie łobeskim 290 firm. Na 1000 osób wynosiło to 7,6 jednostek (w województwie – 9,6). Biorąc pod uwagę sekcje PKD zanotowano, iż w sekcjach: handel i naprawy, budownictwo oraz przetwórstwo przemysłowe notuje się największą liczbę jednostek wyrejestrowujących się. Należy jednak podkreślić, że w okresie tym więcej jednostek zostało zarejestrowanych niż wykreślonych.

Tab. 5. Podmioty gospodarki narodowej nowo zarejestrowane i wyrejestrowane z rejestru REGON w powiecie łobeskim w latach 2004, 2006 i 2008

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2008
Podmioty nowo zarejestrowane ogółem	223	349	391
na 1000 ludności	5,8	9,1	10,2
Podmioty wyrejestrowane ogółem	174	234	290
na 1000 ludności	4,5	6,1	7,6

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Za pomocą analizy przesunięć udziałów (*shift-share*) określić można poziom konkurencyjności powiatu łobeskiego w odniesieniu do województwa zachodniopomorskiego pod względem liczby podmiotów gospodarki narodowej według sekcji PKD. Przy założeniu, że powiat rozwija się na takim samym lub podobnym poziomie jak województwo, otrzymano wysoki

[17] *Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2006-2007*. Opracowanie przygotowane przez Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2007.

oczekiwany wzrost zmiennej PO (potencjału obszaru powiatu). Składowa SP informująca o wielkości zmian w stosunku do województwa pokazuje, iż występujące w powiecie trendy zmian liczby podmiotów gospodarczych są wolniejsze niż w województwie, zwłaszcza w sekcji handel i naprawy (G). Poziom konkurencyjności obszaru (KO), odzwierciedlający różnice między wskaźnikiem wzrostu w powiecie w stosunku do województwa jest wysoki, a dodatnia jego wartość wskazuje na wysoką konkurencyjność powiatu. Ogólne przesunięcie (PC) jest dodatnie, co świadczy o pozytywnych tendencjach w powiecie, na tle ogólnego poziomu rozwoju województwa.

Produkcja sprzedana przemysłu

Stopień uprzemysłowienia powiatu można określić między innymi poprzez obserwację produkcji sprzedanej przemysłu. W łobeskim w 2007 r. osiągnęła ona wartość 111,4 mln zł i stanowiła zaledwie 0,5% produkcji sprzedanej całego województwa. W porównaniu z 2004 r. zanotowano nieznaczny wzrost produkcji sprzedanej w powiecie (o 3,9 mln zł), natomiast udział powiatu w tworzeniu wojewódzkiej wartości sprzedanej nie uległ zmianie.

Produkcja sprzedana przemysłu na 1 mieszkańca w łobeskim była w 2007 r. równa 2919 zł (przy średniej dla województwa 13447 zł), co ulokowało powiat na 18 miejscu w zachodniopomorskim. Przodującymi w działalności przemysłowej obszarami były powiaty: goleniowski, policki i szczecinecki.

Inwestycje i środki trwałe

Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach umożliwiają utrzymanie produkcji na dotychczasowym poziomie, a także jej wzrost. Zwiększanie się poziomu nakładów może więc świadczyć o zwiększaniu zdolności produkcyjnych firm oraz ich rozwoju, co w dłuższym okresie zapewnić może korzyści dla całej gospodarki regionu.

Nakłady finansowe lub rzeczowe, których celem jest stworzenie nowych środków trwałych lub ulepszenie (przebudowa, rozbudowa, rekonstrukcja lub modernizacja) istniejących obiektów majątku trwałego, a także nakłady na tzw. pierwsze wyposażenie w firmach zatrudniających powyżej 9 osób w łobeskim wyniosły w 2007 r. 46,3 mln zł i były wyższe od tych poniesionych w 2004 r. o 83,0%.

Najwyższe nakłady poniesiono w sektorze przemysłowym, a następnie w rolniczym i usługowym (w tym jedynie w usługach rynkowych). Od 2004 r. nakłady ponoszone w sektorze przemysłowym i rolniczym wzrosły, natomiast w usługach – zmniejszyły się. Wielkość nakładów inwestycyjnych w przeliczeniu na 1 mieszkańca, równa 1217 zł, była niższa niż przeciętna w województwie i uplasowała łobeski na 12 miejscu pośród pozostałych powiatów.

Wartość nakładów poniesionych na zakup lub wytworzenie środków trwałych (czyli wartość początkowa, brutto) w 2007 r. wyniosła w powiecie 277,2 mln zł i była wyższa niż w 2004 r. o 21,4%. Najwyższą wartość brutto środków trwałych zanotowano w sektorze przemysłowym, a następnie w usługowym (w tym głównie w usługach rynkowych) i rolniczym. W porównaniu z 2004 r. nakłady na środki trwałe w sektorze przemysłowym wzrosły, natomiast w rolniczym i usługowym zmniejszyły się. Pod względem poziomu wartości brutto środków trwałych na 1 mieszkańca w 2007 r. łobeski objął 20 lokatę w województwie.

Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28
Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Tab. 6. Nakłady inwestycyjne i wartość brutto środków trwałych w przedsiębiorstwach w powiecie łobeskim w latach 2004, 2006 i 2007

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2007	2004=100
Nakłady inwestycyjne w mln zł	25,3	34,7	46,3	183,0
w % sektor: rolniczy	11,1	8,1	12,3	110,8
przemysłowy	68,3	66,0	78,6	115,1
usługi rynkowe	20,6	25,9	9,1	44,2
usługi nierynkowe	-	-	-	-
na 1 mieszkańca w zł	656	909	1217	185,5
Wartość brutto środków trwałych w mln zł	228,3	264,5	277,2	121,4
w % sektor: rolniczy	15,9	13,2	14,6	91,8
przemysłowy	60,3	68,7	70,5	116,9
usługi rynkowe	20,6	15,3	14,9	72,3
usługi nierynkowe	3,2	2,8	0,0	0,0
na 1 mieszkańca w zł	5944	6917	7255	122,1

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Budżety jednostek samorządu terytorialnego

Możliwości dofinansowywania działań w powiecie mogą być określone poprzez analizę wielkości dochodów, a zwłaszcza wydatków budżetów jednostek samorządu terytorialnego (zarówno powiatu, jak i gmin wchodzących w jego skład).

W 2008 r. powiat łobeski otrzymał na realizację swoich zadań 32,5 mln zł (o 51,6% więcej niż na początku badanego okresu). W przeliczeniu na 1 mieszkańca było to 849,81 zł – 10 lokata wśród powiatów ziemskich. Wydatki wyniosły 32,1 mln zł, z czego 14,4% stanowiły wydatki majątkowe inwestycyjne. Dynamika wzrostu wydatków (w porównaniu z 2004 r.) była w powiecie wyższa niż dochodów. Wysokość wydatków w przeliczeniu na 1 mieszkańca uplasowała powiat na 12 miejscu wśród powiatów ziemskich.

Tab. 7. Dochody i wydatki budżetu powiatu i budżetów gmin wchodzących w skład powiatu łobeskiego w latach 2004, 2006 i 2008 w zł

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2008	2004=100
Dochody budżetu powiatu	21411176,00	26595025,75	32466175,40	151,6
na 1 mieszkańca	554,44	695,62	849,81	153,3
Wydatki budżetu powiatu	20613930,00	29014984,05	32099527,72	155,7
na 1 mieszkańca	533,79	758,92	840,21	157,4
Dochody budżetów gmin	61634019,00	77294409,89	95567786,80	155,1
na 1 mieszkańca	1595,99	2021,72	2501,51	156,7
Wydatki budżetów gmin	62043698,00	84540600,74	103060683,80	166,1
na 1 mieszkańca	1606,60	2211,25	2697,64	167,9

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Budżety gmin wchodzących w skład powiatu łobeskiego w 2008 r. uzyskały łącznie dochody równe 95,6 mln zł, a kwota dochodów na 1 mieszkańca uplasowała powiat na 13 miejscu w województwie wśród powiatów ziemskich. Gminy wydały 103,1 mln zł, w tym wydatki majątkowe inwestycyjne stanowiły średnio 20,4% ogółu wydatków budżetów tych jednostek terytorialnych. W porównaniu z 2004 r. dochody gmin wzrosły nieco wolniej niż ich wydatki.

Wyniki badań własnych

A. Stan i struktura aktywności gospodarczej badanych przedsiębiorstw
Przedsiębiorcy i ich firmy – charakterystyka prowadzonej działalności

Analizując stan aktywności gospodarczej przedsiębiorstw powiatu łobeskiego wyraźnie widać lata większej i mniejszej dynamiki w tym zakresie. Pod względem liczby nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarczych intensywne były zwłaszcza lata 1989-2001, wówczas zarejestrowano aż 65,5% spośród badanych przedsiębiorstw (rys. 2). W kolejnych latach 2002-2004 i 2005-2009 zauważalny jest spadek liczby rejestrowanych firm, powstało wówczas jedynie 12,1% oraz 13,8% przedsiębiorstw. Warto pamiętać, iż przedstawiane dane nie obrazują bezwzględnego przyrostu liczby przedsiębiorstw – wiadomo bowiem, że w tym samym czasie określona liczba firm została zlikwidowana. Obecnie funkcjonujące w powiecie firmy, to przede wszystkim przedsięwzięcia, które posiadają już pewne doświadczenia a swoją działalność rozpoczynały w momencie wprowadzenia gospodarki rynkowej.

Rys. 2. Rok powstania firmy

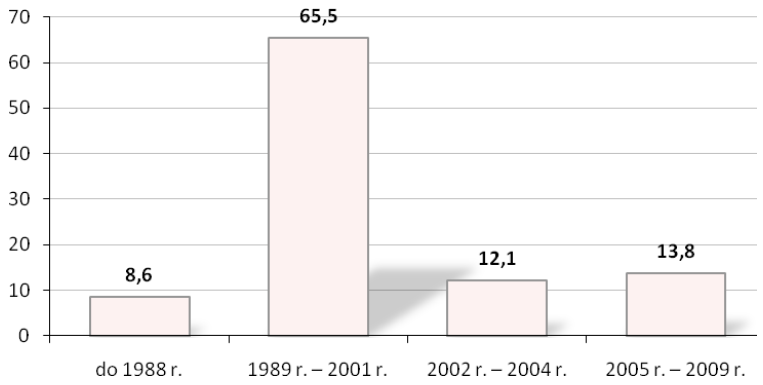

Źródło: *Badania własne.*

Następną zmienną opisującą powiat łobeski jest wielkość przedsiębiorstw, w tym zakresie przeważają mikro-przedsiębiorstwa zatrudniające do 9 pracowników, stanowiąc 74,1% wszystkich badanych przedsiębiorstw, kolejno firmy małe – 15,5% oraz średnie – 8,6%. Z kolei 1,7% badanych przedsiębiorstw to firmy duże. Ze względu na formę działalności w omawianym powiecie dominują przedsiębiorstwa jednoosobowe – 74,1%, pozostałe przedsiębiorstwa to spółki – 24,1% (z których spółki z ograniczoną odpowiedzialnością stanowiły 8,6%, spółki jawne 6,9%, spółki cywilne 5,2%, oraz spółki akcyjne – 3,4%). Tak znaczna dominacja

jednoosobowych podmiotów gospodarczych może wskazywać tendencję zmian zachodzących na lokalnym rynku pracy – odchodzenie od zatrudniania na etat, w stronę samozatrudniania. Podejmowanie działalności przez osoby fizyczne i nie mające prawnej osobowości podmioty gospodarcze umożliwia stosunkowo szybkie dostosowywanie się do zmiennych realiów lokalnego i regionalnego rynku, wymaga relatywnie niskich nakładów na rozpoczęcie działalności oraz pozwala, aby osiągany zysk w całości należał do właściciela, przy ponoszeniu całkowitej odpowiedzialności za funkcjonowanie przedsiębiorstwa.

Struktura podmiotów gospodarczych, zgodna z klasyfikacją PKD (Polska Klasyfikacja Działalności), wyraźnie ukazuje (charakterystyczną dla całego kraju tendencję) dominację przedsiębiorstw o charakterze usługowym. Szczegółowy ranking reprezentowanych w powiecie branż według sekcji PKD przedstawia się następująco:

- przedsiębiorstwa z branży handlowej – 34,5%
- przedsiębiorstwa z branży usługowej – 22,4%
- przedsiębiorstwa z branży przetwórstwa przemysłowego – 10,3%
- przedsiębiorstwa z branży obsługa nieruchomości, wynajem i usługi związane z prowadzeniem działalności gospodarczej – 8,6%
- przedsiębiorstwa z branży hotele i restauracje – 6,9%
- przedsiębiorstwa z branży transport, gospodarka magazynowa i łączność – 6,9%
- przedsiębiorstwa z branży budownictwa – 3,4%
- przedsiębiorstwa z branży rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo – 3,4%
- przedsiębiorstwa z branży wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, wodę – 3,4%

Poziom i struktura zatrudnienia – ruch kadr

Czynnikiem, który buduje pozycję firmy są pracownicy w niej zatrudnieni, a do kluczowych zagadnień w tej kwestii należy wykształcenie kadry. Wykształcenie pracowników jest istotną zmienną w kontekście opisu przedsiębiorstw. To właśnie ono, obok nabytych umiejętności i doświadczeń zawodowych stwarza pole racjonalnego i efektywnego funkcjonowania firm, zwiększając ich szanse rynkowe, a w efekcie warunkując sukces rynkowy.

Struktura zatrudnienia ze względu na poziom wykształcenia w badanych firmach powiatu łobeskiego przedstawia się następująco: 20,3% stanowią firmy zatrudniające osoby z wykształceniem wyższym, 41,8% z wykształceniem średnim, 31,6% z wykształceniem zawodowym. Dodatkowo 3,8% firm zatrudnia osoby z wykształceniem podstawowym.

Istotnym dla charakterystyki przedsiębiorstw jest wskaźnik ruchu kadr. Jest to proces wielokierunkowy, najistotniejsze jego elementy (obok przemieszczania pracowników w pionie i poziomie), to przyjęcia, odejścia i zwolnienia. W odniesieniu do 2008 roku firmy powiatu łobeskiego zmniejszyły zatrudnienie o 10,3%, nieznacznie, bo o 3,4% zwiększyły zatrudnienie, jednak w zdecydowanej grupie przedsiębiorstw – 86,2% nie odnotowano ruchu kadr. Głównymi przyczynami zmniejszenia liczby pracowników (w tych przedsiębiorstwach gdzie dochodziło do zmian) były:

- kwestie zewnętrzne
  - nieopłacalność produkcji i sprzedaży – 33,3%,
  - sezonowy charakter pracy – 22,2%,
- kwestie wewnętrzne
  - odejście na własną prośbę – 33,3%,

- zakończenie umowy – 11,1%.

Z kolei wzrost zatrudnienia w firmach powiatu łobeskiego był spowodowany w 100% rozszerzeniem zakresu działalności przedsiębiorstwa. Zestawione dane wyraźnie wskazują, iż podejście do zatrudnienia w firmach jest elastyczne, kiedy jest konieczność firmy tną koszty redukując zatrudnienie, oprócz tego w omawianym powiecie widzimy naturalne czynniki tłumaczące ruch kadr w firmach (zakończenie umowy, zwolnienia na własną prośbę). Warto podkreślić, iż duża fluktuacja kadr nie jest czynnikiem korzystnym dla efektywności przedsiębiorstw, a wręcz ma ujemne konsekwencje w odniesieniu do przedsiębiorstw.

Deklarowana dynamika w zakresie zatrudnienia jest zadawalająca, znikomy odsetek – 3,4% respondentów (i tylko w odniesieniu do najbliższego kwartału) zapowiada zmniejszenie poziomu zatrudnienia. Z kolei średniookresowa prognoza wzrostu zatrudnienia jest optymistyczna gdyż w odniesieniu do 12 miesięcy wyniosła 13,8%. Równocześnie ankietowani deklarują utrzymanie zatrudnienia na obecnym poziomie – 77,6% w odniesieniu do 3 miesięcy oraz 67,2% w odniesieniu do 12 miesięcy. Dodatkowo uzyskano zbliżony odsetek respondentów 15,5% bądź 19%, którzy nie potrafią przewidzieć dynamiki w zakresie zatrudnienia (rys. 3).

Rys. 3. Planowane zmiany w zatrudnieniu

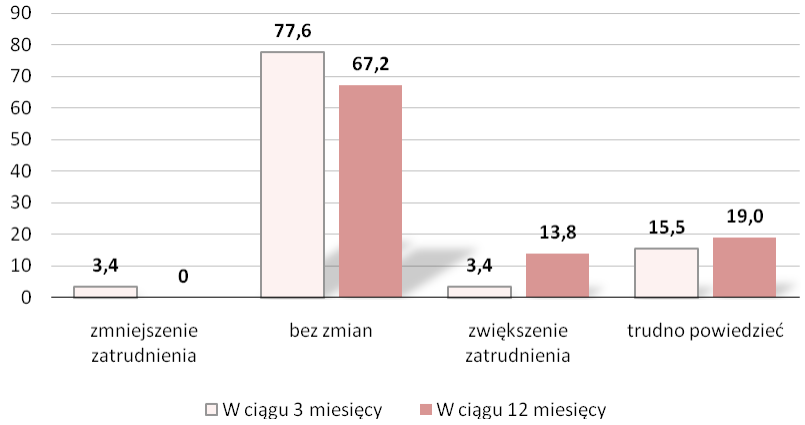

Źródło: *Badania własne.*

Perspektywy działalności są zróżnicowane w zależności od sekcji PKD, w której operuje przedsiębiorca. Zmniejszenie zatrudnienia przewidywane jest tylko w ramach sekcji G – Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodów, motocykli oraz artykułów użytku osobistego i domowego. Dominują co prawda postawy wyczekujące, których przejawem są deklaracje – zatrudnienie nie ulegnie zmianie oraz trudno powiedzieć, należy jednakże odnotować, że pewne ożywienie, które przełożyć się ma na zwiększenie zatrudnienia, oczekiwane jest przez przedstawicieli sekcji D – Przetwórstwo przemysłowe oraz I - Transport, gospodarka magazynowa i łączność.

Rys. 4. Planowane zmiany w zatrudnieniu w perspektywie najbliższych trzech miesięcy z uwzględnieniem sekcji PKD (dane w wartościach bezwzględnych)

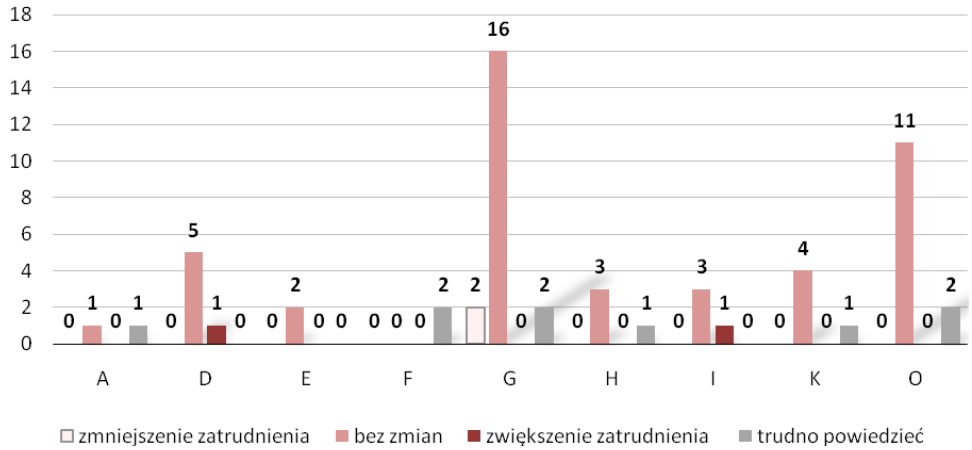

Źródło: *Badania własne.*

Proces naboru i zatrudnianie nowych pracowników jest istotnym elementem warunkującym efektywne funkcjonowanie przedsiębiorstw. W odniesieniu do powiatu łobeskiego największym wskaźnikiem zapotrzebowania cieszą się wyłącznie dwie specjalności: technicy i inny średni personel (50%) oraz pracownicy prac prostych – 50%. W związku z powyższymi wskazaniami rozkład pożądanych kwalifikacji zawodowych zawiera się w dwóch typach wykształcenia, 50% wskazań otrzymało wykształcenie średnie techniczne zgodne z profilem działalności firmy oraz także 50% wykształcenie zasadnicze zawodowe zgodne z profilem działalności firmy.

Poszukiwanie nowych pracowników może dokonywać się z wewnętrznych zasobów przedsiębiorstwa tzw. rekrutacja wewnętrzna oraz rekrutacja zewnętrzna, poszukiwania pracowników odbywają się na zewnętrznym rynku pracy. W odniesieniu do powiatu łobeskiego analizie podlega proces zewnętrznej rekrutacji. Poszukujące pracowników firmy omawianego powiatu deklarują stosowanie zróżnicowanych strategii rekrutacji. Uzyskano 12,3% wskazań dla odpowiedzi, iż potencjalnie zainteresowane pracą osoby same przychodzą do firmy, bądź w 7,4% przypadków są rekomendowane przez inne osoby. Korzystanie przez firmy powiatu łobeskiego z tradycyjnych form pośrednictwa wygląda następująco: 18,5% poszukuje pracowników przez UP, a 22,2% przedsiębiorców korzysta z ogłoszeń w prasie bądź Internecie. Warto podkreślić, iż 39,5% ankietowanych przedsiębiorstw zadeklarowało, iż nie poszukuje pracowników, toteż powyższe metody rekrutacji odnoszą się do 60,5% zbiorowości badanej.

Potencjał rozwojowy firm – system wynagradzania, podnoszenie kwalifikacji, stan wyposażenia

Jednym z ważniejszych parametrów charakteryzujących potencjał rozwojowy firm jest poziom wynagrodzeń, niestety jest to zmienna tzw. wrażliwa, trudno poddająca się analizie – zwykle bowiem nie wszyscy respondenci są skłonni rozmawiać o tego typu zagadnieniach. W odniesieniu do powiatu łobeskiego ponad 22% respondentów odmówiło odpowiedzi. Z otrzymanych danych wynika, iż wynagrodzenia w trakcie minionego, jak i obecnego roku uzyskały istotny poziom dynamiki, zwłaszcza w odniesieniu do wzrostu wynagrodzeń. O ile

w 2008 roku w 19,0% przypadków wynagrodzenia pracowników zostały zwiększone, o tyle w 2009 roku było tak tylko w 3,4% przypadków. Faktem wartym podkreślenia jest deklaracja o pozostawieniu poziomu wynagrodzeń bez zmian; w 2008 roku w 53,4% przedsiębiorstw utrzymano wynagrodzenia na stałym poziomie, natomiast w odniesieniu do 2009 roku taki zamiar deklaruje aż 72,4% badanych. (tab. 8).

Tab. 8. Dynamika zmian wynagrodzeń w latach 2008 i 2009

WYNAGRODZENIA	2008	2009
Zostały zwiększone	19	3,4
Zostały zmniejszone	5,2	0
Bez zmian	53,4	72,4
Odmowa odpowiedzi	22,4	24,1

Źródło: *Badania własne.*

Wydaje się, iż powyżej uchwycona dynamika w zakresie wynagrodzeń jest efektem obecnego kryzysu gospodarczego. Stosunkowo wartościowym wskaźnikiem przyszłej tendencji w zakresie dynamiki wynagrodzeń firm powiatu łobeskiego jest brak wskazań na zmniejszenie wynagrodzeń w roku 2009 r.

Istotnym, choć najczęściej niedocenianym, elementem budującym potencjał rozwojowy firm jest szkolenie pracowników. Jest to także fundamentalny element świadomego zarządzania zasobami ludzkimi. Oczywiście to element kosztogenny, ale w dłuższej perspektywie czasowej zwiększa efektywność firmy. W odniesieniu do omawianego powiatu należy wskazać, iż w 79,3% przypadków przedsiębiorstwa nie korzystają z zewnętrznych szkoleń, pozostałe 20,7% przedsiębiorstw deklaruje korzystanie ze szkoleń, pod uwagę brane są szkolenia zawodowe z zakresu: obsługa maszyn i urządzeń, marketing, księgowość, sprzedaż i obsługa klienta, zarządzanie, obsługa komputera, językowe, specjalistyczne i branżowe (wulkanizator, fryzjer).

Powyższa lista tematyki wskazuje, iż przedsiębiorstwa kierując na nie pracowników zabezpieczają interes zakładu pracy, nie do końca są tego typu szkolenia inwestycjami w kapitał ludzki. Sytuacja, w której firmy nie inwestują we własne zasoby ludzkie, nie wzmacniają kapitału intelektualnego, w dłuższej perspektywie zawsze skutkować musi obniżeniem potencjału rozwojowego. Jednakże obecnie występujący stan może być konsekwencją obecnego kryzysu gospodarczego i drastycznego szukania oszczędności przez przedsiębiorstwa.

Współcześnie w dobie rozwoju techniki, każdemu przedsiębiorstwu powinien towarzyszyć rozwój technologiczny. Istotnymi cechami, pozwalającymi pośrednio oszacować nowoczesność firm jest wiek stosowanej w przedsiębiorstwie technologii oraz wiek urządzeń w parku maszynowym. Stosowane w przedsiębiorstwach powiatu łobeskiego technologie określają potencjał przedsiębiorstw powiatu łobeskiego następująco: 25,9% przedsiębiorstw użytkuje nowoczesne linie technologiczne zakupione w 2008/2009, 51,7% zakupione w ciągu pięciu ostatnich lat, natomiast w 6,9% przedsiębiorstw stosowane są linie technologiczne zakupione przed 2004 roku.

Z kolei w zakresie nowoczesności parku maszynowego dane przedstawiają się następująco:

- maszyny i urządzenia nowoczesne – zakupione w 2008/2009 są udziałem – 19% firm,
- maszyny i urządzenia użytkowane od 3 do 6 lat są udziałem – 50% firm,

- maszyny i urządzenia użytkowane od 7 do 10 lat są udziałem – 17,2% firm,
- maszyny i urządzenia użytkowane przeszło 10 lat są udziałem – 5,2% firm.

Z prezentowanych danych wyłania się obraz firm, które starają się nadążać za wyzwaniami rynku, dostosowując stosowane rozwiązania oraz urządzenia do nowoczesnych wymogów. Jednakże nieco zastanawiające jest, że aż 15,5% respondentów nie umiało określić stosowanej w firmie technologii i 8,9% nie potrafiło określić technologicznego stanu parku maszynowego wykorzystywanego w firmie. Sytuacja ta skłania do refleksji, iż ci właśnie respondenci nie chcieli się przyznać do postrzeganego negatywnie zacofania w stosowanych rozwiązaniach. Kategorii tej nie można jednoznacznie zaliczyć do grupy przedsiębiorstw wskazującej na korzystanie z maszyn i urządzeń użytkowanych ponad 10 lat, należy jednak domniemywać, że znaczny udział w niej mają właśnie takie firmy.

B. Rynkowy wymiar prowadzonej działalności – powiązania przedsiębiorstw z otoczeniem

Wymiary konkurencyjności przedsiębiorstw

Podstawą utrzymania się na rynku jest zdolność przedsiębiorstw do efektywnego gospodarowania w warunkach konkurencji. Ważne staje się poznanie wymiarów konkurencyjnego działania. Jednym z takich czynników jest już sam wybór miejsca inicjatywy gospodarczej. Dla badanych przedsiębiorstw wybór miejsca lokalizacji firmy w powiecie łobeskim był efektem:

- miejsca zamieszkania właściciela – 32%,
- oceny, iż powiat łobeski to dobra lokalizacja – 23,2%,
- dostępności siły roboczej – 20,8%,
- dostępności rynków – 9,6%,
- przypadku – 8,8%,
- dostępności zaopatrzenia – 4,8%,
- otrzymania spadku – 0,8%.

Dominujące znacznie subiektywnych powodów zlokalizowania działalności firmy w powiecie (miejsce zamieszkania właściciela) w przypadku sektora MŚP jest właściwie oczywistością. Jednakże pozostałe odpowiedzi pozwalają na wskazanie czynników sprzyjających prowadzonej działalności. Badani oceniają, że jedną z najważniejszych zalet powiatu jest dobra lokalizacja, która zapewne wiąże się z dostępnością rynków.

Kolejnym czynnikiem przesadzającym o pozycji rynkowej przedsiębiorstwa jest jego zdolność do uzyskiwania i utrzymywania tzw. przewag konkurencyjnych, czyli zwiększenie stopnia niezależności działania od konkurentów oraz stopniowego rozszerzenie zakresu i pola działania. Jest to bardzo istotny niuans, bowiem słabość wielu firm nie polega na słabości produktu lub technologii, lecz na niedociągnięciach w procesie przekształcania wiedzy i umiejętności firmy właśnie w przewagę konkurencyjną na rynku.

Z zaprezentowanych danych wynika, iż przedsiębiorstwa powiatu łobeskiego dążą do nadania elementom marketingowym takim jak produkt, marka, wizerunek, cech wyższej jakości niż konkurencja, przy jednoczesnym przywiązywaniu do jakości potencjalnych klientów - strategia budowania przewagi jakościowej (rys. 5). Pewnym problemem zarysowującym się w wypowiedziach badanych jest brak umiejętności wskazania, na czym polega przewaga konkurencyjna firmy (8,3%), nawet jeśli odpowiedzi udzielali pracownicy, to niepokojące jest, iż nie posiadają oni wiedzy na tematy kluczowe dla firmy i dalszego rozwoju – bowiem uzyskanie przewagi w jakiejś dziedzinie umożliwia utrwalanie pozycji firmy.

Rys. 5. Przewagi konkurencyjne badanych firm

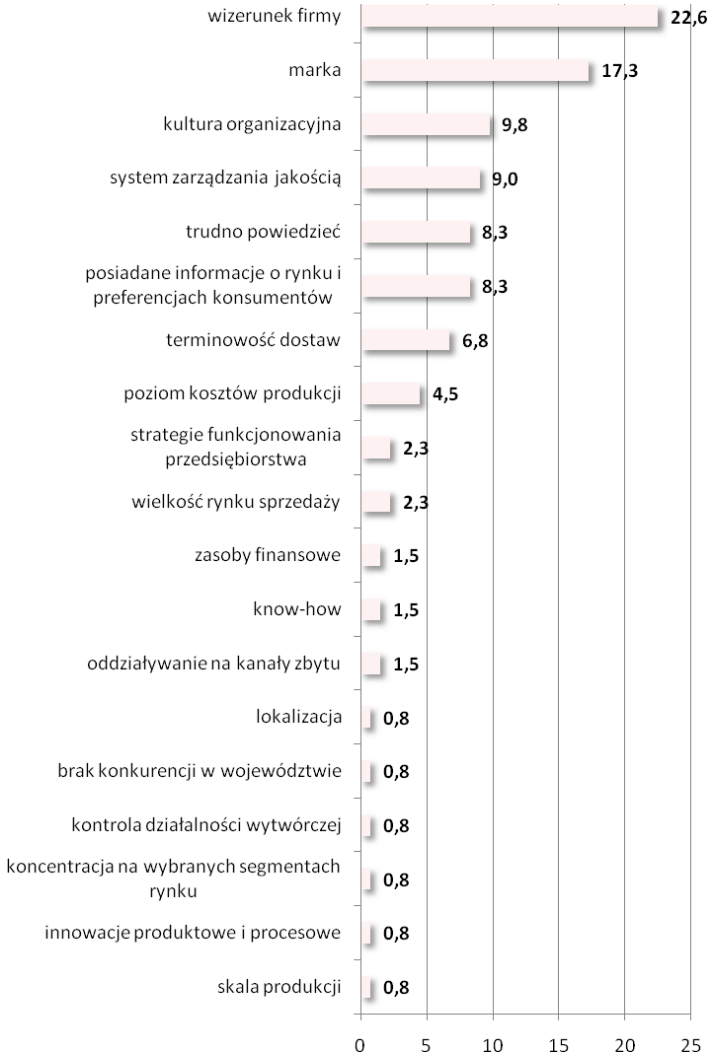

Źródło: *Badania własne.*

Warto wskazać, iż aby uzyskane przewagi konkurencyjne miały cechę trwałości należy dążyć do wzmocnienia także przewagi tzw. cenowej i informacyjnej, której niejako zabrakło wśród badanych przedsiębiorstw. Większość badanych przedsiębiorstw ocenia swój poziom konkurencyjności, jako konkurencyjność lokalną – 68,8%. Jako konkurencyjnych na poziomie województwa ocenia się – 10,9% firm, 9,4% respondentów czuje się konkurencyjnymi w odniesieniu do całego kraju, natomiast 4,7% w odniesieniu do UE. Pozostałych 4,7% nie umie odpowiedzieć na to pytanie, bądź ocenia, iż nie są w ogóle konkurencyjni – 1,6%.

Według ankietowanych ich głównymi konkurentami są inne firmy lokalne – 82,8% wskazań, firmy z Europy zachodniej są postrzegane jako potencjalny konkurent przez 6,9% badanych, firmy krajowe – w 1,7% przypadków. Pozostali respondenci 5,2% nie umieli

odpowiedzieć na to pytanie, natomiast odsetek 3,4% badanych w ogóle nie odczuwa presji ze strony konkurencji.

Na skutek ciągłej zmienności otoczenia społeczno-gospodarczego działalność podmiotów gospodarczych nie jest wolna od sytuacji trudnych, czy problematycznych. Sytuacje tego typu mają charakter wewnętrzny bądź zewnętrzny w stosunku do przedsiębiorstw. 10,7% badanych przedsiębiorstw deklaruje, iż nie napotyka w działalności na problemy; jednakże pozostałe 89,3% respondentów doświadcza sytuacji uciążliwych bądź kryzysowych.

Sytuacje rozpoznane jako problematyczne i zewnętrzne w stosunku do badanych firm to przede wszystkim: (uszeregowano według liczby wskazań)

- niepewność ogólnej sytuacji gospodarczej – 14,9%,
- silna konkurencja krajowa i zagraniczna – 12,4%,
- rozbudowana biurokracja – 12,4%,
- niedostateczny popyt na rynku krajowym – 11,6%,
- wysokie obciążenia na rzecz budżetu państwa– 9,9%,
- niejasne i niespójne przepisy prawne – 7,4%,
- słabo rozwinięta infrastruktura techniczna – 5,0%,
- brak koncepcji rozwoju miasta/gminy – 4,1%,
- niedostateczny popyt na rynku zagranicznym – 3,3%,
- rozwój „szarej strefy" – 1,7%,
- duża odległość od rynków zbytu i zaopatrzenia – 0,8%.

Sytuacje uciążliwe, pojawiające się wewnątrz badanych firm to przede wszystkim: (uszeregowano według liczby wskazań)

- niedobór wykwalifikowanych pracowników – 3,3%,
- trudności w zdobywaniu funduszy niezbędnych do prowadzenia działalności – 2,5%.

Zdecydowanie najpoważniejszym utrudnieniem, jakie jest udziałem badanych firm to niejako uczenie się funkcjonowania w warunkach gospodarki rynkowej, gdzie normą jest ciągłe doświadczanie mechanizmów silnej konkurencji, związana z tym presja i konieczność ponoszenia ryzyka. Należy zwrócić uwagę na duże znaczenie, jakie badani przypisują utrudnieniom w ich działalności z tytułu funkcjonowania instytucji publicznych – szczególnie dotyka ich rozbudowana biurokracja oraz wysokie obciążenia na rzecz budżetu państwa. Oznacza to, że przedsiębiorcy muszą sobie radzić nie tylko z presją rynku, ale także – w ich opinii częstymi, problemami, jakich przysparza państwo i jego instytucje.

Kolejnym ważnym zagadnieniem jest umiejętność podejmowania zaradczych rozwiązań w obliczu nasilenia się sytuacji trudnych, kryzysowych. W omawianym powiecie głównymi sposobami działania w powyższych sytuacjach są: zmniejszanie wydatków inwestycyjnych – 22,5%, zmniejszanie poziomu zatrudnienia – 17,5%; bądź w ogóle zaprzestanie inwestowania – 6,3%, reorganizacja zakładu - 6,3%; obniżenie poziomu wynagrodzeń - 6,3%; wysyłanie pracowników na bezpłatne urlopy - 2,5%. Powyższe sposoby oznaczają, iż w dominującym stopniu reakcją na sytuacje kryzysowe jest ograniczanie jakiegoś aspektu działalności, są to strategie pasywne.

Do aktywnych działań w celu wyjścia z sytuacji kryzysowej podejmowanych przez badane firmy należy zaliczyć ubezpieczanie zawieranych transakcji, ale odsetek tego typu zachowań w zbiorowości generalnej jest znikomy i wynosił 1,3%. Zdecydowanie bardziej niekorzystnym zjawiskiem jest nie podejmowanie żadnych konkretnych działań w obliczu kryzysu – a do tego typu pasywności przyznaje się aż 22,5% badanych. Dodatkowo 15%

badanych nie potrafi w ogóle zdefiniować sposobów radzenie sobie w sytuacjach trudnych, czyli przeszło 37% badanych przedsiębiorstw stosuje swoistą „strategię strusia" polegająca na „przeczekaniu złej koniunktury". Nie niesie ona jednak istotnych wartości poznawczych i w efekcie skutkuje biernością.

Ocena i prognozy perspektyw działalności gospodarczej przedsiębiorstw

Subiektywne doświadczenia przedsiębiorców w okresie ostatnich sześciu miesięcy prowadzenia firm pozwalają na definicję i zarazem diagnozę sytuacji społeczno-gospodarczej na lokalnym rynku. 50,0% respondentów stwierdza, iż sytuacja firmy w okresie ostatnich 6 m-cy nie zmieniła się, według 13,8% badanych uległa poprawie, równocześnie 29,3% badanych ocenia, iż sytuacja firmy w okresie ostatnich 6 miesięcy pogorszyła się. Ocena w tym zakresie zawsze nacechowana będzie znacznym subiektywizmem, który wynika z jakości własnych doświadczeń w funkcjonowaniu firmy na rynku.

Najważniejszymi czynnikami skutkującymi pogorszeniem sytuacji firm w opinii respondentów są:

- spadek popytu na towary i usługi – 47,6%,
- wzrost cen materiałów i surowców – 23,8%,
- wzrost cen paliwa i energii – 4,8%,
- bezrobocie – 4,8%,
- kryzys – 4,8%,
- spadek cen sprzedawanych dóbr i usług – 4,8%,
- trudno powiedzieć – 9,5%.

Z kolei do czynników wpływających na poprawę sytuacji firmy respondenci zaliczają:

- popyt na towary i usługi – 55,6%,
- ceny materiałów i surowców – 11,1%,
- ceny paliwa i energii – 11,1%,
- kurs euro – 11,1%,
- pozyskanie nowych inwestorów – 11,1%.

Z uzyskanych wypowiedzi wynika zdecydowanie niejednoznaczna ocena sytuacji – te same kategorie wskazywane są jako najważniejsza przyczyna pogorszenia oraz polepszenia sytuacji firmy. Pozorna sprzeczność, jaka ma tutaj miejsce związana jest zapewne z dynamiką zjawisk zachodzących na rynku – poszczególne firmy dysponują zróżnicowanymi umiejętnościami radzenia sobie z zachodzącymi w gospodarce zmianami – niektóre potrafią wykorzystać je do rozwoju, inne nie. Obserwowana sytuacja może mieć również związek ze zróżnicowaniem branżowym oraz różną lokalizacją poszczególnych firm, co wpływa na ich sytuację rynkową.

Jak wiadomo funkcjonowanie przedsiębiorstw odbywa się w konkretnym, zewnętrznym środowisku – otoczeniu społeczno-gospodarczym, którego jakość wpływa na prosperowanie firm. W tym zakresie przeważają opinie respondentów, iż sytuacja gospodarcza w województwie pogorszyła się – tak twierdzi 56,1%, brak symptomów zmiany deklaruje 36,8% badanych, a jedynie 7,0% zauważa poprawę dotychczasowej sytuacji gospodarczej województwa. Takie zróżnicowanie opinii z pewnością bierze się z subiektywnych doświadczeń przedsiębiorców na rynku, jeśli firma prosperuje efektywnie to skłonność do pozytywnej oceny otoczenia, w którym działa jest większa (i odwrotnie).

Przewidywania zmian na okres kolejnych sześciu miesięcy są następujące. Według prognoz najliczniejszej kategorii badanych (50,0%) sytuacja gospodarcza w województwie nie zmieni się, prognozy negatywne o pogorszeniu się sytuacji gospodarczej województwa są udziałem 20,7% badanych, nieliczni respondenci (3,4%) są zdania, że nastąpi zmiana na lepsze, równocześnie notowano wysoki odsetek tych, którzy nie potrafią oszacować perspektyw na lokalnym rynku – było ich aż 25,9%.

Kolejną zmienną, według której należy opisywać rynkowy wymiar działalności przedsiębiorstw to dynamika w zakresie wielkości popytu na usługi/produkty. Próba uchwycenia dynamiki zmian w tym zakresie obejmuje porównanie danych w stosunku do analogicznego okresu roku ubiegłego. I tak zwiększenie poziomu popytu dostrzega tylko 8,9% badanych, obniżenie 33,9%, a najliczniejsza kategoria badanych nie widzi zmian w wielkości popytu – 53,6%. Pozostałe 3,6% ankietowanych nie potrafi oszacować zmian w kontekście minionego roku. Badani prognozowali również zmiany w popycie na oferowane usługi i produkty w kontekście analogicznego okresu przyszłego roku. Uzyskany rozkład tego wskaźnika pokazuje zmianę sytuacji, znacznie wzrasta odsetek tych, którzy nie potrafią przewidzieć, jakiego typu zmiany dotkną popyt – jest ich aż 24,1%. Tak duży wskaźnik osób, które nie są w stanie oszacować zmian w wielkości popytu w odniesieniu do przyszłego roku, pozwala na osąd, iż sytuacja na rynku jest tak dynamicznie zmienna, iż szanse przewidzenia, jak się potoczy są znikome. Dodatkowo najliczniejsza kategoria badanych (44,8%) uważa, że wielkość popytu nie ulegnie zmianie, optymistów w tym zakresie jest tyle samo co pesymistów tzn. po 15,5%.

Następnym i jednym z ważniejszych czynników warunkujących potencjał rozwojowy przedsiębiorstw jest poziom inwestycji. Wiadomo, iż aby wzmocnić swoją pozycję na rynku, aby nie dać się wyprzedzić konkurencji, przedsiębiorstwo musi podejmować działania prorozwojowe, jednym z tego typu działań są przedsięwzięcia inwestycyjne. Uznaje się, że inwestycje są podstawowym czynnikiem rozwoju gospodarczego i to zarówno w odniesieniu do konkretnych przedsiębiorstw, jak i w odniesieniu do rozwoju lokalnego, czy regionalnego. Pożytki płynące z odpowiednio zrealizowanych inwestycji są oczywiste i zwykle przekładają się na umocnienie pozycji firmy na rynku. Brak inwestycji zawsze skutkuje stagnacją, a w dalszej kolejności wyrugowaniem z rynku.

Podstawowym, (choć nie jedynym) sposobem inwestowania jest zwiększanie zasobów rzeczowych środków trwałych przedsiębiorstwa. W tym zakresie przedsiębiorstwa powiatu łobeskiego prezentują się na niekorzystnie, bowiem w 40,0% ankietowanych przedsiębiorstw wydatki inwestycyjne w ogóle nie wystąpiły, natomiast te firmy powiatu, które inwestowały wybierały następujące dobra – uszeregowano według liczebności wskazań:

- wyposażenie (meble, sprzęt) – 38,5%,
- pojazdy – 15,4%,
- budynki, ziemię – 6,2%.

Także wartość wydatków poniesionych na rozwój prowadzonej działalności w pierwszym półroczu 2009 roku wskazuje, że część firm dysponuje ograniczonymi zasobami, które mogą przeznaczyć na niezbędne wyposażenie oraz inwestycje (rys. 6). Respondenci najczęściej (53,1%) wskazywali, że poniesione wydatki mieszczą się w kwocie od 50 tys. do 500 tys. złotych, kolejne miejsce zajmują jeszcze niższe kwoty – 37,5% badanych firm w ciągu 6 miesięcy 2009 r. w rozwój firmy zainwestowało mniej niż 5 tys. złotych. Bez wątpienia świadczy to o niewielkiej skali prowadzonej działalności, oraz jej branżowej specyfice – firmy zaangażowane w drobne usługi przeważnie nie wymagają kosztownego wyposażenia. Z kolei

3,1% firm przeznaczało na inwestycje kwoty od 50 tys. do 500 tys., pułap wydatków powyżej 500 tys. nie był udziałem żadnej z firm, natomiast 6,3% badanych w ogóle odmówiło udzielenia odpowiedzi na to pytanie.

Rys. 6. Struktura wartości wydatków poniesionych na rozwój prowadzonej działalności w pierwszym półroczu 2009 r.

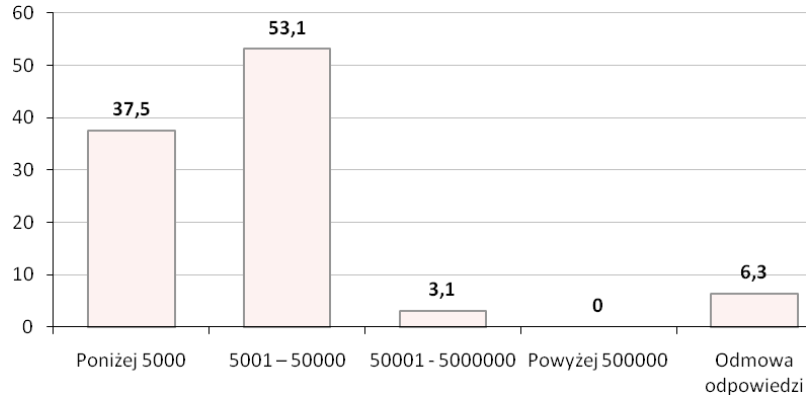

Źródło: *Badania własne.*

Respondenci prognozowali również działania inwestycyjne w kontekście najbliższych 6 miesięcy. Uzyskane dane są niepokojące. Aż 63,2% badanych firm nie zamierza w ciągu kolejnych sześciu miesięcy 2009 r. podejmować wydatków na zakup, dzierżawę, leasing czy remont pojazdów, wyposażenia, bądź nieruchomości, jednocześnie aż 19,3% badanych deklaruje takie zamiary, a 17,5% nie umie odpowiedzieć na to pytanie. Jeśli przedsiębiorcy rozumieją znaczenie przedsięwzięć inwestycyjnych to brak nakładów tego typu będzie musiał skutkować po prostu brakiem powiększenia istniejących środków trwałych przedsiębiorstwa.

Na podstawie subiektywnych doświadczeń respondenci dokonali również długookresowej prognozy dotyczącej sytuacji firmy, zdaniem badanych po upływie 3 lat:

- sytuacja firmy będzie podobna do obecnej – 34,5%,
- firmie będzie się wiodło lepiej niż obecnie – 10,3%,
- firmie będzie się wiodło gorzej niż obecnie – 5,2%,
- firma ulegnie likwidacji – 3,4%,
- trudno powiedzieć – 46,6%.

Niepokojącym sygnałem płynącym z analizy zestawionych danych jest fakt znacznej liczby przedsiębiorstw (46,6%), które nie są w stanie oszacować własnego rozwoju w odniesieniu do stosunkowo bliskiej przecież przyszłości. Wątpliwa zatem staje się ich podmiotowość na rynku oraz samoświadomość rozwoju.

Formy współpracy i powiązań w zakresie współdziałania gospodarczego

Jednym z głównych celów podmiotów gospodarczych jest stosowanie strategii umożliwiających rozwój firmy. W tym zakresie wyróżnić można strategie wzrostu wewnętrznego oraz strategie wzrostu zewnętrznego, zwykle są one stosowane przez przedsiębiorstwa łącznie/równolegle.

Stosowanie współpracy i powiązań gospodarczych pomiędzy przedsiębiorstwami zaliczyć należy do strategii wzrostu zewnętrznego, a jeśli chodzi o czas trwania i wymiary może przybierać formę krótko bądź długotrwałej współpracy i może być mniej lub bardziej pogłębiona.

W tym zakresie powiat łobeski wypada niezbyt korzystnie. Dane ukazują, iż przedsiębiorstwa działające na omawianym terenie w zdecydowanej większości nie dysponują powiązaniami gospodarczymi ani w ramach lokalnych ani w ramach globalnych sieci – 67,8% badanych firm nie prowadzi bowiem żadnych form współdziałania z innymi jednostkami gospodarczymi. W odniesieniu do pozostałych 32,2% przedsiębiorstw, które podejmują współpracę z innymi podmiotami, prowadzą ją z: osobami prywatnymi – 15,3%, firmami doradczymi – 8,5%, przedsiębiorstwami działającymi w regionie – 3,4% badanych, placówkami edukacyjnymi – 3,4%, jednostkami administracji rządowej – 1,7% wskazań.

Innym ważnym zagadnieniem są stosowane przez przedsiębiorców formy współpracy z przedsiębiorstwami w regionie. Zdecydowanie dominują (94,8%) firmy, które nie prowadzą żadnych form współpracy z innymi podmiotami gospodarczymi, pozostałe 5,2% przedsiębiorstw prowadzi współdziałanie na zasadzie: wspólnego przedsiębiorstwa – 3,4% badanych, bądź zlecania usług – 1,7% wskazań.

Sytuacja, tak powszechnego braku wspólnych uwarunkowań i uzgodnień w zakresie gospodarczego współdziałania może prowadzić do spadku znaczenia poszczególnych firm zwłaszcza w perspektywie nasilonej konkurencji zewnętrznej. Wzajemnie dopełniające się możliwości pojedynczych firm mogłyby okazać się – na zasadzie synergii – więcej warte niż suma ich potencjalnych możliwości rozpatrywanych osobno.

Dodatkowo potencjał rozwojowy firm omawianego powiatu jest niekorzystny na skutek nikłego poziomu wykorzystywania wsparcia ze strony instytucji publicznych. Większość przedsiębiorstw, bo aż 67,2% respondentów deklaruje, iż w ogóle nie korzystało z dostępnych form wsparcia, z pozostałych 32,8% firm skorzystało z: dotacji na zwiększenie zatrudnienia w firmie – 18%, dotacji na doszkalanie pracowników – 4,9%, dofinansowanie do składek ZUS – 3,3%, a także umorzenia podatku od nieruchomości – 1,6% oraz dotacji na rozpoczęcie działalności – 1,6%.

Powyższe dane dotyczą trzech ubiegłych lat, toteż ich wydźwięk jest negatywny. Zasadniczą kwestią jest pytanie, czy brak uzyskanego wsparcia jest efektem bierności przedsiębiorców, czy też bardzo ograniczoną dostępnością wsparcia ze strony funduszy publicznych. Zapytano także respondentów, jakie formy wsparcia ze strony jednostek samorządowych mogłyby pozytywnie wpłynąć na działalność przedsiębiorstw – 24,3% ankietowanych niestety nie potrafiło dać odpowiedzi w tym zakresie. Dla respondentów, którzy odnieśli się do kwestii wyboru form wsparcia, najważniejsze są następujące działania (uszeregowano według liczebności wskazań)

- dofinansowanie do opłat podatkowych – 25%,
- dofinansowanie do składek ZUS – 20%,
- dotacje na zwiększenie zatrudnienia – 18,8%,
- dotacje na szkolenia, kursy dla pracowników – 6,3%.

Rys. 7. Pożądane formy wsparcia ze strony jednostek samorządu terytorialnego

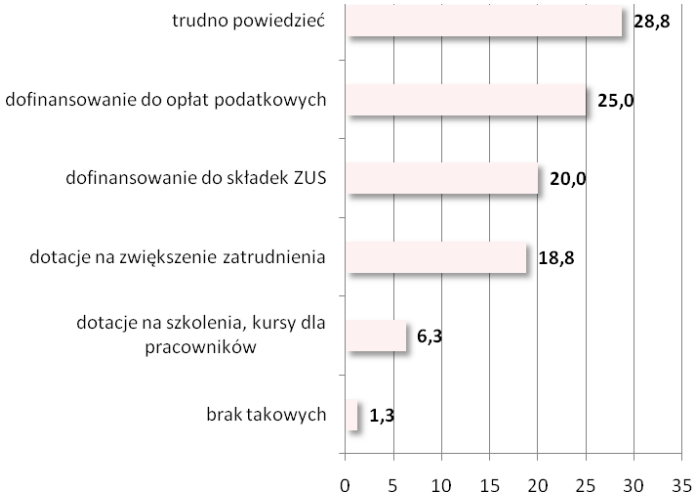

Źródło: *Badania własne.*

Zasięg wymiany gospodarczej

Wymiana gospodarcza w UE odbywa się na wspólnym rynku wewnętrznym, który po pierwsze obejmuje cały obszar UE oraz po drugie opiera się na zasadzie czterech swobód: przepływu towarów, osób, usług i kapitału. Można zatem stwierdzić, iż analizowany powiat uczestniczy w tym obszarze na zasadach wolnej konkurencji.

Wymiary wymiany gospodarczej prowadzonej przez firmy działające w omawianym powiecie są bardzo ograniczone przestrzennie, tzn. 87,9% badanych firm w ogóle nie prowadziło wymiany z zagranicą, eksport towarów lub usług był udziałem 10,3% badanych, 1,7% badanych prowadziło wymianę zarówno w zakresie eksportu, jak i importu towarów lub usług. Jeśli przedsiębiorcy eksportują swoje produkty – to przede wszystkim do: Niemiec – 33,3% wskazań, pozostałe kraje według liczby wyborów to: różne kraje UE, Rosja, Japonia, Węgry, Francja, Włochy.

Prognozy dotyczące wielkości eksportu w kontekście najbliższych sześciu miesięcy są następujące – 42,9% badanych ocenia, iż poziom eksportu w tym okresie nie zmieni się, 28,6% ocenia, iż jego poziom wzrośnie, tyle samo badanych – 28,6% uważa, że wielkość eksportu zmniejszy się.

Innowacyjność przedsiębiorstw

Konkurencyjność przedsiębiorstw jest uwarunkowana wieloma czynnikami o charakterze zewnętrznym i wewnętrznym. Do pierwszej grupy czynników można zaliczyć choćby politykę państwa i stan dostępnej infrastruktury, do drugiej czynniki z wnętrza firmy, jak choćby: sposób zarządzania, posiadany kapitał obrotowy, nowoczesne techniki i technologie, jakość wytwarzanych produktów oraz innowacyjność. Innowacyjność jest wyjątkowo merytorycznym czynnikiem rozwoju, gdyż decyduje nie tylko o tempie i kierunkach rozwoju ekonomicznego w sensie jednostkowym, ale też lokalnym, regionalnym i międzynarodowym.

Pod względem innowacyjności aktywność firm powiatu łobeskiego jest bardzo niska, bowiem tylko 7,0% firm deklaruje, iż w latach 2007-2009 wdrażało przedsięwzięcia innowacyjne,

pozostałe 93% nie podejmowało w ogóle działań o charakterze innowacyjnym. Ci przedsiębiorcy, którzy zadeklarowali stosowanie działań innowacyjnych wymienili następujące źródła innowacji: (rozkład według liczebności wskazań)

- zakup technologii – 50,0%,
- wniesienie innowacji przez partnera/współudziałowca – 16,7%,
- zakup licencji – 16,7%,
- kopiowanie pomysłów i rozwiązań konkurencji – 16,7%.

Powyższe dane wskazują na niski własny potencjał rozwojowy firm. Jednak, co warto zauważyć, to najczęstszym wyborem zgłaszanym przez firmy powiatu łobeskiego, etycznym, choć z pewnością obciążającym finansowo rozwiązaniem jest zakup technologii.

Ankietowanych proszono, aby zdefiniowali przeszkody, których doświadczają we wdrażaniu rozwiązań innowacyjnych. Bardzo symptomatyczne jest, iż 63,2% z nich w ogóle nie potrafi nazwać powodów uniemożliwiających podejmowanie działań innowacyjnych. Nieliczni odpowiadający, jako główne utrudnienie stosowania innowacji wskazali: brak możliwości sfinansowania przedsięwzięć innowacyjnych – 15,8% oraz odczuwane przez nich zbyt duże ryzyko związane z jej wdrożeniem – 10,5%. Na kolejnych lokatach pojawia się brak zainteresowania nowymi produktami/usługami ze strony klientów/odbiorców – 5,3% oraz przeszkody wewnętrzne (typu nieodczuwanie potrzeby innowacji, brak okazji).

Aktywizowanie przedsiębiorców omawianego powiatu ma większe szanse powodzenia w kontekście współpracy z innymi jednostkami w zakresie podejmowania działań innowacyjnych. A warto pamiętać, iż o tempie rozwoju innowacji i nowych technologii w konkretnych przedsiębiorstwach oraz regionie decyduje m.in. wielkość instytucjonalnych nakładów ponoszonych na działalność badawczo-rozwojową i innowacyjną.

Niestety w tym zakresie ponad połowa badanych – 50,8% w ogóle nie ma żadnych oczekiwań, a 36,5% nie umie odpowiedzieć na to pytanie. A zatem aż 87,3% wszystkich respondentów powiatu łobeskiego nie posiada elementarnej wiedzy na temat roli zachowań innowacyjnych i jednocześnie znaczenia współpracy z innymi jednostkami w zakresie działalności innowacyjnej. Pozostała grupa ankietowanych (12,7%) następująco uszeregowała oczekiwania w zakresie ułatwienia, nawiązywania i rozwoju współpracy z innymi jednostkami:

- budowa systemu informacji o potrzebach technologicznych przedsiębiorstw – 4,8% wskazań,
- wzrost jakości i stopnia dostosowania ofert jednostek B+R do potrzeb przedsiębiorstwa – 3,2% wskazań,
- rozwój infrastruktury instytucjonalnej w zakresie pośrednictwa i transferu technologii – 3,2% wskazań,
- stworzenie programów wspierania rozwoju technologicznego na poziomie gmin – 1,6% wskazań.

Powyższe dane wskazują na niedomiar wiedzy w zakresie znaczenia innowacji, który jak się wydaje może być efektem pewnego zapóźnienia w rozwoju regionalnym omawianego powiatu.

W zakresie użytkowania nowoczesnych narzędzi multimedialnych powiat łobeski prezentuje się niezbyt korzystnie – bowiem aż 28,1% przedsiębiorstw nie korzysta z narzędzi multimedialnych takich jak Internet. Pozostałe firmy stosują nowoczesne systemy informacyjne, korzystają z walorów, jakie daje Internet. Firmy z tej grupy respondentów posiadają własne

strony internetowe, na bieżąco korzystają z różnorakich typów wyszukiwarek i przeglądarek internetowych oraz poczty elektronicznej.

Pozyskiwanie i wykorzystywanie funduszy z UE

Problematyka konkurencyjności polskich przedsiębiorstw na rynkach unijnych jest efektem akcesji Polski do struktur Unii Europejskiej. Rozwój działalności na tychże rynkach jest możliwy poprzez uruchomienie specyficznych zasobów, które nie zawsze znajdują się w posiadaniu mikro i małych przedsiębiorstw. Jednym ze sposobów na pozyskanie tych zasobów, jest ich sfinansowanie z różnorodnych funduszy unijnych.

Obraz, jaki jawi się w tym zakresie jest niekorzystny, bowiem 78,7% firm powiatu łobeskiego w ogóle nie korzysta z pomocy funduszy strukturalnych UE. Tym samym tylko 21,3% je wykorzystuje, przede wszystkim na: zwiększenie zatrudnienia – 6,6%, tyle samo na rozwój infrastruktury technicznej oraz 1,6% na podniesienie jakości potencjału pracowniczego. Dodatkowo 6,6% respondentów nie potrafi powiedzieć, czy firma którą reprezentują korzystała funduszy strukturalnych UE, a jeśli tak to na co przeznaczyła otrzymane środki.

Taki poziom wykorzystania funduszy wynika w 39,7% przypadków z braku zainteresowania tego typu propozycjami. Jednocześnie warto zauważyć, iż jednak ponad połowa badanych – 53,4% jest zainteresowana wykorzystaniem środków z funduszy strukturalnych UE. Przeszkodami w realizacji zamierzeń są: w 5,2% przypadków brak czytelnej, pełnej informacji oraz w 1,7% brak pieniędzy. Ci przedsiębiorcy, którzy deklarowali korzystanie lub chęć korzystania z dotacji unijnych zdefiniowali bariery ograniczające efektywne pozyskiwanie środków: (poniższe czynniki uporządkowane według malejącego znaczenia)

- biurokracja i formalizacja wniosków UE – 21,1%,
- krótki termin przygotowania aplikacji – 13,3%,
- konieczność wkładu własnego – 13,3%,
- koszt opracowania aplikacji – 12,2%,
- ograniczony dostęp do informacji o programach – 6,7%,
- brak czasu – 1,1%,
- brak kompetentnej osoby do pomocy – 1,1%.

Jak widać dotychczasowe doświadczenia przedsiębiorców powiatu łobeskiego związane z pozyskiwaniem funduszy z Unii Europejskiej, nie są zbytnio pozytywne. Znaczna część przedsiębiorstw właściwie nie ma własnych doświadczeń w tym zakresie, jednakże nie wydaje się, iżby firmy te umacniały swoją pozycję konkurencyjną w oparciu o środki własne lub pochodzące z innych, niż unijne, źródeł. Sądzić raczej należy, iż brak zainteresowania wynika nie z nadmiaru własnych środków, lecz raczej z nadmiaru skrywanych barier, lęków i niewiedzy przedsiębiorców w tym zakresie. Wydaje się, iż pomimo trudności przejścia przez aplikacyjną ścieżkę – od pozytywnej oceny projektu inwestycyjnego do refundacji poniesionych wydatków włącznie – wzrasta świadomość konieczności i efektywności podejmowania tego typu działań, jednak do tej pory jest to udziałem nielicznych spośród badanych firm.

Podsumowanie

Ocena sytuacji społeczno-gospodarczej powiatu łobeskiego w latach 2004-2008 pozwala na podkreślenie tych obszarów aktywności społeczeństwa, które mogą kształtować sytuację przedsiębiorców w powiecie, a także mieć duży wpływ na rozwój przedsiębiorczości oraz dążenia innowacyjne podmiotów prowadzących działalność gospodarczą.

Podłożem wszelkich procesów w powiecie jest jego potencjał demograficzny. W tej sferze w badanym okresie zaobserwowano takie zjawiska, jak:

- powolny spadek liczby ludności spowodowany odpływem ludności z terenu powiatu,
- zmiany w strukturze wiekowej ludności – stałe obniżanie się odsetka osób w wieku 0-14 lat, a wzrost udziału ludności w wieku 65 lat i więcej,
- spadek udziału ludności w wieku przedprodukcyjnym, a wzrost udziału ludności w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym.

Działające w powiecie przedsiębiorstwa postrzegane są jako strategiczny partner rynku pracy – głównie ze względu na możliwości tworzenia nowych miejsc pracy. Również procesy na rynku pracy powodują oddźwięk w gospodarce, a co za tym idzie zmiany poziomu przedsiębiorczości. Na uwagę zasługują więc następujące aspekty rynku pracy:

- przyrost wartości wskaźnika liczby pracujących na 1000 ludności, który może świadczyć o większej skłonności przedsiębiorstw do zatrudniania,
- przyrost przeciętnych miesięcznych wynagrodzeń brutto,
- systematyczny spadek liczby bezrobotnych, jednakże stopa bezrobocia w 2008 r. była jedną z najwyższych w zachodniopomorskim (20 lokata),
- zawodami deficytowymi w 2008 r. były te z grup: pracownicy obsługi biurowej, kierownicy wielkich organizacji, robotnicy pomocniczy w rolnictwie, pracownicy przy pracach prostych w handlu i usługach, robotnicy zawodów precyzyjnych, ceramicy, robotnicy poligraficzni oraz pracownicy obrotu pieniężnego i obsługi klientów. Równowaga wystąpiła w grupie leśnicy i rybacy. Najwyższą nadwyżkę zanotowano w przypadku takich grup, jak: rolnicy i rybacy pracujący na własne potrzeby, kierownicy małych i średnich zakładów pracy oraz rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy zorientowani na rynek.

Można stwierdzić, że powiat nie osiągnął poziomu rozwoju gospodarczego, który odpowiadałby wszystkim dostępnym zasobom oraz jego potencjałowi. Należy odnotować zarówno pozytywne zmiany, m.in.: przyrost liczby podmiotów, w tym tak ważnych dla rozwoju gospodarczego spółek handlowych czy wzrost nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach, ale też wyraźne sygnały hamowania rozwoju, czego przejawem może być nieznaczny wzrost produkcji sprzedanej przemysłu i utrzymanie się udziału powiatu w tworzeniu wojewódzkiej wartości sprzedanej na poziomie z 2004 r. oraz jedna z najniższych w województwie wartość brutto środków trwałych na 1 mieszkańca.

Z przeprowadzonej analizy wynika również, że rozwój przedsiębiorczości w powiecie opierać się będzie na prężnym i dynamicznym sektorze małych i średnich przedsiębiorstw.

Opracowana na podstawie badań własnych charakterystyka firm, zlokalizowanych na terenie powiatu łobeskiego pozwala na wskazanie pewnej specyfiki tego zbioru. Badane firmy zaangażowane są przede wszystkim w działalność usługową, przeważają liczebnie mikroprzedsiębiorstwa, zarejestrowane w formie osoby fizycznej prowadzącej działalność gospodarczą. Znaczny udział w strukturze badanych firm mają przedsięwzięcia posiadające już znaczące doświadczenie w działalności gospodarczej, bowiem obecne są na rynku ponad 8 lat.

Ocena perspektyw zmian na rynku pracy nie jest jednoznaczna, zarówno w odniesieniu do przewidywań krótko- (3 miesiące) oraz średniookresowych (12 miesięcy) – przeważają bowiem postawy wyczekujące. O ile jednak w minionym okresie przeważały zwolnienia, o tyle oczekiwania dotyczące przyszłości są optymistyczne, gdyż więcej firm oczekuje, że nastąpi wzrost zatrudnienia niż jego redukcja – zdaniem badanych w ciągu roku sytuacja zmieni się na tyle, że umożliwi dynamiczny wzrost zatrudnienia.

Z uzyskanych wypowiedzi płynie konkluzja, że prowadzenie działalności gospodarczej utrudniają zarówno czynniki rynkowe jak i administracyjne (zbyt rozbudowana biurokracja), a pozytywne przykłady wsparcia uzyskanego ze strony instytucji publicznych występują rzadko. Z opinii przedstawicieli firm wynika, że dla większości z nich państwo (oraz różne jego agendy) nie dysponuje żadną interesującą ofertą (lub nie jest im ona znana) w zakresie wspierania działalności przedsiębiorczej. Generalnie firmy skoncentrowane są przede wszystkim na utrwalaniu swojego miejsca na rynku, współpraca oraz powiązania z innymi jednostkami gospodarczymi lub instytucjami publicznymi występuje w ograniczonym zakresie.

Jednym z najpoważniejszych problemów określających sytuację firm z terenu powiatu jest perspektywa ograniczania wydatków ponoszonych na rozwój firmy. Jedną z konsekwencji szczupłości zasobów finansowych, jakimi dysponuje większość z badanych przedsiębiorstw, jest niemalże całkowity brak rozwiązań innowacyjnych stosowanych w firmach.

Należy odnotować, że sytuacji przedsiębiorstw i ich perspektyw rozwojowych nie należy rozpatrywać jedynie w kontekście ekonomicznym. Planując działania, których celem jest wsparcie rozwoju gospodarki, trzeba także uwzględniać zjawiska ze sfery społecznej. Wydaje się, że do kluczowych obszarów problemowych należą relacje przedsiębiorców z ich pracownikami a także instytucjami publicznymi oraz otoczenia biznesu. Wydaje się, że należy postulować działania, których efektem ma być zmiana sposobów myślenia, mentalności wielu spośród przedsiębiorców i przedstawicieli kadry zarządzającej – także w odniesieniu do praktycznej strony prowadzenia biznesu, zasad zarządzania, planowania strategicznego itd. Warto również odnotować, że przełamania wymagają antagonizmy występujące obecnie między grupami współtworzącymi sferę gospodarki (np. przedsiębiorcy-pracownicy, przedsiębiorcy-urzędnicy, przedsiębiorcy-banki).

Na podstawie przeprowadzonych badań można przedstawić następujące rekomendacje:

1) w poszczególnych grupach przedsiębiorstw, wyodrębnionych na podstawie liczby pracowników konieczne będzie zastosowanie odrębnych rozwiązań uwzględniających wewnętrzne zróżnicowanie sektora MŚP, szczególnie w odniesieniu do mikroprzedsiębiorstw, których jest najwięcej, a funkcjonują na zdecydowanie innych zasadach niż firmy małe i średnie;
2) usunięcia wymaga szereg barier instytucjonalnych i proceduralnych w procesie zakładania i prowadzenia działalności gospodarczej
3) niezbędne jest prowadzenie wszechstronnej polityki informacyjnej (wewnętrznej i zewnętrznej) o podejmowanych przez instytucje publiczne działaniach, których celem jest wspieranie aktywności gospodarczej także poprzez gromadzenie i udostępnianie informacji o zewnętrznych możliwościach pozyskania środków finansowych na przedsięwzięcia o charakterze społecznym, gospodarczym, infrastrukturalnym (np. o pomocy finansowej w ramach środków europejskich, różnorodnych funduszy krajowych itp.);
4) ze względu na niski poziom innowacyjności badanych przedsiębiorstw, należy podjąć działania, których celem jest upowszechnienie tego zagadnienia np. poprzez organizowanie szkoleń z zakresu możliwości rozwoju poprzez innowacyjność (również poprzez wycieczki do innowacyjnych firm) oraz opracowanie, z uwzględnieniem podziału na branże, listy przykładów rozwiązań innowacyjnych łatwych do szybkiego praktycznego zastosowania – oferta oparta na zasadzie: zobacz i zastosuj.

4. Powiat myśliborski

Wstęp

Podział terytorialny

Powiat myśliborski położony jest w południowo-zachodniej części województwa zachodniopomorskiego przy granicy polsko-niemieckiej. Graniczy on z powiatami: choszczeńskim, gryfińskim i pyrzyckim oraz województwem lubuskim. Powierzchnia powiatu myśliborskiego w 2008 r. wynosiła 1182 km^2, co stanowiło 5,2% powierzchni województwa, a mieszkało w nim 67,2 tys. ludności tj. 4,0% ogółu ludności województwa. Plasuje to powiat myśliborski odpowiednio na 8 i 7 (razem z powiatem polickim) miejscu w województwie.

W skład powiatu wchodzi 5 gmin: miejsko-wiejskie – Barlinek, Dębno i Myślibórz oraz wiejskie Boleszkowice i Nowogródek Pomorski. Wskaźnik ruralizacji przestrzennej, wyrażający udział powierzchni obszarów wiejskich w ogólnej powierzchni powiatu, wynosił w 2008 r. 95,6% i tym samym plasował powiat na 13 miejscu w województwie. Odpowiednio wskaźnik urbanizacji przestrzennej kształtował się na poziomie 4,4% i lokował powiat na 5 miejscu.

Na terenie powiatu znajduje się 197miejscowości, w tym 194 miejscowości wiejskie i 3 miasta: Barlinek, Dębno i Myślibórz, który jest stolicą powiatu.

Rys. 1. Granice administracyjne powiatu myśliborskiego
Stan na 1.01.2009

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Struktura próby

Na badaną zbiorowość respondentów składali się przedstawiciele wyłonionych do badania przedsiębiorstw. Opisać ich można według zmiennych niezależnych takich jak: płeć, wiek, wykształcenie oraz stanowisko. Przyjęta metodologia badań powoduje, iż wartości cech przyjętych do opisu badanych osób odzwierciedla wartości tych cech w odniesieniu do wszystkich przedsiębiorców. W badanej populacji rozkład ze względu na płeć jest symetryczny: w próbie kobiety i mężczyźni stanowili po 50%. Przebieg kolejnej zmiennej, wieku, jest nierównomierny, co prawda najliczniej reprezentowana jest kategoria od 46 do 55 lat – 31,6%,

ale następne pod względem liczebności były przedziały od 26 do 35 lat i od 36 do 45 lat – po 19,7%. Natomiast osób w wieku od 56 do 65 było 13,2% respondentów. W odniesieniu do wykształcenia badanych, dominują osoby z wykształceniem średnim – 51,3%, następną liczebnie grupą są osoby z wykształceniem wyższym – 40,8%, znacznie rzadziej reprezentowane są osoby z wykształceniem zawodowym – 7,9%. Ostatnią zmienną jest stanowisko respondenta, w omawianej grupie: właścicielami było 52,6% respondentów, kadrowiec to 6,6% wskazań, natomiast osoba upoważniona do rozmów to 27,6% respondentów.

Analiza sytuacji społeczno-gospodarczej

Potencjał demograficzny

Jednym z podstawowych, a zarazem jednym z najważniejszych uwarunkowań rozwoju danego obszaru jest stan ludności i jego zmiany, bowiem z punktu widzenia podaży zasobów pracy to właśnie wielkość i struktura populacji ludności, a zwłaszcza dynamika jej zmian, kreują sytuację na lokalnym rynku pracy.

W latach 2004-2008 liczba ludności powiatu myśliborskiego nieznacznie zmalała (o 0,2%). Według prognoz demograficznych GUS tendencja taka będzie utrzymywała się co najmniej do 2035 r. Bezpośrednią przyczyną tego zjawiska, obserwowaną już od kilku lat, jest malejący z roku na rok przyrost naturalny. Dodatkowym czynnikiem obniżającym dynamikę liczebności populacji jest ujemne saldo migracji, które w znaczny sposób pomniejsza wielkość zasobów pracy, a także potencjał rozrodczy ludności.

Powiat myśliborski należy do obszarów słabo zaludnionych, średni wskaźnik zaludnienia w 2008 r. wynosił 57 osób na km^2 (w województwie – 74) i od 2004 r. utrzymuje się on na identycznym poziomie.

W miastach powiatu myśliborskiego w 2008 r. mieszkało 39,8 tys. osób, co przełożyło się na wielkość wskaźnika urbanizacji demograficznej, który osiągnął wartość 59,2% i był niższy od średniej dla województwa (68,8%). W świetle przytoczonych danych powiat myśliborski jawi się jako region słabo demograficznie zurbanizowany, co jest zjawiskiem niekorzystnym. Liczne obserwacje wskazują, że im większy jest stopień urbanizacji, tym lepsze perspektywy rozwojowe ma dany region, miasta są bowiem centrami rozwoju gospodarczego regionu i to one przyciągają potencjalnych inwestorów.

Tab. 1. Wybrane cechy demograficzne w powiecie myśliborskim w latach 2004, 2006 i 2008

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2008
Ludność ogółem	67335	67340	67210
Wskaźnik urbanizacji demograficznej	59,5	59,3	59,2
Wskaźnik ruralizacji demograficznej	40,5	40,7	40,8
Gęstość zaludnienia na 1 km^2	57	57	57

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Szczególnie ważnym podziałem populacji jest struktura ludności według biologicznych grup wieku (0-14 lat, 15-64 lata oraz 65 lat i więcej). Podział ten pozwala wskazać stopień zaawansowania demograficznej starości ludności danego obszaru. W latach 2004-2008 zbiorowość dzieci w wieku 0-14 lat zmniejszyła się o 1,1 tys., a jej udział w ogólnej liczbie ludności zmniejszył się z 17,7% do 16,1%. W kolejnej grupie ludności, tj. w wieku 15-64 lata,

nastąpił wzrost liczby ludności z 47,7 tys. do 48,5 tys. Natomiast udział tej grupy wzrósł z 70,9% do 72,2%. Liczebność populacji ostatniej grupy, czyli w wieku 65 lat i więcej, zwiększyła się o 2,3%, natomiast jej udział wzrósł z 11,4% do 11,7%. Tendencje takie obserwowane są powszechnie w całym kraju. Spowodowane są one ogólnie obserwowanym spadkiem urodzeń, jak również wydłużaniem się przeciętnego trwania życia ludności. Występujący wzrost liczby ludności w wieku 65 lat i więcej oraz stałe zwiększanie się jej udziału świadczą o nasilaniu się procesu starzenia demograficznego ludności.

Z kolei podział ludności według ekonomicznych grup wieku jest ściśle związany z wnioskami dla procesów podażowych rynku pracy. W powiecie myśliborskim w 2008 r. odsetek ludności w wieku przedprodukcyjnym wynosił 20,3% (w województwie – 19,1%), w wieku produkcyjnym – 65,5% (w województwie – 65,9%), a w wieku poprodukcyjnym – 14,2% (w województwie – 15,0%). W latach 2004-2008 następował stopniowy wzrost udziału ludności w wieku produkcyjnym (o 1,3 pp.) i poprodukcyjnym (o 0,9 pp.), przy jednoczesnym zmniejszaniu się udziału ludności w wieku przedprodukcyjnym (o 2,2 pp.).

Ważną rolę w procesach demograficznych na danym terenie odgrywa ruch naturalny ludności. W 2008 r. w powiecie myśliborskim urodziło się 782 dzieci, a więc o 11,7% więcej niż w 2004 r. Na 1000 ludności w 2008 r. przypadało 11,5 urodzeń żywych (w województwie – 10,8), podczas gdy w 2004 r. było to 10,3. Na wzrost liczby urodzeń od 2004 r. wpływ miało wejście w wiek rozrodczy roczników wyżu demograficznego.

W badanym okresie w powiecie myśliborskim zanotowano wzrost umieralności o 10,7%. Wskaźnik liczby zgonów na 1000 ludności w 2008 r. wynosił 10,5 (w województwie – 9,7) wobec 9,4 w 2004 r. Powszechnie obserwowanym zjawiskiem są częstsze zgony mężczyzn niż kobiet. Odsetek zgonów mężczyzn w powiecie we wszystkich analizowanych latach przekraczał 50%.

Przyrost naturalny, mierzony różnicą między liczbą urodzeń żywych a zgonów, w powiecie myśliborskim w 2008 r. był dodatni (69 osób) i w porównaniu do 2004 r. wzrósł. W przeliczeniu na 1000 ludności jego wartość w 2008 r. kształtowała się na poziomie 1,0 (w województwie – 1,1), a w 2004 r. 0,8.

Tab. 2. Ruch naturalny ludności w powiecie myśliborskim w latach 2004, 2006 i 2008

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2008
Urodzenia żywe na 1000 ludności	10,3	9,9	11,5
Zgony ogółem na 1000 ludności	9,4	9,6	10,5
Przyrost naturalny na 1000 ludności	0,8	0,3	1,0

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Struktury demograficzne i społeczne ulegają dość zasadniczym zmianom w następstwie ruchu migracyjnego ludności. To właśnie migracje w perspektywie najbliższych lat będą miały znaczący wpływ na zmiany w liczbie i strukturze ludności. W powiecie myśliborskim w 2008 r. ogólne saldo migracji przyjęło wartość ujemną i wyniosło -107 osób, co było spowodowane odpływem ludności do innych powiatów województwa bądź kraju. Saldo migracji na 1000 ludności wyniosło w powiecie -1,6, podczas gdy w województwie -0,8.

Diagnoza rynku pracy

Działające w powiecie przedsiębiorstwa postrzegane są jako strategiczny partner rynku pracy – głównie ze względu na możliwości tworzenia nowych miejsc pracy, co przy istniejącym poziomie bezrobocia nie pozostaje bez znaczenia. Praca jest również tym aspektem aktywności społeczeństwa, który najsilniej wpływa na zmiany jakości życia oraz możliwości przekształceń gospodarki w pożądanym kierunku.

Dostępne informacje o liczbie osób pracujących pochodzą z różnych źródeł, co w pewnym stopniu utrudnia analizę rynku pracy. Najpełniejsze dane uzyskać można z narodowych spisów powszechnych. Ponieważ są one przeprowadzane na ogół co dziesięć lat, istnieje potrzeba wykorzystania w analizie rynku pracy bieżącej sprawozdawczości, mimo że nie obejmuje wszystkich kategorii pracujących i uwzględnia różne grupowania wewnątrz populacji.

W myśliborskim w podmiotach zatrudniających więcej niż 9 osób (bez gospodarstw indywidualnych w rolnictwie oraz duchowieństwa, fundacji, stowarzyszeń i innych organizacji) pracowało w 2007 r. ponad 12,1 tys. osób, co oznacza wzrost w porównaniu z 2004 r. o 4,6%. W badanym okresie znacznie więcej wzrosła liczba pracujących mężczyzn (o 6,3%).

Na 1000 mieszkańców w 2007 r. przypadało 180 pracujących w podmiotach zatrudniających powyżej 9 osób (przy średniej dla zachodniopomorskiego równej 193), co dało powiatowi 7 miejsce w województwie. Analiza wskaźnika pozwala zaobserwować przyrost jego wartości w porównaniu z 2004 r. (jednakże niższy niż w województwie).

Tab. 3. Pracujący i wynagrodzenia w powiecie myśliborskim w latach 2004, 2006 i 2007

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2007	2004=100
Pracujący w głównym miejscu pracy	11594	11775	12124	104,6
mężczyźni	6086	6369	6467	106,3
kobiety	5508	5406	5657	102,7
Pracujący łącznie z rolnictwem indywidualnym	14030	14211	14560	103,8
w % sektor rolniczy	20,1	20,0	19,8	98,8
przemysłowy	42,6	41,4	41,4	97,2
usługowy	37,3	38,6	38,7	103,9
Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w zł	1885,54	2017,82	2206,57	117,0

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Badanie, którym objęci są również pracujący w rolnictwie indywidualnym (lecz nadal bez uwzględnienia podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób) pokazało, iż w myśliborskim w 2007 r. pracowało 14,6 tys. osób. Struktura zatrudnienia według sektorów ekonomicznych ukazuje, iż 19,8% pracujących zajmowało się działalnością rolniczą, 41,4% – przemysłową i 38,7% – usługową. Od 2004 r. wzrosło nieznacznie zatrudnienie w sektorze usługowym, kosztem rolniczego (w mniejszym stopniu) i przemysłowego (większy spadek).

Pozytywnym zjawiskiem zauważalnym w powiecie jest przyrost przeciętnych miesięcznych wynagrodzeń brutto (w podmiotach zatrudniających powyżej 9 osób). W 2007 r. kwota przeciętnej płacy wyniosła w myśliborskim 2206,57 zł i było to więcej niż w 2004 r. o 17,0% (w województwie – o 17,7%). Średnie wynagrodzenie w powiecie było jednak niższe od przeciętnego w województwie (o ok. 409 zł). Pod względem poziomu płac powiat objął 14 lokatę.

Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28
Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

W myśliborskim, podobnie jak w innych powiatach, problem bezrobocia na rynku pracy jest poważnym zjawiskiem społecznym oraz ekonomicznym. W 2008 r. bez pracy pozostawało 3006 osób (w tym kobiety stanowiły 62,0%). Od początku badanego okresu liczba bezrobotnych spadła o 60,6% (w województwie o 54,8%), przy czym spadek ten w większym stopniu dotyczył mężczyzn. Na wsi zamieszkiwało 45,4% bezrobotnych i zauważyć można tendencję zmniejszania się bezrobocia na wsi – odsetek osób nie posiadających pracy zamieszkujących tereny wiejskie był mniejszy niż w 2004 r.

Stopa bezrobocia rejestrowanego w powiecie w 2008 r. wyniosła 13,4% (tak samo jak średnia wojewódzka) i uplasowała myśliborski na 6 miejscu w zachodniopomorskim. W porównaniu z 2004 r. można zauważyć jej spadek.

Od początku badanego okresu zmniejszył się odsetek bezrobotnych bez prawa do zasiłku (o 7,4 pp., podczas gdy w województwie o 5,0 pp.), jednakże udział tej grupy w bezrobotnych ogółem jest nadal duży – w 2008 r. wynosił 78,0% (w województwie 79,2%). W porównaniu z 2004 r. zanotowano wzrost odsetka osób bez pracy w wieku 55 lat i więcej (o 5,0 pp.), poniżej 25 roku życia oraz w wieku 25-34 lata, a spadek w grupach wiekowych 35-44 i 45-54 lata. Wzrósł także udział bezrobotnych z wykształceniem średnim ogólnokształcącym, wyższym oraz policealnym i średnim zawodowym, a spadł udział osób posiadających wykształcenie zasadnicze zawodowe, gimnazjalne i niższe.

Sytuacja na rynku pracy kształtuje się pod wpływem relacji podaży pracy (liczby ludności zainteresowanej i gotowej wykonywać pracę) i popytu na pracę – określonej liczby miejsc pracy, którą oferuje gospodarka w danych warunkach społeczno-ekonomicznych. Niedopasowanie ilościowe bądź strukturalne (jakościowe) popytu i podaży powoduje trudności na rynku pracy (bezrobocie lub niewykorzystane miejsca pracy). Z tego względu szczególnie pożądana jest analiza porównawcza obu kategorii. Niezwykle użyteczne staje się porównanie struktury zawodowej osób bezrobotnych i ofert pracy zgłaszanych do powiatowych urzędów pracy. To prowadzi do ustalenia zawodów deficytowych i nadwyżkowych na terenie danego rynku pracy.

Zawodami deficytowymi w 2008 r. wyodrębnionymi według dużych grup zawodów były w powiecie myśliborskim m.in. te z grup: parlamentarzyści, politycy, wyżsi urzędnicy, nauczyciele praktycznej nauki zawodu i instruktorzy, pracownicy obsługi biurowej, pracownicy przy pracach prostych w handlu i usługach, kierownicy wielkich organizacji, nauczyciele, robotnicy pomocniczy w rolnictwie czy operatorzy i monterzy maszyn. Równowaga wystąpiła w grupach: kierownicy małych i średnich zakładów pracy oraz pozostali robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy. Najwyższą nadwyżkę zanotowano w przypadku grup: rolnicy i rybacy pracujący na własne potrzeby, średni personel rolnictwa i ochrony zdrowia oraz rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy zorientowani na rynek. W porównaniu z 2004 r. ogólny wskaźnik intensywności nadwyżki wzrósł, co oznacza poprawę sytuacji bezrobotnych na rynku pracy.

Przedsiębiorczość

O sile gospodarki danego regionu i jego potencjale decyduje ilość i struktura efektywnie działających podmiotów gospodarczych. W powiecie myśliborskim w 2008 r. w rejestrze REGON zarejestrowanych było 6,3 tys. podmiotów gospodarki narodowej, które stanowiły zaledwie 2,9% ogółu podmiotów w województwie. W porównaniu do 2004 r. ich liczba na tym obszarze wzrosła o 10,2%, podczas gdy w województwie o 5,5%. Spośród ogółu podmiotów funkcjonujących na terenie powiatu w 2008 r. ponad 94% należało do sektora prywatnego.

Rozpatrując konkurencyjność powiatu myśliborskiego pod względem nasycenia przedsiębiorczością, można zauważyć, że plasuje się on dopiero na 18 miejscu w województwie. Średnio na 1000 mieszkańców przypadało na tym terenie 93,1 podmiotów, podczas gdy w województwie 125,9. Można więc stwierdzić, że powiat myśliborski jest słabo rozwiniętym pod względem przedsiębiorczości.

Tab. 4. Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON w powiecie myśliborskim w latach 2004, 2006 i 2008

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2008
Podmioty ogółem	5678	6012	6256
na 1000 ludności	84,3	89,3	93,1
w % sektor: rolniczy	4,6	5,2	4,8
przemysłowy	21,0	22,5	23,5
usługowy	74,4	72,3	71,7

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Przeprowadzona analiza struktury podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON według liczby pracujących wskazuje na dominację podmiotów mikro, tj. zatrudniających do 9 osób, które w 2008 r. stanowiły ponad 94% ogółu jednostek funkcjonujących na terenie powiatu. Podmioty małe, o liczbie zatrudnionych od 10 do 49 osób stanowiły 4,5%, a podmioty średnie 0,8%. Struktura podmiotów gospodarki narodowej według klas wielkości w powiecie była typowa dla całego województwa. W porównaniu do 2004 r. w powiecie zanotowano wzrost liczby podmiotów mikro i małych, a spadek liczby podmiotów średnich.

Analizując podmioty gospodarki narodowej według form prawnych odnotowano, że w 2008 r. w strukturze podmiotów gospodarczych funkcjonujących na terenie powiatu najliczniejszą grupę reprezentowały osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, które stanowiły 74,6%, w następnej kolejności znalazły się spółki handlowe – 5,1%, stowarzyszenia i organizacje społeczne – 2,2% oraz spółdzielnie – 0,6%.

Duże znaczenie z punktu widzenia rozwoju gospodarczego danego obszaru ma udział spółek handlowych, które posiadają formę organizacyjno-prawną najbardziej dostosowaną do prowadzenia działalności na większą skalę, a wskaźnik nasycenia tymi spółkami na 10000 mieszkańców odzwierciedla poziom stabilności gospodarczej danego terenu. W 2008 r. na 10000 mieszkańców powiatu przypadało 47,2 spółek handlowych, co plasowało powiat na 9 w miejscu w województwie. Ich liczba w porównaniu do 2004 r. wzrosła o 13,6%. Z kolei poziom nasycenia obszaru spółkami z udziałem kapitału zagranicznego świadczy o korzystnym lub niekorzystnym klimacie dla inwestorów i warunkach inwestowania. Według stanu na dzień 31.12.2008 r. na terenie powiatu funkcjonowało 137 takich spółek, co w przeliczeniu na 10000 mieszkańców dało 20,4 jednostki. Spółki z udziałem kapitału zagranicznego stanowiły 43,2% ogółu spółek handlowych w powiecie, a ich liczba w porównaniu do 2004 r. wzrosła o 8,7%.

Analizując strukturę podmiotów gospodarki narodowej według sektorów ekonomicznych zaobserwowano, że w 2008 r. w powiecie myśliborskim najwięcej jednostek prowadziło działalność w sektorze usługowym, tj. 4,5 tys. co stanowiło 71,7% wszystkich zarejestrowanych podmiotów na tym terenie. Tak duży udział podmiotów sektora usługowego jest cechą charakterystyczną dla całego kraju, bowiem sektor ten uznawany jest za główną sferę

współczesnej gospodarki. Usługi o charakterze rynkowym świadczyło 62,8% ogółu podmiotów w powiecie, a o charakterze nierynkowym 8,9%. Udział podmiotów zarejestrowanych w sektorze przemysłowym wyniósł ponad 23%. Duży udział przemysłu jest zjawiskiem pozytywnym, gdyż firmy zajmujące się działalnością produkcyjną zatrudniają średnio znacznie więcej osób niż firmy w innych sektorach. Praktyka gospodarcza ponadto wskazuje, że jedno miejsce w sferze produkcji uruchamia kolejne miejsca pracy w handlu i usługach. Natomiast liczba podmiotów zarejestrowanych w sektorze rolniczym wyniosła 0,3 tys., co stanowiło zaledwie 4,8% ogółu podmiotów w powiecie. Wydaje się to być zjawiskiem korzystnym z punktu widzenia rozwoju gospodarczego powiatu, bowiem im większe jest uzależnienie regionalnej gospodarki od rolnictwa tym szanse na szybki awans cywilizacyjny są mniejsze.

Biorąc pod uwagę liczbę podmiotów według sekcji Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD) należy stwierdzić, że prawie 58% firm funkcjonujących na omawianym terenie w 2008 r. należało do trzech sekcji: handel i naprawy, obsługa nieruchomości i firm oraz budownictwo.

Dane statystyczne obrazujące dynamikę powstawania i zamykania już istniejących firm często są uznawane, oprócz dynamiki wzrostu PKB, jako główne informacje o kondycji gospodarki. Wskaźnik dynamiki liczby nowych podmiotów zarejestrowanych w kolejnych latach traktuje się bowiem jako swego rodzaju „barometr" charakteryzujący stan koniunktury gospodarczej.[18] W 2008 r. na terenie powiatu myśliborskiego w rejestrze REGON zarejestrowano 656 nowych podmiotów, co dało 9,8 jednostek nowo zarejestrowanych na 1000 ludności (w województwie – 11,1). Porównując strukturę branżową według sekcji PKD, stwierdzono, iż najwięcej firm wpisano do rejestru w sekcjach: handel i naprawy – 26,5%, budownictwo – 26,1%, oraz obsługa nieruchomości i firm – 12,3%, co jest trendem powszechnie obserwowanym w ostatnich latach w całym kraju.

W 2008 r. z rejestru REGON wykreślono w powiecie myśliborskim 546 firm. Na 1000 osób wynosiło to 8,1 jednostek (w województwie – 9,6). Biorąc pod uwagę sekcje PKD zanotowano, iż w sekcjach: handel i naprawy, obsługa nieruchomości i firm oraz budownictwo notuje się największą liczbę jednostek wyrejestrowujących się. Należy jednak podkreślić, że w okresie tym więcej jednostek zostało zarejestrowanych niż wykreślonych.

Tab. 5. Podmioty gospodarki narodowej nowo zarejestrowane i wyrejestrowane z rejestru REGON w powiecie myśliborskim w latach 2004, 2006 i 2008

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2008
Podmioty nowo zarejestrowane ogółem	403	670	656
na 1000 ludności	6,0	9,9	9,8
Podmioty wyrejestrowane ogółem	355	431	546
na 1000 ludności	5,3	6,4	8,1

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Za pomocą analizy przesunięć udziałów (*shift-share*) określić można poziom konkurencyjności powiatu myśliborskiego w odniesieniu do województwa zachodniopomorskiego pod względem liczby podmiotów gospodarki narodowej według sekcji PKD. Przy założeniu, że powiat rozwija się na takim samym lub podobnym poziomie jak województwo, otrzymano wysoki

[18] *Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2006-2007*. Opracowanie przygotowane przez Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2007.

oczekiwany wzrost zmiennej PO (potencjału obszaru powiatu). Składowa SP informująca o wielkości zmian w stosunku do województwa pokazuje, iż występujące w powiecie trendy zmian liczby podmiotów gospodarczych są wolniejsze niż w województwie, zwłaszcza w sekcji handel i naprawy (G). Poziom konkurencyjności obszaru (KO), odzwierciedlający różnice między wskaźnikiem wzrostu w powiecie w stosunku do województwa jest wysoki, a dodatnia jego wartość wskazuje na wysoką konkurencyjność powiatu. Ogólne przesunięcie (PC) jest dodatnie, co świadczy o pozytywnych tendencjach w powiecie, na tle ogólnego poziomu rozwoju województwa.

Produkcja sprzedana przemysłu

Stopień uprzemysłowienia powiatu można określić między innymi poprzez obserwację produkcji sprzedanej przemysłu. W myśliborskim w 2007 r. osiągnęła ona wartość 809,3 mln zł i stanowiła 3,6% produkcji sprzedanej całego województwa. W porównaniu z 2004 r. zanotowano wzrost produkcji sprzedanej w powiecie o 157,0 mln zł, zwiększył się także udział powiatu w tworzeniu wojewódzkiej wartości sprzedanej.

Produkcja sprzedana przemysłu na 1 mieszkańca w myśliborskim była w 2007 r. równa 12012 zł (przy średniej dla województwa 13447 zł), co ulokowało powiat na 5 miejscu w zachodniopomorskim. Przodującymi w działalności przemysłowej obszarami były powiaty: goleniowski, policki i szczecinecki.

Inwestycje i środki trwałe

Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach umożliwiają utrzymanie produkcji na dotychczasowym poziomie, a także jej wzrost. Zwiększanie się poziomu nakładów może więc świadczyć o zwiększaniu zdolności produkcyjnych firm oraz ich rozwoju, co w dłuższym okresie zapewnić może korzyści dla całej gospodarki regionu.

Nakłady finansowe lub rzeczowe, których celem jest stworzenie nowych środków trwałych lub ulepszenie (przebudowa, rozbudowa, rekonstrukcja lub modernizacja) istniejących obiektów majątku trwałego, a także nakłady na tzw. pierwsze wyposażenie w firmach zatrudniających powyżej 9 osób w myśliborskim wyniosły w 2007 r. 219,5 mln zł i były wyższe od tych poniesionych w 2004 r. o 32,2%.

Najwyższe nakłady poniesiono w sektorze przemysłowym, a następnie w usługowym (w tym głównie w usługach rynkowych) i rolniczym. Od 2004 r. nakłady ponoszone w rolnictwie i usługach wzrosły, natomiast w sektorze przemysłowym – uległy zmniejszeniu. Wielkość nakładów inwestycyjnych w przeliczeniu na 1 mieszkańca, równa 3261 zł, była wyższa niż przeciętna w województwie i uplasowała myśliborski na 3 miejscu pośród pozostałych powiatów, za polickim i goleniowskim.

Wartość nakładów poniesionych na zakup lub wytworzenie środków trwałych (czyli wartość początkowa, brutto) w 2007 r. wyniosła w powiecie 1047,9 mln zł i była wyższa niż w 2004 r. o 16,5%. Najwyższą wartość brutto środków trwałych zanotowano w sektorze przemysłowym, a następnie w usługowym (w tym głównie w usługach rynkowych) i rolniczym. W porównaniu z 2004 r. nakłady na środki trwałe spadły jedynie w usługach. Pod względem poziomu wartości brutto środków trwałych na 1 mieszkańca w 2007 r. myśliborski objął 11 lokatę w województwie.

Tab. 6. Nakłady inwestycyjne i wartość brutto środków trwałych w przedsiębiorstwach w powiecie myśliborskim w latach 2004, 2006 i 2007

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2007	2004=100
Nakłady inwestycyjne w mln zł	166,0	164,0	219,5	132,2
w % sektor: rolniczy	1,5	5,0	2,1	140,0
przemysłowy	90,0	81,4	86,1	95,7
usługi rynkowe	8,5	13,4	11,3	132,9
usługi nierynkowe	0,0	0,2	0,5	-
na 1 mieszkańca w zł	2458	2433	3261	132,7
Wartość brutto środków trwałych w mln zł	899,8	861,9	1047,9	116,5
w % sektor: rolniczy	7,9	9,1	7,9	100,0
przemysłowy	66,1	60,9	67,1	101,5
usługi rynkowe	25,3	29,0	24,0	94,9
usługi nierynkowe	0,7	1,0	1,0	142,9
na 1 mieszkańca w zł	13363	12799	15584	116,6

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Budżety jednostek samorządu terytorialnego

Możliwości dofinansowywania działań w powiecie mogą być określone poprzez analizę wielkości dochodów, a zwłaszcza wydatków budżetów jednostek samorządu terytorialnego (zarówno powiatu, jak i gmin wchodzących w jego skład).

W 2008 r. powiat myśliborski otrzymał na realizację swoich zadań 53,2 mln zł (o 33,3% więcej niż na początku badanego okresu). W przeliczeniu na 1 mieszkańca było to 791,65 zł – 12 lokata wśród powiatów ziemskich. Wydatki wyniosły 57,3 mln zł, z czego 8,6% stanowiły wydatki majątkowe inwestycyjne. Dynamika wzrostu wydatków (w porównaniu z 2004 r.) była w powiecie wyższa niż dochodów. Wysokość wydatków w przeliczeniu na 1 mieszkańca uplasowała powiat na 11 miejscu wśród powiatów ziemskich.

Tab. 7. Dochody i wydatki budżetu powiatu i budżetów gmin wchodzących w skład powiatu myśliborskiego w latach 2004, 2006 i 2008 w zł

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2008	2004=100
Dochody budżetu powiatu	39938190,00	43525952,86	53234282,97	133,3
na 1 mieszkańca	591,60	645,67	791,65	133,8
Wydatki budżetu powiatu	39674235,00	52397915,57	57349002,39	144,5
na 1 mieszkańca	587,69	777,28	852,84	145,1
Dochody budżetów gmin	115109734,00	143367409,77	164171689,21	142,6
na 1 mieszkańca	1705,10	2126,73	2441,40	143,2
Wydatki budżetów gmin	112476323,00	144558026,03	165005201,72	146,7
na 1 mieszkańca	1666,09	2144,40	2453,79	147,3

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Budżety gmin wchodzących w skład powiatu myśliborskiego w 2008 r. uzyskały łącznie dochody równe 164,2 mln zł, a kwota dochodów na 1 mieszkańca uplasowała powiat na 17 miejscu w województwie wśród powiatów ziemskich. Gminy wydały 165,0 mln zł, w tym wydatki majątkowe inwestycyjne stanowiły średnio 15,8% ogółu wydatków budżetów tych jednostek terytorialnych. W porównaniu z 2004 r. dochody gmin wzrosły nieco wolniej niż ich wydatki.

Wyniki badań własnych

A. Stan i struktura aktywności gospodarczej badanych przedsiębiorstw

Przedsiębiorcy i ich firmy – charakterystyka prowadzonej działalności

Obserwując stan aktywności gospodarczej przedsiębiorstw z terenu powiatu, wyraźnie widać lata większej i mniejszej dynamiki w tym zakresie. Pod względem liczby rejestrowanych podmiotów gospodarczych intensywne były zwłaszcza lata 1989-2001, wówczas przybyło aż 69,3% przedsiębiorstw (rys. 2). W kolejnych latach następuje gwałtowne zmniejszenie liczby powoływanych do życia przedsięwzięć gospodarczych. Warto zauważyć, że przedstawiane dane nie obrazują bezwzględnego przyrostu liczby przedsiębiorstw – wiadomo bowiem, że w tym samym czasie określona liczba firm została zlikwidowana. Z zestawienia wynika, że obecnie funkcjonujące w powiecie firmy, to przede wszystkim przedsięwzięcia, które posiadają już pewne doświadczenie związane z funkcjonowaniem na rynku ponad 8 lat – także w czasie niskiej koniunktury na rynku.

Rys. 2. Rok powstania firmy

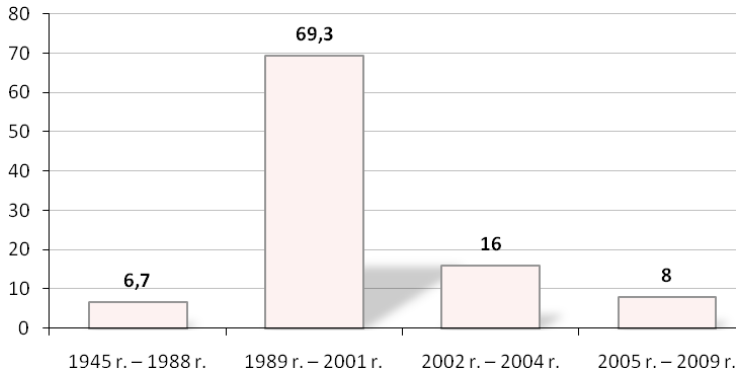

Źródło: *Badania własne.*

Następną zmienną opisującą powiat myśliborski jest wielkość przedsiębiorstw, w tym zakresie zdecydowanie przeważają mikro-przedsiębiorstwa zatrudniające do 9 pracowników, stanowiąc 78,9% wszystkich badanych przedsiębiorstw, kolejno firmy małe – 7,9% oraz średnie – 13,2%. Firmy duże zatrudniające powyżej 250 pracowników nie wystąpiły.

Ze względu na formę działalności w omawianym powiecie dominują przedsiębiorstwa jednoosobowe – 75%, pozostałe 25% przedsiębiorstw to spółki, (z których spółki z ograniczoną odpowiedzialnością stanowiły 14,5%, spółki cywilne 3,9%, spółki partnerskie 1,3% oraz spółki akcyjne 2,6%, dodatkowo 2,6% stowarzyszenie).

Obserwowana przewaga jednoosobowych podmiotów gospodarczych wskazuje na tendencję w postrzeganiu sfery zawodowej, jest przykładem trendu odchodzenie od zatrudniania na etat, w kierunku samozatrudniania. Podejmowanie działalności przez osoby fizyczne i nie mające prawnej osobowości podmioty gospodarcze umożliwia stosunkowo szybkie dostosowywanie się do zmiennych realiów lokalnego i regionalnego rynku, wymaga relatywnie niskich nakładów na rozpoczęcie działalności oraz pozwala, aby osiągany zysk w całości należał do właściciela, przy ponoszeniu całkowitej odpowiedzialności za funkcjonowanie przedsiębiorstwa.

Struktura podmiotów gospodarczych, zgodna z klasyfikacją PKD (Polska Klasyfikacja Działalności), wyraźnie ukazuje (charakterystyczną dla całego kraju tendencję) dominację przedsiębiorstw o charakterze usługowym. Szczegółowy ranking reprezentowanych w powiecie branż według sekcji PKD przedstawia się następująco:

- przedsiębiorstwa z branży usługowej – 25%,
- przedsiębiorstwa z branży handlowej – 18,4%,
- przedsiębiorstwa z branży przetwórstwa przemysłowego – 13,2%,
- przedsiębiorstwa z branży transport, gospodarka magazynowa i łączność – 10,5%,
- przedsiębiorstwa z branży ochrona zdrowia i pomoc społeczna – 7,9%,
- przedsiębiorstwa z branży pośrednictwo finansowe – 6,6%,
- przedsiębiorstwa z branży budownictwa – 3,9%,
- przedsiębiorstwa z branży wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, wodę – 3,9%,
- przedsiębiorstwa z branży rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo – 2,6%,
- przedsiębiorstwa z branży obsługa nieruchomości, wynajem i usługi związane z prowadzeniem działalności gospodarczej – 2,6%,
- przedsiębiorstwa z branży rybactwo – 1,3%,
- przedsiębiorstwa z branży hotele i restauracje – 1,3%,
- przedsiębiorstwa z branży edukacyjnej – 1,3%,
- przedsiębiorstwa z branży administracja publiczna i obrona narodowa – 1,3%.

Poziom i struktura zatrudnienia – ruch kadr

Czynnikiem, który buduje pozycję firmy są pracownicy w niej zatrudnieni, a do kluczowych zagadnień w tej kwestii należy wykształcenie kadry. Wykształcenie pracowników jest istotną zmienną w kontekście opisu przedsiębiorstw. To właśnie ono, obok nabytych umiejętności i doświadczeń zawodowych stwarza pole racjonalnego i efektywnego funkcjonowania firm, zwiększając ich szanse rynkowe, a w efekcie warunkując sukces rynkowy.

Struktura zatrudnienia ze względu na poziom wykształcenia w badanych firmach powiatu myśliborskiego przedstawia się następująco: 30,3% stanowią pracobiorcy z wykształceniem wyższym, 41,0% z wykształceniem średnim, 23,8% z wykształceniem zawodowym. Dodatkowo w przedsiębiorstwach omawianego regionu zatrudnienie znajduje 3,3% osób z wykształceniem podstawowym; 1,3% respondentów odmówiło odpowiedzi na to pytanie.

Istotnym dla charakterystyki przedsiębiorstw jest wskaźnik ruchu kadr. Jest to proces wielokierunkowy, najistotniejsze jego elementy (obok przemieszczania pracowników w pionie i poziomie), to przyjęcia, odejścia i zwolnienia. W odniesieniu do 2008 roku firmy powiatu myśliborskiego zmniejszyły zatrudnienie w 17,1% przypadków, natomiast zwiększyły w 9,2%. W największej liczebnie grupie przedsiębiorstw – 73,7% ruchu kadr nie odnotowano. Głównymi

przyczynami zmniejszenia liczby pracowników (w tych przedsiębiorstwach gdzie dochodziło do zmian) były:

- kwestie zewnętrzne:
  - problem ze zbyciem produktów i usług – 44,4%;
  - nieopłacalność produkcji i sprzedaży – 11,1%,
- kwestie wewnętrzne:
  - odejście na własną prośbę – 11,1%,
  - restrukturyzacja firmy – 11,1%,
  - zbyt niskie wynagrodzenia – 5,6%,
  - niesolidność pracowników – 5,6%,
  - planowane zakończenie działalności – 5,6%.

Z kolei wzrost zatrudnienia w firmie był spowodowany rozszerzeniem zakresu działalności przedsiębiorstwa i zwiększeniem popytu na produkty i usługi – po 33,3% oraz sezonowym charakterem pracy i rozpoczęciem nowej działalności – po 16,7%.

Prezentowane dane wskazują, iż podejście do zatrudnienia w firmach jest elastyczne, kiedy jest konieczność firmy tną koszty redukując zatrudnienie, oprócz tego w omawianym powiecie widzimy naturalne czynniki tłumaczące ruch kadr w firmach (emerytura, zwolnienia na własną prośbę). Warto podkreślić, iż duża fluktuacja kadr nie jest czynnikiem korzystnym dla efektywności przedsiębiorstw, a wręcz ma ujemne konsekwencje w odniesieniu do przedsiębiorstw.

Deklarowana dynamika w zakresie zatrudnienia jest zadawalająca, zmniejszenie poziomu zatrudnienia zapowiada znikomy odsetek respondentów - 2,6% i 5,3%, poza tym utrzymanie zatrudnienia w odniesieniu do 3 miesięcy jest na poziomie 86,,8%, w odniesieniu do 12 miesięcy na poziomie 61,3%. Przewidywania na temat wzrostu zatrudnienia były następujące: w kontekście 3 najbliższych miesięcy 6,6% respondentów szacuje zwiększenie poziomu zatrudnienia, w odniesieniu do roku liczba wskazań wynosi 14,7%. Nie potrafią przewidzieć dynamiki w zakresie zatrudnienia następujące grupy badanych: 3,9% w odniesieniu do trzech miesięcy oraz 18,7% w odniesieniu do roku (rys. 3).

Rys. 3. Planowane zmiany w zatrudnieniu

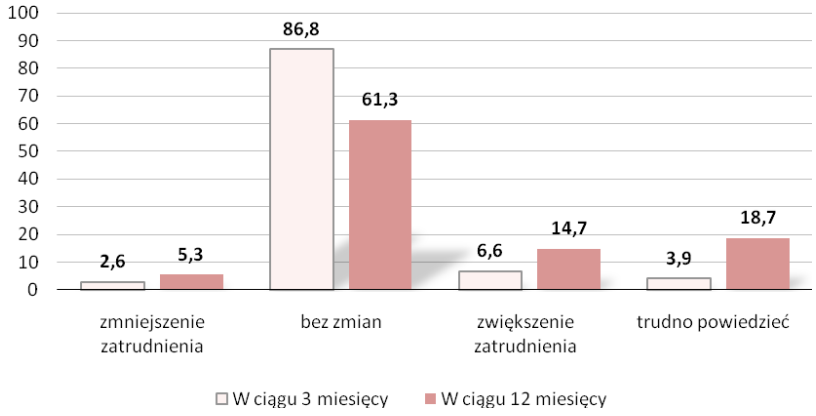

Źródło: *Badania własne.*

–

– Perspektywy działalności są zróżnicowane w zależności od sekcji PKD, w której operuje przedsiębiorca. Zmniejszenie zatrudnienia przewidywane jest tylko w sekcjach F – Budownictwo i D – Przetwórstwo przemysłowe. Dominują co prawda postawy wyczekujące, których przejawem są deklaracje trudno powiedzieć oraz zatrudnienie nie ulegnie zmianie, należy jednakże odnotować, że w przewadze są firmy, które oceniają, że nastąpi wzrost zatrudnienia w stosunku do przewidujących odwrotnie. Najwięcej firm oczekujących wzrostu liczby pracowników należy do wspomnianej już sekcji D – Przetwórstwo przemysłowe. Pewne ożywienie, które przełożyć się ma na zwiększenie zatrudnienia oczekiwane jest także przez przedstawicieli sekcji, I – Transport, gospodarka magazynowa i łączność oraz J – Pośrednictwo finansowe.

Rys. 4. Planowane zmiany w zatrudnieniu w perspektywie najbliższych trzech miesięcy z uwzględnieniem sekcji PKD (dane w wartościach bezwzględnych)

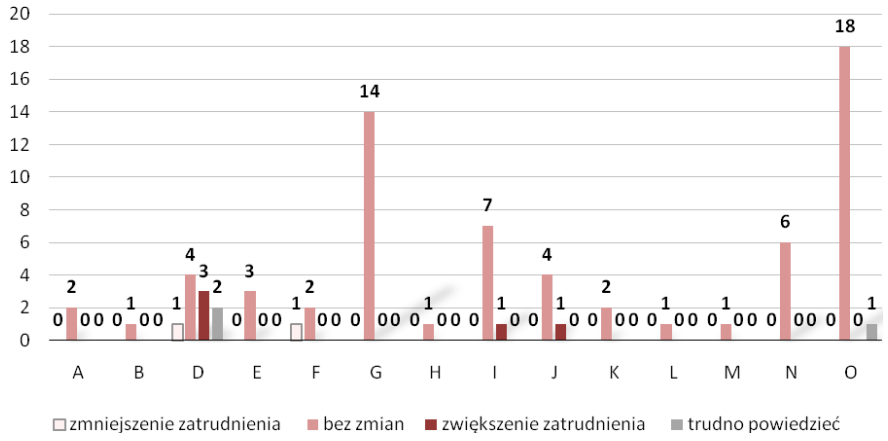

Źródło: *Badania własne.*

Proces naboru i zatrudnianie nowych pracowników jest istotnym elementem warunkującym efektywne funkcjonowanie przedsiębiorstw. W odniesieniu do powiatu myśliborskiego największym wskaźnikiem zapotrzebowania cieszą się specjalności – robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy – 42,9%, operatorzy maszyn i urządzeń – 28,6%, pracownicy biurowi – 14,3% oraz wyżsi urzędnicy i kierownicy – 14,3%.

Rozkład wskazań na poszczególne typy wykształcenia wymaganego od potencjalnych pracowników wygląda następująco: wykształcenie wyższe kierunkowe zgodne z profilem działalności firmy – 18,2%, wykształcenie średnie techniczne zgodne z profilem działalności firmy – 9,1%, wykształcenie zasadnicze zawodowe zgodne z profilem działalności firmy – 9,1%. Dodatkowo pracodawcy wymagają od kandydatów do pracy takich umiejętności jak: specjalistyczne kursy kwalifikujące do pracy – 9,1%, uprawnienie spawalnicze – 9,1%, staż pracy w danym kierunku zawodowym – 18,2% oraz uprawnienia do obsługi maszyn i urządzeń 18,2%. Wymienione potencjalne kwalifikacje potwierdzone formalnym wykształceniem oraz i umiejętności zawodowe nie muszą być cechami rozłącznymi.

Poszukiwanie nowych pracowników może dokonywać się z wewnętrznych zasobów przedsiębiorstwa tzw. rekrutacja wewnętrzna oraz rekrutacja zewnętrzna, poszukiwania pracowników odbywają się na zewnętrznym rynku pracy. W odniesieniu do powiatu

myśliborskiego analizie podlega proces zewnętrznej rekrutacji. Poszukujące pracowników firmy omawianego powiatu deklarują następujące strategie: 21,8% poszukuje pracowników przez PUP, 20,9% przedsiębiorców korzysta z ogłoszeń w prasie bądź Internecie, poza tym 9,1% wskazań uzyskano dla odpowiedzi, iż potencjalnie zainteresowane pracą osoby same przychodzą do firmy, bądź w 7,3% przypadkach są rekomendowane przez inne osoby, jedynie 0,9% firm korzysta w tym zakresie z usług profesjonalnych agencji. Warto podkreślić, iż 40% firm w ogóle nie poszukuje pracowników.

Potencjał rozwojowy firm – system wynagradzania, podnoszenie kwalifikacji, stan wyposażenia

Jednym z ważniejszych parametrów charakteryzujących potencjał rozwojowy firm jest poziom wynagrodzeń, niestety jest to zmienna tzw. wrażliwa, trudno poddająca się analizie – zwykle bowiem nie wszyscy respondenci są skłonni rozmawiać o tego typu zagadnieniach. Z otrzymanych odpowiedzi wynika, iż wynagrodzenia w trakcie minionego, jak i obecnego roku uzyskały następujący poziom dynamiki. O ile w 2008 roku w 45,3% przypadków wynagrodzenia pracowników zostały zwiększone, o tyle w 2009 było tak jedynie w 17,1% przypadków. Zdecydowanie pozytywnym faktem jest deklaracja o pozostawieniu poziomu wynagrodzeń bez zmian; w 2008 r. 45,3% respondentów utrzymało wynagrodzenia na stałym poziomie, natomiast w odniesieniu do 2009 r. ma taki zamiar aż 65,8% (tab. 8).

Tab. 8. Dynamika zmian wynagrodzeń w latach 2008 i 2009

WYNAGRODZENIA	2008	2009
Zostały zwiększone	45,3	17,1
Zostały zmniejszone	2,7	5,3
Bez zmian	45,3	65,8
Odmowa odpowiedzi	6,7	11,8

Źródło: *Badania własne.*

Istotnym, choć najczęściej niedocenianym, elementem budującym potencjał rozwojowy firm jest szkolenie pracowników. Jest to także fundamentalny element świadomego zarządzania zasobami ludzkimi. Oczywiście to element kosztogenny, ale w dłuższej perspektywie czasowej zwiększa efektywność firmy. W odniesieniu do omawianego powiatu należy wskazać, iż w 65,8% przypadków przedsiębiorstwa nie korzystają z zewnętrznych szkoleń, 32,9% przedsiębiorstw deklaruje korzystanie ze szkoleń, pod uwagę brane są szkolenia zawodowe z zakresu: zarządzanie, finanse, marketing, księgowość, języki obce, obsługa maszyn i urządzeń, sprzedaż i obsługa klienta, bhp, doskonalenie kierowców, protetyka, itp.

Powyższa lista tematyki wskazuje, iż przedsiębiorstwa kierując na nie pracowników zabezpieczają interes zakładu pracy, nie do końca są tego typu szkolenia inwestycjami w kapitał ludzki. Sytuacja, w której firmy nie inwestują we własne zasoby ludzkie, nie wzmacniają kapitału intelektualnego, w dłuższej perspektywie zawsze skutkować musi obniżeniem potencjału rozwojowego. Jednakże obecnie występujący stan może być konsekwencją obecnego kryzysu gospodarczego i drastycznego szukania oszczędności przez przedsiębiorstwa.

Współcześnie, w dobie błyskawicznego rozwoju techniki, każdemu przedsiębiorstwu nieodzownie powinien towarzyszyć rozwój technologiczny. Istotnymi cechami, pozwalającymi

pośrednio oszacować nowoczesność firm jest wiek stosowanej w przedsiębiorstwie technologii oraz wiek urządzeń w parku maszynowym. Stosowane w przedsiębiorstwach powiatu myśliborskiego technologie określają potencjał przedsiębiorstw powiatu myśliborskiego następująco: 26,3% przedsiębiorstw użytkuje nowoczesne linie technologiczne zakupione w latach 2008/2009, 35,5% zakupione w ciągu pięciu ostatnich lat, natomiast w 28,9% przedsiębiorstw stosowane są linie technologiczne zakupione przed 2004 roku.

Z kolei w zakresie nowoczesności parku maszynowego dane przedstawiają się następująco:

- maszyny i urządzenia nowoczesne - zakupione w 2008/2009 są udziałem – 22,4% firm,
- maszyny i urządzenia użytkowane od 3 do 6 lat są udziałem – 39,5% firm,
- maszyny i urządzenia użytkowane od 7 do 10 lat są udziałem – 19,7% firm,
- maszyny i urządzenia użytkowane przeszło 10 lat są udziałem – 7,9% firm.

Z prezentowanych danych wyłania się obraz firm, które starają się nadążać za wyzwaniami rynku, dostosowując stosowane rozwiązania oraz urządzenia do nowoczesnych wymogów. Jednakże nieco zastanawiające jest, że 9,2% respondentów nie umiało określić stosowanej w firmie technologii i 10,5% nie potrafiło określić technologicznego stanu parku maszynowego wykorzystywanego w firmie. Sytuacja ta skłania do refleksji, iż ci właśnie respondenci nie chcieli się przyznać do postrzeganego negatywnie zacofania w stosowanych rozwiązaniach. Kategorii tej nie można jednoznacznie zaliczyć do grupy przedsiębiorstw wskazującej na korzystanie z maszyn i urządzeń użytkowanych ponad 10 lat, należy jednak domniemywać, że znaczny udział w niej mają właśnie takie firmy.

B. Rynkowy wymiar prowadzonej działalności – powiązania przedsiębiorstw z otoczeniem
Wymiary konkurencyjności przedsiębiorstw

Podstawą utrzymania się na rynku jest zdolność przedsiębiorstw do efektywnego gospodarowania w warunkach konkurencji. Ważne staje się poznanie wymiarów konkurencyjnego działania. Jednym z takich czynników jest już sam wybór miejsca inicjatywy gospodarczej. Dla badanych przedsiębiorstw wybór miejsca lokalizacji firmy w powiecie myśliborskim był efektem:

- miejsca zamieszkania właściciela – 54,7%,
- oceny, iż powiat myśliborski to dobra lokalizacja – 6,0%,
- dostępności siły roboczej – 9,4%,
- dostępności rynków – 8,5%,
- przypadku – 4,3%,
- dostępności zaopatrzenia – 3,4%,
- dostępności do instytucji wspierających – 0,9%.

Dominujące znacznie subiektywnych powodów zlokalizowania działalności firmy w powiecie (miejsce zamieszkania właściciela) w przypadku sektora MŚP jest właściwie oczywistością. Jednakże pozostałe odpowiedzi pozwalają na wskazanie czynników sprzyjających prowadzonej działalności. Badani oceniają, że jedną z najważniejszych zalet powiatu jest dobra lokalizacja, która zapewne wiąże się z dostępnością rynków.

Kolejnym czynnikiem przesadzającym o pozycji rynkowej przedsiębiorstwa jest jego zdolność do uzyskiwania i utrzymywania tzw. przewag konkurencyjnych, czyli zwiększenie stopnia niezależności działania od konkurentów oraz stopniowego rozszerzenie zakresu i pola

działania. Jest to bardzo istotny czynnik, bowiem słabość wielu firm nie polega na słabości produktu lub technologii, lecz na niedociągnięciach w procesie przekształcania wiedzy i umiejętności firmy właśnie w przewagę konkurencyjną na rynku.

Z zaprezentowanych danych wynika, iż przedsiębiorstwa powiatu myśliborskiego dążą do nadania elementom marketingowym takim jak produkt, marka, wizerunek, cech wyższej jakości niż konkurencja, przy jednoczesnym przywiązywaniu do jakości potencjalnych klientów - strategia budowania przewagi jakościowej (rys. 5). Pewnym problemem zarysowującym się w wypowiedziach badanych jest brak umiejętności wskazania, na czym polega przewaga konkurencyjna firmy (23,8%) - nawet jeśli odpowiedzi udzielali pracownicy, to niepokojące jest, iż nie posiadają oni wiedzy na tematy kluczowe dla firmy i dalszego rozwoju – bowiem uzyskanie przewagi w jakiejś dziedzinie umożliwia utrwalanie pozycji firmy.

Warto wskazać, iż aby uzyskane przewagi konkurencyjne miały cechę trwałości należy dążyć do wzmocnienia także przewagi tzw. cenowej i informacyjnej, której niejako zabrakło wśród badanych przedsiębiorstw. Większość badanych przedsiębiorstw ocenia swój poziom konkurencyjności, jako konkurencyjność lokalną – 56,6%. Jako konkurencyjnych na poziomie województwa ocenia się – 23,6% firm, 5,7% respondentów czuje się konkurencyjnymi w odniesieniu do całego kraju, natomiast 4,7% w odniesieniu do UE. Pewna grupa osób nie umie odpowiedzieć na to pytanie, bądź ocenia, iż ich firmy w ogóle nie są konkurencyjne – po 4,7%.

Według ankietowanych ich głównymi konkurentami są inne firmy lokalne – 86,7% wskazań, firmy z Europy zachodniej są postrzegane jako potencjalny konkurent przez 4,0% badanych, firmy z Europy wschodniej – 1,3% przypadków, tyle samo (1,3%) uważa, iż ich głównymi konkurentami są firmy pozaeuropejskie. Pozostali respondenci, w liczbie 5,3%, nie umieli odpowiedzieć na to pytanie oraz 1,3% nie czuje presji konkurencji.

Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28
Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Rys. 5. Przewagi konkurencyjne badanych firm

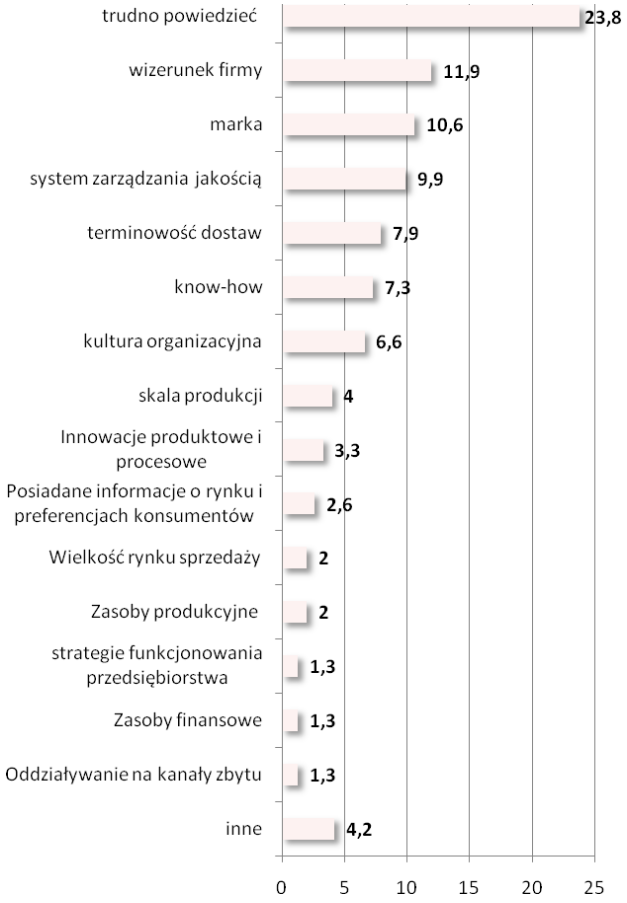

Źródło: *Badania własne.*

Zmienność otoczenia społeczno-gospodarczego, w której funkcjonują podmioty gospodarcze nie jest wolna od sytuacji trudnych, czy problematycznych. Uwarunkowania te mają charakter wewnętrzny bądź zewnętrzny w stosunku do przedsiębiorstw. W omawianym powiecie 16,6% badanych przedsiębiorstw deklaruje, iż sytuacje problematyczne, kryzysowe nie są ich udziałem, niemniej jednak pozostałe 83,4% respondentów doświadcza tego typu okoliczności.

Sytuacje rozpoznane jako problematyczne i zewnętrzne w stosunku do badanych firm to przede wszystkim: (uszeregowano według liczby wskazań)

- niepewność ogólnej sytuacji gospodarczej – 12,7%,
- niedostateczny popyt na rynku krajowym – 11,5%,
- rozbudowana biurokracja – 11,5%,
- wysokie obciążenia na rzecz budżetu państwa – 10,8%,
- silna konkurencja krajowa i zagraniczna – 8,9%,
- niejasne i niespójne przepisy prawne – 4,5%,
- rozwój „szarej strefy" – 3,2%,
- niedostateczny popyt na rynku zagranicznym – 3,2%,

- brak koncepcji rozwoju miasta/gminy – 1,9%,
- słabo rozwinięta infrastruktura techniczna – 1,3%,
- duża odległość od rynków zbytu i zaopatrzenia – 1,3%,
- zróżnicowanie cen paliwa – 0,6%.

Sytuacje uciążliwe, pojawiające się wewnątrz badanych firm to przede wszystkim: (uszeregowano według liczby wskazań)

- trudności w zdobywaniu funduszy niezbędnych do prowadzenia działalności – 7,6%,
- niedobór wykwalifikowanych pracowników – 3,2%,
- brak odpowiedniego parku maszynowego – 0,6%,
- trudności ze ściąganiem należności – 0,6%.

Zdecydowanie najpoważniejszym utrudnieniem, jakie jest udziałem badanych firm to niejako uczenie się funkcjonowania w warunkach gospodarki rynkowej, gdzie normą jest ciągłe doświadczanie mechanizmów silnej konkurencji, związana z tym presja i konieczność ponoszenia ryzyka. Należy także zwrócić uwagę na duże znaczenie, jakie badani przypisują utrudnieniom w ich działalności z tytułu funkcjonowania instytucji publicznych – szczególnie dotyka ich rozbudowana biurokracja oraz wysokie obciążenia na rzecz budżetu państwa. Oznacza to, że przedsiębiorcy muszą sobie radzić nie tylko z presją rynku, ale także – w ich opinii częstymi, problemami, jakich przysparza państwo i jego instytucje.

Kolejnym ważnym zagadnieniem jest umiejętność podejmowania zaradczych rozwiązań w obliczu nasilenia się sytuacji trudnych, kryzysowych. W omawianym powiecie głównymi sposobami działania w powyższych sytuacjach są: zmniejszanie wydatków inwestycyjnych – 12,3%, bądź w ogóle zaprzestanie inwestowania – 10,4%, reorganizacja zakładu – 10,4%; zmniejszanie poziomu zatrudnienia – 12,3%, obniżanie poziomu wynagrodzeń – 2,8%, zmniejszanie w umowach o pracę wymiaru czasu pracownikom – 0,9%, wysyłanie pracowników na bezpłatne urlopy - 3,8%, a także obniżanie cen - 1,9%, redukcja kosztów – 1,9%, likwidacja firmy – 0,9%.

Powyższe sposoby ukazują, iż powszechnym sposobem radzenia sobie przez firmy z sytuacjami trudnymi jest ograniczanie jakiegoś aspektu działalności, czyli pasywne strategie. Do inwencyjnych metod działania stosowanych przez firmy omawianego powiatu zaliczyć można intensywne szukanie nowych zleceń – 1,9%. Warto rekomendować aktywne strategie działania, które w pewnym stopniu zabezpieczają od skutków zmiennego otoczenia. Zdecydowanie bardziej niekorzystnym zjawiskiem jest nie podejmowanie żadnych konkretnych działań w obliczu kryzysu – a do tego typu pasywności przyznaje się aż 34,9% badanych. Dodatkowo 5,7% respondentów nie potrafi w ogóle zdefiniować sposobów radzenie sobie w sytuacjach trudnych, czyli przeszło 40% badanych przedsiębiorstw stosuje swoistą „strategię strusia" polegająca na „przeczekaniu złej koniunktury". Nie niesie ona jednak istotnych wartości poznawczych i w efekcie skutkuje biernością.

Ocena i prognozy perspektyw działalności gospodarczej przedsiębiorstw

Indywidualne doświadczenia przedsiębiorców w okresie ostatnich sześciu miesięcy prowadzenia firm pozwalają na diagnozę sytuacji przedsiębiorstwa na lokalnym rynku. I tak: 46,7% respondentów, stwierdza, iż sytuacja firmy w okresie ostatnich 6 m-cy nie zmieniła się, według 20% badanych uległa poprawie, odmiennego zdania jest 36,0% badanych, nie umie odpowiedzieć na to pytanie – 1,3% respondentów. Ocena w tym zakresie zawsze nacechowana

będzie znacznym subiektywizmem, który wynika z jakości zdobytych doświadczeń w funkcjonowaniu firmy na rynku.

Zasadniczymi czynnikami skutkującymi pogorszeniem sytuacji firm w opinii respondentów są:

- spadek popytu na towaru i usługi – 60,0%,
- wzrost cen materiałów i surowców – 24,4%,
- kryzys – 6,7%,
- wzrost cen paliwa i energii – 4,4%,
- zmiana kursu euro – 2,2%,
- większa ostrożność inwestorów – 2,2%.

Z kolei do czynników wpływających na poprawę sytuacji firmy respondenci zaliczają:

- popyt na towary i usługi – 47,8%,
- ceny materiałów i surowców – 13,0%,
- kurs euro – 8,7%,
- pozyskanie inwestorów – 8,7%,
- ceny paliwa i energii – 4,3%,
- kurs franka szwajcarskiego – 4,3%,
- wzrost wydajności – 4,3%,
- trudno powiedzieć – 8,7%.

Z uzyskanych wypowiedzi wynika zdecydowanie niejednoznaczna ocena sytuacji – te same kategorie wskazywane są jako najważniejsza przyczyna pogorszenia oraz polepszenia sytuacji firmy. Pozorna sprzeczność, jaka ma tutaj miejsce związana jest zapewne z dynamiką zjawisk zachodzących na rynku – poszczególne firmy dysponują zróżnicowanymi umiejętnościami radzenia sobie z zachodzącymi w gospodarce zmianami – niektóre potrafią wykorzystać je do rozwoju, inne nie. Obserwowana sytuacja może mieć również związek ze zróżnicowaniem branżowym oraz różną lokalizacją poszczególnych firm, co wpływa na ich sytuację rynkową.

Ocena funkcjonowania przedsiębiorstwa jest zależna w dużej mierze od kondycji otoczenia, w którym przedsiębiorstwo funkcjonuje. Zatem kolejnym istotnym poznawczo zagadnieniem jest ocena badanych w zakresie sytuacji gospodarczej województwa. W tym zakresie przeważają opinie respondentów, iż sytuacja ta w okresie ostatnich 6 miesięcy nie zmieniła się – tak twierdzi 38,2% badanych, z kolei 54% ankietowanych jest odmiennego zdania i uważa, iż sytuacja ta pogorszyła się, stosunkowo niewielka grupa respondentów, bo – 7,9% ocenia, iż zmiany tam zachodzące są pozytywne. Jak już wspominano, takie zróżnicowanie opinii z pewnością bierze się z subiektywnych doświadczeń przedsiębiorców na rynku, jeśli firma prosperuje efektywnie to skłonność do pozytywnej oceny otoczenia w którym działa jest większa (i odwrotnie).

Przewidywania zmian na okres kolejnych sześciu miesięcy są raczej pozytywne. Według prognoz najliczniejszej kategorii badanych (32,9%) sytuacja gospodarcza w województwie nie zmieni się, odmiennego zdania jest zdecydowanie mniejsza grupa niż w odniesieniu do poprzedniego okresu, bo tylko 11,8%, natomiast odsetek optymistów wyniósł aż 23,7%, jednocześnie grupa 31,6% osób ma trudności z szacowaniem w tym zakresie.

Kolejną zmienną, według której należy opisywać rynkowy wymiar działalności przedsiębiorstw to dynamika w zakresie wielkości popytu na usługi/produkty. Próba uchwycenia dynamiki zmian w tym zakresie obejmuje porównanie danych w stosunku do analogicznego

Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28
Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

okresu roku ubiegłego. I tak zwiększenie poziomu popytu szacuje 16,2% badanych, obniżenie 40,5%, a 39,2% badanych nie widzi zmian w wielkości popytu. Pozostałe 4,1% ankietowanych nie potrafi oszacować zmian w kontekście minionego roku. Badani prognozowali również zmiany w popycie na oferowane usługi i produkty w kontekście analogicznego okresu przyszłego roku. Uzyskany rozkład tego wskaźnika jest następujący: podobne liczebnie kategorie ankietowanych oceniają, że wielkość popytu nie ulegnie zmianie – 38,2% i że popyt będzie wyższy – 32,9%. Poza tym spadek wielkości popytu szacuje 14,5% badanych, tyle samo respondentów nie jest w stanie oszacować zmian w wielkości popytu. Wynika stąd, iż sytuacja na rynku jest tak dynamicznie zmienna, iż szanse przewidzenia, jak się potoczy są znikome.

Następnym i jednym z ważniejszych czynników warunkujących potencjał rozwojowy przedsiębiorstw jest poziom inwestycji. Wiadomo, iż aby wzmocnić swoją pozycję na rynku, aby nie dać się wyprzedzić konkurencji, przedsiębiorstwo musi podejmować działania prorozwojowe, jednym z tego typu działań są przedsięwzięcia inwestycyjne. Uznaje się, że inwestycje są podstawowym czynnikiem rozwoju gospodarczego i to zarówno w odniesieniu do konkretnych przedsiębiorstw, jak i w odniesieniu do rozwoju lokalnego, czy regionalnego. Pożytki płynące z odpowiednio zrealizowanych inwestycji są oczywiste i zwykle przekładają się na umocnienie pozycji firmy na rynku. Brak inwestycji zawsze skutkuje stagnacją, a w dalszej kolejności wyrugowaniem z rynku.

Podstawowym, (choć nie jedynym) sposobem inwestowania jest zwiększanie zasobów rzeczowych środków trwałych przedsiębiorstwa. W tym zakresie przedsiębiorstwa powiatu myśliborskiego prezentują się na niekorzystnie, bowiem aż w 37,2% ankietowanych przedsiębiorstw wydatki inwestycyjne w ogóle nie wystąpiły, natomiast te firmy powiatu, które inwestowały wybierały następujące dobra – uszeregowano według liczebności wskazań:

- wyposażenie (meble, sprzęt) – 29,8%,
- pojazdy – 18,1%,
- budynki, ziemię – 14,9%.

Także wartość wydatków poniesionych na rozwój prowadzonej działalności w pierwszym półroczu 2009 roku wskazuje, że część firm dysponuje ograniczonymi zasobami, które mogą przeznaczyć na niezbędne wyposażenie oraz inwestycje (rys. 6). Respondenci najczęściej wskazywali, że poniesione wydatki mieszczą się w kwocie mniej niż 5 tys. złotych – 41,5%, zaś wydatki od 5 tys. do 50 tys. złotych były udziałem 39%. Bez wątpienia świadczy to o niewielkiej skali prowadzonej działalności, oraz jej branżowej specyfice – firmy zaangażowane w drobne usługi przeważnie nie wymagają kosztownego wyposażenia, natomiast 12,2% badanych firm w ciągu 6 miesięcy 2009 r. w rozwój firmy zainwestowało kwoty od 50 tys. do 500 tys. Pułap wydatków powyżej 500 tys. nie był udziałem żadnej z badanych firm. 7,3% badanych w ogóle odmówiło udzielenia odpowiedzi na to pytanie.

Rys. 6. Struktura wartości wydatków poniesionych na rozwój prowadzonej działalności w pierwszym półroczu 2009 r.

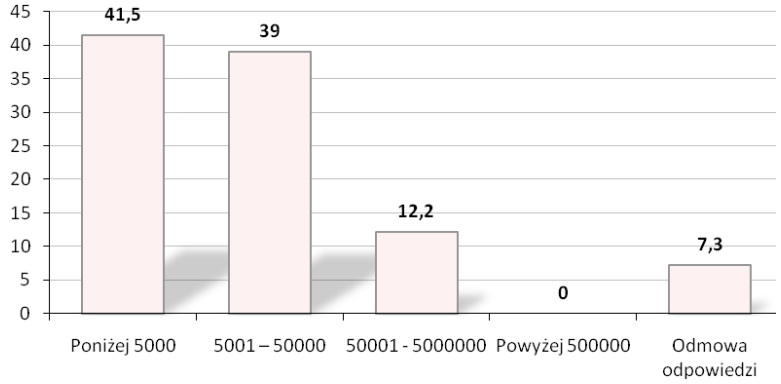

Źródło: *Badania własne.*

Respondenci prognozowali również działania inwestycyjne w kontekście najbliższych 6 miesięcy. Uzyskane dane są niepokojące, ponieważ 33% badanych firm nie zamierza w ciągu kolejnych sześciu miesięcy 2009 r. podejmować wydatków na zakup, dzierżawę, leasing czy remont pojazdów, wyposażenia bądź nieruchomości, jednocześnie 31% badanych deklaruje takie zamiary, a 9% nie umie odpowiedzieć na to pytanie. Jeśli przedsiębiorcy rozumieją znaczenie przedsięwzięć inwestycyjnych to brak nakładów tego typu będzie musiał skutkować po prostu brakiem powiększenia istniejących środków trwałych przedsiębiorstwa.

Na podstawie subiektywnych doświadczeń respondenci dokonali również długookresowej prognozy dotyczącej sytuacji firmy, zdaniem badanych po upływie 3 lat:

- sytuacja firmy będzie podobna do obecnej – 27,6%,
- firmie będzie się wiodło lepiej niż obecnie – 25,0%,
- firma ulegnie likwidacji – 10,5%,
- firmie będzie się wiodło gorzej niż obecnie – 2,6%,
- trudno powiedzieć – 34,2%.

Niepokojącym sygnałem płynącym z analizy zestawionych danych jest fakt znacznej liczby przedsiębiorstw (34,2%), które nie są w stanie oszacować własnego rozwoju w odniesieniu do stosunkowo bliskiej przecież przyszłości. Wątpliwa zatem staje się ich podmiotowość na rynku oraz samoświadomość rozwoju.

Formy współpracy i powiązań w zakresie współdziałania gospodarczego

Jednym z głównych celów podmiotów gospodarczych jest stosowanie strategii umożliwiających rozwój firmy. W tym zakresie wyróżnić można strategie wzrostu wewnętrznego oraz strategie wzrostu zewnętrznego, zwykle są one stosowane przez przedsiębiorstwa łącznie/równolegle.

Stosowanie współpracy i powiązań gospodarczych pomiędzy przedsiębiorstwami zaliczyć należy do strategii wzrostu zewnętrznego, a jeśli chodzi o czas trwania i wymiary może przybierać formę krótko bądź długotrwałej współpracy i może być mniej lub bardziej pogłębiona.

W tym zakresie powiat myśliborski wypada raczej niekorzystnie. Dane ukazują, iż przedsiębiorstwa działające na omawianym terenie w zdecydowanej większości nie dysponują powiązaniami gospodarczymi ani w ramach lokalnych ani w ramach globalnych sieci. Większość badanych firm, bo aż 62,1% nie prowadzi bowiem żadnych form współpracy z innymi

jednostkami gospodarczymi. W odniesieniu do 29,6% przedsiębiorstw, które podejmują współpracę z innymi podmiotami, prowadzą ją z: przedsiębiorstwami działającymi w regionie – 19,5% badanych, jednostkami administracji samorządowej – 1,1%, inkubatorami przedsiębiorczości – 1,1%, firmami doradczymi – 4,6%, ośrodkami innowacyjności i placówkami edukacyjnymi – po 3,4% oraz organizacjami pozarządowymi i jednostkami administracji rządowej – po 2,3% wskazań.

Innym ważnym zagadnieniem są stosowane przez przedsiębiorców formy współpracy z przedsiębiorstwami w regionie. Prawie wszystkie badane firmy powiatu, bo 85,3% nie prowadzą żadnych form współpracy z innymi podmiotami gospodarczymi, pozostałe 14,7% firm prowadzi współpracę typu: wspólne przedsiębiorstwo, zrzeszenie, podwykonawstwo – po 4,0%, współpraca finansowa – 2,7%.

Sytuacja braku wspólnych uwarunkowań i uzgodnień w zakresie gospodarczego współdziałania może prowadzić do spadku znaczenia poszczególnych firm zwłaszcza w perspektywie nasilonej konkurencji zewnętrznej. Wzajemnie dopełniające się możliwości pojedynczych firm mogłyby okazać się – na zasadzie synergii – więcej warte niż suma ich potencjalnych możliwości rozpatrywanych osobno.

Dodatkowo potencjał rozwojowy firm omawianego powiatu jest niekorzystny na skutek nikłego poziomu wykorzystywania wsparcia ze strony instytucji publicznych. Zdecydowana grupa respondentów – 79,5% deklaruje, iż w ogóle nie korzystało z dostępnych form wsparcia, w pozostałych 20,5% firm skorzystało z: dotacji na zwiększenie zatrudnienia w firmie – 8,4%, dofinansowania do opłat podatkowych – 1,2%, dofinansowania do składek ZUS – 2,4%, dotacji na doszkalanie pracowników – 6,0%, fundusz ochrony środowiska – 1,2%, jednocześnie 1,2% badanych nie umiało odpowiedzieć na to pytanie.

Powyższe dane dotyczą trzech ubiegłych lat, toteż ich wydźwięk jest negatywny. Zasadniczą kwestią jest pytanie, czy brak uzyskanego wsparcia jest efektem bierności przedsiębiorców, czy też bardzo ograniczoną dostępnością wsparcia ze strony funduszy publicznych. Zapytano respondentów jakie formy wsparcia ze strony jednostek samorządowych mogłyby pozytywnie wpłynąć na działalność przedsiębiorstw. 29,5% ankietowanych niestety nie potrafiło dać odpowiedzi w tym zakresie. Dla respondentów, którzy dokonali wyboru preferowanej formy wsparcia, najważniejsze są następujące działania (rys. 7):

Rys. 7. Pożądane formy wsparcia ze strony jednostek samorządu terytorialnego

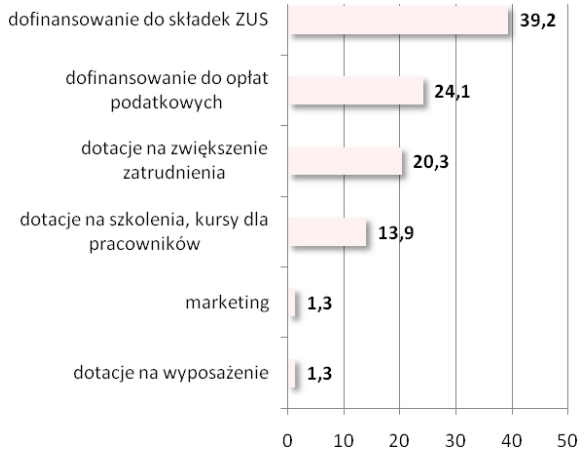

Źródło: *Badania własne.*

Zasięg wymiany gospodarczej

Wymiana gospodarcza w UE odbywa się na wspólnym rynku wewnętrznym, który po pierwsze obejmuje cały obszar UE oraz po drugie opiera się na zasadzie czterech swobód: przepływu towarów, osób, usług i kapitału. Można zatem stwierdzić, iż analizowane powiaty uczestniczą w tym obszarze na zasadach wolnej konkurencji.

Wymiary wymiany gospodarczej prowadzonej przez firmy działające w omawianym powiecie są bardzo ograniczone przestrzennie, tzn. 81,6% badanych firm w ogóle nie prowadziło wymiany z zagranicą, eksport towarów lub usług był udziałem jedynie 7,9% badanych, import – 1,3%, natomiast 9,2% badanych prowadziło wymianę zarówno w zakresie eksportu, jak i importu towarów lub usług.

Jeśli przedsiębiorcy eksportują swoje produkty – to przede wszystkim do: Niemiec – 40% oraz różnych krajów UE, Wielkiej Brytanii, Włoch, Francji, Danii. Prognozy dotyczące wielkości eksportu w kontekście najbliższych sześciu miesięcy są następujące – 46,2% badanych ocenia, iż poziom eksportu w tym okresie zwiększy się, zmniejszenie jego wielkości szacuje 23,1% respondentów, a to że pozostanie bez zmian 15,4%, tyleż samo badanych- 15,4% nie umie przewidzieć dynamiki eksportu.

Innowacyjność przedsiębiorstw

Konkurencyjność przedsiębiorstw jest uwarunkowana wieloma czynnikami o charakterze zewnętrznym i wewnętrznym. Do pierwszej grupy czynników można zaliczyć choćby politykę państwa i stan dostępnej infrastruktury, do drugiej czynniki z wnętrza firmy, jak choćby: sposób zarządzania, posiadany kapitał obrotowy, nowoczesne techniki i technologie, jakość wytwarzanych produktów oraz innowacyjność. Innowacyjność jest wyjątkowo merytorycznym czynnikiem rozwoju, gdyż decyduje nie tylko o tempie i kierunkach rozwoju ekonomicznego w sensie jednostkowym, ale też lokalnym, regionalnym i międzynarodowym.

Pod względem innowacyjności aktywność firm powiatu myśliborskiego jest niska, bowiem tylko 26,3% firm deklaruje, iż w latach 2007-2009 wdrażało przedsięwzięcia innowacyjne, pozostałe 73,7% nie podejmowało w ogóle działań o charakterze innowacyjnym. Ci przedsiębiorcy, którzy zadeklarowali stosowanie działań innowacyjnych wymienili następujące źródła innowacji: (rozkład według liczebności wskazań)

- zakup technologii – 50,0%,
- zakup licencji – 13,6%,
- wniesienie innowacji przez partnera, współudziałowca – 9,1%,
- kopiowanie pomysłów i rozwiązań konkurencji – 4,5%.

Powyższe dane wskazują na niski własny potencjał rozwojowy firm. Jednak, co warto zauważyć, najczęstszym wyborem zgłaszanym przez firmy powiatu myśliborskiego, etycznym, choć z pewnością obciążającym finansowo rozwiązaniem jest zakup technologii.

Ankietowani zdefiniowali także przeszkody, których doświadczają we wdrażaniu rozwiązań innowacyjnych. Jako główne utrudnienie stosowania innowacji jest brak możliwości sfinansowania przedsięwzięć innowacyjnych – 33,8% oraz odczuwane przez przedsiębiorców zbyt duże ryzyko związane z jej wdrożeniem – 14,9%. Kolejno pojawia się brak zainteresowania nowymi produktami/usługami ze strony klientów/odbiorców – 5,4%, jednocześnie 39,2% ankietowanych w ogóle nie potrafi zdiagnozować powodów uniemożliwiających podejmowanie działań innowacyjnych.

Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28
Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Aktywizowanie przedsiębiorców omawianego powiatu ma większe szanse powodzenia w kontekście współpracy z innymi jednostkami w zakresie podejmowania działań innowacyjnych. A warto pamiętać, iż o tempie rozwoju innowacji i nowych technologii w konkretnych przedsiębiorstwach oraz regionie decyduje m.in. wielkość instytucjonalnych nakładów ponoszonych na działalność badawczo-rozwojową i innowacyjną.

Niestety w tym zakresie ponad połowa badanych – 59,5% w ogóle nie ma żadnych oczekiwań, a 11,9% nie umie odpowiedzieć na to pytanie. A zatem 71,4% wszystkich respondentów powiatu myśliborskiego nie posiada elementarnej wiedzy na temat roli zachowań innowacyjnych i jednocześnie znaczenia współpracy z innymi jednostkami w zakresie działalności innowacyjnej. Pozostała grupa ankietowanych w liczbie 28,6% uszeregowała oczekiwania w zakresie ułatwienia, nawiązywania i rozwoju współpracy z innymi jednostkami, i tak: dla 16,7% ważne byłoby stworzenie programów wspierania rozwoju technologicznego na poziomie gmin, 6,0% zwróciło uwagę na konieczność budowania systemu informacji o potrzebach technologicznych przedsiębiorstw, kolejno 1,2% przedsiębiorstw wskazywało na potrzebę wzrostu jakości i stopnia dostosowania ofert jednostek B+R do potrzeb przedsiębiorstwa oraz po 2,4% na konieczność budowy systemu informacji o ofercie jednostek B+R i rozwój infrastruktury instytucjonalnej w zakresie pośrednictwa i transferu technologii.

Powyższe dane (przypomnijmy, iż tylko 14,4% respondentów odpowiada na to pytanie) wskazują na niedomiar wiedzy w zakresie znaczenia innowacji, który jak się wydaje może być efektem pewnego zapóźnienia w rozwoju regionalnym omawianego powiatu.

W zakresie użytkowania nowoczesnych narzędzi multimedialnych powiat myśliborski prezentuje się w korzystnie – 94,7% firm stosuje nowoczesne systemy informacyjne, korzystają z walorów takich narzędzi jak Internet. Firmy z tej grupy respondentów posiadają własne strony internetowe, na bieżąco korzystają z różnorakich typów wyszukiwarek i przeglądarek internetowych oraz poczty elektronicznej. Jedynie 5,3% badanych przedsiębiorstw do tej pory nie korzysta z narzędzi multimedialnych takich jak Internet.

Pozyskiwanie i wykorzystywanie funduszy z UE

Problematyka konkurencyjności polskich przedsiębiorstw na rynkach unijnych jest efektem akcesji Polski do struktur Unii Europejskiej. Rozwój działalności na tychże rynkach jest możliwy poprzez uruchomienie specyficznych zasobów, które nie zawsze znajdują się w posiadaniu mikro i małych przedsiębiorstw. Jednym ze sposobów na pozyskanie tych zasobów, jest ich sfinansowanie z różnorodnych funduszy unijnych.

Obraz, jaki jawi się w tym zakresie jest niekorzystny, bowiem 90,8% firm powiatu myśliborskiego w ogóle nie korzysta z pomocy funduszy strukturalnych UE. Tym samym tylko niespełna 9,2% je wykorzystuje, przede wszystkim na: podniesienie jakości potencjału pracowniczego – 2,6%, rozwój infrastruktury technicznej, zwiększenie zatrudnienia i zakup samochodów – po 1,3%, jednocześnie 5,3% badanych nie potrafi odpowiedzieć czy, a jeżeli tak to na jakie cele, firma przeznaczyła pozyskane z funduszy strukturalnych UE środki.

Taki poziom wykorzystania funduszy wynika w 40,5% przypadków z braku zainteresowania tego typu propozycjami. Równocześnie warto zauważyć, iż prawie połowa badanych – 40,5% jest zainteresowana wykorzystaniem środków z funduszy strukturalnych UE. Przeszkodami w realizacji zamierzeń są: w 10,1% przypadków brak czytelnej, pełnej informacji oraz w 8,9% przypadków brak pieniędzy. Przedsiębiorcy, którzy deklarowali korzystanie lub

Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28
Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

chęć korzystania z dotacji unijnych zdefiniowali bariery ograniczające efektywne pozyskiwanie środków: (poniższe czynniki uporządkowane według malejącego znaczenia)

- biurokracja i formalizacja wniosków UE – 21,7%,
- ograniczony dostęp do informacji o programach – 13,3%,
- konieczność wkładu własnego – 10,8%,
- koszt opracowania aplikacji – 9,2%,
- krótki termin przygotowania aplikacji – 5,0%,
- brak odpowiednich programów dla danej branży – 1,7%,
- brak pomocy – 0,8%,
- długi czas oczekiwania – 0,8%,
- problemy z uzyskaniem pozwolenia budowlanego – 0,8%,
- brak czasu – 0,8%.

Jak widać dotychczasowe doświadczenia przedsiębiorców powiatu myśliborskiego związane z pozyskiwaniem funduszy z Unii Europejskiej, nie są zbyt pozytywne. Znaczna część przedsiębiorstw właściwie nie ma własnych doświadczeń w tym zakresie, jednakże nie wydaje się, iżby firmy te umacniały swoją pozycję konkurencyjną w oparciu o środki własne lub pochodzące z innych, niż unijne, źródeł. Sądzić raczej należy, iż brak zainteresowania wynika nie z nadmiaru własnych środków, lecz raczej z nadmiaru skrywanych barier, lęków i niewiedzy przedsiębiorców w tym zakresie. Wydaje się, iż pomimo trudności przejścia przez aplikacyjną ścieżkę – od pozytywnej oceny projektu inwestycyjnego do refundacji poniesionych wydatków włącznie – wzrasta świadomość konieczności i efektywności podejmowania tego typu działań, jednak do tej pory jest to udziałem nielicznych spośród badanych firm.

Podsumowanie

Ocena sytuacji społeczno-gospodarczej powiatu myśliborskiego w latach 2004-2008 pozwala na podkreślenie tych obszarów aktywności społeczeństwa, które mogą kształtować sytuację przedsiębiorców w powiecie, a także mieć duży wpływ na rozwój przedsiębiorczości oraz dążenia innowacyjne podmiotów prowadzących działalność gospodarczą.

Podłożem wszelkich procesów w powiecie jest jego potencjał demograficzny. W tej sferze w badanym okresie zaobserwowano takie zjawiska, jak:

- powolny spadek liczby ludności spowodowany odpływem ludności z terenu powiatu,
- zmiany w strukturze wiekowej ludności – stałe obniżanie się odsetka osób w wieku 0-14 lat, a wzrost udziału ludności w wieku 65 lat i więcej,
- spadek udziału ludności w wieku przedprodukcyjnym, a wzrost udziału ludności w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym.

Działające w powiecie przedsiębiorstwa postrzegane są jako strategiczny partner rynku pracy – głównie ze względu na możliwości tworzenia nowych miejsc pracy. Również procesy na rynku pracy powodują oddźwięk w gospodarce, a co za tym idzie zmiany poziomu przedsiębiorczości. Na uwagę zasługują więc następujące aspekty rynku pracy:

- przyrost wartości wskaźnika liczby pracujących na 1000 ludności,
- przyrost przeciętnych miesięcznych wynagrodzeń brutto,
- systematyczny spadek liczby bezrobotnych, stopa bezrobocia w 2008 r. uplasowała myśliborski na 6 miejscu w województwie,
- zawodami deficytowymi w 2008 r. były m.in. te z grup: parlamentarzyści, politycy, wyżsi urzędnicy, nauczyciele praktycznej nauki zawodu i instruktorzy, pracownicy obsługi

biurowej, pracownicy przy pracach prostych w handlu i usługach czy nauczyciele. Równowaga wystąpiła w grupach: kierownicy małych i średnich zakładów pracy oraz pozostali robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy. Najwyższą nadwyżkę zanotowano w przypadku grup: rolnicy i rybacy pracujący na własne potrzeby, średni personel rolnictwa i ochrony zdrowia oraz rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy zorientowani na rynek.

Można stwierdzić, że powiat nie osiągnął poziomu rozwoju gospodarczego, który odpowiadałby wszystkim dostępnym zasobom oraz jego potencjałowi. Należy jednak odnotować wyraźne sygnały poprawy koniunktury gospodarczej, na które składają się przeanalizowane wskaźniki ekonomiczne m.in.:

- przyrost liczby podmiotów, w tym tak ważnych dla rozwoju gospodarczego spółek handlowych,
- wzrost produkcji sprzedanej przemysłu,
- wzrost udziału powiatu w tworzeniu wojewódzkiej wartości sprzedanej,
- wzrost nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach, przy czym wielkość nakładów inwestycyjnych w przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2008 r. była wyższa niż przeciętna w województwie,
- wyższa niż w 2004 r. wartość brutto środków trwałych,

Z przeprowadzonej analizy wynika również, że rozwój przedsiębiorczości w powiecie opierać się będzie na prężnym i dynamicznym sektorze małych i średnich przedsiębiorstw.

Opracowana na podstawie badań własnych charakterystyka firm, zlokalizowanych na terenie powiatu myśliborskiego pozwala na wskazanie pewnej specyfiki tego zbioru. Badane firmy zaangażowane są przede wszystkim w działalność usługową, przeważają liczebnie mikroprzedsiębiorstwa, zarejestrowane w formie osoby fizycznej prowadzącej działalność gospodarczą. Znaczny udział w strukturze badanych firm mają przedsięwzięcia posiadające już kilkuletni bagaż doświadczenia - powstałe ponad 8 lat temu a ich działalność jest zorientowana na lokalny rynek.

Ocena perspektyw zmian na rynku pracy nie jest jednoznaczna, zarówno w odniesieniu do przewidywań krótko- (3 miesiące) oraz średniookresowych (12 miesięcy) – przeważają bowiem postawy wyczekujące a choć perspektywa wzrostu zatrudnienia rysuje się w nadchodzącym czasie, dotyczy to jednak dalszej perspektywy czasowej, tym samym oczekiwania te mogą być nietrafione.

Z uzyskanych wypowiedzi płynie konkluzja, że prowadzenie działalności gospodarczej utrudniają zarówno czynniki rynkowe jak i administracyjne (zbyt rozbudowana biurokracja), a pozytywne przykłady wsparcia uzyskanego ze strony instytucji publicznych występują rzadko. Z opinii przedstawicieli firm wynika, że dla większości z nich państwo (oraz różne jego agendy) nie dysponuje żadną interesującą ofertą (lub nie jest im ona znana) w zakresie wspierania działalności przedsiębiorczej. Generalnie firmy skoncentrowane są przede wszystkim na utrwalaniu swojego miejsca na rynku, współpraca oraz powiązania z innymi jednostkami gospodarczymi lub instytucjami publicznymi występuje w ograniczonym zakresie.

Jednym z najpoważniejszych problemów określających sytuację firm z terenu powiatu jest perspektywa ograniczania wydatków ponoszonych na rozwój firmy. Jedną z konsekwencji szczupłości zasobów finansowych, jakimi dysponuje większość z badanych przedsiębiorstw, jest niemalże całkowity brak rozwiązań innowacyjnych stosowanych w firmach.

Należy odnotować, że sytuacji przedsiębiorstw i ich perspektyw rozwojowych nie należy rozpatrywać jedynie w kontekście ekonomicznym. Planując działania, których celem jest

wsparcie rozwoju gospodarki, trzeba także uwzględniać zjawiska ze sfery społecznej. Wydaje się, że do kluczowych obszarów problemowych należą relacje przedsiębiorców z ich pracownikami a także instytucjami publicznymi oraz otoczenia biznesu. Wydaje się, że należy postulować działania, których efektem ma być zmiana sposobów myślenia, mentalności wielu spośród przedsiębiorców i przedstawicieli kadry zarządzającej – także w odniesieniu do praktycznej strony prowadzenia biznesu, zasad zarządzania, planowania strategicznego itd. Warto również odnotować, że przełamania wymagają antagonizmy występujące obecnie między grupami współtworzącymi sferę gospodarki (np. przedsiębiorcy-pracownicy, przedsiębiorcy-urzędnicy, przedsiębiorcy-banki).

Na podstawie przeprowadzonych badań można przedstawić następujące rekomendacje:

1) w poszczególnych grupach przedsiębiorstw, wyodrębnionych na podstawie liczby pracowników konieczne będzie zastosowanie odrębnych rozwiązań uwzględniających wewnętrzne zróżnicowanie sektora MŚP, szczególnie w odniesieniu do mikroprzedsiębiorstw, których jest najwięcej, a funkcjonują na zdecydowanie innych zasadach niż firmy małe i średnie;
2) usunięcia wymaga szereg barier instytucjonalnych i proceduralnych w procesie zakładania i prowadzenia działalności gospodarczej;
3) niezbędne jest prowadzenie wszechstronnej polityki informacyjnej (wewnętrznej i zewnętrznej) o podejmowanych przez instytucje publiczne działaniach, których celem jest wspieranie aktywności gospodarczej także poprzez gromadzenie i udostępnianie informacji o zewnętrznych możliwościach pozyskania środków finansowych na przedsięwzięcia o charakterze społecznym, gospodarczym, infrastrukturalnym (np. o pomocy finansowej w ramach środków europejskich, różnorodnych funduszy krajowych itp.);
4) ze względu na niski poziom innowacyjności badanych przedsiębiorstw, należy podjąć działania, których celem jest upowszechnienie tego zagadnienia np. poprzez organizowanie szkoleń z zakresu możliwości rozwoju poprzez innowacyjność (również poprzez wycieczki do innowacyjnych firm) oraz opracowanie, z uwzględnieniem podziału na branże, listy przykładów rozwiązań innowacyjnych łatwych do szybkiego praktycznego zastosowania – oferta oparta na zasadzie: zobacz i zastosuj.

Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28
Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

5. Powiat pyrzycki

Wstęp

Podział terytorialny

Powiat pyrzycki położony jest w południowo-zachodniej części województwa zachodniopomorskiego. Graniczy on z powiatami: choszczeńskim, gryfińskim, myśliborskim i stargardzkim. Powierzchnia powiatu pyrzyckiego w 2008 r. wynosiła 726 km^2, co stanowiło 3,2% powierzchni województwa, a mieszkało w nim 40,0 tys. ludności tj. 2,4% ogółu ludności województwa. Plasuje to powiat pyrzycki odpowiednio na 14 (łącznie z powiatem kołobrzeskim) i 14 (łącznie z powiatem m. Świnoujście) miejscu w województwie.

W skład powiatu wchodzi 6 gmin: miejsko-wiejskie Lipiany i Pyrzyce oraz wiejskie – Bielice, Kozielice, Przelewice i Warnice. Wskaźnik ruralizacji przestrzennej, wyrażający udział powierzchni obszarów wiejskich w ogólnej powierzchni powiatu, wynosił w 2008 r. 93,9% i tym samym plasował powiat na 15 miejscu w województwie. Odpowiednio wskaźnik urbanizacji przestrzennej kształtował się na poziomie 6,1% i lokował powiat na 3 miejscu.

Na terenie powiatu znajdują się 104 miejscowości, w tym 102 miejscowości wiejskie i tylko 2 miasta: Lipiany i Pyrzyce, które są stolicą powiatu.

Rys. 1. Granice administracyjne powiatu pyrzyckiego
Stan na 1.01.2009

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Struktura próby

Na badaną zbiorowość respondentów składali się przedstawiciele wyłonionych do badania przedsiębiorstw. Opisać ich można według zmiennych niezależnych takich jak: płeć, wiek, wykształcenie oraz stanowisko. Przyjęta metodologia badań powoduje, iż wartości cech przyjętych do opisu badanych osób odzwierciedla wartości tych cech w odniesieniu do wszystkich przedsiębiorców. W badanej populacji nieco częściej reprezentowani są mężczyźni – 58,7% niż kobiety 41,3%. Przebieg kolejnej zmiennej, wieku, wskazuje na przewagę kategorii określanym mianem średniego wieku – najliczniejsza grupa respondentów należy do przedziału od 46 do 55 lat – 34,8%, następne to osoby w wieku od 36 do 45 – 21,7%, od 56 do 65 lat – 13,0%. W odniesieniu do wykształcenia respondentów mamy do czynienia z przewagą osób posiadających wykształcenie wyższe – 45,7%, kolejne kategorie to wykształcenie średnie - 28,3%, zawodowe - 21,7% oraz podstawowe - 4,3%. Ostatnią zmienną jest stanowisko respondenta: właścicielami było 73,9%, pozostałe kategorie reprezentowane były przez osoby

na stanowisku kadrowca – 6,5% oraz prezesa/ dyrektora – 2,2%, natomiast osób upoważnionych do rozmów było 17,4%.

Analiza sytuacji społeczno-gospodarczej

Potencjał demograficzny

Jednym z podstawowych, a zarazem jednym z najważniejszych uwarunkowań rozwoju danego obszaru jest stan ludności i jego zmiany, bowiem z punktu widzenia podaży zasobów pracy to właśnie wielkość i struktura populacji ludności, a zwłaszcza dynamika jej zmian, kreują sytuację na lokalnym rynku pracy.

W latach 2004-2008 liczba ludności powiatu pyrzyckiego nieznacznie zmalała (o 0,3%). Według prognoz demograficznych GUS tendencja taka będzie utrzymywała się co najmniej do 2035 r. Bezpośrednią przyczyną tego zjawiska, obserwowaną już od kilku lat, jest malejący z roku na rok przyrost naturalny. Dodatkowym czynnikiem obniżającym dynamikę liczebności populacji jest ujemne saldo migracji, które w znaczny sposób pomniejsza wielkość zasobów pracy, a także potencjał rozrodczy ludności.

Powiat pyrzycki należy do obszarów słabo zaludnionych, średni wskaźnik zaludnienia w 2008 r. wynosił 55 osób na km^2 (w województwie – 74) i od 2004 r. utrzymuje się on na identycznym poziomie.

W miastach powiatu pyrzyckiego w 2008 r. mieszkało 16,9 tys. osób, co przełożyło się na wielkość wskaźnika urbanizacji demograficznej, który osiągnął wartość 42,3% i był niższy od średniej dla województwa (68,8%). W świetle przytoczonych danych powiat pyrzycki jawi się jako region słabo demograficznie zurbanizowany, co jest zjawiskiem niekorzystnym. Liczne obserwacje wskazują, że im większy jest stopień urbanizacji, tym lepsze perspektywy rozwojowe ma dany region, miasta są bowiem centrami rozwoju gospodarczego regionu i to one przyciągają potencjalnych inwestorów.

Tab. 1. Wybrane cechy demograficzne w powiecie pyrzyckim w latach 2004, 2006 i 2008

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2008
Ludność ogółem	40117	39958	40002
Wskaźnik urbanizacji demograficznej	42,1	42,1	42,3
Wskaźnik ruralizacji demograficznej	57,9	57,9	57,7
Gęstość zaludnienia na 1 km^2	55	55	55

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Szczególnie ważnym podziałem populacji jest struktura ludności według biologicznych grup wieku (0-14 lat, 15-64 lata oraz 65 lat i więcej). Podział ten pozwala wskazać stopień zaawansowania demograficznej starości ludności danego obszaru. W latach 2004-2008 zbiorowość dzieci w wieku 0-14 lat zmniejszyła się o 0,7 tys., a jej udział w ogólnej liczbie ludności zmniejszył się z 18,2% do 16,5%. W kolejnej grupie ludności, tj. w wieku 15-64 lata, nastąpił wzrost liczby ludności z 28,1 tys. do 28,7 tys. Natomiast udział tej grupy wzrósł z 70,1% do 71,7%. Liczebność populacji ostatniej grupy, czyli w wieku 65 lat i więcej, zwiększyła się o 0,9%, natomiast jej udział wzrósł z 11,7% do 11,8%. Tendencje takie obserwowane są powszechnie w całym kraju. Spowodowane są one ogólnie obserwowanym spadkiem urodzeń, jak również wydłużaniem się przeciętnego trwania życia ludności. Występujący wzrost liczby

ludności w wieku 65 lat i więcej oraz stałe zwiększanie się jej udziału świadczą o nasilaniu się procesu starzenia demograficznego ludności.

Z kolei podział ludności według ekonomicznych grup wieku jest ściśle związany z wnioskami dla procesów podażowych rynku pracy. W powiecie pyrzyckim w 2008 r. odsetek ludności w wieku przedprodukcyjnym wynosił 20,7% (w województwie – 19,1%), w wieku produkcyjnym – 64,8% (w województwie – 65,9%), a w wieku poprodukcyjnym – 14,5% (w województwie – 15,0%). W latach 2004-2008 następował stopniowy wzrost udziału ludności w wieku produkcyjnym (o 1,2 pp.) i poprodukcyjnym (o 1,3 pp.), przy jednoczesnym zmniejszaniu się udziału ludności w wieku przedprodukcyjnym (o 2,3 pp.).

Ważną rolę w procesach demograficznych na danym terenie odgrywa ruch naturalny ludności. W 2008 r. w powiecie pyrzyckim urodziło się 454 dzieci, a więc o 8,4% więcej niż w 2004 r. Na 1000 ludności w 2008 r. przypadało 11,2 urodzeń żywych (w województwie – 10,8), podczas gdy w 2004 r. było to 10,3. Na wzrost liczby urodzeń od 2004 r. wpływ miało wejście w wiek rozrodczy roczników wyżu demograficznego.

W 2004 i 2008 r. w powiecie pyrzyckim liczba zgonów utrzymywała się na identycznym poziomie (393 osoby), w wyniku czego wskaźnik liczby zgonów na 1000 ludności w obu latach wynosił 9,7 i w 2008 r. kształtował się na takim samym poziomie jak w województwie. Powszechnie obserwowanym zjawiskiem są częstsze zgony mężczyzn niż kobiet. Odsetek zgonów mężczyzn w powiecie we wszystkich analizowanych latach przekraczał 50%.

Przyrost naturalny, mierzony różnicą między liczbą urodzeń żywych a zgonów, w powiecie pyrzyckim w 2008 r. był dodatni (61 osób) i w porównaniu do 2004 r. wzrósł. W przeliczeniu na 1000 ludności jego wartość w 2008 r. kształtowała się na poziomie 1,5 (w województwie – 1,1), a w 2004 r. 0,6.

Tab. 2. Ruch naturalny ludności w powiecie pyrzyckim w latach 2004, 2006 i 2008

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2008
Urodzenia żywe na 1000 ludności	10,3	11,1	11,2
Zgony ogółem na 1000 ludności	9,7	9,4	9,7
Przyrost naturalny na 1000 ludności	0,6	1,6	1,5

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Struktury demograficzne i społeczne ulegają dość zasadniczym zmianom w następstwie ruchu migracyjnego ludności. To właśnie migracje w perspektywie najbliższych lat będą miały znaczący wpływ na zmiany w liczbie i strukturze ludności. W powiecie pyrzyckim w 2008 r. ogólne saldo migracji przyjęło wartość ujemną i wyniosło -84 osoby, co było spowodowane odpływem ludności do innych powiatów województwa bądź kraju. Saldo migracji na 1000 ludności wyniosło w powiecie -2,1 osoby, podczas gdy w województwie -0,8.

Diagnoza rynku pracy

Działające w powiecie przedsiębiorstwa postrzegane są jako strategiczny partner rynku pracy – głównie ze względu na możliwości tworzenia nowych miejsc pracy, co przy istniejącym poziomie bezrobocia nie pozostaje bez znaczenia. Praca jest również tym aspektem aktywności społeczeństwa, który najsilniej wpływa na zmiany jakości życia oraz możliwości przekształceń gospodarki w pożądanym kierunku.

Dostępne informacje o liczbie osób pracujących pochodzą z różnych źródeł, co w pewnym stopniu utrudnia analizę rynku pracy. Najpełniejsze dane uzyskać można z narodowych spisów powszechnych. Ponieważ są one przeprowadzane na ogół co dziesięć lat, istnieje potrzeba wykorzystania w analizie rynku pracy bieżącej sprawozdawczości, mimo że nie obejmuje wszystkich kategorii pracujących i uwzględnia różne grupowania wewnątrz populacji.

W powiecie pyrzyckim w podmiotach zatrudniających więcej niż 9 osób (bez gospodarstw indywidualnych w rolnictwie oraz duchowieństwa, fundacji, stowarzyszeń i innych organizacji) pracowało w 2007 r. ponad 4,9 tys. osób, co oznacza wzrost w porównaniu z 2004 r. o ok. 4,1%. W badanym okresie wzrosła jedynie liczba pracujących kobiet (o 9,0%).

Na 1000 mieszkańców w 2007 r. przypadało 124 pracujących w podmiotach zatrudniających powyżej 9 osób (przy średniej dla zachodniopomorskiego równej 193), co dało powiatowi 19 miejsce w województwie. Analiza wskaźnika pozwala zaobserwować przyrost jego wartości w porównaniu z 2004 r. (jednak na niższym poziomie niż w województwie).

Tab. 3. Pracujący i wynagrodzenia w powiecie pyrzyckim w latach 2004, 2006 i 2007

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2007	2004=100
Pracujący w głównym miejscu pracy	4750	4860	4943	104,1
mężczyźni	2121	2086	2078	98,0
kobiety	2629	2774	2865	109,0
Pracujący łącznie z rolnictwem indywidualnym	6971	7081	7164	102,8
w % sektor rolniczy	35,2	34,8	34,8	98,8
przemysłowy	27,5	29,9	29,1	105,8
usługowy	37,3	35,3	36,1	96,9
Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w zł	1915,58	2013,60	2112,50	110,3

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Badanie, którym objęci są również pracujący w rolnictwie indywidualnym (lecz nadal bez uwzględnienia podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób) pokazało, iż w pyrzyckim w 2007 r. pracowało 7,2 tys. osób. Struktura zatrudnienia według sektorów ekonomicznych ukazuje, iż 34,8% pracujących zajmowało się działalnością rolniczą (podczas gdy odsetek dla województwa wyniósł 11,8%), 29,1% – przemysłową i 36,1% – usługową. Od 2004 r. wzrosło nieznacznie zatrudnienie w sektorze przemysłowym, kosztem rolniczego (w mniejszym stopniu) i usługowego (większy spadek).

Pozytywnym zjawiskiem zauważalnym w powiecie jest przyrost przeciętnych miesięcznych wynagrodzeń brutto (w podmiotach zatrudniających powyżej 9 osób). W 2007 r. kwota przeciętnej płacy wyniosła w pyrzyckim 2112,50 zł i było to więcej niż w 2004 r. o 10,3% (w województwie – o 17,7%). Średnie wynagrodzenie w powiecie było jednak niższe od przeciętnego w województwie (o ok. 503 zł). Pod względem poziomu płac powiat objął 20 lokatę.

W pyrzyckim, podobnie jak w innych powiatach, problem bezrobocia na rynku pracy jest poważnym zjawiskiem społecznym oraz ekonomicznym. W 2008 r. bez pracy pozostawały 2774 osoby (w tym kobiety stanowiły 59,3%). Od początku badanego okresu liczba bezrobotnych spadła o 46,0% (w województwie o 54,8%), przy czym spadek ten w większym stopniu dotyczył

mężczyzn. Na wsi zamieszkiwało 60,8% bezrobotnych i zauważyć można nieznaczny wzrost bezrobocia na wsi.

Stopa bezrobocia rejestrowanego w powiecie w 2008 r. wyniosła 22,0% (przy średniej wojewódzkiej równej 13,4%) i uplasowała pyrzycki na 13 miejscu w zachodniopomorskim. W porównaniu z 2004 r. można zauważyć jej spadek.

Od początku badanego okresu zmniejszył się nieznacznie odsetek bezrobotnych bez prawa do zasiłku (o 2,7 pp., podczas gdy w województwie o 5,0 pp.), przy tym udział tej grupy w bezrobotnych ogółem jest niepokojąco duży – w 2008 r. wynosił 84,0% (w województwie 79,2%). W porównaniu z 2004 r. zanotowano wzrost odsetka osób bez pracy w wieku 55 lat i więcej (o 4,1 pp.) oraz 25-34 lata i minimalny w grupie poniżej 25 roku życia, a spadek w grupach wiekowych 35-44 i 45-54 lata. Wzrósł także udział bezrobotnych z wykształceniem średnim ogólnokształcącym i wyższym (oraz minimalnie – policealnym i średnim zawodowym), a spadł udział osób posiadających wykształcenie zasadnicze zawodowe oraz gimnazjalne i niższe.

Sytuacja na rynku pracy kształtuje się pod wpływem relacji podaży pracy (liczby ludności zainteresowanej i gotowej wykonywać pracę) i popytu na pracę – określonej liczby miejsc pracy, którą oferuje gospodarka w danych warunkach społeczno-ekonomicznych. Niedopasowanie ilościowe bądź strukturalne (jakościowe) popytu i podaży powoduje trudności na rynku pracy (bezrobocie lub niewykorzystane miejsca pracy). Z tego względu szczególnie pożądana jest analiza porównawcza obu kategorii. Niezwykle użyteczne staje się porównanie struktury zawodowej osób bezrobotnych i ofert pracy zgłaszanych do powiatowych urzędów pracy. To prowadzi do ustalenia zawodów deficytowych i nadwyżkowych na terenie danego rynku pracy.

Zawodami deficytowymi w 2008 r. wyodrębnionymi według dużych grup zawodów były w powiecie pyrzyckim te z grup: nauczyciele praktycznej nauki zawodu i instruktorzy, nauczyciele, pracownicy obsługi biurowej, operatorzy maszyn i urządzeń wydobywczych i przetwórczych, pracownicy przy pracach prostych w handlu i usługach oraz robotnicy pomocniczy w górnictwie, przemyśle, budownictwie. Równowaga występowała w grupie pracowników obrotu pieniężnego i obsługi klientów. Najwyższą nadwyżkę zanotowano w przypadku takich grup, jak: robotnicy zawodów precyzyjnych, ceramicy, robotnicy poligraficzni, rolnicy i rybacy pracujący na własne potrzeby oraz leśnicy i rybacy. W porównaniu z 2004 r. ogólny wskaźnik intensywności nadwyżki spadł, co wskazuje na pogorszenie sytuacji bezrobotnych na rynku pracy.

Przedsiębiorczość

O sile gospodarki danego regionu i jego potencjale decyduje ilość i struktura efektywnie działających podmiotów gospodarczych. W powiecie pyrzyckim w 2008 r. w rejestrze REGON zarejestrowanych było 3,7 tys. podmiotów gospodarki narodowej, które stanowiły zaledwie 1,8% ogółu podmiotów w województwie. W porównaniu do 2004 r. ich liczba na tym obszarze wzrosła o 23,5%, podczas gdy w województwie o 5,5%. Spośród ogółu podmiotów funkcjonujących na terenie powiatu w 2008 r. ponad 96% należało do sektora prywatnego.

Rozpatrując konkurencyjność powiatu pyrzyckiego pod względem nasycenia przedsiębiorczością, można zauważyć, że plasuje się on dopiero na 17 miejscu w województwie. Średnio na 1000 mieszkańców przypadało na tym terenie 93,4 podmioty, podczas gdy w województwie 125,9. Można więc stwierdzić, że powiat pyrzycki, jest słabo rozwiniętym pod względem przedsiębiorczości.

Tab. 4. Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON w powiecie pyrzyckim w latach 2004, 2006 i 2008

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2008
Podmioty ogółem	3024	3451	3735
na 1000 ludności	75,4	86,4	93,4
w % sektor: rolniczy	4,2	4,6	4,8
przemysłowy	27,2	30,1	31,7
usługowy	68,6	65,3	63,5

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Przeprowadzona analiza struktury podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON według liczby pracujących wskazuje na dominację podmiotów mikro, tj. zatrudniających do 9 osób, które w 2008 r. stanowiły ponad 95% ogółu jednostek funkcjonujących na terenie powiatu. Podmioty małe, o liczbie zatrudnionych od 10 do 49 osób stanowiły 3,4%, a podmioty średnie 0,9%. Struktura podmiotów gospodarki narodowej według klas wielkości w powiecie była typowa dla całego województwa. W porównaniu do 2004 r. w powiecie zanotowano wzrost liczby podmiotów mikro i średnich, a spadek liczby podmiotów małych.

Analizując podmioty gospodarki narodowej według form prawnych odnotowano, że w 2008 r. w strukturze podmiotów gospodarczych funkcjonujących na terenie powiatu najliczniejszą grupę reprezentowały osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, które stanowiły 80,9%, w następnej kolejności znalazły się spółki handlowe – 4,9%, stowarzyszenia i organizacje społeczne – 2,1% oraz spółdzielnie – 0,7%.

Duże znaczenie z punktu widzenia rozwoju gospodarczego danego obszaru ma udział spółek handlowych, które posiadają formę organizacyjno-prawną najbardziej dostosowaną do prowadzenia działalności na większą skalę, a wskaźnik nasycenia tymi spółkami na 10000 mieszkańców odzwierciedla poziom stabilności gospodarczej danego terenu. W 2008 r. na 10000 mieszkańców powiatu przypadało 46,0 spółek handlowych, co plasowało powiat na 10 miejscu w województwie łącznie z powiatem stargardzkim. Ich liczba w porównaniu do 2004 r. wzrosła o 27,8%. Z kolei poziom nasycenia obszaru spółkami z udziałem kapitału zagranicznego świadczy o korzystnym lub niekorzystnym klimacie dla inwestorów i warunkach inwestowania. Według stanu na dzień 31.12.2008 r. na terenie powiatu funkcjonowało 87 takich spółek, co w przeliczeniu na 10000 mieszkańców dało 21,7 jednostki. Spółki z udziałem kapitału zagranicznego stanowiły 47,3% ogółu spółek handlowych w powiecie, a ich liczba w porównaniu do 2004 r. wzrosła o 27,9%.

Analizując strukturę podmiotów gospodarki narodowej według sektorów ekonomicznych zaobserwowano, że w 2008 r. w powiecie pyrzyckim najwięcej jednostek prowadziło działalność w sektorze usługowym, tj. 2,4 tys. co stanowiło 63,5% wszystkich zarejestrowanych podmiotów na tym terenie. Tak duży udział podmiotów sektora usługowego jest cechą charakterystyczną dla całego kraju, bowiem sektor ten uznawany jest za główną sferę współczesnej gospodarki. Usługi o charakterze rynkowym świadczyło 54,4% ogółu podmiotów w powiecie, a o charakterze nierynkowym 9,2%. Udział podmiotów zarejestrowanych w sektorze przemysłowym wyniósł ponad 31%. Duży udział przemysłu jest zjawiskiem pozytywnym, gdyż firmy zajmujące się działalnością produkcyjną zatrudniają średnio znacznie więcej osób niż firmy w innych sektorach. Praktyka gospodarcza ponadto wskazuje, że jedno miejsce w sferze produkcji

uruchamia kolejne miejsca pracy w handlu i usługach. Natomiast liczba podmiotów zarejestrowanych w sektorze rolniczym wyniosła 0,2 tys., co stanowiło zaledwie 4,8% ogółu podmiotów w powiecie. Wydaje się to być zjawiskiem korzystnym z punktu widzenia rozwoju gospodarczego powiatu, bowiem im większe jest uzależnienie regionalnej gospodarki od rolnictwa tym szanse na szybki awans cywilizacyjny są mniejsze.

Biorąc pod uwagę liczbę podmiotów według sekcji Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD) należy stwierdzić, że prawie 57% firm funkcjonujących na omawianym terenie w 2008 r. należało do trzech sekcji: handel i naprawy, obsługa nieruchomości i firm oraz budownictwo.

Dane statystyczne obrazujące dynamikę powstawania i zamykania już istniejących firm często są uznawane, oprócz dynamiki wzrostu PKB, jako główne informacje o kondycji gospodarki. Wskaźnik dynamiki liczby nowych podmiotów zarejestrowanych w kolejnych latach traktuje się bowiem jako swego rodzaju „barometr" charakteryzujący stan koniunktury gospodarczej.[19] W 2008 r. na terenie powiatu pyrzyckiego w rejestrze REGON zarejestrowano 440 nowych podmiotów, co dało 11,0 jednostek nowo zarejestrowanych na 1000 ludności (w województwie – 11,1). Porównując strukturę branżową według sekcji PKD, stwierdzono, iż najwięcej firm wpisano do rejestru w sekcjach: budownictwo – 33,0%, handel i naprawy – 21,8%, oraz obsługa nieruchomości i firm – 9,8%, co jest trendem powszechnie obserwowanym w ostatnich latach w całym kraju.

W 2008 r. z rejestru REGON wykreślono w powiecie pyrzyckim 257 firm. Na 1000 osób wynosiło to 6,4 jednostek (w województwie – 9,6). Biorąc pod uwagę sekcje PKD zanotowano, iż w sekcjach: handel i naprawy, budownictwo oraz przetwórstwo przemysłowe notuje się największą liczbę jednostek wyrejestrowujących się. Należy jednak podkreślić, że w okresie tym więcej jednostek zostało zarejestrowanych niż wykreślonych.

Tab. 5. Podmioty gospodarki narodowej nowo zarejestrowane i wyrejestrowane z rejestru REGON w powiecie pyrzyckim w latach 2004, 2006 i 2008

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2008
Podmioty nowo zarejestrowane ogółem	304	501	440
na 1000 ludności	7,6	12,5	11,0
Podmioty wyrejestrowane ogółem	226	211	257
na 1000 ludności	5,6	5,3	6,4

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Za pomocą analizy przesunięć udziałów (*shift-share*) określić można poziom konkurencyjności powiatu pyrzyckiego w odniesieniu do województwa zachodniopomorskiego pod względem liczby podmiotów gospodarki narodowej według sekcji PKD. Przy założeniu, że powiat rozwija się na takim samym lub podobnym poziomie jak województwo, otrzymano wysoki oczekiwany wzrost zmiennej PO (potencjału obszaru powiatu). Składowa SP informująca o wielkości zmian w stosunku do województwa pokazuje, iż występujące w powiecie trendy zmian liczby podmiotów gospodarczych są szybsze niż w województwie, zwłaszcza w sekcji budownictwo (F). Poziom konkurencyjności obszaru (KO), odzwierciedlający różnice między wskaźnikiem wzrostu w powiecie w stosunku do województwa jest wysoki, a dodatnia jego

[19] *Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2006-2007*. Opracowanie przygotowane przez Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2007.

wartość wskazuje na wysoką konkurencyjność powiatu. Ogólne przesunięcie (PC) jest dodatnie, co świadczy o pozytywnych tendencjach w powiecie, na tle ogólnego poziomu rozwoju województwa.

Produkcja sprzedana przemysłu

Stopień uprzemysłowienia powiatu można określić między innymi poprzez obserwację produkcji sprzedanej przemysłu. W pyrzyckim w 2007 r. osiągnęła ona wartość 372,4 mln zł i stanowiła zaledwie 1,6% produkcji sprzedanej całego województwa. W porównaniu z 2004 r. zanotowano wzrost produkcji sprzedanej w powiecie o 154,3 mln zł, zwiększył się także udział powiatu w tworzeniu wojewódzkiej wartości sprzedanej.

Produkcja sprzedana przemysłu na 1 mieszkańca w pyrzyckim była w 2007 r. równa 9331 zł (przy średniej dla województwa 13447 zł), co ulokowało powiat na 8 miejscu w zachodniopomorskim. Przodującymi w działalności przemysłowej obszarami były powiaty: goleniowski, policki i szczecinecki.

Inwestycje i środki trwałe

Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach umożliwiają utrzymanie produkcji na dotychczasowym poziomie, a także jej wzrost. Zwiększanie się poziomu nakładów może więc świadczyć o zwiększaniu zdolności produkcyjnych firm oraz ich rozwoju, co w dłuższym okresie zapewnić może korzyści dla całej gospodarki regionu.

Nakłady finansowe lub rzeczowe, których celem jest stworzenie nowych środków trwałych lub ulepszenie (przebudowa, rozbudowa, rekonstrukcja lub modernizacja) istniejących obiektów majątku trwałego, a także nakłady na tzw. pierwsze wyposażenie w firmach zatrudniających powyżej 9 osób w pyrzyckim wyniosły w 2007 r. jedynie 23,1 mln zł (najmniej w województwie) i były niższe od tych poniesionych w 2004 r. o 39,8%.

Tab. 6. Nakłady inwestycyjne i wartość brutto środków trwałych w przedsiębiorstwach w powiecie pyrzyckim w latach 2004, 2006 i 2007

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2007	2004=100
Nakłady inwestycyjne w mln zł	38,4	34,7	23,1	60,2
w % sektor: rolniczy	3,1	5,3	22,9	738,7
przemysłowy	89,3	72,0	51,1	57,2
usługi rynkowe	7,3	11,5	19,5	267,1
usługi nierynkowe	0,3	11,2	6,5	2166,7
na 1 mieszkańca w zł	957	869	575	60,1
Wartość brutto środków trwałych w mln zł	285,5	313,7	323,2	113,2
w % sektor: rolniczy	12,1	3,0	3,0	24,8
przemysłowy	56,6	72,0	78,2	138,2
usługi rynkowe	31,0	23,5	16,8	54,2
usługi nierynkowe	0,3	1,5	2,0	666,7
na 1 mieszkańca w zł	7117	7851	8098	113,8

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Najwyższe nakłady poniesiono w sektorze przemysłowym, a następnie w usługowym (w tym głównie w usługach rynkowych) i rolniczym. Od 2004 r. nakłady ponoszone w rolnictwie i usługach wzrosły, natomiast w sektorze przemysłowym uległy zmniejszeniu. Wielkość nakładów inwestycyjnych w przeliczeniu na 1 mieszkańca, równa 575 zł, była dużo niższa niż przeciętna w województwie i uplasowała pyrzycki na przedostatnim miejscu pośród pozostałych powiatów.

Wartość nakładów poniesionych na zakup lub wytworzenie środków trwałych (czyli wartość początkowa, brutto) w 2007 r. wyniosła w powiecie 323,2 mln zł i była wyższa niż w 2004 r. o 13,2%. Najwyższą wartość brutto środków trwałych zanotowano w sektorze przemysłowym, a następnie w usługowym (w tym głównie w usługach rynkowych) i rolniczym. W porównaniu z 2004 r. nakłady na środki trwałe w sektorze przemysłowym wzrosły, a w rolniczym i usługowym zmniejszyły się. Pod względem poziomu wartości brutto środków trwałych na 1 mieszkańca w 2007 r. pyrzycki objął 19 lokatę w województwie.

Budżety jednostek samorządu terytorialnego

Możliwości dofinansowywania działań w powiecie mogą być określone poprzez analizę wielkości dochodów, a zwłaszcza wydatków budżetów jednostek samorządu terytorialnego (zarówno powiatu, jak i gmin wchodzących w jego skład).

W 2008 r. powiat pyrzycki otrzymał na realizację swoich zadań 31,4 mln zł (o 37,9% więcej niż na początku badanego okresu). W przeliczeniu na 1 mieszkańca było to 786,79 zł – 13 lokata wśród powiatów ziemskich. Wydatki wyniosły 34,4 mln zł, z czego 8,9% stanowiły wydatki majątkowe inwestycyjne. Dynamika wzrostu dochodów (w porównaniu z 2004 r.) była w powiecie wyższa niż wydatków. Wysokość wydatków w przeliczeniu na 1 mieszkańca uplasowała powiat na 10 miejscu wśród powiatów ziemskich.

Tab. 7. Dochody i wydatki budżetu powiatu i budżetów gmin wchodzących w skład powiatu pyrzyckiego w latach 2004, 2006 i 2008 w zł

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2008	2004=100
Dochody budżetu powiatu	22791416,00	24142458,31	31434641,86	137,9
na 1 mieszkańca	568,56	604,60	786,79	138,4
Wydatki budżetu powiatu	28185044,00	26268124,60	34360951,62	121,9
na 1 mieszkańca	703,11	657,84	860,03	122,3
Dochody budżetów gmin	68315537,00	79847038,05	97669091,72	143,0
na 1 mieszkańca	1704,22	1999,63	2444,60	143,4
Wydatki budżetów gmin	64729139,00	86857633,20	101109620,84	156,2
na 1 mieszkańca	1614,76	2175,19	2530,71	156,7

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Budżety gmin wchodzących w skład powiatu pyrzyckiego w 2008 r. uzyskały łącznie dochody równe 97,7 mln zł, a kwota dochodów na 1 mieszkańca uplasowała powiat na 16 miejscu w województwie. Gminy wydały 101,1 mln zł, w tym wydatki majątkowe inwestycyjne stanowiły średnio 17,2% ogółu wydatków budżetów tych jednostek terytorialnych. W porównaniu z 2004 r. wydatki gmin wzrosły w większym stopniu niż ich dochody.

Wyniki badań własnych

A. Stan i struktura aktywności gospodarczej badanych przedsiębiorstw

Przedsiębiorcy i ich firmy – charakterystyka prowadzonej działalności

Obserwując stan aktywności gospodarczej przedsiębiorstw z terenu powiatu, wyraźnie widać lata większej i mniejszej dynamiki w tym zakresie. Pod względem liczby rejestrowanych podmiotów gospodarczych intensywne były zwłaszcza lata 1989-2001, wówczas przybyło aż 63% przedsiębiorstw (rys. 2). W kolejnych latach następuje gwałtowne zmniejszenie liczby powoływanych do życia przedsięwzięć gospodarczych, choć w ciągu ostatnich pięciu lat (okres 2005-2009) współczynnik powstających firm znowu ma trend rosnący – w powiecie pyrzyckim zarejestrowano 13% spośród działających obecnie firm. Warto zauważyć, że przedstawiane dane nie obrazują bezwzględnego przyrostu liczby przedsiębiorstw – wiadomo bowiem, że w tym samym czasie określona liczba firm została zlikwidowana. Z zestawienia wynika, że obecnie funkcjonujące w powiecie firmy, to przede wszystkim przedsięwzięcia, które posiadają już pewne doświadczenie związane z funkcjonowaniem na rynku ponad 8 lat – także w czasie niskiej koniunktury na rynku.

Rys. 2. Rok powstania firmy

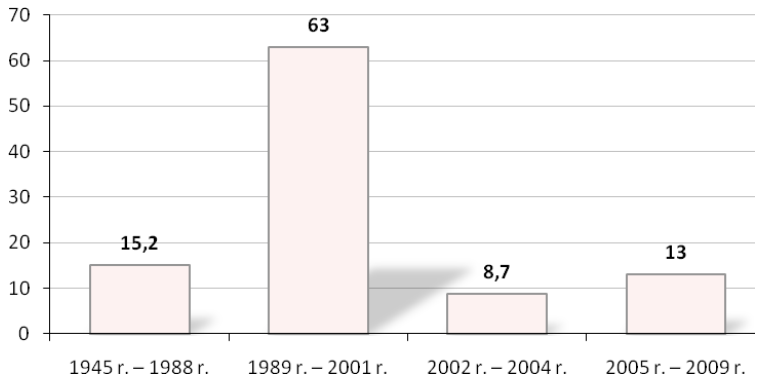

Źródło: *Badania własne.*

Następną zmienną opisującą powiat pyrzycki jest wielkość przedsiębiorstw, w tym zakresie zdecydowanie przeważają mikro-przedsiębiorstwa zatrudniające do 9 pracowników, stanowiąc 76,1% wszystkich badanych przedsiębiorstw, kolejno firmy małe – 13,0% oraz średnie – 4,3%. Duże przedsiębiorstwa zatrudniające powyżej 250 pracowników stanowiły 6,5% zbiorowości badanej.

Ze względu na formę działalności w omawianym powiecie dominują przedsiębiorstwa jednoosobowe – 76,1%, pozostałe 23,9% przedsiębiorstw to spółki, (z których spółki z ograniczoną odpowiedzialnością stanowiły 13%, spółki cywilne 2,2%, spółki jawne 2,2%) oraz spółdzielnie – 2,2% i stowarzyszenia – 4,3%.

Obserwowana przewaga jednoosobowych podmiotów gospodarczych wskazuje na tendencję w postrzeganiu sfery zawodowej, jest przykładem trendu odchodzenie od zatrudniania na etat, w kierunku samozatrudniania. Podejmowanie działalności przez osoby fizyczne i nie

mające prawnej osobowości podmioty gospodarcze umożliwia stosunkowo szybkie dostosowywanie się do zmiennych realiów lokalnego i regionalnego rynku, wymaga relatywnie niskich nakładów na rozpoczęcie działalności oraz pozwala, aby osiągany zysk w całości należał do właściciela, przy ponoszeniu całkowitej odpowiedzialności za funkcjonowanie przedsiębiorstwa.

Struktura podmiotów gospodarczych, zgodna z klasyfikacją PKD (Polska Klasyfikacja Działalności), wyraźnie ukazuje (charakterystyczną dla całego kraju tendencję) dominację przedsiębiorstw o charakterze handlowo-usługowym. Szczegółowy ranking reprezentowanych w powiecie branż według sekcji PKD przedstawia się następująco:

- przedsiębiorstwa z branży handlowej – 30,4%,
- przedsiębiorstwa z branży usługowej – 28,3%,
- przedsiębiorstwa z branży przetwórstwa przemysłowego – 13%,
- przedsiębiorstwa z branży transport, gospodarka magazynowa i łączność – 4,3%,
- przedsiębiorstwa z branży pośrednictwo finansowe – 4,3%,
- przedsiębiorstwa z branży rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo – 4,3%,
- przedsiębiorstwa z branży budownictwa – 4,3%,
- przedsiębiorstwa z branży obsługa nieruchomości, wynajem i usługi związane z prowadzeniem działalności gospodarczej – 2,2%,
- przedsiębiorstwa z branży edukacyjnej – 2,2%,
- przedsiębiorstwa z branży wytwarzanie i zaopatrywanie w energie elektryczną – 2,2%,
- przedsiębiorstwa z branży ochrona zdrowia i pomoc społeczna – 2,2%,
- przedsiębiorstwa z branży hotele i restauracje – 2,2%.

Poziom i struktura zatrudnienia – ruch kadr

Czynnikiem, który buduje pozycję firmy są pracownicy w niej zatrudnieni, a do kluczowych zagadnień w tej kwestii należy wykształcenie kadry. Wykształcenie pracowników jest istotną zmienną w kontekście opisu przedsiębiorstw. To właśnie ono, obok nabytych umiejętności i doświadczeń zawodowych stwarza pole racjonalnego i efektywnego funkcjonowania firm, zwiększając ich szanse rynkowe, a w efekcie warunkując sukces rynkowy.

Struktura poziomu wykształcenia w badanych firmach powiatu przedstawia się następująco: 26,2% stanowią firmy zatrudniające osoby z wykształceniem wyższym, 37,7% z wykształceniem średnim, 23,0% z wykształceniem zawodowym. Dodatkowo 9,8% firm zatrudnia osoby z wykształceniem podstawowym a 3,3% respondentów odmówiło odpowiedzi na to pytanie.

Istotnym dla charakterystyki przedsiębiorstw jest wskaźnik ruchu kadr. Jest to proces wielokierunkowy, najistotniejsze jego elementy (obok przemieszczania pracowników w pionie i poziomie), to przyjęcia, odejścia i zwolnienia. W odniesieniu do 2008 roku firmy powiatu pyrzyckiego zmniejszyły zatrudnienie w 23,9% przypadków i w podobnej liczbie wskazań (6,5%) zwiększyły zatrudnienie. W największej liczebnie grupie przedsiębiorstw – 69,6% ruchu kadr nie odnotowano.

Głównymi przyczynami zmniejszenia liczby pracowników (w tych przedsiębiorstwach gdzie dochodziło do zmian) były:

- kwestie zewnętrzne:
  - problem ze zbyciem produktów i usług – 38,5%,
  - nieopłacalność produkcji i sprzedaży – 7,7%.

- kryzys – 7,7%;
- kwestie wewnętrzne:
  - odejście na własną prośbę – 30,8%,
  - niesolidność pracowników – 15,4%,

Z kolei wzrost zatrudnienia w firmie był spowodowany albo zwiększeniem popytu na produkty i usługi – 33,3% albo rozszerzeniem zakresu działalności przedsiębiorstwa – 33,3%. Dodatkowo 33,3% respondentów ma kłopoty z określeniem powodów skłaniających do wzrostu zatrudnienia.

Z prezentowanych danych wynika, iż podejście do zatrudnienia w firmach jest elastyczne, kiedy jest konieczność firmy tną koszty redukując zatrudnienie, oprócz tego w omawianym powiecie widzimy naturalne czynniki tłumaczące ruch kadr w firmach (emerytura, zwolnienia na własną prośbę). Warto podkreślić, iż duża fluktuacja kadr nie jest czynnikiem korzystnym dla efektywności przedsiębiorstw, a wręcz ma ujemne konsekwencje w odniesieniu do przedsiębiorstw.

Deklarowana dynamika w zakresie zatrudnienia w odniesieniu do trzech najbliższych miesięcy oraz kolejnych 12 miesięcy jest zadawalająca, znikomy odsetek respondentów 2,2% zapowiada zmniejszenie poziomu zatrudnienia. Pewne zróżnicowanie respondenci deklarują w zakresie utrzymania zatrudnienia na stałym poziomie w odniesieniu do 3 miesięcy jest to 89,1%, w odniesieniu do 12 miesięcy mniej, bo 71,7%. Zbliżone zróżnicowanie otrzymano w odniesieniu do deklarowanego poziomu wzrostu zatrudnienia, o ile w kontekście 3 najbliższych miesięcy 2,2% respondentów szacuje zwiększenie poziomu zatrudnienia, o tyle w ciągu 12 miesięcy 4,3% firm oczekuje wzrostu zatrudnienia.

Dodatkowo odnotowano wzrastający wskaźnik tych, którzy nie są w stanie oszacować zmian w wielkości zatrudnienia w perspektywie 3 miesięcy było ich zaledwie 6,5%, natomiast w odniesieniu do 12 miesięcy aż 21,7%. Jest to z pewnością efekt utrzymującej się trudnej sytuacji gospodarczej w kraju, gdzie dynamika zmian jest tak duża, że skutecznie uniemożliwia przewidywanie (rys. 3).

Rys. 3. Planowane zmiany w zatrudnieniu

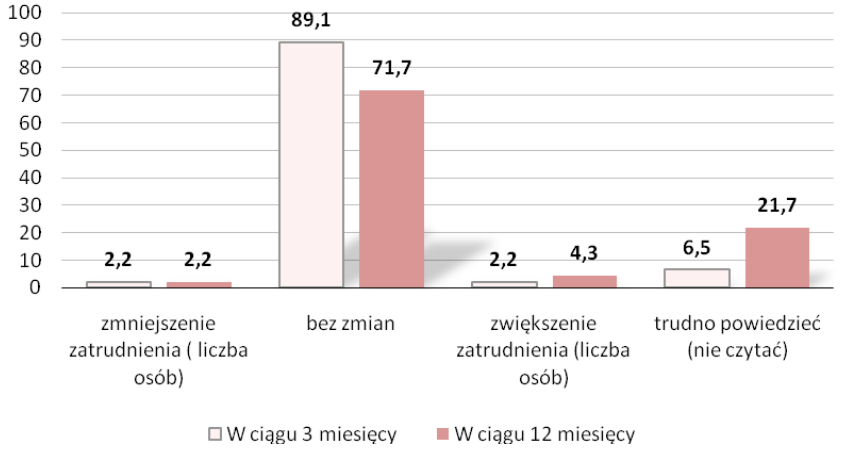

Źródło: *Badania własne.*

Perspektywy działalności są zróżnicowane w zależności od sekcji PKD, w której operuje przedsiębiorca. Zmniejszenie zatrudnienia przewidywane jest tylko w ramach sekcji O – Działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna, pozostała. Dominują co prawda postawy wyczekujące, których przejawem są deklaracje trudno powiedzieć, oraz zatrudnienie nie ulegnie zmianie, należy jednakże odnotować, że w występuje równowaga między liczbą firm, które oceniają, że nastąpi wzrost zatrudnienia w stosunku do przewidujących odwrotnie. W omawianym okresie wzrost zatrudnienia przewidywany jest jedynie w sekcji G – Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodów, motocykli oraz artykułów użytku osobistego i domowego.

Rys. 4. Planowane zmiany w zatrudnieniu w perspektywie najbliższych trzech miesięcy z uwzględnieniem sekcji PKD (dane w wartościach bezwzględnych)

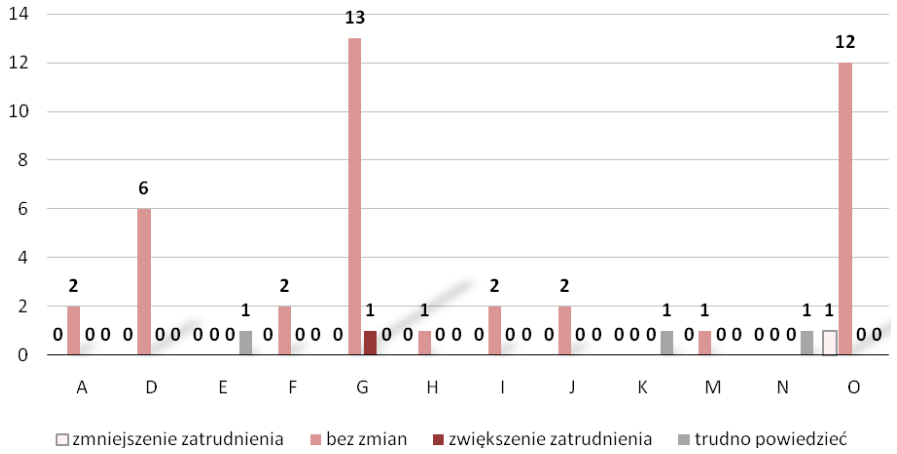

Źródło: *Badania własne.*

Proces naboru i zatrudnianie nowych pracowników jest istotnym elementem warunkującym efektywne funkcjonowanie przedsiębiorstw. W odniesieniu do powiatu pyrzyckiego pracodawcy zgłosili zapotrzebowanie na jedną specjalność: operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń. Rozkład wskazań na poszczególne typy wykształcenia wymaganego od potencjalnych pracowników wygląda następująco: dla wykształcenia średnie techniczne zgodne z profilem działalności firmy – 50%, oraz tyle samo wskazań dla kursów kwalifikacyjnych do pracy.

Poszukiwanie nowych pracowników może dokonywać się z wewnętrznych zasobów przedsiębiorstwa tzw. rekrutacja wewnętrzna oraz rekrutacja zewnętrzna, poszukiwania pracowników odbywają się na zewnętrznym rynku pracy. W odniesieniu do powiatu pyrzyckiego analizie podlega proces zewnętrznej rekrutacji. Poszukujące pracowników firmy omawianego powiatu deklarują następujące strategie poszukiwania: 15,4% poszukuje pracowników przez PUP, 17% przedsiębiorców korzysta z ogłoszeń w prasie bądź Internecie, poza tym 10,8% wskazań uzyskano dla odpowiedzi, iż potencjalnie zainteresowane pracą osoby same przychodzą do firmy, bądź w 15,4% przypadkach są rekomendowane przez inne osoby. Warto podkreślić, iż 41,5% firm w ogóle nie poszukuje pracowników.

Potencjał rozwojowy firm – system wynagradzania, podnoszenie kwalifikacji, stan wyposażenia

Jednym z ważniejszych parametrów charakteryzujących potencjał rozwojowy firm jest poziom wynagrodzeń, niestety jest to zmienna tzw. wrażliwa, trudno poddająca się analizie – zwykle bowiem nie wszyscy respondenci są skłonni rozmawiać o tego typu zagadnieniach. W odniesieniu do powiatu pyrzyckiego 34,8% respondentów odmówiło odpowiedzi. Z otrzymanych odpowiedzi wynika, iż wynagrodzenia w trakcie minionego, jak i obecnego roku uzyskały następujący poziom dynamiki. O ile w 2008 roku w 23,9% przypadków wynagrodzenia pracowników zostały zwiększone, o tyle w 2009 było tak jedynie w 4,3% przypadków. Zdecydowanie pozytywnym faktem jest deklaracja o pozostawieniu poziomu wynagrodzeń bez zmian; w 2008 r. 39,1% respondentów utrzymało wynagrodzenia na stałym poziomie, natomiast w odniesieniu do 2009 r. ma taki zamiar aż 56,5% (tab. 8).

Tab. 8. Dynamika zmian wynagrodzeń w latach 2008 i 2009

WYNAGRODZENIA	2008	2009
Zostały zwiększone	23,9	4,3
Zostały zmniejszone	2,2	4,3
Bez zmian	39,1	56,5
Odmowa odpowiedzi	34,8	34,8

Źródło: *Badania własne.*

Istotnym, choć najczęściej niedocenianym, elementem budującym potencjał rozwojowy firm jest szkolenie pracowników. Jest to także fundamentalny element świadomego zarządzania zasobami ludzkimi. Oczywiście to element kosztogenny, ale w dłuższej perspektywie czasowej zwiększa efektywność firmy. W odniesieniu do omawianego powiatu należy wskazać, iż w 69,6% przypadków przedsiębiorstwa nie korzystają z zewnętrznych szkoleń, pozostałe przedsiębiorstwa deklaruje korzystanie ze szkoleń, a pod uwagę brane są szkolenia zawodowe z zakresu: bhp, księgowość, finanse, marketing, obsługa maszyn i urządzeń, sprzedaż i obsługa klienta, zarządzanie, operator sprzętu ciężkiego, zarządzanie jakością, itp.

Powyższa lista tematyki wskazuje, iż przedsiębiorstwa kierując na nie pracowników zabezpieczają interes zakładu pracy, nie do końca są tego typu szkolenia inwestycjami w kapitał ludzki. Sytuacja, w której firmy nie inwestują we własne zasoby ludzkie, nie wzmacniają kapitału intelektualnego, w dłuższej perspektywie zawsze skutkować musi obniżeniem potencjału rozwojowego. Jednakże obecnie występujący stan może być konsekwencją obecnego kryzysu gospodarczego i drastycznego szukania oszczędności przez przedsiębiorstwa.

Współcześnie w dobie rozwoju technologii, każdemu przedsiębiorstwu nieodzownie powinien towarzyszyć rozwój technologiczny. Istotnymi cechami, pozwalającymi pośrednio oszacować nowoczesność firm jest wiek stosowanej w przedsiębiorstwie technologii oraz wiek urządzeń w parku maszynowym. Stosowane w przedsiębiorstwach powiatu pyrzyckiego technologie określają potencjał przedsiębiorstw powiatu pyrzyckiego następująco: 30,4% przedsiębiorstw użytkuje nowoczesne linie technologiczne zakupione w latach 2008/2009, 28,3% zakupione w ciągu pięciu ostatnich lat, natomiast w 15,2% przedsiębiorstw stosowane są linie technologiczne zakupione przed 2004 roku.

Z kolei w zakresie nowoczesności parku maszynowego dane przedstawiają się następująco:

- maszyny i urządzenia nowoczesne - zakupione w 2008/2009 są udziałem – 30,4% firm,
- maszyny i urządzenia użytkowane od 3 do 6 lat są udziałem – 32,6% firm,
- maszyny i urządzenia użytkowane od 7 do 10 lat są udziałem – 19,6% firm,
- maszyny i urządzenia użytkowane przeszło 10 lat są udziałem – 6,5% firm.

Z prezentowanych danych wyłania się obraz firm, które starają się nadążać za wyzwaniami rynku, dostosowując stosowane rozwiązania oraz urządzenia do nowoczesnych wymogów. Jednakże nieco zastanawiające jest, że aż 26,1% respondentów nie umiało określić stosowanej w firmie technologii i 10,9% nie potrafiło określić technologicznego stanu parku maszynowego wykorzystywanego w firmie. Sytuacja ta skłania do refleksji, iż ci właśnie respondenci nie chcieli się przyznać do postrzeganego negatywnie zacofania w stosowanych rozwiązaniach. Kategorii tej nie można jednoznacznie zaliczyć do grupy przedsiębiorstw wskazującej na korzystanie z maszyn i urządzeń użytkowanych ponad 10 lat, należy jednak domniemywać, że znaczny udział w niej mają właśnie takie firmy.

B. Rynkowy wymiar prowadzonej działalności – powiązania przedsiębiorstw z otoczeniem

Wymiary konkurencyjności przedsiębiorstw

Podstawą utrzymania się na rynku jest zdolność przedsiębiorstw do efektywnego gospodarowania w warunkach konkurencji. Ważne staje się poznanie wymiarów konkurencyjnego działania. Jednym z takich czynników jest już sam wybór miejsca inicjatywy gospodarczej. Dla badanych przedsiębiorstw wybór miejsca lokalizacji firmy w powiecie pyrzyckim był efektem:

- miejsca zamieszkania właściciela – 45,3%,
- oceny, iż powiat pyrzycki to dobra lokalizacja – 19,8%,
- dostępności rynków – 11,6%,
- dostępności siły roboczej – 9,3%,
- przypadku – 9,3%,
- dostępności zaopatrzenia – 4,7%.

Dominujące znacznie subiektywnych powodów zlokalizowania działalności firmy w powiecie (miejsce zamieszkania właściciela) w przypadku sektora MŚP jest właściwie oczywistością. Jednakże pozostałe odpowiedzi pozwalają na wskazanie czynników sprzyjających prowadzonej działalności. Badani oceniają, że jedną z najważniejszych zalet powiatu jest dobra lokalizacja, która zapewne wiąże się z dostępnością rynków.

Kolejnym czynnikiem przesadzającym o pozycji rynkowej przedsiębiorstwa jest jego zdolność do uzyskiwania i utrzymywania tzw. przewag konkurencyjnych, czyli zwiększenie stopnia niezależności działania od konkurentów oraz stopniowego rozszerzenie zakresu i pola działania. Jest to bardzo istotny czynnik, bowiem słabość wielu firm nie polega na słabości produktu lub technologii, lecz na niedociągnięciach w procesie przekształcania wiedzy i umiejętności firmy właśnie w przewagę konkurencyjną na rynku.

Z zaprezentowanych danych wynika, iż przedsiębiorstwa powiatu pyrzyckiego dążą do nadania elementom marketingowym takim jak produkt, marka, wizerunek, cech wyższej jakości niż konkurencja, przy jednoczesnym przywiązywaniu do jakości potencjalnych klientów - strategia budowania przewagi jakościowej (rys. 5). Pewnym problemem zarysowującym się w wypowiedziach badanych jest brak umiejętności wskazania, na czym polega przewaga

konkurencyjna firmy (9,5%) - nawet jeśli odpowiedzi udzielali pracownicy, to niepokojące jest, iż nie posiadają oni wiedzy na tematy kluczowe dla firmy i dalszego rozwoju – bowiem uzyskanie przewagi w jakiejś dziedzinie umożliwia utrwalanie pozycji firmy.

Warto wskazać, iż aby uzyskane przewagi konkurencyjne miały cechę trwałości należy dążyć do wzmocnienia także przewagi tzw. cenowej i informacyjnej, której niejako zabrakło wśród badanych przedsiębiorstw. Większość badanych przedsiębiorstw ocenia swój poziom konkurencyjności, jako konkurencyjność lokalną – 69,2%. Jako konkurencyjnych na poziomie województwa ocenia się – 13,5% firm, 3,8% respondentów czuje się konkurencyjnymi w odniesieniu do całego kraju, natomiast 5,8% w odniesieniu do UE. Niewielki odsetek ankietowanych (5,8%) nie umie odpowiedzieć na to pytanie, a 1,9% ocenia, iż w ogóle nie są konkurencyjni.

Według ankietowanych ich głównymi konkurentami są inne firmy lokalne – 84,8% wskazań, firmy z Europy zachodniej są postrzegane jako potencjalny konkurent przez 2,2% badanych, tyle samo (2,2%) uważa, iż ich głównymi konkurentami są firmy spoza Europy. Pozostali respondenci, także w liczbie 2,2% oceniają, iż nie posiadają konkurencji na rynku, natomiast 8,7% badanych nie umiało odpowiedzieć na to pytanie.

Rys. 5. Przewagi konkurencyjne badanych firm

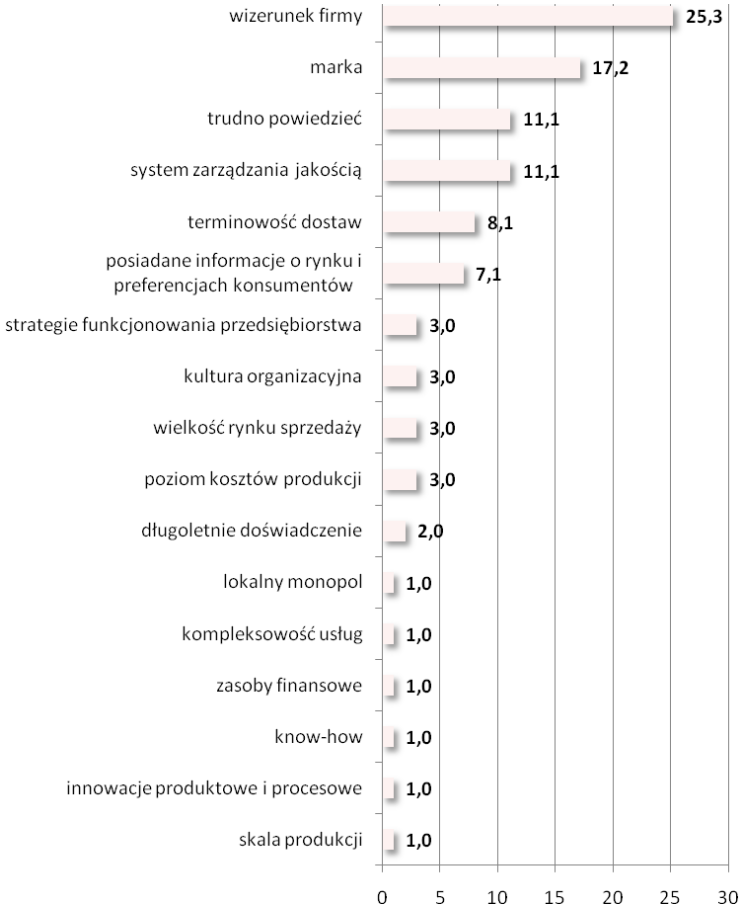

Źródło: *Badania własne.*

Zmienność otoczenia społeczno-gospodarczego, w której funkcjonują podmioty gospodarcze nie jest wolna od sytuacji trudnych, czy problematycznych. Uwarunkowania te mają charakter wewnętrzny bądź zewnętrzny w stosunku do przedsiębiorstw.

W omawianym powiecie 19% badanych przedsiębiorstw deklaruje, iż sytuacje problematyczne, kryzysowe nie są ich udziałem, niemniej jednak pozostałe 81% respondentów doświadcza tego typu okoliczności.

Sytuacje rozpoznane jako problematyczne i zewnętrzne w stosunku do badanych firm to przede wszystkim: (uszeregowano według liczby wskazań)

- rozbudowana biurokracja – 16,7%,
- niepewność ogólnej sytuacji gospodarczej – 14,3%,
- silna konkurencja krajowa i zagraniczna – 10,7%,
- niedostateczny popyt na rynku krajowym – 10,7%,
- wysokie obciążenia na rzecz budżetu państwa– 6,0%,
- niejasne i niespójne przepisy prawne – 4,8%,
- brak koncepcji rozwoju miasta/gminy – 4,8%,
- słabo rozwinięta infrastruktura techniczna – 3,6%,
- duża odległość od rynków zbytu i zaopatrzenia – 2,4%,
- niedostateczny popyt na rynku zagranicznym – 2,4%,
- rozwój „szarej strefy" – 1,2%.

Sytuacje uciążliwe, pojawiające się wewnątrz badanych firm to przede wszystkim: (uszeregowano według liczby wskazań)

- trudności w zdobywaniu funduszy niezbędnych do prowadzenia działalności – 2,4%,
- niewypłacalność klientów – 1,2%.

Zdecydowanie najpoważniejszym utrudnieniem jakie jest udziałem badanych firm to niejako uczenie się funkcjonowania w warunkach gospodarki rynkowej, gdzie normą jest ciągłe doświadczanie mechanizmów silnej konkurencji, związana z tym presja i konieczność ponoszenia ryzyka. Należy zwrócić uwagę na duże znaczenie, jakie badani przypisują utrudnieniom w ich działalności z tytułu funkcjonowania instytucji publicznych – szczególnie dotyka ich rozbudowana biurokracja oraz wysokie obciążenia na rzecz budżetu państwa. Oznacza to, że przedsiębiorcy muszą sobie radzić nie tylko z presją rynku, ale także – w ich opinii częstymi, problemami, jakich przysparza państwo i jego instytucje.

Kolejnym ważnym zagadnieniem jest umiejętność podejmowania zaradczych rozwiązań w obliczu nasilenia się sytuacji trudnych, kryzysowych. W omawianym powiecie głównymi sposobami działania w powyższych sytuacjach są: zmniejszanie wydatków inwestycyjnych – 13,4%, bądź w ogóle zaprzestanie inwestowania – 9,0%, reorganizacja zakładu - 9,0%; zmniejszanie poziomu zatrudnienia – 10,4%; obniżenie poziomu wynagrodzeń - 3,0%; zmniejszanie w umowach o pracę wymiaru czasu pracy pracownikom – 4,5% oraz wysyłanie pracowników na bezpłatne urlopy - 4,5% oraz obniżenie cen produktu – 1,5%.

Powyższe sposoby ukazują, iż powszechnym sposobem radzenia sobie przez firmy z sytuacjami trudnymi jest ograniczanie jakiegoś aspektu działalności, czyli pasywne strategie. Żadnego z inwencyjnych metod działania nie wymieniono, a warto rekomendować aktywne strategie działania, które w pewnym stopniu zabezpieczają od skutków zmiennego otoczenia. Równie niekorzystnym zjawiskiem jest nie podejmowanie żadnych konkretnych działań w obliczu kryzysu – a do tego typu pasywności przyznaje się aż 28,4% badanych. Dodatkowo 16,4% badanych nie potrafi w ogóle zdefiniować sposobów radzenie sobie w sytuacjach trudnych, czyli

przeszło 44,8% badanych przedsiębiorstw stosuje swoistą „strategię strusia" polegająca na „przeczekaniu złej koniunktury". Nie niesie ona jednak istotnych wartości poznawczych i w efekcie skutkuje biernością.

Ocena i prognozy perspektyw działalności gospodarczej przedsiębiorstw

Indywidualne doświadczenia przedsiębiorców w okresie ostatnich sześciu miesięcy prowadzenia firm pozwalają na diagnozę sytuacji przedsiębiorstwa na lokalnym rynku. I tak: 52,2% respondentów, stwierdza, iż sytuacja firmy w okresie ostatnich 6 m-cy nie zmieniła się, według 8,7% badanych uległa poprawie, jednak niepokoi wysoki odsetek (39,2%) tych respondentów, którzy stwierdzają pogorszenie się sytuacji firmy. Ocena w tym zakresie zawsze nacechowana będzie znacznym subiektywizmem, który wynika z jakości zdobytych doświadczeń w funkcjonowaniu firmy na rynku.

Zasadniczymi czynnikami skutkującymi pogorszeniem sytuacji firm w opinii respondentów są:

- spadek popytu na towaru i usługi – 60,9%,
- wzrost cen materiałów i surowców – 17,4%,
- zmiana kursu euro – 4,3%,
- kryzys – 4,3%,
- rozwój szarej strefy – 4,3%,
- opóźnienia w płatnościach – 4,3%,
- trudno powiedzieć – 4,3%.

Z kolei do czynników wpływających na poprawę sytuacji firmy respondenci powiatu pyrzyckiego w 100% zaliczyli popyt na towary i usługi. Z uzyskanych wypowiedzi wynika zdecydowanie niejednoznaczna ocena sytuacji – te same kategorie wskazywane są jako najważniejsza przyczyna pogorszenia oraz polepszenia sytuacji firmy. Pozorna sprzeczność, jaka ma tutaj miejsce związana jest zapewne z dynamiką zjawisk zachodzących na rynku – poszczególne firmy dysponują zróżnicowanymi umiejętnościami radzenia sobie z zachodzącymi w gospodarce zmianami – niektóre potrafią wykorzystać je do rozwoju, inne nie. Obserwowana sytuacja może mieć również związek ze zróżnicowaniem branżowym oraz różną lokalizacją poszczególnych firm, co wpływa na ich sytuację rynkową.

Ocena funkcjonowania przedsiębiorstwa jest zależna w dużej mierze od kondycji otoczenia, w którym przedsiębiorstwo funkcjonuje. Zatem kolejnym istotnym poznawczo zagadnieniem jest ocena badanych w zakresie sytuacji gospodarczej województwa. W tym zakresie przeważają opinie respondentów, iż sytuacja ta w okresie ostatnich 6 miesięcy nie zmieniła się – tak twierdzi 56,5% badanych, jednocześnie 41,3% ankietowanych jest odmiennego zdania i uważa, iż sytuacja ta pogorszyła się, stosunkowo nieliczny odsetek respondentów, bo – 2,2% ocenia, iż zmiany tam zachodzące są pozytywne. Jak już wspominano, takie zróżnicowanie opinii z pewnością bierze się z subiektywnych doświadczeń przedsiębiorców na rynku, jeśli firma prosperuje efektywnie to skłonność do pozytywnej oceny otoczenia, w którym działa jest większa (i odwrotnie).

Przewidywania zmian na okres kolejnych sześciu miesięcy są następujące. Według prognoz najliczniejszej kategorii badanych (39,1%) sytuacja gospodarcza w województwie nie zmieni się, pogorszenia oczekuje zdecydowanie mniejsza grupa niż w odniesieniu do poprzedniego okresu, bo tylko 19,6%, natomiast odsetek optymistów wyniósł 13%, jednocześnie dość liczna grupa osób – 28,3% ma trudności z szacowaniem w tym zakresie

Kolejną zmienną, według której należy opisywać rynkowy wymiar działalności przedsiębiorstw to dynamika w zakresie wielkości popytu na usługi/produkty. Próba uchwycenia dynamiki zmian w tym zakresie obejmuje porównanie danych w stosunku do analogicznego okresu roku ubiegłego. I tak zwiększenie poziomu popytu szacuje 20,0% badanych, obniżenie 42,2%, a 35,6% badanych nie widzi zmian w wielkości popytu. Jedynie 2,2% ankietowanych nie potrafiło oszacować zmian w kontekście minionego roku. Badani prognozowali również zmiany w popycie na oferowane usługi i produkty w kontekście analogicznego okresu przyszłego roku. Uzyskany rozkład tego wskaźnika pokazuje zmianę sytuacji, znacznie wzrasta odsetek osób, które nie potrafią przewidzieć, jakiego typu zmiany dotkną popyt – jest ich 29,5%, stosunkowo liczna kategoria badanych (45,5%) uważa, że wielkość popytu nie ulegnie zmianie, optymistów w tym zakresie jest 20,5%, pesymistów jedynie 4,5%. Tak duża liczba respondentów, którzy nie są w stanie oszacować zmian w wielkości popytu (29,5%) w odniesieniu do przyszłego okresu, pozwala na osąd, iż sytuacja na rynku jest tak dynamicznie zmienna, iż szanse przewidzenia, jak się potoczy są znikome.

Następnym i jednym z ważniejszych czynników warunkujących potencjał rozwojowy przedsiębiorstw jest poziom inwestycji. Wiadomo, iż aby wzmocnić swoją pozycję na rynku, aby nie dać się wyprzedzić konkurencji, przedsiębiorstwo musi podejmować działania prorozwojowe, jednym z tego typu działań są przedsięwzięcia inwestycyjne. Uznaje się, że inwestycje są podstawowym czynnikiem rozwoju gospodarczego i to zarówno w odniesieniu do konkretnych przedsiębiorstw, jak i w odniesieniu do rozwoju lokalnego, czy regionalnego. Pożytki płynące z odpowiednio zrealizowanych inwestycji są oczywiste i zwykle przekładają się na umocnienie pozycji firmy na rynku. Brak inwestycji zawsze skutkuje stagnacją, a w dalszej kolejności wyrugowaniem z rynku.

Podstawowym, (choć nie jedynym) sposobem inwestowania jest zwiększanie zasobów rzeczowych środków trwałych przedsiębiorstwa. W tym zakresie przedsiębiorstwa powiatu pyrzyckiego prezentują się niekorzystnie, bowiem aż w 43,9% ankietowanych przedsiębiorstw wydatki inwestycyjne w ogóle nie wystąpiły, natomiast te firmy powiatu, które inwestowały wybierały następujące dobra – uszeregowano według liczebności wskazań:

- wyposażenie (meble, sprzęt) – 29,8%,
- pojazdy – 12,3%,
- budynki, ziemię – 14,0%.

Także wartość wydatków poniesionych na rozwój prowadzonej działalności w pierwszym półroczu 2009 roku wskazuje, że część firm dysponuje ograniczonymi zasobami, które mogą przeznaczyć na niezbędne wyposażenie oraz inwestycje (rys. 6). Respondenci najczęściej (61,9%) wskazywali, że poniesione wydatki mieszczą się w kwocie od 5 tys. do 50 tys. złotych, kolejne miejsca zajmują coraz niższe kwoty – 14,3% badanych firm w ciągu 6 miesięcy 2009 r. w rozwój firmy zainwestowało mniej niż 5 tys. złotych. Bez wątpienia świadczy to o niewielkiej skali prowadzonej działalności, oraz jej branżowej specyfice – firmy zaangażowane w drobne usługi przeważnie nie wymagają kosztownego wyposażenia. Poza tym 9,5% przedsiębiorstw, przeznaczyło na inwestycje kwoty od 50 tys. do 500 tys., pułap wydatków powyżej 500 tys. był udziałem 9,5% badanych firm, natomiast 4,8% ankietowanych w ogóle odmówiło udzielenia odpowiedzi na to pytanie.

Rys. 6. Struktura wartości wydatków poniesionych na rozwój prowadzonej działalności w pierwszym półroczu 2009 r.

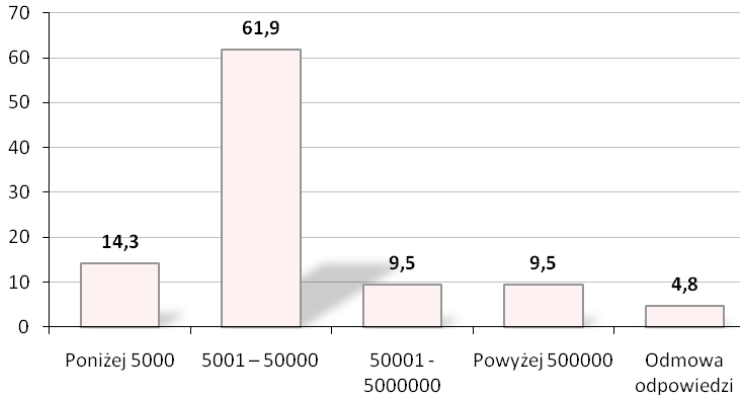

Źródło: *Badania własne.*

Respondenci prognozowali również działania inwestycyjne w kontekście najbliższych 6 miesięcy. Uzyskane dane są niepokojące, ponieważ 50,0% badanych firm nie zamierza w ciągu kolejnych sześciu miesięcy 2009 r. podejmować wydatków na zakup, dzierżawę, leasing czy remont pojazdów, wyposażenia bądź nieruchomości, jednocześnie 30,4% badanych deklaruje takie zamiary, a 19,6% nie umie odpowiedzieć na to pytanie. Jeśli przedsiębiorcy rozumieją znaczenie przedsięwzięć inwestycyjnych to brak nakładów tego typu będzie musiał skutkować po prostu brakiem powiększenia istniejących środków trwałych przedsiębiorstwa.

Na podstawie subiektywnych doświadczeń respondenci dokonali również długookresowej prognozy dotyczącej sytuacji firmy, zdaniem badanych po upływie 3 lat:

- firmie będzie się wiodło lepiej niż obecnie – 31,1%,
- sytuacja firmy będzie podobna do obecnej – 11,1%,
- firma ulegnie likwidacji – 4,4%,
- trudno powiedzieć – 53,3%.

Niepokojącym sygnałem płynącym z analizy zestawionych danych jest fakt znacznej liczby przedsiębiorstw (53,3%), które nie są w stanie oszacować własnego rozwoju w odniesieniu do stosunkowo bliskiej przecież przyszłości. Wątpliwa zatem staje się ich podmiotowość na rynku oraz samoświadomość rozwoju.

Formy współpracy i powiązań w zakresie współdziałania gospodarczego

Jednym z głównych celów podmiotów gospodarczych jest stosowanie strategii umożliwiających rozwój firmy. W tym zakresie wyróżnić można strategie wzrostu wewnętrznego oraz strategie wzrostu zewnętrznego, zwykle są one stosowane przez przedsiębiorstwa łącznie/równolegle.

Stosowanie współpracy i powiązań gospodarczych pomiędzy przedsiębiorstwami zaliczyć należy do strategii wzrostu zewnętrznego, a jeśli chodzi o czas trwania i wymiary może przybierać formę krótko bądź długotrwałej współpracy i może być mniej lub bardziej pogłębiona.

W tym zakresie powiat pyrzycki wypada raczej niekorzystnie. Dane ukazują, iż przedsiębiorstwa działające na omawianym terenie w zdecydowanej większości nie dysponują

powiązaniami gospodarczymi ani w ramach lokalnych ani w ramach globalnych sieci. Większość badanych firm, bo aż 82,0% nie prowadzi bowiem żadnych form współpracy z innymi jednostkami gospodarczymi. W odniesieniu do pozostałych 18,0% przedsiębiorstw, które podejmują współpracę z innymi podmiotami, prowadzą ją z: firmami doradczymi – 4,0%, jednostkami administracji samorządowej – 4,0%, placówkami edukacyjnymi – 4,0%, inkubatorami przedsiębiorczości – 2,0%, organizacjami pozarządowymi – 2,0% oraz z przedsiębiorstwami działającymi w regionie – 2,0%.

Innym ważnym zagadnieniem są stosowane przez przedsiębiorców formy współpracy z przedsiębiorstwami w regionie. Przeważająca liczba przedsiębiorstw – 97,7% nie prowadzi żadnych form współpracy z innymi podmiotami gospodarczymi, pozostałe 2,3% firm prowadzi współpracę typu: wspólne przedsiębiorstwo.

Sytuacja braku wspólnych uwarunkowań i uzgodnień w zakresie gospodarczego współdziałania może prowadzić do spadku znaczenia poszczególnych firm zwłaszcza w perspektywie nasilonej konkurencji zewnętrznej. Wzajemnie dopełniające się możliwości pojedynczych firm mogłyby okazać się – na zasadzie synergii – więcej warte niż suma ich potencjalnych możliwości rozpatrywanych osobno.

Dodatkowo potencjał rozwojowy firm omawianego powiatu jest niekorzystny na skutek nikłego poziomu wykorzystywania wsparcia ze strony instytucji publicznych. Większość, bo aż 68,1% respondentów deklaruje, iż w ogóle nie korzystało z dostępnych form wsparcia, z pozostałych 31,9% firm skorzystało z: dotacji na zwiększenie zatrudnienia w firmie – 17,0%, dotacji na doszkalanie pracowników – 2,1%, dofinansowania do opłat podatkowych – 2,1%, dofinansowania do składek ZUS - 2,1%, dotacji na rozpoczęcie działalności – 4,3% oraz dotacji dla rolników – 2,1%, jednocześnie 2,1% badanych nie umiało odpowiedzieć na to pytanie.

Powyższe dane dotyczą trzech ubiegłych lat, toteż ich wydźwięk jest negatywny. Zasadniczą kwestią jest pytanie, czy brak uzyskanego wsparcia jest efektem bierności przedsiębiorców, czy też bardzo ograniczoną dostępnością wsparcia ze strony funduszy publicznych. Aby rozwinąć to zagadnienie zapytano respondentów, jakie formy wsparcia ze strony jednostek samorządowych mogłyby pozytywnie wpłynąć na działalność przedsiębiorstw, okazuje się, że 26,1% badanych nie potrafiło dać odpowiedzi w tym zakresie. Natomiast wśród respondentów, którzy dokonali wyboru preferowanej formy wsparcia, najważniejsze są następujące działania (rys. 7):

Rys. 7. Pożądane formy wsparcia ze strony jednostek samorządu terytorialnego

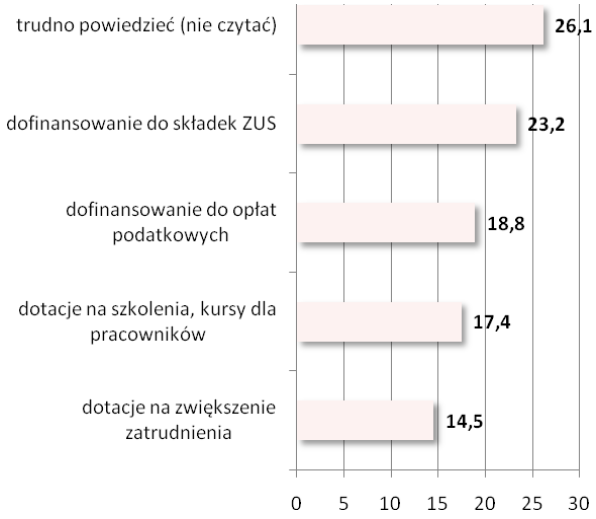

Źródło: *Badania własne.*

Zasięg wymiany gospodarczej

Wymiana gospodarcza w UE odbywa się na wspólnym rynku wewnętrznym, który po pierwsze obejmuje cały obszar UE oraz po drugie opiera się na zasadzie czterech swobód: przepływu towarów, osób, usług i kapitału. Można zatem stwierdzić, iż analizowane powiaty uczestniczą w tym obszarze na zasadach wolnej konkurencji.

Wymiary wymiany gospodarczej prowadzonej przez firmy działające w omawianym powiecie są bardzo ograniczone przestrzennie, tzn. 80,4% badanych firm w ogóle nie prowadziło wymiany z zagranicą, eksport towarów lub usług był udziałem jedynie 6,5% badanych, import towarów lub usług – 2,2% respondentów, natomiast 10,9% badanych prowadziło wymianę zarówno w zakresie eksportu, jak i importu towarów lub usług.

Jeśli przedsiębiorcy eksportują swoje produkty – to przede wszystkim do: Niemiec – 45,5% wskazań, pozostałe kraje według liczby wyborów to: różne kraje UE oraz Francja. Prognozy dotyczące wielkości eksportu w kontekście najbliższych sześciu miesięcy są następujące – 12,5% badanych ocenia, iż poziom eksportu w tym okresie zwiększy się, odmiennego zdania jest 37,5% ankietowanych, z kolei 12,5% badanych twierdzi, iż wielkość eksportu pozostanie bez zmian, a 37,5% badanych nie umie przewidzieć dynamiki eksportu.

Innowacyjność przedsiębiorstw

Konkurencyjność przedsiębiorstw jest uwarunkowana wieloma czynnikami o charakterze zewnętrznym i wewnętrznym. Do pierwszej grupy czynników można zaliczyć choćby politykę państwa i stan dostępnej infrastruktury, do drugiej czynniki z wnętrza firmy, jak choćby: sposób zarządzania, posiadany kapitał obrotowy, nowoczesne techniki i technologie, jakość wytwarzanych produktów oraz innowacyjność. Innowacyjność jest wyjątkowo merytorycznym czynnikiem rozwoju, gdyż decyduje nie tylko o tempie i kierunkach rozwoju ekonomicznego w sensie jednostkowym, ale też lokalnym, regionalnym i międzynarodowym.

Pod względem innowacyjności aktywność firm powiatu pyrzyckiego jest bardzo niska, bowiem tylko 13,0% firm deklaruje, iż w latach 2007-2009 wdrażało przedsięwzięcia

innowacyjne, pozostałe 87,0% nie podejmowało w ogóle działań o charakterze innowacyjnym. Ci przedsiębiorcy, którzy zadeklarowali stosowanie działań innowacyjnych wymienili następujące źródła innowacji: (rozkład według liczebności wskazań)

- zakup technologii -71,4%,
- zakup licencji – 14,3%,
- wniesienie innowacji przez partnera współudziałowca – 14,3%.

Powyższe dane wskazują na niski własny potencjał rozwojowy firm. Jednak, co warto zauważyć, najczęstszym wyborem zgłaszanym przez firmy powiatu pyrzyckiego, etycznym, choć z pewnością obciążającym finansowo rozwiązaniem jest zakup technologii.

Ankietowani zdefiniowali także przeszkody, których doświadczają we wdrażaniu rozwiązań innowacyjnych. Jako główne utrudnienie stosowania innowacji jest brak możliwości sfinansowania przedsięwzięć innowacyjnych – 26,1% oraz odczuwane przez przedsiębiorców zbyt duże ryzyko związane z jej wdrożeniem -10,9%. Na kolejnych lokatach pojawia się brak zainteresowania nowymi produktami/usługami ze strony klientów/odbiorców – 8,7%, przeszkody wewnętrzne typu nieodczuwalnie potrzeby innowacji – 10,9%. Zdecydowanie duża grupa ankietowanych, bo aż 43,5% w ogóle nie potrafili zdiagnozować powodów uniemożliwiających podejmowanie działań innowacyjnych.

Aktywizowanie przedsiębiorców omawianego powiatu ma większe szanse powodzenia w kontekście współpracy z innymi jednostkami w zakresie podejmowania działań innowacyjnych. A warto pamiętać, iż o tempie rozwoju innowacji i nowych technologii w konkretnych przedsiębiorstwach oraz regionie decyduje m.in. wielkość instytucjonalnych nakładów ponoszonych na działalność badawczo-rozwojową i innowacyjną.

Niestety w tym zakresie ponad połowa badanych – 52,9% w ogóle nie ma żadnych oczekiwań, a 27,5% nie umie odpowiedzieć na to pytanie. A zatem 80,4% wszystkich respondentów powiatu pyrzyckiego nie posiada elementarnej wiedzy na temat roli zachowań innowacyjnych i jednocześnie znaczenia współpracy z innymi jednostkami w zakresie działalności innowacyjnej. Pozostała grupa ankietowanych, w liczbie 19,6%, uszeregowała oczekiwania w zakresie ułatwienia, nawiązywania i rozwoju współpracy z innymi jednostkami, i tak: dla 11,8% ważne byłoby stworzenie programów wspierania rozwoju technologicznego na poziomie gmin, 5,9% zwróciło uwagę na konieczność budowania systemu informacji o potrzebach technologicznych przedsiębiorstw, a 2,0% na konieczność rozwoju infrastruktury instytucjonalnej w zakresie pośrednictwa i transferu technologii.

Powyższe dane wskazują na niedomiar wiedzy w zakresie znaczenia innowacji, który jak się wydaje może być efektem pewnego zapóźnienia w rozwoju regionalnym omawianego powiatu.

W zakresie użytkowania nowoczesnych narzędzi multimedialnych powiat pyrzycki prezentuje się stosunkowo korzystnie – 80,4% firm stosuje nowoczesne systemy informacyjne, korzystają z walorów takich narzędzi jak Internet. Firmy z tej grupy respondentów posiadają własne strony internetowe, na bieżąco korzystają z różnorakich typów wyszukiwarek i przeglądarek internetowych oraz poczty elektronicznej. Jedynie 19,6% badanych przedsiębiorstw do tej pory nie korzysta z narzędzi multimedialnych takich jak Internet.

Pozyskiwanie i wykorzystywanie funduszy z UE

Problematyka konkurencyjności polskich przedsiębiorstw na rynkach unijnych jest efektem akcesji Polski do struktur Unii Europejskiej. Rozwój działalności na tychże rynkach jest

możliwy poprzez uruchomienie specyficznych zasobów, które nie zawsze znajdują się w posiadaniu mikro i małych przedsiębiorstw. Jednym ze sposobów na pozyskanie tych zasobów, jest ich sfinansowanie z różnorodnych funduszy unijnych.

Obraz, jaki jawi się w tym zakresie jest niekorzystny, bowiem 83,0% firm powiatu pyrzyckiego w ogóle nie korzysta z pomocy funduszy strukturalnych UE. Tym samym tylko 17,0% je wykorzystuje, przede wszystkim na: rozwój infrastruktury technicznej – 4,3% badanych, zwiększenie zatrudnienia – 8,5%, zakup gruntów i nieruchomości – 2,1%, dotacji dla rolników - 2,1%.

Taki poziom wykorzystania funduszy wynika w 40,4% przypadków z braku zainteresowania tego typu propozycjami. Równocześnie warto zauważyć, iż ponad połowa badanych – 51,1% jest zainteresowana wykorzystaniem środków z funduszy strukturalnych UE. Przeszkodami w realizacji zamierzeń są: w 4,3% przypadków brak czytelnej, pełnej informacji oraz w 4,3% przypadków brak pieniędzy. Przedsiębiorcy, którzy deklarowali korzystanie lub chęć korzystania z dotacji unijnych zdefiniowali bariery ograniczające efektywne pozyskiwanie środków: (poniższe czynniki uporządkowane według malejącego znaczenia)

- biurokracja i formalizacja wniosków UE – 31,9%,
- ograniczony dostęp do informacji o programach – 10,1%,
- koszt opracowania aplikacji – 8,7%,
- krótki termin przygotowania aplikacji – 7,2%,
- konieczność wkładu własnego – 7,2%,
- brak czasu – 1,4%,
- brak kompetentnych urzędników – 1,4%,
- brak odpowiednich programów dla danej branży – 1,4%,
- trudno powiedzieć – 7,2%.

Jak widać dotychczasowe doświadczenia przedsiębiorców powiatu pyrzyckiego związane z pozyskiwaniem funduszy z Unii Europejskiej, nie są zbyt pozytywne. Znaczna część przedsiębiorstw właściwie nie ma własnych doświadczeń w tym zakresie, jednakże nie wydaje się, iżby firmy te umacniały swoją pozycję konkurencyjną w oparciu o środki własne lub pochodzące z innych, niż unijne, źródeł. Sądzić raczej należy, iż brak zainteresowania wynika nie z nadmiaru własnych środków, lecz raczej z nadmiaru skrywanych barier, lęków i niewiedzy przedsiębiorców w tym zakresie. Wydaje się, iż pomimo trudności przejścia przez aplikacyjną ścieżkę – od pozytywnej oceny projektu inwestycyjnego do refundacji poniesionych wydatków włącznie – wzrasta świadomość konieczności i efektywności podejmowania tego typu działań, jednak do tej pory jest to udziałem nielicznych spośród badanych firm.

Podsumowanie

Ocena sytuacji społeczno-gospodarczej powiatu pyrzyckiego w latach 2004-2008 pozwala na podkreślenie tych obszarów aktywności społeczeństwa, które mogą kształtować sytuację przedsiębiorców w powiecie, a także mieć duży wpływ na rozwój przedsiębiorczości oraz dążenia innowacyjne podmiotów prowadzących działalność gospodarczą.

Podłożem wszelkich procesów w powiecie jest jego potencjał demograficzny. W tej sferze w badanym okresie zaobserwowano takie zjawiska, jak:

- powolny spadek liczby ludności spowodowany odpływem ludności z terenu powiatu,
- zmiany w strukturze wiekowej ludności – stałe obniżanie się odsetka osób w wieku 0-14 lat, a wzrost udziału ludności w wieku 65 lat i więcej,

Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28
Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

- spadek udziału ludności w wieku przedprodukcyjnym, a wzrost udziału ludności w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym.

Działające w powiecie przedsiębiorstwa postrzegane są jako strategiczny partner rynku pracy – głównie ze względu na możliwości tworzenia nowych miejsc pracy. Również procesy na rynku pracy powodują oddźwięk w gospodarce, a co za tym idzie zmiany poziomu przedsiębiorczości. Na uwagę zasługują więc następujące aspekty rynku pracy:

- przyrost wartości wskaźnika liczby pracujących na 1000 ludności, jednak niska jego wartość na tle pozostałych powiatów,
- przyrost przeciętnych miesięcznych wynagrodzeń brutto, lecz niski ich poziom,
- systematyczny spadek liczby bezrobotnych, stopa bezrobocia w 2008 r. uplasowała powiat na 13 miejscu w województwie,
- zawodami deficytowymi w 2008 r. były te z grup: nauczyciele praktycznej nauki zawodu i instruktorzy, nauczyciele, pracownicy obsługi biurowej, operatorzy maszyn i urządzeń wydobywczych i przetwórczych, pracownicy przy pracach prostych w handlu i usługach oraz robotnicy pomocniczy w górnictwie, przemyśle, budownictwie. Równowaga występowała w grupie pracowników obrotu pieniężnego i obsługi klientów. Najwyższą nadwyżkę zanotowano w przypadku takich grup, jak: robotnicy zawodów precyzyjnych, ceramicy, robotnicy poligraficzni, rolnicy i rybacy pracujący na własne potrzeby oraz leśnicy i rybacy. W porównaniu z 2004 r. ogólny wskaźnik intensywności nadwyżki spadł, co wskazuje na pogorszenie sytuacji bezrobotnych na rynku pracy.

Można stwierdzić, że powiat nie osiągnął poziomu rozwoju gospodarczego, który odpowiadałby wszystkim dostępnym zasobom oraz jego potencjałowi. Należy odnotować zarówno pozytywne zmiany, m.in.: przyrost liczby podmiotów, w tym tak ważnych dla rozwoju gospodarczego spółek handlowych czy wzrost produkcji sprzedanej przemysłu i udziału powiatu w tworzeniu wojewódzkiej wartości sprzedanej, ale też wyraźne sygnały hamowania rozwoju, czego przejawem może być najniższy w województwie poziom nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach i ich spadek w porównaniu z 2004 r. czy niski poziom wartości brutto środków trwałych na 1 mieszkańca (19 lokata).

Z przeprowadzonej analizy wynika również, że rozwój przedsiębiorczości w powiecie opierać się będzie na prężnym i dynamicznym sektorze małych i średnich przedsiębiorstw.

Opracowana na podstawie badań własnych charakterystyka firm, zlokalizowanych na terenie powiatu pyrzyckiego pozwala na wskazanie pewnej specyfiki tego zbioru. Badane firmy zaangażowane są przede wszystkim w szeroko pojętą działalność usługową, realizowaną głównie w poprzez aktywność handlową. Przeważają liczebnie mikroprzedsiębiorstwa, zarejestrowane w formie osoby fizycznej prowadzącej działalność gospodarczą. Znaczny udział w strukturze badanych firm mają przedsięwzięcia posiadające już znaczące doświadczenie w działalności gospodarczej, bowiem obecne są na rynku ponad 8 lat.

Ocena perspektyw zmian na rynku pracy nie jest jednoznaczna, zarówno w odniesieniu do przewidywań krótko- (3 miesiące) oraz średniookresowych (12 miesięcy) – przeważają bowiem postawy wyczekujące. W minionym okresie przeważały zwolnienia, a obecne oczekiwania dotyczące przyszłości są raczej neutralne – zbliżona liczba firm oczekuje, że nastąpi wzrost i spadek zatrudnienia. Dodatkowo należy odnotować, że oczekiwania przedsiębiorców dotyczące potencjału zatrudnianych pracowników nie są wysokie, większość wolnych miejsc dotyczy bowiem stanowisk związanych z wykonywaniem prac prostych.

Z uzyskanych wypowiedzi płynie konkluzja, że prowadzenie działalności gospodarczej utrudniają zarówno czynniki rynkowe jak i administracyjne (zbyt rozbudowana biurokracja), a pozytywne przykłady wsparcia uzyskanego ze strony instytucji publicznych występują rzadko Z opinii przedstawicieli firm wynika, że dla większości z nich państwo (oraz różne jego agendy) nie dysponuje żadną interesującą ofertą (lub nie jest im ona znana) w zakresie wspierania działalności przedsiębiorczej. Generalnie firmy skoncentrowane są przede wszystkim na utrwalaniu swojego miejsca na rynku, współpraca oraz powiązania z innymi jednostkami gospodarczymi lub instytucjami publicznymi występuje w ograniczonym zakresie.

Jednym z najpoważniejszych problemów określających sytuację firm z terenu powiatu jest perspektywa ograniczania wydatków ponoszonych na rozwój firmy. Jedną z konsekwencji szczupłości zasobów finansowych, jakimi dysponuje większość z badanych przedsiębiorstw, jest niemalże całkowity brak rozwiązań innowacyjnych stosowanych w firmach.

Należy odnotować, że sytuacji przedsiębiorstw i ich perspektyw rozwojowych nie należy rozpatrywać jedynie w kontekście ekonomicznym. Planując działania, których celem jest wsparcie rozwoju gospodarki, trzeba także uwzględniać zjawiska ze sfery społecznej. Wydaje się, że do kluczowych obszarów problemowych należą relacje przedsiębiorców z ich pracownikami a także instytucjami publicznymi oraz otoczenia biznesu. Wydaje się, że należy postulować działania, których efektem ma być zmiana sposobów myślenia, mentalności wielu spośród przedsiębiorców i przedstawicieli kadry zarządzającej – także w odniesieniu do praktycznej strony prowadzenia biznesu, zasad zarządzania, planowania strategicznego itd. Warto również odnotować, że przełamania wymagają antagonizmy występujące obecnie między grupami współtworzącymi sferę gospodarki (np. przedsiębiorcy-pracownicy, przedsiębiorcy-urzędnicy, przedsiębiorcy-banki).

Na podstawie przeprowadzonych badań można przedstawić następujące rekomendacje:

1) w poszczególnych grupach przedsiębiorstw, wyodrębnionych na podstawie liczby pracowników konieczne będzie zastosowanie odrębnych rozwiązań uwzględniających wewnętrzne zróżnicowanie sektora MŚP, szczególnie w odniesieniu do mikroprzedsiębiorstw, których jest najwięcej, a funkcjonują na zdecydowanie innych zasadach niż firmy małe i średnie;
2) usunięcia wymaga szereg barier instytucjonalnych i proceduralnych w procesie zakładania i prowadzenia działalności gospodarczej;
3) niezbędne jest prowadzenie wszechstronnej polityki informacyjnej (wewnętrznej i zewnętrznej) o podejmowanych przez instytucje publiczne działaniach, których celem jest wspieranie aktywności gospodarczej także poprzez gromadzenie i udostępnianie informacji o zewnętrznych możliwościach pozyskania środków finansowych na przedsięwzięcia o charakterze społecznym, gospodarczym, infrastrukturalnym (np. o pomocy finansowej w ramach środków europejskich, różnorodnych funduszy krajowych itp.);
4) ze względu na niski poziom innowacyjności badanych przedsiębiorstw, należy podjąć działania, których celem jest upowszechnienie tego zagadnienia np. poprzez organizowanie szkoleń z zakresu możliwości rozwoju poprzez innowacyjność (również poprzez wycieczki do innowacyjnych firm) oraz opracowanie, z uwzględnieniem podziału na branże, listy przykładów rozwiązań innowacyjnych łatwych do szybkiego praktycznego zastosowania – oferta oparta na zasadzie: zobacz i zastosuj.

Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28
Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

6. Powiat stargardzki

Wstęp

Podział terytorialny

Powiat stargardzki położony jest w centralnej części województwa zachodniopomorskiego. Graniczy on z powiatami: choszczeńskim, drawskim, goleniowskim, gryfińskim, łobeskim, myśliborskim, pyrzyckim i z m. Szczecin. Powierzchnia powiatu stargardzkiego w 2008 r. wynosiła 1520 km^2, co stanowiło 6,6% powierzchni województwa, a mieszkało w nim 119,2 tys. ludności tj. 7,0% ogółu ludności województwa. Plasuje to powiat stargardzki odpowiednio na 5 i 2 miejscu w województwie.

W skład powiatu wchodzi 10 gmin: miejska Stargard Szczeciński, miejsko-wiejskie – Chociwel, Dobrzany, Ińsko i Suchań oraz wiejskie – Dolice, Kobylanka, Marianowo, Stara Dąbrowa i Stargard Szczeciński. Wskaźnik ruralizacji przestrzennej, wyrażający udział powierzchni obszarów wiejskich w ogólnej powierzchni powiatu, wynosił w 2008 r. 95,5% i tym samym plasował powiat na 14 miejscu w województwie łącznie z powiatem drawskim. Odpowiednio wskaźnik urbanizacji przestrzennej kształtował się na poziomie 4,5% i lokował powiat na 4 miejscu łącznie z powiatem drawskim.

Na terenie powiatu znajduje się 191 miejscowości, w tym 186 miejscowości wiejskich i 5 miast: Chociwel, Dobrzany, Ińsko, Stargard Szczeciński i Suchań. Stolicą powiatu jest Stargard Szczeciński.

Rys. 1. Granice administracyjne powiatu stargardzkiego
Stan na 1.01.2009

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Struktura próby

Na badaną zbiorowość respondentów składali się przedstawiciele wyłonionych do badania przedsiębiorstw. Opisać ich można według zmiennych niezależnych takich jak: płeć, wiek, wykształcenie oraz stanowisko. Przyjęta metodologia badań powoduje, iż wartości cech przyjętych do opisu badanych osób odzwierciedla wartości tych cech w odniesieniu do wszystkich przedsiębiorców. W badanej populacji rozkład ze względu na płeć jest

niesymetryczny: mężczyźni stanowili 57,2%, natomiast kobiety to 42,8% badanych. Przebieg kolejnej zmiennej, wieku, jest dosyć równomierny – główne kategorie uzyskały zbliżoną liczbę wyborów – osoby w wieku od 26 do 35 lat to 22,5%, kolejna grupa to respondenci w weku od 36 do 45 lat – 18,1%, następnie od 46 do 55 lat – 29,0% oraz od 56 do 65 – 16,7%. W odniesieniu do wykształcenia respondentów mamy do czynienia z pewną przewagą osób posiadających wykształcenie wyższe – 44,9%, a następnie średnie - 39,9%, zawodowe - 13,8% oraz podstawowe - 1,4%. Ostatnią zmienną jest stanowisko respondenta, w badanej zbiorowości właścicielami było 64,5% respondentów, główny księgowy – 4,3%, kadrowiec - 3,6% oraz osoba upoważniona do rozmów - 21,0%.

Analiza sytuacji społeczno-gospodarczej

Potencjał demograficzny

Jednym z podstawowych, a zarazem jednym z najważniejszych uwarunkowań rozwoju danego obszaru jest stan ludności i jego zmiany, bowiem z punktu widzenia podaży zasobów pracy to właśnie wielkość i struktura populacji ludności, a zwłaszcza dynamika jej zmian, kreują sytuację na lokalnym rynku pracy.

W latach 2004-2008 liczba ludności powiatu stargardzkiego nieznacznie zmalała (o 0,5%). Według prognoz demograficznych GUS tendencja taka będzie utrzymywała się co najmniej do 2035 r. Bezpośrednią przyczyną tego zjawiska, obserwowaną już od kilku lat, jest malejący z roku na rok przyrost naturalny. Dodatkowym czynnikiem obniżającym dynamikę liczebności populacji jest ujemne saldo migracji, które w znaczny sposób pomniejsza wielkość zasobów pracy, a także potencjał rozrodczy ludności.

Powiat stargardzki należy do obszarów dość gęsto zaludnionych, średni wskaźnik zaludnienia w 2008 r. wynosił 78 osób na km^2 (w województwie – 74) i od 2004 r. utrzymuje się on na podobnym poziomie.

W miastach powiatu stargardzkiego w 2008 r. mieszkało 79,2 tys. osób, co przełożyło się na wielkość wskaźnika urbanizacji demograficznej, który osiągnął wartość 66,4% i był niższy od średniej dla województwa (68,8%). W świetle przytoczonych danych powiat stargardzki jawi się jako region dość mocno demograficznie zurbanizowany, co jest zjawiskiem korzystnym. Liczne obserwacje wskazują, że im większy jest stopień urbanizacji, tym lepsze perspektywy rozwojowe ma dany region, miasta są bowiem centrami rozwoju gospodarczego regionu i to one przyciągają potencjalnych inwestorów.

Tab. 1. Wybrane cechy demograficzne w powiecie stargardzkim w latach 2004, 2006 i 2008

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2008
Ludność ogółem	119880	119393	119248
Wskaźnik urbanizacji demograficznej	67,0	66,7	66,4
Wskaźnik ruralizacji demograficznej	33,0	33,3	33,6
Gęstość zaludnienia na 1 km^2	79	79	78

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Szczególnie ważnym podziałem populacji jest struktura ludności według biologicznych grup wieku (0-14 lat, 15-64 lata oraz 65 lat i więcej). Podział ten pozwala wskazać stopień

zaawansowania demograficznej starości ludności danego obszaru. W latach 2004-2008 zbiorowość dzieci w wieku 0-14 lat zmniejszyła się o 2,2 tys., a jej udział w ogólnej liczbie ludności zmniejszył się z 17,6% do 15,8%. W kolejnej grupie ludności, tj. w wieku 15-64 lata, nastąpił wzrost liczby ludności z 85,6 tys. do 86,9 tys. Natomiast udział tej grupy wzrósł z 71,4% do 72,9%. Liczebność populacji ostatniej grupy, czyli w wieku 65 lat i więcej, zwiększyła się o 1,9%, natomiast jej udział wzrósł z 11,0% do 11,3%. Tendencje takie obserwowane są powszechnie w całym kraju. Spowodowane są one ogólnie obserwowanym spadkiem urodzeń, jak również wydłużaniem się przeciętnego trwania życia ludności. Występujący wzrost liczby ludności w wieku 65 lat i więcej oraz stałe zwiększanie się jej udziału świadczą o nasilaniu się procesu starzenia demograficznego ludności.

Z kolei podział ludności według ekonomicznych grup wieku jest ściśle związany z wnioskami dla procesów podażowych rynku pracy. W powiecie stargardzkim w 2008 r. odsetek ludności w wieku przedprodukcyjnym wynosił 20,0% (w województwie – 19,1%), w wieku produkcyjnym – 66,2% (w województwie – 65,9%), a w wieku poprodukcyjnym – 13,8% (w województwie – 15,0%). W latach 2004-2008 następował stopniowy wzrost udziału ludności w wieku produkcyjnym (o 1,2 pp.) i poprodukcyjnym (o 1,1 pp.), przy jednoczesnym zmniejszaniu się udziału ludności w wieku przedprodukcyjnym (o 2,2 pp.).

Ważną rolę w procesach demograficznych na danym terenie odgrywa ruch naturalny ludności. W 2008 r. w powiecie stargardzkim urodziło się 1,3 tys. dzieci, a więc o 14,9% więcej niż w 2004 r. Na 1000 ludności w 2008 r. przypadało 11,2 urodzeń żywych (w województwie – 10,8), podczas gdy w 2004 r. było to 9,7. Na wzrost liczby urodzeń od 2004 r. wpływ miało wejście w wiek rozrodczy roczników wyżu demograficznego.

W badanym okresie w powiecie stargardzkim zanotowano wzrost umieralności o 15,0%. Wskaźnik liczby zgonów na 1000 ludności w 2008 r. wynosił 9,2 (w województwie – 9,7) wobec 8,0 w 2004 r. Powszechnie obserwowanym zjawiskiem są częstsze zgony mężczyzn niż kobiet. Odsetek zgonów mężczyzn w powiecie we wszystkich analizowanych latach przekraczał 50%.

Przyrost naturalny, mierzony różnicą między liczbą urodzeń żywych a zgonów, w powiecie stargardzkim w 2008 r. był dodatni (237 osób) i w porównaniu do 2004 r. wzrósł. W przeliczeniu na 1000 ludności jego wartość w 2008 r. kształtowała się na poziomie 2,0 (w województwie – 1,1), a w 2004 r. 1,7.

Tab. 2. Ruch naturalny ludności w powiecie stargardzkim w latach 2004, 2006 i 2008

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2008
Urodzenia żywe na 1000 ludności	9,7	9,7	11,2
Zgony ogółem na 1000 ludności	8,0	8,5	9,2
Przyrost naturalny na 1000 ludności	1,7	1,2	2,0

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Struktury demograficzne i społeczne ulegają dość zasadniczym zmianom w następstwie ruchu migracyjnego ludności. To właśnie migracje w perspektywie najbliższych lat będą miały znaczący wpływ na zmiany w liczbie i strukturze ludności. W powiecie stargardzkim w 2008 r. ogólne saldo migracji przyjęło wartość ujemną i wyniosło -150 osób, co było spowodowane odpływem ludności do innych powiatów województwa bądź kraju. Saldo migracji na 1000 ludności wyniosło w powiecie -1,3 osoby, podczas gdy w województwie -0,8.

Diagnoza rynku pracy

Działające w powiecie przedsiębiorstwa postrzegane są jako strategiczny partner rynku pracy – głównie ze względu na możliwości tworzenia nowych miejsc pracy, co przy istniejącym poziomie bezrobocia nie pozostaje bez znaczenia. Praca jest również tym aspektem aktywności społeczeństwa, który najsilniej wpływa na zmiany jakości życia oraz możliwości przekształceń gospodarki w pożądanym kierunku.

Dostępne informacje o liczbie osób pracujących pochodzą z różnych źródeł, co w pewnym stopniu utrudnia analizę rynku pracy. Najpełniejsze dane uzyskać można z narodowych spisów powszechnych. Ponieważ są one przeprowadzane na ogół co dziesięć lat, istnieje potrzeba wykorzystania w analizie rynku pracy bieżącej sprawozdawczości, mimo że nie obejmuje wszystkich kategorii pracujących i uwzględnia różne grupowania wewnątrz populacji.

W powiecie stargardzkim w podmiotach zatrudniających więcej niż 9 osób (bez gospodarstw indywidualnych w rolnictwie oraz duchowieństwa, fundacji, stowarzyszeń i innych organizacji) pracowało w 2007 r. około 17,8 tys. osób, co oznacza wzrost w porównaniu z 2004 r. o 5,5%. W badanym okresie więcej wzrosła liczba pracujących kobiet (o 5,9%).

Na 1000 mieszkańców w 2007 r. przypadało 149 pracujących w podmiotach zatrudniających powyżej 9 osób (przy średniej dla zachodniopomorskiego równej 193), co dało powiatowi 13 miejsce w województwie. Analiza wskaźnika pozwala zaobserwować przyrost jego wartości w porównaniu z 2004 r. (lecz na nieco niższym poziomie niż w województwie).

Tab. 3. Pracujący i wynagrodzenia w powiecie stargardzkim w latach 2004, 2006 i 2007

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2007	2004=100
Pracujący w głównym miejscu pracy	16839	17164	17766	105,5
mężczyźni	8225	8354	8645	105,1
kobiety	8614	8810	9121	105,9
Pracujący łącznie z rolnictwem indywidualnym	19478	19803	20405	104,8
w % sektor rolniczy	20,2	20,1	19,5	96,5
przemysłowy	28,8	28,6	29,6	102,8
usługowy	51,0	51,3	51,0	99,8
Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w zł	2013,39	2130,66	2322,96	115,4

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Badanie, którym objęci są również pracujący w rolnictwie indywidualnym (lecz nadal bez uwzględnienia podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób) pokazało, iż w stargardzkim w 2007 r. pracowało 20,4 tys. osób. Struktura zatrudnienia według sektorów ekonomicznych ukazuje, iż 19,5% pracujących zajmowało się działalnością rolniczą, 29,6% – przemysłową i 51,0% – usługową. Od 2004 r. wzrosło nieznacznie zatrudnienie w sektorze przemysłowym, kosztem usługowego (w mniejszym stopniu) i rolniczego (większy spadek).

Pozytywnym zjawiskiem zauważalnym w powiecie jest przyrost przeciętnych miesięcznych wynagrodzeń brutto (w podmiotach zatrudniających powyżej 9 osób). W 2007 r. kwota przeciętnej płacy wyniosła w stargardzkim 2322,96 zł i było to więcej niż w 2004 r. o 15,4% (w województwie – o 17,7%). Średnie wynagrodzenie w powiecie było niższe od przeciętnego w województwie (o ok. 293 zł). Pod względem poziomu płac powiat objął 10 lokatę.

W stargardzkim, podobnie jak w innych powiatach, problem bezrobocia na rynku pracy jest poważnym zjawiskiem społecznym oraz ekonomicznym. W 2008 r. bez pracy pozostawały 5242 osoby (w tym kobiety stanowiły 62,6%). Od początku badanego okresu liczba bezrobotnych spadła o 60,3% (w województwie o 54,8%), przy czym spadek ten w większym stopniu dotyczył mężczyzn. Na wsi zamieszkiwało 40,7% bezrobotnych i zauważyć można tendencję pogłębiania się bezrobocia na wsi – odsetek osób nie posiadających pracy zamieszkujących tereny wiejskie był większy niż w 2004 r.

Stopa bezrobocia rejestrowanego w powiecie w 2008 r. wyniosła 14,9% (przy średniej wojewódzkiej równej 13,4%) i uplasowała powiat na 7 miejscu, wśród obszarów o niższej jej wartości. W porównaniu z 2004 r. można zauważyć spadek tego wskaźnika.

Od początku badanego okresu zmniejszył się odsetek bezrobotnych bez prawa do zasiłku (o 7,3 pp., podczas gdy w województwie o 5,0 pp.), jednakże udział tej grupy w bezrobotnych ogółem jest nadal duży – w 2008 r. wynosił 78,7% (w województwie 79,2%). W porównaniu z 2004 r. zanotowano wzrost odsetka osób bez pracy w wieku 55 lat i więcej (o 3,6 pp.) oraz nieznaczny – osób poniżej 25 roku życia, a spadek w pozostałych grupach wiekowych (największy dla bezrobotnych w wieku 35-44 lata). Wzrósł także udział bezrobotnych z wykształceniem średnim ogólnokształcącym, wyższym oraz policealnym i średnim zawodowym, a spadł udział osób posiadających wykształcenie gimnazjalne i niższe oraz zasadnicze zawodowe.

Sytuacja na rynku pracy kształtuje się pod wpływem relacji podaży pracy (liczby ludności zainteresowanej i gotowej wykonywać pracę) i popytu na pracę – określonej liczby miejsc pracy, którą oferuje gospodarka w danych warunkach społeczno-ekonomicznych. Niedopasowanie ilościowe bądź strukturalne (jakościowe) popytu i podaży powoduje trudności na rynku pracy (bezrobocie lub niewykorzystane miejsca pracy). Z tego względu szczególnie pożądana jest analiza porównawcza obu kategorii. Niezwykle użyteczne staje się porównanie struktury zawodowej osób bezrobotnych i ofert pracy zgłaszanych do powiatowych urzędów pracy. To prowadzi do ustalenia zawodów deficytowych i nadwyżkowych na terenie danego rynku pracy.

Zawodami deficytowymi w 2008 r. wyodrębnionymi według dużych grup zawodów były w powiecie stargardzkim te z grup: pracownicy obsługi biurowej, nauczyciele, pracownicy przy pracach prostych w handlu i usługach oraz kierownicy wielkich organizacji. Równowaga wystąpiła w grupach: nauczyciele praktycznej nauki zawodu i instruktorzy oraz operatorzy i monterzy maszyn. Najwyższą nadwyżkę zanotowano w przypadku takich grup, jak: robotnicy pomocniczy w rolnictwie, rolnicy i rybacy pracujący na własne potrzeby oraz rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy zorientowani na rynek. W porównaniu z 2004 r. ogólny wskaźnik intensywności nadwyżki wzrósł w bardzo małym stopniu, co oznacza jedynie nieznaczną poprawę sytuacji bezrobotnych na rynku pracy.

Przedsiębiorczość

O sile gospodarki danego regionu i jego potencjale decyduje ilość i struktura efektywnie działających podmiotów gospodarczych. W powiecie stargardzkim w 2008 r. w rejestrze REGON zarejestrowanych było 11,8 tys. podmiotów gospodarki narodowej, które stanowiły 5,5% ogółu podmiotów w województwie. W porównaniu do 2004 r. ich liczba na tym obszarze wzrosła o 9,6%, podczas gdy w województwie o 5,5%. Spośród ogółu podmiotów funkcjonujących na terenie powiatu w 2008 r. ponad 96% należało do sektora prywatnego.

Rozpatrując konkurencyjność powiatu stargardzkiego pod względem nasycenia przedsiębiorczością, można zauważyć, że plasuje się on dopiero na 15 miejscu w województwie. Średnio na 1000 mieszkańców przypadało na tym terenie 98,7 podmiotów, podczas gdy w województwie 125,9. Można więc stwierdzić, że powiat stargardzki jest słabo rozwiniętym pod względem przedsiębiorczości.

Tab. 4. Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON w powiecie stargardzkim w latach 2004, 2006 i 2008

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2008
Podmioty ogółem	10737	11292	11769
na 1000 ludności	89,6	94,6	98,7
w % sektor: rolniczy	2,8	3,0	2,9
przemysłowy	23,2	25,2	26,9
usługowy	73,9	71,9	70,2

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Przeprowadzona analiza struktury podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON według liczby pracujących wskazuje na dominację podmiotów mikro, tj. zatrudniających do 9 osób, które w 2008 r. stanowiły ponad 95% ogółu jednostek funkcjonujących na terenie powiatu. Podmioty małe, o liczbie zatrudnionych od 10 do 49 osób stanowiły 3,3%, a podmioty średnie 0,8%. Struktura podmiotów gospodarki narodowej według klas wielkości w powiecie była typowa dla całego województwa. W porównaniu do 2004 r. w powiecie zanotowano wzrost liczby podmiotów mikro i małych, a spadek liczby podmiotów średnich.

Analizując podmioty gospodarki narodowej według form prawnych odnotowano, że w 2008 r. w strukturze podmiotów gospodarczych funkcjonujących na terenie powiatu najliczniejszą grupę reprezentowały osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, które stanowiły 78,4%, w następnej kolejności znalazły się spółki handlowe – 4,6%, stowarzyszenia i organizacje społeczne – 1,6%, spółdzielnie – 0,4% oraz fundacje – 0,1%.

Duże znaczenie z punktu widzenia rozwoju gospodarczego danego obszaru ma udział spółek handlowych, które posiadają formę organizacyjno-prawną najbardziej dostosowaną do prowadzenia działalności na większą skalę, a wskaźnik nasycenia tymi spółkami na 10000 mieszkańców odzwierciedla poziom stabilności gospodarczej danego terenu. W 2008 r. na 10000 mieszkańców powiatu przypadało 45,9 spółek handlowych, co plasowało powiat na 10 miejscu w województwie razem z powiatem pyrzyckim. Ich liczba w porównaniu do 2004 r. wzrosła o 22,4%. Z kolei poziom nasycenia obszaru spółkami z udziałem kapitału zagranicznego świadczy o korzystnym lub niekorzystnym klimacie dla inwestorów i warunkach inwestowania. Według stanu na dzień 31.12.2008 r. na terenie powiatu funkcjonowały 194 takie spółki, co w przeliczeniu na 10000 mieszkańców dało 16,3 jednostki. Spółki z udziałem kapitału zagranicznego stanowiły 35,5% ogółu spółek handlowych w powiecie, a ich liczba w porównaniu do 2004 r. wzrosła o 15,5%.

Analizując strukturę podmiotów gospodarki narodowej według sektorów ekonomicznych zaobserwowano, że w 2008 r. w powiecie stargardzkim najwięcej jednostek prowadziło działalność w sektorze usługowym, tj. 8,3 tys. co stanowiło 70,2% wszystkich zarejestrowanych podmiotów na tym terenie. Tak duży udział podmiotów sektora usługowego jest cechą

charakterystyczną dla całego kraju, bowiem sektor ten uznawany jest za główną sferę współczesnej gospodarki. Usługi o charakterze rynkowym świadczyło 62,1% ogółu podmiotów w powiecie, a o charakterze nierynkowym 8,1%. Udział podmiotów zarejestrowanych w sektorze przemysłowym wyniósł ponad 26%. Duży udział przemysłu jest zjawiskiem pozytywnym, gdyż firmy zajmujące się działalnością produkcyjną zatrudniają średnio znacznie więcej osób niż firmy w innych sektorach. Praktyka gospodarcza ponadto wskazuje, że jedno miejsce w sferze produkcji uruchamia kolejne miejsca pracy w handlu i usługach. Natomiast liczba podmiotów zarejestrowanych w sektorze rolniczym wyniosła 0,3 tys., co stanowiło zaledwie 2,9% ogółu podmiotów w powiecie. Wydaje się to być zjawiskiem korzystnym z punktu widzenia rozwoju gospodarczego powiatu, bowiem im większe jest uzależnienie regionalnej gospodarki od rolnictwa tym szanse na szybki awans cywilizacyjny są mniejsze.

Biorąc pod uwagę liczbę podmiotów według sekcji Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD) należy stwierdzić, że prawie 60% firm funkcjonujących na omawianym terenie w 2008 r. należało do trzech sekcji: handel i naprawy, obsługa nieruchomości i firm oraz budownictwo.

Dane statystyczne obrazujące dynamikę powstawania i zamykania już istniejących firm często są uznawane, oprócz dynamiki wzrostu PKB, jako główne informacje o kondycji gospodarki. Wskaźnik dynamiki liczby nowych podmiotów zarejestrowanych w kolejnych latach traktuje się bowiem jako swego rodzaju „barometr" charakteryzujący stan koniunktury gospodarczej.[20] W 2008 r. na terenie powiatu stargardzkiego w rejestrze REGON zarejestrowano 1,4 tys. nowych podmiotów, co dało 11,7 jednostek nowo zarejestrowanych na 1000 ludności (w województwie – 11,1). Porównując strukturę branżową według sekcji PKD, stwierdzono, iż najwięcej firm wpisano do rejestru w sekcjach: budownictwo – 28,6%, handel i naprawy – 18,4%, oraz obsługa nieruchomości i firm – 12,3%, co jest trendem powszechnie obserwowanym w ostatnich latach w całym kraju.

W 2008 r. z rejestru REGON wykreślono w powiecie stargardzkim 1,0 tys. firm. Na 1000 osób wynosiło to 8,6 jednostek (w województwie – 9,6). Biorąc pod uwagę sekcje PKD zanotowano, iż w sekcjach: handel i naprawy, budownictwo oraz przetwórstwo przemysłowe notuje się największą liczbę jednostek wyrejestrowujących się. Należy jednak podkreślić, że w okresie tym więcej jednostek zostało zarejestrowanych niż wykreślonych.

Tab. 5. Podmioty gospodarki narodowej nowo zarejestrowane i wyrejestrowane z rejestru REGON w powiecie stargardzkim w latach 2004, 2006 i 2008

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2008
Podmioty nowo zarejestrowane ogółem	967	1296	1394
na 1000 ludności	8,1	10,9	11,7
Podmioty wyrejestrowane ogółem	1002	924	1026
na 1000 ludności	8,4	7,7	8,6

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Za pomocą analizy przesunięć udziałów (*shift-share*) określić można poziom konkurencyjności powiatu stargardzkiego w odniesieniu do województwa zachodniopomorskiego pod względem liczby podmiotów gospodarki narodowej według sekcji PKD. Przy założeniu, że

[20] *Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2006-2007*. Opracowanie przygotowane przez Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2007.

powiat rozwija się na takim samym lub podobnym poziomie jak województwo, otrzymano wysoki oczekiwany wzrost zmiennej PO (potencjału obszaru powiatu). Składowa SP informująca o wielkości zmian w stosunku do województwa pokazuje, iż występujące w powiecie trendy zmian liczby podmiotów gospodarczych są szybsze niż w województwie, zwłaszcza w sekcji budownictwo (F). Poziom konkurencyjności obszaru (KO), odzwierciedlający różnice między wskaźnikiem wzrostu w powiecie w stosunku do województwa jest wysoki, a dodatnia jego wartość wskazuje na wysoką konkurencyjność powiatu. Ogólne przesunięcie (PC) jest dodatnie, co świadczy o pozytywnych tendencjach w powiecie, na tle ogólnego poziomu rozwoju województwa.

Produkcja sprzedana przemysłu

Stopień uprzemysłowienia powiatu można określić między innymi poprzez obserwację produkcji sprzedanej przemysłu. W stargardzkim w 2007 r. osiągnęła ona wartość 518,9 mln zł i stanowiła 2,3% produkcji sprzedanej całego województwa. W porównaniu z 2004 r. zanotowano wzrost produkcji sprzedanej w powiecie o 16,4 mln zł, zwiększył się także udział powiatu w tworzeniu wojewódzkiej wartości sprzedanej.

Produkcja sprzedana przemysłu na 1 mieszkańca w stargardzkim była w 2007 r. równa 4348 zł (przy średniej dla województwa 13447 zł), co ulokowało powiat na 17 miejscu w zachodniopomorskim. Przodującymi w działalności przemysłowej obszarami były powiaty: goleniowski, policki i szczecinecki.

Inwestycje i środki trwałe

Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach umożliwiają utrzymanie produkcji na dotychczasowym poziomie, a także jej wzrost. Zwiększanie się poziomu nakładów może więc świadczyć o zwiększaniu zdolności produkcyjnych firm oraz ich rozwoju, co w dłuższym okresie zapewnić może korzyści dla całej gospodarki regionu.

Nakłady finansowe lub rzeczowe, których celem jest stworzenie nowych środków trwałych lub ulepszenie (przebudowa, rozbudowa, rekonstrukcja lub modernizacja) istniejących obiektów majątku trwałego, a także nakłady na tzw. pierwsze wyposażenie w firmach zatrudniających powyżej 9 osób w stargardzkim wyniosły w 2007 r. 203,4 mln zł i były wyższe od tych poniesionych w 2004 r. o 99,6%.

Najwyższe nakłady poniesiono w sektorze przemysłowym, a następnie w usługowym (w tym głównie w usługach rynkowych) i rolniczym. Od 2004 r. nakłady ponoszone w rolnictwie i sektorze przemysłowym wzrosły, natomiast w usługach – zmniejszyły się. Wielkość nakładów inwestycyjnych w przeliczeniu na 1 mieszkańca, równa 1705 zł, była niższa niż przeciętna w województwie i uplasowała stargardzki na 10 miejscu pośród pozostałych powiatów.

Wartość nakładów poniesionych na zakup lub wytworzenie środków trwałych (czyli wartość początkowa, brutto) w 2007 r. wyniosła w powiecie 2634,2 mln zł i była wyższa niż w 2004 r. o 25,7%. Najwyższą wartość brutto środków trwałych zanotowano w sektorze przemysłowym, a następnie w usługowym (w tym głównie w usługach rynkowych) i rolniczym. W porównaniu z 2004 r. nakłady na środki trwałe w sektorze usługowym wzrosły, natomiast w rolniczym i przemysłowym uległy zmniejszeniu. Pod względem poziomu wartości brutto środków trwałych na 1 mieszkańca w 2007 r. stargardzki objął 7 lokatę w województwie.

Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Tab. 6. Nakłady inwestycyjne i wartość brutto środków trwałych w przedsiębiorstwach w powiecie stargardzkim w latach 2004, 2006 i 2007

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2007	2004=100
Nakłady inwestycyjne w mln zł	101,9	121,5	203,4	199,6
w % sektor: rolniczy	10,6	31,9	16,6	156,6
przemysłowy	52,1	43,4	58,4	112,1
usługi rynkowe	37,1	24,0	23,2	62,5
usługi nierynkowe	0,2	0,7	1,8	900,0
na 1 mieszkańca w zł	850	1018	1705	200,6
Wartość brutto środków trwałych w mln zł	2094,9	2349,4	2634,2	125,7
w % sektor: rolniczy	13,4	13,5	12,7	94,8
przemysłowy	47,9	46,6	46,2	96,5
usługi rynkowe	37,2	36,5	37,9	101,9
usługi nierynkowe	1,5	3,4	3,2	213,3
na 1 mieszkańca w zł	17475	19678	22096	126,4

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Budżety jednostek samorządu terytorialnego

Możliwości dofinansowywania działań w powiecie mogą być określone poprzez analizę wielkości dochodów, a zwłaszcza wydatków budżetów jednostek samorządu terytorialnego (zarówno powiatu, jak i gmin wchodzących w jego skład).

W 2008 r. powiat stargardzki otrzymał na realizację swoich zadań 126,5 mln zł (o 98,5% więcej niż na początku badanego okresu). W przeliczeniu na 1 mieszkańca było to 1061,15 zł – 2 lokata wśród powiatów ziemskich (za białogardzkim). Wydatki wyniosły 128,2 mln zł, z czego aż 39,1% stanowiły wydatki majątkowe inwestycyjne. Dynamika wzrostu wydatków (w porównaniu z 2004 r.) była w powiecie wyższa niż dochodów. Wysokość wydatków w przeliczeniu na 1 mieszkańca uplasowała powiat na 2 miejscu wśród powiatów ziemskich.

Tab. 7. Dochody i wydatki budżetu powiatu i budżetów gmin wchodzących w skład powiatu stargardzkiego w latach 2004, 2006 i 2008 w zł

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2008	2004=100
Dochody budżetu powiatu	63731242,00	65085688,63	126486431,73	198,5
na 1 mieszkańca	531,14	545,10	1061,15	199,8
Wydatki budżetu powiatu	60151010,00	65819802,28	128212752,35	213,2
na 1 mieszkańca	501,30	551,25	1075,63	214,6
Dochody budżetów gmin	191032328,00	237010654,21	279058324,27	146,1
na 1 mieszkańca	1592,07	1984,98	2341,13	147,0
Wydatki budżetów gmin	195281489,00	239700280,43	278263926,03	142,5
na 1 mieszkańca	1627,48	2007,51	2334,47	143,4

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Budżety gmin wchodzących w skład powiatu stargardzkiego w 2008 r. uzyskały łącznie dochody równe 279,1 mln zł, a kwota dochodów na 1 mieszkańca uplasowała powiat na ostatnim miejscu w województwie. Gminy wydały 278,3 mln zł, w tym wydatki majątkowe inwestycyjne stanowiły średnio 12,9% ogółu wydatków budżetów tych jednostek terytorialnych. W porównaniu z 2004 r. wydatki gmin wzrosły nieco wolniej niż ich dochody.

Wyniki badań własnych

A. Stan i struktura aktywności gospodarczej badanych przedsiębiorstw
Przedsiębiorcy i ich firmy – charakterystyka prowadzonej działalności

Obserwując stan aktywności gospodarczej przedsiębiorstw z terenu powiatu, wyraźnie widać lata większej i mniejszej dynamiki w tym zakresie. Pod względem liczby rejestrowanych podmiotów gospodarczych intensywne były zwłaszcza lata 1989-2001, wówczas przybyło aż 63,8% przedsiębiorstw (rys. 2). W kolejnych latach następuje gwałtowne zmniejszenie liczby rejestrowanych firm, co prawda w ciągu ostatnich pięciu lat (okres 2005-2009) współczynnik powstających firm nieco się zwiększył i wynosił 14,5%, trudno jednak ocenić dalszy kierunek zmian trendu. Warto zauważyć, że przedstawiane dane nie obrazują bezwzględnego przyrostu liczby przedsiębiorstw – wiadomo bowiem, że w tym samym czasie określona liczba firm została zlikwidowana. Z zestawienia wynika, że obecnie funkcjonujące w powiecie firmy, to przede wszystkim przedsięwzięcia, które posiadają już pewne doświadczenie związane z funkcjonowaniem na rynku ponad 8 lat – także w czasie niskiej koniunktury na rynku.

Rys. 2. Rok powstania firmy

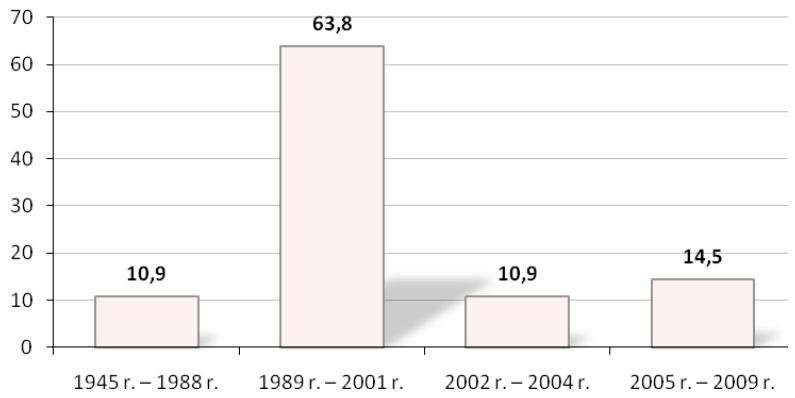

Źródło: *Badania własne.*

Następną zmienną opisującą powiat stargardzki jest wielkość przedsiębiorstw, w tym zakresie zdecydowanie przeważają mikro-przedsiębiorstwa zatrudniające do 9 pracowników, stanowiąc 74,6% wszystkich badanych przedsiębiorstw, kolejno firmy małe – 14,5% oraz średnie – 10,1%. Niespełna 1% badanych firm to duże przedsiębiorstwa zatrudniające powyżej 250 pracowników.

Ze względu na formę działalności w omawianym powiecie dominują przedsiębiorstwa jednoosobowe – 69,6%, pozostałe 30,4% przedsiębiorstw to spółki, (z których spółki z ograniczoną odpowiedzialnością stanowiły 15,2%, spółki cywilne 10,1%, spółki jawne 2,2 % oraz spółki akcyjne – 2,2) oraz 0,7% spółdzielnia.

Obserwowana przewaga jednoosobowych podmiotów gospodarczych wskazuje na tendencję w postrzeganiu sfery zawodowej, jest przykładem trendu odchodzenie od zatrudniania na etat, w kierunku samozatrudniania. Podejmowanie działalności przez osoby fizyczne i nie mające prawnej osobowości podmioty gospodarcze umożliwia stosunkowo szybkie dostosowywanie się do zmiennych realiów lokalnego i regionalnego rynku, wymaga relatywnie niskich nakładów na rozpoczęcie działalności oraz pozwala, aby osiągany zysk w całości należał do właściciela, przy ponoszeniu całkowitej odpowiedzialności za funkcjonowanie przedsiębiorstwa.

Struktura podmiotów gospodarczych, zgodna z klasyfikacją PKD (Polska Klasyfikacja Działalności), wyraźnie ukazuje (charakterystyczną dla całego kraju tendencję) dominację przedsiębiorstw o charakterze usługowym. Szczegółowy ranking reprezentowanych w powiecie branż według sekcji PKD przedstawia się następująco:

- przedsiębiorstwa z branży usługowej – 20,3%,
- przedsiębiorstwa z branży handlowej – 17,4%,
- przedsiębiorstwa z branży budownictwa – 13%,
- przedsiębiorstwa z branży przetwórstwa przemysłowego – 9,4%,
- przedsiębiorstwa z branży obsługa nieruchomości, wynajem i usługi związane z prowadzeniem działalności gospodarczej – 7,2%,
- przedsiębiorstwa z branży transport, gospodarka magazynowa i łączność – 7,2%,
- przedsiębiorstwa z branży pośrednictwo finansowe – 6,5%,
- przedsiębiorstwa z branży rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo – 6,5%,
- przedsiębiorstwa z branży hotele i restauracje – 4,3%,
- przedsiębiorstwa z branży ochrona zdrowia i pomoc społeczna – 4,3%,
- przedsiębiorstwa z branży wytwarzanie i zaopatrywanie w energie elektryczną, gaz, wodę – 1,4%,
- przedsiębiorstwa z branży administracja publiczna i obrona narodowa – 0,7%,
- przedsiębiorstwa z branży edukacyjnej – 0,7%,
- przedsiębiorstwa z branży górniczej – 0,7%.

Poziom i struktura zatrudnienia – ruch kadr

Czynnikiem, który buduje pozycję firmy są pracownicy w niej zatrudnieni, a do kluczowych zagadnień w tej kwestii należy wykształcenie kadry. Wykształcenie pracowników jest istotną zmienną w kontekście opisu przedsiębiorstw. To właśnie ono, obok nabytych umiejętności i doświadczeń zawodowych stwarza pole racjonalnego i efektywnego funkcjonowania firm, zwiększając ich szanse rynkowe, a w efekcie warunkując sukces rynkowy.

Struktura zatrudnienia ze względu na poziom wykształcenia w badanych firmach powiatu stargardzkiego przedstawia się następująco – 29,6% stanowią pracobiorcy z wykształceniem wyższym, 38,1% z wykształceniem średnim, 25,5% z wykształceniem zawodowym. Dodatkowo w przedsiębiorstwach omawianego powiatu zatrudnienie znajduje 0,4% osób z wykształceniem gimnazjalnym oraz 5,7% z wykształceniem podstawowym i 0,4% bez wykształcenia, dodatkowo 0,4% respondentów odmówiło odpowiedzi na to pytanie. Sumując

wskaźniki osób z wykształceniem minimum podstawowym dowiadujemy się, iż łącznie w przedsiębiorstwach powiatu stargardzkiego 6,5% stanowią pracownicy bez wyuczonych kwalifikacji zawodowych, co prawdopodobnie związane jest z koniecznością wykonywania prac prostych, o charakterze pomocniczym w stosunku do prowadzonej działalności i stąd rodzi się zapotrzebowanie na pracowników niewykwalifikowanych.

Istotnym dla charakterystyki przedsiębiorstw jest wskaźnik ruchu kadr. Jest to proces wielokierunkowy, najistotniejsze jego elementy (obok przemieszczania pracowników w pionie i poziomie), to przyjęcia, odejścia i zwolnienia. W odniesieniu do 2008 roku firmy powiatu stargardzkiego zmniejszyły zatrudnienie w 16,1% przypadków, a w 10,9% zwiększyły zatrudnienie. W największej liczebnie grupie przedsiębiorstw – 73% ruchu kadr nie odnotowano.

Głównymi przyczynami zmniejszenia liczby pracowników (w tych przedsiębiorstwach gdzie dochodziło do zmian) były:

- kwestie zewnętrzne:
  - problem ze zbyciem produktów i usług – 32,3%,
  - nieopłacalność produkcji i sprzedaży – 12,9%,
  - kryzys – 3,2%;
- kwestie wewnętrzne:
  - odejście na własną prośbę – 29,0%,
  - nieakceptowanie warunków pracy – 9,7%,
  - przejście na emeryturę lub rentę – 6,5%,
  - zbyt niskie wynagrodzenia – 3,2%,
  - niesolidność pracowników – 3,2%.

Z kolei wzrost zatrudnienia w firmie był spowodowany zwiększeniem popytu na produkty i usługi – 40,0%, rozszerzeniem zakresu działalności przedsiębiorstwa – 26,7%, sezonowością pracy w firmie – 13,3%, zastępstwami – 6,7%. Spora grupa respondentów – 13,3% miała trudności z określenie przyczyn wzrostu zatrudnienia.

Zaprezentowane dane wyraźnie wskazują, iż podejście do zatrudnienia w firmach jest elastyczne, kiedy jest konieczność firmy tną koszty redukując zatrudnienie, oprócz tego w omawianym powiecie widzimy naturalne czynniki tłumaczące ruch kadr w firmach (emerytura, zwolnienia na własną prośbę). Warto podkreślić, iż duża fluktuacja kadr nie jest czynnikiem korzystnym dla efektywności przedsiębiorstw, a wręcz ma ujemne konsekwencje w odniesieniu do przedsiębiorstw.

Deklarowana dynamika w zakresie zatrudnienia w odniesieniu do trzech najbliższych miesięcy oraz kolejnych 12 miesięcy jest zadawalająca, choćby z tego powodu, iż nikt z respondentów nie deklarował zmniejszenia poziomu zatrudnienia. Niewielkie zróżnicowanie (w obu odcinkach czasu) respondenci deklarują w zakresie zwiększenia poziomu zatrudnienia – w odniesieniu do 3 miesięcy jest to 10,9%, w odniesieniu do 12 miesięcy – 6,5%. Istotne zróżnicowanie uzyskano na temat utrzymania poziomu zatrudnienia, o ile w kontekście 3 najbliższych miesięcy 82,6% respondentów przewiduje zatrudnienie bez zmian, o tyle w odniesieniu do kolejnych 12 miesięcy liczba wskazań zmniejsza się do 58,7%. Dodatkowo odnotowano wzrastający wskaźnik tych, którzy nie są w stanie oszacować zmian w wielkości zatrudnienia, w perspektywie 3 miesięcy było ich zaledwie 6,5%, natomiast w odniesieniu do 12 miesięcy aż 34,8%. Jest to z pewnością efekt utrzymującej się trudnej sytuacji gospodarczej w kraju, gdzie dynamika zmian jest tak duża, że skutecznie uniemożliwia przewidywanie (rys. 3).

Rys. 3. Planowane zmiany w zatrudnieniu

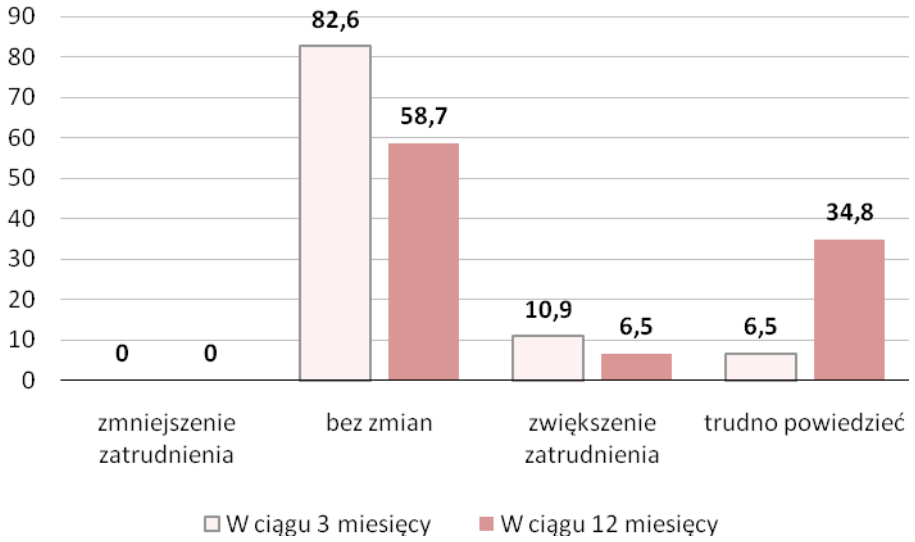

Źródło: *Badania własne.*

Perspektywy działalności są zróżnicowane w zależności od sekcji PKD, w której operuje przedsiębiorca. Dominują co prawda postawy wyczekujące, których przejawem są deklaracje trudno powiedzieć, oraz zatrudnienie nie ulegnie zmianie, należy jednakże odnotować, że żadna z firm nie przewiduje redukcji miejsc pracy. Najwięcej firm oczekujących wzrostu liczby pracowników należy do sekcji F – Budownictwo; G – Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodów, motocykli oraz artykułów użytku osobistego i domowego oraz I – Transport, gospodarka magazynowa i łączność. Pewne ożywienie, które przełożyć się ma na zwiększenie zatrudnienia oczekiwane jest także przez przedstawicieli sekcji A – Rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo; J – Pośrednictwo finansowe; K – Obsługa nieruchomości, wynajem i usługi związane z prowadzeniem działalności gospodarczej oraz N – Ochrona zdrowia i pomoc społeczna.

Rys. 4. Planowane zmiany w zatrudnieniu w perspektywie najbliższych trzech miesięcy z uwzględnieniem sekcji PKD (dane w wartościach bezwzględnych)

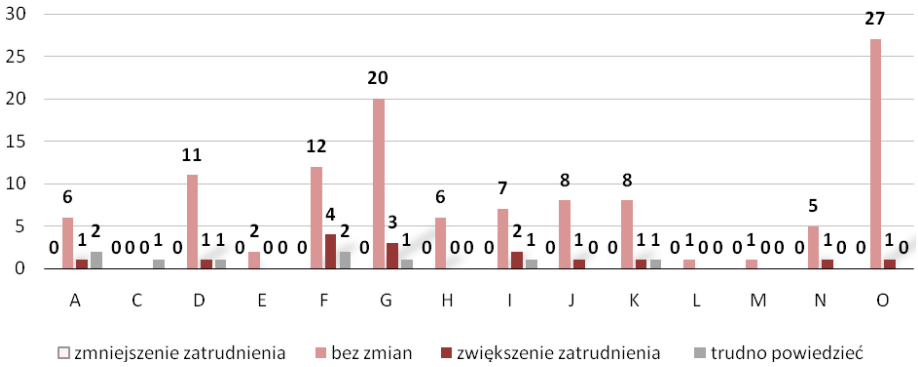

Źródło: *Badania własne.*

Proces naboru i zatrudnianie nowych pracowników jest istotnym elementem warunkującym efektywne funkcjonowanie przedsiębiorstw. W odniesieniu do powiatu stargardzkiego największym wskaźnikiem zapotrzebowania cieszą się specjalności – pracownicy prac prostych – 26,7%, operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń – 20,0% oraz kolejno po 6,7% pracownicy usług i sprzedawcy, robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy, pracownicy biurowi, technicy i średni personel, specjaliści do spraw biznesu, specjaliści nauk fizycznych, matematycznych i technicznych, specjaliści nauk społecznych i pokrewnych oraz specjaliści nauk przyrodniczych i ochrony zdrowia.

Rozkład wskazań na poszczególne typy wykształcenia wymaganego od potencjalnych pracowników wygląda następująco: wykształcenie wyższe kierunkowe zgodne z profilem działalności firmy – 17,9%, średnie techniczne zgodne z profilem działalności firmy – 10,7%, zasadnicze zawodowe zgodne z profilem działalności firmy – 14,3%. Dodatkowo pracodawcy wymagają od kandydatów do pracy takich umiejętności jak: specjalistyczne kursy kwalifikujące do pracy – 17,9%, uprawnienia do prowadzenia pojazdów kat. C, E – 3,6%, staż pracy w danym kierunku zawodowym – 32,1%, uprawnienia do obsługi maszyn i urządzeń – 3,6%. Wymienione potencjalne kwalifikacje potwierdzone formalnym wykształceniem oraz umiejętności zawodowe nie muszą być cechami rozłącznymi.

Poszukiwanie nowych pracowników może dokonywać się z wewnętrznych zasobów przedsiębiorstwa tzw. rekrutacja wewnętrzna oraz rekrutacja zewnętrzna, poszukiwania pracowników odbywają się na zewnętrznym rynku pracy. W odniesieniu do powiatu stargardzkiego analizie podlega proces zewnętrznej rekrutacji. Poszukujące pracowników firmy omawianego powiatu deklarują następujące strategie poszukiwania: 23,2% poszukuje pracowników przez PUP, 20% przedsiębiorców korzysta z ogłoszeń w prasie bądź Internecie, poza tym 11,4% wskazań uzyskano dla odpowiedzi, iż potencjalnie zainteresowane pracą osoby same przychodzą do firmy, bądź w 8,1% przypadkach są rekomendowane przez inne osoby, dodatkowo 0,5% firm w poszukiwaniach korzysta z zasobów rodziny. Warto podkreślić, iż 36,8% firm w ogóle nie poszukuje pracowników.

Potencjał rozwojowy firm – system wynagradzania, podnoszenie kwalifikacji, stan wyposażenia

Jednym z ważniejszych parametrów charakteryzujących potencjał rozwojowy firm jest poziom wynagrodzeń, niestety jest to zmienna tzw. wrażliwa, trudno poddająca się analizie – zwykle bowiem nie wszyscy respondenci są skłonni rozmawiać o tego typu zagadnieniach. W odniesieniu do powiatu stargardzkiego przeszło 23,9% respondentów odmówiło odpowiedzi. Z pozostałych odpowiedzi wynika, iż wynagrodzenia w trakcie minionego, jak i obecnego roku uzyskały następujący poziom dynamiki. O ile w 2008 roku w 22,5% przypadków wynagrodzenia pracowników zostały zwiększone, o tyle w 2009 było tak w 8,7% przypadków. Zdecydowanie pozytywnym faktem jest deklaracja o pozostawieniu poziomu wynagrodzeń bez zmian; w 2008 r. 50,0% respondentów utrzymało wynagrodzenia na stałym poziomie, natomiast w odniesieniu do 2009 r. ma taki zamiar aż 65,9%. (tab. 8).

Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28
Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Tab. 8. Dynamika zmian wynagrodzeń w latach 2008 i 2009

WYNAGRODZENIA	2008	2009
Zostały zwiększone	22,5	8,7
Zostały zmniejszone	3,6	1,4
Bez zmian	50,0	65,9
Odmowa odpowiedzi	23,9	23,9

Źródło: *Badania własne.*

Istotnym, choć najczęściej niedocenianym, elementem budującym potencjał rozwojowy firm jest szkolenie pracowników. Jest to także fundamentalny element świadomego zarządzania zasobami ludzkimi. Oczywiście to element kosztogenny, ale w dłuższej perspektywie czasowej zwiększa efektywność firmy. W odniesieniu do omawianego powiatu należy wskazać, iż w 66,7% przypadków przedsiębiorstwa nie korzystają z zewnętrznych szkoleń, 31,2% przedsiębiorstw deklaruje korzystanie ze szkoleń, pod uwagę brane są szkolenia zawodowe z zakresu: księgowość, finanse, marketing, obsługa maszyn i urządzeń, sprzedaż i obsługa klienta, zarządzanie, języki obce, specjalistyczne i branżowe, budowlane, kadrowe, obowiązkowe zakresu bhp oraz gastronomiczne, kelnerskie, barmańskie, skarbowe.

Powyższa lista tematyki wskazuje, iż przedsiębiorstwa kierując na nie pracowników zabezpieczają interes zakładu pracy, nie do końca są tego typu szkolenia inwestycjami w kapitał ludzki. Sytuacja, w której firmy nie inwestują we własne zasoby ludzkie, nie wzmacniają kapitału intelektualnego, w dłuższej perspektywie zawsze skutkować musi obniżeniem potencjału rozwojowego. Jednakże obecnie występujący stan może być konsekwencją obecnego kryzysu gospodarczego i drastycznego szukania oszczędności przez przedsiębiorstwa.

Współcześnie w dobie rozwoju technologii, każdemu przedsiębiorstwu nieodzownie powinien towarzyszyć rozwój technologiczny. Istotnymi cechami, pozwalającymi pośrednio oszacować nowoczesność firm jest wiek stosowanej w przedsiębiorstwie technologii oraz wiek urządzeń w parku maszynowym. Stosowane w przedsiębiorstwach powiatu stargardzkiego technologie określają potencjał przedsiębiorstw powiatu stargardzkiego następująco: 22,5% przedsiębiorstw użytkuje nowoczesne linie technologiczne zakupione w latach 2008/2009, 35,5% zakupione w ciągu pięciu ostatnich lat, natomiast w 26,8% przedsiębiorstw stosowane są linie technologiczne zakupione przed 2004 roku.

Z kolei w zakresie nowoczesności parku maszynowego dane przedstawiają się następująco:

- maszyny i urządzenia nowoczesne - zakupione w 2008/2009 są udziałem – 17,6% firm,
- maszyny i urządzenia użytkowane od 3 do 6 lat są udziałem – 34,6% firm,
- maszyny i urządzenia użytkowane od 7 do 10 lat są udziałem – 16,9% firm,
- maszyny i urządzenia użytkowane przeszło 10 lat są udziałem – 11% firm.

Z prezentowanych danych wyłania się obraz firm, które starają się nadążać za wyzwaniami rynku, dostosowując stosowane rozwiązania oraz urządzenia do nowoczesnych wymogów. Jednakże nieco zastanawiające jest, że aż 15,2% respondentów nie umiało określić stosowanej w firmie technologii i 19,9% nie potrafiło określić technologicznego stanu parku maszynowego wykorzystywanego w firmie. Sytuacja ta skłania do refleksji, iż ci właśnie respondenci nie chcieli się przyznać do postrzeganego negatywnie zacofania w stosowanych rozwiązaniach. Kategorii tej nie można jednoznacznie zaliczyć do grupy przedsiębiorstw

wskazującej na korzystanie z maszyn i urządzeń użytkowanych ponad 10 lat, należy jednak domniemywać, że znaczny udział w niej mają właśnie takie firmy.

B. Rynkowy wymiar prowadzonej działalności – powiązania przedsiębiorstw z otoczeniem

Wymiary konkurencyjności przedsiębiorstw

Podstawą utrzymania się na rynku jest zdolność przedsiębiorstw do efektywnego gospodarowania w warunkach konkurencji. Ważne staje się poznanie wymiarów konkurencyjnego działania. Jednym z takich czynników jest już sam wybór miejsca inicjatywy gospodarczej. Dla badanych przedsiębiorstw wybór miejsca lokalizacji firmy w powiecie stargardzkim był efektem:

- miejsca zamieszkania właściciela – 45,3%,
- oceny, iż powiat stargardzki to dobra lokalizacja – 20,0%,
- dostępności rynków – 12,2%,
- dostępność siły roboczej – 11,5%,
- dostępność zaopatrzenia – 4,9%,
- przypadku – 6,1%.

Dominujące znacznie subiektywnych powodów zlokalizowania działalności firmy w powiecie (miejsce zamieszkania właściciela) w przypadku sektora MŚP jest właściwie oczywistością. Jednakże pozostałe odpowiedzi pozwalają na wskazanie czynników sprzyjających prowadzonej działalności. Badani oceniają, że jedną z najważniejszych zalet powiatu jest dobra lokalizacja, która zapewne wiąże się z dostępnością rynków.

Kolejnym czynnikiem przesadzającym o pozycji rynkowej przedsiębiorstwa jest jego zdolność do uzyskiwania i utrzymywania tzw. przewag konkurencyjnych, czyli zwiększenie stopnia niezależności działania od konkurentów oraz stopniowego rozszerzenie zakresu i pola działania. Jest to bardzo istotny czynnik, bowiem słabość wielu firm nie polega na słabości produktu lub technologii, lecz na niedociągnięciach w procesie przekształcania wiedzy i umiejętności firmy właśnie w przewagę konkurencyjną na rynku.

Z zaprezentowanych danych wynika, iż przedsiębiorstwa powiatu stargardzkiego dążą do nadania elementom marketingowym takim jak produkt, marka, wizerunek, cech wyższej jakości niż konkurencja, przy jednoczesnym przywiązywaniu do jakości potencjalnych klientów - strategia budowania przewagi jakościowej (rys. 5).

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Rys. 5. Przewagi konkurencyjne badanych firm

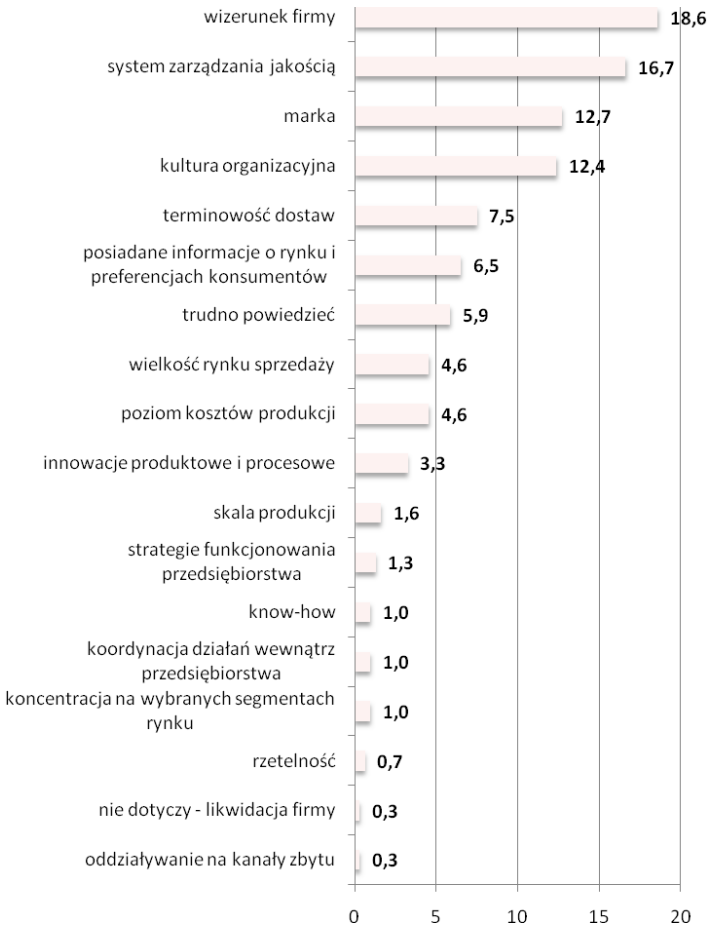

Źródło: *Badania własne.*

Warto wskazać, iż aby uzyskane przewagi konkurencyjne miały cechę trwałości należy dążyć do wzmocnienia także przewagi tzw. cenowej i informacyjnej, której niejako zabrakło wśród badanych przedsiębiorstw. Większość badanych przedsiębiorstw ocenia swój poziom konkurencyjności, jako konkurencyjność lokalną – 59,1%. Jako konkurencyjnych na poziomie województwa ocenia się – 19,3% firm, 14,2% respondentów czuje się konkurencyjnymi w odniesieniu do całego kraju, natomiast 5,1% w odniesieniu do UE. Nieliczni – 1,1% nie umie odpowiedzieć na to pytanie, bądź ocenia, iż nie są w ogóle konkurencyjni – 2,1%.

Według ankietowanych ich głównymi konkurentami są inne firmy lokalne – 89,1% wskazań, firmy z Europy zachodniej są postrzegane jako potencjalny konkurent przez 2,2% badanych, firmy z Europy wschodniej w 1,4% przypadków, 2,9% uważa, iż ich głównymi konkurentami są firmy spoza Europy. Respondenci w liczbie 2,9% nie umieli odpowiedzieć na to pytanie, a 1,4% ankietowanych w ogóle nie czuje się konkurencyjnymi.

Zmienność otoczenia społeczno-gospodarczego, w której funkcjonują podmioty gospodarcze nie jest wolna od sytuacji trudnych, czy problematycznych. Uwarunkowania te mają charakter wewnętrzny bądź zewnętrzny w stosunku do przedsiębiorstw. W omawianym powiecie 11,9% badanych przedsiębiorstw deklaruje, iż sytuacje problematyczne, kryzysowe nie są ich udziałem, niemniej jednak pozostałe 88,1% respondentów doświadcza tego typu okoliczności.

Sytuacje rozpoznane jako problematyczne i zewnętrzne w stosunku do badanych firm to przede wszystkim: (uszeregowano według liczby wskazań)

- niedostateczny popyt na rynku krajowym – 16,0%,
- silna konkurencja krajowa i zagraniczna – 15,6%,
- niepewność ogólnej sytuacji gospodarczej – 14,1%,
- rozbudowana biurokracja – 12,3%,
- wysokie obciążenia na rzecz budżetu państwa – 7,1%,
- niejasne i niespójne przepisy prawne – 5,2%,
- rozwój „szarej strefy" – 3,7%,
- słabo rozwinięta infrastruktura techniczna – 3,0%,
- brak koncepcji rozwoju miasta/gminy – 1,9%,
- niedostateczny popyt na rynku zagranicznym – 0,7%,
- sezonowość działalności – 0,4%.

Sytuacje uciążliwe, pojawiające się wewnątrz badanych firm to przede wszystkim: (uszeregowano według liczby wskazań)

- trudności w zdobywaniu funduszy niezbędnych do prowadzenia działalności – 4,1%,
- niedobór wykwalifikowanych pracowników – 3,7%,
- niewypłacalność kontrahentów – 0,4%.

Zdecydowanie najpoważniejsze utrudnienie, jakie jest udziałem badanych firm to niejako efekt uczenia się funkcjonowania w warunkach gospodarki rynkowej, gdzie normą jest ciągłe doświadczanie mechanizmów silnej konkurencji, związana z tym presja i konieczność ponoszenia ryzyka. Należy zwrócić uwagę na duże znaczenie, jakie badani przypisują utrudnieniom w ich działalności z tytułu funkcjonowania instytucji publicznych – szczególnie dotyka ich rozbudowana biurokracja oraz wysokie obciążenia na rzecz budżetu państwa. Oznacza to, że przedsiębiorcy muszą sobie radzić nie tylko z presją rynku, ale także – w ich opinii częstymi, problemami, jakich przysparza państwo i jego instytucje.

Kolejnym ważnym zagadnieniem jest umiejętność podejmowania zaradczych rozwiązań w obliczu nasilenia się sytuacji trudnych, kryzysowych. W omawianym powiecie głównymi sposobami działania w powyższych sytuacjach są: zmniejszanie wydatków inwestycyjnych – 22,2%, bądź w ogóle zaprzestanie inwestowania – 7,6%, reorganizacja zakładu - 11,1%; zmniejszanie poziomu zatrudnienia – 8,8%; obniżenie poziomu wynagrodzeń - 1,8%; wysyłanie pracowników na bezpłatne urlopy - 1,2% oraz oszczędzanie - 1,2%, sprzedaż ratalna – 0,6%, likwidacja firmy – 0,6%. Powyższe sposoby ukazują, iż powszechnym sposobem radzenia sobie przez firmy z sytuacjami trudnymi jest ograniczanie jakiegoś aspektu działalności – czyli pasywne strategie. Do inwencyjnych metod działania zaliczyć ubezpieczanie zawieranych transakcji – 1,2%, ubezpieczanie zawieranych kontraktów – 1,8%, intensywna reklama – 0,6%.

Warto rekomendować aktywne strategie działania, które w pewnym stopniu zabezpieczają od skutków zmiennego otoczenia. Zdecydowanie bardziej niekorzystnym zjawiskiem jest nie podejmowanie żadnych konkretnych działań w obliczu kryzysu – a do tego typu pasywności przyznaje się aż 35,1% badanych. Dodatkowo 6,4% badanych nie potrafi

w ogóle zdefiniować sposobów radzenie sobie w sytuacjach trudnych, czyli przeszło 41,5% badanych przedsiębiorstw stosuje swoistą „strategię strusia" polegająca na „przeczekaniu złej koniunktury". Nie niesie ona jednak istotnych wartości poznawczych i w efekcie skutkuje biernością.

Ocena i prognozy perspektyw działalności gospodarczej przedsiębiorstw

Indywidualne doświadczenia przedsiębiorców w okresie ostatnich sześciu miesięcy prowadzenia firm pozwalają na diagnozę sytuacji przedsiębiorstwa na lokalnym rynku. I tak: 50,7% respondentów, stwierdza, iż sytuacja firmy w okresie ostatnich 6 m-cy nie zmieniła się, według 17,3% badanych uległa poprawie, zdania, że sytuacja ta uległa pogorszeniu jest 26,8% badanych, nie umie odpowiedzieć na to pytanie – 5,1% respondentów. Ocena w tym zakresie zawsze nacechowana będzie znacznym subiektywizmem, który wynika z jakości zdobytych doświadczeń w funkcjonowaniu firmy na rynku.

Zasadniczymi czynnikami skutkującymi pogorszeniem sytuacji firm w opinii respondentów są:

- spadek popytu na towaru i usługi – 75,6%,
- wzrost cen materiałów i surowców – 8,9%,
- zmiana warunków kredytowania – 4,4%,
- wzrost cen paliwa i energii – 2,2%,
- kryzys – 2,2%,
- niewypłacalność kontrahentów – 2,2%,
- wzrost konkurencji – 2,2%,
- trudno powiedzieć – 2,2%.

Z kolei do czynników wpływających na poprawę sytuacji firmy respondenci zaliczają:

- popyt na towary i usługi – 72%,
- pozyskanie inwestorów – 12%,
- upadek firm konkurencyjnych – 4,0%,
- zwiększenie asortymentu – 4,0%,
- trudno powiedzieć – 8,0%.

Z uzyskanych wypowiedzi wynika zdecydowanie niejednoznaczna ocena sytuacji – te same kategorie wskazywane są jako najważniejsza przyczyna pogorszenia oraz polepszenia sytuacji firmy. Pozorna sprzeczność, jaka ma tutaj miejsce związana jest zapewne z dynamiką zjawisk zachodzących na rynku – poszczególne firmy dysponują zróżnicowanymi umiejętnościami radzenia sobie z zachodzącymi w gospodarce zmianami – niektóre potrafią wykorzystać je do rozwoju, inne nie. Obserwowana sytuacja może mieć również związek ze zróżnicowaniem branżowym oraz różną lokalizacją poszczególnych firm, co wpływa na ich sytuację rynkową.

Ocena funkcjonowania przedsiębiorstwa jest zależna w dużej mierze od kondycji otoczenia, w którym przedsiębiorstwo funkcjonuje. Zatem kolejnym istotnym poznawczo zagadnieniem jest ocena badanych w zakresie sytuacji gospodarczej województwa. W tym zakresie przeważają opinie respondentów, iż sytuacja ta w okresie ostatnich 6 miesięcy nie zmieniła się – tak twierdzi 47,4% badanych, tak samo liczebna kategoria (47,4%) ankietowanych jest odmiennego zdania i uważa, iż sytuacja ta pogorszyła się, jednocześnie niewielka grupa respondentów, bo – 5,1% ocenia, iż zmiany tam zachodzące są pozytywne. Jak już wspominano, takie zróżnicowanie opinii z pewnością bierze się z subiektywnych doświadczeń

Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28
Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

przedsiębiorców na rynku, jeśli firma prosperuje efektywnie to skłonność do pozytywnej oceny otoczenia w którym działa jest większa (i odwrotnie).

Przewidywania zmian na okres kolejnych sześciu miesięcy są raczej pozytywne. Według prognoz najliczniejszej kategorii badanych (40,9%) sytuacja gospodarcza w województwie nie zmieni się, pesymistów w tym zakresie jest zdecydowanie mniej, bo 16%, natomiast odsetek optymistów wynosi 29,2, jednocześnie 13,9% badanych ma trudności z szacowaniem w tym zakresie

Kolejną zmienną, według której należy opisywać rynkowy wymiar działalności przedsiębiorstw to dynamika wielkości popytu na usługi/produkty. Próba uchwycenia dynamiki zmian w tym zakresie obejmuje porównanie danych w stosunku do analogicznego okresu roku ubiegłego. I tak zwiększenie poziomu popytu szacuje 20,6% badanych, obniżenie 36%, a 39,7% badanych nie widzi zmian w wielkości popytu. Pozostałe 3,7% ankietowanych nie potrafi oszacować zmian w odniesieniu do minionego roku. Badani prognozowali również zmiany w popycie na oferowane usługi i produkty w kontekście analogicznego okresu przyszłego roku. Uzyskany rozkład tego wskaźnika pokazuje zmianę sytuacji, znacznie wzrasta odsetek tych, którzy nie potrafią przewidzieć, jakiego typu zmiany dotkną popyt – jest ich 17,4%, stosunkowo liczna kategoria badanych 33,3% uważa, że wielkość popytu nie ulegnie zmianie, optymistów w tym zakresie jest 39,1%, pesymistów jedynie 10,1%. Tak duży udział osób, które nie są w stanie oszacować zmian w wielkości popytu (17,4%), w odniesieniu do przyszłego okresu, pozwala na osąd, iż sytuacja na rynku jest tak dynamicznie zmienna, iż szanse przewidzenia, jak się potoczy są znikome.

Następnym i jednym z ważniejszych czynników warunkujących potencjał rozwojowy przedsiębiorstw jest poziom inwestycji. Wiadomo, iż aby wzmocnić swoją pozycję na rynku, aby nie dać się wyprzedzić konkurencji, przedsiębiorstwo musi podejmować działania prorozwojowe, jednym z tego typu działań są przedsięwzięcia inwestycyjne. Uznaje się, że inwestycje są podstawowym czynnikiem rozwoju gospodarczego i to zarówno w odniesieniu do konkretnych przedsiębiorstw, jak i w odniesieniu do rozwoju lokalnego, czy regionalnego. Pożytki płynące z odpowiednio zrealizowanych inwestycji są oczywiste i zwykle przekładają się umocnienie pozycji firmy na rynku. Brak inwestycji zawsze skutkuje stagnacją, a w dalszej kolejności wyrugowaniem z rynku.

Podstawowym, (choć nie jedynym) sposobem inwestowania jest zwiększanie zasobów rzeczowych środków trwałych przedsiębiorstwa. W tym zakresie przedsiębiorstwa powiatu stargardzkiego prezentują się niekorzystnie, bowiem aż w 45,2% ankietowanych przedsiębiorstw wydatki inwestycyjne w ogóle nie wystąpiły, natomiast te firmy powiatu, które inwestowały wybierały następujące dobra – uszeregowano według liczebności wskazań:

- wyposażenie (meble, sprzęt) – 35%,
- pojazdy – 10,2%,
- budynki, ziemię – 9,6%.

Także wartość wydatków poniesionych na rozwój prowadzonej działalności w pierwszym półroczu 2009 roku wskazuje, że część firm dysponuje ograniczonymi zasobami, które mogą przeznaczyć na niezbędne wyposażenie oraz inwestycje (rys. 6). Respondenci najczęściej (37,9%) wskazywali, że poniesione wydatki mieszczą się w kwocie od 5 tys. do 50 tys. złotych, kolejne miejsce zajmują wskazania na jeszcze niższe kwoty – 34,8% badanych firm w ciągu 6 miesięcy 2009 r. w rozwój firmy zainwestowało mniej niż 5 tys. złotych. Bez wątpienia świadczy to o niewielkiej skali prowadzonej działalności, oraz jej branżowej specyfice – firmy

zaangażowane w drobne usługi przeważnie nie wymagają kosztownego wyposażenia. Poza tym 18,2% przedsiębiorstw, przeznaczyło na inwestycje kwoty od 50 tys. do 500 tys., pułap wydatków powyżej 500 tys. był udziałem jedynie 1,5% firm, natomiast 7,6% badanych w ogóle odmówiło udzielenia odpowiedzi na to pytanie.

Rys. 6. Struktura wartości wydatków poniesionych na rozwój prowadzonej działalności w pierwszym półroczu 2009 r.

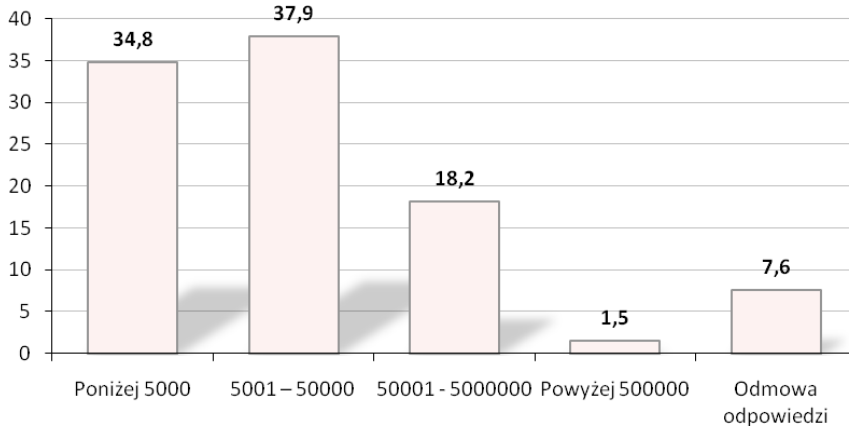

Źródło: *Badania własne.*

Respondenci prognozowali również działania inwestycyjne w kontekście najbliższych 6 miesięcy. Uzyskane dane są niepokojące, ponieważ 42,3% badanych firm nie zamierza w ciągu kolejnych sześciu miesięcy podejmować wydatków na zakup, dzierżawę, leasing czy remont pojazdów, wyposażenia bądź nieruchomości, jednocześnie 36,5% badanych deklaruje takie zamiary, a 21,2% nie umie odpowiedzieć na to pytanie. Jeśli przedsiębiorcy rozumieją znaczenie przedsięwzięć inwestycyjnych to brak nakładów tego typu będzie musiał skutkować po prostu brakiem powiększenia istniejących środków trwałych przedsiębiorstwa.

Na podstawie subiektywnych doświadczeń respondenci dokonali również długookresowej prognozy dotyczącej sytuacji firmy, zdaniem badanych po upływie 3 lat:

- firmie będzie się wiodło lepiej niż obecnie – 39,1%,
- sytuacja firmy będzie podobna do obecnej – 25,4%,
- firma ulegnie likwidacji – 5,1%,
- firmie będzie się wiodło gorzej niż obecnie – 2,2%,
- trudno powiedzieć – 28,3%.

Niepokojącym sygnałem płynącym z analizy zestawionych danych jest fakt znacznej liczby przedsiębiorstw (28,3%), które nie są w stanie oszacować własnego rozwoju w odniesieniu do stosunkowo bliskiej przecież przyszłości. Wątpliwa zatem staje się ich podmiotowość na rynku oraz samoświadomość rozwoju.

Formy współpracy i powiązań w zakresie współdziałania gospodarczego

Jednym z głównych celów podmiotów gospodarczych jest stosowanie strategii umożliwiających rozwój firmy. W tym zakresie wyróżnić można strategie wzrostu wewnętrznego

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

oraz strategie wzrostu zewnętrznego, zwykle są one stosowane przez przedsiębiorstwa łącznie/równolegle.

Stosowanie współpracy i powiązań gospodarczych pomiędzy przedsiębiorstwami zaliczyć należy do strategii wzrostu zewnętrznego, a jeśli chodzi o czas trwania i wymiary może przybierać formę krótko bądź długotrwałej współpracy i może być mniej lub bardziej pogłębiona.

W tym zakresie powiat stargardzki wypada raczej niekorzystnie. Dane ukazują, iż przedsiębiorstwa działające na omawianym terenie w zdecydowanej większości nie dysponują powiązaniami gospodarczymi ani w ramach lokalnych ani w ramach globalnych sieci. Większość badanych firm bo aż 73,8% nie prowadzi bowiem żadnych form współpracy z innymi jednostkami gospodarczymi. W odniesieniu do pozostałych 26,2% przedsiębiorstw, które podejmują współpracę z innymi podmiotami, prowadzą ją z: jednostkami administracji samorządowej – 6,7%, przedsiębiorstwami działającymi w regionie – 5,4%, placówkami edukacyjnymi – 3,4%, firmami doradczymi – 2,7%, organizacjami pozarządowymi – 2,7%, jednostkami administracji rządowej – 2,7%, inkubatorami przedsiębiorczości – 2,0% oraz przedsiębiorstwami zagranicznymi – 0,7%.

Innym ważnym zagadnieniem są stosowane przez przedsiębiorców formy współpracy z przedsiębiorstwami w regionie. Zdecydowana liczba przedsiębiorstw – 91,3% nie prowadzi żadnych form współpracy z innymi podmiotami gospodarczymi, pozostałe 8,7% firm prowadzi współpracę typu: umowa o współpracy – 3,6%, zrzeszenie - 1,4%, podwykonawstwo – 1,4%, wspólne przedsiębiorstwo – 0,7%, holding – 0,7%, franchising – 0,7%.

Sytuacja braku wspólnych uwarunkowań i uzgodnień w zakresie gospodarczego współdziałania może prowadzić do spadku znaczenia poszczególnych firm zwłaszcza w perspektywie nasilonej konkurencji zewnętrznej. Wzajemnie dopełniające się możliwości pojedynczych firm mogłyby okazać się – na zasadzie synergii – więcej warte niż suma ich potencjalnych możliwości rozpatrywanych osobno.

Dodatkowo potencjał rozwojowy firm omawianego powiatu jest niekorzystny na skutek nikłego poziomu wykorzystywania wsparcia ze strony instytucji publicznych. Zdecydowana większość, bo aż 76,4% respondentów deklaruje, iż w ogóle nie korzystało z dostępnych form wsparcia, z pozostałych 23,6% firm skorzystało z: dotacji na zwiększenie zatrudnienia w firmie – 8,6%, dofinansowania do opłat podatkowych – 3,6%, dotacji na szkolenia – 2,9%, dofinansowania do składek ZUS – 2,1%, dotacji na rozpoczęcie działalności – 1,4%, dotacji na budowę budynku firmy – 0,7%, dotacji na rozszerzenie działalności – 0,7%, dofinansowania na zakup wyposażenia - 0,7% oraz 0,7% dotacji na ochronę środowiska.

Powyższe dane dotyczą trzech ubiegłych lat, toteż ich wydźwięk jest negatywny. Zasadniczą kwestią jest pytanie, czy brak uzyskanego wsparcia jest efektem bierności przedsiębiorców, czy też bardzo ograniczoną dostępnością wsparcia ze strony funduszy publicznych. Aby rozwinąć to zagadnienie zapytano respondentów, jakie formy wsparcia ze strony jednostek samorządowych mogłyby pozytywnie wpłynąć na działalność przedsiębiorstw, okazuje się, że 21,5% badanych nie potrafiło dać odpowiedzi w tym zakresie. Natomiast wśród respondentów, którzy dokonali wyboru preferowanej formy wsparcia, najważniejsze są następujące działania – rys. 7:

Rys. 7. Pożądane formy wsparcia ze strony jednostek samorządu terytorialnego

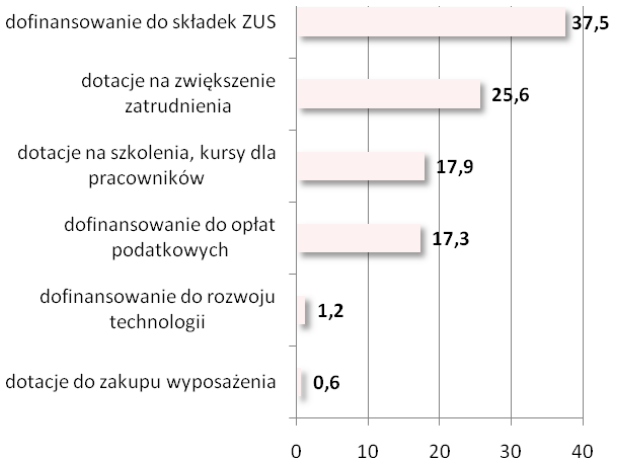

Źródło: *Badania własne.*

Zasięg wymiany gospodarczej

Wymiana gospodarcza w UE odbywa się na wspólnym rynku wewnętrznym, który po pierwsze obejmuje cały obszar UE oraz po drugie opiera się na zasadzie czterech swobód: przepływu towarów, osób, usług i kapitału. Można zatem stwierdzić, iż analizowane powiaty uczestniczą w tym obszarze na zasadach wolnej konkurencji.

Wymiary wymiany gospodarczej prowadzonej przez firmy działające w omawianym powiecie są bardzo ograniczone przestrzennie, tzn. 84,8% badanych firm w ogóle nie prowadziło wymiany z zagranicą, eksport towarów lub usług był udziałem jedynie 5,8% badanych, import towarów lub usług – 3,6% respondentów, natomiast 5,8% badanych prowadziło wymianę zarówno w zakresie eksportu, jak i importu towarów lub usług.

Jeśli przedsiębiorcy eksportują swoje produkty – to przede wszystkim do: Niemiec – 27,5% wskazań, pozostałe kraje według liczby wyborów to: różne kraje UE oraz Wielka Brytania, Włochy, Francja, Szwecja, Węgry, Rosja, Ukraina, USA.

Prognozy dotyczące wielkości eksportu w kontekście najbliższych sześciu miesięcy są następujące – 37,5% badanych ocenia, iż poziom eksportu w tym okresie zwiększy się, odmiennego zdania jest zaledwie 6,3% ankietowanych, z kolei 43,8% badanych twierdzi, iż wielkość eksportu pozostanie bez zmian, a 12,5% badanych nie umie przewidzieć dynamiki eksportu.

Innowacyjność przedsiębiorstw

Konkurencyjność przedsiębiorstw jest uwarunkowana wieloma czynnikami o charakterze zewnętrznym i wewnętrznym. Do pierwszej grupy czynników można zaliczyć choćby politykę państwa i stan dostępnej infrastruktury, do drugiej czynniki z wnętrza firmy, jak choćby: sposób zarządzania, posiadany kapitał obrotowy, nowoczesne techniki i technologie, jakość wytwarzanych produktów oraz innowacyjność. Innowacyjność jest wyjątkowo merytorycznym czynnikiem rozwoju, gdyż decyduje nie tylko o tempie i kierunkach rozwoju ekonomicznego w sensie jednostkowym, ale też lokalnym, regionalnym i międzynarodowym.

Pod względem innowacyjności aktywność firm powiatu stargardzkiego jest niska, bowiem tylko 19,6% firm deklaruje, iż w latach 2007-2009 wdrażało przedsięwzięcia innowacyjne, pozostałe 80,4% nie podejmowało w ogóle działań o charakterze innowacyjnym. Ci przedsiębiorcy, którzy zadeklarowali stosowanie działań innowacyjnych wymienili następujące źródła innowacji: (rozkład według liczebności wskazań)

- zakup technologii - 58,8%,
- zakup licencji – 26,5%,
- kopiowanie pomysłów i rozwiązań konkurencji- 5,9%,
- wniesienie innowacji przez partnera, współudziałowca – 2,9%,
- pomysły właściciela – 2,9%,
- zakup nowoczesnego sprzętu – 2,9%.

Powyższe dane wskazują na niski własny potencjał rozwojowy firm. Jednak, co warto zauważyć, najczęstszym wyborem zgłaszanym przez firmy powiatu stargardzkiego, etycznym, choć z pewnością obciążającym finansowo rozwiązaniem jest zakup technologii.

Ankietowani zdefiniowali także przeszkody, których doświadczają we wdrażaniu rozwiązań innowacyjnych. Jako główne utrudnienie stosowania innowacji jest brak możliwości sfinansowania przedsięwzięć innowacyjnych – 28,5% oraz odczuwane przez przedsiębiorców zbyt duże ryzyko związane z jej wdrożeniem – 23,4%. Na kolejnych lokatach pojawia się brak zainteresowania nowymi produktami/usługami ze strony klientów/odbiorców – 9,5%, przeszkody wewnętrzne typu nieodczuwalnie potrzeby innowacji – 5,8% oraz biurokracja – 0,7%. Zdecydowanie duża grupa ankietowanych, bo aż 31,4% w ogóle nie potrafi zdiagnozować powodów uniemożliwiających podejmowanie działań innowacyjnych.

Aktywizowanie przedsiębiorców omawianego powiatu ma większe szanse powodzenia w kontekście współpracy z innymi jednostkami w zakresie podejmowania działań innowacyjnych. A warto pamiętać, iż o tempie rozwoju innowacji i nowych technologii w konkretnych przedsiębiorstwach oraz regionie decyduje m.in. wielkość instytucjonalnych nakładów ponoszonych na działalność badawczo-rozwojową i innowacyjną.

Niestety w tym zakresie ponad połowa badanych – 61% w ogóle nie ma żadnych oczekiwań, a 17% nie umie odpowiedzieć na to pytanie. A zatem 78% wszystkich respondentów powiatu stargardzkiego nie posiada elementarnej wiedzy na temat roli zachowań innowacyjnych i jednocześnie znaczenia współpracy z innymi jednostkami w zakresie działalności innowacyjnej. Pozostała grupa ankietowanych w liczbie 22,0% uszeregowała oczekiwania w zakresie ułatwienia, nawiązywania i rozwoju współpracy z innymi jednostkami, i tak: 16,3% respondentów zwraca uwagę na stworzenie programów wspierania rozwoju technologicznego na poziomie gmin, dla 3,5% ważna byłaby budowa systemu informacji o potrzebach technologicznych przedsiębiorstw, dla 1,4% rozwój infrastruktury instytucjonalnej w zakresie pośrednictwa i transferu technologii, natomiast 0,7% przedsiębiorstw wskazywało na potrzebę wzrostu jakości i stopnia dostosowania ofert jednostek B+R do potrzeb przedsiębiorstwa.

Powyższe dane (przypomnijmy, iż tylko 22% respondentów odpowiedziało na to pytanie) wskazują na niedomiar wiedzy w zakresie znaczenia innowacji, który jak się wydaje może być efektem pewnego zapóźnienia w rozwoju regionalnym omawianego powiatu.

W zakresie użytkowania nowoczesnych narzędzi multimedialnych powiat stargardzki prezentuje się w miarę korzystnie – 87% firm stosuje nowoczesne systemy informacyjne, korzystają z walorów takich narzędzi jak Internet. Firmy z tej grupy respondentów posiadają własne strony internetowe, na bieżąco korzystają z różnorakich typów wyszukiwarek

Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

i przeglądarek internetowych oraz poczty elektronicznej. Natomiast 13% badanych przedsiębiorstw do tej pory nie korzysta z narzędzi multimedialnych takich jak Internet.

Pozyskiwanie i wykorzystywanie funduszy z UE

Problematyka konkurencyjności polskich przedsiębiorstw na rynkach unijnych jest efektem akcesji Polski do struktur Unii Europejskiej. Rozwój działalności na tychże rynkach jest możliwy poprzez uruchomienie specyficznych zasobów, które nie zawsze znajdują się w posiadaniu mikro i małych przedsiębiorstw. Jednym ze sposobów na pozyskanie tych zasobów, jest ich sfinansowanie z różnorodnych funduszy unijnych.

Obraz, jaki jawi się w tym zakresie jest niekorzystny, bowiem 80,6% firm powiatu stargardzkiego w ogóle nie korzysta z pomocy funduszy strukturalnych UE. Tym samym tylko 19,4% firm je wykorzystuje, przede wszystkim na: rozwój infrastruktury technicznej – 7,9% badanych, zwiększenie zatrudnienia – 4,3%, podniesienie jakości potencjału pracowniczego - 2,2% i inne cele – 1,4%.

Taki poziom wykorzystania funduszy wynika w 38,0% przypadków z braku zainteresowania tego typu propozycjami. Równocześnie warto zauważyć, iż ponad połowa badanych – 50,7% jest zainteresowana wykorzystaniem środków z funduszy strukturalnych UE. Przeszkodami w realizacji zamierzeń są: w 7,7% przypadków brak czytelnej, pełnej informacji oraz w 3,5% przypadków brak pieniędzy.

Ci przedsiębiorcy, którzy deklarowali korzystanie lub chęć korzystania z dotacji unijnych zdefiniowali bariery ograniczające efektywne pozyskiwanie środków:
(poniższe czynniki uporządkowane według malejącego znaczenia)

- biurokracja i formalizacja wniosków UE – 23,7%,
- ograniczony dostęp do informacji o programach – 14,5%,
- brak czasu – 2,9%,
- koszt opracowania aplikacji – 9,2%,
- krótki termin przygotowania aplikacji – 5,8%,
- konieczność wkładu własnego – 13,0%,
- trudno powiedzieć – 3,4%,
- brak odpowiednich programów dla danej branży – 1,9%,
- brak wsparcia kompetentnych urzędników przy wypisywaniu wniosków – 0,5%,
- brak interesujących programów – 0,5%.

Jak widać dotychczasowe doświadczenia przedsiębiorców powiatu stargardzkiego związane z pozyskiwaniem funduszy z Unii Europejskiej, nie są zbytnio pozytywne. Znaczna część przedsiębiorstw właściwie nie ma własnych doświadczeń w tym zakresie, jednakże nie wydaje się, iżby firmy te umacniały swoją pozycję konkurencyjną w oparciu o środki własne lub pochodzące z innych, niż unijne, źródeł. Sądzić raczej należy, iż brak zainteresowania wynika nie z nadmiaru własnych środków, lecz raczej z nadmiaru skrywanych barier, lęków i niewiedzy przedsiębiorców w tym zakresie. Wydaje się, iż pomimo trudności przejścia przez aplikacyjną ścieżkę – od pozytywnej oceny projektu inwestycyjnego do refundacji poniesionych wydatków włącznie – wzrasta świadomość konieczności i efektywności podejmowania tego typu działań, jednak do tej pory jest to udziałem nielicznych spośród badanych firm.

Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28
Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Podsumowanie

Ocena sytuacji społeczno-gospodarczej powiatu stargardzkiego w latach 2004-2008 pozwala na podkreślenie tych obszarów aktywności społeczeństwa, które mogą kształtować sytuację przedsiębiorców w powiecie, a także mieć duży wpływ na rozwój przedsiębiorczości oraz dążenia innowacyjne podmiotów prowadzących działalność gospodarczą.

Podłożem wszelkich procesów w powiecie jest jego potencjał demograficzny. W tej sferze w badanym okresie zaobserwowano takie zjawiska, jak:

- powolny spadek liczby ludności spowodowany odpływem ludności z terenu powiatu,
- zmiany w strukturze wiekowej ludności – stałe obniżanie się odsetka osób w wieku 0-14 lat, a wzrost udziału ludności w wieku 65 lat i więcej,
- spadek udziału ludności w wieku przedprodukcyjnym, a wzrost udziału ludności w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym.

Działające w powiecie przedsiębiorstwa postrzegane są jako strategiczny partner rynku pracy – głównie ze względu na możliwości tworzenia nowych miejsc pracy. Również procesy na rynku pracy powodują oddźwięk w gospodarce, a co za tym idzie zmiany poziomu przedsiębiorczości. Na uwagę zasługują więc następujące aspekty rynku pracy:

- przyrost wartości wskaźnika liczby pracujących na 1000 ludności, lecz na nieco niższym poziomie niż w województwie,
- przyrost przeciętnych miesięcznych wynagrodzeń brutto,
- systematyczny spadek liczby bezrobotnych, stopa bezrobocia w 2008 r. uplasowała powiat na 7 miejscu, wśród obszarów o niższej jej wartości,
- zawodami deficytowymi w 2008 r. były te z grup: pracownicy obsługi biurowej, nauczyciele, pracownicy przy pracach prostych w handlu i usługach oraz kierownicy wielkich organizacji. Równowaga wystąpiła w grupach: nauczyciele praktycznej nauki zawodu i instruktorzy oraz operatorzy i monterzy maszyn. Najwyższą nadwyżkę zanotowano w przypadku takich grup, jak: robotnicy pomocniczy w rolnictwie, rolnicy i rybacy pracujący na własne potrzeby oraz rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy zorientowani na rynek.

Można stwierdzić, że powiat nie osiągnął poziomu rozwoju gospodarczego, który odpowiadałby wszystkim dostępnym zasobom oraz jego potencjałowi. Należy jednak odnotować wyraźne sygnały poprawy koniunktury gospodarczej, na które składają się przeanalizowane wskaźniki ekonomiczne m.in.:

- przyrost liczby podmiotów, w tym tak ważnych dla rozwoju gospodarczego spółek handlowych,
- wzrost udziału powiatu w tworzeniu wojewódzkiej wartości sprzedanej przemysłu,
- wzrost nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach,
- wyższa niż w 2004 r. wartość brutto środków trwałych,
- wysokość dochodów, jak i wydatków budżetu powiatu w przeliczeniu na 1 mieszkańca, która uplasowała stargardzki na 2 miejscu wśród powiatów ziemskich w województwie.

Z przeprowadzonej analizy wynika również, że rozwój przedsiębiorczości w powiecie opierać się będzie na prężnym i dynamicznym sektorze małych i średnich przedsiębiorstw.

Opracowana na podstawie badań własnych charakterystyka firm, zlokalizowanych na terenie powiatu stargardzkiego pozwala na wskazanie pewnej specyfiki tego zbioru. Badane firmy zaangażowane są przede wszystkim w działalność usługową, przeważają liczebnie mikroprzedsiębiorstwa, zarejestrowane w formie osoby fizycznej prowadzącej działalność gospodarczą, należy jednak odnotować znaczący udział dojrzalszej formy gospodarowania, jaką

są spółki różnego typu. W strukturze badanych firm przeważają firmy funkcjonujące na rynku powyżej 8 lat, powstałe w pierwszym dziesięcioleciu przemian systemowych.

Ocena perspektyw zmian na rynku pracy nie jest jednoznaczna, zarówno w odniesieniu do przewidywań krótko- (3 miesiące) oraz średniookresowych (12 miesięcy) – przeważają bowiem postawy wyczekujące. O ile jednak w minionym okresie przeważały zwolnienia, o tyle oczekiwania dotyczące przyszłości są optymistyczne, gdyż firmy przewidują, że nastąpi wzrost zatrudnienia. Dodatkowo należy odnotować, że oczekiwania przedsiębiorców dotyczące potencjału zatrudnianych pracowników nie są wysokie, większość wolnych miejsc dotyczy bowiem stanowisk związanych z wykonywaniem prac prostych;

Z uzyskanych wypowiedzi płynie konkluzja, że prowadzenie działalności gospodarczej utrudniają zarówno czynniki rynkowe jak i administracyjne (zbyt rozbudowana biurokracja), a pozytywne przykłady wsparcia uzyskanego ze strony instytucji publicznych występują rzadko. Z opinii przedstawicieli firm wynika, że dla większości z nich państwo (oraz różne jego agendy) nie dysponuje żadną interesującą ofertą (lub nie jest im ona znana) w zakresie wspierania działalności przedsiębiorczej. Generalnie firmy skoncentrowane są przede wszystkim na utrwalaniu swojego miejsca na rynku, współpraca oraz powiązania z innymi jednostkami gospodarczymi lub instytucjami publicznymi występuje w ograniczonym zakresie.

Jednym z najpoważniejszych problemów określających sytuację firm z terenu powiatu jest perspektywa ograniczania wydatków ponoszonych na rozwój firmy. Jedną z konsekwencji szczupłości zasobów finansowych, jakimi dysponuje większość z badanych przedsiębiorstw, jest niemalże całkowity brak rozwiązań innowacyjnych stosowanych w firmach.

Należy odnotować, że sytuacji przedsiębiorstw i ich perspektyw rozwojowych nie należy rozpatrywać jedynie w kontekście ekonomicznym. Planując działania, których celem jest wsparcie rozwoju gospodarki, trzeba także uwzględniać zjawiska ze sfery społecznej. Wydaje się, że do kluczowych obszarów problemowych należą relacje przedsiębiorców z ich pracownikami a także instytucjami publicznymi oraz otoczenia biznesu. Wydaje się, że należy postulować działania, których efektem ma być zmiana sposobów myślenia, mentalności wielu spośród przedsiębiorców i przedstawicieli kadry zarządzającej – także w odniesieniu do praktycznej strony prowadzenia biznesu, zasad zarządzania, planowania strategicznego itd. Warto również odnotować, że przełamania wymagają antagonizmy występujące obecnie między grupami współtworzącymi sferę gospodarki (np. przedsiębiorcy-pracownicy, przedsiębiorcy-urzędnicy, przedsiębiorcy-banki).

Na podstawie przeprowadzonych badań można przedstawić następujące rekomendacje:

1) w poszczególnych grupach przedsiębiorstw, wyodrębnionych na podstawie liczby pracowników konieczne będzie zastosowanie odrębnych rozwiązań uwzględniających wewnętrzne zróżnicowanie sektora MŚP, szczególnie w odniesieniu do mikroprzedsiębiorstw, których jest najwięcej, a funkcjonują na zdecydowanie innych zasadach niż firmy małe i średnie;
2) usunięcia wymaga szereg barier instytucjonalnych i proceduralnych w procesie zakładania i prowadzenia działalności gospodarczej;
3) niezbędne jest prowadzenie wszechstronnej polityki informacyjnej (wewnętrznej i zewnętrznej) o podejmowanych przez instytucje publiczne działaniach, których celem jest wspieranie aktywności gospodarczej także poprzez gromadzenie i udostępnianie informacji o zewnętrznych możliwościach pozyskania środków finansowych na przedsięwzięcia

o charakterze społecznym, gospodarczym, infrastrukturalnym (np. o pomocy finansowej w ramach środków europejskich, różnorodnych funduszy krajowych itp.);

4) ze względu na niski poziom innowacyjności badanych przedsiębiorstw, należy podjąć działania, których celem jest upowszechnienie tego zagadnienia np. poprzez organizowanie szkoleń z zakresu możliwości rozwoju poprzez innowacyjność (również poprzez wycieczki do innowacyjnych firm) oraz opracowanie, z uwzględnieniem podziału na branże, listy przykładów rozwiązań innowacyjnych łatwych do szybkiego praktycznego zastosowania – oferta oparta na zasadzie: zobacz i zastosuj.

Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Podsumowanie

Ocena sytuacji społeczno-gospodarczej podregionu stargardzkiego oraz poziomu przedsiębiorczości podmiotów działających na jego obszarze nie jest jednoznaczna. Można stwierdzić, że podregion ten nie osiągnął poziomu rozwoju gospodarczego, który odpowiadałby wszystkim dostępnym zasobom oraz jego potencjałowi. Należy jednak odnotować wyraźne sygnały poprawy koniunktury gospodarczej oraz wskaźników ekonomicznych, m.in.: przyrost liczby podmiotów gospodarczych, w tym spółek handlowych, pozytywne zmiany na rynku pracy, wzrost produkcji sprzedanej przemysłu, zwiększenie nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach i wartości brutto środków trwałych oraz rosnące dochody, jak i wydatki budżetu powiatu oraz gmin wchodzących w jego skład. Pozytywnym zjawiskiem jest wzrostowa tendencja produktu krajowego brutto w podregionie, jak i wartości dodanej brutto, jednakże w badanym okresie zanotowano nieco odmienną strukturę tworzenia wartości dodanej brutto w porównaniu z województwem. Z przeprowadzonej analizy wynika również, że rozwój przedsiębiorczości w podregionie opierać się będzie na prężnym i dynamicznym sektorze małych i średnich przedsiębiorstw.

Przede wszystkim należy pamiętać o tym, iż podregion stargardzki nie jest obszarem jednolitym i zmiany koniunktury nie przebiegają we wszystkich powiatach z jednakowym nasileniem i w tym samym tempie. Co prawda przyrost liczby podmiotów gospodarczych, w tym spółek handlowych zanotowano we wszystkich powiatach, jednak rozpatrując poziom nasycenia podregionu podmiotami gospodarczymi można określić, że jest on obszarem bardzo słabo rozwiniętym pod względem rozwoju przedsiębiorczości. W podregionie tym zanotowano bowiem najmniejszą liczbę podmiotów funkcjonujących w województwie, jak również najmniejszą liczbę firm przypadających na 1000 osób. Podregion ten charakteryzuje się także bardzo silnym przestrzennym zróżnicowaniem zagęszczenia jednostek gospodarczych, gdzie wskaźnik liczby podmiotów na 1000 osób wahał się od 77,4 w powiecie choszczeńskim do 125,4 w powiecie gryfickim. Na rynku pracy we wszystkich powiatach podregionu stargardzkiego zanotowano szereg pozytywnych zmian, tj. spadek stopy bezrobocia i liczby bezrobotnych oraz wzrost przeciętnych miesięcznych wynagrodzeń i wskaźnika liczby pracujących na 1000 ludności. Odsetek bezrobotnych zamieszkujących tereny wiejskie zmniejszył się jednak tylko w powiecie myśliborskim. Przeszkodą w rozwoju mogą okazać się niskie dochody i wydatki budżetów jednostek terytorialnych w powiatach: choszczeńskim, pyrzyckim, myśliborskim i łobeskim.

Z zebranych w trakcie badań danych wypływają następujące wnioski – ze względu na znaczące zróżnicowanie działalności prowadzonej w poszczególnych powiatach podregionu stargardzkiego trudno jest znaleźć jedną płaszczyznę, określająca specyfikę gospodarki podregionu. Należy raczej odnotować jej wewnętrzną różnorodność oraz unikalność warunków panujących w poszczególnych powiatach składających się na analizowany podregion. Owo zróżnicowanie oddaje także struktura przynależności przedsiębiorstw do poszczególnych sekcji PKD (rys. 1). Przede wszystkim należy zwrócić uwagę na pojawienie się w niektórych powiatach silnej reprezentacji firm operujących w ramach sekcji, która w niewielkim stopniu jest obecna w pozostałych jednostkach (np. F – Budownictwo w stargardzkim). Z drugiej strony ważne jest też „nasycenie" powiatu firmami prowadzącymi zróżnicowaną działalność, lub przeciwnie – dominacją jednego, dwóch obszarów aktywności gospodarczej (np. G – Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, motocykli oraz artykułów użytku osobistego

i domowego oraz O – Działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna, pozostała w gryfickim i łobeskim).

Rys. 1. Struktura działalności firm w powiatach podregionu stargardzkiego według sekcji PKD (dane w wartościach bezwzględnych)

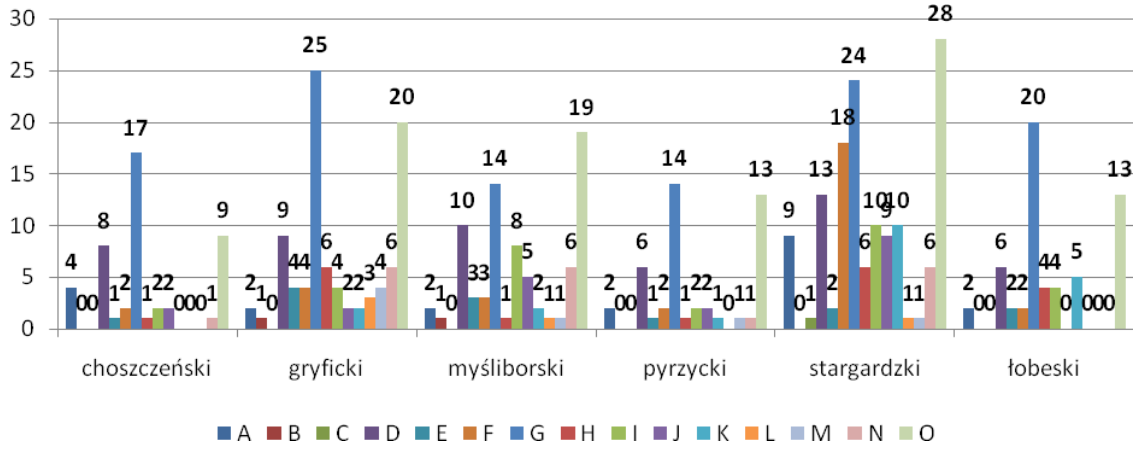

Źródło: *Badania własne.*

O dojrzałości lokalnej gospodarki pośrednio świadczy forma prawna jaką przybierają działające przedsiębiorstwa – obecność spółek traktowana jest jako symptom przechodzenia z etapu początkowego w rozwoju firm, do fazy stabilizacji oraz osiągnięcia przez przedsiębiorstwo wyższego poziomu rozwoju. W omawianym zestawieniu proporcja firm zarejestrowanych jako spółki, do prowadzących działalność jako osoby fizyczne, jest najkorzystniejsza w powiecie stargardzkim. Należy jednak odnotować, że w żadnym powiecie działalność w formie spółki nie uzyskuje choćby 50% liczby firm zarejestrowanych jako osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą (rys. 2).

Rys. 2. Struktura firm w powiatach podregionu stargardzkiego według form prawnych działalności (dane w wartościach bezwzględnych)

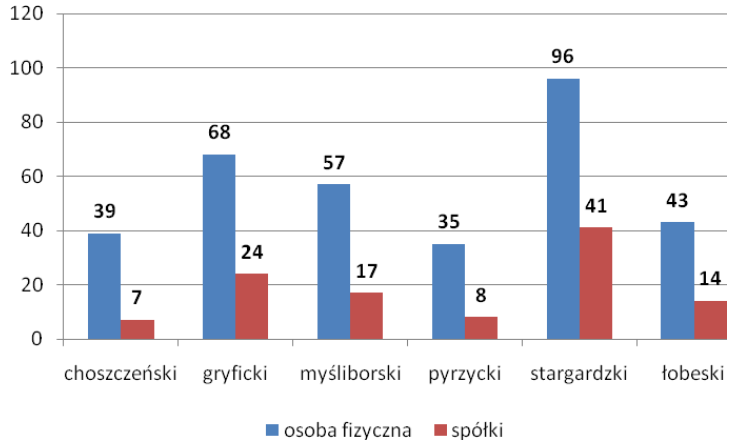

Źródło: *Badania własne.*

Prezentowane dane obrazują zróżnicowanie gospodarki podregionu, jednakże określenie specyfiki przede wszystkim ma na celu umożliwienie prowadzenia skutecznej i celowej interwencji, której celem ma być wzmocnienie systemu gospodarczego poszczególnych jednostek terytorialnych.

V. PODREGION KOSZALIŃSKI

Wstęp

Podregion koszaliński usytuowany jest we wschodniej i centralnej części województwa zachodniopomorskiego. Graniczy on z podregionem stargardzkim oraz Morzem Bałtyckim i województwami: lubuskim, pomorskim i wielkopolskim. Powierzchnia podregionu w 2008 r. wynosiła 10,4 tys. km^2, co stanowiło 45,4% powierzchni województwa, a mieszkało w nim 591,7 tys. ludności tj. 35,0% ogółu ludności województwa. Zarówno pod względem powierzchni, jak i liczby ludności jest to największy obszar w województwie. W podziale administracyjnym na jednostki terytorialne w skład podregionu wchodzi:

- 8 powiatów ziemskich: białogardzki, drawski, kołobrzeski, koszaliński, sławieński, szczecinecki, świdwiński i wałecki;
- 1 miasto na prawach powiatu: Koszalin;
- 49 gmin: 8 miejskich, 15 miejsko-wiejskich oraz 26 wiejskich.

Funkcjonujące na terenie podregionu powiaty charakteryzują się znacznym zróżnicowaniem powierzchniowym. Wśród ogółu powiatów, najmniejszy obszarowo jest powiat m. Koszalin, który stanowi 0,8% powierzchni podregionu. Natomiast największymi powiatami są drawski i szczecinecki, które zajmują prawie 34% powierzchni podregionu.

Wskaźnik ruralizacji przestrzennej, wyrażający udział powierzchni obszarów wiejskich w ogólnej powierzchni podregionu, wynosił w 2008 r. 95,7% i tym samym uplasował podregion na 2 miejscu w województwie, za podregionem stargardzkim. Odpowiednio wskaźnik urbanizacji przestrzennej kształtował się na poziomie 4,3% i ulokował podregion na 3 miejscu za podregionem m. Szczecin i szczecińskim.

Rozwój przedsiębiorczości regionów to jeden z warunków niezbędnych do zwiększania potencjału ekonomicznego poszczególnych obszarów. Nie bez powodu tworzenie warunków dla rozwoju konkurencyjności gospodarki i przedsiębiorczości zostało uznane za strategiczny cel rozwoju kraju. Rozwój przedsiębiorczości i pozyskiwanie inwestycji to także jeden z głównych celów wymienianych w strategiach rozwoju powiatów podregionu koszalińskiego.

Makroekonomiczne uwarunkowania rozwoju przedsiębiorczości na poziomie podregionu można zmierzyć poprzez analizę danych dotyczących produktu krajowego brutto czy struktury tworzenia wartości dodanej brutto. Produkt krajowy brutto (PKB) obrazuje końcowy rezultat działalności wszystkich podmiotów gospodarki narodowej. Jego wartość w 2006 r. dla podregionu koszalińskiego wyniosła 13713 mln zł i była większa niż w 2004 r. o 13,5% (średni przyrost w województwie to 12,6%). Wartość PKB *per capita* wyniosła 23136 zł, co stanowiło 91,4% wielkości tego wskaźnika dla województwa. Rosnący wskaźnik PKB przypadający na 1 mieszkańca potwierdza systematyczny rozwój gospodarki podregionu.

W porównaniu z 2004 r. zanotowano w podregionie wzrost wartości dodanej brutto, odzwierciedlającej wartość produktów (wyrobów i usług) wytworzoną przez jednostki rynkowe i nierynkowe (pomniejszona o zużycie pośrednie poniesione w związku z jej wytworzeniem), o 12,2%. Wyniki analizy przesunięć udziałów (*shift-share*) pokazują poziom konkurencyjności podregionu w odniesieniu do województwa zachodniopomorskiego pod względem struktury tworzenia wartości dodanej brutto według grup sekcji PKD (przy założeniu podobnych tendencji zmian w tym obszarze). Wyniki analizy potwierdzają odmienną strukturę tworzenia wartości dodanej w podregionie i w województwie oraz wskazują na fakt, iż wzrost wartości dodanej brutto w podregionie uzależniony jest od stanu jego potencjału gospodarczego. Potencjał

podregionu związany z tworzeniem wartości dodanej brutto jest wyższy w działalności związanej z: handlem i naprawami, hotelami i restauracjami, transportem, gospodarką magazynową i łącznością, a także w pozostałej działalności usługowej i przemyśle. Okazuje się, że nowowytworzona wartość w podregionie niemalże we wszystkich (poza działalnością rolniczą) grupach sekcji PKD była wyższa niż w 2004 r., jednakże tendencje zmian są wolniejsze niż w województwie. Niekorzystna struktura tworzenia WDB w firmach funkcjonujących na terenie podregionu spowodowała ujemne przesuniecie względem województwa, wynikające głównie ze słabszego rozwoju działalności związanych z rolnictwem, pozostałą działalnością usługową i przemysłem. Mimo to poziom konkurencyjności obszaru, odzwierciedlający różnice między wskaźnikiem wzrostu w podregionie w stosunku do województwa, jest dość wysoki. Na tle ogólnego poziomu rozwoju województwa konkurencyjność podregionu koszalińskiego przedstawia się korzystnie – wskazuje na to dodatnia wartość przesunięcia, wynikająca z dodatnich przesunięć w analizowanych grupach działalności (za wyjątkiem rolnictwa, łowiectwa i leśnictwa oraz rybactwa).

Poszczególne powiaty podregionu koszalińskiego reprezentowane były przez zróżnicowaną liczbę firm, największy udział w próbie badawczej miały podmioty zlokalizowane w powiecie miejskim Koszalin, a najmniejszy firmy z terenu powiatu białogardzkiego.

Rys. 1. Struktura próby w podregionie koszalińskim (dane w wartościach bezwzględnych)

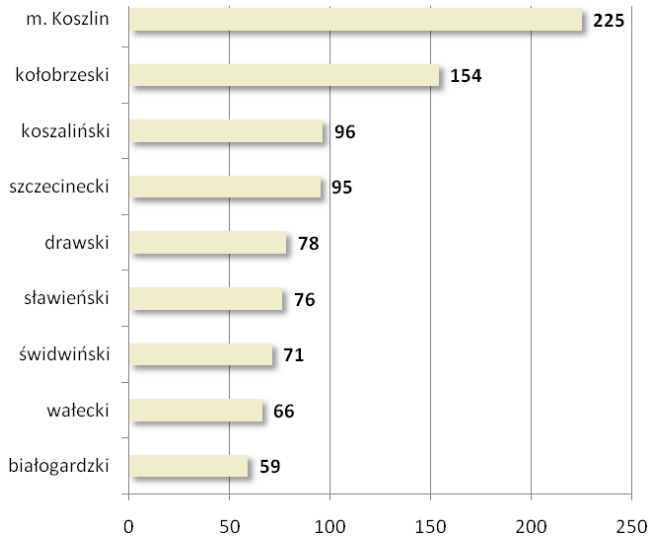

Źródło: *Badania własne.*

1. Powiat białogardzki

Wstęp

Podział terytorialny

Powiat białogardzki położony jest w północno-wschodniej części województwa zachodniopomorskiego. Graniczy on z powiatami: kołobrzeskim, koszalińskim, szczecineckim i świdwińskim. Powierzchnia powiatu białogardzkiego w 2008 r. wynosiła 845 km^2, co stanowiło 3,7% powierzchni województwa, a mieszkało w nim 48,3 tys. ludności tj. 2,9% ogółu ludności województwa. Plasuje to powiat białogardzki odpowiednio na 13 i 12 (razem z powiatami choszczeńskim i świdwińskim) miejscu w województwie.

W skład powiatu wchodzą 4 gminy: miejska Białogard, miejsko-wiejska Karlino oraz wiejskie Białogard i Tychowo. Wskaźnik ruralizacji przestrzennej, wyrażający udział powierzchni obszarów wiejskich w ogólnej powierzchni powiatu, wynosił w 2008 r. 95,9% i tym samym plasował powiat na 10 miejscu w województwie. Odpowiednio wskaźnik urbanizacji przestrzennej kształtował się na poziomie 4,1% i lokował powiat na 8 miejscu.

Na terenie powiatu znajduje się 127 miejscowości, w tym 125 miejscowości wiejskich i tylko 2 miasta: Białogard i Karlino. Stolicą powiatu jest Białogard, który stanowi ważny węzeł drogowy i kolejowy.[21]

Rys. 1. Granice administracyjne powiatu białogardzkiego
Stan na 1.01.2009

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Struktura próby

Zbiorowość respondentów stanowili reprezentanci wyłonionych do badania przedsiębiorstw. Opisać ich można według zmiennych niezależnych takich jak: płeć, wiek, wykształcenie oraz stanowisko. Przyjęta metodologia badań powoduje, iż wartości cech przyjętych do opisu respondentów są odzwierciedleniem wartości tych cech w odniesieniu do wszystkich przedsiębiorców. W badanej populacji rozkład ze względu na płeć jest niemalże symetryczny: kobiety stanowiły 50,8% badanych, mężczyźni – 49,2%. Kolejną zmienną jest wiek respondentów – badana populacja składa się z dwóch podobnych liczebnie kategorii: pierwszą z nich stanowią osoby starsze powyżej 45 roku życia – 55,36% wszystkich badanych, drugą stanowią osoby poniżej 45 roku życia – 44,64% respondentów. W odniesieniu do wykształcenia

[21] *Strategia Rozwoju Powiatu Białogardzkiego na lata 2000-2015.*

respondentów mamy do czynienia z przewagą osób posiadających wykształcenie średnie – 42,4%, a następnie wyższe 35,6%, zawodowe 20,3%, podstawowe 1,7%. Ostatnią zmienną jest stanowisko respondenta: w badanej zbiorowości: właścicielami było 64,4% respondentów, kadrowiec to 8,5%, prezes/dyrektor 5,1%, główny księgowy 3,4% oraz osoba upoważniona do rozmów 18,6%.

Analiza sytuacji społeczno-gospodarczej

Potencjał demograficzny

Jednym z podstawowych, a zarazem jednym z najważniejszych uwarunkowań rozwoju danego obszaru jest stan ludności i jego zmiany, bowiem z punktu widzenia podaży zasobów pracy to właśnie wielkość i struktura populacji ludności, a zwłaszcza dynamika jej zmian, kreują sytuację na lokalnym rynku pracy.

W latach 2004-2008 liczba ludności powiatu białogardzkiego nieznacznie zmalała (o 0,1%). Według prognoz demograficznych GUS tendencja taka będzie utrzymywała się co najmniej do 2035 r. Bezpośrednią przyczyną tego zjawiska, obserwowaną już od kilku lat, jest malejący z roku na rok przyrost naturalny. Dodatkowym czynnikiem obniżającym dynamikę liczebności populacji jest ujemne saldo migracji, które w znaczny sposób pomniejsza wielkość zasobów pracy, a także potencjał rozrodczy ludności.

Powiat białogardzki należy do obszarów słabo zaludnionych, średni wskaźnik zaludnienia w 2008 r. wynosił 57 osób na km^2 (w województwie – 74) i od 2004 r. utrzymuje się on na identycznym poziomie.

W miastach powiatu białogardzkiego w 2008 r. mieszkało 30,2 tys. osób, co przełożyło się na wielkość wskaźnika urbanizacji demograficznej, który osiągnął wartość 62,5% i był niższy od średniej dla województwa (68,8%). W świetle przytoczonych danych powiat białogardzki jawi się jako region słabo demograficznie zurbanizowany, co jest zjawiskiem niekorzystnym. Liczne obserwacje wskazują, że im większy jest stopień urbanizacji, tym lepsze perspektywy rozwojowe ma dany region, miasta są bowiem centrami rozwoju gospodarczego regionu i to one przyciągają potencjalnych inwestorów.

Tab. 1. Wybrane cechy demograficzne w powiecie białogardzkim w latach 2004, 2006 i 2008

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2008
Ludność ogółem	48327	48319	48297
Wskaźnik urbanizacji demograficznej	62,3	62,3	62,5
Wskaźnik ruralizacji demograficznej	37,7	37,7	37,5
Gęstość zaludnienia na 1 km^2	57	57	57

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Szczególnie ważnym podziałem populacji jest struktura ludności według biologicznych grup wieku (0-14 lat, 15-64 lata oraz 65 lat i więcej). Podział ten pozwala wskazać stopień zaawansowania demograficznej starości ludności danego obszaru. W latach 2004-2008 zbiorowość dzieci w wieku 0-14 lat zmniejszyła się o 0,8 tys., a jej udział w ogólnej liczbie ludności zmniejszył się z 18,6% do 16,9%. W kolejnej grupie ludności, tj. w wieku 15-64 lata, nastąpił wzrost liczby ludności z 33,8 tys. do 34,5 tys. Natomiast udział tej grupy wzrósł z 70,0% do 71,5%. Liczebność populacji ostatniej grupy, czyli w wieku 65 lat i więcej, zwiększyła się

o 0,7%, natomiast jej udział wzrósł z 11,5% do 11,6%. Tendencje takie obserwowane są powszechnie w całym kraju. Spowodowane są one ogólnie obserwowanym spadkiem urodzeń, jak również wydłużaniem się przeciętnego trwania życia ludności. Występujący wzrost liczby ludności w wieku 65 lat i więcej oraz stałe zwiększanie się jej udziału świadczą o nasilaniu się procesu starzenia demograficznego ludności.

Z kolei podział ludności według ekonomicznych grup wieku jest ściśle związany z wnioskami dla procesów podażowych rynku pracy. W powiecie białogardzkim w 2008 r. odsetek ludności w wieku przedprodukcyjnym wynosił 21,4% (w województwie – 19,1%), w wieku produkcyjnym – 64,6% (w województwie – 65,9%), a w wieku poprodukcyjnym – 14,1% (w województwie – 15,0%). W latach 2004-2008 następował stopniowy wzrost udziału ludności w wieku produkcyjnym (o 1,4 pp.) i poprodukcyjnym (o 0,7 pp.), przy jednoczesnym zmniejszaniu się udziału ludności w wieku przedprodukcyjnym (o 2,1 pp.).

Ważną rolę w procesach demograficznych na danym terenie odgrywa ruch naturalny ludności. W 2008 r. w powiecie białogardzkim urodziło się 598 dzieci, a więc o 28,3% więcej niż w 2004 r. Na 1000 ludności w 2008 r. przypadało 12,3 urodzeń żywych (w województwie – 10,8), podczas gdy w 2004 r. było to 9,5. Na wzrost liczby urodzeń od 2004 r. wpływ miało wejście w wiek rozrodczy roczników wyżu demograficznego.

W badanym okresie w powiecie białogardzkim zanotowano wzrost umieralności o 4,9%. Wskaźnik liczby zgonów na 1000 ludności w 2008 r. wynosił 10,6 (w województwie – 9,7) wobec 10,0 w 2004 r. Powszechnie obserwowanym zjawiskiem są częstsze zgony mężczyzn niż kobiet. Odsetek zgonów mężczyzn w powiecie we wszystkich analizowanych latach przekraczał 50%.

Przyrost naturalny, mierzony różnicą między liczbą urodzeń żywych a zgonów, w powiecie białogardzkim w 2008 r. był dodatni (84 osoby) i w porównaniu do 2004 r. wzrósł. W przeliczeniu na 1000 ludności jego wartość w 2008 r. kształtowała się na poziomie 1,7 (w województwie – 1,1), a w 2004 r. -0,5.

Tab. 2. Ruch naturalny ludności w powiecie białogardzkim w latach 2004, 2006 i 2008

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2008
Urodzenia żywe na 1000 ludności	9,5	10,3	12,3
Zgony ogółem na 1000 ludności	10,0	9,9	10,6
Przyrost naturalny na 1000 ludności	-0,5	0,5	1,7

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Struktury demograficzne i społeczne ulegają dość zasadniczym zmianom w następstwie ruchu migracyjnego ludności. To właśnie migracje w perspektywie najbliższych lat będą miały znaczący wpływ na zmiany w liczbie i strukturze ludności. W powiecie białogardzkim w 2008 r. ogólne saldo migracji przyjęło wartość ujemną i wyniosło -115 osób, co było spowodowane odpływem ludności do innych powiatów województwa bądź kraju. Saldo migracji na 1000 ludności wyniosło w powiecie -2,4 osoby i było wyższe niż w województwie (-0,8).

Diagnoza rynku pracy

Działające w powiecie przedsiębiorstwa postrzegane są jako strategiczny partner rynku pracy – głównie ze względu na możliwości tworzenia nowych miejsc pracy, co przy istniejącym poziomie bezrobocia nie pozostaje bez znaczenia. Praca jest również tym aspektem aktywności

społeczeństwa, który najsilniej wpływa na zmiany jakości życia oraz możliwości przekształceń gospodarki w pożądanym kierunku.

Dostępne informacje o liczbie osób pracujących pochodzą z różnych źródeł, co w pewnym stopniu utrudnia analizę rynku pracy. Najpełniejsze dane uzyskać można z narodowych spisów powszechnych. Ponieważ są one przeprowadzane na ogół co dziesięć lat, istnieje potrzeba wykorzystania w analizie rynku pracy bieżącej sprawozdawczości, mimo że nie obejmuje wszystkich kategorii pracujących i uwzględnia różne grupowania wewnątrz populacji.

W powiecie białogardzkim w podmiotach zatrudniających więcej niż 9 osób (bez gospodarstw indywidualnych w rolnictwie oraz duchowieństwa, fundacji, stowarzyszeń i innych organizacji) pracowało w 2007 r. ponad 8,4 tys. osób, co oznacza wzrost w porównaniu z 2004 r. o ok. 8,5%. W badanym okresie znacznie więcej wzrosła liczba pracujących kobiet (o 11,2%).

Na 1000 mieszkańców w 2007 r. przypadało 175 pracujących w podmiotach zatrudniających powyżej 9 osób, co dało powiatowi 8 miejsce w województwie (przy średniej dla zachodniopomorskiego równej 193 pracujących na każdy 1000 ludności). Analiza wskaźnika pozwala zaobserwować przyrost jego wartości w porównaniu z 2004 r. (zarówno w powiecie, jak i w województwie – na podobnym poziomie), co może świadczyć o większej skłonności przedsiębiorstw do zatrudniania, a także o systematycznym rozwoju społeczno-gospodarczym.

Tab. 3. Pracujący i wynagrodzenia w powiecie białogardzkim w latach 2004, 2006 i 2007

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2007	2004=100
Pracujący w głównym miejscu pracy	7772	7984	8434	108,5
mężczyźni	3833	3865	4055	105,8
kobiety	3939	4119	4379	111,2
Pracujący łącznie z rolnictwem indywidualnym	8895	9107	9557	107,4
w % sektor rolniczy	15,1	15,1	14,3	94,5
przemysłowy	41,9	40,0	41,0	97,9
usługowy	43,0	44,9	44,7	104,0
Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w zł	1872,84	2027,16	2194,67	117,2

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Badanie, którym objęci są również pracujący w rolnictwie indywidualnym (lecz nadal bez uwzględnienia podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób) pokazało, iż w białogardzkim w 2007 r. pracowało 9,6 tys. osób. Struktura zatrudnienia według sektorów ekonomicznych ukazuje, iż 14,3% pracujących zajmowało się działalnością rolniczą, 41,0% – przemysłową i 44,7% – usługową. Od 2004 r. wzrosło nieznacznie zatrudnienie w sektorze usługowym, kosztem przemysłowego (w mniejszym stopniu) i rolniczego (większy spadek).

Pozytywnym zjawiskiem zauważalnym w powiecie jest przyrost przeciętnych miesięcznych wynagrodzeń brutto (w podmiotach zatrudniających powyżej 9 osób). W 2007 r. kwota przeciętnej płacy wyniosła w białogardzkim 2194,67 zł i było to więcej niż w 2004 r. o 17,2% (w województwie – o 17,7%). Średnie wynagrodzenie w powiecie było jednak niższe od przeciętnego w województwie (o ok. 421 zł). Pod względem poziomu płac powiat objął 16 lokatę.

W białogardzkim, podobnie jak w innych powiatach, problem bezrobocia na rynku pracy jest poważnym zjawiskiem społecznym oraz ekonomicznym. W 2008 r. bez pracy pozostawało

5196 osób (w tym kobiety stanowiły jedynie 47,8% – w pozostałych powiatach w województwie liczba kobiet przeważała w strukturze bezrobotnych). Od początku badanego okresu liczba bezrobotnych spadła jedynie o 31,2% (w województwie o 54,8%), przy czym spadek ten w większym stopniu dotyczył kobiet. Na wsi zamieszkiwało 46,1% bezrobotnych i zauważyć można tendencję pogłębiania się bezrobocia na wsi – odsetek osób nie posiadających pracy zamieszkujących tereny wiejskie był większy niż w 2002 r.

Stopa bezrobocia rejestrowanego w powiecie w 2008 r. wyniosła 28,4% (przy średniej wojewódzkiej równej 13,4%) i była najwyższa w zachodniopomorskim. W porównaniu z 2004 r. można zauważyć jej spadek.

Od początku badanego okresu zmniejszył się nieznacznie odsetek bezrobotnych bez prawa do zasiłku (o 1,4 pp., podczas gdy w województwie o 5,0 pp.), jednakże udział tej grupy w bezrobotnych ogółem jest niepokojąco duży – w 2008 r. wynosił 80,1% (w województwie 79,2%). W porównaniu z 2004 r. zanotowano wzrost odsetka osób bez pracy w wieku 55 lat i więcej (o 6,9 pp.), a spadek we wszystkich pozostałych grupach wiekowych (największy dla bezrobotnych w wieku 35-44 lata i poniżej 25 roku życia). Wzrósł także udział bezrobotnych z wykształceniem średnim ogólnokształcącym i wyższym, a spadł udział osób posiadających wykształcenie zasadnicze zawodowe, gimnazjalne i niższe, a także policealne i średnie zawodowe.

Sytuacja na rynku pracy kształtuje się pod wpływem relacji podaży pracy (liczby ludności zainteresowanej i gotowej wykonywać pracę) i popytu na pracę – określonej liczby miejsc pracy, którą oferuje gospodarka w danych warunkach społeczno-ekonomicznych. Niedopasowanie ilościowe bądź strukturalne (jakościowe) popytu i podaży powoduje trudności na rynku pracy (bezrobocie lub niewykorzystane miejsca pracy). Z tego względu szczególnie pożądana jest analiza porównawcza obu kategorii. Niezwykle użyteczne staje się porównanie struktury zawodowej osób bezrobotnych i ofert pracy zgłaszanych do powiatowych urzędów pracy. To prowadzi do ustalenia zawodów deficytowych i nadwyżkowych na terenie danego rynku pracy.

Zawodami deficytowymi w 2008 r. wyodrębnionymi według dużych grup zawodów były w powiecie białogardzkim jedynie te z grupy robotników zawodów precyzyjnych, ceramików i robotników poligraficznych. Równowaga nie występowała w żadnej grupie – poza wyżej wspomnianą wszystkie pozostałe były nadwyżkowe. Najwyższa nadwyżka występowała w przypadku takich grup, jak: rolnicy i rybacy pracujący na własne potrzeby, nauczyciele praktycznej nauki zawodu i instruktorzy, kierownicy małych i średnich zakładów pracy oraz kierownicy wielkich organizacji. W porównaniu z 2004 r. ogólny wskaźnik intensywności nadwyżki wzrósł w bardzo małym stopniu, co oznacza jedynie nieznaczną poprawę sytuacji bezrobotnych na rynku pracy.

Przedsiębiorczość

O sile gospodarki danego regionu i jego potencjale decyduje ilość i struktura efektywnie działających podmiotów gospodarczych. W powiecie białogardzkim w 2008 r. w rejestrze REGON zarejestrowanych było 4,9 tys. podmiotów gospodarki narodowej, które stanowiły zaledwie 2,3% ogółu podmiotów w województwie. W porównaniu do 2004 r. ich liczba na tym obszarze wzrosła o 9,3%, podczas gdy w województwie o 5,5%. Spośród ogółu podmiotów funkcjonujących na terenie powiatu w 2008 r. ponad 93% należało do sektora prywatnego.

Rozpatrując konkurencyjność powiatu białogardzkiego pod względem nasycenia przedsiębiorczością, można zauważyć, że plasuje się on dopiero na 14 miejscu w województwie.

Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28
Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Średnio na 1000 mieszkańców przypadało na tym terenie 101,7 podmiotów, podczas gdy w województwie 125,9. Można więc stwierdzić, że powiat białogardzki, jest słabo rozwiniętym pod względem przedsiębiorczości.

Tab. 4. Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON w powiecie białogardzkim w latach 2004, 2006 i 2008

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2008
Podmioty ogółem	4494	4736	4913
na 1000 ludności	93,0	98,0	101,7
w % sektor: rolniczy	4,3	4,2	4,2
przemysłowy	17,6	19,1	20,9
usługowy	78,0	76,7	74,9

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Przeprowadzona analiza struktury podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON według liczby pracujących wskazuje na dominację podmiotów mikro, tj. zatrudniających do 9 osób, które w 2008 r. stanowiły ponad 96% ogółu jednostek funkcjonujących na terenie powiatu. Podmioty małe, o liczbie zatrudnionych od 10 do 49 osób stanowiły 2,8%, a podmioty średnie 0,7%. Struktura podmiotów gospodarki narodowej według klas wielkości w powiecie była typowa dla całego województwa. W porównaniu do 2004 r. w powiecie zanotowano wzrost liczby podmiotów mikro i małych, a spadek liczby podmiotów średnich.

Analizując podmioty gospodarki narodowej według form prawnych odnotowano, że w 2008 r. w strukturze podmiotów gospodarczych funkcjonujących na terenie powiatu najliczniejszą grupę reprezentowały osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, które stanowiły 75,7%, w następnej kolejności znalazły się spółki handlowe – 3,8%, stowarzyszenia i organizacje społeczne – 2,0%, spółdzielnie – 0,7% oraz fundacje – 0,1%.

Duże znaczenie z punktu widzenia rozwoju gospodarczego danego obszaru ma udział spółek handlowych, które posiadają formę organizacyjno-prawną najbardziej dostosowaną do prowadzenia działalności na większą skalę, a wskaźnik nasycenia tymi spółkami na 10000 mieszkańców odzwierciedla poziom stabilności gospodarczej danego terenu. W 2008 r. na 10000 mieszkańców powiatu przypadało 38,5 spółek handlowych, co plasowało powiat na 12 w miejscu w województwie. Ich liczba w porównaniu do 2004 r. wzrosła o 20,0%. Z kolei poziom nasycenia obszaru spółkami z udziałem kapitału zagranicznego świadczy o korzystnym lub niekorzystnym klimacie dla inwestorów i warunkach inwestowania. Według stanu na dzień 31.12.2008 r. na terenie powiatu funkcjonowało 57 takich spółek, co w przeliczeniu na 10000 mieszkańców dało 11,8 jednostki. Spółki z udziałem kapitału zagranicznego stanowiły 30,6% ogółu spółek handlowych w powiecie, a ich liczba w porównaniu do 2004 r. wzrosła o 16,3%.

Analizując strukturę podmiotów gospodarki narodowej według sektorów ekonomicznych zaobserwowano, że w 2008 r. w białogardzkim najwięcej jednostek prowadziło działalność w sektorze usługowym, tj. 3,7 tys. co stanowiło 74,9% wszystkich zarejestrowanych podmiotów na tym terenie. Tak duży udział podmiotów sektora usługowego jest cechą charakterystyczną dla całego kraju, bowiem sektor ten uznawany jest za główną sferę współczesnej gospodarki. Usługi o charakterze rynkowym świadczyło 65,5% ogółu podmiotów w powiecie, a o charakterze nierynkowym 9,4%. Udział podmiotów zarejestrowanych w sektorze przemysłowym wyniósł

ponad 20%. Duży udział przemysłu jest zjawiskiem pozytywnym, gdyż firmy zajmujące się działalnością produkcyjną zatrudniają średnio znacznie więcej osób niż firmy w innych sektorach. Praktyka gospodarcza ponadto wskazuje, że jedno miejsce w sferze produkcji uruchamia kolejne miejsca pracy w handlu i usługach. Natomiast liczba podmiotów zarejestrowanych w sektorze rolniczym wyniosła 0,2 tys., co stanowiło zaledwie 4,2% ogółu podmiotów w powiecie. Wydaje się to być zjawiskiem korzystnym z punktu widzenia rozwoju gospodarczego powiatu, bowiem im większe jest uzależnienie regionalnej gospodarki od rolnictwa tym szanse na szybki awans cywilizacyjny są mniejsze.

Biorąc pod uwagę liczbę podmiotów według sekcji Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD) należy stwierdzić, że prawie 60% firm funkcjonujących na omawianym terenie w 2008 r. należało do trzech sekcji: handel i naprawy, obsługa nieruchomości i firm oraz budownictwo.

Dane statystyczne obrazujące dynamikę powstawania i zamykania już istniejących firm często są uznawane, oprócz dynamiki wzrostu PKB, jako główne informacje o kondycji gospodarki. Wskaźnik dynamiki liczby nowych podmiotów zarejestrowanych w kolejnych latach traktuje się bowiem jako swego rodzaju „barometr" charakteryzujący stan koniunktury gospodarczej.[22] W 2008 r. na terenie powiatu białogardzkiego w rejestrze REGON zarejestrowano 454 nowe podmioty, co dało 9,4 jednostek nowo zarejestrowanych na 1000 ludności (w województwie – 11,1). Porównując strukturę branżową według sekcji PKD, stwierdzono, iż najwięcej firm wpisano do rejestru w sekcjach: budownictwo – 29,1%, handel i naprawy – 25,8%, oraz obsługa nieruchomości i firm – 15,9%, co jest trendem powszechnie obserwowanym w ostatnich latach w całym kraju.

W 2008 r. z rejestru REGON wykreślono w powiecie białogardzkim 331 firm. Na 1000 osób wynosiło to 6,9 jednostek (w województwie – 9,6). Biorąc pod uwagę sekcje PKD zanotowano, iż w sekcjach: handel i naprawy, obsługa nieruchomości i firm oraz przetwórstwo przemysłowe notuje się największą liczbę jednostek wyrejestrowujących się. Należy jednak podkreślić, że w okresie tym więcej jednostek zostało zarejestrowanych niż wykreślonych.

Tab. 5. Podmioty gospodarki narodowej nowo zarejestrowane i wyrejestrowane z rejestru REGON w powiecie białogardzkim w latach 2004, 2006 i 2008

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2008
Podmioty nowo zarejestrowane ogółem	351	410	454
na 1000 ludności	7,3	8,5	9,4
Podmioty wyrejestrowane ogółem	158	312	331
na 1000 ludności	3,3	6,5	6,9

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Za pomocą analizy przesunięć udziałów (*shift-share*) określić można poziom konkurencyjności powiatu białogardzkiego w odniesieniu do województwa zachodniopomorskiego pod względem liczby podmiotów gospodarki narodowej według sekcji PKD. Przy założeniu, że powiat rozwija się na takim samym lub podobnym poziomie jak województwo, otrzymano wysoki oczekiwany wzrost zmiennej PO (potencjału obszaru powiatu). Składowa SP informująca o wielkości zmian w stosunku do województwa pokazuje, iż

[22] *Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2006-2007*. Opracowanie przygotowane przez Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2007.

występujące w powiecie trendy zmian liczby podmiotów gospodarczych są wolniejsze niż w województwie, zwłaszcza w sekcji handel i naprawy (G). Poziom konkurencyjności obszaru (KO), odzwierciedlający różnice między wskaźnikiem wzrostu w powiecie w stosunku do województwa jest wysoki, a dodatnia jego wartość wskazuje na wysoką konkurencyjność powiatu. Ogólne przesunięcie (PC) jest dodatnie, co świadczy o pozytywnych tendencjach w powiecie, na tle ogólnego poziomu rozwoju województwa.

Produkcja sprzedana przemysłu

Stopień uprzemysłowienia powiatu można określić między innymi poprzez obserwację produkcji sprzedanej przemysłu. W białogardzkim w 2007 r. osiągnęła ona wartość 357,2 mln zł i stanowiła zaledwie 1,6% produkcji sprzedanej całego województwa. W porównaniu z 2004 r. zanotowano wzrost produkcji sprzedanej w powiecie o 133,5 mln zł, zwiększył się także udział powiatu w tworzeniu wojewódzkiej wartości sprzedanej.

Produkcja sprzedana przemysłu na 1 mieszkańca w białogardzkim była w 2007 r. równa 7388 zł (przy średniej dla województwa 13447 zł), co ulokowało powiat na 10 miejscu w zachodniopomorskim. Przodującymi w działalności przemysłowej obszarami były powiaty: goleniowski, policki i szczecinecki.

Inwestycje i środki trwałe

Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach umożliwiają utrzymanie produkcji na dotychczasowym poziomie, a także jej wzrost. Zwiększanie się poziomu nakładów może więc świadczyć o zwiększaniu zdolności produkcyjnych firm oraz ich rozwoju, co w dłuższym okresie zapewnić może korzyści dla całej gospodarki regionu.

Nakłady finansowe lub rzeczowe, których celem jest stworzenie nowych środków trwałych lub ulepszenie istniejących obiektów majątku trwałego, a także nakłady na tzw. pierwsze wyposażenie w firmach zatrudniających powyżej 9 osób w białogardzkim wyniosły w 2007 r. 144,4 mln zł i były wyższe od tych poniesionych w 2004 r. o 161,1%.

Tab. 6. Nakłady inwestycyjne i wartość brutto środków trwałych w przedsiębiorstwach w powiecie białogardzkim w latach 2004, 2006 i 2007

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2007	2004=100
Nakłady inwestycyjne w mln zł	55,3	65,2	144,4	261,1
w % sektor: rolniczy	11,9	8,0	8,0	67,2
przemysłowy	68,8	76,2	76,9	111,8
usługi rynkowe	18,8	14,6	14,5	77,1
usługi nierynkowe	0,5	1,2	0,6	120,0
na 1 mieszkańca w zł	1143	1352	2986	261,2
Wartość brutto środków trwałych w mln zł	627,1	651,7	701,9	111,9
w % sektor: rolniczy	4,0	5,3	4,7	117,5
przemysłowy	66,3	63,8	65,6	98,9
usługi rynkowe	27,3	28,5	27,4	100,4
usługi nierynkowe	2,4	2,4	2,3	95,8
na 1 mieszkańca w zł	12976	13488	14544	112,1

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Najwyższe nakłady poniesiono w sektorze przemysłowym, a następnie w usługowym (w tym głównie w usługach rynkowych) i rolniczym. Od 2004 r. nakłady ponoszone w rolnictwie i usługach zmniejszyły się, natomiast w sektorze przemysłowym – wzrosły. Wielkość nakładów inwestycyjnych w przeliczeniu na 1 mieszkańca, równa 2986 zł, była wyższa niż przeciętna w województwie i uplasowała białogardzki na 5 miejscu pośród pozostałych powiatów, za polickim, goleniowskim, myśliborskim i Szczecinem.

Wartość nakładów poniesionych na zakup lub wytworzenie środków trwałych (wartość początkowa, brutto) w 2007 r. wyniosła w powiecie 701,9 mln zł i była wyższa niż w 2004 r. o 11,9%. Najwyższą wartość brutto środków trwałych zanotowano w sektorze przemysłowym, a następnie w usługowym (w tym głównie w usługach rynkowych) i rolniczym. W porównaniu z 2004 r. nakłady na środki trwałe w rolnictwie wzrosły, w sektorze przemysłowym zmniejszyły się, a w usługowym pozostały bez zmian. Pod względem poziomu wartości brutto środków trwałych na 1 mieszkańca w 2007 r. białogardzki objął 12 lokatę w województwie.

Budżety jednostek samorządu terytorialnego

Możliwości dofinansowywania działań w powiecie mogą być określone poprzez analizę wielkości dochodów, a zwłaszcza wydatków budżetów jednostek samorządu terytorialnego (zarówno powiatu, jak i gmin wchodzących w jego skład).

W 2008 r. powiat białogardzki otrzymał na realizację swoich zadań 69,2 mln zł (o 69,5% więcej niż na początku badanego okresu). W przeliczeniu na 1 mieszkańca było to 1433,54 zł – najwięcej wśród powiatów ziemskich. Wydatki wyniosły 68,3 mln zł, z czego 42,1% stanowiły wydatki majątkowe inwestycyjne. Dynamika wzrostu wydatków (w porównaniu z 2004 r.) była w powiecie wyższa niż dochodów. Wysokość wydatków w przeliczeniu na 1 mieszkańca uplasowała powiat na 1 miejscu wśród powiatów ziemskich.

Tab. 7. Dochody i wydatki budżetu powiatu i budżetów gmin wchodzących w skład powiatu białogardzkiego w latach 2004, 2006 i 2008 w zł

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2008	2004=100
Dochody budżetu powiatu	40814422,00	37108227,84	69198189,30	169,5
na 1 mieszkańca	843,45	769,23	1433,54	170,0
Wydatki budżetu powiatu	39917648,00	37812023,13	68327527,66	171,2
na 1 mieszkańca	824,92	783,82	1415,50	171,6
Dochody budżetów gmin	81590610,00	100533838,81	126746589,56	155,3
na 1 mieszkańca	1686,10	2083,99	2625,73	155,7
Wydatki budżetów gmin	84757167,00	107230163,24	126629857,05	149,4
na 1 mieszkańca	1751,54	2222,80	2623,31	149,8

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Budżety gmin: miejskiej i wiejskiej Białogard, Karlino i Tychowo w 2008 r. uzyskały łącznie dochody równe 126,7 mln zł, a kwota dochodów na 1 mieszkańca uplasowała powiat na 10 miejscu w województwie. Gminy wydały 126,6 mln zł, w tym wydatki majątkowe inwestycyjne stanowiły średnio 21,2% ogółu wydatków budżetów tych jednostek terytorialnych. W porównaniu z 2004 r. wydatki gmin wzrosły nieco wolniej niż ich dochody.

Wyniki badań własnych

A. Stan i struktura aktywności gospodarczej badanych przedsiębiorstw

Przedsiębiorcy i ich firmy – charakterystyka prowadzonej działalności

Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w powiecie białogardzkim po roku 1989 systematycznie wzrasta (rys. 2). Dynamiczne pod tym względem były zwłaszcza lata 2005-2009, kiedy przybyło 37% przedsiębiorstw. Spadek liczby nowo rejestrowanych firm wyraźnie widać w latach 2002-2004, czyli w końcowym okresie dekoniunktury. Ówczesna stagnacja gospodarcza kraju wpłynęła na pogorszenie sytuacji na rynku pracy oraz na destabilizację gospodarczą prywatnych inicjatyw. Kryzys gospodarczy był widoczny zarówno w skali krajowej, jak i regionalnej czy lokalnej, co znajduje odzwierciedlenie w wynikach. W omawianym okresie, w powiecie białogardzkim przybyło zaledwie 3,4% przedsiębiorstw. Prezentowane dane dotyczą firm, które nadal funkcjonują na rynku, nie obrazują bezwzględnego przyrostu liczby przedsiębiorstw w powiecie – wiadomo bowiem, że w tym samym czasie określona liczba firm została zlikwidowana. Zasadniczo należy zauważyć, że obecnie funkcjonujące w powiecie firmy, to przede wszystkim przedsięwzięcia, które posiadają już pewne doświadczenia a swoją działalność rozpoczynały w momencie wprowadzenia gospodarki rynkowej, oraz jednostki, które na rynku obecne są bardzo krótko – ponieważ powstały w okresie globalnej koniunktury, trudno jest określić jak sprostają wymogom stawianym firmom przez czas kryzysu.

Rys. 2. Rok powstania firmy

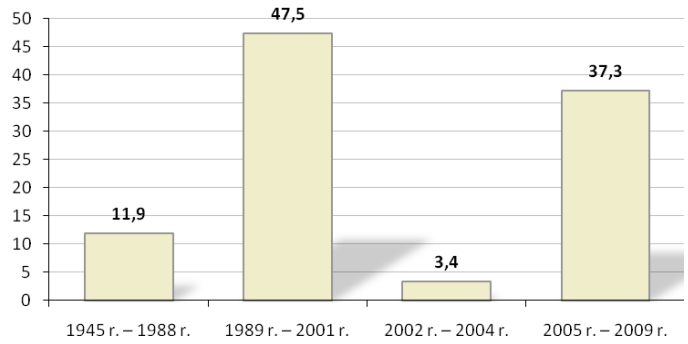

Źródło: *Badania własne.*

W odniesieniu do wielkości przedsiębiorstw w powiecie zdecydowanie przeważają mikro-przedsiębiorstwa zatrudniające do 9 pracowników, stanowiąc 81,4% wszystkich badanych przedsiębiorstw, kolejno firmy małe - 10,2% oraz średnie – 8,5%. Firmy duże w badaniu nie były reprezentowane. Z kolei ze względu na formę działalności, w powiecie białogardzkim przeważają przedsiębiorstwa jednoosobowe – 67,8%, pozostałe 32,2 % to spółki, (z których 15,3% stanowiły spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, 6,8% spółki cywilne oraz 5,1% spółki jawne). Tak znaczna dominacja jednoosobowych podmiotów gospodarczych może wskazywać tendencję zmian zachodzących na lokalnym rynku pracy – odchodzenie od zatrudniania na etat, w stronę samozatrudniania.

Struktura podmiotów gospodarczych, zgodna z klasyfikacją PKD (Polska Klasyfikacja Działalności), wyraźnie ukazuje (charakterystyczną dla całego kraju) dominację przedsiębiorstw o charakterze usługowym prowadzoną w różnych branżach – zarówno jako usługi budowlane, handel oraz działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna, pozostała.

Poziom i struktura zatrudnienia – ruch kadr

Czynnikiem, który buduje pozycję firmy są pracownicy w niej zatrudnieni, a do kluczowych zagadnień w tej kwestii należy wykształcenie kadry. Wykształcenie pracowników jest istotną zmienną w kontekście opisu przedsiębiorstw. To właśnie ono, obok nabytych umiejętności i doświadczeń zawodowych stwarza pole racjonalnego i efektywnego funkcjonowania firm, zwiększając ich szanse rynkowe, a w efekcie warunkując sukces rynkowy.

Struktura zatrudnienia ze względu na poziom wykształcenia w badanych firmach pokazuje znaczną przewagę osób z wykształceniem średnim – na zatrudnianie osób z takim wykształceniem wskazuje 31,1% respondentów. Zatrudnianie osób z wykształceniem wyższym oraz zawodowym deklaruje identyczna liczba firm, po 24,5%. Niepokoić może jednak, że nadal w firmach pracują osoby z wykształceniem podstawowym – 7,3%, gimnazjalnym – 6,6% oraz bez wykształcenia 6% - daje to w sumie niemal 20% udział firm, które korzystają z pracowników bez jakichkolwiek wyuczonych kwalifikacji.

Zaprezentowane dane można zinterpretować następująco – nadal bardzo dużo firm wspiera się w swojej działalności zatrudnianiem osób nieposiadających wykształcenia lub mających wykształcenie na poziomie podstawowym, co związane jest z zapotrzebowaniem na pracowników niewykwalifikowanych. Jednocześnie można domniemywać, że przewaga firm deklarujących zatrudnianie osób z wykształceniem średnim oraz równy udział podmiotów zatrudniających pracowników z wykształceniem wyższym i zawodowym świadczy jednak o dominacji robotników wykwalifikowanych wśród kadr badanych firm. Wartości te należy jednak traktować ostrożnie, gdyż w sytuacji dużego poziomu bezrobocia zdarza się, że do pracy przyjmowane są osoby na stanowiska poniżej ich kwalifikacji – oznaczałoby to, że zatrudnianie pracowników z wykształceniem wyższym nie zawsze przekłada się na rzeczywisty potencjał firmy.

Istotnym dla charakterystyki przedsiębiorstw jest wskaźnik ruchu kadr. W odniesieniu do 2008 roku w przypadku 16,9% firm zmniejszyły one zatrudnienie, zwiększyły w 5,1%, natomiast w 78% badanych firm nie odnotowano ruchu kadr.

Głównymi przyczynami zmniejszenia liczby pracowników były:

- kwestie zewnętrzne:
  - problem ze zbyciem produktów i usług – 53,8%,
  - nieopłacalność produkcji i sprzedaży – 15,4%,
  - sezonowy charakter pracy – 15,4;
- kwestie wewnętrzne:
  - niesolidność pracowników – 7,7%,
  - brak kwalifikacji pracownika – 7,7%.

Z kolei wzrost zatrudnienia w firmie był spowodowany albo rozszerzeniem zakresu działalności przedsiębiorstwa, (66,7% wypowiedzi), bądź też refundacją kosztów zatrudnienia (33,7%).

Powyższe dane wyraźnie wskazują, iż podejście do zatrudnienia w firmach jest elastyczne, kiedy jest konieczność firmy tną koszty redukując zatrudnienie, umiejętnie też

wykorzystują ewentualne dotacje przeznaczone na ten cel. Oprócz obiektywnych, naturalnych czynników tłumaczących ruch kadr w firmach, dodatkowym może być dążność lokalnych firm do uzyskania większego przystosowania do permanentnie zmiennych warunków otoczenia społeczno-gospodarczego.

Deklaratywna dynamika w zakresie zatrudnienia w ciągu najbliższych trzech miesięcy oraz najbliższego roku nastraja optymistycznie, bowiem jedynie 1,7% badanych planuje zmniejszenie liczby zatrudnionych, (przede wszystkim sprzedawców – jest to prawdopodobnie efekt dużej rotacji na stanowiskach w tej branży, charakterystyczne dla niej jest zjawisko szybkiego wypalenia zawodowego), aż 69,7% / 74,6% nie planuje zmian w tym zakresie, z kolei 18,6% / 13,6% deklaruje zwiększenie zatrudnienia, natomiast zmian w zatrudnieniu nie umie przewidzieć 10,2% (rys. 3).

Rys. 3. Planowane zmiany w zatrudnieniu

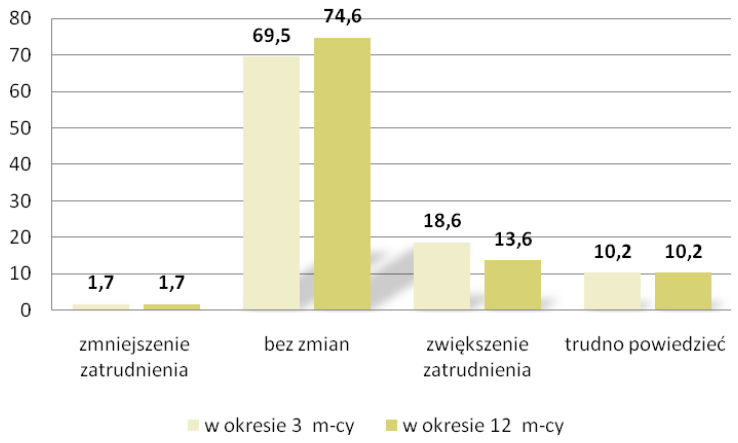

Źródło: *Badania własne.*

Perspektywy działalności są zróżnicowane w zależności od sekcji PKD, w której operuje przedsiębiorca. Zmniejszenie zatrudnienia przewidywane jest tylko w ramach sekcji G - Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodów, motocykli oraz artykułów użytku osobistego i domowego, co zgodne jest z wcześniejszymi obserwacji, z których wynikało, że redukcja zatrudnienia odnosi się przede wszystkim do sprzedawców. Dominują co prawda postawy wyczekujące, których przejawem są deklaracje trudno powiedzieć, oraz zatrudnienie nie ulegnie zmianie, należy jednakże odnotować, że w przewadze są firmy, które oceniają, że nastąpi wzrost zatrudnienia w stosunku do przewidujących odwrotnie. Najwięcej firm oczekujących wzrostu liczby pracowników należy do sekcji O – Działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna, pozostała oraz, wspomnianej już, G – Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodów, motocykli oraz artykułów użytku osobistego i domowego. Pewne ożywienie, które przełożyć się ma na zwiększenie zatrudnienia oczekiwane jest także przez przedstawicieli sekcji D - Przetwórstwo przemysłowe, C – Górnictwo oraz J – Pośrednictwo finansowe.

Rys. 4. Planowane zmiany w zatrudnieniu w perspektywie najbliższych trzech miesięcy z uwzględnieniem sekcji PKD (dane w wartościach bezwzględnych)

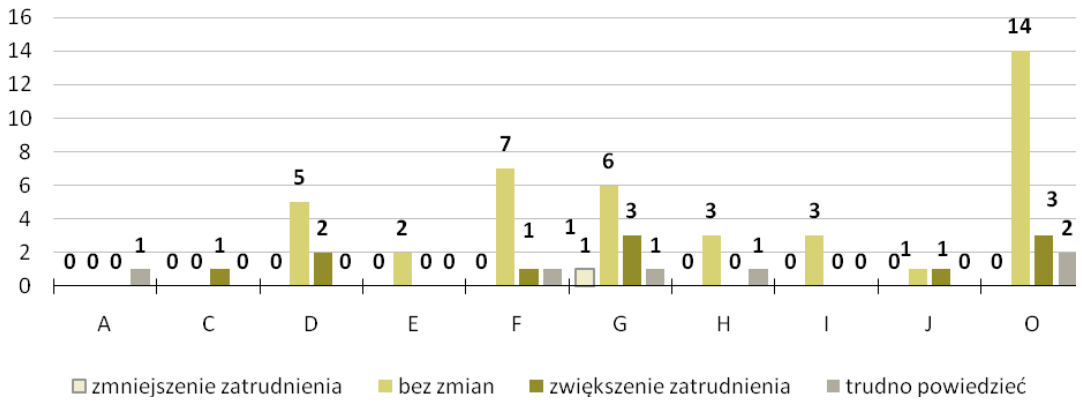

Źródło: *Badania własne.*

Proces naboru i zatrudnienie nowych pracowników miałby przede wszystkim charakter wzmocnienia służb pomocniczych, bowiem 50% badanych deklaruje potrzebę zatrudnienia osób do prac tzw. prostych, 25% w zakresie operatorów maszyn oraz monterów, pozostałe specjalności, w których planuje się zatrudnić pracowników to pracownicy biurowi i sprzedawcy, po 8,3%. Pewna część respondentów – 8,3% miała trudności z określeniem zapotrzebowania w konkretnych specjalnościach. Adekwatnie do poszukiwanych specjalności, kwalifikacje zawodowe ewentualnych pracowników miałyby dotyczyć przede wszystkim posiadania stażu pracy w danym kierunku zawodowym – 36,8%, wykształcenia co najmniej średniego i najlepiej zgodnego z profilem firmy – 26,3%, bądź zawodowego również w zgodzie z profilem firmy – 15,8%. Dodatkowo przedsiębiorstwa poszukują osób ze specjalistycznymi kursami kwalifikującymi do pracy – 10, 5%, uprawnieniami do prowadzenia pojazdów kat. B – 5,3% oraz uprawnieniami do obsługi maszyn i urządzeń 5,3%. Warto pamiętać, iż powyższe kwalifikacje i umiejętności zawodowe nie są cechami rozłącznymi.

Pozyskiwanie nowych pracowników ma głównie charakter tradycyjny (firmy korzystają z pomocy UP, z ogłoszeń w prasie, w Internecie) i w pewnym stopniu bierny (osoby zainteresowane same przychodzą do firmy, bądź rekomendują je inne osoby).

Potencjał rozwojowy firm – system wynagradzania, podnoszenie kwalifikacji, stan wyposażenia

Jednym z ważniejszych parametrów charakteryzujących potencjał rozwojowy firm jest poziom wynagrodzeń, niestety jest to zmienna tzw. wrażliwa, trudno poddająca się analizie – zwykle bowiem nie wszyscy respondenci są skłonni rozmawiać o tego typu zagadnieniach. Jednakże z uzyskanych odpowiedzi widać, iż wynagrodzenia w trakcie minionego, jak i obecnego roku uzyskały pewien poziom dynamiki. O ile w 2008 roku w 16,9% przypadków wynagrodzenia pracowników zostały zwiększone, o tyle w 2009 było tak jedynie w 1,7% badanych (tab. 8).

Wydaje się, iż niekorzystna dynamika w zakresie wynagrodzeń jest efektem obecnego kryzysu gospodarczego i stosowania w firmie różnorakich strategii przystosowawczych, po to,

aby utrzymać się na rynku – do najprostszych należy utrzymywanie wynagrodzeń na niezmiennym poziomie.

Tab. 8. Dynamika zmian wynagrodzeń w latach 2008 i 2009

WYNAGRODZENIA	2008	2009
Zostały zwiększone	16,9	1,7
Zostały zmniejszone	1,7	1,7
Bez zmian	32,2	45,8
Odmowa odpowiedzi	49,2	50,8

Źródło: *Badania własne.*

Istotnym, choć najczęściej niedocenianym, elementem budującym potencjał rozwojowy firm jest doszkalanie pracowników. Jest to oczywiście element kosztogenny, ale w dłuższej perspektywie czasowej zwiększa efektywność firmy. Niepokojącym sygnałem jest to, że aż 66,1% badanych firm nie korzysta z tego typu rozwiązań. Pozostali – 28,8%, deklarują korzystanie ze szkoleń lecz pod uwagę brane są wyłącznie nieodzowne szkolenia zawodowe z zakresu: praktycznej nauki zawodu, finansów, księgowości, obsługi maszyn i urządzeń, bhp, systemu jakości, ubezpieczeń i kredytów. Sytuacja, w której firmy nie inwestują we własne zasoby ludzkie, nie wzmacniają kapitału intelektualnego, w dłuższej perspektywie zawsze skutkować musi obniżeniem potencjału rozwojowego. Jednakże obecnie występujący stan może być konsekwencją obecnego kryzysu gospodarczego i drastycznego szukania oszczędności przez przedsiębiorstwa.

Innymi, istotnymi cechami, pozwalającymi pośrednio oszacować nowoczesność firm jest wiek stosowanej w przedsiębiorstwie technologii oraz wiek urządzeń w parku maszynowym. Stosowane w przedsiębiorstwach stosunkowo nowe technologie określają potencjał przedsiębiorstw powiatu białogardzkiego w miarę korzystnie. Przeszło 47% przedsiębiorstw użytkuje nowoczesne linie technologiczne zakupione w latach 2008/2009 bądź w ciągu pięciu ostatnich lat. Jedynie w 20,3% przedsiębiorstw stosowane są linie technologiczne zakupione przed 2004 roku. Z kolei w zakresie nowoczesności parku maszynowego dane przedstawiają się następująco:

- maszyny i urządzenia nowoczesne - zakupione w 2008/2009 są udziałem – 22% firm,
- maszyny i urządzenia użytkowane od 3 do 6 lat są udziałem – 33,9% firm,
- maszyny i urządzenia użytkowane od 7 do 10 lat są udziałem – 11,9% firm,
- maszyny i urządzenia użytkowane przeszło 10 lat są udziałem – 6,8% firm.

Z zaprezentowanych danych wyłania się obraz firm, które nadążają za wyzwaniami rynku, dostosowując stosowane rozwiązania oraz urządzenia do nowoczesnych wymogów. Jednakże nieco zastanawiające jest, że 25,4% respondentów nie potrafiło określić technologicznego stanu parku maszynowego wykorzystywanego w firmie, rodzi to obawę, że nie chcieli się przyznać do postrzeganego negatywnie zacofania w stosowanych rozwiązaniach. Kategorii tej nie można jednoznacznie zaliczyć do grupy przedsiębiorstw wskazującej na korzystanie z maszyn i urządzeń użytkowanych ponad 10 lat, należy jednak domniemywać, że znaczny udział w niej mają właśnie takie firmy.

B. Rynkowy wymiar prowadzonej działalności – powiązania przedsiębiorstw z otoczeniem

Wymiary konkurencyjności przedsiębiorstw

Podstawą utrzymania się na rynku jest zdolność przedsiębiorstw do efektywnego gospodarowania w warunkach konkurencji. Ważne staje się poznanie wymiarów konkurencyjnego działania. Jednym z takich czynników jest już sam wybór miejsca inicjatywy gospodarczej. Dla badanych przedsiębiorstw wybór miejsca lokalizacji firmy w powiecie białogardzkim był efektem:

- miejsca zamieszkania właściciela – 36,89%,
- oceny, iż powiat białogardzki to dobra lokalizacja – 26,21%,
- dostępności rynków – 16,50%,
- dostępności taniej siły roboczej – 10,68%,
- dostępności zaopatrzenia – 2,91%,
- przypadku – 6,80%.

Dominujące znaczenie subiektywnych powodów zlokalizowania działalności firmy w powiecie (miejsce zamieszkania właściciela) w przypadku sektora MŚP jest właściwie oczywistością. Jednakże pozostałe odpowiedzi pozwalają na wskazanie czynników sprzyjających prowadzonej działalności. Badani oceniają, że jedną z najważniejszych zalet powiatu jest dobra lokalizacja, która zapewne wiąże się z dostępnością rynków.

Kolejnym czynnikiem przesądzającym o pozycji rynkowej przedsiębiorstwa jest jego zdolność do uzyskiwania i utrzymywania tzw. przewag konkurencyjnych, czyli zwiększenie stopnia niezależności działania od konkurentów oraz stopniowego rozszerzenia zakresu i pola działania. Jest to bardzo istotny niuans, bowiem słabość wielu firm nie polega na słabości produktu lub technologii, lecz na niedociągnięciach w procesie przekształcania wiedzy i umiejętności firmy właśnie w przewagę konkurencyjną na rynku.

Z zaprezentowanych danych wynika, iż przedsiębiorstwa powiatu białogardzkiego świadomie, bądź nieświadomie stosują strategię budowania przewagi jakościowej, czyli dążą do nadania elementom marketingowym takim jak produkt, marka, wizerunek, cech wyższej jakości niż konkurencja, przy jednoczesnym przywiązywaniu potencjalnych klientów do jakości (rys. 5). Pewnym problemem zarysowującym się w wypowiedziach badanych jest brak umiejętności wskazania, na czym polega przewaga konkurencyjna firmy (14%), nawet, jeśli odpowiedzi udzielali pracownicy, to niepokojące jest, iż nie posiadają oni wiedzy na tematy kluczowe dla firmy i dalszego rozwoju – bowiem uzyskanie przewagi w jakiejś dziedzinie umożliwia utrwalanie pozycji firmy.

Większość badanych przedsiębiorstw ocenia swój poziom konkurencyjności, jako konkurencyjność lokalną – 52,9%. W opinii badanych konkurencyjnych na poziomie województwa jest 12,9% firm i tyle samo respondentów czuje się konkurencyjnymi w odniesieniu do całego kraju. Wymiary europejskiej konkurencyjności – w ocenie badanych – są bardzo nikłe – jedynie 4,3% respondentów uważa, iż są konkurencyjni na rynkach Unii Europejskiej.

Tym samym głównymi konkurentami przedsiębiorstw powiatu białogardzkiego są inne firmy lokalne – 74,6% wskazań, firmy z europy zachodniej są postrzegane jako potencjalny konkurent przez 5,1% badanych, firmy pozaeuropejskie w 3,4% przypadków oraz firmy z terenu kraju – 1,7%. W opinii 3,4% respondentów w odniesieniu do ich działalności brak jest presji ze strony konkurencji. Pozostali respondenci 11,9% nie umieli odpowiedzieć na to pytanie.

Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28
Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Rys. 5. Przewagi konkurencyjne badanych firm

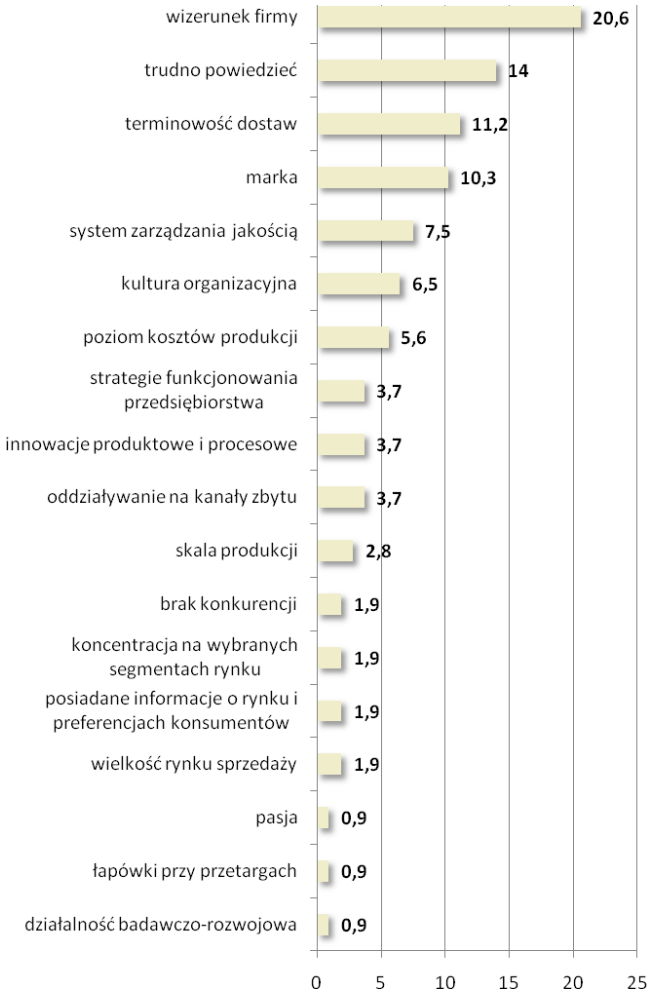

Źródło: *Badania własne.*

Na skutek ciągłej zmienności otoczenia społeczno-gospodarczego działalność podmiotów gospodarczych nie jest wolna od sytuacji trudnych, czy problematycznych. Sytuacje tego typu mają charakter wewnętrzny bądź zewnętrzny w stosunku do przedsiębiorstw.

Sytuacje rozpoznane jako problematyczne i zewnętrzne w stosunku do badanych firm to przede wszystkim: (uszeregowano według liczby wskazań)

- niedostateczny popyt na rynku krajowym – 13%,
- rozbudowana biurokracja – 13%,
- silna konkurencja krajowa i zagraniczna – 12%,
- wysokie obciążenia na rzecz budżetu państwa – 6,5%,
- niedostateczny popyt na rynku zagranicznym – 5,4%,
- duża odległość od rynków zbytu i zaopatrzenia – 3,3%,
- brak koncepcji rozwoju miasta/gminy – 1,1%,

- niepewność ogólnej sytuacji gospodarczej – 3,3%,
- rozwój „szarej strefy" – 1,1%.

Sytuacje uciążliwe, pojawiające się wewnątrz badanych firm to przede wszystkim: (uszeregowano według liczby wskazań):

- trudności w zdobywaniu funduszy niezbędnych do prowadzenia działalności – 4,3%,
- wysokie stałe koszty utrzymania – 3,3%,
- słabo rozwinięta infrastruktura techniczna - 3,3%,
- brak odpowiedniego parku maszynowego – 1,1%,
- brak fachowej kadry - 1,1%.

Należy zwrócić uwagę na duże znaczenie, jakie badani przypisują utrudnieniom, jakie w ich działalności powoduje funkcjonowanie instytucji publicznych – szczególnie dotyka ich rozbudowana biurokracja oraz wysokie obciążenia na rzecz budżetu państwa. Oznacza to, że przedsiębiorcy muszą sobie radzić nie tylko z presją rynku, ale także – w ich opinii częstymi, problemami, jakich przysparza państwo i jego instytucje.

Kolejnym ważnym zagadnieniem jest umiejętność podejmowania zaradczych rozwiązań w obliczu nasilenia się sytuacji trudnych, kryzysowych. Niepokojące jest, iż respondenci w 26,3% wskazali, iż nie podejmują żadnych konkretnych działań w obliczu kryzysu. Jest to swoista „strategia strusia" polegająca na „przeczekaniu złej koniunktury". Nie niesie ona jednak istotnych wartości poznawczych i w efekcie skutkuje biernością.

Do innych często podejmowanych działań w zakresie przezwyciężenia sytuacji kryzysowych w firmach powiatu białogardzkiego można zaliczyć: zmniejszanie wydatków inwestycyjnych – 16,3%, bądź w ogóle zaprzestanie inwestowania – 11,3%, zmniejszanie poziomu zatrudnienia – 11,3%, reorganizacja zakładu – 6,3%, obniżenie poziomu wynagrodzeń – 6,3%, zmniejszanie w umowach o pracę wymiaru czasu pracy pracowników - 2,5%, poszukiwanie nowych zleceń - 2,5% oraz wysyłanie pracowników na bezpłatne urlopy - 1,3%. Oznacza to, że w dominującym stopniu reakcją na sytuacje kryzysowe jest ograniczanie jakiegoś aspektu działalności, są to strategie pasywne, Zaledwie 2,5% badanych wskazało na podejmowanie aktywnych działań w celu wyjścia z sytuacji kryzysowej – w tym przypadku, poprzez poszukiwanie nowych zleceń.

Ocena i prognozy perspektyw działalności gospodarczej przedsiębiorstw

Subiektywne doświadczenia przedsiębiorców w okresie ostatnich sześciu miesięcy prowadzenia firm pozwalają na definicję i zarazem diagnozę sytuacji. I tak 39% badanych stwierdza, iż sytuacja firmy w okresie ostatnich 6 m-cy nie zmieniła się, według 22,1% badanych uległa wyraźnej poprawie, jednakże przeciwnego zdania jest stosunkowo liczna kategoria – 33,9% badanych.

Najważniejszymi czynnikami skutkującymi pogorszeniem sytuacji firm są:

- spadek popytu na towary i usługi – 62,1%,
- wzrost cen materiałów i surowców -13,8%,
- zmiana kursu euro – 6,9%,
- wzrost cen paliwa i energii – 3,4%,
- zmiana warunków kredytowania – 3,4%,
- zmiana kursu franka szwajcarskiego – 3,4%,
- brak wykwalifikowanych pracowników – 3,4%.

Z kolei do czynników wpływających na poprawę sytuacji firmy należy zaliczyć:

- popyt na towary i usługi – 58,3%,
- brak zobowiązań finansowych – 16,7%,
- ceny materiałów i surowców – 8,3%,
- trafione inwestycje – 8,3%.

Z uzyskanych wypowiedzi wynika zdecydowanie niejednoznaczna ocena sytuacji – te same kategorie wskazywane są jako najważniejsza przyczyna pogorszenia oraz polepszenia sytuacji firmy. Pozorna sprzeczność, jaka ma tutaj miejsce związana jest zapewne z dynamiką zjawisk zachodzących na rynku – poszczególne firmy dysponują zróżnicowanymi umiejętnościami radzenia sobie z zachodzącymi w gospodarce zmianami – niektóre potrafią wykorzystać je do rozwoju, inne nie. Obserwowana sytuacja może mieć również związek ze zróżnicowaniem branżowym oraz różną lokalizacją poszczególnych firm, co wpływa na ich sytuację rynkową.

Jak wiadomo funkcjonowanie przedsiębiorstw odbywa się w konkretnym, zewnętrznym środowisku – otoczeniu społeczno-gospodarczym, którego jakość wpływa na prosperowanie firm. Według 50,9% badanych sytuacja gospodarcza w województwie w okresie ostatnich 6 m-cy pogorszyła się, według 42,4% nie uległa zmianie, zaś 6,8% badanych zauważa jej poprawę. Respondenci prognozowali jak sytuacja gospodarcza będzie zmieniać się w województwie zachodniopomorskim w okresie najbliższych 6 m-cy. Zestawienie wyników pozwala na umiarkowany optymizm, negatywne scenariusze szacujące pogorszenie się sytuacji gospodarczej w województwie zachodniopomorskim były udziałem 22% badanych, 49,2% sądzi, iż sytuacja w przewidywanym okresie nie zmieni się, 15,3% badanych uważa, iż ulegnie poprawie. Wyraźnie zmniejszyła się więc różnica między pesymistami a optymistami w stosunku do oceny sytuacji przeszłej.

Wartościowa poznawczo jest próba uchwycenia dynamiki zmian popytu na usługi/produkty oferowane przez analizowane firmy w stosunku do analogicznego okresu roku ubiegłego. Zwiększenie poziomu popytu szacuje 17,5% badanych, obniżenie 35,1%, a najliczniejsza kategoria badanych nie widzi zmian w wielkości popytu – 40,4%. Badani prognozowali również zmiany w popycie na oferowane usługi i produkty w kontekście analogicznego okresu przyszłego roku. Uzyskany rozkład zmiennej wskazuje na zmianę sytuacji, co prawda nadal większość (40,7%) uważa, że wielkość popytu nie zmieni się, ale zwiększa się liczba odpowiedzi wskazujących, że popyt wzrośnie (18,6%), z kolei osób oczekujących jego spadku jest już znacznie mniej – 11,9%.

Jednym z ważniejszych czynników warunkujących potencjał rozwojowy przedsiębiorstw jest poziom inwestycji. W 43,3% firm nie podjęto w ogóle działań inwestycyjnych, natomiast te firmy powiatu białogardzkiego, które inwestowały wybierały następujące dobra – uszeregowano według liczebności wskazań:

- wyposażenie (meble, sprzęt) – 34,3%,
- pojazdy – 11,9%,
- budynki, ziemię – 10,4%.

Także wartość wydatków poniesionych na rozwój prowadzonej działalności w pierwszym półroczu 2009 roku wskazuje, że część firm dysponuje ograniczonymi zasobami, które mogą przeznaczyć na niezbędne wyposażenie oraz inwestycje (rys. 6). Respondenci najczęściej (40%) wskazywali, że poniesione wydatki mieszczą się w kwocie od 50 tys. do 500 tys. złotych, kolejne miejsca zajmują coraz niższe kwoty – ponad 26% badanych firm w ciągu 6 miesięcy w rozwój firmy zainwestowało mniej niż 5 tys. złotych. Bez wątpienia świadczy to o niewielkiej

skali prowadzonej działalności, oraz jej branżowej specyfice – firmy zaangażowane w drobne usługi przeważnie nie wymagają kosztownego wyposażenia.

Rys. 6. Struktura wartości wydatków poniesionych na rozwój prowadzonej działalności w pierwszym półroczu 2009 r.

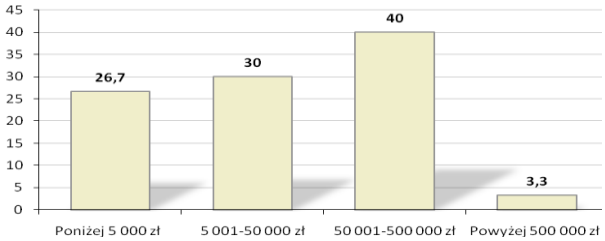

Źródło: *Badania własne.*

Respondenci prognozowali również działania inwestycyjne w kontekście najbliższych 6 miesięcy. Uzyskane dane (wyłącznie deklaratywne) wskazują na obniżenie poziomu inwestycji. Większość – 55,2% badanych nie zamierza podejmować działań tego typu, 20,7% nie wie czy będzie inwestować i tylko 24,1% respondentów deklaruje, iż firma planuje dokonanie wydatków na zakup, dzierżawę (leasing) lub remont pojazdu(ów), wyposażenia, nieruchomości (budynki, ziemia).

Na podstawie subiektywnych doświadczeń respondenci dokonali również prognozy dotyczącej sytuacji własnej firmy za 3 lata. W tym zakresie mamy do czynienia z następującymi wynikami: 13,6% ocenia, iż sytuacja ich firmy będzie podobna do obecnej, pesymistyczne scenariusze, że firmie będzie wiodło się gorzej niż obecnie, przewiduje 5,1% badanych, zaś 10,2% badanych ocenia, iż ich firma ulegnie likwidacji. Najliczniejsza kategoria badanych podchodzi do przyszłości optymistycznie – 35,6% ocenia, iż będzie się im wiodło lepiej niż obecnie. Niestety wydaje się, iż jest to optymizm na wyrost; skoro prawie połowa zbadanych firm nie inwestowała do tej pory, ponad połowa nie zamierza podejmować działań inwestycyjnych w przyszłości, stąd takie pozytywne szacowanie własnej, przyszłej pozycji na rynku może budzić pewne zastrzeżenia. Uznaje się, że inwestycje są podstawowym czynnikiem rozwoju gospodarczego i to zarówno w odniesieniu do konkretnych przedsiębiorstw, jak i w odniesieniu do rozwoju lokalnego, czy regionalnego. Pożytki płynące z odpowiednio zrealizowanych inwestycji są oczywiste i zwykle przekładają się na umocnienie pozycji firmy na rynku. Brak inwestycji zawsze skutkuje stagnacją, a w dalszej kolejności wyrugowaniem z rynku.

Formy współpracy i powiązań w zakresie współdziałania gospodarczego

Jednym z głównych celów podmiotów gospodarczych jest stosowanie strategii umożliwiających rozwój firmy. W tym zakresie wyróżnić można strategie wzrostu wewnętrznego oraz strategie wzrostu zewnętrznego, zwykle są one stosowane przez przedsiębiorstwa łącznie/równolegle. Poniższe informacje wskazują, iż przedsiębiorstwa działające na omawianym terenie nie dysponują w większości powiązaniami gospodarczymi w ramach lokalnych bądź globalnych sieci. Przeszło 88% badanych firm nie prowadzi współdziałania z innymi jednostkami. Jedynie w przypadku 5,1% firm dochodzi do powiązań gospodarczych na zasadzie podwykonawstwa, współdziałanie w oparciu o wspólne przedsiębiorstwo jest udziałem

3,4% badanych, natomiast 1,7% firm deklaruje współpracę na zasadzie zrzeszenia bądź koncernu. Brak wspólnych uwarunkowań i uzgodnień w zakresie gospodarczego współdziałania może prowadzić do spadku znaczenia poszczególnych firm zwłaszcza w perspektywie nasilonej konkurencji zewnętrznej. Wzajemnie dopełniające się możliwości pojedynczych firm mogłyby okazać się – na zasadzie synergii – więcej warte niż suma ich potencjalnych możliwości rozpatrywanych osobno. Sytuacja jawi się tym bardziej niekorzystnie, iż przedsiębiorcy powiatu białogardzkiego poproszeni o wymienienie konkretnych podmiotów gospodarczych, z którymi współpracują, w 83,1% przypadków deklarują, że nie współpracują z żadnym innym podmiotem gospodarczym, zaledwie 6,8% ma tego typu kontakty z innymi przedsiębiorstwami, 3,4% współpracuje z tzw. inkubatorami przedsiębiorczości oraz z firmami doradczymi, natomiast z jednostkami administracji samorządowej i rządowej po 1,7%.

Dodatkowo potencjał rozwojowy firm omawianego powiatu jest zaburzony, wskutek niewielkiego poziomu wykorzystywania wsparcia ze strony instytucji publicznych. Zdecydowana większość – 79,7% respondentów deklaruje, że nie korzystało z dostępnych form wsparcia, 8,5% firm skorzystało z dotacji na zwiększenie zatrudnienia w firmie i zaledwie po 1,7% firm korzystało z dotacji na szkolenia, kursy dla pracowników, dofinansowanie do składek ZUS, pozyskiwanie osób na staż. Powyższe dane dotyczą trzech minionych lat, tym bardziej ich wydźwięk jest negatywny. Zasadniczą kwestią jest pytanie, czy brak uzyskanego wsparcia jest efektem bierności przedsiębiorców, czy tez bardzo ograniczoną dostępnością wsparcia ze strony funduszy publicznych. Częściową odpowiedzią na tak postawione pytanie jest konstatacja, że niemal 40% badanych nie potrafi wskazać formy wsparcia ze strony jednostek samorządu terytorialnego, która mogłyby wpłynąć pozytywnie na działalność przedsiębiorstwa. Wśród respondentów, którzy dokonali wyboru preferowanej formy wsparcia, najwięcej (37,25%) oczekuje dofinansowania do opłat podatkowych (rys. 7).

Rys. 7. Pożądane formy wsparcia ze strony jednostek samorządu terytorialnego

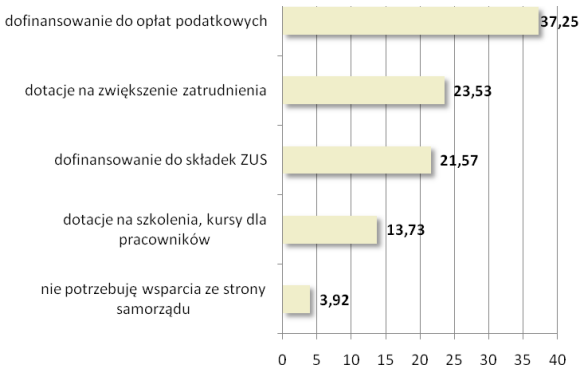

Źródło: *Badania własne.*

Zasięg wymiany gospodarczej

Wymiana gospodarcza prowadzona przez firmy działające w omawianym powiecie jest ograniczona przestrzennie, 86,4% badanych firm nie prowadziło wymiany z zagranicą, eksport towarów lub usług był udziałem 6,8% badanych, import towarów lub usług – 5,1%, natomiast 1,7% respondentów prowadziło wymianę zarówno w zakresie eksportu, jak i importu towarów

lub usług. Nieliczne firmy – jeśli eksportują swoje produkty – to przede wszystkim do: Niemiec, Włoch, Francji, Holandii, Wielkiej Brytanii i Ukrainy. Według prognoz 40% badanych wielkość eksportu w okresie najbliższych 6 m-cy zwiększy się, tyle samo ocenia, iż pozostanie on bez zmian, według 20% respondentów, że ulegnie zmniejszeniu.

Innowacyjność przedsiębiorstw

Aktywność firm powiatu białogardzkiego w zakresie wprowadzania innowacji jest niska. Jedynie 16,9% firm deklaruje, iż w latach 2007-2009 wdrażało przedsięwzięcia innowacyjne, pozostałe 83,1% nie podejmowało w ogóle działań o charakterze innowacyjnym. W odniesieniu do firm stosujących je, źródłem innowacji jest: (uszeregowano ze względu na malejącą liczbę wskazań):

- zakup technologii,
- kopiowanie pomysłów i rozwiązań konkurencji,
- wniesie innowacji przez partnera / współudziałowca.

Oznacza to, że firmy nie dysponują własnymi zasobami umożliwiającymi im wypracowanie własnych rozwiązań innowacyjnych, w powiecie nie występują więc firmy, które mogłyby przyjąć na siebie rolę liderów wprowadzających nowe rozwiązania.

Główną przyczyną stosowania innowacji na tak niewielką skalę jest brak możliwości sfinansowania przedsięwzięć innowacyjnych – 32,2% wskazań, dodatkowe powody, to zbyt duże ryzyko związane z wdrożeniem innowacji – 15,3% oraz brak potencjalnego zainteresowania nowymi produktami/usługami ze strony klientów 6,8%.

Aktywizowanie przedsiębiorców omawianego powiatu ma większe szanse powodzenia w kontekście współpracy z innymi jednostkami w zakresie podejmowania działań innowacyjnych. Respondenci słusznie wskazują na konieczność uruchomienia oddolnych inicjatyw jak choćby stworzenia programów wspierania rozwoju technologicznego na poziomie gmin, rozwoju infrastruktury instytucjonalnej w zakresie pośrednictwa i transferu technologii oraz budowania systemu informacji o potrzebach technologicznych przedsiębiorstw. Należy jednak odnotować, że badane firmy, są częścią nowoczesnych systemów informacyjnych – w gospodarkach wysoko rozwiniętych jest to standard, do którego dorównują także badane firmy – bowiem 100% respondentów deklaruje korzystanie z dobrodziejstw Internetu, firmy posiadają własne strony internetowe, na bieżąco korzystają z różnorakich typów wyszukiwarek i przeglądarek internetowych oraz poczty elektronicznej.

Pozyskiwanie i wykorzystywanie funduszy z UE

Problematyka konkurencyjności polskich przedsiębiorstw na rynkach unijnych jest efektem akcesji Polski do struktur Unii Europejskiej. Rozwój działalności na tychże rynkach jest możliwy poprzez uruchomienie specyficznych zasobów, które nie zawsze znajdują się w posiadaniu mikro i małych przedsiębiorstw. Jednym ze sposobów na pozyskanie tych zasobów, jest ich sfinansowanie z różnorodnych funduszy unijnych.

Obraz, jaki jawi się w tym zakresie jest niepokojący. Niestety 79,7% badanych firm powiatu białogardzkiego w ogóle nie korzysta z pomocy funduszy strukturalnych UE. Pozostali wykorzystują je przede wszystkim do rozwoju infrastruktury technicznej – 6,8%, zakupu gruntów i nieruchomości – 3,4% oraz do zwiększenia zatrudnienia i rozpoczęcia działalności gospodarczej – po 1,7%.

Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28
Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Tak niski poziom wykorzystania funduszy nie wynika z braku wiedzy potrzebnej w tym zakresie czy dostępu do informacji o pozyskiwaniu unijnych środków (tak było tylko w 3,4% przypadków), lecz przede wszystkim z braku zainteresowania tego typu propozycjami – 45,8%. Natomiast przedsiębiorcy korzystający z dotacji unijnych zdefiniowali bariery ograniczające efektywne pozyskiwanie środków (poniższe czynniki uporządkowano według malejącego znaczenia):

- biurokracja i formalizacja wniosków UE – 31,5%,
- krótki termin przygotowania aplikacji – 13,0%,
- ograniczony dostęp do informacji o programach – 13,0%,
- konieczność wkładu własnego – 8,7%,
- brak odpowiednich programów unijnych – 4,3%.

Pozostałe odpowiedzi - koszt opracowania aplikacji, zbyt długi okres karencji między okresami korzystania ze wsparcia, korupcyjne działania określone mianem „zbyt wysokich łapówek" wskazywane były przez pojedyncze osoby.

Jak widać dotychczasowe doświadczenia przedsiębiorców powiatu białogardzkiego związane z pozyskiwaniem funduszy z Unii Europejskiej, nie są zbytnio pozytywne. Znaczna część przedsiębiorstw właściwie nie ma własnych doświadczeń w tym zakresie, jednakże nie wydaje się, iżby firmy te umacniały swoją pozycję konkurencyjną w oparciu o środki własne lub pochodzące z innych, niż unijne, źródeł. Sądzić raczej należy, iż brak zainteresowania wynika nie z nadmiaru własnych środków, lecz raczej z nadmiaru skrywanych barier, lęków i niewiedzy przedsiębiorców w tym zakresie. Wydaje się, iż pomimo trudności przejścia przez aplikacyjną ścieżkę – od pozytywnej oceny projektu inwestycyjnego do refundacji poniesionych wydatków włącznie – wzrasta świadomość konieczności i efektywności podejmowania tego typu działań, jednak do tej pory jest to udziałem nielicznych spośród badanych firm.

Podsumowanie

Ocena sytuacji społeczno-gospodarczej powiatu białogardzkiego w latach 2004-2008 pozwala na podkreślenie tych obszarów aktywności społeczeństwa, które mogą kształtować sytuację przedsiębiorców w powiecie, a także mieć duży wpływ na rozwój przedsiębiorczości oraz dążenia innowacyjne podmiotów prowadzących działalność gospodarczą.

Podłożem wszelkich procesów w powiecie jest jego potencjał demograficzny. W tej sferze w badanym okresie zaobserwowano takie zjawiska, jak:

- powolny spadek liczby ludności spowodowany odpływem ludności z terenu powiatu,
- zmiany w strukturze wiekowej ludności – stałe obniżanie się odsetka osób w wieku 0-14 lat, a wzrost udziału ludności w wieku 65 lat i więcej,
- spadek udziału ludności w wieku przedprodukcyjnym, a wzrost udziału ludności w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym.

Działające w powiecie przedsiębiorstwa postrzegane są jako strategiczny partner rynku pracy – głównie ze względu na możliwości tworzenia nowych miejsc pracy. Również procesy na rynku pracy powodują oddźwięk w gospodarce, a co za tym idzie zmiany poziomu przedsiębiorczości. Na uwagę zasługują więc następujące aspekty rynku pracy:

- przyrost wartości wskaźnika liczby pracujących na 1000 ludności, który może świadczyć o większej skłonności przedsiębiorstw do zatrudniania,
- przyrost przeciętnych miesięcznych wynagrodzeń brutto,

- systematyczny spadek liczby bezrobotnych, jednakże stopa bezrobocia w 2008 r. była najwyższa w województwie,
- zawodami deficytowymi w 2008 r. były jedynie te z grupy robotników zawodów precyzyjnych, ceramików i robotników poligraficznych. Równowaga nie występowała w żadnej grupie – poza wyżej wspomnianą wszystkie pozostałe były nadwyżkowe. Najwyższa nadwyżka występowała w przypadku takich grup, jak: rolnicy i rybacy pracujący na własne potrzeby, nauczyciele praktycznej nauki zawodu i instruktorzy, kierownicy małych i średnich zakładów pracy oraz kierownicy wielkich organizacji.

Można stwierdzić, że powiat nie osiągnął poziomu rozwoju gospodarczego, który odpowiadałby wszystkim dostępnym zasobom oraz jego potencjałowi. Należy jednak odnotować wyraźne sygnały poprawy koniunktury gospodarczej, na które składają się przeanalizowane wskaźniki ekonomiczne m.in.:

- przyrost liczby podmiotów, w tym tak ważnych dla rozwoju gospodarczego spółek handlowych,
- wzrost produkcji sprzedanej przemysłu,
- wzrost udziału powiatu w tworzeniu wojewódzkiej wartości sprzedanej,
- wzrost nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach (aż o 161,1%),
- wyższa niż w 2004 r. wartość brutto środków trwałych,
- wysokość dochodów, jak i wydatków budżetu powiatu w przeliczeniu na 1 mieszkańca, która uplasowała białogardzki na 1 miejscu wśród powiatów ziemskich w województwie.

Z przeprowadzonej analizy wynika również, że rozwój przedsiębiorczości w powiecie opierać się będzie na prężnym i dynamicznym sektorze małych i średnich przedsiębiorstw.

Opracowana na podstawie badań własnych charakterystyka firm, zlokalizowanych na terenie powiatu białogardzkiego pozwala na wskazanie pewnej specyfiki tego zbioru. Badane firmy zaangażowane są przede wszystkim w działalność usługową, przeważają liczebnie mikroprzedsiębiorstwa, zarejestrowane w formie osoby fizycznej prowadzącej działalność gospodarczą. Znaczny udział w strukturze badanych firm mają przedsięwzięcia młode, powstałe w okresie globalnej koniunktury, których działalność jest zorientowana na lokalny rynek.

Nadal duży udział w potencjale zasobów pracy, jakimi dysponują przedsiębiorcy mają osoby posiadające wykształcenie podstawowe, bądź bez wykształcenia. Dodatkowo w ciągu roku znacząco osłabła dynamika przyrostu wynagrodzeń, co przekłada się bezpośrednio na poziom życia pracowników, ale także konkurencyjność lokalnych przedsiębiorców na rynku pracy – trudniej będzie pozyskać lub utrzymać wykwalifikowaną siłę roboczą.

Ocena perspektyw zmian na rynku pracy nie jest jednoznaczna, zarówno w odniesieniu do przewidywań krótko- (3 miesiące) oraz średniookresowych (12 miesięcy) – przeważają bowiem postawy wyczekujące. O ile jednak w minionym okresie przeważały zwolnienia, o tyle oczekiwania dotyczące przyszłości są optymistyczne, gdyż więcej firm oczekuje, że nastąpi wzrost zatrudnienia niż jego redukcja. Dodatkowo należy odnotować, że oczekiwania przedsiębiorców dotyczące potencjału zatrudnianych pracowników nie są wysokie, większość wolnych miejsc dotyczy bowiem stanowisk związanych z wykonywaniem prac prostych.

Z uzyskanych wypowiedzi płynie konkluzja, że prowadzenie działalności gospodarczej utrudniają zarówno czynniki rynkowe jak i administracyjne (zbyt rozbudowana biurokracja), a pozytywne przykłady wsparcia uzyskanego ze strony instytucji publicznych występują rzadko. Z opinii przedstawicieli firm wynika, że dla większości z nich państwo (oraz różne jego agendy)

nie dysponuje żadną interesującą ofertą (lub nie jest im ona znana) w zakresie wspierania działalności przedsiębiorczej. Generalnie firmy skoncentrowane są przede wszystkim na utrwalaniu swojego miejsca na rynku, współpraca oraz powiązania z innymi jednostkami gospodarczymi lub instytucjami publicznymi występuje w ograniczonym zakresie.

Jednym z najpoważniejszych problemów określających sytuację firm z terenu powiatu jest perspektywa ograniczania wydatków ponoszonych na rozwój firmy. Jedną z konsekwencji szczupłości zasobów finansowych, jakimi dysponuje większość z badanych przedsiębiorstw, jest niemalże całkowity brak rozwiązań innowacyjnych stosowanych w firmach.

Należy odnotować, że sytuacji przedsiębiorstw i ich perspektyw rozwojowych nie należy rozpatrywać jedynie w kontekście ekonomicznym. Planując działania, których celem jest wsparcie rozwoju gospodarki, trzeba także uwzględniać zjawiska ze sfery społecznej. Wydaje się, że do kluczowych obszarów problemowych należą relacje przedsiębiorców z ich pracownikami a także instytucjami publicznymi oraz otoczenia biznesu. Wydaje się, że należy postulować działania, których efektem ma być zmiana sposobów myślenia, mentalności wielu spośród przedsiębiorców i przedstawicieli kadry zarządzającej – także w odniesieniu do praktycznej strony prowadzenia biznesu, zasad zarządzania, planowania strategicznego itd. Warto również odnotować, że przełamania wymagają antagonizmy występujące obecnie między grupami współtworzącymi sferę gospodarki (np. przedsiębiorcy-pracownicy, przedsiębiorcy-urzędnicy, przedsiębiorcy-banki).

Na podstawie przeprowadzonych badań można przedstawić następujące rekomendacje:

1) w poszczególnych grupach przedsiębiorstw, wyodrębnionych na podstawie liczby pracowników konieczne będzie zastosowanie odrębnych rozwiązań uwzględniających wewnętrzne zróżnicowanie sektora MŚP, szczególnie w odniesieniu do mikroprzedsiębiorstw, których jest najwięcej, a funkcjonują na zdecydowanie innych zasadach niż firmy małe i średnie;
2) usunięcia wymaga szereg barier instytucjonalnych i proceduralnych w procesie zakładania i prowadzenia działalności gospodarczej;
3) niezbędne jest prowadzenie wszechstronnej polityki informacyjnej (wewnętrznej i zewnętrznej) o podejmowanych przez instytucje publiczne działaniach, których celem jest wspieranie aktywności gospodarczej także poprzez gromadzenie i udostępnianie informacji o zewnętrznych możliwościach pozyskania środków finansowych na przedsięwzięcia o charakterze społecznym, gospodarczym, infrastrukturalnym (np. o pomocy finansowej w ramach środków europejskich, różnorodnych funduszy krajowych itp.);
4) ze względu na niski poziom innowacyjności badanych przedsiębiorstw, należy podjąć działania, których celem jest upowszechnienie tego zagadnienia np. poprzez organizowanie szkoleń z zakresu możliwości rozwoju poprzez innowacyjność (również poprzez wycieczki do innowacyjnych firm) oraz opracowanie, z uwzględnieniem podziału na branże, listy przykładów rozwiązań innowacyjnych łatwych do szybkiego praktycznego zastosowania – oferta oparta na zasadzie: zobacz i zastosuj.

2. Powiat drawski

Wstęp

Podział terytorialny

Powiat drawski położony jest w południowo-wschodniej części województwa zachodniopomorskiego. Graniczy on z powiatami: choszczeńskim, łobeskim, stargardzkim, szczecineckim, świdwińskim i wałeckim. Powierzchnia powiatu drawskiego w 2008 r. wynosiła 1764 km^2, co stanowiło 7,7% powierzchni województwa, a mieszkało w nim 57,5 tys. ludności tj. 3,4% ogółu ludności województwa. Plasuje to powiat drawski odpowiednio na 2 (razem z powiatem szczecineckim) i 10 (razem z powiatem sławieńskim) miejscu w województwie.

W skład powiatu wchodzi 6 gmin: miejsko-wiejskie – Czaplinek, Drawsko Pomorskie, Kalisz Pomorski i Złocieniec oraz wiejskie Ostrowice i Wierzchowo. Wskaźnik ruralizacji przestrzennej, wyrażający udział powierzchni obszarów wiejskich w ogólnej powierzchni powiatu, wynosił w 2008 r. 95,5% i tym samym plasował powiat na 14 miejscu w województwie razem z powiatem stargardzkim. Odpowiednio wskaźnik urbanizacji przestrzennej kształtował się na poziomie 4,5% i lokował powiat na 4 miejscu razem z powiatem stargardzkim .

Na terenie powiatu znajduje się 187 miejscowości, w tym 183 miejscowości wiejskie i 4 miasta: Czaplinek, Drawsko Pomorskie, Kalisz Pomorski i Złocieniec. Stolicą powiatu jest Drawsko Pomorskie.

Rys. 1. Granice administracyjne powiatu drawskiego
Stan na 1.01.2009

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Struktura próby

Na badaną zbiorowość respondentów składali się przedstawiciele wyłonionych do badania przedsiębiorstw. Opisać ich można według zmiennych niezależnych takich jak: płeć, wiek, wykształcenie oraz stanowisko. Przyjęta metodologia badań powoduje, iż wartości cech przyjętych do opisu badanych osób odzwierciedla wartości tych cech w odniesieniu do wszystkich przedsiębiorców. W badanej populacji rozkład ze względu na płeć jest nieco

niesymetryczny: mężczyźni to 54,5% badanych, natomiast kobiety stanowiły 45,5%. Przebieg kolejnej zmiennej, wskazuje na przewagę osób w wyższych kategoriach wiekowych, ale mieszczących się poniżej 60 roku życia. W odniesieniu do wykształcenia respondentów mamy do czynienia z przewagą osób posiadających wykształcenie średnie – 53,2%, a następnie wyższe 24,7%, zawodowe 19,5% oraz podstawowe 2,6%. Ostatnią zmienną jest stanowisko respondenta: w badanej grupie: właścicielami było 79,2% respondentów, kadrowiec to 1,4%, główny księgowy i prezes/dyrektor po 1,3% oraz osoba upoważniona do rozmów 14,3%.

Analiza sytuacji społeczno-gospodarczej

Potencjał demograficzny

Jednym z podstawowych, a zarazem jednym z najważniejszych uwarunkowań rozwoju danego obszaru jest stan ludności i jego zmiany, bowiem z punktu widzenia podaży zasobów pracy to właśnie wielkość i struktura populacji ludności, a zwłaszcza dynamika jej zmian, kreują sytuację na lokalnym rynku pracy.

W latach 2004-2008 liczba ludności powiatu drawskiego zmalała o 1,7%. Według prognoz demograficznych GUS tendencja taka będzie utrzymywała się co najmniej do 2035 r. Bezpośrednią przyczyną tego zjawiska, obserwowaną już od kilku lat, jest malejący z roku na rok przyrost naturalny. Dodatkowym czynnikiem obniżającym dynamikę liczebności populacji jest ujemne saldo migracji, które w znaczny sposób pomniejsza wielkość zasobów pracy, a także potencjał rozrodczy ludności.

Powiat drawski jest najsłabiej zaludnionym powiatem w województwie, średni wskaźnik zaludnienia w 2008 r. wynosił 33 osoby na km^2 (w województwie – 74) i od 2004 r. utrzymuje się on na identycznym poziomie.

W miastach powiatu drawskiego w 2008 r. mieszkało 35,6 tys. osób, co przełożyło się na wielkość wskaźnika urbanizacji demograficznej, który osiągnął wartość 61,9% i był niższy od średniej dla województwa (68,8%). W świetle przytoczonych danych powiat drawski jawi się jako region dość słabo demograficznie zurbanizowany, co jest zjawiskiem niekorzystnym. Liczne obserwacje wskazują, że im większy jest stopień urbanizacji, tym lepsze perspektywy rozwojowe ma dany region, miasta są bowiem centrami rozwoju gospodarczego regionu i to one przyciągają potencjalnych inwestorów.

Tab. 1. Wybrane cechy demograficzne w powiecie drawskim w latach 2004, 2006 i 2008

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2008
Ludność ogółem	58510	58123	57523
Wskaźnik urbanizacji demograficznej	61,5	61,6	61,9
Wskaźnik ruralizacji demograficznej	38,5	38,4	38,1
Gęstość zaludnienia na 1 km^2	33	33	33

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Szczególnie ważnym podziałem populacji jest struktura ludności według biologicznych grup wieku (0-14 lat, 15-64 lata oraz 65 lat i więcej). Podział ten pozwala wskazać stopień zaawansowania demograficznej starości ludności danego obszaru. W latach 2004-2008 zbiorowość dzieci w wieku 0-14 lat zmniejszyła się o 1,4 tys., a jej udział w ogólnej liczbie ludności zmniejszył się z 18,4% do 16,3%. W kolejnej grupie ludności, tj. w wieku 15-64 lata,

nastąpił wzrost liczby ludności z 41,2 tys. do 41,6 tys. Natomiast udział tej grupy wzrósł z 70,4% do 72,3%. Liczebność populacji ostatniej grupy, czyli w wieku 65 lat i więcej, zmniejszyła się o 0,3%, natomiast jej udział wzrósł z 11,2% do 11,4%. Tendencje takie obserwowane są powszechnie w całym kraju. Spowodowane są one ogólnie obserwowanym spadkiem urodzeń, jak również wydłużaniem się przeciętnego trwania życia ludności. Występujący wzrost liczby ludności w wieku 65 lat i więcej oraz stałe zwiększanie się jej udziału świadczą o nasilaniu się procesu starzenia demograficznego ludności.

Z kolei podział ludności według ekonomicznych grup wieku jest ściśle związany z wnioskami dla procesów podażowych rynku pracy. W powiecie drawskim w 2008 r. odsetek ludności w wieku przedprodukcyjnym wynosił 20,5% (w województwie – 19,1%), w wieku produkcyjnym – 65,6% (w województwie – 65,9%), a w wieku poprodukcyjnym – 13,9% (w województwie – 15,0%). W latach 2004-2008 następował stopniowy wzrost udziału ludności w wieku produkcyjnym (o 2,0 pp.) i poprodukcyjnym (o 0,9 pp.), przy jednoczesnym zmniejszaniu się udziału ludności w wieku przedprodukcyjnym (o 2,9 pp.).

Ważną rolę w procesach demograficznych na danym terenie odgrywa ruch naturalny ludności. W 2008 r. w powiecie drawskim urodziło się 600 dzieci, a więc o 1,5% mniej niż w 2004 r. Na 1000 ludności w 2008 r. przypadało 10,2 urodzeń żywych (w województwie – 10,8) i było to tyle samo, co w 2004 r. Z kolei w badanym okresie na tym obszarze zanotowano znaczny wzrost umieralności (o 21,2%). Wskaźnik liczby zgonów na 1000 ludności w 2008 r. wynosił 10,2 (w województwie – 9,7) wobec 8,3 w 2004 r. Powszechnie obserwowanym zjawiskiem są częstsze zgony mężczyzn niż kobiet. Odsetek zgonów mężczyzn w powiecie we wszystkich analizowanych latach przekraczał 50%.

Przyrost naturalny, mierzony różnicą między liczbą urodzeń żywych a zgonów, w powiecie drawskim w 2008 r. przyjął wartość 0 i w porównaniu do 2004 r., kiedy to wynosił 114 osób, zmniejszył się. W związku z tym w przeliczeniu na 1000 ludności w 2008 r. wskaźnik ten kształtował się na poziomie 0,0 (w województwie – 1,1), podczas gdy w 2004 r. – 1,9.

Tab. 2. Ruch naturalny ludności w powiecie drawskim w latach 2004, 2006 i 2008

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2008
Urodzenia żywe na 1000 ludności	10,2	9,5	10,2
Zgony ogółem na 1000 ludności	8,3	9,1	10,2
Przyrost naturalny na 1000 ludności	1,9	0,5	0,0

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Struktury demograficzne i społeczne ulegają dość zasadniczym zmianom w następstwie ruchu migracyjnego ludności. To właśnie migracje w perspektywie najbliższych lat będą miały znaczący wpływ na zmiany w liczbie i strukturze ludności. W powiecie drawskim w 2008 r. ogólne saldo migracji przyjęło wartość ujemną i wyniosło -307 osób, co było przed wszystkim spowodowane odpływem ludności do innych powiatów województwa bądź kraju. Saldo migracji na 1000 ludności wyniosło w powiecie -5,3 osoby, podczas gdy w województwie -0,8.

Diagnoza rynku pracy

Działające w powiecie przedsiębiorstwa postrzegane są jako strategiczny partner rynku pracy – głównie ze względu na możliwości tworzenia nowych miejsc pracy, co przy istniejącym

poziomie bezrobocia nie pozostaje bez znaczenia. Praca jest również tym aspektem aktywności społeczeństwa, który najsilniej wpływa na zmiany jakości życia oraz możliwości przekształceń gospodarki w pożądanym kierunku.

Dostępne informacje o liczbie osób pracujących pochodzą z różnych źródeł, co w pewnym stopniu utrudnia analizę rynku pracy. Najpełniejsze dane uzyskać można z narodowych spisów powszechnych. Ponieważ są one przeprowadzane na ogół co dziesięć lat, istnieje potrzeba wykorzystania w analizie rynku pracy bieżącej sprawozdawczości, mimo że nie obejmuje wszystkich kategorii pracujących i uwzględnia różne grupowania wewnątrz populacji.

W powiecie drawskim w podmiotach zatrudniających więcej niż 9 osób (bez gospodarstw indywidualnych w rolnictwie oraz duchowieństwa, fundacji, stowarzyszeń i innych organizacji) pracowało w 2007 r. ponad 8,9 tys. osób, co oznacza wzrost w porównaniu z 2004 r. o ok. 22,0%. W badanym okresie znacznie więcej wzrosła liczba pracujących kobiet (o 30,2%).

Na 1000 mieszkańców w 2007 r. przypadało 154 pracujących w podmiotach zatrudniających powyżej 9 osób, co dało powiatowi 11 miejsce w województwie (przy średniej dla zachodniopomorskiego równej 193 pracujących na każdy 1000 ludności). Analiza wskaźnika pozwala zaobserwować przyrost jego wartości w porównaniu z 2004 r. (i to wyższy niż w województwie), co może świadczyć o większej skłonności przedsiębiorstw do zatrudniania, a także o systematycznym rozwoju społeczno-gospodarczym.

Tab. 3. Pracujący i wynagrodzenia w powiecie drawskim w latach 2004, 2006 i 2007

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2007	2004=100
Pracujący w głównym miejscu pracy	7309	8839	8918	122,0
mężczyźni	3809	4315	4361	114,5
kobiety	3500	4524	4557	130,2
Pracujący łącznie z rolnictwem indywidualnym	8789	10319	10398	118,3
w % sektor rolniczy	23,6	20,2	20,5	86,9
przemysłowy	31,0	35,9	36,1	116,5
usługowy	45,5	43,9	43,4	95,5
Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w zł	1936,31	1949,77	2158,84	111,5

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Badanie, którym objęci są również pracujący w rolnictwie indywidualnym (lecz nadal bez uwzględnienia podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób) pokazało, iż w drawskim w 2007 r. pracowało 10,4 tys. osób. Struktura zatrudnienia według sektorów ekonomicznych ukazuje, iż 20,5% pracujących zajmowało się działalnością rolniczą, 36,1% – przemysłową i 43,4% – usługową. Od 2004 r. wzrosło nieznacznie zatrudnienie w sektorze przemysłowym, kosztem usługowego (w mniejszym stopniu) i rolniczego (większy spadek).

Pozytywnym zjawiskiem zauważalnym w powiecie jest przyrost przeciętnych miesięcznych wynagrodzeń brutto (w podmiotach zatrudniających powyżej 9 osób). W 2007 r. kwota przeciętnej płacy wyniosła w drawskim 2158,84 zł i było to więcej niż w 2004 r. o 11,5% (w województwie – o 17,7%). Średnie wynagrodzenie w powiecie było jednak niższe od przeciętnego w województwie (o ok. 457 zł). Pod względem poziomu płac powiat objął 17 lokatę.

W drawskim, podobnie jak w innych powiatach, problem bezrobocia na rynku pracy jest poważnym zjawiskiem społecznym oraz ekonomicznym. W 2008 r. bez pracy pozostawało 4767 osób (w tym kobiety stanowiły 53,8%). Od początku badanego okresu liczba bezrobotnych spadła o 45,1% (w województwie 54,8%), przy czym spadek ten w większym stopniu dotyczył kobiet. Na wsi zamieszkiwało 42,8% bezrobotnych i zauważyć można tendencję zmniejszania się bezrobocia na wsi – odsetek osób nie posiadających pracy zamieszkujących tereny wiejskie był mniejszy niż w 2004 r.

Stopa bezrobocia rejestrowanego w powiecie w 2008 r. wyniosła 23,9% (przy średniej wojewódzkiej równej 13,4%) i była jedną z najwyższych w zachodniopomorskim (19 lokata przed łobeskim i białogardzkim). W porównaniu z 2004 r. można zauważyć jej spadek.

Od początku badanego okresu zmniejszył się nieznacznie odsetek bezrobotnych bez prawa do zasiłku (o 6,0 pp., podczas gdy w województwie o 5,0 pp.), jednakże udział tej grupy w bezrobotnych ogółem jest w dalszym ciągu bardzo duży – w 2008 r. wynosił 72,9% (w województwie 79,2%). W porównaniu z 2004 r. zanotowano wzrost odsetka osób bez pracy w wieku 55 lat i więcej (o 6,0 pp.) oraz 45-54 lata, a spadek w grupach wiekowych 24 i mniej oraz 35-44 lata. Wzrósł także udział bezrobotnych z wykształceniem średnim ogólnokształcącym, gimnazjalnym i niższym oraz z wyższym, a spadł udział osób posiadających wykształcenie zasadnicze zawodowe, a także policealne i średnie zawodowe.

Sytuacja na rynku pracy kształtuje się pod wpływem relacji podaży pracy (liczby ludności zainteresowanej i gotowej wykonywać pracę) i popytu na pracę – określonej liczby miejsc pracy, którą oferuje gospodarka w danych warunkach społeczno-ekonomicznych. Niedopasowanie ilościowe bądź strukturalne (jakościowe) popytu i podaży powoduje trudności na rynku pracy (bezrobocie lub niewykorzystane miejsca pracy). Z tego względu szczególnie pożądana jest analiza porównawcza obu kategorii. Niezwykle użyteczne staje się porównanie struktury zawodowej osób bezrobotnych i ofert pracy zgłaszanych do powiatowych urzędów pracy. To prowadzi do ustalenia zawodów deficytowych i nadwyżkowych na terenie danego rynku pracy.

Zawodami deficytowymi w 2008 r. wyodrębnionymi według dużych grup zawodów były w powiecie drawskim te z grup: nauczyciele praktycznej nauki zawodu i instruktorzy, pracownicy przy pracach prostych w handlu i usługach, pracownicy obsługi biurowej i pracownicy pozostałych specjalności. Równowaga wystąpiła w przypadku grup: robotnicy pomocniczy w górnictwie, przemyśle, budownictwie, kierownicy wielkich organizacji oraz kierownicy małych i średnich zakładów. Najwyższą nadwyżkę zanotowano w przypadku grup: rolnicy i rybacy pracujący na własne potrzeby, średni personel rolnictwa i ochrony zdrowia oraz rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy zorientowani na rynek. W porównaniu z 2004 r. ogólny wskaźnik intensywności nadwyżki wzrósł w małym stopniu, co oznacza jedynie nieznaczną poprawę sytuacji bezrobotnych na rynku pracy.

Przedsiębiorczość

O sile gospodarki danego regionu i jego potencjale decyduje ilość i struktura efektywnie działających podmiotów gospodarczych. W powiecie drawskim w 2008 r. w rejestrze REGON zarejestrowanych było 5,9 tys. podmiotów gospodarki narodowej, które stanowiły zaledwie 2,8% ogółu podmiotów w województwie. W porównaniu do 2004 r. ich liczba na tym obszarze wzrosła o 5,5% i było to tyle samo, co w województwie. Spośród ogółu podmiotów funkcjonujących na terenie powiatu w 2008 r. ponad 95% należało do sektora prywatnego.

Rozpatrując konkurencyjność powiatu drawskiego pod względem nasycenia przedsiębiorczością, można zauważyć, że plasuje się on dopiero na 13 miejscu w województwie. Średnio na 1000 mieszkańców przypadały na tym terenie 103,3 podmioty, podczas gdy w województwie 125,9. Można więc stwierdzić, że powiat drawski jest słabo rozwiniętym pod względem przedsiębiorczości.

Tab. 4. Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON w powiecie drawskim w latach 2004, 2006 i 2008

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2008
Podmioty ogółem	5636	5922	5945
na 1000 ludności	96,3	101,9	103,3
w % sektor: rolniczy	7,1	7,0	6,7
przemysłowy	17,8	18,6	20,2
usługowy	75,2	74,5	73,1

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Przeprowadzona analiza struktury podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON według liczby pracujących wskazuje na dominację podmiotów mikro, tj. zatrudniających do 9 osób, które w 2008 r. stanowiły ponad 96% ogółu jednostek funkcjonujących na terenie powiatu. Podmioty małe, o liczbie zatrudnionych od 10 do 49 osób stanowiły 2,7%, a podmioty średnie 0,6%. Struktura podmiotów gospodarki narodowej według klas wielkości w powiecie była typowa dla całego województwa. W porównaniu do 2004 r. w powiecie zanotowano wzrost liczby podmiotów mikro, a spadek liczby podmiotów małych i średnich.

Analizując podmioty gospodarki narodowej według form prawnych odnotowano, że w 2008 r. w strukturze podmiotów gospodarczych funkcjonujących na terenie powiatu najliczniejszą grupę reprezentowały osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, które stanowiły 79,5%, w następnej kolejności znalazły się spółki handlowe – 2,9%, stowarzyszenia i organizacje społeczne – 2,5%, spółdzielnie – 0,5% oraz fundacje – 0,1%.

Duże znaczenie z punktu widzenia rozwoju gospodarczego danego obszaru ma udział spółek handlowych, które posiadają formę organizacyjno-prawną najbardziej dostosowaną do prowadzenia działalności na większą skalę, a wskaźnik nasycenia tymi spółkami na 10000 mieszkańców odzwierciedla poziom stabilności gospodarczej danego terenu. W 2008 r. na 10000 mieszkańców powiatu przypadało 30,1 spółek handlowych, co plasowało powiat dopiero na 17 miejscu w województwie. Ich liczba w porównaniu do 2004 r. wzrosła o 6,8%. Z kolei poziom nasycenia obszaru spółkami z udziałem kapitału zagranicznego świadczy o korzystnym lub niekorzystnym klimacie dla inwestorów i warunkach inwestowania. Według stanu na dzień 31.12.2008 r. na terenie powiatu funkcjonowało 55 takich spółek, co w przeliczeniu na 10000 mieszkańców dało 9,6 jednostki. Spółki z udziałem kapitału zagranicznego stanowiły 31,8% ogółu spółek handlowych w powiecie, a ich liczba w porównaniu do 2004 r. spadła o 3,5%.

Analizując strukturę podmiotów gospodarki narodowej według sektorów ekonomicznych zaobserwowano, że w 2008 r. w powiecie drawskim najwięcej jednostek prowadziło działalność w sektorze usługowym, tj. 4,3 tys. co stanowiło 73,1% wszystkich zarejestrowanych podmiotów na tym terenie. Tak duży udział podmiotów sektora usługowego jest cechą charakterystyczną dla całego kraju, bowiem sektor ten uznawany jest za główną sferę współczesnej gospodarki.

Usługi o charakterze rynkowym świadczyło 63,6% ogółu podmiotów w powiecie, a o charakterze nierynkowym 9,5%. Udział podmiotów zarejestrowanych w sektorze przemysłowym wyniósł ponad 20%. Duży udział przemysłu jest zjawiskiem pozytywnym, gdyż firmy zajmujące się działalnością produkcyjną zatrudniają średnio znacznie więcej osób niż firmy w innych sektorach. Praktyka gospodarcza ponadto wskazuje, że jedno miejsce w sferze produkcji uruchamia kolejne miejsca pracy w handlu i usługach. Natomiast liczba podmiotów zarejestrowanych w sektorze rolniczym wyniosła 0,4 tys., co stanowiło 6,7% ogółu podmiotów w powiecie. Mała liczba firm zarejestrowanych w tym sektorze wydaje się być zjawiskiem korzystnym z punktu widzenia rozwoju gospodarczego, bowiem im większe jest uzależnienie regionalnej gospodarki od rolnictwa tym szanse na szybki awans cywilizacyjny są mniejsze.

Biorąc pod uwagę liczbę podmiotów według sekcji Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD) należy stwierdzić, że ponad 57% firm funkcjonujących na omawianym terenie w 2008 r. należało do trzech sekcji: handel i naprawy, obsługa nieruchomości i firm oraz budownictwo.

Dane statystyczne obrazujące dynamikę powstawania i zamykania już istniejących firm często są uznawane, oprócz dynamiki wzrostu PKB, jako główne informacje o kondycji gospodarki. Wskaźnik dynamiki liczby nowych podmiotów zarejestrowanych w kolejnych latach traktuje się bowiem jako swego rodzaju „barometr" charakteryzujący stan koniunktury gospodarczej.[23] W 2008 r. na terenie powiatu drawskiego w rejestrze REGON zarejestrowano 434 nowe podmioty, co dało 7,5 jednostek nowo zarejestrowanych na 1000 ludności (w województwie – 11,1). Porównując strukturę branżową według sekcji PKD, stwierdzono, iż najwięcej firm wpisano do rejestru w sekcjach: budownictwo – 26,0%, handel i naprawy – 23,0% oraz obsługa nieruchomości i firm – 10,1%, co jest trendem powszechnie obserwowanym w ostatnich latach w całym kraju.

W 2008 r. z rejestru REGON wykreślono w powiecie drawskim 401 firm. Na 1000 osób wynosiło to 7,0 jednostek (w województwie – 9,6). Biorąc pod uwagę sekcje PKD zanotowano, iż w sekcjach: handel i naprawy, budownictwo oraz obsługa nieruchomości i firm notuje się największą liczbę jednostek wyrejestrowujących się. Należy jednak podkreślić, że w okresie tym więcej jednostek zostało zarejestrowanych niż wykreślonych.

Tab. 5. Podmioty gospodarki narodowej nowo zarejestrowane i wyrejestrowane z rejestru REGON w powiecie drawskim w latach 2004, 2006 i 2008

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2008
Podmioty nowo zarejestrowane ogółem	372	449	434
na 1000 ludności	6,4	7,7	7,5
Podmioty wyrejestrowane ogółem	263	339	401
na 1000 ludności	4,5	5,8	7,0

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Za pomocą analizy przesunięć udziałów (*shift-share*) określić można poziom konkurencyjności powiatu drawskiego w odniesieniu do województwa zachodniopomorskiego pod względem liczby podmiotów gospodarki narodowej według sekcji PKD. Przy założeniu, że powiat rozwija się na takim samym lub podobnym poziomie jak województwo, otrzymano wysoki

[23] *Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2006-2007*. Opracowanie przygotowane przez Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2007.

oczekiwany wzrost zmiennej PO (potencjału obszaru powiatu). Składowa SP informująca o wielkości zmian w stosunku do województwa pokazuje, iż występujące w powiecie trendy zmian liczby podmiotów gospodarczych są wolniejsze niż w województwie, zwłaszcza w sekcji handel i naprawy (G). Poziom konkurencyjności obszaru (KO), odzwierciedlający różnice między wskaźnikiem wzrostu w powiecie w stosunku do województwa jest przeciętny. Ogólne przesunięcie (PC) jest dodatnie, co świadczy o pozytywnych tendencjach w powiecie, na tle ogólnego poziomu rozwoju województwa.

Produkcja sprzedana przemysłu

Stopień uprzemysłowienia powiatu można określić między innymi poprzez obserwację produkcji sprzedanej przemysłu. W drawskim w 2007 r. osiągnęła ona wartość 338,9 mln zł i stanowiła zaledwie 1,5% produkcji sprzedanej całego województwa. W porównaniu z 2004 r. zanotowano wzrost produkcji sprzedanej w powiecie o 132,0 mln zł, zwiększył się także udział powiatu w tworzeniu wojewódzkiej wartości sprzedanej.

Produkcja sprzedana przemysłu na 1 mieszkańca w drawskim była w 2007 r. równa 5841 zł (przy średniej dla województwa 13447 zł), co ulokowało powiat na 15 miejscu w zachodniopomorskim. Przodującymi w działalności przemysłowej obszarami były powiaty: goleniowski, policki i szczecinecki.

Inwestycje i środki trwałe

Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach umożliwiają utrzymanie produkcji na dotychczasowym poziomie, a także jej wzrost. Zwiększanie się poziomu nakładów może więc świadczyć o zwiększaniu zdolności produkcyjnych firm oraz ich rozwoju, co w dłuższym okresie zapewnić może korzyści dla całej gospodarki regionu.

Nakłady finansowe lub rzeczowe, których celem jest stworzenie nowych środków trwałych lub ulepszenie (przebudowa, rozbudowa, rekonstrukcja lub modernizacja) istniejących obiektów majątku trwałego, a także nakłady na tzw. pierwsze wyposażenie w firmach zatrudniających powyżej 9 osób w drawskim wyniosły w 2007 r. 50,8 mln zł i były niższe od tych poniesionych w 2004 r. o 4,9%.

Najwyższe nakłady poniesiono w sektorze przemysłowym, a następnie w usługowym (w tym głównie w usługach rynkowych) i rolniczym. Od 2004 r. nakłady ponoszone w rolnictwie zmniejszyły się, natomiast w sektorze przemysłowym i usługach – wzrosły. Wielkość nakładów inwestycyjnych w przeliczeniu na 1 mieszkańca, równa 878 zł, była niższa niż przeciętna w województwie i uplasowała drawski na 18 miejscu pośród pozostałych powiatów, przed koszalińskim, pyrzyckim i choszczeńskim.

Wartość nakładów poniesionych na zakup lub wytworzenie środków trwałych (czyli wartość początkowa, brutto) w 2007 r. wyniosła w powiecie 530,0 mln zł i była niższa niż w 2004 r. o 11,1%. Najwyższą wartość brutto środków trwałych zanotowano w sektorze przemysłowym, a następnie w usługowym (w tym głównie w usługach rynkowych) i rolniczym. W porównaniu z 2004 r. nakłady na środki trwałe w rolnictwie zmniejszyły się, natomiast w sektorze przemysłowym i usługowym – wzrosły. Pod względem poziomu wartości brutto środków trwałych na 1 mieszkańca w 2007 r. drawski objął 17 lokatę w województwie.

Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28
Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Tab. 6. Nakłady inwestycyjne i wartość brutto środków trwałych w przedsiębiorstwach w powiecie drawskim w latach 2004, 2006 i 2007

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2007	2004=100
Nakłady inwestycyjne w mln zł	53,4	39,3	50,8	95,1
w % sektor: rolniczy	39,3	24,2	10,4	26,5
przemysłowy	53,8	59,5	69,3	128,8
usługi rynkowe	6,7	14,8	17,9	267,2
usługi nierynkowe	0,2	1,5	2,4	1200,0
na 1 mieszkańca w zł	913	677	878	96,2
Wartość brutto środków trwałych w mln zł	596,2	496,9	530,0	88,9
w % sektor: rolniczy	33,9	10,7	9,8	28,9
przemysłowy	43,2	58,0	66,2	153,2
usługi rynkowe	20,6	25,1	17,9	86,9
usługi nierynkowe	2,3	6,2	6,1	265,2
na 1 mieszkańca w zł	10190	8549	9156	89,9

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Budżety jednostek samorządu terytorialnego

Możliwości dofinansowywania działań w powiecie mogą być określone poprzez analizę wielkości dochodów, a zwłaszcza wydatków budżetów jednostek samorządu terytorialnego (zarówno powiatu, jak i gmin wchodzących w jego skład).

W 2008 r. powiat drawski otrzymał na realizację swoich zadań 47,3 mln zł (o 41,2% więcej niż na początku badanego okresu). W przeliczeniu na 1 mieszkańca było to 819,85 zł – 11 lokata wśród powiatów ziemskich. Wydatki wyniosły 45,4 mln zł, z czego wydatki majątkowe inwestycyjne stanowiły zaledwie 6,6%. Dynamika wzrostu dochodów (w porównaniu z 2004 r.) była w powiecie wyższa niż wydatków. Wysokość wydatków w przeliczeniu na 1 mieszkańca uplasowała powiat na 15 miejscu wśród powiatów ziemskich.

Tab. 7. Dochody i wydatki budżetu powiatu i budżetów gmin wchodzących w skład powiatu drawskiego w latach 2004, 2006 i 2008 w zł

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2008	2004=100
Dochody budżetu powiatu	33508829,00	39074283,13	47309395,98	141,2
na 1 mieszkańca	573,04	672,85	819,85	143,1
Wydatki budżetu powiatu	32704000,00	42677461,77	45375493,41	138,7
na 1 mieszkańca	559,27	734,89	786,34	140,6
Dochody budżetów gmin	114221483,00	146449309,47	169564406,07	148,5
na 1 mieszkańca	1953,31	2521,81	2938,47	150,4
Wydatki budżetów gmin	123315517,00	175132989,05	173424582,30	140,6
na 1 mieszkańca	2108,82	3015,74	3005,36	142,5

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Budżety gmin wchodzących w skład powiatu drawskiego w 2008 r. uzyskały łącznie dochody równe 169,6 mln zł, a kwota dochodów na 1 mieszkańca uplasowała powiat na 5 miejscu w województwie wśród powiatów ziemskich. Gminy wydały 173,4 mln zł, w tym wydatki majątkowe inwestycyjne stanowiły średnio 16,8% ogółu wydatków budżetów tych jednostek terytorialnych. W porównaniu z 2004 r. wydatki gmin wzrosły nieco wolniej niż ich dochody.

Wyniki badań własnych

A. Stan i struktura aktywności gospodarczej badanych przedsiębiorstw

Przedsiębiorcy i ich firmy – charakterystyka prowadzonej działalności

Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w powiecie drawskim po roku 1989 systematycznie wzrasta (rys. 2). Intensywne pod tym względem były zwłaszcza lata 1989-2001, wówczas przybyło aż 59,7% przedsiębiorstw. Od 2002 roku zauważalny jest spadek liczby nowo rejestrowanych firm. W latach 2002-2004 i 2005-2009 w powiecie drawskim przybyło kolejno 13% i 14,3% przedsiębiorstw. Szczególnie zaskakujący jest brak ożywienia w okresie 2005-2009, kiedy na fali globalnej koniunktury powstawało wiele nowych przedsięwzięć. Jednakże prezentowane dane dotyczą firm, które nadal funkcjonują na rynku, nie obrazują bezwzględnego przyrostu liczby przedsiębiorstw w powiecie – wiadomo bowiem, że w tym samym czasie określona liczba firm została zlikwidowana. Zasadniczo należy zauważyć, że obecnie funkcjonujące w powiecie firmy, to przede wszystkim przedsięwzięcia, które posiadają już pewne doświadczenia a swoją działalność rozpoczynały w pierwszym okresie od wprowadzenia gospodarki rynkowej.

Rys. 2. Rok powstania firmy

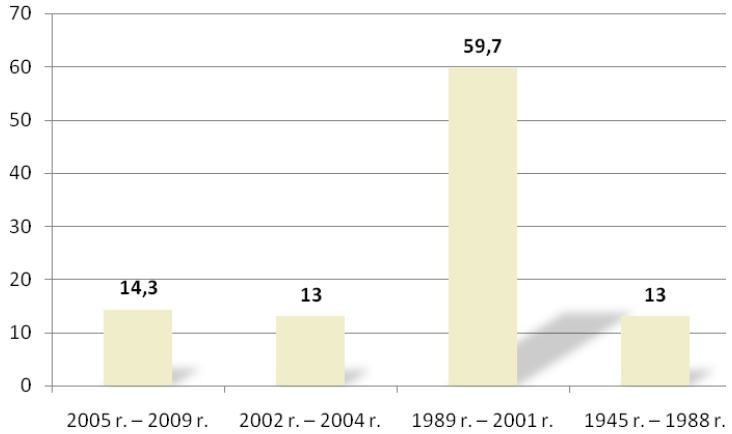

Źródło: *Badania własne*.

Kolejną zmienną opisującą powiat drawski jest wielkość przedsiębiorstw, w tym zakresie zdecydowanie przeważają mikro-przedsiębiorstwa zatrudniające do 9 pracowników, stanowiąc 84,4% wszystkich badanych przedsiębiorstw, kolejno firmy małe - 10,4% oraz średnie – 3,9%. Firmy duże w badaniu były reprezentowane jedynie w 1,3%. Z kolei ze względu na formę działalności, w powiecie drawskim zdecydowanie przeważają przedsiębiorstwa jednoosobowe –

81,8%, pozostałe 18,2% przedsiębiorstw to spółki, (z których spółki z ograniczoną odpowiedzialnością stanowiły 7,8%, spółki cywilne 6,5%, spółki jawne 2,6% oraz 1,3% spółki partnerskie). Tak znaczna dominacja jednoosobowych podmiotów gospodarczych może wskazywać tendencję zmian zachodzących na lokalnym rynku pracy – odchodzenie od zatrudniania na etat, w stronę samozatrudniania. Podejmowanie działalności przez osoby fizyczne i nie mające prawnej osobowości podmioty gospodarcze umożliwia stosunkowo szybkie dostosowywanie się do zmiennych realiów lokalnego i regionalnego rynku, wymaga relatywnie niskich nakładów na rozpoczęcie działalności oraz pozwala na to, aby osiągany zysk w całości należał do właściciela, przy ponoszeniu całkowitej odpowiedzialności za funkcjonowanie przedsiębiorstwa.

Struktura podmiotów gospodarczych, zgodna z klasyfikacją PKD (Polska Klasyfikacja Działalności), wyraźnie ukazuje dominację przedsiębiorstw o charakterze usługowo-produkcyjnym oraz rolniczym. Dokładne dane podziału na sekcje PKD w odniesieniu do powiatu drawskiego przedstawiają się następująco:

- przedsiębiorstwa z branży handlowej – 23,4%,
- przedsiębiorstwa z branży przetwórstwa przemysłowego – 15,6%,
- przedsiębiorstwa z branży rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo – 15,6%,
- przedsiębiorstwa z branży budownictwa – 10,4%,
- przedsiębiorstwa z branży transport, gospodarka magazynowa i łączność – 10,4%,
- przedsiębiorstwa z branży obsługa nieruchomości, wynajem i usługi związane z prowadzeniem działalności gospodarczej – 9,1%,
- przedsiębiorstwa z branży usługowej – 6,5%,
- przedsiębiorstwa z branży hotele i restauracje – 5,2%,
- przedsiębiorstwa z branży pośrednictwo finansowe – 3,9%.

Poziom i struktura zatrudnienia – ruch kadr

Czynnikiem, który buduje pozycję firmy są pracownicy w niej zatrudnieni, a do kluczowych zagadnień w tej kwestii należy wykształcenie kadry. Wykształcenie pracowników jest istotną zmienną w kontekście opisu przedsiębiorstw. To właśnie ono, obok nabytych umiejętności i doświadczeń zawodowych stwarza pole racjonalnego i efektywnego funkcjonowania firm, zwiększając ich szanse rynkowe, a w efekcie warunkując sukces rynkowy.

Struktura zatrudnienia ze względu wykształcenie w badanych firmach powiatu pokazuje przewagę osób z wykształceniem średnim – na zatrudnianie osób z tego typu wykształceniem wskazuje 26,1% respondentów. Zatrudnianie osób z wykształceniem wyższym oraz zawodowym deklaruje identyczna liczba firm – po 15,2%. Pozostały odsetek badanych (2,1%) to respondenci zatrudniający pracowników z wykształceniem podstawowym lub bez wykształcenia.

Można domniemywać, że przewaga firm deklarujących zatrudnianie osób z wykształceniem średnim oraz równy udział podmiotów zatrudniających pracowników z wykształceniem wyższym i zawodowym świadczy o dominacji robotników wykwalifikowanych wśród kadr badanych firm. Być może jest to też efekt typu przedsiębiorstw przeważających w omawianym powiecie, gdzie zwłaszcza przy małych firmach – zasadnicze znaczenie dla racjonalizacji zatrudnienia ma ekonomiczny przymus dostosowania jego poziomu do specyfiki i potrzeb firmy oraz oszczędnego gospodarowania zasobami pracy. Zwłaszcza w sytuacji dużego bezrobocia zdarza się, że do pracy przyjmowane są osoby na stanowiska poniżej ich

kwalifikacji, co oznacza, że zatrudnianie pracowników z wykształceniem wyższym nie zawsze przekłada się na rzeczywisty potencjał firmy.

Istotnym dla charakterystyki przedsiębiorstw jest wskaźnik ruchu kadr. Jest to proces wielokierunkowy, najistotniejsze jego elementy (obok przemieszczania pracowników w ramach firmy w pionie i poziomie), to przyjęcia, odejścia i zwolnienia. W tym zakresie w powiecie drawskim, w odniesieniu do 2008 roku 14,3% firm zmniejszyło zatrudnienie, 11,7% je zwiększyło, natomiast w 74% badanych firm nie odnotowano ruchu kadr.

Głównymi przyczynami zmniejszenia liczby pracowników były:

- kwestie zewnętrzne:
  - problem ze zbyciem produktów i usług – 38,5%,
  - nieopłacalność produkcji i sprzedaży – 7,7%,
  - sezonowy charakter pracy – 7,7%,
  - kryzys gospodarczy – 3,9%;
- kwestie wewnętrzne:
  - przejście na emeryturę – 7,7%,
  - problemy finansowe firmy – 1,3%,
  - korzystanie z urlopów wychowawczych – 1,3%.

Z kolei wzrost zatrudnienia w firmie spowodowany był albo zwiększeniem popytu na produkty i usługi – 53,8% albo rozszerzeniem zakresu działalności przedsiębiorstwa – 38,5%, poza tym w przypadku 7,7% badanych firm wzrost zatrudnienia ściśle wiąże się z otwarciem nowych sklepów.

Powyższe dane wyraźnie wskazują, iż podejście do zatrudnienia w firmach jest elastyczne, kiedy jest konieczność firmy tną koszty redukując zatrudnienie, umiejętnie też wykorzystują pojawiające się na rynku luki. Oprócz obiektywnych, naturalnych czynników tłumaczących ruch kadr w firmach, dodatkowym może być dążność lokalnych firm do uzyskania większego przystosowania do permanentnie zmiennych warunków otoczenia społeczno-gospodarczego. Warto podkreślić, iż duża fluktuacja kadr nie jest czynnikiem korzystnym dla efektywności przedsiębiorstw, a wręcz ma ujemne konsekwencje w odniesieniu do przedsiębiorstw.

Deklaratywna dynamika w zakresie zmian zatrudnienia w ciągu najbliższych trzech miesięcy oraz najbliższego roku pozwala na umiarkowany optymizm, bowiem jedynie 1,3% bądź 5,2% badanych przedsiębiorstw powiatu drawskiego planuje zmniejszenie liczby zatrudnionych, aż 81,8% bądź 71,4,% nie planuje zmian w tym zakresie, z kolei 11,7% bądź 9,1% deklaruje zwiększenie zatrudnienia, natomiast zmian w zatrudnieniu nie umie przewidzieć 5,2% lub 14,3% (rys. 3).

Analizując zestawione powyżej dane widać nieznaczny wzrost liczby firm, które przewidują zwolnienia w dłuższej perspektywie oraz zmniejszenie wskazań w zakresie utrzymania zatrudnienia na obecnym poziomie i zdecydowany wzrost wskaźnika tych, którzy nie mają sprecyzowanego zdania w tym zakresie.

Rys. 3. Planowane zmiany w zatrudnieniu

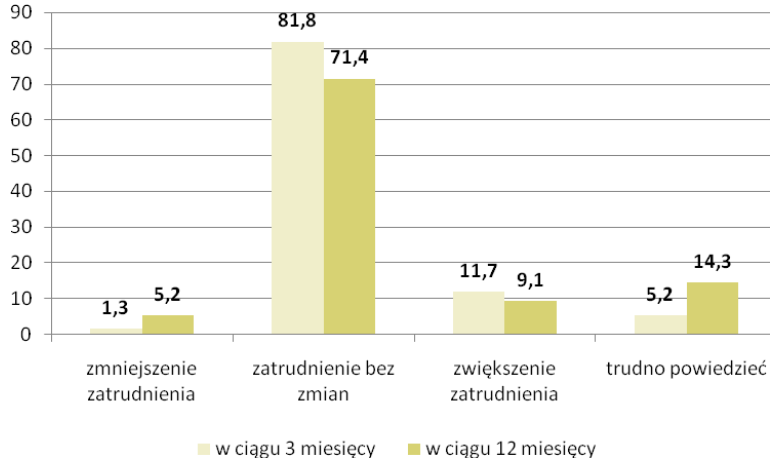

Źródło: *Badania własne*.

Perspektywy działalności są zróżnicowane w zależności od sekcji PKD, w której operuje przedsiębiorca (rys. 4). Zmniejszenie zatrudnienia przewidywane jest tylko w jednej firmie należącej do sekcji I - Transport, gospodarka magazynowa i łączność. Co prawda dominują postawy wyczekujące, których przejawem są wskazania na odpowiedź, że zatrudnienie nie ulegnie zmianie oraz trudno powiedzieć. Należy jednakże odnotować, że w przewadze są firmy, które oceniają, że nastąpi wzrost zatrudnienia w stosunku do przewidujących odwrotnie. Najwięcej firm oczekujących wzrostu liczby pracowników należy do sekcji D - Przetwórstwo przemysłowe, następnie F - Budownictwo oraz O – Działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna, pozostała. Przewidywane ożywienie, które przełożyć się ma na zwiększenie zatrudnienia nie dotyczy jednak wszystkich branż, w przypadku sekcji A - Rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo, G - Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, motocykli oraz artykułów użytku osobistego i domowego, H - Hotele i restauracje oczekiwany jest pełen zastój.

Rys. 4. Planowane zmiany w zatrudnieniu w perspektywie najbliższych trzech miesięcy z uwzględnieniem sekcji PKD (dane w wartościach bezwzględnych)

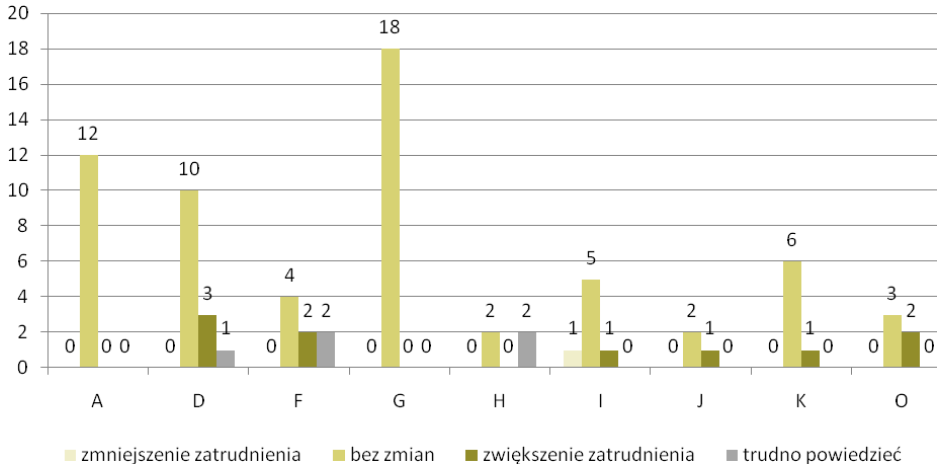

Źródło: *Badania własne.*

Proces naboru i zatrudnianie nowych pracowników jest istotnym elementem warunkującym efektywne funkcjonowanie przedsiębiorstw. W odniesieniu do powiatu drawskiego zapotrzebowanie na konkretne specjalności wyglądało następująco: robotnicy i rzemieślnicy byli poszukiwani przez 30% badanych podmiotów; pracownicy usług i sprzedawcy przez 20%; operatorzy i monterzy maszyn także przez 20% respondentów. Dodatkowo, po 10% badanych firm zamierza zatrudnić specjalistów nauk fizycznych, matematycznych i technicznych; specjalistów do spraw biznesu oraz pracowników biurowych. Charakter zapotrzebowania wskazuje także na specyficzne kwalifikacje zawodowe ewentualnych pracowników. I tak najbardziej pożądanymi przez pracodawców cechami potencjalnych pracobiorców są: staż pracy w danym kierunku – 27,8%, wykształcenie średnie techniczne zgodne z profilem działania firmy – 22,2%, specjalistyczne kursy kwalifikujące do pracy – 16,7%, wykształcenie wyższe kierunkowe, zgodne z profilem firmy – 11,1%, wykształcenie zasadnicze zawodowe zgodne z profilem firmy – 11,1%, uprawnienia do prowadzenia pojazdów kategorii B – 5,6% oraz także 5,6% respondentów poszukuje osób z umiejętnością obsługi komputera. Warto pamiętać, iż powyższe kwalifikacje i umiejętności zawodowe nie są cechami rozłącznymi.

Jak wiadomo poszukiwanie nowych pracowników może dokonywać się z wewnętrznych zasobów przedsiębiorstwa (tzw. rekrutacja wewnętrzna) oraz poprzez rekrutację zewnętrzną (poszukiwania pracowników odbywają się na zewnętrznym rynku pracy). W odniesieniu do powiatu drawskiego analizie podlega proces zewnętrznej rekrutacji. Firmy poszukujące aktywnie pracowników posiłkują się tradycyjnymi formami pośrednictwa w tym zakresie, korzystają przede wszystkim z pomocy UP – 24,6% oraz z ogłoszeń w prasie – 4,1%. Pozyskiwanie pracowników obywa się także poprzez bierne formy rekrutacji (osoby zainteresowane same przychodzą do firmy – 15,3%, bądź rekomendują je inne osoby- 10,2%).

Potencjał rozwojowy firm – system wynagradzania, podnoszenie kwalifikacji, stan wyposażenia

Jednym z ważniejszych parametrów charakteryzujących potencjał rozwojowy firm jest poziom wynagrodzeń, niestety jest to zmienna tzw. wrażliwa, trudno poddająca się analizie – zwykle bowiem nie wszyscy respondenci są skłonni rozmawiać o tego typu zagadnieniach. Jednakże z uzyskanych odpowiedzi widać, iż wynagrodzenia w trakcie minionego, jak i obecnego roku uzyskały pewien poziom dynamiki. O ile w 2008 roku w 11,7% przypadków wynagrodzenia pracowników zostały zwiększone, o tyle w 2009 było tak jedynie w 3,9% badanych (tab. 8).

Tab. 8. Dynamika zmian wynagrodzeń w latach 2008 i 2009

WYNAGRODZENIA	2008	2009
Zostały zwiększone	11,7	3,9
Zostały zmniejszone	2,6	0
Bez zmian	51,9	59,7
Odmowa odpowiedzi	33,8	36,4

Źródło: *Badania własne*.

Wydaje się, iż dynamika w zakresie wynagrodzeń jest efektem obecnego kryzysu gospodarczego i stosowania w firmie różnorakich strategii przystosowawczych, po to, aby

utrzymać się na rynku – do najprostszych należy: utrzymywanie wynagrodzeń na niezmiennym poziomie, bądź – jeśli zachodzi konieczność cięcia kosztów – zmniejszanie wynagrodzeń. Stosunkowo wartościowym wskaźnikiem przyszłej tendencji w zakresie dynamiki wynagrodzeń firm powiatu drawskiego jest brak wskazań na zmniejszenie wynagrodzeń w roku 2009 r.

Istotnym, choć najczęściej niedocenianym, elementem budującym potencjał rozwojowy firm jest doszkalanie pracowników. Jest to także fundamentalny element świadomego zarządzania zasobami ludzkimi. Oczywiście to element kosztogenny, ale w dłuższej perspektywie czasowej zwiększa efektywność firmy. W tym zakresie w powiecie drawskim niepokojącym sygnałem jest to, że aż 70,1% badanych firm nie korzysta z tego typu rozwiązań. Pozostali – 27,3% deklarują korzystanie ze szkoleń, lecz pod uwagę brane są wyłącznie nieodzowne szkolenia zawodowe z zakresu: księgowości, finansów, zarządzania, marketingu, oraz sprzedaży i obsługa klienta. Są one niejako inwestycjami w firmę, a nie inwestycjami w kapitał ludzki – rozwijające pracownika. Sytuacja, w której firmy nie inwestują we własne zasoby ludzkie, nie wzmacniają kapitału intelektualnego, w dłuższej perspektywie zawsze skutkować musi obniżeniem potencjału rozwojowego. Jednakże obecnie występujący stan może być konsekwencją obecnego kryzysu gospodarczego i szukania oszczędności przez przedsiębiorstwa.

Współcześnie, w dobie gwałtownego wzrostu znaczenia techniki w funkcjonowaniu społeczeństw, każdemu przedsiębiorstwu nieodzownie powinien towarzyszyć rozwój technologiczny. Istotnymi cechami, pozwalającymi pośrednio oszacować nowoczesność firm jest wiek stosowanej w przedsiębiorstwie technologii oraz wiek urządzeń w parku maszynowym. Stosowane w przedsiębiorstwach stosunkowo nowe technologie określają potencjał przedsiębiorstw powiatu drawskiego w miarę korzystnie. Przeszło 43,8% przedsiębiorstw użytkuje nowoczesne linie technologiczne zakupione w latach 2008/2009 bądź w ciągu pięciu ostatnich lat. Jedynie w 13,0% przedsiębiorstw stosowane są linie technologiczne zakupione przed 2004 roku.

Z kolei w zakresie nowoczesności parku maszynowego dane przedstawiają się następująco:

- maszyny i urządzenia nowoczesne - zakupione w 2008/2009 są udziałem – 23,7% firm,
- maszyny i urządzenia użytkowane od 3 do 6 lat są udziałem – 46,1% firm,
- maszyny i urządzenia użytkowane od 7 do 10 lat są udziałem – 18,4% firm,
- maszyny i urządzenia użytkowane przeszło 10 lat są udziałem – 3,9% firm.

Z zaprezentowanych danych wyłania się obraz firm, które nadążają za wyzwaniami rynku, dostosowując stosowane rozwiązania oraz urządzenia do nowoczesnych wymogów.

B. Rynkowy wymiar prowadzonej działalności – powiązania przedsiębiorstw z otoczeniem

Wymiary konkurencyjności przedsiębiorstw

Podstawą utrzymania się na rynku jest zdolność przedsiębiorstw do efektywnego gospodarowania w warunkach konkurencji. Ważne staje się poznanie wymiarów konkurencyjnego działania. Jednym z takich czynników jest już sam wybór miejsca inicjatywy gospodarczej. Dla badanych przedsiębiorstw wybór lokalizacji firmy w powiecie drawskim był efektem:

- miejsca zamieszkania właściciela – 40,5%,
- oceny, iż powiat drawski to dobra lokalizacja – 22,8%,
- dostępności rynków – 15,2%,

- dostępności taniej siły roboczej – 10,1%,
- dostępności zaopatrzenia – 6,3%,
- przypadku – 5,0%.

Dominujące znacznie subiektywnych powodów zlokalizowania działalności firmy w powiecie (miejsce zamieszkania właściciela) w przypadku sektora MŚP jest właściwie oczywistością. Jednakże pozostałe odpowiedzi pozwalają na wskazanie czynników sprzyjających prowadzonej działalności. Badani oceniają, że jedną z najważniejszych zalet powiatu jest dobra lokalizacja, która zapewne wiąże się z dostępnością rynków.

Kolejnym czynnikiem przesądzającym o pozycji rynkowej przedsiębiorstwa jest jego zdolność do uzyskiwania i utrzymywania tzw. przewag konkurencyjnych, czyli zwiększenie stopnia niezależności działania od konkurentów oraz stopniowego rozszerzenie zakresu i pola działania. Jest to bardzo istotny niuans, bowiem słabość wielu firm nie polega na słabości produktu lub technologii, lecz na niedociągnięciach w procesie przekształcania wiedzy i umiejętności firmy właśnie w przewagę konkurencyjną na rynku. Z zaprezentowanych danych wynika, iż przedsiębiorstwa powiatu drawskiego stosują strategię budowania przewagi jakościowej, czyli dążą do nadania elementom marketingowym takim jak produkt, marka, wizerunek, cech wyższej jakości niż konkurencja, przy jednoczesnym przywiązywaniu do jakości potencjalnych klientów (rys. 5).

Rys. 5. Przewagi konkurencyjne badanych firm

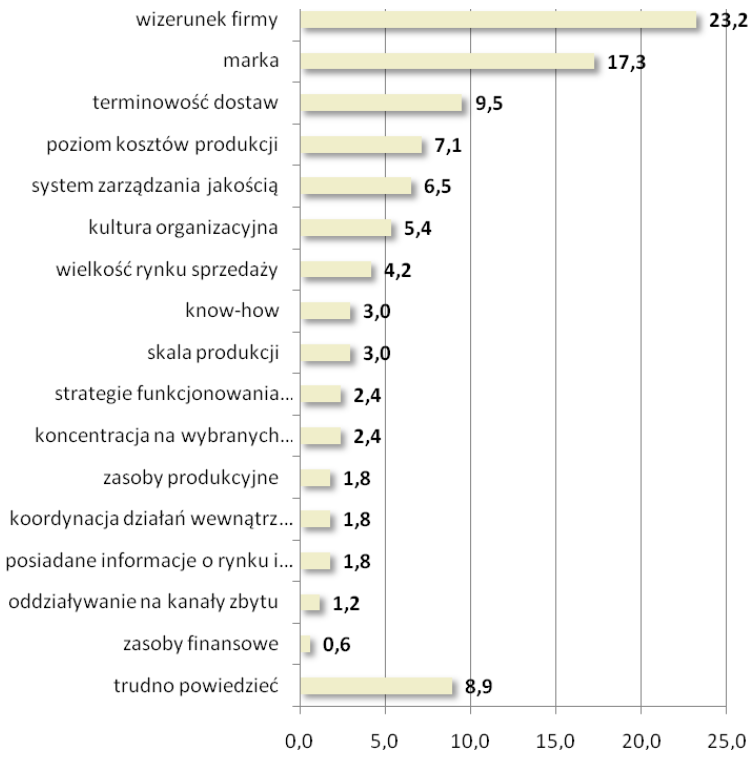

Źródło: *Badania własne*.

Warto wskazać, iż aby uzyskane przewagi konkurencyjne miały cechę trwałości należy dążyć do wzmocnienia także przewagi tzw. cenowej i informacyjnej, której niejako zabrakło wśród badanych przedsiębiorstw. Większość badanych przedsiębiorstw ocenia swój poziom konkurencyjności, jako konkurencyjność lokalną – 60,7%. W opinii respondentów konkurencyjnych na poziomie województwa jest udziałem 15,7% firm, 7,9% respondentów czuje się konkurencyjnymi w odniesieniu do całego kraju i tyle samo (7,9%) w odniesieniu do UE. Tym samym głównymi konkurentami przedsiębiorstw powiatu drawskiego są inne firmy lokalne – 83,1% wskazań, firmy z Europy zachodniej są postrzegane jako potencjalny konkurent przez 6,5% badanych, firmy pozaeuropejskie w 1,3% przypadków. W opinii 1,3% respondentów w odniesieniu do ich działalności brak jest presji ze strony konkurencji. Pozostali respondenci (7,8%) nie umieli odpowiedzieć na to pytanie.

Na skutek ciągłej zmienności otoczenia społeczno-gospodarczego działalność podmiotów gospodarczych nie jest wolna od sytuacji trudnych, czy problematycznych. Sytuacje tego typu mają charakter wewnętrzny bądź zewnętrzny w stosunku do przedsiębiorstw.

Sytuacje rozpoznane jako problematyczne i zewnętrzne w stosunku do badanych firm to przede wszystkim: (uszeregowano według liczby wskazań)

- silna konkurencja krajowa i zagraniczna – 17,1%,
- rozbudowana biurokracja – 15,2%,
- niedostateczny popyt na rynku krajowym – 12,7%,
- niepewność ogólnej sytuacji gospodarczej – 8,2%,
- wysokie obciążenia na rzecz budżetu państwa – 5,1%,
- niedostateczny popyt na rynku zagranicznym – 4,4%,
- niejasne i niespójne przepisy prawne- 4,4%,
- słabo rozwinięta infrastruktura techniczna – 3,8%,
- brak koncepcji rozwoju miasta/gminy – 3,2%.

Sytuacje uciążliwe, pojawiające się wewnątrz badanych firm to przede wszystkim: (uszeregowano według liczby wskazań)

- niedobór wykwalifikowanych pracowników – 4,4%,
- trudności w zdobywaniu funduszy niezbędnych do prowadzenia działalności – 3,8%.

Kolejnym ważnym zagadnieniem jest umiejętność podejmowania zaradczych rozwiązań w obliczu nasilenia się sytuacji trudnych, kryzysowych. Niepokojące jest, iż respondenci w 34% wskazali, iż nie podejmują żadnych konkretnych działań w obliczu kryzysu. Jest to swoista „strategia strusia" polegająca na „przeczekaniu złej koniunktury". Nie niesie ona jednak istotnych wartości poznawczych i w efekcie skutkuje biernością. Do innych często podejmowanych działań w zakresie przezwyciężenia sytuacji kryzysowych w firmach powiatu drawskiego można zaliczyć: zmniejszanie wydatków inwestycyjnych – 19,0%, bądź w ogóle zaprzestanie inwestowania – 14%, zmniejszanie poziomu zatrudnienia – 11%, reorganizację zakładu – 4%, obniżenie poziomu wynagrodzeń – 3%, wysyłanie pracowników na bezpłatne urlopy - 2% oraz zmniejszanie w umowach o pracę wymiaru czasu pracy pracowników – 1%. Oznacza to, że w dominującym stopniu reakcją na sytuacje kryzysowe jest ograniczanie jakiegoś aspektu działalności, są to strategie pasywne. Zaledwie 1% badanych wskazało na podejmowanie aktywnych działań w celu wyjścia z sytuacji kryzysowej – w tym przypadku, poprzez poszukiwanie nowych klientów.

Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28
Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Warto też zauważyć, iż w powiecie drawskim niewielka część przedsiębiorstw dąży do pewnej niezależności działania i wybiera takie sposoby działania, które zabezpieczają od sytuacji trudnych tj. ubezpiecza przedsięwzięcia inwestycyjne i zawierane transakcje – 2%.

Ocena i prognozy perspektyw działalności gospodarczej przedsiębiorstw

Subiektywne doświadczenia przedsiębiorców w okresie ostatnich sześciu miesięcy prowadzenia firm pozwalają na definicję i zarazem diagnozę sytuacji społeczno-gospodarczej na lokalnym rynku. Wysoki odsetek respondentów, bo 41,6% stwierdza, iż sytuacja firmy w okresie ostatnich 6 m-cy nie zmieniła się, według 22,1% badanych uległa wyraźnej poprawie, jednakże przeciwnego zdania jest stosunkowo liczna kategoria – 31,2% badanych. Widać wyraźnie, iż ocena kondycji społeczno-gospodarczej zależy od własnych subiektywnych doświadczeń przedsiębiorców.

Najważniejszymi czynnikami skutkującymi pogorszeniem sytuacji firm są:

- spadek popytu na towary i usługi – 47,4%,
- wzrost cen materiałów i surowców – 15,8%,
- wzrost cen paliwa i energii – 7,9%,
- zmiana kursu franka szwajcarskiego – 5,3%
- zmiana kursu euro – 2,6%,
- większa ostrożność inwestorów – 2,6%,
- trudność płatnicze klientów – 2,6%,
- duża konkurencja na rynku- 1,3%,
- utrudnienia działalności od strony instytucjonalnej/gmina – 1,3%.

Z kolei do czynników wpływających na poprawę sytuacji firmy należy zaliczyć:

- popyt na towary i usługi – 63,2%,
- ceny materiałów i surowców – 5,3%,
- ceny paliwa i energii – 5,3%,
- kurs euro – 5,3%,
- współpraca z większą liczbą kontrahentów – 5,3%.

Z uzyskanych wypowiedzi wynika zdecydowanie niejednoznaczna ocena sytuacji – te same kategorie wskazywane są jako najważniejsza przyczyna pogorszenia oraz polepszenia sytuacji firmy. Pozorna sprzeczność, jaka ma tutaj miejsce związana jest zapewne z dynamiką zjawisk zachodzących na rynku – poszczególne firmy dysponują zróżnicowanymi umiejętnościami radzenia sobie z zachodzącymi w gospodarce zmianami – niektóre potrafią wykorzystać je do rozwoju, inne nie. Obserwowana sytuacja może mieć również związek ze zróżnicowaniem branżowym oraz różną lokalizacją poszczególnych firm, co wpływa na ich sytuację rynkową. Warto dostrzec także stosunkowo wysoki odsetek, bo 15,8% przedsiębiorstw, które nie potrafią jednoznacznie ocenić, jakie czynniki wpłynęły na poprawienie sytuacji firmy.

Jak wiadomo funkcjonowanie przedsiębiorstw odbywa się w konkretnym, zewnętrznym środowisku – otoczeniu społeczno-gospodarczym, którego jakość wpływa na prosperowanie firm. Według 38,1% badanych sytuacja gospodarcza w województwie w okresie ostatnich 6 m-cy pogorszyła się, według 51,9% nie uległa zmianie, zaś 10,4% badanych zauważa jej poprawę.

Respondenci prognozowali także jak sytuacja gospodarcza będzie zmieniać się w województwie zachodniopomorskim w okresie najbliższych 6 m-cy. Zestawienie wyników pozwala na umiarkowany optymizm, negatywne scenariusze szacujące pogorszenie się sytuacji gospodarczej w województwie zachodniopomorskim były udziałem 11,7% badanych, 36,4%

sądzi, iż sytuacja w przewidywanym okresie nie zmieni się, zdecydowanych optymistów, którzy oceniają, że ulegnie poprawie jest 27,3%. Wyraźnie więc, w odniesieniu do ocen sytuacji przyszłej, zmniejszyła się różnica między pesymistami a optymistami w stosunku do oceny przeszłych zdarzeń.

Wartościowa poznawczo jest próba uchwycenia dynamiki zmian wartości popytu na usługi/produkty oferowane przez analizowane firmy, w stosunku do analogicznego okresu roku ubiegłego. Kryzysowi gospodarczemu zwykle towarzyszy – większe bądź mniejsze – załamanie wielkości popytu. W odniesieniu do omawianego powiatu zwiększenie poziomu popytu szacuje 27,3% badanych firm, obniżenie 28,6%, a najliczniejsza kategoria badanych nie postrzega zmian w wielkości popytu – 41,6%. Można wiec odnieść wrażenie, że ocena zmian w popycie jest neutralna, niemal tyle samo firm odnotowało jego wzrost, jak i spadek.

Dodatkowo respondenci prognozowali również zmiany w popycie na oferowane usługi i produkty w kontekście analogicznego okresu przyszłego roku. Uzyskany rozkład zmiennej wskazuje na zmianę sytuacji, większość badanych, bo aż 39% uważa, że wielkość popytu w analogicznym okresie przyszłego roku będzie wyższa, 26% uważa, iż wielkość ta nie ulegnie zmianie, zaś spadek wielkości popytu przewiduje 14,3%. Stosunkowo duża grupa badanych bo 20,8% nie potrafi oszacować dynamiki w zakresie popytu, być może są to firmy krótko działające na rynku.

Kolejnym i jednym z ważniejszych czynników warunkujących potencjał rozwojowy przedsiębiorstw jest poziom inwestycji. W 28,4% firm nie podjęto w ogóle działań inwestycyjnych, natomiast te firmy powiatu drawskiego, które inwestowały wybierały następujące dobra (uszeregowano według liczebności wskazań):

- wyposażenie (meble, sprzęt) – 42%,
- budynki, ziemię – 17%,
- pojazdy – 12,5%.

Wartość wydatków poniesionych na rozwój prowadzonej działalności w pierwszym półroczu 2009 roku wskazuje, że znaczna część firm dysponuje ograniczonymi zasobami, które mogą przeznaczyć na niezbędne wyposażenie oraz inwestycje (rys. 6). Respondenci najczęściej – 42,3% wskazywali, że poniesione wydatki mieszczą się w kwocie od 5 tys. do 50 tys. złotych, 32,7% badanych przeznaczyło kwotę poniżej 5 tys. złotych. Bez wątpienia świadczy to o niewielkiej skali prowadzonej działalności, oraz jej branżowej specyfice – firmy zaangażowane w drobne usługi przeważnie nie wymagają kosztownego wyposażenia.

Rys. 6. Struktura wartości wydatków poniesionych na rozwój prowadzonej działalności w pierwszym półroczu 2009 r.

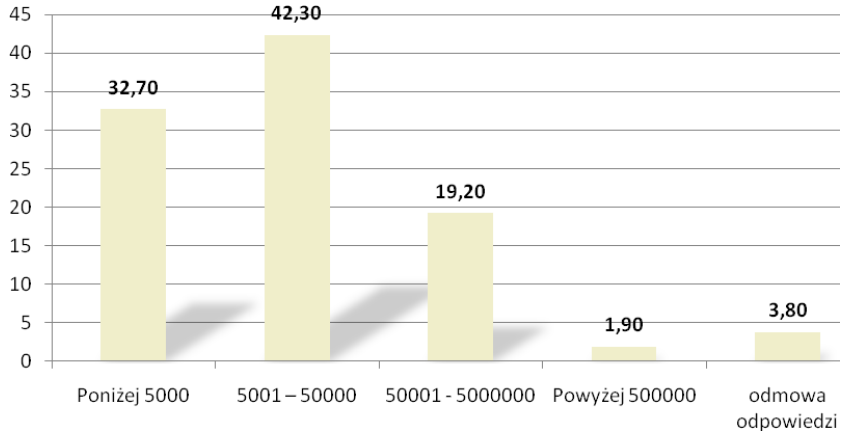

Źródło: *Badania własne*.

Respondenci prognozowali również działania inwestycyjne w kontekście najbliższych 6 miesięcy. Uzyskane dane (wyłącznie deklaratywne) wskazują na obniżenie poziomu inwestycji – 45,3% badanych nie zamierza podejmować działań tego typu, natomiast 17,3% nie wie czy będzie inwestować. Jednocześnie 37,3% respondentów deklaruje, iż firma planuje dokonanie wydatków na zakup, dzierżawę (leasing) lub remont pojazdu(ów), wyposażenia, nieruchomości (budynki, ziemia).

Na podstawie subiektywnych doświadczeń respondenci dokonali również prognozy dotyczącej sytuacji własnej firmy za 3 lata. W tym zakresie mamy do czynienia z następującymi wynikami: 16,9% ocenia, iż sytuacja ich firmy będzie podobna do obecnej, pesymistyczne scenariusze, że firmie będzie wiodło się gorzej niż obecnie, przewiduje 3,9% badanych, tyle samo badanych ocenia, iż ich firma ulegnie likwidacji. Najliczniejsza kategoria badanych podchodzi do przyszłości optymistycznie – 42,9% ocenia, iż będzie się im wiodło lepiej niż obecnie.

Istnieje ryzyko, że tak optymistyczny scenariusz może nie zostać zrealizowany, co prawda do tej pory większość badanych firm inwestowała w rozwój firmy, jednakże proces ten w ciągu najbliższych 6 miesięcy ma zostać w znacznym stopniu wyhamowany. Oznacza, to że badani oczekują, iż w późniejszym okresie nastąpi wyraźna poprawa w tym zakresie, która umożliwi uzyskanie impulsu rozwojowego.

Formy współpracy i powiązań w zakresie współdziałania gospodarczego

Jednym z głównych celów podmiotów gospodarczych jest stosowanie strategii umożliwiających rozwój firmy, do nich zaliczyć należy stosowanie współpracy i powiązań gospodarczych pomiędzy przedsiębiorstwami. W tym zakresie powiat drawski wypada zdecydowanie niekorzystnie. Dane ukazują, iż przedsiębiorstwa działające na omawianym terenie nie dysponują w większości powiązaniami gospodarczymi w ramach lokalnych bądź globalnych sieci. 90,9% badanych firm nie prowadzi żadnych form współdziałania z innymi jednostkami gospodarczymi. W odniesieniu do pozostałych 9,1% przedsiębiorstw, które podejmują współpracę z innymi podmiotami, 6,5% spośród nich robi to na zasadzie tzw.

wspólnego przedsiębiorstwa, 2,6% podejmuje współpracę jedynie na zasadzie wymiany baz klientów.

Brak wspólnych uwarunkowań i uzgodnień w zakresie gospodarczego współdziałania może prowadzić do spadku znaczenia poszczególnych firm zwłaszcza w perspektywie nasilonej konkurencji zewnętrznej. Wzajemnie dopełniające się możliwości pojedynczych firm mogłyby okazać się – na zasadzie synergii – więcej warte niż suma ich potencjalnych możliwości rozpatrywanych osobno.

Sytuacja jawi się tym bardziej niekorzystnie, iż przedsiębiorcy powiatu drawskiego poproszeni o wymienienie konkretnych podmiotów, z którymi współpracują w 79,2% przypadków deklarują, że nie współpracują z żadnym innym podmiotem. Jedynie w przypadku 20,8% firm dochodzi do tego typu kontaktów, z czego 2,6% współpracuje z firmami doradczymi, 7,8% z placówkami edukacyjnymi, 1,3% z jednostkami administracji rządowej oraz w 9,1% z przedsiębiorstwami regionalnymi.

Dodatkowo potencjał rozwojowy firm omawianego powiatu jest zaburzony, wskutek niewielkiego poziomu wykorzystywania wsparcia ze strony instytucji publicznych. Zdecydowana większość, bo aż 84,2% respondentów deklaruje, że nie korzystało z dostępnych form wsparcia, 6,6% firm skorzystało z dotacji na zwiększenie zatrudnienia, 2,6% firm korzystało z dotacji na szkolenia, kursy dla pracowników, po 1,3% firm uzyskało dofinansowanie do opłat podatkowych i remontów.

Powyższe dane dotyczą trzech minionych lat, tym bardziej ich wydźwięk jest negatywny. Zasadniczą kwestią jest pytanie, czy brak uzyskanego wsparcia jest efektem bierności przedsiębiorców, czy też bardzo ograniczoną dostępnością wsparcia ze strony funduszy publicznych. Zapytano także respondentów, jakie formy wsparcia ze strony jednostek samorządowych mogłyby pozytywnie wpłynąć na działalność przedsiębiorstw, okazuje się, że 19,0% wszystkich badanych nie potrafiło dać odpowiedzi w tym zakresie. Wśród respondentów, którzy dokonali wyboru preferowanej formy wsparcia, dwa punkty uzyskały identyczną liczbę wskazań – dofinansowanie do opłat podatkowych oraz dotacje na zwiększenie zatrudnienia – po 23,3% (rys. 7). Zwrócono również uwagę na dofinansowanie składek ZUS (17,2%) oraz dotacje na szkolenia, kursy dla pracowników (14,7%).

Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28
Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Rys. 7. Pożądane formy wsparcia ze strony jednostek samorządu terytorialnego

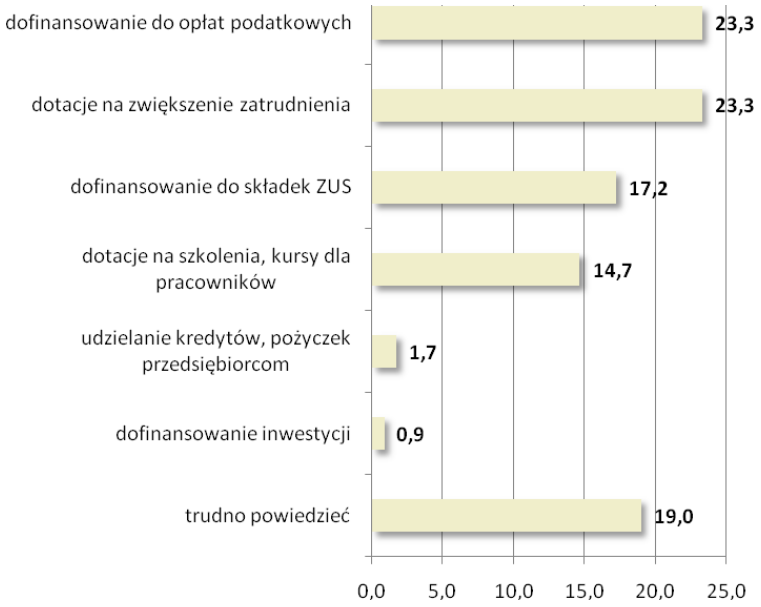

Źródło: *Badania własne*.

Zasięg wymiany gospodarczej

Wymiana gospodarcza prowadzona przez firmy działające w powiecie jest ograniczona przestrzennie – 77,9% badanych firm nie prowadziło wymiany z zagranicą, eksport towarów lub usług był udziałem 9,1% badanych, import towarów lub usług – 6,5%, tyle samo respondentów prowadziło wymianę zarówno w zakresie eksportu, jak i importu towarów lub usług. Nieliczne firmy – jeśli eksportują swoje produkty – to przede wszystkim do: Niemiec – 44%, pozostałe kraje według liczby wyborów to: Francja, Włochy, Wielka Brytania, Rosja.

Według 41,7% badanych wielkość eksportu w okresie najbliższych 6 m-cy pozostanie bez zmian, zdaniem 16,7% zwiększy się, a według 8,3% respondentów ulegnie zmniejszeniu, aż 33,% ankietowanych nie umie określić kierunków w dynamice eksportu.

Innowacyjność przedsiębiorstw

Aktywność firm powiatu drawskiego w zakresie wprowadzania innowacji jest zdecydowanie niska. Jedynie 3,9% firm deklaruje, iż w latach 2007-2009 wdrażało przedsięwzięcia innowacyjne, pozostałe 96,1% nie podejmowało w ogóle działań o charakterze innowacyjnym. Zdolność przedsiębiorstw do absorbowania innowacji stanowi jeden z podstawowych czynników ich rozwoju, tym bardziej niekorzystnie jawi się sytuacja omawianych przedsiębiorstw.

W odniesieniu do niewielkiej kategorii firm stosujących innowacje, ich źródłem były: (otrzymano rozkład z równą liczbą wskazań):

- zakup licencji,
- zakup technologii,

– kopiowanie pomysłów i rozwiązań konkurencji.

Niepokojącym sygnałem jest fakt, iż główną przyczyną stosowania innowacji na tak niewielką skalę jest nie tyle brak możliwości sfinansowania przedsięwzięć innowacyjnych – (tak było tylko w odniesieniu do 17% badanych), lecz inne przeszkody, spośród których najistotniejsze to: brak zainteresowania nowymi produktami ze strony klientów, odbiorców – 12% oraz zbyt duże ryzyko związane z wdrożeniem innowacji – 8%. Niepokojące jest również to, iż 37% badanych nie umiało w ogóle zdefiniować, dlaczego nie podejmują działań innowacyjnych. Być może jest to efekt strachu przed ryzykownymi ekonomicznie działaniami, bądź niewiedza jak wybrać i wdrożyć innowacje w firmie.

Aktywizowanie przedsiębiorców w zakresie podejmowania działań innowacyjnych może odbywać się poprzez nawiązywanie współpracy z innymi jednostkami. Niestety zdecydowana większość respondentów, bo aż 70,4% nie potrafi zdefiniować własnych oczekiwań, co do pożądanych ułatwień w nawiązywaniu i rozwoju współpracy. Pozostałe 29,6% respondentów wskazuje na konieczność uruchomienia oddolnych inicjatyw jak choćby stworzenia programów wspierania rozwoju technologicznego na poziomie gmin – 11,4%, rozwoju infrastruktury instytucjonalnej w zakresie pośrednictwa i transferu technologii – 6,8%, budowania systemu informacji o potrzebach technologicznych przedsiębiorstw – 5,7%, wzrostu jakości i stopnia dostosowania ofert jednostek B+R do potrzeb przedsiębiorstwa – 3,4% oraz budowy systemu informacji o ofercie jednostek B+R – 2,3%.

Należy jednak odnotować, że firmy powiatu drawskiego w zdecydowanej większości (87%), są częścią nowoczesnych systemów informacyjnych i deklarują korzystanie z zalet nowoczesnych narzędzi informatycznych takich jak Internet. Firmy z tej grupy respondentów posiadają własne strony internetowe, na bieżąco korzystają z różnorakich typów wyszukiwarek i przeglądarek internetowych oraz poczty elektronicznej. Jednakże obecność wśród badanych przedsiębiorstw, które do tej pory nie korzystają ze standardowych w krajach wysoko rozwiniętych, systemów elektronicznych budzi obawy o występowanie znacznego zacofania technologicznego.

Pozyskiwanie i wykorzystywanie funduszy z UE

Problematyka konkurencyjności polskich przedsiębiorstw na rynkach unijnych jest efektem akcesji Polski do struktur Unii Europejskiej. Rozwój działalności na tychże rynkach jest możliwy poprzez uruchomienie specyficznych zasobów, które nie zawsze znajdują się w posiadaniu mikro i małych przedsiębiorstw. Jednym ze sposobów na pozyskanie tych zasobów, jest ich sfinansowanie z różnorodnych funduszy unijnych.

Obraz, jaki jawi się w tym zakresie jest niepokojący. Niestety 81,9% badanych firm powiatu drawskiego w ogóle nie korzystało z pomocy funduszy strukturalnych UE. Pozostali wykorzystują je przede wszystkim do rozwoju infrastruktury technicznej – 7,2%, zwiększenia zatrudnienia – 6,0%, zakupu gruntów i nieruchomości – 2,4% oraz podniesienia jakości potencjału pracowniczego w zakresie szkoleń – 1,2%.

Tak niski poziom wykorzystania funduszy wynika niestety z braku zainteresowania tego typu propozycjami – aż 39,5% respondentów nie chce korzystać z funduszy strukturalnych UE, 3,9% respondentów nie korzysta z wyżej wymienionych środków z powodu braku wystarczającej, jasnej informacji o sposobach aplikowania o fundusz, 1,3% z braku pieniędzy. Pocieszające jest, iż jednocześnie wysoki odsetek badanych, bo aż 55,3% jest zainteresowanych wykorzystaniem środków z funduszy strukturalnych UE. Oznacza to, że do tej

pory wiele firm nie miało okazji, lub możliwości włączenia się w pozyskiwanie środków unijnych w takim zakresie jakby tego chciały.

Ci przedsiębiorcy, którzy deklarowali korzystanie lub chęć korzystania z dotacji unijnych zdefiniowali bariery ograniczające efektywne pozyskiwanie środków: (poniższe czynniki uporządkowano według malejącego znaczenia)

- biurokracja i formalizacja wniosków UE – 27,1%,
- ograniczony dostęp do informacji o programach – 16,5%,
- konieczność wkładu własnego – 15,8%,
- koszt opracowania aplikacji – 9,0%,
- krótki termin przygotowania aplikacji – 6,0%.

Jak widać dotychczasowe doświadczenia przedsiębiorców powiatu drawskiego związane z pozyskiwaniem funduszy z Unii Europejskiej, nie są zbytnio pozytywne. Znaczna część przedsiębiorstw właściwie nie ma własnych doświadczeń w tym zakresie, jednakże nie wydaje się, iżby firmy te umacniały swoją pozycję konkurencyjną w oparciu o środki własne lub pochodzące z innych, niż unijne, źródeł. Sądzić raczej należy, iż brak zainteresowania wynika nie z nadmiaru własnych środków, lecz raczej z nadmiaru skrywanych barier, lęków i niewiedzy przedsiębiorców w tym zakresie. Wydaje się, iż pomimo trudności przejścia przez aplikacyjną ścieżkę – od pozytywnej oceny projektu inwestycyjnego do refundacji poniesionych wydatków włącznie – wzrasta świadomość konieczności i efektywności podejmowania tego typu działań, jednak do tej pory jest to udziałem nielicznych spośród badanych firm.

Podsumowanie

Ocena sytuacji społeczno-gospodarczej powiatu drawskiego w latach 2004-2008 pozwala na podkreślenie tych obszarów aktywności społeczeństwa, które mogą kształtować sytuację przedsiębiorców w powiecie, a także mieć duży wpływ na rozwój przedsiębiorczości oraz dążenia innowacyjne podmiotów prowadzących działalność gospodarczą.

Podłożem wszelkich procesów w powiecie jest jego potencjał demograficzny. W tej sferze w badanym okresie zaobserwowano takie zjawiska, jak:

- powolny spadek liczby ludności spowodowany odpływem ludności z terenu powiatu,
- zmiany w strukturze wiekowej ludności – stałe obniżanie się odsetka osób w wieku 0-14 lat, a wzrost udziału ludności w wieku 65 lat i więcej,
- spadek udziału ludności w wieku przedprodukcyjnym, a wzrost udziału ludności w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym.

Działające w powiecie przedsiębiorstwa postrzegane są jako strategiczny partner rynku pracy – głównie ze względu na możliwości tworzenia nowych miejsc pracy. Również procesy na rynku pracy powodują oddźwięk w gospodarce, a co za tym idzie zmiany poziomu przedsiębiorczości. Na uwagę zasługują więc następujące aspekty rynku pracy:

- przyrost wartości wskaźnika liczby pracujących na 1000 ludności, który może świadczyć o większej skłonności przedsiębiorstw do zatrudniania,
- przyrost przeciętnych miesięcznych wynagrodzeń brutto,
- systematyczny spadek liczby bezrobotnych, jednakże stopa bezrobocia w 2008 r. była jedną z najwyższych w zachodniopomorskim (19 lokata),

– zawodami deficytowymi w 2008 r. były te z grup: nauczyciele praktycznej nauki zawodu i instruktorzy, pracownicy przy pracach prostych w handlu i usługach, pracownicy obsługi biurowej i pracownicy pozostałych specjalności. Równowaga wystąpiła w przypadku grup: robotnicy pomocniczy w górnictwie, przemyśle, budownictwie, kierownicy wielkich organizacji i kierownicy małych i średnich zakładów. Najwyższą nadwyżkę zanotowano w przypadku grup: rolnicy i rybacy pracujący na własne potrzeby, średni personel rolnictwa i ochrony zdrowia oraz rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy zorientowani na rynek.

Można stwierdzić, że powiat nie osiągnął poziomu rozwoju gospodarczego, który odpowiadałby wszystkim dostępnym zasobom oraz jego potencjałowi. Należy odnotować zarówno pozytywne zmiany, m.in.: przyrost liczby podmiotów, w tym tak ważnych dla rozwoju gospodarczego spółek handlowych, wzrost produkcji sprzedanej przemysłu i wzrost udziału powiatu w tworzeniu wojewódzkiej wartości sprzedanej, ale też wyraźne sygnały hamowania rozwoju, czego przejawem może być zmniejszenie nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach (o 4,9%), niższa niż w 2004 r. wartość brutto środków trwałych oraz wysokość dochodów, jak i wydatków budżetu powiatu w przeliczeniu na 1 mieszkańca, które uplasowały drawski odpowiednio na 11 i 15 miejscu wśród powiatów ziemskich w województwie.

Z przeprowadzonej analizy wynika również, że rozwój przedsiębiorczości w powiecie opierać się będzie na prężnym i dynamicznym sektorze małych i średnich przedsiębiorstw.

Opracowana na podstawie badań własnych charakterystyka firm, zlokalizowanych na terenie powiatu drawskiego pozwala na określenie specyfiki tego zbioru. Badane firmy zaangażowane są przede wszystkim w różnego typu działalność usługową, w tej dziedzinie przeważa handel, należy jednak odnotować stosunkowo liczną obecność podmiotów reprezentujących pozostałe typy aktywności gospodarczej: przetwórstwo przemysłowe oraz rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo. W strukturze wielkości firm przeważają mikroprzedsiębiorstwa, zarejestrowane w formie osoby fizycznej prowadzącej działalność gospodarczą. Wśród badanych firm przeważają przedsięwzięcia, które obecne są na rynku ponad 10 lat. Ważne dla charakterystyki badanych firm, jest spostrzeżenie, że zlokalizowane w powiecie przedsiębiorstwa w bardzo niewielki stopniu korzystają z siły roboczej nie posiadającej wykształcenia w ogóle, lub wykształcenie podstawowe i gimnazjalne.

Jednakże ocena perspektyw zmian na rynku pracy nie jest jednoznaczna, zarówno w odniesieniu do przewidywań krótko- (3 miesiące) oraz średniookresowych (12 miesięcy) – przeważają bowiem postawy wyczekujące. Jednak wśród firm, które przewidują zmiany w zatrudnieniu, przeważają te oczekujące jego zwiększenia. Im dalsza perspektywa deklarowanych prognoz, tym oczekiwania bardziej optymistyczne, gdyż więcej firm uważa, że w ciągu kilku lat ich sytuacja się poprawi.

Z uzyskanych wypowiedzi płynie konkluzja, że prowadzenie działalności gospodarczej utrudniają w tym samym niemal zakresie bariery o charakterze rynkowym (silna konkurencja krajowa i zagraniczna, niedostateczny popyt na rynku krajowym i niepewność ogólnej sytuacji gospodarczej) oraz formalnym (zbyt rozbudowana biurokracja, brak koncepcji rozwoju miasta/gminy). Pomimo utrudnień, jakich działającym przedsiębiorcom przysparzają instytucje publiczne w niewielkim stopniu wspierają one ten sektor. W opinii większości badanych firm instytucje państwowe i samorządowe, nie dysponują żadną interesującą ofertą (lub nie jest im ona znana) w zakresie wspierania działalności przedsiębiorczej.

Jednakże należy zauważyć, że przedsiębiorcy nie są bardzo aktywni w poszukiwaniu dodatkowych możliwości związanych z wspieraniem rozwoju firmy – czy to poprzez

dofinansowanie ze środków publicznych, czy też poprzez łączenie potencjałów z innymi podmiotami. Generalnie firmy skoncentrowane są przede wszystkim na utrwalaniu swojego miejsca na rynku, współpraca oraz powiązania z innymi jednostkami gospodarczymi lub instytucjami publicznymi występuje w ograniczonym zakresie.

Jednym z najpoważniejszych problemów określających sytuację firm z terenu powiatu jest perspektywa ograniczania wydatków ponoszonych na rozwój firmy. Jedną z konsekwencji szczupłości zasobów finansowych, jakimi dysponuje większość z badanych przedsiębiorstw, jest niewielki udział rozwiązań innowacyjnych stosowanych w firmach.

Na podstawie przeprowadzonych badań można przedstawić następujące rekomendacje:

1) ze względu na niski poziom innowacyjności badanych przedsiębiorstw, należy podjąć działania, których celem jest upowszechnienie tego zagadnienia np. poprzez organizowanie szkoleń z zakresu możliwości rozwoju poprzez innowacyjność (również poprzez wycieczki do innowacyjnych firm) oraz opracowanie, z uwzględnieniem podziału na branże, listy przykładów rozwiązań innowacyjnych łatwych do szybkiego praktycznego zastosowania – oferta oparta na zasadzie: zobacz i zastosuj;
2) w poszczególnych grupach przedsiębiorstw, wyodrębnionych na podstawie liczby pracowników konieczne będzie zastosowanie odrębnych rozwiązań uwzględniających wewnętrzne zróżnicowanie sektora MŚP, szczególnie w odniesieniu do mikroprzedsiębiorstw, których jest najwięcej, a funkcjonują na zdecydowanie innych zasadach niż firmy małe i średnie;
3) usunięcia wymaga szereg barier instytucjonalnych i proceduralnych w procesie zakładania i prowadzenia działalności gospodarczej zarówno na poziomie krajowym jak i lokalnym;
4) niezbędne jest prowadzenie wszechstronnej polityki informacyjnej (wewnętrznej i zewnętrznej) o podejmowanych przez instytucje publiczne działaniach, których celem jest wspieranie aktywności gospodarczej także poprzez gromadzenie i udostępnianie informacji o zewnętrznych możliwościach pozyskania środków finansowych na przedsięwzięcia o charakterze społecznym, gospodarczym, infrastrukturalnym (np. o pomocy finansowej w ramach środków europejskich, różnorodnych funduszy krajowych itp.).

3. Powiat kołobrzeski

Wstęp

Podział terytorialny

Powiat kołobrzeski położony jest w północnej części województwa zachodniopomorskiego. Graniczy on z powiatami: białogardzkim, gryfickim, koszalińskim, łobeskim i świdwińskim, a także z Morzem Bałtyckim. Powierzchnia powiatu kołobrzeskiego w 2008 r. wynosiła 725 km^2, co stanowiło 3,2% powierzchni województwa, a mieszkało w nim 76,8 tys. ludności tj. 4,5% ogółu ludności województwa. Plasuje to powiat kołobrzeski odpowiednio na 14 (łącznie z powiatem pyrzyckim) i 6 (łącznie z powiatem szczecineckim) miejscu w województwie.

W skład powiatu wchodzi 7 gmin: miejska Kołobrzeg oraz wiejskie – Dygowo, Gościno, Kołobrzeg, Rymań, Siemyśl i Ustronie Morskie. Wskaźnik ruralizacji przestrzennej, wyrażający udział powierzchni obszarów wiejskich w ogólnej powierzchni powiatu, wynosił w 2008 r. 96,4% i tym samym plasował powiat na 8 miejscu w województwie. Odpowiednio wskaźnik urbanizacji przestrzennej kształtował się na poziomie 3,6% i lokował powiat na 10 miejscu.

Na terenie powiatu znajduje się 127 miejscowości, w tym 126 miejscowości wiejskich i tylko jedno miasto Kołobrzeg, które jest stolicą powiatu. Powiat posiada dobrze rozwiniętą bazę turystyczną wraz z lecznictwem uzdrowiskowym.[24]

Rys. 1. Granice administracyjne powiatu kołobrzeskiego
Stan na 1.01.2009

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Struktura próby

Na badaną zbiorowość respondentów składali się przedstawiciele wyłonionych do badania przedsiębiorstw. Opisać ich można według zmiennych niezależnych takich jak: płeć, wiek, wykształcenie oraz stanowisko. Przyjęta metodologia badań powoduje, iż wartości cech przyjętych do opisu badanych osób odzwierciedla wartości tych cech w odniesieniu do wszystkich przedsiębiorców. W badanej populacji nieco częściej reprezentowani są mężczyźni – 52,6% niż kobiety 47,4%. Przebieg kolejnej zmiennej, wieku, wskazuje na bardzo zbliżony udział

[24] *Strategia Zrównoważonego Rozwoju Gospodarczego Powiatu Kołobrzeskiego* opracowana przez zespół EKSPERT-SITR Spółka z o.o. w Koszalinie oraz członków Powiatowego Zespołu Koordynacyjno-Programowego. Kołobrzeg, 2004.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28
Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

przedstawicieli 4 najpopularniejszych kategorii – od 26 do 35, od 36 do 45, od 46 do 55 oraz od 56 do 65 – poszczególne kategorie uzyskały po ok. 20% wskazań (najmniej liczna od 36 do 45 – 17,5%; najbardziej liczna od 26 do 35 – 25,3%). W odniesieniu do wykształcenia respondentów mamy do czynienia z przewagą osób posiadających wykształcenie średnie – 44,2%, kolejne kategorie to wykształcenie wyższe 31,8%, zawodowe 19,5% oraz podstawowe 3,9% i bez wykształcenia 0,6%. Ostatnią zmienną jest stanowisko respondenta: właścicielami było 70,1% pozostałe kategorie reprezentowane były przez pojedyncze osoby, z wyjątkiem osób upoważnionych do rozmów, które stanowiły 23,4% respondentów.

Analiza sytuacji społeczno-gospodarczej

Potencjał demograficzny

Jednym z podstawowych, a zarazem jednym z najważniejszych uwarunkowań rozwoju danego obszaru jest stan ludności i jego zmiany, bowiem z punktu widzenia podaży zasobów pracy to właśnie wielkość i struktura populacji ludności, a zwłaszcza dynamika jej zmian, kreują sytuację na lokalnym rynku pracy.

W latach 2004-2008 liczba ludności powiatu kołobrzeskiego wzrosła o 1,1%. Należy on do obszarów gęsto zaludnionych, średni wskaźnik zaludnienia w 2008 r. wynosił 106 osób na km^2 (w województwie – 74) i od 2004 r. utrzymuje się on na podobnym poziomie.

W miastach powiatu kołobrzeskiego w 2008 r. mieszkało 44,9 tys. osób, co przełożyło się na wielkość wskaźnika urbanizacji demograficznej, który osiągnął wartość 58,5% i był niższy od średniej dla województwa (68,8%). W świetle przytoczonych danych powiat kołobrzeski jawi się jako region dość słabo demograficznie zurbanizowany, co jest zjawiskiem niekorzystnym. Liczne obserwacje wskazują, że im większy jest stopień urbanizacji, tym lepsze perspektywy rozwojowe ma dany region, miasta są bowiem centrami rozwoju gospodarczego regionu i to one przyciągają potencjalnych inwestorów.

Tab. 1. Wybrane cechy demograficzne w powiecie kołobrzeskim w latach 2004, 2006 i 2008

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2008
Ludność ogółem	75915	76217	76772
Wskaźnik urbanizacji demograficznej	59,2	58,7	58,5
Wskaźnik ruralizacji demograficznej	40,8	41,3	41,5
Gęstość zaludnienia na 1 km^2	105	105	106

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Szczególnie ważnym podziałem populacji jest struktura ludności według biologicznych grup wieku (0-14 lat, 15-64 lata oraz 65 lat i więcej). Podział ten pozwala wskazać stopień zaawansowania demograficznej starości ludności danego obszaru. W latach 2004-2008 zbiorowość dzieci w wieku 0-14 lat zmniejszyła się o 1,1 tys., a jej udział w ogólnej liczbie ludności zmniejszył się z 16,9% do 15,3%. W kolejnej grupie ludności, tj. w wieku 15-64 lata, nastąpił wzrost liczby ludności z 54,5 tys. do 55,7 tys. Natomiast udział tej grupy wzrósł z 71,8% do 72,5%. Liczebność populacji ostatniej grupy, czyli w wieku 65 lat i więcej, zwiększyła się znacznie (o 8,8%), natomiast jej udział wzrósł z 11,3% do 12,2%. Tendencje takie obserwowane są powszechnie w całym kraju. Spowodowane są one ogólnie obserwowanym spadkiem urodzeń, jak również wydłużaniem się przeciętnego trwania życia ludności. Występujący wzrost

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

liczby ludności w wieku 65 lat i więcej oraz stałe zwiększanie się jej udziału świadczą o nasilaniu się procesu starzenia demograficznego ludności.

Z kolei podział ludności według ekonomicznych grup wieku jest ściśle związany z wnioskami dla procesów podażowych rynku pracy. W powiecie kołobrzeskim w 2008 r. odsetek ludności w wieku przedprodukcyjnym wynosił 19,5% (w województwie – 19,1%), w wieku produkcyjnym – 65,6% (w województwie – 65,9%), a w wieku poprodukcyjnym – 14,9% (w województwie – 15,0%). W latach 2004-2008 następował stopniowy wzrost udziału ludności w wieku produkcyjnym (o 0,5 pp.) i poprodukcyjnym (o 1,5 pp.), przy jednoczesnym zmniejszaniu się udziału ludności w wieku przedprodukcyjnym (o 2,0 pp.).

Ważną rolę w procesach demograficznych na danym terenie odgrywa ruch naturalny ludności. W 2008 r. w powiecie kołobrzeskim urodziło się 787 dzieci, a więc o 8,1% więcej niż w 2004 r. Na 1000 ludności w 2008 r. przypadało 10,3 urodzeń żywych (w województwie – 10,8), podczas gdy w 2004 r. było to 9,6. Na wzrost liczby urodzeń od 2004 r. wpływ miało wejście w wiek rozrodczy roczników wyżu demograficznego.

W badanym okresie w powiecie kołobrzeskim zanotowano znaczny wzrost umieralności o 18,0%. Wskaźnik liczby zgonów na 1000 ludności w 2008 r. wynosił 9,1 (w województwie – 9,7) wobec 7,8 w 2004 r. Powszechnie obserwowanym zjawiskiem są częstsze zgony mężczyzn niż kobiet. Odsetek zgonów mężczyzn w powiecie we wszystkich analizowanych latach przekraczał 50%.

Przyrost naturalny, mierzony różnicą między liczbą urodzeń żywych a zgonów, w powiecie kołobrzeskim w 2008 r. był dodatni (91 osób) i w porównaniu do 2004 r. zmalał. W przeliczeniu na 1000 ludności jego wartość w 2008 r. kształtowała się na poziomie 1,2 (w województwie – 1,1), a w 2004 r. 1,8.

Tab. 2. Ruch naturalny ludności w powiecie kołobrzeskim w latach 2004, 2006 i 2008

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2008
Urodzenia żywe na 1000 ludności	9,6	9,1	10,3
Zgony ogółem na 1000 ludności	7,8	7,7	9,1
Przyrost naturalny na 1000 ludności	1,8	1,4	1,2

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Struktury demograficzne i społeczne ulegają dość zasadniczym zmianom w następstwie ruchu migracyjnego ludności. To właśnie migracje w perspektywie najbliższych lat będą miały znaczący wpływ na zmiany w liczbie i strukturze ludności. W powiecie kołobrzeskim w 2008 r. ogólne saldo migracji przyjęło wartość dodatnią i wyniosło 83 osoby, co było przede wszystkim spowodowane napływem ludności z innych powiatów województwa rzadziej kraju. Saldo migracji na 1000 ludności wyniosło w powiecie 1,1 osoby, podczas gdy w województwie -0,8.

Diagnoza rynku pracy

Działające w powiecie przedsiębiorstwa postrzegane są jako strategiczny partner rynku pracy – głównie ze względu na możliwości tworzenia nowych miejsc pracy, co przy istniejącym poziomie bezrobocia nie pozostaje bez znaczenia. Praca jest również tym aspektem aktywności społeczeństwa, który najsilniej wpływa na zmiany jakości życia oraz możliwości przekształceń gospodarki w pożądanym kierunku.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Dostępne informacje o liczbie osób pracujących pochodzą z różnych źródeł, co w pewnym stopniu utrudnia analizę rynku pracy. Najpełniejsze dane uzyskać można z narodowych spisów powszechnych. Ponieważ są one przeprowadzane na ogół co dziesięć lat, istnieje potrzeba wykorzystania w analizie rynku pracy bieżącej sprawozdawczości, mimo że nie obejmuje wszystkich kategorii pracujących i uwzględnia różne grupowania wewnątrz populacji.

W powiecie kołobrzeskim w podmiotach zatrudniających więcej niż 9 osób (bez gospodarstw indywidualnych w rolnictwie oraz duchowieństwa, fundacji, stowarzyszeń i innych organizacji) pracowało w 2007 r. ok. 14,8 tys. osób, co oznacza wzrost w porównaniu z 2004 r. o ok. 7,4%. W badanym okresie znacznie więcej wzrosła liczba pracujących kobiet (o 8,6%).

Na 1000 mieszkańców w 2007 r. przypadało 193 pracujących w podmiotach zatrudniających powyżej 9 osób (tyle samo co w województwie), co dało powiatowi 4 miejsce w zachodniopomorskim. Analiza wskaźnika pozwala zaobserwować przyrost jego wartości w porównaniu z 2004 r. (nieco niższy niż w województwie), co może świadczyć o większej skłonności przedsiębiorstw do zatrudniania, a także o systematycznym rozwoju społeczno-gospodarczym.

Tab. 3. Pracujący i wynagrodzenia w powiecie kołobrzeskim w latach 2004, 2006 i 2007

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2007	2004=100
Pracujący w głównym miejscu pracy	13776	14277	14796	107,4
mężczyźni	6328	6324	6705	106,0
kobiety	7448	7953	8091	108,6
Pracujący łącznie z rolnictwem indywidualnym	15563	16064	16583	106,6
w % sektor rolniczy	13,6	12,8	12,5	91,9
przemysłowy	25,4	23,8	25,0	98,1
usługowy	60,9	63,4	62,5	102,6
Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w zł	1963,54	2153,82	2336,90	119,0

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Badanie, którym objęci są również pracujący w rolnictwie indywidualnym (lecz nadal bez uwzględnienia podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób) pokazało, iż w kołobrzeskim w 2007 r. pracowało 16,6 tys. osób. Struktura zatrudnienia według sektorów ekonomicznych ukazuje, iż 12,5% pracujących zajmowało się działalnością rolniczą, 25,0% – przemysłową i 62,5% – usługową. Od 2004 r. wzrosło nieznacznie zatrudnienie w sektorze usługowym, kosztem przemysłowego (w mniejszym stopniu) i rolniczego (większy spadek).

Pozytywnym zjawiskiem zauważalnym w powiecie jest przyrost przeciętnych miesięcznych wynagrodzeń brutto (w podmiotach zatrudniających powyżej 9 osób). W 2007 r. kwota przeciętnej płacy wyniosła w kołobrzeskim 2336,90 zł i było to więcej niż w 2004 r. o 19,0% (w województwie – o 17,7%). Średnie wynagrodzenie w powiecie było jednak niższe od przeciętnego w województwie (o ok. 279 zł). Pod względem poziomu płac powiat objął 9 lokatę.

W kołobrzeskim, podobnie jak w innych powiatach, problem bezrobocia na rynku pracy jest poważnym zjawiskiem społecznym oraz ekonomicznym. W 2008 r. bez pracy pozostawało 2921 osób (w tym kobiety stanowił 56,2%). Od początku badanego okresu liczba bezrobotnych spadła o 56,3% (w województwie o 54,8%), przy czym spadek ten w większym stopniu dotyczył

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

mężczyzn. Na wsi zamieszkiwało 55,2% bezrobotnych i zauważyć można tendencję pogłębiania się bezrobocia na wsi – odsetek osób nie posiadających pracy zamieszkujących tereny wiejskie był większy niż w 2004 r.

Stopa bezrobocia rejestrowanego w powiecie w 2008 r. wyniosła 9,6% (przy średniej wojewódzkiej równej 13,4%) i była jedną z niższych w zachodniopomorskim (4 lokata). W porównaniu z 2004 r. można zauważyć jej spadek.

Od początku badanego okresu zwiększył się odsetek bezrobotnych bez prawa do zasiłku (o 4,5 pp., podczas gdy w województwie spadł o 5,0 pp.). Udział tej grupy w bezrobotnych ogółem jest także niepokojąco duży – w 2008 r. wynosił 84,2% (w województwie 79,2%). W porównaniu z 2004 r. zanotowano wzrost odsetka osób bez pracy w wieku 55 lat i więcej (o 7,1 pp.), a spadek we wszystkich pozostałych grupach wiekowych (największy dla bezrobotnych w wieku 35-44 lata i poniżej 25 roku życia). Wzrósł udział bezrobotnych z wykształceniem gimnazjalnym i niższym, wyższym i średnim ogólnokształcącym, a spadł udział osób posiadających wykształcenie zasadnicze zawodowe oraz policealne i średnie zawodowe.

Sytuacja na rynku pracy kształtuje się pod wpływem relacji podaży pracy (liczby ludności zainteresowanej i gotowej wykonywać pracę) i popytu na pracę – określonej liczby miejsc pracy, którą oferuje gospodarka w danych warunkach społeczno-ekonomicznych. Niedopasowanie ilościowe bądź strukturalne (jakościowe) popytu i podaży powoduje trudności na rynku pracy (bezrobocie lub niewykorzystane miejsca pracy). Z tego względu szczególnie pożądana jest analiza porównawcza obu kategorii. Niezwykle użyteczne staje się porównanie struktury zawodowej osób bezrobotnych i ofert pracy zgłaszanych do powiatowych urzędów pracy. To prowadzi do ustalenia zawodów deficytowych i nadwyżkowych na terenie danego rynku pracy.

W 2008 r. w powiecie kołobrzeskim zanotowano aż 11 grup zawodów (wyodrębnionych według dużych grup) perspektywicznych (deficytowych) – m.in. kierownicy małych i średnich zakładów prac oraz wielkich organizacji, pracownicy obrotu pieniężnego i obsługi klientów czy pracownicy obsługi biurowej. Równowagę zanotowano w grupach: pozostali robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy oraz specjaliści nauk przyrodniczych i ochrony środowiska. Najwyższa nadwyżka występowała w przypadku takich grup, jak: robotnicy pomocniczy w rolnictwie, robotnicy zawodów precyzyjnych, ceramicy, robotnicy poligraficzni, rolnicy i rybacy pracujący na własne potrzeby, leśnicy i rybacy oraz rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy zorientowani na rynek. Ogólny wskaźnik intensywności nadwyżki był bardzo wysoki (0,85), a w porównaniu z 2004 r. wzrósł w dużym stopniu, co może oznaczać znaczną poprawę sytuacji bezrobotnych na rynku pracy.

Przedsiębiorczość

O sile gospodarki danego regionu i jego potencjale decyduje ilość i struktura efektywnie działających podmiotów gospodarczych. W powiecie kołobrzeskim w 2008 r. w rejestrze REGON zarejestrowanych było 13,7 tys. podmiotów gospodarki narodowej, które stanowiły 6,4% ogółu podmiotów w województwie. W porównaniu do 2004 r. ich liczba na tym obszarze wzrosła o 5,1%, podczas gdy w województwie o 5,5%. Spośród ogółu podmiotów funkcjonujących na terenie powiatu w 2008 r. ponad 97% należało do sektora prywatnego.

Rozpatrując konkurencyjność powiatu kołobrzeskiego pod względem nasycenia przedsiębiorczością, można zauważyć, że plasuje się on pierwszym miejscu w województwie. Średnio na 1000 mieszkańców przypadało na tym terenie 178,1 podmiotów, podczas gdy

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

w województwie 125,9. Można więc stwierdzić, że powiat kołobrzeski jest mocno rozwiniętym pod względem przedsiębiorczości.

Tab. 4. Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON w powiecie kołobrzeskim w latach 2004, 2006 i 2008

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2008
Podmioty ogółem	13007	13571	13675
na 1000 ludności	171,3	178,1	178,1
w % sektor: rolniczy	2,3	2,1	2,2
przemysłowy	14,6	14,7	15,3
usługowy	83,1	83,2	82,5

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Przeprowadzona analiza struktury podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON według liczby pracujących wskazuje na dominację podmiotów mikro, tj. zatrudniających do 9 osób, które w 2008 r. stanowiły ponad 97% ogółu jednostek funkcjonujących na terenie powiatu. Podmioty małe, o liczbie zatrudnionych od 10 do 49 osób stanowiły 2,5%, a podmioty średnie 0,4%. Struktura podmiotów gospodarki narodowej według klas wielkości w powiecie była typowa dla całego województwa. W porównaniu do 2004 r. w powiecie zanotowano wzrost liczby podmiotów mikro i małych, a spadek liczby podmiotów średnich.

Analizując podmioty gospodarki narodowej według form prawnych odnotowano, że w 2008 r. w strukturze podmiotów gospodarczych funkcjonujących na terenie powiatu najliczniejszą grupę reprezentowały osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, które stanowiły 81,4%, w następnej kolejności znalazły się spółki handlowe – 3,6%, stowarzyszenia i organizacje społeczne – 1,4%, spółdzielnie – 0,7% oraz fundacje – 0,1%.

Duże znaczenie z punktu widzenia rozwoju gospodarczego danego obszaru ma udział spółek handlowych, które posiadają formę organizacyjno-prawną najbardziej dostosowaną do prowadzenia działalności na większą skalę, a wskaźnik nasycenia tymi spółkami na 10000 mieszkańców odzwierciedla poziom stabilności gospodarczej danego terenu. W 2008 r. na 10000 mieszkańców powiatu przypadało 65,0 spółek handlowych, co plasowało powiat na 5 miejscu w województwie. Ich liczba w porównaniu do 2004 r. wzrosła o 18,5%. Z kolei poziom nasycenia obszaru spółkami z udziałem kapitału zagranicznego świadczy o korzystnym lub niekorzystnym klimacie dla inwestorów i warunkach inwestowania. Według stanu na dzień 31.12.2008 r. na terenie powiatu funkcjonowały 162 takie spółki, co w przeliczeniu na 10000 mieszkańców dało 21,1 jednostki. Spółki z udziałem kapitału zagranicznego stanowiły 32,5% ogółu spółek handlowych w powiecie, a ich liczba w porównaniu do 2004 r. wzrosła o 4,5%.

Analizując strukturę podmiotów gospodarki narodowej według sektorów ekonomicznych zaobserwowano, że w 2008 r. w powiecie kołobrzeskim najwięcej jednostek prowadziło działalność w sektorze usługowym, tj. 11,3 tys. co stanowiło 82,5% wszystkich zarejestrowanych podmiotów na tym terenie. Tak duży udział podmiotów sektora usługowego jest cechą charakterystyczną dla całego kraju, bowiem sektor ten uznawany jest za główną sferę współczesnej gospodarki. Usługi o charakterze rynkowym świadczyło 74,9% ogółu podmiotów w powiecie, a o charakterze nierynkowym 7,7%. Udział podmiotów zarejestrowanych w sektorze przemysłowym wyniósł ponad 15%. Duży udział przemysłu jest zjawiskiem pozytywnym, gdyż

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

firmy zajmujące się działalnością produkcyjną zatrudniają średnio znacznie więcej osób niż firmy w innych sektorach. Praktyka gospodarcza ponadto wskazuje, że jedno miejsce w sferze produkcji uruchamia kolejne miejsca pracy w handlu i usługach. Natomiast liczba podmiotów zarejestrowanych w sektorze rolniczym wyniosła 0,3 tys., co stanowiło zaledwie 2,2% ogółu podmiotów w powiecie. Wydaje się to być zjawiskiem korzystnym z punktu widzenia rozwoju gospodarczego powiatu, bowiem im większe jest uzależnienie regionalnej gospodarki od rolnictwa tym szanse na szybki awans cywilizacyjny są mniejsze.

Biorąc pod uwagę liczbę podmiotów według sekcji Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD) należy stwierdzić, że prawie 70% firm funkcjonujących na omawianym terenie w 2008 r. należało do czterech sekcji: handel i naprawy, hotele i restauracje, obsługa nieruchomości i firm oraz budownictwo.

Dane statystyczne obrazujące dynamikę powstawania i zamykania już istniejących firm często są uznawane, oprócz dynamiki wzrostu PKB, jako główne informacje o kondycji gospodarki. Wskaźnik dynamiki liczby nowych podmiotów zarejestrowanych w kolejnych latach traktuje się bowiem jako swego rodzaju „barometr" charakteryzujący stan koniunktury gospodarczej.[25] W 2008 r. na terenie powiatu kołobrzeskiego w rejestrze REGON zarejestrowano 974 nowe podmioty, co dało 12,7 jednostek nowo zarejestrowanych na 1000 ludności (w województwie – 11,1). Porównując strukturę branżową według sekcji PKD, stwierdzono, iż najwięcej firm wpisano do rejestru w sekcjach: hotele i restauracje – 23,4%, handel i naprawy – 21,0%, budownictwo – 17,5% oraz obsługa nieruchomości i firm – 11,9.

W 2008 r. z rejestru REGON wykreślono w powiecie kołobrzeskim 802 firmy. Na 1000 osób wynosiło to 10,4 jednostek (w województwie – 9,6). Biorąc pod uwagę sekcje PKD zanotowano, iż w sekcjach: handel i naprawy, hotele i restauracje, obsługa nieruchomości i firm oraz budownictwo notuje się największą liczbę jednostek wyrejestrowujących się. Należy jednak podkreślić, że w okresie tym więcej jednostek zostało zarejestrowanych niż wykreślonych.

Tab. 5. Podmioty gospodarki narodowej nowo zarejestrowane i wyrejestrowane z rejestru REGON w powiecie kołobrzeskim w latach 2004, 2006 i 2008

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2008
Podmioty nowo zarejestrowane ogółem	691	854	974
na 1000 ludności	9,1	11,2	12,7
Podmioty wyrejestrowane ogółem	339	677	802
na 1000 ludności	4,5	8,9	10,4

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Za pomocą analizy przesunięć udziałów (*shift-share*) określić można poziom konkurencyjności powiatu kołobrzeskiego w odniesieniu do województwa zachodniopomorskiego pod względem liczby podmiotów gospodarki narodowej według sekcji PKD. Przy założeniu, że powiat rozwija się na takim samym lub podobnym poziomie jak województwo, otrzymano wysoki oczekiwany wzrost zmiennej PO (potencjału obszaru powiatu). Składowa SP informująca o wielkości zmian w stosunku do województwa pokazuje, iż występujące w powiecie trendy zmian liczby podmiotów gospodarczych są wolniejsze niż

[25] *Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2006-2007*. Opracowanie przygotowane przez Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2007.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28
Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

w województwie, zwłaszcza w sekcji handel i naprawy (G). Poziom konkurencyjności obszaru (KO), odzwierciedlający różnice między wskaźnikiem wzrostu w powiecie w stosunku do województwa jest niski, a jego ujemna wartość wskazuje na niską konkurencyjność powiatu. Ogólne przesunięcie (PC) jest dodatnie, co świadczy o pozytywnych tendencjach w powiecie, na tle ogólnego poziomu rozwoju województwa.

Produkcja sprzedana przemysłu

Stopień uprzemysłowienia powiatu można określić między innymi poprzez obserwację produkcji sprzedanej przemysłu. W kołobrzeskim w 2007 r. osiągnęła ona wartość 538,4 mln zł i stanowiła zaledwie 2,4% produkcji sprzedanej całego województwa. W porównaniu z 2004 r. zanotowano spadek produkcji sprzedanej w powiecie o 5,1 mln zł, natomiast udział powiatu w tworzeniu wojewódzkiej wartości sprzedanej nie zmienił się.

Produkcja sprzedana przemysłu na 1 mieszkańca w kołobrzeskim była w 2007 r. równa 7045 zł (przy średniej dla województwa 13447 zł), co ulokowało powiat na 12 miejscu w zachodniopomorskim. Przodującymi w działalności przemysłowej obszarami były powiaty: goleniowski, policki i szczecinecki.

Inwestycje i środki trwałe

Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach umożliwiają utrzymanie produkcji na dotychczasowym poziomie, a także jej wzrost. Zwiększanie się poziomu nakładów może więc świadczyć o zwiększaniu zdolności produkcyjnych firm oraz ich rozwoju, co w dłuższym okresie zapewnić może korzyści dla całej gospodarki regionu.

Nakłady finansowe lub rzeczowe, których celem jest stworzenie nowych środków trwałych lub ulepszenie (przebudowa, rozbudowa, rekonstrukcja lub modernizacja) istniejących obiektów majątku trwałego, a także nakłady na tzw. pierwsze wyposażenie w firmach zatrudniających powyżej 9 osób w kołobrzeskim wyniosły w 2007 r. 176,5 mln zł i były wyższe od tych poniesionych w 2004 r. o 82,9%.

Tab. 6. Nakłady inwestycyjne i wartość brutto środków trwałych w przedsiębiorstwach w powiecie kołobrzeskim w latach 2004, 2006 i 2007

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2007	2004=100
Nakłady inwestycyjne w mln zł	96,5	176	176,5	182,9
w % sektor: rolniczy	1,3	1,3	2,5	192,3
przemysłowy	52,0	23,1	32,6	62,7
usługi rynkowe	29,9	53,0	27,9	93,3
usługi nierynkowe	16,8	22,6	37,0	220,2
na 1 mieszkańca w zł	1277	2314	2309	180,8
Wartość brutto środków trwałych w mln zł	1172,3	1400,2	1532,6	130,7
w % sektor: rolniczy	3,4	2,4	2,7	79,4
przemysłowy	36,2	30,0	29,7	82,0
usługi rynkowe	45,3	55,7	51,6	113,9
usługi nierynkowe	15,1	11,9	16,0	106,0
na 1 mieszkańca w zł	15443	18371	20022	129,7

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Najwyższe nakłady poniesiono w sektorze usługowym (w tym większe w usługach nierynkowych), a następnie w przemysłowym i rolniczym. Od 2004 r. nakłady ponoszone w rolnictwie i usługach zwiększyły się, natomiast w sektorze przemysłowym – spadły. Wielkość nakładów inwestycyjnych w przeliczeniu na 1 mieszkańca, równa 2309 zł, była wyższa niż przeciętna w województwie i uplasowała kołobrzeski na 8 miejscu pośród pozostałych powiatów.

Wartość nakładów poniesionych na zakup lub wytworzenie środków trwałych (czyli wartość początkowa, brutto) w 2007 r. wyniosła w powiecie 1532,6 mln zł i była wyższa niż w 2004 r. o 30,7%. Najwyższą wartość brutto środków trwałych zanotowano w sektorze usługowym (w tym głównie w usługach rynkowych), a następnie w przemysłowym i rolniczym. W porównaniu z 2004 r. nakłady na środki trwałe w sektorze usługowym wzrosły, natomiast w sektorze przemysłowym i rolniczym zmniejszyły się. Pod względem poziomu wartości brutto środków trwałych na 1 mieszkańca w 2007 r. kołobrzeski objął 8 lokatę w województwie.

Budżety jednostek samorządu terytorialnego

Możliwości dofinansowywania działań w powiecie mogą być określone poprzez analizę wielkości dochodów, a zwłaszcza wydatków budżetów jednostek samorządu terytorialnego (zarówno powiatu, jak i gmin wchodzących w jego skład).

W 2008 r. powiat kołobrzeski otrzymał na realizację swoich zadań 66,2 mln zł (o 55,0% więcej niż na początku badanego okresu). W przeliczeniu na 1 mieszkańca było to 863,66 zł – 9 lokata wśród powiatów ziemskich. Wydatki wyniosły 66,1 mln zł, z czego wydatki majątkowe inwestycyjne stanowiły jedynie 8,2%. Dynamika wzrostu dochodów (w porównaniu z 2004 r.) była w powiecie wyższa niż wydatków. Wysokość wydatków w przeliczeniu na 1 mieszkańca uplasowała powiat na 8 miejscu wśród powiatów ziemskich.

Tab. 7. Dochody i wydatki budżetu powiatu i budżetów gmin wchodzących w skład powiatu kołobrzeskiego w latach 2004, 2006 i 2008 w zł

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2008	2004=100
Dochody budżetu powiatu	42679012,00	56762618,69	66170797,92	155,0
na 1 mieszkańca	564,75	746,00	863,66	152,9
Wydatki budżetu powiatu	44017437,00	55400084,64	66140357,05	150,3
na 1 mieszkańca	582,46	728,10	863,26	148,2
Dochody budżetów gmin	159222056,00	198523788,18	255049959,78	160,2
na 1 mieszkańca	2106,92	2609,10	3328,90	158,0
Wydatki budżetów gmin	175674450,00	203622855,23	248191211,17	141,3
na 1 mieszkańca	2324,63	2676,11	3239,38	139,4

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Budżety gmin wchodzących w skład powiatu kołobrzeskiego w 2008 r. uzyskały łącznie dochody równe 255,0 mln zł, a kwota dochodów na 1 mieszkańca uplasowała powiat na 1 miejscu w województwie wśród powiatów ziemskich. Gminy wydały 248,2 mln zł, w tym wydatki majątkowe inwestycyjne stanowiły średnio 27,4% ogółu wydatków budżetów tych jednostek terytorialnych. W porównaniu z 2004 r. wydatki gmin wzrosły wolniej niż ich dochody.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Wyniki badań własnych

A. Stan i struktura aktywności gospodarczej badanych przedsiębiorstw

Przedsiębiorcy i ich firmy – charakterystyka prowadzonej działalności

Patrząc na stan aktywności gospodarczej przedsiębiorstw powiatu kołobrzeskiego wyraźnie widać lata większej i mniejszej dynamiki w tym zakresie (rys. 2). Pod tym względem liczby rejestrowanych podmiotów gospodarczych intensywne były zwłaszcza lata po 1989 r. wówczas przybyło aż 90,85% przedsiębiorstw. Od wprowadzenia gospodarki rynkowej zbliżona liczba firm powoływana była w trakcie pierwszego okresu – do 2001 roku jak i w kolejnym – do 2009 (odpowiednio 42,5% i 48,4%). Należy jednak odnotować, że w ostatnim z wymienionych przedziałów liczba nowozakładanych firm nie rozkładała się równomiernie. W latach 2002-2004 zauważalny jest wyraźny spadek liczby rejestrowanych firm, powstało wówczas jedynie 11,4% przedsiębiorstw, co można także wyjaśnić ówczesnym stanem rozwoju gospodarczego kraju. Panujący zastój doprowadził z jednej strony do pogorszenia sytuacji na rynku pracy, z drugiej do destabilizacji gospodarczej prywatnych inicjatyw. W ciągu ostatnich pięciu lat (okres 2005-2009) współczynnik powstających firm znowu ma trend rosnący – w powiecie kołobrzeskim przybyło 36,6%. Warto pamiętać, iż przedstawiane dane nie obrazują bezwzględnego przyrostu liczby przedsiębiorstw – wiadomo bowiem, że w tym samym czasie określona liczba firm została zlikwidowana. Oznacza to jednak, że na obecnie funkcjonujące w powiecie firmy, składają się przedsięwzięcia, które posiadają już pewne doświadczenia a swoją działalność rozpoczynały w momencie wprowadzenia gospodarki rynkowej, oraz jednostki, które na rynku obecne są bardzo krótko, ponieważ powstały w okresie globalnej koniunktury, trudno jest określić jak sprostają wymogom stawianym firmom przez czas kryzysu.

Rys. 2. Rok powstania firmy

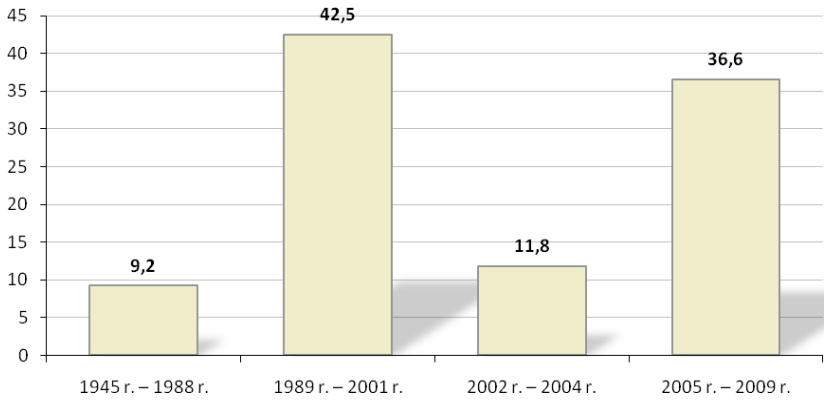

Źródło: *Badania własne.*

Następną zmienną opisującą powiat kołobrzeski jest wielkość przedsiębiorstw, w tym zakresie zdecydowanie przeważają mikro-przedsiębiorstwa zatrudniające do 9 pracowników, stanowiąc 84,4% wszystkich badanych przedsiębiorstw, kolejno firmy małe – 11,0% oraz średnie – 3,2%. 1,2% badanych firm to duże przedsiębiorstwa zatrudniające powyżej 250 pracowników.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Ze względu na formę działalności w omawianym powiecie dominują przedsiębiorstwa jednoosobowe – 81,2%, pozostałe 18,8% przedsiębiorstw to spółki, (z których spółki cywilne stanowiły 7,8%, spółki z ograniczoną odpowiedzialnością 5,8%, spółki jawne 2,6 % oraz spółki akcyjne – 2,5%).

Obserwowana przewaga jednoosobowych podmiotów gospodarczych wskazuje na tendencję związaną zarówno ze skalą prowadzonej działalności oraz może być uznana jako przykład trendu polegającego na odchodzeniu od zatrudniania na etat, w kierunku samozatrudniania. Podejmowanie działalności przez osoby fizyczne i nie mające prawnej osobowości podmioty gospodarcze umożliwia stosunkowo szybkie dostosowywanie się do zmiennych realiów lokalnego i regionalnego rynku, wymaga relatywnie niskich nakładów na rozpoczęcie działalności oraz pozwala, aby osiągany zysk w całości należał do właściciela, przy ponoszeniu całkowitej odpowiedzialności za funkcjonowanie przedsiębiorstwa.

Struktura podmiotów gospodarczych, zgodna z klasyfikacją PKD (Polska Klasyfikacja Działalności), wyraźnie ukazuje (charakterystyczną dla całego kraju tendencję) dominację przedsiębiorstw o charakterze usługowym. Szczegółowy ranking reprezentowanych w powiecie branż według sekcji PKD przedstawia się następująco:

- przedsiębiorstwa z branży hotele i restauracje – 23,4%,
- przedsiębiorstwa z branży usługowej – 20,8%,
- przedsiębiorstwa z branży handlowej 18,8%,
- przedsiębiorstwa z branży budownictwa – 8,4%,
- przedsiębiorstwa z branży obsługa nieruchomości, wynajem i usługi związane z prowadzeniem działalności gospodarczej – 8,4%,
- przedsiębiorstwa z branży transport, gospodarka magazynowa i łączność – 6,5%,
- przedsiębiorstwa z branży przetwórstwa przemysłowego – 4,5%,
- przedsiębiorstwa z branży pośrednictwo finansowe – 2,6%,
- przedsiębiorstwa z branży edukacyjnej – 1,9%,
- przedsiębiorstwa z branży rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo – 1,3%,
- przedsiębiorstwa z branży ochrona zdrowia i pomoc społeczna – 1,3%,
- przedsiębiorstwa z branży rybactwo – 1,3%,
- przedsiębiorstwa z branży górniczej – 0,6%.

Położenie, specyfika regionalna i turystyczna powiatu kołobrzeskiego wpłynęła na tak znaczną dominację przedsiębiorstw branży turystycznej oraz handlowej.

Poziom i struktura zatrudnienia – ruch kadr

Czynnikiem, który buduje pozycję firmy są pracownicy w niej zatrudnieni, a do kluczowych zagadnień w tej kwestii należy wykształcenie kadry. Wykształcenie pracowników jest istotną zmienną w kontekście opisu przedsiębiorstw. To właśnie ono, obok nabytych umiejętności i doświadczeń zawodowych stwarza pole racjonalnego i efektywnego funkcjonowania firm, zwiększając ich szanse rynkowe, a w efekcie warunkując sukces rynkowy.

Struktura zatrudnienia ze względu na poziom wykształcenia w badanych firmach powiatu kołobrzeskiego przedstawia się następująco: 25,3% stanowią firmy zatrudniające osoby z wykształceniem wyższym, 37,1% z wykształceniem średnim, 27,1% z wykształceniem zawodowym. Dodatkowo 1,8% firm zatrudnia osoby z wykształceniem gimnazjalnym, 5,4% z wykształceniem podstawowym, a 1,8% bez wykształcenia. Sumując liczbę firm

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

zatrudniających osoby nie posiadające wykształcenia wyższego niż gimnazjalne dowiadujemy się, iż łącznie w powiecie kołobrzeskim 9% stanowią firmy zatrudniające pracowników bez wyuczonych kwalifikacji zawodowych.

Istotnym dla charakterystyki przedsiębiorstw jest wskaźnik ruchu kadr. Jest to proces wielokierunkowy, najistotniejsze jego elementy to przyjęcia, odejścia i zwolnienia. W odniesieniu do 2008 roku 11,0% firm powiatu kołobrzeskiego zmniejszyło zatrudnienie, podobna liczba wskazań – 9,1% mówi o zwiększeniu zatrudnienia. W największej liczebnie grupie przedsiębiorstw – 79,9% ruchu kadr nie odnotowano. Głównymi przyczynami zmniejszenia liczby pracowników (w tych przedsiębiorstwach gdzie dochodziło do zmian) były:

- kwestie zewnętrzne:
  - problem ze zbyciem produktów i usług – 30%,
  - sezonowy charakter pracy – 21,7%,
  - nieopłacalność produkcji i sprzedaży – 4,3%,
  - niewypłacalność kontrahenta – 4,3,
- kwestie wewnętrzne:
  - odejście na własną prośbę – 17,4%,
  - zbyt niskie wynagrodzenia – 4,3%,
  - przejście na emeryturę lub rentę – 4,3%,
  - niesolidność pracowników – 4,3%,
  - wysokie koszty utrzymania pracowników- 4,3%,
  - zakończenie jednego obszaru działalności – 4,3%.

Z kolei wzrost zatrudnienia w firmie był spowodowany albo zwiększeniem popytu na produkty i usługi – 50,0% albo rozszerzeniem zakresu działalności przedsiębiorstwa – 50%.

Dane wyraźnie wskazują, iż podejście do zatrudnienia w firmach jest elastyczne, kiedy jest konieczność firmy tną koszty redukując zatrudnienie, oprócz tego w omawianym powiecie widzimy naturalne czynniki tłumaczące ruch kadr w firmach (emerytura, zwolnienia na własną prośbę). Warto podkreślić, iż duża fluktuacja kadr nie jest czynnikiem korzystnym dla efektywności przedsiębiorstw, a wręcz ma ujemne konsekwencje w odniesieniu do przedsiębiorstw.

Deklarowana dynamika w zakresie zatrudnienia w odniesieniu do trzech oraz w kolejnych 12 miesiącach jest zadawalająca – znikomy odsetek respondentów (1,3%) zapowiada zmniejszenie poziomu zatrudnienia. Niewielkie zróżnicowanie (w obu odcinkach czasu) dotyczą utrzymania zatrudnienia na stałym poziomie – w odniesieniu do 3 miesięcy jest to 87,7%, w odniesieniu do 12 miesięcy – 79,9%. Zbliżona liczba wypowiedzi dotyczyła także przewidywanego wzrostu zatrudnienia, o ile w kontekście 3 najbliższych miesięcy 7,8% respondentów szacuje zwiększenie poziomu zatrudnienia, o tyle w odniesieniu do kolejnych 12 miesięcy liczba wskazań wynosi 11%. Nie umie przewidzieć dynamiki w zakresie zatrudnienia 3,2% badanych w odniesieniu do trzech miesięcy oraz ponad dwukrotnie więcej (7,8%) w odniesieniu do kolejnych sześciu miesięcy (rys.3).

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Rys. 3. Planowane zmiany w zatrudnieniu

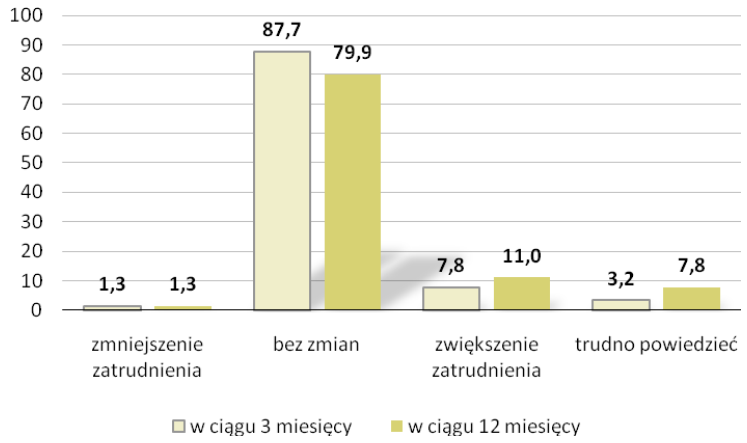

Źródło: *Badania własne.*

Perspektywy działalności są zróżnicowane w zależności od sekcji PKD, w której operuje przedsiębiorca. Niewielkie zmniejszenie zatrudnienia przewidywane jest tylko w ramach sekcji G - Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodów, motocykli oraz artykułów użytku osobistego i domowego oraz H – Hotele i restauracje. Zdecydowanie przeważają postawy wyczekujące, których przejawem są deklaracje: zatrudnienie nie ulegnie zmianie oraz trudno powiedzieć. Należy jednakże odnotować, że w przewadze są firmy, które oceniają, że nastąpi wzrost zatrudnienia w stosunku do przewidujących odwrotnie. Najwięcej firm oczekujących wzrostu liczby pracowników należy do sekcji O – Działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna, pozostała oraz, wspomnianej już, G – Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodów, motocykli oraz artykułów użytku osobistego i domowego; H – Hotele i restauracje oraz I – Transport, gospodarka magazynowa i łączność. Pewne ożywienie, które przełożyć się ma na zwiększenie zatrudnienia oczekiwane jest także przez przedstawicieli sekcji F – Budownictwo.

Rys. 4. Planowane zmiany w zatrudnieniu w perspektywie najbliższych trzech miesięcy z uwzględnieniem sekcji PKD (dane w wartościach bezwzględnych)

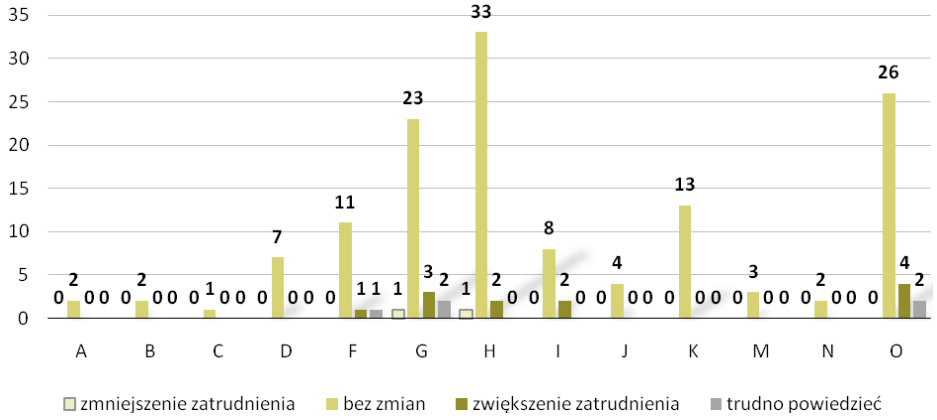

Źródło: *Badania własne.*

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Proces naboru i zatrudnianie nowych pracowników jest istotnym elementem warunkującym efektywne funkcjonowanie przedsiębiorstw. W odniesieniu do powiatu kołobrzeskiego największym wskaźnikiem zapotrzebowania cieszą się specjalności – pracownicy prac prostych – 25%, pracownicy usług i sprzedawcy, technicy i średni personel oraz wyżsi urzędnicy i kierownicy – po 16,7%. Mniejszym z kolei specjaliści nauk fizycznych, matematycznych i technicznych – 8,3% oraz specjaliści do spraw biznesu – 8,3% i tyle samo 8,3% robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy.

Rozkład wskazań na poszczególne typy wykształcenia wymaganego od potencjalnych pracowników wygląda następująco: wykształcenie wyższe kierunkowe zgodne z profilem działalności firmy – 18,2%, średnie techniczne zgodne z profilem działalności firmy – 18,2%, zasadnicze zawodowe zgodne z profilem działalności firmy – 4,5%. Dodatkowo pracodawcy wymagają od kandydatów do pracy takich umiejętności jak: znajomość języka obcego potwierdzona formalnym zaświadczeniem – 13,6%; specjalistyczne kursy kwalifikujące do pracy – 9,1%, uprawnienia do prowadzenia pojazdów kat. B – 9,1%, uprawnienia do prowadzenia pojazdów kat. C, E – 4,5%, staż pracy w danym kierunku zawodowym – 4,5%, uprawnienia do obsługi maszyn i urządzeń – 4,5%, dobra prezencja – 4,5%. Wymienione kwalifikacje potwierdzone formalnym wykształceniem oraz umiejętności zawodowe nie muszą być cechami rozłącznymi. Stosunkowo nieduża grupa respondentów – 9,1% nie umiała określić, jakie kwalifikacje i umiejętności zawodowe będą wymagane od kandydatów do pracy.

Poszukiwanie nowych pracowników może dokonywać się z wewnętrznych zasobów przedsiębiorstwa tzw. rekrutacja wewnętrzna oraz za pomocą rekrutacji zewnętrznej, kiedy poszukiwania pracowników odbywają się na zewnętrznym rynku pracy. W odniesieniu do powiatu kołobrzeskiego analizie podlega proces zewnętrznej rekrutacji. Poszukujące pracowników firmy omawianego powiatu deklarują zróżnicowane strategie rekrutacji, zarówno pasywne jak i aktywne – 15% przedsiębiorców korzysta z ogłoszeń w prasie bądź Internecie natomiast 14,1% stwierdziło, iż osoby zainteresowane pracą same przychodzą do firmy, bądź w 11,6% przypadków są rekomendowane przez inne osoby; 8,5% poszukuje pracowników za pośrednictwem PUP.

Potencjał rozwojowy firm – system wynagradzania, podnoszenie kwalifikacji, stan wyposażenia

Jednym z ważniejszych parametrów charakteryzujących potencjał rozwojowy firm jest poziom wynagrodzeń, niestety jest to zmienna tzw. wrażliwa, trudno poddająca się analizie – zwykle bowiem nie wszyscy respondenci są skłonni rozmawiać o tego typu zagadnieniach. W odniesieniu do powiatu kołobrzeskiego przeszło 33% respondentów odmówiło odpowiedzi. Z otrzymanych odpowiedzi wynika, iż wynagrodzenia w trakcie minionego, jak i obecnego roku uzyskały następujący poziom dynamiki. O ile w 2008 roku w 18,2% przypadków wynagrodzenia pracowników zostały zwiększone, o tyle w 2009 było tak w 7,8% przypadków. Zdecydowanie pozytywnym faktem jest deklaracja o pozostawieniu poziomu wynagrodzeń bez zmian; w 2008 r. 44,8% respondentów utrzymało wynagrodzenia na stałym poziomie, natomiast w odniesieniu do 2009 r. ma taki zamiar aż 54,5% (tab. 8).

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Tab. 8. Dynamika zmian wynagrodzeń w latach 2008 i 2009

WYNAGRODZENIA	2008	2009
Zostały zwiększone	18,2	7,8
Zostały zmniejszone	3,2	2,6
Bez zmian	44,8	54,5
Odmowa odpowiedzi	33,8	35,1

Źródło: *Badania własne.*

Istotnym, choć najczęściej niedocenianym, elementem budującym potencjał rozwojowy firm jest szkolenie pracowników. Jest to także fundamentalny element świadomego zarządzania zasobami ludzkimi. Oczywiście to element kosztogenny, ale w dłuższej perspektywie czasowej zwiększa efektywność firmy. W odniesieniu do omawianego powiatu należy wskazać, iż w 77,8% przypadków przedsiębiorstwa nie korzystają z zewnętrznych szkoleń, 20,9% przedsiębiorstw deklaruje korzystanie ze szkoleń a pod uwagę brane są szkolenia zawodowe z zakresu: księgowość, finanse, marketing, obsługa maszyn i urządzeń, sprzedaż i obsługa klienta, zarządzanie, automatyka procesów przemysłowych, specjalistyczne branżowe, obowiązkowe z zakresu bhp oraz gastronomiczne, kelnerskie, barmańskie, skarbowe. Uwagę zwraca szeroki wachlarz i durze zróżnicowanie dyscyplin i umiejętności, w ramach których planowane jest podnoszenie kwalifikacji pracowniczych.

Współcześnie w dobie rozwoju technologii, każdemu przedsiębiorstwu nieodzownie powinien towarzyszyć rozwój technologiczny. Istotnymi cechami, pozwalającymi pośrednio oszacować nowoczesność firm jest wiek stosowanej w przedsiębiorstwie technologii oraz wiek urządzeń w parku maszynowym. Stosowane w przedsiębiorstwach powiatu kołobrzeskiego technologie określają potencjał przedsiębiorstw powiatu kołobrzeskiego następująco: 11,8% przedsiębiorstw użytkuje nowoczesne linie technologiczne zakupione w 2008/2009, 35,3% zakupione w ciągu pięciu ostatnich lat, natomiast w 11,8% przedsiębiorstw stosowane są linie technologiczne zakupione przed 2004 roku. Z kolei, w zakresie nowoczesności parku maszynowego dane przedstawiają się następująco:

- maszyny i urządzenia nowoczesne - zakupione w 2008/2009 są udziałem – 24% firm,
- maszyny i urządzenia użytkowane od 3 do 6 lat są udziałem – 44,2% firm,
- maszyny i urządzenia użytkowane od 7 do 10 lat są udziałem – 10,4% firm,
- maszyny i urządzenia użytkowane przeszło 10 lat są udziałem – 5,8% firm.

Z prezentowanych danych wyłania się obraz firm, które starają się nadążać za wyzwaniami rynku, dostosowując stosowane rozwiązania oraz urządzenia do nowoczesnych wymogów. Jednakże nieco zastanawiające jest, że aż 31,4% respondentów nie umiało określić stosowanej w firmie technologii i 14,9% nie potrafiło określić technologicznego stanu parku maszynowego wykorzystywanego w firmie. Sytuacja ta skłania do refleksji, iż ci właśnie respondenci nie chcieli się przyznać do postrzeganego negatywnie zacofania w stosowanych rozwiązaniach. Kategorii tej nie można jednoznacznie zaliczyć do grupy przedsiębiorstw wskazującej na korzystanie z maszyn i urządzeń użytkowanych ponad 10 lat, należy jednak domniemywać, że znaczny udział w niej mają właśnie takie firmy.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

B. Rynkowy wymiar prowadzonej działalności – powiązania przedsiębiorstw z otoczeniem

Wymiary konkurencyjności przedsiębiorstw

Podstawą utrzymania się na rynku jest zdolność przedsiębiorstw do efektywnego gospodarowania w warunkach konkurencji. Ważne staje się poznanie wymiarów konkurencyjnego działania. Jednym z takich czynników jest już sam wybór miejsca inicjatywy gospodarczej. Dla badanych przedsiębiorstw wybór miejsca lokalizacji firmy w powiecie kołobrzeskim był efektem:

- miejsca zamieszkania właściciela – 47,5%,
- oceny, iż powiat kołobrzeski to dobra lokalizacja – 23,4%,
- dostępności rynków – 6,0%,
- dostępności siły roboczej – 12,1%,
- dostępności zaopatrzenia – 3,0%,
- dostępności do instytucji wspierających – 1,1%,
- odziedziczenia firmy – 1,1%,
- przypadku – 5,7%.

Dominujące znacznie subiektywnych powodów zlokalizowania działalności firmy w powiecie (miejsce zamieszkania właściciela) w przypadku sektora MŚP jest właściwie oczywistością. Jednakże pozostałe odpowiedzi pozwalają na wskazanie czynników sprzyjających prowadzonej działalności. Badani oceniają, że jedną z najważniejszych zalet powiatu jest dobra lokalizacja, która zapewne wiąże się z dostępnością rynków.

Kolejnym czynnikiem przesadzającym o pozycji rynkowej przedsiębiorstwa jest jego zdolność do uzyskiwania i utrzymywania tzw. przewag konkurencyjnych, czyli zwiększenie stopnia niezależności działania od konkurentów oraz stopniowego rozszerzenie zakresu i pola działania. Jest to bardzo istotny czynnik, bowiem słabość wielu firm nie polega na słabości produktu lub technologii, lecz na niedociągnięciach w procesie przekształcania wiedzy i umiejętności firmy właśnie w przewagę konkurencyjną na rynku.

Z zaprezentowanych danych wynika, iż przedsiębiorstwa powiatu kołobrzeskiego dążą do nadania elementom marketingowym takim jak produkt, marka, wizerunek, cech wyższej jakości niż konkurencja, przy jednoczesnym przywiązywaniu do jakości potencjalnych klientów - strategia budowania przewagi jakościowej (rys. 5). Pewnym problemem zarysowującym się w wypowiedziach badanych jest brak umiejętności wskazania, na czym polega przewaga konkurencyjna firmy (9,5%) nawet jeśli odpowiedzi udzielali pracownicy, to niepokojące jest, iż nie posiadają oni wiedzy na tematy kluczowe dla firmy i dalszego rozwoju – bowiem uzyskanie przewagi w jakiejś dziedzinie umożliwia utrwalanie pozycji firmy. Większość badanych przedsiębiorstw ocenia swój poziom konkurencyjności, jako konkurencyjność lokalną – 72,4%. Jako konkurencyjnych na poziomie województwa ocenia się – 15,3 % firm, 6,5% respondentów czuje się konkurencyjnymi w odniesieniu do całego kraju, natomiast 8% w odniesieniu do UE. Nieliczni – 1,2% nie potrafili odpowiedzieć na to pytanie, bądź ocenili, iż nie są w ogóle konkurencyjni – 2,9%.

Według ankietowanych ich głównymi konkurentami są inne firmy lokalne – 96,1% wskazań, firmy z Europy zachodniej są postrzegane jako potencjalny konkurent przez 0,7% badanych, firmy krajowe – w 0,7 % przypadków, tyle samo 0,7% uważa, iż ich głównymi konkurentami są firmy z poza Europy. Pozostali respondenci w liczbie 2,0% nie umieli odpowiedzieć na to pytanie.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Rys. 5. Przewagi konkurencyjne badanych firm

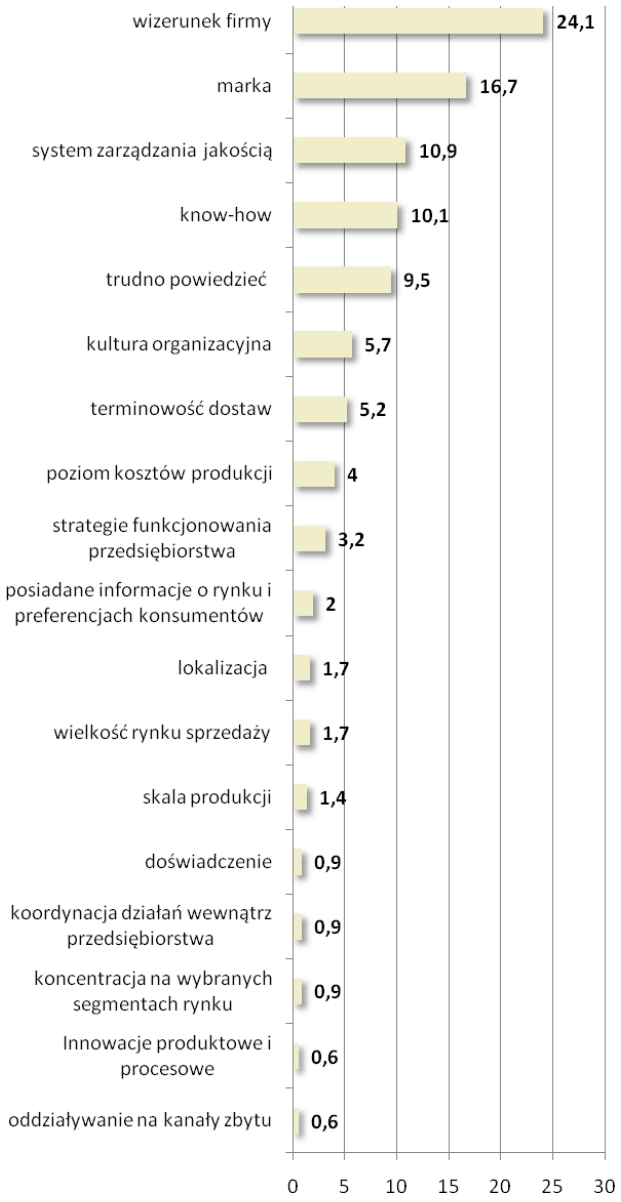

Źródło: *Badania własne*.

Zmienność otoczenia społeczno-gospodarczego, w której funkcjonują podmioty gospodarcze nie jest wolna od sytuacji trudnych, czy problematycznych. Uwarunkowania te mają charakter wewnętrzny bądź zewnętrzny w stosunku do przedsiębiorstw. W omawianym powiecie 27,6% badanych przedsiębiorstw deklaruje, iż sytuacje problematyczne, kryzysowe nie są ich udziałem, niemniej jednak pozostałe 72,4% respondentów doświadcza tego typu okoliczności.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Sytuacje rozpoznane jako problematyczne i zewnętrzne w stosunku do badanych firm to przede wszystkim: (uszeregowano według liczby wskazań)

- silna konkurencja krajowa i zagraniczna – 14,4%,
- rozbudowana biurokracja – 12,0%,
- wysokie obciążenia na rzecz budżetu państwa– 9,6%,
- niedostateczny popyt na rynku krajowym – 8,4%,
- niepewność ogólnej sytuacji gospodarczej – 7,6%,
- słabo rozwinięta infrastruktura techniczna – 2,8%,
- rozwój „szarej strefy" – 2,8%,
- niejasne i niespójne przepisy prawne – 2,0%,
- brak koncepcji rozwoju miasta/gminy – 1,2%,
- niestabilne warunki atmosferyczne – 1,2%,
- duża odległość od rynków zbytu i zaopatrzenia – 0,4%,
- sezonowość działalności – 0,8%.

Najpoważniejszym utrudnieniem będącym udziałem badanych firm jest presja rynku – to niejako uczenie się funkcjonowania w warunkach gospodarki rynkowej, gdzie normą jest ciągłe doświadczanie mechanizmów silnej konkurencji, związana z tym presja i konieczność ponoszenia ryzyka. Należy również zwrócić uwagę na duże znaczenie, jakie badani przypisują utrudnieniom w ich działalności z tytułu funkcjonowania instytucji publicznych – szczególnie dotyka ich rozbudowana biurokracja oraz wysokie obciążenia na rzecz budżetu państwa. Oznacza to, że przedsiębiorcy muszą sobie radzić nie tylko z czynnikami rynkowymi, ale także – w ich opinii częstymi – problemami, jakich przysparza państwo i jego instytucje.

Sytuacje uciążliwe, pojawiające się wewnątrz badanych firm to przede wszystkim: (uszeregowano według liczby wskazań)

- trudności w zdobywaniu funduszy niezbędnych do prowadzenia działalności – 4,0%,
- niedobór wykwalifikowanych pracowników – 2,0%,
- koszty zatrudnienia pracowników – 1,2%,
- niedobór surowców, materiałów, półfabrykatów z przyczyn pozafinansowy – 0,8%,
- brak płynności finansowej firmy – 0,8%,
- jawność danych firmy – 0,4%.

Kolejnym ważnym zagadnieniem jest umiejętność podejmowania zaradczych rozwiązań w obliczu nasilenia się sytuacji trudnych, kryzysowych. W omawianym powiecie głównymi sposobami działania w powyższych sytuacjach są: zmniejszanie wydatków inwestycyjnych – 17,1%, bądź w ogóle zaprzestanie inwestowania – 6,9%, zmniejszanie poziomu zatrudnienia – 6,3%; reorganizacja zakładu 1,9%; obniżenie poziomu wynagrodzeń 1,7%; czasowe zawieszanie działalności – 1,2%; wysyłanie pracowników na bezpłatne urlopy 1,1% oraz zmniejszanie w umowach o pracę wymiaru czasu pracy pracownikom – 0,6%. Powyższe sposoby ukazują, iż powszechnym sposobem radzenia sobie prze firmy z sytuacjami trudnymi jest ograniczanie jakiegoś aspektu działalności – czyli pasywne strategie. Do aktywnych metod działania zaliczyć można intensywne poszukiwanie klienta – 0,6% oraz ubezpieczanie przedsięwzięć inwestycyjnych – 0,6%. Warto rekomendować aktywne strategie działania, które w pewnym stopniu zabezpieczają od skutków zmiennego otoczenia. Zdecydowanie bardziej niekorzystnym zjawiskiem jest nie podejmowanie żadnych konkretnych działań w obliczu kryzysu – a do tego typu pasywności przyznaje się aż 43,4% badanych. Dodatkowo 18,3% badanych nie potrafi w ogóle zdefiniować sposobów radzenie sobie w sytuacjach trudnych, czyli

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

przeszło 61,7% badanych przedsiębiorstw stosuje swoistą „strategię strusia" polegająca na „przeczekaniu złej koniunktury". Nie niesie ona jednak istotnych wartości poznawczych i w efekcie skutkuje biernością.

Ocena i prognozy perspektyw działalności gospodarczej przedsiębiorstw

Indywidualne doświadczenia przedsiębiorców w okresie ostatnich sześciu miesięcy prowadzenia firm pozwalają na diagnozę sytuacji przedsiębiorstwa na lokalnym rynku. I tak: 50% respondentów, stwierdza, iż sytuacja firmy w okresie ostatnich 6 m-cy nie zmieniła się, według 17,5% badanych uległa poprawie, odmiennego zdania jest 27,9%, nie umie odpowiedzieć na to pytanie – 4,5% respondentów. Ocena w tym zakresie zawsze nacechowana będzie znacznym subiektywizmem, który wynika z jakości zdobytych doświadczeń w funkcjonowaniu firmy na rynku.

Zasadniczymi czynnikami skutkującymi pogorszeniem sytuacji firm, w opinii respondentów są:

- spadek popytu na towaru i usługi – 53,7%,
- wzrost cen paliwa i energii – 14,9%,
- wzrost cen materiałów i surowców – 13,4%,
- zmiana kursu euro – 3,0%,
- konkurencja – 3,0%,
- zmienne warunki atmosferyczne – 3,0%,
- zmiana warunków kredytowania – 1,5%,
- większa ostrożność inwestorów – 1,5%,
- kryzys – 1,5%,
- niedobór surowca z przyczyn pozafinansowych – 1,5%,
- niewypłacalność kontrahentów – 1,5%,
- wysokie wymagania klientów – 1,5%.

Z kolei do czynników wpływających na poprawę sytuacji firmy respondenci zaliczają:

- popyt na towary i usługi – 67,6%,
- ceny materiałów i surowców - 5,9%,
- kurs euro – 5,9%,
- ceny paliwa i energii – 2,9%,
- ciężka praca ludzi, obniżenie kosztów firmy – 2,9%,
- podnoszenie standardu świadczonych usług – 2,9%,
- rozszerzenie działalności – 2,9%,
- zakup pojazdu o większej ładowności – 2,9%,
- trudno powiedzieć – 5,9%.

Z uzyskanych wypowiedzi wynika zdecydowanie niejednoznaczna ocena sytuacji – te same kategorie wskazywane są jako najważniejsza przyczyna pogorszenia oraz polepszenia sytuacji firmy. Pozorna sprzeczność, jaka ma tutaj miejsce związana jest zapewne z dynamiką zjawisk zachodzących na rynku – poszczególne firmy dysponują zróżnicowanymi umiejętnościami radzenia sobie z zachodzącymi w gospodarce zmianami – niektóre potrafią wykorzystać je do rozwoju, inne nie. Obserwowana sytuacja może mieć również związek ze zróżnicowaniem branżowym oraz różną lokalizacją poszczególnych firm, co wpływa na ich sytuację rynkową.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Ocena funkcjonowania przedsiębiorstwa jest zależna w dużej mierze od kondycji otoczenia, w którym przedsiębiorstwo funkcjonuje. Zatem kolejnym istotnym poznawczo zagadnieniem jest opinia badanych na temat sytuacji gospodarczej województwa. W tym zakresie przeważają opinie respondentów, iż sytuacja ta w okresie ostatnich 6 miesięcy nie zmieniła się – tak twierdzi 53,2% badanych, z kolei 39,6% ankietowanych uważa, iż sytuacja pogorszyła się, stosunkowo niewielka grupa respondentów bo – 7,1% ocenia, iż zachodzące zmiany są pozytywne. Jak już wspominano, takie zróżnicowanie opinii z pewnością bierze się z subiektywnych doświadczeń przedsiębiorców na rynku, jeśli firma prosperuje efektywnie to skłonność do pozytywnej oceny otoczenia, w którym działa jest większa (i odwrotnie).

Przewidywania zmian na okres kolejnych sześciu miesięcy są raczej pozytywne. Według prognoz najliczniejszej kategorii badanych 47,4% sytuacja gospodarcza w województwie nie zmieni się, natomiast odsetek optymistów (16,9%) jest nieco większy niż pesymistów (12,3%), jednocześnie dość liczna grupa osób – 23,4% ma trudności z szacowaniem perspektyw.

Kolejną zmienną, według której należy opisywać rynkowy wymiar działalności przedsiębiorstw to dynamika w zakresie wielkości popytu na usługi/produkty. Próba uchwycenia dynamiki zmian w tym zakresie obejmuje porównanie danych w stosunku do analogicznego okresu roku ubiegłego. I tak zwiększenie poziomu popytu szacuje 21,1% badanych, obniżenie 39,1%, a 34,4% badanych nie widzi zmian w wielkości popytu. Pozostałe 5,3% ankietowanych nie potrafi oszacować zmian w kontekście minionego roku. Badani prognozowali również zmiany w popycie na oferowane usługi i produkty w kontekście analogicznego okresu przyszłego roku. Uzyskany rozkład tego wskaźnika pokazuje oczekiwania, że nastąpi zmiana sytuacji, znacznie wzrasta odsetek tych, którzy nie potrafią przewidzieć, jakiego typu zmiany dotkną popyt – jest ich aż 31,8%, stosunkowo liczna kategoria badanych 30,5% uważa, że wielkość popytu nie ulegnie zmianie, optymistów w tym zakresie jest 27,9%, natomiast znacznie ubyło pesymistów – jedynie 9,7% wskazań. Należy odnotować, że tak znacząca wartość wskaźnika, liczba osób które nie są w stanie oszacować zmian w wielkości popytu (31,8%) pozwala na osąd, iż sytuacja na rynku jest tak dynamicznie zmienna, że respondenci nie są w stanie określić zmian nawet w stosunkowo krótkim horyzoncie czasowym kolejnego roku.

Następnym i jednym z ważniejszych czynników warunkujących potencjał rozwojowy przedsiębiorstw jest poziom inwestycji. Wiadomo, iż aby wzmocnić swoją pozycję na rynku, aby nie dać się wyprzedzić konkurencji, przedsiębiorstwo musi podejmować działania prorozwojowe, jednym z tego typu działań są przedsięwzięcia inwestycyjne. Uznaje się, że inwestycje są podstawowym czynnikiem rozwoju gospodarczego i to zarówno w odniesieniu do konkretnych przedsiębiorstw, jak i w odniesieniu do rozwoju lokalnego, czy regionalnego. Pożytki płynące z odpowiednio zrealizowanych inwestycji są oczywiste i zwykle przekładają się umocnienie pozycji firmy na rynku. Brak inwestycji zawsze skutkuje stagnacją, a w dalszej kolejności wyrugowaniem z rynku.

Podstawowym, (choć nie jedynym) sposobem inwestowania jest zwiększanie zasobów rzeczowych środków trwałych przedsiębiorstwa. W tym zakresie przedsiębiorstwa powiatu kołobrzeskiego prezentują się na niekorzystnie bowiem aż w 37,6% ankietowanych przedsiębiorstw wydatki inwestycyjne w ogóle nie wystąpiły, natomiast te firmy powiatu, które inwestowały wybierały następujące dobra – uszeregowano według liczebności wskazań:

- wyposażenie (meble, sprzęt) – 33,7%,
- pojazdy– 12,2%,
- budynki, ziemię – 16,6%.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Także wartość wydatków poniesionych na rozwój prowadzonej działalności w pierwszym półroczu 2009 roku wskazuje, że część firm dysponuje ograniczonymi zasobami, które mogą przeznaczyć na niezbędne wyposażenie oraz inwestycje (rys. 6). Respondenci najczęściej (45,3%) wskazywali, że poniesione wydatki mieszczą się w kwocie od 50 tys. do 500 tys. złotych, kolejne miejsce zajmuje niższa kwota – 30,2% badanych firm w ciągu 6 miesięcy 2009 r. w rozwój firmy zainwestowało mniej niż 5 tys. złotych. Bez wątpienia świadczy to o niewielkiej skali prowadzonej działalności, oraz jej branżowej specyfice – firmy zaangażowane w drobne usługi przeważnie nie wymagają kosztownego wyposażenia. Poza tym 27,6% przedsiębiorstw, przeznaczyło na inwestycje kwoty od 50 tys. do 500 tys., pułap wydatków powyżej 500 tys. nie pojawił się wśród ankietowanych firm, natomiast 5,8% badanych w ogóle odmówiło udzielenia odpowiedzi na to pytanie.

Rys. 6. Struktura wartości wydatków poniesionych na rozwój prowadzonej działalności w pierwszym półroczu 2009 r.

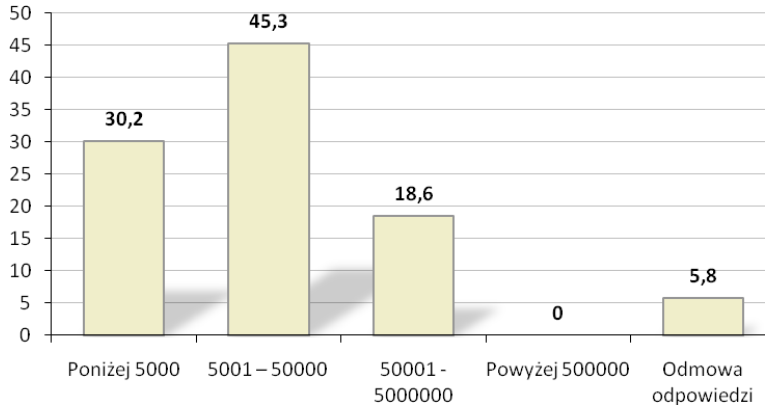

Źródło: *Badania własne*.

Respondenci prognozowali również działania inwestycyjne w kontekście najbliższych 6 miesięcy. Uzyskane dane są niepokojące, ponieważ 51,3% badanych firm nie zamierza w ciągu kolejnych sześciu miesięcy ponosić wydatków na zakup, dzierżawę, leasing czy remont pojazdów, wyposażenia bądź nieruchomości, jednocześnie 33,8% badanych deklaruje takie zamiary, a 14,9% nie umie odpowiedzieć na to pytanie. Jeśli przedsiębiorcy rozumieją znaczenie przedsięwzięć inwestycyjnych to brak nakładów tego typu będzie musiał skutkować po prostu brakiem powiększenia istniejących środków trwałych przedsiębiorstwa.

Na podstawie subiektywnych doświadczeń respondenci dokonali również długookresowej prognozy dotyczącej sytuacji firmy, zdaniem badanych po upływie 3 lat:

- firmie będzie się wiodło lepiej niż obecnie – 22,3%,
- sytuacji firmy będzie podobna do obecnej – 17,6%,
- firma ulegnie likwidacji – 7,8%,
- firmie będzie się wiodło gorzej niż obecnie – 2,6%,
- trudno powiedzieć – 49,7%.

Choć wśród osób, które dokonały jasnej oceny perspektyw działalności przeważają optymiści (22,3%) to o niepewnej sytuacji na rynku świadczy najliczniejsza kategoria

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

przedsiębiorstw (49,7%), które nie są w stanie oszacować własnych perspektyw w kilkuletnim horyzoncie czasowym. Trudno mówić o możliwościach strategicznego planowania rozwoju firmy, skoro brak elementarnego poczucia stabilności sytuacji firmy.

Formy współpracy i powiązań w zakresie współdziałania gospodarczego

Jednym z głównych celów podmiotów gospodarczych jest stosowanie strategii umożliwiających rozwój firmy. W tym zakresie wyróżnić można strategie wzrostu wewnętrznego oraz strategie wzrostu zewnętrznego, zwykle są one stosowane przez przedsiębiorstwa łącznie/równolegle. Stosowanie współpracy i powiązań gospodarczych pomiędzy przedsiębiorstwami zaliczyć należy do strategii wzrostu zewnętrznego, a jeśli chodzi o czas trwania i wymiary może przybierać formę krótko bądź długotrwałej współpracy i może być mniej lub bardziej pogłębiona.

W tym zakresie powiat kołobrzeski wypada raczej niekorzystnie. Dane ukazują, iż przedsiębiorstwa działające na omawianym terenie w zdecydowanej większości nie dysponują powiązaniami gospodarczymi ani w ramach lokalnych ani w ramach globalnych sieci. Większość badanych firm, bo aż 74,1% nie prowadzi bowiem żadnych form współpracy z innymi podmiotami. W odniesieniu do pozostałych 25,9% przedsiębiorstw, które podejmują współpracę prowadzą ją z: przedsiębiorstwami działającymi w regionie – 12,1% badanych, jednostkami administracji samorządowej – 2,3%, firmami doradczymi – 1,1%, inkubatorami przedsiębiorczości – 1,1%, organizacjami pozarządowymi – 1,1%, jednostkami administracji rządowej – 1,1%, placówkami edukacyjnymi – 1,1%.

Innym ważnym zagadnieniem są stosowane przez przedsiębiorców formy współpracy z przedsiębiorstwami w regionie. Zdecydowana liczba przedsiębiorstw – 90,1% nie prowadzi żadnych form współpracy z innymi podmiotami gospodarczymi, pozostałe 9,9% firm prowadzi współpracę typu: wspólne przedsiębiorstwo – 5,3%, koncern – 1,3% oraz syndykat, holding, agencja, kooperacja, umowa o współpracy – po 0,7% wskazań. Brak wspólnych uwarunkowań i uzgodnień w zakresie gospodarczego współdziałania może prowadzić do spadku znaczenia poszczególnych firm zwłaszcza w perspektywie nasilonej konkurencji zewnętrznej. Wzajemnie dopełniające się możliwości pojedynczych firm mogłyby okazać się – na zasadzie synergii – więcej warte niż suma ich potencjalnych możliwości rozpatrywanych osobno.

Dodatkowo potencjał rozwojowy firm omawianego powiatu jest niekorzystny na skutek nikłego poziomu wykorzystywania wsparcia ze strony instytucji publicznych. Zdecydowana większość, bo aż 87,2% respondentów deklaruje, iż w ogóle nie korzystało z dostępnych form wsparcia, pozostałych 12,8% firm korzystało z: dotacji na zwiększenie zatrudnienia w firmie – 4.5%, dofinansowania do składek ZUS i dotacji na rozpoczęcie działalności – po 1,3%, dotacji na doszkalanie pracowników i dofinansowania do opłat podatkowych oraz dofinansowania na zakup maszyn i urządzeń – po 0,6%, jednocześnie 3,8% badanych nie umiało odpowiedzieć na to pytanie.

Powyższe dane dotyczą trzech ubiegłych lat, toteż ich wydźwięk jest tym bardziej negatywny. Zasadniczą kwestią jest pytanie, czy brak uzyskanego wsparcia jest efektem bierności przedsiębiorców, czy też bardzo ograniczoną dostępnością wsparcia ze strony funduszy publicznych. Dodatkowo zapytano respondentów, jakie formy wsparcia ze strony jednostek samorządowych mogłyby pozytywnie wpłynąć na działalność przedsiębiorstw. 20,1% ankietowanych niestety nie potrafiło dać odpowiedzi w tym zakresie. W opiniach respondentów, którzy dokonali wyboru preferowanej formy wsparcia, najważniejsze są następujące działania:

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

dofinansowanie do opłat podatkowych – 26%, dofinansowanie do składek ZUS – 24,4%, dotacje na zwiększenie zatrudnienia – 16,9% oraz dotacje na szkolenia, kursy dla pracowników – 11,4%

Rys. 7. Pożądane formy wsparcia ze strony jednostek samorządu terytorialnego

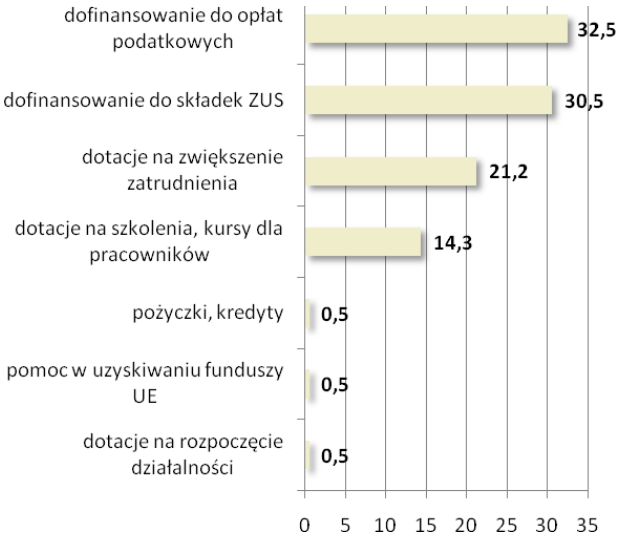

Źródło: *Badania własne.*

Zasięg wymiany gospodarczej

Wymiana gospodarcza w UE odbywa się na wspólnym rynku wewnętrznym, który po pierwsze obejmuje cały obszar UE oraz po drugie opiera się na zasadzie czterech swobód: przepływu towarów, osób, usług i kapitału. Można zatem stwierdzić, iż analizowane powiaty uczestniczą w tym obszarze na zasadach wolnej konkurencji.

Wymiary wymiany gospodarczej prowadzonej przez firmy działające w omawianym powiecie są bardzo ograniczone przestrzennie, tzn. 90,9% badanych firm w ogóle nie prowadziło wymiany z zagranicą, eksport towarów lub usług był udziałem jedynie 3,9% badanych firm, import – 4,5%, natomiast 0,6% badanych prowadziło wymianę zarówno w zakresie eksportu, jak i importu towarów lub usług.

Jeśli przedsiębiorcy eksportują swoje produkty – to przede wszystkim do: Niemiec – 25% wskazań, pozostałe kraje według liczby wyborów to: różne kraje UE oraz kraje skandynawskie. Prognozy dotyczące wielkości eksportu w kontekście najbliższych sześciu miesięcy są następujące – 28,6% badanych ocenia, iż poziom eksportu w tym okresie zwiększy się, odmiennego zdania jest 14,3% ankietowanych, z kolei 28,6% badanych twierdzi, iż wielkość eksportu pozostanie bez zmian, a 28,6% badanych nie umie przewidzieć dynamiki eksportu.

Innowacyjność przedsiębiorstw

Konkurencyjność przedsiębiorstw jest uwarunkowana wieloma czynnikami o charakterze zewnętrznym i wewnętrznym. Do pierwszej grupy czynników można zaliczyć choćby politykę państwa i stan dostępnej infrastruktury, do drugiej czynniki z wnętrza firmy, jak choćby: sposób zarządzania, posiadany kapitał obrotowy, nowoczesne techniki i technologie, jakość

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

wytwarzanych produktów oraz innowacyjność. Innowacyjność jest wyjątkowo merytorycznym czynnikiem rozwoju, gdyż decyduje nie tylko o tempie i kierunkach rozwoju ekonomicznego w sensie jednostkowym, ale też lokalnym, regionalnym i międzynarodowym.

Pod względem innowacyjności aktywność firm powiatu kołobrzeskiego jest bardzo niska, bowiem tylko 9,7% firm deklaruje, iż w latach 2007-2009 wdrażało przedsięwzięcia innowacyjne, pozostałe 90,3% nie podejmowało w ogóle działań o charakterze innowacyjnym. Ci przedsiębiorcy, którzy zadeklarowali stosowanie działań innowacyjnych wymienili następujące źródła innowacji: (rozkład według liczebności wskazań)

- zakup technologii – 50%,
- kopiowanie pomysłów i rozwiązań konkurencji – 27,8%,
- zakup licencji – 11,1%,
- własne pomysły – 11,1%,
- zakup wyników badań placówek badawczo-rozwojowych – 8,3%.

Powyższe dane wskazują na niski własny potencjał rozwojowy firm. Jednak co warto zauważyć, iż najczęstszym wyborem zgłaszanym przez firmy powiatu kołobrzeskiego, etycznym, choć z pewnością obciążającym finansowo rozwiązaniem jest zakup technologii.

Ankietowani zdefiniowali także przeszkody, których doświadczają we wdrażaniu rozwiązań innowacyjnych. Jako główne utrudnienie stosowania innowacji jest brak możliwości sfinansowania przedsięwzięć innowacyjnych – 26,5% oraz odczuwane przez przedsiębiorców zbyt duże ryzyko związane z jej wdrożeniem – 16,6%. Na kolejnych miejscach pojawia się brak zainteresowania nowymi produktami/usługami ze strony klientów/odbiorców – 9,3%, przeszkody wewnętrzne typu nieodczuwalnie potrzeby innowacji, zbyt krótki okres działania firmy – 5,3%. Zdecydowanie duża grupa ankietowanych, bo aż 42,4% w ogóle nie potrafiła zdiagnozować powodów uniemożliwiających podejmowanie działań innowacyjnych.

Aktywizowanie przedsiębiorców omawianego powiatu ma większe szanse powodzenia w kontekście współpracy z innymi jednostkami w zakresie podejmowania działań innowacyjnych. A warto pamiętać, iż o tempie rozwoju innowacji i nowych technologii w konkretnych przedsiębiorstwach oraz regionie decyduje m.in. wielkość instytucjonalnych nakładów ponoszonych na działalność badawczo-rozwojową i innowacyjną.

Niestety w tym zakresie ponad połowa badanych – 70,9% w ogóle nie ma żadnych oczekiwań, a 11,5% nie umie odpowiedzieć na pytanie o preferowane ułatwienia w nawiązywaniu i rozwoju współpracy z innymi jednostkami w zakresie działalności innowacyjnej. A zatem 82,4% wszystkich respondentów powiatu kołobrzeskiego nie posiada elementarnej wiedzy na temat roli zachowań innowacyjnych i jednocześnie znaczenia współpracy z innymi jednostkami w zakresie działalności innowacyjnej. Pozostała grupa ankietowanych w liczbie 17,6% uszeregowała swoje oczekiwania w następujący sposób: dla 6,7% ważne byłoby stworzenie programów wspierania rozwoju technologicznego na poziomie gmin, 4,8% zwróciło uwagę na konieczność budowania systemu informacji o potrzebach technologicznych przedsiębiorstw, kolejno po 2,4% przedsiębiorstw wskazywało na potrzebę wzrostu jakości i stopnia dostosowania ofert jednostek B+R do potrzeb przedsiębiorstwa oraz na konieczność budowy systemu informacji o ofercie jednostek B+R, a także 1,2% na konieczność rozwoju infrastruktury instytucjonalnej w zakresie pośrednictwa i transferu technologii.

Powyższe dane (przypomnijmy, iż tylko 11,5% respondentów odpowiada na to pytanie) wskazują na braki w wiedzy o znaczeniu i roli innowacji, który jak się wydaje może być efektem pewnego zapóźnienia w rozwoju omawianego powiatu. Jednakże w odniesieniu do poziomu

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

użytkowania nowoczesnych narzędzi multimedialnych powiat kołobrzeski prezentuje się korzystnie – 94,8% firm stosuje nowoczesne systemy informacyjne, korzystają one z walorów takich narzędzi jak Internet. Firmy z tej grupy respondentów posiadają własne strony internetowe, na bieżąco korzystają z różnorakich typów wyszukiwarek i przeglądarek internetowych oraz poczty elektronicznej. Jedynie 5,2% badanych przedsiębiorstw do tej pory nie korzysta z możliwości, jakie dają technologie informatyczne oraz łącza internetowe.

Pozyskiwanie i wykorzystywanie funduszy z UE

Problematyka konkurencyjności polskich przedsiębiorstw na rynkach unijnych jest efektem akcesji Polski do struktur Unii Europejskiej. Rozwój działalności na tychże rynkach jest możliwy poprzez uruchomienie specyficznych zasobów, które nie zawsze znajdują się w posiadaniu mikro i małych przedsiębiorstw. Jednym ze sposobów na pozyskanie tych zasobów, jest ich sfinansowanie z różnorodnych funduszy unijnych.

Obraz, jaki jawi się w tym zakresie jest niekorzystny, bowiem 87,2% firm powiatu kołobrzeskiego w ogóle nie korzysta z pomocy funduszy strukturalnych UE. Tym samym tylko niespełna 12,8% je wykorzystuje, przede wszystkim na: rozwój infrastruktury technicznej – 4,5%, zwiększenie zatrudnienia – 1,3%, podniesienie jakości potencjału pracowniczego – 1,3%. Refundacji za zakaz połowu, dofinansowanie rozpoczęcia działalności oraz procedura uzyskania certyfikatu ISO uzyskały po 0,6% wskazań. Jednocześnie 3,8% badanych nie potrafi odpowiedzieć czy, a jeżeli tak to, na jakie cele firma przeznaczyła pozyskane z funduszy strukturalnych UE środki. Niski poziom wykorzystania funduszy wynika w 38,1% przypadków z braku zainteresowania tego typu propozycjami. Równocześnie warto zauważyć, iż ponad połowa badanych – 51,6% jest jednak zainteresowana wykorzystaniem środków z funduszy strukturalnych UE. Ci przedsiębiorcy, którzy deklarowali korzystanie lub chęć korzystania z dotacji unijnych zdefiniowali bariery ograniczające efektywne pozyskiwanie środków: (poniższe czynniki uporządkowane według malejącego znaczenia)

- biurokracja i formalizacja wniosków UE – 29,9%,
- ograniczony dostęp do informacji o programach – 16,0%,
- koszt opracowania aplikacji – 14,9%,
- krótki termin przygotowania aplikacji – 9,3%,
- konieczność wkładu własnego – 7,5%,
- trudno powiedzieć – 5,7%,
- brak odpowiednich programów dla danej branży – 1,1%,
- niepewność otrzymania środków przy dużym wydatku aplikacyjnym – 0,4%,
- rygorystyczne obostrzenia wynikające z pozyskania środków – 0,4%,
- trudna dostępność – 0,4%,
- wiek ubiegającego się – 0,4%.

Jak widać dotychczasowe doświadczenia przedsiębiorców powiatu kołobrzeskiego związane z pozyskiwaniem funduszy z Unii Europejskiej, nie są zbytnio pozytywne. Znaczna część przedsiębiorstw właściwie nie ma własnych doświadczeń w tym zakresie, jednakże nie wydaje się, iżby firmy te umacniały swoją pozycję konkurencyjną w oparciu o środki własne lub pochodzące z innych, niż unijne, źródeł. Sądzić raczej należy, iż brak zainteresowania wynika nie z nadmiaru własnych środków, lecz raczej z nadmiaru skrywanych barier, lęków i niewiedzy przedsiębiorców w tym zakresie. Wydaje się, iż pomimo trudności przejścia przez aplikacyjną ścieżkę – od pozytywnej oceny projektu inwestycyjnego do refundacji poniesionych wydatków

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

włącznie – wzrasta świadomość konieczności i efektywności podejmowania tego typu działań, jednak do tej pory jest to udziałem nielicznych spośród badanych firm.

Podsumowanie

Ocena sytuacji społeczno-gospodarczej powiatu kołobrzeskiego w latach 2004-2008 pozwala na podkreślenie tych obszarów aktywności społeczeństwa, które mogą kształtować sytuację przedsiębiorców w powiecie, a także mieć duży wpływ na rozwój przedsiębiorczości oraz dążenia innowacyjne podmiotów prowadzących działalność gospodarczą.

Podłożem wszelkich procesów w powiecie jest jego potencjał demograficzny. W tej sferze w badanym okresie zaobserwowano takie zjawiska, jak:

- wzrost liczby ludności spowodowany dodatnim przyrostem naturalnym i saldem migracji,
- zmiany w strukturze wiekowej ludności – stałe obniżanie się odsetka osób w wieku 0-14 lat, a wzrost udziału ludności w wieku 65 lat i więcej,
- spadek udziału ludności w wieku przedprodukcyjnym, a wzrost udziału ludności w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym.

Działające w powiecie przedsiębiorstwa postrzegane są jako strategiczny partner rynku pracy – głównie ze względu na możliwości tworzenia nowych miejsc pracy. Również procesy na rynku pracy powodują oddźwięk w gospodarce, a co za tym idzie zmiany poziomu przedsiębiorczości. Na uwagę zasługują więc następujące aspekty rynku pracy:

- przyrost wartości wskaźnika liczby pracujących na 1000 ludności, który może świadczyć o większej skłonności przedsiębiorstw do zatrudniania,
- przyrost przeciętnych miesięcznych wynagrodzeń brutto,
- systematyczny spadek liczby bezrobotnych, przy czym stopa bezrobocia w 2008 r. była jedną z niższych w zachodniopomorskim (4 lokata),
- zanotowano w 2008 r. aż 11 grup zawodów perspektywicznych oraz dwie grupy w równowadze. Ogólny wskaźnik intensywności nadwyżki w kołobrzeskim był bardzo wysoki (0,85), a w porównaniu z 2004 r. wzrósł w dużym stopniu, co może oznaczać znaczną poprawę sytuacji bezrobotnych na rynku pracy

Można stwierdzić, że powiat nie osiągnął poziomu rozwoju gospodarczego, który odpowiadałby wszystkim dostępnym zasobom oraz jego potencjałowi. Należy odnotować zarówno pozytywne zmiany, m.in.: przyrost liczby podmiotów, w tym tak ważnych dla rozwoju gospodarczego spółek handlowych, wzrost nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach (o 82,9%) i wartości brutto środków trwałych, ale też wyraźne sygnały hamowania rozwoju, czego przejawem może być zmniejszenie produkcji sprzedanej przemysłu i pozostawanie udziału powiatu w tworzeniu wojewódzkiej wartości sprzedanej na tym samym poziomie co w 2004 r. oraz wysokość dochodów, jak i wydatków budżetu powiatu w przeliczeniu na 1 mieszkańca, które uplasowały kołobrzeski odpowiednio na 9 i 8 miejscu wśród powiatów ziemskich w województwie.

Z przeprowadzonej analizy wynika również, że rozwój przedsiębiorczości w powiecie opierać się będzie na prężnym i dynamicznym sektorze małych i średnich przedsiębiorstw.

Zlokalizowane na terenie powiatu kołobrzeskiego firmy scharakteryzowane zostały w odniesieniu do wielu zmiennych, a uzyskane wyniki pozwalają na określenie pewnej specyfiki tego zbioru. Badane firmy zaangażowane są przede wszystkim w działalność usługową, realizowaną jednakże w różnych typach sekcji PKD, w strukturze branżowej firm odbija się

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

specyfika obszaru – licznie reprezentowana jest szeroko pojęta branża turystyczna. W próbie przeważają mikroprzedsiębiorstwa, zarejestrowane w formie osoby fizycznej prowadzącej działalność gospodarczą. Na badanym terenie niemal po równo reprezentowane są firmy dysponujące większym bagażem doświadczeń – funkcjonujące na rynku powyżej 8 lat, jak i te obecne są na rynku krócej – w ramach tej kategorii przeważają firmy o mniej niż pięcioletnim stażu.

Ocena perspektyw zmian na rynku pracy nie jest jednoznaczna, zarówno w odniesieniu do przewidywań krótko- (3 miesiące) oraz średniookresowych (12 miesięcy) – zdecydowanie dominują postawy wyczekujące. Ponieważ sytuacja gospodarcza nadal jest niepewna można ocenić, że bardzo niewielki udział deklaracji dotyczących przewidywanych zwolnień jest konsekwencją pozytywnej oceny kondycji firmy.

Z uzyskanych wypowiedzi płynie konkluzja, że prowadzenie działalności gospodarczej utrudniają w tym samym niemal zakresie bariery o charakterze rynkowym (silna konkurencja krajowa i zagraniczna, niedostateczny popyt na rynku krajowym i niepewność ogólnej sytuacji gospodarczej) oraz formalnym (zbyt rozbudowana biurokracja, wysokie obciążenia na rzecz budżetu państwa). Pomimo utrudnień, jakich działającym przedsiębiorcom przysparzają instytucje publiczne, w niewielkim stopniu wspierają one ten sektor. Pozytywne przykłady wsparcia uzyskanego ze strony jednostek administracji publicznej występują rzadko a w opinii większości badanych firm, instytucje państwowe i samorządowe, nie dysponują żadną interesującą ofertą (lub nie jest im ona znana) w zakresie wspierania działalności przedsiębiorczej.

Należy jednakże zauważyć, że przedsiębiorcy nie są bardzo aktywni w poszukiwaniu dodatkowych możliwości związanych z wspieraniem rozwoju firmy – czy to poprzez dofinansowanie ze środków publicznych, czy też poprzez łączenie potencjałów z innymi podmiotami. Generalnie firmy skoncentrowane są przede wszystkim na utrwalaniu swojego miejsca na rynku, współpraca oraz powiązania z innymi jednostkami gospodarczymi lub instytucjami publicznymi występuje w ograniczonym zakresie.

Jednym z najpoważniejszych problemów określających sytuację firm z terenu powiatu jest perspektywa ograniczania wydatków ponoszonych na rozwój firmy, Jedną z konsekwencji szczupłości zasobów finansowych, jakimi dysponuje większość z badanych przedsiębiorstw, jest niewielki udział rozwiązań innowacyjnych stosowanych w firmach.

Na podstawie przeprowadzonych badań można przedstawić następujące rekomendacje:

1) w poszczególnych grupach przedsiębiorstw, wyodrębnionych na podstawie liczby pracowników konieczne będzie zastosowanie odrębnych rozwiązań uwzględniających wewnętrzne zróżnicowanie sektora MŚP, szczególnie w odniesieniu do mikroprzedsiębiorstw, których jest najwięcej, a funkcjonują na zdecydowanie innych zasadach niż firmy małe i średnie;
2) usunięcia wymaga szereg barier instytucjonalnych i proceduralnych w procesie zakładania i prowadzenia działalności gospodarczej zarówno na poziomie krajowym jak i lokalnym;
3) ze względu na specyfikę działalności gospodarczej prowadzonej na terenie powiatu – duże znaczenie branży turystycznej oraz przedsięwzięć prowadzących działalność usługową komunalną, społeczną i indywidualną, szczególnej uwagi wymagają przedsięwzięcia operujące w tych dziedzinach – przeprowadzenie szczegółowych konsultacji z przedstawicielami firm umożliwi opracowanie specyficznych rozwiązań, których celem będzie wsparcie istniejącego już potencjału rozwojowego wymienionych branż;

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

4) szczególnej uwadze należy poddać możliwość podnoszenia kwalifikacji przez pracowników firm jak również przez ich właścicieli, wymaga to działań, których celem jest przemiana mentalności szczególnie tej drugiej grupy. Firmy borykają się z podobnymi problemami, jednak obecnie, ich rozwiązanie w dużym stopniu zależy od intuicyjnych decyzji poszczególnych osób – stąd między innymi wynika zróżnicowana sytuacja firm operujących w tych samych branżach;
5) niezbędne jest prowadzenie wszechstronnej polityki informacyjnej (wewnętrznej i zewnętrznej) o podejmowanych przez instytucje publiczne działaniach, których celem jest wspieranie aktywności gospodarczej także poprzez gromadzenie i udostępnianie informacji o zewnętrznych możliwościach pozyskania środków finansowych na przedsięwzięcia o charakterze społecznym, gospodarczym, infrastrukturalnym (np. o pomocy finansowej w ramach środków europejskich, różnorodnych funduszy krajowych itp.);
6) ze względu na niski poziom innowacyjności badanych przedsiębiorstw, należy podjąć działania, których celem jest upowszechnienie tego zagadnienia np. poprzez organizowanie szkoleń z zakresu możliwości rozwoju poprzez innowacyjność (również poprzez wycieczki do innowacyjnych firm) oraz opracowanie, z uwzględnieniem podziału na branże, listy przykładów rozwiązań innowacyjnych łatwych do szybkiego praktycznego zastosowania – oferta oparta na zasadzie: zobacz i zastosuj.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

4. Powiat koszaliński

Wstęp

Podział terytorialny

Powiat koszaliński położony jest we wschodniej części województwa zachodniopomorskiego. Graniczy on z powiatami: białogardzkim, kołobrzeskim, sławieńskim i szczecineckim a także z Morzem Bałtyckim i województwem pomorskim. W centrum powiatu znajduje się Koszalin będący miastem na prawach powiatu. Powierzchnia powiatu koszalińskiego w 2008 r. wynosiła 1668 km^2, co stanowiło 7,3% powierzchni województwa, a mieszkało w nim 64,7 tys. ludności tj. 3,8% ogółu ludności województwa. Plasuje to powiat koszaliński odpowiednio na 3 i 8 miejscu w województwie.

W skład powiatu wchodzi 8 gmin: miejsko-wiejskie – Bobolice, Polanów i Sianów oraz wiejskie – Będzino, Biesiekierz, Manowo, Mielno oraz Świeszyno. Wskaźnik ruralizacji przestrzennej, wyrażający udział powierzchni obszarów wiejskich w ogólnej powierzchni powiatu, wynosił w 2008 r. 98,3% i tym samym plasował powiat na 1 miejscu w województwie. Odpowiednio wskaźnik urbanizacji przestrzennej kształtował się na poziomie 1,7% i lokował powiat na ostatnim miejscu.

Na terenie powiatu znajduje się 319 miejscowości, w tym 316 miejscowości wiejskich i 3 miasta: Bobolice, Polanów i Sianów. Powiat ma charakter rolniczy i turystyczny, posiada dużą bazę wypoczynkową (gmina Mielno) oraz liczne gospodarstwa agroturystyczne.[26]

Rys. 1. Granice administracyjne powiatu koszalińskiego
Stan na 1.01.2009

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Struktura próby

Na badaną zbiorowość respondentów składali się przedstawiciele wyłonionych do badania przedsiębiorstw. Opisać ich można według zmiennych niezależnych takich jak: płeć, wiek, wykształcenie oraz stanowisko. Przyjęta metodologia badań powoduje, iż wartości cech

[26] *Strategia Rozwoju Powiatu Koszalińskiego na lata 2005-2015*. Załącznik do uchwały Nr XVIII/191/2005 Rady Powiatu w Koszalinie z dnia 26 kwietnia 2005 r. Koszalin, 2005.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28
Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

przyjętych do opisu badanych osób odzwierciedla wartości tych cech w odniesieniu do wszystkich przedsiębiorców. W badanej populacji rozkład ze względu na płeć jest idealnie symetryczny: mężczyźni i kobiety stanowili po 50% badanych. Przebieg kolejnej zmiennej, wieku, wskazuje na przewagę wśród respondentów osób starszych w wieku od 46 do 55 lat – 33,3%, kolejny przedział wiekowy to od 36 do 45 lat – 27,1%, można więc tutaj odnotować pewną przewagę starszych kategorii wiekowych. W odniesieniu do wykształcenia respondentów mamy do czynienia z przewagą osób posiadających wykształcenie średnie – 45,8%, kolejne kategorie to wykształcenie wyższe - 32,3%, zawodowe - 19,8% oraz podstawowe - 2,1%. Ostatnią zmienną jest stanowisko respondenta: właścicielami było 63,5% respondentów, główny księgowy to 8,3%, prezes/dyrektor 2,1%, kadrowiec i personalny po 1,0%, natomiast osoba upoważniona do rozmów to 24,0% respondentów.

Analiza sytuacji społeczno-gospodarczej

Potencjał demograficzny

Jednym z podstawowych, a zarazem jednym z najważniejszych uwarunkowań rozwoju danego obszaru jest stan ludności i jego zmiany, bowiem z punktu widzenia podaży zasobów pracy to właśnie wielkość i struktura populacji ludności, a zwłaszcza dynamika jej zmian, kreują sytuację na lokalnym rynku pracy.

W latach 2004-2008 liczba ludności powiatu koszalińskiego nieznacznie wzrosła (o 1,5%). Przyczyn tego zjawiska należy poszukiwać przede wszystkim w bliskości Koszalina, bowiem w ostatnich latach powszechnie obserwowanym trendem jest przeprowadzanie się ludności z miast do położonych wokół nich gmin.

Powiat koszaliński należy do obszarów bardzo słabo zaludnionych, średni wskaźnik zaludnienia w 2008 r. wynosił 39 osób na km^2 (w województwie – 74) i od 2004 r. utrzymuje się on na podobnym poziomie.

W miastach powiatu koszalińskiego w 2008 r. mieszkało zaledwie 13,9 tys. osób, co przełożyło się na wielkość wskaźnika urbanizacji demograficznej, który osiągnął wartość 21,5% i był znacznie niższy od średniej dla województwa (68,8%). W świetle przytoczonych danych powiat koszaliński jawi się jako region bardzo słabo demograficznie zurbanizowany, co jest zjawiskiem niekorzystnym. Liczne obserwacje wskazują, że im większy jest stopień urbanizacji, tym lepsze perspektywy rozwojowe ma dany region, miasta są bowiem centrami rozwoju gospodarczego regionu i to one przyciągają potencjalnych inwestorów.

Tab. 1. Wybrane cechy demograficzne w powiecie koszalińskim w latach 2004, 2006 i 2008

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2008
Ludność ogółem	63696	64205	64681
Wskaźnik urbanizacji demograficznej	22,0	21,8	21,5
Wskaźnik ruralizacji demograficznej	78,0	78,2	78,5
Gęstość zaludnienia na 1 km^2	38	38	39

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Szczególnie ważnym podziałem populacji jest struktura ludności według biologicznych grup wieku (0-14 lat, 15-64 lata oraz 65 lat i więcej). Podział ten pozwala wskazać stopień zaawansowania demograficznej starości ludności danego obszaru. W latach 2004-2008

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

zbiorowość dzieci w wieku 0-14 lat zmniejszyła się o 1,3 tys., a jej udział w ogólnej liczbie ludności zmniejszył się z 19,5% do 17,2%. W kolejnej grupie ludności, tj. w wieku 15-64 lata, nastąpił znaczny wzrost liczby ludności z 44,9 tys. do 47,1 tys. Natomiast udział tej grupy wzrósł z 70,5% do 72,8%. Liczebność populacji ostatniej grupy, czyli w wieku 65 lat i więcej, zwiększyła się o 1,8%, natomiast jej udział utrzymuje się na identycznym poziomie. Tendencje takie obserwowane są powszechnie w całym kraju. Spowodowane są one ogólnie obserwowanym spadkiem urodzeń, jak również wydłużaniem się przeciętnego trwania życia ludności. Występujący wzrost liczby ludności w wieku 65 lat i więcej oraz stałe zwiększanie się jej udziału świadczą o nasilaniu się procesu starzenia demograficznego ludności.

Z kolei podział ludności według ekonomicznych grup wieku jest ściśle związany z wnioskami dla procesów podażowych rynku pracy. W powiecie koszalińskim w 2008 r. odsetek ludności w wieku przedprodukcyjnym wynosił 21,7% (w województwie – 19,1%), w wieku produkcyjnym – 66,2% (w województwie – 65,9%), a w wieku poprodukcyjnym – 12,1% (w województwie – 15,0%). W latach 2004-2008 następował stopniowy wzrost udziału ludności w wieku produkcyjnym (o 2,4 pp.) i poprodukcyjnym (o 0,5 pp.), przy jednoczesnym zmniejszaniu się udziału ludności w wieku przedprodukcyjnym (o 2,9 pp.).

Ważną rolę w procesach demograficznych na danym terenie odgrywa ruch naturalny ludności. W 2008 r. w powiecie koszalińskim urodziło się 686 dzieci, a więc o 5,7% więcej niż w 2004 r. Na 1000 ludności w 2008 r. przypadało 10,6 urodzeń żywych (w województwie – 10,8), podczas gdy w 2004 r. było to 10,2. Na wzrost liczby urodzeń od 2004 r. wpływ miało wejście w wiek rozrodczy roczników wyżu demograficznego.

W badanym okresie w powiecie koszalińskim zanotowano wzrost umieralności o 0,9%. Wskaźnik liczby zgonów na 1000 ludności w 2008 r. wynosił 8,7 (w województwie – 9,7) wobec 8,8 w 2004 r. Powszechnie obserwowanym zjawiskiem są częstsze zgony mężczyzn niż kobiet. Odsetek zgonów mężczyzn w powiecie we wszystkich analizowanych latach przekraczał 50%.

Przyrost naturalny, mierzony różnicą między liczbą urodzeń żywych a zgonów, w powiecie koszalińskim w 2008 r. był dodatni (125 osób) i w porównaniu do 2004 r. wzrósł. W przeliczeniu na 1000 ludności jego wartość w 2008 r. kształtowała się na poziomie 1,9 (w województwie – 1,1), a w 2004 r. – 1,5.

Tab. 2. Ruch naturalny ludności w powiecie koszalińskim w latach 2004, 2006 i 2008

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2008
Urodzenia żywe na 1000 ludności	10,2	11,0	10,6
Zgony ogółem na 1000 ludności	8,8	9,2	8,7
Przyrost naturalny na 1000 ludności	1,5	1,8	1,9

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Struktury demograficzne i społeczne ulegają dość zasadniczym zmianom w następstwie ruchu migracyjnego ludności. To właśnie migracje w perspektywie najbliższych lat będą miały znaczący wpływ na zmiany w liczbie i strukturze ludności. W powiecie koszalińskim w 2008 r. ogólne saldo migracji przyjęło wartość dodatnią i wyniosło 199 osób, co było przede wszystkim spowodowane napływem ludności z innych powiatów województwa rzadziej kraju. Saldo migracji na 1000 ludności wyniosło w powiecie 3,1 osoby, podczas gdy w województwie -0,8.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Diagnoza rynku pracy

Działające w powiecie przedsiębiorstwa postrzegane są jako strategiczny partner rynku pracy – głównie ze względu na możliwości tworzenia nowych miejsc pracy, co przy istniejącym poziomie bezrobocia nie pozostaje bez znaczenia. Praca jest również tym aspektem aktywności społeczeństwa, który najsilniej wpływa na zmiany jakości życia oraz możliwości przekształceń gospodarki w pożądanym kierunku.

Dostępne informacje o liczbie osób pracujących pochodzą z różnych źródeł, co w pewnym stopniu utrudnia analizę rynku pracy. Najpełniejsze dane uzyskać można z narodowych spisów powszechnych. Ponieważ są one przeprowadzane na ogół co dziesięć lat, istnieje potrzeba wykorzystania w analizie rynku pracy bieżącej sprawozdawczości, mimo że nie obejmuje wszystkich kategorii pracujących i uwzględnia różne grupowania wewnątrz populacji.

W powiecie koszalińskim w podmiotach zatrudniających więcej niż 9 osób (bez gospodarstw indywidualnych w rolnictwie oraz duchowieństwa, fundacji, stowarzyszeń i innych organizacji) pracowało w 2007 r. ok. 7,4 tys. osób, co oznacza wzrost w porównaniu z 2004 r. o 5,2%. W badanym okresie znacznie więcej wzrosła liczba pracujących kobiet (o 9,0%).

Na 1000 mieszkańców w 2007 r. przypadało 114 pracujących w podmiotach zatrudniających powyżej 9 osób (przy średniej dla zachodniopomorskiego równej 193), co dało powiatowi zaledwie 20 miejsce w województwie (przed kamieńskim). Analiza wskaźnika pozwala zaobserwować niski przyrost jego wartości w porównaniu z 2004 r., co może świadczyć o małej skłonności przedsiębiorstw do zatrudniania.

Tab. 3. Pracujący i wynagrodzenia w powiecie koszalińskim w latach 2004, 2006 i 2007

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2007	2004=100
Pracujący w głównym miejscu pracy	7007	7442	7368	105,2
mężczyźni	3648	3841	3706	101,6
kobiety	3359	3601	3662	109,0
Pracujący łącznie z rolnictwem indywidualnym	9420	9855	9781	103,8
w % sektor rolniczy	30,5	29,2	29,9	97,8
przemysłowy	27,5	28,5	26,8	97,2
usługowy	41,9	42,4	43,4	103,4
Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w zł	1962,48	2114,31	2296,30	117,0

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Badanie, którym objęci są również pracujący w rolnictwie indywidualnym (lecz nadal bez uwzględnienia podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób) pokazało, iż w koszalińskim w 2007 r. pracowało 9,8 tys. osób. Struktura zatrudnienia według sektorów ekonomicznych ukazuje, iż aż 29,9% pracujących zajmowało się działalnością rolniczą, 26,8% – przemysłową i 43,4% – usługową. Od 2004 r. wzrosło nieznacznie zatrudnienie w sektorze usługowym, kosztem rolniczego (w mniejszym stopniu) i przemysłowego (większy spadek).

Pozytywnym zjawiskiem zauważalnym w powiecie jest przyrost przeciętnych miesięcznych wynagrodzeń brutto (w podmiotach zatrudniających powyżej 9 osób). W 2007 r. kwota przeciętnej płacy wyniosła w koszalińskim 2296,30 zł i było to więcej niż w 2004 r.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

o 17,0% (w województwie – o 17,7%). Średnie wynagrodzenie w powiecie było jednak niższe od przeciętnego w województwie (o ok. 320 zł). Pod względem poziomu płac powiat objął 11 lokatę.

W koszalińskim, podobnie jak w innych powiatach, problem bezrobocia na rynku pracy jest poważnym zjawiskiem społecznym oraz ekonomicznym. W 2008 r. bez pracy pozostawało 4225 osób (w tym kobiety stanowiły 60,5%). Od początku badanego okresu liczba bezrobotnych spadła o 52,9% (w województwie o 54,8%), przy czym spadek ten w większym stopniu dotyczył mężczyzn. Na wsi zamieszkiwało aż 80,2% bezrobotnych (najwięcej w porównaniu z pozostałymi powiatami) i zauważyć można tendencję pogłębiania się bezrobocia na wsi – odsetek osób nie posiadających pracy zamieszkujących tereny wiejskie był większy niż w 2004 r.

Stopa bezrobocia rejestrowanego w powiecie w 2008 r. wyniosła 21,6% (przy średniej wojewódzkiej równej 13,4%) i uplasowała koszaliński na 12 miejscu w zachodniopomorskim. W porównaniu z 2004 r. można zauważyć jej spadek.

Od początku badanego okresu zmniejszył się nieznacznie odsetek bezrobotnych bez prawa do zasiłku (o 4,2 pp., podczas gdy w województwie o 5,0 pp.), jednakże udział tej grupy w bezrobotnych ogółem jest niepokojąco duży – w 2008 r. wynosił 75,5% (w województwie 79,2%). W porównaniu z 2004 r. zanotowano wzrost odsetka osób bez pracy w wieku 55 lat i więcej (o 5,0 pp.) i 45-54 lata, a spadek w pozostałych grupach wiekowych (największy dla bezrobotnych w wieku 35-44 lata i poniżej 25 roku życia). Wzrósł także udział bezrobotnych z wykształceniem zasadniczym zawodowym, natomiast spadł – osób posiadających wykształcenie średnie ogólnokształcące, policealne i średnie zawodowe oraz wyższe.

Sytuacja na rynku pracy kształtuje się pod wpływem relacji podaży pracy (liczby ludności zainteresowanej i gotowej wykonywać pracę) i popytu na pracę – określonej liczby miejsc pracy, którą oferuje gospodarka w danych warunkach społeczno-ekonomicznych. Niedopasowanie ilościowe bądź strukturalne (jakościowe) popytu i podaży powoduje trudności na rynku pracy (bezrobocie lub niewykorzystane miejsca pracy). Z tego względu szczególnie pożądana jest analiza porównawcza obu kategorii. Niezwykle użyteczne staje się porównanie struktury zawodowej osób bezrobotnych i ofert pracy zgłaszanych do powiatowych urzędów pracy. To prowadzi do ustalenia zawodów deficytowych i nadwyżkowych na terenie danego rynku pracy.

Zawodami deficytowymi w 2008 r. wyodrębnionymi według dużych grup zawodów były w powiecie koszalińskim te z grup: nauczyciele praktycznej nauki zawodu i instruktorzy, nauczyciele, pracownicy przy pracach prostych w handlu i usługach oraz kierownicy wielkich organizacji. Równowaga nie występowała w żadnej grupie – poza wyżej wspomnianymi wszystkie pozostałe były nadwyżkowe. Najwyższa nadwyżka występowała w przypadku takich grup, jak: robotnicy zawodów precyzyjnych, ceramicy, robotnicy poligraficzni, rolnicy i rybacy pracujący na własne potrzeby, rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy zorientowani na rynek oraz pozostali specjaliści. Ogólny wskaźnik intensywności nadwyżki był bardzo niski. Zanotowano również bardzo mały jego przyrost od 2004 r., co oznacza jedynie nieznaczną poprawę sytuacji bezrobotnych na rynku pracy.

Przedsiębiorczość

O sile gospodarki danego regionu i jego potencjale decyduje ilość i struktura efektywnie działających podmiotów gospodarczych. W powiecie koszalińskim w 2008 r. w rejestrze REGON zarejestrowanych było 6,8 tys. podmiotów gospodarki narodowej, które stanowiły zaledwie 3,2% ogółu podmiotów w województwie. W porównaniu do 2004 r. ich liczba na tym obszarze wzrosła

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

o 10,1%, podczas gdy w województwie o 5,5%. Spośród ogółu podmiotów funkcjonujących na terenie powiatu w 2008 r. ponad 97% należało do sektora prywatnego.

Rozpatrując konkurencyjność powiatu koszalińskiego pod względem nasycenia przedsiębiorczością, można zauważyć, że plasuje się on dopiero na 11 miejscu w województwie. Średnio na 1000 mieszkańców przypadało na tym terenie 105,5 podmiotów, podczas gdy w województwie 125,9. Można więc stwierdzić, że powiat koszaliński, jest słabo rozwiniętym pod względem przedsiębiorczości.

Tab. 4. Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON w powiecie koszalińskim w latach 2004, 2006 i 2008

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2008
Podmioty ogółem	6201	6502	6827
na 1000 ludności	97,4	101,3	105,5
w % sektor: rolniczy	6,2	6,0	5,7
przemysłowy	17,3	18,0	20,0
usługowy	76,5	76,0	74,3

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Przeprowadzona analiza struktury podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON według liczby pracujących wskazuje na dominację podmiotów mikro, tj. zatrudniających do 9 osób, które w 2008 r. stanowiły ponad 96% ogółu jednostek funkcjonujących na terenie powiatu. Podmioty małe, o liczbie zatrudnionych od 10 do 49 osób stanowiły 3,0%, a podmioty średnie 0,5%. Struktura podmiotów gospodarki narodowej według klas wielkości w powiecie była typowa dla całego województwa. W porównaniu do 2004 r. w powiecie zanotowano wzrost liczby podmiotów mikro i małych, a spadek liczby podmiotów średnich.

Analizując podmioty gospodarki narodowej według form prawnych odnotowano, że w 2008 r. w strukturze podmiotów gospodarczych funkcjonujących na terenie powiatu najliczniejszą grupę reprezentowały osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, które stanowiły 83,6%, w następnej kolejności znalazły się spółki handlowe – 3,6%, stowarzyszenia i organizacje społeczne – 2,2%, spółdzielnie – 0,5% oraz fundacje – 0,2%.

Duże znaczenie z punktu widzenia rozwoju gospodarczego danego obszaru ma udział spółek handlowych, które posiadają formę organizacyjno-prawną najbardziej dostosowaną do prowadzenia działalności na większą skalę, a wskaźnik nasycenia tymi spółkami na 10000 mieszkańców odzwierciedla poziom stabilności gospodarczej danego terenu. W 2008 r. na 10000 mieszkańców powiatu przypadało 37,9 spółek handlowych, co plasowało powiat na 13 miejscu w województwie. Ich liczba w porównaniu do 2004 r. wzrosła o 22,5%. Z kolei poziom nasycenia obszaru spółkami z udziałem kapitału zagranicznego świadczy o korzystnym lub niekorzystnym klimacie dla inwestorów i warunkach inwestowania. Według stanu na dzień 31.12.2008 r. na terenie powiatu funkcjonowały 102 takie spółek, co w przeliczeniu na 10000 mieszkańców dało 15,8 jednostki. Spółki z udziałem kapitału zagranicznego stanowiły 41,6% ogółu spółek handlowych w powiecie, a ich liczba w porównaniu do 2004 r. wzrosła o 15,9%.

Analizując strukturę podmiotów gospodarki narodowej według sektorów ekonomicznych zaobserwowano, że w 2008 r. w powiecie koszalińskim najwięcej jednostek prowadziło działalność w sektorze usługowym, tj. 5,1 tys. co stanowiło 74,3% wszystkich zarejestrowanych

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

podmiotów na tym terenie. Tak duży udział podmiotów sektora usługowego jest cechą charakterystyczną dla całego kraju, bowiem sektor ten uznawany jest za główną sferę współczesnej gospodarki. Usługi o charakterze rynkowym świadczyło 67,2% ogółu podmiotów w powiecie, a o charakterze nierynkowym 7,1%. Udział podmiotów zarejestrowanych w sektorze przemysłowym wyniósł ponad 20%. Duży udział przemysłu jest zjawiskiem pozytywnym, gdyż firmy zajmujące się działalnością produkcyjną zatrudniają średnio znacznie więcej osób niż firmy w innych sektorach. Praktyka gospodarcza ponadto wskazuje, że jedno miejsce w sferze produkcji uruchamia kolejne miejsca pracy w handlu i usługach. Natomiast liczba podmiotów zarejestrowanych w sektorze rolniczym wyniosła 0,4 tys., co stanowiło 5,7% ogółu podmiotów w powiecie. Mała liczba firm zarejestrowanych w tym sektorze wydaje się być zjawiskiem korzystnym z punktu widzenia rozwoju gospodarczego, bowiem im większe jest uzależnienie regionalnej gospodarki od rolnictwa tym szanse na szybki awans cywilizacyjny są mniejsze.

Biorąc pod uwagę liczbę podmiotów według sekcji Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD) należy stwierdzić, że ponad 60% firm funkcjonujących na omawianym terenie w 2008 r. należało do czterech sekcji: handel i naprawy, hotele i restauracje, budownictwo oraz obsługa nieruchomości i firm.

Dane statystyczne obrazujące dynamikę powstawania i zamykania już istniejących firm często są uznawane, oprócz dynamiki wzrostu PKB, jako główne informacje o kondycji gospodarki. Wskaźnik dynamiki liczby nowych podmiotów zarejestrowanych w kolejnych latach traktuje się bowiem jako swego rodzaju „barometr" charakteryzujący stan koniunktury gospodarczej.[27] W 2008 r. na terenie powiatu koszalińskiego w rejestrze REGON zarejestrowano 637 nowych podmiotów, co dało 9,8 jednostek nowo zarejestrowanych na 1000 ludności (w województwie – 11,1). Porównując strukturę branżową według sekcji PKD, stwierdzono, iż najwięcej firm wpisano do rejestru w sekcjach: handel i naprawy – 23,5%, budownictwo – 22,8%, hotele i restauracje – 19,6% oraz obsługa nieruchomości i firm – 10,4%.

W 2008 r. z rejestru REGON wykreślono w powiecie koszalińskim 489 firm. Na 1000 osób wynosiło to 7,6 jednostek (w województwie – 9,6). Biorąc pod uwagę sekcje PKD zanotowano, iż w sekcjach: handel i naprawy, hotele i restauracje, obsługa nieruchomości i firm oraz budownictwo notuje się największą liczbę jednostek wyrejestrowujących się. Należy jednak podkreślić, że w okresie tym więcej jednostek zostało zarejestrowanych niż wykreślonych.

Tab. 5. Podmioty gospodarki narodowej nowo zarejestrowane i wyrejestrowane z rejestru REGON w powiecie koszalińskim w latach 2004, 2006 i 2008

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2008
Podmioty nowo zarejestrowane ogółem	445	574	637
na 1000 ludności	7,0	8,9	9,8
Podmioty wyrejestrowane ogółem	328	466	489
na 1000 ludności	5,1	7,3	7,6

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Za pomocą analizy przesunięć udziałów (*shift-share*) określić można poziom konkurencyjności powiatu koszalińskiego w odniesieniu do województwa zachodniopomorskiego

[27] *Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2006-2007*. Opracowanie przygotowane przez Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2007.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

pod względem liczby podmiotów gospodarki narodowej według sekcji PKD. Przy założeniu, że powiat rozwija się na takim samym lub podobnym poziomie jak województwo, otrzymano wysoki oczekiwany wzrost zmiennej PO (potencjału obszaru powiatu). Składowa SP informująca o wielkości zmian w stosunku do województwa pokazuje, iż występujące w powiecie trendy zmian liczby podmiotów gospodarczych są wolniejsze niż w województwie, zwłaszcza w sekcji handel i naprawy (G). Poziom konkurencyjności obszaru (KO), odzwierciedlający różnice między wskaźnikiem wzrostu w powiecie w stosunku do województwa jest wysoki, a dodatnia jego wartość wskazuje na wysoką konkurencyjność powiatu. Ogólne przesunięcie (PC) jest dodatnie, co świadczy o pozytywnych tendencjach w powiecie, na tle ogólnego poziomu rozwoju województwa.

Produkcja sprzedana przemysłu

Stopień uprzemysłowienia powiatu można określić między innymi poprzez obserwację produkcji sprzedanej przemysłu. W koszalińskim w 2007 r. osiągnęła ona wartość 408,7 mln zł i stanowiła zaledwie 1,8% produkcji sprzedanej całego województwa. W porównaniu z 2004 r. zanotowano spadek produkcji sprzedanej w powiecie o 62,5 mln zł, zmniejszył się także udział powiatu w tworzeniu wojewódzkiej wartości sprzedanej.

Produkcja sprzedana przemysłu na 1 mieszkańca w koszalińskim była w 2007 r. równa 6349 zł (przy średniej dla województwa 13447 zł), co ulokowało powiat na 14 miejscu w zachodniopomorskim. Przodującymi w działalności przemysłowej obszarami były powiaty: goleniowski, policki i szczecinecki.

Inwestycje i środki trwałe

Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach umożliwiają utrzymanie produkcji na dotychczasowym poziomie, a także jej wzrost. Zwiększanie się poziomu nakładów może więc świadczyć o zwiększaniu zdolności produkcyjnych firm oraz ich rozwoju, co w dłuższym okresie zapewnić może korzyści dla całej gospodarki regionu.

Nakłady finansowe lub rzeczowe, których celem jest stworzenie nowych środków trwałych lub ulepszenie (przebudowa, rozbudowa, rekonstrukcja lub modernizacja) istniejących obiektów majątku trwałego, a także nakłady na tzw. pierwsze wyposażenie w firmach zatrudniających powyżej 9 osób w koszalińskim wyniosły w 2007 r. 40,3 mln zł i były niższe od tych poniesionych w 2004 r. aż o 38,8%.

Najwyższe nakłady poniesiono w sektorze przemysłowym, a następnie w usługowym (w tym głównie w usługach rynkowych) i rolniczym. Od 2004 r. nakłady ponoszone w rolnictwie i sektorze przemysłowym zmniejszyły się, natomiast w usługach – wzrosły. Wielkość nakładów inwestycyjnych w przeliczeniu na 1 mieszkańca, równa 626 zł, była dużo niższa niż przeciętna w województwie i uplasowała koszaliński na 19 miejscu pośród pozostałych powiatów, przed pyrzyckim i choszczeńskim.

Wartość nakładów poniesionych na zakup lub wytworzenie środków trwałych (czyli wartość początkowa, brutto) w 2007 r. wyniosła w powiecie 687,4 mln zł i była wyższa niż w 2004 r. o 25,2%. Najwyższą wartość brutto środków trwałych zanotowano w sektorze przemysłowym, a następnie w usługowym (w tym głównie w usługach rynkowych) i rolniczym. W porównaniu z 2004 r. nakłady na środki trwałe w sektorze przemysłowym wzrosły, natomiast w rolnictwie i usługach – zmniejszyły się. Pod względem poziomu wartości brutto środków trwałych na 1 mieszkańca w 2007 r. koszaliński objął 13 lokatę w województwie.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Tab. 6. Nakłady inwestycyjne i wartość brutto środków trwałych w przedsiębiorstwach w powiecie koszalińskim w latach 2004, 2006 i 2007

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2007	2004=100
Nakłady inwestycyjne w mln zł	65,8	39,1	40,3	61,2
w % sektor: rolniczy	20,5	26,3	17,4	84,9
przemysłowy	54,5	32,5	43,6	80,0
usługi rynkowe	24,5	40,4	37,5	153,1
usługi nierynkowe	0,5	0,8	1,5	300,0
na 1 mieszkańca w zł	1035	610	626	60,5
Wartość brutto środków trwałych w mln zł	548,9	614,1	687,4	125,2
w % sektor: rolniczy	17,0	16,9	15,9	93,5
przemysłowy	55,5	62,2	63,2	113,9
usługi rynkowe	25,4	19,4	19,3	76,0
usługi nierynkowe	2,1	1,5	1,6	76,2
na 1 mieszkańca w zł	8617	9564	10679	123,9

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Budżety jednostek samorządu terytorialnego

Możliwości dofinansowywania działań w powiecie mogą być określone poprzez analizę wielkości dochodów, a zwłaszcza wydatków budżetów jednostek samorządu terytorialnego (zarówno powiatu, jak i gmin wchodzących w jego skład).

W 2008 r. powiat koszaliński otrzymał na realizację swoich zadań 59,1 mln zł (o 32,6% więcej niż na początku badanego okresu). W przeliczeniu na 1 mieszkańca było to 916,39 zł – 6 lokata wśród powiatów ziemskich. Wydatki wyniosły 56,3 mln zł, z czego wydatki majątkowe inwestycyjne stanowiły zaledwie 6,6%. Dynamika wzrostu wydatków (w porównaniu z 2004 r.) była w powiecie niższa niż dochodów. Wysokość wydatków w przeliczeniu na 1 mieszkańca uplasowała powiat na 7 miejscu wśród powiatów ziemskich.

Tab. 7. Dochody i wydatki budżetu powiatu i budżetów gmin wchodzących w skład powiatu koszalińskiego w latach 2004, 2006 i 2008 w zł

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2008	2004=100
Dochody budżetu powiatu	44575509,00	49417812,29	59125559,08	132,6
na 1 mieszkańca	700,98	771,11	916,39	130,7
Wydatki budżetu powiatu	43777626,00	49931881,16	56263813,07	128,5
na 1 mieszkańca	688,44	779,13	872,04	126,7
Dochody budżetów gmin	121175298,00	154082032,81	187594373,43	154,8
na 1 mieszkańca	1905,57	2404,26	2907,54	152,6
Wydatki budżetów gmin	127987819,00	162532216,58	192211758,66	150,2
na 1 mieszkańca	2012,70	2536,12	2979,10	148,0

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Budżety gmin wchodzących w skład powiatu koszalińskiego w 2008 r. uzyskały łącznie dochody równe 187,6 mln zł, a kwota dochodów na 1 mieszkańca uplasowała powiat na 6 miejscu w województwie wśród powiatów ziemskich. Gminy wydały 192,2 mln zł, w tym wydatki majątkowe inwestycyjne stanowiły średnio 17,8% ogółu wydatków budżetów tych jednostek terytorialnych. W porównaniu z 2004 r. wydatki gmin wzrosły nieco wolniej niż ich dochody.

Wyniki badań własnych

A. Stan i struktura aktywności gospodarczej badanych przedsiębiorstw

Przedsiębiorcy i ich firmy – charakterystyka prowadzonej działalności

Liczba rejestrowanych podmiotów gospodarczych w powiecie koszalińskim dynamicznie wzrosła po 1989 roku, w ciągu 12 lat (do 2001 r.) działalność rozpoczęło aż 50% przedsiębiorstw spośród obecnych nadal na rynku (rys. 2). W latach 2002-2004 zauważalny jest wyraźny spadek liczby nowo rejestrowanych firm, powstało wówczas jedynie 9,4% przedsiębiorstw, co jest efektem ówczesnej stagnacji gospodarczej kraju, pogorszenia sytuacji na rynku pracy oraz destabilizacji gospodarczej prywatnych inicjatyw. W ciągu ostatnich pięciu lat (okres 2005-2009) liczba nowo rejestrowanych firm znowu ma trend rosnący – działalność rozpoczęło 31,3% przedsiębiorstw. Prezentowane dane dotyczą firm, które nadal funkcjonują na rynku, nie obrazują jednak bezwzględnego przyrostu liczby przedsiębiorstw – wiadomo bowiem, że w tym samym czasie określona liczba firm została zlikwidowana. Zasadniczo należy zauważyć, że obecnie funkcjonujące w powiecie firmy, to przede wszystkim przedsięwzięcia, które posiadają już pewne doświadczenia a swoją działalność rozpoczynały w momencie wprowadzenia gospodarki rynkowej, oraz jednostki, które na rynku obecne są bardzo krótko (do 4 lat) a ponieważ powstały w okresie globalnej koniunktury, trudno jest ocenić jak sprostają wymogom stawianym firmom przez czas kryzysu.

Rys. 2. Rok powstania firmy

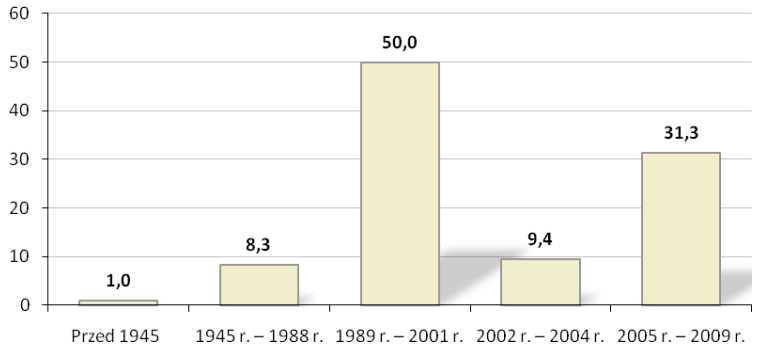

Źródło: *Badania własne.*

Następną zmienną opisującą powiat koszaliński jest wielkość przedsiębiorstw, w tym zakresie zdecydowanie przeważają mikro-przedsiębiorstwa zatrudniające do 9 pracowników,

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

stanowiąc 84,4% wszystkich badanych przedsiębiorstw, kolejne są firmy małe – 9,4% oraz średnie – 5,2%. Z kolei 1% badanych przedsiębiorstw to firmy duże.

Ze względu na formę działalności w omawianym powiecie dominują przedsiębiorstwa jednoosobowe – 81,3%, pozostałe 18,7% przedsiębiorstw to spółki, (z których spółki z ograniczoną odpowiedzialnością stanowiły 9,4%, spółki cywilne 4,2%, spółki jawne 1,0 % oraz spółki akcyjne – 1,0 %oraz 3,1% spółdzielni. Tak znaczna dominacja jednoosobowych podmiotów gospodarczych może wskazywać tendencję zmian zachodzących na lokalnym rynku pracy – odchodzenie od zatrudniania na etat, w stronę samozatrudniania. Podejmowanie działalności przez osoby fizyczne i nie mające prawnej osobowości podmioty gospodarcze umożliwia stosunkowo szybkie dostosowywanie się do zmiennych realiów lokalnego i regionalnego rynku, wymaga relatywnie niskich nakładów na rozpoczęcie działalności oraz pozwala, aby osiągany zysk w całości należał do właściciela, przy ponoszeniu całkowitej odpowiedzialności za funkcjonowanie przedsiębiorstwa.

Struktura podmiotów gospodarczych, zgodna z klasyfikacją PKD (Polska Klasyfikacja Działalności), wyraźnie ukazuje (charakterystyczną dla całego kraju tendencję) dominację przedsiębiorstw o charakterze usługowym. Jednakże położenie, specyfika regionalna i turystyczna powiatu koszalińskiego wpłynęła na tak znaczny udział przedsiębiorstw należących do branży turystycznej oraz handlowej.

Szczegółowy ranking reprezentowanych w powiecie branż według sekcji PKD przedstawia się następująco:

- przedsiębiorstwa z branży hotele i restauracje – 20,8%,
- przedsiębiorstwa z branży handlowej 19,8%,
- przedsiębiorstwa z branży transport, gospodarka magazynowa i łączność – 11,5%,
- przedsiębiorstwa z branży przetwórstwa przemysłowego – 9,4%,
- przedsiębiorstwa z branży budownictwa – 7,3%,
- Przedsiębiorstwa z branży obsługa nieruchomości, wynajem i usługi związane z prowadzeniem działalności gospodarczej – 7,3%,
- przedsiębiorstwa z branży pośrednictwo finansowe – 5,2%,
- przedsiębiorstwa z branży usługowej – 4,2%,
- przedsiębiorstwa z branży edukacyjnej – 4,2%,
- przedsiębiorstwa z branży rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo - 3,1%,
- przedsiębiorstwa z branży ochrona zdrowia i pomoc społeczna – 3,1%,
- przedsiębiorstwa z branży wytwarzanie i zaopatrywanie w energię, gaz, wodę – 2,1%,
- przedsiębiorstwa z branży rybactwo – 1,0%,
- przedsiębiorstwa z branży górniczej – 1,0%.

Poziom i struktura zatrudnienia – ruch kadr

Czynnikiem, który buduje pozycję firmy są pracownicy w niej zatrudnieni, a do kluczowych zagadnień w tej kwestii należy wykształcenie kadry. Wykształcenie pracowników jest istotną zmienną w kontekście opisu przedsiębiorstw. To właśnie ono, obok nabytych umiejętności i doświadczeń zawodowych stwarza pole racjonalnego i efektywnego funkcjonowania firm, zwiększając ich szanse rynkowe, w efekcie warunkując sukces rynkowy.

Struktura zatrudnienia ze względu na poziom wykształcenia w badanych firmach powiatu koszalińskiego przedstawia się następująco: 38% stanowią firmy zatrudniające osoby z wykształceniem wyższym, 49% z wykształceniem średnim, 31% z wykształceniem

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

zawodowym. Dodatkowo 8% firm zatrudnia osoby z wykształceniem podstawowym, a po 5% z gimnazjalnym oraz bez wykształcenia. Łącznie 18% przedsiębiorstw zatrudnia pracowników bez wyuczonych kwalifikacji zawodowych, co prawdopodobnie związane z koniecznością wykonywania prac prostych, o charakterze pomocniczym w stosunku do prowadzonej działalności i stąd rodzi się zapotrzebowanie na pracowników niewykwalifikowanych.

Istotnym dla charakterystyki przedsiębiorstw jest wskaźnik ruchu kadr. Jest to proces wielokierunkowy, najistotniejsze jego elementy (obok przemieszczania pracowników w pionie i poziomie), to przyjęcia, odejścia i zwolnienia. W odniesieniu do 2008 roku firmy powiatu koszalińskiego zmniejszyły zatrudnienie w 10,4% przypadków, a w 7,3% zatrudnienie zostało zwiększone, jednak w zdecydowanej grupie przedsiębiorstw – 82,3% nie odnotowano ruchu kadr. Głównymi przyczynami zmniejszenia liczby pracowników (w tych przedsiębiorstwach gdzie dochodziło do zmian) były:

- kwestie zewnętrzne:
  - problem ze zbyciem produktów i usług – 30%,
  - sezonowy charakter pracy – 20%,
- kwestie wewnętrzne:
  - odejście na własną prośbę – 30%,
  - przejście na emeryturę lub rentę – 10%.

Z kolei wzrost zatrudnienia w firmie był spowodowany albo zwiększeniem popytu na produkty i usługi – 57,1% albo rozszerzeniem zakresu działalności przedsiębiorstwa – 28,6%. Dodatkowo 14,3% respondentów nie umiało określić przyczyn zwiększenia się liczby pracowników w firmie.

Zestawione dane wyraźnie wskazują, iż podejście do zatrudnienia w firmach jest elastyczne, kiedy jest konieczność firmy tną koszty redukując zatrudnienie, oprócz tego w omawianym powiecie widzimy naturalne czynniki tłumaczące ruch kadr w firmach (emerytura, zwolnienia na własną prośbę).

Deklarowana dynamika w zakresie zatrudnienia w odniesieniu do trzech najbliższych miesięcy oraz kolejnych 12 miesięcy jest w zadawalająca, znikomy odsetek respondentów 2,1% bądź 1,0% zapowiada zmniejszenie poziomu zatrudnienia. Co więcej respondenci (w obu odcinkach czasu) deklarują utrzymanie zatrudnienia na stałym poziomie w odniesieniu do 3 miesięcy jest to 88,5/%, w odniesieniu do 12 miesięcy niewiele mniej – bo 83,3%. Z kolei prognozy na temat wzrostu zatrudnienia są zróżnicowane – o ile w kontekście 3 najbliższych miesięcy 7,3% respondentów szacuje zwiększenie poziomu zatrudnienia, o tyle w odniesieniu do kolejnych 12 miesięcy liczba wskazań niemalże się podwaja, bowiem, aż 13,5% deklaruje wzrost zatrudnienia. Znikomy i taki sam odsetek respondentów – 2,1% nie umie przewidzieć dynamiki w zakresie zatrudnienia (rys.3).

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Rys. 3. Planowane zmiany w zatrudnieniu

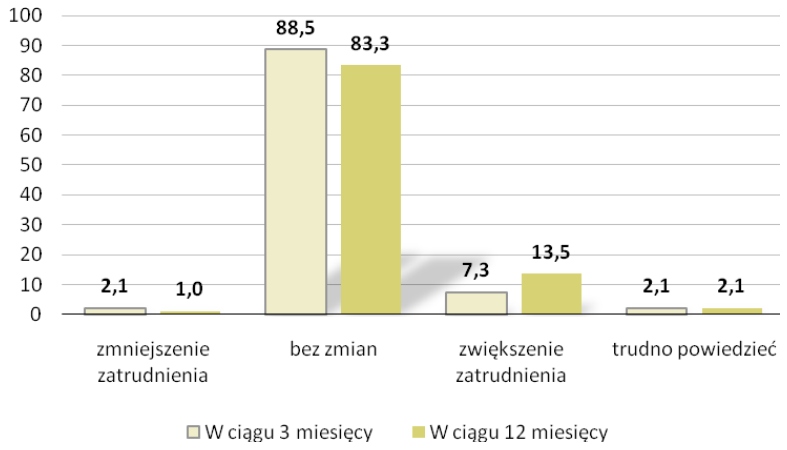

Źródło: *Badania własne.*

Perspektywy rozwijania działalności są zróżnicowane w zależności od sekcji PKD, w której operuje przedsiębiorca. Jako wskaźnik potraktowano plany dotyczące zmian w zatrudnieniu – jego zmniejszenie przewidywane jest tylko w ramach sekcji G – Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodów, motocykli oraz artykułów użytku osobistego i domowego, oraz D – Przetwórstwo przemysłowe. Zdecydowanie dominują postawy wyczekujące, których przejawem są deklaracje, że zatrudnienie nie ulegnie zmianie. Należy jednakże odnotować, że w stosunku do oczekujących redukcji zatrudnienia, w przewadze – choć nie proporcjonalnie do liczebności próby, nie jest ich wiele – są firmy, które oceniają, że nastąpi jego wzrost. Firmy oczekujące zwiększenia liczby pracowników, należą do wspomnianej już sekcji G – Handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodów, motocykli oraz artykułów użytku osobistego i domowego; I - Transport, gospodarka magazynowa i łączność oraz D – Przetwórstwo przemysłowe.

Rys. 4. Planowane zmiany w zatrudnieniu w perspektywie najbliższych trzech miesięcy z uwzględnieniem sekcji PKD (dane w wartościach bezwzględnych)

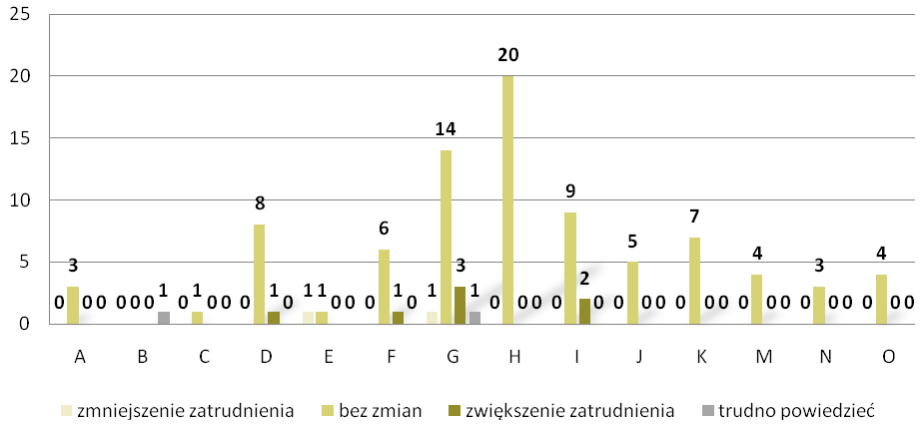

Źródło: *Badania własne.*

Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Regionalny Barometr Gospodarki

Proces naboru i zatrudnianie nowych pracowników jest istotnym elementem warunkującym efektywne funkcjonowanie przedsiębiorstw. W odniesieniu do powiatu koszalińskiego największym wskaźnikiem zapotrzebowania cieszą się specjalności: pracownicy usług i sprzedawcy – 42,9%; operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń – 28,6%; robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy – 14,3%; a także pracownicy prac prostych – 14,3%.

Rozkład wskazań na poszczególne typy wykształcenia wymaganego od potencjalnych pracowników wygląda następująco: zasadnicze zawodowe zgodne z profilem działalności firmy – 33,3%, średnie techniczne zgodne z profilem działalności firmy – 16,7% oraz kategoria pracowników ze stażem pracy w danym kierunku zawodowym – 16,7%. Z kolei zapotrzebowanie w zakresie dodatkowych kwalifikacji zawodowych ewentualnych pracobiorców to: uprawnienia do prowadzenia pojazdów kat. B, uprawnienia do prowadzenia pojazdów kat. C, E, uprawnienia do obsługi maszyn i urządzeń (wszystkie po 16,7% wskazań). Powyżej wymienione potencjalne kwalifikacje potwierdzone formalnym wykształceniem oraz i umiejętności zawodowe nie muszą być cechami rozłącznymi. Spora grupa respondentów – 16,7% nie umiała określić, jakie kwalifikacje i umiejętności zawodowe będą wymagane od kandydatów do pracy.

W odniesieniu do powiatu koszalińskiego analizie podlega proces zewnętrznej rekrutacji. Poszukujące pracowników firmy omawianego powiatu deklarują bierne strategie poszukiwania. Uzyskano 20,5% wskazań dla odpowiedzi, iż zainteresowane pracą osoby same przychodzą do firmy, bądź w 13,1% przypadków są rekomendowane przez inne osoby.

Przewaga powyższych sposobów rekrutacji pozwala na osąd, iż drożność na rynku pracy jest tak dalece zaburzona, iż przedsiębiorstwa stosując pasywne strategie wiedzą, iż będą one skuteczne (a nie wymagają nakładów ze strony firm) dodatkowo świadczą o występowaniu tak zwanego rynku pracodawcy gdzie mamy do czynienia z nadwyżką potencjalnych pracobiorców, gdzie przedsiębiorstwa, (na co wskazuje wysoki poziom bezrobocia) mogą sytuować się na uprzywilejowanej pozycji. Pewnym potwierdzeniem powyższej obserwacji jest znaczny udział tradycyjnych form pośrednictwa pracy, a szczególnie poszukiwanie pracowników przez UP (15,6%). Jedynie 4,1% przedsiębiorców podejmuje aktywne formy naboru, korzystając z ogłoszeń w prasie bądź Internecie.

Potencjał rozwojowy firm – system wynagradzania, podnoszenie kwalifikacji, stan wyposażenia

Jednym z ważniejszych parametrów charakteryzujących potencjał rozwojowy firm jest poziom wynagrodzeń, niestety jest to zmienna tzw. wrażliwa, trudno poddająca się analizie – zwykle bowiem nie wszyscy respondenci są skłonni rozmawiać o tego typu zagadnieniach. W odniesieniu do powiatu koszalińskiego przeszło 35% respondentów odmówiło odpowiedzi. Z otrzymanych odpowiedzi wynika, iż wynagrodzenia w trakcie minionego, jak i obecnego roku uzyskały słaby poziom dynamiki. O ile w 2008 roku w 13,7% przypadków wynagrodzenia pracowników zostały zwiększone, o tyle w 2009 było tak w 7,3% przypadków. Zdecydowanie pozytywnym faktem, w kontekście globalnej dekoniunktury, jest deklaracja o pozostawieniu poziomu wynagrodzeń bez zmian; w 2008 r. 46,3% respondentów utrzymało wynagrodzenia na stałym poziomie, natomiast w odniesieniu do 2009 r. taką odpowiedź wybrało 53,1% badanych. (tab. 8).

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Tab. 8. Dynamika zmian wynagrodzeń w latach 2008 i 2009

WYNAGRODZENIA	2008	2009
Zostały zwiększone	13,7	7,3
Zostały zmniejszone	4,2	2,1
Bez zmian	46,3	53,1
Odmowa odpowiedzi	35,8	37,5

Źródło: *Badania własne.*

Istotnym, choć najczęściej niedocenianym, elementem budującym potencjał rozwojowy firm jest szkolenie pracowników. Jest to także fundamentalny element świadomego zarządzania zasobami ludzkimi. Oczywiście to element kosztogenny, ale w dłuższej perspektywie czasowej zwiększa efektywność firmy. W odniesieniu do omawianego powiatu należy wskazać, iż w 69,8% przypadków przedsiębiorstwa nie korzystały z zewnętrznych szkoleń, pozostałe 30,2% przedsiębiorstw deklaruje korzystanie ze zróżnicowanych tematycznie i przedmiotowo szkoleń: marketing, finanse, sprzedaż i obsługa klienta, obsługa maszyn i urządzeń, zarządzanie, abc biznesu, specjalistyczne szkolenia branżowe, obowiązkowe z zakresu bhp oraz zarządzanie jakością i ubezpieczenia. Sytuacja, w której firmy nie inwestują we własne zasoby ludzkie, nie wzmacniają kapitału intelektualnego lub czynią to w niewielkim stopniu, w dłuższej perspektywie zawsze skutkować musi obniżeniem potencjału rozwojowego. Jednakże obecnie występujący stan może być konsekwencją obecnego kryzysu gospodarczego i drastycznego szukania oszczędności przez przedsiębiorstwa.

Współcześnie w nowoczesnych społeczeństwach, każdemu przedsiębiorstwu nieodzownie powinien towarzyszyć rozwój technologiczny. Istotnymi cechami, pozwalającymi pośrednio oszacować nowoczesność firm jest wiek stosowanej w przedsiębiorstwie technologii oraz wiek urządzeń w parku maszynowym. Stosowane w przedsiębiorstwach powiatu koszalińskiego technologie określają potencjał przedsiębiorstw powiatu koszalińskiego następująco: 26% przedsiębiorstw użytkuje nowoczesne linie technologiczne zakupione w latach 2008/2009, 32,3% zakupione w ciągu pięciu ostatnich lat, natomiast w 11,5% przedsiębiorstw stosowane są linie technologiczne zakupione przed 2004 roku.

Z kolei w zakresie nowoczesności parku maszynowego dane przedstawiają się następująco:

- maszyny i urządzenia nowoczesne – zakupione w 2008/2009 są udziałem – 25% firm,
- maszyny i urządzenia użytkowane od 3 do 6 lat są udziałem – 38,5% firm,
- maszyny i urządzenia użytkowane od 7 do 10 lat są udziałem – 11,5% firm,
- maszyny i urządzenia użytkowane przeszło 10 lat są udziałem – 3,1% firm.

Z prezentowanych danych wyłania się obraz firm, które starają się nadążać za wyzwaniami rynku, dostosowując stosowane rozwiązania oraz urządzenia do nowoczesnych wymogów. Jednakże nieco zastanawiające jest, że aż 30,2% respondentów nie umiało określić stosowanej w firmie technologii i 21,9% nie potrafiło określić technologicznego stanu parku maszynowego wykorzystywanego w firmie. Sytuacja ta skłania do refleksji, iż ci właśnie respondenci nie chcieli się przyznać do postrzeganego negatywnie zacofania w stosowanych rozwiązaniach. Kategorii tej nie można jednoznacznie zaliczyć do grupy przedsiębiorstw wskazującej na korzystanie z maszyn i urządzeń użytkowanych ponad 10 lat, należy jednak domniemywać, że znaczny udział w niej mają właśnie takie firmy.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

B. Rynkowy wymiar prowadzonej działalności – powiązania przedsiębiorstw z otoczeniem
Wymiary konkurencyjności przedsiębiorstw

Podstawą utrzymania się na rynku jest zdolność przedsiębiorstw do efektywnego gospodarowania w warunkach konkurencji. Ważne staje się poznanie wymiarów konkurencyjnego działania. Jednym z takich czynników jest już sam wybór miejsca inicjatywy gospodarczej. Dla badanych przedsiębiorstw wybór miejsca lokalizacji firmy w powiecie koszalińskim był efektem:

- miejsca zamieszkania właściciela – 45,8%,
- oceny, iż powiat koszaliński to dobra lokalizacja – 26,6%,
- dostępności rynków – 10,7%,
- dostępności taniej siły roboczej – 1,7%,
- dostępności zaopatrzenia – 5,1%,
- przypadku – 3,4%.

Dominujące znacznie subiektywnych powodów zlokalizowania działalności firmy w powiecie (miejsce zamieszkania właściciela) w przypadku sektora MŚP jest właściwie oczywistością. Jednakże pozostałe odpowiedzi pozwalają na wskazanie czynników sprzyjających prowadzonej działalności. Badani oceniają, że jedną z najważniejszych zalet powiatu jest dobra lokalizacja, która zapewne wiąże się z dostępnością rynków.

Kolejnym czynnikiem przesądzającym o pozycji rynkowej przedsiębiorstwa jest jego zdolność do uzyskiwania i utrzymywania tzw. przewag konkurencyjnych, czyli zwiększenia stopnia niezależności działania od konkurentów oraz stopniowego rozszerzenia zakresu i pola działania. Jest to bardzo istotny niuans, bowiem słabość wielu firm nie polega na słabości produktu lub technologii, lecz na niedociągnięciach w procesie przekształcania wiedzy i umiejętności firmy właśnie w przewagę konkurencyjną na rynku.

Z zaprezentowanych danych wynika, iż przedsiębiorstwa powiatu koszalińskiego dążą do nadania elementom marketingowym takim jak produkt, marka, wizerunek, cech wyższej jakości niż konkurencja, przy jednoczesnym przywiązywaniu do jakości potencjalnych klientów - strategia budowania przewagi jakościowej (rys. 5). Pewnym problemem zarysowującym się w wypowiedziach badanych jest brak umiejętności wskazania, na czym polega przewaga konkurencyjna firmy (10%), nawet, jeśli odpowiedzi udzielali pracownicy, to niepokojące jest, iż nie posiadają oni wiedzy na tematy kluczowe dla firmy i dalszego rozwoju – bowiem uzyskanie przewagi w jakiejś dziedzinie umożliwia utrwalanie pozycji firmy.

Większość badanych przedsiębiorstw ocenia swój poziom konkurencyjności, jako konkurencyjność lokalną – 61,2%, na poziomie województwa konkurencyjne jest – 4,9% firm, Nieco więcej – 10,7% respondentów uważa swoje firmy za konkurencyjne w odniesieniu do całego kraju, natomiast 6,8% w odniesieniu do UE. Pozostali 12,6% nie umie odpowiedzieć na to pytanie, bądź ocenia, iż nie są w ogóle konkurencyjni – 3,9%.

Według ankietowanych ich głównymi konkurentami są inne firmy lokalne – 84,4% wskazań, firmy z Europy zachodniej są postrzegane jako potencjalny konkurent przez 6,3% badanych, firmy krajowe – w 1% przypadków. Pozostali respondenci - 8,3% nie umieli odpowiedzieć na to pytanie.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Rys. 5. Przewagi konkurencyjne badanych firm

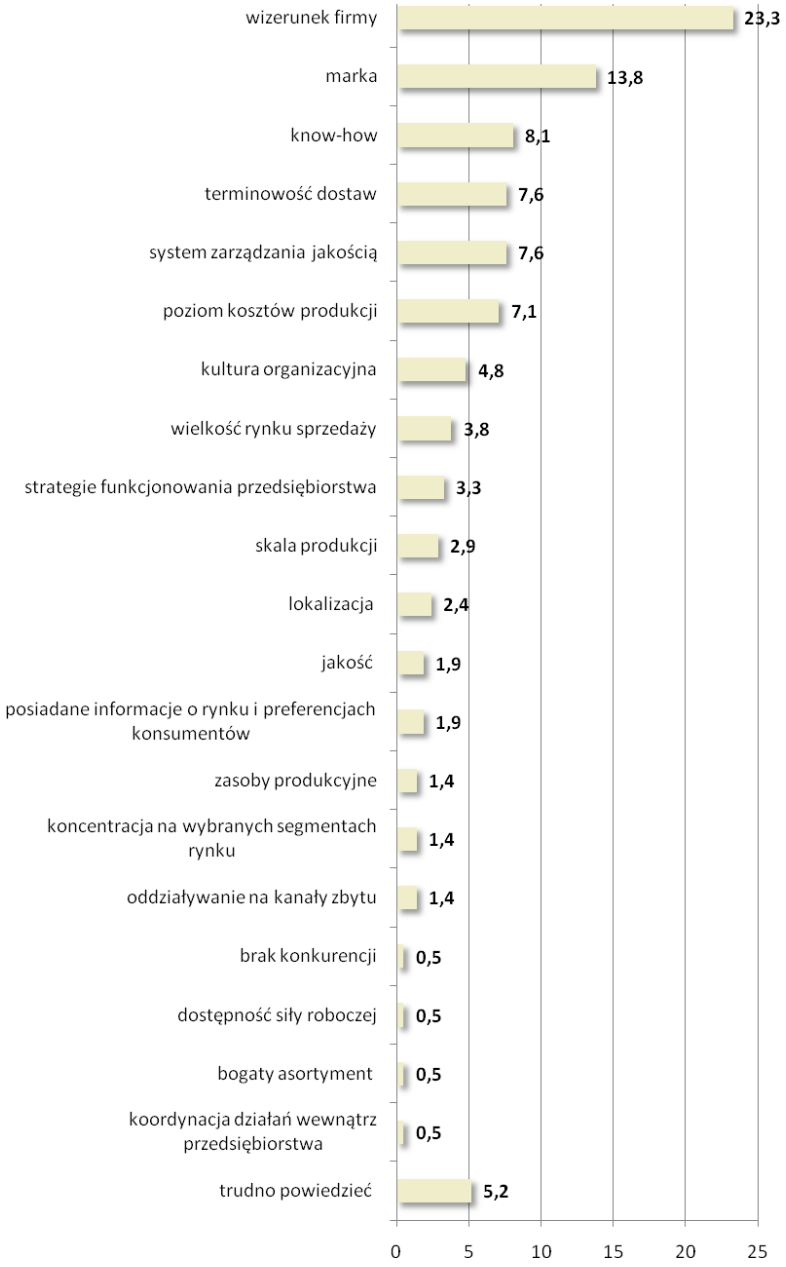

Źródło: *Badania własne.*

Na skutek ciągłej zmienności otoczenia społeczno-gospodarczego działalność podmiotów gospodarczych nie jest wolna od sytuacji trudnych, czy problematycznych. Sytuacje tego typu mają charakter wewnętrzny bądź zewnętrzny w stosunku do przedsiębiorstw. 10,7% badanych przedsiębiorstw deklaruje, iż nie napotyka w działalności na problemy; jednakże pozostałe 89,3% respondentów doświadcza sytuacji uciążliwych bądź kryzysowych. Sytuacje

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

rozpoznane jako problematyczne i zewnętrzne w stosunku do badanych firm to przede wszystkim: (uszeregowano według liczby wskazań)

- rozbudowana biurokracja – 15,2%,
- silna konkurencja krajowa i zagraniczna – 10,2%,
- niedostateczny popyt na rynku krajowym – 10,2%,
- niepewność ogólnej sytuacji gospodarczej – 9,6%,
- wysokie obciążenia na rzecz budżetu państwa– 7,6%,
- brak koncepcji rozwoju miasta/gminy – 6,6%,
- niedostateczny popyt na rynku zagranicznym – 5,6%,
- słabo rozwinięta infrastruktura techniczna – 5,6%,
- rozwój „szarej strefy" – 2,5%,
- niestabilne warunki atmosferyczne – 1,5%,
- wysokie ceny energii – 0,5%.

Należy zwrócić uwagę na duże znaczenie, jakie badani przypisują utrudnieniom w ich działalności z tytułu funkcjonowania instytucji publicznych – szczególnie dotyka ich rozbudowana biurokracja oraz wysokie obciążenia na rzecz budżetu państwa. Oznacza to, że przedsiębiorcy muszą sobie radzić nie tylko z presją rynku, ale także – w ich opinii częstymi, problemami, jakich przysparza państwo i jego instytucje. Kolejny typ utrudnień, z jakimi borykają się przedsiębiorcy to niejako uczenie się funkcjonowania w warunkach gospodarki rynkowej, gdzie normą jest ciągłe doświadczanie mechanizmów silnej konkurencji, związana z tym presja i konieczność ponoszenia ryzyka.

Sytuacje uciążliwe, pojawiające się wewnątrz badanych firm to przede wszystkim: (uszeregowano według liczby wskazań)

- trudności w zdobywaniu funduszy niezbędnych do prowadzenia działalności – 5,1%,
- niedobór wykwalifikowanych pracowników – 4,1%,
- niedobór surowców, materiałów, półfabrykatów z przyczyn pozafinansowy – 1,0%,
- koszty zatrudnienia pracowników – 0,5%.

Kolejnym ważnym zagadnieniem jest umiejętność podejmowania zaradczych rozwiązań w obliczu nasilenia się sytuacji trudnych, kryzysowych. Z opinii respondentów wynika, że głównymi sposobami działania w powyższych sytuacjach są: zmniejszanie wydatków inwestycyjnych – 30,6%, bądź w ogóle zaprzestanie inwestowania – 13,7%, obniżenie poziomu wynagrodzeń 5,6%; zmniejszanie poziomu zatrudnienia – 4,8%; zmniejszanie w umowach o pracę wymiaru czasu pracy pracownikom – 2,4% oraz wysyłanie pracowników na bezpłatne urlopy 1,6%; reorganizacja zakładu 1,6%; i ogólnie, redukcja kosztów – 0,8%. Oznacza to, że w dominującym stopniu reakcją na sytuacje kryzysowe jest ograniczanie jakiegoś aspektu działalności, są to strategie pasywne.

Do aktywnych działań w celu wyjścia z sytuacji kryzysowej należy zaliczyć takie działania jak: ubezpieczanie przedsięwzięć inwestycyjnych - 0,8% oraz ubezpieczanie zawieranych kontraktów – 0,8%, są to rekomendowane strategie działania, które w pewnym stopniu zabezpieczają od skutków nieprzewidzianych sytuacji trudnych, kryzysowych. Zdecydowanie bardziej niekorzystnym zjawiskiem jest nie podejmowanie żadnych konkretnych działań w obliczu kryzysu – a do tego typu pasywności przyznaje się aż 27,4% badanych. Dodatkowo 9,7% badanych nie potrafi w ogóle zdefiniować sposobów radzenie sobie w sytuacjach trudnych – oznacza to, że przeszło 37% badanych przedsiębiorstw stosuje swoistą

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

„strategię strusia" polegająca na „przeczekaniu złej koniunktury". Nie niesie ona jednak istotnych wartości poznawczych i w efekcie skutkuje biernością.

Ocena i prognozy perspektyw działalności gospodarczej przedsiębiorstw

Subiektywne doświadczenia przedsiębiorców w okresie ostatnich sześciu miesięcy prowadzenia firm pozwalają na definicję i zarazem diagnozę sytuacji społeczno-gospodarczej na lokalnym rynku. Większość respondentów (44,7%) stwierdza, iż sytuacja firmy w okresie ostatnich 6 m-cy nie zmieniła się, według 26,3% badanych uległa poprawie, podobnie liczebna kategoria badanych 25,6% ocenia z kolei, iż sytuacja firmy w okresie ostatnich 6 miesięcy pogorszyła się. Ocena w tym zakresie zawsze będzie w znacznym stopniu subiektywna, co wynika z jakości własnych doświadczeń w funkcjonowaniu firmy na rynku.

Najważniejszymi czynnikami skutkującymi pogorszeniem sytuacji firm są:

- spadek popytu na towary i usługi – 53,6%,
- wzrost cen paliwa i energii – 17,9%,
- wzrost cen materiałów i surowców – 14,3%,
- zmiana warunków kredytowania – 3,6%,
- zmiana kursu euro – 3,6%,
- zmiana kursy franka szwajcarskiego – 3,6%,
- niekorzystne regulacje o rozporządzenia UE- 3,4%.

Z kolei do czynników wpływających na poprawę sytuacji firmy respondenci zaliczają:

- popyt na towary i usługi – 65,4%,
- sezonowość działalności – 7,7%,
- kurs euro – 3,8%,
- kurs franka – 3,8%,
- pozyskanie nowych inwestorów – 3,8%,
- podniesienie jakości wykonywanych usług – 3,8%,
- szczęście – 3,8%,
- zmiana właściciela – 3,8%,
- zwiększenie bazy noclegowej – 3,8%.

Z uzyskanych wypowiedzi wynika zdecydowanie niejednoznaczna ocena sytuacji – te same kategorie wskazywane są jako najważniejsza przyczyna pogorszenia oraz polepszenia sytuacji firmy. Pozorna sprzeczność, jaka ma tutaj miejsce związana jest zapewne z dynamiką zjawisk zachodzących na rynku – poszczególne firmy dysponują zróżnicowanymi umiejętnościami radzenia sobie z zachodzącymi w gospodarce zmianami – niektóre potrafią wykorzystać je do rozwoju, inne nie. Obserwowana sytuacja może mieć również związek ze zróżnicowaniem branżowym oraz różną lokalizacją poszczególnych firm, co wpływa na ich sytuację rynkową.

Jak wiadomo funkcjonowanie przedsiębiorstw odbywa się w konkretnym, zewnętrznym środowisku – otoczeniu społeczno-gospodarczym, którego jakość wpływa na prosperowanie firm. W tym zakresie przeważają opinie respondentów, iż sytuacja gospodarcza w województwie w okresie ostatnich 6 miesięcy nie zmieniła się – tak twierdzi 49% badanych, z kolei 27,1% ankietowanych uważa, iż sytuacja ta pogorszyła się, stosunkowo duża grupa respondentów bo – 17,7% ocenia, iż zachodzące zmiany są pozytywne. Takie zróżnicowanie opinii z pewnością bierze się z subiektywnych doświadczeń przedsiębiorców na rynku, jeśli firma prosperuje

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

efektywnie to skłonność do pozytywnej oceny otoczenia, w którym działa jest większa (i odwrotnie).

Przewidywania zmian na okres kolejnych sześciu miesięcy są raczej pozytywne. Według prognoz najliczniejszej kategorii badanych 44,8% sytuacja gospodarcza w województwie nie zmieni się, odsetek optymistów na zbliżonym, co powyżej poziomie – 16,7%, natomiast pogorszenia sytuacji oczekuje 13,5%, badanych.

Kolejną zmienną, według której należy opisywać rynkowy wymiar działalności przedsiębiorstw to dynamika w zakresie wielkości popytu na usługi/produkty. Próba uchwycenia dynamiki zmian w tym zakresie obejmuje porównanie danych w stosunku do analogicznego okresu roku ubiegłego. I tak zwiększenie poziomu popytu szacuje 21,1% badanych, obniżenie 31,6%, a najliczniejsza kategoria badanych nie widzi zmian w wielkości popytu – 42,1%. Pozostałe 5,3% ankietowanych nie potrafi oszacować zmian w kontekście minionego roku. Badani prognozowali również zmiany w popycie na oferowane usługi i produkty w kontekście analogicznego okresu przyszłego roku. Uzyskany rozkład tego wskaźnika pokazuje zmianę sytuacji, znacznie wzrasta odsetek tych, którzy nie potrafią określić typu zmian, jakie dotkną popytu – jest ich aż 32,3%. Najliczniejsza kategoria badanych (36,5%) uważa, że wielkość popytu nie ulegnie zmianie, optymistów w tym zakresie jest 21,9%, pesymistów jedynie 9,4%. Tak duży wskaźnik tych, którzy nie są w stanie oszacować zmian w wielkości popytu w odniesieniu do przyszłego okresu, pozwala na osąd, iż sytuacja na rynku jest bardzo dynamiczna, utrudniając, bądź uniemożliwiając wręcz dokonanie oceny.

Następnym i jednym z ważniejszych czynników warunkujących potencjał rozwojowy przedsiębiorstw jest poziom inwestycji. Wiadomo, iż aby wzmocnić swoją pozycję na rynku, by nie dać się wyprzedzić konkurencji, przedsiębiorstwo musi podejmować działania prorozwojowe, jednym z tego typu działań są przedsięwzięcia inwestycyjne. Uznaje się, że inwestycje są podstawowym czynnikiem rozwoju gospodarczego i to zarówno w odniesieniu do konkretnych przedsiębiorstw, jak i w odniesieniu do rozwoju lokalnego, czy regionalnego. Pożytki płynące z odpowiednio zrealizowanych inwestycji są oczywiste i zwykle przekładają się umocnienie pozycji firmy na rynku. Brak inwestycji zawsze skutkuje stagnacją, a w dalszej kolejności wyrugowaniem z rynku.

Podstawowym, (choć nie jedynym) sposobem inwestowania jest zwiększanie zasobów rzeczowych środków trwałych przedsiębiorstwa. W tym zakresie przedsiębiorstwa powiatu koszalińskiego prezentują się na niekorzystnie, bowiem w 34,2% ankietowanych przedsiębiorstw wydatki nie wystąpiły, natomiast te firmy powiatu, które inwestowały wybierały następujące dobra – uszeregowano według liczebności wskazań:

- wyposażenie (meble, sprzęt) – 32,4%,
- pojazdy – 17,1%,
- budynki, ziemię – 16,2%.

Także wartość wydatków poniesionych na rozwój prowadzonej działalności w pierwszym półroczu 2009 roku wskazuje, że część firm dysponuje ograniczonymi zasobami, które mogą przeznaczyć na niezbędne wyposażenie oraz inwestycje (rys. 6). Respondenci najczęściej (48,3%) wskazywali, że poniesione wydatki mieszczą się w kwocie od 50 tys. do 500 tys. złotych. Kolejna, stosunkowo liczebna grupa przedsiębiorstw, bo 27,6% przeznaczała na inwestycje kwoty od 50 tys. do 500 tys., natomiast 19% badanych firm w ciągu 6 miesięcy 2009r. w rozwój firmy zainwestowało mniej niż 5 tys. złotych. Pułap wydatków powyżej 500 tys. był udziałem jedynie 1,7% firm, zaś 3,4% badanych w ogóle odmówiło udzielenia odpowiedzi na to

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

pytanie. Powyższe zestawienie świadczy to o niewielkiej skali prowadzonej działalności, oraz jej branżowej specyfice – firmy zaangażowane w drobne usługi przeważnie nie wymagają kosztownego wyposażenia.

Rys. 6. Struktura wartości wydatków poniesionych na rozwój prowadzonej działalności w pierwszym półroczu 2009 r.

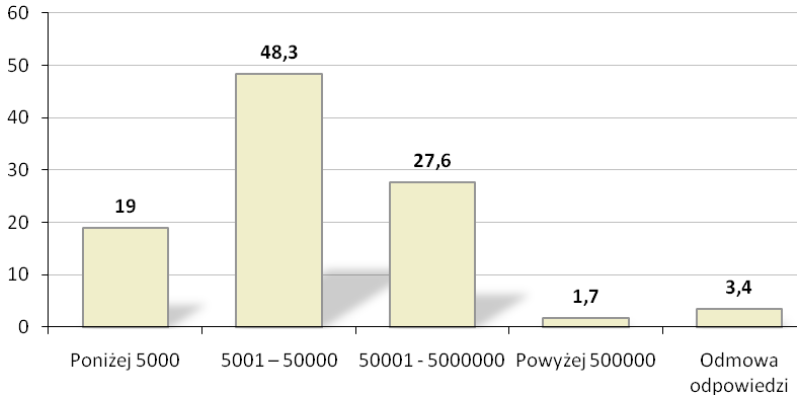

Źródło: *Badania własne.*

Respondenci prognozowali również działania inwestycyjne w kontekście najbliższych 6 miesięcy. Uzyskane dane są niepokojące. Aż 49,5% badanych firm nie zamierza w ciągu kolejnych sześciu miesięcy 2009 r. podejmować wydatków na zakup, dzierżawę, leasing czy remont pojazdów, wyposażenia, bądź nieruchomości, a 20% nie umie odpowiedzieć na to pytanie. Jedynie 30,5% respondentów planuje w omawianym okresie przeznaczać środki na inwestycje. Istnieje poważne ryzyko, że brak nakładów tego typu będzie musiał skutkować po prostu brakiem powiększenia istniejących środków trwałych przedsiębiorstwa.

Na podstawie subiektywnych doświadczeń respondenci dokonali również długookresowej prognozy dotyczącej sytuacji firmy, zdaniem badanych po upływie 3 lat:

- firmie będzie się wiodło lepiej niż obecnie – 31,3%,
- sytuacji firmy będzie podobna do obecnej – 20,8%,
- firmie będzie się wiodło gorzej niż obecnie –5,2%,
- firma ulegnie likwidacji – 2,1%,
- trudno powiedzieć – 40,6%.

Choć wśród osób, które dokonały jasnej oceny perspektyw działalności przeważają optymiści (31,3%) to o niepewnej sytuacji na rynku świadczy najliczniejsza kategoria przedsiębiorstw (40,6%), które nie są w stanie oszacować własnych perspektyw w kilkuletnim horyzoncie czasowym. Trudno mówić o możliwościach strategicznego planowania rozwoju firmy, skoro brak elementarnego poczucia stabilności sytuacji firmy.

Formy współpracy i powiązań w zakresie współdziałania gospodarczego

Jednym z głównych celów podmiotów gospodarczych jest stosowanie strategii umożliwiających rozwój firmy. W tym zakresie wyróżnić można strategie wzrostu wewnętrznego oraz strategie wzrostu zewnętrznego, zwykle są one stosowane przez przedsiębiorstwa

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

łącznie/równolegle. Stosowanie współpracy i powiązań gospodarczych pomiędzy przedsiębiorstwami zaliczyć należy do strategii wzrostu zewnętrznego, a jeśli chodzi o czas trwania i wymiary może przybierać formę krótko bądź długotrwałej współpracy i może być mniej lub bardziej pogłębiona.

W tym zakresie powiat koszaliński wypada niezbyt korzystnie. Dane ukazują, iż przedsiębiorstwa działające na omawianym terenie w zdecydowanej większości nie dysponują powiązaniami gospodarczymi ani w ramach lokalnych ani globalnych sieci – 74,7% badanych firm nie prowadzi bowiem żadnych form współdziałania z innymi jednostkami gospodarczymi. W odniesieniu do pozostałych 25,3% przedsiębiorstw, które podejmują współpracę z innymi podmiotami, prowadzą ją z: przedsiębiorstwami działającymi w regionie – 11,1% badanych, jednostkami administracji samorządowej – 4%, firmami doradczymi 3%, placówkami edukacyjnymi – 2%, jednostkami administracji rządowej – 2% oraz przedsiębiorcami spoza regionu – 2% i organizacjami pozarządowymi – 1%.

Innym ważnym zagadnieniem są stosowane przez przedsiębiorców formy współpracy z przedsiębiorstwami w regionie. Zdecydowanie dominują firmy (86,5%), które nie prowadzą żadnych form współpracy z innymi podmiotami gospodarczymi, pozostałe 13,5% przedsiębiorstw realizuje współdziałanie typu: wspólne przedsiębiorstwo – 9,4% badanych, zrzeszenie – 1,0%, dodatkowo firmy współpracują na zasadzie wymiany towarów i usług – 3,1%.

Brak wspólnych uwarunkowań i uzgodnień w zakresie gospodarczego współdziałania może prowadzić do spadku znaczenia poszczególnych firm zwłaszcza w perspektywie nasilonej konkurencji zewnętrznej. Wzajemnie dopełniające się możliwości pojedynczych firm mogłyby okazać się – na zasadzie synergii – więcej warte niż suma ich potencjalnych możliwości rozpatrywanych osobno.

Dodatkowo potencjał rozwojowy firm omawianego powiatu jest niekorzystny na skutek nikłego poziomu wykorzystywania wsparcia ze strony instytucji publicznych. Zdecydowana większość, bo aż 87,6% respondentów deklaruje, iż w ogóle nie korzystało z dostępnych form wsparcia, z pozostałych 12,4% firm skorzystało z: dofinansowania do inwestycji – 4,1%, z dotacji na zwiększenie zatrudnienia w firmie - 3,1% oraz z dotacji na doszkalanie pracowników i dofinansowania do opłat podatkowych oraz dofinansowanie do składek ZUS – po 1%. Powyższe dane dotyczą trzech minionych lat, toteż ich wydźwięk jest negatywny. Zasadniczą kwestią jest pytanie, czy brak uzyskanego wsparcia jest efektem bierności przedsiębiorców, czy też bardzo ograniczoną dostępnością wsparcia ze strony funduszy publicznych. Rozwijając ten wątek zapytano respondentów o formy wsparcia ze strony jednostek samorządowych, które mogłyby pozytywnie wpłynąć na działalność przedsiębiorstw – 24,3% ankietowanych niestety nie potrafiło dać odpowiedzi w tym zakresie (rys. 7). Wśród respondentów, którzy dokonali wyboru preferowanej formy wsparcia, najważniejsze są następujące działania: dofinansowanie do składek ZUS – 25%, dofinansowanie do opłat podatkowych – 23,6%, dotacje na zwiększenie zatrudnienia – 14,9%, dotacje na szkolenia, kursy dla pracowników – 9,5%

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Rys. 7. Pożądane formy wsparcia ze strony jednostek samorządu terytorialnego

Źródło: *Badania własne.*

Zasięg wymiany gospodarczej

Wymiana gospodarcza w UE odbywa się na wspólnym rynku wewnętrznym, który po pierwsze obejmuje cały obszar UE oraz po drugie opiera się na zasadzie czterech swobód: przepływu towarów, osób, usług i kapitału. Można zatem stwierdzić, iż analizowane powiaty uczestniczą w tym obszarze na zasadach wolnej konkurencji.

Wymiary wymiany gospodarczej prowadzonej przez firmy działające w omawianym powiecie są bardzo ograniczone przestrzennie, tzn. 82,3% badanych firm w ogóle nie prowadziło wymiany z zagranicą, eksport towarów lub usług był udziałem 9,4% badanych, 6,3% badanych prowadziło wymianę zarówno w zakresie eksportu, jak i importu towarów lub usług, natomiast import towarów lub usług był udziałem 2,1% badanych.

Jeśli przedsiębiorcy eksportują swoje produkty – to przede wszystkim do: Niemiec – 34,5% wskazań, pozostałe kraje według liczby wyborów to: Francja, Włochy, Wielka Brytania, Białoruś i Ukraina. Prognozy dotyczące zmian w wielkości eksportu w kontekście najbliższych sześciu miesięcy są następujące – 40% badanych ocenia, iż poziom eksportu w tym okresie zwiększy się, 33,3%, iż pozostanie bez zmian, natomiast 26,7% badanych nie umie przewidzieć dynamiki eksportu.

Innowacyjność przedsiębiorstw

Konkurencyjność przedsiębiorstw jest uwarunkowana wieloma czynnikami o charakterze zewnętrznym i wewnętrznym. Do pierwszej grupy można zaliczyć choćby politykę państwa i stan dostępnej infrastruktury, do drugiej czynniki z wnętrza firmy, jak choćby: sposób zarządzania, posiadany kapitał obrotowy, nowoczesne techniki i technologie, jakość wytwarzanych produktów oraz innowacyjność. Innowacyjność jest wyjątkowo merytorycznym czynnikiem rozwoju, gdyż decyduje nie tylko o tempie i kierunkach rozwoju ekonomicznego w sensie jednostkowym, ale też lokalnym, regionalnym i międzynarodowym.

Pod względem innowacyjności aktywność firm powiatu koszalińskiego jest niska, bowiem tylko 12,5% firm deklaruje, iż w latach 2007-2009 wdrażało przedsięwzięcia

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

innowacyjne, pozostałe 87,5% nie podejmowało w ogóle działań o charakterze innowacyjnym. Przedsiębiorcy, którzy zadeklarowali stosowanie działań innowacyjnych wymienili następujące źródła innowacji: (rozkład według liczebności wskazań)

- zakup technologii – 41,7%,
- wniesienie innowacji przez partnera współudziałowca- 16,7%,
- zakup licencji – 16,7%,
- zakup wyników badań placówek badawczo-rozwojowych – 8,3%.

Za dodatkowe źródła innowacji wykorzystywane w przedsiębiorstwo ankietowani uznali także: wprowadzenie zarządzania ryzykiem w firmie – 8,3% oraz zakup maszyn do produkcji – 8,3%. Powyższe dane wskazują na niski własny potencjał rozwojowy firm. Jednak, co warto zauważyć, iż najczęstszym wyborem zgłaszanym przez firmy powiatu koszalińskiego, etycznym, choć z pewnością obciążającym finansowo rozwiązaniem jest zakup technologii.

Ankietowani zdefiniowali także przeszkody, których doświadczają we wdrażaniu rozwiązań innowacyjnych. Jako główne utrudnienie stosowania innowacji jest brak możliwości sfinansowania przedsięwzięć innowacyjnych – 30% oraz odczuwane przez przedsiębiorców zbyt duże ryzyko związane z jej wdrożeniem – 26%. Na kolejnych lokatach pojawia się brak zainteresowania nowymi produktami/usługami ze strony klientów/odbiorców – 6%, oraz przeszkody wewnętrzne typu: nieodczuwanie potrzeby innowacji, specyfika działalności bądź nastawienia pracowników – po 5%. Stosunkowo dużo ankietowanych, bo aż 28% w ogóle nie potrafili zdiagnozować powodów uniemożliwiających podejmowanie działań innowacyjnych.

Aktywizowanie przedsiębiorców omawianego powiatu ma większe szanse powodzenia w kontekście współpracy z innymi jednostkami w zakresie podejmowania działań innowacyjnych. A warto pamiętać, iż o tempie rozwoju innowacji i nowych technologii w konkretnych przedsiębiorstwach oraz regionie decyduje m.in. wielkość instytucjonalnych nakładów ponoszonych na działalność badawczo-rozwojową i innowacyjną.

Niestety w odniesieniu do oczekiwanych form wsparcia w zakresie ułatwienia nawiązywania i rozwoju współpracy z innymi jednostkami w działalności innowacyjnej, prawie połowa badanych – 49,2% w ogóle nie ma żadnych oczekiwań, a 15,3% nie umie odpowiedzieć na to pytanie. A zatem aż 64,5% wszystkich respondentów powiatu koszalińskiego nie posiada elementarnej wiedzy na temat roli zachowań innowacyjnych i jednocześnie znaczenia współpracy z innymi jednostkami w zakresie działalności innowacyjnej. Pozostała grupa ankietowanych w liczbie 35,5% swoje oczekiwania uszeregowała następująco: dla 9,3% ważne byłoby stworzenie programów wspierania rozwoju technologicznego na poziomie gmin, taki sam odsetek wskazywał na potrzebę wzrostu jakości i stopnia dostosowania ofert jednostek B+R do potrzeb przedsiębiorstwa, kolejno 5,9% na konieczność budowania systemu informacji o potrzebach technologicznych przedsiębiorstw, tyle samo (5,9%) na konieczność budowy systemu informacji o ofercie jednostek B+R oraz 5,1% respondentów zwróciło uwagę na konieczność rozwoju infrastruktury instytucjonalnej w zakresie pośrednictwa i transferu technologii.

Powyższe dane wskazują na braki w wiedzy o roli i znaczeniu innowacji, mogące być efektem pewnego zapóźnienia w rozwoju gospodarczym omawianego powiatu. Jednakże w zakresie użytkowania nowoczesnych narzędzi multimedialnych powiat koszaliński prezentuje się dosyć korzystnie – 86,5% firm stosuje nowoczesne systemy informacyjne, korzystają z walorów narzędzi takich jak Internet. Firmy z tej grupy respondentów posiadają własne strony internetowe, na bieżąco korzystają z różnorakich typów wyszukiwarek i przeglądarek

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

internetowych oraz poczty elektronicznej. Jedynie 13,5% badanych przedsiębiorstw do tej pory nie korzysta z narzędzi multimedialnych takich jak Internet.

Pozyskiwanie i wykorzystywanie funduszy z UE

Problematyka konkurencyjności polskich przedsiębiorstw na rynkach unijnych jest efektem akcesji Polski do struktur Unii Europejskiej. Rozwój działalności na tychże rynkach jest możliwy poprzez uruchomienie specyficznych zasobów, które nie zawsze znajdują się w posiadaniu mikro i małych przedsiębiorstw. Jednym ze sposobów na pozyskanie tych zasobów, jest ich sfinansowanie z różnorodnych funduszy unijnych.

Obraz, jaki jawi się w tym zakresie jest wysoce niekorzystny, bowiem 90,6% firm powiatu koszalińskiego w ogóle nie korzysta z pomocy funduszy strukturalnych UE. Tym samym tylko niespełna 10% je wykorzystuje, przede wszystkim na: rozpoczęcie działalności – 4,2%, zwiększenie zatrudnienia – 2,1% oraz 1% na rozwój infrastruktury wewnętrznej, jednocześnie 2,1% badanych nie potrafi odpowiedzieć czy, a jeżeli tak to, na jakie cele, firma przeznaczyła pozyskane z funduszy strukturalnych UE środki.

Niski poziom wykorzystania funduszy wynika w 38,1% przypadków z braku zainteresowania tego typu propozycjami. Równocześnie warto zauważyć, iż ponad połowa badanych – 50,5% jest zainteresowana wykorzystaniem środków z funduszy strukturalnych UE. Przedsiębiorcy, którzy deklarowali korzystanie lub chęć korzystania z dotacji unijnych zdefiniowali najważniejsze bariery ograniczające efektywne pozyskiwanie środków: (poniższe czynniki uporządkowane według malejącego znaczenia)

- biurokracja i formalizacja wniosków UE – 28,5%,
- ograniczony dostęp do informacji o programach – 16,3%,
- koszt opracowania aplikacji – 12,2%,
- krótki termin przygotowania aplikacji – 9,3%,
- konieczność wkładu własnego – 8,7%.

Jak widać dotychczasowe doświadczenia przedsiębiorców powiatu koszalińskiego związane z pozyskiwaniem funduszy z Unii Europejskiej, nie są zbytnio pozytywne. Znaczna część przedsiębiorstw właściwie nie ma własnych doświadczeń w tym zakresie, jednakże nie wydaje się, iżby firmy te umacniały swoją pozycję konkurencyjną w oparciu o środki własne lub pochodzące z innych, niż unijne, źródeł. Sądzić raczej należy, iż brak zaangażowania wynika nie z nadmiaru własnych środków, lecz raczej z nadmiaru skrywanych barier, lęków i niewiedzy przedsiębiorców w tym zakresie. Wydaje się, iż pomimo trudności przejścia przez aplikacyjną ścieżkę – od pozytywnej oceny projektu inwestycyjnego do refundacji poniesionych wydatków włącznie – wzrasta świadomość konieczności i efektywności podejmowania tego typu działań, jednak do tej pory jest to udziałem nielicznych spośród badanych firm.

Podsumowanie

Ocena sytuacji społeczno-gospodarczej powiatu koszalińskiego w latach 2004-2008 pozwala na podkreślenie tych obszarów aktywności społeczeństwa, które mogą kształtować sytuację przedsiębiorców w powiecie, a także mieć duży wpływ na rozwój przedsiębiorczości oraz dążenia innowacyjne podmiotów prowadzących działalność gospodarczą.

Podłożem wszelkich procesów w powiecie jest jego potencjał demograficzny. W tej sferze w badanym okresie zaobserwowano takie zjawiska, jak:

ZACHODNIOPOMORSKIE OBSERWATORIUM RYNKU PRACY
Regionalny Barometr Gospodarki

Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

- wzrost liczby ludności spowodowany napływem ludności z Koszalina,
- zmiany w strukturze wiekowej ludności – stałe obniżanie się odsetka osób w wieku 0-14 lat, a wzrost udziału ludności w wieku 65 lat i więcej,
- spadek udziału ludności w wieku przedprodukcyjnym, a wzrost udziału ludności w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym.

Działające w powiecie przedsiębiorstwa postrzegane są jako strategiczny partner rynku pracy – głównie ze względu na możliwości tworzenia nowych miejsc pracy. Również procesy na rynku pracy powodują oddźwięk w gospodarce, a co za tym idzie zmiany poziomu przedsiębiorczości. Na uwagę zasługują więc następujące aspekty rynku pracy:

- niski przyrost wartości wskaźnika liczby pracujących na 1000 ludności, który może świadczyć o małej skłonności przedsiębiorstw do zatrudniania,
- przyrost przeciętnych miesięcznych wynagrodzeń brutto,
- systematyczny spadek liczby bezrobotnych, jednak pogłębianie się bezrobocia na wsi, stopa bezrobocia w 2008 r. uplasowała koszaliński na 12 miejscu w województwie,
- zawodami deficytowymi w 2008 r. były te z grup: nauczyciele praktycznej nauki zawodu i instruktorzy, nauczyciele, pracownicy przy pracach prostych w handlu i usługach oraz kierownicy wielkich organizacji. Najwyższa nadwyżka występowała w przypadku grup: robotnicy zawodów precyzyjnych, ceramicy, robotnicy poligraficzni, rolnicy i rybacy pracujący na własne potrzeby oraz rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy zorientowani na rynek. Ogólny wskaźnik intensywności nadwyżki był bardzo niski i wzrósł od 2004 r. w nieznacznym stopniu.

Można stwierdzić, że powiat nie osiągnął poziomu rozwoju gospodarczego, który odpowiadałby wszystkim dostępnym zasobom oraz jego potencjałowi. Należy odnotować zarówno pozytywne zjawiska, m.in.: przyrost liczby podmiotów, w tym tak ważnych dla rozwoju gospodarczego spółek handlowych, wzrost wartości brutto środków trwałych czy dość wysokie dochody, jak i wydatki budżetu powiatu, które uplasowały koszaliński odpowiednio na 6 i 7 miejscu wśród powiatów ziemskich w województwie. Zauważyć należy również wyraźne sygnały hamowania rozwoju, czego przejawem może być spadek produkcji sprzedanej przemysłu oraz udziału powiatu w tworzeniu wojewódzkiej wartości sprzedanej czy zmniejszenie nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach (aż o 38,8%).

Z przeprowadzonej analizy wynika również, że rozwój przedsiębiorczości w powiecie opierać się będzie na prężnym i dynamicznym sektorze małych i średnich przedsiębiorstw.

Zlokalizowane na terenie powiatu koszalińskiego firmy scharakteryzowane zostały w odniesieniu do wielu zmiennych a uzyskane wyniki pozwalają na określenie pewnej specyfiki tego zbioru. Badane firmy zaangażowane są przede wszystkim w działalność usługową, realizowaną jednakże w różnych typach sekcji PKD, w strukturze branżowej firm odbija się specyfika obszaru – licznie reprezentowana jest szeroko pojęta branża turystyczna. W próbie przeważają mikroprzedsiębiorstwa, zarejestrowane w formie osoby fizycznej prowadzącej działalność gospodarczą. Na badanym terenie nieco częściej zlokalizowane są firmy dysponujące większym bagażem doświadczeń wynikającym z lat prowadzonej działalności, Jednakże znaczny udział w strukturze badanych firm mają przedsięwzięcia, które obecne są na rynku mniej niż 5 lat, nie dysponujące tak dużym doświadczeniem w zakresie radzenia sobie z sytuacjami kryzysowymi. Ważne dla charakterystyki badanych firm, jest spostrzeżenie, że zlokalizowane w powiecie przedsiębiorstwa w znacznym stopniu korzystają z siły roboczej nie posiadającej wykształcenia w ogóle, lub wykształcenie podstawowe i gimnazjalne.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Ocena perspektyw zmian na rynku pracy nie jest jednoznaczna, zarówno w odniesieniu do przewidywań krótko- (3 miesiące) oraz średniookresowych (12 miesięcy) – zdecydowanie dominują postawy wyczekujące. Ponieważ sytuacja gospodarcza nadal jest niepewna można ocenić, ze deklaracje dotyczące braku zmian w zatrudnieniu są konsekwencją pozytywnej oceny sytuacji firmy.

Z uzyskanych wypowiedzi płynie konkluzja, że prowadzenie działalności gospodarczej utrudniają w tym samym niemal zakresie bariery o charakterze rynkowym (silna konkurencja krajowa i zagraniczna, niedostateczny popyt na rynku krajowym i niepewność ogólnej sytuacji gospodarczej) oraz formalnym (zbyt rozbudowana biurokracja, wysokie obciążenia na rzecz budżetu państwa, brak koncepcji rozwoju miasta/gminy). Pomimo utrudnień, jakich działającym przedsiębiorcom przysparzają instytucje publiczne, w niewielkim stopniu wspierają one ten sektor. Pozytywne przykłady wsparcia uzyskanego ze strony jednostek administracji publicznej występują rzadko a w opinii większości badanych firm, instytucje państwowe i samorządowe, nie dysponują żadną interesującą ofertą (lub nie jest im ona znana) w zakresie wspierania działalności przedsiębiorczej.

Należy jednakże zauważyć, że przedsiębiorcy nie są bardzo aktywni w poszukiwaniu dodatkowych możliwości związanych z wspieraniem rozwoju firmy – czy to poprzez dofinansowanie ze środków publicznych, czy też poprzez łączenie potencjałów z innymi podmiotami. Generalnie firmy skoncentrowane są przede wszystkim na utrwalaniu swojego miejsca na rynku, współpraca oraz powiązania z innymi jednostkami gospodarczymi lub instytucjami publicznymi występuje w ograniczonym zakresie.

Jednym z najpoważniejszych problemów określających sytuację firm z terenu powiatu jest perspektywa ograniczania wydatków ponoszonych na rozwój firmy, Jedną z konsekwencji szczupłości zasobów finansowych, jakimi dysponuje większość z badanych przedsiębiorstw, jest niewielki udział rozwiązań innowacyjnych stosowanych w firmach.

Na podstawie przeprowadzonych badań można przedstawić następujące rekomendacje:

1) w poszczególnych grupach przedsiębiorstw, wyodrębnionych na podstawie liczby pracowników konieczne będzie zastosowanie odrębnych rozwiązań uwzględniających wewnętrzne zróżnicowanie sektora MŚP, szczególnie w odniesieniu do mikroprzedsiębiorstw, których jest najwięcej, a funkcjonują na zdecydowanie innych zasadach niż firmy małe i średnie;
2) usunięcia wymaga szereg barier instytucjonalnych i proceduralnych w procesie zakładania i prowadzenia działalności gospodarczej zarówno na poziomie krajowym jak i lokalnym;
3) ze względu na specyfikę działalności gospodarczej prowadzonej na terenie powiatu – duże znaczenie branży turystycznej oraz przedsięwzięć operujących w branży transportowej i łączności, szczególnej uwagi wymagają przedsięwzięcia operujące w tych dziedzinach – przeprowadzenie szczegółowych konsultacji z przedstawicielami firm umożliwi opracowanie specyficznych rozwiązań, których celem będzie wsparcie istniejącego już potencjału rozwojowego wymienionych branż;
4) szczególnej uwadze należy poddać możliwość podnoszenia kwalifikacji przez pracowników firm jak również przez ich właścicieli, co wymaga działań, których celem jest przemiana mentalności szczególnie tej drugiej grupy. Firmy borykają się z podobnymi problemami, jednak obecnie ich rozwiązanie w dużym stopniu zależy od intuicyjnych decyzji poszczególnych osób – stąd między innymi wynika zróżnicowana sytuacja firm operujących w tych samych branżach;

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

5) niezbędne jest prowadzenie wszechstronnej polityki informacyjnej (wewnętrznej i zewnętrznej) o podejmowanych przez instytucje publiczne działaniach, których celem jest wspieranie aktywności gospodarczej także poprzez gromadzenie i udostępnianie informacji o zewnętrznych możliwościach pozyskania środków finansowych na przedsięwzięcia o charakterze społecznym, gospodarczym, infrastrukturalnym (np. o pomocy finansowej w ramach środków europejskich, różnorodnych funduszy krajowych itp.);
6) ze względu na niski poziom innowacyjności badanych przedsiębiorstw, należy podjąć działania, których celem jest upowszechnienie tego zagadnienia np. poprzez organizowanie szkoleń z zakresu możliwości rozwoju poprzez innowacyjność (również poprzez wycieczki do innowacyjnych firm) oraz opracowanie, z uwzględnieniem podziału na branże, listy przykładów rozwiązań innowacyjnych łatwych do szybkiego praktycznego zastosowania – oferta oparta na zasadzie: zobacz i zastosuj.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

5. Powiat sławieński

Wstęp

Podział terytorialny

Powiat sławieński położony jest w północno-wschodniej części województwa zachodniopomorskiego na pograniczu województwa zachodniopomorskiego i pomorskiego. Ponadto graniczy on z powiatem koszalińskim oraz Morzem Bałtyckim. Powierzchnia powiatu sławieńskiego w 2008 r. wynosiła 1043 km^2, co stanowiło 4,6% powierzchni województwa, a mieszkało w nim 57,4 tys. ludności tj. 3,4% ogółu ludności województwa. Plasuje to powiat sławieński odpowiednio na 11 i 10 (razem z powiatem koszalińskim) miejscu w województwie.

W skład powiatu wchodzi 6 gmin: miejskie – Darłowo i Sławno oraz wiejskie Darłowo, Malechowo, Postomino i Sławno. Wskaźnik ruralizacji przestrzennej, wyrażający udział powierzchni obszarów wiejskich w ogólnej powierzchni powiatu, wynosił w 2008 r. 96,5% i tym samym plasował powiat na 7 miejscu w województwie. Odpowiednio wskaźnik urbanizacji przestrzennej kształtował się na poziomie 3,5% i lokował powiat na 11 miejscu.

Na terenie powiatu znajduje się 161 miejscowości, w tym 159 miejscowości wiejskich i tylko 2 miasta: Darłowo i Sławno, które jest stolicą powiatu. Przez powiat przebiega ważna droga międzynarodowa Berlin-Kaliningrad oraz linia kolejowa łącząca Szczecin z Gdańskiem.[28]

Rys. 1. Granice administracyjne powiatu sławieńskiego
Stan na 1.01.2009

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Struktura próby

Na badaną zbiorowość respondentów składali się przedstawiciele wyłonionych do badania przedsiębiorstw. Opisać ich można według zmiennych niezależnych takich jak: płeć, wiek, wykształcenie oraz stanowisko. Przyjęta metodologia badań powoduje, iż wartości cech przyjętych do opisu badanych osób odzwierciedla wartości tych cech w odniesieniu do wszystkich przedsiębiorców. W badanej populacji rozkład ze względu na płeć jest nieco niesymetryczny: nieco przeważały kobiety – 59,2% badanych, natomiast mężczyźni stanowili 40,8%. Przebieg kolejnej zmiennej wieku, jest nierównomierny – z jednej strony wskazuje na

[28] *Strategia Rozwoju Powiatu Sławieńskiego* opracowana przez Starostwo Powiatowe w Sławnie. Załącznik do uchwały Nr XXX/252/2002 Rady Powiatu w Sławnie z dnia 27 czerwca 2002 r. Sławno, 2002.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28
Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

przewagę osób stosunkowo młodych, bowiem najliczniej reprezentowana była kategoria od 26 do 35 lat (31,58%), z drugiej strony kolejną licznie reprezentowaną grupą są osoby w wieku do 46 do 55 lat (26,32%). W odniesieniu do wykształcenia respondentów identyczny udział w badanej próbie mają osoby z wykształceniem wyższym i średnim – po 40,8%, znacznie mniej jest osób z wykształceniem zawodowym – 14,5%, a najmniej z podstawowym 3,9%. Ostatnią zmienną jest stanowisko respondenta: w badanej grupie: właścicielami było 69,7% respondentów, główny księgowy to 6,6% kadrowiec 3,9% oraz osoba upoważniona do rozmów to 19,7% respondentów.

Analiza sytuacji społeczno-gospodarczej

Potencjał demograficzny

Jednym z podstawowych, a zarazem jednym z najważniejszych uwarunkowań rozwoju danego obszaru jest stan ludności i jego zmiany, bowiem z punktu widzenia podaży zasobów pracy to właśnie wielkość i struktura populacji ludności, a zwłaszcza dynamika jej zmian, kreują sytuację na lokalnym rynku pracy.

W latach 2004-2008 liczba ludności powiatu sławieńskiego nieznacznie zmalała (o 0,7%). Według prognoz demograficznych GUS tendencja taka będzie utrzymywała się co najmniej do 2035 r. Bezpośrednią przyczyną tego zjawiska, obserwowaną już od kilku lat, jest malejący z roku na rok przyrost naturalny. Dodatkowym czynnikiem obniżającym dynamikę liczebności populacji jest ujemne saldo migracji, które w znaczny sposób pomniejsza wielkość zasobów pracy, a także potencjał rozrodczy ludności.

Powiat sławieński należy do obszarów słabo zaludnionych, średni wskaźnik zaludnienia w 2008 r. wynosił 55 osób na km^2 (w województwie – 74) i od 2004 r. utrzymuje się on na identycznym poziomie.

W miastach powiatu sławieńskiego w 2008 r. mieszkało 27,2 tys. osób, co przełożyło się na wielkość wskaźnika urbanizacji demograficznej, który osiągnął wartość 47,5% i był niższy od średniej dla województwa (68,8%). W świetle przytoczonych danych, powiat sławieński jawi się jako region słabo demograficznie zurbanizowany, co jest zjawiskiem niekorzystnym. Liczne obserwacje wskazują, że im większy jest stopień urbanizacji, tym lepsze perspektywy rozwojowe ma dany region, miasta są bowiem centrami rozwoju gospodarczego regionu i to one przyciągają potencjalnych inwestorów.

Tab. 1. Wybrane cechy demograficzne w powiecie sławieńskim w latach 2004, 2006 i 2008

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2008
Ludność ogółem	57796	57570	57390
Wskaźnik urbanizacji demograficznej	48,1	47,9	47,5
Wskaźnik ruralizacji demograficznej	51,9	52,1	52,5
Gęstość zaludnienia na 1 km^2	55	55	55

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Szczególnie ważnym podziałem populacji jest struktura ludności według biologicznych grup wieku (0-14 lat, 15-64 lata oraz 65 lat i więcej). Podział ten pozwala wskazać stopień zaawansowania demograficznej starości ludności danego obszaru. W latach 2004-2008 zbiorowość dzieci w wieku 0-14 lat zmniejszyła się o 1,3 tys., a jej udział w ogólnej liczbie

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

ludności zmniejszył się z 19,2% do 17,0%. W kolejnej grupie ludności, tj. w wieku 15-64 lata, nastąpił wzrost liczby ludności z 40,2 tys. do 41,0 tys. Natomiast udział tej grupy wzrósł z 69,6% do 71,5%. Liczebność populacji ostatniej grupy, czyli w wieku 65 lat i więcej, zwiększyła się o 1,3%, natomiast jej udział wzrósł z 11,3% do 11,5%. Tendencje takie obserwowane są powszechnie w całym kraju. Spowodowane są one ogólnie obserwowanym spadkiem urodzeń, jak również wydłużaniem się przeciętnego trwania życia ludności. Występujący wzrost liczby ludności w wieku 65 lat i więcej oraz stałe zwiększanie się jej udziału świadczą o nasilaniu się procesu starzenia demograficznego ludności.

Z kolei podział ludności według ekonomicznych grup wieku jest ściśle związany z wnioskami dla procesów podażowych rynku pracy. W powiecie sławieńskim w 2008 r. odsetek ludności w wieku przedprodukcyjnym wynosił 21,7% (w województwie – 19,1%), w wieku produkcyjnym – 64,3% (w województwie – 65,9%), a w wieku poprodukcyjnym – 14,0% (w województwie – 15,0%). W latach 2004-2008 następował stopniowy wzrost udziału ludności w wieku produkcyjnym (o 1,4 pp.) i poprodukcyjnym (o 0,9 pp.), przy jednoczesnym zmniejszaniu się udziału ludności w wieku przedprodukcyjnym (o 2,3 pp.).

Ważną rolę w procesach demograficznych na danym terenie odgrywa ruch naturalny ludności. W 2008 r. w powiecie sławieńskim urodziło się 648 dzieci, a więc o 10,6% więcej niż w 2004 r. Na 1000 ludności w 2008 r. przypadało 11,2 urodzeń żywych (w województwie – 10,8), podczas gdy w 2004 r. było to 10,1. Na wzrost liczby urodzeń od 2004 r. wpływ miało wejście w wiek rozrodczy roczników wyżu demograficznego.

W badanym okresie w powiecie sławieńskim zanotowano spadek umieralności o 5,0%. Wskaźnik liczby zgonów na 1000 ludności w 2008 r. wynosił 8,9 (w województwie – 9,7) wobec 9,3 w 2004 r. Powszechnie obserwowanym zjawiskiem są częstsze zgony mężczyzn niż kobiet. Odsetek zgonów mężczyzn w powiecie we wszystkich analizowanych latach przekraczał 50%.

W wyniku wyżej wymienionych zjawisk przyrost naturalny, mierzony różnicą między liczbą urodzeń żywych a zgonów, w powiecie sławieńskim w 2008 r. był dodatni (135 osób) i w porównaniu do 2004 r. wzrósł. W przeliczeniu na 1000 ludności jego wartość w 2008 r. kształtowała się na poziomie 2,3 (w województwie – 1,1), a w 2004 r. 0,8.

Tab. 2. Ruch naturalny ludności w powiecie sławieńskim w latach 2004, 2006 i 2008

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2008
Urodzenia żywe na 1000 ludności	10,1	11,5	11,2
Zgony ogółem na 1000 ludności	9,3	9,6	8,9
Przyrost naturalny na 1000 ludności	0,8	1,9	2,3

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Struktury demograficzne i społeczne ulegają dość zasadniczym zmianom w następstwie ruchu migracyjnego ludności. To właśnie migracje w perspektywie najbliższych lat będą miały znaczący wpływ na zmiany w liczbie i strukturze ludności. W powiecie sławieńskim w 2008 r. ogólne saldo migracji przyjęło wartość ujemną i wyniosło -124 osób, co było spowodowane odpływem ludności do innych powiatów województwa bądź kraju. Saldo migracji na 1000 ludności wyniosło w powiecie -2,2 osoby, podczas gdy w województwie -0,8.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Diagnoza rynku pracy

Działające w powiecie przedsiębiorstwa postrzegane są jako strategiczny partner rynku pracy – głównie ze względu na możliwości tworzenia nowych miejsc pracy, co przy istniejącym poziomie bezrobocia nie pozostaje bez znaczenia. Praca jest również tym aspektem aktywności społeczeństwa, który najsilniej wpływa na zmiany jakości życia oraz możliwości przekształceń gospodarki w pożądanym kierunku.

Dostępne informacje o liczbie osób pracujących pochodzą z różnych źródeł, co w pewnym stopniu utrudnia analizę rynku pracy. Najpełniejsze dane uzyskać można z narodowych spisów powszechnych. Ponieważ są one przeprowadzane na ogół co dziesięć lat, istnieje potrzeba wykorzystania w analizie rynku pracy bieżącej sprawozdawczości, mimo że nie obejmuje wszystkich kategorii pracujących i uwzględnia różne grupowania wewnątrz populacji.

W powiecie sławieńskim w podmiotach zatrudniających więcej niż 9 osób (bez gospodarstw indywidualnych w rolnictwie oraz duchowieństwa, fundacji, stowarzyszeń i innych organizacji) pracowało w 2007 r. ponad 7,8 tys. osób, co oznacza wzrost w porównaniu z 2004 r. o ok. 13,3%. W badanym okresie znacznie więcej wzrosła liczba pracujących kobiet (o 18,2%).

Na 1000 mieszkańców w 2007 r. przypadało 137 pracujących w podmiotach zatrudniających powyżej 9 osób (przy średniej dla zachodniopomorskiego równej 193), co dało powiatowi 15 miejsce w województwie. Analiza wskaźnika pozwala zaobserwować przyrost jego wartości w porównaniu z 2004 r. (dynamika wzrostu była przy tym nieco wyższa niż w województwie), co może świadczyć o większej skłonności przedsiębiorstw do zatrudniania, a także o systematycznym rozwoju społeczno-gospodarczym.

Tab. 3. Pracujący i wynagrodzenia w powiecie sławieńskim w latach 2004, 2006 i 2007

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2007	2004=100
Pracujący w głównym miejscu pracy	6912	7623	7833	113,3
mężczyźni	3351	3543	3624	108,1
kobiety	3561	4080	4209	118,2
Pracujący łącznie z rolnictwem indywidualnym	9670	10381	10591	109,5
w % sektor rolniczy	31,2	29,5	28,9	92,6
przemysłowy	26,5	29,1	29,7	112,2
usługowy	42,3	41,3	41,4	97,8
Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w zł	1759,59	1856,78	2124,21	120,7

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Badanie, którym objęci są również pracujący w rolnictwie indywidualnym (lecz nadal bez uwzględnienia podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób) pokazało, iż w sławieńskim w 2007 r. pracowało 10,6 tys. osób. Struktura zatrudnienia według sektorów ekonomicznych ukazuje, iż 28,9% pracujących zajmowało się działalnością rolniczą, 29,7% – przemysłową i 41,4% – usługową. Od 2004 r. wzrosło nieznacznie zatrudnienie w sektorze przemysłowym, kosztem usługowego (w mniejszym stopniu) i rolniczego (większy spadek).

Pozytywnym zjawiskiem zauważalnym w powiecie jest przyrost przeciętnych miesięcznych wynagrodzeń brutto (w podmiotach zatrudniających powyżej 9 osób). W 2007 r. kwota przeciętnej płacy wyniosła w sławieńskim 2124,21 zł i było to więcej niż w 2004 r. o 20,7%

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

(w województwie – o 17,7%). Średnie wynagrodzenie w powiecie było jednak niższe od przeciętnego w województwie (o ok. 492 zł). Pod względem poziomu płac powiat objął 19 lokatę.

W sławieńskim, podobnie jak w innych powiatach, problem bezrobocia na rynku pracy jest poważnym zjawiskiem społecznym oraz ekonomicznym. W 2008 r. bez pracy pozostawało 2921 osób (w tym kobiety stanowiły 57,8%). Od początku badanego okresu liczba bezrobotnych spadła aż o 64,4% (w województwie o 54,8%), przy czym spadek ten w większym stopniu dotyczył mężczyzn. Na wsi zamieszkiwało 50,9% bezrobotnych i zauważyć można tendencję zmniejszania się bezrobocia na wsi – odsetek osób nie posiadających pracy zamieszkujących tereny wiejskie był mniejszy niż w 2004 r.

Stopa bezrobocia rejestrowanego w powiecie w 2008 r. wyniosła 15,7% (przy średniej wojewódzkiej równej 13,4%) i uplasowała sławieński na 9 miejscu w zachodniopomorskim. W porównaniu z 2004 r. można zauważyć jej spadek.

Od początku badanego okresu zmniejszył się odsetek bezrobotnych bez prawa do zasiłku (o 6,1 pp., podczas gdy w województwie o 5,0 pp.), jednakże udział tej grupy w bezrobotnych ogółem jest nadal duży – w 2008 r. wynosił 73,7% (w województwie 79,2%). W porównaniu z 2004 r. zanotowano wzrost odsetka osób bez pracy w wieku 55 lat i więcej (o 7,3 pp.), a także 25-34 i 45-54 lata. Spadek wystąpił w grupach wiekowych poniżej 25 roku życia i 35-44 lata. Wzrósł także udział bezrobotnych z wykształceniem średnim ogólnokształcącym, wyższym oraz policealnym i średnim zawodowym, a spadł udział osób posiadających wykształcenie zasadnicze zawodowe oraz gimnazjalne i niższe.

Sytuacja na rynku pracy kształtuje się pod wpływem relacji podaży pracy (liczby ludności zainteresowanej i gotowej wykonywać pracę) i popytu na pracę – określonej liczby miejsc pracy, którą oferuje gospodarka w danych warunkach społeczno-ekonomicznych. Niedopasowanie ilościowe bądź strukturalne (jakościowe) popytu i podaży powoduje trudności na rynku pracy (bezrobocie lub niewykorzystane miejsca pracy). Z tego względu szczególnie pożądana jest analiza porównawcza obu kategorii. Niezwykle użyteczne staje się porównanie struktury zawodowej osób bezrobotnych i ofert pracy zgłaszanych do powiatowych urzędów pracy. To prowadzi do ustalenia zawodów deficytowych i nadwyżkowych na terenie danego rynku pracy.

Zawodami deficytowymi w 2008 r. wyodrębnionymi według dużych grup zawodów były w powiecie sławieńskim te z grup: nauczyciele praktycznej nauki zawodu i instruktorzy, pracownicy obrotu pieniężnego i obsługi klientów, nauczyciele, specjaliści nauk przyrodniczych ochrony środowiska oraz pracownicy obsługi biurowej. Równowaga występowała w grupach: kierownicy małych i średnich zakładów pracy, robotnicy pomocniczy w górnictwie, przemyśle, budownictwie oraz operatorzy i monterzy maszyn. Najwyższą nadwyżkę zanotowano w przypadku takich grup, jak: rolnicy i rybacy pracujący na własne potrzeby oraz rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy zorientowani na rynek. W porównaniu z 2004 r. ogólny wskaźnik intensywności nadwyżki wzrósł w bardzo małym stopniu, co oznacza jedynie nieznaczną poprawę sytuacji bezrobotnych na rynku pracy.

Przedsiębiorczość

O sile gospodarki danego regionu i jego potencjale decyduje ilość i struktura efektywnie działających podmiotów gospodarczych. W powiecie sławieńskim w 2008 r. w rejestrze REGON zarejestrowanych było 6,1 tys. podmiotów gospodarki narodowej, które stanowiły zaledwie 2,8% ogółu podmiotów w województwie. W porównaniu do 2004 r. ich liczba na tym obszarze wzrosła

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

o 9,3%, podczas gdy w województwie o 5,5%. Spośród ogółu podmiotów funkcjonujących na terenie powiatu w 2008 r. ponad 95% należało do sektora prywatnego.

Rozpatrując konkurencyjność powiatu sławieńskiego pod względem nasycenia przedsiębiorczością, można zauważyć, że plasuje się on na 10 miejscu w województwie. Średnio na 1000 mieszkańców przypadało na tym terenie 105,8 podmiotów, podczas gdy w województwie 125,9. Można więc stwierdzić, że powiat sławieński jest dość słabo rozwiniętym pod względem przedsiębiorczości.

Tab. 4. Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON w powiecie sławieńskim w latach 2004, 2006 i 2008

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2008
Podmioty ogółem	5555	5871	6072
na 1000 ludności	96,1	102,0	105,8
w % sektor: rolniczy	6,9	6,6	6,4
przemysłowy	14,8	16,4	19,2
usługowy	78,3	77,0	74,4

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Przeprowadzona analiza struktury podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON według liczby pracujących wskazuje na dominację podmiotów mikro, tj. zatrudniających do 9 osób, które w 2008 r. stanowiły ponad 96% ogółu jednostek funkcjonujących na terenie powiatu. Podmioty małe, o liczbie zatrudnionych od 10 do 49 osób stanowiły 3,1%, a podmioty średnie 0,4%. Struktura podmiotów gospodarki narodowej według klas wielkości w powiecie była typowa dla całego województwa. W porównaniu do 2004 r. zanotowano w powiecie wzrost liczby podmiotów we wszystkich wymienionych grupach.

Analizując podmioty gospodarki narodowej według form prawnych odnotowano, że w 2008 r. w strukturze podmiotów gospodarczych funkcjonujących na terenie powiatu najliczniejszą grupę reprezentowały osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, które stanowiły 81,0%, w następnej kolejności znalazły się spółki handlowe – 3,4%, stowarzyszenia i organizacje społeczne – 2,5%, spółdzielnie – 0,5% oraz fundacje – 0,1%.

Duże znaczenie z punktu widzenia rozwoju gospodarczego danego obszaru ma udział spółek handlowych, które posiadają formę organizacyjno-prawną najbardziej dostosowaną do prowadzenia działalności na większą skalę, a wskaźnik nasycenia tymi spółkami na 10000 mieszkańców odzwierciedla poziom stabilności gospodarczej danego terenu. W 2008 r. na 10000 mieszkańców powiatu przypadało 36,2 spółek handlowych, co plasowało powiat na 15 miejscu w województwie. Ich liczba w porównaniu do 2004 r. wzrosła o 9,5%. Z kolei poziom nasycenia obszaru spółkami z udziałem kapitału zagranicznego świadczy o korzystnym lub niekorzystnym klimacie dla inwestorów i warunkach inwestowania. Według stanu na dzień 31.12.2008 r. na terenie powiatu funkcjonowało 79 takich spółek, co w przeliczeniu na 10000 mieszkańców dało 13,8 jednostki. Spółki z udziałem kapitału zagranicznego stanowiły 38,0% ogółu spółek handlowych w powiecie, a ich liczba w porównaniu do 2004 r. wzrosła o 3,9%.

Analizując strukturę podmiotów gospodarki narodowej według sektorów ekonomicznych zaobserwowano, że w 2008 r. w powiecie sławieńskim najwięcej jednostek prowadziło działalność w sektorze usługowym, tj. 4,5 tys. co stanowiło 74,4% wszystkich zarejestrowanych

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

podmiotów na tym terenie. Tak duży udział podmiotów sektora usługowego jest cechą charakterystyczną dla całego kraju, bowiem sektor ten uznawany jest za główną sferę współczesnej gospodarki. Usługi o charakterze rynkowym świadczyło 66,6% ogółu podmiotów w powiecie, a o charakterze nierynkowym 7,8%. Udział podmiotów zarejestrowanych w sektorze przemysłowym wyniósł prawie 20%. Duży udział przemysłu jest zjawiskiem pozytywnym, gdyż firmy zajmujące się działalnością produkcyjną zatrudniają średnio znacznie więcej osób niż firmy w innych sektorach. Praktyka gospodarcza ponadto wskazuje, że jedno miejsce w sferze produkcji uruchamia kolejne miejsca pracy w handlu i usługach. Natomiast liczba podmiotów zarejestrowanych w sektorze rolniczym wyniosła 0,4 tys., co stanowiło zaledwie 6,4% ogółu firm w powiecie. Mała liczba firm zarejestrowanych w tym sektorze wydaje się być zjawiskiem korzystnym z punktu widzenia rozwoju gospodarczego, bowiem im większe jest uzależnienie regionalnej gospodarki od rolnictwa tym szanse na szybki awans cywilizacyjny są mniejsze.

Biorąc pod uwagę liczbę podmiotów według sekcji Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD) należy stwierdzić, że ponad 65% firm funkcjonujących na omawianym terenie w 2008 r. należało do czterech sekcji: handel i naprawy, hotele i restauracje, obsługa nieruchomości i firm oraz budownictwo.

Dane statystyczne obrazujące dynamikę powstawania i zamykania już istniejących firm często są uznawane, oprócz dynamiki wzrostu PKB, jako główne informacje o kondycji gospodarki. Wskaźnik dynamiki liczby nowych podmiotów zarejestrowanych w kolejnych latach traktuje się bowiem jako swego rodzaju „barometr" charakteryzujący stan koniunktury gospodarczej.[29] W 2008 r. na terenie powiatu sławieńskiego w rejestrze REGON zarejestrowano 603 nowe podmioty, co dało 10,5 jednostek nowo zarejestrowanych na 1000 ludności (w województwie – 11,1). Należy tutaj zaznaczyć, że wielkość tego zjawiska w porównaniu do 2004 r. wzrosła prawie dwukrotnie. Porównując strukturę branżową według sekcji PKD, stwierdzono, iż najwięcej firm wpisano do rejestru w sekcjach: budownictwo – 23,2%, handel i naprawy – 19,1%, hotele i restauracje – 18,7% oraz obsługa nieruchomości i firm – 10,8.

W 2008 r. z rejestru REGON wykreślono w powiecie sławieńskim 462 firmy. Na 1000 osób wynosiło to 8,1 jednostki (w województwie – 9,6). Biorąc pod uwagę sekcje PKD zanotowano, iż w sekcjach: handel i naprawy, hotele i restauracje oraz budownictwo notuje się największą liczbę jednostek wyrejestrowujących się. Należy jednak podkreślić, że w okresie tym więcej jednostek zostało zarejestrowanych niż wykreślonych.

Tab. 5. Podmioty gospodarki narodowej nowo zarejestrowane i wyrejestrowane z rejestru REGON w powiecie sławieńskim w latach 2004, 2006 i 2008

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2008
Podmioty nowo zarejestrowane ogółem	386	515	603
na 1000 ludności	6,7	8,9	10,5
Podmioty wyrejestrowane ogółem	237	433	462
na 1000 ludności	4,1	7,5	8,1

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

[29] *Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2006-2007*. Opracowanie przygotowane przez Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2007.

Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Za pomocą analizy przesunięć udziałów (*shift-share*) określić można poziom konkurencyjności powiatu sławieńskiego w odniesieniu do województwa zachodniopomorskiego pod względem liczby podmiotów gospodarki narodowej według sekcji PKD. Przy założeniu, że powiat rozwija się na takim samym lub podobnym poziomie jak województwo, otrzymano wysoki oczekiwany wzrost zmiennej PO (potencjału obszaru powiatu). Składowa SP informująca o wielkości zmian w stosunku do województwa pokazuje, iż występujące w powiecie trendy zmian liczby podmiotów są wolniejsze niż w województwie, zwłaszcza w sekcji handel i naprawy (G). Poziom konkurencyjności obszaru (KO), odzwierciedlający różnice między wskaźnikiem wzrostu w powiecie w stosunku do województwa jest wysoki, a dodatnia jego wartość wskazuje na wysoką konkurencyjność powiatu. Ogólne przesunięcie (PC) jest dodatnie, co świadczy o pozytywnych tendencjach w powiecie, na tle ogólnego poziomu rozwoju województwa.

Produkcja sprzedana przemysłu

Stopień uprzemysłowienia powiatu można określić między innymi poprzez obserwację produkcji sprzedanej przemysłu. W sławieńskim w 2007 r. osiągnęła ona wartość 414,4 mln zł i stanowiła zaledwie 1,8% produkcji sprzedanej całego województwa. W porównaniu z 2004 r. zanotowano wzrost produkcji sprzedanej w powiecie o 114,4 mln zł, zwiększył się także udział powiatu w tworzeniu wojewódzkiej wartości sprzedanej.

Produkcja sprzedana przemysłu na 1 mieszkańca w sławieńskim była w 2007 r. równa 7206 zł (przy średniej dla województwa 13447 zł), co ulokowało powiat na 11 miejscu w zachodniopomorskim. Przodującymi w działalności przemysłowej obszarami były powiaty: goleniowski, policki i szczecinecki.

Inwestycje i środki trwałe

Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach umożliwiają utrzymanie produkcji na dotychczasowym poziomie, a także jej wzrost. Zwiększanie się poziomu nakładów może więc świadczyć o zwiększaniu zdolności produkcyjnych firm oraz ich rozwoju, co w dłuższym okresie zapewnić może korzyści dla całej gospodarki regionu.

Nakłady finansowe lub rzeczowe, których celem jest stworzenie nowych środków trwałych lub ulepszenie (przebudowa, rozbudowa, rekonstrukcja lub modernizacja) istniejących obiektów majątku trwałego, a także nakłady na tzw. pierwsze wyposażenie w firmach zatrudniających powyżej 9 osób w sławieńskim wyniosły w 2007 r. 57,1 mln zł i były wyższe od tych poniesionych w 2004 r. o 18,7%.

Najwyższe nakłady poniesiono w sektorze przemysłowym i usługowym (na podobnym poziomie), a następnie w rolniczym. Od 2004 r. nakłady ponoszone w rolnictwie i w sektorze przemysłowym zmniejszyły się, natomiast w usługach wzrosły. Wielkość nakładów inwestycyjnych w przeliczeniu na 1 mieszkańca, równa 997 zł, była dużo niższa niż przeciętna w województwie i uplasowała sławieński na 16 miejscu pośród pozostałych powiatów.

Wartość nakładów poniesionych na zakup lub wytworzenie środków trwałych (czyli wartość początkowa, brutto) w 2007 r. wyniosła w powiecie 561,6 mln zł i była wyższa niż w 2004 r. o 35,8%. Najwyższą wartość brutto środków trwałych zanotowano w sektorze usługowym (w tym głównie w usługach rynkowych), a następnie w przemysłowym i rolniczym. W porównaniu z 2004 r. nakłady na środki trwałe w sektorze usługowym i przemysłowym wzrosły, natomiast w rolnictwie zmniejszyły się. Pod względem poziomu wartości brutto środków trwałych na 1 mieszkańca w 2007 r. sławieński objął 15 lokatę w województwie.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Tab. 6. Nakłady inwestycyjne i wartość brutto środków trwałych w przedsiębiorstwach w powiecie sławieńskim w latach 2004, 2006 i 2007

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2007	2004=100
Nakłady inwestycyjne w mln zł	48,1	47,7	57,1	118,7
w % sektor: rolniczy	15,8	7,0	14,7	93,0
przemysłowy	69,4	28,7	42,7	61,5
usługi rynkowe	14,6	59,1	42,6	291,8
usługi nierynkowe	0,2	5,2	0,0	0,0
na 1 mieszkańca w zł	830	827	997	120,1
Wartość brutto środków trwałych w mln zł	413,5	492,0	561,6	135,8
w % sektor: rolniczy	12,2	9,2	8,9	73,0
przemysłowy	32,6	27,2	35,8	109,8
usługi rynkowe	52,4	59,2	51,1	97,5
usługi nierynkowe	2,8	4,4	4,2	150,0
na 1 mieszkańca w zł	7154	8546	9800	137,0

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Budżety jednostek samorządu terytorialnego

Możliwości dofinansowywania działań w powiecie mogą być określone poprzez analizę wielkości dochodów, a zwłaszcza wydatków budżetów jednostek samorządu terytorialnego (zarówno powiatu, jak i gmin wchodzących w jego skład).

W 2008 r. powiat sławieński otrzymał na realizację swoich zadań 42,0 mln zł (o 37,1% więcej niż na początku badanego okresu). W przeliczeniu na 1 mieszkańca było to 731,91 zł – 16 lokata wśród powiatów ziemskich. Wydatki wyniosły 42,1 mln zł, z czego wydatki majątkowe inwestycyjne stanowiły 9,7%. Dynamika wzrostu dochodów (w porównaniu z 2004 r.) była w powiecie wyższa niż wydatków. Wysokość wydatków w przeliczeniu na 1 mieszkańca uplasowała sławieński na 17 miejscu wśród powiatów ziemskich.

Tab. 7. Dochody i wydatki budżetu powiatu i budżetów gmin wchodzących w skład powiatu sławieńskiego w latach 2004, 2006 i 2008 w zł

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2008	2004=100
Dochody budżetu powiatu	30609646,00	33381531,37	41960143,85	137,1
na 1 mieszkańca	528,84	579,11	731,91	138,4
Wydatki budżetu powiatu	32371695,00	35746152,30	42107000,79	130,1
na 1 mieszkańca	559,28	620,13	734,47	131,3
Dochody budżetów gmin	104672458,00	150736838,15	172678439,91	165,0
na 1 mieszkańca	1808,41	2615,01	3012,01	166,6
Wydatki budżetów gmin	103643824,00	150225766,55	168665119,68	162,7
na 1 mieszkańca	1790,64	2606,14	2942,00	164,3

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Budżety gmin wchodzących w skład powiatu sławieńskiego w 2008 r. uzyskały łącznie dochody równe 172,7 mln zł, a kwota dochodów na 1 mieszkańca uplasowała powiat na 3 miejscu w województwie wśród powiatów ziemskich. Gminy wydały 168,7 mln zł, w tym wydatki majątkowe inwestycyjne stanowiły średnio 19,6% ogółu wydatków budżetów tych jednostek terytorialnych. W porównaniu z 2004 r. dochody gmin wzrosły nieco szybciej niż ich wydatki.

Wyniki badań własnych

A. Stan i struktura aktywności gospodarczej badanych przedsiębiorstw

Przedsiębiorcy i ich firmy – charakterystyka prowadzonej działalności

Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w powiecie sławieńskim wzrasta cyklicznie zwłaszcza po 1989 r. (rys. 2). Okres szczególnej dynamiki pod tym względem to lata 1989-2001, wówczas przybyło aż 56,6% przedsiębiorstw. W latach 2002-2004 zauważalny jest wyraźny spadek liczby nowo rejestrowanych firm, powstało wówczas jedynie 10,5% przedsiębiorstw, co jest efektem ówczesnej stagnacji gospodarczej kraju, pogorszenia sytuacji na rynku pracy oraz destabilizacji gospodarczej prywatnych inicjatyw. W ciągu ostatnich pięciu lat (okres 2005-2009) liczba nowo rejestrowanych firm znowu ma trend rosnący – w powiecie sławieńskim powołano 21,1% spośród badanych przedsiębiorstw. Prezentowane dane dotyczą firm, które nadal funkcjonują na rynku, nie obrazują bezwzględnego przyrostu liczby przedsiębiorstw – wiadomo bowiem, że w tym samym czasie określona liczba firm została zlikwidowana. Zasadniczo należy zauważyć, że obecnie funkcjonujące w powiecie firmy, to przede wszystkim przedsięwzięcia, które posiadają już pewne doświadczenia a swoją działalność rozpoczynały w momencie wprowadzenia gospodarki rynkowej. Jednostki, które na rynku obecne są krótko, i powstawały przede wszystkim w okresie globalnej koniunktury są w zdecydowanej mniejszości.

Rys. 2. Rok powstania firmy

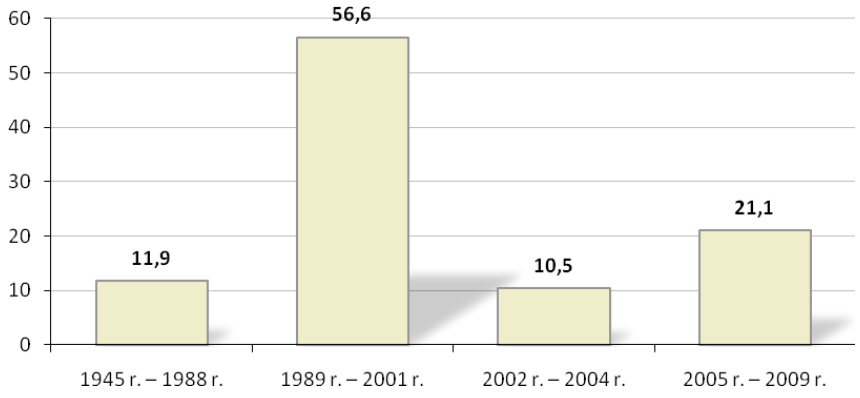

Źródło: *Badania własne.*

Kolejną zmienną opisującą powiat sławieński jest wielkość przedsiębiorstw, w tym zakresie zdecydowanie przeważają mikro-przedsiębiorstwa zatrudniające do 9 pracowników,

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

stanowiąc 80,3% wszystkich badanych przedsiębiorstw, kolejno firmy małe – 11,8% oraz średnie – 7,9%. Firmy duże w badaniu nie były reprezentowane. Z kolei ze względu na formę działalności, w powiecie sławieńskim przeważają przedsiębiorstwa jednoosobowe – 78,9%, pozostałe 21,1% przedsiębiorstw to spółki, (z których spółki z ograniczoną odpowiedzialnością stanowiły 9,2%, spółki cywilne 6,6%, spółki jawne 2,6% oraz spółki akcyjne – 2,6%). Podejmowanie działalności przez osoby fizyczne i nie mające prawnej osobowości podmioty gospodarcze umożliwia stosunkowo szybkie dostosowywanie się do zmiennych realiów lokalnego i regionalnego rynku, wymaga relatywnie niskich nakładów na rozpoczęcie działalności oraz pozwala, aby osiągany zysk w całości należał do właściciela, przy ponoszeniu całkowitej odpowiedzialności za funkcjonowanie przedsiębiorstwa.

Struktura podmiotów gospodarczych, zgodna z klasyfikacją PKD (Polska Klasyfikacja Działalności), wyraźnie ukazuje (charakterystyczną dla całego kraju) dominację przedsiębiorstw o charakterze usługowym. Szczegółowy ranking reprezentowanych w powiecie branż według sekcji PKD przedstawia się następująco:

- przedsiębiorstwa z branży hotele i restauracje – 22,4%,
- przedsiębiorstwa z branży handlowej 17,1%,
- przedsiębiorstwa z branży transport, gospodarka magazynowa i łączność – 14,5%,
- przedsiębiorstwa z branży usługowej – 13,2%,
- przedsiębiorstwa z branży przetwórstwa przemysłowego – 6,6%,
- przedsiębiorstwa z branży budownictwa – 5,3%,
- przedsiębiorstwa z branży obsługa nieruchomości, wynajem i usługi związane z prowadzeniem działalności gospodarczej – 5,3%,
- przedsiębiorstwa z branży rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo – 5,3%,
- przedsiębiorstwa z branży pośrednictwo finansowe – 3,9%,
- przedsiębiorstwa z branży rybactwo – 3,9%,
- przedsiębiorstwa z branży ochrona zdrowia i pomoc społeczna – 1,3%,
- przedsiębiorstwa z branży wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, wodę – 1,3%.

Położenie, specyfika regionalna i turystyczna powiatu sławieńskiego wpłynęła na tak znaczną dominację przedsiębiorstw należących do branży turystycznej – hotele i restauracje.

Poziom i struktura zatrudnienia – ruch kadr

Czynnikiem, który buduje pozycję firmy są pracownicy w niej zatrudnieni, a do kluczowych zagadnień w tej kwestii należy wykształcenie kadry. Wykształcenie pracowników jest istotną zmienną w kontekście opisu przedsiębiorstw. To właśnie ono, obok nabytych umiejętności i doświadczeń zawodowych stwarza pole racjonalnego i efektywnego funkcjonowania firm, zwiększając ich szanse rynkowe, a w efekcie warunkując sukces rynkowy.

Struktura zatrudnienia ze względu na poziom wykształcenia w badanych firmach powiatu sławieńskiego przedstawia się następująco: 23,7% przedsiębiorstw zatrudnia osoby z wykształceniem wyższym, 36% z wykształceniem średnim, 26,8% z wykształceniem zawodowym. Dodatkowo w 2,9% przedsiębiorstw zatrudnienie znajdują osoby z wykształceniem gimnazjalnym; w 4,3% przypadków z wykształceniem podstawowym i 3,6% bez wykształcenia. Oznacza to, że łącznie 10,8% przedsiębiorstw korzysta z pracowników bez wyuczonych kwalifikacji zawodowych, co prawdopodobnie związane jest z koniecznością wykonywania prac

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

prostych, o charakterze pomocniczym w stosunku do prowadzonej działalności i stąd rodzi się zapotrzebowanie na pracowników niewykwalifikowanych.

Istotnym dla charakterystyki przedsiębiorstw jest wskaźnik ruchu kadr. Jest to proces wielokierunkowy, najistotniejsze jego elementy, to przyjęcia, odejścia i zwolnienia. W odniesieniu do 2008 roku w firmach powiatu sławieńskiego nastąpiła zmniejszenie zatrudnienia w 6,6% przypadków, a w 17,1% deklarowały zwiększenie zatrudnienia, jednak w zdecydowanie najliczniejszej grupie przedsiębiorstw – 76,3% nie odnotowano ruchu kadr. Głównymi przyczynami zmniejszenia liczby pracowników (w tych przedsiębiorstwach gdzie dochodziło do zmian) były:

- kwestie zewnętrzne:
  - nieopłacalność produkcji i sprzedaży – 50%,
  - problem ze zbyciem produktów i usług – 12,5%,
  - kryzys – 25%,
- kwestie wewnętrzne:
  - zbyt niskie wynagrodzenia – 12,5%.

Z kolei wzrost zatrudnienia w firmie był spowodowany rozszerzeniem zakresu działalności przedsiębiorstwa – 50,0% albo zwiększeniem popytu na produkty i usługi – 43,8% lub podniesieniem standardów produkcji – 6,3%. Powyższe dane wyraźnie wskazują, iż podejście do zatrudnienia w firmach jest elastyczne, kiedy jest konieczność firmy tną koszty redukując zatrudnienie. Warto jednak podkreślić, iż duża fluktuacja kadr nie jest czynnikiem korzystnym dla efektywności przedsiębiorstw, a wręcz może mieć ujemne konsekwencje w odniesieniu do prowadzonej działalności.

Deklarowana dynamika w zakresie zatrudnienia w odniesieniu do trzech najbliższych miesięcy oraz kolejnych 12 miesięcy jest w miarę zadawalająca, taki sam odsetek respondentów (w obu odcinkach czasu) deklaruje zmniejszenie poziomu zatrudnienia jedynie na poziomie 1,3%, a zwiększenia kolejno na poziomie 11,8% oraz 15,8%. Zauważalne zróżnicowanie natomiast widać w deklaracjach na temat utrzymania zatrudnienia na stałym poziomie – o ile w odniesieniu do 3 miesięcy, czyli stosunkowo krótkiego czasookresu respondenci w 80,3% deklarowali stały poziom zatrudnienia, o tyle w skali 12 miesięcy deklaracje nie mają tak wysokiego wskaźnika trwałości, tutaj bowiem, 65,8% respondentów szacuje, iż zatrudnienie nie ulegnie zmianom. Efektem tego zróżnicowania odpowiedzi może by niestabilna sytuacja gospodarcza na rynku i niemożność przewidzenia tendencji w zakresie funkcjonowania przedsiębiorstwa (wiadomo, że stosunkowo najprostszym sposobem szukania oszczędności jest zmniejszanie liczby zatrudnionych). To potwierdzałby także wzrost odsetka nie potrafiących w ogóle określić zmian w zakresie zatrudnienia – w kontekście 3 miesięcy – 6,6% respondentów nie umiało przewidzieć dynamiki zatrudnienia, natomiast w kontekście 12 miesięcy było to już 17,1% (rys. 3).

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Rys. 3. Planowane zmiany w zatrudnieniu

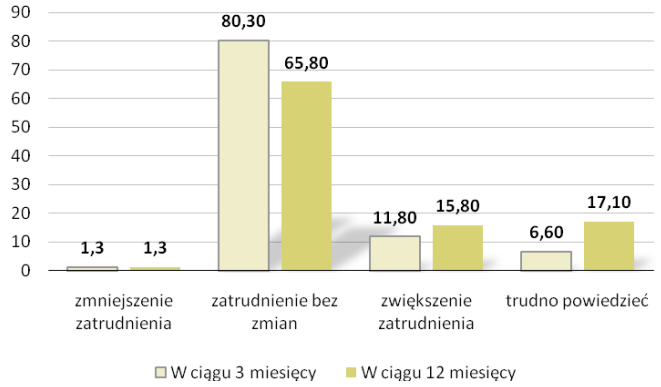

Źródło: *Badania własne.*

Perspektywy działalności są zróżnicowane w zależności od sekcji PKD, do której należą poszczególne przedsięwzięcia (rys. 4). Zmniejszenie zatrudnienia przewidywane jest tylko w ramach sekcji B – Rybactwo. Dominują co prawda postawy wyczekujące, których przejawem są deklaracje: zatrudnienie nie ulegnie zmianie oraz trudno powiedzieć, należy jednakże odnotować, że w przewadze są firmy, które oceniają, że nastąpi wzrost zatrudnienia w stosunku do przewidujących odwrotnie. Najwięcej firm oczekujących wzrostu liczby pracowników należy do sekcji I – Transport, gospodarka magazynowa i łączność, O – Działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna, pozostała. Pewne ożywienie, które przełożyć się ma na zwiększenie zatrudnienia oczekiwane jest także przez przedstawicieli sekcji A – Rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo oraz B – Rybactwo.

Rys. 4. Planowane zmiany w zatrudnieniu w perspektywie najbliższych trzech miesięcy z uwzględnieniem sekcji PKD (dane w wartościach bezwzględnych)

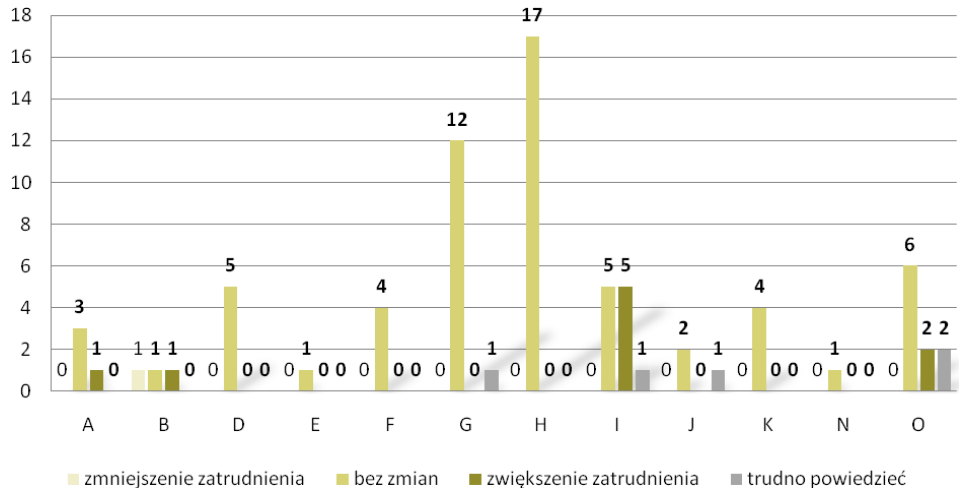

Źródło: *Badania własne.*

Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Proces naboru i zatrudnianie nowych pracowników jest istotnym elementem warunkującym efektywne funkcjonowanie przedsiębiorstw. W odniesieniu do powiatu sławieńskiego największym wskaźnikiem zapotrzebowania cieszą się specjalności – operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń – 45,5% wskazań, pracownicy biurowi - 18,2% oraz kolejno kategorie z takim samym wskazaniem na poziomie 9,1%: pracownicy usług i sprzedawcy, robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy, rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy oraz pracownicy prac prostych.

Rozkład wskazań na poszczególne typy wykształcenia wymaganego od potencjalnych pracowników wygląda następująco: wykształcenie wyższe kierunkowe zgodne z profilem działalności firmy – 3,3%, średnie techniczne zgodne z profilem działalności firmy – 6,7% zasadnicze zawodowe zgodne z profilem działalności firmy – 16,7% oraz najliczniej wskazywana kategoria pracowników ze stażem pracy w danym kierunku zawodowym – 20%.

Z kolei potrzeby w zakresie dodatkowych kwalifikacji zawodowych ewentualnych pracobiorców to: uprawnienia do prowadzenia pojazdów kat. B, C, E – 20% wskazań; w 10% przypadków poszukiwani pracownicy powinni posiadać specjalistyczne kursy kwalifikacyjne do pracy; znajomość języka obcego potwierdzoną formalnym certyfikatem; umiejętności obsługi oprogramowania typu CAD oraz uprawnienia do obsługi specjalistycznych maszyn i urządzeń (każda kategoria wskazywana była przez 10% respondentów). Powyżej wymienione potencjalne kwalifikacje potwierdzone formalnym wykształceniem oraz i umiejętności zawodowe nie muszą być cechami rozłącznymi.

Poszukiwanie nowych pracowników odbywa się przede wszystkim na zewnętrznym rynku pracy. Poszukujące pracowników firmy omawianego powiatu deklarują zdecydowanie bierne strategie poszukiwania, 25,7% wskazań dla odpowiedzi, iż potencjalnie zainteresowane pracą osoby same przychodzą do firmy, bądź w 14,9% przypadków są rekomendowane przez inne osoby. Przewaga wymienionych sposobów rekrutacji pozwala na osąd, iż drożność na rynku pracy jest tak dalece zaburzona, iż przedsiębiorstwa stosując pasywne strategie wiedzą, po pierwsze, iż są one skuteczne (a nie wymagają nakładów ze strony firm) oraz po drugie świadczą o rynku pracodawcy gdzie mamy do czynienia z nadwyżką potencjalnych pracobiorców, gdzie przedsiębiorstwa, (na co wskazuje wysoki poziom bezrobocia) mogą sytuować się na uprzywilejowanej pozycji. Korzystanie przez firmy powiatu sławieńskiego z tradycyjnych form pośrednictwa wygląda następująco: 11,9% poszukuje pracowników przez PUP, 8% przedsiębiorców korzysta z ogłoszeń w prasie bądź Internecie, z usług profesjonalnych agencji pracy korzysta zaledwie 1% badanych.

Potencjał rozwojowy firm – system wynagradzania, podnoszenie kwalifikacji, stan wyposażenia

Jednym z ważniejszych parametrów charakteryzujących potencjał rozwojowy firm jest poziom wynagrodzeń, niestety jest to zmienna tzw. wrażliwa, trudno poddająca się analizie – zwykle bowiem nie wszyscy respondenci są skłonni rozmawiać o tego typu zagadnieniach. W odniesieniu do powiatu sławieńskiego 38,2% respondentów odmówiło odpowiedzi. Z otrzymanych odpowiedzi wynika, iż wynagrodzenia w trakcie minionego, jak i obecnego roku uzyskały pewien poziom dynamiki. O ile w 2008 roku w 21,1% przypadków wynagrodzenia pracowników zostały zwiększone, o tyle w 2009 było tak w 10,5% badanych. Zdecydowanie pozytywnym faktem jest deklaracja o pozostawieniu poziomu wynagrodzeń bez zmian: w 2008 r.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

35,5% respondentów utrzymało wynagrodzenia na stałym poziomie, natomiast w odniesieniu do 2009 r. ma taki zamiar aż 50% (tab. 8).

Tab. 8. Dynamika zmian wynagrodzeń w latach 2008 i 2009

WYNAGRODZENIA	2008	2009
Zostały zwiększone	21,1	10,5
Zostały zmniejszone	5,3	1,3
Bez zmian	35,5	50,0
Odmowa odpowiedzi	38,2	38,2

Źródło: *Badania własne.*

Istotnym, choć najczęściej niedocenianym, elementem budującym potencjał rozwojowy firm jest szkolenie pracowników. Jest to także fundamentalny element świadomego zarządzania zasobami ludzkimi. Oczywiście to element kosztogenny, ale w dłuższej perspektywie czasowej zwiększa efektywność firmy. Alarmistycznym znakiem jest to, że aż 78,9% badanych firm powiatu sławieńskiego w ogóle nie korzysta z tego typu rozwiązań. Pozostałe – 21,1% deklaruje korzystanie ze szkoleń, lecz pod uwagę brane są wyłącznie nieodzowne szkolenia zawodowe z zakresu: zarządzania, finanse, marketing, księgowość, obsługa maszyn i urządzeń, sprzedaż i obsługa klienta, specjalistycznych branżowych, obowiązkowych zakresu bhp. Sytuacja, w której firmy nie inwestują we własne zasoby ludzkie, nie wzmacniają kapitału intelektualnego, w dłuższej perspektywie zawsze skutkować musi obniżeniem potencjału rozwojowego. Jednakże obecnie występujący stan może być konsekwencją obecnego kryzysu gospodarczego i drastycznego szukania oszczędności przez przedsiębiorstwa.

Współcześnie w dobie rozwoju technologii, każdemu przedsiębiorstwu nieodzownie powinien towarzyszyć rozwój technologiczny. Istotnymi cechami, pozwalającymi pośrednio oszacować nowoczesność firm jest wiek stosowanej w przedsiębiorstwie technologii oraz wiek urządzeń w parku maszynowym. Stosowane w przedsiębiorstwach technologie określają potencjał przedsiębiorstw powiatu sławieńskiego następująco: 31,6% przedsiębiorstw użytkuje nowoczesne linie technologiczne zakupione w latach 2008/2009, 21,1% zakupione w ciągu pięciu ostatnich lat, natomiast w 17,1% przedsiębiorstw stosowane są linie technologiczne zakupione przed 2004 roku.

Z kolei w zakresie nowoczesności parku maszynowego dane przedstawiają się następująco:

- maszyny i urządzenia nowoczesne – zakupione w 2008/2009 są udziałem – 34,7% firm,
- maszyny i urządzenia użytkowane od 3 do 6 lat są udziałem – 33,3% firm,
- maszyny i urządzenia użytkowane od 7 do 10 lat są udziałem – 14,7% firm,
- maszyny i urządzenia użytkowane przeszło 10 lat są udziałem – 8% firm.

Z prezentowanych danych wyłania się obraz firm, które starają się nadążać za wyzwaniami rynku, dostosowując stosowane rozwiązania oraz urządzenia do nowoczesnych wymogów. Jednakże nieco zastanawiające jest, że aż 30,3% respondentów nie umiało określić stosowanej w firmie technologii i 9,3% nie potrafiło określić technologicznego stanu parku maszynowego wykorzystywanego w firmie. Sytuacja ta skłania do refleksji, iż ci właśnie respondenci nie chcieli się przyznać do postrzeganego negatywnie zacofania w stosowanych rozwiązaniach. Kategorii tej nie można jednoznacznie zaliczyć do grupy przedsiębiorstw

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

wskazującej na korzystanie z maszyn i urządzeń użytkowanych ponad 10 lat, należy jednak domniemywać, że znaczny udział w niej mają właśnie takie firmy.

B. Rynkowy wymiar prowadzonej działalności – powiązania przedsiębiorstw z otoczeniem

Wymiary konkurencyjności przedsiębiorstw

Podstawą utrzymania się na rynku jest zdolność przedsiębiorstw do efektywnego gospodarowania w warunkach konkurencji. Ważne staje się poznanie wymiarów konkurencyjnego działania. Jednym z takich czynników jest już sam wybór miejsca inicjatywy gospodarczej. Dla badanych przedsiębiorstw wybór miejsca lokalizacji firmy w powiecie sławieńskim był efektem:

- miejsca zamieszkania właściciela – 51,9%,
- oceny, iż powiat sławieński to dobra lokalizacja – 25,6%,
- dostępności rynków – 8,5%,
- dostępność taniej siły roboczej – 9,3%,
- przypadku – 2,3%,
- dostępność zaopatrzenia – 1,6%,
- specyfiki działalności – 0,8%.

Dominujące znacznie subiektywnych powodów zlokalizowania działalności firmy w powiecie (miejsce zamieszkania właściciela) w przypadku sektora MŚP jest właściwie oczywistością. Jednakże pozostałe odpowiedzi pozwalają na wskazanie czynników sprzyjających prowadzonej działalności. Badani oceniają, że jedną z najważniejszych zalet powiatu jest dobra lokalizacja, która zapewne wiąże się z dostępnością rynków.

Kolejnym czynnikiem przesądzającym o pozycji rynkowej przedsiębiorstwa jest jego zdolność do uzyskiwania i utrzymywania tzw. przewag konkurencyjnych, czyli zwiększenie stopnia niezależności działania od konkurentów oraz stopniowego rozszerzenia zakresu i pola działania. Jest to bardzo istotny niuans, bowiem słabość wielu firm nie polega na słabości produktu lub technologii, lecz na niedociągnięciach w procesie przekształcania wiedzy i umiejętności firmy właśnie w przewagę konkurencyjną na rynku.

Z zaprezentowanych danych wynika, iż przedsiębiorstwa powiatu sławieńskiego dążą do nadania elementom marketingowym takim jak produkt, marka, wizerunek, cech wyższej jakości niż konkurencja, przy jednoczesnym przywiązywaniu do jakości potencjalnych klientów – strategia budowania przewagi jakościowej (rys. 5). Pewnym problemem zarysowującym się w wypowiedziach badanych jest brak umiejętności wskazania, na czym polega przewaga konkurencyjna firmy (10%), nawet, jeśli odpowiedzi udzielali pracownicy, to niepokojące jest, iż nie posiadają oni wiedzy na tematy kluczowe dla firmy i jej dalszego rozwoju – bowiem uzyskanie przewagi w jakiejś dziedzinie umożliwia utrwalanie pozycji firmy.

Większość badanych przedsiębiorstw ocenia swój poziom konkurencyjności, jako konkurencyjność lokalną – 59,3%. Jako konkurencyjnych na poziomie województwa ocenia się – 14% firm, tyle samo respondentów czuje się konkurencyjnymi w odniesieniu do całego kraju, natomiast 3,5% w odniesieniu do UE. Pozostali 5,8% nie umie odpowiedzieć na to pytanie, bądź ocenia, iż nie są w ogóle konkurencyjni – 3,5%.

Według ankietowanych ich głównymi konkurentami są inne firmy lokalne – 88,2% wskazań, firmy z Europy zachodniej są postrzegane jako potencjalny konkurent przez 7,9% badanych, firmy pozaeuropejskie w 1,3% przypadków. Pozostali respondenci (2,6%) nie umieli odpowiedzieć na to pytanie.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Rys. 5. Przewagi konkurencyjne badanych firm

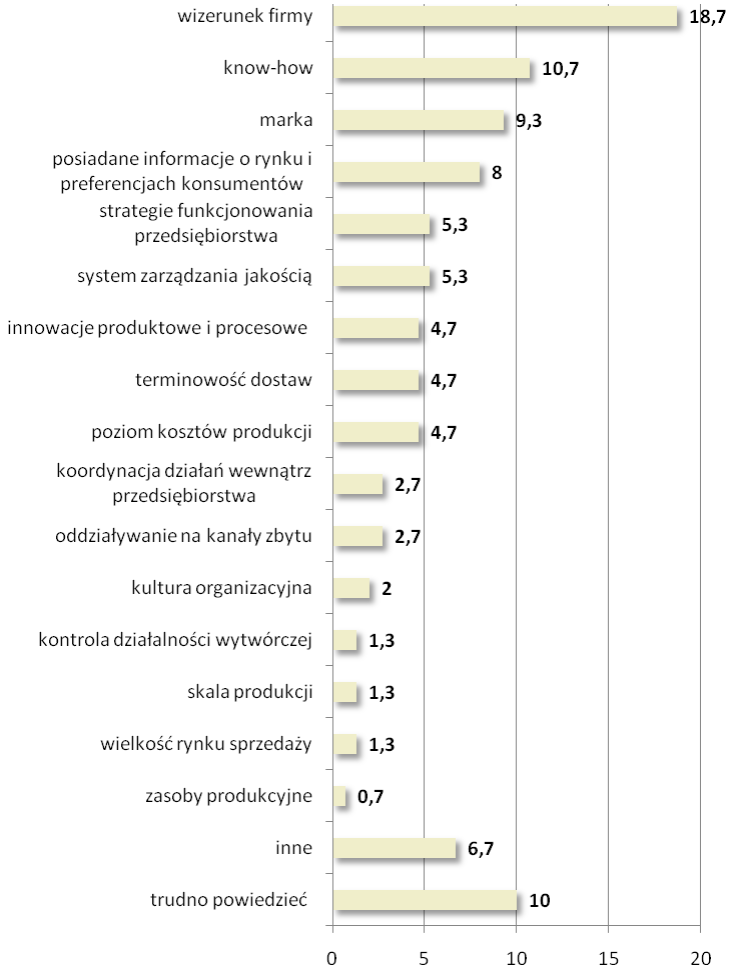

Źródło: *Badania własne.*

Na skutek ciągłej zmienności otoczenia społeczno-gospodarczego działalność podmiotów gospodarczych nie jest wolna od sytuacji trudnych, czy problematycznych. Sytuacje tego typu mają charakter wewnętrzny bądź zewnętrzny w stosunku do przedsiębiorstw. Spośród badanych 11,3% przedsiębiorstw deklaruje, iż nie napotyka w działalności na problemy; jednakże pozostałe 88,7% respondentów doświadcza sytuacji uciążliwych bądź kryzysowych.

Sytuacje rozpoznane jako problematyczne i zewnętrzne w stosunku do badanych firm to przede wszystkim: (uszeregowano według liczby wskazań)

- silna konkurencja krajowa i zagraniczna – 17,2%,
- wysokie obciążenia na rzecz budżetu państwa– 16,6%,
- rozbudowana biurokracja – 10,6%,
- niedostateczny popyt na rynku krajowym – 9,3%,
- niepewność ogólnej sytuacji gospodarczej – 5,3%,
- brak koncepcji rozwoju miasta/gminy – 4,6%,

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

- niedostateczny popyt na rynku zagranicznym – 4,0%,
- słabo rozwinięta infrastruktura techniczna – 3,3%,
- rozwój „szarej strefy" – 2,6%,
- duża odległość od rynków zbytu i zaopatrzenia – 2,6%,
- niejasne i niespójne przepisy prawne – 2,6%,
- niestabilny kurs euro – 0,7%,
- niestabilne warunki atmosferyczne – 1,3%,
- niekorzystne rozporządzenia UE – 0,7%.

Zdecydowanie najpoważniejszym utrudnieniem, jakie jest udziałem badanych firm to niejako uczenie się funkcjonowania w warunkach gospodarki rynkowej, gdzie normą jest ciągłe doświadczanie mechanizmów silnej konkurencji, związana z tym presja i konieczność ponoszenia ryzyka. Należy zwrócić uwagę na duże znaczenie, jakie badani przypisują utrudnieniom w ich działalności z tytułu funkcjonowania instytucji publicznych – szczególnie dotyka ich rozbudowana biurokracja oraz wysokie obciążenia na rzecz budżetu państwa. Oznacza to, że przedsiębiorcy muszą sobie radzić nie tylko z presją rynku, ale także – w ich opinii częstymi, problemami, jakich przysparza państwo i jego instytucje.

Sytuacje uciążliwe, pojawiające się wewnątrz badanych firm to przede wszystkim: (uszeregowano według liczby wskazań)

- trudności w zdobywaniu funduszy niezbędnych do prowadzenia działalności – 5,3%,
- niedobór wykwalifikowanych pracowników – 1,3%,
- sezonowość działalności – 0,7%.

Kolejnym ważnym zagadnieniem jest umiejętność podejmowania zaradczych rozwiązań w obliczu nasilenia się sytuacji trudnych, kryzysowych. W omawianym powiecie głównymi sposobami działania w powyższych sytuacjach są: zmniejszanie wydatków inwestycyjnych – 23,9%, reorganizacja zakładu 12,0%; zmniejszanie poziomu zatrudnienia – 7,6%; obniżenie poziomu wynagrodzeń 2,2% oraz wysyłanie pracowników na bezpłatne urlopy 3,3%. Dodatkowo: zawieszenie działalności – 2,2%, wzięcie kredytu na kontynuowanie działalności – 1,1%, oraz obniżanie cen – 1,1%. Oznacza to, że w dominującym stopniu reakcją na sytuacje kryzysowe jest ograniczanie jakiegoś aspektu działalności firmy, są to strategie pasywne.

Zdecydowanie bardziej niekorzystnym zjawiskiem jest nie podejmowanie żadnych konkretnych działań w obliczu kryzysu – a do tego typu bierności przyznaje się aż 38% badanych. Dodatkowo 7,6% badanych nie potrafi w ogóle zdefiniować sposobów radzenie sobie w sytuacjach trudnych, czyli przeszło 45% badanych świadomie bądź nieświadomie stosuje swoistą „strategię strusia" polegająca na „przeczekaniu złej koniunktury". Nie niesie ona jednak istotnych wartości poznawczych i w efekcie skutkuje biernością.

Ocena i prognozy perspektyw działalności gospodarczej przedsiębiorstw

Subiektywne doświadczenia przedsiębiorców w okresie ostatnich sześciu miesięcy prowadzenia firm pozwalają na definicję i zarazem diagnozę sytuacji społeczno-gospodarczej na lokalnym rynku – 44,7% respondentów, stwierdza, iż sytuacja firmy w okresie ostatnich 6 m-cy nie zmieniła się, według 26,3% badanych uległa poprawie, podobnie liczebna kategoria badanych 25,6% ocenia z kolei, iż sytuacja firmy w okresie ostatnich 6 miesięcy pogorszyła się. Ocena w tym zakresie zawsze nacechowana będzie znacznym subiektywizmem, który wynika z jakości własnych doświadczeń w funkcjonowaniu firmy na rynku.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Najważniejszymi czynnikami skutkującymi pogorszeniem sytuacji firm w opinii respondentów są:

- spadek popytu na towary i usługi – 53,6%,
- wzrost cen paliwa i energii – 17,9%,
- wzrost cen materiałów i surowców – 14,3%,
- zmiana warunków kredytowania – 3,6%,
- zmiana kursu euro – 3,6%,
- zmiana kursy franka szwajcarskiego – 3,6%,
- niekorzystne regulacje o rozporządzenia UE – 3,4%.

Z kolei do czynników wpływających na poprawę sytuacji firmy respondenci zaliczają:

- popyt na towary i usługi – 65,4%,
- sezonowość działalności – 7,7%,
- kurs euro – 3,8%,
- kurs franka – 3,8%,
- pozyskanie nowych inwestorów – 3,8,
- podniesienie jakości wykonywanych usług – 3,8%,
- szczęście – 3,8%,
- zmiana właściciela – 3,8%,
- zwiększenie bazy noclegowej – 3,8%.

Z uzyskanych wypowiedzi wynika zdecydowanie niejednoznaczna ocena sytuacji – te same kategorie wskazywane są jako najważniejsza przyczyna pogorszenia oraz polepszenia sytuacji firmy. Pozorna sprzeczność, jaka ma tutaj miejsce związana jest zapewne z dynamiką zjawisk zachodzących na rynku – poszczególne firmy dysponują zróżnicowanymi umiejętnościami radzenia sobie z zachodzącymi w gospodarce zmianami – niektóre potrafią wykorzystać je do rozwoju, inne nie. Obserwowana sytuacja może mieć również związek ze zróżnicowaniem branżowym oraz różną lokalizacją poszczególnych firm, co wpływa na ich sytuację rynkową.

Jak wiadomo funkcjonowanie przedsiębiorstw odbywa się w konkretnym, zewnętrznym środowisku – otoczeniu społeczno-gospodarczym, którego jakość wpływa na prosperowanie firm. W tym zakresie przeważają opinie respondentów, iż sytuacja gospodarcza w województwie w okresie ostatnich 6 miesięcy nie zmieniła się – tak twierdzi 60,5% badanych, z kolei 31,6% ankietowanych jest odmiennego zdania i uważa, że nastąpiło pogorszenie, jedynie 7,9% ocenia, iż nastąpiła poprawa. W odniesieniu do prognoz na kolejne sześć miesięcy zdecydowanie widać wzrost optymistycznych scenariuszy, bowiem 21,1% ankietowanych przewiduje poprawę sytuacji gospodarczej województwa, wysoki wskaźnik 44,7% szacuje, że obecna sytuacja ma znamiona trwałości, jedynie 5,3% badanych jest pesymistami w tym zakresie i prognozuje pogorszenie warunków gospodarczego działania.

Wartościowa poznawczo jest próba uchwycenia dynamiki zmian popytu na usługi/produkty oferowane przez analizowane firmy w stosunku do analogicznego okresu roku ubiegłego. Zwiększenie poziomu popytu szacuje 23,7% badanych, obniżenie 28,9%, a najliczniejsza kategoria badanych nie widzi zmian w wielkości popytu – 40,8%. Pozostałe 6,6% ankietowanych nie potrafi oszacować zmian w kontekście minionego roku.

Badani prognozowali również zmiany w popycie na oferowane usługi i produkty w kontekście analogicznego okresu przyszłego roku. Uzyskany rozkład tego wskaźnika pokazuje zmianę sytuacji, większość badanych (40,8%) zakłada poprawę w tym zakresie i uważa, że

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

wielkość popytu w ciągu roku będzie rosnąć; 19,7% uważa, iż wielkość ta nie ulegnie zmianie, zaś spadek wielkości popytu przewiduje jedynie 3,9%. Zwraca uwagę stosunkowo wysoki odsetek respondentów (35,5%), którzy nie potrafią ocenić zmian w zakresie wielkości popytu. Watro podkreślić, iż stosunkowo liczna kategoria badanych, bo przeszło 40% patrząc w przyszłość jest optymistami, widzi szanse, a nie tylko zagrożenia.

Kolejnym i jednym z ważniejszych czynników warunkujących potencjał rozwojowy przedsiębiorstw jest poziom inwestycji. Wiadomo, iż aby wzmocnić swoją pozycję na rynku, aby nie dać się wyprzedzić konkurencji, przedsiębiorstwo musi podejmować działania prorozwojowe, jednym z tego typu działań są przedsięwzięcia inwestycyjne. Uznaje się, że inwestycje są podstawowym czynnikiem rozwoju gospodarczego i to zarówno w odniesieniu do konkretnych przedsiębiorstw, jak i w odniesieniu do rozwoju lokalnego, czy regionalnego. Pożytki płynące z odpowiednio zrealizowanych inwestycji są oczywiste i zwykle przekładają się umocnienie pozycji firmy na rynku. Brak inwestycji zawsze skutkuje stagnacją, a w dalszej kolejności wyrugowaniem z rynku.

Podstawowym, (choć nie jedynym) sposobem inwestowania jest zwiększanie zasobów rzeczowych środków trwałych przedsiębiorstwa. W tym zakresie przedsiębiorstwa powiatu sławieńskiego prezentują się na niekorzystnie, bowiem w 34,8% ankietowanych przedsiębiorstw wydatki inwestycyjne w ogóle nie wystąpiły, natomiast te firmy powiatu, które inwestowały wybierały następujące dobra – uszeregowano według liczebności wskazań:

- wyposażenie (meble, sprzęt) – 32,6%,
- pojazdy– 19,1%,
- budynki, ziemię – 13,5%.

Także wartość wydatków poniesionych na rozwój prowadzonej działalności w pierwszym półroczu 2009 roku wskazuje, że część firm dysponuje ograniczonymi zasobami, które mogą przeznaczyć na zakup wyposażenia oraz inwestycje (rys. 6). Respondenci najczęściej (40%) wskazywali, że poniesione wydatki mieszczą się w kwocie od 50 tys. do 500 tys. złotych, kolejne miejsca zajmują coraz niższe kwoty – 22,2% badanych firm w ciągu 6 miesięcy w rozwój firmy zainwestowało mniej niż 5 tys. złotych. Bez wątpienia świadczy to o niewielkiej skali prowadzonej działalności, oraz jej branżowej specyfice – firmy zaangażowane w drobne usługi przeważnie nie wymagają kosztownego wyposażenia. Z kolei stosunkowo liczna grupa przedsiębiorstw, bo 28,9% przeznaczała na inwestycje kwoty od 50 tys. do 500 tys., pułap wydatków powyżej 500 tys. był udziałem jedynie 6,7% firm, natomiast 2,2% badanych odmówiło udzielenia odpowiedzi na to pytanie.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Rys. 6. Struktura wartości wydatków poniesionych na rozwój prowadzonej działalności w pierwszym półroczu 2009 r.

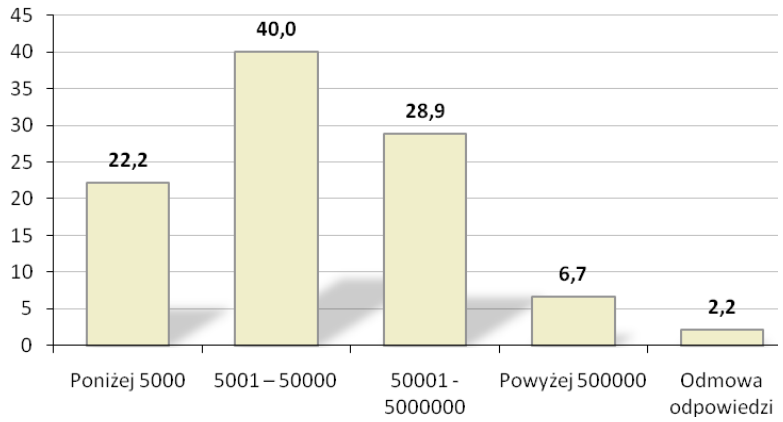

Źródło: *Badania własne.*

Respondenci prognozowali również realizację działań inwestycyjnych w kontekście najbliższych 6 miesięcy. Uzyskane dane są następujące: 48,7% badanych firm zamierza podejmować wydatki na zakup, dzierżawę, leasing czy remont pojazdów, wyposażenia, bądź nieruchomości, jednocześnie aż 30,3% badanych deklaruje brak takich zamiarów, a 21,1% nie umie odpowiedzieć na to pytanie. Jeśli przedsiębiorcy rozumieją znaczenie przedsięwzięć inwestycyjnych to brak nakładów tego typu będzie musiał skutkować po prostu brakiem powiększenia istniejących środków trwałych przedsiębiorstwa.

Na podstawie subiektywnych doświadczeń respondenci dokonali również długookresowej prognozy dotyczącej sytuacji firmy, zdaniem badanych po upływie 3 lat:

- firmie będzie się wiodło lepiej niż obecnie – 43,4%,
- sytuacji firmy będzie podobna do obecnej –15,8%,
- firma ulegnie likwidacji – 3,9%,
- trudno powiedzieć – 36,8%.

Zdecydowanie przeważają optymiści, oraz osoby oceniające zachowanie obecnego status quo, jednak o niepewnej sytuacji na rynku świadczy znaczna liczba przedsiębiorstw (36,8%), które nie są w stanie oszacować własnych perspektyw w kilkuletnim horyzoncie czasowym. Trudno mówić o możliwościach strategicznego planowania rozwoju firmy, skoro brak elementarnego poczucia stabilności sytuacji firmy.

Formy współpracy i powiązań w zakresie współdziałania gospodarczego

Jednym z głównych celów podmiotów gospodarczych jest stosowanie strategii umożliwiających rozwój firmy. W tym zakresie wyróżnić można strategie wzrostu wewnętrznego oraz strategie wzrostu zewnętrznego, zwykle są one stosowane przez przedsiębiorstwa łącznie/równolegle.

Stosowanie współpracy i powiązań gospodarczych pomiędzy przedsiębiorstwami zaliczyć należy do strategii wzrostu zewnętrznego, a jeśli chodzi o czas trwania i wymiary może przybierać formę krótko bądź długotrwałej współpracy i może być mniej lub bardziej pogłębiona.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

W tym zakresie firmy operujące na terenie powiatu sławieński wypadają niekorzystnie. Dane ukazują, iż przedsiębiorstwa działające na omawianym obszarze w zdecydowanej większości nie dysponują powiązaniami gospodarczymi ani w ramach lokalnych ani w ramach globalnych sieci – 81,3% badanych firm nie prowadzi bowiem żadnych form współdziałania z innymi podmiotami. W odniesieniu do pozostałych 18,7% przedsiębiorstw, które podejmują współpracę z innymi jednostkami, jest ona prowadzona z: przedsiębiorstwami działającymi w regionie – 13,3% badanych, z firmami doradczymi – 2,7%, placówkami edukacyjnymi – 1,3%, z NFZ 1,3% oraz koncernem paliwowym także 1,3%.

Innym ważnym zagadnieniem są stosowane przez przedsiębiorców formy współpracy z przedsiębiorstwami w regionie. Zdecydowana liczba wskazań (83,1%) nie prowadzi żadnych form współpracy z innymi podmiotami gospodarczymi, pozostali w tym zakresie prowadzą współdziałanie typu: wspólne przedsiębiorstwo – 5,2% badanych, syndykat – 1,3%, zrzeszenie – 1,3%, holding – 1,3% oraz koncern – 1,3%. Dodatkowo firmy współpracują na zasadzie podwykonawstwa – 1,3%, wymiany towarów i klientów – 5,2%.

Sytuacja, brak wspólnych uwarunkowań i uzgodnień w zakresie gospodarczego współdziałania może prowadzić do spadku znaczenia poszczególnych firm zwłaszcza w perspektywie nasilonej konkurencji zewnętrznej. Wzajemnie dopełniające się możliwości pojedynczych firm mogłyby okazać się – na zasadzie synergii – więcej warte niż suma ich potencjalnych możliwości rozpatrywanych osobno.

Dodatkowo potencjał rozwojowy firm omawianego powiatu jest zaburzony, wskutek niewielkiego poziomu wykorzystywania wsparcia ze strony instytucji publicznych. Większość, bo aż 75% respondentów deklaruje, iż w ogóle nie korzystało z dostępnych form wsparcia, 15,8% firm skorzystało z dotacji na zwiększenie zatrudnienia w firmie, 2,6% ankietowanych z dotacji na rozpoczęcie działalności, 1,3% z dotacji na doposażenie stanowiska pracy oraz także 1,3% z dotacji na doszkalanie pracowników. Dane dotyczą trzech ubiegłych lat, toteż ich wydźwięk jest negatywny. Zasadniczą kwestią jest pytanie, czy brak uzyskanego wsparcia jest efektem bierności przedsiębiorców, czy też bardzo ograniczoną dostępnością wsparcia ze strony funduszy publicznych. Aby rozwinąć to zagadnienie zapytano respondentów, jakie formy wsparcia ze strony jednostek samorządowych mogłyby pozytywnie wpłynąć na działalność przedsiębiorstw, jednak 14,0% wszystkich badanych nie potrafiło dać odpowiedzi w tym zakresie. Natomiast wśród respondentów, którzy dokonali wyboru preferowanej formy wsparcia, najważniejsze są następujące działania – rys. 7:

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Rys. 7. Pożądane formy wsparcia ze strony jednostek samorządu terytorialnego

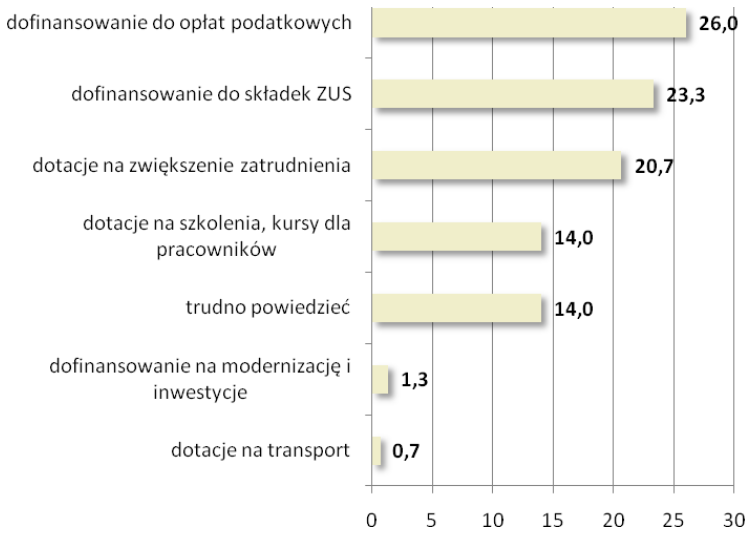

Źródło: *Badania własne.*

Zasięg wymiany gospodarczej

Wymiana gospodarcza w UE odbywa się na wspólnym rynku wewnętrznym, który po pierwsze obejmuje cały obszar UE oraz po drugie opiera się na zasadzie czterech swobód: przepływu towarów, osób, usług i kapitału. Można zatem stwierdzić, iż analizowane powiaty uczestniczą w tym obszarze na zasadach wolnej konkurencji.

Wymiary wymiany gospodarczej prowadzonej przez firmy działające w omawianym powiecie są bardzo ograniczone przestrzennie, tzn. 89,5% badanych firm w ogóle nie prowadziło wymiany z zagranicą, eksport towarów lub usług był udziałem 5,3% badanych. Stosunkowo niewielka liczebnie kategoria (3,9%) badanych prowadziła wymianę zarówno w zakresie eksportu, jak i importu towarów lub usług, natomiast import był udziałem 1,3% badanych. Jeśli przedsiębiorcy eksportują swoje produkty – to przede wszystkim do: Niemiec – 29,4% wskazań, pozostałe kraje według liczby wyborów to: Włochy, Wielka Brytania, Francja, Rosja. Prognozy dotyczące wielkości eksportu w kontekście najbliższych sześciu miesięcy są raczej optymistyczne, według 57,1% badanych poziom eksportu w tym okresie zwiększy się, jednocześnie przeciwnego zdania jest także spora grupa badanych – 28,6%. Niezbyt duża grupa spośród ankietowanych (14,3%) nie umie przewidzieć dynamiki eksportu.

Innowacyjność przedsiębiorstw

Konkurencyjność przedsiębiorstw jest uwarunkowana wieloma czynnikami o charakterze zewnętrznym i wewnętrznym. Do pierwszej grupy czynników można zaliczyć choćby politykę państwa i stan dostępnej infrastruktury, do drugiej czynniki z wnętrza firmy, jak choćby: sposób zarządzania, posiadany kapitał obrotowy, nowoczesne techniki i technologie, jakość wytwarzanych produktów oraz innowacyjność. Innowacyjność jest wyjątkowo merytorycznym czynnikiem rozwoju, gdyż decyduje nie tylko o tempie i kierunkach rozwoju ekonomicznego w sensie jednostkowym, ale też lokalnym, regionalnym i międzynarodowym.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Pod względem innowacyjności aktywność firm powiatu sławieńskiego jest niska, bowiem tylko 15,8% firm deklaruje, iż w latach 2007-2009 wdrażało przedsięwzięcia innowacyjne, pozostałe 84,2% nie podejmowało w ogóle działań o charakterze innowacyjnym. Ci przedsiębiorcy, którzy zadeklarowali stosowanie działań innowacyjnych wymienili następujące źródła innowacji: (rozkład według liczebności wskazań)

- zakup technologii – 57,1%,
- wniesienie innowacji przez partnera współudziałowca- 21,5%,
- kopiowanie pomysłów i rozwiązań konkurencji – 14,3%,
- zakup licencji – 7,1%.

Oznacza to, że firmy nie dysponują zasobami umożliwiającymi im wypracowanie własnych rozwiązań innowacyjnych, w powiecie nie występują, więc firmy, które mogłyby przyjąć na siebie rolę liderów wprowadzających nowe rozwiązania. Z drugiej strony warto zauważyć, iż najczęstszym sposobem pozyskania innowacji zgłaszanym przez firmy powiatu sławieńskiego – etycznym, choć z pewnością obciążającym finansowo – jest zakup technologii.

Główną przyczyną stosowania innowacji na tak niewielką skalę jest brak możliwości sfinansowania przedsięwzięć innowacyjnych – 34,7% wskazań oraz odczuwane przez przedsiębiorców zbyt duże ryzyko związane z wdrożeniem innowacji – 18,7%; a także brak zainteresowania nowymi produktami/usługami ze strony klientów/odbiorców – 16%, niestety aż 30,7% badanych w ogóle nie potrafili zdiagnozować powodów uniemożliwiających podejmowanie działań innowacyjnych.

Aktywizowanie przedsiębiorców omawianego powiatu ma większe szanse powodzenia w kontekście współpracy z innymi jednostkami w zakresie podejmowania działań innowacyjnych. A warto pamiętać, iż o tempie rozwoju innowacji i nowych technologii w konkretnych przedsiębiorstwach oraz regionie decyduje m.in. wielkość instytucjonalnych nakładów ponoszonych na działalność badawczo-rozwojową i innowacyjną.

Niestety w tym zakresie ponad połowa badanych – 55,7% w ogóle nie ma żadnych oczekiwań, a 11,4% nie umie odpowiedzieć na to pytanie. A zatem aż 67,1% wszystkich respondentów powiatu sławieńskiego nie posiada elementarnej wiedzy na temat roli współpracy z innymi jednostkami w zakresie działalności innowacyjnej.

Odpowiedzi pozostałych przedstawiały się następująco: najwięcej wskazań uzyskało stworzenie programów wspierania rozwoju technologicznego na poziomie gmin – 17,7%; następnie wskazywano na konieczność budowania systemu informacji o potrzebach technologicznych przedsiębiorstw wskazało 5,1%, na konieczność budowy systemu informacji o ofercie jednostek B+R – 3,8%; na rozwój infrastruktury instytucjonalnej w zakresie pośrednictwa i transferu technologii 3,8%; oraz na wzrost jakości i stopnia dostosowania ofert jednostek B+R do potrzeb przedsiębiorstwa 2,5%.

Należy jednak odnotować, że w większości (85,5%) firmy powiatu sławieńskiego są częścią nowoczesnych systemów informacyjnych i deklarują korzystanie z zalet nowoczesnych narzędzi multimedialnych takich jak Internet. Firmy z tej grupy respondentów posiadają własne strony internetowe, na bieżąco korzystają z różnorakich typów wyszukiwarek i przeglądarek internetowych oraz poczty elektronicznej. Jedynie 14,5% badanych przedsiębiorstw do tej pory nie korzysta z narzędzi multimedialnych takich jak Internet.

Regionalny Barometr Gospodarki

Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Pozyskiwanie i wykorzystywanie funduszy z UE

Problematyka konkurencyjności polskich przedsiębiorstw na rynkach unijnych jest efektem akcesji Polski do struktur Unii Europejskiej. Rozwój działalności na tychże rynkach jest możliwy poprzez uruchomienie specyficznych zasobów, które nie zawsze znajdują się w posiadaniu mikro i małych przedsiębiorstw. Jednym ze sposobów na pozyskanie tych zasobów, jest ich sfinansowanie z różnorodnych funduszy unijnych.

Obraz, jaki jawi się w tym zakresie jest niepokojący. 75,3% badanych firm powiatu sławieńskiego w ogóle nie korzysta z pomocy funduszy strukturalnych UE. Pozostali wykorzystują je przede wszystkim do: rozwoju infrastruktury technicznej – 11,7%, rozpoczęcia działalności gospodarczej – 3,9%, zwiększenia zatrudnienia – 1,3%, jednocześnie 7,8% badanych nie potrafi odpowiedzieć czy, a jeżeli tak to, na jakie cele firma przeznaczyła pozyskane z funduszy strukturalnych UE środki.

Taki poziom wykorzystania funduszy wynika w 34,2% z braku zainteresowania tego typu propozycjami, w 2,6% z powodu braku wystarczającej, jasnej informacji o sposobach aplikowania o fundusz oraz w 1,3% przypadków z braku pieniędzy. Pocieszające jest, iż wysoki odsetek badanych, bo aż 61,8% jest zainteresowanych wykorzystaniem środków z funduszy strukturalnych UE. Przedsiębiorcy, którzy deklarowali korzystanie lub chęć korzystania z dotacji unijnych zdefiniowali bariery ograniczające efektywne pozyskiwanie środków: (poniższe czynniki uporządkowane według malejącego znaczenia)

- biurokracja i formalizacja wniosków UE – 32,5%,
- ograniczony dostęp do informacji o programach – 17,9%,
- brak zainteresowania – 17,9%,
- koszt opracowania aplikacji – 11,4%,
- konieczność wkładu własnego – 9,8%,
- krótki termin przygotowania aplikacji – 2,4%,
- brak odpowiednich programów dla firm transportowych – 1,6%,
- niepewność otrzymania środków przy dużym wydatku aplikacyjnym – 1,6%,
- trudno powiedzieć – 4,9%.

Jak widać dotychczasowe doświadczenia przedsiębiorców powiatu sławieńskiego związane z pozyskiwaniem funduszy z Unii Europejskiej, nie są zbytnio pozytywne. Znaczna część przedsiębiorstw właściwie nie ma własnych doświadczeń w tym zakresie, jednakże nie wydaje się, iżby firmy te umacniały swoją pozycję konkurencyjną w oparciu o środki własne lub pochodzące z innych, niż unijne, źródeł. Sądzić raczej należy, iż brak zainteresowania wynika nie z nadmiaru własnych środków, lecz raczej z nadmiaru skrywanych barier, lęków i niewiedzy przedsiębiorców w tym zakresie. Wydaje się, iż pomimo trudności przejścia przez aplikacyjną ścieżkę – od pozytywnej oceny projektu inwestycyjnego do refundacji poniesionych wydatków włącznie – wzrasta świadomość konieczności i efektywności podejmowania tego typu działań, jednak do tej pory jest to udziałem nielicznych spośród badanych firm.

Podsumowanie

Ocena sytuacji społeczno-gospodarczej powiatu sławieńskiego w latach 2004-2008 pozwala na podkreślenie tych obszarów aktywności społeczeństwa, które mogą kształtować sytuację przedsiębiorców w powiecie, a także mieć duży wpływ na rozwój przedsiębiorczości oraz dążenia innowacyjne podmiotów prowadzących działalność gospodarczą.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Podłożem wszelkich procesów w powiecie jest jego potencjał demograficzny. W tej sferze w badanym okresie zaobserwowano takie zjawiska, jak:

- powolny spadek liczby ludności spowodowany odpływem ludności z terenu powiatu,
- zmiany w strukturze wiekowej ludności – stałe obniżanie się odsetka osób w wieku 0-14 lat, a wzrost udziału ludności w wieku 65 lat i więcej,
- spadek udziału ludności w wieku przedprodukcyjnym, a wzrost udziału ludności w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym.

Działające w powiecie przedsiębiorstwa postrzegane są jako strategiczny partner rynku pracy – głównie ze względu na możliwości tworzenia nowych miejsc pracy. Również procesy na rynku pracy powodują oddźwięk w gospodarce, a co za tym idzie zmiany poziomu przedsiębiorczości. Na uwagę zasługują więc następujące aspekty rynku pracy:

- przyrost wartości wskaźnika liczby pracujących na 1000 ludności, który może świadczyć o większej skłonności przedsiębiorstw do zatrudniania,
- przyrost przeciętnych miesięcznych wynagrodzeń brutto,
- duży spadek liczby bezrobotnych, jednakże stopa bezrobocia w 2008 r. ulokowała sławieński na 9 miejscu w województwie,
- zawodami deficytowymi w 2008 r. były te z grup: nauczyciele praktycznej nauki zawodu i instruktorzy, pracownicy obrotu pieniężnego i obsługi klientów, nauczyciele, specjaliści nauk przyrodniczych i ochrony środowiska oraz pracownicy obsługi biurowej. Równowaga występowała w grupach: kierownicy małych i średnich zakładów pracy, robotnicy pomocniczy w górnictwie, przemyśle, budownictwie oraz operatorzy i monterzy maszyn. Najwyższą nadwyżkę zanotowano w przypadku takich grup, jak: rolnicy i rybacy pracujący na własne potrzeby oraz rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy zorientowani na rynek.

Można stwierdzić, że powiat nie osiągnął poziomu rozwoju gospodarczego, który odpowiadałby wszystkim dostępnym zasobom oraz jego potencjałowi. Należy jednak odnotować wyraźne sygnały poprawy koniunktury gospodarczej, na które składają się przeanalizowane wskaźniki ekonomiczne m.in.:

- przyrost liczby podmiotów, w tym tak ważnych dla rozwoju gospodarczego spółek handlowych,
- wzrost produkcji sprzedanej przemysłu,
- wzrost udziału powiatu w tworzeniu wojewódzkiej wartości sprzedanej,
- wzrost nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach,
- wyższa niż w 2004 r. wartość brutto środków trwałych,
- wysokość dochodów, jak i wydatków gmin w przeliczeniu na 1 mieszkańca, która uplasowała powiat odpowiednio na 3 i 7 miejscu wśród powiatów ziemskich.

Z przeprowadzonej analizy wynika również, że rozwój przedsiębiorczości w powiecie opierać się będzie na prężnym i dynamicznym sektorze małych i średnich przedsiębiorstw.

Firm zlokalizowane na terenie powiatu sławieńskiego charakteryzują się określonymi, specyficznymi cechami. Są one zaangażowane przede wszystkim w szeroko rozumianą działalność usługową, a przeważa branża turystyczna. Niewielki udział mają natomiast przedsiębiorstwa działające w obszarze przetwórstwa przemysłowego. Przeważają liczebnie mikroprzedsiębiorstwa, zarejestrowane w formie osoby fizycznej prowadzącej działalność gospodarczą. Znaczny udział w strukturze badanych firm mają przedsięwzięcia posiadające już znaczące doświadczenie w działalności gospodarczej, bowiem obecne są na rynku ponad 8 lat. Nadal duży udział w potencjale zasobów pracy, jakimi dysponują przedsiębiorcy mają osoby

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

posiadające wykształcenie podstawowe. Natomiast zapotrzebowanie pracodawców koncentruje się przede wszystkim na osobach posiadających doświadczenie zawodowe w danej branży, bądź dysponujące kierunkowym wykształceniem zasadniczym zawodowym. Oznacza to, że lokalne firmy nie generują popytu – lub w niewielkim zakresie – na osoby dysponujące specjalistycznym przygotowaniem.

Ocena perspektyw zmian na rynku pracy nie jest jednoznaczna, zarówno w odniesieniu do przewidywań krótko- (3 miesiące) oraz średniookresowych (12 miesięcy) – przeważają bowiem postawy wyczekujące. O ile jednak w minionym okresie przeważały zwolnienia, o tyle oczekiwania dotyczące przyszłości są optymistyczne, gdyż więcej firm oczekuje, że nastąpi wzrost zatrudnienia niż jego redukcja.

Z uzyskanych wypowiedzi płynie konkluzja, że prowadzenie działalności gospodarczej utrudniają zarówno czynniki rynkowe (silna konkurencja, ograniczony popyt), jak i administracyjne (wysokie obciążenia na rzecz budżetu państwa, zbyt rozbudowana biurokracja), a pozytywne przykłady wsparcia uzyskanego ze strony instytucji publicznych występują rzadko. Z opinii przedstawicieli firm wynika, że dla większości z nich państwo (oraz różne jego agendy) nie dysponuje żadną interesującą ofertą (lub nie jest im ona znana) w zakresie wspierania działalności przedsiębiorczej. Generalnie firmy skoncentrowane są przede wszystkim na utrwalaniu swojego miejsca na rynku, współpraca oraz powiązania z innymi jednostkami gospodarczymi lub instytucjami publicznymi występuje w ograniczonym zakresie.

Jednym z najpoważniejszych problemów określających sytuację firm z terenu powiatu jest perspektywa ograniczania wydatków ponoszonych na rozwój firmy, Jedną z konsekwencji szczupłości zasobów finansowych, jakimi dysponuje większość z badanych przedsiębiorstw, jest niewielki wymiar stosowania rozwiązań innowacyjnych w firmach.

Należy odnotować, że sytuacji przedsiębiorstw i ich perspektyw rozwojowych nie należy rozpatrywać jedynie w kontekście ekonomicznym. Planując działania, których celem jest wsparcie rozwoju gospodarki, trzeba także uwzględniać zjawiska ze sfery społecznej. Wydaje się, że do kluczowych obszarów problemowych należą relacje przedsiębiorców z ich pracownikami a także instytucjami publicznymi oraz otoczenia biznesu. Wydaje się, że należy postulować działania, których efektem ma być zmiana sposobów myślenia, mentalności wielu spośród przedsiębiorców i przedstawicieli kadry zarządzającej – także w odniesieniu do praktycznej strony prowadzenia biznesu, zasad zarządzania, planowania strategicznego itd. Warto również odnotować, że przełamania wymagają antagonizmy występujące obecnie między grupami współtworzącymi sferę gospodarki (np. przedsiębiorcy-pracownicy, przedsiębiorcy-urzędnicy, przedsiębiorcy-banki).

Na podstawie przeprowadzonych badań można przedstawić następujące rekomendacje:

1) w poszczególnych grupach przedsiębiorstw, wyodrębnionych na podstawie liczby pracowników konieczne będzie zastosowanie odrębnych rozwiązań uwzględniających wewnętrzne zróżnicowanie sektora MŚP, szczególnie w odniesieniu do mikroprzedsiębiorstw, których jest najwięcej, a funkcjonują na zdecydowanie innych zasadach niż firmy małe i średnie;
2) usunięcia wymaga szereg barier instytucjonalnych i proceduralnych w procesie zakładania i prowadzenia działalności gospodarczej występujących zarówno na poziome lokalnym, jak i krajowym;

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

3) ze względu na specyfikę działalności gospodarczej prowadzonej na terenie powiatu – duże znaczenie branży turystycznej oraz przedsięwzięć operujących w branży transportowej i łączności, szczególnej uwagi wymagają przedsięwzięcia operujące w tych dziedzinach – przeprowadzenie szczegółowych konsultacji z przedstawicielami firm umożliwi opracowanie specyficznych rozwiązań, których celem będzie wsparcie istniejącego już potencjału rozwojowego wymienionych branż;
4) niezbędne jest prowadzenie wszechstronnej polityki informacyjnej (wewnętrznej i zewnętrznej) o podejmowanych przez instytucje publiczne działaniach, których celem jest wspieranie aktywności gospodarczej także poprzez gromadzenie i udostępnianie informacji o zewnętrznych możliwościach pozyskania środków finansowych na przedsięwzięcia o charakterze społecznym, gospodarczym, infrastrukturalnym (np. o pomocy finansowej w ramach środków europejskich, różnorodnych funduszy krajowych itp.);
5) ze względu na niski poziom innowacyjności badanych przedsiębiorstw, należy podjąć działania, których celem jest upowszechnienie tego zagadnienia np. poprzez organizowanie szkoleń z zakresu możliwości rozwoju poprzez innowacyjność (również poprzez wycieczki do innowacyjnych firm) oraz opracowanie, z uwzględnieniem podziału na branże, listy przykładów rozwiązań innowacyjnych łatwych do szybkiego praktycznego zastosowania – oferta oparta na zasadzie: zobacz i zastosuj.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

6. Powiat szczecinecki

Wstęp

Podział terytorialny

Powiat szczecinecki położony jest we wschodniej części województwa zachodniopomorskiego. Graniczy on z powiatami: białogardzkim, drawskim, koszalińskim, świdwińskim i wałeckim a także z województwem pomorskim i wielkopolskim. Powierzchnia powiatu szczecineckiego w 2008 r. wynosiła 1766 km^2, co stanowiło 7,7% powierzchni województwa, a mieszkało w nim 77,0 tys. ludności tj. 4,5% ogółu ludności województwa. Plasuje to powiat szczecinecki odpowiednio na 2 (razem z powiatem drawskim) i 6 (razem z powiatem kołobrzeskim) miejscu w województwie.

W skład powiatu wchodzi 6 gmin: miejska Szczecinek, miejsko-wiejskie – Barwice, Biały Bór i Borne Sulinowo oraz wiejskie Grzmiąca i Szczecinek. Wskaźnik ruralizacji przestrzennej, wyrażający udział powierzchni obszarów wiejskich w ogólnej powierzchni powiatu, wynosił w 2008 r. 95,7% i tym samym plasował powiat na 12 miejscu w województwie. Odpowiednio wskaźnik urbanizacji przestrzennej kształtował się na poziomie 4,3% i lokował powiat na 6 miejscu.

Na terenie powiatu znajdują się 242 miejscowości, w tym 238 miejscowości wiejskich i 4 miasta: Barwice, Biały Bór, Borne Sulinowo i Szczecinek, który jest stolicą powiatu. Przez teren powiatu przebiegają ważne drogi krajowe i linie kolejowe o znaczeniu krajowym.[30]

Rys. 1. Granice administracyjne powiatu szczecineckiego
Stan na 1.01.2009

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Struktura próby

Na badaną zbiorowość respondentów składali się przedstawiciele wyłonionych do badania przedsiębiorstw. Opisać ich można według zmiennych niezależnych takich jak: płeć,

[30] *Strategia Rozwoju Powiatu Szczecineckiego do roku 2015*.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28
Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

wiek, wykształcenie oraz stanowisko. Przyjęta metodologia badań powoduje, iż wartości cech przyjętych do opisu badanych osób odzwierciedla wartości tych cech w odniesieniu do wszystkich przedsiębiorców. W badanej populacji rozkład ze względu na płeć jest niemal symetryczny: mężczyźni stanowili 52,6% badanych a kobiety 47,4%. Przebieg kolejnej zmiennej, wieku, wskazuje na przewagę wśród respondentów osób starszych w wieku od 46 do 55 lat – 35,8%, kolejny przedział wiekowy to od 36 do 45 lat – 25,3%, a następny to osoby od 25 do 36 roku życia – 22,1%. W odniesieniu do wykształcenia respondentów mamy do czynienia z przewagą osób posiadających wykształcenie średnie – 51,6%, kolejne kategorie to wykształcenie wyższe 33,7%, zawodowe 12,6% oraz podstawowe 2,1%. Ostatnią zmienną jest stanowisko respondenta: właścicielami było 52,6% respondentów, wyższą kadrę kierowniczą reprezentowały pojedyncze osoby, natomiast osoby upoważnione do rozmów stanowiły 34,7% respondentów.

Analiza sytuacji społeczno-gospodarczej

Potencjał demograficzny

Jednym z podstawowych, a zarazem jednym z najważniejszych uwarunkowań rozwoju danego obszaru jest stan ludności i jego zmiany, bowiem z punktu widzenia podaży zasobów pracy to właśnie wielkość i struktura populacji ludności, a zwłaszcza dynamika jej zmian, kreują sytuację na lokalnym rynku pracy.

W latach 2004-2008 liczba ludności powiatu szczecineckiego nieznacznie zmalała (o 0,4%). Według prognoz demograficznych GUS tendencja taka będzie utrzymywała się co najmniej do 2035 r. Bezpośrednią przyczyną tego zjawiska, obserwowaną już od kilku lat, jest malejący z roku na rok przyrost naturalny. Dodatkowym czynnikiem obniżającym dynamikę liczebności populacji jest ujemne saldo migracji, które w znaczny sposób pomniejsza wielkość zasobów pracy, a także potencjał rozrodczy ludności.

Powiat szczecinecki należy do obszarów słabo zaludnionych, średni wskaźnik zaludnienia w 2008 r. wynosił 44 osoby na km^2 (w województwie – 74) i od 2004 r. utrzymuje się on na identycznym poziomie.

W miastach powiatu szczecineckiego w 2008 r. mieszkało 48,8 tys. osób, co przełożyło się na wielkość wskaźnika urbanizacji demograficznej, który osiągnął wartość 63,4% i był niższy od średniej dla województwa (68,8%). W świetle przytoczonych danych powiat szczecinecki jawi się jako region średnio demograficznie zurbanizowany, co jest zjawiskiem niekorzystnym. Liczne obserwacje wskazują, że im większy jest stopień urbanizacji, tym lepsze perspektywy rozwojowe ma dany region, miasta są bowiem centrami rozwoju gospodarczego regionu i to one przyciągają potencjalnych inwestorów.

Tab. 1. Wybrane cechy demograficzne w powiecie szczecineckim w latach 2004, 2006 i 2008

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2008
Ludność ogółem	77345	77276	77004
Wskaźnik urbanizacji demograficznej	63,3	63,3	63,4
Wskaźnik ruralizacji demograficznej	36,7	36,7	36,6
Gęstość zaludnienia na 1 km^2	44	44	44

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Szczególnie ważnym podziałem populacji jest struktura ludności według biologicznych grup wieku (0-14 lat, 15-64 lata oraz 65 lat i więcej). Podział ten pozwala wskazać stopień zaawansowania demograficznej starości ludności danego obszaru. W latach 2004-2008 zbiorowość dzieci w wieku 0-14 lat zmniejszyła się o 1,7 tys., a jej udział w ogólnej liczbie ludności zmniejszył się z 18,5% do 16,4%. W kolejnej grupie ludności, tj. w wieku 15-64 lata, nastąpił wzrost liczby ludności z 53,9 tys. do 55,1 tys. Natomiast udział tej grupy wzrósł z 69,7% do 71,5%. Liczebność populacji ostatniej grupy, czyli w wieku 65 lat i więcej, zwiększyła się o 1,7%, natomiast jej udział wzrósł z 11,8% do 12,1%. Tendencje takie obserwowane są powszechnie w całym kraju. Spowodowane są one ogólnie obserwowanym spadkiem urodzeń, jak również wydłużaniem się przeciętnego trwania życia ludności. Występujący wzrost liczby ludności w wieku 65 lat i więcej oraz stałe zwiększanie się jej udziału świadczą o nasilaniu się procesu starzenia demograficznego ludności.

Z kolei podział ludności według ekonomicznych grup wieku jest ściśle związany z wnioskami dla procesów podażowych rynku pracy. W powiecie szczecineckim w 2008 r. odsetek ludności w wieku przedprodukcyjnym wynosił 21,1% (w województwie – 19,1%), w wieku produkcyjnym – 64,1% (w województwie – 65,9%), a w wieku poprodukcyjnym – 14,8% (w województwie – 15,0%). W latach 2004-2008 następował stopniowy wzrost udziału ludności w wieku produkcyjnym (o 1,6 pp.) i poprodukcyjnym (o 1,0 pp.), przy jednoczesnym zmniejszaniu się udziału ludności w wieku przedprodukcyjnym (o 2,6 pp.).

Ważną rolę w procesach demograficznych na danym terenie odgrywa ruch naturalny ludności. W 2008 r. w powiecie szczecineckim urodziło się 864 dzieci, a więc o 12,4% więcej niż w 2004 r. Na 1000 ludności w 2008 r. przypadało 11,1 urodzeń żywych (w województwie – 10,8), podczas gdy w 2004 r. było to 9,8. Na wzrost liczby urodzeń od 2004 r. wpływ miało wejście w wiek rozrodczy roczników wyżu demograficznego.

W badanym okresie w powiecie szczecineckim zanotowano wzrost umieralności o 20,4%. Wskaźnik liczby zgonów na 1000 ludności w 2008 r. wynosił 10,7 (w województwie – 9,7) wobec 8,8 w 2004 r. Powszechnie obserwowanym zjawiskiem są częstsze zgony mężczyzn niż kobiet. Odsetek zgonów mężczyzn w powiecie we wszystkich analizowanych latach przekraczał 50%.

Przyrost naturalny, mierzony różnicą między liczbą urodzeń żywych a zgonów, w powiecie szczecineckim w 2008 r. był dodatni (37 osób) i w porównaniu do 2004 r. uległ zmniejszeniu. W przeliczeniu na 1000 ludności jego wartość w 2008 r. kształtowała się na poziomie 0,5 (w województwie – 1,1), a w 2004 r. 1,0.

Tab. 2. Ruch naturalny ludności w powiecie szczecineckim w latach 2004, 2006 i 2008

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2008
Urodzenia żywe na 1000 ludności	9,8	10,5	11,1
Zgony ogółem na 1000 ludności	8,8	10,1	10,7
Przyrost naturalny na 1000 ludności	1,0	0,3	0,5

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Struktury demograficzne i społeczne ulegają dość zasadniczym zmianom w następstwie ruchu migracyjnego ludności. To właśnie migracje w perspektywie najbliższych lat będą miały znaczący wpływ na zmiany w liczbie i strukturze ludności. W powiecie szczecineckim w 2008 r.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

ogólne saldo migracji przyjęło wartość ujemną i wyniosło -143 osoby, co było spowodowane odpływem ludności do innych powiatów województwa bądź kraju. Saldo migracji na 1000 ludności wyniosło w powiecie -1,9 osoby, podczas gdy w województwie -0,8.

Diagnoza rynku pracy

Działające w powiecie przedsiębiorstwa postrzegane są jako strategiczny partner rynku pracy – głównie ze względu na możliwości tworzenia nowych miejsc pracy, co przy istniejącym poziomie bezrobocia nie pozostaje bez znaczenia. Praca jest również tym aspektem aktywności społeczeństwa, który najsilniej wpływa na zmiany jakości życia oraz możliwości przekształceń gospodarki w pożądanym kierunku.

Dostępne informacje o liczbie osób pracujących pochodzą z różnych źródeł, co w pewnym stopniu utrudnia analizę rynku pracy. Najpełniejsze dane uzyskać można z narodowych spisów powszechnych. Ponieważ są one przeprowadzane na ogół co dziesięć lat, istnieje potrzeba wykorzystania w analizie rynku pracy bieżącej sprawozdawczości, mimo że nie obejmuje wszystkich kategorii pracujących i uwzględnia różne grupowania wewnątrz populacji.

W szczecineckim w podmiotach zatrudniających więcej niż 9 osób (bez gospodarstw indywidualnych w rolnictwie oraz duchowieństwa, fundacji, stowarzyszeń i innych organizacji) pracowało w 2007 r. ponad 13,3 tys. osób, co oznacza wzrost w porównaniu z 2004 r. o ok. 6,2%. W badanym okresie znacznie więcej wzrosła liczba pracujących mężczyzn (o 8,0%).

Na 1000 mieszkańców w 2007 r. przypadało 173 pracujących w podmiotach zatrudniających powyżej 9 osób (przy średniej dla zachodniopomorskiego równej 193), co dało powiatowi 9 miejsce w województwie. Analiza wskaźnika pozwala zaobserwować przyrost jego wartości w porównaniu z 2004 r., co może świadczyć o większej skłonności przedsiębiorstw do zatrudniania, a także o systematycznym rozwoju społeczno-gospodarczym.

Tab. 3. Pracujący i wynagrodzenia w powiecie szczecineckim w latach 2004, 2006 i 2007

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2007	2004=100
Pracujący w głównym miejscu pracy	12554	12809	13338	106,2
mężczyźni	6723	7003	7258	108,0
kobiety	5831	5806	6080	104,3
Pracujący łącznie z rolnictwem indywidualnym	14244	14499	15028	105,5
w % sektor rolniczy	15,5	16,0	15,5	99,7
przemysłowy	34,8	35,3	35,7	102,6
usługowy	49,6	48,7	48,8	98,2
Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w zł	2166,43	2343,44	2569,09	118,6

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Badanie, którym objęci są również pracujący w rolnictwie indywidualnym (lecz nadal bez uwzględnienia podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób) pokazało, iż w szczecineckim w 2007 r. pracowało 15,0 tys. osób. Struktura zatrudnienia według sektorów ekonomicznych ukazuje, iż 15,5% pracujących zajmowało się działalnością rolniczą, 35,7% – przemysłową i 48,8% – usługową. Od 2004 r. wzrosło nieznacznie zatrudnienie w sektorze przemysłowym, kosztem rolniczego (w mniejszym stopniu) i przemysłowego (większy spadek).

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Pozytywnym zjawiskiem zauważalnym w powiecie jest przyrost przeciętnych miesięcznych wynagrodzeń brutto (w podmiotach zatrudniających powyżej 9 osób). W 2007 r. kwota przeciętnej płacy wyniosła w szczecineckim 2569,09 zł i było to więcej niż w 2004 r. o 18,6% (w województwie – o 17,7%). Średnie wynagrodzenie w powiecie było jednak niższe od przeciętnego w województwie (o ok. 47 zł). Pod względem poziomu płac powiat objął 5 lokatę.

W szczecineckim, podobnie jak w innych powiatach, problem bezrobocia na rynku pracy jest poważnym zjawiskiem społecznym oraz ekonomicznym. W 2008 r. bez pracy pozostawało 6483 osób (w tym kobiety stanowiły 59,9%). Od początku badanego okresu liczba bezrobotnych spadła o 42,5% (w województwie o 54,8%), przy czym spadek ten w większym stopniu dotyczył mężczyzn. Na wsi zamieszkiwało 49,0% bezrobotnych i zauważyć można tendencję pogłębiania się bezrobocia na wsi – odsetek osób nie posiadających pracy zamieszkujących tereny wiejskie był większy niż w 2004 r.

Stopa bezrobocia rejestrowanego w powiecie w 2008 r. wyniosła 23,3% (przy średniej wojewódzkiej równej 13,4%) i była jedną z najwyższych w zachodniopomorskim (18 lokata). W porównaniu z 2004 r. można zauważyć jej spadek.

Od początku badanego okresu zmniejszył się nieznacznie odsetek bezrobotnych bez prawa do zasiłku (o 6,7 pp., podczas gdy w województwie o 5,0 pp.), jednakże udział tej grupy w bezrobotnych ogółem jest nadal duży – w 2008 r. wynosił 76,8% (w województwie 79,2%). W porównaniu z 2004 r. zanotowano wzrost odsetka osób bez pracy w wieku 55 lat i więcej (o 4,2 pp.) oraz 45-54 lata, a spadek we wszystkich pozostałych grupach wiekowych (największy dla bezrobotnych w wieku 35-44 lata). Wzrósł także udział bezrobotnych z wykształceniem średnim ogólnokształcącym, wyższym oraz gimnazjalnym i niższym, a spadł udział osób posiadających wykształcenie zasadnicze zawodowe, a także policealne i średnie zawodowe.

Sytuacja na rynku pracy kształtuje się pod wpływem relacji podaży pracy (liczby ludności zainteresowanej i gotowej wykonywać pracę) i popytu na pracę – określonej liczby miejsc pracy, którą oferuje gospodarka w danych warunkach społeczno-ekonomicznych. Niedopasowanie ilościowe bądź strukturalne (jakościowe) popytu i podaży powoduje trudności na rynku pracy (bezrobocie lub niewykorzystane miejsca pracy). Z tego względu szczególnie pożądana jest analiza porównawcza obu kategorii. Niezwykle użyteczne staje się porównanie struktury zawodowej osób bezrobotnych i ofert pracy zgłaszanych do powiatowych urzędów pracy. To prowadzi do ustalenia zawodów deficytowych i nadwyżkowych na terenie danego rynku pracy.

Zawodami deficytowymi w 2008 r. wyodrębnionymi według dużych grup zawodów były w powiecie szczecineckim te z grup: pracownicy obsługi biurowej, pracownicy przy pracach prostych w handlu i usługach, pracownicy obrotu pieniężnego i obsługi klientów, kierownicy wielkich organizacji oraz nauczyciele. Równowaga wystąpiła w grupie robotników pomocniczych w górnictwie, przemyśle, budownictwie. Najwyższą nadwyżkę zanotowano w przypadku takich grup, jak: robotnicy pomocniczy w rolnictwie, rolnicy i rybacy pracujący na własne potrzeby oraz rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy zorientowani na rynek. W porównaniu z 2004 r. ogólny wskaźnik intensywności nadwyżki wzrósł w bardzo małym stopniu, co oznacza jedynie nieznaczną poprawę sytuacji bezrobotnych na rynku pracy.

Przedsiębiorczość

O sile gospodarki danego regionu i jego potencjale decyduje ilość i struktura efektywnie działających podmiotów gospodarczych. W powiecie szczecineckim w 2008 r. w rejestrze REGON zarejestrowanych było 8,2 tys. podmiotów gospodarki narodowej, które stanowiły

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

zaledwie 3,8% ogółu podmiotów w województwie. W porównaniu do 2004 r. ich liczba na tym obszarze wzrosła o 7,3%, podczas gdy w województwie o 5,5%. Spośród ogółu podmiotów funkcjonujących na terenie powiatu w 2008 r. ponad 95% należało do sektora prywatnego.

Rozpatrując konkurencyjność powiatu szczecineckiego pod względem nasycenia przedsiębiorczością, można zauważyć, że plasuje się on na 9 miejscu w województwie. Średnio na 1000 mieszkańców przypadało na tym terenie 106,0 podmiotów, podczas gdy w województwie 125,9. Można więc stwierdzić, że powiat szczecinecki, jest dość słabo rozwiniętym pod względem przedsiębiorczości.

Tab. 4. Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON w powiecie szczecineckim w latach 2004, 2006 i 2008

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2008
Podmioty ogółem	7607	8098	8162
na 1000 ludności	98,4	104,8	106,0
w % sektor: rolniczy	3,6	3,4	3,3
przemysłowy	17,2	18,8	19,7
usługowy	79,1	77,8	76,9

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Przeprowadzona analiza struktury podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON według liczby pracujących wskazuje na dominację podmiotów mikro, tj. zatrudniających do 9 osób, które w 2008 r. stanowiły ponad 96% ogółu jednostek funkcjonujących na terenie powiatu. Podmioty małe, o liczbie zatrudnionych od 10 do 49 osób stanowiły 2,9%, a podmioty średnie 0,7%. Struktura podmiotów gospodarki narodowej według klas wielkości w powiecie była typowa dla całego województwa. W porównaniu do 2004 r. w powiecie zanotowano wzrost liczby podmiotów mikro i średnich, a spadek liczby podmiotów małych.

Analizując podmioty gospodarki narodowej według form prawnych odnotowano, że w 2008 r. w strukturze podmiotów gospodarczych funkcjonujących na terenie powiatu najliczniejszą grupę reprezentowały osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, które stanowiły 78,4%, w następnej kolejności znalazły się spółki handlowe – 4,0%, stowarzyszenia i organizacje społeczne – 2,3%, spółdzielnie – 0,6% oraz fundacje – 0,1%.

Duże znaczenie z punktu widzenia rozwoju gospodarczego danego obszaru ma udział spółek handlowych, które posiadają formę organizacyjno-prawną najbardziej dostosowaną do prowadzenia działalności na większą skalę, a wskaźnik nasycenia tymi spółkami na 10000 mieszkańców odzwierciedla poziom stabilności gospodarczej danego terenu. W 2008 r. na 10000 mieszkańców powiatu przypadało 41,9 spółek handlowych, co plasowało powiat na 11 w miejscu w województwie. Ich liczba w porównaniu do 2004 r. wzrosła o 14,1%. Z kolei poziom nasycenia obszaru spółkami z udziałem kapitału zagranicznego świadczy o korzystnym lub niekorzystnym klimacie dla inwestorów i warunkach inwestowania. Według stanu na dzień 31.12.2008 r. na terenie powiatu funkcjonowało 96 takich spółek, co w przeliczeniu na 10000 mieszkańców dało 12,5 jednostki. Spółki z udziałem kapitału zagranicznego stanowiły 29,7% ogółu spółek handlowych w powiecie, a ich liczba w porównaniu do 2004 r. wzrosła o 5,5%.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Analizując strukturę podmiotów gospodarki narodowej według sektorów ekonomicznych zaobserwowano, że w 2008 r. w powiecie szczecineckim najwięcej jednostek prowadziło działalność w sektorze usługowym, tj. 6,3 tys. co stanowiło 76,9% wszystkich zarejestrowanych podmiotów na tym terenie. Tak duży udział podmiotów sektora usługowego jest cechą charakterystyczną dla całego kraju, bowiem sektor ten uznawany jest za główną sferę współczesnej gospodarki. Usługi o charakterze rynkowym świadczyło 67,6% ogółu podmiotów w powiecie, a o charakterze nierynkowym 9,3%. Udział podmiotów zarejestrowanych w sektorze przemysłowym wyniósł prawie 20%. Duży udział przemysłu jest zjawiskiem pozytywnym, gdyż firmy zajmujące się działalnością produkcyjną zatrudniają średnio znacznie więcej osób niż firmy w innych sektorach. Praktyka gospodarcza ponadto wskazuje, że jedno miejsce w sferze produkcji uruchamia kolejne miejsca pracy w handlu i usługach. Natomiast liczba podmiotów zarejestrowanych w sektorze rolniczym wyniosła 0,3 tys., co stanowiło zaledwie 3,3% ogółu podmiotów w powiecie. Wydaje się to być zjawiskiem korzystnym z punktu widzenia rozwoju gospodarczego powiatu, bowiem im większe jest uzależnienie regionalnej gospodarki od rolnictwa tym szanse na szybki awans cywilizacyjny są mniejsze.

Biorąc pod uwagę liczbę podmiotów według sekcji Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD) należy stwierdzić, że ponad 56% firm funkcjonujących na omawianym terenie w 2008 r. należało do trzech sekcji: handel i naprawy, obsługa nieruchomości i firm oraz budownictwo.

Dane statystyczne obrazujące dynamikę powstawania i zamykania już istniejących firm często są uznawane, oprócz dynamiki wzrostu PKB, jako główne informacje o kondycji gospodarki. Wskaźnik dynamiki liczby nowych podmiotów zarejestrowanych w kolejnych latach traktuje się bowiem jako swego rodzaju „barometr" charakteryzujący stan koniunktury gospodarczej.[31] W 2008 r. na terenie powiatu szczecineckiego w rejestrze REGON zarejestrowano 587 nowych podmiotów, co dało 7,6 jednostek nowo zarejestrowanych na 1000 ludności (w województwie – 11,1). Porównując strukturę branżową według sekcji PKD, stwierdzono, iż najwięcej firm wpisano do rejestru w sekcjach: handel i naprawy – 26,9%, budownictwo – 23,7% oraz obsługa nieruchomości i firm – 13,6%, co jest trendem powszechnie obserwowanym w ostatnich latach w całym kraju.

W 2008 r. z rejestru REGON wykreślono w powiecie szczecineckim 477 firm. Na 1000 osób wynosiło to 6,2 jednostek (w województwie – 9,6). Biorąc pod uwagę sekcje PKD zanotowano, iż w sekcjach: handel i naprawy, obsługa nieruchomości i firm oraz budownictwo notuje się największą liczbę jednostek wyrejestrowujących się. Należy jednak podkreślić, że w okresie tym więcej jednostek zostało zarejestrowanych niż wykreślonych.

Tab. 5. Podmioty gospodarki narodowej nowo zarejestrowane i wyrejestrowane z rejestru REGON w powiecie szczecineckim w latach 2004, 2006 i 2008

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2008
Podmioty nowo zarejestrowane ogółem	408	552	587
na 1000 ludności	5,3	7,1	7,6
Podmioty wyrejestrowane ogółem	200	363	477
na 1000 ludności	2,6	4,7	6,2

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

[31] *Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2006-2007*. Opracowanie przygotowane przez Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2007.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Za pomocą analizy przesunięć udziałów (*shift-share*) określić można poziom konkurencyjności powiatu szczecineckiego w odniesieniu do województwa zachodniopomorskiego pod względem liczby podmiotów gospodarki narodowej według sekcji PKD. Przy założeniu, że powiat rozwija się na takim samym lub podobnym poziomie jak województwo, otrzymano wysoki oczekiwany wzrost zmiennej PO (potencjału obszaru powiatu). Składowa SP informująca o wielkości zmian w stosunku do województwa pokazuje, iż występujące w powiecie trendy zmian liczby podmiotów gospodarczych są wolniejsze niż w województwie, zwłaszcza w sekcji handel i naprawy (G). Poziom konkurencyjności obszaru (KO), odzwierciedlający różnice między wskaźnikiem wzrostu w powiecie w stosunku do województwa jest wysoki, a dodatnia jego wartość wskazuje na wysoką konkurencyjność powiatu. Ogólne przesunięcie (PC) jest dodatnie, co świadczy o pozytywnych tendencjach w powiecie, na tle ogólnego poziomu rozwoju województwa.

Produkcja sprzedana przemysłu

Stopień uprzemysłowienia powiatu można określić między innymi poprzez obserwację produkcji sprzedanej przemysłu. W szczecineckim w 2007 r. osiągnęła ona wartość 2525,9 mln zł i stanowiła aż 11,1% produkcji sprzedanej całego województwa. W porównaniu z 2004 r. zanotowano wzrost produkcji sprzedanej w powiecie o 884,3 mln zł, zwiększył się także udział powiatu w tworzeniu wojewódzkiej wartości sprzedanej.

Produkcja sprzedana przemysłu na 1 mieszkańca w szczecineckim była w 2007 r. równa 32703 zł (przy średniej dla województwa 13447 zł), co ulokowało powiat na 3 miejscu w zachodniopomorskim, za goleniowskim i polickim. Wysoki wskaźnik może świadczyć o dużym znaczeniu produkcji przemysłowej w powiecie.

Inwestycje i środki trwałe

Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach umożliwiają utrzymanie produkcji na dotychczasowym poziomie, a także jej wzrost. Zwiększanie się poziomu nakładów może więc świadczyć o zwiększaniu zdolności produkcyjnych firm oraz ich rozwoju, co w dłuższym okresie zapewnić może korzyści dla całej gospodarki regionu.

Nakłady finansowe lub rzeczowe, których celem jest stworzenie nowych środków trwałych lub ulepszenie istniejących obiektów majątku trwałego, a także nakłady na tzw. pierwsze wyposażenie w firmach zatrudniających powyżej 9 osób w szczecineckim wyniosły w 2007 r. 84,9 mln zł i były niższe od tych poniesionych w 2004 r. aż o 88,5%.

Najwyższe nakłady poniesiono w sektorze przemysłowym, a następnie w usługowym i rolniczym. Od 2004 r. nakłady ponoszone w rolnictwie i usługach wzrosły, natomiast w sektorze przemysłowym uległy zmniejszeniu. Wielkość nakładów inwestycyjnych w przeliczeniu na 1 mieszkańca, równa 1100 zł, była niższa niż przeciętna w województwie i uplasowała szczecinecki na 13 miejscu pośród pozostałych powiatów.

Wartość nakładów poniesionych na zakup lub wytworzenie środków trwałych (czyli wartość początkowa, brutto) w 2007 r. wyniosła w powiecie 3154,6 mln zł i była wyższa niż w 2004 r. o 13,4%. Najwyższą wartość brutto środków trwałych zanotowano w sektorze przemysłowym, a następnie w usługowym (w tym głównie w usługach rynkowych) i rolniczym. W porównaniu z 2004 r. nakłady na środki trwałe w rolnictwie i sektorze przemysłowym wzrosły, a w usługowym zmniejszyły się. Pod względem poziomu wartości brutto środków trwałych na 1 mieszkańca w 2007 r. szczecinecki objął 3 lokatę w województwie za polickim i gryfińskim.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Tab. 6. Nakłady inwestycyjne i wartość brutto środków trwałych w przedsiębiorstwach w powiecie szczecineckim w latach 2004, 2006 i 2007

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2007	2004=100
Nakłady inwestycyjne w mln zł	739,3	677,3	84,9	11,5
w % sektor: rolniczy	0,7	1,2	5,5	785,7
przemysłowy	94,4	90,3	68,3	72,4
usługi rynkowe	4,8	7,8	23,8	495,8
usługi nierynkowe	0,1	0,7	2,4	2400,0
na 1 mieszkańca w zł	9554	8770	1100	11,5
Wartość brutto środków trwałych w mln zł	2782,9	2765,8	3154,6	113,4
w % sektor: rolniczy	2,3	2,7	3,0	130,4
przemysłowy	82,9	80,5	85,3	102,9
usługi rynkowe	13,9	15,7	10,9	78,4
usługi nierynkowe	0,9	1,1	0,8	88,9
na 1 mieszkańca w zł	35981	35791	40844	113,5

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Budżety jednostek samorządu terytorialnego

Możliwości dofinansowywania działań w powiecie mogą być określone poprzez analizę wielkości dochodów, a zwłaszcza wydatków budżetów jednostek samorządu terytorialnego (zarówno powiatu, jak i gmin wchodzących w jego skład).

W 2008 r. powiat szczecinecki otrzymał na realizację swoich zadań 68,5 mln zł (o 31,9% więcej niż na początku badanego okresu). W przeliczeniu na 1 mieszkańca było to 887,56 zł – 7 lokata wśród powiatów ziemskich. Wydatki wyniosły 70,0 mln zł, z czego 17,4% stanowiły wydatki majątkowe inwestycyjne. Dynamika wzrostu wydatków (w porównaniu z 2004 r.) była w powiecie wyższa niż dochodów. Wysokość wydatków w przeliczeniu na 1 mieszkańca uplasowała powiat na 6 miejscu wśród powiatów ziemskich.

Tab. 7. Dochody i wydatki budżetu powiatu i budżetów gmin wchodzących w skład powiatu szczecineckiego w latach 2004, 2006 i 2008 w zł

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2008	2004=100
Dochody budżetu powiatu	51919383,00	57909513,14	68459485,04	131,9
na 1 mieszkańca	670,96	749,81	887,56	132,3
Wydatki budżetu powiatu	52032787,00	62181564,69	69989644,55	134,5
na 1 mieszkańca	672,42	805,13	907,40	134,9
Dochody budżetów gmin	131053682,00	170258367,44	214754317,49	163,9
na 1 mieszkańca	1693,62	2204,51	2784,24	164,4
Wydatki budżetów gmin	138256948,00	184195815,27	228472361,09	165,3
na 1 mieszkańca	1786,70	2384,97	2962,10	165,8

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Budżety gmin wchodzących w skład powiatu szczecineckiego w 2008 r. uzyskały łącznie dochody równe 214,8 mln zł, a kwota dochodów na 1 mieszkańca uplasowała powiat na 8 miejscu w województwie wśród powiatów ziemskich. Gminy wydały 228,5 mln zł, w tym wydatki majątkowe inwestycyjne stanowiły średnio 21,1% ogółu wydatków budżetów tych jednostek terytorialnych. W porównaniu z 2004 r. wydatki gmin wzrosły nieco szybciej niż ich dochody.

Wyniki badań własnych

A. Stan i struktura aktywności gospodarczej badanych przedsiębiorstw

Przedsiębiorcy i ich firmy – charakterystyka prowadzonej działalności

Obserwując stan aktywności gospodarczej przedsiębiorstw z powiatu szczecineckiego, wyraźnie widać lata większej i mniejszej dynamiki w tym zakresie. Pod tym względem liczby rejestrowanych podmiotów gospodarczych intensywne były zwłaszcza lata 1989-2001, wówczas powstało aż 53,7% przedsiębiorstw (rys. 2). W kolejnych latach następuje gwałtowne zmniejszenie liczby powoływanych do życia przedsięwzięć gospodarczych, w okresach 2002-2004 i 2005-2009 powstało jedynie 17,9% oraz 12,6% przedsiębiorstw. Znaczący udział wśród firm maja przedsięwzięcia, które zostały założone przed 1989 rokiem. Warto pamiętać, iż przedstawiane dane nie obrazują bezwzględnego przyrostu liczby przedsiębiorstw – wiadomo bowiem, że w tym samym czasie określona liczba firm została zlikwidowana. Z zestawienia wynika, że obecnie funkcjonujące w powiecie firmy, to przede wszystkim przedsięwzięcia, które posiadają już pewne doświadczenia – funkcjonują na rynku 8 i więcej lat.

Rys. 2. Rok powstania firmy

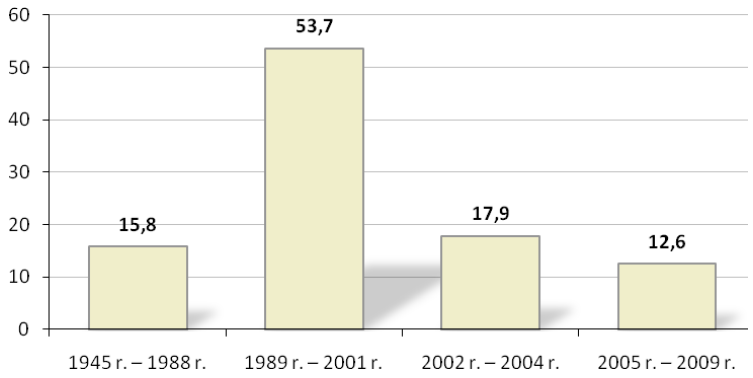

Źródło: *Badania własne.*

Następną zmienną opisującą firmy z powiatu szczecineckiego jest ich wielkość – zdecydowanie przeważają mikro-przedsiębiorstwa zatrudniające do 9 pracowników, stanowiąc 71,6% wszystkich badanych przedsiębiorstw, kolejno firmy małe – 15,8% oraz średnie – 11,6%. Odsetek dużych przedsiębiorstw zatrudniających powyżej 250 pracowników dla omawianego powiatu wynosił 1,1%.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Ze względu na formę działalności w omawianym powiecie dominują przedsiębiorstwa jednoosobowe – 64,2%, pozostałe 35,8% przedsiębiorstw to spółki, (z których spółki z ograniczoną odpowiedzialnością stanowiły 17,9%, spółki cywilne 9,5%, spółki jawne 2,1 % oraz spółki akcyjne – 4,2%, spółki partnerskie – 1,1% oraz jednoosobowa skarbu państwa – 1,1%).

Obserwowana przewaga jednoosobowych podmiotów gospodarczych może być przykładem trendu odchodzenie od zatrudniania na etat, w kierunku samozatrudniania. Podejmowanie działalności przez osoby fizyczne i nie mające prawnej osobowości podmioty gospodarcze umożliwia stosunkowo szybkie dostosowywanie się do zmiennych realiów lokalnego i regionalnego rynku, wymaga relatywnie niskich nakładów na rozpoczęcie działalności oraz pozwala, aby osiągany zysk w całości należał do właściciela, przy ponoszeniu całkowitej odpowiedzialności za funkcjonowanie przedsiębiorstwa.

Struktura podmiotów gospodarczych, zgodna z klasyfikacją PKD (Polska Klasyfikacja Działalności), wyraźnie ukazuje (charakterystyczną dla całego kraju tendencję) dominację przedsiębiorstw o charakterze usługowym. Szczegółowy ranking reprezentowanych w powiecie branż według sekcji PKD przedstawia się następująco:

- przedsiębiorstwa z branży handlowej – 40,4%,
- przedsiębiorstwa z branży przetwórstwa przemysłowego – 19,1%,
- przedsiębiorstwa z branży usługowej – 7,4%,
- przedsiębiorstwa z branży budownictwa – 6,4%,
- przedsiębiorstwa z branży rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo – 6,4%,
- przedsiębiorstwa z branży obsługa nieruchomości, wynajem i usługi związane z prowadzeniem działalności gospodarczej – 6,4%,
- przedsiębiorstwa z branży transport, gospodarka magazynowa i łączność – 4,3%,
- przedsiębiorstwa z branży hotele i restauracje – 3,2%,
- przedsiębiorstwa z branży pośrednictwo finansowe – 2,1%,
- przedsiębiorstwa z branży ochrona zdrowia i pomoc społeczna – 2,1%,
- przedsiębiorstwa z branży edukacyjnej – 1,1%,
- przedsiębiorstwa z branży rybactwo – 1,1%.

W zaprezentowanej strukturze wyraźnie wybija się obecność podmiotów zaangażowanych w działalność handlową – tak duży udział firm z tego sektora należy potraktować jako zachwianie równowagi niesprzyjające prawidłowemu funkcjonowaniu systemu gospodarczego. Handel postrzegany jest jako rodzaj działalności, który nie wymaga posiadania znaczących zasobów oraz specjalistycznych umiejętności, dodatkowo bardzo podatny jest na zmiany w lokalnej koniunkturze – każde jej zachwianie grozi przetrwaniu firmy.

Poziom i struktura zatrudnienia – ruch kadr

Czynnikiem, który buduje pozycję firmy są pracownicy w niej zatrudnieni, a do kluczowych zagadnień w tej kwestii należy wykształcenie kadry. Wykształcenie pracowników jest istotną zmienną w kontekście opisu przedsiębiorstw. To właśnie ono, obok nabytych umiejętności i doświadczeń zawodowych stwarza pole racjonalnego i efektywnego funkcjonowania firm, zwiększając ich szanse rynkowe, a w efekcie warunkując sukces rynkowy.

Struktura zatrudnienia ze względu na poziom wykształcenia w badanych firmach powiatu szczecineckiego przedstawia się następująco: 24,7% stanowią firmy zatrudniające osoby z wykształceniem wyższym, 34,4% z wykształceniem średnim, 23,1% z wykształceniem

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

zawodowym. Dodatkowo 4,3% firm zatrudnia osoby z wykształceniem gimnazjalnym, 6,5% z podstawowym oraz 4,8% bez wykształcenia. Łącznie 15,6% przedsiębiorstw zatrudnia pracowników bez wyuczonych kwalifikacji zawodowych, co prawdopodobnie związane z koniecznością wykonywania prac prostych, o charakterze pomocniczym w stosunku do prowadzonej działalności i stąd rodzi się zapotrzebowanie na pracowników niewykwalifikowanych.

Istotnym dla charakterystyki przedsiębiorstw jest wskaźnik ruchu kadr. Jest to proces wielokierunkowy, najistotniejsze jego elementy (obok przemieszczania pracowników w pionie i poziomie), to przyjęcia, odejścia i zwolnienia. W odniesieniu do 2008 roku firmy powiatu szczecineckiego zmniejszyły zatrudnienie w 14,7% przypadków, a w 5,3% zwiększyły zatrudnienie. W największej liczebnie grupie przedsiębiorstw – 80% ruchu kadr nie odnotowano.

Głównymi przyczynami zmniejszenia liczby pracowników (w tych przedsiębiorstwach gdzie dochodziło do zmian) były:

- kwestie zewnętrzne:
  - problem ze zbyciem produktów i usług – 41,2%,
  - kryzys – 17,6%,
  - nieopłacalność produkcji i sprzedaży – 11,8%,
- kwestie wewnętrzne:
  - odejście na własną prośbę – 23,5%,
  - zbyt niskie wynagrodzenia – 5,9%.

Z kolei wzrost zatrudnienia w firmie był spowodowany: zwiększeniem popytu na produkty i usługi – 37,5%, rozszerzeniem zakresu działalności przedsiębiorstwa – 25%, sezonowym charakterem pracy – 12,5%. Dodatkowo 25% respondentów nie umiało określić przyczyn zwiększenia się liczby pracowników w firmie.

Dane wyraźnie wskazują, iż podejście do zatrudnienia w firmach jest elastyczne, kiedy jest konieczność firmy tną koszty redukując zatrudnienie, oprócz tego w omawianym powiecie widzimy naturalne czynniki tłumaczące ruch kadr w firmach (emerytura, zwolnienia na własną prośbę). Warto podkreślić, iż duża fluktuacja kadr nie jest czynnikiem korzystnym dla efektywności przedsiębiorstw, a wręcz ma ujemne konsekwencje w odniesieniu do przedsiębiorstw.

Jeżeli brak zmian w zatrudnieniu potraktować jako czynnik pozytywny, co w sytuacji kryzysu jest uzasadnione, to deklarowana dynamika w zakresie zatrudnienia w odniesieniu do kolejnych trzech oraz 12 miesięcy jest w zadawalająca, znikomy odsetek respondentów zapowiada zmniejszenie poziomu zatrudnienia. Pewne zróżnicowanie (w obu odcinkach czasu) respondenci deklarują w zakresie utrzymania zatrudnienia na stałym poziomie: w odniesieniu do 3 miesięcy jest to 91,6%, w odniesieniu do 12 miesięcy mniej – bo 77,9%. Prognozy na temat wzrostu zatrudnienia przedstawiają się następująco: w kontekście 3 najbliższych miesięcy 2,1% respondentów szacuje zwiększenie poziomu zatrudnienia, o tyle w odniesieniu do kolejnych 12 miesięcy liczba wskazań wzrasta do 8,4%. Nie umie przewidzieć dynamiki w zakresie zatrudnienia 2,1% badanych w odniesieniu do trzech miesięcy oraz ponad pięciokrotnie więcej, bo 11,6% w odniesieniu do kolejnych sześciu miesięcy (rys.3). Zmienna sytuacja gospodarcza kraju z pewnością powoduje trudności tak z diagnozą sytuacji, jak i z możliwością jej prognozowania.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Rys. 3. Planowane zmiany w zatrudnieniu

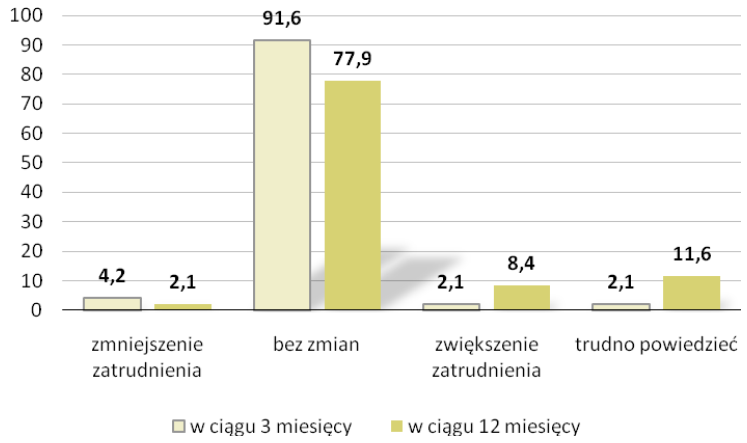

Źródło: *Badania własne.*

Perspektywy działalności są zróżnicowane w zależności od sekcji PKD, w której operuje przedsiębiorca. Najwięcej firm przewidujących zmniejszenie zatrudnienia należy do sekcji G – Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodów, motocykli oraz artykułów użytku osobistego i domowego, nieco mniej chce redukować zatrudnienia w ramach sekcji D – Przetwórstwo przemysłowe oraz H - Hotele i restauracje. Dominują co prawda postawy wyczekujące, których przejawem są deklaracja, że oraz zatrudnienie nie ulegnie zmianie. Pewne ożywienie, które przełożyć się ma na zwiększenie zatrudnienia przewidywane jest w pojedynczych przedsięwzięciach, należących do wspomnianej już sekcji G – Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodów, motocykli oraz artykułów użytku osobistego i domowego, a także F – Budownictwo.

Rys. 4. Planowane zmiany w zatrudnieniu w perspektywie najbliższych trzech miesięcy z uwzględnieniem sekcji PKD (dane w wartościach bezwzględnych)

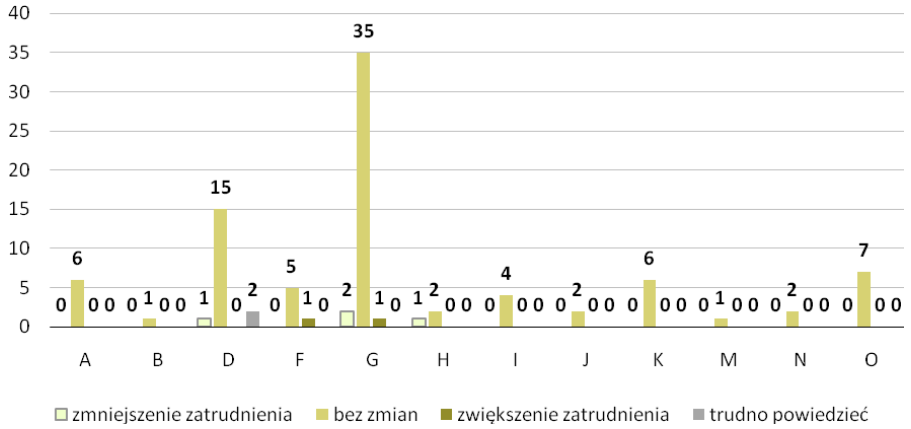

Źródło: *Badania własne.*

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Proces naboru i zatrudnianie nowych pracowników jest istotnym elementem warunkującym efektywne funkcjonowanie przedsiębiorstw. W odniesieniu do powiatu szczecineckiego największym wskaźnikiem zapotrzebowania cieszą się specjalności – pracownicy usług i sprzedawcy – 50% oraz robotnicy przemysłowi i sprzedawcy – 50%. Rozkład wskazań na poszczególne typy wykształcenia wymaganego od potencjalnych pracowników wygląda następująco: wykształcenie zasadnicze zawodowe zgodne z profilem działalności firmy będzie istotne w 66,7%, dodatkowo staż pracy w danym kierunku zawodowym w 33,3%. Poszukiwanie nowych pracowników może dokonywać się z wewnętrznych zasobów przedsiębiorstwa (tzw. rekrutacja wewnętrzna) lub poprzez rekrutację zewnętrzną – poszukiwania pracowników odbywają się na zewnętrznym rynku pracy. W odniesieniu do powiatu szczecineckiego analizie podlega proces zewnętrznej rekrutacji. Poszukujące pracowników firmy deklarują głównie pasywne strategie poszukiwania. Największy odsetek wskazań (18,3%) uzyskano dla odpowiedzi, iż zainteresowane pracą osoby same przychodzą do firmy, lub w 12,7% przypadków są rekomendowane przez inne osoby. Powyższe sposoby rekrutacji pojawiają się powszechnie wówczas, kiedy drożność na rynku pracy jest zaburzona, a przedsiębiorstwa stosując te pasywne strategie wiedzą, po pierwsze, iż są one skuteczne (a nie wymagają nakładów ze strony firm) oraz, po drugie świadczą o rynku pracodawcy gdzie mamy do czynienia z nadwyżką potencjalnych pracobiorców, a przedsiębiorstwa (na co wskazuje wysoki poziom bezrobocia) mogą sytuować się na uprzywilejowanej pozycji. Korzystanie przez firmy powiatu szczecineckiego z tradycyjnych form pośrednictwa wygląda następująco: 16,7% poszukuje pracowników przez PUP, 8% przedsiębiorców korzysta z ogłoszeń w prasie bądź Internecie.

Potencjał rozwojowy firm – system wynagradzania, podnoszenie kwalifikacji, stan wyposażenia

Jednym z ważniejszych parametrów charakteryzujących potencjał rozwojowy firm jest poziom wynagrodzeń, niestety jest to zmienna tzw. wrażliwa, trudno poddająca się analizie – zwykle bowiem nie wszyscy respondenci są skłonni rozmawiać o tego typu zagadnieniach. W odniesieniu do powiatu szczecineckiego ok. 40% respondentów odmówiło odpowiedzi. Z otrzymanych odpowiedzi wynika, iż wynagrodzenia w trakcie minionego, jak i obecnego roku uzyskały następujący poziom dynamiki. O ile w 2008 roku w 18,0% przypadków wynagrodzenia pracowników zostały zwiększone, o tyle w 2009 było tak już tylko w 5,3% przypadków. Jednakże należy odnotować wzrost liczby firm, w których w przeciągu omawianego okresu nastąpił spadek wartości wynagrodzeń z 2,1% do 3,2%. (tab. 8).

Tab. 8. Dynamika zmian wynagrodzeń w latach 2008 i 2009

WYNAGRODZENIA	2008	2009
Zostały zwiększone	18	5,3
Zostały zmniejszone	2,1	3,2
Bez zmian	41,1	51,6
Odmowa odpowiedzi	37,9	40

Źródło: *Badania własne.*

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Istotnym, choć najczęściej niedocenianym, elementem budującym potencjał rozwojowy firm jest szkolenie pracowników. Jest to także fundamentalny element świadomego zarządzania zasobami ludzkimi. Oczywiście to element kosztogenny, ale w dłuższej perspektywie czasowej zwiększa efektywność firmy. W odniesieniu do omawianego powiatu należy wskazać, iż w 69,5% przypadków przedsiębiorstwa nie korzystają z zewnętrznych szkoleń. Pozostałe 30,5% badanych deklaruje korzystanie ze szkoleń, lecz pod uwagę brane są wyłącznie nieodzowne szkolenia zawodowe z zakresu: zarządzanie, finanse, księgowość, marketing, obsługa maszyn i urządzeń, sprzedaż i obsługa klienta, obsługa komputera, języki obce, bhp, branżowe, technologiczne, transportowe, itp.

Sytuacja, w której tak wiele firm nie inwestuje we własne zasoby ludzkie, nie wzmacnia kapitału intelektualnego, w dłuższej perspektywie zawsze skutkować musi obniżeniem potencjału rozwojowego. Jednakże obecnie występujący stan może być konsekwencją obecnego kryzysu gospodarczego i drastycznego szukania oszczędności przez przedsiębiorstwa.

Współcześnie w dobie gwałtownego postępu technicznego, każdemu przedsiębiorstwu nieodzownie powinien towarzyszyć rozwój technologiczny. Istotnymi cechami, pozwalającymi pośrednio oszacować nowoczesność firm jest wiek stosowanej w przedsiębiorstwie technologii oraz wiek urządzeń w parku maszynowym. Stosowane w przedsiębiorstwach powiatu szczecineckiego technologie określają potencjał przedsiębiorstw powiatu szczecineckiego następująco: 13,8% przedsiębiorstw użytkuje nowoczesne linie technologiczne zakupione w latach 2008/2009, 35,1% zakupione w ciągu pięciu ostatnich lat, natomiast w 20,2% przedsiębiorstw stosowane są linie technologiczne zakupione przed 2004 roku.

Z kolei w zakresie nowoczesności parku maszynowego dane przedstawiają się następująco:

- maszyny i urządzenia nowoczesne – zakupione w 2008/2009 są udziałem – 22,1% firm,
- maszyny i urządzenia użytkowane od 3 do 6 lat są udziałem – 40% firm,
- maszyny i urządzenia użytkowane od 7 do 10 lat są udziałem – 11,6% firm,
- maszyny i urządzenia użytkowane przeszło 10 lat są udziałem – 14,7% firm.

Z prezentowanych danych wyłania się obraz firm, które choć starają się nadążać za wyzwaniami rynku, dostosowując stosowane rozwiązania oraz urządzenia do nowoczesnych wymogów, to pozostają nieco w tyle technologicznego wyścigu. Dodatkowo aż 30,9% respondentów nie umiało określić stosowanej w firmie technologii i 11,6% nie potrafiło określić technologicznego stanu parku maszynowego wykorzystywanego w firmie. Sytuacja ta skłania do refleksji, iż ci właśnie respondenci nie chcieli się przyznać do postrzeganego negatywnie zacofania w stosowanych rozwiązaniach. Kategorii tej nie można jednoznacznie zaliczyć do grupy przedsiębiorstw wskazującej na korzystanie z maszyn i urządzeń użytkowanych ponad 10 lat, należy jednak domniemywać, że znaczny udział w niej mają właśnie takie firmy.

B. Rynkowy wymiar prowadzonej działalności – powiązania przedsiębiorstw z otoczeniem

Wymiary konkurencyjności przedsiębiorstw

Podstawą utrzymania się na rynku jest zdolność przedsiębiorstw do efektywnego gospodarowania w warunkach konkurencji. Ważne staje się poznanie wymiarów konkurencyjnego działania. Jednym z takich czynników jest już sam wybór miejsca inicjatywy gospodarczej. Dla badanych przedsiębiorstw wybór miejsca lokalizacji firmy w powiecie szczecineckim był efektem:

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

- miejsca zamieszkania właściciela – 43,8%,
- oceny, iż powiat szczecinecki to dobra lokalizacja – 25,8%,
- dostępności rynków – 11,8%,
- dostępności siły roboczej – 7,9%,
- dostępności zaopatrzenia – 4,5%,
- przypadku – 3,4%,
- dostępności do instytucji wspierających – 1,1%,
- braku konkurencji – 1,1%,
- odziedziczenia firmy – 0,6%.

Dominujące znacznie subiektywnych powodów zlokalizowania działalności firmy w powiecie (miejsce zamieszkania właściciela) w przypadku sektora MŚP jest właściwie oczywistością. Jednakże pozostałe odpowiedzi pozwalają na wskazanie czynników sprzyjających prowadzonej działalności. Badani oceniają, że jedną z najważniejszych zalet powiatu jest dobra lokalizacja, która zapewne wiąże się z dostępnością rynków.

Kolejnym czynnikiem przesadzającym o pozycji rynkowej przedsiębiorstwa jest jego zdolność do uzyskiwania i utrzymywania tzw. przewag konkurencyjnych, czyli zwiększenie stopnia niezależności działania od konkurentów oraz stopniowego rozszerzenie zakresu i pola działania. Jest to bardzo istotny czynnik, bowiem słabość wielu firm nie polega na słabości produktu lub technologii, lecz na niedociągnięciach w procesie przekształcania wiedzy i umiejętności firmy właśnie w przewagę konkurencyjną na rynku.

Z zaprezentowanych danych wynika, iż przedsiębiorstwa powiatu szczecineckiego dążą do nadania elementom marketingowym takim jak wizerunek, marka, cech wyższej jakości niż konkurencja, przy jednoczesnym przywiązywaniu do jakości potencjalnych klientów - strategia budowania przewagi jakościowej (rys. 5). Większość badanych przedsiębiorstw ocenia poziom konkurencyjności reprezentowanej firmy, jako konkurencyjność lokalną – 54,1%. Jako konkurencyjnych na poziomie województwa ocenia się – 16,2 % firm, 14,4% respondentów czuje się konkurencyjnymi w odniesieniu do całego kraju, natomiast 5,4% w odniesieniu do UE. Dodatkowo 9,0% badanych ma problem z określeniem stopnia konkurencyjności swojej firmy. Według respondentów ich głównymi konkurentami są inne firmy lokalne – 91,6% wskazań, firmy z Europy zachodniej są postrzegane jako potencjalny konkurent przez 5,3% badanych, brak presji ze strony konkurencji jest udziałem 1,1% firmy, a pozostali respondenci w liczbie 2,1% nie umieli odpowiedzieć na to pytanie.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Rys. 5. Przewagi konkurencyjne badanych firm

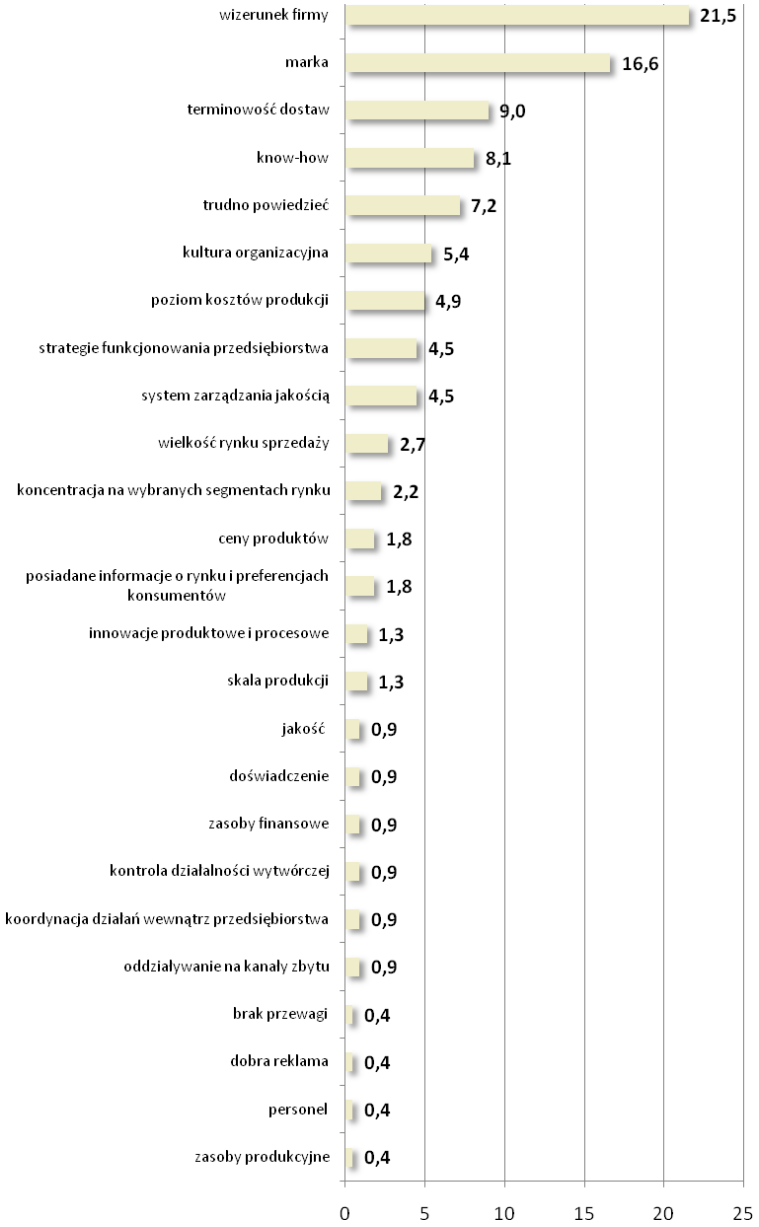

Źródło: *Badania własne.*

Zmienność otoczenia społeczno-gospodarczego, w której funkcjonują podmioty gospodarcze nie jest wolna od sytuacji trudnych, czy problematycznych. Uwarunkowania te mają charakter wewnętrzny bądź zewnętrzny w stosunku do przedsiębiorstw. W omawianym powiecie 7,5% badanych przedsiębiorstw deklaruje, iż sytuacje problematyczne, kryzysowe nie są ich udziałem, niemniej jednak pozostałe 92,5% respondentów doświadcza tego typu okoliczności.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Sytuacje rozpoznane jako problematyczne i zewnętrzne w stosunku do badanych firm to przede wszystkim: (uszeregowano według liczby wskazań)

- silna konkurencja krajowa i zagraniczna – 15,9%,
- wysokie obciążenia na rzecz budżetu państwa – 14,0%,
- niepewność ogólnej sytuacji gospodarczej – 14%,
- rozbudowana biurokracja – 11,2%,
- niedostateczny popyt na rynku krajowym – 10,7%,
- niejasne i niespójne przepisy prawne – 5,1%,
- niedostateczny popyt na rynku zagranicznym – 3,7%,
- brak koncepcji rozwoju miasta/gminy – 2,8%,
- rozwój „szarej strefy" – 1,9%,
- duża odległość od rynków zbytu i zaopatrzenia – 0,9%,
- wahania kursu walut – 0,5%.

Zdecydowanie najpoważniejszym utrudnieniem jakie jest udziałem badanych firm to niejako uczenie się funkcjonowania w warunkach gospodarki rynkowej, gdzie normą jest ciągłe doświadczanie mechanizmów silnej konkurencji, związana z tym presja i konieczność ponoszenia ryzyka. Należy też zwrócić uwagę na duże znaczenie, jakie badani przypisują utrudnieniom w ich działalności z tytułu funkcjonowania instytucji publicznych – szczególnie dotyka ich rozbudowana biurokracja oraz wysokie obciążenia na rzecz budżetu państwa. Oznacza to, że przedsiębiorcy muszą sobie radzić nie tylko z presją rynku, ale także – w ich opinii częstymi, problemami, jakich przysparza państwo i jego instytucje.

Sytuacje uciążliwe, pojawiające się wewnątrz badanych firm to przede wszystkim: (uszeregowano według liczby wskazań)

- trudności w zdobywaniu funduszy niezbędnych do prowadzenia działalności – 4,2%,
- słabo rozwinięta infrastruktura techniczna – 2,8%,
- niedobór wykwalifikowanych pracowników – 1,9%,
- brak odpowiedniego parku maszynowego – 0,9%,
- opóźnienia w płatnościach, niewypłacalność klientów – 0,9%,
- niedobór surowców, materiałów, półfabrykatów z przyczyn pozafinansowy – 0,5%,
- niska cena produktów – 0,5%.

Kolejnym ważnym zagadnieniem jest umiejętność podejmowania zaradczych rozwiązań w obliczu nasilenia się sytuacji trudnych, kryzysowych. W omawianym powiecie głównymi sposobami działania w powyższych sytuacjach są: zmniejszanie wydatków inwestycyjnych – 30,3%, zmniejszanie poziomu zatrudnienia – 9,8%; bądź w ogóle zaprzestanie inwestowania – 5,7%, reorganizacja zakładu - 4,9%; obniżenie poziomu wynagrodzeń - 4,9%; zmniejszanie w umowach o pracę wymiaru czasu pracy pracownikom – 2,5% oraz wysyłanie pracowników na bezpłatne urlopy - 1,6% i obniżenie cen – 0,8%. Powyższe sposoby ukazują, iż powszechnym sposobem radzenia sobie przez firmy z sytuacjami trudnymi jest ograniczanie jakiegoś aspektu działalności – czyli pasywne strategie. Do inwencyjnych metod działania zaliczyć można kredytowanie działalności – 1,6% oraz ubezpieczanie zawieranych kontraktów – 0,8%.

Warto rekomendować aktywne strategie działania, które w pewnym stopniu zabezpieczają od skutków zmiennego otoczenia. Zdecydowanie bardziej niekorzystnym zjawiskiem jest nie podejmowanie żadnych konkretnych działań w obliczu kryzysu – a do tego typu pasywności przyznaje się aż 22,1% badanych. Dodatkowo 14,8% badanych nie potrafi w ogóle zdefiniować sposobów radzenie sobie w sytuacjach trudnych, czyli przeszło 36,9%

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

badanych przedsiębiorstw stosuje swoistą „strategię strusia" polegająca na „przeczekaniu złej koniunktury". Nie niesie ona jednak istotnych wartości poznawczych i w efekcie skutkuje biernością.

Ocena i prognozy perspektyw działalności gospodarczej przedsiębiorstw

Indywidualne doświadczenia przedsiębiorców w okresie ostatnich sześciu miesięcy prowadzenia firm pozwalają na diagnozę sytuacji przedsiębiorstwa na lokalnym rynku. I tak: 38,9% respondentów, stwierdza, iż sytuacja firmy w okresie ostatnich 6 m-cy nie zmieniła się, według 19% badanych uległa poprawie. Pogorszenie się sytuacji firmy odczuwa najliczniejsza grupa 40% badanych, zaś 2,1% nie umie odpowiedzieć na to pytanie. Ocena w tym zakresie zawsze nacechowana będzie znacznym subiektywizmem, który wynika z jakości zdobytych doświadczeń w funkcjonowaniu firmy na rynku.

Zasadniczymi czynnikami skutkującymi pogorszeniem sytuacji firm w opinii respondentów są:

- spadek popytu na towary i usługi – 52,6%,
- wzrost cen paliwa i energii – 12,3%,
- wzrost cen materiałów i surowców – 12,3%,
- konkurencja – 7,0%,
- kryzys – 5,3%,
- zmiana kursu franka szwajcarskiego – 3,5%,
- zmiana kursu euro – 1,8%,
- brak środków na inwestycje – 1,8%,
- zły stan zdrowia właściciela – 1,8%.
- Z kolei do czynników wpływających na poprawę sytuacji firmy respondenci zaliczają:
- popyt na towary i usługi – 80,0%,
- ceny materiałów i surowców – 10,0%,
- zmiana osób zarządzających w firmie – 5,0%.

Z uzyskanych wypowiedzi wynika dosyć niejednoznaczna ocena sytuacji – co prawda te same kategorie wskazywane są jako najważniejsza przyczyna pogorszenia oraz polepszenia sytuacji firmy, jednak całościowy wydźwięk prezentowanych danych jest raczej pesymistyczny.

Ocena funkcjonowania przedsiębiorstwa jest zależna w dużej mierze od kondycji otoczenia, w którym przedsiębiorstwo funkcjonuje. Zatem kolejnym istotnym poznawczo zagadnieniem jest ocena badanych w zakresie sytuacji gospodarczej województwa. Przeważają negatywne opinie respondentów – 57,9% badanych ocenia, iż sytuacja ta w okresie ostatnich 6 miesięcy pogorszyła się, 38,9% uważa, że ma cechy trwałości i nie zmieniła się. Symptomatyczne jest, iż zaledwie 3,2% ankietowanych zmiany zachodzące w sytuacji gospodarczej województwa ocenia pozytywnie. Jak już wspominano, takie zróżnicowanie opinii z pewnością bierze się z subiektywnych doświadczeń przedsiębiorców na rynku, jeśli firma prosperuje efektywnie to skłonność do pozytywnej oceny otoczenia w którym działa jest większa (i odwrotnie). Prezentowane dane mogą pośrednio potwierdzać wcześniejsze spostrzeżenia dotyczące trudnej sytuacji w jakiej znajduje się znaczna część firm działających na terenie powiatu.

Przewidywania zmian na okres kolejnych sześciu miesięcy są następujące. Według prognoz najliczniejszej kategorii badanych (47,4%) sytuacja gospodarcza w województwie nie zmieni się, pesymistami w tym zakresie jest aż 16,8%, z kolei odsetek optymistów wynosi

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

12,6%, jednocześnie dość liczna grupa osób – 23,2% ma trudności z szacowaniem w tym zakresie.

Kolejną zmienną, według której należy opisywać rynkowy wymiar działalności przedsiębiorstw jest dynamika w zakresie wielkości popytu na usługi/produkty. Próba uchwycenia dynamiki zmian w tym zakresie obejmuje porównanie danych w stosunku do analogicznego okresu roku ubiegłego. I tak zwiększenie poziomu popytu szacuje 19,4% badanych, obniżenie 41,9%, a 35,5% badanych nie widzi zmian w wielkości popytu, pozostali (3,2%) nie potrafi oszacować zmian w kontekście minionego roku. Badani prognozowali również zmiany w popycie na oferowane usługi i produkty w kontekście analogicznego okresu przyszłego roku. Uzyskany rozkład tego wskaźnika pokazuje zmianę ocen sytuacji, znacznie wzrasta odsetek tych, którzy nie potrafią przewidzieć, jakiego typu zmiany dotkną popyt – jest ich aż 31,9%, stosunkowo liczna kategoria badanych 30,9% uważa, że wielkość popytu nie ulegnie zmianie, optymistów w tym zakresie jest 22,3%, pesymistów 14,9%. Tak duży wskaźnik, tych którzy nie są w stanie oszacować zmian w wielkości popytu (31,8%) w odniesieniu do stosunkowo krótkiego okresu, pozwala na osąd, iż sytuacja na rynku jest tak dynamicznie zmienna, iż szanse przewidzenia, jak się potoczy są znikome.

Następnym, i jednym z ważniejszych czynników warunkujących potencjał rozwojowy przedsiębiorstw jest poziom inwestycji. Wiadomo, iż aby wzmocnić swoją pozycję na rynku, aby nie dać się wyprzedzić konkurencji, przedsiębiorstwo musi podejmować działania prorozwojowe, jednym z tego typu działań są przedsięwzięcia inwestycyjne. Uznaje się, że inwestycje są podstawowym czynnikiem rozwoju gospodarczego i to zarówno w odniesieniu do konkretnych przedsiębiorstw, jak i w odniesieniu do rozwoju lokalnego, czy regionalnego. Pożytki płynące z odpowiednio zrealizowanych inwestycji są oczywiste i zwykle przekładają się umocnienie pozycji firmy na rynku. Brak inwestycji zawsze skutkuje stagnacją, a w dalszej kolejności wyrugowaniem z rynku.

Podstawowym, (choć nie jedynym) sposobem inwestowania jest zwiększanie zasobów rzeczowych środków trwałych przedsiębiorstwa. W tym zakresie przedsiębiorstwa powiatu szczecineckiego prezentują się na bardzo niekorzystnie, bowiem aż w 51,4% ankietowanych przedsiębiorstw wydatki inwestycyjne w ogóle nie wystąpiły, natomiast te firmy powiatu, które inwestowały wybierały następujące dobra – uszeregowano według liczebności wskazań:

- wyposażenie (meble, sprzęt) – 23,4%,
- pojazdy – 12,1%,
- budynki, ziemię – 13,1%.

Także wartość wydatków poniesionych na rozwój prowadzonej działalności w pierwszym półroczu 2009 roku wskazuje, że część firm dysponuje ograniczonymi zasobami, które mogą przeznaczyć na niezbędne wyposażenie oraz inwestycje (rys. 6). Respondenci w 50,0% przypadków wskazywali, że poniesione wydatki mieszczą się w kwocie od 50 tys. do 500 tys. złotych, 30,0% badanych firm w ciągu 6 miesięcy 2009 r. w rozwój firmy zainwestowało mniej niż 5 tys. złotych. Bez wątpienia świadczy to o niewielkiej skali prowadzonej działalności, oraz jej branżowej specyfice – firmy zaangażowane w drobne usługi przeważnie nie wymagają kosztownego wyposażenia. Poza tym 10,0% przedsiębiorstw, przeznaczyło na inwestycje kwoty od 50 tys. do 500 tys., pułap wydatków powyżej 500 tys. był udziałem jedynie 5,0% przedsiębiorstw.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Rys. 6. Struktura wartości wydatków poniesionych na rozwój prowadzonej działalności w pierwszym półroczu 2009 r.

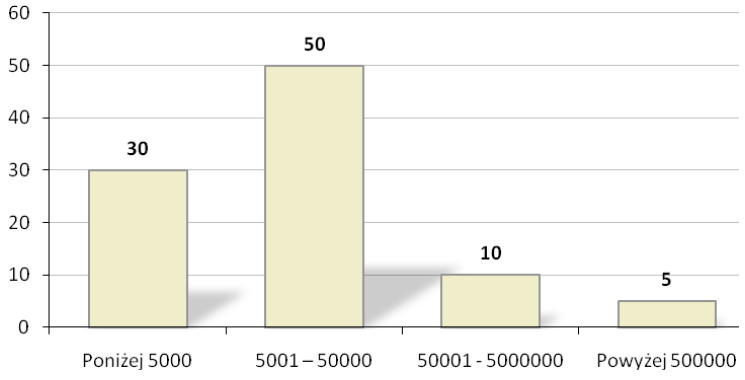

Źródło: *Badania własne.*

Respondenci prognozowali również działania inwestycyjne w kontekście najbliższych 6 miesięcy. Uzyskane dane są niepokojące, ponieważ 56,8% badanych firm nie zamierza w ciągu kolejnych sześciu miesięcy 2009 r. podejmować wydatków na zakup, dzierżawę, leasing czy remont pojazdów, wyposażenia bądź nieruchomości, jednocześnie 23,2% badanych deklaruje takie zamiary, a 20,0% nie umie odpowiedzieć na to pytanie. Jeśli przedsiębiorcy rozumieją znaczenie przedsięwzięć inwestycyjnych to brak nakładów tego typu będzie musiał skutkować po prostu brakiem powiększenia istniejących środków trwałych przedsiębiorstwa.

Na podstawie subiektywnych doświadczeń respondenci dokonali również prognozy dotyczącej sytuacji własnej firmy za 3 lata, pozwala to na określenie długookresowych ocen perspektyw rozwojowych firm. Respondenci stwierdzali, że za trzy lata sytuacja ich firm będzie następująca:

- sytuacja firmy będzie podobna do obecnej – 26,3%,
- firmie będzie się wiodło lepiej niż obecnie – 22,1%,
- firma ulegnie likwidacji – 9,5%,
- firmie będzie się wiodło gorzej niż obecnie – 5,3%,
- trudno powiedzieć – 36,8%.

Niepokojącym sygnałem płynącym z analizy zestawionych danych jest fakt znacznej liczby przedsiębiorstw (36,8%), które nie są w stanie oszacować perspektyw własnego rozwoju w odniesieniu do stosunkowo bliskiej przecież przyszłości. Wątpliwa zatem staje się ich podmiotowość na rynku oraz samoświadomość rozwoju.

Formy współpracy i powiązań w zakresie współdziałania gospodarczego

Jednym z głównych celów podmiotów gospodarczych jest stosowanie strategii umożliwiających rozwój firmy. W tym zakresie wyróżnić można strategie wzrostu wewnętrznego oraz strategie wzrostu zewnętrznego, zwykle są one stosowane przez przedsiębiorstwa łącznie/równolegle. Stosowanie współpracy i powiązań gospodarczych pomiędzy przedsiębiorstwami zaliczyć należy do strategii wzrostu zewnętrznego, a jeśli chodzi o czas

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

trwania i wymiary może przybierać formę krótko bądź długotrwałej współpracy i może być mniej lub bardziej pogłębiona.

W tym zakresie powiat szczecinecki wypada raczej niekorzystnie. Dane ukazują, iż przedsiębiorstwa działające na omawianym terenie w zdecydowanej większości nie dysponują powiązaniami gospodarczymi ani w ramach lokalnych ani w ramach globalnych sieci. Większość badanych firm, aż 76,9% nie prowadzi żadnych form współpracy z innymi jednostkami. W odniesieniu do pozostałych 23,1% przedsiębiorstw, które podejmują współpracę z innymi podmiotami, prowadzą ją z: przedsiębiorstwami działającymi w regionie – 7,7% badanych, jednostkami administracji samorządowej – 5,8%, firmami doradczymi – 1,9%, organizacjami pozarządowymi – 1,9%, jednostkami administracji rządowej – 2,9%, placówkami edukacyjnymi – 1,9% oraz innymi przedsiębiorstwami działającymi w kraju – 1,0%.

Innym ważnym zagadnieniem są stosowane przez przedsiębiorców formy współpracy z przedsiębiorstwami w regionie. Zdecydowana liczba przedsiębiorstw – 90,6% nie prowadzi żadnych form współpracy z innymi podmiotami gospodarczymi, pozostałe 9,4% firm prowadzi współpracę na zasadzie wspólnego przedsiębiorstwo – 7,3% oraz stowarzyszenie – 1,0%. Dodatkowo respondenci wymieniali wzajemne świadczenie usług – 1,0%.

Sytuacja braku wspólnych uwarunkowań i uzgodnień w zakresie gospodarczego współdziałania może prowadzić do spadku znaczenia poszczególnych firm zwłaszcza w perspektywie nasilonej konkurencji zewnętrznej. Wzajemnie dopełniające się możliwości pojedynczych firm mogłyby okazać się – na zasadzie synergii – więcej warte niż suma ich potencjalnych możliwości rozpatrywanych osobno.

Dodatkowo potencjał rozwojowy firm omawianego powiatu jest niekorzystny na skutek nikłego poziomu wykorzystywania wsparcia ze strony instytucji publicznych. Zdecydowana większość, bo aż 73,5% respondentów deklaruje, iż w ogóle nie korzystało z dostępnych form wsparcia, z pozostałych 26,5% firm skorzystało z: dotacji na zwiększenie zatrudnienia w firmie – 9,2%, dotacji na rozpoczęcie działalności – 4,1%, dotacji na doszkalanie pracowników – 3,1%, dofinansowania do opłat podatkowych, dofinansowania do składek ZUS, dotacji na zatrudnienie niepełnosprawnych, dotacji na przyjęcie stażysty, oraz dotacji na stworzenie nowej linii technologicznej – po 1,0%.

Powyższe dane dotyczą trzech ubiegłych lat, toteż ich wydźwięk jest negatywny. Zasadniczą kwestią jest pytanie, czy brak uzyskanego wsparcia jest efektem bierności przedsiębiorców, czy też bardzo ograniczoną dostępnością wsparcia ze strony funduszy publicznych. Aby rozwinąć to zagadnienie zapytano respondentów, jakie formy wsparcia ze strony jednostek samorządowych mogłyby pozytywnie wpłynąć na działalność przedsiębiorstw, okazuje się, że 15,2% badanych nie potrafiło dać odpowiedzi w tym zakresie. Natomiast wśród respondentów, którzy dokonali wyboru preferowanej formy wsparcia, najważniejsze są następujące działania: dofinansowanie do opłat podatkowych i dofinansowanie do składek ZUS – po 31,7% oraz dotacje na zwiększenie zatrudnienia – 22,8% (rys. 7).

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Rys. 7. Pożądane formy wsparcia ze strony jednostek samorządu terytorialnego

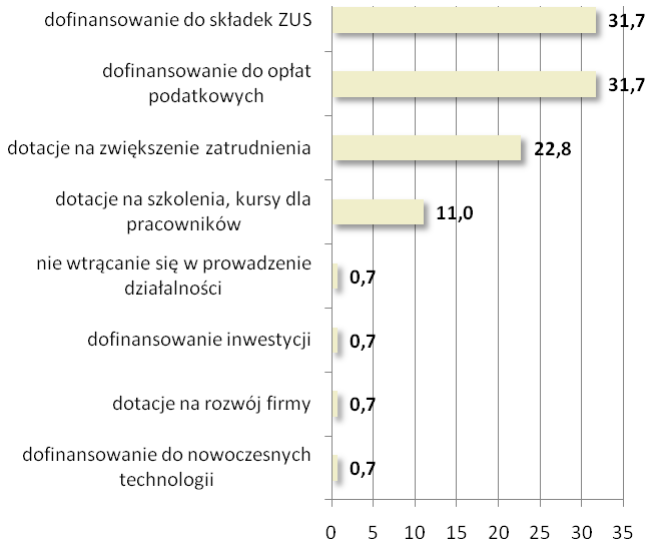

Źródło: *Badania własne.*

Zasięg wymiany gospodarczej

Wymiana gospodarcza w UE odbywa się na wspólnym rynku wewnętrznym, który po pierwsze obejmuje cały obszar UE oraz po drugie opiera się na zasadzie czterech swobód: przepływu towarów, osób, usług i kapitału. Można zatem stwierdzić, iż analizowane powiaty uczestniczą w tym obszarze na zasadach wolnej konkurencji.

Wymiary wymiany gospodarczej prowadzonej przez firmy działające w omawianym powiecie są dość ograniczone przestrzennie, tzn. 77,9% badanych firm w ogóle nie prowadziło wymiany z zagranicą, eksport towarów lub usług był udziałem jedynie 7,4% badanych, import towarów lub usług – 9,5% respondentów, natomiast 5,3% badanych prowadziło wymianę zarówno w zakresie eksportu, jak i importu towarów lub usług.

Jeśli przedsiębiorcy eksportują swoje produkty – to przede wszystkim do: Niemiec – 21,7% wskazań, pozostałe kraje według liczby wyborów to: Francja, Wielka Brytania, różne kraje UE oraz Włochy, Słowacja, Szwajcaria, Szwecja. Prognozy dotyczące wielkości eksportu w kontekście najbliższych sześciu miesięcy są następujące – 8,3% badanych ocenia, iż poziom eksportu w tym okresie zwiększy się, odmiennego zdania jest taki sam odsetek badanych 8,3%. Z kolei 41,7% badanych twierdzi, iż wielkość eksportu pozostanie bez zmian, a 41,7% badanych nie umie przewidzieć dynamiki eksportu.

Innowacyjność przedsiębiorstw

Konkurencyjność przedsiębiorstw jest uwarunkowana wieloma czynnikami o charakterze zewnętrznym i wewnętrznym. Do pierwszej grupy czynników można zaliczyć choćby politykę państwa i stan dostępnej infrastruktury, do drugiej czynniki z wnętrza firmy, jak choćby: sposób zarządzania, posiadany kapitał obrotowy, nowoczesne techniki i technologie, jakość wytwarzanych produktów oraz innowacyjność. Innowacyjność jest wyjątkowo merytorycznym

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

czynnikiem rozwoju, gdyż decyduje nie tylko o tempie i kierunkach rozwoju ekonomicznego w sensie jednostkowym, ale też lokalnym, regionalnym i międzynarodowym.

Pod względem innowacyjności aktywność firm powiatu szczecineckiego jest stosunkowo niska, bowiem tylko 11,6% firm deklaruje, iż w latach 2007-2009 wdrażało przedsięwzięcia innowacyjne, pozostałe 88,4% nie podejmowało w ogóle działań o charakterze innowacyjnym. Ci przedsiębiorcy, którzy zadeklarowali stosowanie działań innowacyjnych wymienili następujące źródła innowacji: (rozkład według liczebności wskazań)

- zakup technologii – 33,3%,
- wniesienie innowacji przez partnera, współudziałowca – 16,7%,
- kopiowanie pomysłów i rozwiązań konkurencji – 8,3%,
- zakup licencji – 8,3%,
- zakup wyników badań placówek badawczo-rozwojowych – 8,3%.

Powyższe dane wskazują na niski własny potencjał rozwojowy firm. Jednak co warto zauważyć, iż najczęstszym wyborem zgłaszanym przez firmy powiatu szczecineckiego, etycznym, choć z pewnością obciążającym finansowo rozwiązaniem jest zakup technologii.

Respondenci zdefiniowali także przeszkody, których doświadczają we wdrażaniu rozwiązań innowacyjnych. Jako główne utrudnienie stosowania innowacji jest brak możliwości sfinansowania przedsięwzięć innowacyjnych – 44,1%, odczuwane przez przedsiębiorców zbyt duże ryzyko związane z jej wdrożeniem – 18,3% oraz brak zainteresowania nowymi produktami/usługami ze strony klientów/odbiorców – 7,5%. Zdecydowanie duża grupa ankietowanych, bo aż 30,1% w ogóle nie potrafili zdiagnozować powodów uniemożliwiających podejmowanie działań innowacyjnych.

Aktywizowanie przedsiębiorców omawianego powiatu ma większe szanse powodzenia w kontekście współpracy z innymi jednostkami w zakresie podejmowania działań innowacyjnych. A warto pamiętać, iż o tempie rozwoju innowacji i nowych technologii w konkretnych przedsiębiorstwach oraz regionie decyduje m.in. wielkość instytucjonalnych nakładów ponoszonych na działalność badawczo-rozwojową i innowacyjną.

Niestety w tym zakresie ponad połowa badanych – 55,3% w ogóle nie ma żadnych oczekiwań, a 16,2% nie umie odpowiedzieć na to pytanie. A zatem 71,5% wszystkich respondentów powiatu nie posiada elementarnej wiedzy na temat roli zachowań innowacyjnych i jednocześnie znaczenia współpracy z innymi jednostkami w zakresie działalności innowacyjnej. Pozostała grupa ankietowanych w liczbie 28,5% uszeregowała oczekiwania w zakresie ułatwienia, nawiązywania i rozwoju współpracy z innymi jednostkami, i tak: dla 11,4% ważne byłoby stworzenie programów wspierania rozwoju technologicznego na poziomie gmin, 7,6% zwróciło uwagę na konieczność budowania systemu informacji o potrzebach technologicznych przedsiębiorstw, kolejno 5,7% na konieczność budowy systemu informacji o ofercie jednostek B+R oraz 3,8% na konieczność rozwoju infrastruktury instytucjonalnej w zakresie pośrednictwa i transferu technologii, a także 1,0% przedsiębiorstw wskazywało na potrzebę wzrostu jakości i stopnia dostosowania ofert jednostek B+R do potrzeb przedsiębiorstwa.

W zakresie użytkowania nowoczesnych narzędzi multimedialnych powiat szczecinecki prezentuje się korzystnie – 91,6% firm stosuje nowoczesne systemy informacyjne, korzystają z walorów takich narzędzi jak Internet. Firmy z tej grupy respondentów posiadają własne strony internetowe, na bieżąco korzystają z różnorakich typów wyszukiwarek i przeglądarek internetowych oraz poczty elektronicznej. Jedynie 8,4% badanych przedsiębiorstw do tej pory nie korzysta z wymienionych narzędzi informatycznych.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Pozyskiwanie i wykorzystywanie funduszy z UE

Problematyka konkurencyjności polskich przedsiębiorstw na rynkach unijnych jest efektem akcesji Polski do struktur Unii Europejskiej. Rozwój działalności na tychże rynkach jest możliwy poprzez uruchomienie specyficznych zasobów, które nie zawsze znajdują się w posiadaniu mikro i małych przedsiębiorstw. Jednym ze sposobów na pozyskanie tych zasobów, jest ich sfinansowanie z różnorodnych funduszy unijnych.

Obraz, jaki jawi się w tym zakresie jest niekorzystny, bowiem 85,6% firm powiatu szczecineckiego w ogóle nie korzysta z pomocy funduszy strukturalnych UE. Tym samym tylko 14,4% je wykorzystuje, przede wszystkim na: zwiększenie zatrudnienia – 4,1%, podniesienie jakości potencjału pracowniczego – 2,1%, zakup wyposażenia – 2,1%, rozwój infrastruktury technicznej – 1,0%, dofinansowania dla osób niepełnosprawnych – 1,0%, jednocześnie 4,1% badanych nie potrafi odpowiedzieć czy, a jeżeli tak to na jakie cele firma przeznaczyła pozyskane z funduszy strukturalnych UE środki.

Taki poziom wykorzystania funduszy wynika w 8,6% przypadków z braku zainteresowania tego typu propozycjami. Ci przedsiębiorcy, którzy deklarowali korzystanie lub chęć korzystania z dotacji unijnych zdefiniowali bariery ograniczające efektywne pozyskiwanie środków: (poniższe czynniki uporządkowane według malejącego znaczenia)

- biurokracja i formalizacja wniosków UE – 31,6%,
- ograniczony dostęp do informacji o programach – 21,4%,
- koszt opracowania aplikacji – 11,2%,
- krótki termin przygotowania aplikacji – 9,1%,
- konieczność wkładu własnego – 9,6%,
- brak kompetentnej osoby do pomocy – 1,1%,
- niepewność otrzymania środków przy dużym wydatku aplikacyjnym – 1,1%,
- ograniczenia dla nowopowstałych firm – 0,5%.

Jak widać dotychczasowe doświadczenia przedsiębiorców powiatu szczecineckiego związane z pozyskiwaniem funduszy z Unii Europejskiej, nie są zbytnio pozytywne. Znaczna część przedsiębiorstw właściwie nie ma własnych doświadczeń w tym zakresie, jednakże nie wydaje się, iżby firmy te umacniały swoją pozycję konkurencyjną w oparciu o środki własne lub pochodzące z innych, niż unijne, źródeł. Sądzić raczej należy, iż brak zainteresowania wynika nie z nadmiaru własnych środków, lecz raczej z nadmiaru skrywanych barier, lęków i niewiedzy przedsiębiorców w tym zakresie. Wydaje się, iż pomimo trudności przejścia przez aplikacyjną ścieżkę – od pozytywnej oceny projektu inwestycyjnego do refundacji poniesionych wydatków włącznie – wzrasta świadomość konieczności i efektywności podejmowania tego typu działań, jednak do tej pory jest to udziałem nielicznych spośród badanych firm.

Podsumowanie

Ocena sytuacji społeczno-gospodarczej powiatu szczecineckiego w latach 2004-2008 pozwala na podkreślenie tych obszarów aktywności społeczeństwa, które mogą kształtować sytuację przedsiębiorców w powiecie, a także mieć duży wpływ na rozwój przedsiębiorczości oraz dążenia innowacyjne podmiotów prowadzących działalność gospodarczą.

Podłożem wszelkich procesów w powiecie jest jego potencjał demograficzny. W tej sferze w badanym okresie zaobserwowano takie zjawiska, jak:

- powolny spadek liczby ludności spowodowany odpływem ludności z terenu powiatu,

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

- zmiany w strukturze wiekowej ludności – stałe obniżanie się odsetka osób w wieku 0-14 lat, a wzrost udziału ludności w wieku 65 lat i więcej,
- spadek udziału ludności w wieku przedprodukcyjnym, a wzrost udziału ludności w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym.

Działające w powiecie przedsiębiorstwa postrzegane są jako strategiczny partner rynku pracy – głównie ze względu na możliwości tworzenia nowych miejsc pracy. Również procesy na rynku pracy powodują oddźwięk w gospodarce, a co za tym idzie zmiany poziomu przedsiębiorczości. Na uwagę zasługują więc następujące aspekty rynku pracy:

- przyrost wartości wskaźnika liczby pracujących na 1000 ludności, który może świadczyć o większej skłonności przedsiębiorstw do zatrudniania,
- przyrost przeciętnych miesięcznych wynagrodzeń brutto,
- systematyczny spadek liczby bezrobotnych, jednakże stopa bezrobocia w 2008 r. była jedną z najwyższych w zachodniopomorskim (18 lokata),
- zawodami deficytowymi w 2008 r. były te z grup: pracownicy obsługi biurowej, pracownicy przy pracach prostych w handlu i usługach, pracownicy obrotu pieniężnego i obsługi klientów, kierownicy wielkich organizacji oraz nauczyciele. Równowaga wystąpiła w grupie robotników pomocniczych w górnictwie, przemyśle, budownictwie. Najwyższą nadwyżkę zanotowano w przypadku takich grup, jak: robotnicy pomocniczy w rolnictwie oraz rolnicy i rybacy pracujący na własne potrzeby.

Można stwierdzić, że powiat nie osiągnął poziomu rozwoju gospodarczego, który odpowiadałby wszystkim dostępnym zasobom oraz jego potencjałowi. Należy odnotować zarówno pozytywne zmiany, m.in.: przyrost liczby podmiotów, w tym tak ważnych dla rozwoju gospodarczego spółek handlowych, wzrost produkcji sprzedanej przemysłu i wzrost udziału powiatu w tworzeniu wojewódzkiej wartości sprzedanej czy wyższa niż w 2004 r. wartość brutto środków trwałych, ale też wyraźne sygnały hamowania rozwoju, czego przejawem może być zmniejszenie nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach (aż o 88,5%).

Z przeprowadzonej analizy wynika również, że rozwój przedsiębiorczości w powiecie opierać się będzie na prężnym i dynamicznym sektorze małych i średnich przedsiębiorstw.

Zlokalizowane na terenie powiatu szczecineckiego firmy scharakteryzowane zostały w odniesieniu do wielu zmiennych a uzyskane wyniki pozwalają na określenie pewnej specyfiki tego zbioru. Badane firmy zaangażowane są w szeroko pojętą działalność usługową, przede wszystkim w ramach aktywności handlowej. W próbie przeważają mikroprzedsiębiorstwa, zarejestrowane w formie osoby fizycznej prowadzącej działalność gospodarczą. Na badanym terenie nieco częściej zlokalizowane są firmy dysponujące większym bagażem doświadczeń wynikającym z lat prowadzonej działalności,

Ocena perspektyw zmian na rynku pracy jest niejednoznaczna, zarówno w odniesieniu do przewidywań krótko- (3 miesiące) oraz średniookresowych (12 miesięcy) – zdecydowanie dominują postawy wyczekujące. Ponieważ sytuacja gospodarcza nadal jest niepewna można ocenić, ze deklaracje dotyczące braku zmian w zatrudnieniu są konsekwencją pozytywnej oceny sytuacji firmy. Jednakże należy odnotować przewagą podmiotów oczekujących negatywnych zmian na rynku pracy (związanych ze zwolnieniami), w stosunku do tych, które przewidywały wzrost zatrudnienia.

Z uzyskanych wypowiedzi płynie konkluzja, że prowadzenie działalności gospodarczej utrudniają w tym samym niemal zakresie bariery o charakterze rynkowym (silna konkurencja krajowa i zagraniczna, niedostateczny popyt na rynku krajowym i niepewność ogólnej sytuacji

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

gospodarczej) oraz formalnym (zbyt rozbudowana biurokracja, wysokie obciążenia na rzecz budżetu państwa). Pomimo utrudnień, jakich działającym firmom przysparzają instytucje publiczne, w niewielkim stopniu wspierają one ten sektor. Pozytywne przykłady wsparcia uzyskanego ze strony jednostek administracji publicznej występują rzadko a w opinii większości badanych firm, instytucje państwowe i samorządowe, nie dysponują żadną interesującą ofertą (lub nie jest im ona znana) w zakresie wspierania działalności przedsiębiorczej.

Należy jednakże zauważyć, że przedsiębiorcy nie są bardzo aktywni w poszukiwaniu dodatkowych możliwości związanych z wspieraniem rozwoju firmy – czy to poprzez dofinansowanie ze środków publicznych, czy też poprzez łączenie potencjałów z innymi podmiotami. Generalnie firmy skoncentrowane są przede wszystkim na utrwalaniu swojego miejsca na rynku, współpraca oraz powiązania z innymi jednostkami gospodarczymi lub instytucjami publicznymi występuje w ograniczonym zakresie.

Jednym z najpoważniejszych problemów określających sytuację firm z terenu powiatu jest perspektywa ograniczania wydatków ponoszonych na rozwój firmy, Jedną z konsekwencji szczupłości zasobów finansowych, jakimi dysponuje większość z badanych przedsiębiorstw, jest niewielki udział rozwiązań innowacyjnych stosowanych w firmach.

Na podstawie przeprowadzonych badań można przedstawić następujące rekomendacje:

1) w poszczególnych grupach przedsiębiorstw, wyodrębnionych na podstawie liczby pracowników konieczne będzie zastosowanie odrębnych rozwiązań uwzględniających wewnętrzne zróżnicowanie sektora MŚP, szczególnie w odniesieniu do mikroprzedsiębiorstw, których jest najwięcej, a funkcjonują na zdecydowanie innych zasadach niż firmy małe i średnie;
2) usunięcia wymaga szereg barier instytucjonalnych i proceduralnych w procesie zakładania i prowadzenia działalności gospodarczej zarówno na poziomie krajowym jak i lokalnym;
3) szczególnej uwadze należy poddać możliwość podnoszenia kwalifikacji przez pracowników firm jak również przez ich właścicieli, co wymaga działań, których celem jest przemiana mentalności szczególnie tej drugiej grupy. Firmy borykają się z podobnymi problemami, jednak obecnie ich rozwiązanie w dużym stopniu zależy od intuicyjnych decyzji poszczególnych osób – stąd między innymi wynika zróżnicowana sytuacja firm operujących w tych samych branżach;
4) niezbędne jest prowadzenie wszechstronnej polityki informacyjnej (wewnętrznej i zewnętrznej) o podejmowanych przez instytucje publiczne działaniach, których celem jest wspieranie aktywności gospodarczej także poprzez gromadzenie i udostępnianie informacji o zewnętrznych możliwościach pozyskania środków finansowych na przedsięwzięcia o charakterze społecznym, gospodarczym, infrastrukturalnym (np. o pomocy finansowej w ramach środków europejskich, różnorodnych funduszy krajowych itp.);
5) ze względu na niski poziom innowacyjności badanych przedsiębiorstw, należy podjąć działania, których celem jest upowszechnienie tego zagadnienia np. poprzez organizowanie szkoleń z zakresu możliwości rozwoju poprzez innowacyjność (również poprzez wycieczki do innowacyjnych firm) oraz opracowanie, z uwzględnieniem podziału na branże, listy przykładów rozwiązań innowacyjnych łatwych do szybkiego praktycznego zastosowania – oferta oparta na zasadzie: zobacz i zastosuj.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

7. Powiat świdwiński

Wstęp

Podział terytorialny

Powiat świdwiński położony jest w centralnej części województwa zachodniopomorskiego. Graniczy on z powiatami: białogardzkim, drawskim, kołobrzeskim, łobeskim i szczecineckim. Powierzchnia powiatu świdwińskiego w 2008 r. wynosiła 1093 km^2, co stanowiło 4,8% powierzchni województwa, a mieszkało w nim 48,6 tys. ludności tj. 2,9% ogółu ludności województwa. Plasuje to powiat świdwiński odpowiednio na 9 i 12 (razem z powiatami białogardzkim i choszczeńskim) miejscu w województwie.

W skład powiatu wchodzi 6 gmin: miejska Świdwin, miejsko-wiejska Połczyn-Zdrój oraz wiejskie: Brzeżno, Rąbino, Sławoborze i Świdwin. Wskaźnik ruralizacji przestrzennej, wyrażający udział powierzchni obszarów wiejskich w ogólnej powierzchni powiatu, wynosił w 2008 r. 97,3% i tym samym plasował powiat na 5 miejscu w województwie. Odpowiednio wskaźnik urbanizacji przestrzennej kształtował się na poziomie 2,7% i lokował powiat na 13 miejscu.

Na terenie powiatu znajdują się 203 miejscowości, w tym 201 miejscowości wiejskich i tylko 2 miasta: Połczyn-Zdrój i Świdwin, który jest stolicą powiatu.

Rys. 1. Granice administracyjne powiatu świdwińskiego
Stan na 1.01.2009

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Struktura próby

Na badaną zbiorowość respondentów składali się przedstawiciele wyłonionych do badania przedsiębiorstw. Opisać ich można według zmiennych niezależnych takich jak: płeć, wiek, wykształcenie oraz stanowisko. Przyjęta metodologia badań powoduje, iż wartości cech przyjętych do opisu badanych osób odzwierciedla wartości tych cech w odniesieniu do wszystkich przedsiębiorców. W badanej populacji rozkład ze względu na płeć jest nieco niesymetryczny: mężczyźni to 56,3% badanych, natomiast kobiety stanowiły 43,7%. Przebieg kolejnej zmiennej, wieku, wskazuje na przewagę osób w wieku od 46 do 55 lat – 32,4%, kolejna liczebnie grupa to respondenci w weku do 36 do 45 lat – 25,4%. W badanej grupie można zaobserwować pewną przewagę starszych kategorii wiekowych. W odniesieniu do wykształcenia respondentów mamy do czynienia z przewagą osób posiadających wykształcenie średnie – 56,3%, a następnie wyższe - 28,2%, zawodowe - 14,1% oraz podstawowe - 1,4%. Ostatnią

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28
Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

zmienną jest stanowisko respondenta: w badanej zbiorowości: właścicielami było 70,4% respondentów, główny księgowy to 7,0%, prezes/dyrektor 2,8%, kadrowiec to 1,4%, oraz osoba upoważniona do rozmów 18,3%.

Analiza sytuacji społeczno-gospodarczej

Potencjał demograficzny

Jednym z podstawowych, a zarazem jednym z najważniejszych uwarunkowań rozwoju danego obszaru jest stan ludności i jego zmiany, bowiem z punktu widzenia podaży zasobów pracy to właśnie wielkość i struktura populacji ludności, a zwłaszcza dynamika jej zmian, kreują sytuację na lokalnym rynku pracy.

W latach 2004-2008 liczba ludności powiatu świdwińskiego zmalała o 1,3%. Według prognoz demograficznych GUS tendencja taka będzie utrzymywała się co najmniej do 2035 r. Bezpośrednią przyczyną tego zjawiska, obserwowaną już od kilku lat, jest malejący z roku na rok przyrost naturalny. Dodatkowym czynnikiem obniżającym dynamikę liczebności populacji jest ujemne saldo migracji, które w znaczny sposób pomniejsza wielkość zasobów pracy, a także potencjał rozrodczy ludności.

Powiat świdwiński należy do obszarów bardzo słabo zaludnionych, średni wskaźnik zaludnienia w 2008 r. wynosił 44 osoby na km^2 (w województwie – 74) i od 2004 r. utrzymuje się on na podobnym poziomie.

W miastach powiatu świdwińskiego w 2008 r. mieszkało 24,1 tys. osób, co przełożyło się na wielkość wskaźnika urbanizacji demograficznej, który osiągnął wartość 49,6% i był niższy od średniej dla województwa (68,8%). W świetle przytoczonych danych powiat świdwiński jawi się jako region bardzo słabo demograficznie zurbanizowany, co jest zjawiskiem niekorzystnym. Liczne obserwacje wskazują, że im większy jest stopień urbanizacji, tym lepsze perspektywy rozwojowe ma dany region, miasta są bowiem centrami rozwoju gospodarczego regionu i to one przyciągają potencjalnych inwestorów.

Tab. 1. Wybrane cechy demograficzne w powiecie świdwińskim w latach 2004, 2006 i 2008

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2008
Ludność ogółem	49212	48816	48571
Wskaźnik urbanizacji demograficznej	49,8	49,5	49,6
Wskaźnik ruralizacji demograficznej	50,2	50,5	50,4
Gęstość zaludnienia na 1 km^2	45	45	44

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Szczególnie ważnym podziałem populacji jest struktura ludności według biologicznych grup wieku (0-14 lat, 15-64 lata oraz 65 lat i więcej). Podział ten pozwala wskazać stopień zaawansowania demograficznej starości ludności danego obszaru. W latach 2004-2008 zbiorowość dzieci w wieku 0-14 lat zmniejszyła się o 1,2 tys., a jej udział w ogólnej liczbie ludności zmniejszył się z 18,2% w 2004 r. do 16,0% w 2008 r. W kolejnej grupie ludności, tj. w wieku 15-64 lata, nastąpił wzrost liczby ludności z 34,5 tys. do 35,1 tys. Natomiast udział tej grupy wzrósł z 70,0% do 72,2%. Liczebność populacji ostatniej grupy, czyli w wieku 65 lat i więcej zmniejszyła się o 0,8%, jednak jej udział nieznacznie wzrósł z 11,7% do 11,8%.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Tendencje takie obserwowane są powszechnie w całym kraju. Spowodowane są one ogólnie obserwowanym spadkiem urodzeń, jak również wydłużaniem się przeciętnego trwania życia ludności. Występujący wzrost udziału ludności w wieku 65 lat i więcej świadczy o nasilaniu się procesu starzenia demograficznego ludności.

Z kolei podział ludności według ekonomicznych grup wieku jest ściśle związany z wnioskami dla procesów podażowych rynku pracy. W powiecie świdwińskim w 2008 r. odsetek ludności w wieku przedprodukcyjnym wynosił 20,5% (w województwie – 19,1%), w wieku produkcyjnym – 65,2% (w województwie – 65,9%), a w wieku poprodukcyjnym – 14,3% (w województwie – 15,0%). W latach 2004-2008 następował stopniowy wzrost udziału ludności w wieku produkcyjnym (o 2,0 pp.) i poprodukcyjnym (o 0,9 pp.), przy jednoczesnym zmniejszaniu się udziału ludności w wieku przedprodukcyjnym (o 2,9 pp.).

Ważną rolę w procesach demograficznych na danym terenie odgrywa ruch naturalny ludności. W 2008 r. w powiecie świdwińskim urodziło się 569 dzieci, a więc o 23,2% więcej niż w 2004 r. Na 1000 ludności w 2008 r. przypadało 11,6 urodzeń żywych (w województwie – 10,8), podczas gdy w 2004 r. było to 9,2. Na wzrost liczby urodzeń od 2004 r. wpływ miało wejście w wiek rozrodczy roczników wyżu demograficznego.

W badanym okresie w powiecie świdwińskim zanotowano spadek umieralności o 0,6%. Wskaźnik liczby zgonów na 1000 ludności w 2008 r. wynosił 9,8 (w województwie – 9,7) wobec 9,7 w 2004 r. Powszechnie obserwowanym zjawiskiem są częstsze zgony mężczyzn niż kobiet. Odsetek zgonów mężczyzn w powiecie świdwińskim we wszystkich analizowanych latach przekraczał 50%.

Przyrost naturalny, mierzony różnicą między liczbą urodzeń żywych a zgonów, w powiecie świdwińskim w 2008 r. był dodatni (86 osób) i w porównaniu do 2004 r. wzrósł. W przeliczeniu na 1000 ludności jego wartość w 2008 r. kształtowała się na poziomie 1,7 (w województwie – 1,1), a w 2004 r. -0,5.

Tab. 2. Ruch naturalny ludności w powiecie świdwińskim w latach 2004, 2006 i 2008

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2008
Urodzenia żywe na 1000 ludności	9,2	10,4	11,6
Zgony ogółem na 1000 ludności	9,7	9,8	9,8
Przyrost naturalny na 1000 ludności	-0,5	0,6	1,7

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Struktury demograficzne i społeczne ulegają dość zasadniczym zmianom w następstwie ruchu migracyjnego ludności. To właśnie migracje w perspektywie najbliższych lat będą miały znaczący wpływ na zmiany w liczbie i strukturze ludności. W powiecie świdwińskim w 2008 r. ogólne saldo migracji przyjęło wartość ujemną i wyniosło -182 osoby, co było spowodowane odpływem ludności do innych powiatów województwa bądź kraju. Saldo migracji na 1000 ludności wyniosło w powiecie -3,7 osoby i było wyższe niż w województwie (-0,8).

Diagnoza rynku pracy

Działające w powiecie przedsiębiorstwa postrzegane są jako strategiczny partner rynku pracy – głównie ze względu na możliwości tworzenia nowych miejsc pracy, co przy istniejącym poziomie bezrobocia nie pozostaje bez znaczenia. Praca jest również tym aspektem aktywności

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

społeczeństwa, który najsilniej wpływa na zmiany jakości życia oraz możliwości przekształceń gospodarki w pożądanym kierunku.

Dostępne informacje o liczbie osób pracujących pochodzą z różnych źródeł, co w pewnym stopniu utrudnia analizę rynku pracy. Najpełniejsze dane uzyskać można z narodowych spisów powszechnych. Ponieważ są one przeprowadzane na ogół co dziesięć lat, istnieje potrzeba wykorzystania w analizie rynku pracy bieżącej sprawozdawczości, mimo że nie obejmuje wszystkich kategorii pracujących i uwzględnia różne grupowania wewnątrz populacji.

W powiecie świdwińskim w podmiotach zatrudniających więcej niż 9 osób (bez gospodarstw indywidualnych w rolnictwie oraz duchowieństwa, fundacji, stowarzyszeń i innych organizacji) pracowało w 2007 r. około 7,6 tys. osób, co oznacza wzrost w porównaniu z 2004 r. o ok. 16,8%. W badanym okresie znacznie więcej wzrosła liczba pracujących kobiet (o 22,0%).

Na 1000 mieszkańców w 2007 r. przypadało 156 pracujących w podmiotach zatrudniających powyżej 9 osób, co dało powiatowi 10 miejsce w województwie (przy średniej dla zachodniopomorskiego równej 193 pracujących na każdy 1000 ludności). Analiza wskaźnika pozwala zaobserwować przyrost jego wartości w porównaniu z 2004 r. (dynamika przyrostu była przy tym większa niż w województwie), co może świadczyć o większej skłonności przedsiębiorstw do zatrudniania, a także o systematycznym rozwoju społeczno-gospodarczym.

Tab. 3. Pracujący i wynagrodzenia w powiecie świdwińskim w latach 2004, 2006 i 2007

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2007	2004=100
Pracujący w głównym miejscu pracy	6493	7136	7587	116,8
mężczyźni	3262	3672	3645	111,7
kobiety	3231	3464	3942	122,0
Pracujący łącznie z rolnictwem indywidualnym	8007	8650	9101	113,7
w % sektor rolniczy	25,2	23,4	22,0	87,5
przemysłowy	30,7	33,4	35,1	114,4
usługowy	44,2	43,2	42,9	97,1
Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w zł	1767,64	1922,03	2075,56	117,4

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Badanie, którym objęci są również pracujący w rolnictwie indywidualnym (lecz nadal bez uwzględnienia podmiotów o liczbie pracujących do 9 osób) pokazało, iż w świdwińskim w 2007 r. pracowało 9,1 tys. osób. Struktura zatrudnienia według sektorów ekonomicznych ukazuje, iż 22,0% pracujących zajmowało się działalnością rolniczą (w województwie 11,8%), 35,1% – przemysłową i 42,9% – usługową. Od 2004 r. wzrosło nieznacznie zatrudnienie w sektorze przemysłowym, kosztem usługowego (w mniejszym stopniu) i rolniczego (większy spadek).

Pozytywnym zjawiskiem zauważalnym w powiecie jest przyrost przeciętnych miesięcznych wynagrodzeń brutto (w podmiotach zatrudniających powyżej 9 osób). W 2007 r. kwota przeciętnej płacy wyniosła w świdwińskim 2075,56 zł i było to więcej niż w 2004 r. o 17,4% (podobny przyrost miał miejsce w województwie – o 17,7%). Średnie wynagrodzenie w powiecie było jednak niższe od przeciętnego w województwie (o ok. 540 zł). Pod względem poziomu płac powiat objął ostatnią 21 lokatę w zachodniopomorskim.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

W świdwińskim, podobnie jak w innych powiatach, problem bezrobocia na rynku pracy jest poważnym zjawiskiem społecznym oraz ekonomicznym. W 2008 r. bez pracy pozostawało 3706 osób (w tym kobiety stanowiły 54,5%). Od początku badanego okresu liczba bezrobotnych spadła jedynie o 49,4% (w województwie o 54,8%), przy czym spadek ten w większym stopniu dotyczył mężczyzn. Na wsi zamieszkiwało 59,6% bezrobotnych i zauważyć można tendencję pogłębiania się bezrobocia na wsi – odsetek osób nie posiadających pracy zamieszkujących tereny wiejskie był większy niż w 2002 r.

Stopa bezrobocia rejestrowanego w świdwińskim w 2008 r. wyniosła 23,2% (przy średniej wojewódzkiej równej 13,4%) i ulokowała powiat na 17 miejscu w zachodniopomorskim. W porównaniu z 2004 r. można zauważyć jej spadek.

Od początku badanego okresu zmniejszył się odsetek bezrobotnych bez prawa do zasiłku (o 6,3 pp., podczas gdy w województwie o 5,0 pp.), jednakże udział tej grupy w bezrobotnych ogółem jest niepokojąco duży – w 2008 r. wynosił 71,5% (w województwie był jednak jeszcze wyższy – 79,2%). W porównaniu z 2004 r. zanotowano wzrost odsetka osób bez pracy w wieku 55 lat i więcej (o 5,9 pp.), na podobnym poziomie pozostał udział osób w wieku 25-34 lata, a spadek zanotowano w pozostałych grupach wiekowych (największy dla bezrobotnych w wieku poniżej 25 roku życia i 35-44 lata). Zmniejszył się także udział bezrobotnych z wykształceniem zasadniczym zawodowym, a wzrósł udział osób posiadających wykształcenie gimnazjalne i niższe, średnie ogólnokształcące i wyższe.

Sytuacja na rynku pracy kształtuje się pod wpływem relacji podaży pracy (liczby ludności zainteresowanej i gotowej wykonywać pracę) i popytu na pracę – określonej liczby miejsc pracy, którą oferuje gospodarka w danych warunkach społeczno-ekonomicznych. Niedopasowanie ilościowe bądź strukturalne (jakościowe) popytu i podaży powoduje trudności na rynku pracy (bezrobocie lub niewykorzystane miejsca pracy). Z tego względu szczególnie pożądana jest analiza porównawcza obu kategorii. Niezwykle użyteczne staje się porównanie struktury zawodowej osób bezrobotnych i ofert pracy zgłaszanych do powiatowych urzędów pracy. To prowadzi do ustalenia zawodów deficytowych i nadwyżkowych na terenie danego rynku pracy.

Zawodami deficytowymi w 2008 r. wyodrębnionymi według dużych grup zawodów były w powiecie świdwińskim te z grup: robotnicy pomocniczy w rolnictwie, pracownicy obrotu pieniężnego i obsługi klientów, pracownicy przy pracach prostych w handlu i usługach, pracownicy obsługi biurowej oraz kierownicy małych i średnich zakładów pracy. Równowaga nie występowała w żadnej grupie, a poza wyżej wymienionymi wszystkie pozostałe były nadwyżkowe. Wskaźnik intensywności nadwyżki (deficytu) najmniej korzystny był dla grup: rolnicy i rybacy pracujący na własne potrzeby oraz nauczyciele praktycznej nauki zawodu i instruktorzy. W porównaniu z 2004 r. ogólny wskaźnik intensywności nadwyżki wzrósł w małym stopniu, co oznacza jedynie nieznaczną poprawę sytuacji bezrobotnych na rynku pracy.

Przedsiębiorczość

O sile gospodarki danego regionu i jego potencjale decyduje ilość i struktura efektywnie działających podmiotów gospodarczych. W powiecie świdwińskim w 2008 r. w rejestrze REGON zarejestrowanych było 4,4 tys. podmiotów gospodarki narodowej, które stanowiły zaledwie 2,1% ogółu podmiotów w województwie. W porównaniu do 2004 r. ich liczba na tym obszarze wzrosła o 6,7%, podczas gdy w województwie o 5,5%. Spośród ogółu podmiotów funkcjonujących na terenie powiatu w 2008 r. ponad 93% należało do sektora prywatnego.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Rozpatrując konkurencyjność powiatu świdwińskiego pod względem nasycenia przedsiębiorczością, można zauważyć, że plasuje się on dopiero na 19 miejscu w województwie. Średnio na 1000 mieszkańców przypadały na tym terenie 90,4 podmioty, podczas gdy w województwie 125,9. Można więc stwierdzić, że powiat świdwiński, jest słabo rozwiniętym pod względem przedsiębiorczości.

Tab. 4. Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON w powiecie świdwińskim w latach 2004, 2006 i 2008

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2008
Podmioty ogółem	4118	4287	4393
na 1000 ludności	83,7	87,8	90,4
według sektorów ekonomicznych w %			
rolniczy	4,7	4,9	4,8
przemysłowy	16,5	17,8	18,8
usługowy	78,8	77,4	76,3

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Przeprowadzona analiza struktury podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON według liczby pracujących wskazuje na dominację podmiotów mikro, tj. zatrudniających do 9 osób, które w 2008 r. stanowiły ponad 95% ogółu jednostek funkcjonujących na terenie powiatu. Podmioty małe, o liczbie zatrudnionych od 10 do 49 osób stanowiły 3,8%, a podmioty średnie 0,6%. Struktura podmiotów gospodarki narodowej według klas wielkości w powiecie była typowa dla całego województwa. W porównaniu do 2004 r. w powiecie zanotowano wzrost liczby podmiotów mikro i małych, a spadek liczby podmiotów średnich.

Analizując podmioty gospodarki narodowej według form prawnych odnotowano, że w 2008 r. w strukturze podmiotów gospodarczych funkcjonujących na terenie powiatu najliczniejszą grupę reprezentowały osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, które stanowiły 73,3%, w następnej kolejności znalazły się spółki handlowe – 3,8%, stowarzyszenia i organizacje społeczne – 2,3%, spółdzielnie – 1,1% oraz fundacje –1%.

Duże znaczenie z punktu widzenia rozwoju gospodarczego danego obszaru ma udział spółek handlowych, które posiadają formę organizacyjno-prawną najbardziej dostosowaną do prowadzenia działalności na większą skalę, a wskaźnik nasycenia tymi spółkami na 10000 mieszkańców odzwierciedla poziom stabilności gospodarczej danego terenu. W 2008 r. na 10000 mieszkańców powiatu przypadały 34,0 spółki handlowe, co plasowało powiat na 16 miejscu w województwie. Ich liczba w porównaniu do 2004 r. wzrosła o 24,1%. Z kolei poziom nasycenia obszaru spółkami z udziałem kapitału zagranicznego świadczy o korzystnym lub niekorzystnym klimacie dla inwestorów i warunkach inwestowania. Według stanu na dzień 31.12.2008 r. na terenie powiatu funkcjonowało 61 takich spółek, co w przeliczeniu na 10000 mieszkańców dało 12,6 jednostki. Spółki z udziałem kapitału zagranicznego stanowiły 37,0% ogółu spółek handlowych w powiecie, a ich liczba w porównaniu do 2004 r. wzrosła o 38,6%.

Analizując strukturę podmiotów gospodarki narodowej według sektorów ekonomicznych zaobserwowano, że w 2008 r. w powiecie świdwińskim najwięcej jednostek prowadziło działalność w sektorze usługowym, tj. 3,4 tys. co stanowiło 76,3% wszystkich zarejestrowanych podmiotów na tym terenie. Tak duży udział podmiotów sektora usługowego jest cechą

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

charakterystyczną dla całego kraju, bowiem sektor ten uznawany jest za główną sferę współczesnej gospodarki. Usługi o charakterze rynkowym świadczyło 66,5% ogółu podmiotów w powiecie, a o charakterze nierynkowym 9,8%. Udział podmiotów zarejestrowanych w sektorze przemysłowym wyniósł ponad 18%. Duży udział przemysłu jest zjawiskiem pozytywnym, przede wszystkim ze względu na fakt, że firmy zajmujące się działalnością produkcyjną zatrudniają średnio znacznie więcej osób niż firmy w innych sektorach. Praktyka gospodarcza ponadto wskazuje, że jedno miejsce w sferze produkcji uruchamia kolejne miejsca pracy w handlu i usługach. Natomiast liczba podmiotów zarejestrowanych w sektorze rolniczym wyniosła 0,2 tys., co stanowiło zaledwie 4,8% ogółu podmiotów w powiecie. Wydaje się to być zjawiskiem korzystnym z punktu widzenia rozwoju gospodarczego powiatu, bowiem im większe jest uzależnienie regionalnej gospodarki od rolnictwa tym szanse na szybki awans cywilizacyjny są mniejsze.

Biorąc pod uwagę liczbę podmiotów według sekcji Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD) należy stwierdzić, że prawie 60% jednostek funkcjonujących na omawianym terenie w 2008 r. należało do trzech sekcji: handel i naprawy, obsługa nieruchomości i firm oraz przetwórstwo przemysłowe.

Dane statystyczne obrazujące dynamikę powstawania i zamykania już istniejących firm często są uznawane, oprócz dynamiki wzrostu PKB, jako główne informacje o kondycji gospodarki. Wskaźnik dynamiki liczby nowych podmiotów zarejestrowanych w kolejnych latach traktuje się bowiem jako swego rodzaju „barometr" charakteryzujący stan koniunktury gospodarczej.[32] W 2008 r. na terenie powiatu świdwińskiego w rejestrze REGON zarejestrowano 335 nowych podmiotów, co dało 6,9 jednostki nowo zarejestrowanej na 1000 ludności (w województwie – 11,1). Porównując strukturę branżową według sekcji PKD, stwierdzono, iż najwięcej firm wpisano do rejestru w sekcjach: handel i naprawy – 30,1%, budownictwo – 26,9% oraz obsługa nieruchomości i firm – 12,8%, co jest trendem powszechnie obserwowanym w ostatnich latach w całym kraju.

W 2008 r. z rejestru REGON wykreślono w powiecie świdwińskim 248 firm. Na 1000 osób wynosiło to 5,1 jednostek (w województwie – 9,6). Biorąc pod uwagę sekcje PKD zanotowano, iż w sekcjach: handel i naprawy, obsługa nieruchomości i firm oraz przetwórstwo przemysłowe notuje się największą liczbę jednostek wyrejestrowujących się. Należy jednak podkreślić, że w okresie tym więcej jednostek zostało zarejestrowanych niż wykreślonych.

Tab. 5. Podmioty gospodarki narodowej nowo zarejestrowane i wyrejestrowane z rejestru REGON w powiecie świdwińskim w latach 2004, 2006 i 2008

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2008
Podmioty nowo zarejestrowane ogółem	251	304	335
na 1000 ludności	5,1	6,2	6,9
Podmioty wyrejestrowane ogółem	144	219	248
na 1000 ludności	2,9	4,5	5,1

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

[32] *Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2006-2007*. Opracowanie przygotowane przez Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2007.

Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Regionalny Barometr Gospodarki
Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Za pomocą analizy przesunięć udziałów (*shift-share*) określić można poziom konkurencyjności powiatu świdwińskiego w odniesieniu do województwa zachodniopomorskiego pod względem liczby podmiotów gospodarki narodowej według sekcji PKD. Przy założeniu, że powiat rozwija się na takim samym lub podobnym poziomie jak województwo, otrzymano wysoki oczekiwany wzrost zmiennej PO (potencjału obszaru powiatu). Składowa SP informująca o wielkości zmian w stosunku do województwa pokazuje, iż występujące w powiecie trendy zmian liczby podmiotów są wolniejsze niż w województwie, zwłaszcza w sekcji handel i naprawy (G). Poziom konkurencyjności obszaru (KO), odzwierciedlający różnice między wskaźnikiem wzrostu w powiecie w stosunku do województwa jest dość wysoki, a dodatnia jego wartość wskazuje na wysoką konkurencyjność powiatu. Ogólne przesunięcie (PC) jest dodatnie, co świadczy o pozytywnych tendencjach w powiecie, na tle ogólnego poziomu rozwoju województwa.

Produkcja sprzedana przemysłu

Stopień uprzemysłowienia powiatu można określić między innymi poprzez obserwację produkcji sprzedanej przemysłu. W świdwińskim w 2007 r. osiągnęła ona wartość 416,2 mln zł i stanowiła zaledwie 1,8% produkcji sprzedanej całego województwa. W porównaniu z 2004 r. zanotowano wzrost produkcji sprzedanej w powiecie o 110,6 mln zł, zwiększył się także udział powiatu w tworzeniu wojewódzkiej wartości sprzedanej.

Produkcja sprzedana przemysłu na 1 mieszkańca w świdwińskim była w 2007 r. równa 8551 zł (przy średniej dla województwa 13447 zł), co ulokowało powiat na 9 miejscu w zachodniopomorskim. Przodującymi w działalności przemysłowej obszarami były powiaty: goleniowski, policki i szczecinecki.

Inwestycje i środki trwałe

Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach umożliwiają utrzymanie produkcji na dotychczasowym poziomie, a także jej wzrost. Zwiększanie się poziomu nakładów może więc świadczyć o zwiększaniu zdolności produkcyjnych firm oraz ich rozwoju, co w dłuższym okresie zapewnić może korzyści dla całej gospodarki regionu.

Nakłady finansowe lub rzeczowe, których celem jest stworzenie nowych środków trwałych lub ulepszenie (przebudowa, rozbudowa, rekonstrukcja lub modernizacja) istniejących obiektów majątku trwałego, a także nakłady na tzw. pierwsze wyposażenie w przedsiębiorstwach zatrudniających powyżej 9 osób w powiecie świdwińskim wyniosły w 2007 r. 44,2 mln zł i były wyższe od tych poniesionych w 2004 r. o 13,0%.

Najwyższe nakłady poniesiono w sektorze przemysłowym, a następnie w usługowym (w tym głównie w usługach rynkowych) i rolniczym. Od 2004 r. nakłady ponoszone w sektorze przemysłowym zmniejszyły się, natomiast w rolnictwie i usługach – wzrosły. Wielkość nakładów inwestycyjnych w przeliczeniu na 1 mieszkańca, równa 907 zł, była dużo niższa niż przeciętna w województwie i uplasowała świdwiński na 17 miejscu pośród pozostałych powiatów zachodniopomorskiego, przed drawskim, koszalińskim, pyrzyckim i choszczeńskim.

Wartość nakładów poniesionych na zakup lub wytworzenie środków trwałych (czyli wartość początkowa, brutto) w 2007 r. wyniosła w powiecie 506,3 mln zł i była wyższa niż w 2004 r. o 34,9%. Najwyższą wartość brutto środków trwałych zanotowano w sektorze przemysłowym, a następnie w usługowym (w tym głównie w usługach rynkowych) i rolniczym. W porównaniu z 2004 r. nakłady na środki trwałe w rolnictwie i sektorze przemysłowym wzrosły,

Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Regionalny Barometr Gospodarki

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

a w usługowym zmniejszyły się. Pod względem poziomu wartości brutto środków trwałych na 1 mieszkańca w 2007 r. świdwiński objął 14 lokatę w województwie.

Tab. 6. Nakłady inwestycyjne i wartość brutto środków trwałych w przedsiębiorstwach w powiecie świdwińskim w latach 2004, 2006 i 2007

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2007	2004=100
Nakłady inwestycyjne w mln zł	39,1	52,6	44,2	113,0
w % sektor: rolniczy	12,5	39,6	20,1	160,8
przemysłowy	70,4	45,4	44,1	62,6
usługi rynkowe	13,0	10,8	34,4	264,6
usługi nierynkowe	4,1	4,2	1,4	34,1
na 1 mieszkańca w zł	794	1075	907	114,2
Wartość brutto środków trwałych w mln zł	375,2	477,2	506,3	134,9
w % sektor: rolniczy	18,8	20,3	19,2	102,1
przemysłowy	44,4	44,9	44,8	100,9
usługi rynkowe	23,5	23,4	25,5	108,5
usługi nierynkowe	13,3	11,4	10,5	78,9
na 1 mieszkańca w zł	7624	9775	10425	136,7

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Budżety jednostek samorządu terytorialnego

Możliwości dofinansowywania działań w powiecie mogą być określone poprzez analizę wielkości dochodów, a zwłaszcza wydatków budżetów jednostek samorządu terytorialnego (zarówno powiatu, jak i gmin wchodzących w jego skład).

W 2008 r. świdwiński otrzymał na realizację swoich zadań 47,5 mln zł (o 57,6% więcej niż na początku badanego okresu). W przeliczeniu na 1 mieszkańca było to 978,62 zł – trzecia lokata wśród powiatów ziemskich (za białogardzkim i stargardzkim). Wydatki wyniosły 49,7 mln zł, z czego 18,2% stanowiły wydatki majątkowe inwestycyjne (średnio w województwie 16,7%). Dynamika wzrostu wydatków (w porównaniu z 2004 r.) była wyższa niż dochodów. Wysokość wydatków na 1 mieszkańca uplasowała świdwiński na 3 miejscu wśród powiatów ziemskich.

Tab. 7. Dochody i wydatki budżetu powiatu i budżetów gmin wchodzących w skład powiatu świdwińskiego w latach 2004, 2006 i 2008 w zł

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2008	2004=100
Dochody budżetu powiatu	30133644,00	34776471,10	47481519,26	157,6
na 1 mieszkańca	610,17	710,88	978,62	160,4
Wydatki budżetu powiatu	30454181,00	36011332,87	49746941,54	163,4
na 1 mieszkańca	616,66	736,13	1025,31	166,3
Dochody budżetów gmin	81187152,00	102741590,47	123936725,84	152,7
na 1 mieszkańca	1643,93	2100,20	2554,40	155,4
Wydatki budżetów gmin	79223448,00	105876954,74	127431801,59	160,9
na 1 mieszkańca	1604,17	2164,29	2626,43	163,7

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

ZACHODNIOPOMORSKIE OBSERWATORIUM RYNKU PRACY
Regionalny Barometr Gospodarki

Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Budżety gmin: Brzeżno, Połczyn-Zdrój, Rąbino, Sławoborze oraz miejskiej i wiejskiej Świdwin w 2008 r. uzyskały łącznie dochody równe 123,9 mln zł, a kwota dochodów na 1 mieszkańca uplasowała powiat na 11 miejscu w województwie. Gminy wydały 127,4 mln zł, w tym wydatki majątkowe inwestycyjne stanowiły średnio 13,0% ogółu wydatków ich budżetów. W porównaniu z 2004 r. wydatki gmin wzrosły w większym stopniu niż ich dochody.

Wyniki badań własnych

A. Stan i struktura aktywności gospodarczej badanych przedsiębiorstw

Przedsiębiorcy i ich firmy – charakterystyka prowadzonej działalności

Liczba rejestrowanych podmiotów gospodarczych w powiecie świdwińskim po roku 1989 podlega wyraźnym fluktuacjom (rys. 2). Dynamiczny przyrost liczby rejestrowanych podmiotów, który nastąpił po 1989 roku w sposób oczywisty związany jest ze zmianami polityczno-gospodarczymi, jakie nastąpiły w Polsce. Warto odnotować, że prezentowane dane dotyczą firm, które nadal funkcjonują na rynku, nie obrazują bezwzględnego przyrostu liczby przedsiębiorstw w powiecie – w tym samym czasie określona liczba firm została zlikwidowana. Zasadniczo należy zauważyć, że obecnie funkcjonujące w powiecie firmy, to przede wszystkim przedsięwzięcia, które posiadają już pewne doświadczenia a swoją działalność rozpoczynały w momencie wprowadzenia gospodarki rynkowej. Natomiast jedna czwarta (26,8%), to jednostki, które na rynku obecne są bardzo krótko, a ponieważ powstały w okresie globalnej koniunktury, trudno jest określić jak poradzą sobie w sytuacji spowolnienia światowej i krajowej gospodarki.

Rys. 2. Rok powstania firmy

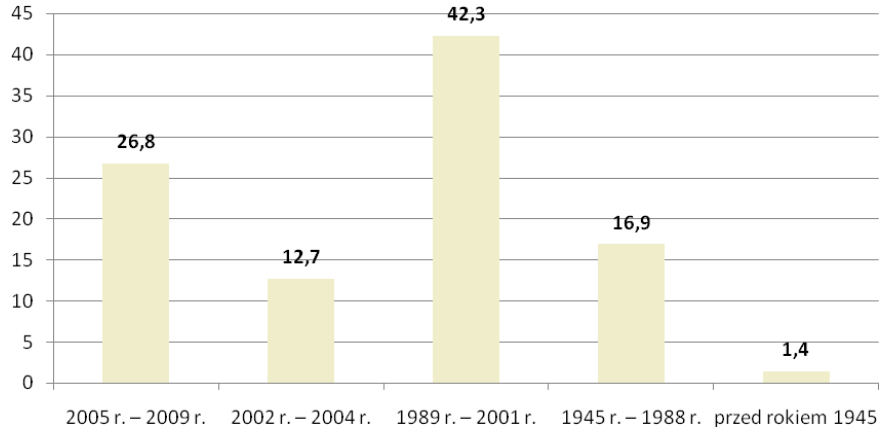

Źródło: *Badania własne.*

W odniesieniu do wielkości przedsiębiorstw w powiecie zdecydowanie przeważają mikro-przedsiębiorstwa zatrudniające do 9 pracowników, stanowiąc 69,0% wszystkich badanych przedsiębiorstw, kolejno firmy małe – 15,5% oraz średnie – 14,1%. Firmy duże w badaniu reprezentowane były przez jedną jednostkę. Z kolei ze względu na formę działalności, w powiecie świdwińskim przeważają przedsiębiorstwa jednoosobowe – 83,1%, w pozostałych przypadkach (16,9%) były to spółki różnego rodzaju (spółki z ograniczoną odpowiedzialnością

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28
Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

5,6%, spółki jawne 4,2%, spółki cywilne oraz akcyjne po 2,8% i spółka komandytowa 1,4%). Tak znaczna dominacja jednoosobowych podmiotów gospodarczych może wskazywać tendencję zmian zachodzących na lokalnym rynku pracy – odchodzenie od zatrudniania na etat, w stronę samozatrudniania. Wskazuje jednak także pewne zagrożenia związane przede wszystkim z prowadzeniem działalności na małą skalę.

Struktura podmiotów gospodarczych, zgodna z klasyfikacją PKD (Polska Klasyfikacja Działalności), wyraźnie ukazuje (charakterystyczną dla całego kraju) dominację przedsiębiorstw o charakterze usługowym prowadzoną w różnych branżach – zarówno, jako usługi budowlane, handel oraz działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna, pozostała. Należy jednak odnotować znaczący udział firm należących do sekcji D - Przetwórstwo przemysłowe (24,3%).

Poziom i struktura zatrudnienia – ruch kadr

Czynnikiem, który buduje pozycję firmy jest jakość zasobów ludzkich, którymi dysponuje, a do kluczowych zagadnień w tej kwestii należy wykształcenie kadry. Wykształcenie pracowników jest istotną zmienną w kontekście opisu przedsiębiorstw. To właśnie ono, obok nabytych umiejętności i doświadczeń zawodowych stwarza pole racjonalnego i efektywnego funkcjonowania firm, zwiększając ich szanse rynkowe, a w efekcie w znacznym stopniu warunkując sukces rynkowy.

Struktura zatrudnienia ze względu na poziom wykształcenia w badanych firmach pokazuje znaczną przewagę osób z wykształceniem średnim – na zatrudnianie osób z takim wykształceniem wskazuje 34,7% respondentów. Nieco więcej firm deklaruje zatrudnianie osób z wykształceniem wyższym (24,3%) niż zawodowym (22,9%). Szczególnej uwagi wymaga konstatacja, że w niektórych firmach pracują osoby z wykształceniem podstawowym – 6,9%, gimnazjalnym – 5,6% oraz bez wykształcenia 5,6% – daje to w sumie niemal 20% udział firm, które korzystają z pracowników bez jakichkolwiek wyuczonych kwalifikacji.

Zaprezentowane dane można zinterpretować następująco – dużo firm, prawie jedna piąta, w swojej działalności korzysta z zatrudniania osób nieposiadających wykształcenia lub z wykształceniem na poziomie podstawowym, co związane jest z ciągle występującym zapotrzebowaniem na pracowników niewykwalifikowanych.

Dla charakterystyki przedsiębiorstw ważny jest wskaźnik ruchu kadr. W odniesieniu do 2008 roku w przypadku 9,9% firm zmniejszyły one zatrudnienie, zwiększyły w 12,7%, natomiast w 77,5% badanych firm nie odnotowano ruchu kadr.

Głównymi przyczynami zmniejszenia liczby pracowników były:

- kwestie zewnętrzne:
  - problem ze zbyciem produktów i usług – 45,5%,
  - nieopłacalność produkcji i sprzedaży – 27,3%,
  - sezonowy charakter pracy oraz kryzys – 9,1%;
- kwestie wewnętrzne:
  - przejście na emeryturę lub rentę – 9,1%.

Z kolei wzrost zatrudnienia w firmie był spowodowany albo rozszerzeniem zakresu działalności przedsiębiorstwa, (60,0% wypowiedzi), zwiększeniem popytu na produkty bądź usługi (30%) bądź zakupem nowych maszyn (10,0%). Należy jednak pamiętać, że prezentowane dane dotyczą stosunkowo nielicznej grupy przedsiębiorstw, które zadeklarowały spadek bądź wzrost zatrudnienia.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Powyższe dane wyraźnie wskazują, iż firmy są elastyczne, jeśli chodzi o politykę zatrudnienia – kiedy jest konieczność firmy tną koszty redukując zatrudnienie, a w sprzyjających okolicznościach zwiększają je, nawet idąc pod prąd panującym na rynku trendom. Czego wyrazem może być większa liczba firm, które zwiększyły w bieżącym roku zatrudnienie w stosunku do przedsiębiorstw je redukujących.

Deklarowane zmiany w zatrudnieniu, jakie przewidywane są w ciągu najbliższych trzech miesięcy oraz kolejnego roku nastraja optymistycznie, bowiem w bliższej perspektywie jedynie 2,8% a w dalszej 1,4% badanych planuje zmniejszenie liczby zatrudnionych (przede wszystkim w branży rolnej oraz pracowników przy pracach prostych). Ponownie zdecydowana większość 73,2% bądź 80,3% nie planuje zmian w tym zakresie, z kolei 21,1%% bądź 11,3% deklaruje zwiększenie zatrudnienia, natomiast zmian w zatrudnieniu nie umie przewidzieć 2,8% oraz 7,0% badanych (rys. 3).

Rys. 3. Planowane zmiany w zatrudnieniu

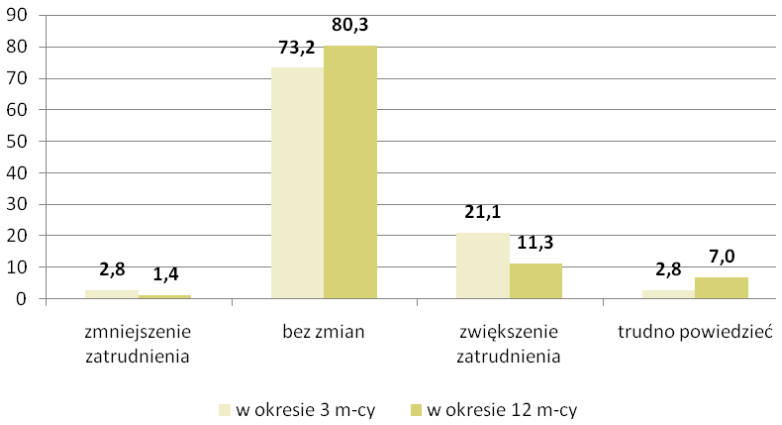

Źródło: *Badania własne.*

Perspektywy działalności są zróżnicowane w zależności od sekcji PKD, w której operuje przedsiębiorca. Zmniejszenie zatrudnienia przewidywane jest tylko w ramach sekcji D - Przetwórstwo przemysłowe i A - Rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo, co zgodne jest z wcześniejszymi deklaracjami, z których wynikało, że redukcja zatrudnienia odnosi się przede wszystkim do pracowników rolnych lub pracowników zatrudnionych przy pracach prostych. Dominują co prawda postawy wyczekujące, których przejawem są wskazania na odpowiedź, że zatrudnienie nie ulegnie zmianie. Należy jednakże odnotować, że w przewadze są firmy, które oceniają, że nastąpi wzrost zatrudnienia w stosunku do przewidujących odwrotnie. Najwięcej firm oczekujących wzrostu liczby pracowników należy do sekcji D - Przetwórstwo przemysłowe oraz O – Działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna, pozostała. Pewne ożywienie, które przełożyć się ma na zwiększenie zatrudnienia oczekiwane jest w większości z reprezentowanych na terenie powiatu sekcji – najgorsza pod tym względem sytuacja jest w sekcji A - Rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo, gdyż w przypadku firm z tej branży redukcja zatrudnienia w jednych przedsiębiorstwach nie jest neutralizowana przez przewidywany wzrost zatrudnienia w innych.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Rys. 4. Planowane zmiany w zatrudnieniu w perspektywie najbliższych trzech miesięcy z uwzględnieniem sekcji PKD (dane w wartościach bezwzględnych)

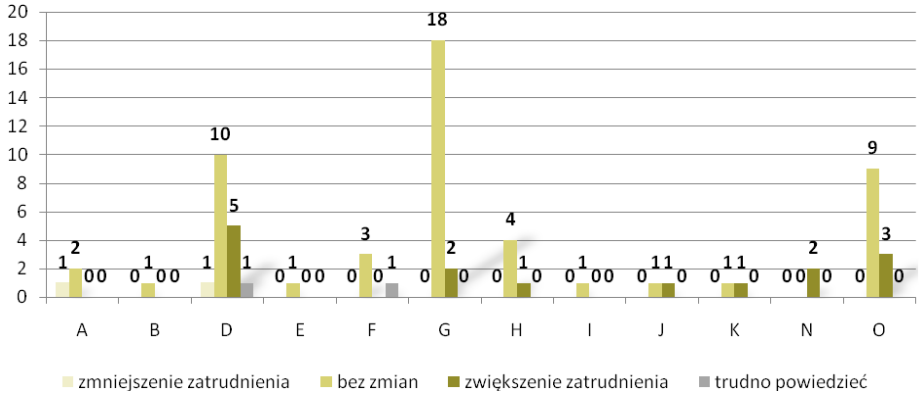

Źródło: *Badania własne.*

Proces naboru i zatrudnienie nowych pracowników miałby przede wszystkim charakter wzmocnienia służb pomocniczych, bowiem po 25,0% badanych deklaruje potrzebę zatrudnienia osób do prac tzw. prostych oraz robotników przemysłowych i rzemieślników, pozostałe specjalności, w których planuje się zatrudnić pracowników to specjaliści do spraw biznesu oraz technicy i inny średni personel po 12,5% deklaracji. Adekwatnie do poszukiwanych specjalności, kwalifikacje zawodowe ewentualnych pracowników miałyby dotyczyć przede wszystkim posiadania wykształcenia zawodowego zgodnego z profilem firmy – 33,3% oraz stażu pracy w danym kierunku zawodowym – 20,8%, następnie wykształcenia co najmniej wyższego lub średniego i najlepiej zgodnego z profilem firmy – po 12,5%. Pozyskiwanie nowych pracowników odbywa się pasywnie – osoby zainteresowane same przychodzą do firmy (23,4%), bądź firmy korzystają z pomocy PUP (22,3%). Natomiast najwięcej, bo 34,0% respondentów stwierdziło, ze ich firmy nie są zainteresowane poszukiwaniem nowych pracowników.

Potencjał rozwojowy firm – system wynagradzania, podnoszenie kwalifikacji, stan wyposażenia

Jednym z ważniejszych parametrów charakteryzujących potencjał rozwojowy firm jest poziom wynagrodzeń, niestety jest to zmienna tzw. wrażliwa, trudno poddająca się analizie – zwykle bowiem nie wszyscy respondenci są skłonni rozmawiać o tego typu zagadnieniach. Jednakże z uzyskanych odpowiedzi widać, iż wynagrodzenia w trakcie minionego, jak i obecnego roku uzyskały pewien poziom dynamiki. O ile w 2008 roku w 11,3% przypadków wynagrodzenia pracowników zostały zwiększone, o tyle w 2009 było tak w 5,6% badanych przypadków (tab. 8). O ile jednak w zestawieniu pojawiają się firmy, które w 2008 roku obniżały wynagrodzenie, o tyle w 2009 już takowych nie ma.

Wydaje się, iż niekorzystna dynamika w zakresie wynagrodzeń jest efektem obecnego kryzysu gospodarczego i stosowania w firmie różnorakich strategii przystosowawczych, po to, aby utrzymać się na rynku – do najprostszych należy utrzymywanie wynagrodzeń na niezmiennym poziomie.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Tab. 8. Dynamika zmian wynagrodzeń w latach 2008 i 2009

WYNAGRODZENIA	2008	2009
Zwiększenie	11,3	5,6
Zmniejszenie	2,8	0
Bez zmian	52,1	54,9
Odmowa odpowiedzi	33,8	39,4

Źródło: *Badania własne.*

Istotnym, choć najczęściej niedocenianym, elementem budującym potencjał rozwojowy firm jest podnoszenie kwalifikacji pracowników. Jest to oczywiście element kosztogenny, ale w dłuższej perspektywie czasowej zwiększa efektywność firmy. Niepokojącym sygnałem jest to, że aż 77,1% badanych firm nie korzysta z tego typu rozwiązań. Pozostali – 22,9%, deklarują korzystanie ze szkoleń, lecz pod uwagę brane są wyłącznie nieodzowne szkolenia zawodowe z zakresu: szeroko rozumianych szkoleń branżowych oraz obsługi maszyn i urządzeń, księgowości, finansów, bhp, sprzedaży i obsługi klienta, zarządzania nieruchomościami, hydrauliczne, instalatorskie. Sytuacja, w której firmy nie inwestują we własne zasoby ludzkie, nie wzmacniają kapitału intelektualnego, w dłuższej perspektywie zawsze skutkować musi obniżeniem potencjału rozwojowego.

Nowoczesność wyposażenia firmy jest jednym z czynników pozwalających pośrednio oszacować jej potencjał rozwojowy – wiek stosowanej w przedsiębiorstwie technologii oraz wiek urządzeń w parku maszynowym pozwalają ocenić zasoby, jakimi dysponują przedsiębiorstwa. Niemal 62% przedsiębiorstw użytkuje stosunkowo nowoczesne linie technologiczne zakupione w latach 2008/2009 bądź w ciągu pięciu ostatnich lat. Jedynie w 8,5% przedsiębiorstw stosowane są linie technologiczne zakupione przed 2004 roku. Z kolei w zakresie nowoczesności parku maszynowego dane przedstawiają się następująco:

- maszyny i urządzenia nowoczesne - zakupione w 2008/2009 są udziałem – 27,1% firm,
- maszyny i urządzenia użytkowane od 3 do 6 lat są udziałem – 42,9% firm,
- maszyny i urządzenia użytkowane od 7 do 10 lat są udziałem – 5,7% firm,
- maszyny i urządzenia użytkowane przeszło 10 lat są udziałem – 1,4% firm.

Z zaprezentowanych danych wyłania się obraz firm, które nadążają za wyzwaniami rynku, dostosowując stosowane rozwiązania oraz urządzenia do nowoczesnych wymogów. Jednakże nieco zastanawiające jest, że 22,9% respondentów nie potrafiło określić technologicznego stanu parku maszynowego wykorzystywanego w firmie, rodzi to obawę, że nie chcieli się przyznać do postrzeganego negatywnie zacofania w stosowanych rozwiązaniach. Kategorii tej nie można jednoznacznie zaliczyć do grupy przedsiębiorstw wskazującej na korzystanie z maszyn i urządzeń użytkowanych ponad 10 lat, należy jednak domniemywać, że znaczny udział w niej mają właśnie takie firmy.

B. Rynkowy wymiar prowadzonej działalności – powiązania przedsiębiorstw z otoczeniem

Wymiary konkurencyjności przedsiębiorstw

Podstawą utrzymania się na rynku jest zdolność przedsiębiorstw do efektywnego gospodarowania w warunkach konkurencji. Ważne staje się poznanie wymiarów konkurencyjnego działania. Jednym z takich czynników jest już sam wybór miejsca inicjatywy

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

gospodarczej. Dla badanych przedsiębiorstw wybór miejsca lokalizacji firmy w powiecie świdwińskim był efektem:

- miejsca zamieszkania właściciela – 38,0%,
- oceny, iż powiat świdwiński to dobra lokalizacja – 26,0%,
- dostępność taniej siły roboczej – 14,7%,
- dostępności rynków – 13,3%,
- dostępność zaopatrzenia – 4,0%,

Dominujące znaczenie subiektywnych powodów zlokalizowania działalności firmy w powiecie (miejsce zamieszkania właściciela) w przypadku sektora MŚP jest właściwie oczywistością. Jednakże pozostałe odpowiedzi pozwalają na wskazanie czynników sprzyjających prowadzonej działalności. Badani oceniają, że jedną z najważniejszych zalet powiatu jest dobra lokalizacja, która zapewne wiąże się z dostępnością rynków.

Kolejnym czynnikiem przesadzającym o pozycji rynkowej przedsiębiorstwa jest jego zdolność do uzyskiwania i utrzymywania tzw. przewag konkurencyjnych, czyli zwiększenie stopnia niezależności działania od konkurentów oraz stopniowego rozszerzenie zakresu i pola działania. Jest to bardzo istotny niuans, bowiem słabość wielu firm nie polega na słabości produktu lub technologii, lecz na niedociągnięciach w procesie przekształcania wiedzy i umiejętności firmy właśnie w przewagę konkurencyjną na rynku.

Z zaprezentowanych danych wynika, iż przedsiębiorstwa powiatu świdwińskiego świadomie, bądź nieświadomie stosują strategię budowania przewagi jakościowej, czyli dążą do nadania elementom marketingowym takim jak wizerunek, marka, produkt, cech wyższej jakości niż konkurencja, przy jednoczesnym przywiązywaniu potencjalnych klientów do jakości (rys. 5). Pewnym problemem zarysowującym się w wypowiedziach badanych jest brak umiejętności wskazania, na czym polega przewaga konkurencyjna firmy (8,3%), nawet, jeśli odpowiedzi udzielali pracownicy, to niepokojące jest, iż nie posiadają oni wiedzy na tematy kluczowe dla firmy i jej dalszego rozwoju – bowiem uzyskanie przewagi w jakiejś dziedzinie umożliwia utrwalanie pozycji firmy.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Rys. 5. Przewagi konkurencyjne badanych firm

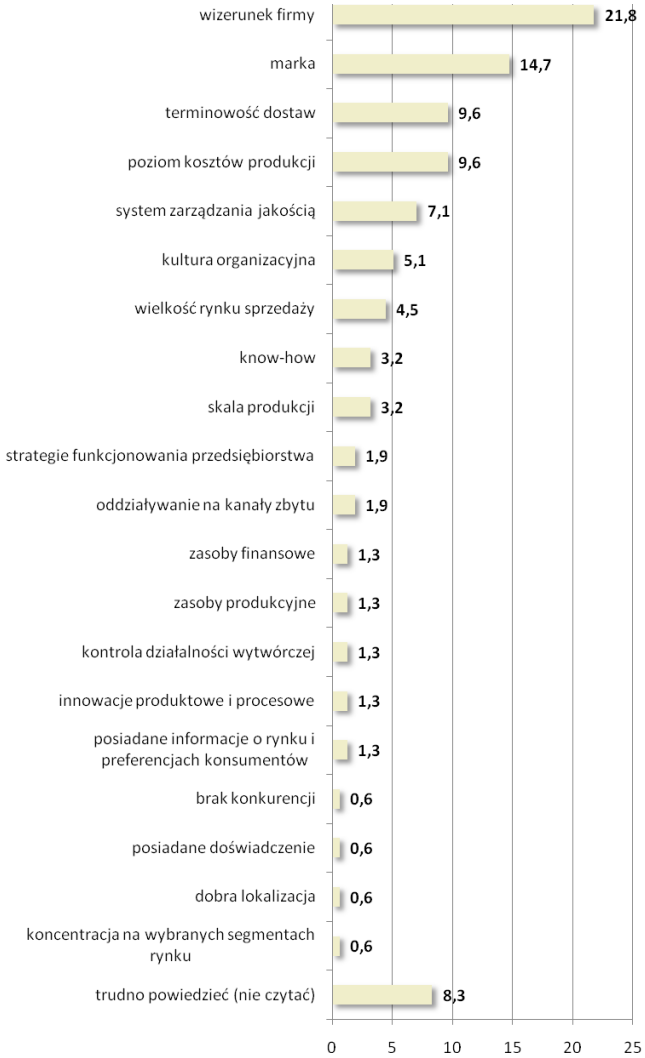

Źródło: *Badania własne.*

Większość badanych przedsiębiorstw ocenia swój poziom konkurencyjności, jako konkurencyjność lokalną – 48,1%. W opinii badanych konkurencyjnych na poziomie województwa jest 15,6% firm i tyle samo respondentów czuje się konkurencyjnymi w odniesieniu do całego kraju. Wymiary europejskiej konkurencyjności – w ocenie badanych – są bardzo nikłe – jedynie 3,9% respondentów uważa, iż są konkurencyjni na rynkach Unii Europejskiej. Tym samym głównymi konkurentami przedsiębiorstw powiatu świdwińskiego są inne firmy lokalne – 83,1% wskazań, firmy z europy zachodniej są postrzegane jako potencjalny konkurent przez 7,0% badanych.

Na skutek ciągłej zmienności otoczenia społeczno-gospodarczego działalność podmiotów gospodarczych nie jest wolna od sytuacji trudnych, czy problematycznych. Sytuacje tego typu mają charakter wewnętrzny bądź zewnętrzny w stosunku do przedsiębiorstw.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Sytuacje rozpoznane jako problematyczne i zewnętrzne w stosunku do badanych firm to przede wszystkim: (uszeregowano według liczby wskazań)

- rozbudowana biurokracja – 16,1%,
- niedostateczny popyt na rynku krajowym – 12,4%,
- słabo rozwinięta infrastruktura techniczna – 10,2%,
- silna konkurencja krajowa i zagraniczna – 8,8%,
- niepewność ogólnej sytuacji gospodarczej – 8,0%,
- niedostateczny popyt na rynku zagranicznym – 7,3%,
- brak koncepcji rozwoju miasta/gminy – 5,1%,
- wysokie obciążenia na rzecz budżetu państwa – 4,4%,
- niejasne i niespójne przepisy prawne – 2,9%,
- rozwój „szarej strefy" – 2,2%.

Sytuacje uciążliwe, pojawiające się wewnątrz badanych firm to przede wszystkim: (uszeregowano według liczby wskazań):

- trudności w zdobywaniu funduszy niezbędnych do prowadzenia działalności – 5,1%,
- brak fachowej kadry – 4,4%.

Należy zwrócić uwagę na duże znaczenie przypisywane przez badanych utrudnieniom, jakie w ich działalności powoduje funkcjonowanie instytucji publicznych – szczególnie dotyka ich rozbudowana biurokracja, a także brak koncepcji rozwoju miasta/gminy, wysokie obciążenia na rzecz budżetu państwa oraz niejasne i niespójne przepisy prawne. Oznacza to, że przedsiębiorcy muszą sobie radzić nie tylko z presją rynku, ale także – w ich opinii częstymi, problemami, jakich przysparza państwo i jego instytucje.

Kolejnym ważnym zagadnieniem jest umiejętność podejmowania działań zaradczych w obliczu nasilenia się sytuacji trudnych, kryzysowych. Niepokojące jest, iż respondenci w 29,8% wskazali, iż nie podejmują żadnych konkretnych działań w obliczu kryzysu. Jest to swoista „strategia strusia" polegająca na „przeczekaniu złej koniunktury". Nie niesie ona jednak istotnych wartości poznawczych i w efekcie skutkuje biernością.

W przypadku firm podejmujących aktywną walkę z problemami realizowane działania to przede wszystkim: zmniejszanie wydatków inwestycyjnych – 17,3%, bądź w ogóle zaprzestanie inwestowania – 16,3%, zmniejszanie poziomu zatrudnienia – 10,3%, wysyłanie pracowników na bezpłatne urlopy – 6,7%, obniżenie poziomu wynagrodzeń – 4,8% oraz reorganizacja zakładu – 3,8%. Inne typy działań występują sporadycznie, oznacza to, że w dominującym stopniu reakcją na sytuacje kryzysowe jest ograniczanie jakiegoś aspektu działalności, są to strategie pasywne, Zaledwie 2,0% badanych wskazało na podejmowanie aktywnych działań w celu wyjścia z sytuacji kryzysowej – w tym przypadku, poprzez poszukiwanie nowych klientów oraz dodatkowe inwestowanie.

Ocena i prognozy perspektyw działalności gospodarczej przedsiębiorstw

Subiektywne doświadczenia przedsiębiorców w okresie ostatnich sześciu miesięcy prowadzenia firm pozwalają na definicję i zarazem diagnozę sytuacji. I tak 50,7% badanych stwierdza, iż sytuacja firmy w okresie ostatnich 6 m-cy nie zmieniła się, według 23,9% badanych uległa pogorszeniu, natomiast zdaniem 19,7% poprawiła się, a w 2,8% przypadków znacznie się poprawiła.

Do najważniejszych czynników skutkujących pogorszeniem sytuacji firm należą:

- spadek popytu na towaru i usługi – 62,5%,

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

- wzrost cen materiałów i surowców – 25,0%,
- wzrost cen paliwa i energii – 4,2%,
- zmiana warunków kredytowania – 4,2%,
- kryzys gospodarczy – 4,2%.

Z kolei do czynników wpływających na poprawę sytuacji firmy należy zaliczyć:

- wzrost popytu na towary i usługi – 82,4%,
- spadek cen materiałów i surowców – 5,9%,
- reorganizacja i restrukturyzacja firmy – 5,9%.

Z uzyskanych wypowiedzi wynika zdecydowanie niejednoznaczna ocena sytuacji – te same kategorie wskazywane są jako najważniejsza przyczyna pogorszenia oraz polepszenia sytuacji firmy. Pozorna sprzeczność, jaka ma tutaj miejsce związana jest zapewne z dynamiką zjawisk zachodzących na rynku – poszczególne firmy dysponują zróżnicowanymi umiejętnościami radzenia sobie z zachodzącymi w gospodarce zmianami – niektóre potrafią wykorzystać je do rozwoju, inne nie. Obserwowana sytuacja może mieć również związek ze zróżnicowaniem branżowym oraz różną lokalizacją poszczególnych firm, co wpływa na ich sytuację rynkową.

Jak wiadomo funkcjonowanie przedsiębiorstw odbywa się w konkretnym, zewnętrznym środowisku – otoczeniu społeczno-gospodarczym, którego jakość wpływa na prosperowanie firm. Według 47,9% badanych sytuacja gospodarcza w województwie w okresie ostatnich 6 m-cy nie uległa zmianie, z kolei 43,7% uważa, że się pogorszyła, zaś 5,6% badanych zauważa jej poprawę. Respondenci prognozowali także jak sytuacja gospodarcza będzie zmieniać się w województwie zachodniopomorskim w okresie najbliższych 6 m-cy. Zestawienie wyników pozwala na umiarkowany optymizm, negatywne scenariusze szacujące pogorszenie się sytuacji gospodarczej w województwie zachodniopomorskim były udziałem 18,3% badanych, 42,3% sądzi, iż sytuacja w przewidywanym okresie nie zmieni się, 19,7% natomiast uważa, iż ulegnie poprawie. Wyraźnie zmienił się więc stosunek liczby pesymistów do optymistów w porównaniu do oceny sytuacji przeszłej.

Wartościowa poznawczo jest próba uchwycenia dynamiki zmian popytu na usługi/produkty oferowane przez analizowane firmy w stosunku do analogicznego okresu roku ubiegłego. Zwiększenie poziomu popytu szacuje 17,4% badanych, obniżenie 29,0%, a najliczniejsza kategoria badanych nie widzi zmian w wielkości popytu – 46,4%. Badani prognozowali również zmiany w popycie na oferowane usługi i produkty w kontekście analogicznego okresu przyszłego roku. Uzyskany rozkład zmiennej wskazuje na zmianę sytuacji, co prawda nadal większość (42,3%) uważa, że wielkość popytu nie zmieni się, ale zwiększa się liczba odpowiedzi wskazujących, że popyt wzrośnie (32,4%), z kolei osób oczekujących jego spadku jest już znacznie mniej – 7,0%.

Jednym z ważniejszych czynników warunkujących potencjał rozwojowy przedsiębiorstw jest poziom inwestycji. W 31,0% firm nie podjęto w ogóle działań inwestycyjnych, natomiast te firmy powiatu świdwińskiego, które inwestowały wybierały następujące dobra – uszeregowano według liczebności wskazań:

- wyposażenie (meble, sprzęt) – 39,1%,
- budynki, ziemię – 16,1%,
- pojazdy – 13,8%.

Także wartość wydatków poniesionych na rozwój prowadzonej działalności w pierwszym półroczu 2009 roku wskazuje, że większość firm dysponuje ograniczonymi zasobami, które

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

mogą przeznaczyć na wydatki związane z prowadzoną działalnością (rys. 6). Respondenci najczęściej (45,5%) wskazywali, że poniesione wydatki mieszczą się w kwocie od 5 tys. do 50 tys. złotych, kolejne miejsce zajmują kwoty mieszczące się w przedziale poniżej 5000 zł (22,7%). Bez wątpienia potwierdza to wspomniana już niewielką skalę prowadzonej działalności, oraz jej branżową specyfikę – firmy zaangażowane w drobne usługi przeważnie nie wymagają kosztownego wyposażenia.

Rys. 6. Struktura wartości wydatków poniesionych na rozwój prowadzonej działalności w pierwszym półroczu 2009 r.

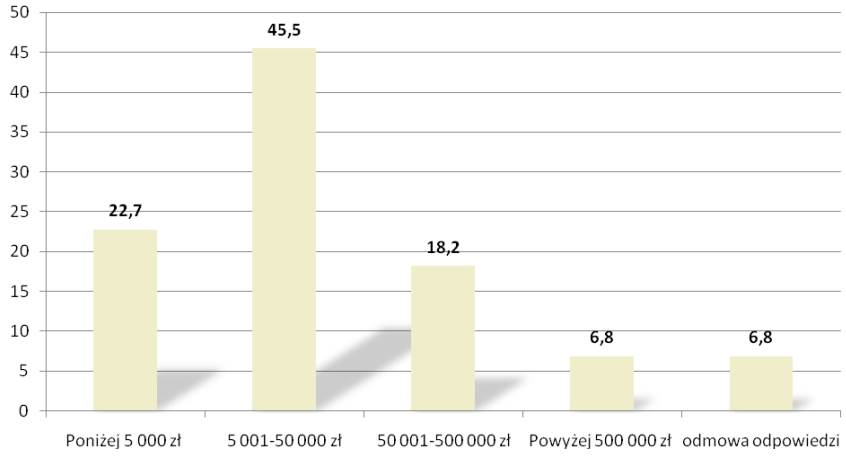

Źródło: *Badania własne.*

Respondenci prognozowali również działania inwestycyjne w kontekście najbliższych 6 miesięcy. Uzyskane dane (wyłącznie deklaratywne) wskazują na obniżenie poziomu inwestycji. Większość – 51,4% badanych nie zamierza podejmować działań tego typu, 12,9% nie wie czy będzie inwestować, natomiast 35,7% respondentów deklaruje, iż firma planuje dokonanie wydatków na zakup, dzierżawę (leasing) lub remont pojazdu(ów), wyposażenia, nieruchomości (budynki, ziemia).

Na podstawie własnych, subiektywnych odczuć respondenci dokonali również prognozy dotyczącej sytuacji firmy za 3 lata. W tym zakresie mamy do czynienia z następującymi wynikami: 21,1% przewiduje, iż sytuacja ich firmy będzie podobna do obecnej, pesymistyczne scenariusze, że firmie będzie wiodło się gorzej niż obecnie, wskazało 4,2% badanych, zaś 5,6% ocenia, iż ich firma ulegnie likwidacji. Spośród osób, które spróbowały ocenić perspektywy firmy najliczniejszą kategorię stanowią osoby o optymistycznym nastawieniu – 31,0% ocenia, iż będzie się im wiodło lepiej niż obecnie. Niestety wydaje się, iż jest to optymizm na wyrost; skoro niemal jedna trzecia badanych firm nie inwestowała do tej pory, ponad połowa nie zamierza podejmować działań inwestycyjnych w przyszłości, stąd takie pozytywne szacowanie własnej, przyszłej pozycji na rynku może budzić pewne zastrzeżenia. Ponieważ uznaje się, że inwestycje są podstawowym czynnikiem rozwoju gospodarczego i to zarówno w odniesieniu do konkretnych przedsiębiorstw, jak i w odniesieniu do rozwoju lokalnego, czy regionalnego. Pożytki płynące z odpowiednio zrealizowanych inwestycji są oczywiste i zwykle przekładają się na umocnienie pozycji firmy na rynku. Brak inwestycji zawsze skutkuje stagnacją, a w dalszej kolejności

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

wyrugowaniem z rynku. Należy również odnotować, że większość respondentów uchyliła się od kategorycznej oceny przyszłości, wybierając odpowiedź – trudno powiedzieć (38%).

Formy współpracy i powiązań w zakresie współdziałania gospodarczego

Jednym z głównych celów podmiotów gospodarczych jest stosowanie strategii umożliwiających rozwój firmy. W tym zakresie wyróżnić można strategie wzrostu wewnętrznego oraz strategie wzrostu zewnętrznego, zwykle są one stosowane przez przedsiębiorstwa łącznie/równolegle. Poniższe informacje wskazują, iż przedsiębiorstwa działające na omawianym terenie nie dysponują w większości powiązaniami gospodarczymi w ramach lokalnych bądź globalnych sieci. Przytłaczająca większość, bo 92,2% spośród badanych firm nie prowadzi współdziałania z innymi jednostkami gospodarczymi. Jedynie w przypadku 2,9% występują powiązania z innymi przedsiębiorstwami, na zasadzie podwykonawstwa oraz w oparciu o wspólne przedsiębiorstwo. Brak wspólnych uwarunkowań i uzgodnień w zakresie gospodarczego współdziałania może prowadzić do spadku znaczenia poszczególnych firm zwłaszcza w perspektywie nasilonej konkurencji zewnętrznej. Wzajemnie dopełniające się możliwości pojedynczych firm mogłyby okazać się – na zasadzie synergii – więcej warte niż suma ich potencjalnych możliwości rozpatrywanych osobno. Sytuacja jawi się tym bardziej niekorzystnie, iż przedsiębiorcy powiatu świdwińskiego poproszeni o wymienienie wszystkich instytucji, z którymi współpracują, w 70% przypadków deklarują, że nie współpracują z żadnymi podmiotami, zaledwie 10,0% ma tego typu kontakty z innymi przedsiębiorstwami, 6,3% współpracuje z firmami doradczymi, z placówkami edukacyjnymi i administracją samorządowa po 3,8% a z organizacjami pozarządowymi oraz administracją rządową po 2,5%. Na samym końcu zlokalizowane są ośrodki innowacyjności – 1,3% wskazań.

Dodatkowo potencjał rozwojowy firm omawianego powiatu jest zaburzony, wskutek niewielkiego poziomu wykorzystywania wsparcia ze strony instytucji publicznych. Zdecydowana większość – 70,1% respondentów deklaruje, że nie korzystało z dostępnych form wsparcia, 14,3% firm skorzystało z dotacji na zwiększenie zatrudnienia w firmie, 5,2% z dofinansowania rozpoczęcia działalności, natomiast z dofinansowania do opłat podatkowych oraz na szkolenia i kursy dla pracowników po 3,9%. Powyższe dane dotyczą trzech minionych lat, tym bardziej ich wydźwięk jest negatywny. Zasadniczą kwestią jest pytanie, czy niski poziom uzyskanego wsparcia jest efektem bierności przedsiębiorców, czy tez bardzo ograniczoną dostępnością wsparcia ze strony funduszy publicznych. Częściową odpowiedzią na tak postawione pytanie jest konstatacja, że 25,5% badanych nie potrafi wskazać pożądanej formy wsparcia ze strony jednostek samorządu terytorialnego. Wśród respondentów, którzy dokonali wyboru preferowanej formy wsparcia, najwięcej (30,4%) oczekuje dofinansowania do opłat podatkowych (rys. 7).

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Rys. 7. Pożądane formy wsparcia ze strony jednostek samorządu terytorialnego

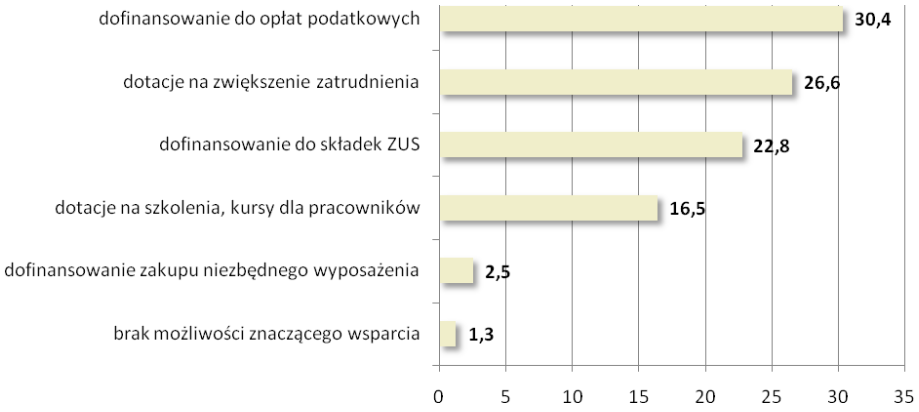

Źródło: *Badania własne.*

Zasięg wymiany gospodarczej

Wymiana gospodarcza prowadzona przez firmy działające w omawianym powiecie jest ograniczona przestrzennie, 73,2% badanych firm nie prowadziło wymiany z zagranicą, eksport towarów lub usług był udziałem 16,9% badanych, natomiast 9,9% respondentów prowadziło wymianę zarówno w zakresie eksportu, jak i importu towarów lub usług. Należy odnotować znacząca przewagę eksporterów oraz całkowity brak firm, które tylko importują towary lub usługi. Firmy jeśli eksportują swoje produkty, to przede wszystkim do: Niemiec (28,2%), Wielkiej Brytanii (17,9%), oraz generalnie określonych, różnych krajów UE (15,4%). Odnotować należy również obecność w tym zestawieniu Włoch, Francji (po 7,7%) oraz Holandii i Rosji (po 5,1% wskazań). Z prezentowanego zestawienia wyłania się przytłaczająca dominacja państw należących do Unii Europejskiej jako odbiorców towarów i usług wyprodukowanych przez firmy powiatu świdwińskiego. Według przewidywań 68,4% badanych wielkość eksportu w okresie najbliższych 6 m-cy pozostanie bez zmian, natomiast taka sama liczba respondentów ocenia, że eksport zwiększy się co, że zmaleje (po 15,8%).

Innowacyjność przedsiębiorstw

Aktywność firm powiatu świdwińskiego w zakresie wprowadzania innowacji jest niska. Jedynie 15,7% firm deklaruje, iż w latach 2007-2009 wdrażało przedsięwzięcia innowacyjne, pozostałe 84,3% nie podejmowało w ogóle działań o charakterze innowacyjnym. W odniesieniu do firm stosujących je, źródłem innowacji jest: (uszeregowano ze względu na malejącą liczbę wskazań):

- zakup technologii,
- wniesie innowacji przez partnera / współudziałowca,
- kopiowanie pomysłów i rozwiązań konkurencji,
- zakup wyników badań placówek badawczo-rozwojowych.

Oznacza to, że firmy nie dysponują zasobami umożliwiającymi im wypracowanie własnych rozwiązań innowacyjnych, w powiecie nie występują więc firmy, które mogłyby przyjąć na siebie rolę liderów wprowadzających nowe rozwiązania.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Badani w większości nie potrafią określić, co jest główną przyczyną stosowania innowacji na tak niewielką skalę (47,1%), natomiast po ok. 20% uważa, że jest to spowodowane brakiem możliwości sfinansowania przedsięwzięć innowacyjnych oraz zbyt dużym ryzykiem związanym z wdrożeniem innowacji. Przedstawiciele przedsiębiorstw zwracają też uwagę na brak zainteresowania nowymi produktami/usługami ze strony klientów/odbiorców (8,6%).

Aktywizowanie przedsiębiorców w zakresie podejmowania działań innowacyjnych ma większe szanse powodzenia w kontekście współpracy z innymi jednostkami. Jednakże większość respondentów (53,1%) nie ma żadnych oczekiwań, co do ułatwień i w nawiązywaniu i rozwijaniu współpracy nad stosowaniem innowacji. Pozostali wskazują na konieczność uruchomienia oddolnych inicjatyw jak choćby stworzenia programów wspierania rozwoju technologicznego na poziomie gmin oraz wzrost jakości i stopnia dostosowania ofert jednostek B+R do potrzeb przedsiębiorstwa. Należy dodatkowo odnotować, że wśród badanych firmy, występują jednostki, które trudno uznać, za w pełni przystosowane do działania w warunkach nowoczesnego społeczeństwa informatycznego. W gospodarkach wysoko rozwiniętych korzystanie z sieci internetowej jest standardem, którego nie spełnia 11,3% firm powiatu świdwińskiego - firmy te nie posiadają własnej strony internetowej ani nie korzystają z różnorakich typów wyszukiwarek i przeglądarek internetowych czy poczty elektronicznej.

Pozyskiwanie i wykorzystywanie funduszy z UE

Problematyka konkurencyjności polskich przedsiębiorstw na rynkach unijnych jest efektem akcesji Polski do struktur Unii Europejskiej. Rozwój działalności na tychże rynkach jest możliwy poprzez uruchomienie specyficznych zasobów, które nie zawsze znajdują się w posiadaniu mikro i małych przedsiębiorstw. Jednym ze sposobów na pozyskanie tych zasobów, jest ich sfinansowanie z różnorodnych funduszy unijnych.

Obraz, jaki jawi się w tym zakresie jest niepokojący. Niestety 75,6% badanych firm w ogóle nie korzysta z pomocy funduszy UE. Pozostali wykorzystują je przede wszystkim do rozwoju infrastruktury technicznej – 10,3% oraz zwiększenia zatrudnienia – 7,7%.

Tak niski poziom wykorzystania funduszy nie wynika z braku wiedzy potrzebnej w tym zakresie czy dostępu do informacji o pozyskiwaniu unijnych środków (tak było tylko w 8,7% przypadków), lecz przede wszystkim z braku zainteresowania tego typu propozycjami – 36,2%. Natomiast przedsiębiorcy korzystający z dotacji unijnych zdefiniowali bariery ograniczające efektywne pozyskiwanie środków (najważniejsze czynniki uporządkowano według malejącego znaczenia):

- biurokracja i formalizacja wniosków UE – 46,5%,
- konieczność wkładu własnego – 19,7%,
- ograniczony dostęp do informacji o programach – 28,2%,
- krótki termin przygotowania aplikacji – 18,3%,
- koszt opracowania aplikacji – 8,5%.

Jak widać dotychczasowe doświadczenia przedsiębiorców powiatu świdwińskiego związane z pozyskiwaniem funduszy z Unii Europejskiej, nie są zbyt pozytywne. Znaczna część przedsiębiorstw właściwie nie ma własnych doświadczeń w tym zakresie, jednakże nie wydaje się, iżby firmy te umacniały swoją pozycję konkurencyjną w oparciu o środki własne lub pochodzące z innych, niż unijne, źródeł. Sądzić raczej należy, iż brak zainteresowania wynika nie z nadmiaru dostępnych finansów, lecz raczej z nadmiaru skrywanych barier, lęków i niewiedzy przedsiębiorców w tym zakresie. Wydaje się, iż pomimo trudności przejścia przez

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

aplikacyjną ścieżkę – od pozytywnej oceny projektu inwestycyjnego do refundacji poniesionych wydatków włącznie – wzrasta świadomość konieczności i efektywności podejmowania tego typu działań, jednak do tej pory jest to udziałem nielicznych spośród badanych firm.

Podsumowanie

Ocena sytuacji społeczno-gospodarczej powiatu świdwińskiego w latach 2004-2008 pozwala na podkreślenie tych obszarów aktywności społeczeństwa, które mogą kształtować sytuację przedsiębiorców w powiecie, a także mieć duży wpływ na rozwój przedsiębiorczości oraz dążenia innowacyjne podmiotów prowadzących działalność gospodarczą.

Podłożem wszelkich procesów w powiecie jest jego potencjał demograficzny. W tej sferze w badanym okresie zaobserwowano takie zjawiska, jak:

- powolny spadek liczby ludności spowodowany odpływem ludności z terenu powiatu,
- zmiany w strukturze wiekowej ludności – stałe obniżanie się odsetka osób w wieku 0-14 lat, a wzrost udziału ludności w wieku 65 lat i więcej,
- spadek udziału ludności w wieku przedprodukcyjnym, a wzrost udziału ludności w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym.

Działające w powiecie przedsiębiorstwa postrzegane są jako strategiczny partner rynku pracy – głównie ze względu na możliwości tworzenia nowych miejsc pracy. Również procesy na rynku pracy powodują oddźwięk w gospodarce, a co za tym idzie zmiany poziomu przedsiębiorczości. Na uwagę zasługują więc następujące aspekty rynku pracy:

- przyrost wartości wskaźnika liczby pracujących na 1000 ludności, który może świadczyć o większej skłonności przedsiębiorstw do zatrudniania,
- przyrost przeciętnych miesięcznych wynagrodzeń brutto,
- systematyczny spadek liczby bezrobotnych, jednakże stopa bezrobocia w 2008 r. była jedną z wyższych w województwie (17 lokata),
- zawodami deficytowymi w 2008 r. były te z grup: robotnicy pomocniczy w rolnictwie, pracownicy obrotu pieniężnego i obsługi klientów, pracownicy przy pracach prostych w handlu i usługach, pracownicy obsługi biurowej oraz kierownicy małych i średnich zakładów pracy. Najwyższa nadwyżka występowała w przypadku takich grup, jak: rolnicy i rybacy pracujący na własne potrzeby oraz nauczyciele praktycznej nauki zawodu i instruktorzy.

Można stwierdzić, że powiat nie osiągnął poziomu rozwoju gospodarczego, który odpowiadałby wszystkim dostępnym zasobom oraz jego potencjałowi. Należy jednak odnotować wyraźne sygnały poprawy koniunktury gospodarczej, na które składają się przeanalizowane wskaźniki ekonomiczne m.in.:

- przyrost liczby podmiotów, w tym tak ważnych dla rozwoju gospodarczego spółek handlowych,
- wzrost produkcji sprzedanej przemysłu,
- wzrost udziału powiatu w tworzeniu wojewódzkiej wartości sprzedanej,
- wzrost nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach (o 13,0%),
- wyższa niż w 2004 r. wartość brutto środków trwałych,
- wysokość dochodów, jak i wydatków budżetu powiatu w przeliczeniu na 1 mieszkańca, która uplasowała świdwiński na 3 miejscu wśród powiatów ziemskich w województwie.

Z przeprowadzonej analizy wynika również, że rozwój przedsiębiorczości w powiecie opierać się będzie na prężnym i dynamicznym sektorze małych i średnich przedsiębiorstw.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Opracowana na podstawie badań własnych charakterystyka firm, zlokalizowanych na terenie powiatu świdwińskiego pozwala na wskazanie pewnej specyfiki tego zbioru. Badane firmy zaangażowane są przede wszystkim w działalność usługową, jednakże ze znaczącym udziałem przedsięwzięć produkcyjnych. W strukturze przeważają mikroprzedsiębiorstwa, zarejestrowane w formie osoby fizycznej prowadzącej działalność gospodarczą. Znaczny udział w strukturze badanych firm mają przedsięwzięcia młode, powstałe w okresie globalnej koniunktury, których działalność jest zorientowana na lokalny rynek. Ważne dla charakterystyki badanych firm, jest spostrzeżenie, że w przypadku przedsięwzięć wykraczających swoimi działaniami poza granice kraju, przeważają podmioty eksportujące swoje produkty i usługi.

Duży udział w potencjale zasobów pracy, jakimi dysponują przedsiębiorcy mają pracownicy posiadający wykształcenie podstawowe, bądź bez wykształcenia. Dodatkowo w ciągu roku osłabła dynamika przyrostu wynagrodzeń, co przekłada się bezpośrednio na poziom życia pracowników, ale także konkurencyjność lokalnych przedsiębiorców na rynku pracy – trudniej będzie pozyskać lub utrzymać wykwalifikowaną siłę roboczą.

Ocena perspektyw zmian na rynku pracy nie jest jednoznaczna, zarówno w odniesieniu do przewidywań krótko- (3 miesiące) oraz średniookresowych (12 miesięcy) – przeważają bowiem postawy wyczekujące. Jednak wśród firm, które odnotowały ruch kadr, przeważają te zwiększające zatrudnienie, co więcej oczekiwania dotyczące przyszłości są optymistyczne, gdyż więcej firm oczekuje, że nastąpi wzrost zatrudnienia niż jego redukcja. Dodatkowo należy odnotować, że oczekiwania przedsiębiorców dotyczące potencjału zatrudnianych pracowników nie są wysokie, większość wolnych miejsc dotyczy bowiem stanowisk związanych z wykonywaniem prac prostych;

Z uzyskanych wypowiedzi płynie konkluzja, że prowadzenie działalności gospodarczej utrudniają przede wszystkim bariery o charakterze formalnym (zbyt rozbudowana biurokracja, brak koncepcji rozwoju miasta/gminy) oraz strukturalnym (słabo rozwinięta infrastruktura techniczna). wskazywano również czynniki rynkowe, takie jak niedostateczny popyt na rynku krajowym, silna konkurencja krajowa i zagraniczna oraz niepewność ogólnej sytuacji gospodarczej. Jednakże znaczący udział wskazań na czynniki, które bezpośrednio bądź pośrednio związane są z funkcjonowaniem instytucji publicznych dają obraz, jakie są możliwości i obszary zmian bądź interwencji podejmowanych przez aparat administracyjny. Dodatkowo pozytywne przykłady wsparcia uzyskanego ze strony instytucji publicznych występują rzadko – najczęściej związane są one ze wspieraniem zatrudnienia, co w przypadku wielu bardzo małych podmiotów, które nie zatrudniają pracowników powoduje, że są one niejako wykluczone z ubiegania się o wsparcie. Wydaje się, że dla większości firm państwo (oraz różne jego agendy) nie dysponuje żadną interesującą ofertą (lub nie jest im ona znana) w zakresie wspierania działalności przedsiębiorczej.

Jednakże należy zauważyć, że przedsiębiorcy nie są bardzo aktywni w poszukiwaniu dodatkowych możliwości związanych z wspieraniem rozwoju firmy – czy to poprzez dofinansowanie ze środków publicznych, czy też poprzez łączenie potencjałów z innymi podmiotami. Generalnie firmy skoncentrowane są przede wszystkim na utrwalaniu swojego miejsca na rynku, współpraca oraz powiązania z innymi jednostkami gospodarczymi lub instytucjami publicznymi występuje w ograniczonym zakresie.

Jednym z najpoważniejszych problemów określających sytuację firm z terenu powiatu jest perspektywa ograniczania wydatków ponoszonych na rozwój firmy, Jedną z konsekwencji

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

szczupłości zasobów finansowych, jakimi dysponuje większość z badanych przedsiębiorstw, jest niewielki udział rozwiązań innowacyjnych stosowanych w firmach.

Na podstawie przeprowadzonych badań można przedstawić następujące rekomendacje:

1) w poszczególnych grupach przedsiębiorstw, wyodrębnionych na podstawie liczby pracowników konieczne będzie zastosowanie odrębnych rozwiązań uwzględniających wewnętrzne zróżnicowanie sektora MŚP, szczególnie w odniesieniu do mikroprzedsiębiorstw, których jest najwięcej, a funkcjonują na zdecydowanie innych zasadach niż firmy małe i średnie;
2) usunięcia wymaga szereg barier instytucjonalnych i proceduralnych w procesie zakładania i prowadzenia działalności gospodarczej zarówno na poziomie krajowym jak i lokalnym;
3) szczególnej uwadze należy poddać firmy prowadzące działalność eksportową. Z punktu widzenia lokalnej gospodarki firmy eksportujące towary i usługi są szczególnie cenne, natomiast niejednokrotnie borykają się z barierami o charakterze formalnym (rozliczenia podatkowe, brak wymaganych finansowych gwarancji);
4) niezbędne jest prowadzenie wszechstronnej polityki informacyjnej (wewnętrznej i zewnętrznej) o podejmowanych przez instytucje publiczne działaniach, których celem jest wspieranie aktywności gospodarczej także poprzez gromadzenie i udostępnianie informacji o zewnętrznych możliwościach pozyskania środków finansowych na przedsięwzięcia o charakterze społecznym, gospodarczym, infrastrukturalnym (np. o pomocy finansowej w ramach środków europejskich, różnorodnych funduszy krajowych itp.);
5) ze względu na niski poziom innowacyjności badanych przedsiębiorstw, należy podjąć działania, których celem jest upowszechnienie tego zagadnienia np. poprzez organizowanie szkoleń z zakresu możliwości rozwoju poprzez innowacyjność (również poprzez wycieczki do innowacyjnych firm) oraz opracowanie, z uwzględnieniem podziału na branże, listy przykładów rozwiązań innowacyjnych łatwych do szybkiego praktycznego zastosowania – oferta oparta na zasadzie: zobacz i zastosuj.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

8. Powiat wałecki

Wstęp

Podział terytorialny

Powiat wałecki położony jest w południowo-wschodniej części województwa zachodniopomorskiego. Graniczy on z powiatami: choszczeńskim, drawskim i szczecineckim oraz z województwem lubuskim i wielkopolskim. Powierzchnia powiatu wałeckiego w 2008 r. wynosiła 1415 km^2, co stanowiło 6,2% powierzchni województwa, a mieszkało w nim 54,3 tys. ludności tj. 3,2% ogółu ludności województwa. Plasuje to powiat wałecki odpowiednio na 6 i 11 miejscu w województwie.

W skład powiatu wchodzi 5 gmin: miejska Wałcz, miejsko-wiejskie Człopa, Mirosławiec i Tuczno oraz wiejska Wałcz. Wskaźnik ruralizacji przestrzennej, wyrażający udział powierzchni obszarów wiejskich w ogólnej powierzchni powiatu, wynosił w 2008 r. 96,0% i tym samym plasował powiat na 9 miejscu w województwie. Odpowiednio wskaźnik urbanizacji przestrzennej kształtował się na poziomie 4,0% i lokował powiat na 9 miejscu.

Na terenie powiatu znajdują się 124 miejscowości, w tym 120 miejscowości wiejskich i 4 miasta: Człopa, Mirosławiec, Tuczno i Wałcz, który jest stolicą powiatu. Wałcz i jego okolice z licznymi lasami i jeziorami na znacznych obszarach zachował swój naturalny charakter, to sprawia, że główne kierunki rozwoju powiatu związane są z turystyką i rolnictwem.[33]

Rys. 1. Granice administracyjne powiatu wałeckiego
Stan na 1.01.2009

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Struktura próby

Na badaną zbiorowość respondentów składali się przedstawiciele wyłonionych do badania przedsiębiorstw. Opisać ich można według zmiennych niezależnych takich jak: płeć, wiek, wykształcenie oraz stanowisko. Przyjęta metodologia badań powoduje, iż wartości cech przyjętych do opisu badanych osób odzwierciedla wartości tych cech w odniesieniu do wszystkich przedsiębiorców. W badanej populacji rozkład ze względu na płeć jest

[33] *Strategia Rozwoju Społeczno-gospodarczego Powiatu Wałeckiego do 2010 r.* Wałcz, 2001.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28
Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

niesymetryczny: kobiety stanowiły 57,6%, natomiast mężczyźni to 42,4% badanych. Przebieg kolejnej zmiennej, wieku, wskazuje na przewagę osób w wieku od 46 do 55 lat – 30,3%, kolejna liczebnie grupa to respondenci w weku od 36 do 45 lat – 22,7%. W odniesieniu do wykształcenia respondentów mamy do czynienia z niewielką przewagą osób posiadających wykształcenie średnie – 37,9%, a następnie wyższe - 36,4%, zawodowe - 24,2% oraz podstawowe - 1,5%. Ostatnią zmienną jest stanowisko respondenta, w badanej zbiorowości właścicielami było 68,2% respondentów, kadrowiec - 9,1%, dyrektor finansowy - 3% oraz osoba upoważniona do rozmów - 16,7%.

Analiza sytuacji społeczno-gospodarczej

Potencjał demograficzny

Jednym z podstawowych, a zarazem jednym z najważniejszych uwarunkowań rozwoju danego obszaru jest stan ludności i jego zmiany, bowiem z punktu widzenia podaży zasobów pracy to właśnie wielkość i struktura populacji ludności, a zwłaszcza dynamika jej zmian, kreują sytuację na lokalnym rynku pracy.

W latach 2004-2008 liczba ludności powiatu wałeckiego zmalała o 1,2%. Według prognoz demograficznych GUS tendencja taka będzie utrzymywała się co najmniej do 2035 r. Bezpośrednią przyczyną tego zjawiska, obserwowaną już od kilku lat, jest malejący z roku na rok przyrost naturalny. Dodatkowym czynnikiem obniżającym dynamikę liczebności populacji jest ujemne saldo migracji, które w znaczny sposób pomniejsza wielkość zasobów pracy, a także potencjał rozrodczy ludności.

Powiat wałecki należy do obszarów bardzo słabo zaludnionych, średni wskaźnik zaludnienia w 2008 r. wynosił 38 osób na km^2 (w województwie – 74) i od 2004 r. utrzymuje się on na podobnym poziomie.

W miastach powiatu wałeckiego w 2008 r. mieszkało 32,9 tys. osób, co przełożyło się na wielkość wskaźnika urbanizacji demograficznej, który osiągnął wartość 60,6% i był niższy od średniej dla województwa (68,8%). W świetle przytoczonych danych powiat wałecki jawi się jako region średnio demograficznie zurbanizowany, co jest zjawiskiem niekorzystnym. Liczne obserwacje wskazują, że im większy jest stopień urbanizacji, tym lepsze perspektywy rozwojowe ma dany region, miasta są bowiem centrami rozwoju gospodarczego regionu i to one przyciągają potencjalnych inwestorów.

Tab. 1. Wybrane cechy demograficzne w powiecie wałeckim w latach 2004, 2006 i 2008

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2008
Ludność ogółem	54947	54615	54309
Wskaźnik urbanizacji demograficznej	60,8	60,7	60,6
Wskaźnik ruralizacji demograficznej	39,2	39,3	39,4
Gęstość zaludnienia na 1 km^2	39	39	38

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Szczególnie ważnym podziałem populacji jest struktura ludności według biologicznych grup wieku (0-14 lat, 15-64 lata oraz 65 lat i więcej). Podział ten pozwala wskazać stopień zaawansowania demograficznej starości ludności danego obszaru. W latach 2004-2008 zbiorowość dzieci w wieku 0-14 lat zmniejszyła się o 1,1 tys., a jej udział w ogólnej liczbie

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

ludności zmniejszył się z 18,6% do 16,8%. W kolejnej grupie ludności, tj. w wieku 15-64 lata, nastąpił wzrost liczby ludności z 38,8 tys. do 39,2 tys. Natomiast udział tej grupy wzrósł z 70,6% do 72,2%. Liczebność populacji ostatniej grupy, czyli w wieku 65 lat i więcej, zwiększyła się o 1,3%, natomiast jej udział wzrósł z 10,7% do 11,0%. Tendencje takie obserwowane są powszechnie w całym kraju. Spowodowane są one ogólnie obserwowanym spadkiem urodzeń, jak również wydłużaniem się przeciętnego trwania życia ludności. Występujący wzrost liczby ludności w wieku 65 lat i więcej oraz stałe zwiększanie się jej udziału świadczą o nasilaniu się procesu starzenia demograficznego ludności.

Z kolei podział ludności według ekonomicznych grup wieku jest ściśle związany z wnioskami dla procesów podażowych rynku pracy. W powiecie wałeckim w 2008 r. odsetek ludności w wieku przedprodukcyjnym wynosił 21,2% (w województwie – 19,1%), w wieku produkcyjnym – 65,3% (w województwie – 65,9%), a w wieku poprodukcyjnym – 13,6% (w województwie – 15,0%). W latach 2004-2008 następował stopniowy wzrost udziału ludności w wieku produkcyjnym (o 1,2 pp.) i poprodukcyjnym (o 1,1 pp.), przy jednoczesnym zmniejszaniu się udziału ludności w wieku przedprodukcyjnym (o 2,2 pp.).

Ważną rolę w procesach demograficznych na danym terenie odgrywa ruch naturalny ludności. W 2008 r. w powiecie wałeckim urodziło się 595 dzieci, a więc o 3,3% więcej niż w 2004 r. Na 1000 ludności w 2008 r. przypadało 10,8 urodzeń żywych (w województwie – 10,8), podczas gdy w 2004 r. było to 10,3. Na wzrost liczby urodzeń od 2004 r. wpływ miało wejście w wiek rozrodczy roczników wyżu demograficznego.

W badanym okresie w powiecie wałeckim zanotowano wzrost umieralności o 5,9%. Wskaźnik liczby zgonów na 1000 ludności w 2008 r. wynosił 9,5 (w województwie – 9,7) wobec 8,9 w 2004 r. Powszechnie obserwowanym zjawiskiem są częstsze zgony mężczyzn niż kobiet. Odsetek zgonów mężczyzn w powiecie we wszystkich analizowanych latach przekraczał 50%.

Przyrost naturalny, mierzony różnicą między liczbą urodzeń żywych a zgonów, w powiecie wałeckim w 2008 r. był dodatni (73 osoby) i w porównaniu do 2004 r. uległ zmniejszeniu. W przeliczeniu na 1000 ludności jego wartość w 2008 r. kształtowała się na poziomie 1,3 (w województwie – 1,1), a w 2004 r. 1,5.

Tab. 2. Ruch naturalny ludności w powiecie wałeckim w latach 2004, 2006 i 2008

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2008
Urodzenia żywe na 1000 ludności	10,3	10,3	10,8
Zgony ogółem na 1000 ludności	8,9	9,5	9,5
Przyrost naturalny na 1000 ludności	1,5	0,8	1,3

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Struktury demograficzne i społeczne ulegają dość zasadniczym zmianom w następstwie ruchu migracyjnego ludności. To właśnie migracje w perspektywie najbliższych lat będą miały znaczący wpływ na zmiany w liczbie i strukturze ludności. W powiecie wałeckim w 2008 r. ogólne saldo migracji przyjęło wartość ujemną i wyniosło -271 osób, co było spowodowane odpływem ludności do innych powiatów województwa bądź kraju. Saldo migracji na 1000 ludności wyniosło w powiecie -5,0 osoby, podczas gdy w województwie -0,8.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Diagnoza rynku pracy

Działające w powiecie przedsiębiorstwa postrzegane są jako strategiczny partner rynku pracy – głównie ze względu na możliwości tworzenia nowych miejsc pracy, co przy istniejącym poziomie bezrobocia nie pozostaje bez znaczenia. Praca jest również tym aspektem aktywności społeczeństwa, który najsilniej wpływa na zmiany jakości życia oraz możliwości przekształceń gospodarki w pożądanym kierunku.

Dostępne informacje o liczbie osób pracujących pochodzą z różnych źródeł, co w pewnym stopniu utrudnia analizę rynku pracy. Najpełniejsze dane uzyskać można z narodowych spisów powszechnych. Ponieważ są one przeprowadzane na ogół co dziesięć lat, istnieje potrzeba wykorzystania w analizie rynku pracy bieżącej sprawozdawczości, mimo że nie obejmuje wszystkich kategorii pracujących i uwzględnia różne grupowania wewnątrz populacji.

W powiecie wałeckim w podmiotach zatrudniających więcej niż 9 osób (bez gospodarstw indywidualnych w rolnictwie oraz duchowieństwa, fundacji, stowarzyszeń i innych organizacji) pracowało w 2007 r. ok. 8,4 tys. osób, co oznacza wzrost w porównaniu z 2004 r. o ok. 6,4%. W badanym okresie znacznie więcej wzrosła liczba pracujących mężczyzn (o 10,0%).

Na 1000 mieszkańców w 2007 r. przypadało 154 pracujących w podmiotach zatrudniających powyżej 9 osób (przy średniej dla zachodniopomorskiego równej 193), co dało powiatowi 12 miejsce w województwie. Analiza wskaźnika pozwala zaobserwować przyrost jego wartości w porównaniu z 2004 r. (jednak mniejszy niż w województwie).

Tab. 3. Pracujący i wynagrodzenia w powiecie wałeckim w latach 2004, 2006 i 2007

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2007	2004=100
Pracujący w głównym miejscu pracy	7863	8104	8365	106,4
mężczyźni	4061	4298	4468	110,0
kobiety	3802	3806	3897	102,5
Pracujący łącznie z rolnictwem indywidualnym	8944	9185	9446	105,6
w % sektor rolniczy	16,5	16,1	16,0	97,1
przemysłowy	36,3	35,4	34,8	96,1
usługowy	47,2	48,4	49,1	104,0
Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w zł	1945,07	2131,65	2383,47	122,5

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Badanie, którym objęci są również pracujący w rolnictwie indywidualnym (lecz nadal bez uwzględnienia podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób) pokazało, iż w wałeckim w 2007 r. pracowało 9,4 tys. osób. Struktura zatrudnienia według sektorów ekonomicznych ukazuje, iż 16,0% pracujących zajmowało się działalnością rolniczą, 34,8% – przemysłową i 49,1% – usługową. Od 2004 r. wzrosło nieznacznie zatrudnienie w sektorze usługowym, kosztem rolniczego (w mniejszym stopniu) i przemysłowego (większy spadek).

Pozytywnym zjawiskiem zauważalnym w powiecie jest przyrost przeciętnych miesięcznych wynagrodzeń brutto (w podmiotach zatrudniających powyżej 9 osób). W 2007 r. kwota przeciętnej płacy wyniosła w wałeckim 2383,47 zł i było to więcej niż w 2004 r. o 22,5% (w województwie – o 17,7%). Średnie wynagrodzenie w powiecie było jednak niższe od przeciętnego w województwie (o ok. 232 zł). Pod względem poziomu płac powiat objął 8 lokatę.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

W wałeckim, podobnie jak w innych powiatach, problem bezrobocia na rynku pracy jest poważnym zjawiskiem społecznym oraz ekonomicznym. W 2008 r. bez pracy pozostawało 2755 osób (w tym kobiety stanowiły aż 66,0% – najwyższy odsetek w województwie). Od początku badanego okresu liczba bezrobotnych spadła o 58,5% (w województwie o 54,8%), przy czym spadek ten w większym stopniu dotyczył mężczyzn. Na wsi zamieszkiwało 51,4% bezrobotnych i zauważyć można tendencję pogłębiania się bezrobocia na wsi – odsetek osób nie posiadających pracy zamieszkujących tereny wiejskie był większy niż w 2004 r.

Stopa bezrobocia rejestrowanego w powiecie w 2008 r. wyniosła 16,2% (przy średniej wojewódzkiej równej 13,4%) i uplasowała wałecki na 10 miejscu w zachodniopomorskim. W porównaniu z 2004 r. można zauważyć jej spadek.

Od początku badanego okresu zmniejszył się nieznacznie odsetek bezrobotnych bez prawa do zasiłku (o 0,5 pp., podczas gdy w województwie o 5,0 pp.), udział tej grupy w bezrobotnych ogółem jest niepokojąco duży – w 2008 r. wynosił 78,7% (w województwie 79,2%). W porównaniu z 2004 r. zanotowano wzrost odsetka osób bez pracy w wieku 55 lat i więcej (o 5,7 pp.), a spadek we wszystkich pozostałych grupach wiekowych (największy dla bezrobotnych w wieku poniżej 25 roku życia i 35-44 lata). Wzrósł także udział bezrobotnych z wykształceniem wyższym, średnim ogólnokształcącym oraz policealnym i średnim zawodowym, a spadł udział osób posiadających wykształcenie zasadnicze zawodowe oraz gimnazjalne i niższe.

Sytuacja na rynku pracy kształtuje się pod wpływem relacji podaży pracy (liczby ludności zainteresowanej i gotowej wykonywać pracę) i popytu na pracę – określonej liczby miejsc pracy, którą oferuje gospodarka w danych warunkach społeczno-ekonomicznych. Niedopasowanie ilościowe bądź strukturalne (jakościowe) popytu i podaży powoduje trudności na rynku pracy (bezrobocie lub niewykorzystane miejsca pracy). Z tego względu szczególnie pożądana jest analiza porównawcza obu kategorii. Niezwykle użyteczne staje się porównanie struktury zawodowej osób bezrobotnych i ofert pracy zgłaszanych do powiatowych urzędów pracy. To prowadzi do ustalenia zawodów deficytowych i nadwyżkowych na terenie danego rynku pracy.

Zawodami deficytowymi w 2008 r. wyodrębnionymi według dużych grup zawodów były w powiecie wałeckim te z grup: robotnicy pomocniczy w górnictwie, przemyśle, budownictwie, pracownicy przy pracach prostych w handlu i usługach, pracownicy obsługi biurowej oraz operatorzy i monterzy maszyn. Równowaga wystąpiła w przypadku kierowników wielkich organizacji. Najwyższą nadwyżkę zanotowano w przypadku takich grup, jak: robotnicy zawodów precyzyjnych, ceramicy, robotnicy poligraficzni, rolnicy i rybacy pracujący na własne potrzeby oraz kierownicy małych i średnich zakładów pracy. W porównaniu z 2004 r. ogólny wskaźnik intensywności nadwyżki wzrósł w bardzo małym stopniu, co oznacza jedynie nieznaczną poprawę sytuacji bezrobotnych na rynku pracy.

Przedsiębiorczość

O sile gospodarki danego regionu i jego potencjale decyduje ilość i struktura efektywnie działających podmiotów gospodarczych. W powiecie wałeckim w 2008 r. w rejestrze REGON zarejestrowanych było 5,8 tys. podmiotów gospodarki narodowej, które stanowiły zaledwie 2,7% ogółu podmiotów w województwie. W porównaniu do 2004 r. ich liczba na tym obszarze zmniejszyła się o 0,1%, podczas gdy w województwie wzrosła o 5,5%. Spośród ogółu podmiotów funkcjonujących na terenie powiatu w 2008 r. ponad 97% należało do sektora prywatnego.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Rozpatrując konkurencyjność powiatu wałeckiego pod względem nasycenia przedsiębiorczością, można zauważyć, że plasuje się on na 8 miejscu w województwie. Średnio na 1000 mieszkańców przypadało na tym terenie 107,2 podmiotów, podczas gdy w województwie 125,9. Można więc stwierdzić, że powiat wałecki, jest dość dobrze rozwiniętym pod względem przedsiębiorczości.

Tab. 4. Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON w powiecie wałeckim w latach 2004, 2006 i 2008

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2008
Podmioty ogółem	5830	6080	5822
na 1000 ludności	106,1	111,3	107,2
w % sektor: rolniczy	5,3	5,2	5,2
przemysłowy	16,8	18,1	20,2
usługowy	77,9	76,7	74,6

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Przeprowadzona analiza struktury podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON według liczby pracujących wskazuje na dominację podmiotów mikro, tj. zatrudniających do 9 osób, które w 2008 r. stanowiły ponad 96% ogółu jednostek funkcjonujących na terenie powiatu. Podmioty małe, o liczbie zatrudnionych od 10 do 49 osób stanowiły 2,9%, a podmioty średnie 0,7%. Struktura podmiotów gospodarki narodowej według klas wielkości w powiecie była typowa dla całego województwa. W porównaniu do 2004 r. w powiecie zanotowano spadek liczby podmiotów we wszystkich wymienionych grupach.

Analizując podmioty gospodarki narodowej według form prawnych odnotowano, że w 2008 r. w strukturze podmiotów gospodarczych funkcjonujących na terenie powiatu najliczniejszą grupę reprezentowały osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, które stanowiły 81,0%, w następnej kolejności znalazły się spółki handlowe – 3,5%, stowarzyszenia i organizacje społeczne – 2,1%, spółdzielnie – 0,5% oraz fundacje – 0,1%.

Duże znaczenie z punktu widzenia rozwoju gospodarczego danego obszaru ma udział spółek handlowych, które posiadają formę organizacyjno-prawną najbardziej dostosowaną do prowadzenia działalności na większą skalę, a wskaźnik nasycenia tymi spółkami na 10000 mieszkańców odzwierciedla poziom stabilności gospodarczej danego terenu. W 2008 r. na 10000 mieszkańców powiatu przypadało 37,4 spółek handlowych, co plasowało powiat na 14 miejscu w województwie razem z powiatem choszczeńskim. Ich liczba w porównaniu do 2004 r. wzrosła o 6,3%. Z kolei poziom nasycenia obszaru spółkami z udziałem kapitału zagranicznego świadczy o korzystnym lub niekorzystnym klimacie dla inwestorów i warunkach inwestowania. Według stanu na dzień 31.12.2008 r. na terenie powiatu funkcjonowały 54 takie spółki, co w przeliczeniu na 10000 mieszkańców dało 9,9 jednostki. Spółki z udziałem kapitału zagranicznego stanowiły 26,6% ogółu spółek handlowych w powiecie, a ich liczba w porównaniu do 2004 r. wzrosła o 12,5%.

Analizując strukturę podmiotów gospodarki narodowej według sektorów ekonomicznych zaobserwowano, że w 2008 r. w powiecie wałeckim najwięcej jednostek prowadziło działalność w sektorze usługowym, tj. 4,3 tys. co stanowiło 74,6% wszystkich zarejestrowanych podmiotów na tym terenie. Tak duży udział podmiotów sektora usługowego jest cechą charakterystyczną

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

dla całego kraju, bowiem sektor ten uznawany jest za główną sferę współczesnej gospodarki. Usługi o charakterze rynkowym świadczyło 66,8% ogółu podmiotów w powiecie, a o charakterze nierynkowym 7,9%. Udział podmiotów zarejestrowanych w sektorze przemysłowym wyniósł ponad 20%. Duży udział przemysłu jest zjawiskiem pozytywnym, gdyż firmy zajmujące się działalnością produkcyjną zatrudniają średnio znacznie więcej osób niż firmy w innych sektorach. Praktyka gospodarcza ponadto wskazuje, że jedno miejsce w sferze produkcji uruchamia kolejne miejsca pracy w handlu i usługach. Natomiast liczba podmiotów zarejestrowanych w sektorze rolniczym wyniosła 0,3 tys., co stanowiło zaledwie 5,2% ogółu podmiotów w powiecie. Mała liczba firm zarejestrowanych w tym sektorze wydaje się być zjawiskiem korzystnym z punktu widzenia rozwoju gospodarczego, bowiem im większe jest uzależnienie regionalnej gospodarki od rolnictwa tym szanse na szybki awans cywilizacyjny są mniejsze.

Biorąc pod uwagę liczbę podmiotów według sekcji Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD) należy stwierdzić, że ponad 58% firm funkcjonujących na omawianym terenie w 2008 r. należało do trzech sekcji: handel i naprawy, obsługa nieruchomości i firm oraz budownictwo.

Dane statystyczne obrazujące dynamikę powstawania i zamykania już istniejących firm często są uznawane, oprócz dynamiki wzrostu PKB, jako główne informacje o kondycji gospodarki. Wskaźnik dynamiki liczby nowych podmiotów zarejestrowanych w kolejnych latach traktuje się bowiem jako swego rodzaju „barometr" charakteryzujący stan koniunktury gospodarczej.[34] W 2008 r. na terenie powiatu wałeckiego w rejestrze REGON zarejestrowano 422 nowe podmioty, co dało 7,8 jednostek nowo zarejestrowanych na 1000 ludności (w województwie – 11,1). Porównując strukturę branżową według sekcji PKD, stwierdzono, iż najwięcej firm wpisano do rejestru w sekcjach: budownictwo – 25,8%, handel i naprawy – 24,4%, oraz obsługa nieruchomości i firm – 14,2%, co jest trendem powszechnie obserwowanym w ostatnich latach w całym kraju.

W 2008 r. z rejestru REGON wykreślono w powiecie wałeckim 409 firm. Na 1000 osób wynosiło to 7,5 jednostek (w województwie – 9,6). Biorąc pod uwagę sekcje PKD zanotowano, iż w sekcjach: handel i naprawy, obsługa nieruchomości i firm oraz budownictwo notuje się największą liczbę jednostek wyrejestrowujących się. Należy jednak podkreślić, że w okresie tym więcej jednostek zostało zarejestrowanych niż wykreślonych.

Tab. 5. Podmioty gospodarki narodowej nowo zarejestrowane i wyrejestrowane z rejestru REGON w powiecie wałeckim w latach 2004, 2006 i 2008

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2008
Podmioty nowo zarejestrowane ogółem	304	421	422
na 1000 ludności	5,5	7,7	7,8
Podmioty wyrejestrowane ogółem	303	358	409
na 1000 ludności	5,5	6,6	7,5

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Za pomocą analizy przesunięć udziałów (*shift-share*) określić można poziom konkurencyjności powiatu wałeckiego w odniesieniu do województwa zachodniopomorskiego

[34] *Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2006-2007*. Opracowanie przygotowane przez Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2007.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

pod względem liczby podmiotów gospodarki narodowej według sekcji PKD. Przy założeniu, że powiat rozwija się na takim samym lub podobnym poziomie jak województwo, otrzymano wysoki oczekiwany wzrost zmiennej PO (potencjału obszaru powiatu). Składowa SP informująca o wielkości zmian w stosunku do województwa pokazuje, iż występujące w powiecie trendy zmian liczby podmiotów gospodarczych są wolniejsze niż w województwie, zwłaszcza w sekcji handel i naprawy (G). Ujemna wartość wskaźnika KO (konkurencyjności obszaru) wskazuje na niską konkurencyjność powiatu. Ogólne przesunięcie (PC) jest ujemne, co świadczy o negatywnych tendencjach w powiecie, na tle ogólnego poziomu rozwoju województwa.

Produkcja sprzedana przemysłu

Stopień uprzemysłowienia powiatu można określić między innymi poprzez obserwację produkcji sprzedanej przemysłu. W wałeckim w 2007 r. osiągnęła ona wartość 621,5 mln zł i stanowiła zaledwie 2,7% produkcji sprzedanej całego województwa. W porównaniu z 2004 r. zanotowano wzrost produkcji sprzedanej w powiecie o 99,6 mln zł, zwiększył się także udział powiatu w tworzeniu wojewódzkiej wartości sprzedanej.

Produkcja sprzedana przemysłu na 1 mieszkańca w wałeckim była w 2007 r. równa 11390 zł (przy średniej dla województwa 13447 zł), co ulokowało powiat na 7 miejscu w zachodniopomorskim. Przodującymi w działalności przemysłowej obszarami były powiaty: goleniowski, policki i szczecinecki.

Inwestycje i środki trwałe

Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach umożliwiają utrzymanie produkcji na dotychczasowym poziomie, a także jej wzrost. Zwiększanie się poziomu nakładów może więc świadczyć o zwiększaniu zdolności produkcyjnych firm oraz ich rozwoju, co w dłuższym okresie zapewnić może korzyści dla całej gospodarki regionu.

Nakłady finansowe lub rzeczowe, których celem jest stworzenie nowych środków trwałych lub ulepszenie (przebudowa, rozbudowa, rekonstrukcja lub modernizacja) istniejących obiektów majątku trwałego, a także nakłady na tzw. pierwsze wyposażenie w firmach zatrudniających powyżej 9 osób w wałeckim wyniosły w 2007 r. 75,3 mln zł i były wyższe od tych poniesionych w 2004 r. o 97,1%.

Najwyższe nakłady poniesiono w sektorze przemysłowym, a następnie w usługowym (w tym głównie w usługach rynkowych) i rolniczym. Od 2004 r. nakłady ponoszone w rolnictwie i usługach zmniejszyły się, natomiast w sektorze przemysłowym – wzrosły. Wielkość nakładów inwestycyjnych w przeliczeniu na 1 mieszkańca, równa 1373 zł, była niższa niż przeciętna w województwie i uplasowała wałecki na 11 miejscu pośród pozostałych powiatów.

Wartość nakładów poniesionych na zakup lub wytworzenie środków trwałych (czyli wartość początkowa, brutto) w 2007 r. wyniosła w powiecie 872,3 mln zł i była wyższa niż w 2004 r. o 5,4%. Najwyższą wartość brutto środków trwałych zanotowano w sektorze przemysłowym, a następnie w usługowym (w tym głównie w usługach rynkowych) i rolniczym. W porównaniu z 2004 r. nakłady na środki trwałe w rolnictwie wzrosły, w usługach – minimalnie spadły, a w sektorze przemysłowym pozostały bez zmian. Pod względem poziomu wartości brutto środków trwałych na 1 mieszkańca w 2007 r. wałecki objął 9 lokatę w województwie.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Tab. 6. Nakłady inwestycyjne i wartość brutto środków trwałych w przedsiębiorstwach w powiecie wałeckim w latach 2004, 2006 i 2007

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2007	2004=100
Nakłady inwestycyjne w mln zł	38,2	69,5	75,3	197,1
w % sektor: rolniczy	17,3	10,9	12,1	69,9
przemysłowy	53,3	68,6	72,6	136,2
usługi rynkowe	29,1	19,9	13,6	46,7
usługi nierynkowe	0,3	0,6	1,7	566,7
na 1 mieszkańca w zł	696	1273	1373	197,3
Wartość brutto środków trwałych w mln zł	827,9	868,7	872,3	105,4
w % sektor: rolniczy	7,1	6,7	7,3	102,8
przemysłowy	70,5	71,0	70,5	100,0
usługi rynkowe	17,1	17,1	16,9	98,8
usługi nierynkowe	5,3	5,2	5,3	100,0
na 1 mieszkańca w zł	15068	15906	16034	106,4

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Budżety jednostek samorządu terytorialnego

Możliwości dofinansowywania działań w powiecie mogą być określone poprzez analizę wielkości dochodów, a zwłaszcza wydatków budżetów jednostek samorządu terytorialnego (zarówno powiatu, jak i gmin wchodzących w jego skład).

W 2008 r. powiat wałecki otrzymał na realizację swoich zadań 38,1 mln zł (o 61,7% więcej niż na początku badanego okresu). W przeliczeniu na 1 mieszkańca było to 701,22 zł – najmniej wśród powiatów ziemskich. Wydatki wyniosły 38,6 mln zł, z czego 11,0% stanowiły wydatki majątkowe inwestycyjne. Dynamika wzrostu wydatków (w porównaniu z 2004 r.) była w powiecie wyższa niż dochodów. Wysokość wydatków w przeliczeniu na 1 mieszkańca uplasowała powiat na ostatnim miejscu wśród powiatów ziemskich.

Tab. 7. Dochody i wydatki budżetu powiatu i budżetów gmin wchodzących w skład powiatu wałeckiego w latach 2004, 2006 i 2008 w zł

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2008	2004=100
Dochody budżetu powiatu	23562028,00	27401664,75	38092285,53	161,7
na 1 mieszkańca	429,06	501,50	701,22	163,4
Wydatki budżetu powiatu	22972798,00	27656248,22	38643458,73	168,2
na 1 mieszkańca	418,33	506,16	711,36	170,0
Dochody budżetów gmin	89011159,00	111468314,41	134562476,65	151,2
na 1 mieszkańca	1620,86	2040,09	2477,08	152,8
Wydatki budżetów gmin	85017010,00	108012272,06	128747411,83	151,4
na 1 mieszkańca	1548,13	1976,83	2370,04	153,1

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

ZACHODNIOPOMORSKIE OBSERWATORIUM RYNKU PRACY
Regionalny Barometr Gospodarki

Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Budżety gmin wchodzących w skład powiatu wałeckiego w 2008 r. uzyskały łącznie dochody równe 134,6 mln zł, a kwota dochodów na 1 mieszkańca uplasowała powiat na 15 miejscu w województwie wśród powiatów ziemskich. Gminy wydały 128,7 mln zł, w tym wydatki majątkowe inwestycyjne stanowiły średnio 16,6% ogółu wydatków budżetów tych jednostek terytorialnych. W porównaniu z 2004 r. wydatki gmin wzrosły w podobnym tempie co ich dochody.

Wyniki badań własnych

B. Stan i struktura aktywności gospodarczej badanych przedsiębiorstw

Przedsiębiorcy i ich firmy – charakterystyka prowadzonej działalności

Niemal jedna piąta podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w powiecie wałeckim rozpoczęła swoja działalność przed 1989 r. (rys. 2). Jednak największy przyrost liczby zakładanych firm nastąpił w latach 1989-2001, wówczas przybyło aż 51,5% przedsiębiorstw. W latach 2002-2004 zauważalny jest wyraźny spadek liczby nowo rejestrowanych firm, powstało wówczas jedynie 9,1% przedsiębiorstw. W ciągu ostatnich pięciu lat (okres 2005-2009) powrócił trend wzrostowy – w powiecie wałeckim uruchomiono 19,7% spośród badanych przedsiębiorstw. Prezentowane dane dotyczą firm, które nadal funkcjonują na rynku, nie obrazują bezwzględnego przyrostu liczby przedsiębiorstw – wiadomo bowiem, że w tym samym czasie określona liczba firm została zlikwidowana. Zasadniczo należy zauważyć, że obecnie funkcjonujące w powiecie firmy, to przede wszystkim przedsięwzięcia, które posiadają już pewne doświadczenia a swoją działalność rozpoczynały w momencie wprowadzenia gospodarki rynkowej, ponad 70% prowadzi swoją działalność więcej niż 8 lat.

Rys. 2. Rok powstania firmy

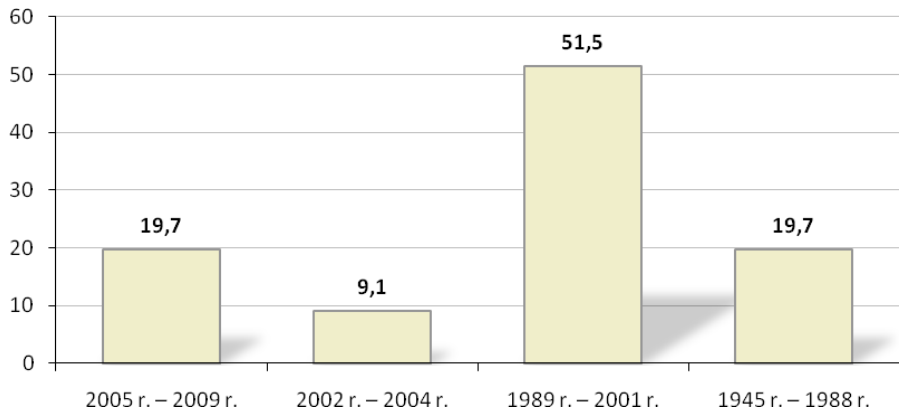

Źródło: *Badania własne*.

Kolejną zmienną opisującą powiat wałecki jest wielkość przedsiębiorstw, w tym zakresie zdecydowanie przeważają mikro-przedsiębiorstwa zatrudniające do 9 pracowników, stanowiąc 78,8% wszystkich badanych przedsiębiorstw, kolejno firmy małe – 7,6% oraz średnie – 6,1% oraz firmy duże reprezentowane były w 7,6%. Z kolei ze względu na formę działalności,

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

w powiecie wałeckim zdecydowanie przeważają przedsiębiorstwa jednoosobowe – 74,2%, pozostałe 25,8% przedsiębiorstw to spółki, (z których spółki z ograniczoną odpowiedzialnością stanowiły 16,7%, spółki cywilne 6,1%, spółki jawne 1,5%). Tak znaczna dominacja jednoosobowych podmiotów gospodarczych może wskazywać tendencję zmian zachodzących na lokalnym rynku pracy – odchodzenie od zatrudniania na etat, w stronę samozatrudniania. Dodatkowo podejmowanie działalności przez osoby fizyczne i nie mające prawnej osobowości podmioty gospodarcze umożliwia stosunkowo szybkie dostosowywanie się do zmiennych realiów lokalnego i regionalnego rynku, wymaga relatywnie niskich nakładów na rozpoczęcie działalności oraz pozwala, aby osiągany zysk w całości należał do właściciela, przy ponoszeniu całkowitej odpowiedzialności za funkcjonowanie przedsiębiorstwa.

Struktura podmiotów gospodarczych, zgodna z klasyfikacją PKD (Polska Klasyfikacja Działalności), ukazuje dominację przedsiębiorstw o charakterze usługowym (prowadzoną w różnych branżach – zarówno, jako usługi budowlane, handel oraz obsługa nieruchomości, wynajem i usługi związane z prowadzeniem działalności gospodarczej), a także o charakterze produkcyjnym (przetwórstwo przemysłowe).

Dokładne dane podziału na sekcje PKD w odniesieniu do powiatu wałeckiego przedstawiają się następująco:

- przedsiębiorstwa z branży handlowej 22,7%,
- przedsiębiorstwa z branży przetwórstwa przemysłowego – 19,7%,
- przedsiębiorstwa z branży usługowej – 16,7%,
- przedsiębiorstwa z branży budownictwa – 10,6%,
- przedsiębiorstwa z branży obsługa nieruchomości, wynajem i usługi związane z prowadzeniem działalności gospodarczej – 7,6%,
- przedsiębiorstwa z branży hotele i restauracje - 6,1%,
- przedsiębiorstwa z branży transport, gospodarka magazynowa i łączność – 4,5%,
- przedsiębiorstwa z branży pośrednictwo finansowe – 3,0%,
- przedsiębiorstwa z branży ochrona zdrowia i pomoc społeczna – 3,0%,
- przedsiębiorstwa z branży wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, wodę – 3,0%,
- przedsiębiorstwa z branży rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo – 3,0%.

Poziom i struktura zatrudnienia – ruch kadr

Czynnikiem, który buduje pozycję firmy są pracownicy w niej zatrudnieni, a do kluczowych zagadnień w tej kwestii należy wykształcenie kadry. Wykształcenie pracowników jest istotną zmienną w kontekście opisu przedsiębiorstw. To właśnie ono, obok nabytych umiejętności i doświadczeń zawodowych stwarza pole racjonalnego i efektywnego funkcjonowania firm, zwiększając ich szanse rynkowe, a w efekcie warunkując sukces rynkowy.

Struktura zatrudnienia ze względu na poziom wykształcenia w badanych firmach powiatu wałeckiego wskazuje na stosunkowo podobny rozkład liczebności dla osób z wykształceniem średnim – 37,7% oraz zawodowym – 30,2%. Pracobiorcy z wykształceniem wyższym zatrudniani są przez 27,4% spośród badanych podmiotów. Dodatkowo w przedsiębiorstwach omawianego regionu zatrudnienie znajduje 1,9% osób z wykształceniem podstawowym oraz 0,9% z wykształceniem gimnazjalnym i 0,9% bez wykształcenia – łącznie w przedsiębiorstwach 3,7% stanowią pracownicy bez wyuczonych kwalifikacji zawodowych.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Istotnym dla charakterystyki przedsiębiorstw jest wskaźnik ruchu kadr. Jest to proces wielokierunkowy, najistotniejsze jego elementy (obok przemieszczania pracowników w pionie i poziomie wewnątrz firmy), to przyjęcia, odejścia i zwolnienia. W odniesieniu do 2008 roku firmy powiatu wałeckiego zmniejszyły zatrudnienie w 7,6% przypadków i w takiej samej wartości wskaźnika zatrudnienie wzrosło. W zdecydowanie najliczniejszej grupie przedsiębiorstw – 84,8%, nie odnotowano ruchu kadr.

Głównymi przyczynami zmniejszenia liczby pracowników (w tych przedsiębiorstwach gdzie dochodziło do zmian) były:

- kwestie zewnętrzne:
  - problem ze zbyciem produktów i usług – 28,6%,
- kwestie wewnętrzne:
  - przejście na emeryturę – 28,6%,
  - odejście pracowników na tzw. własną prośbę – 14,3%,
  - niesolidność pracowników – 14,3%.

Z kolei wzrost zatrudnienia w firmie był spowodowany albo zwiększeniem popytu na produkty i usługi – 66,7% albo rozszerzeniem zakresu działalności przedsiębiorstwa – 33,3%.

Powyższe dane wyraźnie wskazują, iż podejście do zatrudnienia w firmach jest elastyczne, kiedy jest konieczność firmy tną koszty redukując zatrudnienie. Oprócz obiektywnych, naturalnych czynników tłumaczących ruch kadr w firmach, dodatkowym może być dążność lokalnych firm do uzyskania większego przystosowania do permanentnie zmiennych warunków otoczenia społeczno-gospodarczego. Warto podkreślić, iż duża fluktuacja kadr nie jest czynnikiem korzystnym dla efektywności przedsiębiorstw, a wręcz ma ujemne konsekwencje w odniesieniu do przedsiębiorstw.

Deklaratywna dynamika w zakresie zatrudnienia w ciągu najbliższych trzech miesięcy oraz najbliższego roku jest w miarę korzystna, bowiem jedynie 4,5% (w ciągu 3 miesięcy) i 3,0% (w ciągu 12 miesięcy) badanych planuje zmniejszenie liczby zatrudnionych (przede wszystkim robotników – jest to prawdopodobnie efekt sezonowego wykorzystywania zatrudnionych na tych pomocniczych stanowiskach). Wyraźne zróżnicowanie natomiast widać w deklaracjach na temat utrzymania zatrudnienia na stałym poziomie – o ile w odniesieniu do 3 miesięcy, czyli stosunkowo krótkiego czasookresu respondenci w 77,3% deklarowali stały poziom zatrudnienia, o tyle w skali 12 miesięcy deklaracje nie mają tak wysokiego wskaźnika trwałości, tutaj bowiem, jedynie 53% respondentów szacuje, iż zatrudnienie nie ulegnie zmianom. Przyczyną tak dużego zróżnicowania odpowiedzi może być niestabilna sytuacja gospodarcza na rynku i niemożność przewidzenia tendencji w zakresie utrzymania zatrudnienia. To potwierdzałby także wzrost odsetka osób nie potrafiących w ogóle określić zmian w zakresie zatrudnienia w perspektywie najbliższych 3 miesięcy – 1,5% respondentów nie umiało przewidzieć dynamiki zatrudnienia, natomiast w kontekście 12 miesięcy aż 34,8% (wzrost o przeszło 30%). Zwiększenie zatrudnienia deklaruje 16,7% badanych w okresie 3 miesięcy oraz 9,1% w zakresie 12 miesięcy (rys. 3).

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Rys. 3. Planowane zmiany w zatrudnieniu

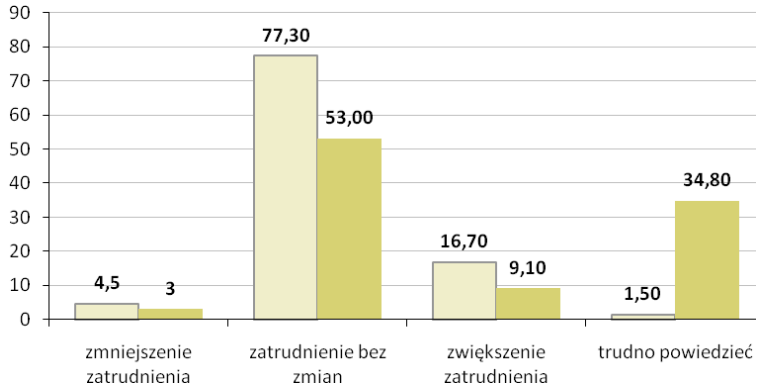

Źródło: *Badania własne*.

Perspektywy ruchów kadrowych w firmach są zróżnicowane w zależności od sekcji PKD, w której operuje przedsiębiorca (rys. 4). Pojedyncze firmy należące do sekcji D – Przetwórstwo przemysłowe, G – Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, motocykli oraz artykułów użytku osobistego i domowego, J – Pośrednictwo finansowe przewidują zmniejszenie zatrudnienia. Co prawda przeważają postawy wyczekujące, których przejawem są deklaracje, że zatrudnienie nie ulegnie zmianie, należy jednakże odnotować, że w przewadze są firmy, które oceniają, że nastąpi wzrost zatrudnienia w stosunku do przewidujących odwrotnie. Najwięcej firm oczekujących wzrostu liczby pracowników należy do sekcji G – Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodów, motocykli oraz artykułów użytku osobistego i domowego, następnie D – Przetwórstwo przemysłowe oraz F – Budownictwo. Symptomatyczne jest, że w niektórych sekcjach jednocześnie występują firmy przewidujące wzrost jak i spadek zatrudnienia. Należy domniemywać, że bieżąca sytuacja firmy w znacznym stopniu zależy od specyficznych cech firm i warunków, w których działają. Oznacza to, że nie da się jednoznacznie wskazać branż bezpiecznych czy też stabilnych rozwojowo. Pewne ożywienie, które przełożyć się ma na zwiększenie zatrudnienia oczekiwane jest także przez przedstawicieli sekcji E – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, wodę, H – Hotele i restauracje, J – Pośrednictwo finansowe i K – Obsługa nieruchomości, wynajem i usługi związane z prowadzeniem działalności gospodarczej.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Rys. 4. Planowane zmiany w zatrudnieniu w perspektywie najbliższych trzech miesięcy z uwzględnieniem sekcji PKD (dane w wartościach bezwzględnych)

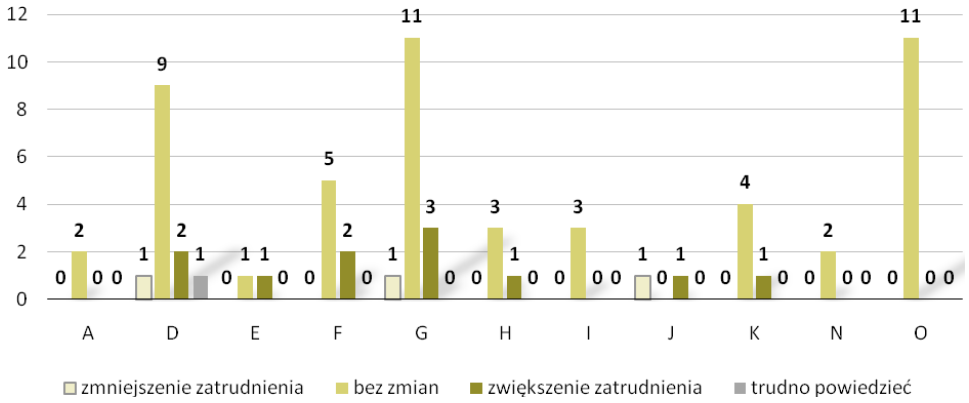

Źródło: *Badania własne*.

Proces naboru i zatrudnianie nowych pracowników jest istotnym elementem warunkującym efektywne funkcjonowanie przedsiębiorstw. W odniesieniu do powiatu wałeckiego zapotrzebowanie na konkretne specjalności wyglądało następująco: specjaliści do spraw biznesu – 7,1%, technicy i tzw. średni personel – 7,1%, robotnicy i rzemieślnicy – 35,7%, operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń – 21,4% oraz stosunkowo duża liczebnie kategoria pracownicy tzw. prac prostych – 21,4%.

Zgodnie z poszukiwanymi specjalnościami kwalifikacje zawodowe ewentualnych pracowników miałyby dotyczyć: wykształcenia średniego technicznego zgodnego z profilem działania firmy – 25%, wyższego kierunkowego zgodnego z profilem firmy – 8,3%, zasadniczego zawodowego zgodnego z profilem firmy – 12,5%, posiadania specjalistycznych kursów kwalifikujących do pracy – 16,7%, uprawnień do prowadzenia pojazdów kategorii B – 5,6% oraz stażu pracy w danym kierunku – 33,3%, a w 4,2% potwierdzonej formalnymi dokumentami znajomości języka obcego. Warto pamiętać, iż powyższe kwalifikacje i umiejętności zawodowe nie są cechami rozłącznymi.

Tak wysoki – 33,3% odsetek potencjalnych pracowników ze stażem pracy w danym kierunku jest dowodem na dążność firm do poszukiwania oszczędności w funkcjonowaniu, zatrudnienie osoby, z wcześniej zdobytymi (potwierdzonymi kierunkowym stażem) kompetencjami zawodowymi jest tańszym sposobem naboru kompetentnej kadry, tego typu pracobiorca zwykle nie wymaga różnorakich procedur czy to adaptacyjnych czy specjalizacji zawodowych typu kurs, szkolenie.

Jak wiadomo poszukiwanie nowych pracowników może dokonywać się z wewnętrznych zasobów przedsiębiorstwa tzw. rekrutacja wewnętrzna oraz rekrutacja zewnętrzna, kiedy poszukiwania pracowników odbywają się na zewnętrznym rynku pracy. W odniesieniu do powiatu wałeckiego analizie podlega proces zewnętrznej rekrutacji. Poszukujące pracowników firmy korzystają przede wszystkim z biernych form pozyskiwana pracowników – osoby zainteresowane same przychodzą do firmy (20,4%), bądź rekomendują je inne osoby (18,3%), oraz tradycyjnych form pośrednictwa – przy pomocy PUP (19,4%), ogłoszeń w prasie (8,6%) i w Internecie (4,3%).

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Potencjał rozwojowy firm – system wynagradzania, podnoszenie kwalifikacji, stan wyposażenia.

Jednym z ważniejszych parametrów charakteryzujących potencjał rozwojowy firm jest poziom wynagrodzeń, niestety jest to zmienna tzw. wrażliwa, trudno poddająca się analizie – zwykle bowiem nie wszyscy respondenci są skłonni rozmawiać o tego typu zagadnieniach. Jednakże z uzyskanych odpowiedzi widać, iż wynagrodzenia w trakcie minionego, jak i obecnego roku uzyskały pewien poziom dynamiki. O ile w 2008 roku aż w 28,8% przypadków wynagrodzenia pracowników zostały zwiększone, o tyle w 2009 było tak jedynie w 7,6% badanych (tab. 8). Choć zdecydowana większość badanych stwierdziła, że wynagrodzenia nie uległy zmianie, to w roku 2009 liczba firm, w których wynagrodzenie zostało zmniejszone, była większa niż w 2008 roku.

Wydaje się, iż niekorzystna dynamika w zakresie wynagrodzeń jest efektem obecnego kryzysu gospodarczego i stosowania w firmie różnorakich strategii przystosowawczych, po to, aby utrzymać się na rynku – do najprostszych należy utrzymywanie wynagrodzeń na niezmiennym poziomie.

Tab. 8. Dynamika zmian wynagrodzeń w latach 2008 i 2009

WYNAGRODZENIA	2008	2009
Zostały zwiększone	28,8	7,6
Zostały zmniejszone	3,0	4,5
Bez zmian	47	69,7
Odmowa odpowiedzi	21,2	18,2

Źródło: *Badania własne*.

Istotnym, choć najczęściej niedocenianym, elementem budującym potencjał rozwojowy firm jest doszkalanie pracowników. Jest to także fundamentalny element świadomego zarządzania zasobami ludzkimi. Oczywiście to element kosztogenny, ale w dłuższej perspektywie czasowej zwiększa efektywność firmy. Niepokojącym sygnałem jest to, że aż 75,8% badanych firm nie korzysta z tego typu rozwiązań. Pozostali – 22,7% deklarują korzystanie ze szkoleń, lecz pod uwagę brane są wyłącznie nieodzowne szkolenia zawodowe z zakresu: obsługi maszyn i urządzeń, księgowości, finansów, zarządzania, marketingu, sprzedaży i obsługi klienta – oraz szkoleń niezbędnych w pracy takich jak: bhp, hacap. Są one niejako inwestycjami w firmę, a nie inwestycjami w kapitał ludzki. Sytuacja, w której firmy nie inwestują we własne zasoby ludzkie, nie wzmacniają kapitału intelektualnego, w dłuższej perspektywie zawsze skutkować musi obniżeniem potencjału rozwojowego. Jednakże obecnie występujący stan może być konsekwencją kryzysu gospodarczego i drastycznego szukania oszczędności przez przedsiębiorstwa.

W dobie intensywnego rozwoju technologii, każdemu przedsiębiorstwu nieodzownie powinien towarzyszyć rozwój technologiczny. Istotnymi cechami, pozwalającymi pośrednio oszacować nowoczesność firm jest wiek stosowanej w przedsiębiorstwie technologii oraz wiek urządzeń w parku maszynowym. Stosowane w przedsiębiorstwach technologie określają potencjał przedsiębiorstw powiatu wałeckiego w miarę korzystnie. W przypadku 60% przedsiębiorstw użytkowane są nowoczesne linie technologiczne zakupione w latach 2008/2009

ZACHODNIOPOMORSKIE OBSERWATORIUM RYNKU PRACY
Regionalny Barometr Gospodarki

Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

bądź w ciągu pięciu ostatnich lat. Jedynie w 27,7% przedsiębiorstw stosowane są linie technologiczne zakupione przed 2004 roku.

Z kolei w zakresie nowoczesności parku maszynowego dane przedstawiają się następująco:

- maszyny i urządzenia nowoczesne – zakupione w 2008/2009 są udziałem – 25,8% firm,
- maszyny i urządzenia użytkowane od 3 do 6 lat są udziałem – 27,3% firm,
- maszyny i urządzenia użytkowane od 7 do 10 lat są udziałem – 21,2% firm,
- maszyny i urządzenia użytkowane przeszło 10 lat są udziałem – 15,2% firm.

Z prezentowanych danych widać, iż aż 36,4% firm użytkuje stare bądź przestarzałe maszyny i urządzenia (powyżej 7 lat), ale i jednocześnie ponad połowa firm (53,1% badanych) posiada nowoczesny, bądź w miarę nowoczesny park maszynowy tzn. korzysta z maszyn i urządzeń nie starszych niż sześcioletnie. Z zaprezentowanych danych wyłania się obraz firm, które nadążają za wyzwaniami rynku, dostosowując stosowane rozwiązania oraz urządzenia do nowoczesnych wymogów. Jednakże nieco zastanawiające jest, że 10,6% respondentów nie potrafiło określić technologicznego stanu parku maszynowego wykorzystywanego w firmie, rodzi to obawę, że nie chcieli się przyznać do postrzeganego negatywnie zacofania w stosowanych rozwiązaniach. Kategorii tej nie można jednoznacznie zaliczyć do grupy przedsiębiorstw wskazującej na korzystanie z maszyn i urządzeń użytkowanych ponad 10 lat, należy jednak domniemywać, że znaczny udział w niej mają właśnie takie firmy.

B. Rynkowy wymiar prowadzonej działalności – powiązania przedsiębiorstw z otoczeniem

Wymiary konkurencyjności przedsiębiorstw

Podstawą utrzymania się na rynku jest zdolność przedsiębiorstw do efektywnego gospodarowania w warunkach konkurencji. Ważne staje się poznanie wymiarów konkurencyjnego działania. Jednym z takich czynników jest już sam wybór miejsca inicjatywy gospodarczej. Dla badanych przedsiębiorstw wybór miejsca lokalizacji firmy w powiecie wałeckim był efektem:

- miejsca zamieszkania właściciela – 48,3%,
- oceny, iż powiat wałecki to dobra lokalizacja – 18,1%,
- dostępności taniej siły roboczej – 14,6%,
- dostępności rynków – 8,6%,
- dostępności zaopatrzenia – 7,8%,
- dostępności do instytucji wspierających – 1,7%.

Dominujące znacznie subiektywnych powodów zlokalizowania działalności firmy w powiecie (miejsce zamieszkania właściciela) w przypadku sektora MŚP jest właściwie oczywistością. Jednakże pozostałe odpowiedzi pozwalają na wskazanie czynników sprzyjających prowadzonej działalności. Badani oceniają, że jedną z najważniejszych zalet powiatu jest dobra lokalizacja, która zapewne wiąże się z dostępnością rynków.

Kolejnym czynnikiem przesadzającym o pozycji rynkowej przedsiębiorstwa jest jego zdolność do uzyskiwania i utrzymywania tzw. przewag konkurencyjnych, czyli zwiększenia stopnia niezależności działania od konkurentów oraz stopniowego rozszerzenie zakresu i pola działania. Jest to bardzo istotny niuans, bowiem słabość wielu firm nie polega na słabości produktu lub technologii, lecz na niedociągnięciach w procesie przekształcania wiedzy i umiejętności firmy właśnie w przewagę konkurencyjną na rynku. Z zaprezentowanych danych wynika, iż przedsiębiorstwa powiatu wałeckiego świadomie, bądź nieświadomie stosują strategię

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

budowania przewagi jakościowej, czyli dążą do nadania elementom marketingowym takim jak produkt, marka, wizerunek, cech wyższej jakości niż konkurencja, przy jednoczesnym przywiązywaniu do jakości potencjalnych klientów (rys. 5).

Warto wskazać, iż aby uzyskane przewagi konkurencyjne miały cechę trwałości należy dążyć do wzmocnienia także przewagi tzw. cenowej i informacyjnej, których niejako zabrakło wśród badanych przedsiębiorstw. Większość badanych ocenia poziom konkurencyjności swoich firm, jako konkurencyjność lokalną – 60,7%. W opinii badanych konkurencyjnych na poziomie województwa jest 15,7% firm, 7,9% respondentów czuje się konkurencyjnymi w odniesieniu do całego kraju i tyle samo w odniesieniu do UE. Tym samym głównymi konkurentami przedsiębiorstw powiatu wałeckiego są inne firmy lokalne – 83,1% wskazań, firmy z Europy zachodniej są postrzegane jako potencjalny konkurent przez 6,5% badanych, firmy pozaeuropejskie w 1,3% przypadków. W opinii 1,3% respondentów w odniesieniu do ich działalności brak jest presji ze strony konkurencji. Pozostali respondenci (7,8%) nie umieli odpowiedzieć na to pytanie.

Rys. 5. Przewagi konkurencyjne badanych firm

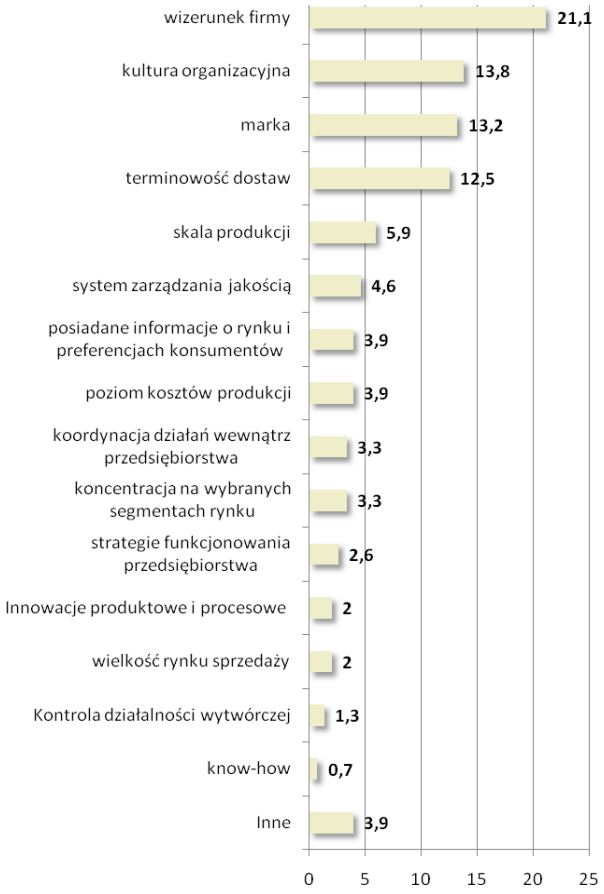

Źródło: *Badania własne*.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Na skutek ciągłej zmienności otoczenia społeczno-gospodarczego działalność podmiotów gospodarczych nie jest wolna od sytuacji trudnych, czy problematycznych. Sytuacje tego typu mają charakter wewnętrzny bądź zewnętrzny w stosunku do przedsiębiorstw.

Sytuacje rozpoznane jako problematyczne i zewnętrzne w stosunku do badanych firm to przede wszystkim: (uszeregowano według liczby wskazań)

- rozbudowana biurokracja – 17,1%,
- silna konkurencja krajowa i zagraniczna – 16,4%,
- niedostateczny popyt na rynku krajowym – 15,8%,
- niepewność ogólnej sytuacji gospodarczej – 13,0%,
- brak koncepcji rozwoju miasta/gminy – 6,8%,
- słabo rozwinięta infrastruktura techniczna – 5,5%,
- wysokie obciążenia na rzecz budżetu państwa – 5,5%,
- duża odległość od rynków zbytu i zaopatrzenia – 2,1%,
- niedostateczny popyt na rynku zagranicznym – 1,4%,
- rozwój „szarej strefy" -1,4%,
- inne trudności, takie jak: wzrastające znaczenie produkcji chińskiej – 1,4%.

Sytuacje uciążliwe, pojawiające się wewnątrz badanych firm to przede wszystkim: (uszeregowano według liczby wskazań)

- niedobór wykwalifikowanych pracowników – 4,1%,
- trudności w zdobywaniu funduszy niezbędnych do prowadzenia działalności – 2,1%.

Należy zwrócić uwagę na duże znaczenie, jakie badani przypisują utrudnieniom w ich działalności z tytułu funkcjonowania instytucji publicznych – szczególnie dotyka ich rozbudowana biurokracja oraz wysokie obciążenia na rzecz budżetu państwa. Oznacza to, że przedsiębiorcy muszą sobie radzić nie tylko z presją rynku, ale także – w ich opinii częstymi – problemami, jakich przysparza państwo i jego instytucje.

Kolejnym ważnym zagadnieniem jest umiejętność podejmowania zaradczych rozwiązań w obliczu nasilenia się sytuacji trudnych, kryzysowych. W omawianym powiecie głównymi sposobami działania w powyższych sytuacjach są: zmniejszanie wydatków inwestycyjnych – 24,3%, bądź w ogóle zaprzestanie inwestowania – 14,6%; reorganizacja zakładu – 11,7%; zmniejszanie poziomu zatrudnienia – 7,8%; obniżenie poziomu wynagrodzeń – 6,8%; zmniejszanie w umowach o pracę wymiaru czasu pracy pracowników – 1,9% oraz wysyłanie pracowników na bezpłatne urlopy – 2,9%.

Oznacza to, że w dominującym stopniu reakcją na sytuacje kryzysowe jest ograniczanie jakiegoś aspektu działalności, są to strategie pasywne. Warto jednak zauważyć, iż część przedsiębiorców stara się aktywnie zachować w obliczu kryzysu i podejmuje działania takie jak: ubezpieczanie przedsięwzięć inwestycyjnych, transakcji i kontraktów – 7,8%. Wciąż jednak niepokoi, iż 20,4% przedsiębiorców nie podejmuje żadnych konkretnych działań w obliczu kryzysu. Jest to swoista „strategia strusia" polegająca na „przeczekaniu złej koniunktury". Nie niesie ona jednak istotnych wartości poznawczych i w efekcie skutkuje biernością.

Ocena i prognozy perspektyw działalności gospodarczej przedsiębiorstw

Subiektywne doświadczenia przedsiębiorców w okresie ostatnich sześciu miesięcy prowadzenia firm pozwalają na definicję i zarazem diagnozę sytuacji społeczno-gospodarczej na lokalnym rynku. Wysoki odsetek respondentów, bo 60,6% stwierdza, iż sytuacja firmy w okresie ostatnich 6 m-cy nie zmieniła się, według 13,6% badanych uległa wyraźnej poprawie, jednakże

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

przeciwnego zdania jest stosunkowo liczna kategoria – 24,3% badanych. Najważniejszymi czynnikami skutkującymi pogorszeniem sytuacji firm w opinii respondentów są:

- spadek popytu na towary i usługi – 64%,
- wzrost cen materiałów i surowców – 20%,
- większa ostrożność inwestoró2w – 8%,
- duża konkurencja na rynku – 4,0%,
- kryzys gospodarczy i finansowy – 4%.

Z kolei do czynników wpływających na poprawę sytuacji firmy respondenci zaliczają:

- popyt na towary i usługi – 76,9%,
- rozszerzenie działalności – 15,4%,
- pozyskanie nowych inwestorów – 7,7%.

Z uzyskanych wypowiedzi wynika zdecydowanie niejednoznaczna ocena sytuacji – te same kategorie wskazywane są jako najważniejsza przyczyna pogorszenia oraz polepszenia sytuacji firmy. Pozorna sprzeczność, jaka ma tutaj miejsce związana jest zapewne z dynamiką zjawisk zachodzących na rynku – poszczególne firmy dysponują zróżnicowanymi umiejętnościami radzenia sobie z zachodzącymi w gospodarce zmianami – niektóre potrafią wykorzystać je do rozwoju, inne nie. Obserwowana sytuacja może mieć również związek ze zróżnicowaniem branżowym oraz różną lokalizacją poszczególnych firm, co wpływa na ich sytuację rynkową.

Jak wiadomo funkcjonowanie przedsiębiorstw odbywa się w konkretnym, zewnętrznym środowisku – otoczeniu społeczno-gospodarczym, którego jakość wpływa na prosperowanie firm. Ocena respondentów w tym zakresie nie jest jednoznaczna według takiego samego odsetka badanych – po 47% sytuacja gospodarcza w województwie w okresie ostatnich 6 m-cy bądź nie zmieniła się bądź pogorszyła się. Jedynie 3% ankietowanych zauważa poprawę sytuacji w regionie.

Respondenci prognozowali jak sytuacja gospodarcza będzie zmieniać się w województwie zachodniopomorskim w okresie najbliższych 6 m-cy. Zestawienie wyników pozwala na optymistyczne wnioski: co prawda negatywne scenariusze szacujące pogorszenie się sytuacji gospodarczej w województwie zachodniopomorskim były udziałem 18,2% badanych, 37,9% sądzi, iż sytuacja w przewidywanym okresie nie zmieni się, natomiast zdecydowanych optymistów jest najwięcej, bo aż 40,9% i oni sądzą, iż sytuacja ulegnie poprawie.

Wartościowa poznawczo jest próba uchwycenia dynamiki zmian popytu na usługi/produkty oferowane przez analizowane firmy w stosunku do analogicznego okresu roku ubiegłego. Zwiększenie poziomu popytu szacuje 23,1% badanych, obniżenie 35,4%, a najliczniejsza kategoria badanych ocenia, że zmiany w wielkości popytu nie nastąpią – 36,9%. Pozostałe 4,6% ankietowanych nie potrafi oszacować zmian w kontekście minionego roku.

Badani prognozowali również zmiany w popycie na oferowane usługi i produkty w kontekście analogicznego okresu przyszłego roku. Uzyskany rozkład tego wskaźnika pokazuje zmianę sytuacji, większość badanych bo aż 48,5% uważa, że wielkość popytu w analogicznym okresie przyszłego roku będzie wyższa, 31,8% uważa, iż wielkość ta nie ulegnie zmianie, zaś spadek wielkości popytu przewiduje 13,6%, pozostali (6,1%) nie umieją przewidzieć zmian w zakresie wielkości popytu. Watro podkreślić, iż stosunkowo liczna kategoria badanych, bo aż 48,5% patrząc w przyszłość jest optymistami, widzi szanse, a nie tylko zagrożenia.

Jednym z ważniejszych czynników warunkujących potencjał rozwojowy przedsiębiorstw jest poziom inwestycji. Wiadomo, iż aby wzmocnić swoją pozycję na rynku, aby nie dać się

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

wyprzedzić konkurencji, przedsiębiorstwo musi podejmować działania prorozwojowe, jednym z tego typu działań są przedsięwzięcia inwestycyjne. Uznaje się, że inwestycje są podstawowym czynnikiem rozwoju gospodarczego i to zarówno w odniesieniu do konkretnych przedsiębiorstw, jak i w odniesieniu do rozwoju lokalnego, czy regionalnego. Pożytki płynące z odpowiednio zrealizowanych inwestycji są oczywiste i zwykle przekładają się umocnienie pozycji firmy na rynku. Brak inwestycji zawsze skutkuje stagnacją, a w dalszej kolejności wyrugowaniem z rynku.

Podstawowym, (choć nie jedynym) sposobem inwestowania jest zwiększanie zasobów rzeczowych środków trwałych przedsiębiorstwa. W tym zakresie przedsiębiorstwa powiatu wałeckiego prezentują się na poziomie dostatecznym, stosunkowo nieliczna kategoria (25%) ankietowanych przedsiębiorstw nie podjęła w ogóle działań inwestycyjnych, natomiast te firmy powiatu, które inwestowały wybierały następujące dobra – uszeregowano według liczebności wskazań:

- wyposażenie (meble, sprzęt) – 47,6%,
- pojazdy – 11,9%,
- budynki, ziemię – 15,5%.

Także wartość wydatków poniesionych na rozwój prowadzonej działalności w pierwszym półroczu 2009 roku wskazuje, że część firm dysponuje jedynie ograniczonymi zasobami, które mogą przeznaczyć na niezbędne wyposażenie oraz inwestycje (rys. 6). Ponad połowa respondentów – 51,1% wskazywało, że poniesione wydatki mieszczą się w kwocie poniżej 5 tys., można domniemywać, iż świadczy to o niewielkiej skali prowadzonej działalności, oraz jej branżowej specyfice – firmy zaangażowane w drobne usługi przeważnie nie wymagają kosztownego wyposażenia. Kolejne miejsce zajmują przedsiębiorstwa przeznaczające na inwestycje kwoty wyższe: po 22,2% respondentów deklarowało, że firma wydatkowała od 5 tys. do 50 tys. oraz od 50 tys. do 500 tys. złotych. Wydatki powyżej 500 tys. poniosło jedynie 4,4% firm.

Rys. 6. Struktura wartości wydatków poniesionych na rozwój prowadzonej działalności w pierwszym półroczu 2009 r.

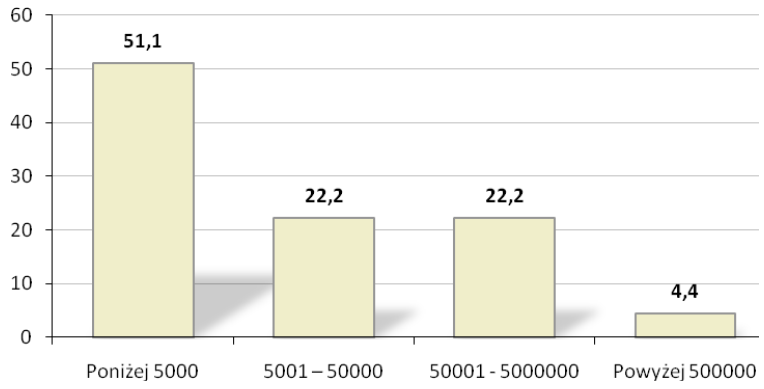

Źródło: *Badania własne*.

Respondenci prognozowali również działania inwestycyjne w kontekście najbliższych 6 miesięcy. Uzyskane dane dają obraz równomiernych szacunków zarówno w odniesieniu do

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28
Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

planowanych wydatków na inwestycje – 40,9%, jak i braku takich zamiarów – 42,4%. Jedynie 16,7% badanych nie wie czy będzie inwestować. Sytuacja nie wygląda korzystnie gdyż brak nakładów inwestycyjnych będzie musiał skutkować po prostu brakiem powiększenia istniejących środków trwałych przedsiębiorstwa.

Na podstawie subiektywnych doświadczeń respondenci dokonali również prognozy dotyczącej sytuacji własnej firmy za 3 lata, pozwala to na określenie długookresowych ocen perspektyw rozwojowych firm. Respondenci stwierdzali, że za trzy lata sytuacja ich firm będzie następująca:

- firmie będzie się wiodło lepiej niż obecnie – 57,6%,
- sytuacja firmy będzie podobna do obecnej – 27,3%,
- firmie będzie się wiodło gorzej niż obecnie – 7,6%,
- firma ulegnie likwidacji – 3,0%,
- trudno powiedzieć – 4,5%.

Powyższe wyników pokazują wysoki poziom optymizmu badanych, bowiem 57,6% badanych uważa, iż w sytuacja firmy za 3 lata będzie znacznie korzystniejsza niż obecnie, 27,3% ocenia, iż sytuacja ich firmy będzie podobna do obecnej, pesymistyczne scenariusze, że firmie będzie wiodło się gorzej niż obecnie lub ich firma ulegnie likwidacji przewiduje 10,6% badanych. Stosunkowo niewielu przedsiębiorców, bo tylko 4,5% nie potrafi oszacować przyszłej sytuacji firmy na rynku.

Formy współpracy i powiązań w zakresie współdziałania gospodarczego

Jednym z głównych celów podmiotów gospodarczych jest stosowanie strategii umożliwiających rozwój firmy. W tym zakresie wyróżnić można strategie wzrostu wewnętrznego oraz strategie wzrostu zewnętrznego, zwykle są one stosowane przez przedsiębiorstwa łącznie/równolegle.

Nawiązywanie współpracy i budowanie sieci powiązań gospodarczych pomiędzy przedsiębiorstwami zaliczyć należy do strategii wzrostu zewnętrznego, a jeśli chodzi o czas trwania i wymiary może przybierać formę krótko bądź długotrwałej współpracy i może być mniej lub bardziej pogłębiona.

W tym zakresie sytuacja firm powiatu wałeckiego wypada niekorzystnie. Dane ukazują, iż przedsiębiorstwa działające na omawianym terenie w zdecydowanej większości nie dysponują powiązaniami gospodarczymi ani w ramach lokalnych ani w ramach globalnych sieci. Przytłaczająca większość – 80,9% badanych firm nie prowadzi bowiem żadnych form współdziałania z innymi jednostkami gospodarczymi. W odniesieniu do pozostałych 19,1% przedsiębiorstw, które podejmują współpracę z innymi podmiotami, prowadzą ją z: placówkami edukacyjnymi (4,4%); jednostkami administracji rządowej (4,4%); jednostkami administracji samorządowej (4,4%); przedsiębiorstwami działającymi regionie (2,9%) oraz firmami doradczymi (1,5%). Do form współpracy z przedsiębiorstwami należy przede wszystkim odpłatne udostępnianie lokalu lub wymiana towaru (3,1%). Ta sytuacja, brak wspólnych uwarunkowań i uzgodnień w zakresie gospodarczego współdziałania może prowadzić do spadku znaczenia poszczególnych firm zwłaszcza w perspektywie nasilonej konkurencji zewnętrznej. Wzajemnie dopełniające się możliwości pojedynczych firm mogłyby okazać się – na zasadzie synergii – więcej warte niż suma ich potencjalnych możliwości rozpatrywanych osobno.

Dodatkowo potencjał rozwojowy firm omawianego powiatu jest zaburzony, wskutek niewielkiego poziomu wykorzystywania wsparcia ze strony instytucji publicznych. Zdecydowana

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

większość, bo aż 86,4% respondentów deklaruje, iż w ogóle nie korzystało z dostępnych form wsparcia, 7,6% firm skorzystało z dotacji na zwiększenie zatrudnienia w firmie oraz 4,5% ankietowanych skorzystało z dotacji na rozpoczęcie działalności.

Powyższe dane dotyczą trzech minionych lat, tym bardziej ich wydźwięk jest negatywny. Zasadniczą kwestią jest pytanie, czy brak uzyskanego wsparcia jest efektem bierności przedsiębiorców, czy też bardzo ograniczoną dostępnością wsparcia ze strony funduszy publicznych. W celu rozwinięcia tych kwestii zapytano również respondentów, jakie formy wsparcia ze strony jednostek samorządowych mogłyby pozytywnie wpłynąć na działalność przedsiębiorstw – okazje się, że 15,2% wszystkich badanych nie potrafiło dać odpowiedzi w tym zakresie. Wśród respondentów, którzy dokonali wyboru preferowanej formy wsparcia, najważniejsze są następujące działania – dofinansowanie do składek ZUS (35,7%), dotacje na zwiększenie zatrudnienia (21,4%), dofinansowanie do opłat podatkowych (19,6%) i dotacje na szkolenia, kursy dla pracowników – 8,0%.

Rys. 7. Pożądane formy wsparcia ze strony jednostek samorządu terytorialnego

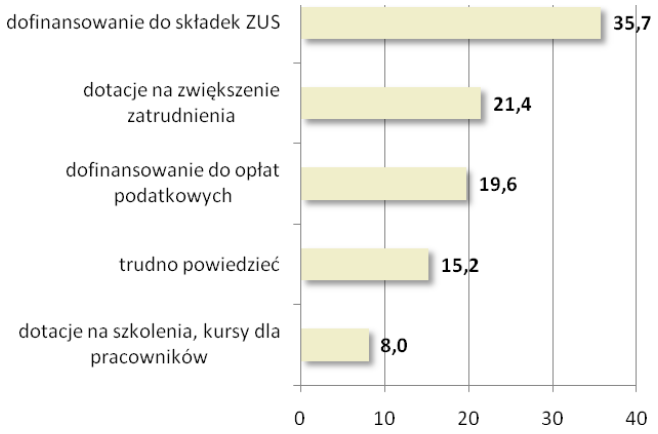

Źródło: *Badania własne*.

Zasięg wymiany gospodarczej

Wymiana gospodarcza w UE odbywa się na wspólnym rynku wewnętrznym, który po pierwsze obejmuje cały obszar UE oraz po drugie opiera się na zasadzie czterech swobód: przepływu towarów, osób, usług i kapitału. Można zatem stwierdzić, iż analizowane powiaty uczestniczą w tym obszarze na zasadach wolnej konkurencji. Transgraniczna aktywność może się oczywiście odbywać także poza obszarem wspólnoty, jednakże w jej ramach przepływ towarów i usług jest najłatwiejszy.

Generalnie wymiary wymiany gospodarczej prowadzonej przez firmy działające w omawianym powiecie są ograniczone przestrzennie, tzn. 81,8% badanych firm w ogóle nie prowadziło wymiany z zagranicą, eksport towarów lub usług był udziałem 6,1% badanych. Stosunkowo niewielka liczebnie kategoria (12,1%) badanych prowadziło wymianę zarówno w zakresie eksportu, jak i importu towarów lub usług. Jeśli przedsiębiorcy eksportują swoje produkty – to przede wszystkim do: Niemiec – 25,9% wskazań, pozostałe kraje według liczby wyborów to: Włochy, Wielka Brytania, Francja, Rosja. Według 41,7% badanych wielkość

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

eksportu w okresie najbliższych 6 m-cy zwiększy się, 8,3% respondentów uważa, że ulegnie zmniejszeniu natomiast według 33% ankietowanych nie ulegnie zmianie. Spośród ankietowanych 16,7% nie umie przewidzieć dynamiki eksportu w okresie najbliższych 6 miesięcy.

Innowacyjność przedsiębiorstw

Jak już wspomniano konkurencyjność przedsiębiorstw jest uwarunkowana wieloma czynnikami o charakterze zewnętrznym i wewnętrznym. Do pierwszej grupy czynników można zaliczyć choćby politykę państwa i stan dostępnej infrastruktury, do drugiej czynniki z wnętrza firmy, jak choćby: sposób zarządzania, posiadany kapitał obrotowy, nowoczesne techniki i technologie, jakość wytwarzanych produktów oraz innowacyjność. Innowacyjność jest wyjątkowo merytorycznym czynnikiem rozwoju, gdyż decyduje nie tylko o tempie i kierunkach rozwoju ekonomicznego w sensie jednostkowym, ale też lokalnym, regionalnym i międzynarodowym.

Aktywność innowacyjna firm powiatu wałeckiego jest niska, bowiem tylko 18,2% firm deklaruje, iż w latach 2007-2009 wdrażało przedsięwzięcia innowacyjne, pozostałe 81,8% nie podejmowało w ogóle działań o charakterze innowacyjnym. Ci przedsiębiorcy, którzy zadeklarowali stosowanie działań innowacyjnych wymienili następujące źródła innowacji: (rozkład według liczebności wskazań)

- zakup technologii – 36,4%,
- zakup wyników badań placówek badawczo-rozwojowych – 27,3%,
- zakup licencji – 18,2%,
- kopiowanie pomysłów i rozwiązań konkurencji – 9,1%,
- wniesienie innowacji przez partnera współudziałowca – 9,1%.

Oznacza to, że firmy nie dysponują własnymi zasobami umożliwiającymi im wypracowanie własnych rozwiązań innowacyjnych, w powiecie nie występują więc firmy, które mogłyby przyjąć na siebie rolę liderów inicjujących opracowanie oraz aplikację nowych rozwiązań.

Główną przyczyną stosowania innowacji na tak niewielką skalę jest odczuwane przez przedsiębiorców zbyt duże ryzyko związane z wdrożeniem innowacji – 38,5%; brak możliwości sfinansowania przedsięwzięć innowacyjnych – 30,8% oraz brak zainteresowania nowymi produktami/usługami ze strony klientów/odbiorców – 7,7%. Pozostali badani, w liczbie 23,1% nie potrafili zdiagnozować powodów uniemożliwiających podejmowanie działań innowacyjnych.

Aktywizowanie przedsiębiorców omawianego powiatu ma większe szanse powodzenia w kontekście współpracy z innymi jednostkami w zakresie podejmowania działań innowacyjnych. A warto pamiętać, iż o tempie rozwoju innowacji i nowych technologii w konkretnych przedsiębiorstwach oraz regionie decyduje m.in. wielkość instytucjonalnych nakładów ponoszonych na działalność badawczo-rozwojową i innowacyjną. W tym zakresie spory odsetek badanych (36%) wskazuje na konieczność uruchomienia oddolnych inicjatyw w postaci programów wspierania rozwoju technologicznego na poziomie gmin; pozostałe sugestie, to potrzeba budowania systemu informacji o potrzebach technologicznych przedsiębiorstw (9,3%); rozwoju infrastruktury instytucjonalnej w zakresie pośrednictwa i transferu technologii oraz wzrostu jakości i stopnia dostosowania ofert jednostek B+R do potrzeb przedsiębiorstwa (po 8,1%) oraz budowa systemu informacji o ofercie jednostek B+R (7,0%). Aż 31,4% nie potrafiło zaproponować żadnego rozwiązania, bądź nie ma żadnych oczekiwań w tym zakresie.

ZACHODNIOPOMORSKIE OBSERWATORIUM RYNKU PRACY
Regionalny Barometr Gospodarki

Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Należy jednak odnotować, że firmy powiatu wałeckiego w zdecydowanej większości 93,9%, są częścią nowoczesnych systemów informacyjnych i deklarują korzystanie z zalet nowoczesnych narzędzi multimedialnych takich jak Internet. Firmy z tej grupy respondentów posiadają własne strony internetowe, na bieżąco korzystają z różnorakich typów wyszukiwarek i przeglądarek internetowych oraz poczty elektronicznej. Jedynie 6,1% badanych przedsiębiorstw do tej pory nie korzysta z narzędzi multimedialnych takich jak Internet.

Pozyskiwanie i wykorzystywanie funduszy z UE

Problematyka konkurencyjności polskich przedsiębiorstw na rynkach unijnych jest efektem akcesji Polski do struktur Unii Europejskiej. Rozwój działalności na tychże rynkach jest możliwy poprzez uruchomienie specyficznych zasobów, które nie zawsze znajdują się w posiadaniu mikro i małych przedsiębiorstw. Jednym ze sposobów na pozyskanie tych zasobów, jest ich sfinansowanie z różnorodnych funduszy unijnych.

Obraz, jaki jawi się w tym zakresie jest niepokojący. Niestety 85,1% badanych firm powiatu wałeckiego w ogóle nie korzysta z pomocy funduszy strukturalnych UE. Pozostali wykorzystują je przede wszystkim do: rozwoju infrastruktury technicznej – 3,0%, zwiększenia zatrudnienia – 3,0%, zakupu gruntów i nieruchomości –1,5% oraz podniesienia jakości potencjału pracowniczego w zakresie szkoleń – 1,5%.

Tak niski poziom wykorzystania funduszy wynika niestety z braku zainteresowania tego typu propozycjami – aż 37,9% respondentów nie chce korzystać z funduszy strukturalnych UE, 4,5% respondentów nie korzysta z w/wymienionych środków z powodu braku wystarczającej, jasnej informacji o sposobach aplikowania o fundusz, 1,5% z braku pieniędzy. Pocieszające jest, iż wysoki odsetek badanych, bo aż 56,1% jest zainteresowanych wykorzystaniem środków z funduszy strukturalnych UE.

Ci przedsiębiorcy, którzy deklarowali korzystanie lub chęć korzystania z dotacji unijnych zdefiniowali bariery ograniczające efektywne pozyskiwanie środków: (poniższe czynniki uporządkowane według malejącego znaczenia)

- biurokracja i formalizacja wniosków UE – 37,7%,
- konieczność wkładu własnego – 18,4%,
- ograniczony dostęp do informacji o programach – 14%,
- koszt opracowania aplikacji – 7,9%,
- krótki termin przygotowania aplikacji – 6,1%,
- brak odpowiednich programów – 0,9%.

Jak widać dotychczasowe doświadczenia przedsiębiorców powiatu wałeckiego związane z pozyskiwaniem funduszy z Unii Europejskiej, nie są zbytnio pozytywne. Znaczna część przedsiębiorstw właściwie nie ma własnych doświadczeń w tym zakresie, jednakże nie wydaje się, iżby firmy te umacniały swoją pozycję konkurencyjną w oparciu o środki własne lub pochodzące z innych, niż unijne, źródeł. Sądzić raczej należy, iż brak zainteresowania wynika nie z nadmiaru własnych środków, lecz raczej z nadmiaru skrywanych barier, lęków i niewiedzy przedsiębiorców w tym zakresie. Wydaje się, iż pomimo trudności przejścia przez aplikacyjną ścieżkę – od pozytywnej oceny projektu inwestycyjnego do refundacji poniesionych wydatków włącznie – wzrasta świadomość konieczności i efektywności podejmowania tego typu działań, jednak do tej pory jest to udziałem nielicznych spośród badanych firm.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Podsumowanie

Ocena sytuacji społeczno-gospodarczej powiatu wałeckiego w latach 2004-2008 pozwala na podkreślenie tych obszarów aktywności społeczeństwa, które mogą kształtować sytuację przedsiębiorców w powiecie, a także mieć duży wpływ na rozwój przedsiębiorczości oraz dążenia innowacyjne podmiotów prowadzących działalność gospodarczą.

Podłożem wszelkich procesów w powiecie jest jego potencjał demograficzny. W tej sferze w badanym okresie zaobserwowano takie zjawiska, jak:

- powolny spadek liczby ludności spowodowany odpływem ludności z terenu powiatu,
- zmiany w strukturze wiekowej ludności – stałe obniżanie się odsetka osób w wieku 0-14 lat, a wzrost udziału ludności w wieku 65 lat i więcej,
- spadek udziału ludności w wieku przedprodukcyjnym, a wzrost udziału ludności w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym.

Działające w powiecie przedsiębiorstwa postrzegane są jako strategiczny partner rynku pracy – głównie ze względu na możliwości tworzenia nowych miejsc pracy. Również procesy na rynku pracy powodują oddźwięk w gospodarce, a co za tym idzie zmiany poziomu przedsiębiorczości. Na uwagę zasługują więc następujące aspekty rynku pracy:

- przyrost wartości wskaźnika liczby pracujących na 1000 ludności,
- przyrost przeciętnych miesięcznych wynagrodzeń brutto,
- systematyczny spadek liczby bezrobotnych, stopa bezrobocia w 2008 r. uplasowała wałecki na 10 miejscu w województwie,
- zawodami deficytowymi w 2008 r. były te z grup: robotnicy pomocniczy w górnictwie, przemyśle, budownictwie, pracownicy przy pracach prostych w handlu i usługach, pracownicy obsługi biurowej oraz operatorzy i monterzy maszyn. Równowaga wystąpiła w przypadku kierowników wielkich organizacji. Najwyższą nadwyżkę zanotowano w przypadku takich grup, jak: robotnicy zawodów precyzyjnych, ceramicy, robotnicy poligraficzni, rolnicy i rybacy pracujący na własne potrzeby oraz kierownicy małych i średnich zakładów pracy.

Można stwierdzić, że powiat nie osiągnął poziomu rozwoju gospodarczego, który odpowiadałby wszystkim dostępnym zasobom oraz jego potencjałowi. Należy odnotować zarówno pozytywne zmiany, m.in.: wzrost produkcji sprzedanej przemysłu i wzrost udziału powiatu w tworzeniu wojewódzkiej wartości sprzedanej, zwiększenie nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach czy wyższą niż w 2004 r. wartość brutto środków trwałych. Zauważyć należy jednak bardzo niskie dochody, jak i wydatki budżetu powiatu oraz gmin wchodzących w jego skład, niedofinansowanie obszaru może bowiem powodować niedostateczne wspieranie rozwoju społeczno-gospodarczego.

Z przeprowadzonej analizy wynika również, że rozwój przedsiębiorczości w powiecie opierać się będzie na prężnym i dynamicznym sektorze małych i średnich przedsiębiorstw.

Zlokalizowane na terenie powiatu wałeckiego firmy scharakteryzowane zostały w odniesieniu do wielu zmiennych, uzyskane wyniki pozwalają na określenie pewnej specyfiki tego zbioru. Badane firmy zaangażowane są przede wszystkim w działalność usługową, realizowaną jednakże w różnych typach sekcji PKD, ze znaczącym udziałem przedsięwzięć produkcyjnych. W strukturze przeważają mikroprzedsiębiorstwa, zarejestrowane w formie osoby fizycznej prowadzącej działalność gospodarczą. Znaczny udział w strukturze badanych firm mają przedsięwzięcia, które obecne są na rynku ponad 8 lat. Ważne dla charakterystyki badanych firm, jest spostrzeżenie, że zlokalizowane w powiecie przedsiębiorstwa w bardzo

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

niewielki stopniu korzystają z siły roboczej nieposiadającej wykształcenia w ogóle, lub wykształcenie podstawowe i gimnazjalne.

Wyrazem problemów, z jakimi borykają się firmy jest znaczący spadek liczebności firm, w których zarobki rosły oraz zwiększenie się udziału firm, w których w ostatnim roku nastąpiła obniżka dochodów pracowniczych. Sytuacja taka nie dość, że przekłada się bezpośrednio na poziom życia pracowników, ale także obniża konkurencyjność lokalnych przedsiębiorców na rynku pracy – trudniej będzie pozyskać lub utrzymać wykwalifikowaną siłę roboczą.

Ocena perspektyw zmian na rynku pracy nie jest jednoznaczna, zarówno w odniesieniu do przewidywań krótko- (3 miesiące) oraz średniookresowych (12 miesięcy) – przeważają bowiem postawy wyczekujące. Jednakże w odniesieniu do łatwiejszej do określenia perspektywy trzymiesięcznej, zmiany na rynku pracy wydają się być korzystne – znacznie więcej firm stanowczo stwierdziło, że będą pozyskiwać nowych pracowników aniżeli, ich zwalniać. Ponieważ sytuacja gospodarcza nadal jest niepewna przedsiębiorcy wykazują się dużą racjonalnością rezygnując z kategoryczne odpowiedzi odnośnie zmian zatrudnienia w perspektywie kolejnego roku. Oznacza to również, że wiele firm zdaje sobie sprawę, iż są cząstką globalnego rynku i na ich sytuację wpływ mają czynniki pozostające poza sferą ich bezpośredniego wpływu.

Z uzyskanych wypowiedzi płynie konkluzja, że prowadzenie działalności gospodarczej utrudniają w tym samym niemal zakresie bariery o charakterze rynkowym (silna konkurencja krajowa i zagraniczna, niedostateczny popyt na rynku krajowym i niepewność ogólnej sytuacji gospodarczej) oraz formalnym (zbyt rozbudowana biurokracja, brak koncepcji rozwoju miasta/gminy, słabo rozwinięta infrastruktura, wysokie obciążenia na rzecz budżetu państwa). Pomimo utrudnień, jakich działającym przedsiębiorcom przysparzają instytucje publiczne w niewielkim stopniu wspierają one ten sektor. Pozytywne przykłady wsparcia uzyskanego ze strony instytucji publicznych występują rzadko – najczęściej związane są one ze wspieraniem zatrudnienia, co w przypadku wielu bardzo małych podmiotów, które nie zatrudniają pracowników powoduje, że są one niejako wykluczone z ubiegania się o wsparcie. W opinii większości badanych firm instytucje państwowe i samorządowe, nie dysponują żadną interesującą ofertą (lub nie jest im ona znana) w zakresie wspierania działalności przedsiębiorczej.

Jednakże należy zauważyć, że przedsiębiorcy nie są bardzo aktywni w poszukiwaniu dodatkowych możliwości związanych z wspieraniem rozwoju firmy – czy to poprzez dofinansowanie ze środków publicznych, czy też poprzez łączenie potencjałów z innymi podmiotami. Generalnie firmy skoncentrowane są przede wszystkim na utrwalaniu swojego miejsca na rynku, współpraca oraz powiązania z innymi jednostkami gospodarczymi lub instytucjami publicznymi występuje w ograniczonym zakresie.

Jednym z najpoważniejszych problemów określających sytuację firm z terenu powiatu jest perspektywa ograniczania wydatków ponoszonych na rozwój firmy, Jedną z konsekwencji szczupłości zasobów finansowych, jakimi dysponuje większość z badanych przedsiębiorstw, jest niewielki udział rozwiązań innowacyjnych stosowanych w firmach.

Na podstawie przeprowadzonych badań można przedstawić następujące rekomendacje:

1) w poszczególnych grupach przedsiębiorstw, wyodrębnionych na podstawie liczby pracowników konieczne będzie zastosowanie odrębnych rozwiązań uwzględniających wewnętrzne zróżnicowanie sektora MŚP, szczególnie w odniesieniu do

Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Regionalny Barometr Gospodarki

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

mikroprzedsiębiorstw, których jest najwięcej, a funkcjonują na zdecydowanie innych zasadach niż firmy małe i średnie;

2) usunięcia wymaga szereg barier instytucjonalnych i proceduralnych w procesie zakładania i prowadzenia działalności gospodarczej zarówno na poziomie krajowym jak i lokalnym;
3) szczególnej uwadze należy poddać możliwość podnoszenia kwalifikacji przez pracowników firm jak również przez ich właścicieli, co wymaga działań, których celem jest przemiana mentalności szczególnie tej drugiej grupy. Firmy borykają się z podobnymi problemami, jednak ich rozwiązanie w dużym stopniu zależy od intuicyjnych decyzji poszczególnych osób – stąd między innymi wynika zróżnicowana sytuacja firm operujących w tych samych branżach;
4) niezbędne jest prowadzenie wszechstronnej polityki informacyjnej (wewnętrznej i zewnętrznej) o podejmowanych przez instytucje publiczne działaniach, których celem jest wspieranie aktywności gospodarczej także poprzez gromadzenie i udostępnianie informacji o zewnętrznych możliwościach pozyskania środków finansowych na przedsięwzięcia o charakterze społecznym, gospodarczym, infrastrukturalnym (np. o pomocy finansowej w ramach środków europejskich, różnorodnych funduszy krajowych itp.);
5) ze względu na niski poziom innowacyjności badanych przedsiębiorstw, należy podjąć działania, których celem jest upowszechnienie tego zagadnienia np. poprzez organizowanie szkoleń z zakresu możliwości rozwoju poprzez innowacyjność (również poprzez wycieczki do innowacyjnych firm) oraz opracowanie, z uwzględnieniem podziału na branże, listy przykładów rozwiązań innowacyjnych łatwych do szybkiego praktycznego zastosowania – oferta oparta na zasadzie: zobacz i zastosuj.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

9. Miasto Koszalin

Wstęp

Podział terytorialny

Koszalin położony jest w północno-wschodniej części województwa zachodniopomorskiego – w centralnej części powiatu koszalińskiego. Powierzchnia Koszalina w 2008 r. wynosiła 83 km^2, co stanowiło 0,4% powierzchni województwa, a mieszkało w nim 107,1 tys. ludności tj. 6,3% ogółu ludności województwa. Plasuje to Koszalin odpowiednio na ostatnim i 3 miejscu w województwie. Pod względem liczby ludności ustępuje on jedynie miejsca Szczecinowi i powiatowi stargardzkiemu.

Rys. 1. Granice administracyjne powiatu m. Koszalin
Stan na 1.01.2009

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Struktura próby

Na badaną zbiorowość respondentów składali się przedstawiciele wyłonionych do badania przedsiębiorstw. Opisać ich można według zmiennych niezależnych takich jak: płeć, wiek, wykształcenie oraz stanowisko. Przyjęta metodologia badań powoduje, iż wartości cech przyjętych do opisu badanych osób odzwierciedla wartości tych cech w odniesieniu do wszystkich przedsiębiorców. W badanej populacji rozkład ze względu na płeć jest nieco niesymetryczny: w niewielkim stopniu przeważali mężczyźni stanowiąc 52,0%, kobiety natomiast – 48,0% badanych. Przebieg kolejnej zmiennej wieku, jest nierównomierny – z jednej strony wskazuje na przewagę osób starszych, bowiem najliczniej reprezentowana była kategoria od 46 do 55 lat (30,0%) z drugiej strony kolejną, licznie reprezentowaną grupą są osoby w wieku od 26 do 35 lat (20,4%) a następnie w wieku od 36 do 45 lat (19,6%). W odniesieniu do wykształcenia respondentów przeważają osoby z wykształceniem wyższym (49,8%), następną liczebnie grupą są osoby z wykształceniem średnim – 40,9%. Znacznie mniej jest osób z wykształceniem zawodowym – 8,0%, a tylko pojedyncze osoby wskazywały na posiadanie wykształcenia podstawowego oraz jego całkowity brak. Ostatnią zmienną jest stanowisko respondenta: w badanej grupie: właścicielami było 63,1% respondentów, główny księgowy to 4,0%, prezes/ dyrektor 3,6% oraz osoba upoważniona do rozmów to 23,1% respondentów.

Analiza sytuacji społeczno-gospodarczej

Potencjał demograficzny

Jednym z podstawowych, a zarazem jednym z najważniejszych uwarunkowań rozwoju danego obszaru jest stan ludności i jego zmiany, bowiem z punktu widzenia podaży zasobów pracy to właśnie wielkość i struktura populacji ludności, a zwłaszcza dynamika jej zmian, kreują sytuację na lokalnym rynku pracy.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

W latach 2004-2008 liczba ludności Koszalina nieznacznie zmalała (o 0,6%). Według prognoz demograficznych GUS tendencja taka będzie utrzymywała się co najmniej do 2035 r. Bezpośrednią przyczyną tego zjawiska, obserwowaną już od kilku lat, jest malejący z roku na rok przyrost naturalny. Dodatkowym czynnikiem obniżającym dynamikę liczebności populacji jest ujemne saldo migracji, które w znaczny sposób pomniejsza wielkość zasobów pracy, a także potencjał rozrodczy ludności.

Na 1 km^2 przypadało w Koszalinie 1286 osób (w województwie – 74) i był to jeden z najwyższych wskaźników gęstości zaludnienia w województwie. Wyższy wskaźnik zanotowano jedynie w powiecie Miasto Szczecin. Od 2004 r. utrzymuje się on w Koszalinie na zbliżonym poziomie.

Tab. 1. Wybrane cechy demograficzne w powiecie m. Koszalin w latach 2004, 2006 i 2008

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2008
Ludność ogółem	107773	107693	107146
Gęstość zaludnienia na 1 km^2	1295	1293	1286

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Szczególnie ważnym podziałem populacji jest struktura ludności według biologicznych grup wieku (0-14 lat, 15-64 lata oraz 65 lat i więcej). Podział ten pozwala wskazać stopień zaawansowania demograficznej starości ludności danego obszaru. W latach 2004-2008 zbiorowość dzieci w wieku 0-14 lat zmniejszyła się o 1,1 tys., a jej udział w ogólnej liczbie ludności zmniejszył się z 13,4% do 12,5%. W kolejnej grupie ludności, tj. w wieku 15-64 lata, nastąpił spadek zarówno liczby ludności (z 79,1 tys. do 78,5 tys.), jak i jej udziału (z 73,4% do 73,2%). Liczebność populacji ostatniej grupy, czyli w wieku 65 lat i więcej, zwiększyła się aż o 7,3%, natomiast jej udział wzrósł z 13,2% do 14,3%. Występujący wzrost liczby ludności w wieku 65 lat i więcej oraz stałe zwiększanie się jej udziału świadczą o nasilaniu się procesu starzenia demograficznego ludności.

Z kolei podział ludności według ekonomicznych grup wieku jest ściśle związany z wnioskami dla procesów podażowych rynku pracy. W Koszalinie w 2008 r. odsetek ludności w wieku przedprodukcyjnym wynosił 15,7% (w województwie – 19,1%), w wieku produkcyjnym – 66,6% (w województwie – 65,9%), a w wieku poprodukcyjnym – 17,7% (w województwie – 15,0%). W latach 2004-2008 następował stopniowy wzrost udziału ludności w wieku poprodukcyjnym (o 2,1 pp.), przy jednoczesnym zmniejszaniu się udziału ludności w wieku przedprodukcyjnym (o 1,6 pp.) i produkcyjnym (o 0,5 pp.).

Ważną rolę w procesach demograficznych na danym terenie odgrywa ruch naturalny ludności. W 2008 r. w Koszalinie urodziło się 942 dzieci, a więc o 3,0% więcej niż w 2004 r. Na 1000 ludności w 2008 r. przypadało 9,0 urodzeń żywych (w województwie – 10,8), podczas gdy w 2004 r. było to 8,6. Na wzrost liczby urodzeń od 2004 r. wpływ miało wejście w wiek rozrodczy roczników wyżu demograficznego.

W badanym okresie w Koszalinie zanotowano wzrost umieralności o 10,5%. Wskaźnik liczby zgonów na 1000 ludności w 2008 r. wynosił 9,2 (w województwie – 9,7) wobec 8,3 w 2004 r. Powszechnie obserwowanym zjawiskiem są częstsze zgony mężczyzn niż kobiet. Odsetek zgonów mężczyzn w powiecie we wszystkich analizowanych latach przekraczał 50%.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Przyrost naturalny, mierzony różnicą między liczbą urodzeń żywych a zgonów, w Koszalinie w 2008 r. był ujemny (-27 osób) i w porównaniu do 2004 r. uległ zmniejszeniu. W przeliczeniu na 1000 ludności jego wartość w 2008 r. kształtowała się na poziomie -0,3 (w województwie – 1,1), a w 2004 r. 0,4.

Tab. 2. Ruch naturalny ludności w powiecie m. Koszalin w latach 2004, 2006 i 2008

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2008
Urodzenia żywe na 1000 ludności	8,6	8,3	9,0
Zgony ogółem na 1000 ludności	8,3	8,3	9,2
Przyrost naturalny na 1000 ludności	0,4	0,0	-0,3

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Struktury demograficzne i społeczne ulegają dość zasadniczym zmianom w następstwie ruchu migracyjnego ludności. To właśnie migracje w perspektywie najbliższych lat będą miały znaczący wpływ na zmiany w liczbie i strukturze ludności. W Koszalinie w 2008 r. ogólne saldo migracji przyjęło wartość ujemną i wyniosło -106 osób, co najczęściej było spowodowane odpływem ludności do innych powiatów województwa bądź kraju. Saldo migracji na 1000 ludności wyniosło w powiecie -1,0 osoby, podczas gdy w województwie -0,8.

Diagnoza rynku pracy

Działające w powiecie przedsiębiorstwa postrzegane są jako strategiczny partner rynku pracy – głównie ze względu na możliwości tworzenia nowych miejsc pracy, co przy istniejącym poziomie bezrobocia nie pozostaje bez znaczenia. Praca jest również tym aspektem aktywności społeczeństwa, który najsilniej wpływa na zmiany jakości życia oraz możliwości przekształceń gospodarki w pożądanym kierunku.

Dostępne informacje o liczbie osób pracujących pochodzą z różnych źródeł, co w pewnym stopniu utrudnia analizę rynku pracy. Najpełniejsze dane uzyskać można z narodowych spisów powszechnych. Ponieważ są one przeprowadzane na ogół co dziesięć lat, istnieje potrzeba wykorzystania w analizie rynku pracy bieżącej sprawozdawczości, mimo że nie obejmuje wszystkich kategorii pracujących i uwzględnia różne grupowania wewnątrz populacji.

W powiecie m. Koszalin w podmiotach zatrudniających powyżej 9 osób (bez gospodarstw indywidualnych w rolnictwie oraz duchowieństwa, fundacji, stowarzyszeń i innych organizacji) pracowało w 2007 r. ponad 29,1 tys. osób, co oznacza wzrost w porównaniu z 2004 r. o ok. 9,5%. W badanym okresie znacznie więcej wzrosła liczba pracujących mężczyzn (o 11,7%).

Na 1000 mieszkańców w 2007 r. przypadało 271 pracujących w podmiotach zatrudniających powyżej 9 osób (przy średniej dla zachodniopomorskiego równej 193), co dało powiatowi 2 miejsce w województwie (za Szczecinem). Analiza wskaźnika pozwala zaobserwować przyrost jego wartości w porównaniu z 2004 r. (wyższy niż przeciętny w województwie), co może świadczyć o większej skłonności przedsiębiorstw do zatrudniania, a także o systematycznym rozwoju społeczno-gospodarczym.

ZACHODNIOPOMORSKIE OBSERWATORIUM RYNKU PRACY
Regionalny Barometr Gospodarki

Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Tab. 3. Pracujący i wynagrodzenia w powiecie m. Koszalin w latach 2004, 2006 i 2007

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2007	2004=100
Pracujący w głównym miejscu pracy	26621	27457	29147	109,5
mężczyźni	12756	13343	14244	111,7
kobiety	13865	14114	14903	107,5
Pracujący łącznie z rolnictwem indywidualnym	26999	27835	29525	109,4
w % sektor rolniczy	0,9	0,7	0,7	75,9
przemysłowy	28,3	28,6	29,1	102,9
usługowy	70,8	70,7	70,2	99,2
Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w zł	2169,24	2352,94	2534,90	116,9

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Badanie, którym objęci są również pracujący w rolnictwie indywidualnym (lecz nadal bez uwzględnienia podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób) pokazało, iż w Koszalinie w 2007 r. pracowało 29,5 tys. osób. Struktura zatrudnienia według sektorów ekonomicznych ukazuje, iż zaledwie 0,7% pracujących zajmowało się działalnością rolniczą (co wynika z miejskiego charakteru powiatu), 29,1% – przemysłową i 70,2% – usługową. Od 2004 r. wzrosło nieznacznie zatrudnienie w sektorze przemysłowym, kosztem usługowego (w mniejszym stopniu) i rolniczego (większy spadek).

Pozytywnym zjawiskiem zauważalnym w powiecie jest przyrost przeciętnych miesięcznych wynagrodzeń brutto (w podmiotach zatrudniających powyżej 9 osób). W 2007 r. kwota przeciętnej płacy wyniosła w Koszalinie 2534,90 zł i było to o 16,9% więcej niż w 2004 r. (w województwie – o 17,7%). Średnie wynagrodzenie w powiecie było jednak niższe od przeciętnego w województwie (o ok. 81 zł). Pod względem poziomu płac powiat objął 6 lokatę.

W Koszalinie, ze względu na jego miejski charakter i większy dostęp do dużej liczby miejsc pracy, problem bezrobocia jest nieco mniej dotkliwy niż w powiatach ziemskich województwa. W 2008 r. bez pracy pozostawało 3880 osób (w tym kobiety stanowiły 52,8%). Od początku badanego okresu liczba bezrobotnych spadła aż o 62,4% (w województwie tylko 54,8%), przy czym spadek ten był niemalże jednakowy w przypadku mężczyzn i kobiet.

Stopa bezrobocia rejestrowanego w powiecie w 2008 r. wyniosła 8,2% (przy średniej wojewódzkiej równej 13,4%) i była jedną z najniższych w zachodniopomorskim (3 lokata za Szczecinem i Świnoujściem). W porównaniu z 2004 r. można zauważyć jej spadek.

Niepokojącym zjawiskiem jest natomiast wzrost odsetka bezrobotnych bez prawa do zasiłku (od początku badanego okresu wzrost wyniósł 5,0 pp., podczas gdy w województwie zanotowano spadek o 5,0 pp.). Także udział tej grupy w bezrobotnych ogółem jest bardzo duży – w 2008 r. wynosił 84,8% (w województwie 79,2%).

W porównaniu z 2004 r. zanotowano duży wzrost odsetka osób bez pracy w wieku 55 lat i więcej (o 10,2 pp.), nieznaczny wzrost udziału bezrobotnych w wieku 45-54 lata i spadek w pozostałych grupach wiekowych (największy dla niezatrudnionych poniżej 25 roku życia). Wzrósł także odsetek bezrobotnych z wykształceniem wyższym oraz policealnym i średnim zawodowym, a spadł – osób posiadających wykształcenie zasadnicze zawodowe, gimnazjalne i niższe, a także średnie ogólnokształcące.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Sytuacja na rynku pracy kształtuje się pod wpływem relacji podaży pracy (liczby ludności zainteresowanej i gotowej wykonywać pracę) i popytu na pracę – określonej liczby miejsc pracy, którą oferuje gospodarka w danych warunkach społeczno-ekonomicznych. Niedopasowanie ilościowe bądź strukturalne (jakościowe) popytu i podaży powoduje trudności na rynku pracy (bezrobocie lub niewykorzystane miejsca pracy). Z tego względu szczególnie pożądana jest analiza porównawcza obu kategorii. Niezwykle użyteczne staje się porównanie struktury zawodowej osób bezrobotnych i ofert pracy zgłaszanych do powiatowych urzędów pracy. To prowadzi do ustalenia zawodów deficytowych i nadwyżkowych na terenie danego rynku pracy.

Zawodami deficytowymi w 2008 r. wyodrębnionymi według dużych grup zawodów były w powiecie m. Koszalin te z grup: nauczyciele praktycznej nauki zawodu i instruktorzy, ogrodnicy, operatorzy i monterzy maszyn, robotnicy pomocniczy w górnictwie, przemyśle, budownictwie, kierownicy wielkich organizacji oraz operatorzy maszyn i urządzeń wydobywczych i przetwórczych. Równowaga wystąpiła w przypadku grup: nauczyciele, robotnicy zawodów precyzyjnych, ceramicy, robotnicy poligraficzni oraz pracownicy obrotu pieniężnego i obsługi klientów. Najwyższą nadwyżkę zanotowano w przypadku takich grup, jak: robotnicy pomocniczy w rolnictwie, rolnicy i rybacy pracujący na własne potrzeby oraz rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy zorientowani na rynek (głównie ze względu na miejski charakter obszaru). W porównaniu z 2004 r. ogólny wskaźnik intensywności nadwyżki wzrósł do poziomu 0,53, co oznacza nieznaczną poprawę sytuacji bezrobotnych na rynku pracy.

Przedsiębiorczość

O sile gospodarki danego regionu i jego potencjale decyduje ilość i struktura efektywnie działających podmiotów gospodarczych. W Koszalinie w 2008 r. w rejestrze REGON zarejestrowanych było 18,5 tys. podmiotów gospodarki narodowej, które stanowiły 8,7% ogółu podmiotów w województwie. W porównaniu do 2004 r. ich liczba na tym obszarze wzrosła zaledwie o 0,5%, podczas gdy w województwie o 5,5%. Spośród ogółu podmiotów funkcjonujących na terenie powiatu w 2008 r. ponad 97% należało do sektora prywatnego.

Rozpatrując konkurencyjność Koszalina pod względem nasycenia przedsiębiorczością, można zauważyć, że plasuje się on na 2 miejscu w województwie, za powiatem kołobrzeskim. Średnio na 1000 mieszkańców przypadało na tym terenie 172,2 podmiotów, podczas gdy w województwie 125,9. Można więc stwierdzić, że Koszalin jest powiatem dobrze rozwiniętym pod względem przedsiębiorczości.

Tab. 4. Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON w powiecie m. Koszalin w latach 2004, 2006 i 2008

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2008
Podmioty ogółem	18358	18392	18455
na 1000 ludności	170,3	170,8	172,2
w % sektor: rolniczy	0,5	0,6	0,7
przemysłowy	16,9	17,0	17,4
usługowy	82,5	82,4	81,9

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Przeprowadzona analiza struktury podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON według liczby pracujących wskazuje na dominację podmiotów mikro, tj. zatrudniających do

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

9 osób, które w 2008 r. stanowiły ponad 96% ogółu jednostek funkcjonujących na terenie powiatu. Podmioty małe, o liczbie zatrudnionych od 10 do 49 osób stanowiły 2,4%, podmioty średnie 0,6%, a duże 0,1%. Struktura podmiotów gospodarki narodowej według klas wielkości w powiecie była typowa dla całego województwa. W porównaniu do 2004 r. w powiecie zanotowano wzrost liczby podmiotów mikro i dużych, a spadek liczby podmiotów małych i średnich.

Analizując podmioty gospodarki narodowej według form prawnych odnotowano, że w 2008 r. w strukturze podmiotów gospodarczych funkcjonujących na terenie powiatu najliczniejszą grupę reprezentowały osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, które stanowiły 78,6%, w następnej kolejności znalazły się spółki handlowe – 5,8%, stowarzyszenia i organizacje społeczne – 2,0%, spółdzielnie – 0,8% oraz fundacje – 0,2%.

Duże znaczenie z punktu widzenia rozwoju gospodarczego danego obszaru ma udział spółek handlowych, które posiadają formę organizacyjno-prawną najbardziej dostosowaną do prowadzenia działalności na większą skalę, a wskaźnik nasycenia tymi spółkami na 10000 mieszkańców odzwierciedla poziom stabilności gospodarczej danego terenu. W 2008 r. na 10000 mieszkańców powiatu przypadało 99,7 spółek handlowych, co plasowało powiat na 2 w miejscu w województwie, za powiatem Miasto Szczecin. Ich liczba w porównaniu do 2004 r. wzrosła o 11,0%. Z kolei poziom nasycenia obszaru spółkami z udziałem kapitału zagranicznego świadczy o korzystnym lub niekorzystnym klimacie dla inwestorów i warunkach inwestowania. Według stanu na dzień 31.12.2008 r. na terenie powiatu funkcjonowało 218 takich spółek, co w przeliczeniu na 10000 mieszkańców dało 20,3 jednostki. Spółki z udziałem kapitału zagranicznego stanowiły 20,4% ogółu spółek handlowych w powiecie, a ich liczba w porównaniu do 2004 r. wzrosła o 23,2%.

Analizując strukturę podmiotów gospodarki narodowej według sektorów ekonomicznych zaobserwowano, że w 2008 r. w Koszalinie najwięcej jednostek prowadziło działalność w sektorze usługowym, tj. 15,1 tys. co stanowiło 81,9% wszystkich zarejestrowanych podmiotów na tym terenie. Tak duży udział podmiotów sektora usługowego jest cechą charakterystyczną dla całego kraju, bowiem sektor ten uznawany jest za główną sferę współczesnej gospodarki. Usługi o charakterze rynkowym świadczyło 72,3% ogółu podmiotów w powiecie, a o charakterze nierynkowym 9,7%. Udział podmiotów zarejestrowanych w sektorze przemysłowym wyniósł 17,4%. Duży udział przemysłu jest zjawiskiem pozytywnym, gdyż firmy zajmujące się działalnością produkcyjną zatrudniają średnio znacznie więcej osób niż firmy w innych sektorach. Praktyka gospodarcza ponadto wskazuje, że jedno miejsce w sferze produkcji uruchamia kolejne miejsca pracy w handlu i usługach. Natomiast liczba podmiotów zarejestrowanych w sektorze rolniczym wyniosła 0,1 tys., co stanowiło zaledwie 0,7% ogółu podmiotów w powiecie. Wydaje się to być zjawiskiem korzystnym z punktu widzenia rozwoju gospodarczego powiatu, bowiem im większe jest uzależnienie regionalnej gospodarki od rolnictwa tym szanse na szybki awans cywilizacyjny są mniejsze.

Biorąc pod uwagę liczbę podmiotów według sekcji Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD) należy stwierdzić, że ponad 57% firm funkcjonujących na omawianym terenie w 2008 r. należało do trzech sekcji: handel i naprawy, obsługa nieruchomości i firm oraz budownictwo.

Dane statystyczne obrazujące dynamikę powstawania i zamykania już istniejących firm często są uznawane, oprócz dynamiki wzrostu PKB, jako główne informacje o kondycji gospodarki. Wskaźnik dynamiki liczby nowych podmiotów zarejestrowanych w kolejnych latach traktuje się bowiem jako swego rodzaju „barometr" charakteryzujący stan koniunktury

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

gospodarczej.[35] W 2008 r. w Koszalinie w rejestrze REGON zarejestrowano 1,2 tys. nowych podmiotów, co dało 11,1 jednostek nowo zarejestrowanych na 1000 ludności (w województwie – 11,1). Porównując strukturę branżową według sekcji PKD, stwierdzono, iż najwięcej firm wpisano do rejestru w sekcjach: handel i naprawy – 25,9%, obsługa nieruchomości i firm – 19,4% oraz budownictwo – 14,7%, co jest trendem powszechnie obserwowanym w ostatnich latach w całym kraju.

W 2008 r. z rejestru REGON wykreślono w Koszalinie 1,1 tys. firm. Na 1000 osób wynosiło to 10,5 jednostek (w województwie – 9,6). Biorąc pod uwagę sekcje PKD zanotowano, iż w sekcjach: handel i naprawy, obsługa nieruchomości i firm oraz budownictwo notuje się największą liczbę jednostek wyrejestrowujących się. Należy jednak podkreślić, że w okresie tym więcej jednostek zostało zarejestrowanych niż wykreślonych.

Tab. 5. Podmioty gospodarki narodowej nowo zarejestrowane i wyrejestrowane z rejestru REGON w powiecie m. Koszalin w latach 2004, 2006 i 2008

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2008
Podmioty nowo zarejestrowane ogółem	1170	1148	1191
na 1000 ludności	10,9	10,7	11,1
Podmioty wyrejestrowane ogółem	678	1311	1125
na 1000 ludności	6,3	12,2	10,5

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Za pomocą analizy przesunięć udziałów (*shift-share*) określić można poziom konkurencyjności Koszalina w odniesieniu do województwa zachodniopomorskiego pod względem liczby podmiotów gospodarki narodowej według sekcji PKD. Przy założeniu, że powiat rozwija się na takim samym lub podobnym poziomie jak województwo, otrzymano bardzo wysoki oczekiwany wzrost zmiennej PO (potencjału obszaru powiatu). Składowa SP informująca o wielkości zmian w stosunku do województwa pokazuje, iż występujące w powiecie trendy zmian liczby podmiotów gospodarczych są wolniejsze niż w województwie, zwłaszcza w sekcji handel i naprawy (G). Ujemna wartość wskaźnika KO (konkurencyjności obszaru) wskazuje na niską konkurencyjność powiatu. Ogólne przesunięcie (PC) jest dodatnie, co świadczy o pozytywnych tendencjach w powiecie, na tle ogólnego poziomu rozwoju województwa.

Produkcja sprzedana przemysłu

Stopień uprzemysłowienia powiatu można określić między innymi poprzez obserwację produkcji sprzedanej przemysłu. W Koszalinie w 2007 r. osiągnęła ona wartość 1444,8 mln zł i stanowiła aż 6,3% produkcji sprzedanej całego województwa. W porównaniu z 2004 r. zanotowano wzrost produkcji sprzedanej w powiecie o 264,5 mln zł, zwiększył się także udział powiatu w tworzeniu wojewódzkiej wartości sprzedanej.

Produkcja sprzedana przemysłu na 1 mieszkańca w Koszalinie była w 2007 r. równa 13447 zł (identycznie jak w województwie), co ulokowało powiat na 4 miejscu w zachodniopomorskim za goleniowskim, polickim i szczecineckim.

[35] *Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2006-2007*. Opracowanie przygotowane przez Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2007.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Inwestycje i środki trwałe

Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach umożliwiają utrzymanie produkcji na dotychczasowym poziomie, a także jej wzrost. Zwiększanie się poziomu nakładów może więc świadczyć o zwiększaniu zdolności produkcyjnych firm oraz ich rozwoju, co w dłuższym okresie zapewnić może korzyści dla całej gospodarki regionu.

Nakłady finansowe lub rzeczowe, których celem jest stworzenie nowych środków trwałych lub ulepszenie (przebudowa, rozbudowa, rekonstrukcja lub modernizacja) istniejących obiektów majątku trwałego, a także nakłady na tzw. pierwsze wyposażenie w firmach zatrudniających powyżej 9 osób w Koszalinie wyniosły w 2007 r. 267,4 mln zł i były wyższe od tych poniesionych w 2004 r. o 79,7%.

Tab. 6. Nakłady inwestycyjne i wartość brutto środków trwałych w przedsiębiorstwach w powiecie m. Koszalin w latach 2004, 2006 i 2007

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2007	2004=100
Nakłady inwestycyjne w mln zł	148,8	212,6	267,4	179,7
w % sektor: rolniczy	0,0	0,0	0,1	-
przemysłowy	41,8	54,4	66,8	159,8
usługi rynkowe	53,4	42,8	28,8	53,9
usługi nierynkowe	4,8	2,8	4,3	89,6
na 1 mieszkańca w zł	1381	1971	2490	180,3
Wartość brutto środków trwałych w mln zł	2361,1	2300,3	2565,9	108,7
w % sektor: rolniczy	0,1	0,0	0,0	0,0
przemysłowy	42,4	43,3	48,3	113,9
usługi rynkowe	53,9	52,3	47,3	87,8
usługi nierynkowe	3,6	4,4	4,4	122,2
na 1 mieszkańca w zł	21908	21360	23895	109,1

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Najwyższe nakłady poniesiono w sektorze przemysłowym, a następnie w usługowym (w tym głównie w usługach rynkowych) i rolniczym. Od 2004 r. nakłady ponoszone usługach zmniejszyły się, natomiast w sektorze przemysłowym i rolniczym – wzrosły. Wielkość nakładów inwestycyjnych w przeliczeniu na 1 mieszkańca, równa 2490 zł, była wyższa niż przeciętna w województwie i uplasowała Koszalin na 7 miejscu pośród pozostałych powiatów.

Wartość nakładów poniesionych na zakup lub wytworzenie środków trwałych (czyli wartość początkowa, brutto) w 2007 r. wyniosła w powiecie 2565,9 mln zł i była wyższa niż w 2004 r. o 8,7%. Najwyższą wartość brutto środków trwałych zanotowano w sektorze usługowym (w tym głównie w usługach rynkowych), a następnie w przemysłowym. Pod względem poziomu wartości brutto środków trwałych na 1 mieszkańca w 2007 r. Koszalin objął 6 lokatę w województwie.

Budżety jednostek samorządu terytorialnego

Możliwości dofinansowywania działań w powiecie mogą być określone poprzez analizę wielkości dochodów, a zwłaszcza wydatków budżetów jednostek samorządu terytorialnego.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

W 2008 r. powiat m. Koszalin otrzymał na realizację swoich zadań 334,0 mln zł (o 51,7% więcej niż na początku badanego okresu). W przeliczeniu na 1 mieszkańca było to 3113,01 zł – 3 lokata w województwie za Świnoujściem i Szczecinem.

Tab. 7. Dochody i wydatki budżetu powiatu m. Koszalin w latach 2004, 2006 i 2008 w zł

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2006	2008	2004=100
Dochody budżetu powiatu	220143267,00	279594065,23	334047458,05	151,7
na 1 mieszkańca	2044,00	2594,05	3113,01	152,3
Wydatki budżetu powiatu	221475651,00	294206649,00	335660674,11	151,6
na 1 mieszkańca	2056,37	2729,62	3128,04	152,1

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Wydatki wyniosły 335,7 mln zł, z czego 18,4% stanowiły wydatki majątkowe inwestycyjne. Dynamika wzrostu wydatków (w porównaniu z 2004 r.) była w powiecie niemalże taka sama jak dochodów. Wysokość wydatków w przeliczeniu na 1 mieszkańca uplasowała powiat na 2 miejscu w województwie (za Świnoujściem).

Wyniki badań własnych

A. Stan i struktura aktywności gospodarczej badanych przedsiębiorstw

Przedsiębiorcy i ich firmy – charakterystyka prowadzonej działalności

Obserwując stan aktywności gospodarczej przedsiębiorstw z terenu Koszalina, wyraźnie widać lata większej i mniejszej dynamiki w tym zakresie. Pod tym względem liczebność rejestrowanych podmiotów gospodarczych intensywna była zwłaszcza lata 1989-2001, wówczas przybyło aż 62,1% przedsiębiorstw (rys. 2). W kolejnych latach następuje gwałtowne zmniejszenie liczby powoływanych do życia przedsięwzięć gospodarczych. Warto zauważyć, że przedstawiane dane nie obrazują bezwzględnego przyrostu liczby przedsiębiorstw – wiadomo bowiem, że w tym samym czasie określona liczba firm została zlikwidowana. Z zestawienia wynika, że obecnie funkcjonujące w Koszalinie firmy, to przede wszystkim przedsięwzięcia, które posiadają już pewne doświadczenie związane z funkcjonowaniem na rynku ponad 8 lat – także w czasie niskiej koniunktury na rynku.

Rys. 2. Rok powstania firmy

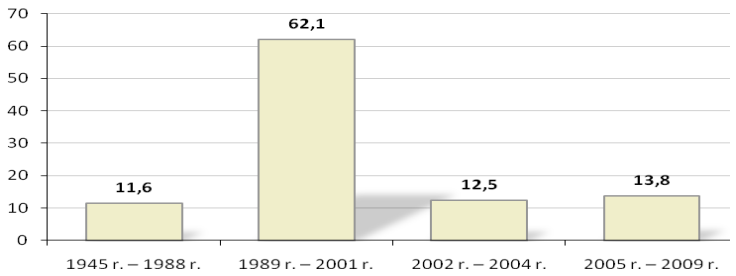

Źródło: *Badania własne.*

Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Następną zmienną opisującą badaną populację jest wielkość przedsiębiorstw. W tym zakresie zdecydowanie przeważają mikro-przedsiębiorstwa zatrudniające do 9 pracowników, stanowiąc 72,9% wszystkich badanych przedsiębiorstw, kolejno występują firmy małe – 16,9% oraz średnie – 8,2%. Z kolei 2,2% badanych firm to duże przedsiębiorstwa zatrudniające powyżej 250 pracowników.

Ze względu na formę działalności, w omawianym powiecie dominują przedsiębiorstwa jednoosobowe – 65,8%, pozostałe (34,2%) przedsiębiorstw to spółki, (z których spółki z ograniczoną odpowiedzialnością stanowiły 16%, spółki cywilne 9,3%, spółki jawne 3,1%, spółki akcyjne – 2,2%, spółki partnerskie – 0,9% oraz spółki komandytowe – 0,4%); spółdzielnie stanowiły 1,3% a stowarzyszenia 0.4% badanej populacji.

Choć obserwowana przewaga jednoosobowych podmiotów gospodarczych jest bezdyskusyjna i może być przykładem trendu odchodzenie od zatrudniania na etat, w kierunku samo zatrudniania, jednak należy odnotować znaczący udział pozostałych form, w jakich realizowana jest działalność gospodarcza na terenie powiatu. Obecność spółek wśród podmiotów gospodarczych świadczy o większej dojrzałości lokalnego systemu gospodarczego.

Struktura podmiotów gospodarczych, zgodna z klasyfikacją PKD (Polska Klasyfikacja Działalności), wyraźnie ukazuje (charakterystyczną dla całego kraju tendencję) dominację przedsiębiorstw o charakterze usługowym. Szczegółowy ranking reprezentowanych w powiecie branż według sekcji PKD przedstawia się następująco:

- przedsiębiorstwa z branży handlowej – 38,7%,
- przedsiębiorstwa z branży usługowej – 17,3%,
- przedsiębiorstwa z branży przetwórstwa przemysłowego – 11,6%,
- przedsiębiorstwa z branży budownictwa – 7,1%,
- przedsiębiorstwa z branży pośrednictwo finansowe – 6,7%,
- przedsiębiorstwa z branży obsługa nieruchomości, wynajem i usługi związane z prowadzeniem działalności gospodarczej – 6,2%,
- przedsiębiorstwa z branży hotele i restauracje – 4,9%,
- przedsiębiorstwa z branży transport, gospodarka magazynowa i łączność – 2,2%,
- przedsiębiorstwa z branży edukacyjnej – 1,8%,
- przedsiębiorstwa z branży rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo -0,4%,
- przedsiębiorstwa z branży ochrona zdrowia i pomoc społeczna – 1,3%,
- przedsiębiorstwa z branży wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczna i gaz – 0.9%,
- przedsiębiorstwa z branży administracja publiczna i obrona narodowa- 0.9%.

Specyfika powiatu miejskiego wpłynęła na tak znaczną dominację przedsiębiorstw branży handlowej i usługowej, choć pewnym zaskoczeniem (w związku ze specyficznym położeniem geograficznym) może być stosunkowo niewielki udział firm operujących w ramach sektorów bezpośrednio związanych z turystyką.

Poziom i struktura zatrudnienia – ruch kadr

Czynnikiem, który buduje pozycję firmy są pracownicy w niej zatrudnieni, a do kluczowych zagadnień w tej kwestii należy wykształcenie kadry. Wykształcenie pracowników jest istotną zmienną w kontekście opisu przedsiębiorstw. To właśnie ono, obok nabytych umiejętności i doświadczeń zawodowych stwarza pole racjonalnego i efektywnego funkcjonowania firm, zwiększając ich szanse rynkowe, a w efekcie warunkując sukces rynkowy.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Struktura zatrudnienia ze względu na poziom wykształcenia w badanych firmach powiatu przedstawia się następująco: 30,1% stanowią firmy zatrudniające osoby z wykształceniem wyższym, 32,3% z wykształceniem średnim, 19,0% z wykształceniem zawodowym. Dodatkowo 5,5% firm zatrudnia osoby z wykształceniem gimnazjalnym, 7,0% z wykształceniem podstawowym, a 5,5% bez wykształcenia. Sumując liczbę firm zatrudniających osoby nieposiadające wykształcenia wyższego niż gimnazjalne dowiadujemy się, iż łącznie w powiecie ponad 13% stanowią firmy zatrudniające pracowników bez wyuczonych kwalifikacji zawodowych.

Istotnym dla charakterystyki przedsiębiorstw jest wskaźnik ruchu kadr. Jest to proces wielokierunkowy, najistotniejsze jego elementy (obok przemieszczania pracowników w pionie i poziomie), to przyjęcia, odejścia i zwolnienia. W odniesieniu do 2008 roku w 15,6% firm powiatu zmniejszono zatrudnienie, natomiast 6,7% je zwiększyło. W największej liczebnie grupie przedsiębiorstw – 77,8% ruchu kadr nie odnotowano. Głównymi przyczynami zmniejszenia liczby pracowników (w tych przedsiębiorstwach gdzie dochodziło do zmian) były:

- kwestie zewnętrzne:
  - problem ze zbyciem produktów i usług – 47,4%,
  - sezonowy charakter pracy – 13,2%,
  - zła sytuacja zewnętrzna kraju – 2,6%,
- kwestie wewnętrzne:
  - przejście na emeryturę lub rentę – 13,2%,
  - odejście na własną prośbę – 10,5%,
  - koniec stażu pracy – 2,6%,
  - problemy finansowe – 2,6%,
  - przejście do innej firmy – 5,3%,
  - reorganizacja zakładu – 2,6%.

Z kolei wzrost zatrudnienia w firmie był spowodowany albo zwiększeniem popytu na produkty i usługi – 43,8% albo rozszerzeniem zakresu działalności przedsiębiorstwa – 31,3%. Dodatkowo wskazywano na sezonowy charakter pracy – 12,5% ale też aż 12,6% respondentów nie umiało wskazać przyczyn zwiększenia się liczby pracowników.

Dane wskazują, iż podejście do zatrudnienia w firmach jest elastyczne, kiedy jest konieczność firmy tną koszty redukując zatrudnienie, oprócz tego w omawianym powiecie widzimy naturalne czynniki tłumaczące ruch kadr w firmach (emerytura, zwolnienia na własną prośbę). Warto podkreślić, iż duża fluktuacja kadr nie jest czynnikiem korzystnym dla efektywności przedsiębiorstw, a wręcz ma ujemne konsekwencje w odniesieniu do przedsiębiorstw.

Deklarowana dynamika w zakresie zatrudnienia w odniesieniu do najbliższych 3 oraz 12 miesięcy jest w zadawalająca, niewielki odsetek respondentów 3,6% i 3,1% zapowiada zmniejszenie poziomu zatrudnienia. Pewne zróżnicowanie respondenci deklarują w zakresie utrzymania zatrudnienia na stałym poziomie, w odniesieniu do 3 miesięcy jest to 84,4%, w odniesieniu do 12 miesięcy mniej – 77,7%. Zbliżoną liczbę wskazań otrzymano w odniesieniu do kwestii wzrostu zatrudnienia, o ile w kontekście 3 najbliższych miesięcy 6,7% respondentów szacuje zwiększenie poziomu zatrudnienia, o tyle w ciągu 12 miesięcy liczba ta wynosi 7,6%. Nie umie przewidzieć dynamiki w zakresie zatrudnienia 5,3% badanych w odniesieniu do trzech miesięcy oraz ponad dwukrotnie więcej (11,6%) w odniesieniu do kolejnych sześciu miesięcy (rys.3).

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Rys. 3. Planowane zmiany w zatrudnieniu

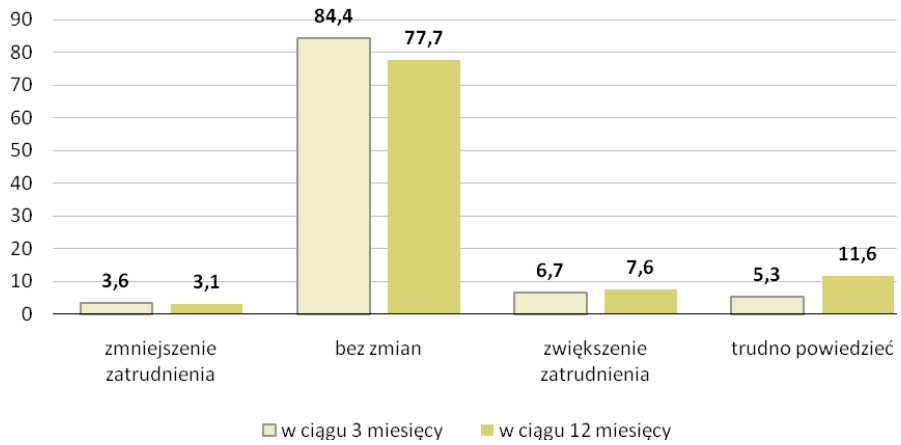

Źródło: *Badania własne.*

W zależności od sekcji PKD, w której operuje przedsiębiorca, perspektywy działalności są zróżnicowane. Najwięcej firm działających w ramach sekcji G – Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodów, motocykli oraz artykułów użytku osobistego i domowego z przewiduje zmniejszenie zatrudnienia, także w sekcji D – Przetwórstwo przemysłowe, F – Budownictwo, H – Hotele i restauracje oraz J – Pośrednictwo finansowe oczekiwane są redukcje. Dominują co prawda postawy wyczekujące, których przejawem są deklaracje, że zatrudnienie nie ulegnie zmianie, należy jednakże odnotować, że w przewadze są firmy, które oceniają, że nastąpi wzrost zatrudnienia w stosunku do przewidujących odwrotnie. Najwięcej firm oczekujących wzrostu liczby pracowników należy także do sekcji G – Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodów, motocykli oraz artykułów użytku osobistego i domowego, następnie D – Przetwórstwo przemysłowe, I - Transport, gospodarka magazynowa i łączność, J – Pośrednictwo finansowe oraz O – Działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna, pozostała.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Rys. 4. Planowane zmiany w zatrudnieniu w perspektywie najbliższych trzech miesięcy z uwzględnieniem sekcji PKD (dane w wartościach bezwzględnych)

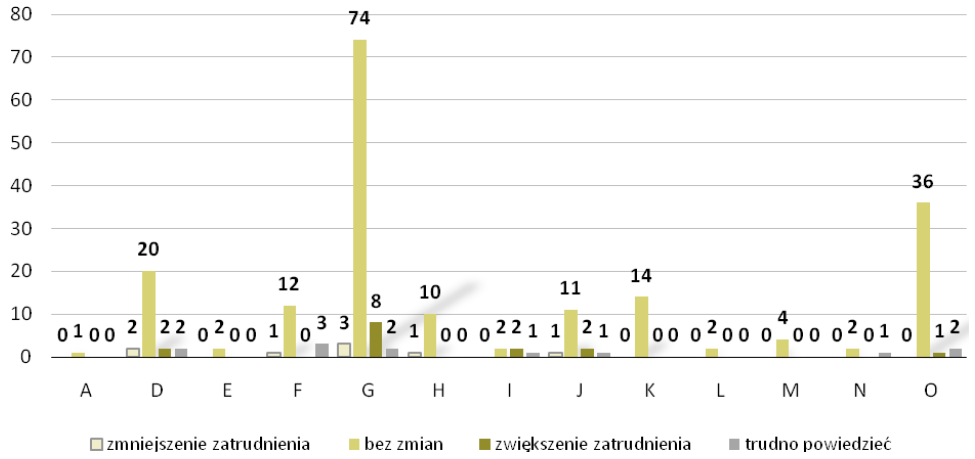

Źródło: *Badania własne.*

Proces naboru i zatrudnianie nowych pracowników jest istotnym elementem warunkującym efektywne funkcjonowanie przedsiębiorstw. W odniesieniu do powiatu m. Koszalin największym wskaźnikiem zapotrzebowania cieszą się specjalności: operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń – 29,4%, pracownicy usług i sprzedawcy – 23,5%, pracownicy prac prostych także 23,5%, robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy – 11,8% oraz prawnicy i specjaliści do spraw biznesu – po 5,9%.

Rozkład wskazań na poszczególne typy wykształcenia wymaganego od potencjalnych pracowników wygląda następująco: wykształcenie wyższe kierunkowe zgodne z profilem działalności firmy – 3,8%, średnie techniczne zgodne z profilem działalności firmy – 23,1%, zasadnicze zawodowe zgodne z profilem działalności firmy – 15,4%. Dodatkowo pracodawcy wymagają od kandydatów do pracy takich umiejętności jak: specjalistyczne kursy kwalifikujące do pracy – 7,7%, uprawnienia do prowadzenia pojazdów kat. B – 11,5%, uprawnienia do prowadzenia pojazdów kat. C, E – 11,5%, staż pracy w danym kierunku zawodowym – 15,4%, uprawnienia do obsługi maszyn i urządzeń – 7,7%.

Wymienione potencjalne kwalifikacje potwierdzone formalnym wykształceniem oraz umiejętności zawodowe nie muszą być cechami rozłącznymi. Stosunkowo mała grupa respondentów (3,8 %) nie umiała określić, jakie kwalifikacje i umiejętności zawodowe będą wymagane od kandydatów do pracy.

Poszukiwanie nowych pracowników może dokonywać się z wewnętrznych zasobów przedsiębiorstwa – tzw. rekrutacja wewnętrzna – oraz poprzez rekrutację zewnętrzną, poszukiwania pracowników odbywają się na zewnętrznym rynku pracy. W odniesieniu do firm działających na terenie Koszalina analizie podlegał proces zewnętrznej rekrutacji. Poszukujące pracowników firmy omawianego powiatu stosują następujące strategie poszukiwania. Uzyskano 13,5% wskazań dla odpowiedzi, iż potencjalnie zainteresowane pracą osoby same przychodzą do firmy, bądź w 15,3% przypadków są rekomendowane przez inne osoby. Powyższe sposoby rekrutacji pojawiają się powszechniej wówczas, kiedy drożność na rynku pracy jest zaburzona, a przedsiębiorstwa stosując te pasywne strategie wiedzą, po pierwsze, iż są one skuteczne (a nie wymagają nakładów ze strony firm) oraz po drugie świadczą o rynku pracodawcy, gdzie

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

mamy do czynienia z nadwyżką potencjalnych pracobiorców, a przedsiębiorstwa (na co wskazuje wysoki poziom bezrobocia) mogą sytuować się na uprzywilejowanej pozycji. W odniesieniu do tradycyjnych form pośrednictwa uzyskano następujące wskazania: 14,4% poszukuje pracowników przez PUP, 16,9% przedsiębiorców korzysta z ogłoszeń w prasie bądź Internecie, z usług profesjonalnych agencji pracy korzysta 1,2% badanych, pozostała grupa respondentów (37,4 %) deklarowała, iż w ogóle nie poszukuje pracowników.

Potencjał rozwojowy firm – system wynagradzania, podnoszenie kwalifikacji, stan wyposażenia

Jednym z ważniejszych parametrów charakteryzujących potencjał rozwojowy firm jest poziom wynagrodzeń, niestety jest to zmienna tzw. wrażliwa, trudno poddająca się analizie – zwykle bowiem nie wszyscy respondenci są skłonni rozmawiać o tego typu zagadnieniach. W odniesieniu do powiatu m. Koszalin przeszło 36% respondentów odmówiło odpowiedzi. Z otrzymanych odpowiedzi wynika, iż wynagrodzenia w trakcie minionego, jak i obecnego roku uzyskały następujący poziom dynamiki. O ile w 2008 roku w 17,8% przypadków wynagrodzenia pracowników zostały zwiększone, o tyle w 2009 było tak tylko w 4,9% przypadków. Zdecydowanie pozytywnym faktem jest deklaracja o pozostawieniu poziomu wynagrodzeń bez zmian; w 2008 r. 38,7% respondentów utrzymało wynagrodzenia na stałym poziomie, natomiast w odniesieniu do 2009 r. ma taki zamiar aż 53,8%. (tab. 8).

Tab. 8. Dynamika zmian wynagrodzeń w latach 2008 i 2009

WYNAGRODZENIA	2008	2009
Zostały zwiększone	17,8	4,9
Zostały zmniejszone	7,6	3,1
Bez zmian	38,7	53,8
Odmowa odpowiedzi	36	38,1

Źródło: *Badania własne.*

Istotnym, choć najczęściej niedocenianym, elementem budującym potencjał rozwojowy firm jest szkolenie pracowników. Jest to także fundamentalny element świadomego zarządzania zasobami ludzkimi. Oczywiście to element kosztogenny, ale w dłuższej perspektywie czasowej zwiększa efektywność firmy. W odniesieniu do powiatu należy wskazać, iż odsetek przedsiębiorstw korzystających ze szkoleń jest stosunkowo wysoki, bo wynosi 41,4%, tym samym odsetek firm, które nie wysyłają swoich pracowników na zewnętrzne szkolenia wynosi ponad 58%.

Przedsiębiorstwa korzystające ze szkoleń wysyłały swoich pracowników głównie na kursy z zakresu: księgowość, finanse, marketing, obsługa maszyn i urządzeń, języki, sprzedaż i obsługa klienta, zarządzanie, obsługa komputera, ISO, bhp oraz specjalistyczne i branżowe typu: pierwsza pomoc, fryzjerskie, kelnerskie, barmańskie, florystyczne, medyczne, podatkowe, skarbowe, biegłych rewidentów, rzeczoznawców majątkowych, produktowe, serwisowe, systemy oddymiania, itp.

Powyższa lista zagadnień wskazuje, iż przedsiębiorstwa kierując na nie pracowników zabezpieczają interes zakładu pracy, ale i wyposażają swoich pracowników w specjalistyczną wiedzę, z której będą oni mogli czerpać w trakcie swojej kariery zawodowej. Warto zwrócić

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

uwagę, na szeroki zakres oraz zróżnicowanie tematyki pożądanych kursów i szkoleń – wydaje się świadczyć ona o świadomości potrzeb w zakresie podnoszenia kwalifikacji pracowniczych – przedstawiciele badanych firm, a przynajmniej licząca się ich część, najwyraźniej docenia wagę tego procesu.

Współcześnie w dobie rosnącego znaczenia techniki, każdemu przedsiębiorstwu nieodzownie powinien towarzyszyć rozwój technologiczny. Istotnymi cechami, pozwalającymi pośrednio oszacować nowoczesność firm jest wiek stosowanej w przedsiębiorstwie technologii oraz wiek urządzeń w parku maszynowym. Stosowane w przedsiębiorstwach powiatu technologie są następujące: 25,8% przedsiębiorstw użytkuje nowoczesne linie technologiczne zakupione w latach 2008/2009, 38,2% zakupione w ciągu pięciu ostatnich lat, natomiast w 10,7% przedsiębiorstw stosowane są linie technologiczne zakupione przed 2004 roku.

Z kolei w zakresie nowoczesności parku maszynowego dane przedstawiają się następująco:

- maszyny i urządzenia nowoczesne – zakupione w 2008/2009 są udziałem – 26,2% firm,
- maszyny i urządzenia użytkowane od 3 do 6 lat są udziałem – 41,3% firm,
- maszyny i urządzenia użytkowane od 7 do 10 lat są udziałem – 11,6% firm,
- maszyny i urządzenia użytkowane przeszło 10 lat są udziałem – 5,3% firm.

Powyższe dane pozwalają ocenić, iż potencjał technologiczny przedsiębiorstw miejskiego powiatu Koszalin jest w miarę korzystny. Co więcej z prezentowanych danych wyłania się obraz firm, które starają się nadążać za wyzwaniami rynku, dostosowując stosowane rozwiązania oraz urządzenia do nowoczesnych wymogów. Jednakże nieco zastanawiające jest, że aż 25,3% respondentów nie umiało określić stosowanej w firmie technologii i 15,6% nie potrafiło określić technologicznego stanu parku maszynowego wykorzystywanego w firmie. Sytuacja ta skłania do refleksji, iż ci właśnie respondenci nie chcieli się przyznać do postrzeganego negatywnie zacofania w stosowanych rozwiązaniach. Kategorii tej nie można jednoznacznie zaliczyć do grupy przedsiębiorstw wskazującej na korzystanie z maszyn i urządzeń użytkowanych ponad 10 lat, należy jednak domniemywać, że znaczny udział w niej mają właśnie takie firmy.

B. Rynkowy wymiar prowadzonej działalności – powiązania przedsiębiorstw z otoczeniem

Wymiary konkurencyjności przedsiębiorstw

Podstawą utrzymania się na rynku jest zdolność przedsiębiorstw do efektywnego gospodarowania w warunkach konkurencji. Ważne staje się poznanie wymiarów konkurencyjnego działania. Jednym z takich czynników jest już sam wybór miejsca inicjatywy gospodarczej. Dla badanych przedsiębiorstw wybór miejsca lokalizacji firmy w powiecie m. Koszalin był efektem:

- miejsca zamieszkania właściciela – 40,0%,
- oceny, iż miasto Koszalin to dobra lokalizacja – 20,9%,
- dostępności rynków – 14,5%,
- dostępności siły roboczej – 13,4%,
- dostępności zaopatrzenia – 5,8%,
- przypadku – 5,1%,
- dostępności do instytucji wspierających – 0,2%.

Dominujące znacznie subiektywnych powodów zlokalizowania działalności firmy w powiecie (miejsce zamieszkania właściciela) w przypadku sektora MŚP jest właściwie oczywistością. Jednakże pozostałe odpowiedzi pozwalają na wskazanie czynników

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

sprzyjających prowadzonej działalności. Badani oceniają, że jedną z najważniejszych zalet powiatu jest dobra lokalizacja, która zapewne wiąże się z dostępnością rynków.

Kolejnym czynnikiem przesadzającym o pozycji rynkowej przedsiębiorstwa jest jego zdolność do uzyskiwania i utrzymywania tzw. przewag konkurencyjnych, czyli zwiększenie stopnia niezależności działania od konkurentów oraz stopniowego rozszerzenie zakresu i pola działania. Jest to bardzo istotny czynnik, bowiem słabość wielu firm nie polega na słabości produktu lub technologii, lecz na niedociągnięciach w procesie przekształcania wiedzy i umiejętności firmy właśnie w przewagę konkurencyjną na rynku.

Z zaprezentowanych danych wynika, iż przedsiębiorstwa powiatu miejskiego dążą do nadania elementom marketingowym, takim jak produkt, marka, wizerunek, cech wyższej jakości niż konkurencja, przy jednoczesnym przywiązywaniu do jakości potencjalnych klientów - strategia budowania przewagi jakościowej (rys. 5). Prezentowane dane uwidaczniają bardzo duży poziomo rozdrobnienia, jeśli chodzi o liczbę wskazań na poszczególne kategorie, świadczyć to może o tym, że firmy bardzo indywidualnie określają swoją przewagę konkurencyjną – fakt prowadzenia działalności w tej samej przestrzeni (granice miasta) zdaje się nie skutkować powstaniem wspólnej platformy budowania konkurencyjności. Warto wskazać, iż aby uzyskane przewagi konkurencyjne miały cechę trwałości należy dążyć do wzmocnienia także przewagi tzw. cenowej i informacyjnej, której niejako zabrakło wśród badanych przedsiębiorstw. Większość badanych przedsiębiorstw ocenia swój poziom konkurencyjności, jako konkurencyjność lokalną – 57,9%, za konkurencyjnych na poziomie województwa uważa się – 22,3 % firm, 9,9% respondentów czuje się konkurencyjnymi w odniesieniu do całego kraju, natomiast 4,4% w odniesieniu do UE, 4,0% nie umie odpowiedzieć na to pytanie, a 1,5% ocenia, iż nie są w ogóle konkurencyjni.

Według ankietowanych ich głównymi konkurentami są inne firmy lokalne – 88% wskazań, firmy z Europy zachodniej są postrzegane jako potencjalny konkurent przez 3,6% badanych, firmy krajowe w 2,2 % przypadków, natomiast 0,9% uważa, iż ich głównymi konkurentami są firmy z poza Europy, bądź taki sam odsetek wskazań dla odpowiedzi, o braku konkurencji. Pozostali respondenci w liczbie 4,4% nie umieli odpowiedzieć na to pytanie.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Rys. 5. Przewagi konkurencyjne badanych firm

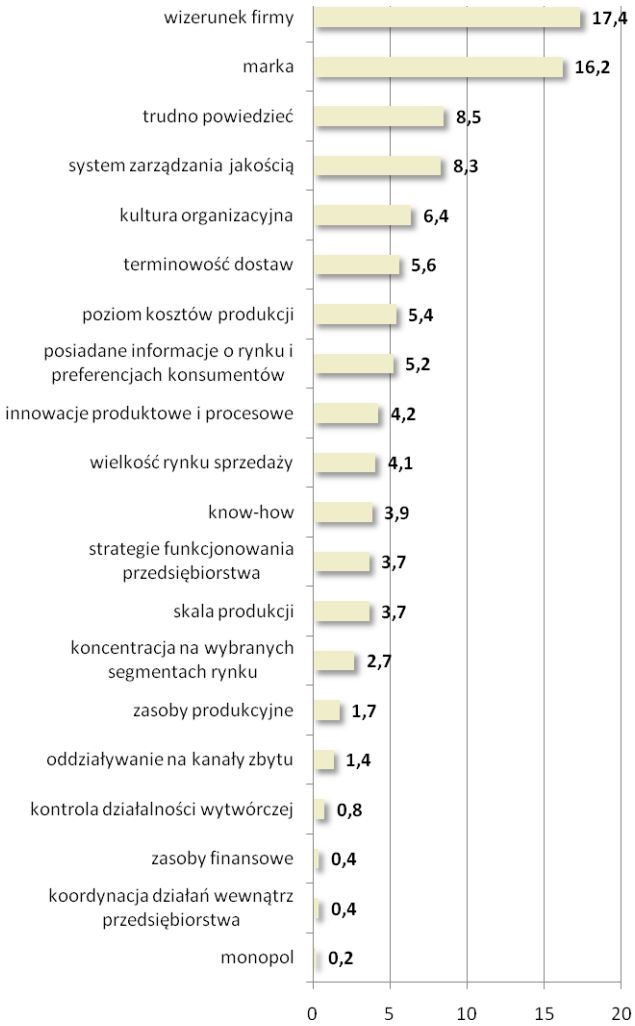

Źródło: *Badania własne.*

Otoczenie społeczno-gospodarcze, w którym funkcjonują podmioty gospodarcze nie jest wolne od sytuacji trudnych, czy problematycznych. Uwarunkowania te mają charakter wewnętrzny bądź zewnętrzny w stosunku do przedsiębiorstw. W omawianym powiecie 17,9% badanych przedsiębiorstw deklaruje, iż sytuacje problematyczne, kryzysowe nie są ich udziałem, niemniej jednak pozostałe 82,1% respondentów doświadcza tego typu okoliczności.

Sytuacje rozpoznane jako problematyczne i zewnętrzne w stosunku do badanych firm to przede wszystkim: (uszeregowano według liczby wskazań)

- silna konkurencja krajowa i zagraniczna – 13,6%,
- niedostateczny popyt na rynku krajowym – 13,6%,
- rozbudowana biurokracja – 11,8%,
- wysokie obciążenia na rzecz budżetu państwa – 10,2%,
- niepewność ogólnej sytuacji gospodarczej – 10,2%,

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

- słabo rozwinięta infrastruktura techniczna – 3,4%,
- brak koncepcji rozwoju miasta/gminy – 2,9%,
- niedostateczny popyt na rynku zagranicznym – 2,3%,
- rozwój „szarej strefy" – 1,8%,
- niejasne i niespójne przepisy prawne – 1,4%,
- duża odległość od rynków zbytu i zaopatrzenia – 0,7%,
- niewypłacalność kontrahentów – 0,5%,
- wahania kursu walut – 0,5%,
- rygorystyczne obostrzenia organów kontrolujących – 0,2%.

Zdecydowanie najpoważniejszym utrudnieniem, jakie jest udziałem badanych firm to uczenie się funkcjonowania w warunkach gospodarki rynkowej, gdzie normą jest ciągłe doświadczanie mechanizmów silnej konkurencji, związana z tym presja i konieczność ponoszenia ryzyka. Dodatkowo niekorzystnie na funkcjonowaniu przedsiębiorstw odbija się obecny kryzys gospodarczy, zmieniając wartości poszczególnych elementów rynku, a zwłaszcza wartość popytu i podaży. Należy także zwrócić uwagę na duże znaczenie, jakie badani przypisują utrudnieniom w ich działalności z tytułu funkcjonowania instytucji publicznych – szczególnie dotyka ich rozbudowana biurokracja oraz wysokie obciążenia na rzecz budżetu państwa. Oznacza to, że przedsiębiorcy muszą sobie radzić nie tylko z presją rynku, ale także – w ich opinii częstymi, problemami, jakich przysparza państwo i jego instytucje.

Sytuacje uciążliwe, pojawiające się wewnątrz badanych firm to przede wszystkim: (uszeregowano według liczby wskazań)

- trudności w zdobywaniu funduszy niezbędnych do prowadzenia działalności – 4,3%,
- niedobór wykwalifikowanych pracowników – 2,9%,
- koszty zatrudnienia pracowników – 0,7%,
- niedobór surowców, materiałów, półfabrykatów z przyczyn pozafinansowy – 0,5%,
- windykacja – 0,5%,
- problem z pozyskiwaniem funduszy UE – 0,2%.

Kolejnym ważnym zagadnieniem jest umiejętność podejmowania zaradczych rozwiązań w obliczu nasilenia się sytuacji trudnych, kryzysowych. W omawianym powiecie głównymi sposobami działania w powyższych sytuacjach są: zmniejszanie wydatków inwestycyjnych – 16,9%; zmniejszanie poziomu zatrudnienia – 11,5%; bądź zaprzestanie inwestowania – 9,8%, reorganizacja zakładu - 7,5%; obniżenie poziomu wynagrodzeń - 5,4%; a także wysyłanie pracowników na bezpłatne urlopy – 3,1%; zmniejszanie w umowach o pracę wymiaru czasu pracy pracownikom – 0,7% oraz stosowanie wypowiedzeń zmieniających warunki umowy – 0,3%, obniżanie cen – 0,7%, zmiana asortymentu – 0,3%, większa ostrożność – 0,3%, likwidacja firmy – 0,3%.

Powyżej zaprezentowane kategorie ukazują, iż powszechnym sposobem radzenia sobie przez firmy z sytuacjami trudnymi jest ograniczanie jakiegoś aspektu działalności – czyli strategie pasywne. Do inwencyjnych metod działania z wymienionych przez respondentów zaliczyć można jedynie inwestowanie w bardziej dynamiczną reklamę – 0,7%, inne strategie nie były udziałem firm omawianego powiatu.

Warto rekomendować aktywne strategie działania, które w pewnym stopniu zabezpieczają od skutków zmiennego otoczenia. Zdecydowanie najbardziej niekorzystnym zjawiskiem jest nie podejmowanie żadnych konkretnych działań w obliczu kryzysu – a do tego typu pasywności przyznaje się aż 29,8% badanych. Dodatkowo 12,2% badanych nie potrafi

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

w ogóle zdefiniować sposobów radzenie sobie w sytuacjach trudnych. Oznacza to, że 42% badanych przedsiębiorstw stosuje swoistą „strategię strusia" polegająca na „przeczekaniu złej koniunktury". Nie niesie ona jednak istotnych wartości poznawczych i w efekcie skutkuje biernością.

Ocena i prognozy perspektyw działalności gospodarczej przedsiębiorstw

Indywidualne doświadczenia przedsiębiorców w okresie ostatnich sześciu miesięcy prowadzenia firm pozwalają na diagnozę sytuacji przedsiębiorstwa na lokalnym rynku. I tak: 52% respondentów stwierdza, iż sytuacja firmy w okresie ostatnich 6 m-cy nie zmieniła się, według 16,4% badanych uległa poprawie, odmiennego zdania jest 28,5% badanych, nie umie odpowiedzieć na to pytanie – 3,1% respondentów. Ocena w tym zakresie zawsze nacechowana będzie znacznym subiektywizmem, który wynika z jakości zdobytych doświadczeń w funkcjonowaniu firmy na rynku.

Zasadniczymi czynnikami skutkującymi pogorszeniem sytuacji firm w opinii respondentów są:

- spadek popytu na towaru i usługi – 70%,
- wzrost cen paliwa i energii – 3,8%,
- wzrost cen materiałów i surowców – 6,3%,
- zmiana kursu euro – 5,0%,
- kryzys – 3,8%,
- silna konkurencja – 2,5%,
- większa ostrożność inwestorów – 1,3%,
- niejasne przepisy prawne – 1,3%,
- problemy finansowe dostawców- 1,3%,
- trudno powiedzieć – 5,0%.

Z kolei do czynników wpływających na poprawę sytuacji firmy respondenci zaliczają:

- popyt na towary i usługi – 75%,
- kurs euro – 5,0%,
- ceny materiałów i surowców – 2,5%,
- jakość świadczonych usług – 2,5%,
- stabilność załogi – 2,5%,
- wzrost cen towarów – 2,5%
- zmiana dyrektora – 2,5%,
- zmiana kadry pracowniczej – 2,5%,
- trudno powiedzieć – 5%.

Z uzyskanych wypowiedzi wynika zdecydowanie niejednoznaczna ocena sytuacji – te same kategorie wskazywane są jako najważniejsza przyczyna pogorszenia oraz polepszenia sytuacji firmy. Pozorna sprzeczność, jaka ma tutaj miejsce związana jest zapewne z dynamiką zjawisk zachodzących na rynku – poszczególne firmy dysponują zróżnicowanymi umiejętnościami radzenia sobie z zachodzącymi w gospodarce zmianami – niektóre potrafią wykorzystać je do rozwoju, inne nie. Obserwowana sytuacja może mieć również związek ze zróżnicowaniem branżowym oraz różną lokalizacją poszczególnych firm, co wpływa na ich sytuację rynkową.

Ocena funkcjonowania przedsiębiorstwa jest zależna w dużej mierze od kondycji otoczenia, w którym przedsiębiorstwo funkcjonuje. Zatem kolejnym istotnym poznawczo

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

zagadnieniem jest ocena badanych w zakresie sytuacji gospodarczej województwa. W tym zakresie przeważają pesymistyczne opinie respondentów – 47,6% badanych ocenia, iż sytuacja w okresie ostatnich 6 miesięcy pogorszyła się, optymistami w odniesieniu do oceny sytuacji gospodarczej województwa jest nieliczna grupa – tylko 6,7% uważa, że się poprawiła. Równocześnie duży odsetek badanych (44,9%) ocenia, iż w ciągu ostatniego pół roku sytuacja gospodarcza nie zmieniła się. Widoczne, tak duże zróżnicowanie opinii z pewnością bierze się z subiektywnych doświadczeń przedsiębiorców na rynku, jeśli firma prosperuje efektywnie to skłonność do pozytywnej oceny otoczenia, w którym działa jest większa (i odwrotnie).

Przewidywania zmian na okres kolejnych sześciu miesięcy są już bardziej optymistyczne. Według prognoz najliczniejszej grupy badanych (48,9%) sytuacja gospodarcza w województwie nie zmieni się. Pesymistów oczekujących, że nastąpi pogorszenie jest zdecydowanie mniej niż w odniesieniu do poprzedniego okresu, bo tylko 15,1%. Wzrósł w odniesieniu do poprzedniego okresu odsetek optymistów i wyniósł 16, 4%, jednocześnie dość liczna grupa osób – 19,6% ma trudności z szacowaniem w tym zakresie

Kolejną zmienną, według której należy opisywać rynkowy wymiar działalności przedsiębiorstw jest dynamika w zakresie wielkości popytu na usługi/produkty. Próba uchwycenia dynamiki zmian w tym zakresie obejmuje porównanie danych w stosunku do analogicznego okresu roku ubiegłego. I tak, zwiększenie poziomu popytu szacuje 16,1% badanych, obniżenie 36,2%, a 42% badanych nie widzi zmian w wielkości popytu. Pozostałe 5,8% ankietowanych nie potrafiło oszacować zmian w kontekście minionego roku.

Badani prognozowali również zmiany w popycie na oferowane usługi i produkty w kontekście analogicznego okresu przyszłego roku. Uzyskany rozkład tego wskaźnika pokazuje wyraźną zmianę sytuacji – znacznie wzrasta odsetek tych, którzy oceniają, iż wielkość popytu będzie miała tendencję zwyżkową – 27,6%, a jednocześnie odsetek szacujących jej obniżenie wyraźnie zmalał i wynosił jedynie 6,2%. Stosunkowo liczna kategoria badanych (40,4%), podobnie jak w odniesieniu do poprzedniego okresu, uważa, że wielkość popytu nie ulegnie zmianie, równocześnie wzrosła liczba osób, które nie są w stanie oszacować zmian w wielkości popytu (z 5,8% poprzednio do 25,8% w odniesieniu do okresu przyszłego), co z pewnością pozwala na osąd, iż sytuacja na rynku jest tak dynamiczna, iż ograniczone są szanse przewidzenia, jakie nastąpią zmiany.

Następnym i jednym z ważniejszych czynników warunkujących potencjał rozwojowy przedsiębiorstw jest poziom inwestycji. Wiadomo, że dla wzmocnienia pozycji na rynku, aby nie dać się wyprzedzić konkurencji, przedsiębiorstwo musi podejmować działania prorozwojowe. Jednym z tego typu działań są przedsięwzięcia inwestycyjne. Uznaje się, że inwestycje są podstawowym czynnikiem rozwoju gospodarczego i to zarówno w odniesieniu do konkretnych przedsiębiorstw, jak i w odniesieniu do rozwoju lokalnego, czy regionalnego. Pożytki płynące z odpowiednio zrealizowanych inwestycji są oczywiste i zwykle przekładają się na umocnienie pozycji firmy na rynku. Brak inwestycji zawsze skutkuje stagnacją, a w dalszej kolejności wyrugowaniem z rynku.

Podstawowym, (choć nie jedynym) sposobem inwestowania jest zwiększanie zasobów rzeczowych środków trwałych przedsiębiorstwa. W tym zakresie przedsiębiorstwa powiatu m. Koszalin prezentują się niekorzystnie, bowiem aż w 46,1% badanych przedsiębiorstw wydatki inwestycyjne w ogóle nie wystąpiły, natomiast te firmy powiatu, które inwestowały wybierały następujące dobra – uszeregowano według liczebności wskazań:

- wyposażenie (meble, sprzęt) – 31,6%,

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

- pojazdy – 11,5%,
- budynki, ziemię – 10,8%.

Wartość wydatków poniesionych na rozwój prowadzonej działalności w pierwszym półroczu 2009 roku wskazuje, że duża część firm dysponuje ograniczonymi zasobami, które mogą przeznaczyć na niezbędne wyposażenie oraz inwestycje (rys. 6). Zdaniem 35,6% respondentów poniesione wydatki mieszczą się w kwocie do 5 tysięcy złotych, podobny odsetek firm, bo 38,6% w rozwój firmy zainwestowało od 50 tys. do 500 tys. złotych, natomiast wyższe kwoty uzyskały znacznie mniejszą liczbę wskazań – kwotę od 50 tys. do 500 tys. wydatkowało 15,8%, zaś limit 500 tys. przekroczyło 7,9% spośród badanych firm. Bez wątpienia sytuacja taka świadczy o niewielkiej skali prowadzonej działalności i braku dostatecznych zasobów gotówki, którą można by przeznaczyć na rozwój przedsięwzięcia.

Rys. 6. Struktura wartości wydatków poniesionych na rozwój prowadzonej działalności w pierwszym półroczu 2009 r.

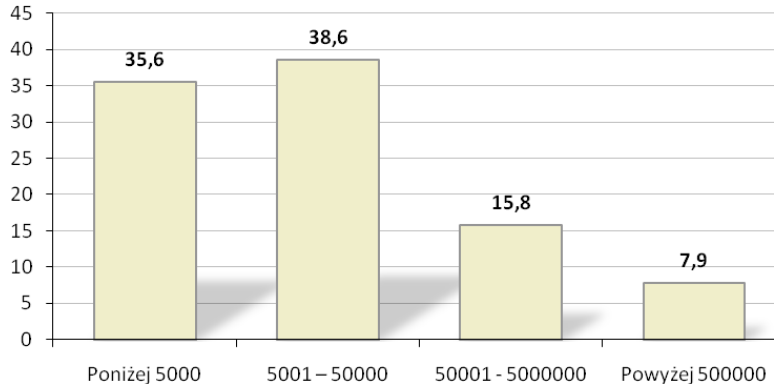

Źródło: *Badania własne.*

Respondenci prognozowali również działania inwestycyjne w kontekście najbliższych 6 miesięcy. Uzyskane dane są niepokojące, ponieważ 40,2% badanych firm nie zamierza w ciągu kolejnych sześciu miesięcy podejmować wydatków na zakup, dzierżawę, leasing czy remont pojazdów, wyposażenia bądź nieruchomości, jednocześnie 32,1% badanych deklaruje takie zamiary, a 27,7% nie umie odpowiedzieć na to pytanie. Jeśli przedsiębiorcy rozumieją znaczenie przedsięwzięć inwestycyjnych to brak nakładów tego typu będzie musiał skutkować po prostu brakiem powiększenia istniejących środków trwałych przedsiębiorstwa.

Na podstawie subiektywnych doświadczeń respondenci dokonali również długookresowej prognozy dotyczącej sytuacji firmy, zdaniem badanych po upływie 3 lat:

- sytuacja firmy będzie podobna do obecnej – 36,9%,
- firmie będzie się wiodło lepiej niż obecnie – 21,8%,
- firma ulegnie likwidacji – 4,4%,
- firmie będzie się wiodło gorzej niż obecnie – 4,0%,
- trudno powiedzieć – 32,9%.

Niepokojącym sygnałem płynącym z analizy zestawionych danych jest fakt znacznej liczby przedsiębiorstw (32,9%), które nie są w stanie oszacować własnego rozwoju

Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Regionalny Barometr Gospodarki
Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

w odniesieniu do stosunkowo bliskiej przecież przyszłości. Wątpliwa zatem staje się ich podmiotowość na rynku oraz samoświadomość rozwoju.

Formy współpracy i powiązań w zakresie współdziałania gospodarczego

Jednym z głównych celów podmiotów gospodarczych jest stosowanie strategii umożliwiających rozwój firmy. W tym zakresie wyróżnić można strategie wzrostu wewnętrznego oraz strategie wzrostu zewnętrznego, zwykle są one stosowane przez przedsiębiorstwa łącznie/równolegle.

Stosowanie współpracy i powiązań gospodarczych pomiędzy przedsiębiorstwami zaliczyć należy do strategii wzrostu zewnętrznego, a jeśli chodzi o czas trwania i wymiary może przybierać formę krótko bądź długotrwałej współpracy i może być mniej lub bardziej pogłębiona.

W tym zakresie firmy powiatu m. Koszalin wypadają raczej niekorzystnie. Dane ukazują, iż przedsiębiorstwa działające na omawianym terenie w zdecydowanej większości nie dysponują powiązaniami gospodarczymi ani w ramach lokalnych ani w ramach globalnych sieci. Większość badanych firm, bo aż 74,9% nie prowadzi bowiem żadnych form współpracy z innymi jednostkami. W odniesieniu do pozostałych 25,1% przedsiębiorstw, które podejmują współpracę z innymi podmiotami, prowadzą ją z: przedsiębiorstwami działającymi w regionie – 6,6%, placówkami edukacyjnymi – 5,3%, firmami doradczymi – 4,5%, jednostkami administracji rządowej – 3,3%, jednostkami administracji samorządowej – 2,5%, organizacjami pozarządowymi – 1,6%, ośrodkami innowacyjności – 0,4%, inkubatorami przedsiębiorczości – 0,4%, oraz organizacjami samorządowymi – 0,4%.

Innym ważnym zagadnieniem są stosowane przez przedsiębiorców formy współpracy z przedsiębiorstwami w regionie. Zdecydowana liczba przedsiębiorstw spośród 9,9% firm prowadzących współpracę z innymi przedsiębiorstwami realizuje ją w formie wspólnego przedsiębiorstwa – 5,4%. Pozostałe jako syndykat – 0,4%, zrzeszenie – 0,4%, przedstawicielstwo handlowe – 0,4. Dodatkowymi metodami współpracy są: wspólne wykonywanie zleceń – 0,4%, wymiana towarów – 0,9%, zlecenie świadczenie usług – 0,8%.

Brak wspólnych uwarunkowań i uzgodnień w zakresie gospodarczego współdziałania może prowadzić do spadku znaczenia poszczególnych firm zwłaszcza w perspektywie nasilonej konkurencji zewnętrznej. Wzajemnie dopełniające się możliwości pojedynczych firm mogłyby okazać się – na zasadzie synergii – więcej warte niż suma ich potencjalnych możliwości rozpatrywanych osobno.

Dodatkowo potencjał rozwojowy firm działających na terenie miasta jest niezbyt korzystny na skutek niskiego poziomu wykorzystywania wsparcia ze strony instytucji publicznych. Zdecydowana większość, bo aż 77,6% % respondentów deklaruje, iż w ogóle nie korzystało z dostępnych form wsparcia, pozostałe 22,4% firm skorzystało z: dotacji na zwiększenie zatrudnienia w firmie – 10,1%, dotacji na doszkalanie pracowników – 2,2%, dofinansowania do składek ZUS – 0,9%, dotacji na rozpoczęcie działalności – 0,9%, dofinansowania do opłat podatkowych – 0,4% oraz dofinansowania na zakup maszyn i urządzeń – 0,4. Powyższe dane dotyczą trzech ubiegłych lat, toteż ich wydźwięk jest negatywny. Zasadniczą kwestią jest pytanie, czy brak uzyskanego wsparcia jest efektem bierności przedsiębiorców, czy też bardzo ograniczoną dostępnością wsparcia ze strony funduszy publicznych. Aby rozwinąć to zagadnienie zapytano respondentów, jakie formy wsparcia ze strony jednostek samorządowych mogłyby pozytywnie wpłynąć na działalność przedsiębiorstw, okazuje się, że 28,9% badanych nie potrafiło dać odpowiedzi w tym zakresie. Natomiast wśród

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

respondentów, którzy dokonali wyboru preferowanej formy wsparcia, najważniejsze są następujące działania – rys. 7:

Rys. 7. Pożądane formy wsparcia ze strony jednostek samorządu terytorialnego

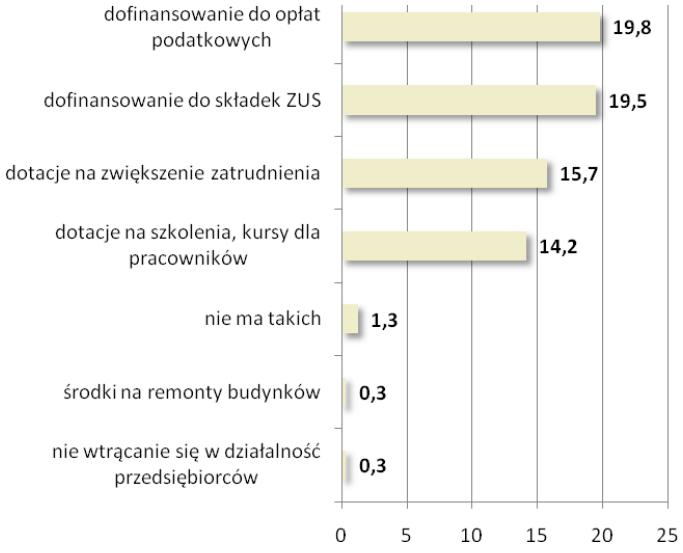

Źródło: *Badania własne.*

Zasięg wymiany gospodarczej

Wymiana gospodarcza w UE odbywa się na wspólnym rynku wewnętrznym, który po pierwsze obejmuje cały obszar UE oraz po drugie opiera się na zasadzie czterech swobód: przepływu towarów, osób, usług i kapitału. Można zatem stwierdzić, iż analizowane powiaty uczestniczą w tym obszarze na zasadach wolnej konkurencji.

Wymiary wymiany gospodarczej prowadzonej przez firmy działające w omawianym powiecie są bardzo ograniczone przestrzennie, tzn. 86,2% badanych firm w ogóle nie prowadziło wymiany z zagranicą, eksport towarów lub usług był udziałem jedynie 7,6% badanych, import towarów lub usług – 5,3% respondentów, natomiast 0,9% badanych prowadziło wymianę zarówno w zakresie eksportu, jak i importu towarów lub usług.

Jeśli przedsiębiorcy eksportują swoje produkty – to przede wszystkim do Niemiec – 33,3% wskazań, pozostałe kraje według liczby wyborów to: różne kraje UE, Francja, Wielka Brytania, Włochy, Rosja, Ukraina.

Prognozy dotyczące wielkości eksportu w kontekście najbliższych sześciu miesięcy są następujące – 21,1% badanych ocenia, iż poziom eksportu w tym okresie zwiększy się, odmiennego zdania jest 15,8% ankietowanych, z kolei 42,1% badanych twierdzi, iż wielkość eksportu pozostanie bez zmian, a 21,1% badanych nie umie przewidzieć dynamiki eksportu.

Innowacyjność przedsiębiorstw

Konkurencyjność przedsiębiorstw jest uwarunkowana wieloma czynnikami o charakterze zewnętrznym i wewnętrznym. Do pierwszej grupy czynników można zaliczyć choćby politykę państwa i stan dostępnej infrastruktury, do drugiej czynniki z wnętrza firmy, jak choćby: sposób

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28
Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

zarządzania, posiadany kapitał obrotowy, nowoczesne techniki i technologie, jakość wytwarzanych produktów oraz innowacyjność. Innowacyjność jest wyjątkowo merytorycznym czynnikiem rozwoju, gdyż decyduje nie tylko o tempie i kierunkach rozwoju ekonomicznego w sensie jednostkowym, ale też lokalnym, regionalnym i międzynarodowym.

Pod względem innowacyjności aktywność firm powiatu m. Koszalin jest niska, bowiem tylko 11,6% firm deklaruje, iż w latach 2007-2009 wdrażało przedsięwzięcia innowacyjne, pozostałe 88,4% nie podejmowało w ogóle działań o charakterze innowacyjnym. Ci przedsiębiorcy, którzy zadeklarowali stosowanie działań innowacyjnych wymieniali następujące źródła innowacji: (rozkład według liczebności wskazań)

- zakup technologii – 65,6%,
- kopiowanie pomysłów i rozwiązań konkurencji – 15,6%,
- wniesienie innowacji przez partnera, współudziałowca – 6,3%,
- zakup licencji – 6,3%,
- zakup wyników badań placówek badawczo-rozwojowych – 6,3%.

Powyższe dane wskazują na niski własny potencjał rozwojowy firm. Jednak, co warto zauważyć, najczęstszym wyborem zgłaszanym przez firmy powiatu, etycznym, choć z pewnością obciążającym finansowo rozwiązaniem, jest zakup technologii.

Ankietowani zdefiniowali także przeszkody, których doświadczają we wdrażaniu rozwiązań innowacyjnych. Jako główne utrudnienie stosowania innowacji podawany jest brak możliwości sfinansowania przedsięwzięć innowacyjnych – 31,4% oraz odczuwane przez przedsiębiorców zbyt duże ryzyko związane z jej wdrożeniem – 11,8%. Na kolejnych lokatach pojawia się brak zainteresowania nowymi produktami/usługami ze strony klientów/odbiorców – 8,6%, brak potrzeby stosowania rozwiązań innowacyjnych – 2,7% oraz przepisy – 0,5%. Zdecydowanie duża grupa ankietowanych, bo aż 45% w ogóle nie potrafili zdiagnozować powodów uniemożliwiających podejmowanie działań innowacyjnych.

Aktywizowanie przedsiębiorców omawianego powiatu ma większe szanse powodzenia w kontekście współpracy z innymi jednostkami w zakresie podejmowania działań innowacyjnych. A warto pamiętać, iż o tempie rozwoju innowacji i nowych technologii w konkretnych przedsiębiorstwach oraz regionie decyduje m.in. wielkość instytucjonalnych nakładów ponoszonych na działalność badawczo-rozwojową i innowacyjną.

W tym zakresie ponad połowa badanych – 57,4% w ogóle nie ma żadnych oczekiwań, a 15,2% nie umie odpowiedzieć na to pytanie. A zatem 72,6% wszystkich respondentów powiatu m. Koszalin nie posiada elementarnej wiedzy na temat roli zachowań innowacyjnych i jednocześnie znaczenia współpracy z innymi jednostkami w zakresie działalności innowacyjnej. Pozostała grupa ankietowanych w liczbie 27,4% uszeregowała oczekiwania w zakresie ułatwienia, nawiązywania i rozwoju współpracy z innymi jednostkami, w następujący sposób: dla 9,4% ważne byłoby stworzenie programów wspierania rozwoju technologicznego na poziomie gmin, 6,3% zwróciło uwagę na konieczność budowania systemu informacji o potrzebach technologicznych przedsiębiorstw, kolejno 4,7% przedsiębiorstw wskazywało na potrzebę wzrostu jakości i stopnia dostosowania ofert jednostek B+R do potrzeb przedsiębiorstwa, 4,3% na konieczność budowy systemu informacji o ofercie jednostek B+R oraz 2,7% na konieczność rozwoju infrastruktury instytucjonalnej w zakresie pośrednictwa i transferu technologii. Biorąc pod uwagę, iż tylko 27,4% respondentów odpowiedziało na to pytanie, należy stwierdzić, że stan wiedzy w tym zakresie jest zdecydowanie zbyt mały, a niedocenianie znaczenia innowacji, wydaje się być efektem zapóźnienia w rozwoju omawianego powiatu.

ZACHODNIOPOMORSKIE OBSERWATORIUM RYNKU PRACY
Regionalny Barometr Gospodarki

Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

W zakresie użytkowania nowoczesnych narzędzi multimedialnych firmy operujące na terenie Koszalina prezentują się korzystnie – 92% stosuje nowoczesne systemy informacyjne, korzystając z walorów takich narzędzi jak Internet. Firmy z tej grupy respondentów posiadają własne strony internetowe, na bieżąco korzystają z różnorakich typów wyszukiwarek i przeglądarek internetowych oraz poczty elektronicznej. Jedynie 8% badanych przedsiębiorstw do tej pory nie korzysta z narzędzi multimedialnych takich jak Internet.

Pozyskiwanie i wykorzystywanie funduszy z UE

Problematyka konkurencyjności polskich przedsiębiorstw na rynkach unijnych jest efektem akcesji Polski do struktur Unii Europejskiej. Rozwój działalności na tychże rynkach jest możliwy poprzez uruchomienie specyficznych zasobów, które nie zawsze znajdują się w posiadaniu mikro i małych przedsiębiorstw. Jednym ze sposobów na pozyskanie tych zasobów, jest ich sfinansowanie z różnorodnych funduszy unijnych.

Obraz, jaki jawi się w tym zakresie jest niekorzystny, bowiem 80,5% firm powiatu m. Koszalin w ogóle nie korzysta z pomocy funduszy strukturalnych UE. Tym samym tylko niespełna 20% je wykorzystuje, przede wszystkim na: rozwój infrastruktury technicznej – 4,2% badanych, zwiększenie zatrudnienia – 4,2%, podniesienie jakości potencjału pracowniczego – 3,0%, zakup gruntów i nieruchomości – 1,7%. Jednocześnie 6,4% badanych nie potrafi odpowiedzieć czy, a jeżeli tak to, na jakie cele, firma przeznaczyła pozyskane z funduszy strukturalnych UE środki.

Zaprezentowany poziom wykorzystania funduszy wynika w 49,3% przypadków z braku zainteresowania tego typu propozycjami. Równocześnie warto zauważyć, iż ponad połowa badanych – 50,7% jest zainteresowana wykorzystaniem środków z funduszy strukturalnych UE. Ci przedsiębiorcy, którzy deklarowali korzystanie z dotacji unijnych zdefiniowali bariery ograniczające efektywne pozyskiwanie środków: (poniższe czynniki uporządkowane według malejącego znaczenia)

- biurokracja i formalizacja wniosków UE – 25,7%,
- ograniczony dostęp do informacji o programach – 12,0%,
- konieczność wkładu własnego – 11,5%,
- krótki termin przygotowania aplikacji – 9,0%,
- koszt opracowania aplikacji – 8,2%,
- kryteria jakie należy spełniać żeby ubiega się o dotację – 0,5%,
- nie możemy korzystać – 0,5%,
- brak odpowiednich programów dla danej branży – 0,3%,
- duży wkład czasu – 0,3%,
- niepewność otrzymania środków przy wysokich kosztach aplikacyjnych – 0,3%,
- trudno powiedzieć – 8,5%.

Jak widać dotychczasowe doświadczenia przedsiębiorców powiatu m. Koszalin związane z pozyskiwaniem funduszy z Unii Europejskiej, nie są zbyt pozytywne. Znaczna część przedsiębiorstw właściwie nie ma własnych doświadczeń w tym zakresie, jednakże nie wydaje się, iżby firmy te umacniały swoją pozycję konkurencyjną w oparciu o środki własne lub pochodzące z innych, niż unijne, źródeł. Sądzić raczej należy, iż brak zainteresowania wynika nie z nadmiaru własnych środków, lecz raczej z nadmiaru skrywanych barier, lęków i niewiedzy przedsiębiorców w tym zakresie. Wydaje się, iż pomimo trudności przejścia przez aplikacyjną ścieżkę – od pozytywnej oceny projektu inwestycyjnego do refundacji poniesionych wydatków

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

włącznie – wzrasta świadomość konieczności i efektywności podejmowania tego typu działań, jednak do tej pory jest to udziałem nielicznych spośród badanych firm.

Podsumowanie

Ocena sytuacji społeczno-gospodarczej powiatu m. Koszalin w latach 2004-2008 pozwala na podkreślenie tych obszarów aktywności społeczeństwa, które mogą kształtować sytuację przedsiębiorców w powiecie, a także mieć duży wpływ na rozwój przedsiębiorczości oraz dążenia innowacyjne podmiotów prowadzących działalność gospodarczą.

Podłożem wszelkich procesów w powiecie jest jego potencjał demograficzny. W tej sferze w badanym okresie zaobserwowano takie zjawiska, jak:

- powolny spadek liczby ludności spowodowany odpływem ludności z terenu powiatu,
- zmiany w strukturze wiekowej ludności – stałe obniżanie się odsetka osób w wieku 0-14 lat, a wzrost udziału ludności w wieku 65 lat i więcej,
- spadek udziału ludności w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym, a wzrost udziału ludności w wieku poprodukcyjnym.

Działające w powiecie przedsiębiorstwa postrzegane są jako strategiczny partner rynku pracy – głównie ze względu na możliwości tworzenia nowych miejsc pracy. Również procesy na rynku pracy powodują oddźwięk w gospodarce, a co za tym idzie zmiany poziomu przedsiębiorczości. Na uwagę zasługują więc następujące aspekty rynku pracy:

- przyrost wartości wskaźnika liczby pracujących na 1000 ludności (wyższy niż przeciętny w województwie), co może świadczyć o większej skłonności przedsiębiorstw do zatrudniania, a także o systematycznym rozwoju społeczno-gospodarczym,
- przyrost przeciętnych miesięcznych wynagrodzeń brutto,
- systematyczny spadek liczby bezrobotnych, przy czym stopa bezrobocia w 2008 r. była jedną z najniższych w zachodniopomorskim (3 lokata),
- zawodami deficytowymi w 2008 r. były te z grup: nauczyciele praktycznej nauki zawodu i instruktorzy, ogrodnicy, operatorzy i monterzy maszyn, robotnicy pomocniczy w górnictwie, przemyśle, budownictwie, kierownicy wielkich organizacji oraz operatorzy maszyn i urządzeń wydobywczych i przetwórczych. Równowaga wystąpiła w przypadku grup: nauczyciele, robotnicy zawodów precyzyjnych, ceramicy, robotnicy poligraficzni oraz pracownicy obrotu pieniężnego i obsługi klientów. Najwyższą nadwyżkę zanotowano w przypadku takich grup, jak: robotnicy pomocniczy w rolnictwie, rolnicy i rybacy pracujący na własne potrzeby oraz rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy zorientowani na rynek (głównie ze względu na miejski charakter obszaru).

Można stwierdzić, że powiat nie osiągnął poziomu rozwoju gospodarczego, który odpowiadałby wszystkim dostępnym zasobom oraz jego potencjałowi. Należy jednak odnotować wyraźne sygnały poprawy koniunktury gospodarczej, na które składają się przeanalizowane wskaźniki ekonomiczne m.in.:

- przyrost liczby podmiotów, w tym tak ważnych dla rozwoju gospodarczego spółek handlowych,
- wzrost produkcji sprzedanej przemysłu,
- wzrost i tak już dużego udziału powiatu w tworzeniu wojewódzkiej wartości sprzedanej,
- wzrost nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach (aż o 79,7%),
- wyższa niż w 2004 r. wartość brutto środków trwałych,

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

– wysokość dochodów, jak i wydatków budżetu powiatu w przeliczeniu na 1 mieszkańca, która uplasowała Koszalin odpowiednio na 3 i 2 w województwie.

Z przeprowadzonej analizy wynika również, że rozwój przedsiębiorczości w powiecie opierać się będzie na prężnym i dynamicznym sektorze małych i średnich przedsiębiorstw.

Firm zlokalizowane na terenie powiatu m. Koszalin charakteryzują się określonymi, specyficznymi cechami. Są one zaangażowane przede wszystkim w szeroko rozumianą działalność usługową, z wybijającym się udziałem aktywności handlowej. Przeważają liczebnie mikroprzedsiębiorstwa, zarejestrowane w formie osoby fizycznej prowadzącej działalność gospodarczą, jednakże swój udział zaznaczają tutaj także inne formy, w jakich prowadzona jest działalność (przede wszystkim różnego typu spółki). Znaczny udział w strukturze badanych firm mają przedsięwzięcia posiadające już znaczące doświadczenie w działalności gospodarczej, bowiem obecne są na rynku ponad 8 lat. Zapotrzebowanie pracodawców koncentruje się przede wszystkim na osobach posiadających doświadczenie zawodowe w danej branży, bądź dysponujące kierunkowym wykształceniem technicznym. Oznacza to, że lokalne firmy generują popytu zarówno na robotników wykwalifikowanych, jak i osoby dysponujące bardziej specjalistycznym przygotowaniem.

Ocena perspektyw zmian na rynku pracy nie jest jednoznaczna, zarówno w odniesieniu do przewidywań krótko- (3 miesiące) oraz średniookresowych (12 miesięcy) – przeważają bowiem postawy wyczekujące. O ile jednak w minionym okresie przeważały zwolnienia, o tyle oczekiwania dotyczące przyszłości są nieco bardziej optymistyczne, gdyż więcej firm oczekuje, że nastąpi wzrost zatrudnienia niż jego redukcja.;

Z uzyskanych wypowiedzi płynie konkluzja, że prowadzenie działalności gospodarczej utrudniają zarówno czynniki rynkowe (silna konkurencja, ograniczony popyt), jak i administracyjne (wysokie obciążenia na rzecz budżetu państwa, zbyt rozbudowana biurokracja), a pozytywne przykłady wsparcia uzyskanego ze strony instytucji publicznych występują rzadko. Z opinii przedstawicieli firm wynika, że dla większości z nich państwo (oraz różne jego agendy) nie dysponuje żadną interesującą ofertą (lub nie jest im ona znana) w zakresie wspierania działalności przedsiębiorczej. Generalnie firmy skoncentrowane są przede wszystkim na utrwalaniu swojego miejsca na rynku, współpraca oraz powiązania z innymi jednostkami gospodarczymi lub instytucjami publicznymi występuje w ograniczonym zakresie.

Jednym z najpoważniejszych problemów określających sytuację firm z terenu powiatu jest perspektywa ograniczania wydatków ponoszonych na rozwój firmy, Jedną z konsekwencji szczupłości zasobów finansowych, jakimi dysponuje większość z badanych przedsiębiorstw, jest niewielki wymiar stosowania rozwiązań innowacyjnych w firmach.

Należy odnotować, że sytuacji przedsiębiorstw i ich perspektyw rozwojowych nie należy rozpatrywać jedynie w kontekście ekonomicznym. Planując działania, których celem jest wsparcie rozwoju gospodarki, trzeba także uwzględniać zjawiska ze sfery społecznej. Wydaje się, że do kluczowych obszarów problemowych należą relacje przedsiębiorców z ich pracownikami a także instytucjami publicznymi oraz otoczenia biznesu. Wydaje się, że należy postulować działania, których efektem ma być zmiana sposobów myślenia, mentalności wielu spośród przedsiębiorców i przedstawicieli kadry zarządzającej – także w odniesieniu do praktycznej strony prowadzenia biznesu, zasad zarządzania, planowania strategicznego itd. Warto również odnotować, że przełamania wymagają antagonizmy występujące obecnie między

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

grupami współtworzącymi sferę gospodarki (np. przedsiębiorcy-pracownicy, przedsiębiorcy-urzędnicy, przedsiębiorcy-banki).

Na podstawie przeprowadzonych badań można przedstawić następujące rekomendacje:

1) w poszczególnych grupach przedsiębiorstw, wyodrębnionych na podstawie liczby pracowników konieczne będzie zastosowanie odrębnych rozwiązań uwzględniających wewnętrzne zróżnicowanie sektora MŚP, szczególnie w odniesieniu do mikroprzedsiębiorstw, których jest najwięcej, a funkcjonują na zdecydowanie innych zasadach niż firmy małe i średnie;
2) usunięcia wymaga szereg barier instytucjonalnych i proceduralnych w procesie zakładania i prowadzenia działalności gospodarczej występujących zarówno na poziome lokalnym, jak i krajowym;
3) niezbędne jest prowadzenie wszechstronnej polityki informacyjnej (wewnętrznej i zewnętrznej) o podejmowanych przez instytucje publiczne działaniach, których celem jest wspieranie aktywności gospodarczej także poprzez gromadzenie i udostępnianie informacji o zewnętrznych możliwościach pozyskania środków finansowych na przedsięwzięcia o charakterze społecznym, gospodarczym, infrastrukturalnym (np. o pomocy finansowej w ramach środków europejskich, różnorodnych funduszy krajowych itp.);
4) ze względu na niski poziom innowacyjności badanych przedsiębiorstw, należy podjąć działania, których celem jest upowszechnienie tego zagadnienia np. poprzez organizowanie szkoleń z zakresu możliwości rozwoju poprzez innowacyjność (również poprzez wycieczki do innowacyjnych firm) oraz opracowanie, z uwzględnieniem podziału na branże, listy przykładów rozwiązań innowacyjnych łatwych do szybkiego praktycznego zastosowania – oferta oparta na zasadzie: zobacz i zastosuj.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Podsumowanie

Ocena sytuacji społeczno-gospodarczej podregionu koszalińskiego oraz poziomu przedsiębiorczości podmiotów działających na jego obszarze nie jest jednoznaczna. Pomimo, że podregion w wielu aspektach społeczno-gospodarczych przoduje w województwie zachodniopomorskim, nie osiągnął on jeszcze poziomu rozwoju gospodarczego, który odpowiadałby wszystkim dostępnym zasobom oraz jego potencjałowi. Przede wszystkim należy pamiętać o tym, iż podregion koszaliński nie jest obszarem jednolitym i zmiany koniunktury nie przebiegają we wszystkich powiatach z jednakowym nasileniem i w tym samym tempie. Na tle podregionu wyróżniają się takie powiaty, jak: kołobrzeski, m. Koszalin i szczecinecki, a więc powiaty, na terenie których położone są duże ośrodki miejskie, będące centrami rozwoju w społeczeństwach postindustrialnych. Rynek pracy dynamiczniej rozwija się w miastach, tam chętniej inwestują przedsiębiorcy, tam istnieje niezbędna dla rozwoju przedsiębiorczości infrastruktura techniczna i społeczna, tam też dostępna jest lepiej wykształcona siła robocza. W pozostałych powiatach tempo zmian nie było tak zadowalające.

Rozpatrując poziom nasycenia podregionu podmiotami gospodarczymi można określić, że jest obszarem dobrze rozwiniętym pod względem rozwoju przedsiębiorczości na tle województwa. W podregionie tym zanotowano bowiem największą liczbę podmiotów funkcjonujących w województwie, jak również najwyższy wskaźnik nasycenie firmami na 1000 mieszkańców. Pod tym względem zaznacza się wyraźna dominacja trzech powiatów: kołobrzeskiego, M. Koszalin i jego obszaru satelickiego oraz szczecineckiego. Na terenach tych funkcjonuje najwięcej podmiotów gospodarczych, jak również co roku do rejestru REGON wpisywanych jest najwięcej nowych firm. Warto tutaj podkreślić, że przyrost liczby podmiotów gospodarczych, w tym spółek handlowych zanotowano we wszystkich powiatach za wyjątkiem powiatu wałeckiego, gdzie wystąpił spadek ogólnej liczby firm. Sytuacja na rynku pracy znacząco poprawiła się w Koszalinie. Pozytywne zmiany, tj. spadek stopy bezrobocia i liczby bezrobotnych oraz wzrost przeciętnych miesięcznych wynagrodzeń i wskaźnika liczby pracujących na 1000 ludności zanotowano we wszystkich powiatach, podczas gdy odsetek bezrobotnych zamieszkujących tereny wiejskie zmniejszył się jedynie w powiatach: drawskim i sławieńskim. Przyrost produkcji sprzedanej przemysłu nie wystąpił w kołobrzeskim i koszalińskim, a w drawskim, koszalińskim i szczecineckim nie zanotowano wzrostu nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach. Wartość brutto środków trwałych zwiększyła się niemalże we wszystkich powiatach (za wyjątkiem drawskiego). Przeszkodą w rozwoju mogą okazać się niskie dochody i wydatki budżetów jednostek terytorialnych w powiatach: wałeckim, sławieńskim czy drawskim. Pozytywnym zjawiskiem, dotyczącym całego obszaru, jest wzrostowa tendencja produktu krajowego brutto w podregionie, jak i wartości dodanej brutto, jednakże zauważalna jest nieco odmienna struktura tworzenia wartości dodanej brutto w porównaniu z województwem.

Z zebranych w trakcie badań danych wypływają następujące wnioski – ze względu na znaczące zróżnicowanie działalności prowadzonej w poszczególnych powiatach podregionu koszalińskiego trudno jest znaleźć jedną płaszczyznę, określająca specyfikę gospodarki podregionu. Należy raczej odnotować jej wewnętrzną różnorodność oraz unikalność warunków panujących w poszczególnych powiatach składających się na analizowany podregion. Owo zróżnicowanie oddaje także struktura przynależności przedsiębiorstw do poszczególnych sekcji PKD (rys. 1). Przede wszystkim należy zwrócić uwagę na pojawienie się w niektórych powiatach silnej reprezentacji firm operujących w ramach sekcji, która w niewielkim stopniu jest obecna

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

w pozostałych jednostkach (np. H – Hotele i restauracje w kołobrzeskim, koszalińskim oraz sławieńskim). Z drugiej strony ważne jest też „nasycenie" powiatu firmami prowadzącymi zróżnicowaną działalność, lub przeciwnie – z dominacją jednego, dwóch obszarów aktywności gospodarczej (np. G – Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, motocykli oraz artykułów użytku osobistego i domowego oraz D – Przetwórstwo przemysłowe w szczecineckim i świdwińskim).

Rys. 1. Struktura działalności firm w powiatach podregionu koszalińskiego według sekcji PKD (dane w wartościach bezwzględnych)

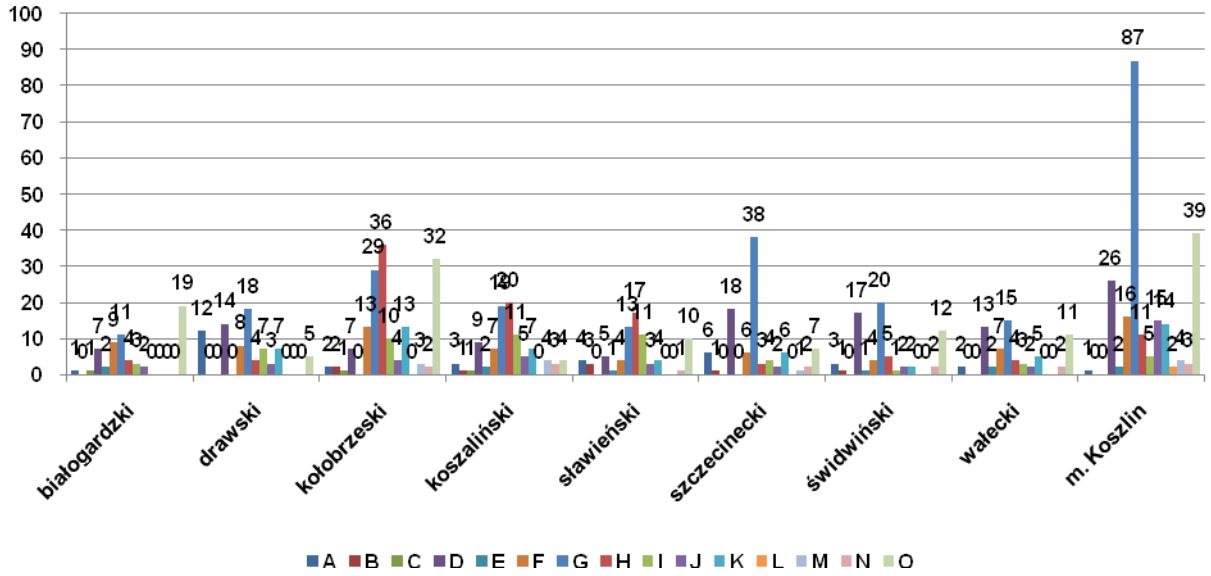

Źródło: *Badania własne*.

O dojrzałości lokalnej gospodarki pośrednio świadczy forma prawna jaką przybierają działające przedsiębiorstwa – obecność spółek traktowana jest jako symptom przechodzenia z etapu początkowego w rozwoju firm, do fazy stabilizacji oraz osiągnięcia przez przedsiębiorstwo wyższego poziomu rozwoju. Jak już wcześniej sygnalizowano, powiaty związane z ośrodkami miejskimi wyróżniają się na tle pozostałych, także w omawianym zestawieniu proporcja firm zarejestrowanych jako spółki, do prowadzących działalność jako osoby fizyczne, jest najkorzystniejsza w powiecie miejskim Koszalin oraz powiecie szczecineckim (rys. 2).

Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Rys. 2. Struktura firm w powiatach podregionu koszalińskiego według form prawnych działalności (dane w wartościach bezwzględnych)

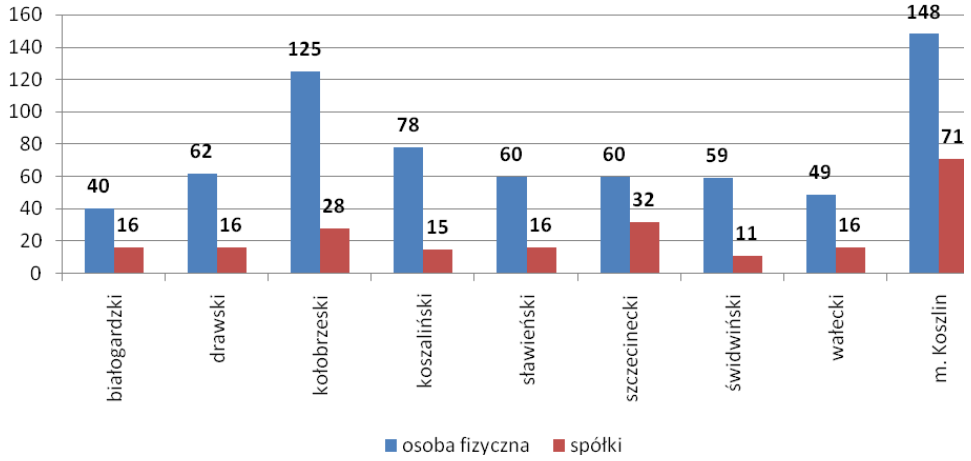

Źródło: *Badania własne*.

Prezentowane dane obrazują zróżnicowanie gospodarki podregionu, jednakże określenie specyfiki przede wszystkim ma na celu umożliwienie prowadzenia skutecznej i celowej interwencji, której celem ma być wzmocnienie systemu gospodarczego poszczególnych jednostek terytorialnych.

Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

WNIOSKI I REKOMENDACJE

Z przeprowadzonej analizy *desk research* wynika, że obszar województwa zachodniopomorskiego charakteryzuje się silnym przestrzennym zróżnicowaniem pod względem poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego. To zróżnicowanie w przyszłości może prowadzić do dalszych dysproporcji w rozwoju gospodarczym. Należy bowiem stwierdzić, że na tle województwa wyróżniają się powiaty, na terenie których położone są duże ośrodki miejskie, które przyciągają zarówno dobrze wykształconą siłę roboczą, jak i przedsiębiorców, tym samym pogłębiając proces marginalizacji pozostałych obszarów.

Dzięki przeprowadzonej analizie możliwe jest sformułowanie wniosków dotyczących oceny sytuacji społeczno-gospodarczej powiatów województwa zachodniopomorskiego w następujących obszarach:

- potencjał demograficzny,
- diagnoza rynku pracy,
- przedsiębiorczość,
- produkcja sprzedana przemysłu,
- inwestycje i środki trwałe,
- budżety jednostek samorządu terytorialnego.

Potencjał demograficzny

Potencjał ludności postrzegany jako substytut wielu zjawisk społeczno-gospodarczych może oddziaływać stymulująco bądź hamująco na tempo procesów rozwojowych. Zmiany w strukturze ludności kształtowane są przez trzy czynniki: liczbę urodzeń, liczbę zgonów i liczebność migrantów. Ten ostatni czynnik może powodować zarówno starzenie się, jak i odmładzanie społeczeństwa w zależności od tego, w jakim wieku jest migrująca ludność. W migracjach jednak częściej uczestniczy ludność młodsza, dlatego też wpływają one na odmłodzenie się społeczeństw tych terenów, na które przybywają migranci i starzenie się ludności obszarów, z których migranci odchodzą. W przypadku zgonów, to ich wpływ na odmładzanie czy też starzenie ludności sprowadza się do problemu, w jakich grupach wieku następuje spadek poziomu umieralności, a przy życiu pozostaje więcej osób. Jednakże głównym czynnikiem powodującym zmiany w strukturze ludności są urodzenia, gdyż dzięki wysokiej częstości urodzeń szybko rośnie liczba dzieci i zwiększa się ich udział procentowy w ogólnej liczbie ludności, natomiast spadek poziomu urodzeń powiększa względny udział populacji w starszym wieku.

Przeprowadzona analiza pozwoliła na sformułowanie kilku wniosków dotyczących potencjału demograficznego województwa zachodniopomorskiego:

- w większości powiatów, jak i w całym województwie, zanotowano spadek liczby ludności spowodowany odpływem ludności do innych powiatów województwa bądź kraju. Jedynie w powiatach: kołobrzeskim, koszalińskim, goleniowskim, gryfińskim i polickim w porównaniu do 2004 r. liczba ludności wzrosła;

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

- ujemny przyrost naturalny wystąpił jedynie w powiatach grodzkich;

- w strukturze wiekowej ludności we wszystkich powiatach dominowała ludność w wieku 15-64 lat. Tendencje ostatnich lat wskazują na stałe obniżanie się odsetka osób w wieku 0-14 lat, a wzrost udziału ludności w wieku 65 lat i więcej. Występujący wzrost liczby ludności w wieku 65 lat i więcej oraz stałe zwiększanie się jej udziału świadczą o nasilaniu się procesu starzenia demograficznego;

- ważną miarą charakteryzującą zasoby pracy jest odsetek ludności w różnych grupach wieku: w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym. W większości powiatów w ostatnich latach nastąpił spadek udziału ludności w wieku przedprodukcyjnym, a wzrost udziału ludności w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym. Wyjątek stanowiły powiaty grodzkie, gdzie w analizowanych latach zanotowano spadek udziału ludności w wieku produkcyjnym. Według prognoz demograficznych na lata 2010-2035, okres ten będzie mniej wymagający dla gospodarki, gdyż presja na tworzenie nowych miejsc pracy z tytułu przyrostu podaży siły roboczej będzie znacznie mniejsza, spadnie bowiem udział ludności w wieku produkcyjnym;

- ze względu na fakt, że oficjalna statystyka jest w stanie uchwycić tylko zarejestrowane formalnie przemieszczenia ludności wewnątrz kraju i za granicą pełna obserwacja zjawiska migracji jest bardzo utrudniona. Można zatem sądzić, że te statystycznie uchwytne migracje ludności są tylko niewielką częścią rzeczywistych przemieszczeń migracyjnych ludności Polski. Dlatego też, analizując dane dotyczące migracji wewnętrznych i zagranicznych, można wskazać tylko na pewne kierunki omawianych przemieszczeń ludności. Nie jest możliwe natomiast na podstawie takich rejestrowanych migracji ocenić ilościowej skali badanego zjawiska. W tej sytuacji szczególnie istotne jest, aby analizując zjawiska migracji (rejestrowanej), posługiwać się uśrednionymi danymi dla dłuższego okresu. Takie ujęcie pozwala bowiem w bardziej wiarygodny sposób wskazać ogólnie występujące przestrzenne trendy. Jak wskazują prognozy na kolejne lata w województwie zachodniopomorskim będzie obserwowany stały odpływ ludności. Dodatnie saldo migracji w 2008 r. wystąpiło w 6 powiatach: goleniowskim, kamieńskim, kołobrzeskim, koszalińskim, m. Świnoujście i polickim, w którym przyjęło największą wartość. Dodatnie saldo migracji często utożsamiane jest ze znacznie korzystniejszymi warunkami życia niż na innych terenach.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Tab. 1. Wskaźniki charakteryzujące potencjał demograficzny w powiatach województwa zachodniopomorskiego w 2008 r.

WYSZCZEGÓLNIENIE	Gęstość zaludnienia na 1 km^2		Przyrost naturalny na 1000 ludności		Saldo migracji na 1000 ludności		Udział ludności w wieku przed-produkcyjnym w %		Udział ludności w wieku po-produkcyjnym w %	
		lokata		lokata		lokata		lokata		lokata
WOJEWÓDZTWO	74	x	1,1	x	-0,8	x	19,1	x	15,0	x
powiaty										
Białogardzki	57	8	1,7	7	-2,4	13	21,4	2	14,1	10
Choszczeński	37	15	1,6	8	-3,0	15	20,9	6	14,1	10
Drawski	33	17	0,0	15	-5,3	18	20,5	9	13,9	12
Goleniowski	49	10	2,7	3	1,5	3	21,1	4	13,0	16
Gryficki	60	7	1,5	9	-2,8	14	20,9	6	13,4	15
Gryfiński	44	12	2,8	2	-2,1	11	20,9	6	13,0	16
Kamieński	48	11	0,6	13	0,9	6	19,1	13	14,2	9
Kołobrzeski	106	4	1,2	11	1,1	4	19,5	12	14,9	5
Koszaliński	39	13	1,9	6	3,1	2	21,7	1	12,1	17
Łobeski	36	16	2,8	2	-3,0	15	20,6	8	15,1	4
Myśliborski	57	8	1,0	12	-1,6	9	20,3	10	14,2	9
Policki	102	5	5,8	1	16,0	1	21,0	5	9,6	18
Pyrzycki	55	9	1,5	9	-2,1	11	20,7	7	14,5	7
Sławieński	55	9	2,3	4	-2,2	12	21,7	1	14,0	11
Stargardzki	78	6	2,0	5	-1,3	8	20,0	11	13,8	13
Szczecinecki	44	12	0,5	14	-1,9	10	21,1	4	14,8	6
Świdwiński	44	12	1,7	7	-3,7	16	20,5	9	14,3	8
Wałecki	38	14	1,3	10	-5,0	17	21,2	3	13,6	14
miasta na prawach powiatu										
Koszalin	1286	2	-0,3	16	-1,0	7	15,7	16	17,7	2
Szczecin	1354	1	-0,5	17	-1,9	10	15,9	15	17,9	1
Świnoujście	207	3	-1,1	18	1,0	5	16,1	14	16,9	3

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Diagnoza rynku pracy

Analiza sytuacji na rynku pracy pozwala zaobserwować szereg pozytywnych zjawisk, które w badanym okresie wystąpiły we wszystkich powiatach województwa – zmniejszenie się liczby bezrobotnych zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy, spadek stopy bezrobocia rejestrowanego czy wzrost przeciętnych miesięcznych wynagrodzeń brutto. Wspomniana wcześniej niejednorodność obszaru województwa dotyczy również rynku pracy, który dynamiczniej rozwija się w miastach – co widać na podstawie większości przytoczonych w opracowaniu wskaźników. Na podstawie szczegółowej charakterystyki rynku pracy w powiatach można zaobserwować przestrzenne zróżnicowanie następujących zmiennych:

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

– powiatami o najwyższej wartości wskaźnika liczby pracujących na 1000 ludności były: m. Szczecin. m. Koszalin, a także policki, kołobrzeski i m. Świnoujście. Z kolei najniższe zatrudnienie zanotowano w kamieńskim, koszalińskim, pyrzyckim, choszczeńskim i gryfickim;

Rys. 1. Pracujący w gospodarce narodowej na 1000 ludności w powiatach województwa zachodniopomorskiego

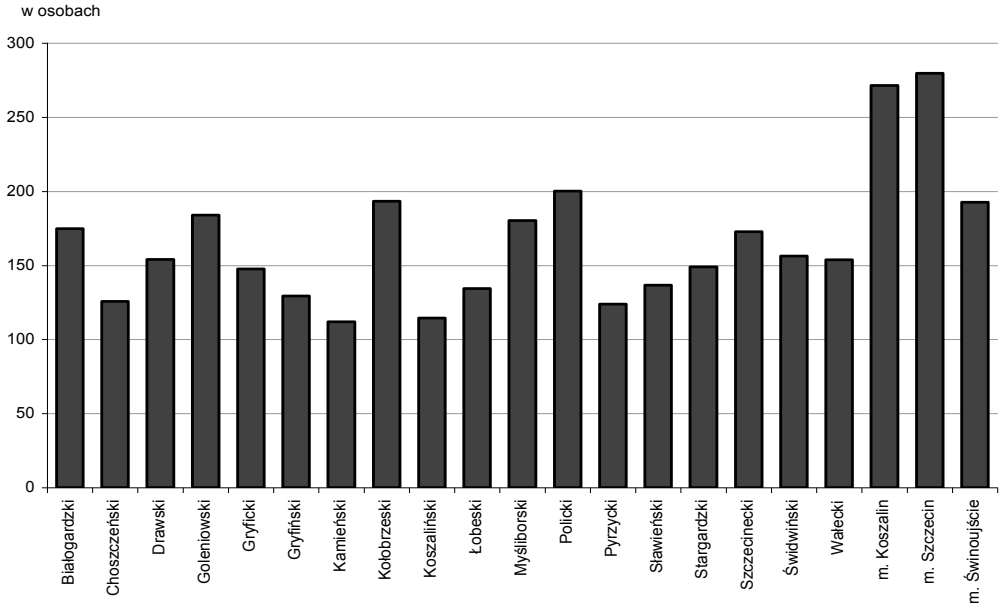

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

– największy odsetek pracujących w podmiotach zatrudniających powyżej 9 osób w sektorze rolniczym zanotowano w powiatach: pyrzyckim, choszczeńskim, koszalińskim, sławieńskim oraz gryfińskim. Pracujący w sektorze przemysłowym przeważali w powiatach: polickim, goleniowskim, łobeskim oraz myśliborskim. Najwyższy odsetek pracujących w sektorze usługowym zaobserwowano w miastach na prawach powiatu (Świnoujściu, Szczecinie, Koszalinie), a także w powiatach: kołobrzeskim, kamieńskim i gryfickim;

– kwotę przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto wyższą niż przeciętna w województwie zanotowano w polickim, Szczecinie, gryfińskim i Świnoujściu. Najniższe płace otrzymywali pracownicy w firmach położonych na terenie powiatu świdwińskiego, pyrzyckiego, sławieńskiego oraz łobeskiego;

– stopa bezrobocia rejestrowanego niższa niż 13,4% (wartość dla zachodniopomorskiego) wystąpiła w 2008 r. w pięciu powiatach: Szczecinie, Świnoujściu, Koszalinie, kołobrzeskim i polickim, natomiast w myśliborskim była równa 13,4%. Obszary o najwyższym poziomie bezrobocia to: białogardzki, łobeski, drawski, szczecinecki i świdwiński.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Tab. 2. Wskaźniki charakteryzujące sytuację na rynku pracy w powiatach województwa zachodniopomorskiego w 2008 r.

WYSZCZEGÓLNIENIE	Odsetek pracujących w sektorze rolniczym w % w 2007 r.		Odsetek pracujących w sektorze przemysłowym w % w 2007 r.		Odsetek pracujących w sektorze usługowym w % w 2007 r.		Stopa bezrobocia w % w 2008 r.		Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w 2007 r.	
		lokata		lokata		lokata		lokata		lokata
WOJEWÓDZTWO	11,8	x	30,9	x	57,3	x	13,4	x	2615,83	x
powiaty										
Białogardzki	14,3	16	41,0	5	44,7	11	28,4	21	2194,67	16
Choszczeński	34,2	2	20,8	20	45,0	10	22,4	14	2228,60	12
Drawski	20,5	8	36,1	6	43,4	12	23,9	19	2158,84	17
Goleniowski	16,8	13	46,9	2	36,3	19	15,0	8	2450,32	7
Gryficki	19,1	12	24,3	18	56,6	6	22,8	15	2203,07	15
Gryfiński	25,8	5	30,9	10	43,3	14	17,8	11	2928,92	3
Kamieński	24,3	6	15,0	21	60,8	5	23,1	16	2209,45	13
Kołobrzeski	12,5	17	25,0	17	62,5	4	9,6	4	2336,90	9
Koszaliński	29,9	3	26,8	15	43,4	13	21,6	12	2296,30	11
Łobeski	19,5	10	42,3	3	38,2	18	23,9	20	2124,98	18
Myśliborski	19,8	9	41,4	4	38,7	17	13,4	6	2206,57	14
Policki	4,3	18	59,7	1	36,1	21	12,8	5	3035,02	1
Pyrzycki	34,8	1	29,1	13	36,1	20	22,0	13	2112,50	20
Sławieński	28,9	4	29,7	11	41,4	16	15,7	9	2124,21	19
Stargardzki	19,5	11	29,6	12	51,0	7	14,9	7	2322,96	10
Szczecinecki	15,5	15	35,7	7	48,8	9	23,3	18	2569,09	5
Świdwiński	22,0	7	35,1	8	42,9	15	23,2	17	2075,56	21
Wałecki	16,0	14	34,8	9	49,1	8	16,2	10	2383,47	8
miasta na prawach powiatu										
Koszalin	0,7	21	29,1	14	70,2	3	8,2	3	2534,90	6
Szczecin	0,9	20	25,6	16	73,5	2	4,2	1	2975,73	2
Świnoujście	1,0	19	21,1	19	77,9	1	8,1	2	2666,05	4

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Przedsiębiorczość

O sukcesie lub jego braku w procesie rozwoju gospodarki danego obszaru decyduje przede wszystkim to, co dzieje się w przedsiębiorstwach. Określenie aktywności gospodarczej województwa zachodniopomorskiego możliwe było przy wykorzystaniu zestawu wskaźników, który pozwolił na sformułowanie wniosków ogólnych dotyczących obszaru całego województwa, jak również na ukazanie przestrzennego zróżnicowania rozwoju przedsiębiorczości. Wśród ogólnych tendencji obserwowanych w województwie należy zauważyć, że:

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

- rozwój gospodarczy województwa opierać się musi na prężnym i dynamicznym sektorze małych i średnich przedsiębiorstw, gdzie zaszły największe zmiany. Większość tych firm zajmowała się handlem i naprawami oraz obsługą nieruchomości i firm, a także budownictwem. Wsparcie ich funkcjonowania poprzez udostępnienie atrakcyjnych form finansowania, takich jak regionalne/lokalne fundusze pożyczkowe, kredytowe i gwarancyjne, stworzy dla omawianego sektora szersze perspektywy inwestycyjne, przyczyniając się do ożywienia gospodarczego obszaru, a co za tym idzie poprawy ogólnej sytuacji społeczno-gospodarczej i zmniejszenia bezrobocia;

- mający zasadnicze znaczenie dla rozwoju gospodarczego sektor małych i średnich przedsiębiorstw w regionie reprezentowany jest głównie przez firmy należące do kategorii mikroprzedsiębiorstw. Tego typu przedsięwzięcia mają proporcjonalnie mniejszy wpływ na budowanie potencjału rozwojowego – ich znaczenie wynika bowiem z dużej liczebności, a nie z potencjału zdolnego wygenerować impuls prorozwojowy. Firmy te tworzą proporcjonalnie mniej miejsc pracy, mają mniejszy udział w wymianie towarowej z zagranicą oraz w podejmowaniu przedsięwzięć innowacyjnych. Stąd wniosek, że dla efektywnego wspierania działalności gospodarczej na terenie województwa, sektor MŚP nie powinien być traktowany jako jednolita kategoria. Dostrzeżenie jego wewnętrznego zróżnicowania umożliwi lepsze dotarcie z dostępnymi narzędziami wsparcia dla firm – np. promowanie wdrażania rozwiązań innowacyjnych będzie w grupie najmniejszych firm mniej skuteczne niż wśród firm zatrudniających od 10 do 249 pracowników. Nie oznacza to, że mikroprzedsiębiorstwa mają być pominięte w opracowywanych programach wsparcia – dzięki swojej liczebności, są one dla rozwoju gospodarki regionu również bardzo ważne, należy jednakże uwzględnić ograniczenia, jakie ich dotyczą;

- pod względem nasycenia przedsiębiorczością na 1000 mieszkańców województwo zachodniopomorskie plasowało się na pierwszym miejscu w kraju, natomiast funkcjonujące na jego terenie podmioty stanowiły zaledwie 5,7% ogółu podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w kraju i pod tym względem województwo plasowało się dopiero na 8 miejscu.

Biorąc pod uwagę przestrzenne rozmieszczenie podmiotów w powiatach województwa zachodniopomorskiego odnotowano, że:

- przyrost liczby podmiotów gospodarczych, w tym spółek handlowych i spółek z udziałem kapitału zagranicznego nastąpił we wszystkich powiatach za wyjątkiem powiatu wałeckiego, gdzie wystąpił spadek ogólnej liczby firm;

- główne skupiska przedsiębiorstw znajdują się w powiatach grodzkich, duża liczba podmiotów zlokalizowana była również w powiatach: kołobrzeskim, goleniowskim, gryfińskim i polickim. Najmniej podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON było w powiecie choszczeńskim i pyrzyckim;

- największe zagęszczenie podmiotów na 1000 mieszkańców, poza powiatami miejskimi wystąpiło w powiecie kołobrzeskim, który dominował pod tym względem w województwie.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Także pod względem liczby spółek handlowych i spółek z udziałem kapitału zagranicznego przypadających na 10000 mieszkańców przeważały powiaty grodzkie oraz powiat: kołobrzeski, pyrzycki, goleniowski, gryfiński i policki;

- we wszystkich powiatach przeważały osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą w sektorze usług rynkowych zatrudniające do 9 osób;

- w większości powiatów, za wyjątkiem powiatu m. Szczecin, więcej jednostek zostało wpisanych niż wykreślonych.

Tab. 3. Wskaźniki charakteryzujące przedsiębiorczość w powiatach województwa zachodniopomorskiego w 2008 r.

WYSZCZEGÓLNIENIE	Podmioty zarejestrowane w rejestrze REGON na 1000 ludności		Spółki handlowe na 10000 ludności		Spółki z udziałem kapitału zagranicznego na 10000 ludności		Udział podmiotów sektora usługowego w %		Udział podmiotów o liczbie pracujących do 9 osób w %	
		lokata		lokata		lokata		lokata		lokata
WOJEWÓDZTWO	125,9	x	74,6	x	24,2	x	76,6	x	96,2	x
powiaty										
Białogardzki	101,7	14	38,5	12	11,8	12	74,9	9	96,5	5
Choszczeński	77,4	21	36,8	14	14,5	10	69,1	19	94,3	21
Drawski	103,3	13	30,1	17	9,6	14	73,1	13	96,6	4
Goleniowski	103,5	12	55,8	6	21,0	6	69,2	18	95,3	19
Gryficki	125,4	6	37,8	13	11,0	13	81,4	4	96,4	7
Gryfiński	96,9	16	51,0	7	25,4	3	66,0	20	95,6	16
Kamieński	144,4	5	48,1	8	18,6	8	76,4	7	96,4	8
Kołobrzeski	178,1	1	65,0	5	21,1	6	82,5	2	97,0	2
Koszaliński	105,5	11	37,9	13	15,8	9	74,3	12	96,5	6
Łobeski	82,8	20	33,8	16	13,9	10	71,5	16	95,5	17
Myśliborski	93,1	18	47,2	9	20,4	7	71,7	15	94,6	20
Policki	121,9	7	75,8	3	23,0	4	72,2	14	95,9	13
Pyrzycki	93,4	17	46,0	10	21,7	5	63,5	21	95,7	15
Sławieński	105,8	10	36,2	15	13,8	10	74,4	11	96,4	9
Stargardzki	98,7	15	45,9	10	16,3	9	70,2	17	95,8	14
Szczecinecki	106,0	9	41,9	11	12,5	12	76,9	6	96,3	11
Świdwiński	90,4	19	34,0	16	12,6	11	76,3	8	95,5	18
Wałecki	107,2	8	37,4	14	9,9	14	74,6	10	96,4	10
miasta na prawach powiatu										
Koszalin	172,2	2	99,7	2	20,3	7	81,9	3	96,9	3
Szczecin	157,5	4	148,9	1	45,5	1	79,3	5	96,3	12
Świnoujście	169,3	3	74,0	4	30,1	2	84,7	1	97,2	1

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Produkcja sprzedana przemysłu

Obserwacja wielkości produkcji sprzedanej przemysłu pozwala na określenie stopnia uprzemysłowienia powiatów w województwie zachodniopomorskim. Analiza wskaźnika produkcji sprzedanej przemysłu (podmiotów zatrudniających powyżej 9 osób) na 1 mieszkańca wskazuje, iż przemysł największe znaczenie miał w 2007 r. w takich powiatach, jak: goleniowski, policki, szczecinecki, Koszalin, myśliborski, Szczecin. Najniższą wartość wskaźnika zanotowano w choszczeńskim, łobeskim i stargardzkim.

Najwyższy przyrost badanego wskaźnika zaobserwowano w powiatach, w których wartość produkcji sprzedanej przemysłu na 1 mieszkańca w 2007 r. była najwyższa (goleniowskim, polickim, szczecineckim), co oznaczać może dalszy rozwój tych obszarów w kierunku zwiększania produkcji przemysłowej.

Inwestycje i środki trwałe

Utrzymanie produkcji na dotychczasowym poziomie, a także jej wzrost, możliwe są za sprawą realizowanych w przedsiębiorstwach inwestycji. Nakłady inwestycyjne wystąpiły w 2007 r. we wszystkich powiatach zachodniopomorskiego (w badanych podmiotach zatrudniających powyżej 9 osób) – najwyższe były (w przeliczeniu na 1 mieszkańca) w polickim, goleniowskim, myśliborskim i w Szczecinie, natomiast najniższą ich wartość zanotowano w choszczeńskim, pyrzyckim oraz koszalińskim.

Rys. 2. Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach na 1 mieszkańca w powiatach województwa zachodniopomorskiego w 2007 r.

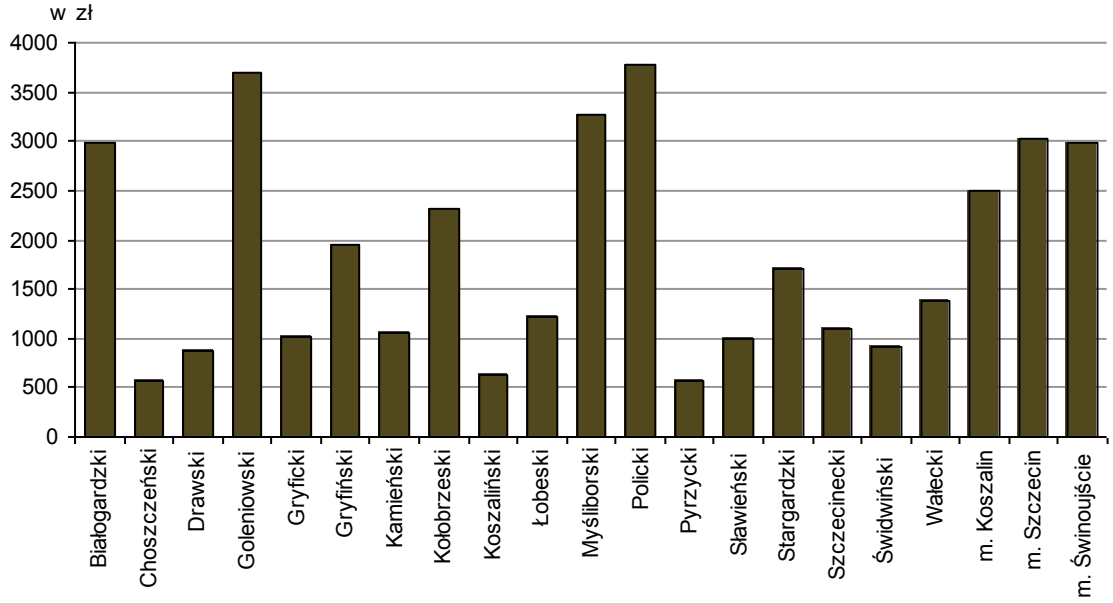

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

W porównaniu z 2004 r. największy przyrost wskaźnika zanotowano w powiecie białogardzkim, goleniowskim, polickim, Szczecinie i Świnoujściu. Zwiększanie się poziomu nakładów może świadczyć o zwiększaniu zdolności produkcyjnych firm i ich rozwoju, co w dłuższym okresie zapewnić może korzyści dla gospodarki powiatów.

Wartość brutto środków trwałych na 1 mieszkańca przyjęła najwyższe wartości w powiatach polickim, gryfińskim i szczecineckim. Nakłady finansowe lub rzeczowe, których celem jest stworzenie nowych środków trwałych lub ulepszenie istniejących obiektów majątku trwałego, a także nakłady na tzw. pierwsze wyposażenie były najniższe w choszczeńskim, łobeskim i pyrzyckim.

Budżety jednostek samorządu terytorialnego

Możliwości dofinansowywania działań w powiatach zachodniopomorskiego są zróżnicowane. Na realizację swoich zadań budżety powiatów, miast na prawach powiatów i gmin otrzymują środki z zewnątrz (z budżetu państwa, Unii Europejskiej, funduszy, dotacji itp.), jak również wypracowują dochody, których wielkość może świadczyć pośrednio o aktywności i zaradności zarządzających nimi samorządów. Na podstawie przeprowadzonej analizy budżetów jednostek samorządu terytorialnego w powiatach można zaobserwować, iż:

- najwyższa wartość dochodów budżetów powiatów, a także wydatków, w przeliczeniu na 1 mieszkańca wystąpiła w 2008 r. w białogardzkim, stargardzkim i świdwińskim, natomiast najniższymi dochodami dysponowały wałecki, gryfiński i sławieński. Biorąc pod uwagę miasta na prawach powiatu, najwyższe dochody zanotowano w Świnoujściu (także wydatki), następnie w Szczecinie i Koszalinie (wydatki w Koszalinie były wyższe niż w Szczecinie);

- udział wydatków majątkowych inwestycyjnych wyższy od przeciętnego w województwie (16,7%) zanotowano w powiecie białogardzkim, stargardzkim, kamieńskim, świdwińskim i szczecineckim, a wśród miast na prawach powiatów w zarówno Świnoujściu, jak i Szczecinie oraz Koszalinie. Najmniej wydatkowano na inwestycje w choszczeńskim, gryfińskim, koszalińskim i drawskim;

- w gminach wchodzących w skład badanych powiatów najwyższe dochody zanotowano w kołobrzeskim, kamieńskim i sławieńskim, natomiast pod względem wysokości wydatków przodowały kamieński, kołobrzeski i gryficki.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Tab. 4. Wskaźniki charakteryzujące dochody i wydatki jednostek samorządu terytorialnego w powiatach województwa zachodniopomorskiego w 2008 r.

WYSZCZEGÓLNIENIE	Dochody budżetów powiatów i miast na prawach powiatów na 1 mieszkańca w zł		Wydatki budżetów powiatów i miast na prawach powiatów na 1 mieszkańca w zł		Udział wydatków majątkowych inwestycyjnych w wydatkach ogółem w %		Dochody budżetów gmin na 1 mieszkańca w zł		Wydatki budżetów gmin na 1 mieszkańca w zł	
		lokata		lokata		lokata		lokata		lokata
WOJEWÓDZTWO	-	x	-	x	16,7	x	2724,61	x	2755,14	x
powiaty										
Białogardzki	1433,54	4	1415,50	4	42,1	1	2625,73	10	2623,31	12
Choszczeński	775,93	18	793,95	17	4,4	21	2495,76	14	2737,51	9
Drawski	819,85	14	786,34	18	6,6	18	2938,47	5	3005,36	4
Goleniowski	779,42	17	796,75	16	11,5	11	2782,67	9	2535,68	13
Gryficki	970,37	7	937,37	8	8,0	17	2996,20	4	3127,01	3
Gryfiński	720,55	20	758,52	19	5,7	20	2522,10	12	2535,55	14
Kamieński	968,06	8	980,97	7	24,4	4	3176,51	2	3426,33	1
Kołobrzeski	863,66	12	863,26	11	8,2	16	3328,90	1	3239,38	2
Koszaliński	916,39	9	872,04	10	6,6	19	2907,54	6	2979,10	5
Łobeski	849,81	13	840,21	15	14,4	9	2501,51	13	2697,64	10
Myśliborski	791,65	15	852,84	14	8,6	15	2441,40	17	2453,79	16
Policki	878,62	11	862,55	12	13,2	10	2798,63	7	2820,71	8
Pyrzycki	786,79	16	860,03	13	8,9	14	2444,60	16	2530,71	15
Sławieński	731,91	19	734,47	20	9,7	13	3012,01	3	2942,00	7
Stargardzki	1061,15	5	1075,63	5	39,1	2	2341,13	18	2334,47	18
Szczecinecki	887,56	10	907,40	9	17,4	8	2784,24	8	2962,10	6
Świdwiński	978,62	6	1025,31	6	18,2	7	2554,40	11	2626,43	11
Wałecki	701,22	21	711,36	21	11,0	12	2477,08	15	2370,04	17
miasta na prawach powiatu										
Koszalin	3113,01	3	3128,04	2	18,4	6	-	-	-	-
Szczecin	3148,85	2	3108,46	3	20,1	5	-	-	-	-
Świnoujście	4850,81	1	5138,12	1	31,5	3	-	-	-	-

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS.*

W celu przeanalizowania sytuacji przedsiębiorców w powiatach należących do województwa zachodniopomorskiego przeprowadzone zostały wieloetapowe badania, których wyniki pozwalają na pogłębioną charakterystykę aktywności przedsiębiorczej na terenie regionu. Przeprowadzone badania były wieloaspektowe – odnosiły się do różnych obszarów aktywności gospodarczej podejmowanej przez firmy działające na obszarze województwa zachodniopomorskiego.

W trakcie jakościowego etapu badań zrealizowane zostały indywidualne wywiady pogłębione (IDI) oraz zogniskowane wywiady grupowe (FGI) z przedstawicielami przedsiębiorstw, pracownikami izb przemysłowo-handlowych, organizacji pracodawców, kupców

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

i rzemieślników, realizujących projekty wspierające rozwój subregionalnego rynku pracy oraz zaangażowanych w kształtowanie polityki zatrudnienia. Na podstawie uzyskanych wypowiedzi można dokonać następującego podsumowania.

Jedną z kluczowych, poruszonych w trakcie badań kwestii była problematyka regionalnego rynku pracy. Choć wypowiedzi respondentów w poszczególnych kwestiach mogły się różnić, to na podstawie uzyskanych wyników można dokonać kilku zasadniczych konkluzji. Zdaniem przedsiębiorców działających na terenie województwa zachodniopomorskiego rynek pracy jest trudny. Składa się na to kilka podstawowych problemów:

- niski etos pracy ogólnie, z tym że dla młodzieży oznacza to niechęć do wysiłku, niesolidność, a dla starszych pasywność i niechęć do podejmowania wyzwań;
- trudne warunki działania dla przedsiębiorstw i brak perspektyw rozwojowych (słaby rynek);
- trudności w znalezieniu właściwej osoby do pracy, także przedsiębiorstwa nie umieją zarządzać ludźmi, co osłabia wykorzystanie potencjału i wydajność pracy;
- warunki rynku pracy stwarzane przez władze są niekorzystne dla rozwoju rynku i regionu; brakuje także perspektyw rozwojowych.

Bez wątpienia znaczący wpływ na sytuację rynku pracy wywiera także kondycja poszczególnych firm, w dużym stopniu zależna od czynników makroekonomicznych (globalny kryzys). Z uzyskanych wypowiedzi wynika, że w roku 2008 utrzymywała się jeszcze wysoka koniunktura, a jej spadek przypada na początek 2009 roku. Należy jednakże odnotować, że nie ma jednoznacznych symptomów załamania gospodarki, obserwowane jest pogorszenie koniunktury, ale pojawiają się także opinie na temat dobrych warunków gospodarowania. Ocena perspektyw gospodarowania zdaje się sugerować wręcz, że powoli następuje lekka poprawa sytuacji na rynku.

Przedsiębiorcy zwracają także uwagę, że ich aktywność limitowana jest nie tylko poprzez czynniki rynkowe, ale również poprzez oddziaływanie struktur administracyjnych. W ich opinii brakuje aktywnego udziału władz różnego szczebla we wspieraniu rozwoju przedsiębiorczości, a podejmowanym sporadycznie działaniom brak wizji oraz długookresowej perspektywy. Dla prowadzących działalność gospodarczą kluczowe znaczenie mają przede wszystkim ułatwienia prawne, upraszczanie procedur, odbiurokratyzowanie procesu inwestowania. Interwencja ze strony władz publicznych jest szczególnie pożądana w odniesieniu do praktycznej strony stosowania rozwiązań innowacyjnych, niezbędne jest wsparcie doradczo-szkoleniowe, poświęcone zdolności przedsiębiorstw do zmiany profilu działalności, wprowadzania innowacji i nowych technologii, zarządzania kapitałem ludzkim, zarządzania majątkiem i ryzykiem. Jednak podstawowym problemem jest konieczność dotarcia do przedsiębiorców i przekonania ich do słuszności i celowości prowadzonych działań – niezbędna jest zmiana mentalności właścicieli firm, szczególnie należących do segmentu mikro. Działania o charakterze edukacyjnym muszą być wspierane przy pomocy narzędzi ekonomicznych – wielu spośród przedsiębiorców nie dysponuje środkami niezbędnymi do wprowadzania wielu rozwiązań innowacyjnych. Obecnie firmy nie współpracują z firmami doradczymi i naukowo-badawczymi a kształcenie kadry w firmach występuje w ograniczonym zakresie – przedsiębiorcy oczekują na przygotowanych pracowników. Brak jest więc w firmach potencjału intelektualnego, który mógłby zaowocować znaczącymi osiągnięciami na polu innowacji.

Zdecydowana większość firm funkcjonuje niemal w próżni, nie posiadając żadnych powiązań z innymi sektorami gospodarki, bądź przedsiębiorstwami. Kontakty z otoczeniem ograniczają się do tych tylko niezbędnych, kiedy przedsiębiorca jest sprzedawcą, kontrahentem,

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

klientem bądź petentem. Niewielkie znaczenie odgrywają także organizacje samorządowe w poszczególnych branżach, także ze względu na utrudnienia polityczne zmniejszające siłę zrzeszeń. Z drugiej strony kontakty biznesu z samorządem lokalnym postrzegane są obecnie jako korupcyjne, ten stan powoduje osłabienie i tak doraźnych i przelotnych relacji na linii instytucje publiczne – przedsiębiorcy.

Do zasadniczych problemów, z jakimi boryka się regionalna gospodarka należą:

- zastój na rynku – brak znaczącej liczby nowych ofert pracy i inwestorów (w tym krajowych), negatywna sytuacja potęgowana jest kolejnymi zagrożeniami – upadek firm, spowodowany globalny kryzysem (np. zamknięcie stoczni);
- silny kontrast pomiędzy sytuacją w stolicy a pozostałymi terenami województwa – rynek pracy poza stolicą jest płytki i rozdrobniony. Ludzie w poszukiwaniu pracy decydują się przede wszystkim na przyjazd do Szczecina, co powoduje drenaż zasobów ludzkich z terenów otaczających aglomerację;
- lokalizacja stolicy województwa i całego regionu przy granicy krępuje możliwości rozwojowe, gdyż renta położenia w opinii respondentów nie jest w pełni wykorzystywana (potencjał przygraniczny i nadmorski);
- lokalne władze nie sprzyjają rozwojowi gospodarki, a sytuację dodatkowo komplikuje niejasny podział odpowiedzialności pomiędzy władzami centralnymi a lokalnymi. Dodatkowo, zdaniem respondentów działalność przedsiębiorcza krępowana jest przez biurokrację, niekompetentne postawy urzędników na najwyższych szczeblach, brak znajomości realiów, rosnące podatki, pracę urzędników dla siebie a nie dla otoczenia, wprowadzanie regulacji prawnych, które nie przystają do realiów gospodarowania w regionie (np. narzucanie europejskich norm ekologicznych na użytkowane pojazdy ciężarowe, w innych krajach UE wyposażenie pojazdu jest współfinansowane przez państwo);
- uzależnienie sytuacji gospodarczej od czynników niezależnych od przedsiębiorców – największe znaczenie ma koniunktura gospodarcza, irracjonalne zachowania konsumentów (ograniczanie wydatków z powodu wirtualnego kryzysu).

Efektem ilościowego etapu badań było uzyskanie szeregu informacji diagnozujących, na poziomie powiatów województwa zachodniopomorskiego, sytuację sektora przedsiębiorstw. Szczegółowe omówienia znalazły się przy opisie sytuacji każdego z analizowanych powiatów. Zaprezentowane tutaj zestawienia mają na celu zarysowanie zasadniczych problemów, jakie znalazły się w treści poszczególnych raportów. Do poniższej analizy wybrane zostały zagadnienia odgrywające kluczową rolę dla perspektyw rozwoju gospodarki regionu. Zasadniczym obszarem analizy będzie tutaj charakterystyka perspektyw zatrudnienia, innowacyjność oraz korzystanie ze środków unijnych firm zlokalizowanych w poszczególnych powiatach.

Porównanie liczby firm planujących zwiększać zatrudnienie oraz przedsiębiorstw planujących jego redukcję w ciągu najbliższych trzech miesięcy (rys. 3 i 4) prowadzi do następujących wniosków – we wszystkich powiatach większy udział mają firmy oczekujące wzrostu zatrudnienia. Dodatkowo ruchy kadrowe są ze sobą powiązane – tam gdzie będą zwalniać, tam też będą zatrudniać. Kolejność powiatów na obydwu rysunkach nie jest przypadkowa – Należy jednak pamiętać, ze mamy tutaj zobrazowaną strukturę procentową – pierwsza pozycja powiatu białogardzkiego nie oznacza, że najwięcej firm będzie tam zwalniać

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

lub zatrudniać, a jedynie, że mają one największy udział w zestawieniu, na które składały się jeszcze deklaracje – zatrudnienie nie ulegnie zmianie, oraz trudno powiedzieć.

Rys. 3. Struktura firm deklarujących zmniejszenie zatrudnienia w ciągu kolejnych trzech miesięcy w powiatach województwa zachodniopomorskiego

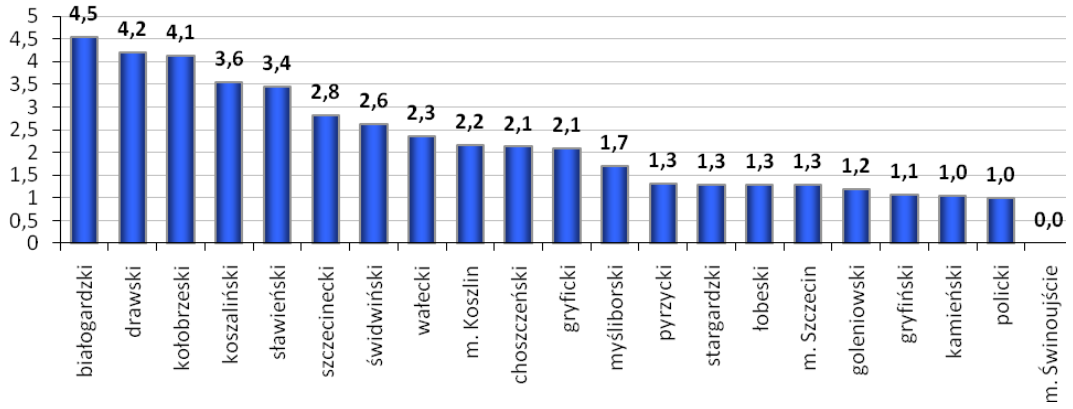

Źródło: *Badania własne.*

Rys. 4. Struktura firm deklarujących zwiększenie zatrudnienia w ciągu kolejnych trzech miesięcy w powiatach województwa zachodniopomorskiego

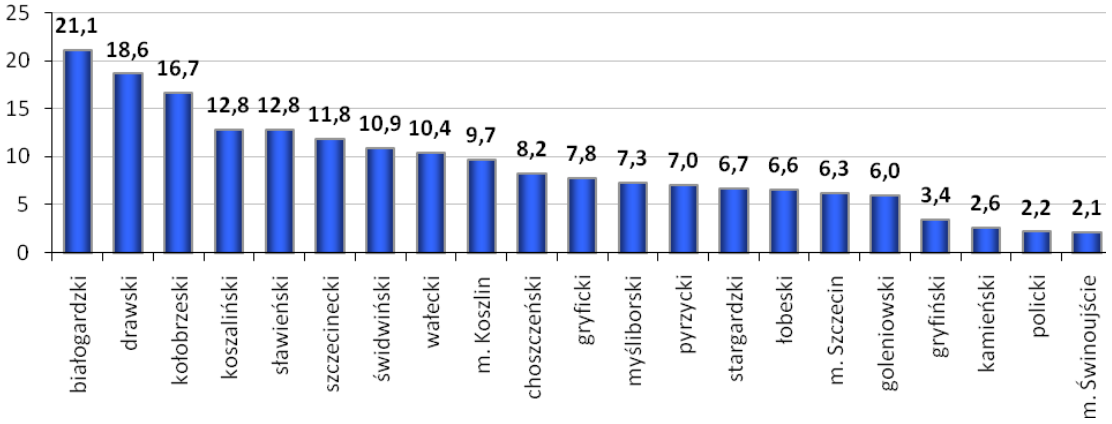

Źródło: *Badania własne.*

Zróżnicowany w poszczególnych powiatach udział przedsięwzięć stosujących innowacje oraz zaangażowanych w projekty finansowane ze środków unijnych dowodzi, że w ramach regionu możliwe jest radzenie sobie z wyzwaniami, jakie przynosi funkcjonowanie w nowoczesnych gospodarkach. Z jednej strony innowacje, jako niezbędny element technologicznego wyścigu, a z drugiej programy unijne wymagające posiadania kompetencji organizacyjnych oraz umiejętności strategicznego planowania.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Rys. 5. Struktura firm pod względem stosowania rozwiązań innowacyjnych w latach 2007-2009 w powiatach województwa zachodniopomorskiego

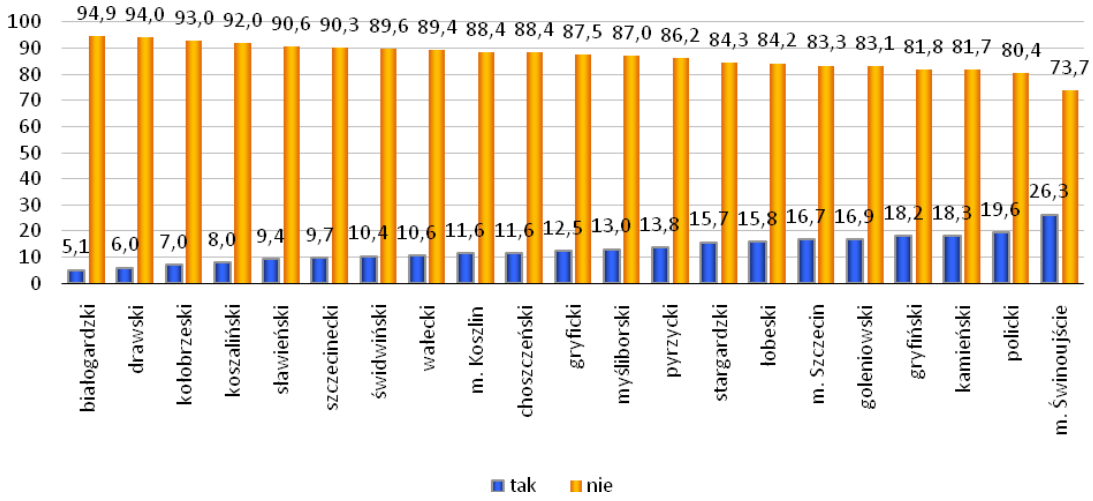

Źródło: *Badania własne.*

Rys. 6. Struktura firm pod względem korzystania z programów unijnych w powiatach województwa zachodniopomorskiego

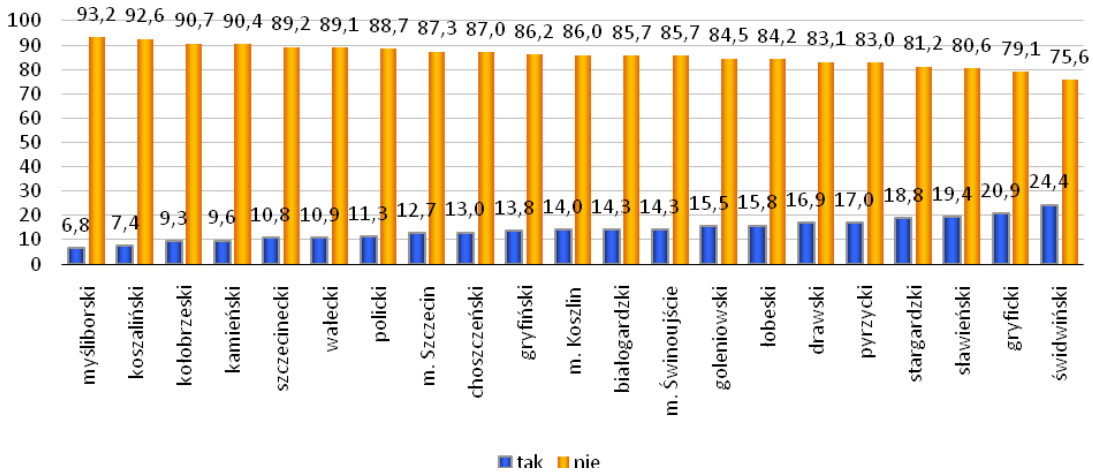

Źródło: *Badania własne.*

Optymalna byłaby sytuacja, gdyby jednocześnie firmy potrafiły realizować przedsięwzięcia innowacyjne i uzyskiwać na ten cel wsparcie z zewnętrznych środków. W chwili obecnej sytuacja taka nie występuje.

Regionalny Barometr Gospodarki

Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Na podstawie danych zebranych w trakcie jakościowej części badań zaproponować można kilka uniwersalnych rekomendacji:

1) w poszczególnych grupach przedsiębiorstw, wyodrębnionych na podstawie liczby pracowników konieczne będzie zastosowanie odrębnych rozwiązań uwzględniających wewnętrzne zróżnicowanie sektora MŚP, szczególnie w odniesieniu do mikroprzedsiębiorstw, których jest najwięcej, a funkcjonują na zdecydowanie innych zasadach niż firmy małe i średnie;
2) usunięcia wymaga szereg barier instytucjonalnych i proceduralnych w procesie zakładania i prowadzenia działalności gospodarczej zarówno na poziomie krajowym jak i lokalnym;
3) ze względu na specyfikę działalności gospodarczej prowadzonej na terenie niektórych powiatów – wybijające się znaczenie kilku branż (zróżnicowanych w zależności od powiatu), szczególnej uwagi wymagają przedsięwzięcia operujące w tych dziedzinach – przeprowadzenie szczegółowych konsultacji z przedstawicielami firm umożliwi opracowanie specyficznych rozwiązań, których celem będzie wsparcie istniejącego już potencjału rozwojowego wymienionych branż;
4) szczególnej uwadze należy poddać możliwość podnoszenia kwalifikacji przez pracowników firm jak również przez ich właścicieli, co wymaga działań, których celem jest przemiana mentalności szczególnie tej drugiej grupy. Firmy borykają się z podobnymi problemami, jednak obecnie ich rozwiązanie w dużym stopniu zależy od intuicyjnych decyzji poszczególnych osób – stąd między innymi wynika zróżnicowana sytuacja firm operujących w tych samych branżach;
5) niezbędne jest prowadzenie wszechstronnej polityki informacyjnej (wewnętrznej i zewnętrznej) o podejmowanych przez instytucje publiczne działaniach, których celem jest wspieranie aktywności gospodarczej także poprzez gromadzenie i udostępnianie informacji o zewnętrznych możliwościach pozyskania środków finansowych na przedsięwzięcia o charakterze społecznym, gospodarczym, infrastrukturalnym (np. o pomocy finansowej w ramach środków europejskich, różnorodnych funduszy krajowych itp.);
6) ze względu na niski poziom innowacyjności badanych przedsiębiorstw, należy podjąć działania, których celem jest upowszechnienie tego zagadnienia np. poprzez organizowanie szkoleń z zakresu możliwości rozwoju poprzez innowacyjność (również poprzez wycieczki do innowacyjnych firm) oraz opracowanie, z uwzględnieniem podziału na branże, listy przykładów rozwiązań innowacyjnych łatwych do szybkiego praktycznego zastosowania – oferta oparta na zasadzie: zobacz i zastosuj.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

ANEKS

I. Zestawienie dodatkowych danych – nadwyżka (deficyt) podaży siły roboczej oraz wskaźnik intensywności nadwyżki (deficytu) w ciągu roku według grup zawodów i specjalności w latach 2004, 2006 i 2008

1) w powiecie białogardzkim

WYSZCZEGÓLNIENIE	Nadwyżka (deficyt) podaży siły roboczej			Wskaźnik intensywności nadwyżki (deficytu)		
	2004	2006	2008	2004	2006	2008
OGÓŁEM	**4442**	**4921**	**4505**	**0,2381**	**0,2589**	**0,3062**
0. Siły zbrojne	**73**	**83**	**90**	**0,0000**	**0,0000**	**0,0000**
1. Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy	**9**	**9**	**31**	**0,4000**	**0,0000**	**0,0000**
11. Parlamentarzyści, politycy, wyżsi urzędnicy	-	-	-	-	-	-
12. Kierownicy wielkich organizacji	6	5	20	0,4000	0,0000	0,0000
13. Kierownicy małych i średnich zakładów pracy	3	4	11	0,4000	0,0000	0,0000
2. Specjaliści	**157**	**139**	**165**	**0,1949**	**0,3653**	**0,1912**
21. Specjaliści nauk fizycznych, matematycznych i technicznych	38	35	30	0,0952	0,2708	0,0625
22. Specjaliści nauk przyrodniczych i ochrony środowiska	5	37	37	0,5000	0,1395	0,1190
23. Nauczyciele	12	-19	13	0,6129	1,5000	0,4583
24. Pozostali specjaliści	102	86	85	0,0893	0,0444	0,1981
3. Technicy i inny średni personel	**466**	**299**	**216**	**0,3167**	**0,4651**	**0,4833**
31. Średni personel techniczny	135	164	90	0,1346	0,0465	0,0625
32. Średni personel rolnictwa i ochrony zdrowia	170	130	89	0,1707	0,1034	0,0632
33. Nauczyciele praktycznej nauki zawodu i instruktorzy	1	2	2	0,5000	0,3333	0,0000
34. Pracownicy pozostałych specjalności	160	3	35	0,4984	0,9874	0,8444
4. Pracownicy biurowi	**173**	**129**	**123**	**0,2445**	**0,3676**	**0,4306**
41. Pracownicy obsługi biurowej	137	106	90	0,2554	0,3873	0,4944
42. Pracownicy obrotu pieniężnego i obsługi klientów	36	23	33	0,2000	0,2581	0,1316
5. Pracownicy usług osobistych i sprzedawcy	**685**	**555**	**551**	**0,1459**	**0,2866**	**0,3016**
51. Pracownicy usług osobistych i ochrony	217	197	215	0,2194	0,3322	0,2712
52. Sprzedawcy	468	358	336	0,1069	0,2588	0,3198
6. Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy	**116**	**156**	**169**	**0,2840**	**0,0602**	**0,0506**
61. Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy zorientowani na rynek	24	25	19	0,1111	0,0000	0,0500
62. Ogrodnicy	16	13	29	0,2000	0,2353	0,0645
63. Leśnicy i rybacy	75	118	120	0,3421	0,0484	0,0476
64. Rolnicy i rybacy pracujący na własne potrzeby	1	0	1	0,0000	-	0,0000
7. Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	**914**	**941**	**437**	**0,3034**	**0,2393**	**0,6034**
71. Górnicy i robotnicy budowlani	283	156	127	0,0812	0,3710	0,5134
72. Robotnicy obróbki metali i mechanicy maszyn i urządzeń	349	318	279	0,0693	0,1191	0,0379
73. Robotnicy zawodów precyzyjnych, ceramicy, robotnicy poligraficzni	15	11	-348	0,0000	0,3529	27,7692
74. Pozostali robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	267	456	379	0,5651	0,2537	0,2955
8. Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	**336**	**216**	**577**	**0,2743**	**0,3898**	**0,0998**
81. Operatorzy maszyn i urządzeń wydobywczych i przetwórczych	47	49	307	0,6466	0,6231	0,0346
82. Operatorzy i monterzy maszyn	163	47	157	0,1330	0,4835	0,2071
83. Kierowcy i operatorzy pojazdów i maszyn samojezdnych	126	120	113	0,1127	0,0977	0,0960
9. Pracownicy przy pracach prostych	**1013**	**1444**	**1064**	**0,2749**	**0,3061**	**0,3892**
91. Pracownicy przy pracach prostych w handlu i usługach	667	993	521	0,1154	0,3114	0,4607
92. Robotnicy pomocniczy w rolnictwie	83	111	141	0,3197	0,2500	0,1455
93. Robotnicy pomocniczy w górnictwie, przemyśle, budownictwie	263	340	402	0,4952	0,3075	0,3421
Bez zawodu	**500**	**950**	**1082**	**0,0000**	**0,0000**	**0,0000**

Źródło: *Obliczenia własne na podstawie danych Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej.*

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

2) w powiecie choszczeńskim

WYSZCZEGÓLNIENIE	Nadwyżka (deficyt) podaży siły roboczej			Wskaźnik intensywności nadwyżki (deficytu)		
	2004	2006	2008	2004	2006	2008
OGÓŁEM	**4830**	**4950**	**4141**	**0,2896**	**0,2706**	**0,2948**
0. Siły zbrojne	**6**	**7**	**2**	**0,0000**	**0,0000**	**0,0000**
1. Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy	**35**	**24**	**5**	**0,1250**	**0,1111**	**0,5000**
11. Parlamentarzyści, politycy, wyżsi urzędnicy	-	-	-	-	-	-
12. Kierownicy wielkich organizacji	12	8	-1	0,2000	0,2727	1,3333
13. Kierownicy małych i średnich zakładów pracy	23	16	6	0,0800	0,0000	0,1429
2. Specjaliści	**378**	**261**	**321**	**0,1692**	**0,2521**	**0,1205**
21. Specjaliści nauk fizycznych, matematycznych i technicznych	92	55	72	0,0515	0,0833	0,1111
22. Specjaliści nauk przyrodniczych i ochrony środowiska	45	44	51	0,1176	0,1200	0,1053
23. Nauczyciele	25	0	16	0,5968	1,0000	0,5676
24. Pozostali specjaliści	216	162	182	0,1184	0,0743	0,0421
3. Technicy i inny średni personel	**671**	**736**	**467**	**0,2561**	**0,1452**	**0,1962**
31. Średni personel techniczny	332	267	187	0,0854	0,0632	0,1010
32. Średni personel rolnictwa i ochrony zdrowia	157	168	124	0,1467	0,0615	0,1079
33. Nauczyciele praktycznej nauki zawodu i instruktorzy	-1	-2	0	2,0000	3,0000	1,0000
34. Pracownicy pozostałych specjalności	183	303	156	0,4831	0,2348	0,3276
4. Pracownicy biurowi	**72**	**-174**	**-195**	**0,7576**	**2,0875**	**2,7105**
41. Pracownicy obsługi biurowej	41	-192	-184	0,8417	2,4769	2,8586
42. Pracownicy obrotu pieniężnego i obsługi klientów	31	18	-11	0,1842	0,4000	1,7333
5. Pracownicy usług osobistych i sprzedawcy	**514**	**403**	**178**	**0,2841**	**0,4379**	**0,6746**
51. Pracownicy usług osobistych i ochrony	182	186	67	0,3234	0,3564	0,6683
52. Sprzedawcy	332	217	111	0,2606	0,4930	0,6783
6. Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy	**220**	**203**	**124**	**0,2568**	**0,1680**	**0,2102**
61. Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy zorientowani na rynek	157	107	52	0,0126	0,0273	0,1613
62. Ogrodnicy	15	-5	11	0,2857	1,3571	0,3889
63. Leśnicy i rybacy	21	78	50	0,7640	0,1959	0,2424
64. Rolnicy i rybacy pracujący na własne potrzeby	27	23	11	0,0000	0,0000	0,0000
7. Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	**1428**	**1238**	**1099**	**0.2520**	**0.2110**	**0.1481**
71. Górnicy i robotnicy budowlani	349	269	207	0,1142	0,1460	0,1585
72. Robotnicy obróbki metali i mechanicy maszyn i urządzeń	709	519	516	0,1600	0,2356	0,1224
73. Robotnicy zawodów precyzyjnych, ceramicy, robotnicy poligraficzni	6	0	4	0,2500	1,0000	0,3333
74. Pozostali robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	364	450	372	0,4510	0,2147	0,1733
8. Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	**234**	**216**	**129**	**0,3276**	**0,3032**	**0,3944**
81. Operatorzy maszyn i urządzeń wydobywczych i przetwórczych	32	25	5	0,4386	0,5000	0,8485
82. Operatorzy i monterzy maszyn	10	6	16	0,7619	0,8889	0,5897
83. Kierowcy i operatorzy pojazdów i maszyn samojezdnych	192	185	108	0,2289	0,1019	0,2340
9. Pracownicy przy pracach prostych	**490**	**558**	**-13**	**0,5315**	**0,4751**	**1,0228**
91. Pracownicy przy pracach prostych w handlu i usługach	453	388	-118	0,3052	0,4130	1,4701
92. Robotnicy pomocniczy w rolnictwie	-4	-98	-87	1,4000	5,4545	11,8750
93. Robotnicy pomocniczy w górnictwie, przemyśle, budownictwie	41	268	192	0,8932	0,2947	0,3806
Bez zawodu	**782**	**1478**	**2024**	**0,0000**	**0,0007**	**0,0000**

Źródło: *Obliczenia własne na podstawie danych Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej.*

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

3) w powiecie drawskim

WYSZCZEGÓLNIENIE	Nadwyżka (deficyt) podaży siły roboczej			Wskaźnik intensywności nadwyżki (deficytu)		
	2004	2006	2008	2004	2006	2008
OGÓŁEM	**5326**	**5161**	**4194**	**0,2598**	**0,3924**	**0,4473**
0. Siły zbrojne	**2**	**3**	**1**	**0,0000**	**0,0000**	**0,0000**
1. Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy	**10**	**8**	**0**	**0,1667**	**0,0000**	**1,0000**
11. Parlamentarzyści, politycy, wyżsi urzędnicy	1	-	-	0,0000	-	-
12. Kierownicy wielkich organizacji	4	5	0	0,3333	0,0000	1,0000
13. Kierownicy małych i średnich zakładów pracy	5	3	0	0,0000	0,0000	1,0000
2. Specjaliści	**295**	**308**	**326**	**0,0694**	**0,0914**	**0,0994**
21. Specjaliści nauk fizycznych, matematycznych i technicznych	38	45	36	0,1364	0,0217	0,1000
22. Specjaliści nauk przyrodniczych i ochrony środowiska	35	71	79	0,0789	0,0533	0,0920
23. Nauczyciele	58	39	25	0,1212	0,2778	0,3750
24. Pozostali specjaliści	164	153	186	0,0296	0,0671	0,0462
3. Technicy i inny średni personel	**848**	**812**	**463**	**0,2319**	**0,2132**	**0,5314**
31. Średni personel techniczny	308	289	309	0,0096	0,0137	0,0521
32. Średni personel rolnictwa i ochrony zdrowia	296	276	244	0,0133	0,0143	0,0161
33. Nauczyciele praktycznej nauki zawodu i instruktorzy	-2	3	-4	3,0000	0,0000	max
34. Pracownicy pozostałych specjalności	246	244	-86	0,5000	0,4649	1,2077
4. Pracownicy biurowi	**203**	**12**	**-150**	**0,0856**	**0,9368**	**2,2097**
41. Pracownicy obsługi biurowej	172	-13	-164	0,0753	1,0839	2,6566
42. Pracownicy obrotu pieniężnego i obsługi klientów	31	25	14	0,1389	0,2857	0,4400
5. Pracownicy usług osobistych i sprzedawcy	**790**	**854**	**602**	**0,1104**	**0,1132**	**0,2503**
51. Pracownicy usług osobistych i ochrony	335	351	271	0,0921	0,0812	0,2345
52. Sprzedawcy	455	503	331	0,1233	0,1343	0,2628
6. Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy	**277**	**421**	**363**	**0,1682**	**0,0603**	**0,0346**
61. Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy zorientowani na rynek	113	142	125	0,0000	0,0070	0,0234
62. Ogrodnicy	60	76	64	0,0323	0,0256	0,0303
63. Leśnicy i rybacy	75	184	153	0,4186	0,1154	0,0497
64. Rolnicy i rybacy pracujący na własne potrzeby	29	19	21	0,0000	0,0000	0,0000
7. Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	**2267**	**2545**	**1904**	**0.1321**	**0.0643**	**0.1534**
71. Górnicy i robotnicy budowlani	546	541	373	0.0900	0.0492	0.1856
72. Robotnicy obróbki metali i mechanicy maszyn i urządzeń	1042	1104	849	0,1192	0,0524	0,1129
73. Robotnicy zawodów precyzyjnych, ceramicy, robotnicy poligraficzni	15	15	6	0,0000	0,0000	0,1429
74. Pozostali robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	664	885	676	0,1843	0,0886	0,1826
8. Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	**384**	**364**	**184**	**0,1312**	**0,1632**	**0,4889**
81. Operatorzy maszyn i urządzeń wydobywczych i przetwórczych	17	35	17	0,3929	0,2553	0,5526
82. Operatorzy i monterzy maszyn	172	158	62	0,1357	0,2178	0,6220
83. Kierowcy i operatorzy pojazdów i maszyn samojezdnych	195	171	105	0,0930	0,0806	0,3354
9. Pracownicy przy pracach prostych	**-225**	**-1447**	**-1013**	**1,2855**	**2,3460**	**2,2615**
91. Pracownicy przy pracach prostych w handlu i usługach	-173	-1415	-1007	1,2937	2,6966	2,6590
92. Robotnicy pomocniczy w rolnictwie	5	7	8	0,0000	0,2222	0,1111
93. Robotnicy pomocniczy w górnictwie, przemyśle, budownictwie	-57	-39	-14	1,2938	1,1681	1,0749
Bez zawodu	**475**	**1281**	**1514**	**0,0000**	**0,0000**	**0,0020**

Źródło: *Obliczenia własne na podstawie danych Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej.*

Regionalny Barometr Gospodarki

Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

4) w powiecie goleniowskim

WYSZCZEGÓLNIENIE	Nadwyżka (deficyt) podaży siły roboczej			Wskaźnik intensywności nadwyżki (deficytu)		
	2004	2006	2008	2004	2006	2008
OGÓŁEM	**4805**	**2763**	**4616**	**0,3615**	**0,6470**	**0,4132**
0. Siły zbrojne	**34**	**126**	**122**	**0,0000**	**0,0000**	**0,0000**
1. Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy	**-1**	**-61**	**-9**	**1,0476**	**6,5455**	**1,7500**
11. Parlamentarzyści, politycy, wyżsi urzędnicy	-	-	-	-	-	-
12. Kierownicy wielkich organizacji	-8	-57	-15	1,7273	8,1250	4,7500
13. Kierownicy małych i średnich zakładów pracy	7	-4	6	0,3000	2,3333	0,2500
2. Specjaliści	**431**	**362**	**270**	**0,2135**	**0,3801**	**0,4963**
21. Specjaliści nauk fizycznych, matematycznych i technicznych	81	79	83	0,1099	0,1413	0,1170
22. Specjaliści nauk przyrodniczych i ochrony środowiska	61	88	69	0,0161	0,1200	0,1687
23. Nauczyciele	-11	-96	-102	1,1618	3,2857	3,3182
24. Pozostali specjaliści	300	291	220	0,0826	0,1686	0,3016
3. Technicy i inny średni personel	**797**	**789**	**780**	**0,3729**	**0,3874**	**0,3944**
31. Średni personel techniczny	413	426	340	0,0802	0,0819	0,0836
32. Średni personel rolnictwa i ochrony zdrowia	350	345	350	0,0515	0,0443	0,0223
33. Nauczyciele praktycznej nauki zawodu i instruktorzy	0	-4	-3	1,0000	max	max
34. Pracownicy pozostałych specjalności	34	22	93	0,9243	0,9525	0,8336
4. Pracownicy biurowi	**87**	**-23**	**-3**	**0,5112**	**1,1250**	**1,0166**
41. Pracownicy obsługi biurowej	60	-10	2	0,5588	1,0649	0,9866
42. Pracownicy obrotu pieniężnego i obsługi klientów	27	-13	-5	0,3571	1,4333	1,1563
5. Pracownicy usług osobistych i sprzedawcy	**646**	**488**	**687**	**0,2742**	**0,4874**	**0,3337**
51. Pracownicy usług osobistych i ochrony	221	126	260	0,3363	0,6753	0,3627
52. Sprzedawcy	425	362	427	0,2370	0,3582	0,3146
6. Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy	**361**	**330**	**300**	**0,1445**	**0,1057**	**0,1202**
61. Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy zorientowani na rynek	189	203	161	0,0550	0,0425	0,1344
62. Ogrodnicy	34	20	30	0,0000	0,0476	0,1667
63. Leśnicy i rybacy	129	97	98	0,2793	0,2302	0,0926
64. Rolnicy i rybacy pracujący na własne potrzeby	9	10	11	0,0000	0,0000	0,0000
7. Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	**895**	**947**	**1359**	**0.5348**	**0.5430**	**0.2622**
71. Górnicy i robotnicy budowlani	233	22	88	0,4594	0,9451	0,7206
72. Robotnicy obróbki metali i mechanicy maszyn i urządzeń	360	435	508	0,5206	0,4714	0,2148
73. Robotnicy zawodów precyzyjnych, ceramicy, robotnicy poligraficzni	7	6	6	0,2222	0,5000	0,3333
74. Pozostali robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	295	484	757	0,5975	0,4211	0,1309
8. Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	**249**	**-24**	**-99**	**0,3837**	**1,0577**	**1,2302**
81. Operatorzy maszyn i urządzeń wydobywczych i przetwórczych	56	18	0	0,3253	0,7692	1,0000
82. Operatorzy i monterzy maszyn	126	77	-99	0,1656	0,6244	1,4521
83. Kierowcy i operatorzy pojazdów i maszyn samojezdnych	67	-119	0	0,6059	1,8947	1,0000
9. Pracownicy przy pracach prostych	**331**	**-1217**	**-25**	**0,6142**	**2,5623**	**1,0294**
91. Pracownicy przy pracach prostych w handlu i usługach	179	-291	-14	0,5941	1,8061	1,0420
92. Robotnicy pomocniczy w rolnictwie	-41	28	17	2,7083	0,2000	0,5641
93. Robotnicy pomocniczy w górnictwie, przemyśle, budownictwie	193	-954	-28	0,5089	3,4909	1,0586
Bez zawodu	**975**	**1046**	**1234**	**0,0000**	**0,0000**	**0,0000**

Źródło: *Obliczenia własne na podstawie danych Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej.*

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

5) w powiecie gryfickim

WYSZCZEGÓLNIENIE	Nadwyżka (deficyt) podaży siły roboczej			Wskaźnik intensywności nadwyżki (deficytu)		
	2004	2006	2008	2004	2006	2008
OGÓŁEM	**5086**	**4444**	**4735**	**0,3367**	**0,3984**	**0,3829**
0. Siły zbrojne	**37**	**99**	**46**	**0,0000**	**0,0294**	**0,0213**
1. Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy	**1**	**-4**	**-12**	**0,9333**	**1,3333**	**1,9231**
11. Parlamentarzyści, politycy, wyżsi urzędnicy	-	-	-	-	-	-
12. Kierownicy wielkich organizacji	0	2	-12	1,0000	0,6667	3,0000
13. Kierownicy małych i średnich zakładów pracy	1	-6	0	0,8571	2,0000	1,0000
2. Specjaliści	**347**	**290**	**272**	**0,1368**	**0,3287**	**0,2842**
21. Specjaliści nauk fizycznych, matematycznych i technicznych	52	48	40	0,1875	0,2500	0,2157
22. Specjaliści nauk przyrodniczych i ochrony środowiska	37	52	57	0,1190	0,3418	0,3049
23. Nauczyciele	45	0	-3	0,2969	1,0000	1,0652
24. Pozostali specjaliści	213	190	178	0,0819	0,2213	0,1144
3. Technicy i inny średni personel	**925**	**797**	**719**	**0,1957**	**0,2030**	**0,2327**
31. Średni personel techniczny	426	277	200	0,0533	0,0797	0,1304
32. Średni personel rolnictwa i ochrony zdrowia	348	312	316	0,1190	0,0742	0,0760
33. Nauczyciele praktycznej nauki zawodu i instruktorzy	-4	-5	-11	2,3333	2,6667	3,2000
34. Pracownicy pozostałych specjalności	155	213	214	0,4868	0,4067	0,4056
4. Pracownicy biurowi	**-157**	**-164**	**-221**	**1,8093**	**1,9111**	**2,6014**
41. Pracownicy obsługi biurowej	-142	-145	-201	2,0365	2,1508	3,3647
42. Pracownicy obrotu pieniężnego i obsługi klientów	-15	-19	-20	1,2632	1,3519	1,3774
5. Pracownicy usług osobistych i sprzedawcy	**816**	**752**	**417**	**0,3828**	**0,3866**	**0,6167**
51. Pracownicy usług osobistych i ochrony	324	251	70	0,4740	0,5403	0,8548
52. Sprzedawcy	492	501	347	0,3031	0,2632	0,4274
6. Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy	**147**	**152**	**172**	**0,2462**	**0,1508**	**0,1179**
61. Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy zorientowani na rynek	116	110	117	0,0085	0,0090	0,0085
62. Ogrodnicy	23	19	26	0,1786	0,1364	0,1333
63. Leśnicy i rybacy	7	22	29	0,8571	0,5111	0,3830
64. Rolnicy i rybacy pracujący na własne potrzeby	1	1	0	0,0000	0,0000	-
7. Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	**1928**	**1537**	**1443**	**0.1311**	**0.2284**	**0.2589**
71. Górnicy i robotnicy budowlani	422	312	217	0,2097	0,3735	0,5607
72. Robotnicy obróbki metali i mechanicy maszyn i urządzeń	953	721	740	0,0757	0,1547	0,1385
73. Robotnicy zawodów precyzyjnych, ceramicy, robotnicy poligraficzni	7	5	2	0,1250	0,2857	0,3333
74. Pozostali robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	546	499	484	0,1548	0,2129	0,1810
8. Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	**140**	**52**	**123**	**0,4488**	**0,7895**	**0,5100**
81. Operatorzy maszyn i urządzeń wydobywczych i przetwórczych	46	31	37	0,3134	0,4746	0,4127
82. Operatorzy i monterzy maszyn	54	16	39	0,1290	0,7949	0,4868
83. Kierowcy i operatorzy pojazdów i maszyn samojezdnych	40	5	47	0,6800	0,9545	0,5804
9. Pracownicy przy pracach prostych	**-224**	**-315**	**-105**	**1,2971**	**1,4096**	**1,1319**
91. Pracownicy przy pracach prostych w handlu i usługach	-166	-259	-150	1,3261	1,4962	1,2852
92. Robotnicy pomocniczy w rolnictwie	25	20	16	0,0000	0,0909	0,2381
93. Robotnicy pomocniczy w górnictwie, przemyśle, budownictwie	-83	-76	29	1,3773	1,3378	0,8835
Bez zawodu	**1126**	**1248**	**1881**	**0,0000**	**0,0000**	**0,0000**

Źródło: *Obliczenia własne na podstawie danych Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej.*

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

6) w powiecie gryfińskim

WYSZCZEGÓLNIENIE	Nadwyżka (deficyt) podaży siły roboczej			Wskaźnik intensywności nadwyżki (deficytu)		
	2004	2006	2008	2004	2006	2008
OGÓŁEM	**5926**	**5581**	**5090**	**0,2247**	**0,2856**	**0,2647**
0. Siły zbrojne	**0**	**0**	**1**	**-**	**-**	**0,0000**
1. Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy	**1**	**14**	**6**	**0,8000**	**0,0667**	**0,1429**
11. Parlamentarzyści, politycy, wyżsi urzędnicy	-	-	-	-	-	-
12. Kierownicy wielkich organizacji	1	7	5	0,6667	0,1250	0,1667
13. Kierownicy małych i średnich zakładów pracy	0	7	1	1,0000	0,0000	0,0000
2. Specjaliści	**572**	**486**	**463**	**0,1333**	**0,1927**	**0,1062**
21. Specjaliści nauk fizycznych, matematycznych i technicznych	133	127	87	0,0362	0,0231	0,0745
22. Specjaliści nauk przyrodniczych i ochrony środowiska	54	69	75	0,0357	0,1882	0,0964
23. Nauczyciele	9	-22	22	0,8714	1,4889	0,5319
24. Pozostali specjaliści	376	312	279	0,0505	0,0877	0,0510
3. Technicy i inny średni personel	**1121**	**977**	**683**	**0,1310**	**0,2159**	**0,2309**
31. Średni personel techniczny	541	480	299	0,0305	0,0680	0,0627
32. Średni personel rolnictwa i ochrony zdrowia	375	274	184	0,0209	0,0318	0,0846
33. Nauczyciele praktycznej nauki zawodu i instruktorzy	-15	-12	0	16,0000	max	1,0000
34. Pracownicy pozostałych specjalności	220	235	200	0,3678	0,4754	0,4521
4. Pracownicy biurowi	**-306**	**-267**	**-237**	**3,3906**	**2,8671**	**2,8516**
41. Pracownicy obsługi biurowej	-333	-297	-262	4,4688	4,0938	3,9111
42. Pracownicy obrotu pieniężnego i obsługi klientów	27	30	25	0,1563	0,3617	0,3421
5. Pracownicy usług osobistych i sprzedawcy	**675**	**628**	**556**	**0,2550**	**0,3770**	**0,3703**
51. Pracownicy usług osobistych i ochrony	431	370	237	0,1275	0,2688	0,4262
52. Sprzedawcy	244	258	319	0,4078	0,4861	0,3213
6. Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy	**220**	**187**	**229**	**0,2226**	**0,3869**	**0,0949**
61. Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy zorientowani na rynek	163	167	129	0,0061	0,0176	0,0373
62. Ogrodnicy	49	-16	54	0,2344	1,2051	0,1818
63. Leśnicy i rybacy	-6	22	36	1,1463	0,4884	0,1628
64. Rolnicy i rybacy pracujący na własne potrzeby	14	14	10	0,0000	0,0000	0,0000
7. Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	**2026**	**1740**	**1465**	**0,1290**	**0,1606**	**0,1100**
71. Górnicy i robotnicy budowlani	831	674	545	0,0987	0,1132	0,0902
72. Robotnicy obróbki metali i mechanicy maszyn i urządzeń	898	700	585	0,0771	0,1686	0,1000
73. Robotnicy zawodów precyzyjnych, ceramicy, robotnicy poligraficzni	23	19	21	0,1154	0,0952	0,0455
74. Pozostali robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	274	347	314	0,3235	0,2289	0,1627
8. Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	**167**	**241**	**182**	**0,3860**	**0,2098**	**0,2946**
81. Operatorzy maszyn i urządzeń wydobywczych i przetwórczych	13	41	47	0,7500	0,2931	0,3286
82. Operatorzy i monterzy maszyn	48	63	65	0,2836	0,2500	0,1558
83. Kierowcy i operatorzy pojazdów i maszyn samojezdnych	106	137	70	0,3072	0,1595	0,3694
9. Pracownicy przy pracach prostych	**15**	**-12**	**-41**	**0,9556**	**1,0227**	**1,0736**
91. Pracownicy przy pracach prostych w handlu i usługach	-46	-134	-225	1,3217	1,4605	1,7679
92. Robotnicy pomocniczy w rolnictwie	9	-32	32	0,1000	3,0000	0,0000
93. Robotnicy pomocniczy w górnictwie, przemyśle, budownictwie	52	154	152	0,7189	0,3032	0,3448
Bez zawodu	**1435**	**1587**	**1783**	**0,0000**	**0,0000**	**0,0000**

Źródło: *Obliczenia własne na podstawie danych Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej.*

Regionalny Barometr Gospodarki

Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

7) w powiecie kamieńskim

WYSZCZEGÓLNIENIE	Nadwyżka (deficyt) podaży siły roboczej			Wskaźnik intensywności nadwyżki (deficytu)		
	2004	2006	2008	2004	2006	2008
OGÓŁEM	**3848**	**3740**	**2997**	**0,2473**	**0,2888**	**0,3902**
0. Siły zbrojne	**0**	**0**	**2**	**-**	**1,0000**	**0,0000**
1. Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy	**-1**	**1**	**-5**	**1,5000**	**0,8000**	**2,0000**
11. Parlamentarzyści, politycy, wyżsi urzędnicy	-	-	-	-	-	-
12. Kierownicy wielkich organizacji	-1	2	-1	2,0000	0,5000	1,2500
13. Kierownicy małych i średnich zakładów pracy	0	-1	-4	1,0000	2,0000	5,0000
2. Specjaliści	**292**	**288**	**224**	**0,0730**	**0,1841**	**0,2028**
21. Specjaliści nauk fizycznych, matematycznych i technicznych	58	36	36	0,0169	0,1429	0,1000
22. Specjaliści nauk przyrodniczych i ochrony środowiska	33	63	47	0,2500	0,1923	0,1754
23. Nauczyciele	15	-2	-15	0,2857	1,0690	1,6522
24. Pozostali specjaliści	186	191	156	0,0262	0,0637	0,0311
3. Technicy i inny średni personel	**816**	**819**	**683**	**0,1864**	**0,1259**	**0,1288**
31. Średni personel techniczny	222	236	178	0,0902	0,0560	0,0729
32. Średni personel rolnictwa i ochrony zdrowia	406	342	296	0,0667	0,0579	0,0692
33. Nauczyciele praktycznej nauki zawodu i instruktorzy	0	7	-2	-	0,0000	max
34. Pracownicy pozostałych specjalności	188	234	211	0,4198	0,2618	0,2299
4. Pracownicy biurowi	**-56**	**-170**	**-235**	**1,7273**	**4,5417**	**5,6078**
41. Pracownicy obsługi biurowej	-35	-125	-203	1,9211	4,9063	7,7667
42. Pracownicy obrotu pieniężnego i obsługi klientów	-21	-45	-32	1,5385	3,8125	2,5238
5. Pracownicy usług osobistych i sprzedawcy	**469**	**381**	**359**	**0,3522**	**0,4438**	**0,4561**
51. Pracownicy usług osobistych i ochrony	260	253	228	0,3564	0,3829	0,4342
52. Sprzedawcy	209	128	131	0,3469	0,5345	0,4903
6. Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy	**149**	**150**	**132**	**0,1676**	**0,0964**	**0,1258**
61. Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy zorientowani na rynek	57	65	61	0,0339	0,0000	0,0161
62. Ogrodnicy	34	37	38	0,1053	0,1395	0,1739
63. Leśnicy i rybacy	52	46	26	0,3158	0,1786	0,2778
64. Rolnicy i rybacy pracujący na własne potrzeby	6	2	7	0,0000	0,0000	0,0000
7. Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	**917**	**812**	**486**	**0,1071**	**0,2376**	**0,4558**
71. Górnicy i robotnicy budowlani	239	146	84	0,1341	0,4710	0,6471
72. Robotnicy obróbki metali i mechanicy maszyn i urządzeń	515	470	290	0,0392	0,1132	0,3176
73. Robotnicy zawodów precyzyjnych, ceramicy, robotnicy poligraficzni	4	8	1	0,0000	0,1111	0,7500
74. Pozostali robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	159	188	111	0,2464	0,2480	0,5088
8. Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	**96**	**40**	**11**	**0,3642**	**0,6721**	**0,8721**
81. Operatorzy maszyn i urządzeń wydobywczych i przetwórczych	9	-1	1	0,6400	1,0714	0,9286
82. Operatorzy i monterzy maszyn	35	29	17	0,2553	0,3095	0,4333
83. Kierowcy i operatorzy pojazdów i maszyn samojezdnych	52	12	-7	0,3418	0,8182	1,1667
9. Pracownicy przy pracach prostych	**-67**	**-143**	**-312**	**1,1671**	**1,4540**	**1,8914**
91. Pracownicy przy pracach prostych w handlu i usługach	-67	-147	-299	1,2310	1,6592	2,1818
92. Robotnicy pomocniczy w rolnictwie	24	25	26	0,0769	0,1667	0,0000
93. Robotnicy pomocniczy w górnictwie, przemyśle, budownictwie	-24	-21	-39	1,2824	1,3387	1,5493
Bez zawodu	**1233**	**1562**	**1652**	**0,0000**	**0,0000**	**0,0000**

Źródło: *Obliczenia własne na podstawie danych Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej.*

ZACHODNIOPOMORSKIE OBSERWATORIUM RYNKU PRACY
Regionalny Barometr Gospodarki

Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

8) w powiecie kołobrzeskim

WYSZCZEGÓLNIENIE	Nadwyżka (deficyt) podaży siły roboczej			Wskaźnik intensywności nadwyżki (deficytu)		
	2004	2006	2008	2004	2006	2008
OGÓŁEM	**3564**	**2208**	**815**	**0,4620**	**0,6851**	**0,8510**
0. Siły zbrojne	**29**	**71**	**90**	**0,0000**	**0,0000**	**0,0000**
1. Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy	**-13**	**-27**	**-65**	**1,8125**	**2,5882**	**7,5000**
11. Parlamentarzyści, politycy, wyżsi urzędnicy	-	-	-	-	-	-
12. Kierownicy wielkich organizacji	-9	-17	-55	2,2857	3,8333	7,1111
13. Kierownicy małych i średnich zakładów pracy	-4	-10	-10	1,4444	1,9091	11,0000
2. Specjaliści	**225**	**165**	**235**	**0,5631**	**0,6633**	**0,5481**
21. Specjaliści nauk fizycznych, matematycznych i technicznych	50	47	52	0,3671	0,3472	0,2778
22. Specjaliści nauk przyrodniczych i ochrony środowiska	-15	30	-3	1,4545	0,7561	1,0316
23. Nauczyciele	-45	-75	-37	1,7143	2,6667	1,6981
24. Pozostali specjaliści	235	163	223	0,3088	0,3480	0,2567
3. Technicy i inny średni personel	**670**	**758**	**510**	**0,3300**	**0,2676**	**0,3520**
31. Średni personel techniczny	214	188	141	0,1406	0,2231	0,2337
32. Średni personel rolnictwa i ochrony zdrowia	337	232	122	0,1554	0,1625	0,2865
33. Nauczyciele praktycznej nauki zawodu i instruktorzy	-7	8	-2	8,0000	0,0000	2,0000
34. Pracownicy pozostałych specjalności	126	330	249	0,6410	0,3504	0,4209
4. Pracownicy biurowi	**-81**	**-354**	**-335**	**1,3821**	**2,4568**	**3,1203**
41. Pracownicy obsługi biurowej	-26	-195	-174	1,1757	2,1818	2,7228
42. Pracownicy obrotu pieniężnego i obsługi klientów	-55	-159	-161	1,8594	3,0385	3,8246
5. Pracownicy usług osobistych i sprzedawcy	**538**	**94**	**-122**	**0,5665**	**0,9238**	**1,1255**
51. Pracownicy usług osobistych i ochrony	147	-130	-326	0,7700	1,2100	1,6792
52. Sprzedawcy	391	224	204	0,3505	0,6352	0,5854
6. Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy	**182**	**192**	**158**	**0,0319**	**0,0857**	**0,0366**
61. Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy zorientowani na rynek	82	103	68	0,0000	0,0283	0,0000
62. Ogrodnicy	30	17	15	0,0323	0,4333	0,2857
63. Leśnicy i rybacy	57	64	71	0,0806	0,0303	0,0000
64. Rolnicy i rybacy pracujący na własne potrzeby	13	8	4	0,0000	0,0000	0,0000
7. Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	**1226**	**513**	**-5**	**0,3454**	**0,7136**	**1,0041**
71. Górnicy i robotnicy budowlani	162	-4	-337	0,6509	1,0091	2,2210
72. Robotnicy obróbki metali i mechanicy maszyn i urządzeń	678	497	346	0,0850	0,2435	0,2260
73. Robotnicy zawodów precyzyjnych, ceramicy, robotnicy poligraficzni	16	17	7	0,0000	0,0000	0,0000
74. Pozostali robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	370	3	-21	0,4325	0,9956	1,0437
8. Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	**145**	**53**	**23**	**0,4549**	**0,7969**	**0,8671**
81. Operatorzy maszyn i urządzeń wydobywczych i przetwórczych	29	44	17	0,3696	0,1538	0,5000
82. Operatorzy i monterzy maszyn	70	48	40	0,1860	0,3846	0,1837
83. Kierowcy i operatorzy pojazdów i maszyn samojezdnych	46	-39	-34	0,6567	1,2977	1,3778
9. Pracownicy przy pracach prostych	**-41**	**-7**	**-338**	**1,0683**	**1,0077**	**1,4708**
91. Pracownicy przy pracach prostych w handlu i usługach	-100	8	-327	1,2353	0,9882	1,6264
92. Robotnicy pomocniczy w rolnictwie	7	15	15	0,0000	0,0000	0,0000
93. Robotnicy pomocniczy w górnictwie, przemyśle, budownictwie	52	-30	-26	0,6905	1,1376	1,1436
Bez zawodu	**684**	**750**	**664**	**0,0000**	**0,0000**	**0,0060**

Źródło: *Obliczenia własne na podstawie danych Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej.*

Regionalny Barometr Gospodarki

Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

9) w powiecie koszalińskim

WYSZCZEGÓLNIENIE	Nadwyżka (deficyt) podaży siły roboczej			Wskaźnik intensywności nadwyżki (deficytu)		
	2004	2006	2008	2004	2006	2008
OGÓŁEM	**5927**	**6441**	**5182**	**0,1837**	**0,1849**	**0,2481**
0. Siły zbrojne	**22**	**21**	**10**	**0,0000**	**0,0000**	**0,0000**
1. Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy	**29**	**25**	**7**	**0,0333**	**0,0741**	**0,5625**
11. Parlamentarzyści, politycy, wyżsi urzędnicy	-	-	-	-	-	-
12. Kierownicy wielkich organizacji	11	5	-1	0,0833	0,1667	1,1429
13. Kierownicy małych i średnich zakładów pracy	18	20	8	0,0000	0,0476	0,1111
2. Specjaliści	**347**	**440**	**334**	**0,2041**	**0,1473**	**0,2561**
21. Specjaliści nauk fizycznych, matematycznych i technicznych	42	72	54	0,3000	0,1000	0,0847
22. Specjaliści nauk przyrodniczych i ochrony środowiska	28	54	67	0,1250	0,0847	0,2717
23. Nauczyciele	5	6	-46	0,8837	0,8421	2,4839
24. Pozostali specjaliści	272	308	259	0,0963	0,0914	0,0300
3. Technicy i inny średni personel	**670**	**916**	**694**	**0,2497**	**0,1495**	**0,1578**
31. Średni personel techniczny	274	338	219	0,0648	0,0117	0,0352
32. Średni personel rolnictwa i ochrony zdrowia	288	295	220	0,0400	0,0101	0,0678
33. Nauczyciele praktycznej nauki zawodu i instruktorzy	-2	-2	-2	3,0000	2,0000	max
34. Pracownicy pozostałych specjalności	110	285	257	0,6321	0,3448	0,2881
4. Pracownicy biurowi	**205**	**322**	**153**	**0,4399**	**0,2748**	**0,6117**
41. Pracownicy obsługi biurowej	183	302	146	0,4471	0,2705	0,6022
42. Pracownicy obrotu pieniężnego i obsługi klientów	22	20	7	0,3714	0,3333	0,7407
5. Pracownicy usług osobistych i sprzedawcy	**853**	**736**	**472**	**0,1314**	**0,2228**	**0,3789**
51. Pracownicy usług osobistych i ochrony	412	311	266	0,1575	0,3073	0,3300
52. Sprzedawcy	441	425	206	0,1055	0,1466	0,4325
6. Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy	**164**	**244**	**149**	**0,2931**	**0,0929**	**0,3943**
61. Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy zorientowani na rynek	109	127	102	0,0091	0,0078	0,0000
62. Ogrodnicy	44	65	8	0,1538	0,0714	0,8873
63. Leśnicy i rybacy	-8	38	22	1,1569	0,3333	0,6071
64. Rolnicy i rybacy pracujący na własne potrzeby	19	14	17	0,0000	0,0000	0,0000
7. Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	**1847**	**1536**	**1215**	**0,0581**	**0,1486**	**0,1632**
71. Górnicy i robotnicy budowlani	488	333	269	0,1013	0,2201	0,2088
72. Robotnicy obróbki metali i mechanicy maszyn i urządzeń	814	727	546	0,0321	0,0534	0,0619
73. Robotnicy zawodów precyzyjnych, ceramicy, robotnicy poligraficzni	7	16	16	0,1250	0,0588	0,0000
74. Pozostali robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	538	460	384	0,0545	0,2230	0,2529
8. Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	**115**	**134**	**119**	**0,2901**	**0,2834**	**0,2788**
81. Operatorzy maszyn i urządzeń wydobywczych i przetwórczych	13	26	32	0,5667	0,2353	0,0303
82. Operatorzy i monterzy maszyn	43	59	41	0,2182	0,1571	0,2545
83. Kierowcy i operatorzy pojazdów i maszyn samojezdnych	59	49	46	0,2338	0,4096	0,4026
9. Pracownicy przy pracach prostych	**1538**	**1575**	**1043**	**0,2461**	**0,2564**	**0,3440**
91. Pracownicy przy pracach prostych w handlu i usługach	-74	-125	-161	1,2772	1,3870	1,5349
92. Robotnicy pomocniczy w rolnictwie	14	13	12	0,0000	0,0714	0,2941
93. Robotnicy pomocniczy w górnictwie, przemyśle, budownictwie	1598	1687	1192	0,0915	0,0528	0,0629
Bez zawodu	**137**	**492**	**986**	**0,0000**	**0,0000**	**0,0000**

Źródło: *Obliczenia własne na podstawie danych Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej.*

Regionalny Barometr Gospodarki

Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

10) w powiecie łobeskim

WYSZCZEGÓLNIENIE	Nadwyżka (deficyt) podaży siły roboczej			Wskaźnik intensywności nadwyżki (deficytu)		
	2004	2006	2008	2004	2006	2008
OGÓŁEM	**3543**	**3501**	**3288**	**0,2467**	**0,3398**	**0,4041**
0. Siły zbrojne	**13**	**36**	**33**	**0,0000**	**0,0000**	**0,0000**
1. Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy	**6**	**2**	**0**	**0,0000**	**0,3333**	**1,0000**
11. Parlamentarzyści, politycy, wyżsi urzędnicy	-	-	-	-	-	-
12. Kierownicy wielkich organizacji	1	0	-4	0,0000	1,0000	5,0000
13. Kierownicy małych i średnich zakładów pracy	5	2	3	0,0000	0,0000	0,0000
2. Specjaliści	**204**	**229**	**212**	**0,0769**	**0,0984**	**0,1382**
21. Specjaliści nauk fizycznych, matematycznych i technicznych	63	44	34	0,0000	0,1373	0,0286
22. Specjaliści nauk przyrodniczych i ochrony środowiska	28	67	65	0,0000	0,0000	0,0714
23. Nauczyciele	18	19	3	0,2800	0,4063	0,8846
24. Pozostali specjaliści	95	99	110	0,0952	0,0481	0,0435
3. Technicy i inny średni personel	**592**	**271**	**348**	**0,0793**	**0,5572**	**0,3591**
31. Średni personel techniczny	183	208	160	0,0615	0,0631	0,0419
32. Średni personel rolnictwa i ochrony zdrowia	230	189	165	0,0417	0,0258	0,0351
33. Nauczyciele praktycznej nauki zawodu i instruktorzy	-1	0	1	max	-	0,5000
34. Pracownicy pozostałych specjalności	180	-126	22	0,1346	1,6429	0,8916
4. Pracownicy biurowi	**-229**	**-281**	**-265**	**4,1370**	**4,5125**	**4,8971**
41. Pracownicy obsługi biurowej	-235	-256	-257	4,7903	4,5068	5,7593
42. Pracownicy obrotu pieniężnego i obsługi klientów	6	-25	-8	0,4545	4,5714	1,5714
5. Pracownicy usług osobistych i sprzedawcy	**360**	**303**	**303**	**0,2562**	**0,4618**	**0,4803**
51. Pracownicy usług osobistych i ochrony	132	68	62	0,3889	0,7031	0,7293
52. Sprzedawcy	228	235	241	0,1493	0,2964	0,3192
6. Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy	**145**	**204**	**196**	**0,3287**	**0,2416**	**0,3595**
61. Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy zorientowani na rynek	107	141	141	0,0000	0,0000	0,0070
62. Ogrodnicy	42	39	52	0,0233	0,2353	0,2676
63. Leśnicy i rybacy	-12	21	-6	1,2069	0,7162	1,0714
64. Rolnicy i rybacy pracujący na własne potrzeby	8	3	9	0,0000	0,0000	0,0000
7. Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	**1065**	**1095**	**982**	**0,1370**	**0,1054**	**0,1614**
71. Górnicy i robotnicy budowlani	290	234	161	0,0966	0,1552	0,3060
72. Robotnicy obróbki metali i mechanicy maszyn i urządzeń	518	512	453	0,1007	0,0483	0,1135
73. Robotnicy zawodów precyzyjnych, ceramicy, robotnicy poligraficzni	-1	4	-6	1,5000	0,0000	1,8571
74. Pozostali robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	258	345	374	0,2299	0,1481	0,1116
8. Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	**120**	**189**	**182**	**0,4313**	**0,1370**	**0,2321**
81. Operatorzy maszyn i urządzeń wydobywczych i przetwórczych	-1	36	43	1,0278	0,1818	0,2712
82. Operatorzy i monterzy maszyn	66	72	75	0,2826	0,1429	0,1758
83. Kierowcy i operatorzy pojazdów i maszyn samojezdnych	55	81	64	0,3373	0,1099	0,2644
9. Pracownicy przy pracach prostych	**158**	**-58**	**-387**	**0,6795**	**1,1090**	**1,6222**
91. Pracownicy przy pracach prostych w handlu i usługach	7	-197	-350	0,9685	1,7296	2,1785
92. Robotnicy pomocniczy w rolnictwie	10	-3	-81	0,7222	1,0769	2,3279
93. Robotnicy pomocniczy w górnictwie, przemyśle, budownictwie	141	142	44	0,4000	0,3632	0,8333
Bez zawodu	**1109**	**1511**	**1684**	**0,0000**	**0,0000**	**0,0117**

Źródło: *Obliczenia własne na podstawie danych Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej.*

ZACHODNIOPOMORSKIE OBSERWATORIUM RYNKU PRACY
Regionalny Barometr Gospodarki

Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

11) w powiecie myśliborskim

WYSZCZEGÓLNIENIE	Nadwyżka (deficyt) podaży siły roboczej			Wskaźnik intensywności nadwyżki (deficytu)		
	2004	2006	2008	2004	2006	2008
OGÓŁEM	**4231**	**3057**	**2173**	**0,3592**	**0,5373**	**0,6111**
0. Siły zbrojne	**3**	**32**	**12**	**0,0000**	**0,0000**	**0,0000**
1. Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy	**13**	**-8**	**-9**	**0,1333**	**1,8889**	**1,8182**
11. Parlamentarzyści, politycy, wyżsi urzędnicy	-	-	-1	-	-	max
12. Kierownicy wielkich organizacji	9	-12	-8	0,1000	5,0000	2,6000
13. Kierownicy małych i średnich zakładów pracy	4	4	0	0,2000	0,3333	1,0000
2. Specjaliści	**476**	**264**	**188**	**0,0916**	**0,3875**	**0,5648**
21. Specjaliści nauk fizycznych, matematycznych i technicznych	77	49	53	0,1149	0,2222	0,1587
22. Specjaliści nauk przyrodniczych i ochrony środowiska	30	51	38	0,0323	0,1053	0,2963
23. Nauczyciele	48	-32	-74	0,2615	1,5000	2,1212
24. Pozostali specjaliści	321	196	171	0,0587	0,2065	0,3133
3. Technicy i inny średni personel	**877**	**753**	**550**	**0,2106**	**0,2774**	**0,3656**
31. Średni personel techniczny	351	291	222	0,1333	0,1849	0,1685
32. Średni personel rolnictwa i ochrony zdrowia	346	232	187	0,0254	0,0413	0,0209
33. Nauczyciele praktycznej nauki zawodu i instruktorzy	0	-6	-13	-	2,0000	max
34. Pracownicy pozostałych specjalności	180	236	154	0,4872	0,4600	0,6235
4. Pracownicy biurowi	**-101**	**-180**	**-157**	**1,7372**	**3,0690**	**2,4952**
41. Pracownicy obsługi biurowej	-91	-161	-150	1,7222	3,3676	3,0000
42. Pracownicy obrotu pieniężnego i obsługi klientów	-10	-19	-7	1,9091	2,0000	1,2333
5. Pracownicy usług osobistych i sprzedawcy	**541**	**423**	**354**	**0,3394**	**0,4434**	**0,5190**
51. Pracownicy usług osobistych i ochrony	228	207	114	0,2897	0,3746	0,5778
52. Sprzedawcy	313	216	240	0,3715	0,4965	0,4850
6. Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy	**134**	**152**	**129**	**0,3021**	**0,3613**	**0,2134**
61. Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy zorientowani na rynek	102	91	58	0,0000	0,0619	0,0938
62. Ogrodnicy	20	12	20	0,0476	0,7209	0,4737
63. Leśnicy i rybacy	-14	16	30	1,3256	0,7538	0,2683
64. Rolnicy i rybacy pracujący na własne potrzeby	26	33	21	0,0000	0,0000	0,0000
7. Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	**1322**	**807**	**442**	**0,3313**	**0,5750**	**0,6829**
71. Górnicy i robotnicy budowlani	418	112	108	0,1606	0,7255	0,6905
72. Robotnicy obróbki metali i mechanicy maszyn i urządzeń	774	555	293	0,1810	0,3486	0,4653
73. Robotnicy zawodów precyzyjnych, ceramicy, robotnicy poligraficzni	5	-1	5	0,2857	1,2500	0,2857
74. Pozostali robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	125	141	36	0,7628	0,7780	0,9265
8. Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	**-64**	**-151**	**-60**	**1,3478**	**1,6064**	**1,2791**
81. Operatorzy maszyn i urządzeń wydobywczych i przetwórczych	9	20	-38	0,8125	0,7674	1,6333
82. Operatorzy i monterzy maszyn	-90	-152	-38	3,0930	3,4516	1,7917
83. Kierowcy i operatorzy pojazdów i maszyn samojezdnych	17	-19	16	0,8172	1,1881	0,8505
9. Pracownicy przy pracach prostych	**-257**	**-460**	**-442**	**1,7260**	**2,0575**	**2,2557**
91. Pracownicy przy pracach prostych w handlu i usługach	-139	-281	-289	1,9653	2,5027	2,9267
92. Robotnicy pomocniczy w rolnictwie	8	19	-21	0,1111	0,0000	2,1053
93. Robotnicy pomocniczy w górnictwie, przemyśle, budownictwie	-126	-198	-132	1,6269	1,8646	1,7213
Bez zawodu	**1287**	**1425**	**1166**	**0,0000**	**0,0000**	**0,1024**

Źródło: *Obliczenia własne na podstawie danych Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej.*

Regionalny Barometr Gospodarki

Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

12) w powiecie polickim

WYSZCZEGÓLNIENIE	Nadwyżka (deficyt) podaży siły roboczej			Wskaźnik intensywności nadwyżki (deficytu)		
	2004	2006	2008	2004	2006	2008
OGÓŁEM	**3379**	**2345**	**1940**	**0,2883**	**0,4684**	**0,5313**
0. Siły zbrojne	**4**	**3**	**19**	**0,0000**	**0,0000**	**0,0000**
1. Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy	**1**	**13**	**14**	**0,9286**	**0,2778**	**0,2222**
11. Parlamentarzyści, politycy, wyżsi urzędnicy	-	-	-	-	-	-
12. Kierownicy wielkich organizacji	-1	7	4	1,2000	0,3636	0,3333
13. Kierownicy małych i średnich zakładów pracy	2	6	10	0,7778	0,1429	0,1667
2. Specjaliści	**443**	**527**	**391**	**0,1513**	**0,1417**	**0,2408**
21. Specjaliści nauk fizycznych, matematycznych i technicznych	109	70	91	0,0091	0,1026	0,0521
22. Specjaliści nauk przyrodniczych i ochrony środowiska	32	38	62	0,0303	0,2400	0,0159
23. Nauczyciele	34	20	-45	0,3818	0,5833	2,5517
24. Pozostali specjaliści	268	399	283	0,1728	0,0890	0,1346
3. Technicy i inny średni personel	**650**	**358**	**377**	**0,1168**	**0,3207**	**0,3195**
31. Średni personel techniczny	301	251	195	0,0988	0,0420	0,1216
32. Średni personel rolnictwa i ochrony zdrowia	70	49	75	0,0000	0,1967	0,0132
33. Nauczyciele praktycznej nauki zawodu i instruktorzy	2	2	-1	0,0000	0,0000	max
34. Pracownicy pozostałych specjalności	277	56	108	0,1606	0,7228	0,5781
4. Pracownicy biurowi	**559**	**235**	**-42**	**0,0557**	**0,3305**	**1,2545**
41. Pracownicy obsługi biurowej	530	208	-49	0,0536	0,3540	1,3657
42. Pracownicy obrotu pieniężnego i obsługi klientów	29	27	7	0,0938	0,0690	0,7742
5. Pracownicy usług osobistych i sprzedawcy	**842**	**762**	**563**	**0,1165**	**0,2403**	**0,2688**
51. Pracownicy usług osobistych i ochrony	303	162	157	0,1293	0,4214	0,3347
52. Sprzedawcy	539	600	406	0,1091	0,1701	0,2397
6. Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy	**-64**	**25**	**53**	**2,7297**	**0,5000**	**0,1846**
61. Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy zorientowani na rynek	12	-6	22	0,0000	1,6000	0,0000
62. Ogrodnicy	-59	19	29	3,6818	0,2400	0,1212
63. Leśnicy i rybacy	-17	7	-2	6,6667	0,3000	1,3333
64. Rolnicy i rybacy pracujący na własne potrzeby	0	5	4	-	0,0000	0,0000
7. Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	**467**	**543**	**136**	**0.5590**	**0.5095**	**0.8602**
71. Górnicy i robotnicy budowlani	95	141	-63	0,7086	0,5552	1,2377
72. Robotnicy obróbki metali i mechanicy maszyn i urządzeń	364	223	99	0,3000	0,5752	0,7916
73. Robotnicy zawodów precyzyjnych, ceramicy, robotnicy poligraficzni	16	10	17	0,1579	0,1667	0,0000
74. Pozostali robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	-8	169	83	1,0412	0,3320	0,6157
8. Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	**283**	**-129**	**-36**	**0,2204**	**1,5489**	**1,2130**
81. Operatorzy maszyn i urządzeń wydobywczych i przetwórczych	30	17	3	0,2857	0,5000	0,9143
82. Operatorzy i monterzy maszyn	18	-222	-27	0,4375	5,7234	1,3803
83. Kierowcy i operatorzy pojazdów i maszyn samojezdnych	235	76	-12	0,1869	0,5065	1,1905
9. Pracownicy przy pracach prostych	**159**	**-72**	**88**	**0,6328**	**1,1702**	**0,8288**
91. Pracownicy przy pracach prostych w handlu i usługach	180	38	120	0,2941	0,8362	0,6667
92. Robotnicy pomocniczy w rolnictwie	2	1	-2	0,0000	0,0000	max
93. Robotnicy pomocniczy w górnictwie, przemyśle, budownictwie	-23	-111	-30	1,1307	1,5842	1,1948
Bez zawodu	**35**	**80**	**377**	**0,0000**	**0,0000**	**0,0000**

Źródło: *Obliczenia własne na podstawie danych Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej.*

ZACHODNIOPOMORSKIE OBSERWATORIUM RYNKU PRACY
Regionalny Barometr Gospodarki

Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

13) w powiecie pyrzyckim

WYSZCZEGÓLNIENIE	Nadwyżka (deficyt) podaży siły roboczej			Wskaźnik intensywności nadwyżki (deficytu)		
	2004	2006	2008	2004	2006	2008
OGÓŁEM	**1737**	**1524**	**2411**	**0,5624**	**0,6245**	**0,4633**
0. Siły zbrojne	**8**	**27**	**14**	**0,0000**	**0,0357**	**0,0000**
1. Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy	**1**	**-7**	**2**	**0,9091**	**2,4000**	**0,8000**
11. Parlamentarzyści, politycy, wyżsi urzędnicy	-	-	-	-	-	-
12. Kierownicy wielkich organizacji	-1	-9	1	1,2500	5,5000	0,6667
13. Kierownicy małych i średnich zakładów pracy	2	2	1	0,7143	0,3333	0,8571
2. Specjaliści	**221**	**111**	**74**	**0,3137**	**0,5469**	**0,6980**
21. Specjaliści nauk fizycznych, matematycznych i technicznych	52	32	27	0,2877	0,2381	0,2895
22. Specjaliści nauk przyrodniczych i ochrony środowiska	31	-1	29	0,0882	1,0303	0,2564
23. Nauczyciele	27	-41	-95	0,4600	2,2059	4,5185
24. Pozostali specjaliści	111	121	113	0,3273	0,1103	0,1986
3. Technicy i inny średni personel	**587**	**603**	**466**	**0,3143**	**0,2761**	**0,2939**
31. Średni personel techniczny	317	268	222	0,0452	0,0530	0,0672
32. Średni personel rolnictwa i ochrony zdrowia	160	201	215	0,3496	0,0383	0,0611
33. Nauczyciele praktycznej nauki zawodu i instruktorzy	-1	0	-6	max	1,0000	max
34. Pracownicy pozostałych specjalności	111	134	35	0,6007	0,6059	0,8187
4. Pracownicy biurowi	**-121**	**-162**	**-185**	**1,9237**	**2,4727**	**2,8687**
41. Pracownicy obsługi biurowej	-133	-157	-184	2,2547	2,7640	3,5915
42. Pracownicy obrotu pieniężnego i obsługi klientów	12	-5	-1	0,5200	1,2381	1,0357
5. Pracownicy usług osobistych i sprzedawcy	**234**	**256**	**287**	**0,4730**	**0,4530**	**0,3815**
51. Pracownicy usług osobistych i ochrony	86	82	123	0,5029	0,4969	0,2931
52. Sprzedawcy	148	174	164	0,4539	0,4295	0,4345
6. Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy	**130**	**125**	**136**	**0,1925**	**0,2188**	**0,2402**
61. Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy zorientowani na rynek	48	52	52	0,2836	0,1875	0,1186
62. Ogrodnicy	55	50	65	0,1791	0,2857	0,3564
63. Leśnicy i rybacy	8	10	10	0,0000	0,2308	0,0000
64. Rolnicy i rybacy pracujący na własne potrzeby	19	13	9	0,0000	0,0000	0,0000
7. Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	**644**	**545**	**526**	**0,5212**	**0,5608**	**0,4947**
71. Górnicy i robotnicy budowlani	97	104	83	0,7500	0,7374	0,7305
72. Robotnicy obróbki metali i mechanicy maszyn i urządzeń	487	347	259	0,3236	0,4178	0,4454
73. Robotnicy zawodów precyzyjnych, ceramicy, robotnicy poligraficzni	7	4	8	0,0000	0,2000	0,0000
74. Pozostali robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	53	90	176	0,7696	0,6311	0,3178
8. Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	**-41**	**-56**	**75**	**1,1847**	**1,3011**	**0,6154**
81. Operatorzy maszyn i urządzeń wydobywczych i przetwórczych	1	-12	-8	0,9167	2,2000	3,0000
82. Operatorzy i monterzy maszyn	-119	33	40	3,1636	0,4407	0,5402
83. Kierowcy i operatorzy pojazdów i maszyn samojezdnych	77	-77	43	0,5032	1,6581	0,5865
9. Pracownicy przy pracach prostych	**-68**	**-353**	**-243**	**1,2080**	**2,0144**	**1,7454**
91. Pracownicy przy pracach prostych w handlu i usługach	59	-32	-229	0,6169	1,2177	2,7752
92. Robotnicy pomocniczy w rolnictwie	-132	32	42	6,0769	0,2727	0,0233
93. Robotnicy pomocniczy w górnictwie, przemyśle, budownictwie	5	-353	-56	0,9660	3,2484	1,3636
Bez zawodu	**142**	**435**	**1259**	**0,0000**	**0,0000**	**0,0000**

Źródło: *Obliczenia własne na podstawie danych Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej.*

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

14) w powiecie sławieńskim

WYSZCZEGÓLNIENIE	Nadwyżka (deficyt) podaży siły roboczej			Wskaźnik intensywności nadwyżki (deficytu)		
	2004	2006	2008	2004	2006	2008
OGÓŁEM	**5273**	**3873**	**3211**	**0,2482**	**0,4444**	**0,4292**
0. Siły zbrojne	**1**	**0**	**1**	**0,0000**	**-**	**0,0000**
1. Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy	**14**	**8**	**2**	**0,3333**	**0,3846**	**0,8182**
11. Parlamentarzyści, politycy, wyżsi urzędnicy	-	-	-	-	-	-
12. Kierownicy wielkich organizacji	10	5	2	0,2857	0,1667	0,5000
13. Kierownicy małych i średnich zakładów pracy	4	3	0	0,4286	0,5714	1,0000
2. Specjaliści	**314**	**245**	**98**	**0,1693**	**0,3813**	**0,6384**
21. Specjaliści nauk fizycznych, matematycznych i technicznych	35	28	28	0,1250	0,2000	0,2632
22. Specjaliści nauk przyrodniczych i ochrony środowiska	21	28	-12	0,1250	0,3171	1,2791
23. Nauczyciele	18	-38	-46	0,5909	1,7037	2,3143
24. Pozostali specjaliści	240	227	128	0,1111	0,1466	0,1742
3. Technicy i inny średni personel	**1003**	**739**	**583**	**0,0865**	**0,2019**	**0,2620**
31. Średni personel techniczny	401	320	251	0,0220	0,0244	0,0738
32. Średni personel rolnictwa i ochrony zdrowia	419	361	215	0,0412	0,0217	0,2509
33. Nauczyciele praktycznej nauki zawodu i instruktorzy	-1	2	-2	max	0,0000	3,0000
34. Pracownicy pozostałych specjalności	184	56	119	0,2669	0,7533	0,4848
4. Pracownicy biurowi	**129**	**-31**	**-38**	**0,5426**	**1,1512**	**1,3333**
41. Pracownicy obsługi biurowej	78	-57	-11	0,6355	1,3519	1,1170
42. Pracownicy obrotu pieniężnego i obsługi klientów	51	26	-27	0,2500	0,3953	2,3500
5. Pracownicy usług osobistych i sprzedawcy	**734**	**568**	**247**	**0,3944**	**0,4677**	**0,6905**
51. Pracownicy usług osobistych i ochrony	439	251	49	0,1974	0,4929	0,8635
52. Sprzedawcy	295	317	198	0,5564	0,4458	0,5490
6. Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy	**270**	**292**	**203**	**0,1509**	**0,1178**	**0,0379**
61. Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy zorientowani na rynek	140	161	93	0,0071	0,0123	0,0106
62. Ogrodnicy	36	36	25	0,0000	0,0000	0,0741
63. Leśnicy i rybacy	85	77	63	0,3033	0,3246	0,0735
64. Rolnicy i rybacy pracujący na własne potrzeby	9	18	22	0,5263	0,0000	0,0000
7. Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	**1821**	**1340**	**872**	**0,1715**	**0,3964**	**0,3990**
71. Górnicy i robotnicy budowlani	404	272	160	0,1822	0,3747	0,4346
72. Robotnicy obróbki metali i mechanicy maszyn i urządzeń	747	747	399	0,1022	0,1086	0,2068
73. Robotnicy zawodów precyzyjnych, ceramicy, robotnicy poligraficzni	22	32	10	0,0000	0,0000	0,3333
74. Pozostali robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	648	289	303	0,2376	0,6842	0,5338
8. Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	**181**	**155**	**52**	**0,3559**	**0,4084**	**0,7438**
81. Operatorzy maszyn i urządzeń wydobywczych i przetwórczych	28	52	35	0,4400	0,1186	0,2553
82. Operatorzy i monterzy maszyn	61	5	3	0,2907	0,9315	0,9565
83. Kierowcy i operatorzy pojazdów i maszyn samojezdnych	92	98	14	0,3655	0,2462	0,8391
9. Pracownicy przy pracach prostych	**586**	**-117**	**99**	**0,4169**	**1,1334**	**0,8533**
91. Pracownicy przy pracach prostych w handlu i usługach	477	265	90	0,3107	0,5794	0,8228
92. Robotnicy pomocniczy w rolnictwie	6	-260	4	0,1429	29,8889	0,2000
93. Robotnicy pomocniczy w górnictwie, przemyśle, budownictwie	103	-122	5	0,6634	1,5126	0,9691
Bez zawodu	**220**	**674**	**1092**	**0,0000**	**0,0000**	**0,0073**

Źródło: *Obliczenia własne na podstawie danych Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej.*

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

15) w powiecie stargardzkim

WYSZCZEGÓLNIENIE	Nadwyżka (deficyt) podaży siły roboczej			Wskaźnik intensywności nadwyżki (deficytu)		
	2004	2006	2008	2004	2006	2008
OGÓŁEM	**7570**	**6547**	**6351**	**0,3349**	**0,4085**	**0,4273**
0. Siły zbrojne	**-10**	**6**	**8**	**2,0000**	**0,0000**	**0,0000**
1. Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy	**3**	**-5**	**-3**	**0,8800**	**1,2174**	**1,0882**
11. Parlamentarzyści, politycy, wyżsi urzędnicy	-	-	-	-	-	-
12. Kierownicy wielkich organizacji	-4	-2	-5	1,3636	1,1053	1,1724
13. Kierownicy małych i średnich zakładów pracy	7	-3	2	0,5000	1,7500	0,6000
2. Specjaliści	**685**	**412**	**179**	**0,1893**	**0,3860**	**0,7159**
21. Specjaliści nauk fizycznych, matematycznych i technicznych	137	101	19	0,1543	0,1513	0,8173
22. Specjaliści nauk przyrodniczych i ochrony środowiska	59	73	35	0,0923	0,1205	0,5570
23. Nauczyciele	20	-42	-138	0,8039	1,4118	2,9437
24. Pozostali specjaliści	469	280	263	0,0911	0,2371	0,3005
3. Technicy i inny średni personel	**1767**	**1474**	**1093**	**0,2192**	**0,2246**	**0,3567**
31. Średni personel techniczny	971	781	483	0,0681	0,1064	0,3197
32. Średni personel rolnictwa i ochrony zdrowia	536	421	393	0,0429	0,0388	0,0553
33. Nauczyciele praktycznej nauki zawodu i instruktorzy	-2	1	0	1,6667	0,8000	1,0000
34. Pracownicy pozostałych specjalności	262	271	217	0,6018	0,5360	0,6166
4. Pracownicy biurowi	**-287**	**-275**	**-564**	**1,8271**	**1,8871**	**3,2560**
41. Pracownicy obsługi biurowej	-319	-269	-572	2,2659	2,2009	4,1257
42. Pracownicy obrotu pieniężnego i obsługi klientów	32	-6	8	0,6632	1,0698	0,8806
5. Pracownicy usług osobistych i sprzedawcy	**755**	**452**	**324**	**0,3371**	**0,5917**	**0,7261**
51. Pracownicy usług osobistych i ochrony	277	146	169	0,3573	0,6860	0,6653
52. Sprzedawcy	478	306	155	0,3249	0,5234	0,7714
6. Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy	**126**	**332**	**277**	**0,5896**	**0,0595**	**0,0767**
61. Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy zorientowani na rynek	114	145	123	0,0087	0,0068	0,0465
62. Ogrodnicy	80	119	85	0,1209	0,0083	0,0761
63. Leśnicy i rybacy	-98	29	37	2,3803	0,3958	0,2128
64. Rolnicy i rybacy pracujący na własne potrzeby	30	39	32	0,0000	0,0000	0,0000
7. Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	**1870**	**1543**	**1368**	**0,3443**	**0,4153**	**0,3829**
71. Górnicy i robotnicy budowlani	508	294	247	0,3790	0,6137	0,5990
72. Robotnicy obróbki metali i mechanicy maszyn i urządzeń	957	862	614	0,2558	0,2732	0,3215
73. Robotnicy zawodów precyzyjnych, ceramicy, robotnicy poligraficzni	23	38	9	0,3429	0,0256	0,7097
74. Pozostali robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	382	349	498	0,4642	0,4655	0,2511
8. Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	**121**	**82**	**103**	**0,6849**	**0,7445**	**0,7006**
81. Operatorzy maszyn i urządzeń wydobywczych i przetwórczych	23	-2	33	0,6849	1,0435	0,3265
82. Operatorzy i monterzy maszyn	12	46	2	0,8621	0,4177	0,9800
83. Kierowcy i operatorzy pojazdów i maszyn samojezdnych	86	38	68	0,6161	0,8061	0,6513
9. Pracownicy przy pracach prostych	**203**	**-214**	**101**	**0,7675**	**1,2146**	**0,8948**
91. Pracownicy przy pracach prostych w handlu i usługach	-68	-308	-99	1,1655	1,6567	1,1908
92. Robotnicy pomocniczy w rolnictwie	7	13	16	0,2222	0,2353	0,0000
93. Robotnicy pomocniczy w górnictwie, przemyśle, budownictwie	264	81	184	0,4172	0,8415	0,5671
Bez zawodu	**2337**	**2740**	**3465**	**0,0000**	**0,0000**	**0,0000**

Źródło: *Obliczenia własne na podstawie danych Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej.*

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

16) w powiecie szczecineckim

WYSZCZEGÓLNIENIE	Nadwyżka (deficyt) podaży siły roboczej			Wskaźnik intensywności nadwyżki (deficytu)		
	2004	2006	2008	2004	2006	2008
OGÓŁEM	**6549**	**5925**	**5913**	**0,3355**	**0,4464**	**0,4250**
0. Siły zbrojne	**7**	**32**	**20**	**0,0000**	**0,0000**	**0,0000**
1. Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy	**-12**	**-1**	**5**	**2,0000**	**1,0526**	**0,8485**
11. Parlamentarzyści, politycy, wyżsi urzędnicy	-	-	-	-	-	-
12. Kierownicy wielkich organizacji	-5	-4	-5	1,7143	1,4444	1,3846
13. Kierownicy małych i średnich zakładów pracy	-7	3	10	2,4000	0,7000	0,5000
2. Specjaliści	**489**	**395**	**387**	**0,2176**	**0,3384**	**0,3328**
21. Specjaliści nauk fizycznych, matematycznych i technicznych	77	73	89	0,3362	0,2626	0,1010
22. Specjaliści nauk przyrodniczych i ochrony środowiska	43	133	118	0,0851	0,1307	0,1690
23. Nauczyciele	90	47	-12	0,2800	0,5104	1,1818
24. Pozostali specjaliści	279	142	192	0,1721	0,4297	0,2967
3. Technicy i inny średni personel	**1650**	**1627**	**1174**	**0,1402**	**0,1285**	**0,2046**
31. Średni personel techniczny	480	463	372	0,0769	0,1264	0,0630
32. Średni personel rolnictwa i ochrony zdrowia	565	473	354	0,0191	0,0307	0,0535
33. Nauczyciele praktycznej nauki zawodu i instruktorzy	0	2	1	1,0000	0,3333	0,8000
34. Pracownicy pozostałych specjalności	605	689	447	0,2640	0,1856	0,3614
4. Pracownicy biurowi	**-54**	**-336**	**-343**	**1,1579**	**2,3827**	**2,8245**
41. Pracownicy obsługi biurowej	-51	-343	-301	1,1650	2,6897	3,0759
42. Pracownicy obrotu pieniężnego i obsługi klientów	-3	7	-42	1,0909	0,8250	1,9767
5. Pracownicy usług osobistych i sprzedawcy	**1242**	**915**	**877**	**0,2154**	**0,3924**	**0,3300**
51. Pracownicy usług osobistych i ochrony	617	404	365	0,1729	0,4170	0,3957
52. Sprzedawcy	625	511	512	0,2533	0,3715	0,2738
6. Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy	**233**	**316**	**277**	**0,0898**	**0,0186**	**0,0767**
61. Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy zorientowani na rynek	117	152	107	0,0000	0,0130	0,0183
62. Ogrodnicy	44	59	62	0,0222	0,0167	0,2051
63. Leśnicy i rybacy	37	78	68	0,3729	0,0370	0,0685
64. Rolnicy i rybacy pracujący na własne potrzeby	35	27	40	0,0000	0,0000	0,0000
7. Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	**2564**	**2279**	**1443**	**0,1785**	**0,2637**	**0,4000**
71. Górnicy i robotnicy budowlani	634	460	151	0,2868	0,4458	0,7607
72. Robotnicy obróbki metali i mechanicy maszyn i urządzeń	1288	1171	860	0,1232	0,1719	0,2266
73. Robotnicy zawodów precyzyjnych, ceramicy, robotnicy poligraficzni	9	14	3	0,4000	0,3000	0,7857
74. Pozostali robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	633	634	429	0,1537	0,2371	0,3380
8. Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	**450**	**271**	**267**	**0,1892**	**0,5018**	**0,4562**
81. Operatorzy maszyn i urządzeń wydobywczych i przetwórczych	33	13	5	0,2667	0,7347	0,8649
82. Operatorzy i monterzy maszyn	142	158	203	0,1180	0,2582	0,2340
83. Kierowcy i operatorzy pojazdów i maszyn samojezdnych	275	100	59	0,2120	0,6454	0,6878
9. Pracownicy przy pracach prostych	**-762**	**-1055**	**-820**	**2,0996**	**2,0592**	**1,9602**
91. Pracownicy przy pracach prostych w handlu i usługach	-597	-896	-826	2,2386	2,2190	2,4241
92. Robotnicy pomocniczy w rolnictwie	5	14	19	0,0000	0,0000	0,0000
93. Robotnicy pomocniczy w górnictwie, przemyśle, budownictwie	-170	-173	-13	1,8252	1,7004	1,0510
Bez zawodu	**742**	**1482**	**2626**	**0,0000**	**0,0000**	**0,0008**

Źródło: *Obliczenia własne na podstawie danych Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej.*

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

17) w powiecie świdwińskim

WYSZCZEGÓLNIENIE	Nadwyżka (deficyt) podaży siły roboczej			Wskaźnik intensywności nadwyżki (deficytu)		
	2004	2006	2008	2004	2006	2008
OGÓŁEM	**5144**	**4709**	**3843**	**0,2276**	**0,3198**	**0,4274**
0. Siły zbrojne	**36**	**34**	**21**	**0,0000**	**0,0000**	**0,0000**
1. Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy	**7**	**4**	**0**	**0,3000**	**0,4286**	**1,0000**
11. Parlamentarzyści, politycy, wyżsi urzędnicy	-	-	-	-	-	-
12. Kierownicy wielkich organizacji	1	2	1	0,7500	0,6000	0,7500
13. Kierownicy małych i średnich zakładów pracy	6	2	-1	0,0000	0,0000	1,1667
2. Specjaliści	**286**	**280**	**241**	**0,2474**	**0,1385**	**0,1140**
21. Specjaliści nauk fizycznych, matematycznych i technicznych	56	48	43	0,2000	0,1579	0,1569
22. Specjaliści nauk przyrodniczych i ochrony środowiska	9	55	63	0,7500	0,2029	0,0735
23. Nauczyciele	19	22	25	0,5581	0,2903	0,2424
24. Pozostali specjaliści	202	155	110	0,1255	0,0774	0,0833
3. Technicy i inny średni personel	**760**	**649**	**643**	**0,2237**	**0,3717**	**0,3302**
31. Średni personel techniczny	292	291	238	0,0331	0,0332	0,0556
32. Średni personel rolnictwa i ochrony zdrowia	364	392	344	0,0619	0,0345	0,0171
33. Nauczyciele praktycznej nauki zawodu i instruktorzy	2	-1	1	0,3333	2,0000	0,0000
34. Pracownicy pozostałych specjalności	102	-33	60	0,6434	1,1015	0,8319
4. Pracownicy biurowi	**1**	**-22**	**-147**	**0,9917**	**1,1849**	**2,7500**
41. Pracownicy obsługi biurowej	-18	-32	-120	1,2069	1,3299	2,6000
42. Pracownicy obrotu pieniężnego i obsługi klientów	19	10	-27	0,4242	0,5455	4,0000
5. Pracownicy usług osobistych i sprzedawcy	**546**	**603**	**572**	**0,2490**	**0,2744**	**0,3199**
51. Pracownicy usług osobistych i ochrony	181	212	204	0,2642	0,3595	0,4000
52. Sprzedawcy	365	391	368	0,2412	0,2180	0,2655
6. Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy	**398**	**355**	**312**	**0,0913**	**0,0301**	**0,0742**
61. Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy zorientowani na rynek	203	131	130	0,0000	0,0150	0,0152
62. Ogrodnicy	55	62	70	0,0833	0,1014	0,1139
63. Leśnicy i rybacy	86	106	74	0,2893	0,0185	0,1591
64. Rolnicy i rybacy pracujący na własne potrzeby	54	56	38	0,0000	0,0000	0,0000
7. Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	**1654**	**1401**	**1150**	**0,1084**	**0,1320**	**0,2251**
71. Górnicy i robotnicy budowlani	359	250	212	0,1651	0,2978	0,3437
72. Robotnicy obróbki metali i mechanicy maszyn i urządzeń	828	705	616	0,0665	0,0808	0,0695
73. Robotnicy zawodów precyzyjnych, ceramicy, robotnicy poligraficzni	15	15	10	0,1176	0,1176	0,0909
74. Pozostali robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	452	431	312	0,1324	0,0907	0,3607
8. Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	**209**	**178**	**155**	**0,2344**	**0,2458**	**0,3460**
81. Operatorzy maszyn i urządzeń wydobywczych i przetwórczych	31	27	28	0,3800	0,3077	0,2632
82. Operatorzy i monterzy maszyn	70	55	80	0,2308	0,2568	0,1398
83. Kierowcy i operatorzy pojazdów i maszyn samojezdnych	108	96	47	0,1818	0,2195	0,5566
9. Pracownicy przy pracach prostych	**430**	**-217**	**-762**	**0,5805**	**1,2374**	**1,9442**
91. Pracownicy przy pracach prostych w handlu i usługach	-43	-610	-731	1,0865	2,3496	2,9704
92. Robotnicy pomocniczy w rolnictwie	38	42	-159	0,0500	0,0000	4,7857
93. Robotnicy pomocniczy w górnictwie, przemyśle, budownictwie	435	351	128	0,1086	0,1643	0,6751
Bez zawodu	**817**	**1444**	**1658**	**0,0000**	**0,0000**	**0,0000**

Źródło: *Obliczenia własne na podstawie danych Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej.*

ZACHODNIOPOMORSKIE OBSERWATORIUM RYNKU PRACY
Regionalny Barometr Gospodarki

Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

18) w powiecie wałeckim

WYSZCZEGÓLNIENIE	Nadwyżka (deficyt) podaży siły roboczej			Wskaźnik intensywności nadwyżki (deficytu)		
	2004	2006	2008	2004	2006	2008
OGÓŁEM	**4905**	**4524**	**3899**	**0,2611**	**0,3344**	**0,3469**
0. Siły zbrojne	**5**	**2**	**2**	**0,0000**	**0,0000**	**0,0000**
1. Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy	**7**	**10**	**4**	**0,4167**	**0,0909**	**0,6667**
11. Parlamentarzyści, politycy, wyżsi urzędnicy	-	-	-	-	-	-
12. Kierownicy wielkich organizacji	2	8	0	0,6667	0,1111	1,0000
13. Kierownicy małych i średnich zakładów pracy	5	2	4	0,1667	0,0000	0,0000
2. Specjaliści	**328**	**331**	**485**	**0,1696**	**0,2119**	**0,0918**
21. Specjaliści nauk fizycznych, matematycznych i technicznych	72	73	63	0,1325	0,1512	0,1127
22. Specjaliści nauk przyrodniczych i ochrony środowiska	33	54	46	0,2326	0,1563	0,1154
23. Nauczyciele	84	53	79	0,1923	0,4045	0,2020
24. Pozostali specjaliści	139	151	297	0,1576	0,1657	0,0481
3. Technicy i inny średni personel	**926**	**1011**	**720**	**0,1805**	**0,1329**	**0,2225**
31. Średni personel techniczny	404	388	257	0,0358	0,0300	0,0586
32. Średni personel rolnictwa i ochrony zdrowia	319	335	279	0,0449	0,0147	0,0313
33. Nauczyciele praktycznej nauki zawodu i instruktorzy	25	16	2	0,0000	0,0588	0,5000
34. Pracownicy pozostałych specjalności	178	272	182	0,4943	0,3350	0,4958
4. Pracownicy biurowi	**138**	**21**	**-37**	**0,3202**	**0,8945**	**1,2139**
41. Pracownicy obsługi biurowej	125	-2	-61	0,2978	1,0116	1,4388
42. Pracownicy obrotu pieniężnego i obsługi klientów	13	23	24	0,4800	0,1154	0,2941
5. Pracownicy usług osobistych i sprzedawcy	**748**	**851**	**700**	**0,2505**	**0,1911**	**0,1822**
51. Pracownicy usług osobistych i ochrony	254	297	236	0,1645	0,1704	0,2237
52. Sprzedawcy	494	554	464	0,2882	0,2017	0,1594
6. Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy	**24**	**228**	**190**	**0,9012**	**0,2056**	**0,1630**
61. Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy zorientowani na rynek	-13	80	57	1,1625	0,1111	0,1364
62. Ogrodnicy	2	66	58	0,9655	0,1538	0,0169
63. Leśnicy i rybacy	30	62	60	0,7000	0,3737	0,3103
64. Rolnicy i rybacy pracujący na własne potrzeby	5	20	15	0,0000	0,0000	0,0000
7. Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	**1721**	**1445**	**930**	**0,1352**	**0,1579**	**0,2451**
71. Górnicy i robotnicy budowlani	483	442	262	0,1072	0,0811	0,2450
72. Robotnicy obróbki metali i mechanicy maszyn i urządzeń	751	609	392	0,1358	0,1815	0,2160
73. Robotnicy zawodów precyzyjnych, ceramicy, robotnicy poligraficzni	17	14	19	0,1905	0,3913	0,0000
74. Pozostali robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	470	380	257	0,1592	0,1880	0,2978
8. Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	**252**	**277**	**127**	**0,3555**	**0,2633**	**0,6044**
81. Operatorzy maszyn i urządzeń wydobywczych i przetwórczych	56	41	73	0,3636	0,4306	0,1412
82. Operatorzy i monterzy maszyn	49	110	-33	0,5333	0,1971	1,3000
83. Kierowcy i operatorzy pojazdów i maszyn samojezdnych	147	126	87	0,2576	0,2455	0,3095
9. Pracownicy przy pracach prostych	**-117**	**-705**	**-400**	**1,2940**	**2,3689**	**1,7859**
91. Pracownicy przy pracach prostych w handlu i usługach	36	-153	-173	0,8154	1,6047	1,6528
92. Robotnicy pomocniczy w rolnictwie	45	-302	40	0,1509	5,6462	0,2157
93. Robotnicy pomocniczy w górnictwie, przemyśle, budownictwie	-198	-250	-267	2,3200	2,2690	2,3834
Bez zawodu	**873**	**1053**	**1178**	**0,0000**	**0,0000**	**0,0000**

Źródło: *Obliczenia własne na podstawie danych Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej.*

Regionalny Barometr Gospodarki

Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

19) w powiecie m. Koszalin

WYSZCZEGÓLNIENIE	Nadwyżka (deficyt) podaży siły roboczej			Wskaźnik intensywności nadwyżki (deficytu)		
	2004	2006	2008	2004	2006	2008
OGÓŁEM	**6844**	**7158**	**3543**	**0,2529**	**0,2350**	**0,5293**
0. Siły zbrojne	**10**	**5**	**1**	**0,0000**	**0,0000**	**0,0000**
1. Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy	**82**	**62**	**22**	**0,1458**	**0,1507**	**0,6071**
11. Parlamentarzyści, politycy, wyżsi urzędnicy	-	-	1	-	-	0,0000
12. Kierownicy wielkich organizacji	27	28	-7	0,2895	0,2000	1,2800
13. Kierownicy małych i średnich zakładów pracy	55	34	28	0,0517	0,1053	0,0667
2. Specjaliści	**1014**	**1127**	**829**	**0,2353**	**0,1707**	**0,2611**
21. Specjaliści nauk fizycznych, matematycznych i technicznych	216	262	175	0,2258	0,1787	0,3083
22. Specjaliści nauk przyrodniczych i ochrony środowiska	59	124	137	0,2976	0,1678	0,1329
23. Nauczyciele	107	80	-7	0,3185	0,3701	1,0753
24. Pozostali specjaliści	632	661	524	0,2159	0,1348	0,1521
3. Technicy i inny średni personel	**1012**	**1333**	**667**	**0,3162**	**0,1960**	**0,4685**
31. Średni personel techniczny	560	650	368	0,1358	0,0647	0,1912
32. Średni personel rolnictwa i ochrony zdrowia	282	303	191	0,0724	0,0734	0,1075
33. Nauczyciele praktycznej nauki zawodu i instruktorzy	1	-4	-26	0,7500	5,0000	6,2000
34. Pracownicy pozostałych specjalności	169	384	134	0,6775	0,3953	0,7694
4. Pracownicy biurowi	**674**	**682**	**316**	**0,3094**	**0,3268**	**0,5641**
41. Pracownicy obsługi biurowej	629	647	313	0,3080	0,3246	0,5377
42. Pracownicy obrotu pieniężnego i obsługi klientów	45	35	3	0,3284	0,3636	0,9375
5. Pracownicy usług osobistych i sprzedawcy	**814**	**672**	**278**	**0,3013**	**0,3940**	**0,6610**
51. Pracownicy usług osobistych i ochrony	405	287	71	0,2043	0,4306	0,7971
52. Sprzedawcy	409	385	207	0,3765	0,3636	0,5596
6. Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy	**82**	**100**	**12**	**0,1087**	**0,0000**	**0,8182**
61. Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy zorientowani na rynek	42	47	24	0,0000	0,0000	0,0400
62. Ogrodnicy	30	39	-22	0,2308	0,0000	1,7333
63. Leśnicy i rybacy	5	9	8	0,1667	0,0000	0,1111
64. Rolnicy i rybacy pracujący na własne potrzeby	5	5	2	0,0000	0,0000	0,0000
7. Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	**1487**	**1337**	**875**	**0,2331**	**0,2303**	**0,3898**
71. Górnicy i robotnicy budowlani	355	270	167	0,2665	0,3541	0,5523
72. Robotnicy obróbki metali i mechanicy maszyn i urządzeń	737	687	468	0,1811	0,1550	0,2855
73. Robotnicy zawodów precyzyjnych, ceramicy, robotnicy poligraficzni	21	42	1	0,5227	0,1064	0,9697
74. Pozostali robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	374	338	239	0,2681	0,2636	0,3592
8. Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	**138**	**122**	**-3**	**0,4773**	**0,4831**	**1,0155**
81. Operatorzy maszyn i urządzeń wydobywczych i przetwórczych	4	15	-4	0,8824	0,4828	1,1600
82. Operatorzy i monterzy maszyn	29	27	-40	0,5246	0,6707	1,6557
83. Kierowcy i operatorzy pojazdów i maszyn samojezdnych	105	80	41	0,3787	0,3600	0,6168
9. Pracownicy przy pracach prostych	**1416**	**1334**	**-272**	**0,1661**	**0,2074**	**1,2623**
91. Pracownicy przy pracach prostych w handlu i usługach	127	199	37	0,5208	0,4181	0,8833
92. Robotnicy pomocniczy w rolnictwie	5	3	3	0,0000	0,0000	0,0000
93. Robotnicy pomocniczy w górnictwie, przemyśle, budownictwie	1284	1132	-312	0,1008	0,1540	1,4351
Bez zawodu	**115**	**384**	**818**	**0,0000**	**0,0000**	**0,0000**

Źródło: *Obliczenia własne na podstawie danych Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej.*

Regionalny Barometr Gospodarki

Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

20) w powiecie m. Szczecin

WYSZCZEGÓLNIENIE	Nadwyżka (deficyt) podaży siły roboczej			Wskaźnik intensywności nadwyżki (deficytu)		
	2004	2006	2008	2004	2006	2008
OGÓŁEM	**17073**	**7347**	**9710**	**0,3393**	**0,6822**	**0,5678**
0. Siły zbrojne	**81**	**159**	**13**	**0,0000**	**0,0000**	**0,0000**
1. Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy	**1**	**32**	**29**	**0,9815**	**0,4839**	**0,5797**
11. Parlamentarzyści, politycy, wyżsi urzędnicy	1	-	-	0,0000	-	-
12. Kierownicy wielkich organizacji	-22	16	15	1,9167	0,6098	0,7273
13. Kierownicy małych i średnich zakładów pracy	22	16	14	0,2414	0,2381	0,0000
2. Specjaliści	**2871**	**3354**	**3275**	**0,2078**	**0,1853**	**0,1698**
21. Specjaliści nauk fizycznych, matematycznych i technicznych	803	853	823	0,1897	0,1726	0,1559
22. Specjaliści nauk przyrodniczych i ochrony środowiska	270	371	420	0,1536	0,2238	0,1650
23. Nauczyciele	304	184	230	0,2419	0,5014	0,3899
24. Pozostali specjaliści	1494	1946	1802	0,2190	0,1309	0,1378
3. Technicy i inny średni personel	**2730**	**1872**	**1660**	**0,3411**	**0,4767**	**0,4309**
31. Średni personel techniczny	1398	1181	1003	0,1512	0,1900	0,1852
32. Średni personel rolnictwa i ochrony zdrowia	407	494	386	0,1538	0,1303	0,2186
33. Nauczyciele praktycznej nauki zawodu i instruktorzy	-1	-4	-15	1,1250	2,0000	-
34. Pracownicy pozostałych specjalności	926	201	286	0,5386	0,8701	0,7601
4. Pracownicy biurowi	**1730**	**-975**	**-2005**	**0,3404**	**1,9224**	**5,2660**
41. Pracownicy obsługi biurowej	1679	-763	-1551	0,3050	1,8621	5,0816
42. Pracownicy obrotu pieniężnego i obsługi klientów	51	-212	-454	0,7536	2,2326	6,0444
5. Pracownicy usług osobistych i sprzedawcy	**3709**	**620**	**-99**	**0,1765**	**0,7787**	**1,0521**
51. Pracownicy usług osobistych i ochrony	1229	-17	24	0,2689	1,0157	0,9718
52. Sprzedawcy	2480	637	-123	0,1215	0,6299	1,1175
6. Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy	**15**	**96**	**98**	**0,8387**	**0,2195**	**0,3147**
61. Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy zorientowani na rynek	15	47	45	0,0000	0,0208	0,0426
62. Ogrodnicy	3	34	48	0,9333	0,3818	0,3600
63. Leśnicy i rybacy	-6	13	4	1,2000	0,2778	0,7895
64. Rolnicy i rybacy pracujący na własne potrzeby	3	2	1	0,0000	0,0000	0,5000
7. Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	**1671**	**-1736**	**-159**	**0,6598**	**1,4797**	**1,0490**
71. Górnicy i robotnicy budowlani	868	-716	-725	0,3755	1,8127	2,1137
72. Robotnicy obróbki metali i mechanicy maszyn i urządzeń	484	-1195	163	0,7985	1,6782	0,9026
73. Robotnicy zawodów precyzyjnych, ceramicy, robotnicy poligraficzni	86	64	89	0,0947	0,2809	0,1100
74. Pozostali robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	233	111	314	0,7727	0,8749	0,6185
8. Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	**1404**	**-140**	**-102**	**0,1789**	**1,1655**	**1,1711**
81. Operatorzy maszyn i urządzeń wydobywczych i przetwórczych	30	-53	17	0,5082	1,7681	0,6852
82. Operatorzy i monterzy maszyn	187	-27	167	0,2638	1,1067	0,5159
83. Kierowcy i operatorzy pojazdów i maszyn samojezdnych	1187	-60	-286	0,1491	1,1145	2,4518
9. Pracownicy przy pracach prostych	**1758**	**-942**	**-1371**	**0,4124**	**1,5761**	**2,7180**
91. Pracownicy przy pracach prostych w handlu i usługach	405	-517	-1201	0,6565	1,6697	3,3642
92. Robotnicy pomocniczy w rolnictwie	9	-185	12	0,5263	9,4091	0,0000
93. Robotnicy pomocniczy w górnictwie, przemyśle, budownictwie	1344	-240	-182	0,2508	1,2854	1,6547
Bez zawodu	**1103**	**5007**	**8371**	**0,0000**	**0,0226**	**0,0000**

Źródło: *Obliczenia własne na podstawie danych Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej.*

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

21) w powiecie m. Świnoujście

WYSZCZEGÓLNIENIE	Nadwyżka (deficyt) podaży siły roboczej			Wskaźnik intensywności nadwyżki (deficytu)		
	2004	2006	2008	2004	2006	2008
OGÓŁEM	**2891**	**2578**	**1817**	**0,2899**	**0,3325**	**0,3765**
0. Siły zbrojne	**0**	**0**	**-33**	**-**	**-**	**34,0000**
1. Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy	**3**	**3**	**7**	**0,7692**	**0,7500**	**0,5333**
11. Parlamentarzyści, politycy, wyżsi urzędnicy	-	-	-	-	-	-
12. Kierownicy wielkich organizacji	-6	-1	10	2,5000	1,1429	0,2308
13. Kierownicy małych i średnich zakładów pracy	9	4	-3	0,0000	0,2000	2,5000
2. Specjaliści	**288**	**230**	**167**	**0,2258**	**0,3235**	**0,3451**
21. Specjaliści nauk fizycznych, matematycznych i technicznych	64	38	36	0,0986	0,2692	0,1628
22. Specjaliści nauk przyrodniczych i ochrony środowiska	9	51	26	0,6786	0,1905	0,4583
23. Nauczyciele	-29	-49	-35	2,8125	3,3333	3,5000
24. Pozostali specjaliści	244	190	140	0,0506	0,0686	0,0667
3. Technicy i inny średni personel	**704**	**592**	**318**	**0,1917**	**0,1457**	**0,2622**
31. Średni personel techniczny	245	200	93	0,1123	0,1031	0,3008
32. Średni personel rolnictwa i ochrony zdrowia	236	176	103	0,0992	0,1111	0,1760
33. Nauczyciele praktycznej nauki zawodu i instruktorzy	-5	-3	-2	6,0000	4,0000	max
34. Pracownicy pozostałych specjalności	228	219	124	0,3133	0,1919	0,2832
4. Pracownicy biurowi	**-125**	**-64**	**-56**	**1,8929**	**1,3810**	**1,5138**
41. Pracownicy obsługi biurowej	-104	-85	-58	2,4648	2,1039	1,8657
42. Pracownicy obrotu pieniężnego i obsługi klientów	-21	21	2	1,3043	0,7692	0,9524
5. Pracownicy usług osobistych i sprzedawcy	**596**	**558**	**338**	**0,2776**	**0,3077**	**0,3525**
51. Pracownicy usług osobistych i ochrony	363	277	176	0,2342	0,3543	0,3506
52. Sprzedawcy	233	281	162	0,3362	0,2546	0,3546
6. Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy	**124**	**59**	**57**	**0,0080**	**0,0781**	**0,0806**
61. Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy zorientowani na rynek	6	8	7	0,0000	0,0000	0,1250
62. Ogrodnicy	17	8	7	0,0556	0,0000	0,3636
63. Leśnicy i rybacy	91	35	42	0,0000	0,1250	0,0000
64. Rolnicy i rybacy pracujący na własne potrzeby	10	8	1	0,0000	0,0000	0,0000
7. Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	**836**	**494**	**220**	**0,1078**	**0,2671**	**0,4836**
71. Górnicy i robotnicy budowlani	110	3	-22	0,2994	0,9748	1,2588
72. Robotnicy obróbki metali i mechanicy maszyn i urządzeń	564	355	150	0,0473	0,1035	0,3802
73. Robotnicy zawodów precyzyjnych, ceramicy, robotnicy poligraficzni	8	8	4	0,0000	0,1111	0,2000
74. Pozostali robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	154	128	88	0,1444	0,1467	0,0638
8. Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	**62**	**8**	**11**	**0,5267**	**0,9292**	**0,8854**
81. Operatorzy maszyn i urządzeń wydobywczych i przetwórczych	21	9	18	0,0000	0,6087	0,2800
82. Operatorzy i monterzy maszyn	27	32	15	0,5000	0,4182	0,5946
83. Kierowcy i operatorzy pojazdów i maszyn samojezdnych	14	-33	-22	0,7500	1,9429	1,6471
9. Pracownicy przy pracach prostych	**1**	**-22**	**7**	**0,9961**	**1,0809**	**0,9676**
91. Pracownicy przy pracach prostych w handlu i usługach	60	13	4	0,6667	0,9430	0,9766
92. Robotnicy pomocniczy w rolnictwie	2	0	0	0,0000	-	-
93. Robotnicy pomocniczy w górnictwie, przemyśle, budownictwie	-61	-35	3	1,8356	1,7955	0,9333
Bez zawodu	**402**	**720**	**781**	**0,0000**	**0,0000**	**0,0000**

Źródło: *Obliczenia własne na podstawie danych Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej.*

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

II. Metodologia badania

1) analiza *shift-share*

Analiza ta jest jedną z najtrafniejszych i najczęściej stosowanych technik do badania poziomu rozwoju danego regionu (np. województwa, powiatu) na tle poziomu rozwoju obszaru referencyjnego (np. kraju, województwa). Wyniki analizy dostarczają informacji niezbędnych do zrozumienia i selekcji kluczowych obszarów dla rozwoju badanego regionu.

W klasycznej postaci wzór analizy *shift-share* można zapisać w następującej postaci:

$$PC = PO + SP + KO$$

gdzie:

$$PC = \sum E_{ib}^{t} g_r + \sum E_{ib}^{t} (g_{ir} - g_r) + \sum E_{ib}^{t} (g_{ib} - g_{ir})$$

PC - przesunięcie całkowite,
E_{ib} - zmienna w sektorze i, w badanym obszarze b, w danym okresie t,
g_r - wskaźnik zmiennej w konkretnym obszarze badanym w obszarze referencyjnym,
g_{ir} - wskaźnik zmiennej w przedziale czasowym w sekcji i w obszarze referencyjnym r,
g_{ib} - wskaźnik zmiennej w przedziale czasowym w sekcji i w badanym obszarze b.

$$g_r = \left(E_r^{t+1} - E_r^{t}\right) \div E_r^{t}; \quad g_{ir} = \left(E_{ir}^{t+1} - E_{ir}^{t}\right) \div E_{ir}^{t}; \quad g_{ib} = \left(E_{ib}^{t+1} - E_{ib}^{t}\right) \div E_{ib}^{t}$$

gdzie:
E_r - zmienna w obszarze referencyjnym r, w danym okresie t,
E_{ir} - zmienna w sektorze i, w obszarze referencyjnym r, w danym okresie t,
r - obszar referencyjny,
ir - sekcja i, w obszarze referencyjnym,
ib - sekcja i, w obszarze badanym,
t - pierwszy rok w analizowanym okresie, t+1 - ostatni rok w analizowanym okresie.

Komponent pierwszy (PO), potencjał badanego obszaru, mierzy oczekiwany wzrost zmiennej analizowanej przy założeniu, że obszar rozwija się na tym samym lub podobnym poziomie względem obszaru referencyjnego. Komponent drugi (SP) przedstawia wielkość zmian w obszarze badanym (w każdym sektorze) w odniesieniu do ogólnej tendencji rozwojowej tego sektora w obszarze referencyjnym. Dodatnia wartość wskaźnika oznacza, że obszar rozwija się szybciej niż obszar referencyjny i analogicznie ujemna wartość wskaźnika świadczy o słabszym poziomie rozwoju obszaru badanego w odniesieniu do obszaru referencyjnego. Komponent trzeci (KO), konkurencyjność obszaru, odzwierciedla różnice pomiędzy wskaźnikiem wzrostu na obszarze badanego obszaru w stosunku do obszaru referencyjnego. Wskazuje on na wzrost lub spadek zmiennej analizowanej, spowodowany pozycją konkurencyjną każdej działalności w obszarze badanym.

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

III. Źródła danych

Cecha	Źródło danych	Forma udostępnienia	Termin udostępnienia danych
PODZIAŁ TERYTORIALNY			
Powierzchnia w km^2	Państwowy Rejestr Granic i Powierzchni Jednostek Podziału Terytorialnego Państwa prowadzony przez Główny Urząd Geodezji i Kartografii	Wyciągi z administracyjnego systemu informacyjnego; Publikacja GUS „Powierzchnia i ludność w przekroju terytorialnym"; Bank Danych Regionalnych (BDR)	dowolny, publ. sierpień
Wskaźnik ruralizacji przestrzennej			
Wskaźnik urbanizacji przestrzennej			
Liczba podregionów	Krajowy Rejestr Urzędowy Podziału Terytorialnego Kraju (TERYT)	Wyciągi z rejestru; Publikacja GUS „Powierzchnia i ludność w przekroju terytorialnym"; BDR	dowolny, publ. sierpień
Liczba powiatów			
Liczba gmin ogółem			
Liczba gmin miejskich			
Liczba gmin miejsko-wiejskich			
Liczba gmin wiejskich			
Liczba miejscowości ogółem			
Liczba miejscowości wiejskich			
Liczba miast			
WSKAŹNIKI MAKROEKONOMICZNE			
PKB ogółem i na 1 mieszkańca	Wtórne wykorzystanie danych jednostkowych ze sprawozdań i badań GUS	Publikacja GUS „Produkt krajowy brutto - Rachunki regionalne"	październik
Dynamika PKB (rok poprzedni=100)			
Wartość dodana brutto ogółem i na 1 mieszkańca			
Wartość dodana brutto według sekcji i grup sekcji PKD			
Działalność badawczo-rozwojowa (jednostki, zatrudnieni, nakłady)	Sprawozdania GUS: PNT-01, PNT-01/s, system informacyjny Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego oraz dane Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych	Tablice wynikowe (wydruk); publikacja GUS „Nauka i technika"	tablice – czerwiec; publ. grudzień
Działalność innowacyjna przedsiębiorstw przemysłowych	Sprawozdania GUS: PNT-02, PNT-03.	Tablice wynikowe (wydruk); publikacja GUS „Nauka i technika"	tablice – lipiec; publ. grudzień

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Cecha	Źródło danych	Forma udostępnienia	Termin udostępnienia danych
POTENCJAŁ DEMOGRAFICZNY			
Ludność według miejsca zamieszkania	Tablice bilansowe oraz wskaźniki obliczone na ich podstawie	Tablice bilansowe kwartalne/półroczne/roczne; Publikacja GUS „Ludność. Stan i struktura w przekroju terytorialnym"; BDR	60-70 dni po kwartale; za okresy półroczne – dane wg wieku; dane roczne kwiecień/maj; publ. październik
Wskaźnik urbanizacji demograficznej			
Gęstość zaludnienia			
Wskaźnik starości			
Liczba urodzeń			
Urodzenia żywe na 1000 ludności			
Liczba zgonów			
Zgony ogółem na 1000 ludności			
Przyrost naturalny			
Przyrost naturalny na 1000 ludności			
Saldo migracji ogólnej			
Saldo migracji ogólnej na 1000 ludności			
Prognoza liczby ludności według płci	Stan ludności w dniu 31 grudnia 2007 r.	Tablice wynikowe; Publikacja GUS „Prognoza liczby ludności na lata 2008-2035"	zamieszczona na stronie internetowej GUS
Prognoza ruchu naturalnego i migracyjnego			
DIAGNOZA RYNKU PRACY			
Pracujący w gospodarce narodowej ogółem i na 1000 mieszkańców	Sprawozdanie Z-06 o pracujących, wynagrodzeniach i czasie pracy	Tablice wynikowe; Publikacja GUS „Pracujący w gospodarce narodowej"; BDR	tablice maj; publ. listopad
Dynamika liczby pracujących (rok poprzedni=100)			
Bezrobotni ogółem oraz według płci, wieku, wykształcenia oraz stopa bezrobocia rejestrowanego w %	Formularz MGiP-01 przekazywany przez powiatowe i wojewódzkie urzędy pracy	Tablice wynikowe; Publikacja GUS „Bezrobocie rejestrowane" kwartalne; BDR	około 20 dni po okresie sprawozdawczym; publ. czerwiec, wrzesień, grudzień (dane za III kw.), marzec (dane za I-IV kw.)
Bezrobotni oraz oferty pracy według zawodów i specjalności	Formularz MGiP-01 przekazywany przez powiatowe i wojewódzkie urzędy pracy	Tablice wynikowe	około 20 dni po okresie sprawozdawczym

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Cecha	Źródło danych	Forma udostępnienia	Termin udostępnienia danych
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w gospodarce narodowej w zł	Sprawozdanie Z-06 o pracujących, wynagrodzeniach i czasie pracy	Tablice wynikowe; BDR	listopad
PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ			
Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON	Dane Krajowego Rejestru Urzędowego Podmiotów Gospodarki Narodowej REGON	Publikacja GUS „Zmiany strukturalne grup podmiotów gospodarki narodowej" w I półroczu i za rok; BDR	Aktualizacja bazy w ostatni dzień miesiąca; publ. GUS – luty, sierpień
Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON na 1000 ludności			
Udział podmiotów sektora prywatnego w ogólnej liczbie podmiotów			
Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON według liczby pracujących			
Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON według form prawnych			
Spółki handlowe ogółem zarejestrowane w rejestrze REGON na 10000 ludności			
Spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego zarejestrowane w rejestrze REGON na 10000 ludności			
Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON według sektorów ekonomicznych			
Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON według sekcji PKD			
Podmioty nowo zarejestrowane w rejestrze REGON			
Podmioty nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 1000 ludności			
Podmioty nowo zarejestrowane w rejestrze REGON według sekcji PKD			
Podmioty wyrejestrowane z rejestru REGON			
Podmioty wyrejestrowane z rejestru REGON na 1000 ludności			
Podmioty wyrejestrowane w rejestrze REGON według sekcji PKD			
PRODUKCJA SPRZEDANA PRZEMYSŁU			
Produkcja sprzedana przemysłu ogółem w mln zł i na 1 mieszkańca w zł	Wtórne wykorzystanie danych jednostkowych ze sprawozdań i badań GUS	Publikacja GUS „Nakłady i wyniki przemysłu" – dane kwartalne, „Rocznik Statystyczny Przemysłu"; BDR	publ. kwiecień, czerwiec, wrzesień, grudzień; rocznik - grudzień

Regionalny Barometr Gospodarki
Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

Cecha	Źródło danych	Forma udostępnienia	Termin udostępnienia danych
INWESTYCJE I ŚRODKI TRWAŁE			
Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach	Sprawozdanie I-01 o nakładach na środki trwałe	Tablice wynikowe; Publikacja GUS „Środki trwałe w gospodarce narodowej"; BDR	tablice – listopad; publ. grudzień
Wartość brutto środków trwałych w przedsiębiorstwach			
BUDŻETY JEDNOSTEK SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO			
Dochody i wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego ogółem i na 1 mieszkańca w zł	Administracyjny system informacyjny Ministerstwa Finansów prowadzony w oparciu o sprawozdawczość budżetową jednostek samorządu terytorialnego	Publikacja GUS „Budżety jednostek samorządu terytorialnego"; BDR	listopad

ZACHODNIOPOMORSKIE OBSERWATORIUM RYNKU PRACY
Regionalny Barometr Gospodarki

Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013

BIBLIOGRAFIA

1. Bezrobocie rejestrowane. Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2009.
2. Działalność innowacyjna przedsiębiorstw. Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2008.
3. Ludność. Stan i struktura w przekroju terytorialnym. Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2008.
4. Plan rozwoju lokalnego powiatu kamieńskiego na lata 2007-2013. Kamień Pomorski, 2006.
5. Powierzchnia i ludność w przekroju terytorialnym. Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2008.
6. Pracujący w gospodarce narodowej. Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2008.
7. Produkt krajowy brutto - Rachunki regionalne. Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2008.
8. Prognoza ludności na lata 2008-2035. Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2008.
9. Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2006-2007. Opracowanie przygotowane przez Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości. Warszawa 2007.
10. Strategia Lizbońska. Droga do sukcesu zjednoczonej Europy. Departament Analiz Ekonomicznych i Społecznych. Urząd Komitetu Integracji Europejskiej. Warszawa 2002.
11. Strategia Rozwoju Powiatu Białogardzkiego na lata 2000-2015.
12. Strategia Rozwoju Powiatu Choszczeńskiego na lata 2007-2015 opracowana przez zespół ekspertów Instytutu Rozwoju Regionalnego w Szczecinie oraz zespół powołany przez starostę powiatowego. Załącznik nr 1 do Uchwały nr VI/60/2007 Rady Powiatu w Choszcznie z dnia 14 września 2007 r. w sprawie: przyjęcia Strategii Rozwoju Powiatu Choszczeńskiego na lata 2007-2015. Choszczno, 2007.
13. Strategia Rozwoju Powiatu Koszalińskiego na lata 2005-2015. Załącznik do uchwały Nr XVIII/191/2005 Rady Powiatu w Koszalinie z dnia 26 kwietnia 2005 r. Koszalin, 2005.
14. Strategia Rozwoju Powiatu Łobeskiego opracowana przez Zarząd Powiatu Łobeskiego w oparciu o materiały opracowane przez zespół konsultantów Fundacji na Rzecz Uniwersytetu Szczecińskiego. Łobez, 2004.
15. Strategia Rozwoju Powiatu Sławieńskiego opracowana przez Starostwo Powiatowe w Sławnie. Załącznik do uchwały Nr XXX/252/2002 Rady Powiatu w Sławnie z dnia 27 czerwca 2002 r. Sławno, 2002.
16. Strategia Rozwoju Powiatu Szczecineckiego do roku 2015.
17. Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego powiatu gryfińskiego. Gryfin, 2001.
18. Strategia Rozwoju Społeczno-gospodarczego Powiatu Wałeckiego do 2010 r. Wałcz, 2001.
19. Strategia Rozwoju Szczecina opracowana przez Radę Miasta Szczecina. Szczecin, 2002.
20. Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020 przyjęta przez Sejmik Województwa Zachodniopomorskiego. Szczecin, 2005.
21. Strategia Zrównoważonego Rozwoju Gospodarczego Powiatu Kołobrzeskiego opracowana przez zespół EKSPERT-SITR Spółka z o.o. w Koszalinie oraz członków Powiatowego Zespołu Koordynacyjno-Programowego. Kołobrzeg, 2004.
22. www.mz.praca.gov.pl
23. www.stat.gov.pl
24. Zmiany strukturalne grup podmiotów gospodarki narodowej. Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2008.

ZACHODNIOPOMORSKIE OBSERWATORIUM RYNKU PRACY
Regionalny Barometr Gospodarki

Biuro Projektu: "Regionalny Barometr Gospodarki"
Wojewódzki Urząd Pracy, ul. A. Mickiewicza 41, 70-383 Szczecin, tel./fax (0 91) 42 56 120/179
Filia WUP, ul. Słowiańska 15A, 75-846 Koszalin, tel. (0 94) 344 50 19, fax (0 94) 344 50 28

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Poddziałania 8.1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013